Caja
A-14

A-14

R, 30738

Rhetorica Ariſtotelis cum fundatiſſimi artium ⁊ theologie doctoris Egidij de Roma luculentiſſimis cõmentarijs nunc primũ in lucē editis: necnon Alpharabij compendioſa declaratione. Addita eiuſdem Ariſtotelis poetica cum magni Auerroys in eãdẽ ſũma: nouiſſime recognite. cunctiſq; erroribus caſtigate.

✠

IHS
LIBRERIA D. COLEGIO D S H

¶ Alexander Achillinus Bononienſis preſentes lecturis ſalutem.

Egidius romanus in varijs ſcientijs ſue doctrine bonitatem magnifice ⁊ glorio
ſe oſtēdit. In logica: in philoſophia: in metaphyſica: in theologia: lꝫ varia volu-
mina illi aſcripta fuerint ab his: q pecuniarũ ſubtractores exiſtũt: ſtilus tamē ſcri-
bendi errorez detegit. Elaboraui igitur: vt expoſitio librorum rhetoricorum Ariſto
telis non amplius latitaret in tenebris: ſed in lucē nitide emicaret. Qr ſi īfimũ ſcri-
bendi ſtilum elegit: id vt ab oībus aperte intelligeretur: effectum eſt. Qr ſi grecum ꝓuerbiuz:
aut fabulā: aut hyſtoriā nō plene aſſecutus ē: quantũ tamē ad ſniam ſufficienter īterpretatus
eſt. Aliam litterā etiam habuit corruptam. Tertio enim rhetoricorũ cōmento. xvi. de iambo
loquens Ariſtoteles. Quare ad orationē reductum eſt: qꝛ aliorũ metrorũ ſimillimũ: puto ꝙ
ſeuiſſimum: ſic aũt ex preſumptione corrigere temerariuz eſſe iudicaui. Ponit̃ in primo tyrā
nis minoroſa: ītelligo nimis plena. Qꝺ ponit̃ in primo. ccxli. In foro ſtatui: intelligo. ideſt ſta
tuam publice erigi. Et in primo textu. ioo. Multos inſignes perdidiſſe in his: que zelātur: in-
telligo in his; que zelo cuſtodiuntur: vt pro defendenda republica: vel alia re chara. Ponitur
in tertio. cccxlvij. Dixi: audiſtis: habete: ⁊ iudicate: ītelligo: ſermonē compleui. audiſtis ratio
nes noſtras: habete eas menti: ⁊ iuſtũ iudicate. Tertio ⁊. cccxxij. ītroducit̃ pater hortans filiā
in malũ: nedũ pp metaphorā: ſꝫ vt vterqꝫ vituperet̃. ſcꝫ pater male ꝯſulens: ⁊ filia iniuſte lu-
crans. Et in tertio. cxxij. Cōſequitur aũt rationibus his emiolia. i. comparatis duabus breui-
bus ex vno extremo: ⁊ vna breui ſyllaba: ⁊ vna lōga ex alio extremo: tunc ſequitur emiolia. i.
ſexquialtera ꝓportio: quia due ſyllabe breues dant duo tempora: ⁊ vna breuis: ⁊ vna longa
dant tria tempora. ergo ꝓportio ibi eſt triũ ad duo: ⁊ ſic ea eſt: quā ſexquialterā appellamus.
Hoc igitur opus inter Egidij opa collocādũ cādide lector habe. ⁊ deo optimo gratias age:
⁊ bene vale.

⁋ Declaratio compendioſa per viam diuiſionis Alpharaby ſuper libris rhetoricorum Ariſtotelis: ad formā tamē clariorem ⁊ tabule reducta.

NOs autē erimus cōtenti iſto modo: ꝙ memorabimus tractatus ⁊ capitula: quę ſunt partes minores eius ſumme: quā perſtrinximus in libris rhetoricorum Ariſtotelis: ex quibꝰ perficit̄ ⁊ cōponitur ars iſta. Neqꝫ eſt poſſibile: vt comprehendatur totum: quod eſt in quolibꝫ horuꝫ ſub vna intentione. Ideoqꝫ oportet comprehendi per diſtinctiones tractatuum ⁊ capitulorū: quę ſunt in ipſis. Nos igitur incipiemus nūc: ⁊ adducemus quod eſt in ſingulis ipſorum ſummatim: vt facile fiat per talem noſtrā expoſitionē: ſiue gloſam: ⁊ formam ad intelligendū: ⁊ retinendum totū: quod eſt in quolibet tractatuū ⁊ capl'orꝫ.

IAm autem diximus: ꝙ liber igitur iſte in tres libros diuiditur. Primus liber cōtinet tria genera: ex quibus fiunt orationes rhetoricales. ſcꝫ deliberatiuum: demonſtratiuū: ⁊ iudiciale. ⁋ Secundus liber continet qualiter vtenduꝫ ſit enthimematibus ⁊ exemplis. ⁋ Tertius vero liber continet in ſumma qualiter vtendum ſit omnibus: quorum pręceſſit enumeratio in duobus libris in ſermocinatione rhetorica: ⁊ ordinem cuiuſqꝫ eorūꝫ ex partibus orationum rhetoricalium. ⁋ Primus itaqꝫ liber tractatus ſex continet.

t Ractatus vero primus prologuꝫ libri ⁊ capitula nouem continet.

Apitulum primum primi tractatus primi libri
c ꝯtinet narrationem eius: in quo communicant rhetorica ⁊ dyalectica.

CApitulum ſecundū continet quonaꝫ omnes homines vtuntur accidentibus huius artis: ⁊ ſm̄ quas vices vtuntur eis: ⁊ qui modi eorum ſunt meliores ⁊ complexiores. Et quonam complexiores eorum ſunt: vt ſit vſus eius ſm̄ viaꝫ artificialem: ⁊ patet quis modus vtendi accidentibus huius artis ſit ſm̄ viam artificialem. Patet etiam quę ſit ars: ⁊ qualiter ſit vſus eius ſm̄ viam artis: ⁊ quonā qui vtitur ea ſm̄ viā aliā: nō erit ei poſ'e aſſequi cōplemētū aptū diſcipline huius artis. Opꝫ nēpe: vt qui voluerit ꝑfectus fieri in ea: vt aſſequat̄ eā: ⁊ ꝑ ea quę exp̄ſſa ſunt in libro: in quo ponuntur omnes eius canones: ⁊ oēs eius partes. Neceſſaria erit ergo enumeratio oīum ꝑtiuꝫ ſuarum: ita ꝙ poſſibile fiat ei: qui voluerit eam adiſcere: ⁊ ſcire ipſam quid eſt: qđ oportet ipſuꝫ inquirere: donec ꝓcedat ad vltimum complementum eius.

TErtiū capitulū primi tractatus p̄mi libri ē: in quo declarat̄: quonā reliquę vię: qbꝰ vtatur quis ad hoc: vt fiat rhetor: aut orator: inſufficientes ſunt ad hoc: vt per eas fiat quis rhetor: aut orator: ⁊ declaratur etiam in ipſo: quonā illi qui anteceſſerunt Ariſtotilē: ⁊ redegerunt hāc artem in ſcriptum: aut collegerunt partes eius ad aliquā ſummam: non peruenerunt ad hoc: vt omnes partes ipſiꝰ comprehenderent. Neqꝫ etiam complexi ſunt oēs canones ipſius in ſcriptis ſuis. Et q̊nā reliquerūt maiorēꝫ ⁊ digniorem partium ipſius: ⁊ eam cuius gratia quidē quęruntur cetere partium eius. Neqꝫ etiā perceperūt quidē hāc partem: neqꝫ canones eius: ⁊ eſt oratio inductiua credulitatis ⁊ perſuaſionis: verūtamen multiplicauerunt ſermonem in rebus: quibus mouentur ⁊ inclinant̄ iudices: ⁊ obuiatores tantū: ⁊ dictū eſt in eo: quonā quantitas: quā ſcripſerunt: non eſt ſufficiens in hac arte. Et oñſuꝫ eſt: quonā non in oībus locis: neqꝫ apud oēs iudices vſitant̄ iſta: quę iſti cōpoſuerūt in ea. Et quonā ſi non eſſet inſufficien[illegible] in iſtis: tūc non eſſent extranea ab arte: ſi eſſet aliqua pars partium eius. [illegible] quonā opꝫ vt vſitentur ſm̄ ꝙ ſunt actꝰ aliquis actuū eius. Deinde oñſum eſt quantū affert vtilitatis qđ iſti poſuerūt in ac arte: ⁊ in quo ꝓficitur per ip̄m in ea: ⁊ in quo non ꝓficitur: ⁊ in quo gñe ſermocinationis rhetorice ꝓficitur ex rebus iſtis. Et quonā nō ꝓficit̄ ꝑ ea in omni gñe orōnū rhetoricaliū: vt īnoteſcat per hoc: ꝙ ſi aliquis adeptus eſſet notitiam omniū partium huiꝰ artis nō īdigeret cōpoſitione huius libri. Uerūtamē ex quo inſufficiens eſt hoc: qđ ſcripſerunt illi: qui pręceſſerunt ip̄m non eſt ſuperflua huius libri ędítio: quaſi qua non indigetur. immo eſt neceſſaria.

QUartū capl'm primi tractatus primi libri eſt in quo declaratuꝫ eſt: ex qua facultate ſit ars rhetorica: ⁊ quonā hęc: quā h̄ poſuit ꝑs eſt ſcientię logicę. Et quonā nō pōt aliquis attigere complementū partium iſtarū: neqꝫ redigere eas in ſcriptis: vel in librū: niſi qui peritus fuerit in logica ideoqꝫ non attingerunt eaꝫ plene antiqui: quia defecerūt ab eius complemento. Et oſtenſum eſt ex quo modo non fuit eis poſ'e: qui p̄ceſſerunt: cōprehēdere oēs partes eiꝰ: ⁊ p̄cipue orōnes inductiuas credulitatis: ⁊ in hac parte oſtēſum eſt proficuū ſui libri. Et quonā nō eſt poſſibile: vt cōprehendatur rhetorica per artē aliā: niſi per eā: quā cōfirmauit ipſe. Et quonā qdē hoc: qđ alij fecerūt ex his q anteceſſerunt ipſum: inſtructiuum eſt ad aliquā modicā partem rhetorice ⁊ facultatis oratorie.

Apitulꝫ quintū primi tractatus primi libri eſt:
c in quo oñſa eſt vtilitas artis rhetorice: ⁊ in quot rebus proficitur per eam.

CApitulū ſextum primi tractatus primi libri ꝯtinet quonā actus q̊qꝫ huius artis eſt ī duobus cōtrarijs: ſm̄ ꝙ ſe hꝫ res in dyalectica ⁊ media. Et quid eſt intentuꝫ per hoc: ꝙ ars ſit directiua ad duo cōtraria abſolute: ⁊ ad quę duo cōtraria ſit hęc ars amplius directiua. Et quo[illegible] qdē dirigit ad melius ⁊ vtilius: ⁊ non ad id qđ nociuū ē: ⁊ nō ad id qđ nō proficit̄ queādmoduꝫ hoc declarauit in dyalectica: vt per hoc notificaret: quonā qđ memorat in hoc libro nō dirigit: niſi ad rhetoricam completaꝫ. Deinde complētū eſt: qđ vſitatur in quibuſdam hominibus abſqꝫ alijs.

CApitulū ſeptimū primi tractatus primi libri eſt: in quo interp̄tatio huius artis declaratur per cōparationem eius ad finē ipſius. Et quę eſt quantitas: ad quaꝫ peruenit homo ex ipſa ⁊ ex frequētia actuum ſuorū donec adipiſcatur hanc artem: ⁊ fiat rhetor: ⁊ quā quātitatē cum aſſecutus fuerit prędicator: attingit ſm̄ viaꝫ artis in qualibꝫ rerū ad h̄ vt agat actū oratoris: ⁊ rhetoris ſꝫ exigētiā artis.

Apitulum octauum primi tractatus primi libri
c eſt: in quo declaratur cōmunicatio artis huius cum ſophiſtica.

Apitulum nonum p̄mi tractatus primi libri eſt
c in quo narrat: ꝙ intentio eius ſit ſermo in arte: cuius diſpoſitio eſt diſpoſitio: quā d̄terminauit.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

Hęc ſunt ergo oia: quę ptinet primus tractatus pmi libri.

t Ractatus vero ſecūdus primi libri conti/net diffinitionē rhetoricę: ⁊ enumerationē omnium: quę apparent in diffinitione ex partibus eius neceſſarijs vniuerſalib⁹: per quas completur: ⁊ ſex capitula continet.

Primū caplm ſecūdi tractatus primi libri eſt: in quo ponit̄ diffinitio rhetoricę abſolute: ſeu ſimpliciter: ⁊ poſt h̄ memorat ea: quę apparent in diffinitione poſita de appendītijs ipſius: ⁊ q̄ conſequuntur a diffinitione eius ex canonibus per quos perficit̄: ſeu completur ars iſta. Et ſunt hęc qnq̄ res in ſumma.

c Apitulū ſecundū ſecūdi tractatus primi libri ē in quo ponitur determinatio de diffinitione: qm̄ hęc ars nō eſt ꝓpria vni rei abſq̄ alia re.

c Apitulū tertiū ſecundi tractatus primi libri eſt: qđ ptinet hoc: qđ declaratur de diffinitione rhetoricę ⁊ ſpēbus rerū: ex quib⁹ fit iſta credulitas.

c Apitulū quartū ſecūdi tractatus primi libri eſt in quo d̄claratū eſt: quonā neceſſe eſt: vt ſit ars rhetoricę: q̄ quaſi ꝯpoſita eſt ex dyalectica: ⁊ ſcia morali: ⁊ quonā partes eius quędā ſunt ex logica: ⁊ q̄dā ex ſcientijs moralibus.

c Apitulum quintū ſecūdi tractatus pmi libri eſt: in quo eſt ſermo vniuerſalis in orationibus: ex quibus p ſe fit perſuaſio: ⁊ ſunt exempla: ⁊ enthimemata ⁊ diffinitio cuiuſlib; eoꝝ: ⁊ enumeratio modoꝝ enthimematū: ⁊ diſgreſſio cuiuſlib; modi ipſorum ab altero per diffinitionem ſuam.

c Apitulum ſextum ſecūdi tractatus primi libri eſt. in quo fit ſermo vlis de rebus: quę ſunt ꝓpoſitiones: ⁊ materię exemploꝝ: ⁊ ſpecierū enthimematis: quot ſunt: ⁊ quę ſunt: ⁊ q̄nā ſunt ſpēs ⁊ loci. Et h̄ tractatus ſecundus primi libri eſt q̄ſi cōtinēs verba oia eorū: quę ſunt in duobus libris. ſ. in pmo ⁊ ſecundo.

t Ractatus tertius primi libri continet ge/nera rerum: in quibus: ⁊ ex q̄bus fiunt orationes rhetoricales: ⁊ quonā ſunt tria. ſc; deliberatiuum: demonſtratiuū: ⁊ iudicia le: ⁊ capitula quinq̄ continet.

c Apitulū primū tertij tractatus primi libri eſt. in quo dicitur quādo ſermocinatio rhetorica con/ſtat ex doctore: ⁊ ex homine: de quo fit ſermo: ⁊ ad quem fit ſermo. Et quonā auditores ſunt tres: ⁊ quonā genera orationū rhetoricaliū ſunt tria: ⁊ quonā vnūquodq̄ diuiditur pma diuiſione in duos modos: ⁊ quod ſit ſubiectū cuiuſq̄ eorū: ⁊ quibus fit qđlibet generū illarū orōnū triū. Et dicit̄ qđ fit ex tribus generib⁹ entiū: quoꝝ vnūqđq̄ fit ex vnoquoq̄ horū triū: ⁊ dicit̄: quę eſt intentio propria vnicuiq̄ generū orationū trium. Intelligo q̄ eſt illud: qđ intendit quęlib; illarū per ſuā perſuaſionem: ⁊ ad quid conatur: qui vtitur vnaquaq̄ earū: vt pertingat perſuaſionē: ⁊ quonā hęc quoq̄ tria ſunt in vniuerſo. De inde dicit̄ quonā ſubiecta vniuſcuiuſq̄ eorū; vſitant̄ in altero: ⁊ qualiter vſitant̄: ⁊ in quo loco: ⁊ ꝓpter quā cām. Et quonā quoddā illoꝝ ſubiectorū magis eſt ꝓpriū; ⁊ dignius eſt genere: cui ꝓportionauerimus ipſū; ⁊ cuius generis ipſarū orationū ſubiectū vſitat̄ in genere altero nō erit eius vſus ſm̄ q̄ eſt magis ꝓprius ei: ſ; ſm̄ q̄ eſt magis ꝓprium generi alteri vſitatur in hoc genere.

c Apitulū ſcđm tertij tractatus primi libri eſt: in quo dicitur: quonā hęc genera oia neceſſario indigent ad hoc: vt cōpleatur vnūqđq̄ eoꝝ oīum quorū anteceſſit enumeratio ex modis: per quos inducit̄ credulitas ex enthimematibus: ⁊ exemplis: ⁊ ex quibus fiunt enthimemata ⁊ exempla.

c Apitulū tertium tertij tractatus primi libri eſt: in quo dicit̄: quonā vnūqđq̄ triū generū indiget quoq̄ modis ꝓpoſitionū ⁊ enthimemationum vniuerſaliū ꝑter ea: quoꝝ pręceſſit enumeratio: ⁊ illę ſunt enunciationes: ex quibus poſſibile ē fieri perſua/ſionem: qm̄ res: aut eſt poſſibilis: aut nō poſſibilis: ⁊ enunciatiōes: per quas poſſibile eſt perſuaderi: q̄ res erit in futuro: aut q̄ nō erit. Enunciationes: per quas contingit perſuaderi: quonā res iā fuit in pręterito: aut quonā non fuit. Et enūciationes per quas contingit perſuaderi: quonam res eſt in fine egritudinis: aut paruitatis: aut m̄titudinis: aut paucitatis: aut nobilitatis: aut vilitatis: ⁊ vniuerſaliter per quod res magnificatur: aut minoratur: aut nobilitat̄: aut vilificatur.

c Apitulum quartū tertij tractatus primi libri cōtinet qualr̄ loquēdū ſit in vnoquoq̄ iſtorū triū generū: ⁊ quonā loquēdū eſt in eis duobus modis loquendi. Unus eoꝝ eſt: vt loquamur de eo: qđ ꝓpriū eſt vnicuiq̄ ipſoꝝ. ſ. vt notificet̄ ex quibus fiunt orōnes deliberatiuę ꝓprię: ⁊ ex quibus iudiciales ꝓprię: ⁊ ex quibus demōſtratiuę ꝓprię. Modus ſecundus loquendi eſt ſermo: in quo cōmunicant oia. Et dicit q̄ incipiet primo a ſpeciebus ante locos vniuerſales: ⁊ q̄ icipiet a delibera/tiuis: ⁊ hic narrat: cuius rei gratia cōſiliatur: ſeu deliberat deliberator.

c Apitulū quintū tertij tractatus primi libri eſt: in quo oſtendit: q̄ hęc in quibus hic loquit̄: ſunt cōia rhetoricę ⁊ ſcię morali: ⁊ q̄uis ſint cōmunia: tñ ſpeculatio fit in eis hic ſm̄ modū quendā: ⁊ in ſcia morali ſm̄ aliū modū. Et ſm̄ quā q̄ātitatē loquēdū eſt hic: ⁊ quonā qđ ꝑtrāſit hāc q̄ātitatē ptinet ſcientię morali.

t Ractatus quartus pmi libri cōtinet enumerationē ꝓpriorū generi deliberatiuo: ⁊ ſunt ea: in quibus: ⁊ ex quibus cōſtituunt̄ orationes deliberatiuę: ⁊ iſta vt ſummati dicatur duas hn̄t partes: quarū vna eſt ipi fines: altera ea: quę ducūt ad fines. Et po/ſuit finium eſſe duos modos. Unus ergo modoꝝ finiū eſt reꝝ eximiaꝝ vtilitas in regimine ciuitatum: ⁊ ſunt res: quarū vtilitas cōis eſt: aut oibus hoibus: aut pluribus ipſoꝝ: aut illis de ciuitate totaliter: aut pluribus ipſoꝝ. Modus ſecundus eſt finiū huius: cuius vtilitas cōis eſt vnicuiq̄ hoium. Et ducētiū ad finē ſūt duo modi: vnus eius qđ eſt vtile abſolute ad finem. Alius eſt eius: qđ eſt vtile in cōparatione ad aliud vtile. Et tractat⁹ iſte capitula quinq̄ continet.

c Apitulū primū quarti tractatus primi libri eſt: in quo Ariſtotiles enumerat: quot ſint ea: i q̄b⁹ ⁊ ex quibus fiunt orationes deliberatiuę in regimine ciuitatū: ex quibus contrahende ſunt in vnaquaq̄ deliberatione.

c Apitulū ſecūdū quarti tractatus primi libri eſt in quo enumerat ex quib⁹: ⁊ quoꝝ genera: ⁊ in quibus fiūt orōnes deliberatiuę in eo q̄ appro/priat̄ cuiq̄ homini: aut vnicuiq̄ collegio ſiue ſocietati: ⁊ ſunt quę nō fruſtrant̄ ab hoc: quin ſit aliq̄s iter hoies: cui videatur: q̄ ſint ei bona: aut quin ſit aliquis finis iter eos qui appetit ea.

c Apitulū tertiū quarti tractatus pmi libri eſt: in quo enumerat quaſi oēs res: ex q̄bus poſſibile ē homini: vt inducat credulitatem de re aliqua: ⁊ pſuadeat: q̄ ſit vtilis: aut ducēs ad bo^m aliqđ ex hoīs: aut videat ad bonū ꝓpū vnicuiq̄: aut bonū cōe vniuerſitati.

Caplm

Apitulum quartū quarti tractatus primi libri ē c in quo enumerat phs plurimas rerū: quę ſunt maxime vtilitatis: vel plurimū ducentes ad bona intēta. Euenit enī in multis finium: vt non ſit vtile ad ademptionē ipſoꝝ vnū aliquid: ſed duo ad tria: quoꝝ q̄dā ſunt vtiliora alijs. Enumerat ergo oīa: ex quibus fiunt orones: p quas mōſtrat: quonā hoc vtilius illo.

c Apitulū quintū quarti tractatus primi libri eſt: in quo enumerat maneries legū: ſiue ciuilitatū ⁊ intētū: per quālibꝫ earū: ⁊ fores: ⁊ mores: ⁊ actiones per vnāquāqꝫ quoqꝫ cōtingit puenire ad itentū in vnaquaqꝫ ciuitatū: aut populoꝝ: aut gentiū: qui aliqua lege vtunt ex illis legibus: vt ſciat homo: per quę conſulat: ſeu delibe ret in vnaquaqꝫ earū: vt ſit hoc: per qd cōſulit perducens ad finem cuiuſlibet ex ipſis.

T Ractatus qntus primi libri eſt: in quo fit enumeratio rerū ꝓpriarū generū ꝓprioꝝ c generi demōſtratiuo: ⁊ ſūt ea genera: quorum conſtituunt orones in laude: ⁊ vituperio. Et continet capitulū vnum ſolū: ⁊ eſt in quo ponunt res: ex quibus fiunt orones demōſtratiuę: aut laudis: aut vitupery: ⁊ eſt laudatio oro per quā intendit vt cōmendet: ⁊ firmet de aliquo hoīe: ꝙ ſit probus: honeſtus: virtuoſus: aut intendit probari de homine aliquo ipſuꝫ eſſe vicioſuꝫ: ſeu facinoroſum et malum: ⁊ ita tractatus iſte tm̄ habꝫ vnuꝫ capitulū: in quo fit ſermo de rebus: ex quibus conſtituunt orones laudatiuę: aut vituperatiuę hoīs. Et notificat res: quę cū fuerit in homine: conſtituit per eas virtuoſus: ⁊ quę ſunt: quę cuꝫ fuerint in homine: conſtituitur vicioſus.

T Ractatus ſextus ⁊ penultimus: Quis vltimus pmi libri in prologo eius culpa exēplaris: eſt: in quo ponunt res proprię iudicys ⁊ cōtrouerſys: ⁊ ex ipetitione ⁊ repulſione: ſeu ōfenſione: ⁊ relatis ad hęc. Sūt aūt relata ſiue cōparata ad hoc. ſ. ad res iudiciales ea: ex quibus fiunt credulitates accidentes nō ab oratione: quaꝫ cōpoſuerimus nos. Hęc enī magis propria ſunt iudicialibus: ⁊ ſi contingat vti eis in alys: ⁊ poſuit ea quinqꝫ. ſ. leges: pacta teſtes: torturas: ⁊ iuramenta: ⁊ ad iuramenta refertur iactantia. Uirtus āt dictionis ſiue probitas ipſius: ⁊ firmatio virtutis referūt ad capitulū laudandi. Ambę enī efficiunt ex rebus eiſdē. Uultus aūt: habitudo: ⁊ corporis diſpoſitio: ⁊ quę his cognata ſunt: referunt quidē ad receſſionē modorū continētie: ⁊ geſtuum: quorū faciet mentionē in libro tertio: ⁊ cōtinet capm vnū tm̄: in q̄ pōit phs ea: ex qbus fiūt orones: ⁊ ptinēt iudicys: ⁊ ſūt: vt in ſūma dicat: accuſatio: ⁊ recuſatio ſiue accuſatio ⁊ ōfenſio: ⁊ vtrūqꝫ iſtoꝝ diuidit in modos. Atm̄ accuſatio: ſiue q̄rimonia in ſūma oro eſt: p quaꝫ intēditur: vt firmet: ⁊ pſuadet de aliq̄ hoīe: qm̄ iniuriatus eſt alteri: ⁊ ea per quę probatur: ⁊ perſuadet: qm̄ iniuriatꝰ eſt: enumerat ipſe oīa in hoc tractatu. Et oſtendit: quę ſūt ea: ex quibus conſuetū eſt: cū appetit: ſeu deſiderat gs ea maneant eum ad iniuriandū. Manifeſtū eſt enim: ꝙ nō iniuriat hō deſiderādo: aut inquirēdo ea: p quę acquirat virtutes: ⁊ per ea: quę indicant ei habitū honeſtatis. Res vero ꝓpter quas iniuriatur quis deſiderādo aliquas eaꝝ ſunt aliquis modus earū: ex quibus ꝯtingit pbare: ꝙ iniuriat qn̄ viſus fuerit eis in ſua querimonia quis. Ex his ſunt diſpoſitiones: quas cū habuerit homo: mouent ſeu incitant eum ad iniuriandū: ⁊ ſunt diſpoſitiones quarum habebit aliquas hō cū iniuriat: vt ſi fuerit hō magne poteſtatis: aut quaſi potentiā habens regiā. Iſta quippe ſūt ex quibus pōt quis in querimonys ſuis: vtēdo eis perſuadere: quoniā iniuriatū eſt ei a talibus. Et ex his diſpoſitiones: quas cū habuerit quis aptū faciat eū ad hoc vt fiat ei iniuria: ⁊ ſunt diſpoſitiones ſm aliquos: qbus diſponitur homo cū recipit iniuriā. Iſtę ergo ſunt res: ex quarum aliquibus contingit probare aliquē de altero: ꝙ iniuriatꝰ ſit ei. Et ex his ſunt actiones: quas cuꝫ exercuerit hō: iniuriam ꝑpetrat. Et hec quoqꝫ ſunt: qbꝰ cū vtit hō in q̄rimonys ſuis: ꝓbare pōt p ea: ꝙ iniuriatus ſit iam quis ei.

T Ractatus ſeptimus ⁊ vltimus neglectus in ꝓlogo pmi libri exemplaris ē: in quo Ariſto c teles poſuit ſermonem ſuum in iudicialibus ⁊ in decem partes ſiue capitula diuiſum.

c Apitulū igit pmum ſeptimi tractatus primi libri eſt: in quo diffiniuit phs iniuriam ⁊ enumerauit ea: ꝓpter que gs iniuriat: ⁊ que illoꝝ ſunt per accidens: ⁊ que illoꝝ nō pceſſit electio: ⁊ que pceſſit electio. Deinde cōprehendit rē ſm ꝙ maximū ſit cuiꝰ iniuriat: aut paſſio aliqua: vtpote ira: aut inimicitia: aut furor: aut odiū: aut inidia: ⁊ ſimilia his: aut ꝓpter vtilitateꝫ aliquā ſeparatā ex iniuria ſua: aut propter delectationem aliquam: quā aſſequit ex hoc.

c Apitulum ſcdm ſeptimi tractatus pmi libri eſt in quo loqtur in paſſionibus: cā quaꝝ iniuriat quis: vt ſunt inimicicia: aut inuidia: aut ira: aut ſimilia his. Sermone etenim in his rebus indiget in duobus locis rethoricę: quoꝝ vnus eſt cū ꝓbare habuerimꝰ de aliquo: ꝙ iniuriatus ſit: aut ꝙ ſit iratus aduerſum nos aut inuidus: magis credet querele nr̄e: ⁊ facilius pſuadebimus auditoribus: ꝙ iniuriatus ſit nobis: ⁊ ꝙ tranſgreſſus ſit erga nos. Scd̄s eſt: ꝙ cū ꝓbauerimus iudici: ꝙ aliquis ſit inimicus eius: aut ꝙ hoſtiat ipm: aut ꝙ inideat ei mouebimus ipm facilius ad indignandū ei: de quo ꝓponimus querimoniā: aut ſi oſtenderimus: ꝙ nos ſimus de amicis ipſius: ⁊ fautores oīum: que ad eū pertinent mouebimus eū per hoc: ⁊ inclinabimus ad partem noſtram.

c Apitulū tertium ſeptimi tractatus primi libri: in quo declarat phs res vtiles: ꝓpter quas cum iniuriat quis: non iniuriat niſi vt adipiſcat eas aut oēs: aut aliquas eaꝝ: ⁊ eis rebus ꝯſideratio fit in duobus locis in rhetorica: quoꝝ vnus eſt circa orationes deliberatiuas: alter circa querimoniales.

c Apitulum quartū ſeptimi tractatus primi libri eſt: in quo loquit de delectabilibꝰ: gratia quorū iniuriatur quis deſiderādo eaꝝ ſperando adipiſci ea: aut aliquid ex ipſis.

c Apitulum quintū ſeptimi tractatus primi libri eſt: in quo loquitur in diſpoſitionibus: quarū habet aliquas homo cum iniuriatur.

c Apitulū ſextū ſeptimi tractatus primi libri eſt: in quo loquitur de diſpoſitionibus: quarum hꝫ aliquis cum recipit iniuriam.

c Apitulum ſeptimuꝫ ſeptimi tractatus primi libri eſt: in quo loquitur de notificatione accuſationū: quas cum egerit quis iam iniuriatus eſt: quas ēt cū egerit: aut eſt iniuriatus: aut nō eſt iniuriatus.

c Apitulū octauum eſt: in quo loquitur de exceſſu ⁊ de indulgentia: ⁊ de recōciliatione quid eſt: ⁊ in qua re fit: ⁊ ex quibus rebus fiunt orationes quę ſunt in qōne indulgētię ab hoīe ⁊ in exceſſu erga ipſ.

c Apitulū nonum eſt: in quo determinat de iniuria magna quid eſt: ⁊ qui ſunt modi iniurię: quā cū ꝑpetrat homo: perpetrauit iā iniuriā magnā.

c Apitulum decimū ⁊ vltimuꝫ ſeptimi tractatus pmi libri eſt: in quo enumerat credulitates: quę non fiunt per ſermones: ſeu orones quot ſunt: ⁊

quid eſt quęlibꝫ earũ: ⁊ qualiter eſt vſus earũ in iudicialibus orõnibus: ⁊ mõſtrat: ꝙ iſte ẽt: q̃uis vtamur eis in ceteris generibus: cum vſus earum: vt plurimũ eſt: ⁊ vtilitas earum in iudicialibus ⁊ iudicijs. Ideoqꝫ viſum eſt ei ꝙ ponat locum earum digniorem. ſ. locum credulitatum ſiue orationum inductiuarũ credulitatum: vbi ordinent orationes iudiciales. Hęc ſunt omnia: in quibus fiunt accuſationes ⁊ defenſiones: ⁊ iſtud eſt poſtremũ eius: qđ eſt in hoc ꝑ libro. Faciemus g̃ ad modũ iſtius in libro ſcđo.

¶ De his quę continentur in ſecundo libro.

Liber autẽ ſecundus continet ſimilr ſex tractatus. Primꝰ itaqꝫ tractatus eſt: in quo ponitur firmatio rerum ex quibus efficiuntur orationes paſſionales: ⁊ ſunt ex quibus fiunt quęuis orationes: quę imprimunt in animas diuerſas: vt pote iram: manſuetudinem: miſericordiam: inuidiam: ȥelum: emulationẽ: ⁊ cętera hꝫ: ⁊ continet vnũ capitulum tm̃: in quo ponit phs paſſiones quidẽ imprimẽtes in animã auditoris impreſſione vehemẽtiore: ⁊ cõpletiore: ⁊ plurimũ fiunt per tres res. Una quarũ eſt: vt enumerentur res illę: quę inatę ſunt inducere paſſiones. Altera eſt: vt ſit homo aptus: ſiue paratus ad patiendum velociter: ⁊ hoc eſt: vt ſit in diſpoſitione: a qua procedit paſſio ſua citius ⁊ fortius. Tertia eſt: vt ſit ille: cui inducẽda eſt paſſio ſm diſpoſitionẽ: de cuius natura eſt: vt cum qs habuerit eã aptiſſimus ſit ad patiendũ. Ubi grã: ira hęc nãqꝫ ĩducitur homini per tres res. Una quaꝝ eſt res ille ex quibus inaſcit̃ hoi ira. Et altera eſt habitudo ſeu diſpoſitio in qua cum fecerit quis ſit habilior: vt accẽdat̃ ira eius: ⁊ hoc eſt: vt ſit in anxietate: aut ſtrictura pectoris ꝫ aliquẽ modoꝝ taliũ. Tertia ẽ: vt ſit ille: cui qs iraſcit̃: vel cui iraſcendum eſt ſm diſpoſitionem: cuius natura eſt. vt cum ſm eam fuerit quis dignus: ſit vt ira exerceatur in ipſuꝫ. Interdum enim alia inferuntur homini: propter que cogitur ad iraſcendum: ⁊ ad velocius iraſcendum ei: cui talis fuerit diſpoſitio: verũtamen homo: cui ignoſcendum eſſet: interdum eſt excelſi gradus valde: ita ꝙ non exercetur tunc contra talem ira: aut habet pro ſe multas defenſiones valde. ita ꝙ neqꝫ tunc mutatur. Et ipſe quideꝫ diuidit quodlibet capitulorum: in quibus loquitur de paſſionibus trina diuiſione: ſiue in tres partes. Una pars: ꝙ in quolibet capitulo eſt ſermo de rebus: que acquirere faciunt paſſionem: ⁊ pars: de diſpoſitionibus: in quibus cuꝫ fuerit homo: erit paſſio in ipſo velocius: ⁊ erit incidentia paſſionis in ipſum dignior. Et pars de diſpoſitionibus: in quibus cum fuerit homo: cui iraſcendũ eſt. videlicet erit incidentia ire ſupra ipſum dignior. ⁊ hoc vt ſit preparatus his: cui iraſcendum eſt: vt indicatur ira ſupra ipſum: ⁊ ſimiliter in illis paſſionibus: que ſunt preter iram: vt in miſericordia. ipſe enim primitus enumerat ea: ex quibus ꝑuenit miſericordia: ⁊ diſpoſitiones: in quibus cum fuerit homo dignior ⁊ habilior: exiſtit vt accidat ĩ eo diſpoſitio miſerendi ſeu miſericordia. Et tertia diſpoſitio: quam cũ habuerit homo dignior efficiatur: vt miſereat̃ ſui: et doleatur de ipſo: quando etenim iſta tria adunãtur: mox erit incidentia paſſionis ſecundum amplius ⁊ paſſiones multę: niſi ꝙ plurimę illarum paſſionũ tres illas ſuas cauſas adinuiceꝫ ſibi propinquas habeãt: vt eſt in miſericordia ⁊ pietate. Cauſę nanqꝫ introductiuę miſericordię propinquę ſunt cauſis inducentibus pietatem. Et res quę inducunt pauorem propinquę ſunt inducentibus timiditatẽ immo eedem ipſę ⁊ inducentes fortitudinem propinquę ſunt inducentibus confidentiam ſiue ſecuritateꝫ. Et quedam ipſaruꝫ ſunt: quę habent cauſas diuerſas ſiue remotas: vt ſunt ira: amor: ⁊ miſericordia. Cauſę eniꝫ a quibus ꝓcedit ira: alię ſunt ab eis: a quibus ꝓcedit amor: ⁊ a quibus amor alię ſunt ab eis: a quibus ꝓcedit miſericordia. Et ipſe quidem enumerat paſſiones: ⁊ vnamquãqꝫ earũ quarum cauſę ſunt remotę abinuicem memorant ſecundum ſingularitatem ſuam. Quarum vero tres ſunt ꝓpinquę: quas rememorat ſufficere hic extimãs ad excuſationem ab aliarum rememoratione: vt in pietate: ⁊ miſericordia. Ponit nãqꝫ eis vtriuſqꝫ capitulum vnum: ⁊ ſimiliter pauori ⁊ timiditati eodem modo in conſimilibus. Unaqueqꝫ autem harum paſſionum habet ſibi contrarium. ⁊ quando incidentia ſui fuerit per aliquas cauſas: erit incidentia ſui contrarij per cauſas contrarias: vt in pluribꝰ ⁊ ipſę in pluribus harum paſſionum contentus eſt rememorare aliquod duorum contrarioꝝ ⁊ cauſas ipſius: cuꝫ alterum non accidat niſi per contrarias cauſas primi: et noto vno contrario: facile cognoſcitur ⁊ alterum.

Tractatus ſecundus ſecundi libri eſt: in quo Ariſtoteles ponit res: ex quibus fiũt orationes morales: ⁊ ſunt illę: ꝑ quas cuꝫ ſermocinatur homini: mouent ipſum ad informandum ſecundum moreꝫ aliquẽ: ⁊ faciunt apparere in ipſo morem illum: quãuis nõ operetur actus eius: qui habet hunc morem: ⁊ continet capitula tredecim: ſiue partes.

Primum capitulum ſiue prima pars eſt: quod vel quę continet vtilitates paſſionuꝫ: ⁊ orationum paſſionalium in arte rethoricę ⁊ oratorię ⁊ magnitudinem ipſarum ad inducenduꝫ per ſuaſiuam ſufficientiam: ⁊ ad iuuandum: ⁊ ad faciendum fidem: ſiue credulitatem ⁊ vtilitates earuꝫ in in vno quoqꝫ generum: ex quibus: ⁊ in quibus fiunt orationes rethoricales: ſcilicet quę eſt vtilitas earuꝫ: ⁊ ipſarũ adiutorium in iudicialibus: ⁊ in deliberatiuis: ⁊ in demõſtratiuis. Et rememoratur ibidem ſecundum quã viam ponit ſermonem ſuum in iſtis paſſionibus: ⁊ quot modis dicitur quodlibet capitulorum ipſorum: ⁊ quonam ſunt ſecundum diſtinctiones tres ſecundum maneriem: quaꝫ nos determinauimus.

Secundum capitulum ſecundi tractatus ſecũdi libri eſt: in quo ponitur ſermo in ira: ⁊ incepit eam diffiniendo iram: ⁊ quę cõſequuntur eius diffinitionem: ⁊ in qua diſpoſitione eſt homo cum iraſcitur.

Capitulum tertium ſecundi tractatus ſecundi libri eſt: in quo rememoratur eorum: propter quę iraſcitur homo.

Capitulum quartum eſt: in quo rememoratur diſpoſitionum: quę cum fuerint in homine: erit pronior ad iraſcendum.

Capitulum quintum eſt: in quo rememoratur eorum: ex quibus erit pronior in iram: ⁊ velocioris irę ⁊ fortioris: ⁊ orationes iratiuę conſtituuntur quidem ex rebus inductiuis irę.

Capitulum ſextum eſt: in quo memorat diſpoſitiones: quę aptant hominem ad iraſcenduꝫ ſubito ſiue velociter: ⁊ ſunt quęlibet inſtrumẽta vel inclinatiua quęcunqꝫ ad commouendum iram hominis.

Capitulũ ſeptimũ eſt: in quo memorat ſimiliter diſpoſitiones: quę cũ fuerint in homine: reddũt eum aptiorem: vel magis idoneum: vt cadat ſuper ipſum ira.

Octauũ capitulũ eſt: in quo memorat quot ſũt inſtrumẽta ẽt ad iram. ⁊ orationes pertinentes ad iram non fiunt ex his duobus modis: verũtamẽ non comprehenditur per eas intẽtum vt in pluribus: niſi per applicationeꝫ iſtorum duoꝝ modoꝝ ad ipſas.

Nonum capitulũ eſt: in quo ponit: qñ. n. ſermocinator alloquitur hominem: oportet vt aptet illum reſpectu auditoris: vt ſit in diſpoſitione per quam fiet incidentia irę ſuper ipſum magis idonea.

Capitulum decimũ ſecũdi lib. eſt: in quo ponitur qũo fit vniuerſaliter: ſuper quem magis intenditur inductio irę auditoris in illa hora diſpoſitus: taliter vt inductio irę ſuꝑ ipſuꝫ ſit efficacior: ⁊ magis idonea.

Vndecimuꝫ cacpitulũ eſt: in quo ponit: ꝙ quãdo enim orationes iratiuę carent illis duob⁹ modis alijs: vt in pluribus: non ꝓficitur per eas ad conſequendum intentionem: ⁊ hoc idem intelligendum eſt in illis alijs paſſionibus. ſ. ꝙ orationes: quę ſunt inductiuę paſſionis alicuius auditori inducunt eã equidẽ: qñ ipſe apparatus fuerit ad illam: ille ꝯtra quẽ inducit̃ ſimiliter ſe habuerit ad ipſaꝫ. verbi gratia ad iraſcendũ ei: aut miſerendũ: aut conferendum gratiam. ⁊ fortaſſe erit hoc: cui volumus ſermocinare in diſpoſitione: in qua non feſtinat ad ipſum ira.

Duodecimum capitulum eſt: in quo memorat: ꝙ ⁊ is: de quo loquimur in diſpoſitione: de qua non ſit auditor. vtrum ſm eam iraſcẽdum ſit ei: vel qui in ſimili fuerit diſpoſitione cumqꝫ ſic fuerit incipiendum: erit primitus: vt deducamus auditorem ad diſpoſitionẽ: ſmquam idoneus fiat ad concipiendum iram. Hęc autem deductio ipſius ad hanc diſpoſitionẽ erit per quaſdã orõnum paſſionaliũ aliaꝝ: ⁊ plus ẽt hoc per quaſdam orõnum moraliũ. ⁊ forſan fit per orationes inductiuas credulitatis.

Tertiumdecimum ⁊ vltimum capitulum eſt: in quo memorat phs quomodo cum hoc firmabimus apud ipſum: quoniã ille: de quo loquimur in diſpõne eſt: in cuius conſimili exiſtentibus iraſci inconueniens nõ eſt. Et illud quidẽ eſt ꝑ oratiões inductiuas credulitatis. Tu. n. ꝓbas ſiue firmas de illo hoĩe: eſſe eũ in diſpoſitione tali: ſm quã dignus ſit ira auditoris: ita ꝙ firmaueris apud auditoreꝫ illum hoĩem eſſe hꝰ: cuiuſmodi hoĩes digni ſunt ira: ⁊ induces ipſum auditorem ad diſpoſitionem: per quam aptus ſit ad iraſcendum ei: incipiens ex hoc allegare res: per quas excitabis iram eius: ſimiliter illum hominem. ⁊ tũc erit conueniens: vt aſſequaris propoſitum tuum: quod intendis. Et ſcire te oportet de re irę: ⁊ de re multarum reliquarum paſſionum. ꝙ non ipſis indigetur in hoc capitulo tantum: ſed ⁊ in cęteris capitulis alijs: vtpote iam ꝑceſſit in ſermone in cauſa quęrelarum. Unum nempe: ꝑ quod poteris probare: ꝙ quis iniuriatus ſit tibi: qñ querimoniã mouebis de ipſo eſt: vt oſtendas quando iratus ẽ erga te: aut aliqualiter aliter cõmotus. Probabis autem ⁊ ꝑſuadebis eius aduerſum te iracundiam: probando teipſum eſſe in diſpoſitione: ratione cuius ſolent alij ab alijs iracũdias ſuſtinere. Et probando etiam ipſum eſſe in diſpoſitiõe: cuius cauſa ſolet procedere ira ab alijs in alios citior ⁊ vehementior. Quando vero fueris inquirens pacem ꝓtendendo excuſationem: ſumes allegationem ex contrarijs harum rerum: probando te non tranſgreſſum eſſe aduerſus ipſum. Quando enim oſtenderis: te non eſſe in diſpoſitione. propter quam debeat feſtinare ad te ira: neqꝫ eum eſſe in diſpoſitione: propter quam debeat moueri cõtra ipſuꝫ alia commotione iracundię: proficies per hoc in inquiſitione pacis ⁊ cõcordię. ⁊ ſimiliter eſt in ceteris paſſionibus. Tranſgreſſio nanqꝫ ⁊ iniuria eſt interdum propter inuidiam. ⁊ interdum eſt propter duritiam ⁊ aſperitatem: quę eſt in homine: ⁊ interdum eſt propter effrenitatem ⁊ paruitatem verecundię peccandi: ⁊ inique agendi: ⁊ conſimilia. ⁊ interdum eſt propter odiuꝫ ⁊ inimicitias. Quęreloſus itaqꝫ proficit in perſuadendo: ꝙ quis iniuriatus ſit ei per hoc: quod oſtendat. quoniam inuidet ipſi. Et per hoc proficit ad oſtendendum: ꝙ inuideat ipſi: ſi monſtrauerit ipſum eſſe in diſpoſitione: quę conſueuit homines idoneos: ſiue aptos reddere ad inuidendum alijs: ⁊ ſe ipſum eſſe in diſpoſitione: in cuius conſimili cum fuerit quis aptior eſt: vt inuideatur ei. Et hac via procedenduꝫ eſt in conſimilibus. ⁊ in cęteris paſſionibus: ſiue accidentibus animę. Per omnia ergo hęc: quorum rememoratur in his capitulis: proficitur in accuſationibus ⁊ querimonijs: ⁊ per horum contraria proficitur in ſedatione litium ⁊ recuſationis. Nos enim perſuademus nos non iniuriatos eſſe: aut Socratem non iniuriatum eſſe Platoni: per hoc: ꝙ oſtendimus nos ⁊ Socratem amicos eſſe Platoni. Qualiter ergo iniuriaremur ei. Firmabimus autem nos amicos eius eſſe per ea: quę dicta ſunt in capitulo de amicitia. Rememorabimur enim eorum: ex quibus fit amicitia. ⁊ declarabimus quonam talis homo: qui ꝯqueritur de nobis: fecit erga nos ea: ex quibus tenemur amare ipſum: ⁊ habet ſe taliter: ꝙ amandus eſt. Et nos quoqꝫ ſic nos habemus: ꝙ dilectio ⁊ amicitia iuenitur in nobis. Sumus enim homines ſolatij: notę manſuetudinis: ⁊ nõ intractabiles hominibus. hę quippe diſpoſitiones exiſtentes in homine: habilem reddunt eum ad amicitiam hominum. ⁊ vt ametur ab eis. Et ſimiliter oſtendemus nos non iniuriari monſtrantes verecundos nos eſſe per res: quę dictę ſunt in capitulo de verecundia: ⁊ monſtrantes nos eſſe pios: ⁊ miſericordes. ⁊ fideles: ꝑ ea quę dicta ſunt in hoc capitulo. Igitur omnia: quę dicta ſunt in capitulis paſſionum proficiunt in querimonijs ⁊ defenſionibus.

Tertium capitulum principale primi tractatus ſecundi libri eſt: in quo ponuntur mitigatiuę irę: ⁊ diſpoſitiones: quas cum habuerit homo: erit mitigabilior ira ipſius: ⁊ diſpoſitiões quas cum habuerit homo habilior erit vt pareatur irę aduerſus eum: ⁊ refertur iſtud capitulum ad capitulum gratię. Etenim differentia eſt inter gratiam ⁊ remiſſionem irę. Gratia enim fit homini etiaꝫ ira nulla pręcedente: ſed remiſſio non fit niſi ira ꝑcedẽte: ⁊ interdum fit ira pręcedente. Uidendum ergo. ꝙ gratia ſit nomen equiuocum. Sed qualitercunqꝫ ſit capitulum de gratia: relatiue ſe habet ad capitulum remiſſionis irę.

Quartum capitulum principale eſt: in quo loquitur de amicitia ⁊ cauſis ipſius: ⁊ ſunt illa tria: quorum fecit mentionem in capitulo de ira. ſcilicet de quibus rebus procedit amicitia ⁊ per quę fit aliquis habilior ad amicitiam: et qualiter ſe habet erga quem amicitia exercetur. ⁊ referũtur ad hoc capitulum manſuetudo: ſodalitas: concordia: fidelitas: ⁊ amor. Amor nãqꝫ eſt quaſi genus amicitię.

Quintũ caplm principale primi tractatus ſcdi lib. eſt: in quo loqtur phs de inimicitia ſꝫ eundẽ modũ: determinans ex quo ꝓcedit: ⁊ qs eſt habilior vt ab eo ꝓcedat: ⁊ qs ẽ habilior: vt ſuꝑra ipꝫ cadat: ⁊ referunt̃ ad h caplm odiũ: itractabilitas ab hoibus; ſequeſtratio ab ipſis. inſoliditas. hor

ribilitas ipſius.ꝛ loci eius. ꝛ grauitas ipſius apud hoies. ꝛ
ex qbus cauſis ꝓuenit hęc grauitas. Hę etenim res ſūt:qͣs
enuꝫ erauimus:ꝛ tūc ipſaꝝ ꝓpinquę ſūt cāis alys:ex qbus
eoꝝ:quę dicta ſunt in his duobus caplis poſſumus ꝓbare
hoi nō eſſe amicos ipſi⁹:ꝛ nō hr̄e inimicitiā erga ipſum.

c Apitulū ſextū primi tractatus ſcđi lib.ē: in quo
loqtur de timiditate qd ſit: ꝛ ex qbus ꝓueniat.
ꝛ in qua diſpoſitiōe ſit hō:p quā fiat habilior ad
timiditatē.ꝛ ī q̄ diſpōne ſit hō timid⁹.ꝛ referunt̄ ad hͦ cam
p..ior:ſiue formido:ꝛ retroceſſus:ſiue fuga ab agēdis.

c Apitulū ſeptimū principale eſt:in quo loqtur de
fortitudine qd ſit:ꝛ ex qbus habeat fieri:ꝛ ī quo
exiſtat:ꝛ ex qbus potiſſime fiat: ꝛ erga quos po-
tiſſime exerceat̄ aduerſus ipm:ꝛ ad hͦ caplm referunt̄ cō
fidentia:ſiue ſecuritas:audacia:ꝛ promptitudo ad rem.

c Apitulū octauū principale p̄mi tractatus ſcđi li
bri eſt:in quo loqt̄ de erubeſcētia ſm eūdeꝫ mo
dū:ꝛ ex quo accidit:ꝛ cui accidit:ꝛ apđ quid acci
dit.ꝛ nō ſe parat erubeſcētię:ſiue verecūdię:ꝛ priuatiōi ip
ſius caplm ſingulare:ſꝫ refert ꝯriū verecūdię ad capm ve
recūdię ſm:ꝙ cāę ꝯrię verecūdię ꝯrię ſūt cāis verecūdię.

c Apitulū nonū principale eſt:ī quo loqtur de bn̄
ficio:ꝛ de quo ſit bn̄ficiū:ꝛ in quo ſit plimū: ꝛ ſu
per quē plimū fit:ꝛ ponit in hoc caplo oppoſitū
eius:ꝛ eſt ſublatio:ſeu carentia eius:ꝛ ex quo fit eius ſubla
tio:ꝛ in quo fit plurimū:ꝛ ex quo fit plurimum.

c Apitulū decimum principale primi tractatus ſe
cūdi lib.eſt:in quo phs loqtur de pietate qd eſt:
ꝛ ex qbus ꝓuenit:ꝛ quę diſpoſitio eſt in hoie vſ-
quequo habilitet̄ magis ad pietatē hn̄daꝫ in ſeipſo:ꝛ ſm
quā diſpōnē fit aptior:vt hēatur pietas de ipſo magis:ꝛ re
fert ad hoc caplm miſericordiā:ꝛ cōpūctionē:ſiue compaſ-
ſionē. Pietas nēpe reſpicit malū ſupuentuꝝ. Miſericor
dia vero ꝛ cōpaſſio malū:qđ iam ſupuenit. ꝛ amborū ge-
nus vnū eſt:ꝛ nō diuerſificant̄ niſi penes hāc q̄ntitatē:ꝛ ſo
licitudo:ꝛ cogitatus circa aliqd ingrediunt̄ in hoc caplm:
ꝛ referunt̄ ad hoc caplm ꝯria iſtoꝝ: ſunt etenim ex ꝯrys
cauſis.Et refert̄ quoqꝫ ad hoc caplm puſillanimitas cir-
ca malū:qđ ſupuentuꝝ ē:ꝛ qđ iā ſupuenit: ꝛ vlr ꝯfidētia:
diffidentia.ſ.robur aīę:ꝛ ipſius debilitas ad tolerāda ma
la tanq̄ quę ſupuentura ſuſpicant̄: q̄ quę iā ſupuenerūt.
Oia.n.hęc adinuicē cognata ſunt:ꝛ ingrediētia in vnū ge
nus:ꝛ ſimiliter contraria ipſorum ꝛ ipſis proportionata.
ideoq̄ omnia continentur ſub hoc capitulo.

c Apitulū vndecimū p̄ncipale eſt:in quo loqt̄ de
inuidentia: quę eſt dolor. de hoc: ꝙ īmeriti ꝓ-
ſperant̄:ſiue bn̄ agūt ſm modū p̄cedentē.ſ.noti
ficat quid ſit inuidētia.ꝛ ex quo accidat:ꝛ in quo fit vtplu
rimum:ꝛ reſpectu cuius vtplurimum fit.

c Apitulū duodecimū principale eſt:in quo loqui
tur de inuidia: quę eſt dolor de alieno bono cu-
iuſcunqꝫ ſimiliter ſm pręcedentem modum.

c Apitulū tertiūdecimū ꝛ vltimū p̄ncipale p̄mi
tractatus ſcđi lib.ē:in quo loqt̄ ſꝫ eūdē moduꝫ
de ꝫelo:ꝛ đ emulatiōe:ꝛ đ his:q̄ cognata ſīt ipis.

T Ractatus ſecūdus ſecūdi lib.ē: in quo ꝯti
nent̄ res:ex qbus fiūt or̄ones morales.Et
ſunt illę:p quas conſermocinatur homini
ꝛ mouent ipſum ad informandū ſm mo
rem aliquem:ꝛ faciūt apparere in ip̄o mo
rem illū:q̄uis nō operetur actus eius: q hēt
hūc morē.Et continet tria capitula.

c Apitulū primū eſt:in quo loqtur phs de modis
moꝝ diuerſoꝝ:q ꝯſequunt̄ hoies ꝓp diuerſita-
tē ipſoꝝ in quinqꝫ rebus:ꝛ ſunt paſſiōes: ſtudia:
ętates:ꝛ fortunę.Scđm diuerſitatē.n. in oībus his ſeqtur
diuerſitas in moribus. Hoies nāqꝫ diuerſi in paſſionibus
diuerſi ſunt in moribus:ꝛ ois hō hn̄s per nām: aut per aſ-
ſuetudinem paſſionē aliq̄ iſtaꝝ paſſionū hꝫ morē aliquē
aut mores conſecutiuos talis paſſionis: vt eſt aggreſtitas:
aut inſodalitas:ſiue p nām:ſiue p aſſuetudinē.hęc.n.ē paſ
ſio q̄dā:vel ꝯſeqt̄ hoiem rōne ipſius mos aliqs:vl̄ mores
quos non hꝫ tractabilis hō ꝛ lenis:ſilr̄ qn̄ fuerit hō realis
nāliter:aut diſcolus mores hꝫ diuerſos ab eo:q in oppoſi-
ta eſt paſſiōe.ꝛ iſtę paſſiōes inueniunt̄ diuerſę in diuerſis
hoibus:ꝛ iā iuenit̄ iſta diuerſitas ꝓp diuerſitatē generū.ꝛ
ꝓp diuerſitatē villaꝝ:ſeu regionū. Uerūtn̄ diuiſio ipſaꝝ
penes iſta difficilis eſt. Jđoq̄ qm̄ ꝯtenti fuerimus diuerſi
tate:q̄ ꝯſequit̄ diuerſitatē in paſſionibus.etenim cuiuſq̄
haꝝ paſſionū facilis erit diſtinctio ꝛ cognitio in hoie:erit
quelibet eaꝝ nota:ſiue ſignuꝫ moꝝ illoꝝ: quoꝝ nā eſt:vt
ſequāt̄ tales paſſiones.Et cognitio moꝝ diuerſoꝝ: q cōſe
quunt̄ paſſiōes diuerſas:facilis erit ex his:quoꝝ habita ē
mētio in paſſionibus p̄dictis:ꝛ ꝓp hoc nō poſuit eis caplꝫ
ſeparatū ſingulare inueniens eos p p̄dicta:ita ꝙ p hͦ adin
ueniet eos qs p ſeip̄ꝫ.Et ſilr̄ diuerſificant̄ mores ꝓp diuer
ſitatē ſtudioꝝ ꝛ appetituū ſuoꝝ.ad q̄ aſpirāt hoies:vt ſūt
artes ꝛ habitus:quos p̄elegit quęuis maneries hoium:vt
pote ſcripturā:militiā:ꝛ cęteras artes:ꝛ vt hitus nobiles.ſ.
ſcias:ꝛ ſpeculatiōes:ꝛ his ſimilia:de qb⁹ putat̄: ꝙ expedi-
ant vnicuiqꝫ ſꝫ ꝓpriū deſideriū:ſeu appetitū:penes.n.oia
iſta diuerſificant̄ mores:ꝛ poſſe eſt:vt aſſequat̄ ea quis ex
ſcia regiminis ciuitatū. Jdeoqꝫ nō poſuit eis ſeparatū ca
pitulū ſingulare:ꝛ diuerſificant̄ mores penes diuerſitatē
ętatū:ꝛ in eodē hoie:vt in virilitate diuerſificant̄ ab ado-
leſcētib⁹:ꝛ ſenib⁹:ꝛ cęteris ętatū ꝯſiſtētys. Rememorat̄
ḡ in hac pte moꝝ ꝓprioꝝ cuilꝫ ętati.Et diuerſificant̄ quo
qꝫ mores penes diuerſitatē fortūaꝝ:vt penes generis no
bilitatē.diuitias:robur corpis.pulchritudinē ꝛ ſanitatē:ꝛ
cętera q̄ ad fortunā bonā ptinēt:ꝛ ꝓſperitatē:ꝛ ex oppoſi-
tis hoꝝ ſumunt̄ mores oppoſiti. Jpſe ḡ determiat quoſlꝫ
moꝝ:q q̄ſlꝫ haꝝ fortunaꝝ ꝯſequunt̄:ſiue tēdētiū ad feli
citatem:ſiue ad miſeriam. Neceſſe ē.n.qui ꝯtrahere vult
or̄ones morales:vt nouerit ipſoꝝ morum varietatē:vt ſꝫ
conuenientiam morum in ſermocinatione ſua deducat
quemlibet citius ꝛ magis idonee ad hoc:quod intendit.

c Apitulum ſecūdū ſecūdi tractatus ſecūdi libri ē
in quo notificat:quę ſit neceſſitas huius artis in
hoc.ſ.vt ſit actus eius perfectio: ſiue completio
corā iudice:ꝛ coram obuiatore:ꝛ quę eſt vtilitas ī vtriſqꝫ.
Et rememorat̄ huius qdē in hoc loco.ꝓpterea ꝙ or̄ones
paſſionales ꝛ or̄ones morales ſunt:per quas intenditur in
pluribus horis inclinatio iudicis:ꝛ obuiatoris: ꝛ ipſoꝝ in
ductio ad intētionē aliq̄: ꝛ rememorat̄ vtilitatis cuiuſqꝫ
amboꝝ in vnoquoqꝫ modoꝝ or̄onū triū rhetoricalium.

t Ertiū ꝛ vltimū cap.ſcđi tractatus ſecūdi lib. eſt:
in quo ponit qualiter fiant or̄ones morales: ꝛ in
quo fiant: ꝛ intentū p has or̄ones morales ē: vt
agat auditor actionē ei⁹:q hꝫ talē morem: ꝛ ſi nō habeat
ipſe hunc morem.Cūqꝫ ſic ſit:tunc opꝫ: ꝙ vt finis ſit ipſe
mos.Et res ex qbus fiunt or̄ones:q̄ deſcribunt vel impri
munt morē in hoie:ſunt res deliberatiuę:ꝛ demōſtratiuę
qđ.n.intēdit p has or̄ones eſt inſtigatio ad illū morē:ꝛ ad
ei⁹ actiōes.hͦ aūt fit p cōmēdationē: ꝛ decorationē huius
moris apud auditorē:ꝛ p deteſtationem ꝛ deturpationem
ſui ꝯry.Cōmendatio aūt ꝛ deteſtatio ſunt laudationes ꝛ
vituperationes.Et qn̄ hoc ſic eſt:tūc ea:ex qbus fiunt or̄o
nes morales ſunt:quoꝝ p̄ceſſit mentio in ſermone in deli
beratiuis:ꝛ in his:per quę laudatur qs:aut vituperat̄: ꝛ ꝓ
pter hoc non ponit eis cap. ſeparatum ſingulare. attamen
intromiſit

intromiſit ea in his: que preterierunt. Hec ergo ſunt q cō‑tinentur in hoc ſecundo tractatu huius ſecundi libri.

Tertius tractatus ſecūdi lib. ē: in quo ponitur nūeratio rex cōium oibus illis tribus generibus: ꝛ ſunt ea q vſitant ſm ſcias in orōnibus deliberatiuis: iudicialibus: ꝛ demōſtratiuis. ꝛ pn̄t ea eē quatuor. Unus ꝑ qđ fit pſuaſio: qm̄ res eſt poſſibilis. aut im‑poſſibilis. Alter res: ex qbus fit pſuaſio: q res iā fuit in eo: q preterijt: aut q nō fuit. Et tertius res: ex qbus fit pſuaſio de re: qm̄ futura ē in poſterꝫ. i. q eueniēs: aut q nō ſit futura. Et quartū ē res: ex qbus poſſibile eſt magnificare aliqd: aut minorare: aut ampliare i numero: aut miorare: aut exaltare: aut deprimere. ſ. ꝑ q pōt fieri pſuaſio: qđ eſt aliqd eximiū valde: aut exile. aut pcioſum. aut vile. Et ptinet vnū cap. tm̄: in quo ponit ſermo i his. ex qbus fiunt orōnes inductiue credulitatis ꝑ res cōes generibus oium orōnum. ꝛ ſunt quatuor. Prima eſt memoratio ꝓpoſitionū: ex qb' fiunt orōnes: per quas intendit ꝑ ſuaſio: qm̄ res eſt poſſibilis: aut ipoſſibilis. Scđa ē enumeratio ꝓpoſitionū: ex quibus poſſibile eſt fieri orōnes: ꝑ qs intendit perſuaſio: qm̄ res iam fuit: aut nō fuit. Tertia eſt enumeratio ꝓpoſitionū: ex qbus poſſibile eſt fieri orōnes: ꝑ quas intēdit pſuaſio qn̄ res ſit. Quarta eſt memoratio ꝓpoſitionū: ex qbus fiunt orōnes: ꝑ quas intendit magnificatio rei: aut minoratio ei': aut eleuatio ei': aut depſſio. Iſta g ſunt: qbus indiget rhetor in oib' modis orōnum.

Quartus tractatus ſecūdi lib. eſt: in quo ponit qualiter vtendū ſit exēplis ꝛ enthimematibus in oibus tribus generibus: ꝛ ſm quot modos vtendū eſt in vnoquoq ipſorum in oibus generibus. in qbus. ꝛ ex quibus fiūt orōnes rhetoricales. Et ponitur rememoratio vſus exēplox: ꝛ enthimematum: ꝛ pariter vtendū eſt eis. ꝛ ex qbus fiunt. ꝛ q ſunt accidentia manerierꝫ ex quibus fiunt: ꝛ que ſit vtilitas modorum vſus ipſorum. ꝛ continet tria capitula

Primū caplm̄ quarti tractatus ſcđi lib. ē: i quo ponit ſermonē ſuū in exēplo. ꝛ dicit modos ꝛ māeries exēplox. ꝛ quonā ſūt tres. ꝛ dclarauit mām cuiuſlibet illox. Deinde dicit vtilitatē cuiuſq ipſox. poſtea determinauit dr̄ias inter exēplū ꝛ inductionē: notificās qnam exēplū ꝓpriū ē oratorie: ſiue rhetorice. Inductio vera nō ꝯuenit ei. ꝛ cuꝫ hoc oñdit in qua diſpōne vtēdū ē inductiōe in rhetorica.

Secundū caplm̄ eſt: in quo memoratus ē ꝯſiliū qd eſt: ꝛ quonā ꝯſiliū ē modus qs enthimematis. ꝛ qs modus eſt ipſius. ꝛ quot ſūt modi orōnū ꝯſiliatiuax. ꝛ qualiter vtēdū eſt in quolibꝫ ipſox. ꝛ ſm quā diſpoſitionē. ꝛ cui hoium vtendū eſt ipſo. Deinde determinauit mām conſilij qualr̄ oꝫ vt fiat: ꝛ ꝑ qd differt conſilium in mā ſua: ꝛ ceteris modis enthimematum. ꝛ ex qbus ꝯſtituitur. ꝛ qualiter eſt vſus eius. ita q optime ſe habeat: ꝛ que eſt vtilitas ipſius.

Tertiū ꝛ vltimū capm̄ qrti tractatus ſcđi lib. eſt in quo ponit ſermo in enthimematibus ſummatim. ꝛ qualr̄ vtēdum eſt eis. ꝛ que eſt dr̄ia inter ea. ꝛ ſyllogiſmos: ſiue topicos. ſiue dyalecticos. Et ex qbus ſunt enthimemata. ꝛ q nō cōponunt niſi ex notorijs. ꝛ receptibilibus. ꝛ ꝓbabilibus. ꝛ quonā ꝑ h̄ cōicāt ſyllogiſmis dyalecticis. ſiue diſputatiuis. Deinde declarat qualr̄ accipiunt notoria ꝛ ꝓbabilia i enthimematibus. ꝛ quonā vſitant in enthimematib' ſm aliā diſpōnem q̄ in ſyllogiſmis diſputatiuis: ꝛ declarat ꝑ quas diſpoſitionē vſitant ꝓbabilia in enthimematibus.

Deinde notificat qualr̄ oꝫ ſe hr̄e eum. q vtit enthimematibus. ꝛ q oꝫ eum noſſe ad hoc: vt poſſibile ſit ei facere enthimemata in quolibet triū genex. ꝛ q opꝫ eū noſſe. q vtitur enthimematib' deliberatiuis. Et q opꝫ eū noſſe: q vtitur enthimematibus ad laudandū: vel vituperandū: aut q vtit eis in iudicialibus. Deinde declarat poſt hoc: ex qbus materijs cum facta fuerint enthimemata ſunt ſufficientiora. ꝛ efficaciora ad perſuadendum.

Quintus tractatus ſecūdi lib. eſt: in quo ponit enumeratio locorū: q ſunt cōes oibus tribus generibus: ꝛ continet vnū caplm̄ tm̄. in quo ponit. q hox locox rhetoricalium diſpoſitio ad rhetoricā eſt ſicut diſpoſitio locox dyalecticox ad artē topicā. Et ō his locis ſunt modi enthimematū: ꝛ ō eis poſe eſt vt fiant cetere manerieſ orōnū: vt ſunt orationes paſſionales ꝛ morales. niſi q partitio enthimematū: que fiūt de iſtis locis ē duox modox. quox vnus ē. ꝑ q intendit firmatio. ꝛ alter ꝑ q intendit redargutio ꝛ ꝯdictio. Et dr̄ia eſt inter firmationē ꝛ redargutionē: quonā redargutio ē enthimema. ꝑ qđ intendit deſtructio dicti doctoris. Firmatio aūt eſt: ꝑ quā nō intendit deſtructio dicti doctoris: ſed intendit ꝑ ipm̄: vt determinet res. ꝛ hꝫ ſe firmatio in hac arte ad modū ſcie i artibus demōſtratiuis. ꝛ redargutio hic hꝫ ſe ad modum opinionū corruptax illic. Oēs ergo loci vſitant in his duobus. niſi q qdā eox ꝯuenientiores ſunt firmationi. ꝛ quidā redargutiōi. ꝛ ꝑ vtroſq intendit ſufficientia pſuaſiua: niſi q ꝑ firmationē intēditur pſuaſio rei abſq eo: q ponat illa res oppoſita dicto doctoris. aut credulitati credētis. Per redargutionē aūt intendit pſuaſio ad oñdendū corruptelā dicti doctoris. aut credulitatis ipſius credētis. ꝛ poſuit locos duox modorū. ſ. modos q ſūt in v̄itate pſuaſiui. ꝛ modos q putant eē tales. ꝛ nō ſunt tales ſm veritatē: ſꝫ ſūt loci ſophiſtici. Aptitudinē aūt cuiuſꝫ iſtox duox modox nos rememorabimus in expoſitiōe n̄ra huius loci: poſtq̄ acceſſerimus ad textū. Et plures iſtox locox iā dixit Ari. in lib. ſuo topicorum. niſi q illic vſus eſt eis ſm modum quēdam: hic aūt vſus eſt eis ſm modum alium. Et nos declarabimus omnia iſta in expoſitione textus.

Sextus tractatus ſcđi lib. eſt de ꝯdictione orōnū rhetoricaliū ꝛ oratoriarum: ꝛ quot ſint. ꝛ quot modis fiāt inſtantie ꝛ obiectiones in arte oratoria. ꝛ q eſt dr̄ia inter eas ꝛ inſtantias dyalecticas: ꝛ qualis ē modus ꝯdicendi cuiuſlibet ſperum enthimematū. ꝛ ꝑ quas res ſit ꝯdictio. ꝛ ſm quot modos ſit hic. ꝛ continet iſte tractatus capitula duo.

Primū caplm̄ ſexti tractatus ꝛ vltimi ſcđi li. eſt: in quo ponit ſermo in modis oppoſitionū rhetoricaliū: q ſunt: ꝛ quot ſunt. ꝛ quonaꝫ ſunt quatuor ſm numerum oppoſitionum: ſiue inſtantiarum dyalecticarum.

Secūdū ꝛ vltimū capm̄ eſt: in quo ſit ſermo i manerieb' enthimematū: qualr̄ reſiſtit vnicuiq ipſax. Declarat g quonā qbuſdā reſiſtit ꝑ iſtātiā tm̄: ꝛ qbuſdā nō ꝑ iſtātiā: ſꝫ oñdēdo quonā nō ſūt neceſ. ꝛ iſtđ ē poſtremū ei': qđ dr̄ i 2° li.

Liber vero tertius continet vt ſupra: qualiter vtendū ſit omnibus: quorū preceſſit enumeratio in alijs duobus libris in ſermocinatione rhetorica: ꝛ ordine cuiuſq eorum ex partibus orationum rhetoricaliū: ꝛ habet ſe

iſte liber ad duos præcedentes: ſicut ſe habet liber vnius libri topicorum ad eos: qui antecedunt ipſum: ⁊ liber iſte ſex tractatus continet: quorum quilibet continet vnum capitulum tantum.

Primus tractatus tertij libri eſt. in quo ponitur ſermo in ſpeciebus ſonorum ⁊ vocum: quibus vtendum eſt in orationibus: ⁊ ſermocinationibus in vnoquoq; generum: ⁊ ſermo in locis illorum ſonorum.

Secundus tractatus eſt de inquiſitiōe ſimplicium: quibus vtendum eſt in orationibus rhetoricis: qualiter oportet eas eſſe: ⁊ quot modis earum: ⁊ quibus mutatiōibus oportet vti eis in arte rhetorica: ⁊ quę ſit differentia inter vſum earum in rhetorica ⁊ vſum earum in poetria: ⁊ quę eſt quantitas: qua oportet vti iſtis mutationibus in doctrina ſophiſtica ⁊ dyalectica.

Tertius tractatus eſt: in quo fit ſermo de ħ qualiter vtendum eſt intentionibus: quarum præceſſit enumeratio in ſermocinando. Et patet in hoc: quonam vtendum eſt eis ꝑmutatiue: ⁊ patet quot ſunt modi mutationum: quibus mutantur intentiones donec fiant per eas propoſitiones: ⁊ orationes rhetoricę efficaciores ⁊ vehementiores ad ꝑſuadendum: ⁊ quibus iſtarum permutationum vtendum eſt in rhetorica: ⁊ quibus in poetria. ⁊ non in rhetorica.

Quartus tractatus eſt: in quo fit ſermo in hoc: qualiter componendę ſunt dictiones: per quas fit interpretatio intentionū rhetoricalium: donec fiat complectior conſtitutio eius ab intentionibus: ⁊ qualiter ordinandę ſunt dictiones: ⁊ qualiter oportet vt ſint earum differentię ⁊ principia differentiarum ſuarum: ⁊ inceſſiones earum: ⁊ per quid: ⁊ qualiter oportet vt ſint inciſiones earum: ⁊ vbi oportet vt ſint loca ſtationis in ipſis: ⁊ qualiter oportet vt ſint quātitates ſuarum differentiarum: ⁊ qualiter oportet vt ſint figurę interpretationum.

Quintus tractatus eſt: in quo fit ſermo in ſimilibus de intentionibus: qualiter cauſę proponendę ſunt ⁊ ordinandę: vt faciliores ſint ad intelligendum. ⁊ per quas fit ħ quod concipitur de ipſis delectabilibus: ⁊ efficacius in animabus. ⁊ perfectius operans ad inclinandum animas ad credulitatem. Et q̄ ſunt modi: qui appropriantur ei: cuius debitum eſt vt ſcribat̄: ⁊ qui appropriantur ei: quod recitandum eſt: ⁊ vocalem ꝓponendam coram auditoribus. ⁊ hoc in quolibet genere orationum rhetoricalium.

Tractatus ſextus ⁊ vltimus tertij libri eſt in quo ponitur ſermo de ornatu rhetoricę in quolibet modorū rerum: ⁊ quot oportet eſſe numero magnas partes ipſorum. Et quoniam ad plus ſunt quattuor. ſ. proemium. narratio. credulitatis inductio. ⁊ cōcluſio. Et quonam pauciores ſunt tres. ꝓemium. inductio credulitatis. ⁊ cōcluſio. Et oſtenditur ex quibus conſtruenda ſunt proœmia rhetoriarum in quolibet generum: vel diſtinctionum. ⁊ qualiter fiunt proœmia. ⁊ quę ſunt vtilitates eorum tam in recitando q̄ in legendo. Deinde quoq; oſtenditur ex quibus componēdę ſunt narrationes. ⁊ qualiter. ⁊ quę ſunt earum vtilitates: in q̄bus rhetorijs non oportet eſſe narrationes: ⁊ in quibus neceſſe eſt eas eſſe. Deinde oſtenditur poſt hoc: qualiter op; vti orōnibus creditiuis in rhetorijs: ⁊ qua ſpecie earū vtēdum eſt in qualibet diſtinctione. ⁊ vbi ordinandę ſunt in rhetoria. ⁊ qualiter ordinandę ſunt partes earum: ⁊ ī quo genere rerum ſunt multiplicandę. ⁊ in quo minorādę. Et patet quonam orationes creditiuę vſitantur quandoq; oretenus: ſiue labialiter ſ̄m viam interrogatiōis ⁊ reſponſionis. ⁊ quandoq; ſecundū viam interrogatiōis. ⁊ aliqn̄ ſ̄m viam reſponſionis. Et oſtenditur vbi ſunt vſitandę ſ̄z viam interrogationis. ita ꝙ optime ſe habeant: ⁊ oſtenditur qualiter ordinandę ſunt quādo hoc: quod vſitatur de eis: vſitatur ſ̄m viam rn̄ſionis: ⁊ quando vſitatur ſ̄m viā interrogationis. ⁊ qualiter oportet vt ſit interrogatio rhetorica. Et quid differt inter eas ⁊ interrogationem dyalecticā: ⁊ ſ̄m quot modos fit interrogatio rhetorica. ⁊ ſ̄m quot modos vſitatur: quod vſitatur ſ̄m viam interrogationis. ⁊ vbi vſitatur. ⁊ ſ̄m quot modos. ⁊ in quot locis. Et vniuerſaliter oſtenditur qualiter oportet vt ſit ars rhetorica: quando quod adinuenitur ex ipſa vſitatur in reſponſione ad interrogationem. Et qualiter oportet vt ſit ordo partium ipſius. Deinde oſtenditur qualiter oportet vt ſit concluſio rhetoricę: ⁊ qualiter concludēda ſit oratio. et poſuit hunc locum extremum ſui libri. Hęc ergo ſūma: quā enumerauimus ſunt partes magnę cuiuſlibet tractatus ⁊ capitulorum libri rhetoricorum Ariſtotelis. Ob finē cuius ſemper deo gratias agamus: ſicut ſui ordinis celſitudo ⁊ ipſius beneficij multitudo meretur: cuius miſericordię ſuper omnes fideles exiſtunt.

¶ Explicit compēdioſa declaratio Alpharabij nouiſſime a viro docto optime recognita: cunctiſq; erroribus caſtigata.

Finis.

¶ Baldaſar Bardanus ciuis Venetus Clariſſimo patricio Ve-
neto Danieli Raynerio felicitatem. D.

Ariſtotelem illũ Stagyritam: queꝫ phm ſũmũ: ⁊ ſcriptorẽ eloquẽtiſſimũ totus mundus extollit: teſtatur: ac pene adorat Daniel doctiſſimoꝝ noſtre tempeſtatis ſine controuerſia rariſſime. Rhetoricos etiam libros luculentos: limatos: emunctos: ⁊ in pmis conducibiles ad docendam eloquentiam adamuſſim excudiſſe: nõ te fugit. quos vtinã tã ſtudioſe legeremus: ꝙ ſtudioſe illi ab Egidio Romano nõ minus ſcite ꝙ graphice cõmẽtati ſunt. Ita. n. ipſius ph̃i ꝑcepta rhetorices lectitauit: ita vniuerſas difficultates: quas vel pauciſſimi explicare potuerunt: medulitus reſerauit: vt nullius ingenue diſcipline ſcientiaꝫ ei defuiſſe credaꝫ: diciqꝫ poſſe de ipſo: ꝙ Anneus Lucanus de. M. Tullio. Romani maximus autor. Tullius eloquij: aut id epigrãmatarij poete Martialis. Illud Laurigeros ageres cũ leta triũphos. Hoc tibi Roma caput cũ loquereris erat. Quid. n. in oratorum apparatu ſignificãter dici poteſt: quod ille legentium oculis nõ ſubiecerit: vt auſim ꝓpemodum affirmare: non minus illius lectionem ꝙ Ariſtotelis: cuius ſe interpretem exhibuit: ad eruditioneꝫ conferre. Scripſit in libros Ariſtotelicos diuino quodã munere multa quidẽ: ⁊ preclara ingenij ⁊ doctrine ſue cõmẽtaria Romanus Egidius: qui ob id ipſum doctor fundatiſſimus non iniuria meruit appellari. Et qꝛ inter ceteras apprime modernoꝝ editiones laudem ſibi haud obſcuram apud poſteros vendicaſſe a doctis omnibus ꝑſpicue compertum eſt: iccirco ſua volumina accuratiſſime cõſcripta ſilentio pretereamus: ⁊ ſi nõnulla de ipſo: niſi longum foret: poſſem recenſere: que neqꝫ quempiam audiuiſſe: neqꝫ nos dixiſſe peniteret. Verum ſufficiat inpreſentiarum elucubrationes ſuas rhetoricas publicaſſe: in quibus precepta docẽdi oratorias artes plurima: ⁊ pene omnia erudite: ⁊ elegãter ſcripta continentur: vt vniuerſe latinorum ⁊ diſcipline: ⁊ eloquentie ꝙ rectiſſime in omnem poſteritatem conſulatur. Satis. n. hucuſqꝫ in noſtra bibliotheca delituiſſe contente ſint: exeant tandem in apertum: ⁊ tanꝙ chriſtatus gallus cantaturꝫ quãdoqꝫ exultent. Sed minus fortaſſe mature ꝙ voluiſſes: id quod nulla mea culpa factum eſt. ſed emẽdati librarij inopia. Is cũ mihi primum eſt oblatus. curaui vt intelligeres. quantum apud me pondus habuerit adhortatio tua. Nam mos gerendus fuit tibi: id a me petitiõibus prope quottidianis efflagitãti. Lege igitur clariſſime Daniel rhetoricas Egidij Romani vigilias. Et quoniã tu ſolus viſus es dignus: cuius ſplẽdidiſſimo noĩe id operis diffunderetur in noſtros homines: eas pro meo officio ⁊ beniuolentia tue magnificentie dedicaui. Quis. n. improbare audeat: qđ icomparabilis eruditio tanti patricij approbauerit. Tibi ſane eruditiſſimorum decus plurimum gratulor: ꝙ vnus ſis hodie ⁊ illiteratis ⁊ eruditiſſimis admirãdus. Mihi aũt maiorem in modum letor: ꝙ te vnum adinuenerim huius operis defenſorẽ: de cuius ſtudio: ⁊ eruditione omnia mihi poſſim vel maxima polliceri. Vale ⁊ Bardanum tuum: vt ſoles: ama.

¶ Rhetorica Ariſtotelis cum Egidij Romani luculen/
tiſſimis commentarijs feliciter incipit.

Rhetorica aſſecuti/
ua dialectice eſt.

¶ Quia qualis ē vnuſ/
quiſq̄: talis ſibi finis vi
detur: ⁊ talia dic̄ ⁊ opera
tur: ⁊ ſic viuit bonis mo
ribus decoratus: moꝝ
notitiam: vt per eam fi/
nem conſequatur inten
tum: ceteris indicat ꝓpo
nendam. Hac igitur in/
tentiōe (vt puto) mota
veſtra diſcretio: a me homine Romano cum inſtantia re
quiſiuit: vt ſuꝑ libro rhetoricoꝝ: queꝫ Ariſtoteles edidit ꝑ
modū ſniē: aliqua ſcripta cōponerē: quib⁹ citius dictę ar/
tis haberetur facilis intellectus. Quā petitionē licꝫ mihi
grauem nō modicū: etiā pręter difficultatem: quę in dicto
conſurgit opere: non ſoluꝫ ex gręca editione: ex ph̄i breui
elocutione: ſed ex multiplicitate exēploꝝ: ⁊ paucitate au/
xiliorum: reddat occupationū pluralitas: quibus ſum iugi
ter prępeditus. Ueſtra tñ punctus dilectiōe animaduer/
tens: ꝙ difficilia ⁊ fere impoſſibilia: facilia ⁊ dulcia facit
amor delectabiliter: auxiliante deo aggrediar poſtulata.
Ubi q2 onus expoſitoris aſſumpſi: nolo mihi aſcribi: q2 ꝓ
feram: ſed talem promulgabo ſententiam: qualem credā
Ariſtotelem intendiſſe.

Jcut ſcribitur in tertio libro artis rheto/
ricę: cuius expoſitionem intēdimus
proęmium eſt orōnis principiū: ſicut ī poeſi ꝓ
logus: ⁊ in fiſtulatione pręludium. Sic. n. ima
ginari debemus: ſicut fiſtulatores ꝑus q̄ȝ ſuos
ludos exerceant: ſeriatim faciūt quendā introitū: in quo q
dē ludi pręlibatio continetur: ⁊ ſicut componens poema/
ta anteq̄ȝ ſerioſe proſequatur quę continētur in verſibus
pręmittit quēdā ꝓlogū: in quo ſūmatim habent̄: quę poſt
modū ꝑ poemata explicātur: ſic in orōne: vel in locutione
pręmittendum eſt proęmium: per quod habeat̄ quedaꝫ
pręcognitio de dicendis poſt a ſe. ergo loq̄ndo ꝑ ꝓęmium
habetur quędam pręcognitio: vt clarius comprehendan/
tur quę in executiōe per ſingula continentur. vnde ſi ma/
nifeſta eſſent dicenda: nō indige remus pręlocutione. Ut
igit̄ clarius poſſimus inſpicere que in rhetorica determi/
nant̄: bene ſe hꝫ de ea aliq̄ȝ pręlocutionem facere: ꝑ quam
ipſius ꝑcognitio poſſit haberi. ¶ Notandum eſt igit̄: ꝙ
rhetorica ē pars dialecticę: ſiue pars logicę: vt innuit ph̄s
in primo rhetoricoꝝ: logica aūt dr̄ a logos: logos. n. gręce
ſermo vel ratio latine interpretatur. eſt igit̄ logica ſermo/
cinatiua: vel rōnalis ſcientia. Sed ſic dicēdo valde modi/
caꝫ ꝑcognitioneꝫ haberemus de ipſa: vt ergo ei⁹ magis in
ſpeciali pręcognitionem habere poſſimus: duo nobis de/
claranda occurrunt. ¶ Primo enim inueſtigandū eſt: cū
oēs ſciētię ſint aliquo modo rōnales: eo ꝙ ſingulę ꝑ rōneꝫ
ꝓcedūt: q̄uo diſtinguit̄ logica ab alijs ſcientijs rōnalibus
extendendo rōnale ad oēm artem rōnabil'r incedentem.
¶ Scdo declaranduꝫ occurrit: quare logica ⁊ rhetorica
ſimpliciter rōnales dicant̄: cum tñ magis per rōnes fir/
mas ⁊ ſtabiles ꝓcedant hmōi ſcię q̄ȝ dialectica ⁊ rhetori/
ca. ¶ Propter primum aduertendum: ꝙ dimiſſa grāma
tica: quę quodāmodo eſt ad libitū: ⁊ poetica: que innititur
alijs geſtibus ⁊ repreſentatiōibus: dicere poſſumus rheto
ricā differre a ceteris ſcientijs rōcinatiuis: eo ꝙ non eodē
mō procedat per rōnes vt ille. Sunt aūt q̄ȝtum ad ꝑſens
tria genera rōnum: q2 quędā ſunt rōnes ꝓbabiles: quędaꝫ
perſuaſiuę: quędā demōſtratiuę. Rōnes probabiles ſunt
dialecticę: perſuaſiue ſunt rhetoricę: demonſtratiuę vero
ſunt aliaꝝ ſcientiaꝝ. Poſſumus aūt aſſignare dr̄iaꝫ inter
iſta genera rōnū ſm dr̄iaꝫ eoꝝ: quę generant̄ ex illis. Nā
per rōes ꝓbabiles generatur opinio. Per ꝑſuaſiuas fides
aggenerat̄: ſiue credulitas. Per demōſtratiuas vͦo efficit̄
ſcientia. Si g̊ bñ videre poterimus quo mō differat fides
ſiue credulitas ab opinione ⁊ ſcīa: liquidū erit q̄uo differūt
rōes rhetoricę a rōnib⁹ dialecticis ⁊ demōſtratiuis. ¶ Ui
dere aūt q̄uo differat fides a ſciētia: forte nō eēt difficile.
ſed q̄uo differat ab opiniōe: cū vtraq̄ȝ nō terminet intelle
ctū ꝑfecte: difficili⁹ ē videre. ¶ Dixerūt āt aliq̄ credulita/
tem: ſiue fidē differre ab opinione ſꝫ certitudinē: q2 certi⁹
adhęrem⁹ his. q̄ opinamur q̄ȝ his quę credimus: nā huiuſ/
mōi credulitas: ⁊ potiſſime q̄ generat̄ ꝑ rhetoricā: q̄daꝫ ſu/
ſpicatio dꝫ dici. Alfarabius in q̄buſdā ſuis ꝑambulis: quę
edidit ſuꝑ rhetoricā: vult ꝙ ꝑ rhetoricā fiat ꝑſuaſio ī vna
quaq̄ꝫ reꝝ ꝑticularium: ex quo dicere poſſumus: cum opi
nio fiat circa vl'ia: differre opinionem a fide: ſicut id qđ fit
circa ꝑticularia ab eo: qđ circa vl'ia hꝫ fieri. ¶ Iſte aūt dif
ferentię vel non vident̄ verę: vel radicalē dr̄iam nō attin
gunt. Contingit aūt aliquē adhęrere firmius his: q̄ credit
q̄ȝ his: q̄ opinat̄. Rurſus autē q2 de his ſingularibus pōt
eē aliq̄ mō opio. opinamur. n. ſoleꝫ maiorē tota terra: quē
ſenſus iudicat vni⁹ pedis. ¶ Propter hͦ aduertēdū ē: ꝙ
ſi fides accipiat̄ cōiter ꝓ q̊lꝫ aſſenſu: vt ad pn̄s ſpectat: ſex
modis hꝫ fieri: naꝫ cū aſſentiamus ꝯnib⁹ tā dialecticis q̄ȝ
rhetoricis ⁊ demōſtratiuis: ſm q̄olibꝫ genus taliū ꝯōnuꝫ
fides ſumi pōt. Et q2 ſi aſſentimus ꝯclōnib⁹: dignius ē ꝙ
aſſentiamus ꝑmiſſis: aſſentiemus ꝓpoſitionibus ꝓbabili/
bus: ſm quas ꝯcludit̄ ꝯ̊ dialectica: ⁊ demōſtratiuis: q̄bus
ꝯcludit̄ ꝯclo ſcientifica: ⁊ ꝑſuaſiuis q̄bus ꝯcludit̄ rhetori
ca. ¶ Sex g̊ modis accipit̄ fides: trib⁹ ꝓut aſſentim⁹ ꝯ̊ni
bus: ⁊ tribus ꝓut aſſentimus ꝑmiſſis: imo accepta actiōe
intellectus: ſm quā intelligit ſimplicia: in q̄ nō ē aſſenſus
neq̄ꝫ fides: q2 neq̄ꝫ in ea eſt veꝝ: neq̄ꝫ falſuꝫ: in oī alia op
niōe itelligibili fides aliq̊l'r ſumi pōt. ſꝫ ſic accipiēdo fidē
accipit̄ cōius q̄ȝ ſit illa credulitas: q̄ ꝑ rōnes rhetoricas hꝫ
fieri. ¶ Ut g̊ videam⁹ q̄uo differat fides: quā itēdit agge
nerare rhetor a ſcīa ⁊ opiniōe. Sciēdū ꝙ aliq̄ cōpetūt po
tētie aīe ſm ſe accepte: aliq̄ ꝯpetūt vni poͣ in ꝯꝑatione ad
aliā: vt velle cōpetit volūtati ſm ſe cōſiderate. eligere vͦo
ꝯpetit ei vt hꝫ ordinē ad rōnē. Nā electio nō ē finis: ſꝫ eo
rū: q̄ ordinātur ī finē: cū g̊ ordinare ad rōnē ꝑtineat: elige
re nō pōt ꝯpetere volūtati niſi in ordine ad rōnē: ꝑꝑ quod
ſcribit̄ 6° ethi. ꝙ electio vel eſt appetitus intellectiuus: vl'
intell's appetitiuus: ⁊ ſic ē ex ꝑte volūtatis: ita ē ēt in actio
nibus intell's. Actio vͦo intell's ſpeculatiui vr̄ eē intell's ſꝫ
ꝙ eſt intell's. actio vͦo intell's practici magis vr̄ intellect⁹
ꝓut hꝫ ordinē ad appetitū: ⁊ iō facit malicia mētiri circa
ꝑnͫ: nō ꝑ ꝯꝑationē ad cognitionē ſpeculatiuā: ſꝫ magis
ad cognitionē practicā: cū ꝑꝑ paſſiōes ⁊ maliciā in affectu
exercem⁹ in ꝑticulari: nō in vl'i. Et ſicut ē in actōib⁹: ita eſt
in aſſenſu: q2 aliq̄ñ aſſentit intell's ſm motū ꝓpriū: aliq̄ñ
vͦo vt motū a volūtate: vel aliq̄ñ aſſentit ꝓpoſitionibus: q
bus ſm ſe eſt aptus natus aſſentire: aliq̄ñ vͦo aſſentit aliq/
bus: q̄b⁹ pōt fieri aſſenſus: vt hꝫ ordinē ad appetituꝫ. Hoc
aūt ſi bñ aduertamus: hēmus dr̄iam inter ſcibilia: ꝓbabi
lia: ⁊ ꝑſuaſibilia. Nā aſſenſus credulitatis ꝑ rōnes ꝑſuaſi/
uas ꝯpetit intellectui ſm ꝙ eſt aptus natus moueri ab ap
petitu. Aſſenſus vͦo ſcientificus ⁊ opinatiuus: ſiue aſſenti/
re ꝑ ꝓpōnes demōſtratiuas ⁊ ꝓbabiles cōpetit intellectui
vt eſt aptus natus moueri ſm motū ꝓpriū: aliter tñ eſt in

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

tellectus in ſcia ⁊ opinione:nã in ſcia eſt aſſenſus ſine for
midine alterius partis:i opiniõe vero cũ formidine Et ſi
diceret ꝙ nõ ẽ neceſſariũ opinãti de pte ↄ̃ria formidare.
Dõm eſt hoc eſſe p accñs: nã ſicut eſt in ſpeculatiuo ⁊ pra
ctico:ꝙ ſcia eſt ſpeculatiua:q̃ ad ſpeculationẽ ordinaẽ:illa
vero practica:q̃ ad praxim :nihilominus ſũme ſpeculati
uã poſſet qs velle ſcire pp opus:vtputa:qs vellet forte ſci
re metaphiſicã:vt p eã dirigeret in agẽdis:⁊ maxime pra
cticam:vtputa:fabrilẽ vellet qs pp ſpeculationẽ: ⁊ vt ſci
[illegible]t:et ſi p eam nihil operari deberet:ſic ſcibilia illa: q̃ ſine
formidine hñt cognoſci:opinabilia vo: quę cũ formidine:
lʒ forte aliqs opinans non formidet:⁊ ſi ẽt poſe ſciens ali
qd dubitare.Et qꝛ credulitas:quam intendit aggenerare
rhetor:cõpetit intellectui:vt ẽ aptus natus moueri a volũ
tate:nõ ꝙ nunq̃ fiat talis pſuaſio:niſi actus intellectus a
voluntate ſit motus:vt infra patebit.Sed quia non fit p
ſuaſio in mã rhetorica:niſi fiat in talibus ſm ꝙ intellect⁹
ab appetitu moueri põt:pp qđ patere põt qd veritatis hʒ
dcm̃ illoꝝ:fidẽ ab opiniõe differre ſm certitudinẽ: qꝛ nõ
eſt tanta certitudo in credulitate rhetorica:cũ ſit qđã ſuſpi
catio:q̃ta eſt in opiniõe:nã ſi loquunẽ de certitudine ſpe
culationis:veritatẽ hʒ:qꝛ maior certitudo ſpeculatiua hʒ
eẽ in eis:circa q̃ negociaẽ intellꝰ:ſʒ ꝙ hmõi eſt in opiniõe
q̃ ſit in illis:in qbus eſt aptus natus moueri ab appetitu:
qđ ſit in credulitate rhetorica. ¶ Nõ aũt huius ex hꝰ ſu
miẽ:qꝛ ſpeculatio (vt habitũ ẽ) vr̃ ↄpetere intellectui ſm
motum ꝓpriũ.Ex hoc ẽt põt apparere dcm̃ Alfarabij:q
pſuaſio rhetorica hʒ eſſe in rebus ſingularibus: opinio vo
circa vlia.Nã res ſunt cognitę ſm modũ:quo hñt eſſe in
intellũ.ſunt vero volitę ꝓut in ſeipſis:nam veꝝ ⁊ falſum
ſunt in aia:bonũ ⁊ malũ ſunt in rebus:vt põt hri ex ſexto
metaphi.Sũt ergo res magis intellectę ſm eſſe vlẽ: voli
te vo ſm particularẽ exiſtẽtiã: vel circa rẽ particularem.
Ex ↄ̃nti aũt pʒ:ꝙ ſcia ⁊ opinio: q̃ ↄpetũt intellectui ſʒ ꝙ
hmõi ſunt magis circa vlia.Credulitas vo:q̃ cõpetit ei:vt
eſt aptus natus moueri ab appetitu:in ſingularib⁹ magis
hʒ eſſe. ¶ Eſt g̃ ſignanter notandũ drñam inter opinionẽ
⁊ fidẽ:ſiue inter dialecticũ ⁊ rhetorẽ.Nã ex hoc:ꝙ intelle
ctus aſſentit pſuaſionibus rhetoricis:vt eſt aptus nat⁹ mo
ueri ab appetitu:ꝓbatiõibus vo dialecticis credit:vt mo
neẽ ſm modũ ꝓpriũ:ſeqtur qncuplex drña inter rhetoricũ
⁊ dialecticũ.Prima eſt:qꝛ rhetor magis deſcẽdit in mãm
moralẽ:⁊ dialecticus magis in ſpeculatiuã.Scđa qꝛ ſpe
ctat ad rhetorẽ determinare de paſſiõib⁹:nõ aũt ad diale
cticũ.Tertia eſt:qꝛ iudex locutionis rhetoricę:⁊ eius audi
tor ẽ ſimplex ⁊ groſſus.Auditor vero locutiõis dialecticę
dʒ eẽ ingenioſus ⁊ ſubtilis.Quarta eſt:qꝛ inſtra rhetoricę
ſunt ethimema ⁊ exẽplũ.dialecticę vero ſyllꝰ ⁊ inductio.
Quinta eſt:q̃ ſupra fuit tacta:vʒ:qꝛ pſuaſio rhetorica ma
gis eſt circa ſingularia:dialectica vo ꝓbatio magis ẽ circa
vlia.Poſſet ẽt ſexta aſſignari:qꝛ lʒ tam dialectica q̃ rhe
torica vtaẽ locis:loci tñ hic ⁊ ibi nõ ſumunẽ eodẽ modo.
Hec aũt ⁊ alia:que diligẽs rhetor inueſtigare poſſet:ſumũt
originem ex drña:quę aſſignata eſt inter opinionẽ ⁊ fideʒ:
vt in ↄ̃ntibus apparebit. ¶ Declaratũ eſt g̃ pmũ: vʒ: rhe
toricam differre a ceteris ſcientijs:qꝛ lʒ ſingulę ſcietię ali
quo modo rõnales ſint:nõ tñ eodem mõ per rões viden
tur incedere hec ⁊ illę. ¶ Scdm̃ vo qđ declarãdũ diceba
tur.ſ.quare dialectica ⁊ rhetorica ſimplr̃ rõnales dicãtur:
alię vero ſcię reales ſunt rõnales quodãmodo: cũ tñ ma
gis p rões firmas ⁊ ſtabiles ꝓcedãt q̃ rhetorica ⁊ diale
ctica:de leui patere põt.Nã alię ſcietię ſunt rõnales ſolũ:
qꝛ incedunt modo rõnabili:nõ tñ rõnales ſunt: eo ꝙ ſũt
de actibus rõnis ſm ꝙ hꝰ:dialectica vero ⁊ rhetorica du
pliciter rõnales ſunt q̃tum ad modum procedendi:qꝛ rõ
nabiliter incedunt:vel q̃tũ ad id de quo ſunt: qꝛ ſunt de
actibus rõnis.Nã ſyllogiçare ⁊ enũciare:circa q̃ videtur
pncipalr̃ verſari dialectica ad intellm̃ ptinẽt. ¶ Sed tñ
imaginari debemus:ꝙ ſicut intellectus intelligendo ſim
plicia format diffinitionem:ſic intelligendo cõpoſita for
mat enũciationem:⁊ diſcurrendo ↄſtituit ſyllm̃:⁊ ſicut ea
circa quę verſaẽ dialectica ptinent ad rõnem.eodẽ autem
modo pſuadere ⁊ orare:circa quę verſaẽ rhetorica ſunt rõ
nis actus.Et qꝛ dialectica ⁊ rhetorica huiꝰ actus rõnis or
dinare docẽt:⁊ circa eos rõcinãtur:ſunt rõnales duplr̃: vt
tactum eſt.Reales vero ſcię de rebus ſunt:⁊ circa eas rõ
cinantur:vtputa geometriã circa magnitudinem:ideo nõ
ſunt rõnales:qꝛ ſunt de actibus rõnis cũ ſint de rebus:ſed
ſolũ rõnales ſunt:qꝛ modo rõnabili incedunt: ⁊ qꝛ ſcietia
⁊ oĩs habitus ſortiuntur ſpẽm ex obiecto nõ ex modo:ab
obiecto recipit denoĩationem ſimplr̃:a modo vero quodã
modo. ¶ Cũ g̃ ipſi actus rõnis ſint pncipale obm vel ſub
iectũ in dialectica ⁊ rhetorica iuxta illud:quod hr̃ in pnci
pio huius artis.Perſuaſiones qdem ſunt totum corp⁹ rhe
toricę.Sic etiam dicere poſſumus ſyllogiſmos ⁊ enũcia
tiones eſſe totũ corpus dialecticę:ſimpliciter dialectica ⁊
rhetorica rõnales ſunt. Alię vo ſcię:quę habẽt res ꝓ ſubie
cto:vel principali ſubiecto ſimplr̃ ſunt reales. Poſſunt tñ
dici rõnales quodãmodo:qꝛ p moduʒ rõnis incedunt : ex
quo apparet maiorẽ conuenientiã eſſe inter dialecticaʒ ⁊
rhetoricam q̃ inter rhetoricã ⁊ alias artes. Naʒ conuenit
rhetorica cũ dialectica q̃tum ad id:de quo eſt:cum ambę
ſint de actibus rõnis:nõ aũt cum ceteris ſcientijs:cum ar
tes alie ſint de rebus. ¶ Rurſum ẽt q̃tum ad moduʒ ꝓ
cedendi plus cõueniunt rhetorica ⁊ dialectica q̃ cũ alijs.
Nã lʒ ſingulę artes ꝓcedant modo rõnabili : attamẽ alię
artes ꝓcedunt p rões cogentes ⁊ determinãtes intellm̃:
dialecticę vero ⁊ rhetoricę rões modo perſuaſiuo ⁊ ꝓba
bili:vnde ambę conueniunt:ꝙ perfecte intellm̃ non quie
tant.Et qꝛ tanta conuenientia eſt inter dialecticam ⁊ rhe
toricam:volens phs nobis dare notitiã artis rhetoricę: vt
dictę artis aliq̃ cognitionem habere poſſemus:optime fe
cit ꝙ eam in principio ſui libri ad dialecticaʒ comparauit
dicens. (Rhetorica aſſecutiua dialecticę eſt). In dando
aũt nobis cognitionem rhetoricę duo facit. Primo pmit
tit proemiuʒ. Secũdo exequitur de diuerſis. Pars execu
tiua incipit ibi. (Rurſuʒ igiẽ velut in principio). ¶ Cir
ca primum duo facit ſm ꝙ proemiũ dupliciter accipi po
teſt in ſe ⁊ in comparatione ad auditorem. Per ſe aũt con
ſideratum proemium ad nihil aliud eſt:niſi ꝙ eſt quedaʒ
preuiatio ad dicenda:priuſq̃ enim narraretur per ſingula
ea:quorum cognitio tradi dʒ:in proemio ſũmatim tangũ
tur:vt poſtea clarius cognoſcanẽ. vnde vt ſuperius tactuʒ
eſt per ſe loquendo manifeſta non egent proemio. In cõ
paratione aũt ad auditorẽ eſt vtile ꝓhemiũ: vt reddat ip
ſum attentum. Nõ.n.ſemper proemiator dʒ reddere au
ditorem attentum: vt apparet in cauſis. Nã qꝛ habẽs cau
ſam iniuſtam: optimum eſt ei eſſe ſemper extra ſuum ne
gociũ:⁊ optime proemiaret: ſi moueret auditores ad cha
chinum:vel ad aliquid aliud: ꝓpter quod ſequeretur eos
non attendere.cum ſuuʒ negociũ narraretur. ¶ Premit
tendo ergo phs proemium artis rhetoricę. Primo oſtẽdit
qualis eſt ſcientia:⁊ de quibus eſt:in quo habetur ꝓuiatio
ad ſequentia:⁊ continetur in eo:qđ dʒ continere proemiũ
ſm ſe. Secundo reddit auditores attentos oſtẽdẽdo ſciẽ
tiam iſtam eſſe vtilem:nam ad audiendum vtilia anima
ti ſumus. propter quod proemium huius artis continet
quod continere dʒ in comparatione ad auditorem. Scđa
pars ibi. (Utilis aũt eſt rhetorica). ¶ Circa primuʒ tria
facit. Nam primo oñdit qualis eſt iſta ſcia:⁊ qꝛ eſt aſſecu
tiua

tiua dialectice. Secundo oſtendit: q̃ de rhetoricis poteſt eſſe ars ⁊ ſcientia. Tertio manifeſtat: cui parti phie ſuppo natur: q2 ſermocinali. Scđa ibi. (Multorum qdem igitur). Tertia ibi. (Om̄ aũt manifeſtũ eſt). ❡ Circa primũ tria facit: q2 primo pmittit intentionẽ ſuam dicens. rhetoricam aſſecutiuam eſſe dialectice. Scđo probat qđ dixerat: p͛ h q̃ ambe ſunt de quibuſdam cõibus. Tertio cõcludit oẽs hoies aliqualiter participare tam dialectica q̃ rhetorica. Scđa ibi. (Ambe enim de talibus). Tertia ibi. (Propter q̃ rões). Dicit ergo primo (Rhetorica aſſecutiua eſt ⁊c.) ❡ Notandũ aũt: q̃ aliquid põt aſſequi aliqd dupl͛r. pmo ſi equatur illi. ſcđo ſi deficiat ab eo. ſ. in parte: ⁊ in pte aſſequatur illud: nam aſſecutio quedam imitatio eſt. Imitatio aũt poteſt eſſe perfecta: ⁊ differre equalitate: ⁊ iportare defectũ: vtroq3 modo dialecticam rhetorica aſſequitur: nã equatur ei aliquo modo: ⁊ etiam deficit ab ea aliquo alio modo. ſ. in parte ⁊ non in toto: quia ſi deficeret in toto: nõ eſſet ſequi: ſed potius deficere. Tripliciter autem equatur ⁊ tripliciter deficit. Aequatur. n. in eo de quo eſt: ⁊ in modo procedendi: ⁊ in ambitu. Primo equatur in eo de quo eſt: q2 vtraq3 eſt de actibus rationis. Scđo equatur ei in mõ pcedendi: q2 vtraq3 docet cõponere rõnes nõ diuino terminantes intell͛m. In ambitu aũt: q2 quelibet ſe extendit quodãmodo ad oĩa: q2 ambe ſunt de qbuſdam cõibus: q̃ nullius artis ſpãlis eſt pſiderare. ❡ Deficit in parte ⁊ in parte ſeqtur etiam rhetorica dialecticam tripliciter. Primo in certitudine: q2 non tanta certitudo ſpeculatiua eſt per rõnes rhetoricas: ſicut per rõnes logicas: vt põt haberi ex habitis. Scđo per cõparationẽ ad inſtrumẽta dialectice. nem inſtra dialectice ſunt ſyllogiſmus ⁊ inductio. rhetorice vero enthimemata ⁊ exẽpla. Et enthimema ẽ quidam defectiuus ſyllogiſmus. exemplũ vero quedam defectiua inductio. Tertio deficit p pparationẽ ad actum intellectus ſm ſe. nam ratio dialectica non reſpicit intellectũ: vt ordinatur ad voluntatẽ: ſed vt in ſe: rhetorica vero vt h3 ordinem ad voluntatem: ⁊ plus eſt reſpicere actum intellectus ſm ſe q̃ vt ordinatur ad volũtatẽ: potiſſimũ cũ actus voluntatis ſit quedam inclinatio ſequẽs bonum apphenſum. ❡ Sex ḡ modis rhetorica dialecticã ſequit͛. tribus vt equatur: ⁊ tribus vt deficit. Phs tñ magis vr̃ attẽdere de aſſecutione: q̃ accipit͛ ſm equalitatẽ in ambitu: vt q2 quelibet ex quibuſdam cõibus. Unde in alia tranſlatiõe h͛r: q̃ rhetorica conuertitur arti topice: ⁊ Alfarabius exponit hãc ↄuerſionem eſſe quandam adequationẽ ⁊ equipollentiam. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Ambe enim de talibus qbuſdam ſunt: que cõiter quodãmodo oium eſt cognoſcere: ⁊ nullius ſcientie determinate.

❡ Probat hmõi aſſecutionem ⁊ equalitatẽ: quã h3 rhetorica ad dialecticã: v3 ex eo q̃ ambe ſunt de talibus qbuſdam: que quodãmodo oium cõiter eſt cognoſcere: vt nulla ſcientia determinata. i. nulla ſciẽtia ſpãlis h3 de illis determinare: hmõi aũt ſunt ↄriũ ⁊ ſimile magnũ ⁊ paruum reſpectu huius: de qbus rhetor ⁊ dialecticus: ⁊ nulla ſcientia ſpecialis conſiderat de iſtis in ſe: omnes tñ conſiderãt de his prout reſeruantur in illis: de quibus tractãt: vt geometre conſiderant de oppoſitione contraria, put reſeruatur in recto ⁊ curuo. Omnes ergo artes ſpãles aliquo modo pſiderãt d̃ iſtis. ⁊ nulla ſimpl͛r pſiderat d̃ eis. ❡ Deĩn.

❡ Propter qđ ⁊ omnes mõ quodam participant ambabus: oẽs enim vſq3 ad aliqd ⁊ exquirere ⁊ ſuſtinere ſermonem: ⁊ defendere ⁊ accuſare conantur.

❡ In parte iſta concludit omnes homines participare aliqualiter ambabus. i. dialectica ⁊ rhetorica. Nã cum cõia ſint quaſi locus ianue in domo: quam nullus ignorat: vt vult Cõmentator ſuper 2° metaphiſi. ſequitur: ex quo oẽs hec oĩa cognoſcũt: ſingulos participare modo quodã dialectica ⁊ rhetorica determinãtes de illis. Et dicit mõ quodam: q2 ydiote participant has artes ſine arte: ideo ſubdit: omnes. n. vſq3 ad aliqd ⁊ exquirere ⁊ ſuſtinere ſermonem conantur hoc q̃tum ad dialecticam: que vertit͛ inter opponentem ⁊ reſpondentẽ: ita q̃ exquirere referatur ad opponentem: ⁊ ſuſtinere ad reſpondẽtem. Et oẽs conant͛ defendere ⁊ accuſare: hoc q̃tum ad rhetoricã: que intuendo modũ diſputatiuum aliqualiter imitatur dialecticã: nã accuſans induit habitum opponentis: ⁊ defendens reſpõdentis. ❡ Notandũ aũt phm pmiſiſſe tres ppoſitiones quarum prima eſt: q̃ rhetorica dialecticam aſſequitur. Scđa vero: q̃ ambe ſunt de cõibus. Tertia vero: q̃ oẽs pticipãt de illis. ❡ Ex qualibet aũt iſtarum ppoſitionũ oſtẽdere poſſumus rhetoricam eſſe quodãmodo cõem ſcientiam: nam quod conuertitur ⁊ coequatur dialectice: ſiue ſcientie cõi: quodãmodo quid cõe eſt. Rurſum quod eſt de cõmunibus: ⁊ cõiter participatur ab omnibus q̃ cõe oportet eſſe. ❡ Ex his aũt conſurgit dubium. Videt͛ enim q̃ nõ ſit dare ſcientiam cõmunem preter vnam. nam quanto ſciẽtia cõmunior eſt: tanto eſt altior ⁊ prior: ⁊ h3 magis rationem menſure. Magis enim prioritas ⁊ ratio menſure ſequuntur ſcientiam propter cõitatem: q̃ propter abſtractionem. Nam ſm phm ſexto metaphiſice ſi non eſſet aliqua ſubam imobilis: naturalis ſcientia eſſet prima phia. Nã cũ phia naturalis conſideret de omnibus rebus mobilibus: phia naturalis eẽt maxime cõmunis: non tñ eſſet maxime abſtracta: cum metaphiſica ſit abſtractior ipſa. Cuius ergo ex hac propoſitione ſequatur phiam naturalem eẽ primam phiam: non autem mathematice cõſequens eſt primitatẽ reperiri in ſcientijs magis propter cõmunitatem q̃ pter abſtractionẽ. ❡ Sicut igitur ĩ omnibus generibus entiũ eſt dare vnum aliquid prius alijs menſuram aliorum: ita q̃ ſemper multitudo reducitur in vnitatem: vt colores in albũ: pondera in vnciam: poemata in dyaſim: ſic ⁊ in ſciẽtijs: imo multo magis: ne ſit confuſio in eis: eſt dare vnam ſcientiam menſuram oium ſciẽtiarum preuiam inter oẽs alias. Et q2 primitas ⁊ rõ menſure (vt habitũ eſt) ex cõitate accipitur: ſicut nõ eſt dare ppie ⁊ per ſe loquẽdo plures menſuras in aliquo genere: ita videtur plures ſciẽtias cõmunes eſſe: eſt impoſſibile. ❡ Propter hoc notandum: q̃ ad ſolutionem huius ſm duplicem diſtinctionem incedere poſſumus. primo diſtinguendo rhetoricam ⁊ dialecticam inquantum ſunt ſcientie: vel quidã modi ſciendi. Secundo: q̃ hmõi ſcientia aliqua conſiderat per ſe primo: aliqua ex conſequenti inquantũ ſunt ſcientie non ppie ſunt cõmunes. Sed inquantum ſunt quidam modi ſciẽdi: ſic etiam ea: que conſiderantur per ſe ⁊ primo non ſunt quid cõmune: ſed que conſiderantur ex ↄſequẽti. nam dicte artes prout ſunt ſcientie determinant de ſyllogiſmis ⁊ pſuaſionibus: que ſpãle quid q̃ dicunt. Uel q2 ſingule ſcientie qbuſdam modis arguendi vtuntur: ſequitur dictas artes in alias ſcientias deſcendere: pp quod inq̃tum ſunt qdam modi ſciendi: quid cõmune exiſtunt. Rurſum. Ea que cõſiderantur per ſe: ⁊ primo in huiuſmodi ſcientijs actus rõnis ſunt. Unde q2 hmõi cõia: que nullius ſcientie eſt conſiderare: ⁊ potiſſime per actus rationis ↄſurgant: pertinet ad dialecticam ⁊ rhetoricam: que ratiõales ſunt: determinare de illis. Nõ igitur huiuſmodi artes ſunt quid cõmune q̃tum ad ea: que primo conſiderantur: ſed q̃tũ ad ea: que quodãmodo ex conſequenti. non igitur ſimplici

ter dicendę ſunt cõmunes:ſed quodãmodo.Sola autem metaphiſica cõmunis eſt ſimpliciter:qꝛ ſolum illa inquã tum ſcientia:ꝛ rõne eius:quod conſiderat per ſe ꝛ primo: vt qꝛ eſt de ente:hꝫ rationem cõmunitatis. Et qꝛ non ē inconueniens in eodem genere eſſe plures regulas quodammodo:ſed eſſe plures ſimpliciter queſitum difficultatem non habet. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Multorum quidem igitur hi quidem fortuitõ hoc agunt. hi autẽ propter conſuetudinẽ ab habitu. Qm̃ aũt vtroqꝫ modo cõtingit palam qꝛ erit vtiqꝫ ipſa ꝛ dirigere: ꝑpter quod. n. adipiſcuntur: ꝛ hi propter conſuetudinem: ꝛ hi a caſu huius cauſam conſiderare cõtingit. Tales aũt oẽs vtiqꝫ iam ꝯfitebunꝭ artis opus eē.

⁋ In iſta parte oſtendit:ꝙ de rhetoricis poteſt eſſe ſciẽtia: ꝛ duo facit:qꝛ ꝑ facit quod dictũ eſt. Secũdo remouet errorem quorundam. Secunda ibi.⁋ Nunc quidem igitur qui artes ꝛc.) ⁋ Intendit ergo talẽ rõneꝫ. Quicquid fit a caſu ꝛ ex conſuetudine:ſi illius ꝯſideretur cauſa:erit opus artis:ſed conuenit perſuadere caſu ꝛ ex cõſuetudine. ergo huius perſuaſionis ſi conſideretur cauſa:erit opus artis ꝛ ſcientię. ſed rhetorica tradit cauſam ꝛ modum perſuadẽdi.ergo eſt ars ꝛ ſcientia:ꝛ hoc eſt quod ait. Hi quideꝫ igitur de genere multorũꝫ hoc agunt.i.perſuadent fortuitu. hi quidem per quandam habituatam conſuetudinem. Et qm̃ vtroqꝫ modo.ſ.caſu ꝛ conſuetudine contingit perſuadere:erit dirigere ipſã innuendo cauſam. Et qꝛ contingit conſiderare cauſam propter quid hi propter conſuetudinẽ:ꝛ hi a caſu pſuadent. Hi aũt.ſ. ꝯſiderare cãm huius oẽs ꝯfitenꝭ eſſe opus artis ꝛ ſciẽ. Et ꝗ hoc facit rhetorica:vt dictum eſt:erit ipſa ars ꝛ ſcientia. ⁋ Deinde cũ.d.

⁋ Nunc quidem igitur: qui artes ſermonum componunt:modicam adepti ſunt ipſius partem:perſuaſiões enim ſunt ſolum artificiales: alia autem adiectiones. Hi autem de enthimematibus quidem nihil dicunt:quod quidẽ eſt corpus perſuaſiõis. De extrinſecis aũt rei plurima negociantur. Cõmotio enĩꝫ: ꝛ miſericordia: ꝛ ire: ꝛ tales paſſiones anime non ſunt de re:ſed ad iudicem.

Superius determinauit phs qualis ē rhetorica.qꝛ aſſecutiua dialectice:ꝛ de quibus eſt:ꝛ de cõibus qbuſdam: ꝛ ꝙ de rhetoricis poteſt eſſe ſcientia.hic ĩ parte iſta remouet errores quorundam: q de rhetoricis ſe intromiſerunt. ⁋ Ad cuius euidentiam notandum:ꝙ (vt habitum eſt) ſicut per ratiões logicas aggeneratur opinio:ſic per rhetoricas idũcitur fides ꝛ credulitas. Fides aũt:quam aſſignare intendit rhetor:tripliciter hẽt fieri:vꝫ ex pte auditoris:ꝛ ex parte dicentis:ꝛ rei. Uia aũt ad generandum fidem ex parte auditoris eſſe hꝫ per ſermones paſſionales. Nam ſi quis talem paſſionem inducere poſſet in auditore ꝛ in iudice:quę ſuo facto competerẽt: de leui mouerent iudicem ad credendum:quę ei denũciaret:vtputa ſiquis vellet accuſare aliquem: ꝛ contra illum iudicem moueret ad iram:nephandaqꝫ de illo ꝓponeret de facili quęqꝫ a iudice crederẽtur. Rurſus.ſi quis aliquẽ defendere vellet:ſi oratio eius iudicem ad miſericordiaꝫ prouocaret de bonis:quę de illo diceret:iudex de facili aſſentiret. ⁋ Scđa via ad inducendam credulitateꝫ ſumitur ex parte dicentis: vt ſi quis ſe talem poteſt oſtendere: cui merito fides debeat adhiberi: quę ab eo dicuntur: de facili acceptantur. ⁋ Triplex eſt.n.ca.quare alicuius ſermonibus fides non adhibetur: qꝛ triplici de cauſa hoĩes mentiri conſueuerunt: vt circa principiũ huius artis narratur. ⁋ Mentiꝭ.n.quis primo propter imprudentiam. nam ignorantes veritatem falſa dicunt:eo ꝙ veritatẽ neſciant. ⁋ Scđo propter maliciam.naꝫ mali homines dato ꝙ veritatem ſciant:qꝛ malicia pleni ſunt: non dicunt illam. ⁋ Tertio cõtingit mentiri ꝑpter odiũ ꝛ inimicitiã. naꝫ qui aliũ odit vt illũ ledat:falſa de eo loquitur. Tũc ergo ex parte dicẽtis credulitas ſumiꝭ: ꝛ dicens ſe talem oñdit:ꝙ ei fides debeat adhiberi:ſi per ſermones:vel geſtus vel alia euidentia facta ſe demonſtrat prudentem: vt propter ignorantiam non mentiatur:vel ſe oſtendit bonũ:ꝗð propter maliciam falſa non dicat:vel ſi ſe demõſtrat amicum:vt ꝙ propter odium ꝛ innocentiam ipſum mentiri nõ contigat. ⁋ Tertia via ad generandum fidem ſumiꝭ ex parte rei:vt ſi quis enthimemata perſuaſiones facit: per quę ei fides adhibeaꝭ. ⁋ Aduertendum eſt: ꝙ lꝫ iſtis omnibus modis fides fieri habeat:principaliter rhetorica eſt de perſuaſionibus. Naꝫ fides quę ſumitur ex parte audientis:vt qꝛ facit iudicem vel auditorem talem:illa etiã quę ſumitur ex parte dicentis:vt cũ dicens ſe oſtẽdit prudentem:bonum:vel amicum:non comparatur eſſentialiter ad rhetoricam:ſed ad ipſam comparata quędam adiectiones ſunt. Errauerunt ergo illi: qui credentes ſe tradere ſufficienter rhetoricam artem:de perſuaſionibus nihil dixerunt:ſed ſolum dederunt artem de ſermõibus paſſionalibꝰ. ⁋ Intẽdit ergo phs oſtẽdere in tota lectione preſenti ſermones inducentes ad paſſioneꝫ eſſe quodãmodo preter negocium rhetoricum: ꝛ ſicut adiectiones quędaꝫ non eſſentialiter pertinent ad artem. Et duo facit:qꝛ ꝑmo oſtendit talem compoſitionem ſermonum non eſſentialiter pertinere ad artem rhetoricę prout rhetorica eſt ſcientia:ꝛ eſt docens. Scđo oſtendit hoc idem prout rhetorica applicatur ad opera politica:ꝛ eſt vtens. Scđa pars ē ibi. (Si quis volens tradere ſciẽtiaꝫ de corpore:ſi nihil dicat de ſubſtantia eius:ſed ſolum de his:quę adiacent ei:ꝯtingit eum modicam cognitionem tradere de eo:ſed cũ ꝯtingit ſolũ dicere:quę corpori quodãmodo ſunt extranea. Et qꝛ ſimile fecerunt tradentes rhetoricam: rõ rhetoricę ergo ꝛc.) Hoc eſt ergo quod dicit.(Nũc qdem igitur:qui artes ſermonum componunt:modicam partem adepti ſunt ipſius rhetoricę.nam ſolum de paſſionibus terminabant: non de perſuaſiõibus). Unde ſubdit:ꝙ perſuaſiões ſunt ſolum artificiales.i.ſolum ꝗð conſiderat eſſentialiter ars rhetorica.alia aũt vt paſſiones ꝛ talia adiectiones quędã ſunt. Hi vꝫ componentes ſermonuꝫ artes de enthimematibus:ſiue de perſuaſionibus quidem nihil dicũt:qꝛ ē corpus perſuaſionis:vel vt hꝫ vetus tranſlatio:ꝗð eſt corpus fidei:nam fides:quam rhetor intendit eſſentialiter in enthimematibus conſiſtit. Predicti ergo de extrinſecis rei: vt de paſſionibus: quę quodãmodo ſunt extra negocium rhetoricum plura negocianꝭ:ideo ſubdit:ꝙ ꝯmotio:ꝛ miſericordia:ꝛ irę:ꝛ tales paſſiones animę non ſunt de re:ſed ad iudicem:vel vt aliqui textus habent:ſed adinuicẽ. Nã vt dictum eſt per ſermones paſſionales fit credulitas ex parte auditoris ꝛ iudicis:vel prout dicens ꝛ iudex adinuicem colloquuntur. ⁋ Utrum aũt verum ſit:ꝗð in iſta ratione eſt ſuppoſitum:vꝫ: perſuaſiones eſſe totum corpus rhetoricę:ꝛ quod eſſentialiter rhetorica conſiderat: paſſiones vero ꝛ talia eſſe adiectiones quaſdam in fine tertię lectionis declarabitur. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Quare ſi circa omnia eſſent iudicia: ſicut in quibuſdam ciuitatum nunc eſt: ꝛ maxime in

bene ordinatis legibus nihil vtiqz haberet qđ dicerent. Omnes enim hi quidem putāt oportere ſic leges promulgare. hi autem ⁊ vtuntur ⁊ prohibent extra rem dicere: ſic etiaz in Ariopago recte hoc putantes.

¶ In hac parte oſtendit hmōi ſermones paſſionales eſſe quodāmodo pręter negocium rhetoricum: prout rhetorica ſic accepta tripliciter cōſiderari poteſt. Primo ad legiſlatorem: a quo ordinatur. Secundo ad iudicem corā quo litigatur. Tertio ad opera politica: circa quę negociatur. Ideo tria facit: qꝛ primo oſtendit huiuſmodi ſermōes nō directe pertinere ad rhetoricam vtentem prout comparatur ad legiſlatorem. Secundo prout refertur ad iudicez. Tertio prout reſpicit opera politica. Secūda pars incipit ibi. (Non enim opz iudicem). Tertia ibi. (Propter hoc enim eadem exiſtente). ¶ Propter primum notandum ꝙ ſermones paſſionales ſemper ſunt extra rem: vtputa: ſi quis accuſans aliquem: qꝛ furatus: vel qꝛ debet ſibi decez vt faciliter iudex de illo malum credat: ducēs ipſum ad paſſiones. vel ad odium: vel ad inimicitiaz. Dicat hmōi īcuſatum iudici aliquando iniuriaz intuliſſe: vel ſuos vulneraſſe cognatos: cōſtat talia nec arguere pro: nec contra: qꝛ ex hoc non oſtendit ipſum fuiſſe furatum: vel non fuiſſe: nec debere decez: vel nō debere. Propter quod ſi leges bene eſſent ordinate: prohiberent in iudicio: ne dicerētur impertinentia. ergo ſit ratio: que ſinit extra negocium litigantium: circa quod verſatur rhetorica: ⁊ eſſentialiter nō comparantur ad artem rhetoricam: ſpectat ad legiſlatorem ꝓhibere illa. (Sermōes paſſiōales ſunt h. ergo ⁊c.) Vim aūt huius rationis tangit in eo: quod dicit: ſermōes paſſionales eſſe extra rem: ⁊ a legibus bene ordinatis prohiberi: vnde ait: ꝙ ſi eſſet circa omnia iudicia: ſicut nūc eſt in quibuſdam ciuitatibus: maxime in legibus bene ordiatis: ſcientes ſolum artem ſermonum paſſionalium per artem ſuam nihil haberent qđ dicerent: nam tales ſermōes dicere prohibentur a legibus bene ordinatis. Alia aūt tali hypotheſi facta dicere neſcirent: ideo ſubdit: ꝙ omnes hi vz boni legiſlatores putant oportere ſic leges promulgare: vz: ꝙ prohibeant extra negocium dicere: propter quod additur: ꝙ hi. ſ. poſitores legum vtuntur talibus legibus ꝓhibendo extra rem dicere: ſicut in Ariopago: hoc eſt in illa ciuitate recte ſunt hoc putantes. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Non enim oportet iudicez peruertere ad irā prouocantes: aut timorem: aut inimicitiā. Simile eni ſiqs qua vti regula hāc faciat diſtortā.

¶ Oſtendit hoc idem per comparationem ad iudicem: ⁊ tria facit ſm ꝙ iudex tripliciter cōſiderari poteſt. Primo vt eſt quedam regula. Secundo in ſe. Tertio per comparationem ad legiſlatorem. Secunda ibi. (Adhuc autem manifeſtum). Tertia ibi. (Maxime quidem igitur). ¶ Propter primum notandum: qꝛ ſicut eſt in iudicio: q̄diu eſt ſenſus: eſt media proportio ſenſibilium: ⁊ non inficietur ſm alterum contrariorū: dat rectum iudicium de ſenſibilibus: vt q̄diu lingua non eſt infecta aliquo humore: dat rectum iudicium: ⁊ iudicat amarum amaruz: ⁊ dulce dulce. Si vero inficiatur colera vel flegmate: tūc quaſi non exiſtens in medio: ſed contracta ad alterum cōtrariū peruerſe iudicat dicens: dulce eſſe amarum ⁊ econuerſo. ſic iudex debet eſſe in medio inter litigantes: ⁊ non declinans ad alteram partem: ſed quaſi regula recta dicens: iuſtum iuſtum: ⁊ iniuſtuz iniuſtum eſſe. Si vero ad alteraz partem declinet per miſericordiam ⁊ amicitiam: ab altera vero recedat per iram ⁊ odium: quaſi tortuoſa regula dat peruerſum iudicium dicens: iniuſtum iuſtū eſſe: ⁊ ecōuerſo. Et quia hoc faciunt ſermones paſſionales inficientes appetitum: vt in talibus ſermonibus in litigatione nihil aliud eſt q̄ regulam obliquare. Formetur ergo ſic ratio. Quęcunqz ordinantur ad aliquid vt ad regulaz: regulam non peruertunt: ſed omnia ſpectantia ad negocium adinuicem ordinantur: vt ad regulam. ergo talia regulaz non peruertunt. ſed ſermones paſſionales habent obliquare regulam. ergo ſunt extra negocium litigantiū: ⁊ per conſequens extra rhetoricaz: quę verſatur circa illud. De hac autem ratione non plus ponit: niſi ꝙ non oportet iudicem prouocare ad iram ⁊ paſſiones: qꝛ hoc ſimile eſt: ac ſi torqueretur regula: qua oportet vti. ¶ Poſſem⁹ tamen ſi vellemus dicere: ꝙ hic redditur cauſa: quare legiſlator non debet permittere ſermones paſſionales dici in iudicio: qꝛ non eſt bonum: ꝙ iudex: qui eſt regula obliquetur: tamen quanto plures rationes trahuntur de textu: magis valet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc autem manifeſtum: ꝙ litigantis quidem nihil eſt: niſi oſtendere rē quia eſt: aut nō eſt: aut facta eſt: aut facta non eſt. Si aūt magna: aut parua: aut iuſta: aut iniuſta quecūqz legiſlator non determinauit ipſum vtiqz iudicē opz cognoſcere ⁊ nō adiſcere a litigantibus.

¶ Hic ponit rationem ſumptam ex parte iudicis prout cōſideratur ſm ſe. Formemus ergo ſic rationez. Cum oporteat litigantes coram iudice vti rhetorica: ⁊ nō proprie ipſum iudicem: ea proprie ſpectant ad negocium rhetoricū: quę iudex a litigantibus debet adiſcere: non autez quę ipſum per ſe ſcire conuenit. Et qꝛ quid factuz debent litigātes iudici oſtendere. ſi autem res ſit magna vel parua: vel iuſta vel iniuſta: quęcunqz talia legiſlator nō determinauit ipſum iudicem per ſeipſum oportet cognoſcere: ⁊ non a litigantibus adiſcere. Ergo quę oſtendunt rem eſſe vel non eſſe: factam vel non factaz: cuiuſmodi ſunt perſuaſiones ⁊ enthimemata directe ſpectant ad negocium rhetoricum: quę vero rem iuſtam oſtendunt: vel iniuſtā magnaz vel paruam: quod fit per paſſiones: eo ꝙ iudex declinans ꝓpter talia a medio iudicat iuſtum iniuſtum: ⁊ magnum paruum ⁊ econuerſo: ⁊ talia ad negocium rhetoricum pertinere eſſentialiter non poſſunt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Maxime quidem igitur conuenit recte poſitas leges: quecunqz contingit omnia determinare ipſas: ⁊ q̄ pauciſſima committere iudicantibus. Primum quidem: qꝛ vnum habere: ⁊ paucos facilius q̄ multos bene ſapiētes: ⁊ potētes leges ferre ⁊ iudicare. Deinde legiſlatores quidem ex multo tēpore ex cōſideratis fiunt. iudicia autem ex ſuborto. Quare difficile aſſignare iuſtum ⁊ expediens bene iudicātes. Omniuz autem maximum: qꝛ iudicium legiſlatoris nō ſm partem: ſed de futuris ⁊ vniuerſalibus eſt. Prefectus aūt ⁊ iudex iam de preſentibus ⁊ determinatis iudicat: ad quos amare ⁊ odire ⁊ proprium cōmoduz annexa ſunt ſepe: vt non adhuc poſſint videre ſufficiēter verum: ſed attendere in iudicio proprium delectabile: aut triſte.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

¶ Ponit tertiam rõnem ſumptaꝫ ex parte iudicis ꝓut cõparatur ad legiſlatorem. ¶ Propter quod ſciendum eſt: ꝙ ſicut eſt in cauſis naturalibus: ꝙ influentia deriuantur a ſummis ad infima per media: ſic in opibus politicis iudicium deuenit ad litigãtes per iudices: ita ꝙ iudices ſũt medij inter litigantes ⁊ conditores legum: vnde iudices quaſi in medio exiſtentes ab vtriſqꝫ aliquid adiſcere debent. Nã a legis poſitore ſcire debent qđ iuſtũ vel non iuſtum: a litigantibus vero qd factum vel non factum: quare ad litigantes ſpectat vti rhetorica: extra igitur negociũ rhetoricum ſunt ſermones paſſionales: qui apparere faciunt quid iuſtũ ⁊ nõ iuſtũ: quod dꝫ adiſcere iudex a ɔditore legum. Differt hęc rõ a prima: nam legis ɔditor q̃tuꝫ ad ſe: iuſtũ ⁊ nõ iuſtuꝫ: ſi ſit poſſibile: oĩa determinare dꝫ: ⁊ nulla vel ſaltim modica iudicio iudicũ cõmittere. Uerum qꝛ non eſt poſſibile omnia determinare ſingulariter inq̃tum ad quid: eo qꝛ particulares ſermões ſub vera rõne non cadunt: opꝫ aliqua reſeruari diſcretioni prudentis iudicis. Ueruꝫ qꝛ nec quid iuſtum prout determinat̃ a legiſlatore: nec ꝓut reſeruat̃ arbitrio iudicis: adiſcit iudex a litigantibus. ſimpliciter oſtendere videtur: tum quod fit per ſermones paſſionales directe: ⁊ ad vſum rhetoricę ꝑtinere non poteſt. ¶ Prima g̃ rõ concludit ſermões paſſionales non pertinere recte ad rhetoricam vtenteꝫ: ex eo ꝙ iudex ex ſe dꝫ ſcire quid iuſtuꝫ in his: quę nõ determinat legiſlator. Hęc aũt ratio oſtendit illud idem magis ex eo ꝙ legum conditorem: ⁊ leges poſitas q̃tum poſſibile eſt contingit omnia determinare: ⁊ q̃ pauciſſima cõmittere iudicibus: vñ duo facit: qꝛ primo pręmittit hoc: in quo ſtat veritas rõnis ſuę: vꝫ: pauca iudicibus cõmittenda eē. Secũdo probat quod dixerat. Scđa pars ibi. (Primũ quod qꝛ). ¶ Circa primum duo facit. qꝛ primo facit qđ dictuꝫ eſt. Secundo oſtendit: quę oportet iudicibus cõmittenda eſſe ibi. (De alijs quidem igitur). ¶ Circa primum tria facit: ſm ꝙ tripliciter oſtendit q̃tuꝫ poſſibile pauciſſima iudicibus cõmittenda eſſe. ¶ Prima rõ talis eſt. Componere leges ſpectat ad vnum: vel ſaltem paucos. Iudicare aũt ſm leges poſitas ſpectat ad multos: eo ꝙ ĩ ſingulis caſtris vel ciuitatibus oportet eſſe iudices legibus conditis vtentes. Cum ergo facilius ſit inuenire vnum ſapientem: vel paucos q̃ multos: debent legis ɔditores tã q̃ ſapiẽtiores omnia determinare: ⁊ pauciſſima iudicibus cõmittere. ¶ Secunda rõ talis eſt. Cõpoſitiones legum fiunt cõſideratis negocijs ex multo tempore: iudicia aũt fiunt ſubito prout negocia ſuboriuntur. Et qꝛ difficile eſt bene iudicare in modico tempore quid iuſtum: ⁊ aſſignare quid expediens: pauciſſima iudicibus cõmittẽda ſunt. ¶ Tertia rõ eſt: quę maxime vr̃ ɔcludere intentuꝫ: qꝛ iudicium legiſlatoris eſt non de pręſentibus ⁊ de ꝑticularibus: ſed de futuris vbilibet. Iudex aũt ⁊ pręfectus iudicant de pñtibus ⁊ determinatis rebus vt de amicis ⁊ inimicis: ad q̊s amare ⁊ odire: ⁊ ꝓprium cõmodũ annexa ſunt ſępe: ꝓpter quod paſſionibus corrupti non poſſunt ſufficienter videre aliquid verꝫ: ſed attendunt in iudicio quid eos ɔtriſtat vel delectat. Igit̃ conditores leguꝫ eo ꝙ iudicant de futuris: ⁊ neſciunt vtrum amici vel inimici debeant legem infringere: ⁊ non poſſunt corrumpi ſm paſſiones: valent verius iudicare: ideo debent pauciſſima committere iudicibus: quibus poteſt accidere dicta corruptio. Secunda ratio incipit ibi. (Deinde legiſlatores). Tertia ibi. (Omnium autem maxime). ¶ Deinde cum dicit.

¶ De alijs qdẽ igit̃: vt diximus: oportet q̃ pauciſſimis facere dominũ iudicem: eo aũt ꝙ factum eſſe: aut non factum eſſe: aut fore: aut nõ fore: aut eſſe: aut non eſſe: neceſſe iudicibus cõmittere. Nõ. n. poſ̃e hec legiſlatorẽ ꝓuidere.

¶ In hac parte oſtendit quid iudici cõmittendum ſit. Et duo facit: qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secũdo ex hoc concludit phs extra negocium rhetoricuꝫ prędictos exceſſiſſe. Secunda pars ibi. (Si itaqꝫ). dicit ergo: ꝙ ſicut dictum eſt: de pauciſſimis debemus facere iudicẽ dominũ. Spectat. n. ad ipſum iudicare de eo quod eſt factum eſſe aut non eſſe. hoc q̃tum ad iudicium pręteritorum: aut fore aut non fore quantum ad futura. Unde alia littera hꝫ aut erit aut non erit: aut eſſe aut non eſſe quantum ad pręſentia: talia enim neceſſe eſt iudicibus cõmitti: qꝛ ea legiſlatorem non poſſibile eſt pręuidere. ¶ Deinde cũ dic̃.

¶ Si itaqꝫ hec ita ſe habent: manifeſtuꝫ qđqꝫ extra negocium regiologizant: qcunqꝫ alia determinãt: puta ꝙ non opꝫ ꝓemium: aut narrationem habere: ⁊ aliarũ vnamquamqꝫ ꝑtiuꝫ. Nihil. n. aliud in ipſis negociant̃: niſi qũo iudicem qualẽ quendam faciãt. De artificialibꝰ aũt perſuaſionibus nihil determinant: hoc autem eſt vñ vtiqꝫ aliquis fiet enthimematicus.

¶ Hic itaqꝫ ɔcludit ex habitis mãifeſtet eẽ ꝓdictos phos regiologiçare. i. girare vel circuire. Nam qui adiacentia tãgit: ⁊ de eſſentialibus nihil dicit: ⁊ ſm ſuperficiem vadit: nõ ad medullam incedit: ideo dicit pręd ici phi. quęcũqꝫ determinant talia hoc eſt extranea: ita ꝙ de ꝓprijs ⁊ eſſentialibus nihil dicant: vtputa: ſi aliqui volentes determinare de rhetorica ſolum de ſermonibus paſſionalibus dicerent: vꝫ ad hoc: ꝙ iudex fiat paſſionatus. Quid oportet dicere proemium: ⁊ quid narrationeꝫ: ⁊ quid alias partes locutionis: vtputa: quid epilogum. Conſtat aũt ꝙ ſic dicẽtes de ipſis rhetoricis nihil aliud negociantur. niſi ꝙ faciunt radicem qualem qddam. i. paſſionatam: ſed de ꝑſuaſionibus: vbi conſiſtit principaliter rhetorica: nihil dicũt: ⁊ per quas quis poteſt fieri enthimematicus: qꝛ ꝑſuaſiones rhetoricę enthimemata ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter hoc. n. eadẽ exiſtente methodo circa concionalia ⁊ iudicia: ⁊ pulchriori ⁊ magis ciuili concionali negocio q̃ꝫ id: qđ circa cõmutatiões: de illo qdeꝫ nihil dicũt. De diſceptare aũt oĩa tẽtãt artificialiter differre: qꝛ minus ẽt pre opere: que extra rẽ dicere in cõcionalibus. Et minus ẽt fraudulentũ cõcionatio diſceptatione: qꝛ cõius: hoc qdẽ eſt iudex: q de cõueniẽtibus iudicat. Quare nihil aliud opꝫ niſi oſtẽdere: ꝙ ſic hñt: vt ait ɔſilians. In iudicialibus non ſufficiens hoc: ſed ꝓ re ope eſt ꝑ ſingula captare auditionem. de alienis enim iudicium. Quare ad id: quod ipſoruꝫ intendentes: ⁊ ad gratiam audientes condonãt litigãtibus: ſꝫ nõ iudicant: ꝓpter qđ in multis locis: ſicut ⁊ prius diximus lex ꝓhibet qdẽ dicere extra rẽ. Ibi aũt ipſi iudices hoc ſeruant ſufficienter.

¶ Hic ponit ꝙ opꝫ ꝓdictos phos nõ determinare de principalibus ⁊ eſſentialibus rhetoricę: inq̃tũ rhetorica ẽ docens: ⁊ inq̃tũ eſt vtẽs ꝑ ɔparationẽ ad legiſlatorẽ: ⁊ ad iudicẽ: hic aũt oñdit ẽt idẽ ꝓut vtimur rhetorica in negocijs politicis. Hęc aũt ſunt tria: deliberatiuũ: iudiciale: ⁊ exclamatiuum.

matiuum:deliberatiuum eſt in conſilijs:iudiciale in cau/
ſis:exclamatiuum in cõmendatõibus. Jn deliberatiuo at
tendit̃ quid ꝓficuum:⁊ quid nociuũ:⁊ quid de conferenti
bus:vel contrarijs ſemꝑ conſiliemur. Jn iudiciali aũt q̃d
iuſtum vel iniuſtum:eo ꝙ de talibus ordinatur eẽ. Jn ex/
clamatiuo vero quid laudabile:⁊ quid vituperabile. Jſta
aũt tria negocia: vt infra patebit:accipiunt̃ ſm triplex tẽ
pus:q2 deliberatiuũ reſpicit futuꝝ.iudiciale p̃teritũ:⁊ ex/
clamatiuum pręſens. Jnter hęc aũt negocia deliberatiuũ
ſiue concionale excelſius iudiciali eſt.naʒ iudiciale per ſe
⁊ primo videtur reſpicere bonuʒ:hm̃oi aũt ſi reſpiciat bo
nũ reipub.hoc eſt inq̃tum bonũ cuiuſlibet ciuis redũdat
in bonũ totius:⁊ deliberatiuũ:q2 potiſſime de bonis com
munibus eſt conſilium p̃ncipaliter videt̃ reſpicere bonuʒ
gentis. ❡ Jntendit aũt ph̃s talem rõnem. Sermões paſ
ſionales potiſſime ſunt vtiles in iudicio:in concióe aũt vl'
in deliberatiuo nihil aut modicum valent. ſed circa de/
liberatiuum principaliter intendit rhetorica tanq̃ȝ circa
maius bonũ:circa iudiciale non ſic principal'r:eo ꝙ bonũ
vnius non ſit tm̃ bonum ſicut bonũ gentis.igitur prędicti
ph̃i non dabant artem q̃ntum ad ea:de quibus eſt p̃ncipa/
liter rhetorica. Cõtingebat ergo eos extranea dicere ꝓut
non oĩno principale:extraneum quodãmodo dici poteſt.
❡ Circa hãc rõnem ſic ꝓcedit:q2 primo dicit rhetoricum
eſſe methodũ circa cõcionale ⁊ iudiciale: ⁊ ꝙ concionale
pulchrius ⁊ dignius eſt q̃ȝ negocium circa cõmutationes:
quod eſt negocium iudiciale:⁊ ꝙ prędicti ph̃i ſolum tenta
bãt diſſerere:vel diſputare tm̃ de iudicio:non aũt diſputa/
bant de principali.i.concionali:ſiue deliberatiuo:circa qð
principalius conſiſtit rhetorica. Scðo ꝓbat quod dixerat:
vʒ ſermones paſſionales eſſe potiſſime vtiles ad diſcepta
tiones:non aũt ad concionalia. Scðo q2 ẽ minus pręope.
❡ Notandũ igit̃:ꝙ iudex inter litigãtes dʒ eẽ de medio:
⁊ q2 de ſe non eſt inclinatus ad aliã ꝑtem: valẽt paſſiones
ad remouendũ iudicem ab vna ꝑte:⁊ inclinandũ ad aliã:
ſed iudex in deliberatiuo negocio iudicat de bono ſibi cõ
uenienti. Et q2 q̃libet eſt ſufficienter inclinatus ad amorẽ
ſui:minus ſiue modicum eſt pręope in cõcionalibus dice
re ſermones paſſionales extra rẽ:q2 g̊ in deliberatione iu
dex cõis iudicat de bono cõi:in quo recognoſcit bonũ pro
priũ:nõ põt fieri tanta corruptio appetitus:vel tãta fraus
per paſſiones in cõcione ſicut in diſceptatióe.tota g̊ cauſa
quare modicũ eſt pręopere:ſiue modicũ eaꝝ dicere ſmo
nes paſſionales in concione cõſurgit ex eo:ꝙ iudex in ta/
libus iudicat de ſibi ꝯuenientibus:ad quę ꝓſequenda ẽ de
ſe ſufficienter inclinatus. Uñ nihil aliud reſtat niſi oſten/
dere ſic ſe hr̃e negociũ:vt ꝯſilians dicit:⁊ acqeſcũt audito
res. Jn iudicialibus v̊o:q2 iudex nõ ẽ inclinatus ad alterã
ꝑtẽ:nõ ẽ ſufficiẽs oñdere ſolũ ſic rẽ ſe hr̃e:ſed pręope:⁊ ne
ceſſariũ ẽ captare auditorẽ.i.reddere iudicẽ beniuolũ ſibi
ꝑ ſingula. Nã iudex in talibus iudicat de alienis:ad q̃ ð ſe
ſufficienter nõ inclinat̃:ꝑꝑ qð ſi audientes:ſiue ſi iudices
inclinentur per paſſiones:erũt intendẽtes ad negociũ liti/
gãtiũ:⁊ ad id:ad qð eſt bonũ ipſoꝝ:ꝑꝑ qð ſic affecti condo
lent:vel ꝯdonãt litigantibus remittẽdo eis penã: ⁊ non iu
dicant recte:q2 declinãtes ad alterã ꝑtẽ non ſunt i medio:
ſicut iudices eẽ debẽt. Et q2 paſſióes ſic ꝑuertunt iudiciũ
vtile eſt multis locis lege ꝓhibere ſermões paſſiõales:vel
dicere extra rẽ. Nã ibi vbi hoc ꝓhibet̃:hoc ſeruãt ſufficiẽ/
ter:vʒ:ꝙ ſm veritatem datur iudicium.

AD intelligẽtiã prędictorum duo ſunt d̃clarãda. Pri
mo.n.videndũ eſt.vtruʒ poſſit fieri perſuaſio
rhetorica:niſi actus intellectus a volũtate ſit
motus:⁊ actu aſſentiat ꝑ impium voluntatis.
Scðo oñdendũ eſt:vtrũ ſermones paſſionales ſint extra
negociũ rhetoricũ:vel eſſential'r ꝑtineãt ad dictã artem.
❡ Propter primũ aduertẽdũ:ꝙ forte vr̃ alicui ꝯſideran
do p̃habita:ꝙ nunq̃ȝ eſſet ꝑſuaſio niſi actu intellect9 aſſen
tiat ꝑ voluntatis impium:dcm̃ eſt.n.ſupra dialecticam a
rhetorica in h̃ differre: q2 ꝑ dialecticas rõnes aggenerat̃
opinio:ꝑ rhetoricas v̊o fides. Fides aũt ab opinione:vt di
cebatur:ſic diſtinguitur: q2 lʒ vtraqʒ tam fides q̃ȝ opinio
non ꝑfecte terminet intellectũ:opinio tñ terminat ipſum
ſm ſe:fides v̊o non:ſed hʒ ordinem ad appetitũ. Uidet̃ g̊
ꝙ nunq̃ȝ aggrauetur fides:niſi intellectus actu a volunta
te ſit motus. Jdeo ſciendũ:ꝙ ſicut dicebamus in ſpecula/
tiuo ⁊ practico:ſic dicere poſſumus in perſuaſiuo ⁊ ꝓbabi/
li:ſiue in fide ⁊ opinione. Eſt enim aliqua ſcientia:quę de
ſe ordinatur ad ſpeculationẽ:aliqua quę de ſe ad praxim:
ſiue ergo aliquis velit ſcire ſcientiã ꝑꝑ opus: ſiue ꝑꝑ cõtẽ/
plationẽ ipſe per ſe loquendo non facit ſcientiã practicam
ſpeculatiuã:ſed quę de ſe eſt huius talis dr̃. Sic ẽt de q̃buſ
dã ſermones ſunt:in q̃bus intellectus eſt aptus natus cor/
rũpi per volũtates:vel ꝑ paſſiões exñtes in appetitu: ſicut
ſunt ſermones reꝝ ſingulariũ:vt in operibus politicis:i q̃/
bus amantes ⁊ odientes:gaudentes ⁊ triſtãtes nõ pariter
iudicamus. Quarundã vero reꝝ ſermones fiunt: in q̃bus
ꝑ amorẽ ⁊ odiũ iudiciũ non peruertitur:cuius ſunt ſermo
nes reꝝ vl'iuʒ:⁊ oĩum ad quę ꝑ paſſiones non inclinamur:
nihil g̊ ad ꝓpoſitũ ad h̃:ꝙ ſit ꝑſuaſio rhetorica ꝑ ſe loquẽ/
do:vtrũ itell's ꝑ iperiũ volũtatis actu aſſentiat vel nõ aſſẽ
tiat:ſed ſatis ſufficit ad orõneʒ rhetoris eſſe de talibus:in
quibus iudicium rõnis per paſſiones in appetitu exiſten/
tes ſit aptum natũ peruerti:ſicut in logica rõnes fieri hñt
ex vl'ibus:in q̃bus ratio non ꝑuertitur. Hñt ergo rhetori/
ca ⁊ logica quodãmodo diſtictas mãs:circa quas verſan/
tur:⁊ non differunt ſolum per accñs:vʒ in cõparatióe ad
opinantes ⁊ credentes. Poteſt g̊ fieri perſuaſio rhetorica
abſqȝ eo:ꝙ intellectus aſſentiat per imperium voluntatis
quod declarare volebamus.

SEcundo declarãdũ reſtat ſermones
paſſionales nõ eſſe id: circa
quod eſſentialiter verſat̃ rhetorica: qð dupli/
ci via oſtẽdi põt. ❡ Pria via ſumit̃ ex eo:qð
dcm̃ eſt.habitũ eſt.n.ꝑſuaſionẽ rhetoricã eſſe
nõ ex eo:ꝙ intell's actu aſſentit ꝑ impium volũtatis:ſʒ q2
q̃dã ſunt:q̃bus de ſe cõpetit cãre paſſiões in appetitu:⁊ ꝑ/
uertere intellectũ. Utrũ aũt talis ꝑſuaſio fiat vel nõ fiat:
nihil ad ꝓpoſitum.ſed ſufficit ad h̃: ꝙ ſint ſermones rhe/
torici:ꝙ de talib9 oriant̃:ſicut g̊ illud ẽ ſpeculatiuũ ſimpl'r
qð ð ſe ad ſpeculationẽ ordinat̃:ꝓut aũt ab hoĩe h̃ ꝑꝑ ſpe/
culationẽ ſcit̃ vel nõ ſcit̃ eſt ſpeculatiuũ ꝑ accñs: vere ſic
ꝑſuaſiuũ ſumit̃ ſimpl'r ex mã debita:ex eo v̊o:qð fit ꝑſua
ſio:q2 actu intellectus aſſentit ꝑ impium volũtatis:eſt eẽ
ꝑſuaſiuũ huic:⁊ quodãmõ ꝑ accñs:⁊ q2 hoc faciũt ſermo/
nes paſſionales:nõ ſunt id circa qð verſat̃ eẽntial'r rheto/
ricus. ❡ Scðo h̃ idẽ declarare poſſumus:q2 dato ꝙ nũq̃ȝ
generaret̃ credulitas niſi actu paſſiões in appetitu exiſte/
rẽt:⁊ actu intellectus aſſentiret ꝑ impiũ voluntatis nõ ſe
queret̃ circa ſermões paſſiõales eẽntialiter verſari rheto
ricũ. ❡ Ad cui9 euidẽtiã aduertẽdũ ſingulas artes ⁊ ſcias
aliq̃l'r ordinari ad vitã humanã:⁊ hr̃e quẽdã ordinẽ in fi/
nẽ humanũ:vel ad felicitatẽ poſſibilẽ hoi. hõ aũt ẽ in me
dio ꝯſtitutus inter ſubas ſeꝑatas ⁊ bruta:ꝑꝑ qð tripl'r ꝯſi
derari põt.p̊ ꝑ ſe.2° ꝓut hʒ aliq̃d cõe cũ brutis. 3° vt ꝑtici
pat aliq̃d de ſubijs ſeꝑatis:⁊ ſm h̃ diſtinguit̃ in p ethi. tri/
plex vita:voluptuoſa:politica:⁊ ꝯtemplatiua. Uoluptuo/
ſa aũt cõpetit vita hoi ꝓut hõ hʒ aliq̃d cõe cũ beſtijs. Po/
litica v̊o ꝯpetit ei ſm ſe. Cõtẽplatiua q̃deʒ ꝓut participat

cum ſubſtantijs ſeparatis. ¶ Aduertendū tñ: ꝙ licȝ hęc triplex vita homini competere poſſit. phi tamen non niſi duplicem fęlicitatem poſuerunt: nam ſꝫ vitā voluptuoſam non pōt ſumi fęlicitas. nam fęlicitas cum dicat quid optimū: ꝛ optimū hoīs in eo qđ participat cū brutis nullatenus poni poteſt. ¶ Eſt ğ duplex fęlicitas: quā acquirere poſſumus ex puris nālibus: ꝛ đ qua terminauerūt phi: vꝫ politica: quę ſumitur ſm vitam ciuilē: de qua determinatur in pº ethi. ꝛ quę competit homini vt homo eſt. Alia eſt fęlicitas ſpeculatiua: quę reſpicit contemplatiuam vitam: de qua determinatur in. ioº ethi. quę non eſt hoīs ſm ꝙ hō: ſed magis prout in eo eſt aliquid diuinum: vel ꝙ participat aliquid de ſubſtantijs ſeparatis: vt ex eodeȝ. ioº haberi poteſt. Scđꝫ has duas fęlicitates inuenta ſunt duo genera ſcientiarum: vꝫ moraliū ꝛ doctrinaliū. Morales quidē vt de ſe ſeruiant vitę ciuili: ſm quam ſumitur fęlicitas politica. Doctrinales vero vt deſeruiant vitę ſpeculatiuę: ſm quaȝ ſumitur ꝯtemplatiua fęlicitas. ¶ Sic etiā inuēti ſunt duo modi ſciendi: dialecticus: ꝛ rhetoricus: dialecticus propter ſciētias doctrinales. Rhetoricus vero ꝑpter morales. Deſcendit vero dialecticus: qui inſiſtit circa verū in doctrinales. rhetoricus: qui circa veriſimile ī morales: nam in moralibus veriſimiliter e typo omnia determinātur: ex quo apparet dialecticum magis ordinari ad fęlicitatem contemplatiuam. rhetoricum vero magis ad politicam. Hoc aūt ſi bene conſideremus: clarum eſſe poteſt qualis ſit aſſenſus dialecticus ꝛ rhetoricus. Nā cum dialecticus ſeruiat fęlicitati contemplatiuę: quę conſiſtit in ſpeculādo ſm metaphiſicam: qꝛ metaphiſica ſupprema eſt īter intellectuales: cum ſpeculari videatur competere ītellectui ſm ꝙ hmōi aſſenſus dialecticus terminat intellectum ſm ſe: lꝫ non adeo perfecte: vt ſcientificus. Rhetorica vero: quę deſeruit vitę politicę: cuius fęlicitas conſiſtit in actu prudentię: quę eſt ſupprema inter morales ꝟtutes ꝛ eas regulans efficiet aſſenſum: prout intellectus hꝫ ordinem ad voluntateȝ: ſiue aſſenſus rhetoricus erit in his: ꝓpter quę iudicium rōnis obliquari hꝫ ꝓpter paſſiones exiſtentes in appetitu: ſicut ꝛ prudentia ſumit principia a virtutibus moralibus: ꝛ per paſſiones corrumpitur. ¶ Dico ğ: ꝙ ſicut fęlicitas politica eſſe non poteſt ſine his: quę ſūt in appetitu: qui ſine prudentia: ſine virtutibus moralibus eē non pōt: qꝛ impoſſibile eſt prudentem eſſe non entē bonum: ſic aſſenſus rhetoricus ſi nunq̄ꝫ eēt ſine impio voluntatis: adhuc circa ſermōes paſſionales: ꝛ circa ea: q̄ ſunt in appetitu eēntial'r nō verſaret rhetorica. Nā ſicut eēntial'r fęlicitas politica ē actus prudētię: ꝛ eſt vt in ſubo in intellectu: ea aūt q̄ ſe tenēt ex pte volūtatis: vt ꝟtutes morales ꝛ actus eaꝝ: ꝛ delectatiōes ad fęlicitatē ꝯñtes nō ptinent ad eſſentiā fęlicitatis: ſed ſunt quędā adiectiōes: vel faciētes ad bñ eſſe: ꝛ ad ornatū eius: vel adminiculātes ei: lꝫ ſine iſtis oibº: vel qbuſdā fęlicitas eē nō poſſit. ſic rhetorica q̄ ſcia rōnalis eſt: eēntial'r reſpicit actus rōnis: dato ꝙ hꝫ actus ſine paſſionibus eſſe non poſſint: nō tñ pp hoc circa ſermōes paſſionales dr̄ nāliter eē rhetorica: ſicut fęlicitas politica eſſentialiter dicebatur eē qđ rōnis ꝛ actus prudētię. Exñtia aūt in appetitu ad eēntiā fęlicitatis non ptinebant: lꝫ ſine illis fęlicitas eē negt. Teneamus ğ circa actº rōnis: ꝛ circa modos arguēdi eēntial'r verſari rhetoricaȝ. ¶ Aduertēdū tñ: ꝙ lꝫ tā ſyllogiçare q̄ꝫ pſuadere actus rōnis ſint: tñ qꝛ ſyll's magis reſpicit veꝝ: pſuaſio ꝟo vl' enthimema magis reſpicit veriſile: qꝛ dialecticus deſcendit in ſciās doctrinales: qꝛ ꝯſiderat veꝝ: rhetorica ꝟo ī morales: qꝛ incedunt veriſil'r: dialecticus eēntial'r negociabit̄ circa ſyllōs. rhetor ꝟo circa enthimemata. bñ ğ dcm̄ eſt: qđ dicebat̄ in pñº lectionis: enthimemata eē totum corpus pſuaſionis: ſiue totū corpus fidei: vel eſſe id ſolum: qđ eēntial'r reſpicit rhetorica: qđ declarare volebamus.

Quoniam autem manifeſtuȝ eſt: ꝙ artificialis methodus circa perſuaſionem eſt. perſuaſio autem demōſtratio. tūc eniȝ credimus maxime quando oſtenſuȝ eē exiſtimamus. Eſt aūt oſtēſio rhetorica enthimema: ꝛ eſt hoc vt eſt dicere ſimpliciter principaliſſimuȝ pſuaſionuȝ enthimema: aut ſyllogiſmus quidem. De ſyllogiſmo auteȝ dialectice eſt videre: aut ipſius totius: aut ptis alicuius.

Ic phs inueſtigat cui parti phię ſupponat̄ rhetorica oñdens ipſam ſubijci ſermocinali vel rōnali: ꝛ duo facit: qꝛ pmo facit qđ dcm̄ ē. Scđo ex eo ꝙ rhetorica ē rōnalis oſtēdit dictos phos: q credēdo đterminare đ rhetorica ſufficiēter dabāt artē ſermonū paſſiōaliū dicere extra rē. Scđa ps ibi. (Qꝛ qdē igr̄ q̄ extra). ¶ Circa pᵐ duo facit: ſm ꝙ dupl'r ꝓbat rhetoricā rōnalē eē. pº facit hoc de enthimemate: de quo pncipal'r ē rhetorica. 2º p hoies: qui eā adipiſcunt̄. Scđa ibi. (Simul āt ꝛ hoies). ¶ Circa pᵐ duo facit: ſm ꝙ dupl'r ꝓbat p enthimemata rhetoricā rōnalē eſſe. Scđa pars ibi. (Palā qꝛ q maxime). ¶ Ad intellectū pmę rōnis notandū: ꝙ qñ aliqd ꝯuenit alicui ī eo ꝙ tale cuicunq̄ꝫ ꝯuenit illud: opꝫ ipſum eſſe tale: vt ſi leo ī eo: ꝙ eſt aīal eſt ſenſibile: nihil pōt eſſe ſenſibile: qđ nō ſit aīal. Formetur ergo ſic rō. Dialectica in eo ꝙ eſt rōnalis cōſiderat de enthimemate. quicqd ğ de enthimemate pncipaliter conſiderat opꝫ rōnale eſſe: ſed rhetorica principaliter verſat̄ circa enthimemata. erit ergo rhetorica rōnalis: quod eſt intentum. ¶ In hac rōne ſic ꝓcedit. qꝛ pmo ponit eam q̄ꝫtum ad ſecundam partem. ſ. ꝙ rhetorica eſt principaliter de enthimemate dicens: nihilominus eē artificialem methodum: ſiue totam artem rhetoricam eſſe circa perſuaſiones. Perſuaſio aūt quędā oſtenſio: vel quędam demonſtratio eſt: ꝙ tunc maxime credimus: ꝛ maxime pſuaſum nobis ē: qñ eſtimamus nobis eē oñſū ꝓpoſitū. Dū igit̄ pncipaliſſima oñſio rhetorica ſit enthimema ſimpl'r loq̄ndo pncipaliſſimū genº pſuaſionū ēthimemata erūt: ꝛ circa ipm pncipal'r eſt rhetorica: ꝛ poſtea ponit pmā ptē rōnis: vꝫ dialecticā in eo ꝙ rōnalē ꝯſiderare đ enthimemate dicēs: ꝙ enthimema ē ſyll's qdā. Sꝫ oīs dialectica ſꝫ ꝙ rōnalis: ſupple ē de ſyllo: cū ſyllogiçare ſit actº rōnis. ğ dialectica ſꝫ ꝙ rōnalis erit de ēthimemate: qꝛ ad eādē artē ptinent ꝯſiderare de tali ſimpl'r: ꝛ de eo: qđ deficit ab illo: dialecticº ğ: q ſꝫ ꝙ rōnalis ꝯſiderat de ſyllo: ꝯſiderabit đ enthimemate ſꝫ ꝙ hꝫ: ꝙ ē qdā ſyll's: qꝛ ē đfectiuus ſyll's. Veꝝ qꝛ dixerat oēȝ dialecticā ꝯſiderare đ ſyllo qꝛ hoc nō eſt veꝝ ſimpl'r: vel per cōem modū ꝯſtrinxit ſe dicens: ꝙ tota dialectica: aut pars eius cōſiderat de ſyllogiſmo. Nā de ſyllogiſmo ſm ſe ꝛ ſꝫ ſuas ptes determinat̄ in oibus libris dialecticę: de eo aūt ſꝫ ſe determinatur in parte dialecticę: vel aliter: nam cū rhetorica ſit quodāmō pars dialecticę: vt infra dicetur: qꝛ enthimema eſt quodāmodo ſyll's: conſiderare de ſyllo pertinet ad totam dialecticam vel ad ptē: qꝛ pertinet ad dialecticā ꝛ rhetoricam. ¶ Sꝫ hic orit̄ dubitatio. Vr̄. n. ad dialecticaȝ nō ptinere ꝯſiderare de enthimemate: nā vt īfra hēbit̄: vt ſupra dcm̄ fuit. inſtrā dialectici ſunt ſyll's ꝛ inductio. rhetorici vero exēplū ꝛ enthimema. ¶ Propter qđ notādū: ꝙ ſi qſqs diceret operationem inſtrī: ꝛ inſtrumēto vteretur: forte non

eſſet

eſſet via ad euadendum dubitationē p̄tactaꝫ. Sed hoc non eſt verum: nō eñi qui dat artem demonſtrādi demōſtrat: nec adinuentor grāmaticę ſm ꝙ hmōi grammaticus fuit: ſed magis metaphyſicus ī videndo modos intelligēdi ⁊ ſignificādi. Sicut ergo poteſt dialecticus dare artem demonſtrandi: ⁊ determinare de demonſtratione abſq; eo ꝙ propriū inſtrumentū eius ſit demōſtratio: ſic pōt rhetoricus conſiderare de enthimemate p̄ter hoc: ꝙ enthimemate vtatur tāq̄ ꝓprio inſtr̄o. Uterq; ergo rhetor ⁊ dialecticus de enthimemate conſiderāt: aliter tamē ⁊ aliter: eo ꝙ rhetor cōſiderat de ipo tanq̄ de eo: circa qđ p̄ncipal̄r verſat̄ eius intentio. Dialecticus vero nō ſic: ſed de ipſo cōſiderat: ꝓut deficit a ſyllogiſmo: de quo p̄ncipaliter intendit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Palamq; q̄ qui maxime hec pōt cōſiderare ex quibus ⁊ quō fit ſyllogiſmus: iſte ⁊ enthimematicus vtiq; erit: maxime quo aſſumens circa equalia: quedam eſt enthimema: ⁊ quas habꝫ differentias ad logicos ſyllogiſmos. Uerū eñi eſt: ⁊ qđ ſīle v̄o eiuſdē ē potētie videre.

¶ Adducit 2am rōnē oñdēdo rhetoricā eē rōnaleꝫ ſūptā eē ex enthimemate dialeticę: ꝓbauit āt in p̄a rōne dialecticę ſꝫ ꝙ rōnalis eſt ꝯſiderare de enthimete: ꝑ hꝫ ꝙ ꝯparat̄ ſyllogiſmo ſm ꝙ enthimema a ſyll̄o deficit. Hic aūt ꝓbat hoc idē ex eo ꝙ dialeticus: q̄ rōnalis cōſiderat de vero. ergo ſm ꝙ hꝰ ꝯſiderat etiā de veriſimili: qđ deficit a v̄o: ⁊ q̄ ad veꝝ ordinat̄ ſyll̄s enthima ad v̄iſile: ſm ꝙ rōnalis conſiderabit de ſyll̄o ⁊ enthimemate: ſed p̄ncipal̄r de ſyllogiſmo: ex cōſequēti de enthimemate: ſicut p̄ncipal̄r eſt de vero ⁊ ex cōſequēti de veriſimili. Ideo dicit palā eē ꝙ dialecticus: qui pōt conſiderare ex quibus: ⁊ quō eſt ſyll̄s ipſe dialecticus erit: coaſſumens circa qualia quedā: quia p̄ncipal̄r conſiderat circa qualia eſt ſyll̄s: ex conſequenti aūt coaſſumēdo aſpicit circa qualia eſt enthimema. Et q̄ ꝯſiderat dialecticus ſm ꝙ rōnalis de enthimemate: ⁊ ſyllogiſmo videre poterit: quas differentias hꝫ enthimema ad dialecticos ſyll̄os. Cauſa autē quare dialecticus in eo ꝙ rōnalis conſiderat de ſyll̄o ⁊ enthimemate: ⁊ id in quo ſtat tota vis orationis eſt cum ait: ꝙ eiuſdē potētie vel artis eſt videre verū ⁊ veriſimile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simile aūt ⁊ homines ad veritatē apti nati ſufficienter: ⁊ in pluribus adipiſcunt̄ veritatē: ꝓpter qđ ad ꝓbabilia cōiecturabiliter ſe habere eſt: ⁊ ad veritatem ſimiliter ſe habentes.

¶ Ponit tertiā rōnē ſumptam ex parte hoīum: ⁊ eſt talis. Hoīes ſꝫ ꝙ rōnales ꝑticipāt dialectica ⁊ rhetorica: qđ pꝫ ex hoc: q̄ ſunt apti nati ad veritateꝫ: ita opꝫ eos ſe hr̄e ad ꝓbabilia ꝯiectural̄r: hoc eſt ad veriſimilia: vl̄ ꝑſuaſibilia quę per quaſdā cōiecturationes intendunt: ⁊ tunc eſt ſupplendū: ꝙ ad veritateꝫ ordinat̄ dialectica: ad veriſimile rhetorica. Si ergo hoīes ſm ꝙ rōnales veritateꝫ ⁊ veriſſimile adipiſcunt̄: opꝫ eos ſꝫ ꝙ rōnales aliqual̄r participare dialectica ⁊ rhetorica ſm ꝙ participat̄ a rōnalibꝰ ſm ꝙ hꝰ rōnales ſunt. erit ergo taꝫ dialectica q̄ rhetorica rōnalis. ¶ Dubitaret forte aliq̄s non eſſe verū: hoīes vt in pluribus veritatē adipiſci: q̄ aīa per plus tēporis eſt ignorans q̄ ſciens: ⁊ pauci deueniūt ad agnitionē v̄itatis. Propter hoc dicendū agnitionē veritatis poſſe ſumi dupl̄r: vl̄ ſm ꝙ ſufficit ad regimen vitę ⁊ ſic in pluribus hoīes adipiſcunt̄ eam: ⁊ hoc ſufficit ad hoc ꝙ ydiote nāl̄r ſm ꝙ rationales ſūt aliqual̄r participāt rhetoricā ⁊ dialecticā. Secundo agnitio veritatis ſumit̄ prout ſubtiliter res īueſtigamus: ⁊ ſic pauci deueniunt ad eam. ¶ Aduertendum autē ad ītellectū rōnis p̄dicte: ꝙ geometriā ⁊ alias reales ſcias adipiſcunt̄ hoīes inquantū rōnales ſi ly inquātū refert modū: non id: de quo eſt ſcīa. Nam via rōnatiua cętera talia acq̄rimus: dialecticā v̄o ⁊ rhetoricā ſcimꝰ īquātum rōnales: hoc eſt inquātū via rōnatiua de actibus rationis cognitionē accipimus. ideo ſequit̄ ex hac rōne has eſſe ſimpl̄r rōnales: al̄s v̄o ſm quid. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Qđ quidē igitur que extra rē alij negociant̄ ⁊ q̄ magis diuerterūt ad litigare manifeſtuꝫ.

¶ Concludit modū eſſe dictos ph̄os tradentes ſolū artem de ſermonibus paſſionalibus dicere extra rē. ¶ Sed dubitaret quidē aliquis: q̄uo ex hoc ꝙ rhetorica eſt rōnalis: ſeq̄t̄ ſermones paſſionales eſſe extra negociū rhetoricuꝫ. ¶ Ideo notandū: ꝙ vt tactū eſt: ſcīa ſortit̄ ſpēm ex ſubo ſiue ex obo p̄ncipali: nō ex modo: ideo ſcīam rōnaleꝫ ſimpliciter loquēdo opꝫ habere actus rōnis tanq̄ proprium ſubm: ⁊ tanq̄ id: circa qđ negociat̄ eſſential̄r: ⁊ q̄ hꝰ actꝰ in rōne ſunt: q̄ nō ſunt tranſeuntes in exteriorē māꝫ paſſiones: quę ſunt in appetitu: nō in intellectu: non pn̄t eē id a quo rhetorica trahit ſpēꝫ: circa qđ eēntial̄r verſat̄. Dr̄ enī ſermones paſſionales eſſe extra negociū rhetoricum: nō ꝙ nullo modo ſpectet ad rhetorē determinare de paſſionibus: ſed quia circa paſſiones nō p̄ncipal̄r v̄ſatur rhetorica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utilis aūt eſt rhetorica: ꝓpterea qđ vera: ⁊ iuſta ſunt nāꝫ meliora cōtrarijs. Quare ſi non ſcđm ꝯueniens iudicia fiant: neceſſe per ipſa vinci: hoc enim eſt dignuꝫ increpatione.

¶ In ꝑte iſta oñdit ph̄s vtilitatē huꝰ artis: vel in qua reddit auditores attentos: ⁊ duo facit. q̄ p̄mo facit qđ dictuꝫ eſt. ſcđo epilogat. ſcđa pars. ibi. (Qđ quidem igitur.) Circa primū duo facit. nā p̄mo oſtendit rhetoricā vtilem ex eo ꝙ ab alijs diſtiguitur. ſcđa pars ibi. (Adhuc aūt ad quoſdam.) ¶ Primo notādū ꝙ ſingul̄r ſcię vtiles ſunt: q̄ q̄dā regulę ſunt: ⁊ ꝑ eas poſſumus ſequi rectū: ⁊ vitare obliquum: ſic ⁊ per rhetoricā ſm quā poſſumus vincere iudicem: ſi nō faciat iudiciū cōueniens: oſtendendo ei eſſe dignū icrepatione: nō vidēdo qđ iudicat. ¶ Deide cū dicit.

¶ Adhuc autē ad quoſdā: neq; ſi certiſſimā habeamus ſciam facile ab illa ꝑſuadere loquentes. Declinare eniꝫ eſt q̄ ſm ſciam ſmo: hoc āt impoſſibile. Sed neceſſe ꝑ cōmunia fieri ꝑſuaſiones: ⁊ orationes: ſicut ⁊ in topicis dicebamus de ea: que ad multos obuiatio eſt.

¶ Oſtendit ipſam eſſe vtilem: prout differt ab alijs ſcientijs. Hec aūt differētia triplex eſt. nam alię ſcientię procedunt ex proprijs: rhetorica āt ⁊ etiaꝫ dialectica ex cōibus arguit. Scđo alię ſcię ſyllogiçant alterā partē cōtradictionis: dialectica v̄o ⁊ rhetorica vtramq; partē cōtradictionis cōcludunt. Tertio alię ſcientię ſunt reales: dialectica vero ⁊ rhetorica ſermocinales: ideo tria facit ſm ꝙ per h̄ tria aſſignat tres rōnes ad oſtendendū rhetoricā eſſe vtilem. Scđa ratio incipit ibi. (Adhuc ꝯ̄ria oꝫ.) Tertia ibi. (Adhuc aūt incōueniēs.) Intendit ergo p̄mo taleꝫ rōnē Nos loquētes ad quoſdaꝫ: vt puta ad hoīes vulgares vel groſſos ⁊ ſi certiſſimā habeamus ſciam: non facile vel ēt forte nō poſſibile eſt ꝑſuadere illis ab illa. hoc eſt per illaꝫ ſcientiā: ⁊ eſt rō: q̄ ſermo ſm ſciam eſt ſermo doctrinę: ⁊ hoīes groſſos impoſſibile ē capere h̄. ideſt ſciētifica: ⁊ do

ctrinalia.neceſſe eſt ergo:⁊ vtile eſt hr̃e rhetoricã:vt hoies
vulgares:qui nõ poſſunt reduci per ſcientificas rões:fiãt
eis perſuaſiones per cõtraria:⁊ veriſſimiles orões : ſicut
in topicis dictũ eſt:ꝙ per dialecticã obuiandũ eſt ad mul
tos.vt ex.8° topicoꝝ haberi põt. Sic etiã per rhetoricaꝫ:
que eſt aſſecutiua dialecticę: obuiandũ eſt ad multos vul
gares ⁊ groſſos:qui multi ſunt.imo multo magis per rhe-
toricam obuiandum eſt eis inquantũ groſſiori modo pro
cedit:⁊ per rationes:quas vulgares facilius capiunt.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc cõtraria opꝫ poſſe perſuadere : ſicut
⁊ in ſyllogiſmis:non vt ambo agamus. Non
enim opꝫ praua agere:ſed vt non lateat quali-
ter habet: ⁊ vt alio vtente non iure orationibꝰ
ipſis ſoluere habeamus:aliarũ quidem artiuꝫ
nulla contraria ſyllogiꝫat. Dialecticaauteꝫ ⁊
rhetorica ſole hoc faciunt:ſimiliter enim ſunt
ambe contrariorum.

¶ Ponit aliam rationem.⁊ duo facit:quia primo facit qd̓
dictum eſt.Secundo remouet cauillationem quandam.
Secunda ibi.(Res tamẽ ſubiectę.)Dicit ergo primo:ꝙ
oportet.ideſt vtile eſt poſſe perſuadere contraria:ſicut vti
le eſt in ſyllogiſmis dialecticis contraria ſyllogiçare:non
vt ambo agamus:quia praua non ſunt faciẽda.ſed vt nõ
lateat nos:⁊ ſciamus qualiter negatiuuꝫ ſe habeat:⁊ vt ſi
alius vteretur rationibus non iure:ſiue etiã non rationa-
biliter ſciamus ea ſoluere.Cum ergo ſcire malum:⁊ poſſe
malum non ſit malum.imo bonũ ⁊ vtile.vtiles ſunt aũt
rhetorica ⁊ dialectica:quę ad bonam ⁊ ad malam parteꝫ
ſyllogiçare poſſunt. Nam ſole ambe ſunt contrariorum:
nulla aũt alia ars ſyllogiçat cõtraria. ¶ Deinde cuꝫ dicit

¶ Res tamen ſubiecte non ſimiliter ſe habent:.
ſed ſemper vera ⁊ meliora natura:ſyllogiꝫabi
liora ⁊ ꝑſuaſibiliora ſunt:vt vere eſt dicere.

¶ Quia dixerat cõtraria eſſe ſyllogiçabilia:quia crederet
aliquis hoc eſſe ex parte rei:quod nõ eſt verũ.imo ex ꝑte
noſtra:ideo ait ꝙ res ſubiecte ſermonibus non ſimiliter
ſe habent ad vtrãqꝫ partem contradictionis.imo natura
liter ⁊ de ſe:⁊ vt vere eſt dicer̃:ſemper vera ſyllogiçabilio
ra ⁊ ꝑſuaſibiliora ſunt falſis. Et quia ſemper altera pars
contradictionis eſt vera:non eodem modo ſyllogiçatur
quantũ eſt ex parte rei vtraqꝫ pars cõtradictionis:ꝙ aũt
quędam falſa ſint ꝓbabiliora quibuſdam veris:hoc eſt
ex parte noſtra. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc autẽ inconueniens ſi corpore quideꝫ
non poſſe adiuuare ſeipſuꝫ ſit turpe : oratione
autem non turpe:qd̓ magis proprium reꝫ ho
minis corporis oportunitate.

¶ In parte iſta ponit vltimam rationem.Et duo facit.nã
primo ponit rationem dictam.Secundo remouet inſtan
tiam quandam ibi.(Si auteꝫ qm̃ magna.)Dicit ergo ad
huc autem ⁊ pręter omnes rationes dictas.⁊ etiam hęc
ratio ad probandum rhetoricã vtileꝫ.Nam inconueniẽs
eſt:ſi ſit turpe hominẽ non poſſe ſeipſuꝫ iuuare corpore:cũ
natura dederit ſibi corpus:⁊ non ſit turpe non poſſe ſeipꝫ
iuuare oratione:ſeu ſermone cuꝫ natura nobis etiã ſermo
nem dederit:⁊ vere eſt inconueniens appellare id turpe:
⁊ non iſtud:quia tanto turpius eſt non poſſe ſe iuuare ſer-
mone q̃ꝫ corpore:quanto ſermo magis ẽ ꝓpriuꝫ hominis
q̃ꝫ corporis oportunitas. Naꝫ in habendo corporis robur
erit homo cum beſtijs:ſed habere ſermonẽ eſt proprium
hominis: ꝓpter ꝙ ph̃s p̃mo politicorũ ꝓbat hominẽ natu-
raliter eſſe magis ciuile ⁊ ſociale omni alio animali:eo ꝙ
ſolus ipſe habet ſermonem:⁊ ſermo ſit ſemper ad alterũ.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autem qm̃ magna nocebit vtiqꝫ qui vtit
iniuſte tali potentia orationum. Hoc eſt com-
mune de omnibus bonis exceptis virtutibus
maxime de oportuniſſimis:puta robore:ſani-
tate:diuitijs:militia. Talibus enim vtiqꝫ quis
proderit maxime vtens iuſte ⁊ nocebit.

¶ Remouet quandam inſtantiam poſſibilem fieri.Dice-
ret enim aliquis rhetoricam non eſſe vtilem ⁊ bonam:ſꝫ
inutilem ⁊ malam:quia per ipſam poſſumus multa ma-
gna nocumenta inferre:ſi vtamur tali potentia orationũ
hoc eſt ſi vtamur rhetorica:quę eſt potentia ſermocinati-
ua iniuſte.Sed hęc cauillatio nulla eſt:nam exceptis vir-
tutibus:quibus non conuenit male vti:cęteris bonis poſ-
ſumus bene ⁊ male vti.imo bonis maxime vtilibꝰ:⁊ ma-
xime neceſſarijs ⁊ oportuniſſimis:vtputa robore : ſanita-
te diuitijs militia.contingit male vti:cum tamen prędi-
cta non ſolum vtilia ſunt:ſed valde oportuna:talibus enĩ
quis iuſte vtens:maxime ꝓderit:⁊ maxime nocebit ſi eis
abutatur. Non ergo rhetoricaꝫ ⁊ alia bona:quibus poſſu-
mus male vti:debemus iudicare mala:ſꝫ noſmetipſos in-
culpare debemus:qui eis abutimur. ¶ Notanduꝫ ꝙ vir
tutibus nõ poſſumus male vti formaliter:quia actus vir-
tutis ſemper eſt bonus:ſicut calidum per ſe ſemper cale-
facit:materialiter tamen ⁊ per accidens poſſumus virtu-
tibus male vti:quia poſſet quis de virtutibus ſuperbire.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod quidem igitur non eſt neque vnius gene
ris determinati rhetorica. Sed quemadmo-
dum dialectica: ⁊ quia vtilis : manifeſtum ⁊
ꝙ non eſt opus ipſius perſuadere: ſed videre
exiſtentia perſuaſibilia.puta vnumquodqꝫ ſi-
cut ⁊ in alijs artibus. Nõ eniꝫ eſt medicinalis
ſanitates efficere:ſed vſquequo contingit vſqꝫ
ad huc perducere. Eſt eniꝫ ⁊ eos qui non poſ
ſunt recipere ſanitatem:tamen medicari bene.

¶ In parte iſta epilogat.Et duo facit:quia primo epilogat
conuenientias aſſignatas inter dialecticam ⁊ rhetoricaꝫ.
Secundo aſſignat quandam aliam conuenientiam. ibi.
(Adhuc autem ꝙ eiuſdem.)Eſt autem aſſignata triplex
conuenientia inter dialecticam ⁊ rhetoricaꝫ.prima eſt ꝙ
vtraqꝫ communis:ſecunda quia vtraqꝫ rationalis.tertia
vtraqꝫ vtilis. ¶ Quantum ad primam conuenientiam
dicit rhetoricam non eſſe vnius generis determinati:ſed
eſſe de cõmunibus:quemadmodum dialectica:quantuꝫ
ad tertiam conuenientiam addit: medium eſſe ꝙ rheto-
rica eſt vtilis:quantum vero ad ſecundam conuenientiã
vt quia rhetorica eſt rationalis ſicut ⁊ dialectica : ſubdit
ꝙ non eſt opus rhetoricę perſuadere:ſꝫ cõſiderare perſua
ſibilia exiſtentia circa vnumquodqꝫ genus:ſicut in alijs
artibus ſe habet:non eſt enim medicinę ſemper ſanare:ſꝫ
eius eſt perducere ad ſanitatem vſqꝫ adhuc ⁊ vſquequo
contingit.ideſt vſquequo corpus:in quod debet induci ſa
nitas:eſt aptum natum ſuſcipere.nã medicus nõ ſemꝑ ſa
nabit.rhetor nõ ſemꝑ ꝑſuadebit:ſꝫ ſi nihil dimittãt de cõ
tingẽtibus ſufficiẽter:hñt diſciplinã.⁊ ideo ꝯtingit bñ me-
dicari

dicari eos: qui non poſſunt ſanitatem ſuſcipere: quia contingit medicos facere bene qđ in ſe eſt. erga eos qui ſanari non poſſunt. ¶ Ad intelligentiã huius dicti notandũ ꝙ rhetorica ex eo ꝙ rationalis eſt eẽntialiter ẽ de actib⁹ rationis vt de perſuaſionibus: ⁊ ideo ſuũ eſt videre perſuaſibilia in vnoquoqꝫ genere: verum quia perſuaſibilia ſimpliciter nõ ſunt perſuaſibilia huic ꝓpter indiſpoſitionem eius: ſicut dulcia ſimpliciter non ſunt dulcia huic: ſi linguam infectam habeat. ideo concludit rhetorem ꝑſuaſibilia dicere: non tamen perſuadet: qꝛ ex eo qđ habet eſſe rationalis ſimpliciter: debet cõſiderare perſuaſibilia ſimpliciter: non huic. ergo bene dictũ eſt: ꝙ qꝛ rationalis eſt: ſuum eſt perſuadere. Recipit ergo ſpecieꝫ non ex perſuaſione: ſed ex perſuaſibilibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc autem ꝙ eiuſdem perſuaſibile videre ⁊ apparere perſuaſibile: ſicut ⁊ in dialectica ſyllogiſmum. Sophiſtica enim non in potentia: ſed in electiõe eſt: verumtamẽ erit iſte quidem ſm ſcientiã: ille autẽ ſm electionẽ rhetor. ibi autem ſophiſtica quidem ſm electionem. Dialecticus autem non ſm electionem: ſed ſecundum potentiam. De ipſa autem iam methodo tentemus dicere qualitercũqꝫ: ⁊ ex quibus poterimus adiſcere ꝓpoſita.

¶ Dat aliam conuenientiam inter dialecticã ⁊ rhetoricaꝫ Et tria facit: qꝛ primo dat conuenientiam dicens: ꝙ ſicut ad eandem artem dialecticam ſpectat conſiderare ſyllogiſmum: ⁊ apparentẽ ſyllogiſmum: ſic ad eandem rhetoricam ſpectat conſiderare perſuaſibile: ⁊ apparẽs perſuaſibile: non enim differt ſophiſta a ſciente in virtute: vel in potentia: vt ꝙ ſophiſta poſſit cõſiderare de ſyllogiſmo ſophiſtico: ⁊ non ſciens. Nam cum rectũ ſit iudex ſui ⁊ obliqui: qui bene cognoſcit artem: cognoſcit obliquitatem artis: qui bene cognoſcit ſyllogiſmũ verum: cognoſcit ſyllogiſmum ſophiſticum: qui obliquãtur a vero: differt tamẽ ſophiſta a ſciente in electione. Naꝫ ſciens cognoſcit ſophiſtica vt obliquitates artis. ſed nõ eligit apparere per illa: Sophiſta vero eligit gloriã ex ſua ſophiſtatiõe. ¶ Scđo ex hoc concludit aliter eſſe ſcientem verum ⁊ ſcienteꝫ ſophiſtam: ⁊ hoc in rhetorica ⁊ dialectica. Naꝫ hic. ideſt in rhetorica: erit iſte. ideſt rhetoricus ſm ſcientiam. hic autẽ ideſt ſophiſta rhetoricus erit rhetor ſm electionem: quia vellet apparere rhetoricus. Ibi autem. ideſt in dialectica ſophiſta eſt dialecticus ſꝫ electionẽ: qꝛ vult apparere dialecticus: ſed verus dialecticus non eſt dialecticus ſm electionem: ſed ſm perſonam: hoc eſt ſm ſcientiã. Et vniuerſaliter oĩs habitus potentia quedam eſt: cum habitus ſit: quo poſſumus operari cum volumus. Tertio cõtinuat ſe ad dicẽda dicẽs: ꝙ de ipſa methodo: ſiue de ipſa rhetorica tentemus dicere qualitercunqꝫ. ideſt dicamus de ea ſm modum nobis poſſibilem: ⁊ dicamus: ex ꝗbus poterim⁹ adipiſci ꝓpoſita. ideſt ex quibus poterimus cognoſcere ꝑſuaſibilia in vnoquoqꝫ genere. Secũda pars incipit. ibi. (Verũtamen hic querit.) Tertia ibi. (De ipſa autem.)

Hic determinanda ſunt duo. Primo. vtruꝫ ad eandem artem: vt ad dialecticã ſpectet conſiderare de ſyllogiſmo dialectico ⁊ ſophiſtico. ¶ Scđo dato ꝙ ſic: quare ĩ dialectica fact⁹ eſt ſpecialis liber de ſyllogiſmo ſophiſtico: vt liber elencoruꝫ: in rhetorica vero non fuit factus ſpecialis liber de ſophiſtica perſuaſione. ¶ Propter primum notandum: ꝙ non eſt inconueniens vnum ⁊ idem conſiderari a diuerſis ſub alia ⁊ alia ratione. Nam ſm Cõmentatorem in. 12° metaphyſice naturalis ⁊ metaphyſicus cõſiderant de materia prima: aliter tamen ⁊ aliter. Nam naturalis conſiderat de ea vt eſt ſubſtantia ſubiecta motui ⁊ trãſmutationi. Metaphyſicus prout in ea aliqualiter reſeruetur ratio entis: ſicut ſyllogiſmus ſophiſticus conſideratur a dialectico ſophiſtico: ⁊ perſuaſio ſophiſtica a rhetore ⁊ ſophiſtico rhetorico: aliter tamen ⁊ aliter Naꝫ dialecticus conſiderat ſophiſma inquantũ eſt obliqtas artis: ſophiſta vero ꝯſiderat de eo principaliter: ⁊ querit inde gloriam: ⁊ magis eſt ei opere pretium videri: ⁊ nõ facere q̃ꝫ facere: ⁊ non videri: ideo ſcribitur in quarto metaphyſice ꝙ logicus ⁊ ſophiſta laborãt in eodẽ quod phs laborare debet. differt tamẽ phs a dialectico in modo veritatis: ⁊ in ꝯſideratione veritatis: a ſophiſta vero in regimine arte ⁊ electione glorie ſm Cõmentatoreꝫ. Non eſt igitur incõueniens de ſermone ſophiſtico cõſiderare ſciẽtem ⁊ ſophiſtam: cum non eodem modo de illo conſiderent. ¶ Propter ſecundum ſciendum rhetorem eſſe magis particularem artificem q̃ꝫ dialecticũ: ꝓpter quod rhetorica dicit̃ aſſecutiua dialectice: ſiue quedam particularis dialectica: ⁊ propter ſui particularitatem põt defectus artis magis particulari conſpicere: ⁊ apparentia enthimemata ſigillatim diſtinguere: ꝓpter quod non oportet eſſe ſpecialem librum de ſophiſticis enthimematibus. imo ſuperflueret talis liber: cum eorũ cognitio ſigillatim in rhetorica tradi poſſit. Dialecticus vero qui magis eſt vniuerſalis artifex: eo ꝙ opinio mag̾ vniuerſalia reſpiciat ⁊ particularia fides: defectus ſyllogiſmi dialectici ſingulariter n arte dialectica cõſiderari non poſſunt. Non ergo de ſyllogiſmis ſophiſticis poſſemus habere ſufficientem noticiam: nec de eis eſſet liber editus ſpecialis.

¶ Rurſum igitur velut in principio diffiniẽtes ipſam: que eſt: dicam⁹ reliqua. Eſt itaqꝫ potẽtia rhetorica vnumquodqꝫ conſiderandi contingens perſuaſibile.

Poſito proemio ponitur tractatus. Intẽdit autem philoſophus in hoc tractatu dare artem de perſuaſionibus. In arte autem perſuaſiua duo cõſideranda ſunt. Primo ꝙ ſciamus modos perſuaſiuos inuenire: ⁊ cõſiderare perſuaſibilia: circa vnumqđqꝫ genus. ſcđo ꝙ ex talibus ſciamus formare ⁊ componere orationeꝫ. ideo duo facit: quia primo docet perſuaſibilia inuenire. ſcđo oſtendit ex perſuaſibilibus orationẽ vel locutionem formare: vel componere. Secũda pars incipit ibi. (Quoniã auteꝫ tria ſunt.) In ꝑncipio tertij libri: ⁊ ſic habemus diuiſum tertium librum ab alijs duobus. ¶ Quõ aũt diſtinguatur ſecũdus liber a primo in ſequentibus apparebit. Prima pars diuiditur in duas: quia primo determinat q̃dam cõmunia circa artem rhetoricaꝫ. Secũdo in ſpeciali determinat de ſpeciebus eius. Secũda pars ibi. (Sũt itaqꝫ rhetorice ſpecies.) Circa primum tria facit. nam primo dicit: quid eſt rhetorica: ⁊ circa que habet ſe. Secũdo declarat inſtrumenta: quibus rhetorica vtitur. Tertio dat differentiaꝫ inter enthimemata rhetorica: ⁊ enthimemata aliarum ſcientiarũ. Secunda ibi. (Earum autem que preoſtendere.) Tertia ibi. (Enthimematum autem maxima.) Circa ꝑmum duo facit. nam primo deſcribit quid eſt rhetorica. Secundo determinat quedaꝫ cõmunia de perſuaſionibus: circa quas verſat̃ rhetorica. Secunda ꝑs ibi. (Perſuaſionũ aũt vie.) Pria diuidit̃ in duas. qꝛ prio ponit deſcriptionem rhetorice. Scđo manifeſtat qđ dixerat. Scđa ibi. (Hoc enim nullius.) Dicit ergo rurſuꝫ igi

tur diffiniamus rhetoricam velut a principio diffinivimus: diffinientes ipſam dicendo: que eſt: vel quid eſt: ⁊ hoc declarando dicam reliqua dicenda. Eſt enim rhetorica potentia cõſiderandi perſuaſibile circa vnumquodq; contingẽs. Dupliciter ergo eſt deſcripta rhetorica: a p̄ncipio enim dictuʒ eſt: ꝙ erat aſſecutiua dialectice: ⁊ nunc dictũ eſt: qđ eſt perſuaſiua potentia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc eni nullius alterius artis opus eſt. Aliarum enim vnaqueq; circa ſuum ſubiectuʒ eſt determinatiua ⁊ fidefactiua: puta medicinalis de ſanis ⁊ egris: ⁊ geometria circa paſſiones accidentes magnitudinibus. ⁊ ariſmetrica circa numerũ. Similiter autem ⁊ reliquę artium ⁊ ſcientiaruʒ. Rhetorica autem de dato vt eſt dicere poſſe conſiderare perſuaſibile: ꝓpter quod ⁊ dicimus ipſam nõ circa aliqđ genus ꝓpriũ determinatũ hr̃e artificialitatem.

¶ Declarat rhetoricã non eſſe determinati generis dicẽs: ꝙ nullius alterius artis ſpecialis hoc opus eſt extendere ſe ad vnumqđq; genus: quia vnaq̃q; aliarũ artiuʒ eſt doctrinatiua: ⁊ fidefactiua. ideſt habet creare ſciẽtiam ⁊ credulitatem circa ſuum obiectum: puta medicinalis de ſanis ⁊ egris: geometria circa paſſiones accidẽtes magnitudinibus. ariſmetrica circa numeruʒ: ⁊ ſimiliter reliquę artium ⁊ ſcientiarũ circa determinatum ſubiectuʒ negociãtur. Rhetorica autẽ vt eſt ad vnum: dicere videt̃ poſſe cõſiderare perſuaſibile de dato contingenti: quia circa qđlibet genus perſuadere poteſt: ⁊ ꝓpter hoc dicim⁹ ipſam nõ habere artificialitatem. ideſt nõ habere artificialem conſiderationem circa aliquod genus proprium ⁊ determinatum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Perſuaſionum auteʒ he quidẽ autem inartificiales ſunt. he autẽ artificiales. Inartificialia autem dico quecũq; non per nos acquiſita ſunt: ſed p̄extiterũt vt teſtes: extorta: ↄſcriptiones: ⁊ quecũq; talia. Artificialia quecũq; per methoduʒ ⁊ per nos effici poſſibile eſt. Quare opʒ horũ his quidẽ vti: hec auteʒ inuenire.

¶ Determinat de perſuaſionibus: circa quas eſt rhetorica Et duo facit: quia p̄mo diuidit hm̃oi perſuaſiones dicẽs: perſuaſionum has eſſe inartificiales: has autem artificiales. Scđo declarat membra diuiſionis. ibi. (Inartificialia autem ⁊c̃.) Circa qđ duo facit: q; primo facit quod dictuʒ eſt. Scđo ſubdiuidit artificiales perſuaſiones. Inartificialia autem ſunt quęcũq; per nos non ſunt acquiſita: ſed prętextiterunt vel vtimur eis tanq̃ pręexiſtentibus: ⁊ hm̃oi perſuaſiones ſunt iuramẽta: teſtes: extorta. ideſt tormenta: circũſcriptiones: ⁊ quęcũq; talia non inuenimus: ſed prępſupponimus inuenta. ¶ Dicunt̃ eni talia inartificialia per comparationem ad artem rhetoricã: quia cum talis ars ſermocinalis ſit: ⁊ perſuaſiões artis ſolũ per orationes ⁊ ſermones cõuenit eſſe: ideo ſubdit. Artificialia ꝑſuaſibilia eſſe quecũq; eſt poſſibile effici per methodum hoc eſt per rhetoricam: ⁊ per nos inquantũ dictam artem habem⁹. Et quia ſic ſe habʒ: ꝙ alique perſuaſiões ſunt artificiales: ⁊ aliquę inartificiales harũ perſuaſionũ: vel horum perſuaſibilium. his ideſt perſuaſibilibus inartificialibus opʒ vti. hec auteʒ. vʒ. artificialia perſuaſibilia: oportet inuenire. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Earum autẽ: que per orationẽ acquiruntur fideierũ tres ſpecies. He quidẽ eni ſunt in more loquentis: he autem in eo: qđ eſt auditoreʒ diſponi aliqualiter. he vero in ipſa oratione ꝑ hoc ꝙ oſtendit: aut videtur oſtendere.

¶ In parte iſta ſubdiuidit artificiales ꝑſuaſiones. Et duo facit: quia p̄mo trimembrẽ diuiſionẽ ponit. Scđo oſtẽdit ꝙ de omnibus talibus perſuaſionibus ſpectat ad rhetorẽ conſiderare. Scđa pars ibi. (Quũ autem perſuaſiones.) Circa primũ duo facit. quia p̄mo ponit diuiſionem dictã. Scđo declarat diuiſionis membra. Scđa pars ibi. (Per morem quidem.) Dicit ergo primo ꝙ earũ fideierũ. ideſt earum credulitatuʒ: fideierũ enim eſt genitiuus pluralis de fides fidei. Talium igitur credulitatum vel fideieruʒ: quę acquirunt̃ per orationem. ideſt per fideierum artificialium tres ſunt ſpecies. he enim ſunt in more loquentis ideſt vnuʒ genus credulitatis ſumitur ex parte dicentis. ſi oſtendat ſe morigeratum ⁊ modeſtuʒ: ſiue boni moris. He autem in eo ꝙ eſt auditorem diſponi aliqualiter. ideſt ſm̃ genus fidei ⁊ credulitatis accipitur: ex eo ꝙ auditor diſponitur aliqualiter ⁊ competenter per ſermones paſſionales. He vero in ipſa. ideſt tertium genus credulitatis ſumitur ex ipſa re: quando ex ea competentes orationes: ⁊ competentes ſermones: perſuaſiones ⁊ enthimemata inuenimus. Per quę oſtendit ſi enthimemata inuenta fuerint bona: aut videtur oſtendere finẽ. ſi fuerint apparẽtia. ¶ Fit aũt his trib⁹ modis perſuaſio artificialis: ⁊ nõ pluribus. Nam omnis perſuaſio per ſermonem fit: cũ rhetorica ars ſit ſermocinatiua. Sermo autem per ſe ſolũ ad tria comparatur: ad dicentem a quo eſt: ad auditoreʒ ad quem eſt: ⁊ ad rem de qua eſt. ideo credulitas vel ſumitur ex parte dicentis: ⁊ tunc eſt prima credulitas: quę eſt per mores: vel ex parte audientis: ⁊ tunc eſt ſecũda credulitas: que eſt per paſſiones ex parte rei: ⁊ tũc eſt tertia: quę eſt per rationes ⁊ enthimemata. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Per morẽ quedã cum ſic dicatur oratio: vt faciat dicentẽ dignum fide. Modeſtis eni magis credimus ⁊ celerius de omnibus quidem ſimpliciter. In q̄bus auteʒ certitudo non eſt.

¶ Declarat membra diuiſionis. ⁊ tria facit: quia primo declarat credulitatem ſupradictam ſumptã ex parte dicẽtis. Secundo ex parte auditoris. Tertio ex parte rei. Secunda ibi. (Auditores autem.) Tertia ibi. (Per orationes.) Circa primum duo facit. quia primo pręmittit intẽtionem ſuam. Scđo dat cauſam dicti. ibi. (Oportet autẽ ⁊ accidere.) Dicit ergo p̄mo: ꝙ per morem quędaʒ fit credulitas: cum taliter dicitur oratio: vt faciat dicẽteʒ dignũ fide. Nam ſiquis per ſuos geſtus ⁊ ſermones poteſt ſe modeſtum oſtendere: ſe dignum fide demonſtrat. Naʒ ſimpliciter quidẽ de omnibus magis celerius: ſiue citius credimus modeſtis q̃ alijs. imo in rebus dubijs: in quib⁹ nõ eſt certitudo: ſed vtrũq; vł vtrumlibʒ opinamur: penitus modeſtis credimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed ⁊ penitus opʒ: vt ⁊ accidere hoc nõ per orationem: ſed propter opinari qualẽ quẽdaʒ eſſe dicentem. Non eni ſicut quedaʒ orationũ artem tradentium apponunt in arte modeſtiã dicentis: tanq̃ nihil conferentem ad perſuaſibilitatem: ſed fere vt eſt dicere principaliſſimã habet fidem mos.

¶ Dat cauſam dicti dicens hic. ideſt credulitatẽ non accidere

dere per orationē:ſed ꝓpter opinari qualem quendaꝫ dicentem eſſe natura:cum videamus hominē ſimil'r paſſionatum eandem rationem ⁊ eadem verba prolata a modeſto credere dicta:a non modeſto non credere: non erit talis credulitas per orationē:cum eadem ſit:ſed ꝓpter dicentem:quē credimus qualem quendā.ideſt quem credimus modeſtū ⁊ bonū. Ideo non eſt dicēdū ſicut quidaꝫ credentes artes orationū dicunt:apponunt enim.ideſt cōponunt ⁊ fingunt dicentes in arte perſuaſiua modeſtiam conferre nil ad perſuaſibilitatē:qđ falſuꝫ eſt.imo fere:vt eſt dicere mos bonus:ſiue modeſtia principaliſſimā habꝫ fideꝫ.Et dicit fere:qꝛ per ſe loquēdo fides magis innititur ei in enthimematibus ⁊ rationibus.ꝙ autēꝫ modeſtia ⁊ pncipalitatē habeat ad generandā fidem:hoc eſt ex parte credentium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Per auditores autē cum in paſſionē per orationem perducti fuerunt. Non enim ſimiliter reddimus iudicia triſtes ⁊ gaudētes: vel amātes ⁊ odientes: ſed ſolū dicimus eos: qui orationum artē tradiderūt tentaſſe negociari. De his quideꝫ igitur declarabitur ſm vnumqđqꝫ quando de paſſionibus dicemus.**

¶ Declarat fidem ſumptam ex parte audiētiū:⁊ quattuor facit:quia dicit primo fidem per auditores fieri:cuꝫ ſunt perducti in paſſionē per orationē:cum tamen ſunt paſſionati. Scđo dat cauſam dicti:quia triſtes ⁊ gaudētes:amātes ⁊ odientes non pariter reddimus iudicia:qꝛ ſm diuerſas paſſiones diuerſimode iudicamus. Tertio addit ꝙ q circa hoc ſolū genus credulitatis tentabant negociari:artem ſermonum tradiderunt.vꝫ.illi:de quibus facta fuit mentio circa principiū proemij. Quarto ſubdit ꝙ de his paſſionibus ſm vnumqđqꝫ genus paſſionū declarabitur. in ſcđo:qꝛ de paſſionibus dicemus. Partes patēt legēdo litteram. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Per orationes autem credimus quando verum:aut apparens oſtenderimus ex probabilibus circa ſingula.**

¶ Declarat tertiū genus credulitatis:qđ ſumitur ex parte rei:quia ꝓprie dicit̄ credulitas per oratiōes. Talis credulitas fit quādo verū vel apparens verū oſtendimus ex ꝓbabilibus circa ſingula. Et dic̄ verū ꝓpter rationes veras apparens vero ꝓpter rationes ſophyſticas:vel dicit verū ⁊ apparens:qꝛ rhetoris eſt vtramqꝫ partē orationis ſyllogiçare:ſi contraria pars orationis ſit probabilis: ⁊ apparens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Qm̄ autē perſuaſiones per hoc ſunt: manifeſtum quidē hec tria eſt accipere eius:qui ſyllogizare pōt: ⁊ ꝯſiderare:q̄ circa mores ⁊ ꝟtutes: ⁊ tertio q̄ circa paſſiones:qđ ſit vnaqueqꝫ paſſionū: ⁊ q̄le ſit ex quibus fiat: ⁊ quomodo.**

¶ In parte iſta oſtendit:ꝙ ſpectat ad rhetorem conſiderare de omnibus illis credulitatibꝰ. Et duo facit:qꝛ pmo facit qđ dictū eſt.ſcđo ex habitis cōcludit rhetoricā eē quādam dialecticā applicabilem ad ciuile negociū. Secūda pars ibi.(Quare accidit rhetoricā.) ¶ Intendit ğ talem rationē. Quātū ad rhetoricā ſpectat perſuadere:cum perſuaſiones ſint vl' fiant per hoc.ideſt per iſtos modos:modus enī eſt eum:q pōt ſyllogiçare:rhetoricę accipere hec tria.ideſt poſſe cōſiderare de tribus dictis credulitatibꝰ. Et ideo addit ꝙ poteſt conſiderare quę circa mores quātum ad credulitatem ex parte dicentis:⁊ que circa virtutes qꝫtū ad credulitatē:quę eſt ex parte rei. ¶ Et accipit̄ hic virtus non ꝓprie:ſed per virtutes intendit locos ⁊ enthimemata rhetorica:in quibus principal'r virtus rhetoricę conſiſtit:⁊ tertio ſpectat ad rhetorem cōſiderare quę circa paſſiones:quę ſit vnaquęqꝫ paſſionuꝫ: ⁊ quale quid ſit.ideſt quō habeat reddere hominē qualem ⁊ paſſionatum:⁊ ex quibus fiat:hoc eſt:quas cauſas habꝫ vnaquęqꝫ paſſio:⁊ quō ſe hꝫ ex ſuis cauſis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Quare accidit rhetoricam velut adnatā partem quandaꝫ dialectice eſſe ⁊ negocij:qđ circa mores:qđ iuſtuꝫ eſt appellare politicū:ꝓpter qđ ⁊ induit figurā politice rhetorica: ⁊ contra fieri huius:qꝫtū ad hoc ꝓpter ineruditionē: ⁊ quantū ad alia ꝓpter iactantiā:quantū ad alia vero ⁊ ꝓpter alias cauſas humanas. Eſt enī pars dialectice ⁊ ſimilis ſicut ⁊ incipientes diximus. De nullo eniꝫ determinato neutra harum eſt ſcientia qualiter habꝫ:ſed quedā potētie obtinendi orationes. De potentia quidem igitur ipſarum: ⁊ quō habent adinuiceꝫ dictū eſt fere ſufficienter.**

¶ Concludit ex habitis rhetoricam eſſe quādā dialecticā applicabilē ad ciuile negociū:⁊ tria facit:qꝛ pmo ꝯcludit ꝙ accidit ex dictis rhetoricam velut natam quandā pteꝫ dialecticę eſſe:⁊ eē eius negocij:qđ eſt circa mores: quod negocium de iure appellat̄ politicum. Vult ergo phs:ꝙ ex habitis ſequatur rhetoricam eſſe partem dialecticę applicabileꝫ ad mores ciuiles:quod ſic declaratur. Naꝫ cuꝫ habitum ſit rhetoricā pncipaliter eſſe circa perſuaſiones. perſuaſio autē dicat actum rationis circa materiā ex qua poſſunt cōſurgere paſſiones potētes peruertere intellectū ad credēdū id:qđ dicitur. Nam circa actuꝫ rationis:circa particulares res:rhetorica eſt quedā particularis ars rōnatiua:ſiue quędaꝫ particularis dialectica. ¶ Ex quo nota:ꝙ res ille particulares:ad quas applicant̄ rationes rhetoricę:ſunt opera ciuilia:⁊ hoc eſt rhetoricū eſſe circa mores:⁊ circa negotium politicū:ꝓpter qđ ſequit̄ rhetoricuꝫ eſſe induere figurā politicę. ¶ Sed quia aliqui negabāt rhetoricam eſſe quandā partem dialecticę:addit ꝙ ꝯtra.ideſt contrariū huius facti:ſiue huius dicti ꝙ rhtorica ſit pars dialecticę:⁊ ꝓpter diuerſas cauſas ħ dixerat quātuꝫ ad hoc.ideſt quantum ad vnum genus cauſę eſſe potuit ꝙ illi talia dixerant ꝓpter ineruditioneꝫ:qꝛ ignorauerūt logicā:quantū ad alia.ideſt alia cauſa eſſe potuit propter iactantiā.ideſt ꝓpter ſuperbiā:quia forte aliqui:qui habebant̄ rhetorici:ex hoc inflati ⁊ ſuperbi nolebant:confiteri rhetoricā partem eſſe dialecticę:ne ex hoc dialectici magl' honorent̄ q̄ ipſi. Quātū ad alia vero:hoc eſt alie cauſę q̄re negabant rhetoricam quandā partem dialecticę eē potuit ꝓpter alias cauſas humanas:vt ꝓpter ciuilem potentiam:vel etiam ꝓpter lucrum:qꝛ forte talia magis conſequebant̄:ſi rhetoricā talem eſſe negabant. ¶ Tertio epilogat dicēs:ꝙ rhetorica eſt quędā pars dialecticę:vt patꝫ ex his:quę nunc dicta ſunt:⁊ qđ eſt ei ſimilis:ſicut diximꝰ incipiētes.i.aſſero eā:vt dicit̄ in principio ꝓemij. Ibi enī habitū eſt:ꝙ de nullo determinate qual'r ſe habeat ē neutra harum ſcientiarū:qꝛ nec dialectica:nec rhetorica ſunt ſcientię:qual'r ſe habeat aliqđ determinatū:ſed ſunt quędam potentię obtinendi rōnes.ideſt ſunt quędā potentię rōnatiue:per quas in orationibus:⁊ locutiones poſſumus obtinere ⁊ vincere aduerſarios. Igitur de potētia iſtaruꝫ artiū:⁊ quō ſe habent adinuicem fere ſufficienter dictum

eſt. Secūda pars incipit ibi. (Et contra facti hmōi.) Tertia ibi. (Eſt enim pars quędam dialecticę.)

Ad intelligentiam dictorum tria ſunt declaranda. Primo declarandū eſt. vtrū rhetorica ſit alicuius generis determinati: vl' vtrū de omni dato perſuaſiones poſſint formari. Scdo determinandū eſt. vtrū rhetorica dialecticę ſubalternetur. Tertio videndum erit: cum rhetorica ſit quędam potētia ratiocinatiua circa opera ciuilia: ordinem habeat ad dialecticam & politicam: cum dicatur pars dialecticę. vtrum poſſit dici pars politicę. ¶ Circa primū notandum: q ſicut eſt in virtutibus moralibus: ſic eſt in ſcientiis: & potiſſime in rhetorica & dialectica habet eſſe. Uidemus enim in dictis virtutibus duplicē materiam: vnam proximā: & aliam quaſi remotam: vt in magnanimitate ꝓpria materia videtur eſſe honor. Remota autem videtur eſſe materia: circa quā negociantꝰ alie virtutes. Naz omne ex quo pōt conſurgere honor: eſt aliquo modo materia magnanimitatis: & quia ex artibus vtutū & ex materia ipſarū poteſt ꝯſurgere honor: magnanimitas aliquo modo negociatur circa omnes virtutes: vnde phs vult q magnanimitas operatur magnū in omnibus virtutibus. Sicut etiā in temperātia & in fortitudie poſſumꝰ diſtinguere duplicem materiā. vz. paſſiones: & ea ex qbus paſſiones conſurgunt: ſimili modo in dialectica & rhetorica ſicut materia propinqua ſe habent actus rationis: ſicut remota ſe habent res: ad quas huius rationis actus ſunt applicabiles. ¶ His viſis declarare poſſumus dialecticā & rhetoricam non eſſe circa determinatum genus. Nam ſi volebamus accipere materiā harū: actus rationis circa quos imediate verſantur: nō ſunt talia determinati generis: eo q ratio male ſit terminabilis termino ꝓprio: ſemper enim ratio fm q hꝰ tendit in aliquid: vt in illud: de q eſt. Si vero materiam diuerſarū partium accipere volumus res: ad quas ſunt applicabiles rationes: adhuc verū eſt eas non eſſe determinati generis. Nam & ſi rhetorica magis eſt applicabilis ad facta ſingularia: ſiue ad opa politica: vel ad ea: ex quibus paſſiōes cōſurgere poſſunt: dialecticā vero magis ad alia: ꝓpter hoc debere dicere rhetorem verſari circa determinatum genus. Non enī ſolū perſuadere habet circa ea: quę conſurgunt ex vbi: q non poſſint perſuadere circa ea: quę conſurgunt ex quali: vel circa actionem & paſſionē: ſiue circa alia predicamēta: qd non eſt in geometria: cum magnitudo terminetꝰ ad genus quantitatis continue: nec in ariſmetrica: quę determinatꝰ ad genus qtitatis diſcrete: nec in aliis artibus. ¶ Et iſto modo phs indeterminationē generis videtur ſaluare in rhetorica: vt quia circa quodlibet contingens datum perſuaſiones poteſt conſpicere. Poſſemus tamē dicere ſi vellemus: qd licz rationum rhetoricarū videatꝰ eſſe ꝓprius vſus circa materiam politicaz. poteſt tamen vſus earum adaptari ad materiā aliarū ſcientiarū. ¶ Unde Alfarabius in ſuis pręambulis ſuper rhetorica ait: q ꝯuenit orationibus perſuaſiuis vti in ſcientiis. verū earum vſus in ſcientiis non habet vſum ſcientialem. ſed incedit via rhetoricali in non ſubiectis rhetoribus: ꝓpterea q ſubiecta rhetorica ꝓpria ipſius: in quibus viam habet perſuadendi: ſunt ſingularia.

Secundo declarandum eſt. vtrum rhetorica ſubalternetur dialecticę. ¶ Propter qd notandum ſubalternationē poſſe ſumi dupliciter: large & ſic qlibz ſuperiꝰ inferiora ſibi ſubalternat: & iſto modo metaphyſica: quę eſt ſuprema i ſciētiis: cęteras alias ſibi ſubalternat: & ſic accipiendo ſubalternationem rhetoricam dialecticę ſubalternatur. Nam in quolibz genere: quod attingit: optimum & ſupremū excellit alia: quę illud nō attingunt: ſicut prima phia conſiderans deum: qui eſt quid optimum: cęteras alias ſcientias ſpeciales excellit: & ſicut in genere rerum eſt dare vnam rem optimaz: vt primā cauſam: circa quā verſatur ſuprema ſcientiarū realium: ita in genere rationum eſt dare vnam rem optimam: vt ſyllogiſmum: qui eſt ad concludendum violentior: & ad contradicēdū efficatior: circa quā verſatꝰ dialectica. Propter quod inter ſcientias rationales ſequitꝰ dialecticaz ſuperiorem eſſe. imo fm viaz pręctactaz eſt magis ſuprema dialectica inter rationales q metaphyſica inter reales. Naz ſi ex optimo talis excellētia accipitur: qto magis attingitur optimum: tanto excellētia eſt potior: qr dialectica eēntialius reſpicit optimā rationum q metaphyſica optimū entiū: eo q ſyllogiſmus magis ſit ſubiectū in dialectica: q deus in phia pria. Opz nos dr̄e fm hāc ꝓportionē aliq modo dialecticā magis eſſe excellentē inter rōnales: aut magl ſupare rhetoricā q metaphyſica: alias igitꝰ fz tactū ſubalternatiōis rhetorica ſubalternatꝰ dialecticę. ¶ Sed ſi proprie ſubalternationē ſumere volumus: ꝓut de ea determinat phs in primo poſteriorū caplo de ſubalternatione ſcientiarū: ſubalternationē inter dictas ſcientias ſaluare nō poſſumus: qd duplici via declarari poteſt. ¶ Prio ex ordine: qui requiritꝰ inter ſcientiā ſubalternantē & ſubalternatā. ¶ Scdo ex vniuoco modo procedendi: ſic enī imaginari debemus: q ſubalternatio quendaz importat ordinem qd ex ipſo nomine demonſtratur. nam ex eo q aliquid eſt ſub alio: & ad aliud ordinatur: illi ſubalternari dicitur. Quę ergo per ſe non habent ordinez ad inuicem: inter ea per ſe ſubalternatio eſſe non poteſt. ideo requiritꝰ illud per ſe conſiderari a ſcientia ſubalternāte: circa quod verſatur ſcientia ſubalternata: ꝓpter qd ſicut nō dicimꝰ ſophiſticaz ſubalternari dialecticę: qr ſophiſma de quo cōſiderat ſophiſticus per ſe: cōſiderat dialecticus per accñs: inquātū eſt obliquitas artis: ſic non debemus dicere rhetoricam ſubalternari dialecticę: quia enthimema: de quo eſt rhetorica per ſe: conſideratur a dialectico per accidēs quodāmodo. vz. ꝓut deficit a ſyllō: de quo conſiderat per ſe. ¶ Poſſumus etiam oſtendere ex mō procedendi proprie rhetoricam dialecticę nō ſubalternari. nā niſi eēt qſi modus vniuocus procedendi & demonſtrandi inter ꝑſpectiuū & geometram: vt quia vterqz per lineas & triangulos: vna alteri non ſubalternaretꝰ. Sic naturalis quantū ad illam partem: quę eſt de yride non procederet per reflexionem lucis: & ꝑ pyramidem conſtitutā ex angulis incidentie equalibus angulis reflexionis vt procedit perſpectiuus: ei nō ſuabltenaretur. Et qr modus procedēdi rhetoricus eſt alius a modo procedendi dialectico: & circa aliam materiam applicabilis: inter eas ſubalternatio ſaluari non poteſt. imo ſicut per rationes logicas aggeneratꝰ modus ſciendi: qui non aggeneratur per rationes artiū & realium: cū per eas aggeneretur ſcientia: dialectica nō ſubalternat ſibi reales ſcientias: nec econuerſo: ita qr per rationes rhetoricas aggeneratur fides: quę non aggeneratur per dialecticas: cum per eas aggeneretur opinio dialectica non ſubalternat ſibi reales ſcientias: nec econuerſo.

Tertio declarandū eſt: q he rationes rhetoricę ſint applicabiles ad negocium politicum: quaſi ad propriam materiaz: magis tamen debet rhetorica dici quędaz dialectica q quędam politica. Nam vt habitū eſt: actus rationis ſunt id circa qd imediate verſatur rhetorica. Facta vero ciuilia ſunt: quaſi materia eius remota: & quia habitus ſortitur ſpeciē ex eo: circa quod verſatꝰ

imediate

immediate:ſicut erit rhetor magis rationalis artifex ꝗ̄ realis:quia immediatius verſatur circa rationes ꝗ̄ circa res:ſic magis eſt dialecticus ꝗ̄ politicus:cum ex eo ꝙ reſpicit rationes conueniat cum dialectica:ratione vero rei ad quam rationes ille applicantur:vt ratione operum ciuilium ſit negocium circa mores. ¶ Ideo notandum:ꝙ facta ſingularia:ex quibus conſurgunt paſſiones:ſi comparant̄ ad mām ciuilē vlem:ſm quā non conuenit amare:vel odire:dicunt̄ ꝓpria materia:ſꝫ ſi ꝯparant̄ ad actus rationis:vt ad perſuaſiones:ſunt quodāmodo mā extranea:ꝓpterea poſſemus diſtinguere triplicē mām rhetoricę.vꝫ.māꝫ oino ꝓpriā vt actus rōnis:quaſi oino extraneā vt res vles.⁊ medio modo ſe habērēꝫ vt facta ſingularia quę quodāmodo materia propria ſunt rhetoricę:licꝫ non adeo vt actus rationis.

EAruꝫ āt preoñdere:aut apparere oſtendere ſicut ⁊ in dialecticis. Hoc quidē inductione.hoc autē ſyllogiſmis.hoc aūt apparens:⁊ hoc ſimilr. Eſt eniꝫ exemplū quidēꝫ inductio. Enthimema quidē ſyllogiſmus. Voco autem enthimema quidē rhetoricum ſyllogiſmum:exemplum autem rethoricam inductionem.

¶ In parte iſta vult oſtendere auctor:quibus inſtrumētis vtatur rhetorica:⁊ duo facit:qr primo oſtendit eaꝫ vti enthimemate in exemplo gnāli. Scdo de dictis inſtrumentis magis ſpāliter loqt̄. Scda ibi.(Nunc autē de ipſis.) Circa primū duo facit. Primo facit qd dictum eſt. Scdo dat differētiā inter enthimemata ⁊ exēplū. Scda ps ibi.(Quę aūt eſt differentia.) Iterū pma pars diuidit̄ in duas:qr pmo oſtendit rhetoricā vti enthimemate:qd reducitur ad ſyllm.⁊ exēplo qd reducit̄ ad inductionē. Scdo dat cauſaꝫ dicti. Scda pars ibi.(Oēs auteꝫ pſuaſiones.) Dicit ergo ꝙ ſicut in dialecticis eorū ratio ꝑ quę volumꝰ prçoſtendere quātū ad rationes veras:aut apparere oſtēdere quantū ad alias.hoc quidē dictarū.ſcꝫ rationum eſt inductio:h̄ autē apparēs ſylls.h̄ aūt ſylls.⁊ hoc.i.in rhetorica ſimilr ſe habꝫ. Naꝫ exemplū ibi eſt inductio:enthimema vero eſt ſylls:nihil eni eſt aliđ enthimema ꝗ̄ rhetoricus ſylls:⁊ exēplū ꝗ̄ rhetorica iductio. ¶ Deide.c.d.

¶ Omnes autē perſuaſionē faciunt preoſtendere:aut exempla dicentes:aut enthimema:⁊ preter hoc nihil. Quare ſi quidē ⁊ totaliter neceſſe ſyllogizantē:aut inducentem oſtendere quodcūqꝫ. Palam auteꝫ nobis hoc ex analeticis:neceſſarium vtrumqꝫ ipſoruꝫ vtriqꝫ horum idem eſſe.

¶ Probat inſtrumenta rhetorica reduci ad inſtrumenta dialectica. Naꝫ ſi omnes perſuaſiones rhetoricę faciunt prçoſtendere ex eo ꝙ facientes huiꝯ rōnes ſunt dicentes exempla:aut enthimemata:⁊ pter hoc nihil:qr rōnes rhetoricę ſolū dicunt̄ exempla ⁊ enthimemata:ex quo palaꝫ eſt nobis ex analeticis.i.ex libro priorū:qr volentē oſtendere qdcūqꝫ:aut quęcūqꝫ taliter:neceſſe eſt ipſum ſyllogiçantem:aut inducentē eſſe.i.ex quo ois ratio:vel reducit̄ ad ſyllm:vel ad inductionē:quę ſunt inſtrumēta dialectica:⁊ enthimemata ⁊ exempla:quę ſunt inſtrumenta rhetorica reduci ad dialectica inſtrumēta.ideo ſubdit neceſſariū eſſe vtrūqꝫ ipſorū.vꝫ.enthimema ⁊ exemplum eſſe idem vtriqꝫ horum.ideſt ſyllogiſmum ⁊ iductionē. Quō autem omnis ratio reducitur ad ſyllogiſmū ⁊ iductioneꝫ ⁊ qualiter enthimema ⁊ exempluꝫ reducantur ad iſta:in fine lectionis declarabitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que auteꝫ dr̄ia exēpli ⁊ enthimematis manifeſtū ex topicis. Ibi enī de ſyllogiſmo ⁊ iductione dictuꝫ eſt prius:qr hoc quidē in multis ⁊ ſimilibus oſtendere ꝙ ſic habꝫ:ibi quidem iductio eſt:hic aūt quibuſdā entibus aliquođ exemplū ꝓpter hec accidere pter iſta:eo ꝙ hic ſunt vtiliter vt in pluribus:ibi quidē ſyllogiſmus:hic autem enthimema vocatur.

¶ Dat differentiā inter exemplū ⁊ enthimema:⁊ tria facit quia primo facit quod dictū eſt. Scdo concludit tā enthimemate ꝗ̄ exemplo vti rhetoricā. Tertio comparat perſuaſibile per exemplum ad perſuaſibile per enthimema. Scda pars ibi.(Manifeſtū āt.) Tertia ibi.(Perſuaſibile quidē igitur.) Dicit ergo pmo ꝙ differētia exēpli ⁊ enthimematis manifeſta eſt ex topicis.i.primo topicoꝝ:ibi enī de ſyllogiſmo ⁊ inductione dictum eſt. Prius eniꝫ habitum eſt ibi:ꝙ hoc quod.ideſt ꝙ inductio eſt oſtendere in multis ⁊ ſimilibus:quia ſic habꝫ. Nam inductio vt in libro topicoꝝ habet̄ eſt a particularibus ad vle.vnde eſt trāſibilior ⁊ planior:⁊ ſm ſenſum notior:⁊ pluribus cōmunis:⁊ qd ibi hoc eſt in dialectica eſt inductio.hic ideſt in rhetorica eſt exemplum:aut pro ſed.ideſt ſyllogiſmus habet eſſe quibuſdā entibus.i.pmiſſis alterū aliqd.ideſt cōcluſionē ꝓpter hęc.ideſt propter prçmiſſas oſtendere. Naꝫ concluſio:quę eſt aliud a prçmiſſis accidit ꝓpter prçmiſſas:vt quia.ideſt prçmiſſe verę ſunt vniuerſalr:aut in pluribus:⁊ ꝙ ibi hoc eſt in dialecticis eſt ſyllogiſmus.hic h̄ eſt in rhetorica:vocat̄ enthimema. Vult ergo dicere:ꝙ quia in topicis eſt differentia habita inter ſyllogiſmum ⁊ inductionē:de leui patꝫ differentia inter exemplum ⁊ enthimema:cum enthimema ſit quidam ſyllogiſmus:exēplum vero quedam inductio. ¶ Ad intelligentiam huiꝰ notandum phm dediſſe duplicem differentiā inter ſyllogiſmum ⁊ inductioneꝫ. Unā que tacta eſt.vꝫ.inductionē eſſe ex multis particularibus ſimilr ſe habentibus ad aliquod vniuerſale. Syllogiſmū vero eſſe orationeꝫ:in qua quibuſdā poſitis prçmiſſis cōcluſio accidit ꝑꝑ illas. Aliā autem in ſcdo priorū.vbi dicitur ſyllogiſmū per medium cōiungere maiorē extremitatē minori. Inductionē vero per tertium.ideſt per minorem extremitateꝫ coniungere maius extremum medio.quia autē differentia data in libro priorū ſubtilior erat:⁊ minus ad propoſitū ꝗ̄ differentia data in libro topicorum:ideo adduxit illam ⁊ non iſtā. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifeſtū autē ⁊ ꝙ vtrūqꝫ habꝫ ſpēs rhetorice. Sicut aūt ⁊ methodicis dictū eſt:⁊ in his ſimilr habꝫ:ſūt eniꝫ he quidē exemplares rhetorice:he aūt enthimematice ⁊ rhetorice:ſilr hi qdē exēplares:hi aūt enthimematici.

¶ Concludit ꝙ ſpecies rhetoricę:hoc eſt rhetorica habet vtrūqꝫ.ideſt vtitur vtroqꝫ inſtrumento:exemplo ⁊ enthimemate.quia ſicut in methodicis.ideſt in topicis dictuꝫ eſt de inductiōe ⁊ ſyllogiſmo:⁊ in his hoc eſt in rhetoricis ſimiliter ſe habet quantum ad enthimema ⁊ exemplum. Sunt enim orationes rhetoricę extra res:hę auteꝫ enthimematicę:ſic ⁊ rhetores:qui talibus orationibus vtūtur quidaꝫ ſunt extra res:qdā enthimematici. ¶ Deide.c.d.

¶ Perſuaſibile quidē non igit̄ non minus ora

tiones:que per exempla. Turbant aũt magis enthimematice. Cauſam auté ipſoꝛuꝫ:⁊ quõ vtendum dicemus poſterius.

¶ Oſtendit orationes per exempla nõ eſſe minus ꝑſuaſibiles ꝗ̃ enthimemata.nã hoĩes vulgares:qui ſunt auditores rationũ rhetoꝛicarũ volentes melius capere exempla:turbant magis:ſiquis enĩ loquit̃ enthimemate. Vñ addit ꝙ cauſam hoꝝ.vꝫ.ꝙ enthimemata plus turbãt auditoré ꝗ̃ exempla:⁊ quõ vtendũ eſt vtroqꝫ.i.enthimemate ⁊ exemplo.poſterius dicet̃. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nunc aũt de ipſis his magis determinem⁹ liquido. Qm̃ enĩ perſuaſibile alicui ꝑſuaſibile eſt:⁊ hoc quidem confeſtim exiſtit ꝓpter ſe ꝑſuaſibile ⁊ credibile. Hoc auté eo ꝙ videatur oſtendi per talia.

¶ In pte iſta magis in ſpãli inquirit de ꝑſuaſionib⁹ rhetoricis:⁊ duo facit.qꝛ p̃mo inquirit qualr̃ rhetores perſuadere debent. Scðo ex hoc inueſtigat ex quibus conſtent enthimemata ⁊ exẽpla:per quę fiunt ꝑſuaſiones rhetoricę. Scða ps ibi.(Qm̃ aũt ſũt pauca.) Circa p̃mũ duo facit. qꝛ p̃mo diſtinguit perſuaſibile.ſcðo adaptat diſtinctioné ad propoſitum.ſcða pars ibi.(Nulla aũt ars.) Dicit ergo ꝙ determinandũ eſt de ipſis perſuaſionibus magis liquido:⁊ magis clare.diſtinguẽdo perſuaſibile ꝓpter ſe:hoc quod propter ſe perſuaſibile eſt: confeſtim diſtinguit perſuaſibile ⁊ credibile:hoc aũt qð é ꝑſuaſibile huic:eſt tale: eo ꝙ videat̃ oñdi ꝑ talia.i.ꝑſuaſibilia huic. ¶ Deĩde.c.d.

¶ Nulla auteꝫ ars conſiderat particulare puta medicinalis qd Socrati ſanũ é: aut Callie:ſꝫ quid tali:aut talibus.hoc eniꝫ artificiale. Qð ſcðm vnũqðqꝫ infinitũ:⁊ nõ ſcibile:neqꝫ rhetorica qð ſecundũ vnũqðqꝫ ꝓbabile cõſiderabit:vt Socrati vl' Yppie. ſed qð ꝑſuaſibile talibus:ſicut dialectica. Etenim illa ſyllogizat non ex quibuſcũqꝫ: videret̃ eni quedã ⁊ deliris. Sꝫ illa quidé opoꝛtunis. Rhetoꝛica auté ex iam conſuetis conſiliari.

¶ Ex diſtinctiõe data inueſtigat quõ rhetoꝛica de ꝑſuaſibili intendit.⁊ duo facit:qꝛ p̃mo oſtendit rhetoꝛicã non itédere de perſuaſibili huic.ſcðo dat modũ:quõ negociatur circa perſuaſibile ſimplr̃.ibi.(Eſt auteꝫ opus.) Dicit ergo ꝙ nulla ars cõſiderat particulare:vtputa medicinalis nõ cõſiderat quid ſit ſanũ Socrati:aut Callię:ſed qd tali:vt puta quid tali egritudini:aut talibus.i.laborãtibus in egritudine illa:⁊ dat cãm dicti:qꝛ h̃.i.vl'e eſt artificiale:ſiue ſcibile:qð auté ſ̃m vnũquodqꝫ.i.particulare ⁊ ſingulare eſt infinituꝫ:⁊ non ſcibile:⁊ ſicut medicinalis non cõſiderat ſanũ huic:ſic rhetorica non cõſiderabit ꝓbabile:vel ꝑſuaſibile ſ̃m vnũqðqꝫ ſingulariũ:vtputa Socrati vel Yppię ſed ꝙ eſt perſuaſibile talibus.i.ſic paſſionatis:vel illo mõ ſe habentibus:ſicut dialectica:quę non ſyll'at de his:quę vident̃ iſti vel illi:vel de his:quę vident̃ quibuſcunqꝫ:qꝛ aliqua videntur deliris ⁊ ſtultis:differẽter tñ dialectica aſſumit probabilia:⁊ rhetoꝛ perſuaſibilia:quia dialectica aſſumit probabilia optima rationi:ſiue cõpetentia ipſi ſermoni. Rhetoꝛ vero magis arguit ex conſuetis conſiliari: ꝙ talia magis aquieſcibilia ſunt. Aquieſcimus enim his quę ſoliti ſumus audire. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt auté opus ipſius ⁊ de talibus:de quib⁹ cõſiliamur:⁊ artes nõ habemus:⁊ inter tales auditoꝛes:qui nõ poſſunt per multa conſpicere:neqꝫ ratiocinari a longe.

¶ Dat modũ ⁊ documenta:quę ꝑſuadere debemus:⁊ duo facit:qꝛ p̃mo pręmittit documenta.ſcðo aſſignat cauſam dicti.ſcða ibi.(Cõſiliamur aũt.) Pręmittit ergo duo documenta:quoꝛũ primũ ſumitur quantũ ad ea:de quibus perſuadere debemus.vnde ait:ꝙ opus ipſius rhetoricę é perſuadere de talibus:de quibus conſiliamur:⁊ artes non habemus. Scðm documẽtũ eſt quantũ ad modũ arguẽdi:debemus enĩ breuiter ſyllogiçare:qꝛ tales ꝑſuaſiones fiunt inter auditoꝛes populares:qui non poſſunt conſpicere:nec ratiocinari a longe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Conſiliamur ãt de his:q̃ videntur ꝯtingere vtroqꝫ modo ſe habere. De ipoſſibilibus enĩ aliter aut facta eſſe:aut foꝛe: aut habere null⁹ conſiliat̃ ita exiſtimans. Nihil enim plus.

¶ Manifeſtat predicta documenta:⁊ pꝛio manifeſtat primũ.ſcðo ſcðm.ſcða pars ibi.(Haud ſic ꝯtingit.) Oſtẽdit ergo p̃mo ꝙ ꝑſuaſiones ſunt de cõſiliabilibus:qꝛ nos cõſiliamur de his:quę vident̃ cõtingere vtroqꝫ modo ſe habere. De impoſſibilibus enĩ aliter hr̃e:aut aliter facta eſſe aut alr̃ foꝛe nl'lus:q ſan⁹ eſt mẽtis:ꝯſiliat̃ ita exiſtimãs:ꝙ per conſiliuꝫ ſuum talia iniṫent̃:nihil enim plus.i.ꝓpter noſtrũ conſiliari neqꝫ plus:neqꝫ minus talia eſſe habẽt: ⁊ quia opera humana:de quibus perſuaſiones fiunt: ſunt que contingunt aliter ſe habere:⁊ de quibus conſiliamur: opꝫ auteꝫ ſaltem vt in pluribus circa cõſiliabilia ꝑſuaſiones eſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Haud ſic contingit conſiliari ⁊ concludere. Hoc quidé ex ſyllogizatis pꝛius.hoc ãt ex nõ ſyllogizatis:opoꝛtunis auté ſyllogiſmo:ꝓpterea ꝙ non ſunt opinatiua. Neceſſe habꝫ hoꝝ hec qdem non eſſe bene aſſequibilia ꝓpter lõgitudiné.iudex enĩ ſupponit̃ eẽ ſimplex. Hec auté non perſuaſibilia:ꝓpterea ꝙ neqꝫ ex confeſſis ſint:neqꝫ ex opinabilibus:quare neceſſarium enthimema eſſe ⁊ exemplũ de contingẽtibus aliter ſe habere vt mlt̃a:exemplũ quidé inductioné:enthimema auté ſyllogiſmum.

¶ Oſtendit documentuꝫ. vꝫ.perſuaſioné rhetoꝛicã debere ex paucis eſſe:⁊ primo facit:qð dictuꝫ eſt. Scðo ex hoc concludit ſyll'os rhetoricos aliquãdo habere conſtare ex vna propoſitione. ſcða ibi.(Et ex paucis.) Dicit ergo ꝙ haud.i.non ſic contingit cõſiliari ⁊ cõcludere:hoc quideꝫ ex ſyllogiçatis pꝛius:hoc aũt ex non ſyllogiçatis: operatiuis aũt ſyll'o:ꝓpterea ꝙ non ſunt opinata.q.d.ꝙ in perſuaſione rhetoꝛica nõ debemus ſyllogiçare ⁊ proſyllogiçare:nec adducere nõ ſyllogiçata:quę quia nõ manifeſta ſunt ſyllogiſmo indigeãt. Nã cũ in talib⁹ iudex ⁊ auditoꝛ ſupponat̃ ſimplex ⁊ groſſus:neceſſe habet̃:vt quoꝛuꝫ.i.h̃ de numero dictoꝝ.vꝫ.ſyllogiçata indigere:cũ ſyllogiſmo non erant perſuaſibilia:qꝛ non ſunt confeſſa:neqꝫ opinata. ¶ Cõcludit aũt quantũ ad pꝛimũ documẽtũ:ꝙ enthimemata ⁊ exemplũ rhetoꝛicũ debẽt eſſe de cõtingentib⁹ aliter ſe habere:vt multa.i.vt in pluribus:quia:vt ĩfra patebit:aliqua enthimemata fiunt quodãmodo ex neceſſarys:⁊ addit ꝙ exẽplũ ſic ſe hꝫ ſicut ĩductio. Enthimema autem ſicut ſyllogiſmus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ex paucis ⁊ ſepe paucioꝛibus ꝗ̃ ex quibus pꝛimus ſyllogiſmus. Si eniꝫ ſit aliquid

hoꝛũ

horum notũ nihil opꝫ dicere. Ipſe enĩ auditoꝛ
hoc appõit: puta ꝙ Doricus coꝛãheleus ago-
nem deuicit. Sufficiens dicere ꝙ olimpia de-
uicit. hoc autẽ ꝙ coꝛonalis olimpia nihil opꝫ
apponere. cognoſcunt enim omnes.

Oſtendit aliquãdo enthimema rhetoꝛicũ debere cõſta
re ex vna p̄miſſa. naꝫ licꝫ ex vno nihil ſequat̃: tñ ſi alte
ra p̄miſſarũ eſt nota exponenda: ideo dicit: ꝙ enthime-
ma rhetoꝛicum debꝫ cõſtare ex paucis: ⁊ ſepe ex paucioꝛi
bus: q̃ p̄mus ſyll's. ideſt q̃ ſyll's ſyllogiçatus ſiue nõ com
putata pꝛoſyllogiçatione: qꝛ quando altera p̄ęmiſſarum
eſt nota: nõ opꝫ dicere eaꝫ. Ipſe enĩ auditoꝛ apponit ipaꝫ:
vtputa: ſiquis vellet pꝛobare: ꝙ Doꝛicus deuicit agonem
çoꝛonalẽ. ideſt deuicit bellum: ex quo debꝫ coꝛonari: ſuffi
cit dicere ꝙ deuicit olimpiaꝫ: ſi notum eſſet ꝙ tali victo-
rię deberet̃ coꝛona. Si g̊ ex h̄ deberet fieri ſyll's: diceret̃
quicũqꝫ deuicit olimpiã: debꝫ coꝛonari: Doꝛicus deuicit
olimpiã. ergo ⁊c̃. Sed ſi fit enthimema: tacet̃ maioꝛ: non
enĩ opꝫ apponere ꝙ olimpia ſit coꝛonalis: vt quicũqꝫ de-
uicit olimpiã ꝙ ei debeat̃ coꝛona: quia vt poſitum eſt: hoc
omnes cognoſcunt.

Hic declarandũ eſt. Utrũ omnis oſtẽſio re-
ducatur ad ſyllogiſmũ ⁊ inductionem.
Propter hoc animaduertendũ: an omnis
ratio reducitur ad ſyllogiſmũ: aut inductionẽ
licꝫ aliqua de neceſſitate concludat: que ꝓp̄e
nec eſt inductio: nec eſt ſyll's: vt ſi dicerem: nulla ſubſtãtia
interempta non interimit̃ ſubſtantia: ergo partes ſubſtã-
tie ſunt ſubſtãtia. vt igitur iſta reductio appareat.No-
tandũ ꝙ homo ꝓpꝛie rõnalis: modicũ autẽ ĩtellectualis
eſt: dicit enĩ intelligere ſimpliciter cognitionẽ ſine diſcur-
ſu: rõnari vero diſcurſum impoꝛtat: ideo ſube ſeparate: qꝛ
ſimpl'r veritatẽ intuent̃: ⁊ abſqꝫ diſcurſu cognoſcunt: ſim-
pliciter intellectuales ſunt. Nos vero quoꝛuꝫ cognitio eſt
diſcurſiua: ⁊ noſtrũ intelligere eſt cũ continuo tẽpoꝛe: ſim
pliciter rõnales ſumus: participamus autẽ modicũ de in-
tellectualitate: vt quantũ ad ꝓpꝛia p̄ncipia: que quaſi exi
ſtentia locus ianue in domo ſine diſcurſu cognoſcimus.
exceptis igitur p̄ncipijs: ad quę non eſt ratio: oĩa alia non
ſimpl'r ſunt vera: verũ qꝛ nõ eſt nobis ĩnata cognitio ſim
pliciter: nõ eſt nobis ĩnata p̄ncipioꝛũ cognitio: qꝛ vt ſcribi-
tur ſcđo poſte. ĩcõueniẽs eſt nos habere nobiliſſimos ha-
bitus: ⁊ latere nos. Fiũt hmõi p̄ncipia nota via ſenſus: me
moꝛie ⁊ experientię: ꝓpter qđ ꝯcludere poſſumus: ꝙ quę
cunqꝫ ſcimus: vel ſcimus ꝑ experientiã: vel per artem. nã
ſi pꝛeter artem ⁊ experientiaꝫ contingat nos bene facere:
hoc eſt caſu: vel aliquo pꝛeſuppoſito: de quo nobis non ſit
cure. Dicere ergo poſſumus oẽm rõneꝫ noſtrã reduci
ad ſyll'm vel inductionẽ: ſicut ⁊ oĩs nr̃a cognitio aliq̊ mõ
ad artem vel ad experimentũ pertinet: cuꝫ inductio ſit rõ
eorũ: quę per experientiã ſcimus: ſic enim imaginari debe
mus ꝙ experimentuꝫ dupl'r ſumi põt. Primo vt ab arte
deficit: ⁊ ſic expertoꝛũ quodãmodo nõ eſt agere ſm rõnẽ:
ſed ſm ꝯſuetudinẽ: vt in p̄mo metaphy. dic̃ expertes mo
dicum differre ab inanimatis. differũt enĩ quia illa agũt
per nãm: ipſi aũt per cõſuetudinẽ. Scđo põt accipi expe-
rimentũ ſm ꝙ eſt ĩductiuuꝫ artis iuxta illud. Experiẽtia
fecit artem: inexperientia caſuꝫ: ⁊ ſic experti eſt vti indu-
ctione: vt qꝛ vidimus ⁊ habemus in memoꝛia: ꝙ hec her-
ba: vtputa reubarbarũ purgauit colerã in hoc ⁊ in illo in-
ducentes in multis facimus vnã pꝛopoſitionẽ vl'em: quę
eſt p̄ncipiũ artis ⁊ ſcientię: vt ꝙ oẽ reubarbarũ purgat co-
lerã: ideo dictũ eſt: ꝙ inductio eſt veriſimilioꝛ ⁊ planioꝛ: ⁊
ſm ſenſum notioꝛ: eo ꝙ a ſenſibilibus ad vl'ia ꝓcedat: qui
proceſſus eſt ꝓpꝛius expertoꝛũ: ꝓut per experiẽtiã manu
ducunt̃ in artem: ſyllogiſmo aũt quaſi velocioꝛi ⁊ ad con
cludendũ efficacioꝛi vtitur ars vel ſciã: ad quaꝫ vt ad cõ-
pletioꝛẽ experientiã oꝛdinat̃. Eſt ergo vna via ad reducen
dũ oẽm oꝛationẽ nr̃am in ſyll'm ⁊ inductionẽ ex parte ex-
perimenti ⁊ artis: quę pꝛędictis inſtrumẽtis vtantur. Se-
cunda via ad oſtendendũ hoc idẽ ſumi põt ex his: in qui-
bus rationamur. Naꝫ omnis ratio nr̃a vel eſt ad p̄ncipia:
aut eſt ĩductio: ad ea quę ſequunt̃ ex p̄ncipijs: ad p̄ncipia
autẽ eſt inductio ad ea: quę ſequunt̃ ex p̄ncipijs eſt ſyll's
nam cum dicit̃ ꝙ ad p̄ncipia nõ eſt ratio: intelligendum
eſt de rõne ſyllogiçata. Nam per ſyllogiſmũ non poſſunt
cõcludi p̄ncipia ſcđꝫ ꝙ hmõi ſine petitione p̄ncipij. Põt
tamẽ p̄ncipia per inductionẽ oſtẽdi: ⁊ ideo ſcribit̃ ſcđo po
rũ: ꝙ ĩductio oñdit extremũ de medio per tertiũ. ſyll's v̊o
extremũ de tertio ꝑ mediũ. Tertia via ad oſtendenduꝫ h̄
idẽ ſumit̃ ex parte noſtra. nam oĩs nr̃a ratio vel ſumitur
ex eo ꝙ ex admirari cepimus philoſophari: vl' ex eo ꝙ ac-
cipimus oꝛdinem in contrariũ ei: qui eſt a p̄ncipio queſtio
nũ: eſt enĩ inductio: qꝛ eſt magis ſenſibile iſt'm magis ra-
tionibus competens: vt philoſophari incepimus. Syll's
vero: cuius eſt magis per cauſaꝫ incedere: competit nobis
iaꝫ inſtructis. Quare igitur oĩs ratio: vt tripliciter eſt oſtẽ
ſum: ad ſyllogiſmũ ⁊ inductionẽ reducit̃: opꝫ exempluꝫ ⁊
enthimema reduci in illa. Reducit̃ enĩ exemplũ in indu
ctionem. Enthimema vero in ſyll'm: quod qũo fit in fine
lectionis ſequentis dicetur.

Quoniã ſũt pauca qdẽ neceſſaria:
ex qbus rhetoꝛici ſyllogiſmi ſunt
multa enim de quibꝰ iudicia ⁊ cõ
ſiderationes contingunt ⁊ aliter
hr̃e. De his enĩ que agũt ꝯſiliant̃
⁊ tractãt: que ãt agunt̃ oĩa talis generis ſũt: ⁊
nihil horũ vt conſequẽs eſt dicere ex neceſſita
te. Ut in pluribus etiã contingentia ex talibus
alteris nec̃e ſyllogiꝫari. Nec̃ia ãt ex neceſſarijs

In parte iſta oſtendit phs ex quibus enthimema: ⁊ exẽ
plum. Et duo facit: qꝛ p̄mo oſtẽdit ex quibus eſt enthime-
ma. Secũdo declarat qũo habeat fieri exẽpluꝫ. Secũda
pars ibi. (Exemplũ autẽ.) Circa pꝛimũ duo facit. naꝫ pꝛi-
mo oſtendit enthimema ex ycotibus ⁊ ſignis. Secundo
declarat qd ycos: ⁊ quid ſignũ. Scđa pars ibi. (Ycos qdeꝫ
enim.) Circa pꝛimũ tria facit: qꝛ pꝛimo dicit eoꝛũ: ex qbꝰ
ſunt enthimemata: quedã eſſe neceſſaria: plurima tamen
eſſe vt in pluribus: ⁊ ꝙ cõcluſiones aſſimilant̃ pꝛęmiſſis.
Scđo dicit hoc eſſe manifeſtũ ex libro pꝛioꝝ. Tertio con
cludit ſignũ ⁊ ycotem: ex quibus eſt enthimema eſſe idẽ
ꝙ neceſſariũ: ⁊ in pl'ibus. Scđa ibi. (Palam aũt nobis.)
Tertia ibi. (Enthimemata autem.) Dicit p̄mo: ꝙ pauca
ſunt neceſſaria: ex quibus ſunt rhetoꝛici ſyll'i: multa autẽ
ſunt de quibus iudicia ⁊ conſiderationes contingit aliter
ſe habere: quaſi diceret ꝙ ſyllogiſmi rhetoꝛici raro habẽt
pꝛęmiſſas neceſſarias: vt plurimũ habẽt eas ꝯtingẽtes: ⁊
eſt ratio: qꝛ hꝫ ſyll'i vt plurimũ ſunt de his: quę homines
agunt: conſiliantur ⁊ tractant: quę aũt agunt̃ omnia ſunt
talis generis contingentis: nihil enĩ hoꝛũ: vt ꝯſequens eſt
dicere ex neceſſitate habꝫ eſſe. igitur vt plurimũ enthime
mata habent pꝛęmiſſam contingentẽ: ⁊ ſicut eſt in p̄miſ-
ſis: ita eſt in concluſionibus. Naꝫ cõcluſa non neceſſaria:
ſed contingentia ⁊ accidentia vt in pluribus neceſſe hñt
ſyllogiçari ex talibus alteris. ideſt ex talibus pꝛęmiſſis: q̃

ſint vt in pluribus aũt pro ſed cõcluſa neceſſaria ſyllogizantur ex neceſſarijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Palam autem nobis: ⁊ etiam hoc ex analecticis manifeſtum: qꝛ ex quibus enthimemata dicuntur. hec quidez neceſſaria erũt: plurima autem vt in pluribus dicuntur.

¶ Oſtẽdit ph̃s eſſe manifeſtũ ex analeticis. ideſt ex libro priorũ. nam ibi oſtenſum eſt cõcluſiones neceſſarias eſſe ex neceſſarijs: alia aũt ex alijs. Et qꝛ in rhetorica ſunt pauce cõcluſiones neceſſarie: multe aũt vt in pluribus: manifeſtum eſt ꝙ ea: ex quibus ſunt enthimemata ⁊ ſylľi rhetorici. hec. ideſt pauca erunt neceſſaria. Plurima aũt dicuntur eſſe vt in pluribus. Deinde cum dicit.

¶ Enthimemata autem ex ycotibus ⁊ ſignis. Quare neceſſe horuz vtrũqz vtriqz idez eſſe.

¶ Ex eo ꝙ enthimemata ſunt ex ycotibus ⁊ ſignis: cuz habitũ ſit eſſe ex neceſſarijs: ⁊ his quę ſunt in pluribus: ꝯcludit vtrũqz horũ. ideſt ycotez ⁊ ſignũ eſſe idẽ vtriqz dictorum. ideſt neceĩo: ⁊ ei qd̃ eſt vt in pluribus: qꝛ ſignũ eſt idez qd̃ neceſſariũ: ycos aũt eſt idẽ qd̃ eẽ in plurib⁹. ¶ Ad euidentiã aũt dictoꝝ ⁊ dicendoꝝ notandũ ſignuz tripliciter poſſe ſũmi ſm̃ tres figuras ſyllogiſmoꝝ: ſumiť eñ primo ſignũ in p̃ma figura: ⁊ hoc ſignũ ſemꝑ refert ſignatuz: ſicut lac habere eſt ſignũ peperiſſe: ⁊ tunc formeť ſic ſylľs: quęcũqz habet lac: peperit. hec habz lac. ergo ⁊c̃. In ſc̃da autẽ figura accipitur ſignũ qñ in plus eſt ſignũ q̃z ſignatuz: tũc in pluribus ſignũ ſignatũ infert: lz vere ſimpľr: ſicut eſſe errabundũ de nocte eſt ſignũ furis. Põt tamẽ quis eſſe errabundus abſqz eo ꝙ ſit fur: tunc formeť ſic ſyllogiſmus fur eſt errabundus: hic eſt errabundus. ergo ⁊c̃. In tertia autem figura ſumitur ſignum quando aliqua duo habẽtia aliquem ordinem ad ſe inuicem: ex eo ꝙ ſe comitẽtur in aliquo: credimus ꝙ ſe comitenť in omnibus: vt ſapiencia habz quendã ordinẽ ad ſtudioſitatẽ ſiue ad bonitatez. ¶ Nã Socrates iter cętera auxilia dicit ſcientiã eẽ maximũ auxiliũ ad vitandũ peccatũ: qꝛ g̊ videmus ꝙ aliqs hõ ꝑticularis: vtputa Pytachus ẽ ſapiẽs ⁊ ſtudioſus: credimus ſapientes ſtudioſos eſſe. Formeť g̊ ſic ſylľs. Pytachus eſt ſapiẽs: Pytachus ẽ ſtudioſus. g̊ ſapiẽtes ſũt ſtudioſi. Iſtoꝝ aũt ſignoꝝ ſignũ i p̃ma figura: ⁊ ꝙ de neceſſitate cõcludat dicimus prodigiũ. i. ſignũ magnũ ſiue retineriũ: qꝛ hoĩem retinet ⁊ terminat eo ꝙ nõ cõtingat ſoluere: nec ẽ in eo poſſibilis euaſio. Signũ vero in ſc̃da figura cũ eſt in pluribus diciť ycos: quaſi imago: vel ſimilitudinariũ. nã ſi non eſt neceſſariũ ꝙ poſito tali ſigno ponať ſignatũ: eſt tamẽ veriſimile ⁊ ꝓbabile. Signũ vero in tertia figura ycos etiaz dici põt: qꝛ veriſiľe eſt ſapientes ſtudioſos eſſe: tamen qꝛ non habet ꝓpriũ nomẽ diciť ſignuz non neceſſariuz: quia non eſt neceſſarium ꝙ aliqua non habẽtia aliquẽ ordinẽ ad ſe inuicẽ ſe cõcomitantia in aliquo: ꝙ ſe cõcomitenť ſimpľr. ¶ Aduertẽdũ tamẽ: ꝙ licz iſtis oĩbus modis ſumať ſignũ: attñ ſignũ diuidiť cõtra ycotẽ: vel noĩat ſolũ ſignũ in p̃ma figura: vel noĩat ſignuz in p̃ma ⁊ tertia. Dictũ ẽ eniz ꝙ ycos dupľr ſumiť. vno mõ vt noĩat ſolũ ſignũ i p̃ma figura. alio mõ ꝓut cõprehẽdit ſignũ in ſc̃da ⁊ tertia figura. Si g̊ ycos ſumanť ad ſc̃daz ⁊ tertiã figuram diuiſuz cõtra ycotẽ: cõprehẽdit ſolũ ſignũ in p̃ma figura: ſiue ſigna neceſſaria: ⁊ ſic accipit ſignũ ph̃s ⁊ ycotem cũ dicit: ꝙ neceſſariũ eſt idẽ ꝙ ſignuz ⁊ ycos. i. ꝙ eſſe in pluribus: ⁊ ꝙ enthimemata: qꝛ conſtant ex ycotibus ſignis: conſtãt ex neceſſarijs: ⁊ ex his quę ſunt in plurib⁹. ¶ Sed ex h̃ etiã apparere põt q̃ũo intelligendũ ſit ꝙ ea: ex quibus ſunt enthimemata: raro ſũt neceſſaria: vt plurimũ vero ſunt vt in pľibus. Nõ eñ intendit ph̃s log de neceſſario ſimpľr: nec iſtud capľm debz reduci ad generationẽ ſyllogiſmoꝝ ex neceĩo: vel ad capľm de mixtione ex neceſſario ⁊ contingenti: ſed vult dicere ꝙ rhetores cum arguunt per ſignũ: raro dant ſigna ĩfallibilia: ſm̃ plurimũ dant ſignũ vt in pluribus: ꝓpter qd̃ id ad ſm̃ prioꝝ vbi terminantur de enthimemate: reduci habz. Cũ igitur tales ſint ꝯcluſiones: quales ſunt pręmiſſe: ſicut rhetores raro arguunt per ſigna infallibilia: cõcluſiones eorũ raro ſunt infallibiles: vt plurimũ aũt debent eſſe: vt in plurib⁹ ¶ Si v̊o ycos dicat ſolũ ſignũ in figura ſc̃da: ſic ſignũ diuiſum cõtra ycotez cõprehẽdit ſignũ neceſſariũ vt ſignũ in prima: ⁊ nõ neceſſariũ vt ſignum in tertia: ⁊ ſic loquitur ph̃s de ſigno infra: cum diuidit ipſum ſignuz neceſſarium ⁊ non neceſſarium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ycos quidez eniz eſt qd̃ vt in pluribus fit: nõ ſimpliciter autẽ ſicut diffiniunt quidam. Sed quod circa cõtingentia aliter ſe habere ſic ſe hz ad id: ad quod ycos vt vľe ad particulare.

¶ Determinat de ycote ⁊ ſigno. Et duo facit. qꝛ p̃mo determinat de ycote. Sc̃do de ſigno. Secũda pars ibi. (Signorũ aũt.) Dicit ergo ꝙ ycos eſt: quod fit in pluribus: nõ ſicť quidã diffiniũt ycos eſt: ꝙ fit ſimpľr: vel ꝙ fit in omnib⁹: ſed ycos ſiue tale ſignũ qd̃ fit circa contingentia aliter ſe habere ſic ſe habz ad illud: ad qd̃ ẽ ycos. ideſt ad ſignatuz ſicut vľe ad particulare. Accipit eñ hic ycotem ꝓut dicit ſignum in ſc̃da figura ⁊ reperiť in aliquo: in quo non reperiť figuratũ: vt eſſe errabundũ eſt ycos ad eſſe furẽ: cum ſit vľius q̃z ipſuz: ⁊ ſit aliquis errabũdus: qui nõ eſt fur: qꝛ ſi etiã reperiť fur: qui nõ eſt errabundus: ita ꝙ errabũdus ⁊ fur ſe habẽt aut ſicut excedẽtia ⁊ exceſſa: nihil ad propoſitum: ſufficit ad hoc ꝙ errabundus ſit ycos ad furez eſſe aliqualẽ talem: qui non ſit fur. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Signorũ autem hoc quidẽ ſic ſe habz aut aliquod ſingularium ad vniuerſale. hoc autez vt aliquod vniuerſaliũ ad particulare. Horũ aũt ꝙ neceſſariũ inominatũ eſt ſm̃ differentiam.

¶ Determinat de ſigno: ⁊ p̃mo diuidit. ſc̃do oſtendit q̃ũo vtrũqz ſignũ ſe habz ad enthimemata: vľ ad ſyllogiſmũ rhetoricũ. Sc̃da pars ibi. (Adhuc autem.) Circa p̃mum duo facit: qꝛ primo diſtinguit ſignũ. ſc̃do ſpecialr̃ determinat de ſigno neceſſario. Sc̃da pars ibi. (Neceſſaria quidẽ igiť.) Dicit ergo ꝙ ſignũ h̃ qd̃ ſic ſe habet vt aliqd̃ ſingulariũ ad vľe quantũ ad ſignatũ in tertia figura vbi ꝑticulariter cõcludit intentũ: vt qꝛ Socrates eſt ſapiens ⁊ ſtudioſus iferimus omnes ſapiẽtes eẽ ſtudioſos: hoc aũt vt aliqd̃ vľiuz ad particulare quãtũ ad ſignũ in p̃ma figura: vbi cõcludiť vľr intentũ. Iſtoꝝ aũt ſignoꝝ vnũ eſt neceſſariũ in p̃ma figura: aliud nõ neceĩum vt ſignũ in 3ª: ſignũ neceſſariũ vocať retineriũ: quaſi hoĩem retinens ⁊ terminans: qꝛ cum ſit ſolubile: neſcit homo q̃ũo fugiat. In ſc̃do autẽ priorũ vocať prodigium: qꝛ magnum ſignũ. Signũ vero non neceſſariũ. ideſt non habz nomẽ ꝓpriũ: ſz ꝙ diſtinguitur: ⁊ differt ab alijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſaria quidẽ igiť dico ex quibus fit ſyllogiſmus: ꝓpter qd̃ ⁊ retineriuz nõ eſt qd tale ſignorũ: qd̃ eniz putant non contingere ſoluere qd̃ dictum eſt: tunc fere putant temerariuz tanq̃z oſtenſum ⁊ terminatum: retinar enim ⁊ terminus idem eſt ſm̃ antiquam linguam.

¶ Determinat de ſigno neceſſario dicens: ꝙ ea ex quibus

eſt ſyll's dicunt necia: eo q tale ſignoꝝ. ideſt ſignū neceſſarium eſt retineriū. Nam quādo putāt nō cōtingere ſoluere qd dictū eſt: tunc vere putant retineriū eſſe: eo q oſtenſum ꝛ determinatū ſit. nam fm aliquā linguā grecoꝝ retinar idez eſt qd terminus vel detinar fm aliam litteraz dicunt eſſe talia ſigna neceſſaria: eo q hoīem neceſſitent retinendo eum ꝛ terminando. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Adhuc autez ſignoꝝ hoc quidem vt ſingulare ad vniuerſale: ſicut ſi quis dicit ſignum eſſe q ſapientes ſint iuſti. Socrates nūc eniz ꝛ ſapiens erit ꝛ iuſtus. Hoc quidē ſignuz. igitur. Soluendū eſt autem quod dictum eſt: ꝛ ſi verum ſit inſyllogizabile.

¶ Comparat pdictū ſignuz ad enthimema: ꝛ tria facit: qꝛ pmo oſtendit quō ſignuz nō neceſſariū operaṫ ad enthimema. ſcđo quō neceſſariuz. tertio epilogat. Scđa ps ibi. (Quid igiṫ eſt ycos.) Dicit ergo q hoc quidē ſignoꝝ: qd ſe hz vt ſingulare ad vle. ideſt ſignū in tertia figura. ideſt pter hoc qd non eſt neceſſariū: eſt etiaz inſyllogiçabile: habet enī ſic fieri huius ſignū: vt ſi quis dicat ſapiētes iuſtos: ecce qꝛ Socrates: qui nunc eſt ſapiēs: iuſtus eſt. Hoc igiṫ eſt ſignū non neceſſariū. ideo ſoluenduz eſt qd dictuz eſt. Nam ꝛ ſi verū ſit qd cōcluditur: inſyllogiçabile tamē eſt. nam dato q pmiſſę verę ſint: nō eſt neceſſariū concluſionē verā eſſe: qꝛ non vz grā formę: licz contingenter vel ex alia cā veritatē habere poſſit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc autem vt ſi quis dicat ſignū q egrotat: febricitat enim: vel peperit: qꝛ lac hz: neceſſariū qd quidem ſignorū ſolum retineriū eſt. ſolum enī verū inſolubile eſt. Hoc autem vt vniuerſale ad particulare ſe hz: vt ſi quis dicat q febricitat ſignum eſſe. ſpiſſim enim reſpirat. Solubile enim ꝛ hoc: ꝛ ſi verū ſit. Contingit enī non febricitantē ſpiſſim reſpirare.

¶ Oſtendit quō ſe hz ſignū neceſſariū ad ſyllogiſmuz. nā tale ſignū ſyllogiçabile. Eſt enī hoc ſignū: ſi quis dicat egrotat: qui febricitat: vt accipiamus febricitantē non prout eſt ſpēs egritudinis: ſed prout dicit aliqd ſignū iſeparabilr egritudinē ꝯcomitās: tale etiā ſignū eſt cū dicit peperit: quia lac hz: iſtud enim ſignū neceſſarium eſt: ꝛ ſolū tale ſignū eſt retineriū: ꝛ cum verū ſit: inſolubile eſt. Naz cuz tale ſignū inficiaṫ de aliquo: de neceſſitate inficiatur ſignatū: ꝛ ideo eſt iſolubile. qꝛ nō pōt eſſe q aliquis febricitet: niſi egrotet: ꝛ ideo addit q hoc ſignū ſe hz vt vle ad particulare: qꝛ ſemper vlr cōcludit intentū: vt ſi quis dicat: febriçitare: ſignū eſt egritudinis: ſpiſſim aūt reſpirare nō eſt tale ſignū reſpectu febricitationis. Naz ꝛ ſi verū ſit aliquē ſpiſſim reſpirare: nō tamē pter hoc ſequiṫ q febricitet. imo ſoluēdū eſt: qꝛ cōuenit ſpiſſim reſpirantez nō febricitare: vl' aliter ꝛ melius per hoc qd dicit: hoc aūt vult vle ad particulare: poſſumus intelligere ſignuz in ſecunda figura: vt ſignū eſt vlius q ſignatū. nā in ſpiſſim reſpirare eſt in pluſq egrotare. ¶ Notandū g q tā in ſcđa figura q in prima reperiṫ habitudo vlis ad pticulare: alr tamē ꝛ aliter. nam in ſecūda ſignū ſe hz vt vle: ꝛ ſignatuz vt particulare: cū ibi mediū de ſe hz vt ſignum pceditur ꝛ maior extremitas ſubiciaṫ: quę hz ſe vt ſignatū. In prima aūt totū eſt econuerſo: vt patz intuenti. ¶ Deide. c. d.

¶ Quid igiṫ eſt ycos: ꝛ quid ſignū: ꝛ quid retineriū: ꝛ quid differentia dictū eſt quidem ꝛ nunc. Magis autē manifeſtū ꝛ de his: ꝛ pp quā cām: ꝛ qdē ſyllogizabilia ſūt. Hec aūt ſyllogizata in analeticis determinatū eſt de ipſis.

¶ Epilogat dicens: quid igiṫ eſt ycos: ꝛ quid ſignuz: ꝛ quid retineriū: ꝛ quę differentia inter ipſa dictū eſt: nunc tamē in analeticis. ideſt in libro priorū: vt in ſcđo dictuz eſt: de his magis manifeſte. ibi etiā de ipſis dictū eſt: pter quā cauſam: hęc quidē inſyllogiçabilia ſunt: vt ſigna nō neceſſaria: hęc autem ſyllogiçata: vt illa quę ſequunṫ ex ſignis neceſſarijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Exemplū autem qd quidē ſit iductio: ꝛ qualis inductio dictū eſt. Eſt aūt neqz vt pars ad totum: neqz vt totū ad partē: neqz vt totuz ad totum: ſed vt pars ad partē. Simile ad ſimile cum ambo quidē ſunt ſub eodem genere: notius autē altero ſit alterum exemplum eſt.

¶ In parte iſta determinat de exemplo. Et tria facit: quia pmo dicit quō hz fieri exemplū. ſcđo qd dixerat ponit in terminis. tertio declarat quoddā qd ſuppoſuerat. Secunda pars ibi. (Puta q iſidiaṫ.) Tertia ibi. (Omnia autē hec.) Dicit ergo qd dictum eſt prius: q exemplū ſit inductio. naz habitū ē q iductio ē rhetorica ſic enthimema eſt rhetoricus ſyll's. In huius autē inductione pmiſſę vel potius pręmiſſa nō ſe hz ad concluſionē vt pars ad totū: neqz vt totū ad partē. neqz vt totū ad totū: ſed vt ps ad partē: ꝛ ſimile ad ſile. Fit enī exemplū qn aliqua duo ſimilr ſe hñt ad aliquid: ꝛ cū verificaṫ de vno: cōcluditur de alio: vt ſi cōtingeret pncipez inuitare nobiles regni ad prādiū: ꝛ poſt ꝯuiuiū eos decapitaret: ſi alius pnceps ſilr tale cōuiuiū faceret: per exemplū pus habitū. poſſem⁹ arguere q pnceps iſte ſecūdus dcapitare vult nobiles. igiṫ in exemplo eſt pceſſus de parte ad partē: ꝛ ab hoc particulari ad illud particulare: debēt tñ particularia eſſe ſimilia vel eſſe ſub eodē genere vt ſunt pncipes. Primus fecit cōuiuiū nobilibus: ſic ꝛ ſcđus faciet: ꝛ vnū debz eſſe notius altero: vt factū pmi pncipis: qd adduciṫ in exēplo: debet eſſe notius facto ſcđi pncipis: ſicut pteritū eſt notius. naz pmus pnceps cōuiuans decapitauit nobiles. ſecūdus aūt quia facit ꝯuiuiū vt pmus: arguimus eū decapitare velle ꝛ qn talis pceſſus eſt: tūc eſt exēplū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Puta q inſidiaṫ tyrānidi Dionyſi⁹ expetēs munitionē. Et Piſiſtrat⁹ tract⁹ prius iſidiās expetebat munitionē: ꝛ accipiens tyranizauit ꝛ Theagenes in Megarijs: ꝛ alij quoſcunqz ſciūt ſi pter hoc expedit munera.

¶ Declarat iterum qd dixerat dicēs: q ſi aliqs vellet oſtēdere q Dionyſius expetēs munitionē inſidiaṫ tyrānidi. ideſt. vult tyrāniçare: debz adducere in exēplū pncipes: q pręceſſerunt dionyſiū: ꝛ petierunt munitiones: ꝛ acceptis munitionibus tyrāniçauerūt. Nam Piſiſtratus inſidiās expetebat munitiōez ꝛ accipiēs tyrāniçauit Theagenes ille alius pnceps in Megarijs. i. in illis partibus fecit ſilr ꝛ hoīes alij quoſcūqz ſciūt feciſſe ſimilr. Exemplū dionyſij: ꝛ illud ſemp debz eſſe notius: eo q p exēplū cōcludiṫ vt facta pncipū: quę ſunt exēplū Dionyſij quaſi pręteritū ſint notiora facto Dionyſij: ſcimus enī Dionyſiū expetere munitiōes: fm qd expetit pter hoc. ideſt vt tyrāniçet: nondum ſcimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnia autez hec ſub eodē vniuerſali: quia inſidiās tyrānidi munitionē expetit. Ex qbus quidem igitur dicunṫ: que putantur perſuaſiones eſſe demonſtratiue dictum eſt.

¶ Declarat qđ ſuppoſuerat:dixerat enī in exēplo eē ꝓceſ-
ſuꝫ partis ad partē:ſimilis ad ſimile:quę oīa debēt eē ſub
eodē genere:qđ ſatis apparet eſſe verum ex his:quę dicta
ſūt:q2 oīa hec.ſ.Dionyſius Piſiſtratus ꝛ Theagenes ſūt
ſub eodē vlī:ſiue ſub eodē genere:q2 vl'r ꝛ general'r viden
tur habere ordinē ad vnū aliquid:vt q2 quilibꝫ eoꝝ expe
tit munitiōes:vt īſidieť tyrānidi. Ultimo epilogat quod
dictū eſt:ex quibus dicunť eſſe argumētatiōes rhetoricę
vt entbimema ꝛ exemplū.(Ibi putanť eſſe ꝑſuaſiōes de
monſtratiue.)ideſt oſtenſiue.

AD intelligētiā dictorū tria ſunt declarāda.
Primo videndū eſt quō differt exēpluꝫ
ab inductione:ꝛ ſyll'o.nam quō differt ab enthi
memate declaratū fuit prius per differentiam
quā habꝫ inductio ad ſyll'm. Rurſum quō dif
fert enthimema ꝛ ſyll's in ſequētib9 declarabiť.¶ Secū
do oſtendendū eſt:quō enthimema ꝛ exemplū reducunť
ad inductionē ꝛ ſyll'm.Tertio manifeſtabiť.vtrū ſpectat
ad rhetorē cōſiderare de ſyllogiſmo ꝛ de inductione:quę
ſunt inſtr̄a dialecticę:cū ſpectet ad dialecticū conſiderare
de exemplo:ꝛ enthimemate:quę ſunt exempla rhetoricę.
¶ Propter primū notandū:ꝙ vt ad p̄ſens ſpectat:exēplū
dupl'r differt a ſyll'o:ꝛ dupl'r ab inductione.nam ſyll's con
iungit extremū tertio per mediū:ꝛ eſt in eo quodāmodo
ꝓceſſus a toto ad partē:cum oēs ſylli aliquo mō reducan
tur ad iſta duo p̄ncipia ad dici de omni:ꝛ ad dici de nullo.
Exemplum vero coniungit extremum medio per ſimile:
tertio:ꝛ nō eſt in eo proceſſus a toto ad partē: ſed a parte
ad partē:vt ſi vellem probare ꝙ Dionyſius inſidiať tyrā
nidi:ſi via ſyllogiſtica vellem incedere:acciperē hoc me
dium:expetere munitionē:ꝛ formareꝫ ſic ſyll'ꝫ. Quicūqꝫ
expetit munitiones:vult tyranniçare. Dionyſius expetit
munitiones..ergo ꝛc̄.¶ Sed propter exēplū formandū:
accipiendū eſt ſimile tertio.nā in prędicta argumētatiōe.
tyrāniçare ſe hꝫ vt maior extremitas:expetere munitōes
vt medius terminus:Dionyſius vt minor extremitas:ſi-
ue vt tertiū:ꝛ aſſumať Piſiſtrat9:qui eſt ſimilis tertio:ſe
habꝫ ſimil'r vt Dionyſius:qui eſt tertius terminus:cōclu
deť maior extremitas:vt tyrāniçare de medio:vt de expe
tenti munitiones:ꝛ formabiť ſic rō. Piſiſtrat9 tyrāniça-
uit.ſed Piſiſtratus petebat munitiones.ergo qui expetit
munitiones vult tyrāniçare.cuꝫ igitur Dionyſius expetit
munitiōes.ergo vult tyrānizare. Hic aūt ꝯſiderať vis ar-
guēdi.nā eſt ꝓceſſus a parte ad ptē:vt a Piſiſtrato ad Dio
nyſium:ꝛ cōiungiť extremū medio per ſimile tertio:vt ty
rānizare cōcludiť de expetenti munitiones per Piſiſtra-
tum:ꝑpter qđ manifeſte ſunt prędicte differētię:q̄s habꝫ
exēplū ad ſyll'm.¶ Aduertendū tn̄ in exēplo p̄ter hoc ꝙ
in eo cōcludiť extremū de medio per ſimile tertio:cōclu-
ditur extremū de tertio:vt tyrānizare de Dionyſio. Hꝫ ēt
exemplo duas differentias ad inductioneꝫ:quarū prima
eſt:q2 inductio eſt in oībus particularibus:exēplū vero in
vno ſyllogiſmo. Nā exēplariter ꝯcludo expetētē munitio
nē velle tyrāniçare ꝑ vnū:vt ꝑ Piſiſtratū:q h̄ faciēs tyrā
niçauit:ſed ſi inductiue hoc ꝯcludere vellē:oporteret me
inducere in ſingulis:qui expetunt munitiones:qđ vellint
tyrāniçare.¶ Scđa dr̄ia eſt:q2 inductio concludit extre-
mū de medio per tertiū:q2 oīa ſingularia accepta conclu-
dentia vl'em ꝑpoſitionē:que cōſtituiť ex extremo:ſe hn̄t
quaſi minor extremitas:vel ſicut tertius termin9. In exē
plo vero cōcludit extremū de medio:vt tyrāniçare de ex-
petēti munitiones non per tertiū:q2 non per Dionyſiuꝫ:
ſed per ſimile tertio:q2 per Piſiſtratū. Poſſet etiāꝫ tertia
dr̄ia aſſignari inter exemplū ꝛ inductionē:quia in exēplo
ꝯiūgiť ēt extremū extremo:nō ſolū extremū đ medio:q2
in iductōe nō ꝯuenit:vbi ſoluꝫ extremū de medio īferť.

SEcundo declarandū eſt quō exēpluꝫ
ꝛ enthimema reducūť ad in
ductionē ꝛ ſyll'm.¶ Ad cuius euidētiā notā-
duꝫ: ꝙ in omni genere imperfecta reducunť
ad perfecta:eo ꝙ perfectiora ſunt mēſura im
perfectoꝝ:cuꝫ igiť ſyll's ꝛ enthimema quodāmodo eodē
modo procedant:q2 vtrūqꝫ coniungit extremū tertio per
mediū ad ſyll'm:qui eſt perfectior enthimemate:reduciť
enthimema.Deficit aūt enthimema a ſyll'o dupl'r:ꝛ quā
tum ad mām:ꝛ quantū ad formā:quantū ad mām auteꝫ
q2 enthimema magis eſt de veriſimili.ſyll's vero magis
de vero. Habitū eſt eni:ꝙ per ſyll'm magis fit deſcenſus
in ſcientias ſpeculatiuas:in quibus eſt conſideratio ſcđm
rei veritatē. Per enthimema autē magis deſcēdiť in oꝑa
politica:in quibus fit proceſſus:ꝛ arguiť per quędā ſigna
ꝛ veriſimilitudines.ꝛ q2 v̄iſimile deficit a vero:enthime-
ma rōne materie:circa quā negociať:đficit a ſyll'o. Scđo
deficit rōne forme:in ſyll'o eni eſt ordiatio terminoꝝ ꝛ ꝓ
poſitionū in modo ꝛ figura:vel eſt aliqđ inſeꝑabil'r cōmi
tans illud. Cū ergo hui9 ordo reſerueť complete in ſyll'o:
non tamē de neceſſitate perfecte reſerueť in enthimema
te:poteſt dici enthimema deficere a ſyll'o in forma:ponū
tur enim in ſyll'o due ꝑpoſitiones ꝛ tres termini: in q̄bus
reſeruať complete prędictus ordo. In enthimemate v̄o:
ſi altera ꝑpoſitionū ſit nota:ſufficit alterā ꝑponere: quia
auditor de ſe alterā addit:ꝛ q2 ex vno nihil ſequiť:quātū
ad prędictū ordinē deficit enthimema:ſicut ꝛ in duobus
deficit exemplū ab inductione.Dictū eſt eni ꝙ exēplū eſt
in vno.inductio vero in oībus:ꝛ q2 ꝑs deficit a toto:ꝛ vnū
ab oībus:cōueniens eſt exēplum deficere ab inductione.
Ex iſto aūt defectu oriť defectus alius:vt quia iductio de
neceſſitate cōcludit:non aūt exēplum. Nam quia tā idu
ctio q̄ꝫ exemplū cōiungunt extremū medio vl'r:cū ex om
nibus particularibus de neceſſitate ꝑpoſitio vlis cōcludi
poſſit:nō autē ex vno niſi ex hypoteſi:diciť iductio de ne
ceſſitate concludere:non aūt exēplū:q2 ſilis modus proce
dendi eſt aliquo mō in inductione ꝛ cū exēplo:vt vtrūqꝫ
coniungat extremū medio:ſicut ſimilis modus erit in en
thimemate ꝛ ſyll'o:q2 vtrūqꝫ cōiungit extremū tertio:en-
thimema reducetur ad ſyll'm velut ad perfectū in ſuo ge
nere:ꝛ exēplum ad inductionē:qđ declarare volebamus.

TErtio reſtat oſtendere.vtrū rhetor con-
ſiderare poſſit de inductione ꝛ ſyl
logiſmo:ꝑpter qđ ſciendū ꝙ ſicut eſt in actio
ne rerū naturaliū per ꝯparationē ad ſuas for
mas:ſic eſt in conſideratione ſcientiarū ꝑ cō-
paratione ad ſua ſubiecta. Nam ſicut res nāles per ſuas
formas trahunt ſpēs:ꝛ habēt actualitateꝫ:ꝛ determinanť
ad modos:vt calidū per formā caloris poniť in eē calido:
ꝛ determinať ad hanc actioneꝫ:quę eſt calefacere:ſic ſcię
ꝑpter ſubiecta ſua trahunt ſpēm ꝛ determinationē:eo ꝙ
cōmune ſit oī habitui trahere ſpēm ex obiecto:ꝛ etiam ꝑ
hui9 ſubiecta: quę ſunt obiecta in ſcientijs artes determi
nanť ad modū cōſiderandi.naꝫ quicq̄d cōſiderať in ſcia
rōne ſubti inducit.¶ Hoc viſo ſciendū ꝙ res nāles aliq̄
agunt ſm ſe:aliquę vero vt ſunt inſtr̄m alterius.nā ſi ſal-
uare poſſumus aliquo modo res poſſe ſm ſe efficere:quę
non excedūt ſuas ſpēs:vt calidū rōne ſue forme calefac e-
re:nihil tamē agit vltra ſuam formaꝫ:niſi ꝓut eſt inſtr̄m
alterius:ꝛ ideo calor in igne licꝫ ſit accn̄s:cōparať ad itro
ductioneꝫ forme ſubſtātialis:quę excedit ipſum ꝓut agit
in virtute forme ſubſtātialis ignis:q2 ergo rhetorica reci-
pit ſpēm ex enthimemate:de quo eſt p̄ncipal'r conſiderās
ꝛ enthimema deficit a ſyll'o:ꝛ nihil agit vltra ſpēm ſuam

in virtute propria: rhetorica ſm ſe ⁊ ſue virtuti innixa de ſyllo̕ cõſiderare non poterit: in virtute tñ artis dialectice pręſupponẽdo quę de ſyllo̕ determinat a dialectico eſſe oſtenſa: ſic de ſyllo̕ aliqua dicere nõ eſt incõueniẽs. Unde cũ phs in hoc libro aſſignare voluit differentiã inter exẽplum ⁊ enthimema per differẽtiã: quę eſt inter iductionẽ ⁊ ſyllm̃ non valens tanꝗ rhetor in virtute ꝓpria talem differentiã oſtendere. remiſit nos ad librũ topicoꝝ: vbi eſt dicta differẽtia oſtẽſa. ℂ Dialecticus v̕o in virtute ꝓpria de enthimemate cõſiderare poterit nõ agẽdo vltra ſuam ſpẽm. nam cũ per habitus cognoſcat̃ ꝓuatio: ⁊ per perfectũ imperfectũ: cum enthimema deficiat a ſyllo̕: ſic non agit vltra ſuã ſpẽm habens ſpẽm perfecti ſi de imperfecto ꝯſiderat: eo ꝙ imperfectũ per ſpẽm perfecti ſit aptũ natũ cognoſci: ſic dialecticus non agit vltra ſuam formã: cũ cõſiderat de enthimemate: qd̕ a ſyllo̕ deficit: ⁊ ſic eſt de enthimemate reſpectu ſyllĩ: qd̕ rhetor: qui per ſe de enthimemate conſiderat: in virtute ꝓpria nõ põt cõſiderare de ſyllo̕: qui ipſum ſuperat. Dialecticus vero põt conſiderare de enthimate: per qd̕ a ſyllo̕ deficit: ſic etiã eſt de exẽplo reſpectu inductionis. Nã rhetor in virtute ꝓpria non põt cõſiderare de inductione: quę ſuperat exemplũ. poterit tamẽ dialecticus conſiderare de exemplo qd̕ deficit ab inductione. ℂ Aduertendũ tamẽ: qꝛ vnũqd̕qꝫ poſitiuũ cum per ſe conſiderat̃ plura poſſunt de eo cõſiderari ꝗꝫ cum non per ſe cõſiderat̃: ſed cõſiderat̃ ſolũ per aliud ⁊ per accidẽs. Dialecticus: qui ꝯſiderat de enthimemate ⁊ exẽplo inquantũ ſunt diminute argumẽtationes: ⁊ quodãmodo obliquitates ſue artis: non poterit de exemplo ⁊ enthimemate tot conſiderare: quot põt rhetor: qui de eis magis per ſe videtur intendere.

Enthimematũ aũt maxima differentia: ⁊ que maxie latuit omnes fere eſt: que quidem ⁊ circa dialecticã methodũ ſyllogiſmoꝝ. Hec quidem ipſoꝝ ſunt ſm rhetoricã: ⁊ ſic ſm dialecticam ſyllogiſmorũ. Hec autem ſecundũ alias artes ⁊ potentias.

ℂ In parte iſta oſtendit phs eſſe diuerſa genera locorum: ⁊ enthimematib⁹: q̄bus vtunt̃ rhetor ⁊ dialecticus a locis ⁊ enthimematibus pertinentibus ad alias artes: qꝛ p̄mo facit qd̕ dictũ eſt. Scd̕o exponit ſe oſtendens qui loci: vel qui ſyllĩ ſunt ꝓp̕e rhetorici ⁊ dialectici: ⁊ qui ſm alias artes. Scd̕a pars ibi. (Dico enĩ dialecticos.) Circa p̄mum duo fac̃. nã p̄mo huiuſmõi locos diſtiguit. ſcd̕o oſtẽdit locos ſpãles eſſe latẽtiores alys ꝑ differentiã inter ipſas partes ipſis locis. Scd̕a pars ibi. (Has quidẽ exiſtẽtes.) Dico ergo ꝙ quedã differẽtia: maxime eſt enthimematũ. i. ſyllogiſmoꝝ rhetoricoꝝ: quę differentia maxime latuit fere oẽs: qui de rhetorica tractauerũt: ⁊ iſta differentia nõ ſolũ eſt enthimematũ circa rhetoricũ: ſed eſt etiã ſylloꝝ circa dialecticũ methodũ. i. circa dialecticã artẽ: eſt aũt h̕ differentia: qꝛ hoc ipſoꝝ. ideſt hic de numero ipſoꝝ enthimematũ ſunt ſꝫ rhetoricã: h̕ ſm al̕s artes ⁊ potentias: ſic̃ ſm dialecticũ methodũ ſyllogiſmorũ: q̃ſi diceret ꝙ ſicut eſt loquendũ de genere enthimematũ circa rhetoricã: ꝙ aliqua ſunt enthimemata circa rhetoricã: aliqua vero ſꝫ alias artes. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Has quidẽ exiſtentes. has aũt nondũ comprehenſas: ꝓpter qd̕ ⁊ latent auditores ⁊ magis tangentes ſm modum tranſeunt ex ipſis. Magis aũt planũ erit qd̕ dicit̃ ꝑ plura.

ℂ Oſtendit locos ſpeciales latentiores alys per differẽtiã inter ipſas artes dicẽs: aliquas artes eſſe exiſtẽtes ⁊ ſcitas apud nos: has aũt. ideſt alias nondũ eſſe cõprehenſas: ⁊ qꝛ logica ⁊ rhetorica: ita inuente ſunt ⁊ hoĩes oẽs aliq̊ mõ participant eis: artes aũt ſpãles nõdũ ſcite ſunt: ⁊ inuẽtis non oẽs participant: ꝯñs ꝙ qñ arguẽtes per ſyllogiſmos: vel enthimemata trãſeũt ex ipſis. ideſt ex dialectica ⁊ rhetorica tangentes ſm methodũ aliã magis latet auditorẽ. Nõ enĩ ita manifeſti ſunt aly loci pertinẽtes ad alias artes: ſicut dialectici rhetorici: cum ſint loci de cõibus: quę omnibus ſunt nota. ideſt addit̃ ꝙ per plura. ideſt per cõia quę plura cõprehendũt: erit magis planũ: ſiue magis manifeſtum. ℂ Deinde cũ dicit.

ℂ Dico enĩ dialecticos ⁊ rhetoricos ſyllogiſmos eſſe: de quibus locos dicimus. Hi autẽ ſunt qui cõmunes de multis ⁊ nãlibus ⁊ politicis: ⁊ de multis differẽtibus ſpẽ: vtputa locus a maiori vel minori: nihil enĩ magis erit ex hoc ſyllogizare: aut enthimema dicere de iuſtis: vel de naturalibus: vel de quocũqꝫ: ꝗuis hec ſpecie differant.

ℂ Determinat locos ⁊ ſyllo̕s pertinentes ad dialecticã ⁊ rhetoricã: ⁊ ad alias artes. Et duo facit: qꝛ p̄mo facit quod dictũ eſt. Scd̕o dat cauſã dicti. Scd̕a ibi. (Et illa q̄dẽ.) Circa primũ duo facit. Nam p̄mo oſtendit qui loci: vel q̄ ſyllĩ ſint pertinẽtes ad dialecticã ⁊ rhetoricã: qꝛ cõmunes. Scd̕o declarat locos vel ſyllo̕s pertinẽtes ad alias artes oſtendens eos eſſe proprios. Scd̕a ibi. (Propria autẽ.) Dicit ergo ꝙ ipſe vocat dialecticos rhetoricos ſyllo̕s eos de quibus dicimus locos. ideſt ꝓpoſitiones cões: ideo ſubditur ꝙ hi. ſcilꝫ ſyllĩ: vel loci dialectici ⁊ rhetorici ſunt: qui ſunt cões de multis vt de nãlibus ⁊ politicis: ⁊ de multis alys materys differentib⁹ ſpẽ: vtputa locus a maiori ⁊ minori: qꝛ per tales locos nõ magis ſyllogizabimus vel dicemus enthimemata de iuſtis vel de nãlib⁹: vl̕ de quocũqꝫ alio: ꝗuis hęc ſpẽ differant. Igit̃ ꝓpoſitiones ⁊ loci q̄ pñt adaptari ad diuerſas materias ꝑtinẽt ad dialecticã ⁊ rhetoricam. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Propria aũt quecunqꝫ ex propoſitionibus: que circa vnãquãqꝫ ſpẽm: aut genus ſunt: vtputa de nãlibus ſunt ꝓpões: ex quibus neqꝫ enthimema: neqꝫ ſyllogiſmus eſt de moralibus: ⁊ de his alie: ex q̄bus non erit de nãlibus. Similiter ꝙ hoc ſm ſe habꝫ in omnibus.

ℂ Declarat proprios ſyllo̕s ⁊ propria enthimemata circa quãlibꝫ artẽ dicens: ꝙ illi ſunt ꝓpry ſyllĩ vel illa ſunt ꝓpria enthimemata: quęcũqꝫ ſunt ex ꝓpoſitionibus: circa vnãquãqꝫ ſpẽm determinatã: vel circa vnũqd̕qꝫ gen⁹ determinatũ: vt ꝓpoſitiões: quę ita deſeruiunt vni gñi: quę non poſſunt adaptari ad aliud genus. Nam de nãlib⁹ ſũt ꝓpoſitiones: de quibus non poteſt fieri enthimema: neqꝫ ſyll̕s in moralibus. De his. ideſt de moralibus ſunt alię ꝓpoſitiones: ſiue aly loci: ex quibus nõ erit ſyll̕s de nãlibus ſiue naturalis. Simil̕r aũt hoc ſe habꝫ in omnib⁹ ꝙ aliq̃ propoſitiones vnius artis nõ deſeruiũt ꝓpoſitionibus alterius artis. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et illa quidẽ non faciunt circa nullũ genus ſapiẽtẽ: circa nullũ enĩ ſubiectũ ſunt. Hoc aũt quãto quis vtiqꝫ melius elegerit ꝓpões: latebit faciens aliã ſciam a dialectica ⁊ rhetorica.

BIBLIOTECA UNIVERSITAT DE [illegible]

Si eni iciderit i principijs nō adhuc dialectica neq; rhetorica. ſed illa erectius hab; principia. Sunt aūt plurima enthimematū: que dicunt ex his ſpēbus. ſ. particularibus ꝛ ꝓprijs ex cōibus paucioꝝ. Queadmodū igiť etiā in topicis ꝛ hic diuidēdū enthimematū ſpēs: ꝛ i locis ex quibus ſumendū. Dico aūt ſpēs quidē eas: q̄ ſm vnūq̄dq; genus ꝓprias ꝓpoſitiōes: locos autem cōmunes: ſimiliter omnium.

❡ Aſſignat ratione dicti. Et duo facit: q2 primo aſſignat rationē: quare loci oēs pertinēt ad dialecticos ꝛ rhetoricos ſpāles vero ad alias. Scdo ex hoc cōcludit: ꝙ ſicut in topicis. Diſtinguebať de ſyllis: ſic in rhetorica diſtinguēdū eſt de enthimematibus. Scda pars ibi. (Queadmodum igiť.) ❡ Circa primū tria facit: q2 pmo dat cāz: quare loci cōes pertinent ad dialecticū ꝛ rhetoricu; dicens: ꝙ illa ideſt pertinentia ad dialecticū ꝛ rhetoricū non faciunt ſapiētē circa aliqđ genus determinatū: q2 circa nullū determinatū ſubm ſunt. Cu; ergo loci ꝛ ꝓpoſitiones cōes ſint h9: op; talia ad rhetorē ꝛ ad dialecticū ꝑtinere. ❡ Scdo aſſignat rōnem: quare enthimemata ꝛ ſyllogiſmi ex ꝓpoſitionibus ſpecialibus pertinent ad alias ſcias dicens: ꝙ quāto aliquis melius eligeret ꝓpoſitiones ſpāles latebit: q2 nō ſunt ita manifeſta ꝓpa: ſicut cōmunia: faciens alia; ſciam ad dialecticā ꝛ rhetorica;. Nam hui9 ꝓpoſitiones magis videnť directe pertinere ad alias q̄; ad dialectica; ꝛ rhetoricā: ideo addit ꝙ ſi iciderit i pncipijs. ideſt ſi ꝓpōnes reducāť in ſua pncipia: nō adhuc dialectica: neq; rhetorica habebit illa pncipia: ſed illa: hoc eſt alia ars ſpālis erectius ſiue directius hab; talia pncipia: qđ quō verum ſit: in fine lectionis patebit. ❡ Tertio. q2 ſpālia ſunt multa: cōmunia pauca: cōcludit eſſe plurima enthimematu;: quędā ex his ſpeciebus. i. ex his ſpālibus ꝓpoſitiōibus: vt ex particularibus ꝛ ꝓprijs: pauciora aūt eſſe enthimemata ex cōmunibus. Scda pars incipit ibi. (Hęc aūt quanto.) Tertia ibi. (Sūt aūt plima.) Deide cū dicit. (Queadmodū igiť.) concludit diſtinguēda eſſe in rhetorica: ſic in dialectica. Et duo fać: q2 p facit qđ dc; ē. ſcdo ꝯtinuat ſe ad dicēda. Scda pars ibi. (Primo quide; igiť.) Dicit g̊ ꝙ ſicut in topicis: vt in pmo topicoꝝ diuiſum fuit: q9 propoſitionū: ex qbus fiunt ſyllogiſmi: quędā ſunt cōmunes ꝛ logicę: quędā ſunt ſpeciales ꝛ aliarū artium: vt nāles: ꝛ ethicę: ꝛ infra hoc dicendū eſt inter ſpēs enthimematum hoc eſt ſpāles ꝓpōnes: ex quibus ſumēdū eſt enthimema ꝛ exponit ſe dicens. (Dico autem.) ideſt voco ſpēs ꝓpas ꝓpōnes: eas. v;. que ſunt ſm vnūqđq; genus: locos aute; voco cōmunes. ſimilr oium. ideſt omnes ꝓpōnes: q̄ vniformiter ſe hnt ad omnia. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Primū quidem igitur dicamus de ſpēbus. Primo aūt accipiamus genera rhetorice quatenus diuidentes quot ſunt. De his ſingillati; accipiamus elementa ꝛ ꝓpoſitiones.

❡ Primo quidē q2 dixerat enthimemata: fieri ex ꝓpoſitionibus ſpālibus: ꝛ ſumenda eſſe ſiue habere robur ex locis vel ex ꝓpoſitionibus cōmunibus: continuans ſe ad dicēda ait: ꝙ primo ſiue prius dicamus de ſpeciebus. ideſt de ſpecialibus propoſitionibus. prio accipiamus genera rhetoricę. ideſt materias illas: circa quas negociatur rhetorica: vt deliberatiuum: exclamatiuū ꝛ iudiciale: quatenus dicētes: ꝙ ſunt hui9 genera de eis accipiamus ſingillati; elementa: propoſitiones ꝛ loca competentia illis.

Hic declaranda ſunt tria. pmo quomodo differunt enthimemata rhetorica ab enthimematibus aliarū artiū. Scdo oñdetur cū pncipia ꝛ elemēta enthimematū ſūt loci: vt diciť circa finē ſecūdi huius ſcię: ꝛ locus non ſit idē quo principiū dici de omni ꝛ principiū dici de nullo. Tertio cū ta; dialectica q̄; rhetorica vtatur ſuis locis: videndu; eſt quomō differunt loci rhetorici a locis dialecticis. ❡ Propter primū notandū ꝙ ſicut pncipiū eſt i demōſtrationib9: ſic ſuo modo eſt in entibus. Uidemus eni alia pncipia demōſtratiua igredi demonſtrationē ſm ſubam: alia vero ſm virtutē ſolum. nā pmiſſę ſubſtantialr ingrediunť demonſtratiuū ſyllm: dignitates vero ſm virtutes. Nam cum arguitur: ꝙ ois figura plana habēs angulū extrinſecū hab; tres angulos ęquales duobus rectis: triangulus eſt h9. ergo ꝛc. non valet argum: niſi cōcludit in huius vtute dignitatis: quęcūq; vni ꝛ eidem ſunt ęqualia: inter ſe ſunt ęqualia. nam ex eo ꝙ duo recti ſunt ęquales angulo extrinſeco trianguli: ꝛ alteri angulo intrinſeco: ꝛ omnes tres anguli intrinſeci valent per pręetdictos angulos: eo ꝙ extrinſecus valet duos intrinſecos: ſequitur tres intrinſecos duos rectos valere. Simili mō eſt in enthimematibus. Na; pręter ea quę ingrediunť enthimemata ſm ſuba;: op; dari aliud: qđ igrediatur ſm virtutē: cuius efficatia enthimema concludat: nō eni val;. miles pōt impugnare caſtrū. ergo imperator: niſi ſupponať qđ pōt minus: pōt ꝛ maius: ideo pręedictu; enthimema corroborať per locū a minori. Et ide eſt ꝙ locus in topicis ſuis circa pncipiū dicit locū eſſe ſede; argumenti. nā ex loco tanq̄; ex maxima elicitur cōueniens argumentū ad propoſitā quęſtionē. Iſto etia; modo loquiť phs cum ait: elementū aūt enthimematis ꝛ locum idem dico. ❡ Eſt g̊ locus pncipiū enthimematis nō intrinſecū ꝛ ingrediēs ſm ſubam: ſed extrinſecū ingrediēs ſm virtutem: quā ſi inter locū ꝛ maximā ponere vellemus drīam non diſtingueremus eā ex eo: ꝙ vnū eſſet pncipiū ſ; virtutē. alterū vero ſm ſubam. Nā vtrūq; tā locus q̄; maxia habet rationē pncipij extrinſeci: ꝛ non ingrediť enthimema: niſi virtualr: ſed tota drīa ſumenda eſſet ex eo: ꝙ loc9 magis videť habere rationē pncipij icomplexi: maxima vero magis videť eſſe pncipiū cōplexu;. Et q2 complexa ab icōplexis ſumūt originē: ſicut multitudines ab vnitatibus: maxima videť trahere ortum a loco: vt a loco minori ſumit ortum h maxima: qđ pōt minus: pōt ꝛ maius. vñ poſſemus dicere ꝙ maximā ſcimus: inquantū locos ſcimus. ❡ Nā ſicut pn9 cognoſcimus inquantu; terminos cognoſcimus vt diciť in pmo poſterioꝝ: q2 ſi ſcimus quid eſt totum: ꝛ quid eſt pars: ſcimus ꝙ omne totū eſt maius ſua parte: ꝛ omnis pars eſt minor ſuo toto: ſic ſi ſcimus qd eſt minus vnde ſumitur locus a minori: ꝛ quid mai9 vñ ſumitur locus a maiori: ſcimus: quod poteſt minus: poteſt ꝛ maius: ꝛ quod non poteſt maius: non poteſt ꝛ minus.

❡ Aduertendu; tamen: ꝙ loci vel maxime: a quibus ſumunt robur enthimemata: ſunt vniuerſaliores enthimematibus. na; ad ꝯfirmandū enthimema hoc: miles pōt expugnare caſtrum. ergo imperator: aſſumimus hāc maximam: qđ poteſt minus ꝛ maius: ꝛ dicimus ꝙ pręedicte enthimematis eſt elementū locus a minori: cum tamen talis locus non magis ſit elementū enthimematis ꝑtacti q̄; cuiuſlib; alterius habentis ſimilē formam. Nam ꝛ huius enthimematis: comes poteſt expugnare. ergo rex. eſt etiam elementū locus a minori. Cum igiť pncipia vlium ſint vlia: ꝛ ꝑticulariū ſint particularia: vt hois eſt pncipiū homo: huius hois hic homo: vt diciť in 12° metaphy. ſicut enthimematis vlr accipimus elementu; in vli: ita enthi-

mematis

mematis huiꝰ eſt ęlementuꝫ hoc in particulari. Si ergo volumus accipere ęlementa ⁊ ęlemētata ſm ꝓportioneꝫ ęquatam: non dicemus ꝙ locus a minori eſt ęlementum huiꝰ: miles pōt expugnare. ergo imperator: ſed accipiemꝰ b. pro omni minori: ⁊ a. pro omni maiori: ⁊ tunc formabit̃ enthimema. b. ergo ⁊. a. talis enthimematis erit ęlemētū locus a minori ſm ꝓportionē ęquatā: ſic etiā huius enthimematis: album ſm ꝙ huiꝰ diſgregat. ergo nō nigrum. non eſt ęlementū locus a cōtrario ſm ꝓportionē tactaꝫ: ſed ſumentur a. b. pro quibuſcūqꝫ cōtrarijs: ⁊ tunc formabit̃ enthimema. a. ſm ꝙ h agit hoc. ergo non. b. ⁊ talis enthimematis locus a cōtrario erit ꝓportionatū ęlementū. ¶ Qr ĝ enthimematū cōſtitutoꝝ ſm vl'es terminos ſūt ęlnta proportionata loci vl'r accepti: oportꝫ enthimemata ſm particulares terminos formata habere ꝑticularia ęlemēta. Uerū quia vniuerſalia in particularibus ſunt ipſa particularia: vt aīal in hoīe eſt idem ꝙ homo: cōtrarium etiam vt reſeruat̃ in albo eſt ideꝫ qđ album: ⁊ vt reſeruatur in curuo eſt ideꝫ qđ curuū. ſicut ergo cum. a. ⁊. b. ſumebant̃ vl'r pro ſingulis contrarijs: ⁊ ex eis conſtituebantur enthimemata: aſſignatur ibi ęlementum ꝓportionatum loco a cōtrario: ſicut ſi deſcendimus ad h genus cōtrariorū: vt ad albū ⁊ nigrum: rectum ⁊ curuū: opꝫ ibi aſſignari vt ęlementa locuꝫ ab hoc ꝯtrario. Cū ergo dicimus albū ſm ꝙ huiꝰ diſgregat. ergo non nigrū: huius enthimematis eſt exemplū ꝓportionatū locus a cōtrario: qđ reſeruat̃ in albo: non locus a cōtrario ſimpl'r: ⁊ qr cōtrariū in albo idem eſt qđ album accipiendo locum ⁊ ęlementuꝫ ꝓportionatum: cū quereret̃ a nobis vnde locus. ſi liceret nobis ſic loqui diceremus: ꝙ in p̄dicto enthimemate eſt locus ab albo. ¶ His viſis apparere pōt qūo differūt enthimemata rhetorica ab enthimematibus aliarū artium: ⁊ etiā manifeſtū eſſe pōt: ꝙ enthimemata aliaꝝ artiū formata ex ſpālibus ꝓpoſitionibus: ſi reducunt̃ in ſua p̄ncipia: incidunt in p̄ncipia aliarū artium: quoꝝ ſunt enthimemata. Naꝫ cum rhetor ⁊ dialecticus non negocient̃ circa aliqđ determinatuꝫ genus. enthimemata accepta ſm vl'es terminos pertinent magis directe ad dictos artifices: ſꝫ cuꝫ conſtituunt̃ ex ſpālibus ꝓpoſitionibus: pertinent ad ſpāles artifices. vtrū autē enthimemata formata ex ſpālibꝰ ꝓpoſitionibus poſſint ꝑtinere ad rhetorē vel ad dialecticum in ſequenti lectione apparebit. ¶ In p̄ſentiarū aūt in tantum patefactum ſit: ꝙ ſicut rhetor ⁊ dialecticus nō aſſignant locū ab hoc ꝯtrario: vl' ab illo: vt ab albo vl' curuo: ſed a contrario: nec ab hoc maiori vel ab illo: vt a rege vel imperatore: ſed a maiori: ſic enthimemata ⁊ ſyll'i: de ꝗbus conſiderāt rhetor ⁊ dialecticus: ⁊ nō alij artifices: nō debēt cōſtitui ex hoc cōtrario: vel ex illo: ſed ex terminis cōmunibus deſignātibus omne maius: ⁊ qr enthimemata conſtituta ex ſpālibus ꝓpoſitionibus reducunt̃ ad particularia principia: vt in locū ab albo: vel in locū a curuo cum de albo ⁊ curuo cōſiderent particulariter artifices: incidunt talia argumēta in p̄ncipia aliarū ſcientiarum.

SEcundo videnduꝫ eſt. Utruꝫ enthimemata reducant̃ in p̄ncipia dici de omni: ⁊ dici de nullo. ¶ Ad cuius euidētiaꝫ notandū duo eſſe genera p̄ncipioꝝ tā ſyll'oruꝫ ꝗ enthimematū: vt ſuperiꝰ aliqualiter eſt tractatū. Naꝫ quędam ſunt p̄ncipia ſm ſubāꝫ: quędam vero ſm virtutē: p̄ncipia auteꝫ ſcđm ſubſtantiā: ⁊ quę eſſentialiter ingrediunt̃ ſyll'm diſtinguunt̃: quia quędaꝫ ſunt formalia: quedā materialia: nam termini ⁊ propoſitiones ſe habēt ſicut mā ſyllogiſmi: ordo vero ſm modū ⁊ figurā: ſiue ſm qualitatē ⁊ quantitatē ſe habēt ſicut forma ſyll'i: aut ſicut aliquid formę ānexū. Et qr p̄ncipia itrinſeca ſꝫ ſubām arguunt in virtute p̄ncipioꝝ extrinſecoꝝ ⁊ ſm virtutē: eo ꝙ talia p̄ncipia vniuerſaliora ſint: ſicut diſtinguimus p̄ncipia intrinſeca in formam ⁊ mām: ita opꝫ diſtinguere extrinſeca in p̄ncipia dantia efficaciaꝫ formę ⁊ materię. Nam p̄ncipia non ingredientia ſyll'm vel ſubāꝫ aliqua probant formam: aliqua vero materiā: vt p̄ncipium dici de omni: ⁊ dici de nullo ꝓbant formā: maximę vero ⁊ dignitates ꝓbant materiā: quę ſi bene ꝯſideramus: manifeſtatur nobis cauſa: quare principia ſyllogiſmorū ſm virtutem ꝓbantia formā ſunt tantū duo. vꝫ p̄ncipiū dici de omni ⁊ de nullo. Nam cum forma ſyllogiſtica diuerſificetur ſm triplicem figuram: ſi cuilibꝫ figurę aſſignarentur ſua p̄ncipia: non eſſet poſſibile oīa talia reduci in dici de nullo ⁊ in dici de omni. Nam ſcđa figura ⁊ tertia non innitunt̃ directe dictis p̄ncipijs: ſed ſcđa figura īnitit̃ huic p̄ncipio. Quicqd remouet̃ a ꝯſequente ⁊ ab añcedente. iđ opꝫ omnes cōcluſiones in illa figura eſſe negatiuas: eo qr gratia formę: ꝓpter quā talia p̄ncipia ſunt inuenta ad poſitionē conſequentis nō ſequit̃ poſitio antecedentis: ſꝫ ad deſtructioneꝫ ſequit̃ deſtructio: ſic etiā ⁊ tertię figurę ſua p̄nª poſſemus aſſignare ſi tēpꝰ adeſſet. ¶ Probāt ergo dici de omni: ⁊ dici de nullo ſolum formaꝫ: ⁊ qr talis forma ꝓut indirecte concludit̃: non variat ordinē terminoꝝ: eo ꝙ medius terminus ſubijcit̃ ſemper in ipſa ꝓpoſitione: ⁊ p̄dicatur in ſcđa: ⁊ maior extremitas in cōcluſione de minori p̄dicatur: nec etiā variat prout ſpectat ad preſens negotiū: ⁊ ſemꝑ maior eſt vniuerſalis: ſolū quantū ad qualitatem eſt ibi variatio. Et quia qualitas nō variatur niſi ꝑ affirmationē ⁊ negationē: oportet talia principia ſolū duo eſſe. vꝫ. dici de omni quantū ad concluſionē affirmatiuaꝫ ⁊ dici de nullo ꝗtū ad negatiuā. ¶ Et ſi diceret̃ ꝙ cōcluſio in prima figura nō ſemꝑ eſt vl'is: ſed aliquando ꝑticularis. ergo dꝫ ibi aſſignari p̄ncipiū dici de quodā ſicut dici de omni: ⁊ dici de quodā non ſicut dici de nullo. ¶ Dđm eſſet ꝙ cū maior ſit ſemꝑ vl'is: quicqd ſumitur ſub ſubiecto ſumitur ſub predicato: vel remouet̃ ab eo: ſi ſit negatiua. Et qr in maiori p̄ncipal'r vtus ſyllogiſtica eſt: ab ea ſumi debent p̄ncipia. cum ergo cōcluſio nō ſit particularis in p̄ma figura ex parte maioris: ſed ex parte minoris: aliq̄ principia ſumunt originem dici de quodā: vel de quodaꝫ non: neceſſe nō habent rationē p̄ncipij. Uel dicēdū ꝙ dici de quodam: vel de quodā non qr concludunt̃ in dici de omni: ⁊ in dici de nullo non conſtituunt diuerſa p̄ncipia ab illis. non ſunt ergo dici de omni: ⁊ dici de nullo principia tertię ⁊ ſecūdę figurę: nec adinuenit p̄ncipiū in prima vt indirecte concludit: ſed ſolum ſuſtentatus fuit in predictis duobus principijs. Dici poſſet ꝙ p̄ncipia ꝗto pauciora ſunt quātitate: maiora ſunt vtute: ⁊ magis habēt rationē principij. Et quia ſecūda ⁊ tertia figura reducuntur ad primā tanꝗ̄ ad illam: quę maxime facit ſcire: vt dicit̃ in primo poſteriorū: oportet p̄ncipia ſecūdę ⁊ tertię reduci ad principia p̄mę: ꝓpter qđ ſequit̃ ea non ꝓprie habere rationē principij: vel ⁊ ſi in eis rationem p̄ncipij ſaluaremus: magis artificiale eſt: quanto in arte fit reductio ad pauciora p̄ncipia. Et ſicut eſt de ſcđa ⁊ tertia reſpectu primę: ſic eſt de ſyllogiſmis primę figurę indirecte cōcludētibus reſpectu ſyllogiſmoꝝ concludentium directe. Naꝫ illi ad iſtos reducuntur. ¶ Uiſo qūo dici de omni ⁊ dici de nullo probant formam: reſtat videre qūo dignitates ⁊ maximę probant materiam. ¶ Ideo notanduꝫ ꝙ propoſitiones ⁊ termini vt ingrediunt̃ ſyll'm dupliciter conſiderari poſſunt. p̄mo ſm ſe ⁊ quantū ad naturā ſuaꝫ: ⁊ ſic pertinent ad materiā ſyllogiſmi. Scđo ꝓut ſtant ſub debita qualitate: ⁊ quātitate: ⁊ ordine ſyllogiſtico: ⁊ ſic pertinent ad formam. oīa ergo illa p̄ncipia: quę ſumunt̃ ex mā

terminorum ſe tenent ex parte materię: illa vero:quę ex
ipſo ordine ſyllogiſtico accipiuntur:ſe tenent ex parte for
mę:⁊ ideo dici de omni:⁊ dici de nullo dicuntur probare
formam:eo ꝙ talia principia ipſum ordinem ſyllogiſticū
includant. Nō eſt enim dici de omni idem qđ propoſitio
vniuerſalis affirmatiua:vel dici de nullo ideꝫ quod nega
tiua:q2 cū ex puris ꝑticularibus nihil ſequat̃:ſꝫ oporteat
in quolibꝫ ſyllogiſmo aliquā ꝓpoſitionē vniuerſalē eē:in
quolibꝫ ſyllogiſmo eſſet p̃cipiuꝫ dici de omni vel de nul
lo:qđ falſuꝫ eſt. ¶ Vñ q2 Cōmēta. Auerroys volēs ſup̃ p̊
ꝑorū deſcribere dici de oī ait:ꝙ nō eſt dici de oī:in eo qđ
dicitur.omne animal eſt corpus:ſꝫ ex eo ꝙ omne animal
diſponitur per corpus:⁊ quicquid diſponit̃ per animal:di
ſponit̃ per corpus:in quo manifeſte oſtendit in dici de oī
includi totum ordinem ſyllogiſmi affirmatiui:qui per ip
ſum probatur:ſic in dici de nullo clauditur totus ordo ſyl
logiſmi negatiui:qui confirmat̃ per tale p̃cipiū. Dignita
tes vero ⁊ maximę ⁊ loci ſe tenent ex parte materię:quia
ex ipſa natura terminoꝝ ſumunt̃. ¶ Nam quia nã con
trarij eſt alia a natura maioris ⁊ minoris:locus a cōtrario
⁊ maxima data in tali loco diſtinguunt̃ a loco a maiori:⁊
a minori:⁊ a maximis ibi datis:ꝓpterea diuerſe dignita
tes accipiuntur ſcḋm aliam ⁊ aliam naturam rerum:quę ſi
gnificatur per terminos:quia clarum eſſe poteſt:quare in
libro priorū aſſignantur ſolum principia formalia: vt di
ci de omni:⁊ ď nullo:de locis ⁊ dignitatibꝰ:⁊ maximis ibi
nulla fit mentio. ¶ Nã cuꝫ in dicto libro ordo ſyllogiſti
cus ſpecificetur ſcḋm alium ⁊ alium modum:⁊ ſcḋm aliaꝫ ⁊
aliam figuram:termini vero ſumant̃ cōmunes non deſi
gnantes hanc naturaꝫ: nec illam:non proprie ibi poſſunt
ſumi principia deſeruientia naturis rerum:⁊ terminis ſꝫ
ſe ſumptis:quę ſe tenent ex parte materię:ſed ſolum ibi
accipiuntur principia includentia ordinem ſyllogiſticum
quę ſe tenent ex parte formę:⁊ ſi aliqualiter p̃cipia ſe te
nētia ex ꝑte formę ⁊ mãę:ibi aſſignari poſſēt:hoc eſt ĩquã
tum pręter ſyllogiſmum ſimpliciter fit deſcenſus ad ma
teriam contingentē ⁊ neceſſariã. ¶ Or ſi quereret̃.vtruꝫ
ſit aſſignare certum numerū principioꝝ materialiū:ſiue
dignitatum:ſicut aſſignatur certus numerus principiorū
formalium:quia talia ad dici de omni:⁊ ad dici de nullo
reducuntur. ¶ Dici poſſet ꝙ nãę rerū nō ſunt nobis ſim
pliciter note:ideo numerum talium dignitatum ſimplici
ter ignoramus:quia non ſcimus numerum naturaruꝫ.vꝫ
quia in omni natura reſeruat̃ natura entis aliquo modo
nobis talis numerus eſt notus:quia nota eſt nobis illa di
gnitas:quę ſumitur ex ipſo ente:ad quã omnes alię digni
tates reducuntur. Unde ⁊ Cōmētator ſuper quarto meta
phyſicę:vult omnia p̃cipia initi iſti principio:de quolibꝫ
affirmatio:vel negatio vera eſt:quia tale principiū ex ipo
eſſe:vel ex ipſa natura entis accipitur:ĩ quo aliquo modo
ars imitatur naturã:quia ſicut in natura eſt vnitas ex par
te materię:pluralitas ex parte formę:eo ꝙ eſt dare duo
contradictoria: ⁊ tertium ꝗuod ſubijcitur ei: licꝫ Plato
huic ſermoni non recte contradixit ponens vnitatem ex
parte formę:⁊ pluralitateꝫ ex parte materię:ſic in arte ſyl
logiſtica p̃cipia formalia reducuntur ad duo: vt ad dici
de omni:⁊ ad dici de nullo:p̃cipia vero:quę ſe tenent ex
parte materię reducuntur ad vnum.ſcilꝫ ad illud princi
pium:de quolibet affirmatio vel negatio vera. ¶ Aduer
tenduꝫ tamen:ꝙ ſicut formę naturales:⁊ eductę de potē
tia materię quodãmodo in ipſa materia clauduntur: de
cuius potentia ſunt eductę:ſic principia formalia ſyllogi
ſmoruꝫ ad de quolibꝫ affirmatio reduci habent. Valeat
ſimile quantum poteſt:quia ars non eſt natura:ſed fit via
naturę. ¶ His declaratis de leui apparere poteſt enthi
memata rhetorica propter hoc ꝙ reducuntur in locos ⁊
maximas tanq̃ in principia ſe tenentia ex parte materię
reduci in dici de omni:⁊ de nullo tanq̃ in p̃cipia forma
lia. Nam cum enthimemata reducunt̃ ad ſyllogiſmum:
oportet principia ſyllogiſmi ſimpliciter aliquo modo re
ſeruari in enthimematibus.oriebatur ergo dubitatio:qm̃
ſequebatur. Utruꝫ enthimemata reducerentur in dici de
omni:⁊ de nullo:cum reducuntur in locos tanq̃ in ꝓpria
elementa:quia credebatur locos ⁊ dicta principia eodem
modo habere rationem principij:quod falſum eſt.

TErtio oſtendere reſtat. Utrum loci dia
lectici differant a locis rhetoricis
⁊ quomodo. Adhuc dixerūt quidã prędictos
locos ſic differre:quia loci rhetorici ſumunt̃
penes contingit.dialectici vero penes eſſe: ⁊
ita ſcḋm iſtos:ſi ex eiſdem terminis formetur locus:⁊ dica
tur.ſi hoc eſt:hoc eſt:erit dialecticus.ſi vero dicatur.ſi hoc
contingit:hoc cōtingit:erit rhetoricus. Sꝫ hoc eſt ſtultius
q̃ ex hoc impoſſibilia conſiderare:de facili enim ĩmo ſta
tim quicunq̃ eſſet dialecticus:fieret rhetoricus:ponendo
pro eſſe contingit.ĩmo cum loci ex natura propoſitionum
ſumantur ⁊ roborant ſyllogiſmos ex ꝑte materię:ad quē
cunqꝫ pertinet conſiderare propoſitiones de contingenti
pertinet etiam conſiderare locos formatos per contingit
cum ergo dialecticus conſideret non ſoluꝫ propoſitiones
de in eſſe:ſed de neceſſario ⁊ contingenti:vt patꝫ in primo
prioruꝫ:⁊ ſecundo perhyermenias qualitercūqꝫ formen
tur loci:ſiue per eſſe:ſiue per contingit:ſiue per neceſſe:nō
ꝓpter hoc per ſe loquendo effugient conſiderationeꝫ dia
lecticę. ¶ Propter hoc notãdū:ꝙ cum loci ſint elemēta
enthimematum rhetoricorum:⁊ etiam ſyllogiſmorū dia
lecticorū accipiēdo ſyllogiſmos dialecticos vt diſtinguū
tur contra ſyllogiſmum ſimpliciter:⁊ addunt quandam
habitudinem localem ſuper ipſum:ſi bene videre poteri
mus differentiam inter ſyllogiſmos dialecticos ⁊ rhetori
cos:ſimiliter inter ſyllo̕s ⁊ enthimemata:apparebit diffe
rentia ipſorum locoꝝ:cum ſcḋm differentiã p̃cipiatorum
ſequãtur principia eſſe diſtincta. ¶ Dixerunt enim q̄daꝫ
ſyllo̕s differre ab enthimematibus:quia in ſyllogiſmo re
quiruntur duę pręmiſſe. In enthimematibus vero nō de
bet poni niſi altera pręmiſſarū:quę differentia: ⁊ ſi nō eſt
oĩno abijcienda:eo ꝙ ph̄s eam innuat in ſcḋo priorum: tñ
totam queſtioneꝫ non euacuat. Nam enthimemata non
ſemper conſtant ex altera pręmiſſaruꝫ.ĩmo qñ altera nō
eſt nota vtraqꝫ pręmiſſarum eſt ponenda. Unde ph̄s ſu
pra non dixit ꝙ enthimema ſemper cōſtat ex paucioribꝰ:
ſed dixit.quoniã primus ſyllogiſmus ſcḋm ꝙ ſepe: vt quo
tienſcūq̃ altera pręmiſſarū eſt nota. Nam quotienſcūq̃
hoc eſt:ſolum altera eſt ponenda:eo ꝙ auditor alterã ſup
plet. Ideo notandū enthimemata ⁊ ſyllogiſmos differre
ſcḋm materiã.nam ſicut ſyllogiſmus demōſtratiuus ⁊ dia
lecticus differunt quantū ad materiã: vt quia demonſtra
tiuus conſtat ex neceſſarijs:dialecticus vero ex probabili
bus:ſic ſuo modo ſyll̕s dialecticę ⁊ enthimema diſtiguū
tur. Nã ſyllogiſmus dialecticę fit ex probabilibus:enthi
mema vero ex perſuaſibilibus: vl̕ per ſyllogiſmū dialecti
cū magis negociamur circa vera:per enthimemata vero
magis circa veriſimilia: vl̕ per ſyll̕m dialecticū magis de
ſcendimus in ſciãs ſpeculatiuas:per enthimemata v̊o ma
gis in politicas. ¶ Utrū aūt enthimemata rhetorica ad
ſciētias naturales:vel ad alias ſpeculatiuas artes adapta
ri poſſint:in ſequenti lectione dicet̃. Differētia vero ſcḋm
materiam per ſe loquendo nunq̃ facit diuerſitateꝫ in ſpe
cie:ſed vel facit differentiã in gñe:vel diuerſitatem in nu
mero:nunq̃ enim reperit̃ a ph̄o dictū diuerſitatem mãę

eſſe diuerſitatē ſpeciei: vel q̄ vnitas ſpeciei ſit vnitas materie. In quinto tn̄ metaphi. capitulo de vno. vult q̄ vnitas generis ſit vnitas materie. vnde ait q̄ ſm modū vnitatis generis eſt dicere: q̄ materia ſit vna: ⁊ tn̄ circa finem dicti capituli dicit: q̄ illa ſunt vnū numero: quoꝝ mā eſt vna. ℂEt vt appareat qn̄ diuerſitas māe ſit diuerſitas generis: vel vnitas eius vnitas generis: vel qn̄ vnitas vel diuerſitas ipſius eſt vnitas vel diuerſitas numeri ſolū: aduertendum materiam dupliciter ſuſcipere diuerſas formas. ℂPrimo ꝓpter extēſionē eius: ſicut videmꝰ diuerſos annulos fieri ex auro: eo q̄ materia auri ſit extenſa: ꝓpter quod in diuerſis partibus auri fiūt diuerſę formę anullares. ℂScdō hꝫ ſe diuerſitas ꝑdicta ſꝫ diuerſam intentionē materię: ſicut corpora ſupceleſtia differunt a corporibus exiſtentibus in ſpera actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ. Eſt enim talis diuerſitas ex ipſa materia: ſed non ſolū ex extenſione eius: vt q̄ materia ſit extenſa ex diuerſis ꝑtibus materię ſuſcipiantur diuerſę formę: ſed etiam diuerſa rōne materię. Nam materia ſuperceleſtium ⁊ inferioꝝ corporum non ſm eandem rationem ſuſcipiunt formas: cū illa ſuſcipiat formam non habentem contrarium: ⁊ complentem totum appetitum materię. hęc autem ſuſcipiat formam habentem contrarium non terminantem materię appetitum. Et ſicut diuerſitas ſumitur ex parte materię: vna propter extenſionem. alia vero propter rationem diuerſam: ſicut diuerſitas ex parte materię dupliciter accipitur ſm genus: ⁊ ſm numerum. Nam cū materia cauſat diuerſitatem propter ſui extenſionem facit differentiā numeralem: ideo diuerſi annuli aurei ſolo numero diſtinguūtur: ſed cum materia diuerſitatem facit propter rōnē diuerſā: ſic cauſat differentiam generis. ℂVñ ſupercęleſtia corpora ⁊ inferiora genere differunt: q2 corruptibile ⁊ incorruptibile non ſunt in eodem genere. vt poteſt haberi ex decimo metaphiſi. quę omnia ſi bene intellecta ſunt ſatis oſtendunt ſyllogiſmū ſimpliciter non eſſe genus ad ſyllogiſmum demonſtratiuum dialecticum: ſed vl'ē analogum: vel ſpecies reſpectu eoꝝ. Nam ſi materia neceſſaria ⁊ probabilis faciunt differentiam ꝓpter rationē diuerſam: eo q̄ dictę materię non ſm eandem rationem ſuſcipiant formam ſyllogiſticam: ſic pręd icti ſyllogiſmi differunt genere. ⁊ ſyllogiſmus abſolute ſumptus non ē genus ad iſta: ſed analogum: ſicut corpus eſt analogum ad ſupercęleſtia ⁊ inferiora. Sed ſi dicta diuerſitas eſt ꝓpter extēſionem materię: ſicut ſyllogiſmus demonſtratiuus ⁊ dialecticus ſunt eiuſdem ſpēi: ſicut hō maſculus ⁊ hō mulier quę non differunt niſi ſm differentias materiales ſūptas ex extenſione materię: ⁊ ſicut eſt in ſyllogiſmo demōſtratiuo ⁊ dialectico: q2 ſi diuerſitas inter ea ſumit̄ ex extēſione māe ſolū: ſic ſylł dialectici ⁊ rhetorici ſunt eiuſdē ſpēi: cū vero hoc eſt ꝓpter aliā ⁊ aliā rōnē: ſic differūt genere. ℂSed ſi quęratur: q̄ iſtoꝝ ſit: abſq3 dubitatione dicēdū eſt hoc eſſe ꝓpter rōnem diuerſam: nam mā pſuaſibilis ē ex qua hꝫ eſſe enthimema: ⁊ ꝓbabilis: ex qua hꝫ eſſe ſylł dialecticus: non ſm eandem rōnem recipit formam ſyllogiſticā. Oñſū fuit. n. ſupra enthimema a ſylło differre q̄tum ad māmꝫ ⁊ q̄tum ad formā. Per ſe enī eſt: q̄ i ſylło dialectico dꝫ exprimi tota forma ſylłi: q̄tumcūq3 pmiſſę ſint notę: non eſt ibi ſyllogiſmus: niſi exprimatur vtraq3 pręmiſſarum. Non eſt aūt per ſe ex parte enthimematis: quia vtraq3 pręmiſſa exprimatur: imo magis videtur eē per accidens: ⁊ ex parte auditoris: cui altera pręmiſſarum non eſt nota: propter quod eam neſcit addere: ſi ſolum dicatur altera. ⁊ iō ſępe enthimemata debēt cōſtare ex vna pręmiſſa: vel ex paucioribus propoſitionibus q̄ pmus ſyllogiſmus. vt raro aūt debent conſtare ex duabus pręmiſſis: q2 ea quę vergunt ad accidēs ſunt in paucioribus ⁊ raro. Hāc etiam diuerſam rationem declarat ipſa terminatio intellectus: cum per enthimemata aggeneretur fides: quę terminat intellectum ſm ſe: ex quo apparet q̄tū ad aliquid magis differre ſyllm̄ dialecticum ab enthimemate q̄ a ſylło demonſtratiuo. Nam ⁊ ſylłs demonſtratiuꝰ ſimplr determinat intellectū: non dialecticus: vterq3 tn̄ determinat ſm ſe. enthimema vero terminat ipſū: vt hꝫ ordinem ad voluntatem. ℂManifeſtū eſt ergo ſyllogiſmum dialecticum differre ab enthimemate genere. An aūt ſylłs dialecticus differat a ſylło numero: nō eſt pntis ſpeculationis. ℂViſo q̄uo differt enthimema a ſyllogiſmo dialectico: ſatis apparet quomodo differunt loci rhetorici a dialecticis. Nam ſicut propter diuerſam materiā: quę non ſm eandem rationem ſuſcipit formam ſyllogiſticam: differt enthimema a ſyllogiſmo dialectico genere. ſic propter eandem materię diuerſitatem loci rhetorici a dialecticis genere diſtinguūtur. Propter quod manifeſtū eſt: q̄ licet dialecticus ⁊ rhetoricus vtantur locis a maiori ⁊ minori. Et etiam ſi fere omnes loci dialectici nominarentur eodē nomine cum locis rhetoricis: hic ⁊ ibi ſumerentur ęquiuoce: vel analogicę. vnde maius ⁊ minus: vel locus a maiori ⁊ locus a minori dicitur analogice ꝓut eo vtitur rhetor ⁊ dialecticus: ſicut corpus dicitur analogice de corpore ſupercęleſti: ⁊ de iſtis inferioribus.

Unt itaq3 rhetorice ſpēs tres numero: tot enim ⁊ auditores orationum exiſtunt entes.

ℂQuia ſpectat ad rhetorem non ſolū terminare de enthimematibus ⁊ perſuaſionibus in cōmuni: ſed etiam in ſpeciali: vt patebit. ℂIdō phs poſtq̄ diſtinxit modos perſuadendi: ⁊ oñdit quibus inſtrumentis vtitur rhetoricus: ⁊ dedit differētiā inter enthimemata cōmunia ⁊ ſpecialia: ſiue inter perſuaſiones acceptas in cōmuni: ⁊ conſtitutas ex propoſitionibus ſpālibus. Hic in parte iſta determinat de vtriſq3 pſuaſiōibus: ⁊ duo facit: q2 primo determinat de perſuaſionibus i ſpāli. Scdō in generali. Scda ps incipit ibi. (Oīm aūt ꝓbabiliū orōnū vſus ⁊c.) circa mediū ſcdi lib. ℂCirca pᵐ duo facit. Nā p̄ dat modos pſuadēdi ſūptos ex parte oratiōis: ſiue ex parte rei. Scdō docet ſumere pſuaſiones ex parte dicentis ⁊ auditoris: ⁊ hꝫ fieri p mores ⁊ paſſiōes Scda ps ibi. (Ex qbꝰ gdē igit̄.) in pnᵒ ſcdi lib. ℂPerſuaſionū aūt ex pte rei duo ſunt gña: q2 qdā ſunt artificiales: ⁊ qdā inartificiales. Ideo pᵃ pars diuidit̄ in duas: q2 p̄ docet inuenire pſuaſiōes artificiales. 2ᵒ docet vti pſuaſionibus artificialibꝰ. Scda ps incipit circa finē primi lib. (De notatis aūt i artificialibꝰ.) ℂArtificiales aūt pſuaſiōes ſūt circa negociū politicū: qđ ē triplex: vꝫ: dliberatiuū: exclamatiuū: ⁊ iudiciale. vnde duo facit: q2 p oñdit ſpēs rhetoricę eſſe tres ſm tria pręta cta negocia ⁊ enthimemata rhetorica de illis fieri. Secūdo determinat de vnaquaq3 ſpecie rhetoricę ſingulariter. Scda pars incipit in fine huius capituli ibi. (Pręter hęc aūt diuiden t̄.) ℂCirca primum duo facit. Nam primo diſtinguit triplex negociū politicū: circa qđ verſat̄ rhetorica. Scdō oſtendit h̄ negocia habere quędam annexa. Scda ps ibi. (Oīm autē neq3 acta eſſe.) ℂItē prima pars diuiditur in duas. Nā pmo diſtinguit rhetoriſ ſpecies ſm triplex negocium. Secundo dat differentiā inter dicta negocia. Secunda ps ē ibi. (Deliberationis aūt.) ℂCirca primū tria facit. Nā p̄ dicit ſpecies rhetoricę eē tres ſm q̄ eſt triplex auditor. Secundo dat cauſam: quare ex diuerſitate auditoris diuerſificantur ſpecies rhetoricę. Tertio manifeſtat auditorem

eſſe triplicem ſm triplex negocium politicum: propter qđ ſequitur ſpecies rhetoricę eſſe tres ſʒ tria negocia politica circa quę verſatur. Secūda pars ibi. (Componitur qdē). Tertia ibi. (Neceſſe ē auditorē). Dic ergo: ꝙ ſpecies rhetoricę ſunt tres numero: qꝛ ⁊ auditores orationuʒ rhetoricarum exiſtunt tres tot entes. i. exñt tres nūero. ¶ Deiñ.

¶ Componitur quidem ex tribus oratio: ex dicēte: ⁊ de quo dicit: ⁊ ad quē: ⁊ finis: ad hunc ē.

¶ Hic dat cauſam dicti dicens: ꝙ oratio rhetorica cōponitur ex tribus. Ex dicēte: a quo eſt. Et ex re ſiue ex negocio de quo dicit. Et ex auditore: ad quem dicit. Et finis orationis rhetoricę eſt ad hunc. ¶ Dico aūt. i. expono auditorē. Et qui neceſſariū eſt oīa denoīari a fine: ⁊ ſm finē diuerſificari poſtq̄ʒ ad auditoreʒ eſt finis orationis rhetoricę: dignum eſt eſſe tres ſpecies rhetoricę ſm ꝙ eſt triplex auditor. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dico autem auditorem: aut ſpectatorem eē: aut iudicem. Judicem autem: aut factorū: aut futurorum. Eſt autem quidē q de futuris diſcernit velut capitaneus. Qui aūt de factis velut iudicator. Qui de potētia velut amplectator. Quare ex neceſſitate tria vtiqʒ erunt genera orationum rhetoricarum: deliberatiuuʒ: diſceptatiuum: ⁊ exclamatiuum.

¶ Ponit ipaʒ eē triplicē ſʒ triplex negociū politicū. vñ ait ꝙ neceſſe eſt auditorē aut ſpectatorē eſſe iudicem: iudicē aūt factoꝝ: aut futuroꝝ. nam in deliberatiōe auditor eſt iudex futuroꝝ: in iudicio eſt iudex factoꝝ: ſed in exclamatione auditor non ſe hʒ vt iudex: ſed ſe hʒ vt amplectator: qꝛ ſimplr̄ amplectitur ⁊ ſuſcipit. Qđ exclamās dicit: non eſt ſuum iudicare: vtrū ſic ſit vel non ſit: nec ſententiaʒ ꝓferre: eſt tñ ſuum inſpicere: ⁊ quaſi ſpeculatiue cognoſcere vtrum res ſic ſe habeat vel non. Nam cum hoc quod eſt amplectator eſt inſpectator vel inſpector. ⁊ ideo ait: ꝙ auditor: qui de futuris: diſcernit eſt velut capitaneus. talis vero auditor eſt iudex: qꝛ ſuum eſt proferre ſententiaʒ de ꝯſilijs datis. Qui aūt ē auditor đ factis dicitur iudicator. Qui vero eſt auditor de potentia: hoc eſt de rebus pręſentibus: qꝛ de tempore non eſt pñtialiter niſi in ſentētijs: ga cum ſit in continuo fluxu dicit̄ eſſe in potentia. talis enim auditor eſt amplectator. Cuʒ igitur exclamatio ſit de pręſentibus: ſiue de potentia: auditor in talibus non ē iudex: qꝛ ſm triplicem auditorē eſt triplex negociū: circa qđ verſatur rhetorica: cōcludit ꝙ ex neceſſitate tria ſunt genera orationum rhetoricarum. vʒ: deliberatiuuʒ: diſceptatiuū: ⁊ exclamatiuum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Deliberationis autem hec quidē exhortatio: hec aūt dehortatio: ſemper eniʒ qui ſinguli cōſulunt: ⁊ qui cōmuniter concionātur horuʒ alterum faciunt. Diſceptationis hec quidem accuſatio: hec quidem defenſio: horum. n. alteꝝ facere neceſſe litigantes. Exclamanti autē hec quidem laus: hoc autem vituperium.

¶ In iſta parte dat dr̄iam inter dicta negocia: ⁊ tria facit: qꝛ primo oſtendit ea differre penes actus. Scđo penes tēpora. Tertio penes fines. Scđa ibi. (Penes aūt). Tertia ibi. (Singulis āt hoꝝ). Diſtiguunt̄. n. ipa negocia penes actus. qꝛ actiones ſiue actus deliberatiui ſunt exhortatio. Semper. n. qui ſingulariter ꝯſulūt vni: ⁊ qui cauſant̄ cōuenit: vt qui conſulunt multis: faciāt alteꝝ hoꝝ: qꝛ hortātur vel dehortant̄: actiones vero diſceptatiōis ſunt accuſatio ⁊ defenſio: qꝛ litigantis eſt facere alteꝝ hoꝝ: vel eni accuſant vel defendunt. Exclamātis v̄o actiōes ſunt laudare ⁊ vituperare. iđ dicit̄ qdeʒ hoc qđ eſt laus. i. laudatio. hoc aūt vitupium. i. vitupatio. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Tpa aūt vniuſcuiuſqʒ hoꝝ ſunt deliberāti q dē futuꝝ. De futuris eniʒ deliberat qui exhortat̄: aut dehortat̄. Diſceptanti aūt p̄teritū. De actis. n. ſemper hic quidem accuſat: hic autem defendit. Exclamatiua autem principaliſſimū quidem preſens ſm exiſtentiam enim laudāt: aut vituperant omnes. Conuertūtur aūt ſepe ⁊ facta rememorantes: ⁊ futura p̄conizātes.

¶ Oſtēdit p̄dicta negocia differre ſm tpa: nā tpa vniuſcuiuſqʒ hoꝝ negocioꝝ ſunt: qui dicent̄. nā deliberatiōi ꝯuenit tp̄s futuꝝ: qꝛ de futuris deliberat: g hortantur ⁊ dehortant̄ diſceptatiui. i. litigatiui conuenit tp̄s p̄teritū. Naʒ de actis. i. đ p̄teritis vnꝰ litigans accuſat: ⁊ alter defendit: exclamatiui v̄o eſt circa pñs: qꝛ p̄ncipaliſſimū qđ in ea intēdit̄ eſt pñs. Nā ſm exiſtentiā oēs laudāt: vel vituperāt: ⁊ ſępe tñ exclamantes ꝯuertunt̄ ad facta: ſiue p̄terita rememorātes ea: ⁊ futura p̄nūciantes ⁊ p̄cauentes. De his p̄ncipaliſſimū tñ in tali negocio eſt tp̄s pñs: qꝛ nullus ꝓpter memoriā p̄teritoꝝ ⁊ ſpeʒ futuroꝝ laudat̄: niſi qꝛ ꝓpter talia nunc pñtialiter extimat̄ melior. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Singulis autem horuʒ finis alius eſt. Et tribus exiſtentibus tres. Deliberanti quidē conferens ⁊ nociuum. Qui enim exhortat̄ tanq̄ʒ melius conſulit. Qui. n. dehortatur tanq̄ʒ deterius diſſuadet. Alia auteʒ ad hoc coaſſumūt aut iuſtum aut iniuſtum: aut pulchrū aut turpe. Diſceptātibus iuſtum ⁊ iniuſtum. Alia autem ⁊ hi coaſſumunt ad hoc. Laudātibus vero ⁊ vituperantibus pulchrum ⁊ turpe. Alia aut ad hoc ⁊ his referunt.

¶ Oſtendit dicta negocia differre prius ꝓpter fines. ⁊ duo facit: qꝛ primo cuilibet negocioꝝ dictoꝝ dat aliū ⁊ alium finē: ſicut dedit eis aliā ⁊ aliā actionē: ⁊ aliud ⁊ aliud tp̄s. Scđo manifeſtat qđ dixerat. Scđa ibi. (Fit aūt ſignuʒ). Dicit g̊: ꝙ ſingulis hoꝝ negocioꝝ eſt alius ⁊ alius finis: ⁊ tribus exñtibus negocijs ſunt tres fines. Nā finis deliberatiui eſt conferens ⁊ nociuum. Nā cum actiones deliberātis ſint hortari ⁊ dehortari: hortantis eſt finis conferens. nam qui hortatur ſemper conſulit aliquid tanq̄ʒ melius. Dehortanti auteʒ finis eſt fugere nociua. nam qui dehortatur ſemper diſſuadet aliquid tanq̄ʒ deterius. Alia auteʒ ad hoc coaſſumunt: quia quicquid aliqui dicunt conſulentes dicunt propter hoc vʒ vt fugiamus nociuum: ⁊ proſequamur proficuum. Juſtuʒ ⁊ iniuſtum: pulchruʒ ⁊ turpe ſunt fines aliorum negocioruʒ: vt diſceptatiui ⁊ exclamatiui. Nam finis diſceptabilibus eſt proſequi iuſtum ⁊ fugere iniuſtum: vel oſtendere ꝙ ipſi habeant iuſtuʒ: aduerſarij iniuſtum: propter hoc vt propter iuſtum ⁊ iniuſtum: ſicut ⁊ laudantibus ⁊ vituperantibus finis eſt pulchrum ⁊ turpe: vt laudando oſtendit negocium alicuius pulchꝝ: vituperando vero oſtendit ipſum turpe: hi aūt. i. laudātes ⁊ vituperātes referūt talia ad hoc. i. ad pulchrum ⁊ turpe. ¶ Sed dubitaret forte aliquis nō eſſe tres fines negociorum: ſed ſex: cum tria ſint negocia: ⁊ cuilibet negocio aſſignetur duplex finis. ¶ Ad quod forte diceret aliquis al-

terum

terum illorum non habere rationem finis: quia in deliberatione proficuuꝫ hꝫ rationem finis non nociuū: ⁊ in litigatione iuſtū non iniuſtū: ⁊ in exclamatione pulchꝝ eſt finis non turpe. Sed ſic dicendo non bene diceremus: naꝫ in deliberatione ponitur finis nociuum: non propter proſequendum: ſed fugiendum: ⁊ fugere nociua habet rōneꝫ boni: ſic ⁊ rationem finis: qꝛ finis ⁊ bonum idem ſunt: vt dicit Cōmentator. ii° metaphi. Nociuuꝫ igitur ſic acceptū habet rationem finis: eodeꝫ modo in alijs ſe habet. ¶ Jō notandum quodlibet dictorum habere aliquo modo rationem finis: nec tamen propter hoc ſunt ſex fines: qꝛ proficuum ⁊ nociuum non habent rationem duorum finiuꝫ: ſed vnius finis: nec tamen propter hoc ſunt ſex fines: qꝛ ꝓficuum ⁊ nociuum non habent rationem duorum finiuꝫ: ſed vnius finis: ſic iuſtum vel iniuſtuꝫ ſe habent vt vnus finis: ⁊ turpe ⁊ pulchrum eodem modo. Eſt enim ꝓficuū finis ⁊ nociuum finis: ⁊ pulchrum ⁊ turpe eodē modo: ſed non proprie alius finis. Nam finaliter loquendo vbi vnū propter alterum: vtrobiqꝫ tantū ē vnum. eſt enim bonuꝫ tota cauſa: quare aliquid habet rationē finis. Si ergo ſūt aliqua duo: quorum vnum quicquid bonitatis habet: habet in ordine ad aliquid: bonitas vnius non proprie ponit in numeruꝫ cum bonitate alterius: nec ſunt magis bonū ambo ꝗ̄ alteꝝ ſolū. Vñ ſi potio totā bonitatē ſuā hr̄et in ordine ad ſanitatē: nō eſſet maius bonū ſanitas ⁊ potio ꝗ̄ ſanitas ſolū. et per ꝯſequens bonitas potionis nō poneret in numerum cum bonitate ſanitatis: qꝛ ſi poneret ī numerum: cum bonum additum bono efficiat magis bonum: ſanitas ⁊ potio magis eſſet bonum ꝗ̄ ſanitas ſoluꝫ: cuius contrariuꝫ ponebatur. ¶ Cum igitur nociuū nō ſit finis inquantum eligendum eſt: ſed inquantuꝫ fugiēdū: ⁊ fugere nocumentum ſit quoddā ꝓficuum: tota ratio bonitatis ē in nociuuꝫ fugiendo: vnde rationem finis ſumit in ordine ad ꝓficuum: ꝓpter quod nociuum ſic acceptuꝫ non dicit alium finem a ꝓficuo. ſic etiam iniuſtum nō dicit alium finem a iuſto. Nā cum aliquis oſtendit aduerſariuꝫ habere iniuſtū: hoc non facit niſi vt ex hoc appareat ꝙ ipſe habꝫ iuſtuꝫ: ſimili etiam modo de turpi ⁊ pulchro ſciendum eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autem quemadmodum dictuꝫ eſt ſingulis ſic finis. De alijs quidē eniꝫ nunꝗ̄ vtiqꝫ litigabunt: puta qui dijudicatur quomodo nō fuerit factū: aut quomodo non nocuerit. Qui autem iniuriam fecit: non vtiqꝫ confitebit̄. Nihil. n. vtiqꝫ opus eſſet diſceptatione.

¶ Manifeſtat hͦ in litigatione. Scd̄o in deliberatōe. Tertio in exclamatiuo. Scd̄a ibi. (Silr̄ aūt ⁊ deliberantes). Tertia ibi. (Silr̄ aūt ⁊ laudātes). Dicit ḡ ꝙ vt appareat veꝝ eē: vt dcm̄ ē: ⁊ ꝙ ſingulis ſit finis ſic: ſicut dcm̄ ē: eſt hͦ ſignuꝫ: qꝛ de alijs nunꝗ̄ litigāt: vtputa qui iudicat quomodo non fuerit factum: aut quomodo non nocuerit: ideo aliquando ſe confitetur feciſſe ⁊ nocuiſſe: ſed ꝙ iniuriam. i. ꝙ iniuſtitiam fecerit: nunꝗ̄ confitebitur. per ſe ergo ⁊ primo intendit̄ iuſtū vel iniuſtū. Si aūt litigāt de fcō vel nō facto: nocumento vel non nocumento: hoc eſt inquantuꝫ per talia arguitur iuſtum vel iniuſtum. ⁊ ideo ſi quis confiteretur iniuſtitiam: qꝛ iam haberetur propoſituꝫ: nō eēt opus diſceptatione: neqꝫ litigio. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Similiter autem ⁊ deliberantes. Alia quidē ſepe facere nituntur. Qui auteꝫ inutilia conſuluerit: aut a proficuis diſſuaſerint: nō vtiqꝫ cōfitebuntur: nihil enim vtiqꝫ confitebuntur: ꝙ autem non iniuſtum vicinos in ſeruitutem redigere: ⁊ eos: qui nihil iniuriabantur ſepe nihil curant.

¶ Manifeſtat hoc idem in deliberatiuo dicens: ꝙ ſimiliter deliberantes ſępe fatentur: ꝙ conſuluerint inutilia: ſꝫ ꝙ diſceſſerint a proficuis: non vtiqꝫ confitebuntur. Eſt. n. finis in talibus proſequi proficuum: ⁊ fugere nociuū: ⁊ nō iuſtum vel iniuſtum: ⁊ ideo conſulentes ſępe nihil curāt inanimare ciues: ⁊ dicere eis: quaſi non ſit iniuſtum: ideo iuſtum ⁊ bonum redigere vicinos in ſeruitutem: ⁊ eos vicinos: qui nihil iniuriabantur. Si ergo poſſint conciuātes conſulere proficuum: nihil curant de iniuſto: cum ſit tantum iniuſtuꝫ iniuriari nō iniuriantibus. ¶ Deinde cū. d.

¶ Similiter ⁊ laudantes ⁊ vituperantes nihil conſiderantes ſi cōferentia egerunt aut nociua Sed etiam in laude ſepe ponunt: ꝙ paruipendens quod ipſi erat precioſum: egit quod pulchrum: vtputa Achillem laudant: ꝙ adiuuit amicū Patroclum: ſciens ꝙ oportebat ipſuꝫ mori: cuꝫ poſſet viuere. Huic auteꝫ talis mors pulchrior erat: viuere autem conferens.

¶ Manifeſtat hoc in exclamatiuo. Et duo facit: qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secundo concludit ꝙ oportet hr̄e propoſitiones de his: quę dicta ſunt. ſi volumus formare ſyllogiſmos rhetoricos. Secūda ibi. (Manifeſtū ergo). ¶ Dicit ergo primo: ꝙ ſimilr̄ laudantes ⁊ vituperātes ſolum intendunt pulchrum vel turpe. Unde nihil ꝯſiderāt vtrum illi: quos laudare intendunt: egerint cōferentia vl̄ nociua: ideo multotiens ponunt in laude: ꝙ aliquis paruipendens: quod erat eis pręcioſum: hoc eſt proficuum ⁊ cōferens egit: quod erat pulchrum: vtputa: laudant Achillē qui adiuuit Patroclū amicū ſuuꝫ: ſciens ꝙ ſimulabat cū oportebat eum mori: tum poſſet viuere: ſi non auxiliaret̄. ergo erat ipſi Achilli talis mors: vt ꝓ amico mori pulchrius ꝗ̄ vita viuere: tamen erat ei conferens ⁊ proficuuꝫ. ſolum ergo conſequi pulchrum ⁊ vitare turpe eſt finis in cōtione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifeſtum autem ex dictis: ꝙ neceſſe de his habere primum propoſitiōes: retineria. n. ⁊ ycota: ⁊ ſigna propoſitiones ſunt rhetorice. Totaliter quidem. n. ſyllogiſmus ex propoſitionibus eſt: enthimema autem ſyllogiſmus eſt ex dictis propoſitionibus.

¶ Concludit manifeſtum eſſe ex eis: quę dicta ſunt: ꝙ neceſſe eſt de his. i. de exclamatiuis: ⁊ iudicialibus habere ꝑmum propoſitiones: ⁊ ex propoſitionibus formare enthimemata: ⁊ addit quales ſunt propoſitiōes rhetoricę dicēs ꝙ detineria ſiue retineria: ⁊ ycota: ⁊ ſigna ſunt propoſitiones rhetoricę. Habitū enim fuit ſupra enthimemata rhetorica reduci ad triplicem figuram vt reducantur ad primam conſtāt ex retinerijs. ſiue ex prodigijs: vt reducātur ad ſecundam conſtant ex ycotibus: vt reducantur ad tertiam conſtāt ex ſignis. Jtaqꝫ ſignuꝫ in tertia figura: qꝛ nō habet proprium nomen: accipit nomen cōmune: ⁊ dicitur ſignū: ꝙ aūt tales ſint ꝓpoſitiones rhetoricę: ⁊ qꝛ enthimemata ex talibus conſtant: oſtendit ex hoc ꝙ ſyllogiſmus eſt ex propoſitionibus totaliter. i. ex propoſitionibus totalibus ⁊ vniuerſalibus. enthimema autem: qꝛ eſt quidam defectiuus ⁊ ſenſibilis ſyllogiſmus: conſtat ex propoſitionibus dictis: quę formant̄ ex ꝑticularibus ⁊ ſingularibus.

Uult enim ꝙ dialectica:quę cõſiderat de ſyllogiſmo ma
gis ſit de re circa vniuerſalia.rhetoꝛica vero:quę eſt de en
thimemate magis circa ſingularia. ¶ Deinde cũ dic.

¶ Quoniaꝫ auteꝫ neqꝫ acta eſſe: neqꝫ agenda
poſſibile. Sed poſſibilia neqꝫ qui nõ fiebant:
aut futura erãt non poſſibile eſt:hec quideꝫ ac
ta in pꝛeterito:hec auteꝫ in futuro agi neceſſari
um eſſe deliberanti: ⁊ diſceptanti: ⁊ exclama-
tiuo habere ꝓpoſitiones de poſſibili ⁊ impoſ
ſibili: ⁊ ſi factuꝫ fuerit:aut nõ: ⁊ ſi erit:aut nõ.

¶ Poſtq̃ oſtendit phs circa quos fines ſumendę ſunt ꝓ
poſitiones rhetoꝛicę: oſtendit quę annexa ſumi debeant.
Sunt autem duo annexa dictis finibus. Primum eſt poſ
ſibile ⁊ impoſſibile. Scdm eſt magnum ⁊ paruum:iõ duo
facit:qꝛ pꝛimo oſtendit pꝛimum annexum. ſecũdo ſecun-
dum. Secũda aũt ibi.(Adhuc autem quoniam). Dicit ḡ
ꝙ non eſt poſſibile impoſſibilia acta eſſe:neqꝫ agenda:ſed
poſſibilia ſunt illa:quę ſunt acta: ⁊ aguntur: ⁊ agentur: ⁊ iõ
quia non fiebant:neqꝫ futura erant:non poſſibile hęc qui
dem acta eſſe in pꝛęterito quantum ad ea:quę non fiebãt:
h autem agi in futuro quantum ad ea:quę futura nõ erãt:
ſicut etiam ſupplendum eſt:ꝙ talia nõ fiebant in pꝛęſen-
ti: ⁊ qui de pꝛęterito conſiderat iudiciale:de pꝛęſenti excla
matiuum:de futuro deliberatiuum:cum impoſſibilia nõ
habeant oꝛdinem ad aliquid dictoꝛum tempoꝛum: ſꝫ poſ
ſibilia neceſſe eſt deliberanti: ⁊ diſceptanti: ⁊ exclamatiuo
habere pꝛopoſitiones de poſſibili ⁊ impoſſibili:non tanq̃
de fine:ſed tanq̃ de annexo fini: ⁊ hoc vt ſciant ſi fuerit fa
ctum aut non factum quantum ad iudiciale vel diſcepta
tiuum:aut erit vel non erit quantum ad deliberatiuum.
Et ſupplendum eſt autem eſt aut non eſt quantum ad ex-
clamatiuum. ¶ Aduertendũ ꝙ hic nullam mentionẽ fa
cit de pꝛęſenti:qꝛ pꝛęſens pꝛopꝛie ſumptum non eſt niſi in
ſtans:in quo nihil poteſt fieri. et ideo ſic ſumptum pſens
non pertinet ad exclamatiuum. Alio modo ſumitur pꝛę-
ſens ſm conſuetum modum loquendi pꝛout compꝛehen
dit partem pꝛoximo pꝛęteriti: ⁊ pꝛoximo futuri: ⁊ ſic ꝑtim
ad exclamatiuum pertinet:vnde non opoꝛtuit fieri mẽtio
nem de eo aliã a pꝛęterito ⁊ futuro. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Adhuc autem quoniaꝫ omnes ⁊ laudantes:
⁊ vituperantes: ⁊ exhoꝛtantes: ⁊ dehoꝛtantes
⁊ accuſantes: ⁊ defendentes non ſoluꝫ ea:que
dicta ſunt oſtendere tentant: ſed quod ⁊ ma-
gnuꝫ aut paruum:bonum aut maluꝫ:vel pul-
chꝛum aut turpe:vel iuſtum aut iniuſtum:vel
ſm ſe dicentes: aut adinuicem comparantes.

¶ Determinat de ſecũdo annexo: ⁊ duo facit: qꝛ pꝛimo oſtẽ
dit magnum ⁊ paruum eſſe annexum pꝛędictis finibus.
Secundo excludit:ꝙ de talibus opoꝛtet nos habere pꝛo-
poſitioneſ. Secunda ibi.(Palamqꝫ opoꝛtebit). Dicit er
go adhuc omnes laudantes ⁊ vituperantes quantum ad
exclamatiuum: ⁊ exhoꝛtãtes quantum ad deliberatiuum
⁊ accuſantes ⁊ defendentes quantum ad iudiciale non ſo
lum tentant oſtendere quę dicta ſũt:vt qđ poſſibile vl' im
poſſibile:ſed ꝙ magnum aut paruum ſit bonum aut ma
lum quantum ad finem deliberatiuum: ⁊ ꝙ magnuꝫ aut
ꝑuuꝫ ſit pulchꝛum aut turpe quantum ad exclamatiuum:
⁊ ꝙ iuſtum vel iniuſtum ſit etiam magnum vel paruum:
⁊ hoc vel ſm ſe dicentes: aut adinuicem cõparantes. Qꝛ
magnum ⁊ paruum poteſt oſtendi dupliciter vel ſimplici
ter ⁊ in ſe:vel in comparatione ad aliud: vt euellens ocu-
lum alteri ſimpliciter magnum damnum infert:tamẽ in
fert paruum damnum ad aliud in comparatione ad illuꝫ
qui exterminat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Palam quia opoꝛtebit vtiqꝫ ⁊ de magnitu-
dine ⁊ paruitate: ⁊ de maioꝛi ⁊ minoꝛi pꝛopo
ſitiones habere: ⁊ vniuerſaliter de vnoquoqꝫ:
puta ꝙ magis bonum:aut ꝙ minus: vel iuſti-
tia aut iniuſticia: ſimiliter auteꝫ ⁊ de alijs. De
quibus quidẽ igitur ex neceſſitate opoꝛtet dice
re pꝛopoſitiones dictum eſt.

¶ Concludit palam eſſe: ꝙ opoꝛtet habere pꝛopoſitiones
de magnitudine ⁊ paruitate:conſiderando magnuꝫ ⁊ par
uum in ſe: ⁊ de maioꝛi ⁊ minoꝛi conſiderando ipſum in cõ
paratione ad aliud: ⁊ tales pꝛopoſitiões opoꝛtet nos habe
re vniuerſaliter:vtputa pꝛopoſitiões cõmunes poſſibiles
adaptari ad omnes fines: ⁊ de vnoquoqꝫ.i. pꝛopoſitiones
ſpeciales ad iſtum finem vel ad illuꝫ: vtputa ꝙ iſte finis
vt iuſtitia vel iniuſtitia eſt magna vel parua. ſimiliter au
tem de alys:vt ꝙ pulchꝛum aut turpe ſit magnum vl' par
uum. ¶ Ad intelligentiam dictarum notandum: ꝙ ma-
gnum ⁊ paruum poſſunt ſumi ſm ſe in comparatione ad
aliud:non ꝙ ſemper non ſint relatiua ⁊ ad aliud: ſunt eni
ad aliquid magnum ⁊ paruum:ſicut multum ⁊ paucum:
ſed dicitur ſm ſe ſumi vel ſimpliciter:quoniam non reſpe
ctu huius vel iſtius eſt tale:ſed ſimpliciter ad ſuuꝫ genus
comparatuꝫ tale dicitur: vt homo dicitur magnus ſimpli
citer ſiue paruus:quoniam in genere hominum eſt talis:
⁊ cõmunem ſtaturam hominum excedit:vel ab ea dficit.
In comparatione autem ad aliud dicitur magnum ſiue
paruum:ꝙ tale eſt reſpectu huius vel illius. vnde non eſt
inconueniens aliquem eſſe magnum ſimpliciter: qui eſt
paruus reſpectu huius. ſimiliter de paruo dicendum eſt.
¶ Ultimo epilogat quod dictũ ẽ:de quibus finibus: ⁊ de
quibus alys:aut annexis ex neceſſitate opoꝛtet pꝛopoſitio
nes dicere.

HIc ſunt tria declaranda. ¶ Pꝛimum
vtrum rhetoꝛica ſufficiẽter di
ſtinguatur a dialectica: ⁊ ſit alia ſciẽtia ab ea:
ex eo ꝙ dialectica eſt de ſyllogiſmo: q magis
eſt applicabilis ad vniuerſalia. rhetoꝛica ve-
ro eſt de enthimemate:quod magis applicabile eſt ad fa-
cta ſingularia. ¶ Secundo: vtrũ ſpectet ad rhetoꝛem con
ſiderare de ſpecialibus pꝛopoſitionibus circa negocia po-
litica:cum pꝛopꝛia enthimemata rhetoꝛica dicantur eſſe
enthimemata cõmunia. ¶ Tertio: vtruꝫ rationes rheto
ricę poſſint fieri in materia naturali: ⁊ in ſcientys ſpecula
tiuis: ⁊ circa vniuerſalia:cum pꝛopꝛia materia rõnuꝫ rhe
toꝛicarum ſint facta ſingularia ⁊ negocia politica: ex qui-
bus hñt conſurgere paſſiones obliquantes regulaꝫ rõnis.
¶ Pꝛopter pꝛimum notandum:ꝙ phs ſupꝛa circa pꝛimũ
volens oſtendere quomodo ſe hꝫ rhetoꝛica ad dialecticã
ait: rhetoꝛicam quandam dialecticam eſſe. eſt enim rhe-
toꝛica quędam diſputatiua ſcientia. Sic enim imaginari
debemus: ꝙ dialectica ſimpliciter diſputatiua vel ratio-
cinatiua eſt. Nam cum ratiocinari ſit actus rationis: illa
ſcientia quę ſimpliciter eſt de actibus rationis:ſimpliciter
debet dici ratiocinatiua. Et quia huiuſmodi eſt dialectica
ſimpliciter:ratiocinatiua eſt. inde eſt ꝙ ſyllogiſmus ⁊ in-
ductio:quę ſunt rationes:ſimpliciter ſunt inſtrumenta ip
ſius: ⁊ potiſſime ſyllogiſmus:qui eſt potiſſime ſimpliciter
ratio. Rhetoꝛica vero non eſt de actibus rationis ſimpli-
citer ⁊ abſolute ſumptis:ſꝫ eſt de eis vt ſunt applicabiles
ad facta ſingularia: ideo ait philoſophus: ꝙ accidit rhe-

torica veluti adnatam partem quandam dialecticę eē ⁊ negocij: quod eſt circa mores. Nā ſicut geometria eſt de linea ſimpliciter: perſpectiua vero non eſt de linea abſolute ſumpta: ſ3 de linea viſuali. Et ſicut ariſmetrica ē de numero ſimpliciter. muſica vero non eſt de numero ſimplr: ſed prout eſt applicabilis ad ſonos: ſic dialectica eſt de rationibus: ſiue actibus rationis ſimpliciter. rhetorica vero eſt de eis: vt ſunt applicabiles ad moralia: ideo bene dcm̄ eſt: ꝙ adnatum eſt rhetoricę eſſe quandam dialecticā applicabilem ad negocium circa mores. et inde eſt ꝙ inſtrumenta rhetoricę ſunt exēplū ⁊ entbimema. Nā exemplū non eſt ratio ſimpliciter: nec concludit ex neceſſitate: cum ex ſolo particulari arguat: ſic ⁊ per entbimema: qꝛ arguit ex ycotibus ⁊ ſignis: ⁊ raro accipit prodigia: vl' ſigna neceſſaria: ſed plurimum accipit vt in pluribus: ideo eſt quidā defectiuus ſyllogiſmus. ſyllogiſmus vero ⁊ inductio ſunt quę magis ſunt ratiōes ſimpliciter. ⸿ Viſo quomodo ſe h3 rhetorica ad dialecticā3: ⁊ quomodo diuerſis inſtrumētis vtitur ab ipſa. duplici via inueſtigare poſſumus ipſam eſſe alteram ſcientiam a dialectica. ⸿ Prima via ē quodāmodo cōis: nam non poteſt eſſe vna ſcientia de aliquo ſimpliciter: ſed de aliquo contracto ad hoc: ita vt illud: ad quod contrabitur: nec oriatur a principijs eius: nec in ſua ratione includat ipſum. Nā de naſo ſm ſe: ⁊ vt eſt ſimus poteſt eſſe vna ſciētia: ⁊ qꝛ ſimitas oritur de principijs naſi: ⁊ vniuerſaliter de iſto in ſe: ⁊ vt eſt paſſionatus eſt vna ſcientia: ſi paſſio illa oriatur ex principijs eius: ſicut eſt de corpore mobili ad formam eſt vna ſcientia vt ſcientia naturalis. ⸿ Nā in corpore mobili ad formā3 clauditur ratio corporis mobilis ſimpliciter. nam cu3 ſcientia ſit vna qꝛ eſt vnius generis ſubiecti: vt vult phūs primo poſteriorum caplo de vnitate ⁊ diuerſitate ſcientiaru3. oportet ꝙ ſi ſcientia conſiderans de aliquo tali debet eſſe altera ab ea: quę conſiderat de eo ſimpliciter: per quod eſt tale: non oriatur ex principijs eius: cum habitum ſit vnam ſcientiā eſſe de paſſione ⁊ ſubiecto: nec in ſua ratione includat ipſum: nec habeat ſe vt pars eius: qꝛ conſideratio ſubiecti ⁊ ſuarum partium poteſt pertinere ad vnam ſcientiam: ⁊ iō quia viſuale nec oritur a principio lineę: nec includit i ſua ratione lineam de linea ſimpliciter: ⁊ de linea viſuali nō eſt ſciētia vna. ⸿ Sic etia3 qꝛ negocia politica non ſe hñt vt paſſio reſpectu actuu3 rationis: neq3 vt pars de actibus rationis ſimpliciter: ⁊ de eis vt ſunt applicabiles ad moralia non poteſt eſſe ſcientia vna: cum hęc ⁊ illa non conſiderant ea: de quibus determinant ſub vna rōne. ⸿ Na3 cū habitum ſit rhetoricam ſe habere ad dialecticam quodāmodo: ſicut perſpectiua ad geometriam: ⁊ muſica ad ariſmetricā: ſicut muſica ⁊ perſpectiua ſunt alię ſcientię a geometria ⁊ ariſmetrica: ſic rhetorica ē alia a dialectica: ex eo ꝙ non conſiderat rationes ſimpliciter vt dialectica: ſ3 cōſiderat eas vt ſūt applicabiles ad negocia ſingularia. Unde ſicut muſica eſt aliquo modo inter ariſmetricam ⁊ naturalem phiam: habet quendam ordinem ad vtrunq3: cū ſit de numero relato ad ſonos: ⁊ determinare de numero ſpectet ad ariſmetrica3: de ſono vero ad naturalem: tamē quia muſica in propoſitionibus ſuis tenet modum ariſmetricum: ⁊ incedit ſm propoſitiones illas: debet dici quędā ariſmetrica: nō quędam naturalis: ⁊ ſi admitteret conſuetudo: diceremus ꝙ ariſmetrica totalis: eo ꝙ ſit de numero ſimpliciter. ⸿ Muſica vero eſt quędam pars ariſmetricę: ſiue eſt quędam ariſmetrica particularis: eo ꝙ nō ſit de numero ſimpliciter: ſed de numero tali: ⁊ ō numero relato ad ſonos: ſic etiam rhetorica: eo ꝙ habet quenda3 ordinem ad dialecticam ⁊ politica3: ⁊ dialectica eſt ſimpliciter diſputatiua: ſiue ē dialectica totalis: eo ꝙ ſit ō actibus rationis ſimpliciter. Rhetorica vero eſt quędam dialectica: quia eſt de actibus rationis non quocunq3 modo ſumptis: ſed vt ſūt applicabiles ad facta ſingularia. ⸿ Aduertendum tamen: ꝙ licet rhetorica habeat quendam ordinem ad dialecticam: ſicut perſpectiua ad geometriam: ⁊ muſica ad ariſmetrica3: iſta tamen ſimilitudo non eſt per omnem modum: nam non proprie accipitur ſubalternatio inter rhetoricam ⁊ dialecticam: ſicut inter dictas ſcientias: qđ ſic oſtenditur: qꝛ ad hoc ꝙ ſcientia ſubalternatur ſcientię: requiritur ꝙ ſcientia ſubalternata addat aliquid ſuper ſcientiam ſubalternantem: eo ꝙ oportet ipſam eſſe magis ſenſibilē ⁊ magis ſubiectā. ⸿ Et vlterius illud additum non debet oriri a ſubiecto vel ſuis principijs: ita ꝙ ſe habeat vt paſſio eius. ⸿ Rurſum non o3 includere in ſe rationem ſubiecti: ſicut pars ſubiectiua includit totum vniuerſale: eo ꝙ tota ratio generis de neceſſitate continea tur in ſpecie: debet tamen in illo addito ſaluari ratio eius: de quo per ſe determinatur in ſuperiori ſcientia: vt apparet in perſpectiua: quę aliquid addit ſupra lineam ſimpliciter: de qua conſideratur in geometria. addit enim viſuale. Propter quod perſpectiua eſt magis ſenſibilis geometria: ⁊ huiuſmodi additum nec ſe habet vt paſſio lineę: ſaluatur tamen rō lineę in linea viſuali. ⸿ Sed ſi rhetoricā comparemus ad dialecticā: inuenimus ipſam magis ſenſibilem dialectica: eo ꝙ non ſit de ſyllogiſmo ſimpliciter. ſed de ſyllogiſmo quodammodo ſenſibili: vt de ſyllogiſmo applicabili ad negocium morale: ⁊ huiꝰ negociu3 qđ contrahit ſyllogiſmum rhetoricum: nec ſe habet vt paſſio ſyllogiſmi: neq3 vt ſpecies eius: ſiue pars ipſius: ſicut viſuale nec eſt paſſio lineę: neq3 pars: attamen in ſyllogiſmo tali nō reſeruatur ratio ſyllogiſmi ſimpliciter: ſicut in linea viſuali reſeruabitur ratio lineę: quia vt tactum fuit ſupra ſyllogiſmus rhetoricus: ſiue entbimema eſt quędam obliquitas ſyllogiſmi ſimpliciter. ⸿ Uñ ſicut tactū fuit: ſicut ſophiſta nō ſubalternatur dialecticę: eo ꝙ ſophiſma ſit obliquitas ſyllogiſmi: ſic rhetorica proprie ſubalternatur illi: quia in entbimemate nō proprie ſaluatur ratio ſyllogiſmi: attamen plus recedit a ſubalternatione dialectice ſophiſta q̄ rhetor ſm materiam pretactam: eo ꝙ ſophiſma plus obliquatur a ſyllogiſmo q̄ entbimema. Propter qđ ſciendum quandam viam cōmunem rhetoricę ⁊ multis alijs: ſm qua3 ſcientia magis ſenſibilis diſtinguitur a ſciētia altiori. Sequitur rhetoricam eſſe aliam ſcientiā a dialectica: eo ꝙ eſt de rationibus magis ſenſibilibus ⁊ applicabilibus ad ſingularia. Illa vō eſt magis ō actibus rationis ſimpliciter ſumptis: ⁊ applicabilibus ad vniuerſalia: ⸿ Nec ꝑpter h ꝙ rhetorica nō ſubalternatur dialecticę ſicut perſpectiua ſubalternatur geometrię: ſequitur rhetoricam non eſſe diuerſam ſcientiam a dialectica: q̄uis perſpectiua ſit alia a geometria: imo magis ſequit̄ oppoſitu3: qꝛ ſm hanc viam magis diuerſificatur dialectica a rhetorica q̄ perſpectiua a geometria: cum magis reſeruetur ratio lineę i linea viſuali q̄ ratio ſyllogiſmi in ſyllogiſmo rhetorico. ⸿ Secūda via ad oſtendendum hoc idem eſt propria ſcientijs rationalibus. Nam vt ſupra oſtēſu3 fuit ratio eſt male terminabilis termino ꝓprio: ⁊ bñ terminabilis alieno. Nā ratio ſm ꝙ hmōi videtur ſemper tendere in aliquid: de quo eſt ratio: propter quod nihil miru3 videtur: ſi ea: ad quę ratio applicatur: rationem diuerſificāt. Et quia rhetorica eſt de actibus rationis: vt ſunt applicabiles ad negocium morale: non ſm eandem rationem conſiderabit de actibus rationis rhetorica ⁊ dialectica: ⁊ erit alia ſcientia rhetorica a dialectica: cum per talem applicationem ad facta ſingularia diuerſificentur ſylli rhetorici a dialecticis: ꝑpter quod declaratū eſt qđ volebamus.

Viſo ꝙ rhetorica eſt quędam dialectica circa morale negocium: de leui oſtendit: qđ ſecundo dicebatur declarandum: vȝ: vtruȝ ſpectet ad rhetorem conſiderare ſpeciales ꝓpoſitiones circa negocium politicum: cum ꝓpria enthimemata eius videantur eſſe cõmunia. Naȝ ꝯſiderare de ſpecialibus propoſitionibus tripliciter põt contingere. ¶ Nã primo ⁊ principaliter ꝯſiderãt de talibus ſcientię reales: que ſunt de illis rebus: quę ſignãtur ꝑ terminos conſtituentes dictas propoſitiones: ⁊ ſic ſunt ꝓpoſitiones naturales: quę conſtituuntur ex terminis ſignãtibus naturalia: ⁊ morales: quę ex moralibus. ¶ Scđo de talibus cõſiderare pñt artes: quę non ſunt de rebus principaliter: ſed ſunt de actibus rationis vt ſunt applicabiles ad illas. ¶ Tertio de ſpãlibus ꝓpoſitionibus conſiderare poteſt ſcientia: quę non eſt de rebus: nec de actibus rõnis vt ſunt applicabiles ad illa: ſed de actibus rationis ſimpliciter: dũtamẽ per talia ſpecialia ipſi actus rõnis magis innoteſcunt. Ex quo apparet: ꝙ rhetorica etiã vt eſt docens poteſt conſiderare de ſpecialibus propoſitionibus: ⁊ maxime de moralibus: non ſolum ex eo ꝙ per talia magis innoteſcũt nobis ſyllogiſmi rhetorici: ſed qꝛ de ſe tales ſyllogiſmi ad talem materiam magis ſunt applicabiles: dialectica vero licet vt eſt vtens de ſpecialibus ꝓpoſitionibus cõſideret: eo ꝙ loci cõmunes ad ſpecialem materiã ſunt applicabiles: tñ qꝛ ipſa vt eſt ſcientia de actibus ratiõis ſimpliciter: de ſpecialibus propoſitionibus vt eſt docens nõ poteſt ſe intromittere: niſi prout cõmunia per talia ſpecialia fiunt nobis magis manifeſta: vnde ſic ſunt talia de cõſideratione dialecticę: qꝛ ſolum adducũtur vt ſentiat qui diſcit. ¶ Aduertendum tñ: ꝙ licet de ſpecialibus propoſitionibus moralibus intromittat ſe politicus ⁊ rhetor: non tamen hoc eſt eodem modo. Ideo quantum ad pſens dupliciter differt. Primo qꝛ vt tactum eſt politicus conſiderat de eis principaliter ⁊ primo: eo ꝙ de talibus ſit: ⁊ taliũ ſcientiam tradere intendat. Rhetorica vero nõ eſt de talibus: ſed đ enthimematibus ⁊ perſuaſiõibus principaliter intendit: ⁊ talium ſcientiam tradere vult: verum qꝛ enthimemata ⁊ ſyllogiſmi rhetorici non ſunt ſyllogiſmi ſimpliciter: ſed ſyllogiſmi ſenſibiles de ſe circumcernentes moralem materiam. Ideo ⁊ ſi non eſt negocium morale oĩno per accidens de conſideratione rhetoricę: non eſt tamẽ de conſideratione eius prima: ſicut ſunt enthimemata. Et inde eſt: qꝛ quod eſt primo ⁊ principaliter: ſemper ẽ magis eo: qđ non eſt primo. et plura poteſt conſiderare politicus de morali negocio q̃ꝫ poſſit rhetor. ¶ Scđa differentia ẽ: quia idem enthimema ex propoſitiõibus ſpecialibus conſtitutum: qđ facerent rhetor ⁊ politicus: reduceretur ĩ ſua principia a rhetore ⁊ politico aliter ⁊ aliter. nam rhetor reduceret ipm̃ in locos ⁊ in principia cõmunia: politicus vero in propria principia. vt ſi diceret. Pytachus fecit iuſtũ: ergo non fecit iniuſtum: diceret rhetor: ꝙ eſt locus a cõtrario: politicus vero ab hoc contrario vt a iuſto: ꝓpter quod clarius innoteſcit quõ enthimemata cõmunia ſunt ꝓpa rhetori. Nã ſi volumus accipere enthimemata: quę ſunt formata ex omnibus propoſitiõibus: ſic ſunt propria rhetori: non ꝙ rhetor non poſſit conſiderare de enthimematibus formatis ex ſpecialibus propoſitionibus: ſed qꝛ ipẽ ⁊ non artifices ſpeciales conſiderat de his: quę formantur ex cõmunibus. ¶ Sed aliter poſſumus accipẽ enthimemata propria ⁊ cõmunia: vt ſit idem enthimema ꝓprium ⁊ cõmune differens ſolum prout reducitur in principia ꝓpria ⁊ cõmunia: ⁊ ſic eſt omnino proprium rhetoricę ꝓut diſtinguitur a ſpecialibus artibus conſiderare enthimemata cõmunia: qꝛ ſolum conſiderat de enthimematibus cõmunibus ſic accipiendo cõmunia: ⁊ nulla ſpecialis ars de talibus conſiderat. Nam vt tactum eſt enthimemata ex ſpecialibus propoſitionibus formata conſiderantur a rhetore: hoc eſt ſolum vt ſunt cõia principia: qꝛ vt reducũtur in ſpãlia ſunt in conſideratione aliaꝝ artiũ: ⁊ iſte modus multum videtur accedere ad intentionem phi: qꝛ in pręcedenti capitulo diſtinxit enthimemata rhetorica ab alijs: eo ꝙ rhetorica reducuntur in locos. ſiue in ꝓpoſitiones cõmunes. enthimemata vero aliarum artium reducũtur in principia propria. ¶ Dicunt enim propoſitiones cõmunes loci: qꝛ locus eſt ſedes argumenti: ⁊ dat robur ei: cũ igitur ex hoc fortificetur ⁊ roboretur argumentum: clare apparet nobis: ꝙ rhetor concludat: cuȝ omnia ſint quaſi locus ianuę in domo: quã nullus ignorat. ſpecialia autẽ ſint quaſi quędam latibula non omnibus nota. Rurſum qꝛ principia debent eſſe minima in quantitate: ⁊ maxima in virtute: vt innuitur circa fineȝ ſecundi elenchoꝝ: ⁊ hęc habent propoſitiones cõmunes: qꝛ ſunt pauciores ſpecialibus: ⁊ virtuoſiores: qꝛ ad plura ſe extẽdunt potiſſime talia debent dici principia ⁊ loci: ⁊ hoc eſt quod ſuperius dicebatur: qꝛ in hoc enthimemate: albũ ẜm ꝙ hmõi diſgregat ⁊c̃. ergo non nigrum: aſſignaremus tanq̃ꝫ propriuȝ principium locum ab albo ſi liceret: qꝛ ſpecialia non ꝓprie habent rationem loci ab albo: quod eſt quid ſpeciale non dȝ nominari locus: ſed a cõtrario quod eſt quid commune. ¶ Nõ ergo irrõnabiliter ſupra phus volens exponere qđ intenderet per locos: dixit locos eſſe cõmunes: qꝛ vniuerſaliter ſe extendunt ad omnia: vel ad multa. Pȝ ergo rhetorem poſſe determinare de ſpecialibus propoſitionibus: non obſtante ꝙ eſt aliquo modo artifex cõmunis: ⁊ cõia enthimemata ſũt propria ſibi: qꝛ de ſpecialibus determinat prout reducuntur in locos ⁊ in principia cõia.

Tertio reſtat declarare: vtrum rationes rhetoricę poſſint applicari ad materiam naturaleȝ: ⁊ ad ſcientias ſpeculatiuas: ſiue ad vniuerſalia. ¶ Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ tota cauſa quare dubitatio ẽ orta: ſumitur ex differentia aſſignata ſuperius inter dialecticam ⁊ rhetoricam. Dictum. n. fuit dialecticam ⁊ rhetoricã eſſe duos modos ſciendi applicabiles ad duo genera ſciẽtiarum. Nam rhetorica magis hȝ deſcendere in ſcientias morales ⁊ politicas. dialectica vero magis in naturales ⁊ ſpeculatiuas. Sed qꝛ iſta non eſt radicalis differentia inter prędictas artes: ideo vt appareat veritas queſiti recurrenduȝ eſt ad radicales differẽtias. ¶ Duplex. n. quaſi radicalis differentia inter rhetoricam ⁊ dialecticam eſt ſuperius tacta. Prima eſt ex eo: qđ generatur ex eis: nã ex rhetorica aggeneratur fides: quę terminat intellectum in ordine ad appetitũ. ex dialectica vero opinio: quę hȝ quietare intellectum ẜm ſe: ⁊ ideo dicebat rhetoricam a dialectica differre: quia vna vtitur rationibus quietantibus intellectum ſecundum ſe. alia vero non in ſe: ſed terminat intellecum vt habet ordinem ad voluntatem. ¶ Secunda differentia eſt ꝑ comparationem ad ea: de quibus ſunt quia dialectica eſt de rationibus ſimpliciter ⁊ ẜm ſe. rhetorica vero de eis: vt ſunt applicabiles ad negocium politicum: ⁊ ad facta ſingularia. hę aũt differentię ſibynuicẽ correſpondent. Nam cuȝ res ſint volitę ẜm eſſe: quod habent in ſe: quod eſt eſſe particulare ⁊ ſignatum: ſequitur ꝙ ſi per rationes rhetoricas aggeneratur fides: quę terminat intellectum in ordine ad appetituȝ: quod propria materia talium rationum ſunt facta ſingularia. Sic etiaȝ gã res intelliguntur ſecunduȝ eſſe: ꝙ habent in anima: quod eſt eſſe vniuerſale: eo ꝙ intellectus facit vniuerſalitatem in rebus: ſi rationes rhetoricę ⁊ dialecticę aggenerant

opinionem

opinionem:quę terminat intellectum ſm ſe:conueniens
eſt dictas rationes magis eſſe applicabiles ad vniuerſalia
⁊ ad ſpeculatiuas ſcientias. ¶ Ex his aũt differentijs oꝛi/
tur quędã dr̃ia neceſſaria ad noſtrum pꝛopoſitum:videlʒ
ꝙ per rõnes dialecticas magis pꝛobatur aliquid eẽ verũ:
ꝑ rhetoꝛicas vero magis eſſe bonum. Nam cũ veꝝ ⁊ fal/
ſum ſint in aĩa:⁊ obiectum intellectus foꝛmaliter loquen
do non ſit bonum:ſed verum:qđ terminat intellectum ſʒ
ſe:opʒ ꝙ pꝛobet aliquid eſſe verũ. vnde bene dictum eſt:
ꝙ veꝝ ſub rõne:qua ꝓbabile:intenditur a logico. Naʒ hꝫ
eſt habere opinionem alicuius:qꝛ aſſentimus ei tanq̃ʒ ve
ro ꝓbabili:ſed cum bonum ⁊ maluʒ ſint in rebus: ⁊ bonũ
ſit obiectum appetitus:qđ terminat intellectum vt hʒ oꝛ/
dinem ad voluntateʒ:dʒ oſtendere aliquid qꝛ bonum.iđ
finis rhetoꝛice non videtur eſſe veꝝ qꝛ pꝛobabile:ſed ma
gis bonum vt perſuaſibile. Nam ex hoc habemus fidem
quam finaliter intendit aggenerare rhetoꝛ inq̃ʒtum aſſen
timus alicui:quod perſuaſum eſt nobis id eſſe bonuʒ. bo/
num autem a ph̃is tripliciter conſueuit diſtingui: vʒ: ho/
neſtum:vtile:⁊ delectabile:vt poteſt haberi ex ph̃o ex pꝛi
mo ethi. ⁊ ex ſcđo ⁊ 8° ⁊ multis alijs locis. Et ſʒ triplex bo
num acceptum eſt triplex negocium.politicum:qꝛ ſm cõ
ferens vel ſm vtile accipitur:deliberatiuuʒ:vbi ſm ꝙ hꝫ
non curatur de iuſto vel iniuſto:nec de honeſto ⁊ turpi.ſʒ
ſolum vbi pꝛincipaliter intenditur quid conferẽs:⁊ ꝗd no
ciuum. Scđʒ bonum honeſtum ſumitur exclamatiuum:
vbi pꝛincipaliter intenditur laus ⁊ vituperium ſm verita
tem ⁊ maliciam:quas concomitantur honeſtas ⁊ inhone/
ſtas. Cuʒ enim honeſtum ſit idem qđ honoꝛis ſtatus:⁊ ho
noꝛ ſit exhibitio reuerentię in teſtimonium virtutis:virtu
tem concomitatur honeſtas: ⁊ per locum ab oppoſitis vi
tium inhoneſtas:imo ſit quid pulchꝛum ⁊ inhoneſtuʒ: ꝗd
turpe:exclamatiuum negocium:in quo intenditur ꝗd pul
chꝛum:⁊ quid turpe potiſſime ſm bonum honeſtuʒ ſumi/
tur:iudiciale vero ſm delectabile bonuʒ accipitur. Nã cũ
in tali negocio intendatur:ne cuilibet fiat iniuria: quę ha/
bet impedire delectationem:⁊ eſt inductiua triſtitię:vide
tur tale negocium reſpicere delectabile bonum: vñ ⁊ ph̃s
in 2° ethi.pꝛobat virtutem eſſe contra delectationem: qꝛ
pęnę inflictę a legiſlatoꝛe: qui intendit ciues inducere ad
virtutem ſunt medicinę quędam:⁊ qꝛ medicinę per ꝯtra/
ria fiunt:opʒ ſi hmõi medicinę habent rõnem pęnę:ꝙ cir/
ca delectabilia fiat virtus. ¶ Cuʒ igitur finis rhetoricę ſit
triplex:vʒ.oſtendere aliquid iuſtum vel iniuſtum q̃ʒtum
ad iudiciale:aut turpe vel pulchꝛum q̃ʒtum ad exclamati
uum:aut conferens vel nociuum q̃ʒtum ad deliberatiuũ:
qꝛ hmõi triplex finis non ſumitur ſm diuiſionem veri: ſʒ
ſm diuiſionẽ boni:magis eſt finis rhetoꝛicę oſtendere ali
quid eſſe bonum vel non bonum q̃ʒ eſſe verum vel nõ ve
rum. Naʒ ſi pꝛobat aliquid eſſe veꝝ:hoc coaſſumit vt oñ
dat aliquid eſſe bonum verum:qꝛ bonum dicitur ęquali/
ter enti:vt ſcribitur pꝛimo ethi.cum veꝝ ęqualiter enti di
catur.concludi poteſt:ꝙ nec rhetoꝛica ſimpľr eſt generis
determĩati:q̃ intẽdit oſtẽdere ꝑſuaſiue ꝗd bonũ: ſicut nec
dialectica:quę nititur concludere ꝓbabiliter quid veruʒ.
Sʒ tñ ſm viam hanc:qꝛ talem ibi terminationeʒ accipit
rhetoꝛica ex bono:⁊ dialectica ex vero:qꝛ ĩ negocio moꝛa/
li potiſſime intenditur vt boni ſimus:qꝛ finis illius ſciẽtię
non eſt ſcire:ſed agere: ratiões rhetoꝛicę maxime ſunt ac
ceptabiles ad moꝛale negocium:⁊ ad actiones noſtras:ſi/
ue ad facta ſingularia:dialectici vero ſyllogiſmi magis de
ſcendunt in ſpeculatiuas ſcientias:cum finis ſcientię ſpe/
culatiuę ſit veritas:vt diciť in ſecundo metaphiſi. His vi/
ſis de leui apparere poteſt veritas quęſiti. Nã ad ſcientiaſ
naturales:⁊ ad artes ſpeculatiuas:in quibus finaliter intẽ
ditur veritas:non poſſunt adaptari rõnes rhetoꝛicę tanq̃ʒ
ad pꝛopꝛiam materiam. ¶ Sed ſi quereretur vtrum ad
ea tanq̃ʒ ad materiam extraneaʒ adaptari poſſint:diſtin
gueremus de ſcientijs ſpeculatiuis:qꝛ aliquę ſunt:in qui/
bus poſſunt fieri rationes ex fine melioꝛi ⁊ peioꝛi: ſicut in
ſcientia naturali: cum oſtendimus pꝛincipia eſſe pauca
non multa:qꝛ melius eſt ea ponere finita q̃ʒ infinita. Ali/
quę vero ſunt:in quibus tales rationes locum non habent
vt in geometria:vbi non poſſumus dicere:ꝙ anguli trian
guli valeant duos rectos ⁊ non plures:qꝛ vnum ſit bonũ:
aliud ſit malum:imo ph̃s in 3° metaphiſi.dicit: in mathe
maticis non eſſe finem:nec bonum: qꝛ ibi a cauſa finali ⁊
per melius ⁊ peius non ſunt argumenta. ¶ Quotiens ḡ ſi
unt rationes aliquę non omnino de neceſſitate concludẽ/
tes:ſed per ycota ⁊ ſigna oſtendentes pꝛopoſituʒ:⁊ fiant ꝑ
illud:quod eſt eſſe melius:non per id:quod eſt eſſe verius
poſſunt dici rhetoꝛicę:quę ſi fiant in ſcientia ſpeculatiua:
dicuntur fieri in materia extranea: tum quia ibi intendiť
vt finis veritas:non bonitas:tum etiam qꝛ per tale bonuʒ
vel malum non pꝛopꝛie inſurgunt paſſiões in affectu:rhe/
toꝛicę tamen aliqualiter dici poſſunt:inquantum per eas
bonum non demonſtratiue cõcluditur. Et ideo ⁊ ſi aliquo
modo in naturalibus fiant tales perſuaſiões: omnino ta/
men obliquum eſt geometram perſuadere: apparet ꝙ ad
aliquas ſcientias ſpeculatiuas adaptari poſſunt rationes
rhetoꝛicę. Attamen cum hoc ſit vtimur rhetoꝛicis rationi
bus quaſi in materia extranea.

Poſt hoc autem diuidendum ſin/
gularitatẽ de vnoquoqʒ hoꝛũ:pu
ta de quibus deliberatio: ⁊ de qui
bus exclamatiue oꝛationes. tertio
aũt de quibus diſceptatiões. Pꝛi
mo ꝗdẽ accipienduʒ circa q̃lia bo
na:aut qualia mala deliberans conſulit: quo/
niam non circa omnia: ſed quecunqʒ cõtingit
fieri: ⁊ non. Quecũqʒ auteʒ ex neceſſitate aut
ſunt:aut erũt:vel impoſſibile eſſe: aut fieri: de
his non eſt conſilium.

¶ Poſtq̃ʒ diſtinxit philoſophus tres ſpecies rhetoꝛicę: hic
dat artem ⁊ ſcientiam quomodo ſumantur elementa:⁊ fi
unt enthimemata circa vnamquanqʒ rem. Et duo facit:
quia pꝛimo pręmittit intentionem ſuam. Secundo exeq/
tur de intento. Secunda ibi.(Pꝛimo quidem igitur). Di
cit ergo poſt hoc.i.poſtquam diſtinximus ſpecies rhetoꝛi/
cę:⁊ dedimus differentias inter eas:⁊ aſſignauimus fines
vnicuiqʒ ⁊ annexa finibus:diuidendum eſt ſingularitateʒ
de vnoquoqʒ hoꝛum.i.diſtinguenda ⁊ dicenda ſunt pꝛo/
pꝛia ⁊ ſpecialia vniuſcuiuſqʒ. Nam vbi nos habemus ſin
gularitateʒ alia littera habet pꝛopꝛia. Et pꝛimo dicemus
de quibus eſt deliberatio. Secundo de quibus ſunt excla
matiue oꝛationes: Tertio etiam de quibus ſunt diſcepta/
tiones ⁊ iudicia. ¶ Deinde cuʒ dicit. (Pꝛimo quidẽ) exe
quitur ⁊ tria facit:quia pꝛimo exequitur de pꝛimo:vt đ de
liberatiuo negocio. Secundo de ſecundo: vt de exclama/
tiuo. Tertio de tertio: vt de diſceptatiuo. Secunda pars
ibi.(Poſt hec autem dicamus). Tertia ibi.(De accuſa/
tione autem ⁊ defenſione). ¶ Pꝛopter pꝛimum notãdũ
ꝙ in deliberatiuo negocio duo ſunt conſideranda: finis:⁊
ea quę ſunt ad finem. hęc tamen duo non eodem modo
comparantur ad deliberationem ⁊ conſilium. Nam ea
q̃ ſunt ad finẽ ſunt illa:de ꝗbus ꝯſiliamur:qꝛ de fine nõ ẽ
ꝯſiliũ:neqʒ electio:nõ tñ ꝑꝑ hoc nihil oꝑatur finis ad ꝯſi

liũ:cum in conſiliabilibus ⁊ agibilibus a nobis ſe habeat
finis quaſi primum. Sic.n.imaginari debemus: ꝙ oẽ con
ſilium eſt queſtio:lʒ non omnis queſtio ſit cõſiliũ:vt vult
phs in topicis ſuis. Vñ ſicut in qõnibus ſpeculabilibꝰ qõ
nes non ſunt de principys:eo ꝙ queſtio ſit dubitabilis ꝓ
poſitio:pncipia aũt quilibet probat audita. Sunt tñ neceſ
ſaria principia querentibus: vel inquirentibus veritatem:
eo ꝙ per illa elucidantur dubitabilia:propter quod volen
tibus tradere elementa de ſpeculabilibus: ⁊ oſtẽdere qũo
fiant tales ſylli de principys: ⁊ de his:que ſequuntur ex ip
ſis:dʒ facere intentionem: vt ſupponentes principia alia i
ueſtigemus: ⁊ ꝯcludamus ſic:qꝛ phus volebat tradere ele
menta de conſiliabilibus:oportebat ipm dare quandã no
titiã de fine: ⁊ de his:quę ſunt ad finem: vt ſupponentes fi
nem ſciamus inueſtigare conferentia: ⁊ ea quę ſunt ad fi
nem: ⁊ habeamus viam ad cognoſcendum elementa de
conferẽte ⁊ bono: ⁊ ẽt de his:quę ſunt eis annexa. Jõ duo
facit:qꝛ primo diſtinguit ipſa conſiliabilia: vel ea quę ſũt
ad finem: ⁊ dat notitiam de ipſo fine. Scõo docet ſumere
elementa de fine: ⁊ eis quę ſunt ad finez: ⁊ de eis annexis.
Scõa ibi.(Om̃.n.vt proponitur). ℂ Circa primum duo
facit. Nã primo oſtendit ea:quę ſunt conſiliabilia ⁊ diſtin
guit ea. Scõo poſtq̃ʒ dedit cognitionem de ꝯſiliabilibus:
ſiue de his:quę ſunt ad finez:dat nobis de ipſo fine cogni
tionem. Scõa ibi.(Ex quibus aũt opʒ). ℂ Circa primuʒ
duo facit:qꝛ primo diffinit ꝯſiliabilia. Secũdo diuidit ea.
Scõa ibi.(Fere .n. de quibus). Jtẽ prima pars diuidit
in duas:qꝛ primo inueſtigat diffinitionem datam. Secũ
do oſtendit:ꝙ exquiſite determinare de talibus non ſpe
ctat ad rhetorem ibi.(Per ſingulas quidem). Eſt autem
diffinitio conſiliabilis. Conſiliabile eſt contingens: quod
eſt aptum natuʒ reduci in nos:cuius cognitiõis principiũ
in nobis eſt:ita ꝙ in iſta diffinitione contingẽs ſe habet vt
genus ad conſiliabile:alia autẽ ſe hñt vt differentię. Tria
ergo facit:qꝛ primo inueſtigat genus conſiliabilis. Secun
do inquirit differentiam eius. Tertio concludit diffinitio
nem eius. Secunda ibi.(Neqʒ etiam de contingentibꝰ).
Tertia ibi.(Sed palam qꝛ). ℂ Dicit ḡ primo:ꝙ accipiẽ
dum eſt qualia bona proſequendum:aut circa qualia ma
la fugienda deliberatis conſulit circa omnia: ſed quęcũqʒ
ſunt conſiliabilia: ꝙ ꝯuenit ea fieri ⁊ nõ fieri:quęcũqʒ au
tẽ ex neceſſitate aut ſunt:aut erunt: vel impoſſibile eſt ea
eſſe:aut fieri:de his non eſt conſilium:ſed contingntia: ex
quo habemus genus ꝯſiliabilis:qd̃ ẽ ꝯtingẽs. ℂ Deiñ.⁊c̃.

ℂ Neqʒ etiam de ꝯtingentibus omnibus: ſunt
etenim ⁊ a natura quedã: ⁊ a fortuna ſunt bo
na contingentium ⁊ fieri: ⁊ non de qbus ꝑ ope
conſiliari. Sed palam qꝛ de quibuſcunqʒ ẽ cõ
ſiliari:talia ſunt quecunqʒ nata ſunt reduci in
nos: ⁊ quorum principium generationis in no
bis eſt: vſqʒ ad hoc.n. aſpicimus: donec inue
niamus: ſi nobis poſſibilia agere.

ℂ Jnueſtigat differentias eius dicens:ꝙ non de omnibus
contingentibus eſt conſilium:qꝛ quędam bona de nume
ro contingentium fieri ⁊ non fieri ſunt a natura:vt qꝛ con
uenit hominem caneſcere ⁊ nõ caneſcere: ⁊ apponere bar
bam ⁊ nõ apponere:quęuis tales ſunt a natura:quędaʒ au
tem ſunt a fortuna:qꝛ contingit aliquem inuenire theſau
rum ⁊ non inuenire: ⁊ obuiare debitori in foro ⁊ nõ obuia
re:de talibus autem nihil eſt prę opere cõſiliari. ℂ Ad in
telligentiam dicti aduertendum phm in his verbis inue
ſtigare duas differentias conſiliabilis. Prima eſt ꝙ ꝯſilia
bile dʒ reduci in nos per ſe loquendo: ⁊ iſta differentia ha
betur ex eo ꝙ conſiliabilia non debẽt eſſe a fortuna:qꝛ for
tuitorum ſm ꝙ huiuſmodi non ſumus cauſa niſi per acci
dens. Secunda differentia eſt:ꝙ hmõi contingens redu
ctum in nos ſicut in cauſam per ſe dʒ eſſe tale:ꝙ in noſtra
poteſtate ſit facere vel non facere illud: ⁊ ideo cum in nos
ſicut in cauſam per ſe reducantur ea:quę ſunt a natura no
ſtra: ⁊ ea quę ſunt a voluntate. Sʒ qꝛ non eſt in poteſtate
noſtra facere vel non facere procedentia a nobis naturali
ter:ſed bene quę procedunt voluntarie:ex eo ꝙ conſiliabi
lia non debent eſſe a natura habetur ſecunda differentia
conſiliabilis: vʒ:ꝙ in nobis ſit facere vel non facere illud
igitur inueſtigato genere ⁊ differentys conſiliabilis con
cludit diffinitionem eius cum ait.(Opʒ palam qꝛ).dicẽs
palam eſſe:ꝙ de quibuſcunqʒ conuenit cõſiliari:talia ſũt:
quęcũqʒ nata ſunt reduci in nos q̃ʒtum ad illam differen
tiam:ꝙ non debent eſſe a fortuna:quorum principiuʒ ge
nerationis in nobis eſt: ⁊ quantuʒ ad aliam dr̃iaʒ:ꝙ con
ſiliabilia non debent eſſe a natura: ſed a voluntate:ita ꝙ
in noſtra poteſtate ſit facere vel non facere illa. Nam cũ
conſiliari debemus vſqʒ ad hoc conſpicimus: donec inue
niamus ea:quę ſunt poſſibilia nobis agere. Nam q̃ʒtum
cunqʒ aliquis finis poſſit multis modis adipiſci:ſemꝑ ta
men per conſilium conamur conſequi intentum mõ poſ
ſibili nobis. ℂ Aduertendum autẽ phm in concludendo
diffinitionem conſiliabilis tacuiſſe genus: ⁊ poſuiſſe ſoluʒ
differentias:qd̃ forte ideo fecit:qꝛ in ipſis differentys con
ſiliabilis includitur contingens qd̃ eſt genus eius. Eſt er
go conſiliabile contingens nec a fortuna: nec a natura:qd̃
idem eſt qd̃ contingens reductum in nos:cuius generatio
nis principium in nobis eſt. ℂ Deinde cũ dicit.

ℂ Per ſingula quidem igitur diligenter dinu
merare ⁊ diſtinguere in ſpecies: de quibus cõ
ſueuerunt negociari. Adhuc autem q̃ʒtum cõ
tingit de ipſis determinare ſm veritatem: non
opʒ ſm preſens tempus inquirere: propterea
ꝙ non eſt artis rhetorice: ſed illuſtrioris ⁊ ma
gis vere: ⁊ qꝛ multo plura attributa ſunt ipſi:
⁊ nunc q̃ʒ ſunt propria theoremata.

ℂ Oſtendit non pertinere ad rhetorem determinare exq
ſite: ⁊ per ſingula de conſiliabilibus. Et tria facit. qꝛ primo
facit quod dictum eſt. Secundo dat cauſam dicti. Tertio
concludit:ꝙ ſi exquiſite de ꝯſiliabilibus determinamus
tranſgredimur artem rhetoricam. Secunda ibi.(Quod
enim ⁊ prius). Tertia ibi.(Quanto aũt vtiqʒ). Dicit ḡ ꝓ
mo:ꝙ per ſingula ⁊ diligenter demonſtrare conſiliabilia:
⁊ diſtinguere in ſpecies: ſiue de quibus conſueuerũt nego
ciari conſiliantes. Adhuc aũt tantum determinare de ip
ſis conſiliabilibus q̃ʒtum contingit:ſiue q̃ʒtum eſt poſſibi
le ſm rei veritatem:non opʒ inquirere ſm pñs tempus.i.
non ſpectat ad rhetoricum talia facere: non eſt enim hoc
artis rhetoricę:ſed eſt artis illuſtrioris ⁊ magis verę.i.hoc
eſt artis politicę: ⁊ bene dico:ꝙ talia determinare non ſpe
ctat ad rhetorẽ:qꝛ ſi talia nũc ei attribuantur:multo plu
ra ſunt ipſi rhetoricę attributa numero.i.ſic dicẽdo q̃ʒ ſint
propria theorica ipſius. ℂ Ad intelligentiam dictoruʒ ad
uertendum eſt:ꝙ (vt ſupra habitum eſt) politica ⁊ mora
le negocium eſt de conſiliabilibus ⁊ operabilibus a nobis
principaliter. rhetorica vero eſt de illis quodãmodo ex cõ
ſequenti inq̃ʒtũ enthimemata:a qbꝰ ꝑncipalr̃ ẽ rhetorica
ad illa ſunt applicabilia. Et qꝛ qd̃ eſt ꝑncipalr̃ ⁊ ꝑmo: ſem
ꝑ eſt magis: eo ꝙ eſt ex ꝯñti exqſite determinare de cõſi
liabilibus trãſcendit rhetoricã: ⁊ cõſiliationes rhetoricas:
ſed eſt proprium politicę. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Qd̃.n.

¶ Quod enim dicentes et prius extitimus: verū eſt: quod rhetorica componit̄ quidē ex dialectica ſcientia: et ex ea: que circa mores politica. Simile autē eſt quantū ad hoc quidē dialectice: quantū ad alia autē ſophiſticis ſermonibus.

¶ Aſſignat rationē dicti. nam ſi aliqua cauſa eſt ꝑpter quā ad rhetoricā pertineat determinare exquiſite de cōſiliabilib⁹: hoc eſt q̄tū induit figurā politice: et negociū politicū aliq̄ mō ptinet ad rhetoricam: quia rhetorica vr̄ eē cōpoſita ex dialectica et politica. nulla ḡ ratio poſſibilis poſſet melior inueniri ad oſtendendū nō pertinere ad rhetoricā tractare q̄ exquiſite cōſiliabilia oſtēdere: quod non pertinet ad eā inueſtigare exquiſite talia etiā ꝑut ꝯuenit cū politica: que exquiſite conſiliabilia videt̄ perquirere. Ideo ait verū eſſe quod prius dicebat̄. vz quod rhetorica componit̄ ex dialectica ſciētia: et ea que eſt circa mores. id eſt politica: et quantū ad hoc: quod ſimilis eſt dialectice. id eſt inquantū eſt diſputatiua: et per quedā cōmunia intendit: aſſimilat̄ dialectice: quantū vero ad alia. id eſt vult ſe itromittere exquiſite determinare de conſiliabilibus aſſimilat̄ ſophiſticis ſermonibus. Nam ſicut dialecticus declinaret in via ſophiſtica: ſi vellet per cōia: de quibus ſpectat ad ipſū determinare oſtēdere quadraturā circuli: quod ſi eſt poſſibile: eſt ꝓprium geometre. Sic ſermo rhetoricus vertit in ſophiſticā: ſi per ea: que pertinent ad ipſum determinare: vult exquiſite inquirere cōſiliabilia: quod eſt proprium politice. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quantū autē vtiq₃ quis vel dialecticā: vel hanc: non queadmodū vtiq₃ vt potentias: ſed vt ſciētias tentauerit conſtituere. Latebit nā q₃ ipſam exterminās: eo quod transgrediat̄ inſup inſtituendo ad ſciētias quarūdā rerū ſubiectarum: et non ſolū orationū. Aut tamē quecū q₃ preopere qdē eſt diuidere: relinquēt aūt ꝯſiderationē adhuc politice ſcie: dicamus et nunc.

¶ Concludit quod ſi exquiſite talia determinamus tranſgredimur ſermonē rhetoricū dicens: quod quando vtiq₃ qs dialecticam: vel hanc. id eſt rhetoricam tentauerit cōſtituere non ſicut potentias. id eſt non ſicut artes: que ſunt quedā potentie rationatiue: et de ſermonibus: ſed vt ſcientias: ac ſi eſſet de rebus: tunc ille talis exterminans ipſā. i. deſtruens rhetoricā: eo quod trāſgrediat̄ ꝓpas cōſiderationes eius īſtituendo inſup. i. ſup modū rhetoricū ꝯſideratiōes pertinentes ad ſciētias quarūdā rerū ſubiectarū: et nō ſolū orationū: ſi exquiſite determinet de rebus: vel de aliquo gn̄e determinat: nō de cōſiliabilibus: deſtruit̄ cōſideratio ſermocinalis artis: et efficit̄ ꝯſideratio ſcie realis: q̄ h₃ p ſubiectum res aliquas dterminatas. Verū quia ſpectat ad rhetorē aliqua de ꝯſiliabilibus dicere: que eo modo: vt ipē cōſiderat nō ſpectāt ad politicū. iō ſubdit. Attn̄ dicam⁹ et nūc de ꝯſiliabilib⁹: q̄cūq₃ ꝓpe eſt diuidere. i. q̄cūq₃ ſpectāt ad rhetorē: vl' meli⁹: quia rhetor nō pt̄ dr̄e qcqd de ꝯſiliabilib⁹ dici pōt: quia exq̄ſite dterminare de eis ſpectat ad politicū. iō ait dicam⁹ et nūc de ꝯſiliabilib⁹ qcqd eſt ꝓpe diuidere: quia talia dicta adhuc relinquūt cōſiderationē politice ſcie. nā₃ cū non dicat̄ per rhetorē: quicqd pōt de eis: relinquat̄ politice aliqua dicenda de conſiliabilibus.

Propter dicta ꝯſurgit duplr̄ breuis dubitatio. Prio. Quia videt̄ phs velle non ſpectare ad rhetorem cōſiderare ſpecialiter de cōſiliabilibus: quod cum ſupra habitū ſit quod ſpectat ad rhetorem cōſiderare ſpeciales propoſitiones circa negociū politicū. Scdo. Quia vult ſermonē rhetoricum eſſe ſophiſticū: ſi exquiſite de cōſiliabilib⁹ determinat: cum non ſit ſermo muſicus ſophiſticus: ſi exq̄ſite determinat de ſono. Et ſic ſi videat̄ hr̄e ſonus ad muſicā: ſicut conſiliabile et morale negociū ad rhetoricā. Na₃ ſic eſt muſica de numero non ſimplr̄: ſed relato ad ſonū: ſic rhetorica eſt de actibus rōnis non ſimplr̄: ſed vt ſunt applicabiles ad morale negociū. ¶ Propter primū notādū quod lic₃ rhetor conſideret de propoſitionibus ſpecialib⁹: nō tamen vt ſpāles ſunt. ſed prout reducunt̄ in pncipia communia. ¶ Vel dicendū: quod conſiderare de ſpecialibus h₃ gradus: nā cū nō ſpectat ad rhetorē ita exquiſite et ſpecialiter perquirere cōſiliabilia: vt politicus: qui de eis eſt pncipaliter: lic₃ aliquo mō aliqua ſpecialia de ꝯſiliabilibus tractet: in cōparatione tamē ad politicū quedā cōmunia et ſuperficialia videtur tradere. ¶ Propter ſcdm ſciēdu₃ quod non ſpectat ad muſicum determinare de ſono: quicqd de eo determinari poteſt. imo aliqua ſpectant ad nālem determinare: de quibus muſicus non ſe hab₃ intromittere. Verū quia muſica nō eſt ſciētia cōis: vt per applicationē muſicaliū conſiderationū de ſono ad cōſideratōes nāles cōmitatur ſophyſticatio: ideo non erat ſimile qd̄ pro ſimili inducebatur: ſed rhetorica: quia eſt ſcientia cōmunis aliq̄ modo ſicut dialectica: vt pretactū fuit cū rhetorice determinare volumus politica: que non ſpectant ad rhetoricā cōmittitur ſophiſticatio: ſicut ſi dialectice vellemus ꝓbare geometricalia. de quibus ipſa tractare non habet.

Ere enī₃ de quibus conſiliantur oēs: et circa que ꝓnūciant deliberantes quinq₃ numero exiſtūt entia. Hec autē ſunt de prouentib⁹: et de bello: et pace. Adhuc autē et de cuſtodia regionis: et de his que inferuntur: et deducuntur: et de legis latione.

¶ Superius phs diffiniuit ꝯſiliabilia: hic in parte iſta diuidit ipſa. Et duo facit: quia primo premittit diuiſionē conſiliabiliū. Scdo exequitur de mēbris diuiſionis. Secūda ibi. ¶ Quare de ꝓuentibus. Dicit ergo quod ea: de qbus cōſiliamur: et circa que deliberātes maxime ꝓficiant fere exiſtunt entia numero quinq₃. Na₃ hec cōſiliabilia ſunt de prouentibus: et de bello et de pace: adhuc autē de cuſtodia ciuitatis: et de his que inferunt̄ vel inducuntur in ciuitatē et de his: que educunt̄: vel extrahuntur de ipſa: et de legis latione: hec autē quinq₃ cōſiliabilia ſic accipiunt̄: quia cōſilium nō eſt niſi de bono. Na₃ ſi de malo habet̄ conſiliū hoc non eſt niſi inquantū fugiendum: malu₃ autē fugere aliquo modo hab₃ rationem boni: oportet ergo cōſiliabilia diſtingui ſm diſtinctionē bonorū. Bona āt diuidunt̄: quia quedā ſunt itrinſeca: quedam extrinſeca: et ſm extrinſeca bona accipiuntur tria genera cōſiliabilium: ſm itrinſeca duo: ita quod de vniuerſo potiſſime de quinq₃ conſiliamur. Sūt autē extrinſeca bona: queda₃ vtilia: vt prouentus: quedā aūt excellētiora vtilibus: vt honores: et libertates: et dominationes: et c. huiuſ. ¶ Primo ergo cōſiliamur vel ꝯſiliari poſſumus de prouentibus. Scdo de honorib⁹ et libertatibus: ſiue de pace et bello: que ordinant̄ ad honores et libertates. Tertio de munitione ciuitatis: per quam cuſtodiuntur tā honores q̄ prouentus. nam cū conſeruatiuum boni habeat rationē boni: op₃ de cuſtodia honorū eſſe conſiliu₃. Secūdū aūt bona intrinſeca eſt duplex cōſilium: ſm quod talia bona duo ſunt: quia quedam ſunt bona corporis: queda₃ ſunt bona anime: circa bona corporalia

eſt conſilium de alimento: qđ conuertitur in ſubſtantiam aliti: ſm bonū aīę: ſicut virtus ⁊ etiā conſilium de latore legum. Nam intentio latoris legis eſt inducere hoīes ad virtutē. virtus autem eſt bonū ſpūale intrinſecū. ¶ Sed ſi quereret̄ quare nō eſt tertiū cōſiliū de cuſtodia bonorū intrinſecorū ita ꝙ ſex eſſent conſiliabilia. tria ſm extrinſeca: tria ſm intrinſeca. Dici pōt ꝙ in munitōe ciuitatis includitur cuſtodia bonorū intrinſecorū: vel aliter: q̄ bona extrinſeca de ſe videnť auxiliabilia: intrinſeca vero per accidens ex corruptione ſubti. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quare de prouentibus qui debet conſiliari: oportebit vtriq; itroitus ciuitatis ſcire: ⁊ qui: ⁊ quanti: quatenus ſiquis deficit: apponatur: ⁊ ſiquis minor augeatur.

¶ Exequitur de iſtis cōſiliabilibus ſingulariter. Et duo facit: q: primo exequit̄ de cōſiliabilibus reſpectu bonorū intrinſecorū. Scđa ibi. (Adhuc aūt de alimēto.) Circa pmū tria facit ſm ꝙ cōſiliabilia reſpectu bonorū extrinſecorū tripliciter accipiunt̄: q: pmo exequit̄ de prouentibus ſiue de vtilibus. ſcđo de pace: ⁊ bello: ſiue de honoribꝰ. tertio de munitione ciuitatis: per quā cuſtodiunt̄ honores ⁊ ꝓuentꝰ. Scđa ibi. (De bello aūt ⁊ pace.) Tertia ibi. (Adhuc autē munitione.) ¶ Circa primū tria facit: q: pmo docet augere ꝓuentus per multiplicādo introitus. Scđo per ſubtrahendo expenſas. Tertio dat cautellā ad faciendum talia in reſpiciendo ciuitates alias. Scđa ibi. (Adhuc aūt expenſas.) Tertia ibi. (Hęc autē nō rō.) ¶ Dicit ergo pmo: ꝙ eos qui debent conſiliari de ꝓuentibus: oportebit ſcire introitus ciuitatis: ⁊ qui ſunt quantū ad numerū: ⁊ quāti quantū ad magnitudinē: ⁊ ſi quis introitus deficit apponat̄: ⁊ ſi quis minor eſt: augeat̄. ¶ His aūt duobus modis redditus ciuitatis conſueuerunt defraudari. Primo. q: non dat tributū qui debꝫ. Scđo ⁊ ſi quilibꝫ tributarius tribuit: non tamen quilibet tribuit quantum debet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc autē opꝫ expenſas ciuitatis oēs: quatenus ſi que ſuperflue auferant̄: ⁊ ſi que maiores minores fiant. Non enī ſolū apponentes ad exiſtentia ditiores ſunt: ſed etiam auferentes ab expenſis.

¶ Docet quō agunt̄ ꝓuentus de ſubtractione expenſarū dicēs: ꝙ adhuc ſi volumus ciuitatē ditari ⁊ multiplicare in prouentibus: opꝫ nos ſcire oēs expenſas ciuitatis quatenus ſi ſuperfluę ſūt: ⁊ ſi quę malę: maiores ⁊ minores fiāt. Duobus enī modis aliquis plus expendit q̄ debeat: vl' q: expendit vbi non debꝫ: ⁊ tunc expenſę ſunt ſubtrahendę: vel ſi expendit vbi debet poſſet tamen minori ſumptu facere q̄ facit: ⁊ tunc expenſę ſi non ſunt ſubtrahendę: ſunt tamē minorandę. Addit ꝙ duobus modis pdictis fiūt ciuitates ditiores: ⁊ hoc eſt qđ ait: ꝙ nō ſolū apponentes ad exiſtentia ditiores fiunt ciuitates: ſed etiā auferentes ab expenſis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec aūt nō ſolū ex ea: que propria experiētia contingit cōcupiſcere: ſed neceſſariorū ⁊ inuentorū apud alios ſcientem ad eam: que de hoc deliberationem.

¶ Dat cautelam quō poſſunt ciuitates fieri ditiores pręđictis modis. vꝫ. multiplicando introitus: ⁊ ſubtrahendo expenſas dicemus: ꝙ hoc nō ſolū cōuenit inſpicere ex ea experientia: quę eſt circa ꝓpria: ſed ad habendā eā delibe rōnē: quę eſt de hoc neceſſariū eſt eſſe ſcientē inuentorū apud alios. i. opꝫ nos ſcire: quę alij inuenerint: q̄ſi dicat: ꝙ ſicut videmus ciuitates alias augumētatas i diuitijs multiplicaſſe introitus ⁊ ſubtraxiſſe expenſas: ſic debemus facere in ciuitate ꝓpria. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ De bello autē ⁊ pace ſcire potentiā ciuitatis quāta eſt: ⁊ iam: ⁊ quātā cōtingit fore. ⁊ qualis quedā: ⁊ que exiſtit: ⁊ que pōt aduenire.

¶ In iſta pte eſt notandū: ꝙ hic non intenditur de bello ⁊ pace ſm ꝙ ciues habēt inter ſe: ſed prout habent cū alijs extrinſecis. nā pax ciuiū inter ſe debꝫ eſſe quaſi finis legis latoris. vnde ſicut medicus non habꝫ conſiliū de ſanitate ſed eam ſupponit: ſic nec rector ciuitatis de pace ciuiū cōſiliari hꝫ. ¶ Eſt ergo intentio phi loqui de bello extrinſeco: per qđ potiſſime acquirit̄ honor: ſic etiam ⁊ per pacē acqritur aliquo modo honor: q: ſicut fugere malū eſt aliquo modo bonum: ſic fugere bellum cū melioribus: ⁊ habere pacem cum eis eſt aliquo mō acquirere honorē: cū per hoc fugiatur vituperiū. In determinando de bello ⁊ pace tria facit: q: de re aliqua tripliciter cognitio hri pōt. Primo per cauſam. ſcđo per experientiā. Tertio per ſimilitudinem vel exempla. Docet ergo nos pmo cognoſcere. Utrū ſit bellandū: vel non in cognoſcendo potentiā ciuitatis: quę eſt q̄ſi cauſa ⁊ radix victorię bellicę. Scđo docet hoc idē in videndo bella ciuitatis: ⁊ quō ciues pręliati ſunt: qđ eſt ſcientię bellū per experiētiā. Tertio in videndo potentias aliarū ciuitatū: qđ eſt ſcire bella per exēpla: ⁊ ſimilitudines. Secūda pars ibi. (Adhuc autē bella.) Tertia ibi. (Et potentię vtrū.) Dicit ergo: ſi volumus ſcire cōſiliari de bello ⁊ pace: opꝫ nos ſcire potentiā ciuitatis quanta eſt iam. id eſt quanta eſt nunc: ⁊ quanta cōuenit fore. id eſt quāta poteſt eſſe: quia aliquādo ciuitas per ſe ſine auxilio amicorū poſſet cū aliquo conatu habere maiorē potētiā tempore belli q̄ ceteris temporibus habeat: ⁊ etiā videndum eſt qualis eſt iſta potentia: vtrū ſit militū: vel peditū: ⁊ quę pōt euenire per amicos. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Adhuc aūt bella: que ⁊ qualiter preliati ſunt nō ſolū aūt ꝓprie ciuitatis: ⁊ ꝯ aliū hec neceſſarium ſcire: aut ⁊ ad quos dubij euentus ſit pugnare: quatenꝰ ad meliores quidē pacē hēant ad deteriores ipſis ſit pugnare. Et potētie vtrū ſimiles: aut diſſimiles. Eſt enī ⁊ his excedere ⁊ minorari. Neceſſariū ⁊ ad hec nō ſolū tua prelia ꝯſideraſſe: ſed ⁊ ea: que aliorū qualr̄ euenuint. A ſilibus in ſimilia fieri nata ſunt.

¶ Oſtendit cognoſcere vtrum ſit bellandum: vel non per experientiam bellorum: quę accidunt ciuibus dicens: ꝙ adhuc ſi volumus talia ſcire bella ciuiū: oportet ſcire ea: quę fiunt ⁊ qualiter ciues pręliati ſunt: non ſolum proprie ciuitatis: ſed neceſſarium hoc ſcire contra aliuꝫ: quia qui vult dare conſilium de bello: non ſolū debet aſpicere eos inter ſe: quia quando ciues ſunt pugnantes inter ſe corda ⁊ animi eorū videbuntur: ſed debet aſpicere. vtrū pugnātes contra alios fuerint animoſi: aut non: etiam debet cōſpicere contra quos pugnare eſt dubij euentus: ⁊ ꝯtra q̄s non eſt dubium: ⁊ hęc fieri debent: quantū ad meliores pacē habeant: q: ex quo cum talibus non poſſunt honorē acquirere: bonum eſt fugere vituperiū: ad deteriores aūt in ipſis ſit pugnare. i. pugnare pñt ſi expediat. ¶ Deinde cum dicit. (Et potentię.) Oſtendit cognoſcere bella per exempla ⁊ ſimilitudines dicens: ꝙ debemus ſcire potentias aliarū ciuitatum: quę bellantur: ⁊ debemus videre.

vtrū

vtrum perſonę illę ſint ſimiles vel diſſimiles potentię ciuitatis proprię: ⁊ potentię ciuitatis: cum qua intendit bellare: quia in his eſt excedere ⁊ minorare: quia aliquando plus excedit ciuitas propria ciuitatem reſiſtentem ꝙ̃ ciuitas vincens ciuitatem victam: aliquãdo minus. vnde ſm proportionalitatem: quę eſt inter ciuitates olim bellantes ⁊ ciuitatem propriam cum ciuitate alia: debemus dare conſilium de bello: ideo addit ꝙ neceſſarium eſt ad hoc conſiderare non ſoluꝫ pręlia tria. ideſt pręlia proprie ciuitatis: ſed ⁊ pręlia aliorũ qualiter eueniũt: vel qualiter euenerunt: quia a ſimilibus ſimilia nata ſunt fieri. Debemus eni de ſimilibus ſimilia iudicare. ¶ Deĩde cũ dicit.

¶ Adhuc aũt de munitione regionis nõ latere qualr̃ cuſtodiet̃: ſed multitudinẽ ſcire cuſtodire: ⁊ ſpẽm: ⁊ loca munitionũ. Hoc aũt ĩpoſſibile non expertũ exiſtentem regionis: vt ſi minor ſit cuſtodia apponat̃: ⁊ ſiqua ſupflua auferatur: ⁊ loca idonea obſeruent magis.

¶ Determinat de conſiliabili circa munitionem ciuitatis: ⁊ eorum: quę ad ciuitatem pertinent dicens: ꝙ adhuc opꝫ nos nõ latere qualiter cuſtodietur talis munitio: ⁊ tria tãgit. Nam vt bene cuſtodiatur munitio: oportet nos ſcire multitudineꝫ cuſtodię. vtrum ſint quatuor vel decem cuſtodię muniendę. Secũdo opꝫ nos ſcire ſpecieꝫ cuſtodię. vꝫ qualem munitionẽ volunt huiꝰ cuſtodię. vtrum militum: vel peditum: vel nauium. Tertio ſcienda ſunt loca munitionum: q2 debemus ſcire: quę ſunt loca infirmiora quę egent cuſtodia: ⁊ addit: ꝙ eſt impoſſibile non exiſtentem expertum regionis talia ſcire: ⁊ hoc debemus ſcire: vt ſi minor ſit cuſtodia: apponatur: ⁊ ſi ſuperflua: auferatur ⁊ loca magis idonea ad cuſtodiendũ: aut loca infirmiora magis cuſtodiantur. Deinde cum dicit.

¶ Adhuc autẽ de alimento quantus ſumptus ſufficiens ciuitati: ⁊ quantũ ibidẽ factũ: ⁊ quãtũ adducibile: ⁊ quoꝝ ĩductiõe ĩdigẽt: ⁊ quoꝝ abductione: vt ad hoc ⁊ cõſilia: ⁊ ſtatuta fiãt.

¶ Determinat de conſiliabilibus reſpectu bonorũ intrinſecorum. Et duo facit: quia p̃mo determinat de eis prout ſumuntur ex parte alimenti: qđ ordinatur ad bonum corporis. Scđo determinat de cõſiliabilibus ſumptis ex parte poſitionis legum: quę potiſſimę ordinant̃ ad virtutem: quę eſt bonum animę. Scđa ibi. (Non minimũ autẽ.) ¶ Circa p̃muꝫ duo facit. quia primo facit quod dictũ eſt. Scđo ex habitis concludit: ꝙ ciues ad duo genera hominum debent habere pacem. Secunda ibi. (Ad duo enim neceſſarium.) In dando documentuꝫ de conſiliabilibus quattuor tangit: quia qui vult ſcire conſiliari non ſolum de munitione regionis: vel de pace ⁊ bello: ſed adhuc vult ſcire dare conſilia de alimento: oportet p̃mo inueſtigare quantus ſumptus: ſiue quantũ alimentũ ſit ſufficiens ciuitati. Scđo quantuꝫ eſt ibidem factuꝫ. ideſt quantũ alimentum ciuitas poteſt habere de ſe. Tertio quantum alimentuꝫ eſt adducibile per alios. Quarto quoꝝ inductione põt tale alimentũ induci: ⁊ hoc debent ſcire conſiliantes: vt ad hoc ⁊ ad conſimilia fiant ſtatuta prout expedit ciuitati. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ad duo eni neceſſariuꝫ ciues cõſeruare ſine querela: ad potentiores: ⁊ ad eos: qui ad iſta ſunt vtiles: ad ſecuritatem autem oĩa quidem hec neceſſarium poſſe conſiderare.

¶ Concludit ex habitis neceſſariũ eſſe ciues cõſeruare ſe

in pace: ⁊ ſine querella ad duo genera hominum. videlicꝫ ad potẽtiores: ⁊ ad eos qui ſunt vtiles ad iſta. ideſt ad eos alimẽta portare: ⁊ addit: ꝙ omnia hęc eſt neceſſariũ poſſe conſiderare ad ſecuritatem ciuitatis: quia tantum eſt ciuitati habere pacem cum potentioribus: ⁊ cum his: qui portant alimenta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nõ minimũ aũt de legis latione audire. In legibus enim eſt ſalus ciuitatis. Quare neceſſarium ſcire quot ſunt ciuitatuꝫ ſpecies: ⁊ quales conferunt vnicuiqꝫ: ⁊ a quibus corrumpi nate ſunt: ⁊ a proprijs ciuitatis: ⁊ a cõtrarijs. Dico autem a proprijs corrumpi: quia excepta optima ciuilitate: alie omnes ⁊ remiſſe ⁊ intenſe corrumpuntur. puta democratia non ſolum remiſſa debilior fit: ⁊ terminabitur in oligarchiam: ſed ⁊ intenſa valde: ſicut ⁊ aquilinitas: ⁊ ſimitas non ſoluꝫ remiſſe in medium veniunt: ſed ⁊ valde aquila facta: aut ſima diſponunt naſum: vt neqꝫ naſus videatur eſſe.

¶ Oportet ſcire quomodo ſit conſilianduꝫ in poſitione legum. Et duo facit: quia primo oſtendit tale conſiliuꝫ eſſe valde vtile. Scđo exequit̃ qualiter ſit conſiliandum circa talia. Scđa ibi. (Quare neceſſariuꝫ ſcire.) Dicit ergo ꝙ non minimũ debemus ſtudere audire cõſilia de latione legis: ⁊ eſt ratio: quia in legibus eſt ſalus ciuitatis. tunc ſequitur illa pars: quare neceſſariũ ſcire: in qua docet nos conſiliari circa talia. Et duo facit: quia p̃mo docet nos bñ eſſe conſiliatiuos circa lationem legum aſpiciẽdo ea: quę ſunt ciuitatis proprie. Scđo cõſiderãdo ea: quę ſunt aliarum ciuitatum. Secunda ibi. (Utile autem ad legis.) ¶ Propter primũ notandũ ꝙ multe ſunt ſpecies ciuitatis. vnde dicitur octauo ethicoꝝ: ⁊ ſeptimo politico. nam in aliqua ciuitate dominat̃ vnus: in aliqua pauci: in aliq̃ multi: cum dominatur vnus. ſi eſt bona dominatio: ⁊ propter bona ſubditorum: illa politia dicitur regnatiua. ſi vero ſit mala: ⁊ dominus intendat bonum ꝓprium: non eorum: quibꝰ prępeſt: ſic dicitur tyrannus. Eſt eniꝫ hęc differentia inter tyrannum ⁊ regem: quia rex intendit bonum ſubditoꝝ: tyrãnus bonuꝫ propriuꝫ. ¶ Si vero in ciuitate dominantur pauci: ſi dominantes ſunt boni ⁊ ephykes talis dominatio dicitur ariſtocratia: ſiue p̃ncipatus virtutum. Si vero dominantes ſunt mali: tunc illa politia dicitur oligarchia: ſed ſi in ciuitate dominantur multi: ⁊ eſt bona politia: dicitur tymocratia. ſi vero eſt mala: dicit̃ democratia. ¶ Et quia iſte ciuilitates differũt ſpecie: ſicut non ſunt eadeꝫ ſana homini ⁊ leoni: ⁊ res naturales ſpecie differentes a diuerſis principijs ſumunt originem ⁊ diuerſitateꝫ: ⁊ ſaluantur ⁊ conſeruantur in eſſe: ſic iſtę ciuitates: cum ciuitas ſit aliquid naturale aliquo modo: vt probatur p̃mo politicorum. nõ eodeꝫ modo habent fieri: ⁊ corrumpi: ⁊ quia non poſſumus bene dare cõſilia de poſitione legũ in aliqua ciuitate: niſi ſciamus qualis ſit ciuitas illius: ⁊ a quibus habet fieri ⁊ corrumpi talis ciuitas. Ideo phs ait: ꝙ ſi volumus eſſe bene conſiliatiui circa talia: oportet nos ſcire quot ſunt ſpecies ciuilitatis ⁊ quales ſpecies conferunt vnicuiqꝫ ciuilitati: ⁊ a quibus proprijs ciuilitati: ⁊ a quibus cõtrarijs ciuilitati: huius ciuilitates ſunt aptę natę corrumpi: ⁊ expõit ſe quomodo qualitates corrumpunt̃ per propria: ⁊ quomodo per cõtraria. ¶ Ad cuius euidentiam notandũ: ꝙ vniuerſum eſt maxime ordinatum. nam totum vniuerſum aliquo modo reſeruat̃

in vna ciuitate:⁊ tota ciuitas in vna domo:tota domus in vno homine reſeruatur.ideo antecedens eſt minor mundus.Unde phs in octauo ethicorū.Ea quę ſunt ciuitatis alicuius:conuenit aliquo modo reſeruari in vna domo: ⁊ in pmo politicoꝝ oſtendit in vno homine reſeruari: quę ſunt ciuitatis:quia ſicut in ciuitate:vel in domo ē aſſignare principatum deſpoticum:ſiue ciuilē ⁊ regalem vel politicum:ſic in vno homine anima debet regere corpus regimine deſpotico:ratio tamen debet pręeſſe voluntati: ⁊ eam regere regimine politico ⁊ regali:quia ſic eſt vniuerſum connexum:⁊ omnia aliquo modo reſeruantur in omnibꝰ.Tunc eſt optimum regimen ciuitatis cū ei aſſimilatur regimen totius vniuerſi:vt ſicut in vniuerſo eſt vnus principatus:⁊ vnus princeps:vt cōcluditur in decimo metaphyſicę:ita ſit vnus dominus vnius ciuitatis:⁊ ideo regnatiua vbi dominatur vnus:eſt optima īter ciuitates cęteras.vt dicitur in octauo ethicoꝝ:⁊ hęc ſola:aut ipſa eſt omnino electa ciuilitas: cęterę autem alię ſunt quędam obliquitates eius.Hęc eſt autē differentia inter rectum ⁊ obliquum:quia rectum proprie ſumptum non intendit nec remittitur:propter quod bene dictū eſt:ꝙ recto nihil rectius:obliquū āt itendit ⁊ remittit:⁊ ideo quādo aliqua repoſita in ſua ſpecie nō poteſt corrumpi per propria:ſed ſolum per contraria: ſi reponatur in ſpecie per aliquem modum obliquitatis:tunc non ſolum corrumpitur per cōtraria:ſed etiam propria:ſicut apparet in naſo.nam naſus eſt aquilinus: cum habet curuitatem giboſam.eſt autem ſimus:cum habet curuitatem conuexam. ¶ Dupl'r autē poſſꝫ aquilinitas ⁊ ſimitas remoueri a naſo.primo per cōtrarium:vt ſi huiuſ ſimitas rectificaretur:quia tūc naſus non eſſet ſimus:nec aquilinus:ſed rectus.Sc'do per ppa quia poſſet huiuſ ſimitas intantū intendi:vt poſſet giboſitas naſi intantum augumentari:qḋ non remaneret aglinitas.imo poſſet eſſe tanta giboſitas:ꝙ fieret ibi circulus quidam vel ſpera:ita ꝙ non ſolum tolleretur aquilinitas: ſed etiam tolleretur ſpecies naſi.Rectitudo autē naſi nō poteſt tolli niſi vno modo.nam ſi obliquaretur naſus:nō eſſe rectitas:ſed per propria tolli non poſſet: quia quanto plus rectificaretur:magis rectus eſſet. ¶ Siliter politia regnatiua:in qua dominat' vnus:⁊ eſt recta politia:⁊ non intenditur ⁊ remittitur quantum ad dominantes:nunqȝ corrumpitur per propria:ſed ſolum per contraria:vt ſi ibi dominantur multi. alię autem politię vtroqȝ modo tolluntur. Dico autē a ppꝛijs corrumpi:quia excepta optima ciuilitate:vt excepta regnatiua:quę a proprijs corrūpi non poteſt: ſed ſolum a contrario:omnes alię ciuilitates corrumpantur intenſę ⁊ remiſſę a proprijs ⁊ a contrarijs. Cum enim aliquid intenditur: videtur accedere aliquid ad id:quod eſt ei proprium:ſed cum remittitur videt' admiſceri contrario:vt puta Democratia:in qua dominant' multi non ſolū fit debilior ⁊ corrumpitur remiſſa:vt per ꝯtrium:ſiue paucitatē:⁊ terminat in olicratiā.i.in ciuilitatē:ī qua dn̄antur pauci.ſed ipſa democratia corrūpit' valde itēſa. ¶ Eſt.n. democratia dn̄atio multoꝝ ſm aliquē modū:vel ſm aliquē terminū:⁊ ideo tale dn̄iū dupl'r poteſt tolli.Pꝛio per paucitatem:quę contrariatur multitudini.nam ſi ſit ciuilitas:in qua dominantur multi:ſi remiterentur illi multi:⁊ dominarentur illi pauci:non remaneret democratia:ſed fieret olicratia.imo intantum poſſet remitti:ꝙ fieret regnatiua:ſi ipſi dominaret' ſolus vnus. ¶ Secundo modo poteſt tolli per propria:quia intantū poſſent multiplicari dominantes ciuitati:ꝙ non tantum eſſet illa ciuilitas democratia:ſed etiam omnino non remaneret ciuitas: quia ciuitatis nomen non ſolum dicit congregationem domorum:ſed etiam importat collectionem gentiū viuentium ſub certis legibus ⁊ ſtatutis.ideo ſi omnes dominari vellent:⁊ non eſſent ibi aliqui excellētiores alijs:qui ſtatuta componerent:ciuitas ſtare non poſſet.Ergo ſic ſe habent ciuilitates: quę ſunt alię a ciuitate optima ſicut aquilinitas ⁊ ſimitas:quę non ſolū remiſſę corrumpuntur:⁊ veniunt in medium:ſiue fiunt rectę:ſed etiam aglinitas facta valde aquila:⁊ ſimitas facta valde ſima ita diſponunt naſum:ꝙ tamē neqȝ naſus eē videatur. ¶ Ad euidentiam dictorum notandum eſt:ꝙ olicratia:⁊ democratia eſt obliquitas ariſtocratię:democratia timocratię. Attamē philoſophus hic accipit ea cōmuniter:quia olicratiā accipit pro principatu paucoꝝ:ſiue ſit rectus:ſiue ſit obliquus:⁊ democratiā pro pncipatu multorum non deſcendendo ad rectum ⁊ obliquū. Non eni vult phs habere cum ait:ꝙ democratia remiſſa fit olicratia:ſicut principatus multorum fit principatus paucoꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utile autem ad legiſlationes non ſolū attendere:que ciuilitati expediunt ex preteritis conſideranti:ſed etiam eas: que apud alios ſcire: quales qbus congruant. Quare palā ꝙ ad legiſlationē quidem externe deſcriptiones ſunt vtiles:hinc enim eſt accipere gentiū leges.

¶ Docet conſiliari circa compoſitiones legum reſpiciēdo ad alias ciuitates.Et duo facit:quia primo facit quod dictum eſt.Secundo manifeſtat quod dixerat.Secunda ibi.(Ad ciuilia autem.) Dicit ergo:ꝙ ad lationes legum ſiue ad compoſitiones legum vtile eſt non ſolum accedere:quę expediunt ciuilitati conſideranti ex pręteritis:ſiue conſiderando ea:quę ꝯtingunt in propria ciuitate:ſed etiā vtile eſt ſcire eas leges:quę ſunt apud alios conſiderādo quales leges:quibus ciuitatibus cōgruant. Ideo ait ꝙ ad lationes legis ſunt vtiles deſcriptiones ciuitatum: quia hinc.i.ex certa deſcriptione eſt accipere leges gentis:⁊ ſi ſciuerimus leges aliarum gentium:⁊ ſciuerimus:quę leges quibus ciuitatibus congruebant comparādo propriā ciuitatem ad alias:ſcire poterimus:quę leges noſtrę ciuitati expediant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ad ciuilia autem conſilia hyſtorię gentiū geſta. Omnia autē hec politice:ſed non rhetorice opus ſunt. De quibus qdē igit oꝫ hr̄e debentē ꝯſiliari:que maxia ſunt:tot ſunt nūero.

¶ Manifeſtat quę dixerat:⁊ iſta manifeſtatio eſt per ſimile:quia ſicut geſta eorum:qui nos pręceſſerunt:⁊ aliarum ciuitatum docent nos quid facere debeamus: ⁊ qualiter debeamus conſulere in agēdis proprię ciuitati: ſic leges aliarum ciuitatum docent nos:quas leges debeamus cōponere in propria ciuitate. ¶ De iſta ſilitudine non plus ponit:niſi ꝙ geſta ſcribentiū hyſtorias:ſiue geſta ſcripta hyſtorialiter valent ad ciuilia conſilia.i.valent ad cōſulendum ciuibus qualiter ſe debeāt regere.Sic ergo debet continuari textus:bene dico ꝙ leges aliorum valent ad leges noſtras:quia geſta aliorum valent ad geſta noſtra:addit autem ꝙ determinare omnia iſta ⁊ recitare:⁊ geſta:⁊ leges ciuilitatum non eſt opus rhetoricę:ſed politicę. ¶ Ultimo epilogat:ꝙ ſunt tot maximę cōſiliabilia:⁊ tot ſunt:de quibus opꝫ habere noticiam debentem conſiliari quot dicta ſunt:quia quinqȝ.

Ex quibus aūt opꝫ:⁊ de his:⁊ de alijs exhortari ⁊ dehortari dicamus iterū.

¶ Determinauit phs de conſiliabilibus: ſiue his:quę modo ſunt conſilij:circa quę cōſiliādo

negociamur:vel conſiliando iquirimus. ¶ In parte iſta
docet nos cognoſcere fineꝫ ſiue fines:ex quibus:⁊ ꝑ quos
habet eſſe conſilium.nam licꝫ finis non ſit per conſilium
quęſitus:nec ſit id circa quod negociando negociamur:ta
men finis in conſilio ſupponitur:⁊ eſt id:ex quo:vel per qđ
conſiliamur. In determinando autem de fine:quia ṗmo
continuat dicta dicendis:quę oſtendunt cognitioneꝫ finis
pertinere ad negocium deliberatiuum:ſiue ad artem de
conſilijs. Secundo docet nos cognoſcere talem finem:ex
quo:⁊ per quem habent eſſe conſilia. Secunda ibi.(Fere
vtiqꝫ ⁊ ſingulariter.)Dicit ergo. Iterum dicamus ex qui
bus finibus:vel per quos fines oportet exhortari ⁊ dehor
tari:⁊ de his.ideſt de conſiliabilibus.naꝫ omnia conſilia
bilia comprehenduntur directe per cōmunem moduꝫ in
illis quinqꝫ:quę dicta ſunt:ſed ſolum maxime conſiliabi/
lia in illis continentur. Et quia per finem contingit horta
ri ⁊ dehortari de maxime conſiliabilibus:⁊ de non maxi/
me:ideo dicit de his ⁊ alijs. ¶ Ex hoc apparet iſtud capi/
tulum:in quo docemur cognoſcere finem:vtputa fęlicita
tem:⁊ partes eius pertinere ad negocium deliberatiuum
cum per finem taleꝫ contingat facere exhortationes ⁊ de/
hortationes de cōſiliabilibus. ¶ Dubitaret forte aliquis
quare phs dicit in plurali qđ vult dicere:ex quibus cōue
nit exhortari ⁊ dehortari. Nam cum finis ſit vnus:debe/
ret dicere ex quo:nō ex quibus. ¶ Ad quod vt melius in
telligatur littera philoſophi poteſt multipliciter reſpōde/
ri. Pᷓio. Quia licet ſit vnus finis omnino ṗncipalis:ſunt
tamen multi fines ſcđarij:ex quibus conuenit exhortari
⁊ dehortari. Uel aliter:quia hui⁹ finis poteſt habere mul/
tas partes:ſiquis poneret finem ſufficientiā vitę:quia hu/
ius ſufficientia habet eſſe ex multitudine amicorum:plu/
ralitate poſſeſſionū.idē robore:⁊ ſanitate:⁊ cęteris huiuſ.
Ideo dicit ex quibus in plurali:quia per quālibet talē par
teꝫ exhortamur. Uel aliter:quia apud diuerſas ciuitates
ſunt diuerſi fines:quia fęlicitas apud omnes nō ponitur
in eiſdem bonis:cum ſpectet ad rhetorem dare vniuerſa/
liter artem exhortandi ⁊ dehortandi:ideo dicit ex quibus
nō ex quo. ¶ Poſſemus etiā ſi vellemus dicere:ꝙ ſi vn⁹
eſſet finis:⁊ omnes homines illum fineꝫ proponerent:qꝛ
ex vno fine conuenit multipliciter exhortari vel dehorta
ri:vt quia tollitur vel non tollitur:⁊ differtur vel non dif/
fertur,ideo bene dictuꝫ eſt:ex quibus in plurali. ¶ Dubi/
tari etiam poſſet. Cū ſuperius etiam phs non determina/
uit de fine:⁊ per cōſequens:nec de his quę conuenit exhor
tari ⁊ dehortari:q̄re dicit iterꝫ:dicamus:cū de his mētionē
nō fecerit. ¶ Ad quod etiā poteſt multipliciter reſpōderi
primo:ꝙ iterum referatur ad ea:per quę iuuamur in con/
ſiliando:⁊ quare qui vult eſſe bene cōſiliatiuus:debet ſci/
re conſiliabilia:de quibus eſt conſilium:⁊ debet ſcire finē
per quem fiunt exhortationes ⁊ dehortationes de cōſilia
bilibus:ideo ſic exponatur littera. ¶ Poſtq̄ꝫ diximus de
conſiliabilibus:per quoꝝ cognitioneꝫ iuuamur:vt delibe
ratiuum negocium dicendo de fine:per cuius noticiaꝫ ſi/
mus bene conſiliatiui. Uel aliter:quia ideꝫ poteſt eſſe cō/
ſiliabile:⁊ per hoc hortamur ⁊ dehortamur:quia cōuenit
aliquid conſiliando inquirere:⁊ poſtq̄ꝫ quęſitum eſt ipſuꝫ
ſupponimus:cum alia inueſtigamus:vt ſi fineꝫ ponimus
ſanitatem:inquirimus. vtrum ſanitas ſit inducenda per
potionem:vel per flobothomiam:⁊ cum peruentuꝫ eſt ꝙ
per potionem ſupponentes tunc potionem hortamur ea:
per quę potio habet fieri:⁊ dehortamur cōtraria:vt ita po
tio cum prius quęrebatur erat ⁊ aliquid conſiliabile:nūc
autem quia ſupponitur:per eaꝫ hortamur ⁊ dehortamur.
Sꝫ poſſumus etiam aliter dicere. Nam fęlicitas non po/
nitur in eiſdem bonis apud omnes:quia aliqua ſunt conſi
liabilia apud aliquos:quę apud alios ſupponuntur vt fi/
nis: et quia inter illa conſiliabilia prius dicta aliqua nu/
merata ſunt talia ideo dicit. Iterum dicamus ex quibus
oportet hortari ⁊ dehortari:quia de talibus in pręcedenti
capitulo aliquo modo tractauit:vt patet per iam dicta.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Fere vtiqꝫ ⁊ ſingulariter vnicuiqꝫ ⁊ cōmu/
niter omnibus finis quidam eſt:quem conie/
ctantes ⁊ eligunt ⁊ fugiunt. Et hoc eſt vt in ſū
ma eſt dicere felicitas ⁊ partes ipſius. Quare
exempli gratia ſummamus. quid eſt vt ſim/
pliciter eſt dicere felicitas:⁊ ex qb⁹ ꝑtes hui⁹.

¶ Docet nos cognoſcere finem:per queꝫ conuenit hortari
⁊ dehortari in conſilijs. Et tria facit:quia primo deſcribit
hui⁹ finem dicens ipſum eſſe fęlicitateꝫ. Secundo decla/
rat quō ꝑ talē finē fiunt exhortatiōes ⁊ dehortatiōes. De
inde aſſignat acceptiōes fęlicitatis. Secūda ibi.(De hac
enim ⁊ de his.)Tertia ibi.(Sit itaqꝫ fęlicitas.)Dicit er/
go:ꝙ fere itaqꝫ acceptus finis ſingulariter vnicuiqꝫ. ideſt
ſm ꝙ vnus quiſqꝫ ſingulariter tendit in fineꝫ ſuuꝫ ⁊ acce
ptus cōmuniter omnibus ciues intendunt in finem ſuū.
Finis eſt quideꝫ:quē coniectantes ⁊ eligunt ⁊ fugiunt. Et
hoc ſiue hui⁹ finis:vt in ſūma eſt dicere:eſt fęlicitas:⁊ ꝑ/
tes eius eſt:quia fęlicitas eſt hm̄oi finis:per quē eligimus
⁊ fugimus alia:quia electio ⁊ fuga pertinent ad negociuꝫ
deliberatiuum:qđ habemus pręmanibus. Ideo cōcludit
ꝙ exēpli gratia ſuamamus quid eſt fęlicitas vt ſimplici/
ter eſt dicere:⁊ ex quibus habent eſſe partes huius.ideſt
fęlicitatis. ¶ Ad intelligentiam dictorū notādum:ꝙ nō
ait philoſophus omnem finem eē illū queꝫ coniectantes
eligimus ⁊ fugimus:ſed ꝙ finis quidam talis eſt. Naꝫ cū
duplex ſit fęlicitas:politica:⁊ contemplatiua:per ſe ⁊ dire/
cte loquendo ſolum fęlicitas politica eſt illa:ſm quā hor/
tamur ⁊ dehortamur in conſilijs.nam cum conſilium ſit
quędam quęſtio de contingentibus operabilibus a nobis
ſm fęlicitatem:quę non acquiritur per talia opera nō cō/
uenit facere exhortationes ⁊ dehortationes de conſilia/
bilibus.ideo bene dictuꝫ eſt:ꝙ nō omnis finis talis eſt:ſꝫ
quidam. ¶ Rurſuꝫ notandū:ꝙ ſicut partibus hominis
damus ſuum finem:quia alius eſt finis manus:alius eſt
finis oculi:⁊ etiā toti homini aſſignat̄ ſuus finis:ſicut ēt ⁊
proprij fines aſſignant̄ partibus ciuitatis:quia ſm ꝙ iſte
ciuis eſt alius ab illo ciue. ſic finis huius eſt alius a fine
illius:nihilominus tamen pręter hos fines ſingulares cō/
petentes partibus ciuitatis:eſt dare finem cōmunem to/
ti ciuitati:in queꝫ tendunt omnes ciues:tamen ſiue ſic:ſi/
ue ſic accipiantur finis:fere ſemper eſt finis:ꝓpter quem
fugimus ⁊ eligimus alia. Et dicit fere:quia ꝯuenit aliquā
do aliquo modo facere contra finem:non tamen regulat
actiones ſuas ſm talem finem:vt apparet in continente:q
proponit ſibi optimum fineꝫ.ideo dicitur in ſeptimo ethi
coꝝ:ꝙ incontinentes habent optimas leges:⁊ nullā obſer
uant. Non tamen propter hoc dicenduꝫ eſt incōtinentes
ſimpliciter facere pręter finem:quia licꝫ faciant pręter fi
nem:quem ſibi conſtituunt in vniuerſali.non tamen pro
pter hoc faciunt pręter finem:quem ſibi conſtituunt in ꝑ/
ticulari:⁊ in paſſione entis. ¶ Iterum notanduꝫ:ꝙ dicit
ſe velle dicere de fęlicitate:⁊ de partibus eius in quadam
ſumma:⁊ vt ſimpliciter eſt dicere de ipſa:ꝙ magis exq̄ſi/
te determinate ꝑtinet ad librū ethicoꝝ. ¶ Deide cū dic̄.

¶ De hac eni:⁊ de his:que in hanc tendunt:⁊
de contrarijs huic exhortationes ⁊ dehortatio

nes omnes ſint. Que enim procurant ipſam: aut partium aliquam: aut maiorem pro minori oportet agere. Que autem corrumpūt: aut impediunt: aut que contraria faciūt nō agere.

¶ Propter qđ notandum: ꝙ idem poteſt eſſe cauſa contrariorum: vt dicitur in quinto metaphiſi. ſed non eodeʒ modo ſumptum vt nauta per pręſentiam in naui eſt cauſa ſalutis: qui per abſentiam eſt cauſa naufragij. ſic fęlicitas eſt cauſa exhortationis quantum ad ea: quę ipſam inducāt. Et eſt cauſa dehortationis quantū ad ea: quę ipſaʒ tollunt. ideo ait: ꝙ de hac id eſt de fęlicitate: ⁊ de cōtrarijs huic. i. de ꝯtrarijs fęlicitati ſunt oēs exhortatiōes ⁊ dehortatiōes. quare oportet agere quę ꝓcurant ipſaʒ fęlicitateʒ aut aliquam partiuʒ fęlicitatis: partium dico aut maiorum aut minorum: vt habet alia littera: vel ſm ꝙ habet noſtra opʒ agere quę procurant maioreʒ partem fęlicitatis: quia ⁊ pro minori parte oportet agere. ¶ Deinde. c. d.

¶ Sit itaqʒ felicitas eupraxia cum virtute: vel per ſe ſufficientia vite: vel vita: que cum infallibilitate delectabiliſſima: vel abundantia poſitionum ⁊ corporum: cum potentia ſeruatiua ⁊ actiua hoꝝ. Fere. n. aliquid horuʒ aut vnū aut plura felicitatem confitentur eſſe omnes.

¶ Hic ponit diuerſas acceptiones fęlicitatis: ⁊ duo facit. quia primo facit qđ dictuʒ eſt. Scđo oſtendit quę bona pertinent ad fęlicitatem ſm dictaʒ acceptionem fęlicitatis. Scđa ibi. (Si itaqʒ eſt fęlicitas) ¶ Propter primuʒ notanduʒ: ꝙ dixit ꝑꝑ fęlicitateʒ contemplatiuam: de qua determinare nō eſt pręſentis ſpeculationis. De fęlicitate politica fuerūt tres modi dicēdi. Unus fuit philoſophi: q poſuit talem fęlicitatem eſſe actum virtutis perfectę: vt actum prudentię. Et quia ad hmōi actum debent ordinari alia opera noſtra: vnde phs in primo ethicoꝝ. vbi de tali fęlicitate determinat: dupliciter deſcribit ipſam. Primo ſm ꝙ eſt actus virtutis: ſm quem modum ait: ꝙ fęlicitas eſt operatio animę ſm virtutem perfectam in vita tota. Deſcribit etiam eaʒ ibidem prout opera noſtra ordinatur in ipſam: ⁊ ſm ipſum modum dicit: ꝙ fęlicitas eſt finis operatoruʒ perfectuʒ ⁊ per ſe ſufficiens bonuʒ. Alię duę acceptiones fuerunt aliorуʒ loquentiuʒ ſm diuerſas vitas. Tres autem vitę conſueuerunt diſtingui: voluptuoſa: politica: ⁊ contemplatiua. Aliqui eniʒ loquentes ſʒ vitam voluptuoſam poſuerunt fęlicitatem in delectationibus. Alij vero videntes ꝙ ciues potiſſime diligunt honorem ⁊ ciuilem potentiaʒ: dixerunt in talibus eſſe fęlicitatem. Quomodo autem accipitur fęlicitas ſm vitam contēplatiuaʒ: non eſt pręſentis ſpeculationis. Philoſophus ergo in numerando modos fęlicitatis ponit prędictas acceptiones dicens. Sit itaqʒ fęlicitas eupraxia id eſt bona operatio cum virtute: id eſt quantuʒ ad illaʒ acceptioneʒ: ꝙ fęlicitas eſt operatio animę ⁊c̄. ſʒ. n. philo. fęlicitas eſt per ſe ſufficientia vitę quantuʒ ad illaʒ deſcriptioneʒ quā etiam dat phūs. vʒ. ꝙ fęlicitas eſt finis operationuʒ perfectuʒ ꝑ ſe ſufficiens bonum. Uel fęlicitas eſt vita cum infallibilitate delectabiliſſima: prout fęlicitas ponitur in voluptate: vel eſt abundantia poſſeſſionum ⁊ corporum: tum primo conſeruatiua ⁊ actiua ipſorum: ⁊ hoc prout fęlicitas ponitur in ciuili potentia: videtur ciuilis potētia reſpicere poſſeſſiones vt agros ⁊ talia: ⁊ corpora vt beſtias: ⁊ potentiam conſeruatiuaʒ ⁊ actiuam horum vt amicos: ⁊ ſeruos: ⁊ qꝛ fere computati ſunt omnes modi fęlicitatis ideo ſubdit: ꝙ fere omnes confitentur eſſe fęlicitatem aliquod horum: quę dicta ſunt: aut vnuʒ: aut plura: ⁊ dicit fere: quia forte aliquę poſitiones omnino cum non ſint in paſſione rationabiles fuerant de ipſa: de quibus nō eſt nobis curę. ¶ Ad intelligentiam horum: quę dicuntur ī iſto capitulo notandum: ꝙ quia non omnes ponunt fineʒ ſuū ⁊ fęlicitatem in eodem bono: ideo vt vniuerſaliter: ⁊ quo ad omnes habemus artem exhortandi ⁊ dehortādi. phs aſſignat diuerſas acceptationes fęlicitatis. ¶ Deīde. c. d.

¶ Si itaqʒ eſt felicitas tale: neceſſe ipſius eſſe partes nobilitatem: multitudinem amicorum bonoruʒ: amicitiam: diuitias: bonam prolem: multitudinem prolis.

¶ Oſtendit quę bona pertinent ad fęlicitatem ſm dictas acceptatiōes. Et tria facit. quia primo enumerat huiuſmodi bona. Secundo oſtendit talia bona pertinere ad fęlicitatem. Tertio determinat de vnoquoqʒ illorum bonorum ſimpliciter. Secunda pars ibi. (Sic enim vtiqʒ per ſe). Tertia ibi. (Sūmamus igitur ſimpliciter). Dicit ꝙ ſi fęlicitas eſt tale bonum: quale dictum eſt: tunc partes ipſius fęlicitatis neceſſe eſt eſſe nobilitatem: multitudinē bonorum: amicorum: amicitiam: diuitias: prolem: bonaʒ multitudinem prolis: hoc quantum ad bona exteriora: q̄ reſpiciunt corpus. ¶ Notandum tamen ꝙ amicitia poteſt computari inter bona exteriora ⁊ inferiora: vt infra patebit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Bonam ſenectutem: adhuc corporis virtutes: puta ſanitatem: pulchritudinē: robur: magnitudinem: potentiam agoniſticaʒ: gloriam: honorem: bonam fortunam: virtutem auteʒ: ⁊ partem ipſius prudentiam: fortitudinem: tēperantiam: ⁊ iuſtitiam.

¶ Adhuc autem corporis virtutes: puta ſanitateʒ: pulchritudinem: robur: magnitudinem: potentiam agoniſticam: ſiue potentiam agoniçandi ⁊ bellandi: tangit bona corporis intrinſeca. Cum autem addit gloriam: honorem: bonā fortunam: tangit bona exteriora reſpicientia animam: cū vero ſubdit virtutem: aut partem ipſius ⁊ prouidentiam: fortitudinem: temperantiam: ⁊ iuſtitiam. Sunt enim iſtę partes ſubiectiuę virtutis: quia virtus eſt totum vniuerſale: ad iſta innuit bona animę intrinſeca. ¶ Ad intelligentiam dictorum notandū: ꝙ oportet bona huiuſmodi quadrupliciter eſſe diſtincta. Nam cum homo diuidatur in animam ⁊ corpus: ⁊ natura animę ſit alia a natura corporis: oportet bona hominis diuidi in bona ſm animam: ⁊ bona ſm corpus. Rurſum qꝛ bonorum humanorum quędam ſunt extrinſeca: quędam intrinſeca: tam bona animę q̄ʒ corporis diuidūtur in intrinſeca ⁊ extrinſeca. Et in vniuerſo quatuor ſunt genera bonorum humanorum: videlicet bona corporis extrinſeca: vt nobilitatem: ⁊ diuitias: ⁊ cętera huiuſmodi: bona corporis intrinſeca: vt pulchritudo: magnitudo ⁊c̄. talia. bona animę extrinſeca: vt gloria: honor: bona fortuna: quę conueniunt homini ſm ꝙ participat cum ſubſtantijs ſeparatis: quia non participat cuʒ eis ſm corpus: ſed ſecundum animam: poſſunt talia bona dici bona animę extrinſeca: bona fortunę tamen vt infra aliquo modo poſſunt cōputari inter intrinſeca bona: quarto ⁊ vltimo inter bona humana ſunt bona animę intrinſeca: vt prudentia: temperantia: ⁊ cęterę virtutes. ¶ Notandum etiaʒ: ꝙ quia priora in via generationis ⁊ temporis ſunt poſteriora in via ꝑfectionis ⁊ complementi: vt poteſt haberi ex octauo phiſico. ⁊. 14. metaphi. philoſophus enumerando bona humana primo enumerauit bona corporis extrinſeca

ris extrinſeca

ris extrinſeca quaſi infima bona. Et vltimo bona animę intrinſeca quaſi ſuppꝛema bona: ⁊ medio modo bona coꝛpoꝛis intrinſeca: ⁊ bona animę extrīſeca quaſi medio modo bona. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sic enim vtiqȝ per ſe ſufficientiſſimus erit: ſi exiſtant ipſi interioꝛa ⁊ exterioꝛa bona. Non ſunt enim alia pꝛeter hec: ſunt in ipſo quidem: que circa animam: ⁊ que in coꝛpoꝛe. Extra autē bonitas generis: ⁊ amici: ⁊ pecūie: ⁊ honoꝛ.

¶ Oſtendit talia bona pertinere ad fęlicitatem ſecundum communem acceptionem eius. nam fęlicitas ſm quācunqȝ acceptionem ſemper videtur impoꝛtare quiddam perfectum: quia nullus ponit fęlicitatē in aliquo: niſi eſtimet id bonum perfectius. Non eſt autem bonum perfectum niſi ſit ſufficiens bonum: quia inſufficientia imperfectionem impoꝛtat. Cum igitur habens prędicta bona videat̄ per ſe ſufficiens: opoꝛtet talia bona aliquo modo ad fęlicitatem pertinere. ideo ait. Sic enim vtiqȝ per ſe ſufficientiſſimus erit: ſi exiſtant ei interioꝛa ⁊ exterioꝛa bona: quia non ſunt alia bona pręter hęc. Naȝ qui habet prędicta bona intrinſeca ⁊ extrinſeca: cum inter bona extrinſeca computetur bonitas vel nobilitas generis: ⁊ amici: ⁊ pecunię: ⁊ honoꝛ: quę omnia ſępius enumerata ſunt: etiaȝ ad hęc putamus conuenire potentiam ⁊ foꝛtunaȝ ineſſe fęlici: quia ſic erit ſecuriſſima ⁊ ſufficientiſſima vita eius. Pateȝ ergo bona ſuperius enumerata aliquo modo pertinere ad fęlicitatem: quia faciunt ad ſecuritatem: ⁊ ad ſufficiētiā vitę.

Adhuc autem cōuenire putamus potentiam ineſſe ⁊ foꝛtunam. ſic eni vtiqȝ ſecuriſſima vita erit. Sumamus igitur ſimiliter ⁊ hoꝛum vnumquodqȝ quidem quid eſt. Nobilitas quidem igitur eſt genti ⁊ ciuitati ſui iuris antiquos eſſe: ⁊ pꝛeſides pꝛimos inſignes: ⁊ multos īſignes perdidiſſe ex ipſis in his: que zelantur.

¶ Poſtq̄ȝ enumerauit philoſophꝰ bona animę ⁊ bona coꝛpoꝛis tam extrinſeca q̄ȝ intrinſeca: ⁊ oſtendit ea pertinere aliquo modo ad fęlicitatem: quia pꝛopter fęlicitatem: vel finem eſt exhoꝛtatio ⁊ dehoꝛtatio: vt habeamus artem exhoꝛtandi ⁊ dehoꝛtandi determinat in ſpeciali de vnoquoqȝ dictoꝛum bonoꝛum. Et duo facit: quia pꝛimo determinat de bonis extrinſecis. Secundo de intrinſecis. Secunda ibi. (Coꝛpoꝛis autem virtus). ¶ Circa pꝛimū duo facit: ſm ꝙ bona extrinſeca dupliciter diſtinguuntur: qa quędam reſpiciunt hominem ſm coꝛpus: quędaȝ vero reſpiciunt ipſum ſecunduȝ animaȝ: vel ſm ꝙ participat cū ſubſtantijs ſeparatis. Secūda pars ibi. (Bona opinio autem). ¶ Circa pꝛimum tria facit ſm ꝙ tria ſunt bona extrinſeca. huiuſmodi auteȝ ad tria comparari poſſunt. Pꝛimo ad pꝛogenitoꝛes ſuos: ſm quos ei competit nobilitas generis. Secundo ad ſuas filias: ſȝ quos ei competere poteſt bonitas pꝛolis. Tertio ad poſſeſſiones: quas habet: ſm quas ei poteſt competere ſufficientia diuitiarū. ¶ In determinando ergo de bonis extrinſecis coꝛpoꝛis. Pꝛimo determinat de nobilitate generis. Secūdo de bonitate pꝛolis. Tertio de ſufficientia diuitiarum. Secunda pars ibi. (Bona autem pꝛoles). Tertia ibi. (Diuitiarum aūt partes). ¶ Circa pꝛimum duo facit. quia pꝛimo continuat ſe ad dicenda dicens: ꝙ vult ſumere ſimpliciter: vel ſingulariter quid eſt vnumquodqȝ bonoꝛum: quę dicta ſunt. Secundo ſequitur de intento. Secunda ibi. (Nobilitas quidem). Igitur in determinando de nobilitate duo facit: qꝛ pꝛimo determinat de nobilitate gentis. Secundo de nobilitate ſingularis perſonę. Secunda ibi. (Singularis autē nobilitas). Per rhetoꝛicam enim habemus potentiā exhoꝛtandi ⁊ dehoꝛtandi toti genti: ⁊ etiaȝ alicui perſonę ſingulari. Si ergo nobilitas ad fęlicitatem pertinet: ⁊ per fęlicitatem exhoꝛtamur ⁊ dehoꝛtamur: vt ſciamus exhoꝛtari ⁊ dehortari toti genti: ⁊ vni perſonę ſingulari: docet nos cognoſcere nobilitatem totius gentis ⁊ ſingularis pſonę. In dicendo autem notitiaȝ nobilitatis gentis quatuor tāgit. Pꝛimo antiquitatem ciuium: quia nobilitas totius gētis ⁊ ciuitatis ē: ꝙ antiqui homines ſint ſui iuris. i. ꝙ pertineant ad ius: ⁊ ad foꝛuȝ ciuitatis: ⁊ ꝙ ſint incolę eius. Secundo tangit qualitatem eoꝛum: qꝛ ciues ciuitatis debent eſſe pꝛimi pręſides ⁊ inſignes pręclari viri. Tertio tangit quantitatem eoꝛum: quia debent eſſe multi tales ciues: q ſunt inſignes ⁊ pręclari. Quarto ⁊ vltimo inſinuat: qualia debent eſſe bona: in quibus ciues ciuitatis inſignes debēt alios excellere: quia ſi ciuitas eſt nobilis: debet ex his: qui ſunt in ciuitate pꝛodyſſe viros inſignes excellentes in his bonis: quę zelantur ab alijs. Appellantur hic bona: quę zelantur ab alijs: bona optima: quia talia bona homines inuidi conſueuerunt zelare. vnde alia tranſlatio habet locū huiuſmodi in inuidis. ¶ Ad euidentiam dictoꝛum notandum antiquitatem ciuium facere ad nobilitateȝ ciuitatis quia nobilitas impoꝛtat oꝛtum naturalem non oꝛtum ad vltimum. Sic enim videtur imaginari phs in pꝛimo politicoꝛum. ꝙ ciuitas habeat naturalem ortum: quia filijs in vna domo multiplicatis ⁊ non potentibus ibi cohabitare fecerunt vicum: ⁊ itē multiplicatis filijs ex pluribus vicis conſtituta fuit ciuitas: ita ꝙ ſm naturalem oꝛigineȝ domus creſcit in vicum: vicus in ciuitatem. Naȝ ꝙ ex hominibus aduenis conſtituatur ciuitas: non videtur naturalis oꝛdo: quia domos creſcere in ciuitatem non eſt ſine antiquitate magna: antiquitas ciuium facit ad nobilitatē ciuitatis: qꝛ facit ad eius oꝛiginem. Quomodo auteȝ alia faciant ad nobilitatem ciuitatis de ſe patet. ¶ Deīde ⁊c̄.

¶ Singularis autem nobilitas: que a viris: aut mulieribus: ⁊ legitimitas ab ambobus. Et ſicut in ciuitate pꝛimos notos: aut in virtute: aut in diuitijs: aut in alio eoꝛum: que honoꝛantur: ⁊ multos inſignes ex genere: ⁊ viros: ⁊ mulieres: ⁊ iuuenes: ⁊ ſenes.

¶ Determiāt de nobilitate ſingularis perſonę: ⁊ tāgit quatuoꝛ: lȝ non eodem oꝛdine coꝛreſpondentia prędictis quatuoꝛ: q̄ requirunt̄ ad nobilitatē gn̄is gētis. Nā nobilitas ſingularis pſonę ē nobilitas: q̄ a viris: hˀ eſt ex pꝛogenie pr̄is aut a mulieribꝰ: hˀ ē pgenie mr̄is: ⁊ legitimus ē ex ambobus. i. ex patre ⁊ matre: qꝛ taȝ pr̄ q̄ȝ mr̄ debent eē legitimi ciues: nō aduenę: vel a viris ⁊ mulieribus ſuę pꝛolis: qꝛ tā in maſculis q̄ȝ in fęminis debet īueniri legitimitas: quod in idem reddit: quia qui eſt legitimus ciuis ciuitatis: hēt multos affines ſibi. Ex quo apparet antiquitatem facere ad nobilitatem ſingularis perſonę: ſicut ad nobilitatem ciuitatis: quia non poſſet quis eſſe legitimus ciuis ciuitatis: niſi ab antiquo ſui pꝛogenitoꝛes fuerint incolę ciuitatis illius. Secundo ad nobilitatem ſingularem facit qualitas pꝛogenitoꝛuȝ: ideo ait. Et ſicut in ciuitate pꝛimos ⁊ notos quia ſicut ciuitas nobilitatur per pͥmos ⁊ notos ciues: ſic ſingularis perſona nobilitatur per pꝛimos ⁊ notos genitoꝛes. Tertio ad talem nobilitatem honoꝛuȝ qualitas facit: in quibus abundare debent parentes eius: qꝛ debent abū

dare: aut in virtute: aut in diuitijs: aut in alio eorū bonorū: quę honorant̄. ¶ Quarto ⁊ vltimo etiā ad talē nobilitatē facit multitudo taliū perſonarū: q̄ꝛ nobilis eſt pſona aliqua ſingularis: ſi hꝫ ex gn̄e ſuo multos īſignes: vl̄ multos pręclaros: multos inſignes dico ⁊ viros: ⁊ mulieres ⁊ iuuenes: ⁊ ſenes. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Bona autē proles: ⁊ multitudo prolis nō inmanifeſta. Eſt aūt cōis q̄dē bonitas prolis iuuentus: ſi ſit multa ⁊ bona. Bona aūt ſm virtutē quidē corpis: puta magnitudineꝫ: robur: potentiā agoniſticā. Anime autē iuuenis virtus: iuuētus: temperantia: ⁊ fortitudo.

¶ Determinat de bonitate prolis. Et duo facit: q̄ꝛ prio determinat de tali bonitate prout pertinet ad totā gentem. Scd̄o ꝓut pertinet ad ſingularē perſonā. Scd̄a ibi. (Singularis autē bōitas.) Dicit ergo: ꝙ bona ꝓles: ⁊ m̄ltitudo bone ꝓlis nō eſt imanifeſta. ideſt de leui apparere poteſt qualis ſit talis bonitas. Scd̄o ſubdit: ꝙ cōis bonitas ꝓlis eſt iuuētus. ſi ſit multa ⁊ bona: q̄ꝛ tūc ciuitas fulget bona prole: q̄ꝛ in ea ſunt iuniores m̄lti ⁊ boni: ita ꝙ ſint boni ſꝫ corpus ⁊ ſm aīaꝫ. Et exponit qualis eſt vtraq̄ꝫ talis bonitas: q̄ꝛ bonitas ſm virtuteꝫ corporis eſt hr̄e magnitudinē pulchritudinē: robur: ⁊ potentiā agoniſticā: ſiue potentiaꝫ bellatiuā: quę potētia ſiue robur: ⁊ magnitudo agilitatem addit ⁊ velocitatē membrorū: bonitas aūt aīę iuuenis eſt virtus: vt tēperātia ⁊ fortitudo: ꝑꝑ hęc enī duo iuuenes cōſueuerūt eſſe mali quantū ad malitiaꝫ aīę: vel q̄ꝛ ſunt formidoloſi: vel q̄ꝛ ſunt intemperati. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Singularis autē bonitas ꝓlis ⁊ multitudo. ſingulares natos multos: ⁊ tales eſſe in feminas ⁊ maſculos.

¶ Determinat de nobilitate ꝓlis prout reſpicit perſonaꝫ ſingularē. Et tria facit: q̄ꝛ p̄mo facit q̄ð dictū eſt. Scd̄o determinat de bonitate puerorū: ⁊ de bōitate mulierū: ⁊ oſtēdit qualis eſſe debeat bonitas fęminarū. Tertio cōcludit malitiā mulierū facere ad infęlicitatē. Scd̄a ibi. (Fęminarū aūt virtus.) Tertia ibi. (Quibuſcūq̄ꝫ enī ea.) Dicit ergo: ꝙ bonitas prolis ſingularis perſone: ⁊ multitudo talis ꝓlis eſt hr̄e ſingulares multos. ideſt filios excellentes qui ſint quaſi ſingulares in ciuitate: non habentes pares: ⁊ huiꝰ filij debēt eſſe multi: ⁊ tales eſſe maſculos ⁊ fęminas: q̄ maſculi ⁊ fęmine debēt eē m̄lti ⁊ boni. ¶ Dei. c. d.

¶ Feminarū auteꝫ virtus corporis quidē pulchritudo ⁊ magnitudo: anime aūt temperātia ⁊ amor operoſitatis ſine ſeruilitate. Sunt aūt ſingulariter: ⁊ cōmuniter: ⁊ quātū ad viros ⁊ quantum ad mulieres oportet querere vnum quodq̄ꝫ talium ineſſe.

¶ Declarat qualis debꝫ eſſe bonitas fęminarū: q̄ꝛ bonitas earū quantū ad virtutē corporis eſt pulchritudo ⁊ magnitudo: bonitas aūt aīę fęminaruꝫ eſt temperantia ⁊ amor operoſitatis ſine ſeruilitate: q̄ꝛ mulieres debent eſſe tēperatę: ⁊ non debent eſſe ocioſę: quia ipſa ocioſitas inclinat ad intēperantiā. debent ergo amare operoſitatē: ita tamē ꝙ non declinent ad opera ſeruilia. Addit aūt ꝙ aliq̄ bōa ſunt ſingulariter: ⁊ aliqua bona cōiter quantū ad viros: ⁊ quantū ad mulieres. ideo opꝫ querere vnūq̄ðq̄ꝫ taliū bonorum ineſſe viris vel mulieribus. Sunt enī aliqua bōa cōmunia vtriſq̄ꝫ: vt prudētia: ⁊ ſunt aliqua ꝓpria: vt illa quę in vno laudant̄: ⁊ in alio vituperant̄ iuxta illð quod ſcribit̄ primo politicorū ornamētū mulierū eſt ſilentiuꝫ.

viro autem iam non hoc. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quibuſcūq̄ꝫ enīꝫ ea: que ſm mulieres ſunt praua: quēadmodū Lacedemonis fere ſcd̄m dimidium non ſunt felices.

¶ Concludit malitiā mulierū facere ad infęlicitatē ciuitatis dicens: ꝙ quibuſcūq̄ꝫ nationibus inter praua ſm mulieres. ideſt in quibuſcūq̄ꝫ nationibus ſunt mulieres prauę: quēadmodū ꝯtingebat Lacedęmonijs: vbi mulieres prauę erant: fere tales nationes ſm dimidiū non ſunt fęlices: q̄ꝛ licꝫ mulieres non ſunt ꝓprie media pars ciuitatis: eo ꝙ pars virorū excellat partē mulierū: in bonitate tamē q̄ꝛ filij mulierū multū conſueuerūt variari malicia mulierū fere euacuat medietatē fęlicitatꝭ ciuilis. ¶ Dei. c. d.

¶ Diuitiarū autē partes numiſmatis: multitudo terre: villarum poſſeſſio: ⁊ multitudine: ⁊ magnitudine ⁊ pulchritudine differentiū. Adhuc aūt ſuppelectiliū poſſeſſio: ⁊ ſeruoruꝫ: ⁊ pecudū: ⁊ multitudine differentium.

¶ Determinat de ſufficientia diuitiarū. Et duo facit: quia primo diſtinguit partes diuitiaruꝫ. Scd̄o oſtendit qualia debent eſſe illa: quę integrant tales diuitias ibi. (Omnia autem h.) Dicit ergo: ꝙ partes diuitiarū ſunt multitudo vniuerſitatū: ⁊ poſſeſſio terre: ⁊ villarū differentium multitudine: quia ſi debet aliquis excellere alios in poſſeſſionibꝰ: debꝫ habere terras ⁊ villas plures q̄ꝫ alij: ⁊ pulchriores. Adhuc aūt ad diuitias pertinet poſſeſſio ſuppelectiliū ⁊ poſſeſſio ſeruorū: ⁊ pecuduꝫ differentium multitudine: ⁊ pulchritudine: quia talia debent eſſe multa ⁊ pulchra. Sufficientia autem iſtarum partium integrantium diuitias ſic haberi poteſt. Quia pertinentia ad diuitias: vel ſe habent vt menſura: vel vt menſurata. Si vt menſura: ſic eſt vt numiſma: quia ſm philoſophuꝫ oīa talia numiſmate menſurantur. Si vero vt menſurata. tunc vel ſunt animata vel inanimata. Si inanimata: tunc diſtinguēdum. Quia vel ſunt fructifera vel liberalia. Si ſunt fructifera: ſic eſt poſſeſſio terre: ⁊ villarum. Si vero ſunt liberalia ⁊ bonitas eorum conſiſtit in vſu. ſic eſt poſſeſſio ſuppelectilium ⁊ iocaliū. Si vero bona poſſeſſa ſunt animata: vel ſunt animata aīa rationali: ⁊ ſic eſt poſſeſſio ſeruoruꝫ: vel anima irrōnali: ⁊ ſic eſt poſſeſſio pecudū: ⁊ aliaruꝫ beſtiarum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oia aūt hec non fallacia: ⁊ liberalia: ⁊ vtilia Sunt aūt vtilia quideꝫ magis fructifera: liberalia autē que ad fruitionē. Fructifera autem dico: a quibus preuentus. Fruibilia autē: a q̄bus nihil quod dignum ſit preter vſum.

¶ Oſtēdit qualia debēt eſſe huius partes integrātes diuitias. Et tria facit: q̄ꝛ primo dicit: q̄ talia debent eē firma ⁊ liberalia fructifera: ⁊ exponit q̄d intelligat̄ ꝑ fructiferum ⁊ q̄d per liberale. Scd̄o ꝙ dixerat poſſeſſionē rerū facere ad diuitias: diffinit vl̄ declarat quid eſt poſſidere. Tertio q̄ꝛ vſus rerū ⁊ poſſeſſio earū vident̄ facere ad diuitias: cōparat illas ad iuicē oñdēs aliquē magis eſſe diuiteꝫ: eo ꝙ vtitur diuitijs q̄ꝫ eo qui eas poſſidet. Scd̄a ibi. (Et terminus aūt v̓e poſſeſſionis.) Tertia ibi. (Totalr̄ aūt diuitię eſſe.) Dicit ergo p̄mo: oīa aūt hęc itegrātia diuitias debēt eē liberalia ⁊ vtilia: ⁊ expōit ſe q̄d itelligit per vtilia: ⁊ q̄d per liberalia: q̄ꝛ vtilia ſunt magis fructifera; liberalia ſūt magis fruibilia: ⁊ appellat ea fructifera. a q̄bꝰ ꝓueniūt ꝓuētus: vt terrę ⁊ villę: fruibilia v̓o a q̄bus nihil q̄ð dignū ſit. i. nihil dignitatis ꝓuenit p̄ter vſum. ¶ Deide cū dič.

¶ Et terminus

¶ Et terminus autem vere poſſeſſionis quidē hic: ⁊ ita poſſediſſe: vt in ipſo ſit vſus ipſoꝛuꝫ: ita ꝙ remaneant: ſibi aūt non: cū in ipſo ſit alienare. Dico autem alienationem: donationeꝫ: ⁊ venditionem.

¶ Diffinit qd ē poſſidere dicēs: ꝙ terminus: ſiue diffinitio vere poſſeſſionis eſt iſta: qꝛ poſſediſſe aliq̄ eſt cū in ip̄o ſit vſus ipſoꝝ: ita ꝙ remaneāt ſibi aut nō: vel cū ipſo ſit alienatio vel nō. Exponit qd intēdit: ꝑ alienationē vocat donationē: vel vēditionē: vel aliq̄ȝ aliā cōmutationē. Nihil eſt ḡ aliud poſſidere niſi eē in ſua poteſtate alienare vl̄ nō alienare illud. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Total'r āt dicere eē ē in vti magis q̄ȝ i poſſidere. Et.n. opatio certa taliū ⁊ vſus diuitie.

¶ Comparat vſum rerum ad poſſeſſionem earum dicens: ꝙ totaliter.i. vniuerſaliter eſſe diuitię: hoc eſt ratio ⁊ perfectio diuitiaꝝ magis eſt in vti q̄ȝ in poſſidere. vnde littera arabica habet: ꝙ vl'r diuitię ſunt potius in vtendo: ideo ſubdit: ꝙ operatio ⁊ vſus talium reꝝ: quę poſſidentur eſſe ipſę diuitię. ¶ Ad euidentiam dictoꝛum notandū: ꝙ bona coꝛpoꝛalia enumerata oꝛdinata ſunt ſm maioꝛē ⁊ minoꝛem ꝓpinquitatē: vel identitatem. Nā diuitię ſūt magis bonū extrinſecū q̄ȝ filÿ: ex q̄bus ꝯſurgit bonitas ꝓlis: ⁊ q̄ȝ ꝓgenitoꝛes: ex q̄bus ꝯſurgit nobilitas generis: naꝫ parentes ſunt ꝓpinquioꝛes filÿs q̄ȝ filÿ parentibus: vt ꝓbat ph's 8° ethicoꝛum. Sunt enim filÿ quędam pars parentū ⁊ totum magis eſt ꝓpinquum parti: eo ꝙ nundum ip̄aꝫ attingant q̄ȝ pars toti: quę totum non compꝛehēdit. Et qꝛ vt tactū eſt: nobilitas generis conſurgit ex parentibus: nobilitas ꝓlis hꝫ eſſe ex filÿs: ſequitur nobilitatem generis nō eſſe adeo extrinſecum bonum: vt bonitas pꝛolis: ideo ph's inter bona coꝛpoꝛis extrinſeca vltimo poſuit ſufficientiam diuitiaꝝ: quaſi bonum maxime extrinſecum. ⁊ ꝑ̄mo nobilitatem generis quaſi minime extrinſecuꝫ: ⁊ medio modo bonitatem prolis: quaſi medio modo extrinſecum. ¶ Rurſum notandum hominem eſſe magis diuitē eo ꝙ vtitur diuitÿs q̄ȝ eo ꝙ poſſidet. nā ſi diuitię bonū ſunt: qꝛ hę nō ſunt: niſi qꝛ in eis eſt fęlicitas: vel qꝛ ſunt oꝛgana ad fęlicitatē: ⁊ aliquo mō oꝛdinant̄ ad ipſam. Eſt autem in aliquo bono poſitio fęlicitatis: vel aliquid ad ip̄aꝫ pertinens: ⁊ tunc quanto magis illi bono accedimus: tāto magis ſumus tales: vt ſi quis poneret fęlicitatē: vel aliq̄d ad ipſam pertinens in cibis q̄ȝto magis coniungeret̄ cibarÿs: tanto eſſet fęlicioꝛ ſm illum moduꝫ fęlicitatis: ⁊ cibaria maxime multa potiſſime eēnt fęlicitas eius. Magis eſt ergo quis diues: eo ꝙ diuitÿs vtitur q̄ȝ eo: ꝙ eas poſſideret: qꝛ magis eas coniungit: ſicut magis coniūgimur cibis cum eis fruimur q̄ȝ cū eos tenemus in archa. Ex quo apparet: ꝙ auari licet diuitias poſſideant: non ꝓpꝛie ſunt diuites: qꝛ eis non vtuntur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Bona aūt opinio eſt ab oībus ſtudioſum extimari: vel tale aliquid hr̄e ꝙ oēs appetāt: aut multi: aut boni: aut pꝛudentes.

¶ Poſtq̄ȝ determinauit de bonis exterioꝛibus: quę reſpiciunt hominē ſm coꝛpus. hic determinat de bonis exterioꝛibus: q̄ reſpiciunt ipſum ſm aīam: ⁊ pꝛout ꝑticipat ſubſtātÿs ſeꝑatis. Sunt aūt hꝰ bona honoꝛ ⁊ gloꝛia: nam ipſum deū ⁊ ſubas ſeparatas honoꝛare ⁊ gloꝛificare debemus: debet̄.n. alicui gloꝛia: eo ꝙ ſit bonus in ſe: vel pōt eſſe bonus cum honoꝛemus alios rōne beneficentię. cū ergo deus ⁊ ſubſtantię ſeparatę potiſſime ſunt bona: maxime eis debetur honoꝛ: qꝛ ſolus ipſe eſt eſſentialiter bonum: a quo cuncta bona pꝛocedunt: qꝛ ergo in honoꝛe participamus cum eis ſm animam nō ſm coꝛpus: poſſunt talia bona dici bona ſm animam. ¶ In determinando autem de talibus bonis duo facit ſm ꝙ ſunt duo talia. Naꝫ pꝛimo determinat de gloꝛia. Secundo de honoꝛe. Secūda ibi. (Honor aūt eſt.) Dicit ergo pꝛimo: ꝙ gloꝛia: vel bona opinio ē extimari ab omnibus ſtudioſum: ſiue bonū: vel habere aliquid tale: q̄ omnes appetant: aut multi: aut boni: aut pꝛudentes. his.n. duobus modis aliquis laudatur: vel qꝛ extimatur ſimpliciter bonus: vel qꝛ in aliquo bono alios excellit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Honoꝛ aūt q̄dē benefactiue opiniōis ſignuꝫ. Honoꝛant̄ aūt iuſte quideꝫ maxime: q̄ bn̄ficia ꝑ̄ſtiterūt. Nō ſolū ſi honoꝛant̄ ēt qui pōt beneficiare. Bn̄ficētia aūt que ad ſalutem.

¶ Determinat de honoꝛe. Et duo facit: quia pꝛimo oſtēdit qd ſit honoꝛ. Secūdo diſtinguit partes honoꝛis. Secūda ibi. (Partes aūt honoꝛis). ¶ Circa pꝛimuꝫ duo facit. qꝛ pꝛimo facit q̄ dictum eſt. Secūdo oſtendit ſemꝑ honoꝛē conſurgere ex aliquo arduo: vel ſimpliciter: vel ratiōe modi. Scd̄a ibi. (Et quaſcunqꝫ cās). Dicit ergo pꝛimo: ꝙ honoꝛ eſt ſignuꝫ benefactiuę opinionis: qꝛ ex h̄ honoꝛamus aliquos: qꝛ nobis benefecerunt: vel qꝛ poſſunt nobis benefacere. ideo addit. honoꝛātur iuſte quidē qui maxime beneficia pręſtiterunt: ⁊ non ſolum tales honoꝛantur: ſꝫ etiā honoꝛatur qui poteſt benefacere: ⁊ qui poteſt dare nobis beneficia: quę nobis ꝓſunt ad ſalutem. ¶ Deinde cū dic̄.

¶ Et quaſcūqꝫ cās eſſendi: aut ad diuitias: aut ad aliq̄ alioꝛū bonoꝛū: quoꝛū nō ē facilis poſſeſſio: aut totaliter: aut hic: aut tūc. Multi.n. ꝓpter ea: que vident̄ parua: honoꝛē adipiſcuntur. Sed modi ⁊ tp̄a ſunt cauſe.

¶ Oſtendit q ſemper honoꝛ ſumitur ex aliquo arduo dicens: ꝙ nos honoꝛamus quaſcunqꝫ ꝑſonas videmus cās eſſendi nobis aut ad diuitias: aut ad aliq̄ alioꝛum bonoꝛum: quoꝛum non facilis eſt poſſeſſio. Ex quo apparet: ꝙ ſemper honoꝛ redditur pꝛopter aliquid arduum: qꝛ ardua ſunt: quę non faciliter poſſidentur: arduum dico aut totaliter.i. ſimpl'r: aut hic.i. rōne loci: aut tūc. i. rōne tempoꝛis: multa tn̄ nō ſunt ardua ⁊ de facili poſſident̄ ſimpl'r loq̄ndo: q̄ tn̄ in aliquo tp̄e: ⁊ in aliquo loco ardua eē poſſunt. iō addit: ꝙ multi ꝓpter ea: vel pꝛopter illa: quę videntur parua adipiſcuntur honoꝛē ſm tēpoꝛa: vel rōne loci: qꝛ vel tēpoꝛa: vel loci ſunt cauſę huius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Partes auteꝫ honoꝛis ſacrificia: recoꝛdationes in metris ⁊ ſine metris: templum: antiqua pꝛimoꝛditas: ſedis monumenta: imagines: alimenta publicaqꝫ barbatoꝛum: puta adoꝛationes ⁊ extaſes dona: q̄ apud ſingulos ꝑ̄cioſa.

¶ Hic diſtinguit honoris partes. Et duo facit: quia pꝛimo facit quod dictum eſt. Secundo qꝛ computauerat donū inter ꝑtes honoꝛis: oñdit q̄ūo donū ad honoꝛē ꝑtinet. Secūda ibi. (Et.n. donum eſt). Dicit ergo: ꝙ partes honoꝛis ſunt ſacrificia: vel vt hꝫ alia littera macratio victimaruꝫ. Antiquitus.n. excellentibus hoībus ſacrificia offerebant̄ ⁊ ēt ad honoꝛes ꝑtinent recoꝛdatiōes in metris ⁊ ſine metris: qꝛ aliquis pōt ꝯmēdari metrice ⁊ ꝓſaice: vel i metris ⁊ ſine metris: qꝛ aliq̄s pōt cōmendari mēſurate ſꝫ modū hoīum: ⁊ imenſurate: ac ſi eſſet deus. Eſt.n. metrū idē q̄ menſura: ⁊ h̄ ꝯcoꝛdat cum alia littera: vbi hr̄ ꝯmemoꝛationes moderatę ⁊ imoderatę. Eſt ēt pars honoꝛis tēpluꝫ:

ſicut ad honorē deoꝝ tēpla edificamus: qḋ forte antiquitus fiebat principibus: ac ſi eſſent dij: ⁊ antiqua pmorditas ſedis: q aliquis ponebaſ in ſede prima: ⁊ vbi ſolēnes perſone conſueuerunt poni ⁊ monumenta: eo q alicui cōſtituebant ſepulchꝛum ſpecioſum ⁊ imagines: q depingebaſ ſic vel ſic: ſi ſit excellens perſona: ⁊ alimēta publica: qꝛ ad honorem pertinet: q aliqs viuat de cōibus bonis: qꝛ reges ⁊ principes de talibus cōſueuerūt viuere. Et honorifica ſūt: quę barbaroꝝ: hoc eſt quę barbari faciebant pncipibus: vtputa adorantes: qꝛ adorabant eos: ⁊ eſtaſes: hoc ē admirōnes: qꝛ admirabanſ vidēdo eos: ac ſi viderēt aliqḋ magnificum: ⁊ aliqḋ diuinū: qḋ forte contingebat: qꝛ pncipes eoꝝ p multū tps ſe occultabāt: ⁊ raro eis apparebāt. honorifica ſunt ēt dona: q ſūt ſpōſa apud ſingulos. ℭ Dein̄ ⁊c.

ℭ Etenim donum eſt rei poſſeſſe datio: ⁊ honoris ſignum: propter quod amatores pecūiarum: ⁊ amatores honoris appetunt ipſa. Ambo enim habent: quibus indigent: etenim potētia eſt: qua indigēt amatores pecuniarum: etiā honorem habere: quo amatores honoris.

ℭ Spāliter oñdit donū ptinere ad honorē: qꝛ ſpāliter ō eo vr̄ eē dubiū: cū dona appetāt auari ⁊ amatores diuitiarū. iō accidit q donū eſt datio rei poſſeſſę: ⁊ ē ſignū honoris: ⁊ inde eſt: q amatores pecūiaꝝ: vel amatores honoris appetunt ipſa dona: qꝛ donum ambobus. i. auaris ⁊ amatoribus honoris: qbus indiget vterq. Nā donū pōt vtriſq ſatiſfacere: qꝛ inqꝫtum donuꝫ eſt pecunia: vel pōt pecunia menſurari: qa eſt res q indigēt amatores pecuniaꝝ. Et qa etiam in ſe vr̄ hr̄e quendam honorē: qḋ eſt ſignū honoris: vr̄ in ſe hr̄e id: quo indigent amatores honoris. ℭ Notandū ḡ: q ptes honoris ſupius poſitę ſic diſtingui pn̄t: qꝛ vt tactu ē: antiqtus hoīes honorabanſ: ac ſi eſſent dij: ⁊ ideo ptes honoris tripl'r diuidunſ: qꝛ aliq̄ ſunt ,ppria dictoꝝ: vt oblatio ſacrificioꝝ: ⁊ ꝯſtitutio tēploꝝ: ⁊ talia: aliq̄ vero ſunt ,ppria hoīum: vt edificatio monumentoꝝ: ⁊ victus publicoꝝ alimētoꝝ: ⁊ hꝫ: aliq̄ vō cōia ſunt vtriqꝫ. ſ. dijs ⁊ hominib⁹: vt recordatiões: ⁊ adoratiões: ⁊ cętera talia.

ℭ Corporis autē virtus ſanitas. Hec autē ſic: vt ſint ſine egritudine vtētes corporibus. Multi enim ſani ſunt: ſicut Heraclius dicit: quos null⁹ vtiqꝫ felicitabit ſanitate: ,pter qḋ ab oībus abſtinere humanis: aut pluribus.

ℭ Poſtq̄ determinauit phs de bonis extrīſecis. hic in pte iſta determīat ō bonis itrinſecis. Bona āt hꝫ diſtinguunſ: qꝛ qdā ſūt intrinſeca ſimpl'r: ⁊ talia ſunt duplicia: vꝫ: bona corporis: vt ſanitas: pulchritudo: ⁊ hꝫ: qdā vero ſūt bona aīę: vt prudentia: iuſtitia: ⁊ hꝫ virtutes: quędā vero ſūt bona intrinſeca quodāmō: vt amicitia: ⁊ bona fortuna. Amicitia. n. lꝫ non ſit intrinſecū bonū ſimpl'r. eſt tn̄ intriſecuꝫ quodāmō: inqꝫtū amicus eſt alter ipſe: ⁊ amicabilia: q ſūt ad alteꝝ: ſurrexerunt ex his: quę ſunt ad ſeipſuꝫ: ſicut etiā bona fortuna quodāmō eſt bonū intrinſecuꝫ inqꝫtū nāl'r qs pōt aliquo mō dici fortunat⁹: vt pōt patere ex pho in cap. de bona fortuna. ℭ In determinādo ḡ de bonis intrinſecis tria facit phus: qꝛ primo determinat de bonis intrinſecis ſimpl'r reſpicientibus corpus. Scḋo de bonis quodāmō: vt de amicitia: ⁊ de bona fortuna. Tertio de bonis intrinſecis ſimpl'r. i. reſpiciētibus aīaꝫ. Scḋa ps ibi. (Multoꝝ aūt amicitia). Tertia ibi. (De virtute aūt). ℭ Circa

pᵐ duo facit: qꝛ bona corporis intrinſeca tripl'r diſtinguūtur. Nā qdā pn̄t dici ſimplicia: qdā vō cōpoſita quodāmō ſunt: vt in ,pſequēdo apparebit. Primo ḡ determinat ō bonis intrinſecis corporalib⁹ ſimplicibus. 2ᵒ de cōpoſitis. 2ª ibi. (Agoniſtica aūt virtus). ℭ Circa pᵐ duo facit: qꝛ hꝫ bōa ſimplicia qdā ſunt: quoꝝ rō ꝯſiſtit in qdā eq̄litate ⁊ ,pportione: qdā vō in ſupabundantia ⁊ exceſſu. pᵒ ḡ determinat de hꝫ bonis: quoꝝ rō ꝯſiſtit in qdā ꝯſonantia ⁊ ,pportiōe. 2ᵒ de his: q dicūt ſupabūdātiā ⁊ exceſſuꝫ. 2ª ibi. (Magnitudinis aūt virtus). ℭ Circa pᵐ tria facit: qꝛ ꝯſonātia: ſiue ,pportio tripl'r pōt accipi: vꝫ: humoꝝ: mēbroꝝ: ⁊ neruoꝝ. Scḋꝫ ꝯſonātiā et ,pportionē humoꝝ hꝫ eſſe qḋdā bonum corpale intrinſecū: qḋ dr̄ ſanitas: ſm ꝯſonantiā mēbroꝝ eē hꝫ pulchritudo. ſm vero ,pportionē oſſiū ⁊ neruoꝝ ſumiſ fortitudo ⁊ robur. pᵒ ḡ phs determinat de ſanitate. 2ᵒ de pulchritudine. 3ᵒ de fortitudine. 2ª ibi. (Pulchritudo aūt altera). 3ª ibi. (Robur aūt eſt). Dicit ḡ pᵒ: q ſanitas ē virtus corpis: ſiue v̄tus corporalis: ⁊ hęc ſanitas eſt vt hn̄tes eā ſint vtētes corpibus abſq egritudine: ⁊ dicit vtentes corpibus ad dr̄iam eoꝝ: q ſtant in magna dieta: ⁊ ſuis corpibus libere vti nō pn̄t. Ideo addit: q multi ſunt ſani ſicut heraclius dr̄ dixiſſe quoſdā ſanos eē: quos null⁹ vtiqꝫ pp ſanitatē fęlicitabit: qꝛ oportebat illos ſic ſanos abſtinere oīb⁹ hūanis: vel ſaltem a plrib⁹. Nō. n. dici dꝫ aliqs ,ppe ſanus: ſi nō pōt ꝯſeruari in ſanitate: niſi ſteterit in dieta abſtinens ab his: quę hoīes cōiter vtunſ. ℭ Deinde cum. d.

ℭ Pulchritudo autem altera ſm vnamquāqꝫ etatem eſt. Iuuenis autem pulchritudo eſt habere corpus vtile ad labores eos. ſ. qui ad curſum: ⁊ ad violentiam delectabilem exiſtenteꝫ videre: ⁊ ad fruitionem: propter quod pētabaloi pulcherrimi: qꝛ ad violentiam: ⁊ ad velocitatem ſimulati ſunt.

ℭ Determinat de pulchritudīe. Et duo facit: qꝛ pᵒ dic: q ſꝫ vnāquāqꝫ ętatē eſt altera ⁊ altera pulchritudo. 2ᵒ aſſignat diuerſas pulchritudīes ꝯgruētes diuerſis ętatib⁹ ibi. (Iuuenis qdē). ℭ Circa qḋ tria facit ſꝫ q ętas hoīs tripl'r pt diſtingui: qꝛ qdā reſpicit augmētū: ⁊ hęc cōiter vſqꝫ ad. xxi. annū ſꝫ longitudinē: vel vſqꝫ ad. xxv. ſimpl'r: qdā vō ętas reſpicit ſtatū. ⁊ hęc a. xxv. ānis vſqꝫ ad. xxxviij. vl' vſqꝫ ad xl. ſi ſit hō bone ꝯplonis. Tertia ē ętas decremēti: q reſpicit ętatē ſm totū tps ſeqns. pᵒ ḡ determinat de pulchritudine: q reſpicit ętatē: in q hꝫ fieri augmētū. 2ᵒ de ea q reſpicit ſtatū. 3ᵒ de illa: q reſpicit decremētū. 2ª ibi. (Eiuſdē autē). 3ª ibi. (Senis āt). Dicit ḡ: q pulchritudo iuuenis eſt hr̄e corp⁹ vtile ad eos labores: q ſunt ad curſū: ⁊ ad violentiā: qꝛ iuuenes debēt eē veloces ⁊ potētes ad inferēdū violētiā. Rurſū dꝫ iuuenē pulchrū exn̄tē eē delectabilē videre: ⁊ ad fruitionē: qꝛ pulchritudo iuuenis delectat aſpectū: iō dicit: q pētabaloi ſūt pulcherrimi: qꝛ ſi'nati ſūt ad violētiā ⁊ velocitatē: appellat aūt hic pētbadeos iuuenes: vt appet ex alia lr̄a aptos ad. v. ludos: qb⁹ vtebanſ antiq: q̄s oportebat eē violētos ⁊ veloces. ℭ Ad itelligētiā dictorū notādū pulchritudinē p ſe pᵒ reſpicere ,pportionē mēbroꝝ cū qdā claritate: qꝛ claritas coloris cū tali ,pportione iudicat ꝯplonē bonā ⁊ agilitatem mēbroꝝ. iō ſeqꝛ. iuuenes ſi pulchri ſint eē veloces ⁊ violētos: ⁊ delectare aſpectū cū ipſa ꝯſonātia membroꝝ cum quadam claritate hoc habeat facere. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Eiuſdem auteꝫ qui attingit acme: ad labores quidem bellicos: delectabilem auteꝫ eſſe videri cum terribilitate.

ℭ Determinat

¶ Determinat de pulchritudine reſpiciente ętatem: in qua habet eſſe ſtatus dicens: ꝙ pulchritudo eius: qui attingit acmē. i. quę attingit ętatem perfectam: eſt habere corpus vtile ad labores bellicos: ⁊ eſſe delectabile cum quadam terribilitate. Nā pulchritudo eius: ꝗ ꝯpleuit tēpus augmēti eſt habere membra proportionata ad bellum: qꝛ ſi mēbra ei bene correſpondent etiam: maxime cū non ſit pulchritudo proprie niſi in magno corpore: vt dicitur in q̃rto ethico. oportet ipſum eſſe bellicoſum. Rurſum oportet habere quandam terribilitatem in aſpectu: qꝛ nō eſt pulchritudo viri habere faciem muliebrem. ¶ Et notandum qđ dicit. Eiuſdem autem qꝛ attingit actionē: qꝛ ille idem: qui erat in ętate: cui competebat augmentuꝫ: eſt poſtea in ętate: cui competit ſtatus. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Senis autem ad labores quideꝫ neceſſarios ſufficientem: ſine triſtitia autem: propterea ꝙ nihil habeat eoruꝫ: quibus ſenectus moleſtať.

¶ Dicit pulchritudinem ſenis eſſe in eo: qđ conuenit ſeneꝫ eſſe ſufficienteꝫ ad labores neceſſarios: ⁊ eſſe ſine triſtitia propter quod nihil habeat eorum: quibus ſenectus moleſtatur. Nam cum pulchritudo arguat bonam complexionem: ⁊ dominium ſanguinis: ſi talia ſunt in ſene nō ꝑmittunt in eo melancoliam: ⁊ nimiā debilitatem mēbrorum: a quibus ſenes moleſtari conſueuerunt: imo ipſa triſtitia: qꝛ reddit faciem turpem: videtur eſſe contra rationeꝫ pulchritudinis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Robur autem quidem potentia mouendi alterum: vt vult: neceſſe auteꝫ mouere alterum: aut trahentem: aut pellentem: aut leuantē: aut prementem: aut concutientem. Quare robuſtus aut omnibus: aut aliquibus horum eſt robuſtus.

¶ Determinat de robore dicens: ꝙ robur: ſiue fortitudo ē ꝓ mouendi alterum: vt vult ipſe: qui habet robur. Et ꝗa mouere alteꝝ eſt. v. modis: vꝫ trahendo: leuando: pellēdo pręmendo: ſiue deprimendo: ⁊ concutiēdo: ideo robuſtus eſt: qui ē robuſtus: vel qui pollet viribus omnibus dictis: aut aliquibus dictorum modoꝝ. Sufficientia aūt iſtoruꝫ motuum ſic accipitur: qꝛ motus eſt ad aliq̃ꝫ partem poſitionis tantum: vel ad plures partes. Partes aūt poſitiōis ſunt ſex: ſurſum: deorſum: ante ⁊ retro: dextrum ⁊ ſiniſtrū ſed ante ⁊ retro non diuerſificant motum a dextro ⁊ ſiniſtro. Sic ergo motus eſt ad vnam differentiam poſitiōis: quę eſt ſurſum: dicitur eleuatio: ſi eſt deorſum: dicitur depreſſio. ſiue vero ſit ab alio: dicitur tractio: ſiue hoc fiat ad dextram: ſiue ad ſiniſtraꝫ: ſiue ante: ſiue retro. Si vero ſit ad aliud dicitur impulſio: differt enim impulſio a tractu: quia nunquam impulſio poteſt eſſe ad mouentem: ſꝫ ſemper eſt ad aliud: licet poſſit eſſe a mouēte ⁊ ab alio. Tract⁹ autem eſt ab alio: licet poſſit eſſe ad moueteꝫ ⁊ ad aliud: ſed motus eſt ad plures differentias poſitionis ſic dicitur concuſſio: quia concuſſio eſſe non poteſt: niſi ſit motus ad plures differentias poſitionis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Magnitudinis autem virtus excedere ſm lōgitudinem: ⁊ profunditatem: ⁊ latitudinem. Multos in tanto maiori vt nō fiant tardioris motus propter exceſſum.

¶ Determinat de magnitudine: quę eſt quoddam bonum temporale intrinſecum: cuius ratio conſiſtit in quodā exceſſu dicens: ꝙ virtus magnitudinis eſt excedere ſꝫ communem differentiam poſitionis: vt ſm longitudinem: latitudinem: ⁊ profunditatem: ⁊ iſte exceſſus dicitur eſſe in tanto maiori: ſiue in tanta magnitudine: vt propter exceſſum non fiant motus tardiores. Nam ſicut motores corporum ſupercęleſtiuꝫ ſunt proportionati ſuis orbibus. Et ſi adderetur vna ſtella primo orbi: motor ille moueret cū labore ⁊ pęna: ſic animę ſunt proportionatę ſuis corpibus vnde anima hominis non poſſet debito modo mouere q̃ꝫtumcunq̃ꝫ eſt magnum corpus: attamē iſta proportio nō eſt punctalis: ideo concludit in eadem proportione reperiri maius ⁊ minus corpus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Agoniſta autem virtus corporis componiť ex magnitudine: ⁊ robore: ⁊ velocitate: eteniꝫ velox robuſtus quidem eſt.

¶ Poſtq̃ꝫ determinauit de bonis corporalibus ſimplicib⁹ determinat de bonis compoſitis. Hęc autem ſunt duo: vꝫ: virtus agoniſtica: ⁊ bōitas ſenectutis: ⁊ licet alia bona poſſint aliquo modo dici compoſita: ſpecialiter tamen dicentur iſta bona compoſita: quia ad eorum exiſtentiam requiruntur plura bona: de quibus fit hic mentio. Et duo facit ſm ꝙ duo ſunt talia bona. Et primo determinat de virtute agoniſtica. Secundo de bonitate ſenectutis. Secunda ibi. (Bonitas). ¶ Circa primum duo facit: qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secundo ex habitis inueſtigat: quia homines ſunt apti ad quinq̃ꝫ genera ludorum: quibus antiqui aſſueſcebant. Secunda ibi. (Qui enim poteſt.) Dicit ergo: ꝙ virtus agoniſtica corporis: ſiue virtus bellatiua componitur ex magnitudine: robore: ⁊ velocitate: ꝙ autem velocitas pertineat ad eius virtutem: patet: qꝛ velox eſt aliquo modo robuſtus: ⁊ qui vult eſſe agoniſticus opꝫ ꝙ ſit robuſtus. ¶ Apparet autē hic virtutem eſſe compoſitam reſpectu prędictorum: quia fere tria prędicta cōcurrunt ad ipſa: quia ibi concurrit aliquo modo pulchritudo ratione velocitatis: cui quodāmodo eſt annexa magnitudo ⁊ robur: vt expreſſe tāgitur in lrā. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Qui poteſt tibias proijcere aliqualiter ⁊ mouere cito ⁊ longe curſiuus eſt. Qui auteꝫ deijcere ⁊ detinere luctatiuus. Qui autem propellere ictu pugillatiuus. Qui vero ambobus is perfecte obtentiuus. Qui aūt oībus pachilis.

¶ Ex habitis concludit: qui homines ſunt apti ad quinq̃ꝫ genera ludorum: quibus aſſueſcebant antiqui. ¶ Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ antiquitus omnia prouocātia ad laſciuiam reprehendebantur: vnde pueri non docebātur cantus moles: vt narrat Boetius in muſica ſua: ſic ⁊ ludi debent eſſe liberales non prouocantes homineꝫ ad turpitudinem. Erant forte quinq̃ꝫ ludi antiquorum: de q̄bus hic intendit philoſophus. Primus autem requirebat velocitatem: vnde apti ad illum ludum dicebantur curſiui. Et quantum ad hoc ait: qui poteſt tibias proijcere aliqualiter. i. competenter: ⁊ bene poteſt mouere eas cito ⁊ longe: hic curſiuus eſt. Secundus ludus erat in luctando: ideo qui poteſt tibias dicere ⁊ detinere eas modo competenti eſt luctatiuus. Tertius ludus erat in pugnando ⁊ pellendo alium ictibus: quem ludum tangit cuꝫ ſubdit: qui poteſt propellere alium ictibus eſt pugnatiuus. Quartus ludus erat compoſitus ex ſecundo ⁊ tertio: ſicut apparet in duello: vbi pugiles ſe prius impellunt ⁊ percutiunt ictibus: ⁊ poſtea luctantur. Hunc autem ludum innuit cuꝫ ait. Qui vero ambob⁹ his: vꝫ pugillatio ⁊ luctuatio pollet: pōt dici ꝑfecte obtētiuus: qꝛ tales perfecte obtinet pugnā. Quintus ludus ꝯponebatur ex primis tribus: qꝛ ad ipm̄ requirebatur velocitas: luctuatio: ⁊ pugillatio ideo in quinto ludo omnes prędicti ludi continebantur.

Ideo quantum ad iſtum ludum ſubdit: ꝙ equipollet omnibus prędictis tribus in velocitate: luctatione: pugillatione dicitur peatachilus. i. vir habens peritiam quinqꝫ ludorum: vt exponitur in alia littera. ¶ Notandum autem phm determinaſſe hic de his quinqꝫ ludis: quia omnes tales ludi videntur inniti virtuti agoniſticę. Nam qui habet magnitudinem: velocitatem ⁊ robur: eſt aptus ad omnes prędictos ludos. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Bonitas autem ſenectutis eſt quidem tarditas ſeneſcentie cum abſentia triſtitie: neqꝫ enim ſi cito ſeneſcit: bene ſeneſcens: neqꝫ ſi vix: cum triſtitia autem.

¶ Hic determinat de bonitate ſenectutis: ⁊ tria facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo oſtendit talem bonitatem eſſe quodāmodo compoſitum. Tertio oſtendit: ꝙ inueſtigare vlterius cauſas longęuitatis ⁊ ſenectutis ꝑter eas: quas tetigit non eſt pręſentis ſpeculationis. Secūda ibi. (Eſt autem ⁊ corporis). Tertia ibi. (Eſt autē quędam ⁊c.) Dicit ergo: ꝙ bonitas ſenectutis eſt tarditas ſeneſcentibus cum abſentia triſtitię. Nam non bene ſeneſcit qui cito ſeneſcit ⁊ bene ſeneſcit: ſi vix aut tarde ſeneſcit ſine triſtitia. duo ergo requiruntur ad bonitatem ſenectutis: tarditas: ⁊ letitia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt ⁊ aūt ⁊ a corporis virtutibꝰ ⁊ a fortuna. Non ſine egritudine. n. exiſtēs: neqꝫ robuſtus non erit impaſſibilis: neqꝫ ſine triſtitia. Et non longeuus: neqꝫ vtiqꝫ bñ fortunatꝰ ꝑmanebit.

¶ Oſtendit bonitatem ſenectutis eſſe compoſitam: quia ſicut virtus agoniſtica compoſita eſt: qꝛ ad eam requirūtur magnitudo: robur: ⁊ velocitas: ſic bonitas ſenectutis ē cōpoſita: qꝛ ad eam requiritur robur ⁊ bona fortuna. Dupliciter enim concludit aliquem male ſeneſcere: vel propter debilitatem corporis: qꝛ caret robore: vel propter infortunia: ſi careat bona fortuna: ideo ait: ꝙ bonitas ſenectutis ē ex virtute corporis ⁊ a fortuna. Nam qui non eſt robuſtus corpore: ſed eſt debilis: non exiſtens ſine egritudine: non īpaſſibilis: neqꝫ ſine triſtitia. ergo ad bonitatem ſenectutis requirit̄ robur vt ſit ſine triſtitia: ⁊ ait nō ꝙ longęuus non permanebit bene fortunatus: per quod vult habere ꝙ ad bonitatem ſenectutis requiritur bona fortuna ad hoc vt ſit ſenectus tarda: ⁊ homo ſit longęuus. ¶ Deinde cū dic̄.

¶ Eſt autem ⁊ ſine robore ⁊ ſanitate alia virtus longeuitatis. Multi. n. ſine corporis virtutibus longeui ſunt: ſed diligens ꝑtractator de his nihil vtilis ad ea: que nunc.

¶ Oſtendit ꝙ licet ſit aliqua virtus longęuitatis a robore aut a ſanitate: qꝛ multi ſunt longęui ſine corporis virtutibus: vt fortes qui carent colera: vel propter aliam cauſam: tamen de talibus non eſt curandum: qꝛ de his diligens ꝑtractatio: vel ſubtilis perſcrutatio: vt habet alia littera: nō eſt vtilis ad ea: quę nunc ſunt dicenda. ¶ Deinde cum. d.

¶ Multoꝝ autem amicitia ⁊ bonorum nō immanifeſta amico diffinito: ꝙ eſt amicus talis: qui eoꝝ: que putat bona eē illi: operatiuus eſt propter illū. Cui itaqꝫ multi tales poliphilus. Cui autem ⁊ epicieches ariſtophilus.

¶ Hic determinat de bonis non ſimpliciter intrinſecis: ſꝫ quodāmodo: ⁊ duo facit ſm ꝙ ſūt talia bona: quia primo determinat de amicitia. Secūdo de bona fortuna. Secūda ibi. (Bona fortuna autem). Dicit ergo: ꝙ non eſt immanifeſtum: ſed de leui apparet: quę ſit amicitia multorum: ⁊ in quę ſit amicitia bonoꝝ. Nā diffinito amico vel notificato qd ſit amicꝰ vt ꝙ amicꝰ eſt talis: q eſt oꝑatiuus eorum: quę putat eſſe bona illi. i. amico: ⁊ hoc propter illum. i. propter amicū. Hoc viſo ſat apparet quis eſt amicus multorum: qꝛ qui ſunt multi talis eſt poliphilus. i. amicus plurium. dicitur. n. poliphilus a polis: qđ eſt pluris: ⁊ philos: qđ eſt amor: vel amator quaſi amator plurium. Cui autē viri iuſti ⁊ epiciecheſ ſūt tales: qꝛ velint eis pręeſſe: ille eſt ariſtophilus ab ariſtos: quod eſt virtus vel virtuoſus: ⁊ philos: qđ ē amor vel amator: q̄ſi amator v̄tuoſoꝝ. ¶ Deinde.

¶ Bona fortuna aūt eſt eorum: quibus fortuna eſt cauſa bonorum: ꝙ hec fiant et exiſtant omnia: aut plurima: aut maxima.

¶ Determinat de bona fortuna: ⁊ tria facit: qꝛ primo oſtēdit quis eſt fortunatus bene. Secundo manifeſtat quorū bonorum eſt cā. Tertio dat vniuerſalem quandam maximā ad cognoſcendum bona: quę contingunt fortuita. Secūda ibi. (Cā quę eſt fortuna). Tertia ibi. (Totaliter aūt talia). Dicit ergo: ꝙ bona fortuna eſt eorum hominum: ſi ue illi homines ſint bene fortunati: quibus fortuna eſt cauſa bonorum: cum dico ꝙ hęc: ideſt ꝙ bona omnia: aut plurima: aut maxima eis fiant ⁊ exiſtant. Nam bona fortuna eſt cā fortunatis: ꝙ eis fiant ⁊ contingant bona: ⁊ ꝙ exiſtāt ⁊ ꝯſeruent̄ in talibus bonis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cauſa autem eſt fortuna quorundam qdem: quorum ⁊ artes. Multorum autem ⁊ que extra artem: puta quorūcūqꝫ natura. Cōtingit autem ⁊ preter naturam eſſe. Sanitatis quidē enim ars cauſa: pulchritudinis autem ⁊ magnitudinis natura.

¶ Oſtendit quorum bonorum ſit cauſa bona fortuna dicēs ꝙ fortuna eſt cauſa quorundam bonorum: quorum ſunt artes: ⁊ eſt cauſa multorum bonorum: quę ſunt extra artē puta pōt eſſe cauſa quorumcunqꝫ bonorum cū natura cauſat: quaſi diceret fortunam poſſe eſſe cām bonoꝝ: quę poſſunt fieri ab arte ⁊ a natura: iō ſubdit ꝙ cōtingit ſanitatem eē pręter naturam potiſſime: inquantum ſanitatis eſt ars cā pulchritudinis: aut ⁊ magnitudinis eſt cā natura. Et qꝛ cōtingit aliquem eſſe pulchrum magnum ⁊ ſanum a fortuna videt̄ fortuna eſſe cā eorum: que ſunt apta nata eſſe ab arte ⁊ a natura. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totaliter autem talia bonorum ſunt a fortuna: in quibus eſt inuidia. Eſt aūt ⁊ eorum: que extra rationem bonorum cauſa fortuna: vt puta: ſi alij fratres turpes: vnus autem pulcher. Et ſi alij neſcieret theſaurum: hic autem inuenit: aut ſi ꝓpinquum tetigit ſagitta: hunc autem non: aut ſi nō venit ſolus ſemper pertranſiēs: alij aūt ſemel venientes interempti ſunt. Omnia enim talia ⁊ eufortuita videntur eſſe.

¶ Dat vniuerſalem maximam ad cognoſcendum bona: q̄ ſunt a fortuna dicēs: ꝙ talr̄ talia de numero bonoꝝ ſūt a fortuna: in qbus eſt inuidia: ⁊ totalr̄ fortuna eſt cā eoꝝ bonoꝝ: quę ſunt extra rōnem. Duplr̄ g̊ notificauit bona: quę ſunt a fortuna. Primo qꝛ in eis eſt inuidia. Secūdo quia ſunt pręter rationem. hec autem duo ſe concomitant̄ ad inuicem: qꝛ potiſſime homo inuidet bono alicuius quādo ignorat cauſam illius boni: vt ſi aliquis ſit gratioſus hominibus maxime inuides gratię eius: qñqꝫ vero apparet rōnabilis cā: vñ debeat eſſe talis. Exēplificat aūt de talibus

bonis:puta ſi alij fratres ſunt turpes: vnus aũt ē pulcher.
Nam qꝛ non apparet ratio:quare alij ſunt turpes:ꝛ iſte ſit
pulcher.inuident turpes pulchꝛo.Similiter eſt ſi alij ne/
ſciuerint theſauꝝ.hic aũt inuenit:aut ſi ꝓpinquum vel ꝓ/
ximum tetigerit ſagitta: hũc aũt non tetigerit:aut ſi ſolus
ſemꝑ tranſiens ꝑ loca periculoſa non venit ad manus la
tronum.alij aũt ſemel venientes interempti ſunt.oĩa autē
talia bona viñr eſſe a foꝛtuna:vel a bona foꝛtũa.¶ Deiñ.

¶ De virtute autem:qm̃ conuenientiſſimus:q
circa laudes locus:qñ de laude faciem⁹ ſermo
nem:tunc determinandum.Que quidem igi/
tur opꝫ coniectare adhoꝛtantes tanq̃ꝫ futura:
aut exiſtentia:ꝛ que dehoꝛtantes manifeſtuꝫ.
Contraria enim ſunt hoꝛum.

¶ Determinat de bono intrinſeco animę. Et qꝛ huiuſmo/
di bona ſunt virtutes:de quibus dicetur in capitulo ꝺ lau
de:qꝺ erit cum determinabitur de exclamatiuo negocio:
ideo excuſat ſe dicens:ꝙ de virtute:qm̃ conuenientiſſim⁹
locus eius eſt circa laudes:qm̃ de laude faciemus ſermo/
nem:tunc eſt determinandum:non nunc.¶ Ultimo epi
logat dicens:quę quidem opꝫ coniectare adhoꝛtantes tã/
q̃ꝫ futura:aut tanq̃ꝫ exiſtentia:ꝛ qm̃ opꝫ dehoꝛtantē conie
ctare:manifeſtum eſt.n.ꝙ qꝛ contraria hoꝛum ſunt: qꝛ q̃/
cunqꝫ opꝫ aſſumere hoꝛtantes:contraria hoꝛum accipiũt
dehoꝛtantes:ꝛ dicit futura exiſtentia:ꝙ deliberantes ꝟm
ea:quę exiſtunt debent coniectari de futuris.¶ Ad intel/
ligentiam eoꝝ:quę dicta ſunt de bona foꝛtuna notanduꝫ:
ꝙ ph̃s in capitulo de bona foꝛtuna diſtinguit duplicē bo
nam foꝛtunam:vꝫ:continuam ꝛ non continuam: ſiue ra/
ram ꝛ ſpiſſam. Nam ꝙ aliquis neſciens nauigare vadat
ad poꝛtum:ꝛ potiſſime in tali loco: vbi ſępe ipſi nautę pa/
tiuntur naufragiũ duplici de cauſa poteſt contingere.Pꝛi
mo caſu:qꝛ foꝛte accidit eum ſic euaſiſſe:ꝛ qꝺ contingit ē
raro.vnde qui ſic eſt bene foꝛtunatus: licet aliqñ ei bene
accidat in ſuo negocio.hoc tñ non eſt ſępe.Secũdo poteſt
hoc contingere ex eo ꝙ ſic effugiens maris pericula dirigi
tur ab aliquo ſuperioꝛi pꝛincipio.vnde talis dicitur habe/
re deum:ſiue dęmonem gubernatoꝛem nauis. Et qꝛ deo
nota ſunt omnia pręſentia ꝛ futura:nil mirum ſi talis be/
ne dirigitur.Unde ph̃s volens oſtendere bene foꝛtunatũ
ex eo ꝙ a deo dirigatur: conſequi vtplurimuꝫ bonum ait
homines habere pꝛudentiam per experientiam. alij vero
per conſuetudinem in conſiderando.alij vero ꝓpter alias
cauſas:ſed deo per ſe competit pꝛudentia:ꝛ bene videt fu
tuꝝ ꝛ pręſens:ideo qui a deo dirigiꝉ:bene dirigiꝉ. ¶ Nul
lus eſt ergo bene foꝛtunatus ſimpliciter:niſi habeat deuꝫ
ductoꝛem ſui:ꝛ tanto magis hmõi influxum diuinum ꝑ/
cipimus:quanto magis ſumus a ſenſibilibus remoti:ideo
ſimplices hoĩes conuenit vtplurimum eſſe magis foꝛtũa
tos q̃ꝫ aſtutos ꝛ verſipelles:qꝛ impliciti negocijs inferioꝛi
bus percipiunt magis ſuperioꝛem influxũ:ſicut ponit exē
plum ph̃s:ꝙ ceci amiſſis oculis non intenti circa viſibilia
memoꝛantur magis.Et ſi naturaliter aliqui ſunt diſpoſiti
ad hoc:aliqui ad contrarium ſicut virtutes ſunt a natura
in bona foꝛtuna:ꝛ foꝛte multo magis a natura dici poteſt
loquendo de directione noſtra pꝛout a ſubſtantijs ſepara/
tis dirigimur in finem pꝛopoꝛtionatuꝫ naturę noſtrę:quē
ex puris naturalibus conſequi poſſumus. ¶ Utrum aũt
ſit aliquis finis ſupernaturalis:ꝛ quomodo ad attingēduꝫ
illum a deo dirigimur: non eſt pręſentis ſpeculationis. be
ne ergo dictum eſt bonam foꝛtunam aliquo modo perti/
nere ad bona intrinſeca: cum contingit naturaliter quo/
dãmodo eſſe aliquos bene foꝛtunatos.

Quoniam aũt ꝓponitur finis cõſu
lenti conferens: conſiliantur autē
nõ de fine:ſed de his:que ad finē:
hec aũt ſunt conferentia ꝟm actio
nes:conferens aũt bonum:ſumē/
da vtiqꝫ erunt elementa de bono
ꝛ conferente ſimpliciter.

¶ Quia ad perſuadendum non ſufficit cognoſcere conſilia
bilia:de quibus conſideramus: ꝛ finem per quem hoꝛta/
mur:niſi de eis ſciamus foꝛmare ęlementa ꝛ propoſitiões
ideo in iſtis ſequentibus capitulis: vbi complet tractatum
deliberatiuuꝫ hoc nos docet.Et duo facit:qꝛ pꝛimo docet
nos foꝛmare ęlementa ꝛ pꝛopoſitiones de bono conferen/
te:quę ſunt finis deliberationis.Secũdo viam ad foꝛmã
dum talia de maioꝛi ꝛ minoꝛi:ꝛ de poſſibili ꝛ impoſſibili:
quę vt ſuperius fuit oſtenſum ſunt annexa tali fini.Secũ
da ibi.(Qm̃ autem ſępe).¶ Circa pꝛimum duo facit:qꝛ
pꝛimo continuat ſe ad dicenda.Secundo exequitur de ꝓ
poſito.Secunda ibi.(Sit itaqꝫ bonum).Dicit ergo:ꝙ qꝛ
pꝛoponitur finis conſulenti:ꝛ conferens ſiue conſilians: ꝛ
deliberans cõſiliatur non tm̃ de fine:ſed de his:quę ad fi/
nem ſunt:cum ea quę ſunt ad finem ꝟm actiones ꝛ opera
tiones ſuas ſint conferentia fini:opoꝛtet de conferentibus
eſſe conſilium. Cuꝫ ergo conferens ſit bonuꝫ: ſi volumus
habere notitiam perfectaꝫ de deliberatiuo negocio ſumē
da ſunt ęlementa ꝛ pꝛopoſitiones de bono ꝛ de conferen/
te ſimpliciter.Dicit autem de conferente ſimpliciter:quia
ſicut rhetoꝛ non intendit de perſuaſibili huic vel illi: ſed
ſimpliciter: ita intendit de conferente ſimpliciter nõ huic
vel illi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit itaq̃ꝫ bonum quodcunqꝫ ipſum ſui gra/
tia eſt eligibile: ꝛ cuius gratia aliud eligamus.

¶ Exequitur de intento:ꝛ duo facit:quia pꝛimo diffinit bo
num.Secundo ex diffinitionibus datis docet nos cogno/
ſcere bona ꝛ foꝛmare pꝛopoſitiões de bono.Secũda ibi.
(His autem poſitis).¶ Circa pꝛimum duo facit. qꝛ pꝛi/
mo deſcribit bonum quod eſt finis. Secundo bonum qꝺ
eſt ad finem.Secunda ibi.(Et factiuum aut conſeruati/
uum.¶ Circa pꝛimum tria facit:qꝛ finis tripliciter poteſt
deſcribi.Pꝛimo per comparationeꝫ ad ea:quę ſunt ſui ge
neris.Secundo per comparationem ad appetitum.Ter/
tio pꝛout comparatur ad res:in quibus hꝫ eſſe. Secunda
ibi.(Et ꝙ omnia appetũt.Tertia ibi.(Et quo pręſente.)
Quantum ad res ſui generis dupliciter diffinitur finis.
Pꝛimo qꝛ eſt pꝛopter ſe eligibilis.Secundo qꝛ pꝛopter ip
ſum alia eliguntur.¶ Ad intelligentiam autem dictoꝛuꝫ
notandum:ꝙ ꝟm regulam traditam a ph̃o in ſecũdo me
taphi.in omni genere eſt dare vnum:quod eſt pꝛimo tale:
pꝛopter quod omnia alia ſunt talia:vt in genere veroꝛum
eſt dare pꝛimum verum:pꝛopter qꝺ omnia alia ſunt vera:
ſic in genere bonoꝛum per pꝛimum bonũ omnia alia ſunt
bona. Hmõi aũt pꝛimũ bonuꝫ eſt finis:qꝛ ꝑ finē ē omnis
bonitas in his:quę ſunt ad finē.cum ergo finis ſit de gene
re bonoꝛum:ꝛ ſit pꝛimum bonum per comparationeꝫ ad
bona:in quoꝛum genere ponitur large accipiendo genus
dupliciter poteſt deſcribi finis ſecundum quod quodlibꝫ
pꝛimum in omni genere dupliciter diffinitur. Nam vno
modo diffinitur pꝛimum per comparationem ad ea: quę
ſunt ante ipſum, ꝛ ſic deſcribitur per negationem:quia pꝛi
mum eſt quod non eſt ab alio tale:nec per aliud:ſed a ſe ꝛ
per ſe. ꝛ ꝟm hunc modum ph̃us diffinit quaſi pꝛimum bo
num:qꝺ eſt eligibile ſui gratia: ſiue ꝙ idem eſt eligibile ꝛ

volitum:non per aliud.Scđa deſcriptio primi ſumiť per comparationē ad ea:quę ſunt poſt ipſum:⁊ ſic deſcribitur per cauſalitatē:qꝛ primū eſt:per quod cętera ſunt talia.Et ꝗ̄tum ad hoc ſubdit phs ſcđam diffinitionem finis:vȝ:ꝙ finis eſt:cuius gratia aliud eligimus. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ꝙ omnia appetũt: aut omnia: que ſenſuȝ habent ⁊ intellectum: vel ſi acceperint: ⁊ quecunqȝ intellectus vnicuiqȝ dederit. hoc enim vnicuiqȝ bonum.

¶ Poſtꝗ̄ diffiniuit bonū finis per comparationeȝ ad res ſui generis:diffinit finē ꝑ comparationē ad appetitū:⁊ dat quatuoꝛ deſcriptiones eius.Prima ē:ꝙ tale bonū eſt:qđ omnia appetunt.Scđa eſt:ꝙ oīa appetunt ipſum:quę habent ſenſum ⁊ intellectū.Tertia eſt:ꝙ oīa ipſum appeterent:ſi acciperent intellectū.Quarta eſt:ꝙ qđcunqȝ dederit intellectus vnicuiqȝ:hoc eſt vnicuiqȝ bonū. ¶ Ad euidentiam dictoꝝ notandū:ꝙ cum omnis natura tendit in aliquē finē:⁊ finis ⁊ bonū ſint idem:oīs res ⁊ oīs nā tēdit in bonum.Et qꝛ non eſt appetitus boni ſine cognitione:oȝ omni rei tendenti in bonum aſſignare cognitionē:ꝑ quaȝ in bonū tendat:⁊ ſm quam dirigatur: aliter.n.caſualiter tenderet:ſed hmōi cognitio non eodē modo comparatur ad ea:quę tendunt in finem:qꝛ aliqua tendit ꝑ cognitionē quę eſt in ipſis:aliqua per cognitionē:q̄ eſt in alio. ¶ Nā ſicut videmus in motu locali:ſic arbitrari poſſumus ī motu ſm finem.Videmus.n.aliqua moueri localiter:quę tēdunt ad debitum terminum per cognitioneȝ:quę in ipſis eſt:vt aīalia:aliqua vero tendunt ꝑ cognitionem:quę eſt eis in alio:vt ſagitta:quę niſi dirigereť per cognitionem ſagittantis:non tenderet in debitum locum.Sic hñtia intellectum vel aliquam cognitionem poſſunt tendere in finē ꝑ cognitionem:quę eſt in ipſis:ſed res nāles ⁊ vniuerſalr̄ inſenſibilia:cum cognitione careant:vel caſualiter dirigūtur in finem:quod eſt inconueniens dicere:vel opȝ dare intellectum aliquem:per cuius cognitioneȝ dirigatur nā tota:ſicut ſagitta dirigitur per ſagittantem:ꝓpter quod bñ dcm̄ eſt:ꝙ opus naturę eſt opus intelligētię.⁊ Cōmētatoꝛ in.12.metaphi.ait.ꝙ natura facit aliqd perfecte ⁊ ordinate:ꝗ̄uis non intelligat:ſed hoc agit quaſi rememoꝛata ex virtutibus agentibus nobilioꝛibus:quę dicūtur intelligētię. ¶ His viſis poſſumus dicere:ꝙ quadruplr̄ pōt deſcribi bonum per cōparationeȝ ad appetitū.primo cōiter nō deſcendendo ad moduȝ appetendi:⁊ ſic cū cōia tendāt in bonū eſt prima deſcriptio boni.vȝ:ꝙ bonum eſt:qđ oīa appetunt.Scđo poteſt deſcribi bonū prout tendunt in ipſuȝ habentia cognitionem.et qꝛ non tendunt in bonum ꝑ cognitionem:quę ſit in ipſis.ſed ſolū ſunt talia habentia ſenſum ⁊ intellectum:ideo eſt ſecunda deſcriptio boni:vȝ:ꝙ bonum eſt:qđ omnia appetunt:quę habent ſenſuȝ ⁊ ītellectum. ¶ Tertio mō poteſt deſcribi bonū ſub cōditione.nā licet non omnia cognitionem habeant:nec oīa tendant in finem per cognitionem:quę ſit in ipſis:ſed diriguntť ab intellectu diuino:tñ in illum eundem finem:in quē intendit natura:eo ꝙ dirigiť ab intellectu diuino:ſi acciperet intellectum:tenderet etiam ꝑ intellectum ꝓpꝛium:⁊ ideo ē tertia diffinitio ꝙ finis:illud eſt bonum ⁊ finis omnium qđ omnia appetunt:ſi oīa acciperēt intellectū. ¶ Quarto mō pōt deſcribi bonū ꝓut oīa tendunt in ipm ꝑ ſupioreȝ intellectuȝ:nā ēt intellm̄ habentia:licet tendant in bonuȝ per cognitionē:quę ſit in ipſis:in quo diſtinguunť ab his:quę cognition e carent:qm̄ talia tendunt in bonuȝ per cognitionem:quę ſit in alio:non tñ per hoc excludiť qn talia tendant in bonum per cognitionem:quę ſit in alio:cū ipȝ intellectum ⁊ cognitionē:quam habent:ab alio acceꝑint.

Solus.n.intellectus diuinus eſt ille:qui a nullo dirigitur:ipſe tñ oīa dirigit.Et qꝛ huiꝰ ītellectus oībus ꝓuidet bonis ſm bonum ꝓpꝛium:ideo eſt hęc vltima diffinitio boni:vȝ:ꝙ hoc eſt bonum vnicuiqȝ:⁊ tale bonum vnūqđqȝ dȝ appetere:qđ ei intellectus dederit:⁊ ad quod bonū ipȝ oꝛdinatur intellectus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In quo pꝛeſente bene diſponitur: ⁊ ſufficienter hȝ: ⁊ quod per ſe ſufficiens.

¶ Ponit deſcriptionem boni per comparationeȝ ad rem quam ꝑficit dicens:ꝙ bonuȝ eſt quo pręſente res diſponitur per ipm:⁊ ſufficienter hȝ bene diſponere rem:⁊ ꝑ ſe eſt ſufficiens:in quo ſufficienter diſtinguitur bonuȝ:quod eſt finis ab alijs bonis.Nā ſi alia bene diſponunt rem:nō diſponunt ſufficienter:⁊ ſi diſponunt ſufficienter:hoc non eſt per ſe:ſed ꝓut ſunt coniuncta ſuis finibus:ſolus finis eſt illud:quod per ſe:⁊ ſm ꝙ huiuſmodi dicitur ſufficiens bonum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et factiuum: aut conſeruatiuum boꝛum: ⁊ ad quod ſequuntur talia ex pꝛohibitiua contrarioꝛum ⁊ coꝛruptiua.

¶ Deſcribit bonum:quod eſt ad finem:⁊ duo facit:qꝛ primo facit quod dictum eſt.Scđo diſtinguit quędam:de quibus fecerat mentionem deſcribendo tale bonuȝ.Secūda ibi.(Sequuntur aūt).Dicit ꝙ bonum eſt ad finem:ideo bonum eſt:qđ eſt factiuum ⁊ conſeruatiuū boꝝ.i.finium:ſiue boni finis:⁊ ideo tale bonū eſt:qꝛ ad ipſum ꝯſequunť talia bona:ſiue fines:vel ea:quę ſunt ad finem:ideo bona ſunt:quę ſunt coꝛruptiua ⁊ pꝛohibitiua ꝯtrarioꝛum.i.ꝙ ꝓhibent:vel coꝛripiunt ea:quę contrariātur fini. ¶ Ad euidentiam dictoꝛum notandum:ꝙ ea quę ſunt ad fineȝ intantū bona ſunt inquantum conferunt ipſi fini:vel faciūt ad ipſum.Facere autem ad aliud poteſt eſſe duplr̄ per ſe:vel ꝑ accidēs per ſe duplr̄:vel qꝛ eſt factiuum illius:vel qꝛ eſt conſeruatiuum eius:per accidens aūt duplr̄:vel qa eſt cauſa:ſine qua non opoꝛtet iſtud ꝑexiſtere ad hoc ꝙ aliđ ſit:vel qꝛ eſt remouens pꝛohibens.Iſta.n.duo genera cauſarum reducuntur aliquo modo ad cās per accidens:vȝ:cā ſine qua non:⁊ remouens ꝓhibens.Ideo phs quadrupliciter deſcribit bonum:quod eſt ad finem.Primo qꝛ eſt factiuum finis.Secūdo:qꝛ ꝯſeruatiuū eius.Tertio:qꝛ ad ipſum ſequitur finis.Quarto:qꝛ ꝓhibet ⁊ coꝛrūpit contraria fini. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sequuntur aūt dupliciter: aut enim ſimul: aut poſterius: puta adiſcere quideȝ ſcire poſterius. Conualeſcere autem viuere ſimul.

¶ Quia fecerat mentioneȝ de ſequi:⁊ de factiuo:diſtiguit vtrunqȝ:ideo duo facit:qꝛ pꝛimo diſtinguit ſequi.Secundo factiuuȝ.Scđa ibi.(Et factiua tripliciter).Dicit ergo:ꝙ ſequi aliquid ad aliud eſt dupliciter:qꝛ aut ibi ſola pꝛioritas naturę:aut eſt ſimul ibi tempoꝛe:aut eſt ibi ⁊ poſterius tempoꝛe.Et exemplificat de vtroqȝ:quia diſcere eſt prius:⁊ ſcire eſt poſterius etiam tempoꝛe:accipiendo ſcire prout dicit habituatam cognitioneȝ:quę ſequitur ad diſcere:ſed conualeſcere licet naturaliter pręcedat vitam perfectam tempoꝛe:tamen ⁊ ſimul:quia ſtatim cum homo cōualuit:ſequitur ipſum euaſiſſe moꝛtem:vel habere vitaȝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et factiua tripliciter: hec vt conualeſcere ſanitatis: hec aūt vt alimenta ſanitatis: alia vero vt exercitari: qꝛ vt in pluribus facit ſanitatem.

¶ Diſtinguit factiua dicēs:ꝙ aliquid eſt factiuū alterius tripliciter.Primo ſicut conualeſcere vl̄ natura roboꝛata

⁊ conualeſcens

⁊ conualeſcens efficit ſanitatem. Secūdo autēꝫ vt alimēta ſint effectiua ſanitatis. Tertio alia vt exercitari ⁊ potionari ſint effectiua ſanitatis ꝑut in pluribus exercitari: vel aliquid hmōi ſanitatē facit. ⸿ Ad euidentiam dictorum notandum: ꝙ hęc tria effectiua ſic accipi poſſunt: quia aliquid poteſt efficere aliud: vel principaliter: vel inſtrumētaliter: vel exercitans; vel remouens contrarium ꝑncipaliter efficit ſanitatem. Natura roborata ⁊ conualeſcens īſtrumentaliter facit ſanitatem: cibus ⁊ alimentū quo vtitur natura vt inſtrumento ad expellendum morbū exercitata: ⁊ remouendo contrarium inducit ſanitatem potio ⁊ exercitatio. Dicitur enim cibus inſtrumentum: qꝛ cibus inducit ſanitatem: non principaliter: qꝛ hoc facit natura: ſꝫ iuuando ⁊ pręhendo adminicula naturę. ⸿ Deinde cū. d.

⸿ His aūt poſitis neceſſe ſumptiones bonorūꝫ bonas eſſe: ⁊ malorum abiectiones.

⸿ Ex deſcriptionibus datis de bono oſtendit nos cognoſcere bonum certitudinaliter. Secūdo dat nobis maximas ad cognoſcendum ea: quę dubitamus eſſe bona. Secūda ibi. (In dubijs autem). ⸿ Circa primum tria facit: qa poteſt tripliciter bonum diſtingui: vꝫ bonum finis: bonuꝫ quod pręcedit finem: ⁊ bonum qđ finem concomitatur ⁊ ſequitur: vt fęlicitas eſt bonum: qđ eſt finis. Uirtutes aūt ⁊ alia: quę fęlicitatem inducunt: poſſunt dici bona: q̄ ſunt ad finem. Delectatio autem non eſt ipſa fęlicitas: nec pręcedens fęlicitatem: ſed eſt aliquid concomitans ipſaꝫ: ⁊ ornans eam: ſicut pulchritudo iuuentutem: vel iuuētus pulchritudinē: vt poteſt haberi ex. xº. ethico. Primo ergo docet nos phs cognoſcere bona: quę ſunt ad finem. Secūdo bonum: qđ eſt delectatio: quod eſt concomitans finē. Tertio docet nos cognoſcere ipſum bonuꝫ finis. Secūda ibi. (Delectationeꝫ). Tertia ibi. (Ut aūt ſm vnum.) ⸿ Circa primum duo facit: qꝛ primo docet nos cognoſcere bona: quę ſunt ad fineꝫ in generali. Secundo in ſpeciali ibi. (Et virtutem autem). ⸿ Circa primum tria facit: qꝛ primo pręmittit duas propoſitiones: ſm quas cognoſcimus talia bona. Secūdo oſtendit eas eſſe veras. Tertio annectit propoſitionem comprehendenteꝫ quodāmodo duas prędictas. Secunda ibi. (Aſſequitur eni). Tertia ibi. (Et pro minori). Dicit ergo: ꝙ his poſitis: quę dicta ſūt: neceſſe eſt ſuppoſitiones bonorum eſſe bonas. i. neceſſe eſt ea eſſe bona: quibus poſitis ſequitur nos bonuꝫ habere: ⁊ abiectiones malorum etiam eſſe bonas. ⸿ Deinde cū dicit.

⸿ Aſſequitur enim huic quidem non hr̄e malū ſimul. Huic autem habere poſterius.

⸿ Dat cauſam dicti: vel oſtendit eſſe verum: quod dictuꝫ eſt dicens: ꝙ huic. i. per adiectiones malorum ſequitur ſimul. i. ſtatim non habere malum. huic autem. i. per ſuppoſitiones bonorum habere bonum: ⁊ ſi non ſtatim: ſaltem poſterius. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Et pro minori bono maioris acceptio.

⸿ Ponit quandam maximam comprehendenteꝫ quodāmodo prędicta duo dicens: ꝙ bonum eſt pro minori bono accipere maius bonum: in quo quodāmodo comprehenditur: quia minus bonum eſt quodāmodo malum reſpectu maioris boni: ⁊ ideo accipere maius bonum pro minori eſt quodāmō vitare malū ⁊ aſſeq bonū. ⸿ Deinde ⁊c̄.

⸿ Et virtutes autem neceſſe bonum eſſe: ſm has enim ⁊ bene diſponuntur habentes: ⁊ factiue bonorum ſunt ⁊ actiue: ⁊ de vnaquaqꝫ aūt: ⁊ que: ⁊ qualis ſeorſum dicenduꝫ. Et delectationem bonum eſſe. Omnia enim animalia appetunt ipſam natura. Quare ⁊ pulchra ⁊ delectabilia neceſſe bona. hoc qđ enim delectationis factiua.

⸿ Hic docet nos cognoſcere quod eſt ad finem in ſpeciali. Oſtenſum eſt enim in libro ethicorum: ꝙ virtus non habet rationem fęlicitatis ſm actus eius. Et qꝛ virtus ordinatur ad actum: ideo habet rationem conferentis: ⁊ eius quod eſt ad finem. Oſtendit autem tale conferens eē bonum dicens: ꝙ neceſſe eſt bonum eſſe. Et ſubdit cauſam: qꝛ ſm has virtutes bene diſponuntur habētes: ⁊ huiuſmodi virtutes ſunt factiuę ⁊ actiuę bonorum. Et qꝛ oſtenſuꝫ eſt ſupra talia eſſe bona: neceſſe eſt virtutes bonas eſſe. Et quia non perfecte hic determinat de virtute: ideo excuſat ſe dicens de vnaquaqꝫ virtute quę ⁊ qualis ſit dicenduꝫ eſt ſeorſum: quod erit in capitulo de laude. ⸿ Deinde cū dicit. (Et delectationem). Oſtendit delectationem eſſe bonam: ⁊ duo facit. qꝛ primo facit quod dictuꝫ eſt. Secūdo dat quandam diuiſionem bonorū. Secunda ibi. (Bonorum autem). Dicit ergo: ꝙ neceſſe eſt delectationem ⁊ bonum eſſe. Et ſubdit cauſam: qꝛ omnia animalia natura vel naturaliter appetunt ipſum. Oſtenſum autem fuit ſupra: quę appetuntur ab habentibus ſenſum ⁊ intellectum bona eſſe. ⸿ Concludit etiam ex habitis: ꝙ neceſſe ē pulchra ⁊ delectabilia bona eſſe: quia talia ſunt factiua delectationis: quę bonum eſt. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Bonorum autem hec quidem delectabilia: hec autem ipſa ſm ſe eligibilia ſunt.

⸿ Ex habitis dat quandam diuiſionem bonorum. Nam cum delectatio: quę eſt quodāmodo eligibile per ſe: ſit bonum: ⁊ factiuum delectationis bonuꝫ ſic neceſſe eſt: ꝙ bonorum hęc ſint delectabilia: vt factiua deliberatiōis. hęc autem ſm ſeipſa eligibilia: vt ipſę delectatiōes. ⸿ Deiñ.

⸿ Ut autem ſm vnum dicere neceſſe bona hec eſſe felicitatem. Et enim ſm ſe eligibilis ⁊ ꝑ ſe ſufficiens: ⁊ gratia ipſius multa eligimus: iuſtitia: fortitudo: temperantia: magnanimitas: magnificentia: ⁊ alij tales habitus. virtutes enim anime.

⸿ Docet nos cognoſcere bona: quod eſt ipſe finis: ⁊ duo facit: qꝛ primo oſtendit hoc de ipō fine. Secundo de ꝑtibus eiꝰ. Secūda ibi. (Iuſtitia ⁊ fortitudo.) Dicit ergo: ꝙ vt ē ſm vnum dicere: neceſſe eſt fęlicitatem eſſe hęc bona: vł ſm ꝙ hꝫ alia littera: neceſſe eſt fęlicia bona eſſe dicit: vt ē ſm vnū dicere: qꝛ cętera bona ſunt bona in ordine ad aliđ ſed ipſe finis ⁊ ipſa fęlicitas eſt bonum ſimpliciter ⁊ per ſe bonum non in ordine ad aliud. Dicit ergo hęc bona eē fęlicitatem: quę omnia bona quodāmodo comprehenduntur in fine. Subdit aūt cām: quare fęlicitas eſt bonum ſm ſe: qꝛ ſm ſe eligibilis: ⁊ per ſe ſufficiens: ⁊ gratia ipſius multa eligimus. cum ergo ocm̄ fuerit ſupius talia eē bona: fęlicitas bona ē. ⸿ Deinde cū dicit. (Iuſtitia: ⁊ fortitudo). oſtendit bonas eſſe partes fęlicitatis. ⸿ Ad cuius euidētiam notandum: ꝙ licet fęlicitas proprie ſumpta eēntialr̄ nō dicat niſi actū virtutis perfecte: attamen cōiter ſūpta: vt de ea loqtur rhetor: qꝛ importat q̄ꝫdaꝫ ſufficientiā vitę: oīa illa bona: ꝑ q̄ talē ſufficientiā accipimus: ꝑtes fęlicitatis eſſe pn̄t. Ex quo apparet nō eē incōueniēs aliqd ꝯputari īter ꝑtes fęlicitatis: ⁊ tm̄ eſſe bonū: qđ ē ad finē. cū ēt ꝑ talia bona q̄ꝫdam ſufficientiam habeamus. Cum ergo duo ſint: quę faciant ad talem ſufficientiam. vꝫ bona: ⁊ potentię bonorum: quia ex eo ꝙ potentes ſumus ad bona ſufficientes ſumus. Ideo philoſophus duo facit: quia primo

deſcribit partes fęlicitatis prout ſunt bona. Scdo ꝓut ſūt potētie bonoꝝ. Scda ibi. (Potētia dicēdi agendi. ¶ Circa primū quatuoꝛ facit: qꝛ bona humana: vt ſuperius oſtē ſum fuit: ſunt quadruplr diuina. Primo. n. oſtendit eē bona ea: quę ſunt intrinſeca aię. Scdo ea: quę ſunt intrinſeca corpori. Tertio ea: quę ſunt extrinſeca corpori. Quarto ea quę ſunt extrinſeca aię. Scda ibi. (Et ſanitas: ⁊ pulchritudo). Tertia ibi. (Diuitie virtus). Quarta ibi. (Honor ⁊ gloria). ¶ Ut aūt appareat dria eoꝝ: quę dicūtur hic ab his: quę dicta fuerunt in pręcedenti capitulo notandū lꝫ de his omnibus: vꝫ de intrinſecis ⁊ extrinſecis aię ⁊ corporis determinatum fuerit in pręcedē i capitulo. attamē ibi determinatum fuit de ipſis inqꝫtum ſunt ptes fęlicitatis: vel inqꝫtum faciebant ad quandam ſufficientiaꝫ vitę: non tn̄ perſpicuum erat ea eſſe bona: qꝛ nō data erat deſcriptio boni. Hic ēt oſtenditur talia eſſe bona ꝑ diffinitiōes boni ſuperius datas. ¶ Dicit ḡ pmo: iuſtitia: fortitudo: magnanimitas: magnificētia: ⁊ alij tales habitus ſupplēdum eſt ſunt boni. ⁊ ſubdit cām: qꝛ ſunt virtutes aię: quas oſtenſum eſt ſupra eſſe bonas. ¶ Notandū aūt: lꝫ phs ſupra ⁊ hic mentionem fecerit de virtute: non tn̄ eſt ſuperfluus: qꝛ ſupra oſtendit virtutem eſſe bonam: vt ordinat̄ ad fęlicitatem. Hic aūt intendit de ea ꝓut eſt pars fęlicitatis: oſtenſum fuit aūt loquendo de fęlicitate: vt loquit̄ rhetor non eſſe inconueniens idem eſſe parteꝫ fęlicitatis: ⁊ eē bonum: quod eſt ad finem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſanitas: ⁊ pulchritudo: ⁊ talia: virtutes enim corporis ⁊ factiue multorum: vtputa ſanitatis ⁊ delectationis: ⁊ ipſius viuere: ꝓpter quod ⁊ optimum videtur eſſe: qm̄ duorū: que apud omnes multos precioſiſſima ſunt: cauſa eſt delectationis ⁊ ipſius viuere.

¶ Oſtendit ea eſſe bona: quę ſunt intrinſeca corpori dicēs: ſanitas: ⁊ pulchritudo: ⁊ talia ſupplēdum eſt ſunt bona: ⁊ ſubdit cauſam: qꝛ ſunt virtutes corporis ⁊ factiue multorum bonoꝝ: puta ſanitas: quę eſt quid intrinſecum corpi eſt factiua delectationis: ⁊ etiam ipſius viuere; ꝓpter qđ quę apud multos ſūt: ꝓcioſiſſima ſunt. Eſt ergo ſanitas bonum: qꝛ eſt factiua bonorū: ſicut ēt pulchritudo ⁊ alie virtutes corporales bone ſunt: qꝛ taliū ſūt factiuę. ¶ Deide.

¶ Diuitie virtus enim poſſeſſionis ⁊ factiuuꝫ multoruꝫ: amicus ⁊ amicitia: ⁊ enim ſm ſe eligibilis amicus: ⁊ factiuus multorum.

¶ Oſtendit. n. partes fęlicitatis: quę reſpiciunt corpus ſm exteriora bona eē dicens: diuitię ſupple bonę ſūt: ⁊ ſubdit cauſaꝫ: ſunt virtutes poſſeſſiōis: ⁊ ſunt qdē factiuū multorum bonoꝝ: ſicut ēt amicus ⁊ amicitia bona ſunt: ⁊ eſt cauſa: qꝛ amicus eſt ſm ſe eligibilis ⁊ factiuus multorum bonoꝝ: qđ ēt de amicitia dicere poſſumus. ¶ Deiñ.

¶ Honor autē ⁊ gloria etenim delectabilia ⁊ factiua multorum: ⁊ aſſequitur ipſis vt frequenter aſſiſtant ea: in quibus honoratur.

¶ Oſtendit partes fęlicitatis eſſe bonas: quę reſpiciūt aīaꝫ ex extrinſeco dicens: honor ⁊ gloria bona ſunt. ⁊ ſubdit cām: qꝛ talia ſunt delectabilia ⁊ factiua multoꝝ bonorū. Et vlterius ad talia ſequuntur bona: ideo addit: vt frequenter aſſequitur: vt in ipſis qui honorantur exiſtant ea bona: in quibus honorant̄. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Potentia dicendi agendi: factiua eni omnia talia bonorum.

¶ Oſtendit bonas eſſe potentias bonoruꝫ. Et duplr facit. qꝛ primo oſtendit hoc de potentijs naturalibus. Secūdo de potentijs acquiſitis. Secūda ibi. (Similiter aūt ⁊ ſcientię). Potentias nāles hēmus duplr. Primo reſpectu nālium bonorum. Scdo inquantum habemus nāles aptitudines ad bona: quę habemus ex acqſitione: ideo duo facit ſm ambo hęc oſtendit bona eſſe. Scda ibi. (Adhuc bonę). Et ſubdit cām: qꝛ omnia talia: vel omnes tales potentię ſunt factiuę bonorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc bone aptitudines memorie faciles diſciplinatus: ſolertia ⁊ omnia talia: factiue eniꝫ bonorum he potentie ſunt.

¶ Oſtendit ipſas aptitudines bonas eſſe dicens. qa adhuc ſunt bone aptitudines ad bona acqſita: vt ad ſciētias: ⁊ ad alia bona hꝫ aptitudines ſunt memorię faciles diſciplinatus: ſicut homo ſit đ facili diſciplinabilis: ſolertia ⁊ oīa talia. Et ſubdit cauſam quare tales potentię bonę ſunt qꝛ hę ſunt potentię factiuę bonoꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter autem ⁊ ſcientie omnes: ⁊ artes: ⁊ viuere. Si. n. nullum aliud ſequātur bonuꝫ ſm ſe eligibile eſt.

¶ Oſtendit potentias acqſitas bonas eſſe: ⁊ duo facit: qꝛ primo facit hoc de ſcientijs ⁊ artibus. Secūdo ſpāliter manifeſtat hęc de iuſtitia: quę reſpicit mores ibi. (Et iuſtū conferens). ¶ Dicit ḡ: ſimiliter ſciētię ⁊ omnes artes: quę ſunt potentię acquiſitę bonę ſunt: ⁊ etiam viuere inqꝫtum deſeruit nobis in artem ⁊ ſcientiam bonum eſt. Et ſubdit cām quare viuere bonum ſit: ⁊ ſi ex ipſo viuere nullū aliud ſequatur bonum ſm ſe eſt eligibile. Si vero vita eſt tātum bonum: ⁊ ipſam ordinamus ad artes ⁊ ſcientias: opꝫ artes ⁊ ſcientias eſſe bonas. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iuſtum: conferens enim cōmuniter ē. hec quidem igitur fere confeſſa bona ſunt.

¶ Oſtendit iuſtitiam bonam eſſe: per quā potētes ſumus ad bene conuiuendum moraliter dicens. Et iuſtuꝫ ſuppl eſt bonum: ⁊ ſubdit cauſam: qꝛ conferens tale quale eſt iuſtum eſt conferens cōmuniter: qꝛ vꝫ toti cōitati: ⁊ toti genti. ex quo apparet ipſum eſſe potiſſime bonum: qꝛ bonum gētis dignius eſt qꝫ bonum vnius. ¶ Ultimo epilogat hęc: quę numerata ſunt: fere ſunt bona cōfeſſa. i. bona manifeſtata: bona non dubia. ⁊ dicit fere: qꝛ aliqua enumerata ſunt: quę aliquis ꝑꝑ vniuerſitatem appetitus iudicaret non eſſet bona.

In dubijs autez ex his ſyllogiſmi

¶ Poſtqꝫ phus oſtendit bona eſſe: quę ab oībus ſunt confeſſa: ⁊ non videnī dubia. Hic docet nos ęlementa ⁊ propoſitiones: per quas poſſumus cognoſcere: de qbus dubitamus: an ſint bona. Et duo facit: qꝛ primo premittit intentionem ſuam. Secundo exequet̄ de ītento. Scda ibi. (Cui ꝯriū.) ¶ Dicit ergo: ſylli ad cognoſcēdū ea: de quibus dubitamus vtrum bona ſint: poterunt fieri ex hís. i. ex ꝓpoſitionibus dicendis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cui contrarium malum: hoc bonum.

¶ Exequitur de intento. ¶ Ad cuius euidentiā notandum intentionem phi eſſe inuenire quaſdam generales ꝓpoſitiones: per quas poſſumus cognoſcere: an ſit aliquid bonum ſi dubitaremus de bonitate eius: vtputa ſi dubitaremus an bellare ſit bonum multis modis poſſemus hoc cognoſcere. Primo ſi eius contrarium vt habere paceꝫ eēt malū: vel ſi bellare eſſet aliquid laudabile: qꝛ laudabilia bona ſunt: vel per aliquas alias vias. Hmōi ergo maxime ⁊ ꝓpoſitiones

⁊ propoſitiones: per quas de talibus dubijs certificamur in toto reſiduo huius capli vult venari phs. In venando autē talia duo facit: qꝛ p̄mo venat̄ hoc ex ipſo cōtrario boni. Scđo venat̄ hoc idez ſm diuerſas acceptiones boni. Scđa ibi. ¶ Cuius non eſt.) ¶ Cōtrariū aūt boni dupliciter pōt ſumi. Primo rōne formę ſm qꝙ maluz contrariatur bono. Scđo ratione ſubiecti ꝓut hoīes: qui ſunt apti nati eſſe ſubm bonitatis ſibiīuicē cōtrariant̄. Ideo duo facit. Quia p̄mo docet nos ſumere maximā ad cognoſcēduz bona dubia ex ipſa contrarietate formę. Scđo ex cōtrarietate ſubti. Scđa ibi. ¶ Et cuius ꝯtrariū.) Dicit ergo p̄mo: qꝙ illud eſt bonū: cuius cōtrariū eſt malū: vt ſi bellare eſt malū: habere pacē eſt bonū. ¶ Aduertendū autez hāc maximā nō eſſe verā: niſi id qđ ponit̄ bonū cōtrarietur malo inquātū malū eſt. Uidemus enī ꝯriū mali malū eſſe: vt auaritia mala eſt: quę opponit̄ prodigalitati. tn̄ nō eſt mala auaritia īquātū prodigalitati opponit̄: ſed ꝓut deficit a largitate: quę eſt virtus. Si ergo intelligit̄ ꝓpoſitio per ſe: ⁊ cū reduplicatione ſemp eſt vera. ¶ Notādū tn̄: qꝙ ⁊ ſi nō ſemp eſſet vt ꝟa: ſi eēt in pluribus ſufficit: vt ſit ꝓpoſitio rhetorica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cuius contrariuz inimicis expedit: puta ſi timidos eſſe maxime inimicis palā: quia fortitudo maxime proficua ciuibus.

¶ Docet ſumere tales maximas ex ꝯtrarietatibus boni: ſiue ex inimicitia hoīum. Et tria facit. Quia primo facit qđ dictum eſt. Scđo dicit talē maximā ſm apparentiaz eſſe vtilem. Tertio ſubdit ſm veritatē eā nō hr̄e veritatē ſemper: ſꝫ frequēter. Scđa ibi. ¶ Et totaliter qꝙ inimici.) Tertia ibi. ¶ Eſt aūt nō ſemp.) Dicit ergo p̄mo: qꝙ id eſt bonū cuius cōtrariū expedit inimicis: puta expedit inimicis noſtris eos eſſe timidos palam: qꝛ fortitudo eſt maxime bona: vel eſt maxime ꝓficua ciuibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et totaliter qꝛ inimici volūt: aut in quo gaudent contrarium huic proficuum videtur: ꝑp quod bn̄factiuū ē: ꝑfecto gaudet Priamus.

¶ Oſtendit qꝙ talis maxima videt̄ vtilis dicens: qꝙ totaliter ⁊ vl'r qđ volunt inimici: aut in quo gaudent: cōtrariuz huic videt̄ ꝓficuū ⁊ bonū. ideo bene dictū eſt ꝓuerbiuz certe gauderet Priamus. Fuit enī iſtud ꝓuerbium apud grecos: qꝙ qn̄ ſapiētes grecoꝝ volebant diſſuadere grecis aliqđ tanq̄ malū. Dicebāt: qꝙ ſi illud facerent Priamus qui erat inimicus eorū gauderet: ꝑpter qđ cōtrariū videbatur eſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt aūt nō ſemp hic: ſed vt frequēter. Nihil enim prohibet aliquando eadem expedire contrarijs. Unde dicitur qꝙ mala congregāt hoīes quādo eſt idem nociuum ambobus.

¶ Subdit cauſam: qꝛ nihil ꝓhibet aliqn̄ cōtrarijs ⁊ inimicis expedire eadē. naz cū ciuibus expediat iuſticia: ⁊ hoc expedit inimicis ciuiū: ne eis obſint: ideo bene dictuz eſt id ꝓuerbiū: qꝙ mala congregant hoīes inimicos: qn̄ id eſt proficuū ⁊ nociuū ambobus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cuius nō eſt ſuperabundātia. hoc bonuz. Quodcūqꝫ aūt fuerit maius q̄ opꝫ malum.

¶ Docet ſumere maximas ſm diuerſas acceptiōes boni. Bonū aūt tripliciter pōt ſumi. Primo put bonū eſt finis Scđo prout importat bonū: qđ eſt ad finē. Tertio put dicit bonū cōiter ſumptū ad vtrūqꝫ. Ideo tria facit: qꝛ primo docet ſumere huiꝰ maximas ex fine. Scđo ex his: quę ſūt ad finē. Tertio docet hoc accipiēdo bonū ad vtrūqꝫ communiter. Scđa ibi. ¶ Et laudabile.) Tertia ibi. ¶ Et poſſibilia.) Circa p̄mū tria facit ſm qꝙ finis tripl'r pōt accipi. Primo ſm ſe. Scđo in cōparatione ad ea: quę ſunt ad finē. Tertio ꝓut cōparat̄ ad ipſum appetitū. Scđa ibi. ¶ Cuiꝰ gratia multa.) Tertia ibi. ¶ Et multa appetūt.) Propter p̄mū notandū: qꝙ ſm phm̄ in p̄mo politicoꝝ. finis eſt appetibilis in infinitū: alia aūt ſunt appetibilia ſm qꝙ habēt ordinē ad finē: ideo ait qꝙ hoc eſt bonū: cuius non eſt ſuperabundantia: vel etiam nō pōt ibi abundātia eſſe: ⁊ ſubdit cauſam quare vbi nō eſt abundantia: hoc eſt bonū: qꝛ vbi eſt magis q̄ oportet: hoc eſt malū. ergo carentia ſemper abundantia eſt bona. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cuius gratia multa laborata ſunt: aut multa ſuntꝰ expenſa: apparens enim bonuz iam: ⁊ vt finis iam ꝙtale exiſtimat̄: ⁊ finis multorum: finis aūt bonū: vnde hec dicta ſunt. Dedit gloriaz Priamo: ⁊ turpe. Et diuturnuz ſufferre Quia in amnibus hydria.

¶ Ponit ſecundā conſiderationē ſumptam ex fine ſm qꝙ comparat̄ ad alia dicens: qꝙ illud cuius gratia ſunt multa ellaborata: ⁊ multa expenſa: eſt apparens bonū. i. eſt manifeſte bonū: qꝛ ſe habet: vt finis. Extimat̄ enī tale bonuz finis multoꝝ: vt oīum illoꝝ: quę ſunt expenſa: aut ellaborata ꝑpter ipſum: ⁊ quia finis eſt bonū: opꝫ id bonuz eſſe. vnde ꝑpter hec dicta ſunt multa ꝓuerbia: quoꝝ vnuz eſt Dedit gloriā Priamo: in quo ꝓuerbio oſtēditur victoriā Troię: pro qua tot expēſa ⁊ ellaborata fuerūt: eſſe valde bonā: ꝑpter qđ dimittere eā ſine victoria: ⁊ qꝙ greci amiſerūt tantū bonū: dabāt magnā gloriā Priamo: qꝛ inimicabat̄ eis. Ex hoc etiā aliud ꝓuerbiuz dicebat̄ qꝙ ſufferre diuturnū laborē: vel diuturnas expenſas pro aliquo: ⁊ nō habere illud: eſt valde turpe. Inde etiā illud ꝓuerbium inoleuit: qꝛ in amnibꝰ ydria. ydria enī ꝓpe eſt vas pro aqua: quia de aqua eſt magna copia in amnibꝰ: ⁊ ſtatim pōt qs eam habere. Alia tamē excellenter bona habētur ex magno labore: quę oīa declarant id eſſe maxime bonum: pro quo multa ſunt ellaborata. ¶ Et ſi tamē per hydriā vellemus ītelligere aliqđ excellēs bonū: tunc ꝓuerbiuz eſſet yronice dictuz: quaſi non eſſet in amnibꝰ hydria. ⁊ excellentia bona de nō facili habentur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qđ mlti appetūt: ⁊ circūpugnabile apparens. Quod enī omnes appetunt: hoc bonuz erat. Multi aūt velut omnes videntur.

¶ Oportet cognoſcere bonū per cōparationē ad appetitū dicens: qꝙ multi appetunt: ⁊ apparet circūpugnabile. id eſt apparet: qꝛ pro eo habēdo hoīes pugnare debeāt: hoc ſuple eſt bonū. Et ſubdit cauſam: qꝛ ita erat ſuperius diffinitum: bonū eſt: qđ omnes appetunt. Et qꝛ tale bonuz multi appetunt: ac poſitum eſt: qꝛ multi vident̄ ⁊ computant̄ quaſi omnes: ideo opꝫ tale bonuz eſſe. Apparet aūt phm̄ per iſtas tres regulas docere nos cognoſcere bonuz: quod eſt finis: qꝛ finis eſt ille: in quo non eſt ſuperabundantia: ⁊ pro quo multa ellaborant̄: ⁊ omnes appetūt: quia ſicut p̄ncipia in ſpeculabilibus: q̄ ſunt quaſi locus ianuę in domo: ſunt ab omnibus vel ſaltez a pluribus cognita: cōcluſiones autem nō: ſic finis in moralibus: qui ſe habet vt p̄ncipia in ſpeculabilibus: eſt ab omnibus: vel a multis volitus: quod non oportet dicere de his: quę ſunt ad finem. ¶ Dīnde cum dicit.

¶ Et laudabile. Nullus enī non bonū laudat.

¶ Uenat̄ maximas: quę ſumūt̄ ex bono: quod eſt ad finē: bonum autē quod eſt ad finē quātū ad preſens in duobꝰ differt a fine. Primo: quia huius bona poſſunt eſſe lauda

bilia. Fini aūt non debetur laus: loquēdo de laude: vt de ea loquit̄ phs. Nā laus semꝑ ineſt rei in ordine ad aliud. finis aūt non ordinat̄ ad alia: ſed alia ad ipſum. Ideo dr̄ in p̄mo ethicoꝝ: ꝙ nullus fęlicitatē laudat: ⁊ ibidē ſcribit̄ ꝙ optimoꝝ nō eſt laus: ſed aliqd melius laude. ❡ Secūdo differt huius bonum a fine: q̄ ea quę ſunt ad finē ſunt eligibilia. Eſt enim eligibile idem qd̄ conſiliabile: vt dicitur in tertio ethicoꝝ. Sicut ergo nō eſt cōſiliū de fine: ſʒ de his q̄ ſunt ad finē: ita ⁊ electio. ❡ Duo igitur facit phs ſʒ ꝙ dupliciter docet nos cognoſcere bonū qd̄ eſt ad finē cū dubiū eſt ipſum eſſe bonū: q̄ primo facit hoc ex eo ꝙ tale bonū eſt laudabile. Scđo ex eo qd̄ eſt eligibile. Scđa ibi. (Et totaliter eligibilia.) Circa primū duo facit: q̄ primo dicit id: cui debet̄ laus: debʒ eē bonū. Scđo q̄ qd̄ laudatur ab oibus: vel ſaltē a multis: bonū eſt: eo ꝙ probabile ſit nunq̄ famā perdi. Et etiā q̄ bonū eſt quod laudat̄ a prudentibus: quia probabile eſt tales vera dicere. ideo oſtendit quę ſic laudant̄ bona eſſe. Scđa ibi. (Et ꝙ inimici.) ❡ Dicit ergo p̄mo ⁊ laudabile ſupple bonū eſt: ⁊ ſubdit cām quia nullus laudat non bonum: cauſa autē quare ſola bona ſunt laudabilia eſt: ꝙ bonū finis ordo potiſſime habet rationem boni. nam malū non dicit ordinē: ſed priuationē ordinis: quia huius ordo a fine in laude claudit̄: vt poteſt patere ex primo ethic. ideo ſola bona ſunt laudabilia. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et quod inimici ⁊ praui laudant: velut eniʒ omnes iaʒ cōfitentur: ſi ⁊ qd̄ qui male paſſi: ꝓpter euidentiā enim confitebuntur vtiqʒ: ſicut ⁊ praui quos amici vituperant: ⁊ boni quos inimici laudant.

❡ Oſtendit quę laudant̄ ab omnibus: vel a prudentibus bona eſſe. Et duo facit: quia primo oſtendit eſſe bona quę laudant̄ ab omnibus. Scđo quę a prudētibus. Scđa ibi. (Et quod prudentes.) Circa p̄mū duo facit ſm ꝙ dupl'r oſtendit aliquid eſſe laudabile ab omnibus. Nam qd̄ aduerſarij ⁊ praui laudant: eſt valde manifeſte bonum: propter quod videt̄ ſequi: ꝙ omnes talia bona laudant. Rurſum ꝙ inſani ⁊ dementes laudant. videt̄ eſſe valde manifeſte bonum: ⁊ ab omnibus laudabile. Primo ergo oſtēdit eſſe bona. quę laudant inimici ⁊ praui. Scđo q̄ laudāt male paſſi vel inſani. Scđa ibi. (Si ⁊ qui male.) Dicit ergo ꝙ illud eſt bonū qd̄ inimici ⁊ praui laudant. Nam inimici ſemper odiunt aduerſarios ſuos: ⁊ praui diligunt praua quia qualis vnuſquiſqʒ: talis eſt ſibi finis. videt̄ qd̄ iſti laudant eſt tantū bonū: ꝙ iam velut omnes confitent̄ ipſuʒ bonum eſſe. ❡ Deide cum dicit. (Et ſi quod qui male.) oſtendit eſſe bonum: quod laudant inſani. Et duo facit: q̄ primo facit qd̄ dictū eſt. Scđo ad roborationē dictorum adducit quoddā prouerbium. Scđa ibi. (Propter quod male dicti.) Dicit ergo: q̄ illud eſt bonum ſi ꝙ qui male paſſi ſunt: hoc eſt ſi illi: qui ſunt male diſpoſiti ſm intellectum: ⁊ inſani ſupple laudant ipſum: ⁊ ſubdit cauſaʒ dicti q̄ ſi tales confitebunt̄ illud bonū eſſe: hoc eſt ꝓpter euidentiam: vt quia illud eſt manifeſte bonum: ⁊ hoc manifeſtat per ſimile: quia ſicut illi ſunt praui: quos amici vituperant: boni quos inimici laudant: ita illud eſt bonū ꝙ inſani: vel praui: vel inimici laudāt. ❡ Ad euidentiā huius ſiſitudis notādū ē: ꝙ bonū ſm rei veritatē aliqd dupliciter contrariat̄. Primo rōne: qua verum eſt: ⁊ ſic ei contrariatur inſanus: qui vera iudicare neſcit. Scđo ratiōe: qua bonum eſt: ⁊ ſic ei contrariant̄ inimici ⁊ praui: quia bona cōſueuerunt vituperare. Et quia teſtimoniū aduerſarioꝝ videt̄ eſſe valde efficax in omni cauſa: ideo qd̄ laudāt praui ⁊ inimici: ⁊ etiā īſani: q̄ ſūt q̄ſi aduerſarij bonoꝝ exiſtētium ſm veritatem videt̄ manifeſte bonum: ⁊ ab omnibus confeſſum. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Propter quod maledicti fuiſſe cornithij putabant̄ a Simonide q poeſiʒ fecit. De Corinthijs autem non querelas mouebat illion.

❡ Ad roborationē dictorū adducit quoddam prouerbiuʒ ſiue quoddā poema Simonidis: qd̄ fecerat d̄ Corinthijs dicens: ꝓpter quod. ideſt ꝓpter hoc: ꝙ laus inimicorū videtur potiſſime eſſe de bono: putabant̄ Corinthij maledicti fuiſſe a Simonide. ideſt ab illo poeta: qui fecit poeſiʒ de eis. Fuit eniʒ tale poema: ꝙ Illion. ideſt ꝙ Troia nō mouebat quęrelas: ſiue non conquęrebat̄ de Corinthijs: quo Corinthij vituperabātur: ⁊ male dicebāt̄: ꝙ Troiani qui erant inimici eorum nō laudabant eos de ꝓbitate: cū nullam quęrimoniā facerent de ipſis. ❡ Deide cū dicit.

❡ Et ꝙ prudentum aliquis: aut bonoruʒ virorū: aut mulierū preiudicauit: puta Vlixē Palas: aut Helenam Theſeus: ⁊ Alexandrum dee: ⁊ Achilem Homerus.

❡ Oſtendit ea eſſe bona: quę laudabant prudentes dicēs: ꝙ illud eſt bonum: quod aliquis prudentum: vel aliquis bonorū virorū: aut mulieruʒ pręiudicat: hoc eſt pręalijs iudicauit laudādo ipſum: ⁊ ponit exemplū. vtputa Vlixē dicens bonum quem laudauit Palas: ⁊ Helenam laudabat Theſeus: ⁊ Alexandrum deę: ⁊ Achilem Homerus. ❡ Dubitaret forte aliquis non eſſe verum quod hic dicitur. Naʒ cum ſit bonum quod laudant inſani ⁊ praui: vt ſuperius dicebatur: ab oppoſito ſenſu videtur eſſe maluʒ quod laudant ſapientes ⁊ boni. ❡ Ideo notandum ꝙ vt circa p̄ncipium huius libri dicebatur dialectica ⁊ rhetorica ſunt contrariorū: ⁊ ambo ſyllogiçant cōtraria. Vñ non eſt inconueniens vtrumqʒ contrariorū eſſe probabile: vel etiam eidem ineſſe contraria: vt ꝙ Medea diligebat ⁊ non diligebat: attamen q̄ contraria ſimul ineſſe eidē ſm idem non eſt poſſibile: ideo non poteſt ſtare probabiliter ꝙ Medea eodem modo ſumpta diligat ⁊ odiat: ſed ꝓbabile erat eam diligere filios ſuos: quia mater: ⁊ eam odire eos: quia interficiens: ſic etiam in rhetorica perſuaderi poteſt eſſe bonum quod laudant ſapientes ⁊ boni: ⁊ laudant inſipientes ⁊ praui: aliter tamen ⁊ aliter. Nam veriſimile eſt bonū qd̄ laudant ſapientes ⁊ boni: quia tales vt plurimuʒ conſueuerunt dicere nāʒ boni ſalteʒ in particulari bene iudicant ⁊ vera dicunt: ꝓpter appetitū bene diſpoſitum: ⁊ iudiciuʒ rectū. ❡ Sapientes etiaʒ ſaltē in vniuerſali bene iudicant ꝓpter intellectū eleuatū: quem habēt. Rurſum q̄ praui inſipientes modicum habent de luce cognitiua: praui q̄ ignorant in particulari: inſipiētes aūt in vniuerſali. veriſimile eſt eſſe manifeſte bonū qd̄ iudicant: ideo manifeſte etiam veriſimile: qd̄ videt̄ ab habente debiles oculos. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et totaliter eligibilia: eligūt autē eligere prędicta: ⁊ inimicis mala: ⁊ amicis bona ⁊ poſſibilia.

❡ Oſtendit que ſunt eligibilia dicens: ⁊ totaliter eligibilia ſunt bona. Eligunt auteʒ omnes eligere prędicta: ſi eligūt amicis bona: ⁊ inimicis mala: quę aliquo modo ſuperius tacta ſunt. dictum enim fuit ſupra: ꝙ bonum ⁊ expediens inimicos habere mala: ⁊ per cōſequēs amicos habere bona. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Poſſibilia autem dupliciter ſunt: ⁊ que fiūt vtiqʒ: ⁊ que facile fiunt: facilia quecunqʒ ſine triſtitia: ⁊ in modico tempore. Difficile enim

determināt

determinãt: aut triſtitia: aut multitudine tpis.

¶ Uenatur propoſitiones ad cognoſcenduʒ bona dubia
quę poſſunt adaptari tam ad finē q̃ʒ ad ea: quę ſunt ad fi/
nem. Et duo facit. q2 p̄mo venaſ ꝓpoſitiones tales: quę
ſe habent vt p̄ncipia ⁊ cõcluſiones. Scđa ibi. (Et quia be
ne.) Circa p̄mum duo facit: quia primo venatur huiꝰ pro
poſitiones per reſpectum ad bona magis cõmuniter ſum
pta. Secundo ad ſumpta magis ſpecial'r. Scđa ibi. (Et
propria: ⁊ quę nullus.) Bonũ aũt quodlibʒ habʒ duas ge
nerales acceptiones. Prima eſt: quia habet rationem en/
tis: vel ſaltem poſſibilis eſſe. ideo impoſſibilia non dicũt
rationem boni. Rurſum vniuerſal'r quodlibʒ bonum ha
bet ordinem ad appetitum: ⁊ eſt quid notabile. Duo ergo
facit. p̄mo docet nos cognoſcere bona ex eo ꝙ ſũt poſſibi/
lia. Scđo ex eo ꝙ ſunt volita. Scđa ibi. (Et ſi volũt.) Di
cit ergo p̄mo: ⁊ poſſibilia ſupple ſunt bona: quia habentur
de facili: vel ſunt triſtia: vel ſalteʒ poſſunt haberi. Et oſtē/
dit quot modis aliqua ſunt poſſibilia dicēs: poſſibilia ſũt
dupliciter vel que fiũt: hoc eſt quę fieri poſſunt a quibuſ/
cũqʒ: vel quia facile fiunt: exponit quę ſunt facilia. naʒ fa/
cilia ſunt: quę fiunt ſine triſticia: vel in modico tempore.
Nam per oppoſitũ pħi ſic determinant ⁊ diffiniunt diffi/
cile: quia difficile eſt id: quod fit cum triſtitia: vel in multi
tudine temporis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi volunt: volunt autem vt nullũ malum aut maius bonũ. Hoc autem vel ſi lateat moleſtia: vel ſi perſuaſit.

¶ Oſtendit volita eſſe bona dicens: ꝙ ſi hoies aliqua ha/
bent vt volunt: illa ſunt bona. Et eſt ratio: q2 hoies nolũt
vllum malum. Et ſi contingat eos velle malum ratione
boni annexi: plus bonuʒ volunt q̃ʒ malum: vel minus vo
lunt malum q̃ʒ bonum: vel hoc erit propter ignorantiam:
vt ſi lateat moleſtia: vel quia eſt modicum tale malum:
vt ſi moleſtia ſit parua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ꝓpria. ⁊ que nullus: ⁊ ſuperflua.

¶ Docet cognoſcere aliqua eſſe bona ſꝫm quaſdam ſpecia
les conditiones. Et duo facit: quia p̄mo facit quod dictuʒ
eſt. Scđo dat cauſaʒ dicti. Scđa ibi. (Honor eniʒ ſic ma/
gis.) Primo aũt dat tres maximas. Naʒ huius cognitio/
nes tripliciter poſſunt diſtingui: q2 ſi aliquid eſt bonũ illđ
debet eſſe proportionatũ rei: ⁊ ideo propria ciuilibus ⁊ ꝓ/
portionata ei ſunt ei bona: ⁊ quantũ ad hoc dicit: ⁊ ꝓpria
ſupple cuilibʒ. Rurſuʒ q̃ ardua ſũt bõa ſũt: ⁊ quia ardua
pauci vel nulli habēt: ideo ſubdit bona eē: quę nullus ha/
bet. Rurſum digna ⁊ nobilia bona ſunt: ⁊ quia quãto ali/
quid eſt magis neceſſariũ: tanto eſt minus nobile: ⁊ mi/
nus dignũ iuxta illud qđ dicit pħs de metaphyſica: ⁊ oēs
ſcientię ſunt neceſſariores illa: dignior autem nulla. ideo
quantũ ad hoc ait: ⁊ ſuperflua ſupple ſunt bona: dicunſ ãt
hę tres maxime. vʒ. ꝙ bona ſunt ꝓpria: ardua: ſuperflua
⁊ ſumit quodãmodo ſpecialiter: q2 non omnia ſunt pro/
pria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Honor enim ſic magis ex cõgruētia ſibi. Talia auteʒ: que conueniunt ſꝫm genus ⁊ potētiã ⁊ i quibus deficere putãt: ⁊ ſi modica ſint. Nihil enim minus eligunt hoc agere.

¶ Dat cauſam dicti dicens: ꝙ ea quę ſunt ꝓpria: ſũt bona:
quia magis eſt honor ex congruentia q̃ʒ ex non ꝯgruētia.
Ideo talia: quę conueniunt ſꝫm genus: ⁊ ſꝫm potentiã ſup/
ple ſunt magis honorabilia. nam quilibʒ videſ vitupera/
ri: quia agit quę non ſunt ſibi propria: ⁊ quę ei non conue/
niunt: ꝓpter quod aſſignata eſt cauſa: quare ꝓpria bona
ſunt. Rurſum etiam oſtendit: ꝙ bona ſunt ardua: vt quę
nullus habʒ: ⁊ honorabilia: vt quę ſunt ſuperflua: quia in
talibus conſueuerũt homines deficere: ideo ſubdit ꝙ ho/
mines eligunt agere in quibus putant alios deficere: ⁊ da
to ꝙ modica ſint talia: nihilominus homines eligũt talia
agere: qđ non eſſet niſi ea: que nõ habenſ ab omnibus: vt
ſuperflua: ⁊ ardua reputarent potiſſima bona. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Et que bene operabilia: poſſibilia enim vt facilia: bene operabilia aũt que omnes: aut multi: aut ſimiles: aut que minores dixerunt.

¶ Uenatur ꝓpoſitiones facientes fidem de bonis dubijs
quę ſe habent vt cõcluſiones. Et duo facit: q2 p̄mo venaſ
tales ꝓpoſitiones: quę concludunſ ſꝫm ea: quę conueniũt
eſſe bona omni bono. Scđo venaſ ꝓpoſitiones cõcluſas
ſꝫm acceptiones alias. Scđa ibi. (Et quęcũqʒ illi. ¶ No/
tandũ autē: ꝙ licʒ maximę iſte qnqʒ ꝓpoſitiones vltimo
poſitę poſſint adaptari fini: ⁊ eis quę ſunt ad fineʒ: in quo
differunt ab alijs precedentibus. Attamen due earum di
cuntur generales: quia poſſunt adaptari omni fini: ⁊ om/
nibus: quę ſunt ad finem. Alię vero tres quę non ſic ada/
ptari poſſunt: ſpeciales poſſunt dici. Et quia duę ſunt aſſi/
gnatę maxime generales: ideo duo facit pħs: quia primo
aſſignat vnam maximam: quę cõcludiſ ex poſſibili ⁊ im/
poſſibili. Scđo aſſignat aliam: quę poteſt concludi ex vo/
lito ⁊ non volito. Scđa ibi. (Et quę donaſ. (Dicit ergo ꝙ
bona ſunt: quę ſunt bene operabilia eē q̃ dixerũt vel face
re pñt oēs: aut multi: aut ſil'es: aut minores. ¶ Deide. c. d.

¶ Et que donanſ amicis: aut que auferuntur ab inimicis.

¶ Aſſignat aliam maximã: quę ſumitur ex eo: ꝙ bonũ eſt
volitum. Et quia amicus eſt alter ipſe: eadem volumus
nobis ⁊ amicis: aut q̃ auferũſ ab inimicis. ¶ Deide. c. d.

¶ Et quecunqʒ illi: quos mirãtur ꝑeligũt agere: ⁊ ad que bene nati ſunt: ⁊ experti: facilius enim dirigere putant.

¶ Aſſignat alias maximas: quę ſumunſ ex ſpecialibus: q̃
erant tres. vʒ. ꝙ ſuperflua ſunt bona ardua ⁊ propria. Et
ſꝫm hęc tria facit. Scđa ibi. (Et ad quę bñ ⁊ cõſiderãtes.)
Dicit ergo primo: ꝙ illa ſunt bona: quę ꝑeligunt agere illi
quos homines mirantur: ⁊ q2 homines magni: quos habe
mus in admiratione: non operanſ niſi nobilia. ⁊ pręter ne
ceſſitatem vitę. ideo iſta maxima innititur illi maximę ſu
perius aſſignatę ꝙ quę ſunt ſuperflua: bona ſunt. ¶ De/
inde cum dicit. (Ad quę bene.) Ponit aliam maximam
ꝙ illa ſunt bona nobis: ad quę ſumus bene nati: q2 ad illa
non ita cito deficimus. nam experti ad aliquid: ⁊ bene na
ti ad illud: facilius putant dirigere: vel efficere id: hęc aũt
maxima: vt patet innitiſ illi: ꝙ quę ſunt ꝓpria: bona ſunt.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Et que nullus prauus: laudabile eni magis. ⁊ conſiderantes adipiſcuntur. Non enim ſolum delectabile: ſed ⁊ melius videtur. Et maxime ſinguli: ad que tales ſunt: puta amatores victorie. ſi victoria erit ambicioſi: ſi honor auari: ſi pecunie eodem modo. De bonis quideʒ igiſ: ⁊ conferente ex his ſumēdũ perſuaſiões.

¶ Aſſignat maximas: quę innituntur huic maxime: ꝙ quę
ardua ſunt: bona ſunt. Et tria facit ſꝫm ꝙ tripliciter poteſt
ſumi arduum. Secunda ibi. (Et conſiderantes.) Tertia
ibi. (Et maxime ſinguli.) Primo enim arduuʒ eſt: quod
non habetur ex omnibus maxime a prauis: ⁊ quantuʒ ad

hoc ait: ꝙ bona ſunt: quę nullus prauus habꝫ: quia laudabile magis eſt: quod a prauis non habetᷓ. Secundo etiam ardua ſunt: quę cum multo deſiderio: ⁊ multa conſideratione habentur. Et quãtũ ad hoc ſubdit bona eſſe: quę cõſiderantes: vel deſiderantes adipiſcunᷓ: quia tale non ſoluꝫ delectabile eſt: ſed melius videtur eſſe ꝗꝫ delectabile ratione arduitatis: quã importat. Tertio ardua ſunt reſpectu vniuſcuiuſqꝫ generis ſꝫm ꝙ illa homines magni amant: ⁊ quantum ad hoc dicit: ꝙ ⁊ maxime bona ſunt: ad quę ſinguli ſũt tales: puta ſi ſunt amatores victorię: victoria erit arduum bonum eis. ⁊ ſi ſint ambitioſi: erit honor ⁊ ſi auari pecunię tales: eodeꝫ modo deſiderant bona: ad quę ſunt tales. Ultimo epilogat ꝙ de bono ⁊ conferente ſunt perſuaſiones ex his quę dicta ſunt.

Quoniam autem ſepe conferentes ambo ꝯferre de eo de quo magis dubitant: conſequenter vtiqꝫ erit dicendum de maiori bono: ⁊ magis conferente.

¶ Poſtꝗꝫ phs ſumpſit ꝓpoſitiones: ⁊ elementa de bono ⁊ ꝯferente: hic docet nos ſumere talia de annexis. Annexa autẽ vt ſuperius tangebatᷓ ſunt duo: maius ⁊ minꝰ: ⁊ poſſibile ⁊ impoſſibile. Ideo duo facit: quia pͥmo aſſignat ꝓpoſitiones de maiori ⁊ minori. Scđo dat viam ad inueniendũ elementa de poſſibili ⁊ impoſſibili. Scđa pars ibi. (Maximũ autẽ ⁊ principiũ.) Circa pͥmũ duo facit: quia pͥmo continuat ſe ad dicenda. Scđo exequitur de propoſito. Scđa ibi. (Sit itaqꝫ excedens.) Dicit ergo ꝙ ſepe cõfitentes ſiue cognoſcentes ambo aliqua cõferre: ⁊ eſſe bona: dubitant de eo: quod magis eſt bonũ ſiue magis conferens. ideo conſequenter dicendũ erit de maiori bono: ⁊ magis conferenti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit itaqꝫ excedens quideꝫ tantũ: ⁊ amplius exceſſuꝫ autem qđ inexiſtit.

¶ Exequitᷓ de propoſito. Et duo facit: quia primo pͥmittit diffinitiones. Scđo ponit propoſitiones ad cognoſcendũ magis bonum datis pluribus bonis. Secunda ibi. (Neceſſe plura vno.) Circa primũ duo facit: quia pͥmo deſcribit magis magnũ. Scđo deſcribit bona. Scđa ibi. (Quoniam igitur bonum.) ¶ Propter primuꝫ notandum ꝙ magnum vt ſuperius tangebatur poteſt ſumi dupliciter abſolute: ⁊ reſpectiue. Nam licꝫ magnũ ſemper dicatᷓ ad aliquid actum: tunc abſolute ⁊ ſimplr̃ dicitᷓ aliqd magnũ quãdo reſpectu ſui generis eſt tale. Ideo nunꝗꝫ eſt aliqd ſic magnũ niſi excedat multa: ſed cõparatiue tunc eſt aliquid magnum: quando ad aliquid comparatũ illud excedit. ideo paruus ſimpliciter poteſt eſſe magnus comparatione: ⁊ ꝙ ſolum vnum excedit iſto modo magnum dici poteſt. Et quia eſt dare magnum ſimpliciter ⁊ magnum comparatiue: eſt dare tertiũ magnum: quod eſt cõmune: ad iſta: quę tria magna ſic ꝓprijs nominibꝰ nominari poſſunt: vt magnum cõmune dicatur excedens: magnuꝫ cõparatiue dicatur maius: magnum ſimpliciter detineat ſibi ꝓpriuꝫ nomen: ⁊ dicatur magnum. ¶ Tria ergo facit phs: quia primo diffinit quid eſt excedẽs. Scđo quid eſt maius. Tertio quid eſt magnum. Scđa ibi. (Magnum autem.) Dicit ergo: ꝙ excedens: ſiue magnuꝫ cõmuniter ſumptum eſt: qđ eſt tantũ ⁊ amplius. nam quocũqꝫ modo ſumatur magnum ſemper ipſa deſcriptio verificatur de ipſo: ⁊ quia excedens ſiue magnum cõmune eſt: tale exceſſuꝫ eſt tale qđ inexiſtit. hoc eſt qđ exiſtit in alio: ⁊ reſeruatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et maius quidẽ ſemper eſt plus ad minus.

¶ Diffinit maius dicens: ꝙ maius ſiue magnũ comparatiue ſumptum eſt: qđ ſemper eſt plus ad id: quod eſt minus. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Magnum aũt ⁊ paruum: ⁊ multum ⁊ paucum ad multoꝝ magnitudinẽ excedens quidẽ magnum: deficiens autem paruum: ⁊ multũ ⁊ paucum eodem modo.

¶ Diffinit quid eſt magnum ſimpliciter ſumptuꝫ dicens: ꝙ magnum ⁊ paruum multum: ⁊ paucuꝫ ſemper ſunt reſpectu multorũ: vt qđ eſt excedens multitudine dicitᷓ magnum: quod eſt deficiens dicitur paruum: eodẽ modo eſt de multo ⁊ pauco. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniã igitur bonuꝫ dicimus: qđ ipſuꝫ ſui gratia: ⁊ non alterius eligibile: ⁊ qđ omnia appetunt: ⁊ qđ intellectum: ⁊ prudentiam habẽtes eligunt vtiqꝫ ⁊ factiuum: ⁊ ſeruatiuuꝫ: ad quod ſequuntur talia.

¶ Dat diffinitionẽ boni. Et duo facit: quia primo dat diffinitiones tam boni finis ꝗꝫ boni: quod eſt ad finẽ. Secundo dat differentiam inter finem: ⁊ que ſunt ad finem. ibi. (Or autem cuius gratia.) Diffinitiones aũt de bono: ꝗs hic dat: ſunt illę eędem: quas ſuperius poſuit. vꝫ. ꝙ bonũ eſt quod eſt eligibile gratia ſui: non gratia alterius: ⁊ quod omnia appetunt: ⁊ qđ eligunt habentes prudentiam ⁊ intellectum: vel eligerent ſi haberent. Et hoc quantũ ad bonum finis: ⁊ bonum eſt qđ eſt factiuum ⁊ cõſeruatiuũ bonorum: ⁊ ad quos ſequuntur talia: quę bona ſunt hoc quãtum ad bonum qđ eſt ad finem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Or autem cuius gratia finis eſt: finis autẽ eſt cuius gratia alia. Ipſum autem bonum qđ ad ipſum hoc patitur.

¶ Dat differentiaꝫ inter finem: ⁊ ea quę ſunt ad finem dicens: ꝙ finis eſt: ꝙ eſt cuius gratia. nã alia ſunt bona gratia finis. non ergo ea quę ſunt ad finem: ſunt bona ꝓpter ſe: ſed propter finem ipſum tantũ bonũ: ſiue ipſe finis patitur hoc: ⁊ habet eſſe bonum ad ipſum. ideſt ad ſeipſum: ⁊ propter ſeipſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſe eſt plã: imo ⁊ paucioribus cõnumerato vno: aut paucioribus maius bonũ eſſe. excedit enim. Quod autem inexiſtit exceditur.

¶ Ponit ꝓpoſitiones de maiori ⁊ minori bono. Et duo facit: quia primo ponit ꝓpoſitiones probãtes maius bonũ ex ratione maioritatis. Scđo ex ratione bonitatis. Scđa ibi. (Et quod eligimus ſꝫm ſe.) Prima in duas: quia primo ponit huius ꝓpoſitiones ex magnitudine ſꝫm ſe. Scđo put comparanᷓ ad aliud. Secunda ibi. (Et excedentia.) Circa primuꝫ tria facit ſꝫm ꝙ maioritas tripliciter poteſt ſumi. ſcilꝫ ſꝫm quantitatẽ: ⁊ ſꝫm ſuũ genus: ⁊ ſꝫm virtuteꝫ. Secunda ibi. (Et ſi maximum.) Tertia ibi. (Et quando hoc idem ſequitur.) Dicit ergo primo: ꝙ neceſſe eſt plura eſſe maius bonum vno: ⁊ eſſe maius bonuꝫ paucioribus. dico aũt cõnumerato vno: ita ꝙ illa plura excedant pauca in vno: aut paucioribus ſimpliciter: ⁊ ſubdit cauſaꝫ: quia maius bonũ excedit: ⁊ quod inexiſtit: ſiue quod eſt in maiori exceditᷓ: ⁊ quia vnum reſeruatur in pluribus: ⁊ plura excedunt pauciora: ſiue excedant illa in vno: vel qualitercũqꝫ: ſemper plura bona ſunt maius bonuꝫ ꝗꝫ vnũ bonũ: ⁊ ꝗꝫ pauciora. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi maximũ excedat maximũ: ⁊ ipſa ipſa: ⁊ queciiqꝫ ipſa ipſa: ⁊ maximum maximũ: puta

ſi maximus vir maxima muliere maioꝛ: ⁊ totaliter viri mulieribus maioꝛes: ⁊ vir maximus maxima muliere maioꝛ: ꝓpoꝛtionabiliter eniꝫ hñt exceſſus generū ⁊ maximoꝝ: que in ipſis.

¶ Ponit ſecundaꝫ propoſitionem ſumptaꝫ ex exceſſu ſm genus dicens: ꝙ ſi maximū in aliquo genere excedat maximum in alio genere: tunc ipſa illius generis excedunt ipſa alterius generis: ⁊ cōuertitur: quia ſi aliqua vnius generis excedant aliqua alterius generis: ⁊ maximū excedit maximuꝫ: puta ſi maximus vir eſt maioꝛ maxīa muliere: total'r ⁊ vniuerſal'r viri ſunt maioꝛes mulieribus: ⁊ maximus vir eſt maioꝛ maxima muliere: ꝓpoꝛtionabiliter enī ſe habent exceſſus generum: ⁊ exceſſus maximoꝛum: q2 ſunt in ipſis generibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quando hoc quidē ſequitur ad hoc: illud autem ad hoc non.

¶ Ponit tertiā maximam: que ſumitur ex maioꝛitate ſm virtutem. ¶ Ad cuius euidentiam notanduꝫ: ꝙ ſemper prioꝛa virtualiter reſeruant̄ in poſterioꝛibus: vt vegetatiuum in ſenſitiuo: ⁊ ſenſitiuū in intellectiuo: ideo poſterioꝛa: ⁊ que ſequuntur ſunt maius bonū ꝗ̄ prioꝛa. ¶ Aduertendum: ꝙ poſterioꝛa ſm viam generationis ⁊ tempoꝛis ſunt antecedentia ſm conſequentiā. Nam ſenſitiuuꝫ: qđ eſt poſterius ad vegetatiuū ſm viam generationis: eo ꝙ in embrione ſit poſterius introductuꝫ: ſm conſequentiā eſt prius: ſiue antecedens: non conſequēs. vnde bene valet: ſentit. ergo viuit. Si igitur poſterioꝛa ſm generationē ſunt magis bona: prioꝛa ſm conſequentiam magis bona erunt. ¶ Duo ergo facit phs: quia primo oſtendit prioꝛa. Scđo ꝯſequentia eſſe maioꝛa bona: ⁊ diſtinguit quot modis dicitur ſequi. Scđo exponit membra diuiſionis. Secunda ibi. (Sequitur aūt ſimul.) Dicit ergo pmo: ꝙ quādo hoc ſequit̄: non eſt bonuꝫ tantuꝫ: diſtinguit autem triplex ſequi dicens ꝙ ſequitur vnū aliud: aut ſimul: aut cōmuniter: aut potētia: ⁊ ſubdit cauſam quare illud: quod p̄cedit eſt maius bonuꝫ: ⁊ illud quod ſequitur eſt minus dicens: ꝙ vſus eius qđ ſequitur inexiſtit: ſiue reſeruat̄ in eo qđ ē alterius. ideſt ī vſu prioꝛis: ⁊ q2 hoc eſt eē maius continere aliud: p̄oꝛa ſūt magis bōa ꝗ̄ poſterioꝛa. ¶ Dei. ⁊c̄.

¶ Sequitur autē aut ſimul: aut dicitur eſſe maius bonum conſequenter: aut potentia. Inexiſtit eniꝫ vſus eius: ꝙ ſequit̄ in eo: qđ alterius. Sequitur autem ſimul quideꝫ ipſi ſanari ⁊ viuere. hoc autem ad id non: poſterius auteꝫ ad adiſcere ſcire: potētia vero ad ſacra predari defectuꝫ ſuſtinere. Qui eniꝫ ſacra predatus fuit ſi foꝛte defectum patietur.

¶ Exponit membra diuiſionis tacte dicens: ꝙ viuere ſequitur ſimul. ideſt ſtatim ad ipſum ſanari: ſcire autem ſequit̄ poſterius ad adiſcere: ſed ſubſtinere defectum: vt truncari caput: vel ſecari ſequitur potential'r ad ſacra: quia ꝗ prędatur ſacra foꝛte ſuſtinebit defectum: quia patiet̄ pęnam dicitur autem illud ſequi potentialiter: quia nec ſemper mala agentes ſuſtinēt pęnam: ſed poſſunt ſuſtinere: ⁊ ſunt diſpoſiti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Excedentia ideꝫ in maioꝛi. Maioꝛa neceſſe excedere. Maius ⁊ maioꝛis bōi factiua maioꝛa. hoc enim erat eſſe factiuū maioꝛis: ⁊ cuius factiuum maius eodem modo. Si enim ſalubre eligibilius delectabili: ⁊ maius bonum: ⁊ ſalus delectatione maioꝛ.

¶ Ponit ꝓpoſitiones ad cognoſcendū maius bonum: put maioꝛitas ſumitur reſpectu alterius. Et tria facit: quia primo docet nos cognoſcere hic prout plura magna cōparantur ad vnū paruū. Scđo prout plures cauſę comparātur ad effectus. Tertio prout plures effectus ad ſuas cauſas. Secunda ibi. (Et maioꝛis boni.) Tertia ibi. (Et cuius factiuum.) Prima propoſitio talis eſt: ꝙ ſi aliqua excedentia comparentur ad idem paruū: que excedunt ipm in maioꝛi quantitate: ſunt maioꝛa: ⁊ ſubdit cauſam dicēs: ꝙ neceſſe eſt excedere maius: quia ſi vnuꝫ magnum excedit plus paruum ꝗ̄ ad magnū: neceſſe eſt q' illud magnū excedat aliud magnum: vel aliud maius: aliqui aūt text' habent: neceſſe eſt excedere: quia ſi in maioꝛi maius eſt. ⁊ ſi maius eſt excedat in maioꝛi. Scđa propoſitio talis: ꝙ que ſunt factiua maioꝛis boni ſunt maioꝛa bona: quia hoc dicebatur: vel erat factiuum maioꝛis boni: qđ erat maius bonum. ¶ Tertia propoſitio conuerſa huiꝰ. vꝫ. ꝙ eodeꝫ modo illud eſt maius: cuius factiuū eſt maiꝰ: vt ſi ſalubre quod eſt factiuum ſalutis: eſt eligibilius: ⁊ maius bonum ꝗ̄ delectabile: quod eſt effectiuum delectationis: tunc ſalus eſt maioꝛ delectatione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qđ eligibiliꝰ ſꝫ ſe: puta robur ſalubri: hoc quidem enim non ſui gratia: hoc auteꝫ ſui gratia. quod quidem erat bonuꝫ. Et ſi ſit hic quidem finis: hic autem non finis: hic quideꝫ enī alterius gratia: hic autem ſui: puta exercitari gratia bene habendi coꝛpus.

¶ Oſtendit cognoſcere maius bonum per propoſitiones ſumptas ex ipſa ratione bonitatis. Et ideo tria facit: quia primo oſtendit hoc ex eo: ꝙ bonum habet rationem eligibilis. Scđo ex eo ꝙ habet rationē per ſe ſufficientis. Tertio ex eo ꝙ habet rationē rari ⁊ difficilis. Scđa ibi. (Et ꝙ vnus indiget.) Tertia ibi. (Et ꝙ maius eſt.) Circa pmū ponit duas cōſiderationes: quaruꝫ vna ſequit̄ ad aliam. Scđa ibi. (Et ſi ſit hoc quidem.) Prima conſideratio talis. Illud eſt magis bonuꝫ ⁊ eligibilius: qđ eſt tale: vtputa robur ſalubri: quia ſalubre non eſt eligibile ſui gratia: ſed gratia ſanitatis hoc. id eſt robur eſt eligibile gratia ſui: qđ idem erat bonum: quia ita diffinitur erat bonuꝫ. vꝫ. ꝙ bonū eſt ſui gratia. ¶ Scđa ꝯſideratio talis eſt. Si hoc eſt finis. hoc autē non finis: illud qđ eſt finis: eſt maius bonū ⁊ dat cauſam: quia hoc. ideſt non finis eſt gratia ſui: ⁊ ponit exemplum: vtputa exercitari eſt gratia bene habendi coꝛpus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qđ minus indiget altero ꝗ̄ vel alterius magis: ſufficiens eniꝫ: minus autē indiget: qđ paucioꝛibus: aut facilioꝛibus indiget.

¶ Oſtendit cognoſcere maius bonuꝫ ex eo ꝙ bonum ſperat per ſe ſufficientiam. Et tria facit: quia primo oſtendit qđ eſt magis per ſe ſufficiens eſſe maius bonuꝫ. Scđo ex hoc manifeſtat: ꝙ potens eſſe ſine alio eſt maius bonum ꝗ̄ illud quod non poteſt eſſe ſine ipſo. Tertio ex hoc oſtēdit pncipiū: ⁊ cauſam eſſe maius bonū ꝗ̄ principiatum ⁊ cauſatum. Scđa ibi. (Et quando hoc idem.) Tertia ibi. (Et ſi ſit principiū.) Dicit ergo pmo ꝙ indiget altero: eſt maius bonum ꝗ̄ alterū: ⁊ dat cauſam: quia eſt magis ſufficiens: ⁊ diffinit quid eſt minus indigere dicēs: ꝙ minus idiget qđ paucioꝛibus: aut facilioꝛibus idiget. ¶ Dei. ⁊c̄.

¶ Et quando hoc quideꝫ ſine hoc non erit: aut non poſſibile erit fieri alterū: aut ſine hoc ma

giſ: ſufficiens autem quod non indiget: quare videtur maius bonum.

⁋ Oſtendit ꝙ potẽs eſſe ſine altero eſt magis bonũ dicẽs: quãdo hoc non erit: ſm hoc aũt non poſſibile erit eſſe vel fieri ſine illo: alterũ aũt non ꝙ ſine hoc põt eſſe vel fieri: ſupple eſt magis bonum: ⁊ oſtendit cauſam: q2 magis eſt ſufficiens: qꝺ non indiget alio: ideo videt̃ maius bonum: ⁊ dicit videt̃: ꝙ non intẽdit arguere rhetorice niſi raro de neceſſitate concluditur. ⁋ Dinde cum dicit.

⁋ Et ſi ſit principium: hoc autẽ non principiũ. Et ſi ſit cauſa. hoc aũt non cauſa ꝓpter idem ſine cauſa eniʒ ⁊ principio impoſſibile eẽ: aut fieri. Et in duob⁹ principijs. qꝺ a maiori principio maius. Et in duabus cauſis qꝺ a maiori cauſa maius. Et econuerſo autem duorũ principiorum: qꝺ maioris principium maius.

⁋ Oportet principium eſſe melius non ꝑncipio. Et duo facit: quia primo facit qꝺ dictuʒ eſt. Sc̃do oſtendit: ꝙ poſſamus arguere a contrario ſenſu. ſcʒ quia ſm aliũ modum non principiũ melius eſt ꝑncipio. Sc̃da ibi. (Palaʒ igit̃ ex dictis.) Circa primuʒ ponit quatuor conſiderationes: quarũ prima ſumitur ex eo: ꝙ principiuʒ comparatur ad non principiuʒ. Sc̃do ex eo: ꝙ cauſa comparatur ad non cauſam. Tertia ex eo ꝙ ex maioritate ꝑncipiorũ ⁊ cauſarũ arguitur maioritas effectuum. Quarto v̾o ex eo ꝙ ſit ecõuerſo. Sc̃da ibi. (Et ſi ſit cã.) Tertia ibi. (Et in duobus principijs.) Quarta ibi. (Ecõuerſo aũt.) Prima aũt cõſideratio talis eſt. Si hoc ſit cauſa. hoc autẽ nõ cauſa: illud: qꝺ eſt cauſa: eſt maius bonũ. Et dat cauſaʒ hui⁹: quia ꝓpter idem: ꝓpter quod oſtendebat̃ potens eſſe ſine altero: eſt melius q̃ non potens ſic eſſe: verificãtur iſte due cõſiderationes tacte: quia ſine cauſa ⁊ ꝑncipio impoſſibile eſt eſſe: aut fieri cãtum: aut principatum. Tertia conſideratio talis eſt: quia in duobus ꝑncipijs illꝺ: qꝺ eſt a maiori principio eſt maius: ⁊ in duabus cauſis: qꝺ eſt a maiori cauſa eſt maius. Quarta eſt conuerſa huius: q2 duorũ ꝑncipiorũ qꝺ eſt effectiuũ maioris ẽ maius ꝑncipiũ. ⁋ Ad intelligentiã dictorũ notandũ: ꝙ ꝑncipiũ appropriat̃ efficienti: cauſa aũt appropriat̃ fini. ntura aũt per prius dicat̃ de forma: elementuʒ vero per prius de materia: vt poteſt patere ex quinto metaphyſicę: ⁊ ex Commẽtatore ſuper librum phyſicoꝝ. Fecit autẽ phs mentionẽ de principio ⁊ cauſa nõ de natura ⁊ elemẽto: quia finis ⁊ efficiens pñt eſſe ſine eo: cuius eſt: ſed non materia: neqʒ forma ſine eo cuius eſt forma vel materia. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Palam igitur ex dictis ꝙ vtroqʒ modo eſt videri maius. Etenim ſi principiuʒ: hoc auteʒ non principiuʒ videbitur maius. Et ſi nõ principium: finis enim maius: ⁊ non principium. Sicut Leodamas accuſans caliſtratum dixit eum qui conſulit iniuriam facere magis eo q operatus fuit. non enim egiſſet ſi conſiliũ non precepiſſet. Iterũ aũt Cabriuʒ eum: qui egit: eo qui conſuluit. Neqʒ enim factum fuiſſet: ſi non fuiſſet qui egiſſet. Huius enim gratia conſuluere quatenus agant.

⁋ Oſtendit ꝙ vtroqʒ modo poſſumus arguere probabiliter. ſcʒ ꝙ principiũ ſit maius bonũ nõ principio: ⁊ ecõuerſo. Ideo ait palam eſſe ex dictis: ꝙ vtroqʒ modo conuenit videri maius: ⁊ enim ſi hoc eſt ꝑncipiũ ꝑmũ: videt̃ maius: vt patet per cõſideratiõnẽ prius poſitaʒ. Iterũ ſi hoc ſit non principiũ: aliud autẽ principiũ: non principiũ videtur maius: quia finis: ⁊ non ꝑncipiũ eſt maius: vt etiaʒ ex dictis patet. Iõ ex exterioribus iſtę duę conſiderationes: quę vident̃ cotrarię manifeſtant̃: ⁊ ponit exemplũ quando ꝑncipiũ eſt maius nõ principio dicens: ꝙ Leodamas accuſans Caliſtratũ: qui cõſuluit quęndã aliũ facere iniuriã. Dicebat dictũ Caliſtratũ: ex eo ꝙ opatus fuit dando conſilium: magis feciſſe q̃ faciens iniuriã: ⁊ eſt ratio: quia iniurians non egiſſet: quę egit: niſi ille per conſiliuʒ: hoc ei pręcepiſſet. ⁋ Ponit etiam exempluʒ de ꝯtrario dicens: ꝙ iterũ quęndã accuſauit Cabriũ. id eſt euʒ qui egit: ſiue qui fecit magis feciſſe eo: qui cõſuluit. Et dat cauſaʒ: quia propter conſilium conſulentis nunq̃ fuiſſet factum: ſi nõ feciſſet qui egiſſet: quia conſiliuʒ fuit gratia huius quatenus agat: ſiue quantũ fere faciat: ⁊ ideo non principiũ maius eſt principio: quia habet rationem finis. ⁋ Ad intelligentiam dictorũ notandũ: ꝙ poſt primã cauſam nihil eſt contentiuũ omnis bonitatis: ⁊ ideo Plato ſolũ deũ appellauit bonitatis eſſentiam: quia in eo reſeruat̃ omnis bonitas. Et bene dictuʒ eſt qꝺ ſcribit̃ ſc̃do prioruʒ: quia deo nihil eſt proficiſcens: cętera: aut alia: quę non habẽt omnibonitatẽ: aliqua bonitas reſeruatur in alijs: quę nõ reſeruatur in ipſis: ⁊ aliquã ſufficientiã adipiſcunt̃: ex eo ꝙ vniũtur alijs: quã ex ſeipſis habere nõ poſſunt: ideo aliqua bonitas eſt in ꝑncipio: quę nõ eſt in principio: ⁊ ecõuerſo. Et quia rationes rhetoricę ſunt perſuaſibiles quędam. cũ igitur vnũ ⁊ idem conſideratum vno modo ſit maius bonũ alio: ⁊ alio modo conſideratum alio non ſit maius bonũ: vtroqʒ modo poteſt fieri cõſideratio rhetorica. Poteſt ẽt hoc idem oſtendi. naʒ cũ duo ſic ſe habere poſſint: ꝙ vnũ ſit cauſa alterius: ⁊ ecõuerſo: vt potio eſt cauſa ſanitatis: ⁊ ſanitas potionis: ꝑncipiũ quod eſt melius nõ principio inquantũ eſt cauſa eius qꝺ efficiens: ⁊ non principiũ eſt melius ꝑncipio inquantũ eſt cauſa eius: quia finis.

Et ꝙ rarius eſt: eo ꝙ ſine inuidia: puta aurũ ferro minus in vſu exiſtens. Maior enim ꝓportio: propterea ꝙ difficilior ſit. Alio mõ ꝙ ſine inuidia raro: quia vſus excedit id: quod pauties. Unde dr̃ optima quidem aqua. Et totaliter difficilius faciliori: rarius enim. Alio autem modo quid facile difficiliori: habet enim vt volumus.

⁋ Poſtq̃ phs venatus fuit cõſiderationes ⁊ maximas ad probandum maius bonum: ex eo ꝙ bonũ habʒ rationeʒ eligibilis per ſe ſufficiens. hic oſtendit hoc idem ex eo qꝺ bonum habʒ rationem rari ⁊ difficilis. Et duo facit: quia primo facit hoc conſiderando raritatẽ ⁊ difficultatem abſolute. Sc̃do referẽdo eaʒ ad alia. vt ad etates temporaꝫ loca huius. Sc̃da ibi. (Oĩm aũt quid difficilius.) ⁋ Propter primũ notandũ: ꝙ difficilia ſunt delectabilia in acquiſito eſſe: quia quãto aliquid laborioſius acquirit̃ tãto charius poſſidet̃: ideo ait poſſeſſa ſunt valde bõa: ſʒ vt ſunt in acquiri ſunt triſtabilia: ideo quantũ ad modũ acquirẽdi facilia ſunt meliora difficilibus: ⁊ quia vtrũqʒ vt difficile ⁊ facile habent rationẽ bonitatis: ideo duo facit phs: quia primo venatur conſiderationes: ex eo qꝺ delectabile: ⁊ qꝺ habetur faciliter: ⁊ ſine triſticia eſt bonum. Sc̃da ibi. (Et delectabilius autem.) Circa primum duo facit: quia ꝑmo facit quod dictum eſt. Sc̃do quia in raro ⁊ difficili quędã excellentia ⁊ abundantia continet̃: docet cognoſcere nos maius bonum ex ipſa abundantia. Sc̃da ibi. (Et quoruʒ

ſupabundãtiã

ſuperabundantia.)Circa pꝛimum duo facit:quia pꝛimo oſtendit rarū ⁊ difficile eſſe bonū.Scḋo quia ex hoc habemus viam ad cognoſcendum maioꝛitateꝫ cauſę ⁊ effectus:⁊ docet nos illud cognoſcere.Scḋa ibi.(Et quoꝛum opera pulchra.)¶ Iteꝫ pꝛima pars diuiditur in duas:qꝛ pꝛimo ponit pꝛędictas conſiderationes.Scḋo ponit conſiderationes:quę ſequuntur ex illis.Secūda ibi.(Et cui contrarium.)¶ In pꝛima parte ponit quattuoꝛ ꝯſiderationes:in quarū pꝛima oſtendit:ꝙ rarius eſt melius. Secundo ponit conuerſam eius.Tertio oſtendit ꝙ difficiliꝰ eſt melius.Quarto ponit conuerſam eius. Secunda ibi.(Alio modo id quod ſum.)Tertia ibi.(Et totaliter difficilius.Quarta ibi.(Alio autem modo.)Pꝛima conſideratio talis.Id quod eſt rarius:⁊ per ꝯſequēs cuꝫ īuidia eſt melius:eo ꝙ ſine inuidia:puta aurum minus exiſtens in vſu q̄ꝫ ferrum eſt melius ferro:⁊ dat cauſam:quia talis poſſeſſio eſt viciniοꝛ:⁊ magis appetibilis:quia difficilioꝛ. ¶ Secunda eſt conuerſa huius:ideo ait:ꝙ id qḋ eſt ſine inuidia.alio modo acceptum eſt melius raro:⁊ ſubdit cauſam:quia vſus talis excedit vſum rari:quia id:qḋ eſt multotiens:excedit id quod eſt pauties:⁊ quia bonum in communi reductuꝫ eſt dignus ⁊ maius:ideo ſm ꝙ eſt ſepe:eſt melius raro:ideo dr̄ ꝓuerbialiter:ꝙ optīa eſt aqua:qꝛ eſt qḋ valde cōe.¶ Tertia talis eſt:qꝛ difficilius eſt meliꝰ faciliori: ⁊ ſubdit cauſam:qꝛ eſt rarius. ¶ Quarta eſt cōuerſa huius:ideo ait:ꝙ alio modo facile eſt melius difficiliori:⁊ ſubdit cauſaꝫ:quia habet vt volumus.ideſt quia ſine triſticia acquiritur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cui contrariuꝫ maius. Et cuius pꝛiuatio maioꝛ:⁊ virtus non virtute:⁊ malitia nō malitia maius.hec quidem enim fines.hec autem non fines.

¶ Ponit quaſdam maximas:quę poſſunt ſequi ex dictis:quarū pꝛima eſt.Cui contrariū eſt maius:⁊ ipſum maius ⁊ eſt cauſa:qꝛ difficilius adipiſcitur.Scḋa talis.Cuius pꝛiuatio eſt maioꝛ:⁊ ipſum eſt maius:qḋ eandem cauſaꝫ habet:quia tanto aliquid eſt magis pꝛiuatum aliquo:quāto difficilius acquirit illud. Tertia talis. Qꝛ virtus eſt maioꝛ ⁊ melioꝛ nō virtute.Nā virtus circa difficile eſt.Quarta eſt per oppoſitum:quia malitia eſt non malitia maioꝛ vel peioꝛ.Sumunꝰ autē iſtę cōſiderationes ex ipſa difficultate:vt patet:tamē pħs reducit eas in hanc cauſam:qꝛ hęc quidem ſunt fines.hęc aūt non fines:quia quāto aliquid eſt magis virtus:⁊ eius contrariū eſt magis maluꝫ ⁊ ſua ꝓuatio eſt peioꝛ:tanto illud habet magis rationem finis ⁊ boni. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quoꝛum opera pulchꝛioꝛa: aut turpioꝛa maioꝛa ipſa. Et quoꝛuꝫ malitie:⁊ virtutes maioꝛes ⁊ opera maioꝛa. Quoniā vt cauſe ⁊ pꝛincipia ⁊ que pꝛoueniunt vtiqꝫ pꝛoueniunt cauſe ⁊ pꝛincipia.

¶ Quia habitum eſt ſupꝛa:ꝙ difficilioꝛa:vel maioꝛa: vel econuerſo:melioꝛa ſunt:quia ex his habemus viam ad cognoſcendum maioꝛitatem cauſarum ⁊ effectiuum.nam ſi illa melioꝛa ſūt:⁊ cāꝰ debemus arguere:ꝙ effectus melioꝛes ſunt ex melioꝛitate effectus docet melioꝛitateꝫ cauſę:⁊ econuerſo dicens:ꝙ quoꝛuꝫ opera ſunt pulchꝛioꝛa ⁊ melioꝛa:⁊ ipſa pꝛincipia maioꝛa:vel melioꝛa ſunt. Et conuertit eam:quia quoꝛū malitię ⁊ virtutes ſunt maioꝛes:⁊ opera ſunt maioꝛa:⁊ dicit malitię ⁊ virtutes:quia iſta ꝓpoſitio tenet in malo ⁊ bono.⁊ quia ſi cauſa valde mala:⁊ effectus valde malus:⁊ cauſa bona ſm ꝙ huiuſmōi ſemper pꝛoducit effectum bonum.Et dat cauſam dicti: quia ſm eaꝫ pꝛopoꝛtionē:ſm quā ſunt cauſę ⁊ pꝛincipia ſunt:q̄ pꝛoueniunt.ideſt ſunt effectus:⁊ econuerſo:vt ſunt:quę ꝓueniunt.i.vt ſunt effectus:ſunt cauſę ⁊ p̄ncipia.¶ Dei.⁊c̄.

¶ Et quoꝝ ſuperabundātia eligibilioꝛ:aut pulchꝛioꝛ:puta ſubtiliter videre eligibiliꝰ ip̄o odorare.Et enim viſus olfatu:⁊ amatoꝛem ſociorū eſſe q̄ꝫ amatoꝛē pecuniarū magis pulchꝛū. Quare amoꝛ ſocioꝝ amoꝛe pecuniarū. Et oppoſite etiam melioꝛuꝫ excellentie melioꝛes:⁊ pulchꝛioꝛum pulchꝛiores.

¶ Venatur conſiderationes huius ex ipſa excellentia vel ſuperabundantia.Et duo facit:quia pꝛimo venatur hic ex ipſa excellentia ſm ſe.Secundo ex his:ex quibus conſurgit excellentia.Secūda ibi.(Et quoꝛū deſideria.)Ponit ergo pꝛimo talem conſiderationem:ꝙ illa ſunt melioꝛa:quoꝛum excellentia:aut ſuperabundantia eſt eligibilioꝛ:aut pulchꝛioꝛ:puta ut ſubtiliter ⁊ excellēter videre eſt eligibilius ipſo odoꝛare:ſimpliciter viſus eſt melioꝛ ip̄o odoratu:vel olfatu:⁊ etiam quia excellenter eſſe amatoꝛem ſocioꝛum eſt magis pulchꝛum q̄ꝫ eſſe amatoꝛem pecuniaruꝫ:⁊ conuertitur iſta ꝯſideratio.Ideo ſubdit:ꝙ oppoſitę ⁊ conuerſę in veritatem habꝫ qḋ dictum eſt:quia melioꝝ ſunt excellentię melioꝛes:⁊ pulchꝛioꝛes ſunt excellentię pulchꝛioꝛum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quoꝛū deſideria pulchꝛioꝛa:aut melioꝛa. Maioꝛes enim appetitus maioꝛū ſunt:⁊ pulchꝛioꝛū etiam:⁊ melioꝛū deſideria melioꝛa:⁊ pulchꝛioꝛa ꝓpter idem. Et quoꝝ ſcientie pulchꝛiores:aut ſtudioſiores ⁊ res pulchꝛiores:⁊ magis ſtudioſe. Vt eniꝫ ſe habet ſcientia:⁊ veritas ꝑcipit:aut que ipſius vnaqueqꝫ ⁊ ſtudioſorū:aut ⁊ pulchꝛiorū ſciētie ꝓpoꝛtionaliter ꝓpter hoc. Et ꝙ iudicabunt vtiqꝫ:vel iudicauerunt prudētes:aut multi:aut plures:aut optimi bonū:vel maius neceſſe ſit habere:aut ſimpliciter:aut ſi ſm pꝛudentiā iudicauerunt. Eſt autem hoc cōmune:⁊ in aliȷ̇s. Et eniꝫ qḋ ⁊ quale:⁊ quantuꝫ ita ſe habꝫ:ſi vtiqꝫ ſcientia ⁊ prudētia dixerit:ſed de bonis diximus. Diffinitū eſt enim bonū:ꝙ ſi haberent prudentiaꝫ eligeret vtiqꝫ vnaqueqꝫ. Palaꝫ igiꝰ ꝙ ⁊ malis ꝙ magis pꝛudentia dicit. Et ꝙ melioribus ineſt:aut ſimpliciter:aut qꝛ melioꝛes:vtputa foꝛtitudo robore:⁊ quecūqꝫ eligeret melioꝛ ſimpliciter:aut qꝛ melioꝛ:vtputa iniuriā pati magis q̄ꝫ iniuriā faceꝛ.hoc ē iuſtioꝛ eligeret vtiqꝫ

¶ Venatur conſiderationes:quę ſumunꝰ ex his:a quibus conſurgit excellentia:⁊ ponit quinqꝫ cōſiderationes:quarum p̄ma ſumiꝰ ex excellentia ſumpta ex pulchꝛitudine actuum.ſecunda ex pulchꝛitudine habituum.tertia ex re-

ctitudine intellectus. quarta ex melioritate ſubiecti. quinta ex bonitate voluntatis. Nam in omnibus his quędam excellentia aſſignatur. Secunda ibi. (Et quoruʒ ſcientię pulchriores.) Tertia ibi. (Et quod iudicabunt vtiqʒ.) Quarta ibi. (Et quod melioribus ineſt.) Quinta ibi. (Et quodcūqʒ eliget melior.) ¶ Prima cōſideratio talis. Or illa ſunt meliora: quoruʒ deſideria ſunt meliora: aut pulchriora: ⁊ ſubdit cauſam: quia maiorū ſunt maiores appetitus: ſemper eniʒ maior appetitus eſt maioris boni: ⁊ cōuertitur iſta conſideratio. ideo ſubdit: ꝙ pulchriorū ⁊ meliorum ſunt deſideria pulchriora ⁊ meliora propter eandem cauſam. ideſt propter hoc: ꝙ ſm ꝙ creſcit bonuʒ: videtur creſcere appetitus: ⁊ econuerſo: quia debet eſſe proportio inter actum ⁊ obiectū. ¶ Secunda talis. Quoruʒ ſcientię ſunt pulchriores: ⁊ magis ſtudioſę: ſiue meliores: res illę ſunt meliores: ⁊ magis ſtudioſę. Et ſubdit cauſam quia ſcientia eſt ſemper vera. Unde vt ſe habet ſcientia ⁊ veritas. ſic res pręcipit: ſiue ſic res ſe habet aut vnaquęqʒ res talis eſt: qualis eſt ſcientia: quia eſt ipſius: ⁊ conuertitur iſta conſideratio. Ideo ſubdit: ꝙ ſtudioſorum ⁊ pulchriorum ſcientię proportionaliter ſupple ſunt ſtudioſę ⁊ pulchrę: ⁊ hoc propter hoc. ideſt ꝑpter cauſam dictaʒ: quę eſt proportio inter ſcientiam ⁊ rem: ſiue inter habitum ⁊ obiectū. ¶ Tertia talis ē: ꝙ prudētes: aut multi: aut plures: aut optimi iudicabunt: vel iudicauerunt eſſe bonum: vel maius bonuʒ: neceſſe eſt ſic habere ſe: vt tales dicunt: aut ſimpliciter: aut ſalteʒ ſi iudicauerint ſm ꝙ principia ſunt. Hoc dicit: quia non eſt inconueniēs ſapientes in geometricis falli circa mercationes. Et addit ꝙ iſta conſideratio eſt cōmunis etiam in alijs: quia quid in ſubſtantia: ⁊ quale: ⁊ quātū: ⁊ vnumquodqʒ ita ſe habet: vt ſcientia ⁊ prudentia iudicauit: ſiue dixit. Et licʒ ſit iſta conſideratio cōmunis: tamē de bonis ſm ea: quę diximus: videtur habere ſpecialem veritatem: ſic enim diffinitum fuit bonuʒ quod bonum eſt: quia vnaquęqʒ res ſic eligeret: ſi haberet prudentiam: ⁊ ſicut bonum eſt: quod prudentia bonuʒ dicit: ſic maius bonum eſt: qđ prudentia maius bonuʒ dicit: ideo ait palam eſſe in malis quod prudentia magis dicit eſſe: eſt magis tale: ⁊ quia eodem modo ſe habet in bono: maius bonum eſt: quod prudentia maius bonum iudicat. ¶ Quarta talis eſt. Melius bonum eſt: quod eſt in maioribus: aut ſimpliciter: aut in eo: ꝙ meliores: quia ſi non eſt vniuerſaliter verum melioribus meliora eſſe: tamen in melioribus: ꝑut meliores ſunt: ſemper ſunt meliora. Et pōit exemplū: vt puta fortitudo eſt melior robore: accipit enim fortitudinem prout eſt virtus animę: robur vero prout eſt virtus corpis: ⁊ quia aīa eſt melior corpore. ideo ⁊c̄. ¶ Quinta talis eſt. Et illud eſt melius quod eligit melior: aut ſimpliciter: aut ratiōe qua melior. Et ponit exemplum: puta iniuriam pati: quia homo iuſtior eligeret hoc: non illud. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Delectabilius aūt qđ ſine triſticia. Et diuturnius delectabile ⁊ melius minus bono: bonū enim eſt aut delectabile: aut qđ ſecūdū ſe eligibile. Et quorūcūqʒ ipſi ſibi vel amicis volūt cauſa eſſe magis. hec maiora bona. Quorum cūqʒ autem minime: maiora mala.

¶ Uenatur conſiderationes: quę ſumunt originem ex ipſa delectatione. Et quia omnes videntur perſequi delectabilia. Ideo duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Se

cundo oſtendit: ꝙ omnes aut plures diligunt meliora eē. Secunda ibi. (Et omnes diligunt.) Circa primum duo facit: quia primo venatur cōſiderationes ex ipſa delectatione. Secundo quia dixerat diuturnius delectabile eſſe melius: quia hoc videtur commune omni bono: quia coniunctum diuturnitati eſt melius: ideo prędictis conſiderationibus addit quaſdam conſiderationes cōmunes. Secunda ibi. (Et diuturniora.) ¶ Circa primuʒ ponit tres conſiderationes. Quaruʒ prima ſumitur ex delectatione in ſe. Secūda ſumitur ex delectatione prout refertur ad diuturnitatem. Tertia ſumitur ex delectabili ⁊ bono prout comparatur ad nos ⁊ amicos noſtros. Secunda ibi. (Et diuturnius delectabile.) Tertia ibi. (Et quorūcūqʒ ipſi.) ¶ Prima cōſideratio talis. Delectabile eſt maius bonum: quia eſt magis ſine triſticia. Secūda talis. Diuturnius delectabile eſt eligibilius ⁊ melius minus bono ſiue minus delectabili. Et ſubdit cauſaʒ: quia bonum eſt delectabile: aut ſm ſe eligibile. ideo magis delectabile: ⁊ diuturnius videt̄ maius bonū. ¶ Tertia talis. Illa ſunt delectabiliora ⁊ maiora bona quorūcunqʒ homines ſibi ipſis vel amicis ſuis volunt eſſe cauſa. Quorūcunqʒ autē minime volunt eſſe cauſa ſibi ⁊ amicis: ſunt maiora mala: naturaliter enim quilibʒ vult ſibi maius bonum: ⁊ fugere maius malum. Et quia amicus eſt alter ipſe: hoc etiā de amico ſuo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et diuturniora ⁊ firmiora minus firmis: excedit eni vſus: horū quidē tēpore: horum aūt voluntate. Cum enim volunt exiſtūt magis q̄ firmi. Aut vtiqʒ ex cōiugatis: ⁊ ſimilibus caſibus: ⁊ aſſequentur: puta ſi fortiter melius ⁊ eligibilius q̄ʒ temperare te: ⁊ fortitudo temperantia: ⁊ fortem eſſe q̄ʒ temperate viuere.

¶ Ponit quaſdam maximas cōmunes: ⁊ quia communiter poſſumus arguere ad oſtendendum maius bonuʒ ex diuturnitate ⁊ ex firmitate: ⁊ ex cōiugatis caſibus: ⁊ ſimilibus. Ideo ponit tres conſiderationes: quarum prima ſumitur ex diuturnitate. Secunda ex firmitate. Tertia ex coniugatis caſibus ⁊ ſimilibus. Secunda ibi. (Et firmiora.) Tertia ibi. (Aut vtiqʒ ex coniugatis.) ¶ Prima cōſideratio talis eſt: ꝙ diuturna ſunt meliora minus diuturnis. Secunda: ꝙ firmiora ſunt meliora minus firmis. Et dat cauſam dictoruʒ dicēs: ꝙ vſus horum. ideſt vſus diuturnorum: excedit vſum alioruʒ tempore: ideo melior: ſed vſus firmorum excedit voluntate: cum enim volunt: exiſtunt: ⁊ durant magis qui firmi ſunt. Apparet autem ꝙ philoſophus hic appellat firmitatem fortitudinem animalium: diuturnitatem autem appellat ſm ꝙ huius firmitas ſe extendit ad alia. ¶ Tertia conſideratio talis: ꝙ nos poſſumus arguere ex coniugatis: ⁊ ſimilibus: ⁊ caſibus: quia alia aſſequuntur ad iſta: puta ſi fortiter viuere eſt eligibile: ⁊ melius q̄ʒ temperate: fortitudo eſt melior q̄ʒ temperantia: ⁊ fortem eſſe q̄ʒ temperatum eſſe: vel q̄ʒ temperate viuere.

ET qđ omnes eligūt q̄ʒ id quod nō omnes: ⁊ qđ plures q̄ʒ qđ pauciores: bonum enim extat qđ omnes appetunt.

¶ Hic dicit philoſophus meliora eē quę omnes: aut multi diligunt: ⁊ quia intellectus eſt

ctus eſt connexus voluntati: quia nunquã poteſt eſſe malicia in voluntate: niſi ſit aliquis error in ratione. Et ideo duo facit: quia primo oſtendit magis apparentia bona: et magis cogitata eſſe maiora bona. Secunda ibi. (Et quę confeſſorum.) ❡ Circa primum duo facit: qꝛ primo dicit ꝙ quę omnes diligunt ſunt maiora bona. Secũdo ponit conſiderationes: quę ſumuntur ex conſideratione dicta. Secunda ibi. (Et ꝙ litigantes). ❡ Dicit ergo primo: et quod omnes diligunt eſt maius bonum ꝙ id: quod nõ diligunt omnes. Et qđ diligunt plures ꝙ qđ diligunt pauciores. Et ſubdit cauſam: quia bonum erat ita diffinitum: bonũ ẽ qđ omnes appetunt. ergo quanto magis appetunt ipſum omnes: tanto eſt maius bonum. ❡ Deinde cũ dicit.

❡ Et qđ litigantes potentiores inimici: vel ꝙ quos iſti iudicant. hoc quidem enim ac ſi omnes dicent eſt. hoc autem precipui ⁊ ſcientes. Et aliquando quidem quo omnes participãt maius: vtilitas enim non participare. Aliquando autem quo nullus: aut quo pauci. rarius enim. Et laudabiliora meliora enim: ⁊ quorũ precia maiora: precium enim velut dignitas q̃dam eſt. Et quorum damna maiora.

❡ Hic venatur conſiderationes: quę ſequuntur ex conſideratione dicti. Et quia omnes videntur velle quod volunt potentes ⁊ communiter videntur diligere laudem: ⁊ velle numiſmata: ⁊ fugere damna: ideo ponit quatuor cõſiderationes: quarum prima ſumitur ex potentia. Secunda ex laude. Tertia ex precio: ſiue ex numiſmate. Quarta ex damnis. Secunda ibi. (Et laudabiliora). Tertia ibi. (Et quorum precia). Quarta ibi. (Et quorum damna.) ❡ Dicit ergo primo: ꝙ habent litigantes inimici potentiores. ſupple: eſt maius bonum ꝙ id: quod habent: quos iſti iudicant: ſiue ꝙ ꝙ habent minus potentes: quia iudicantur a potentibus: ⁊ ſubdit cauſam: quia hoc quod habent potentes eſt tale bonum: quod omnes dicerent bonum: ſed bonum quod habent impotentes: non poteſt eẽ tale: qđ omnes iudicarent ipſum bonum: ſed ſcientes et pręcipui iudicarent ipſum bonum. Habent enim principes ⁊ potentes ſenſibilia bona: quę omnibus apparẽt: impotentes autem talia bona habere non poſſunt. Poſſunt autem habere bona intelligibilia: quę omnes percipiunt eſſe bona: ſed ſolum illi hoc cognoſcunt: qui ſunt viri pręcipui ⁊ pręclari. Cum ergo bonum ſit: quod ab omnibus appetitur. Perſuaſibile eſt bona potentũ eſſe maiora bona: licet non oporteat ita eſſe ſecundum rei veritatẽ. Et quia dixerat: ꝙ omnes appetunt eſſe maiora bona: oſtendit quomodo bona communia ſunt maiora bona: ⁊ quomodo non dicens: ꝙ vno modo: ſiue aliquo eſt maius bonum: quod omnes participant: quia vtilitas quędam eſt non participare: quod omnes habent aliquo mõ: aliquando: id eſt alio modo eſt maius bonum: quod nullus participat: ſiue qđ participant pauci: qꝛ eſt rarius. ❡ Poſſet autem qui vellet ex dictis tres conſideratiões accipere. quarũ prima. Maiora bona ſunt: quę potentes habent. Secunda. Maiora bona ſunt: quę omnes habẽt. Tertia autem eſt contraria huius: videlicet maiora bona ſunt: quę tanquam nulli habent: nec eſt inconueniens ſi hę duę conſiderationes ſunt contrarię: quia rhetor contraria perſuadere poteſt. ❡ Secunda conſideratio principaliter ſumpta ex laude talis ẽ. Or laudabiliora meliora ſũt. ❡ Tertia talis. Quorum precia ſunt maiora: illa meliora ſunt. et ſubditur cauſa: quia precium eſt quędam dignitas: ſiue quędam menſura rei appreciatę: ideo quanto precium maius: illa res eſt melior. ❡ Quarta talis. Illa ſunt maiora: quorum damna ſunt maiora. Et eſt ratio qꝛ maiori bono maius malum opponitur. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Et que confeſſorum: aut apparentium magnorum: maiora. Et diuiſa autẽ in partes maiora vñr. ꝑ plura enim diuiſũ excedit aut videtur. Vñ ⁊ poeta ait ſic dicentẽ. Perſuade Meleagrum per ſingula notare: quot mala hominibus approximant: quorum ciuitas capitur. propterea quidem premuntur. Ciuitatem autem exurit ignis: pueros aũt alij dimittunt. Et componere autem ⁊ accuſare quemadmodũ ⁊ epitaphiũ. ꝓpterea qđ ꝯpoſitio ẽ idẽ diuiſioni. Compoſitio enim exceſſum dat multum. Et qꝛ principium videtur magnorum ⁊ cauſa.

❡ Venatur conſiderationes ⁊ maximas per comparationem ad cognitionem: vel ad apparentiam. Et tria facit: quia primo ponit vnam conſiderationem ſumptam ex apparentia ſimpliciter. Secundo ponit aliam prout apparentia conſurgit ex diuiſione. Tertio ponit tertiam prout huiuſmodi apparentia conſurgit ex compoſitione. Secũda ibi. (Et diuiſa autem). Tertia ibi. (Et componere autem. ❡ Prima conſideratio talis. Or ea ſunt magis bona: vel maiora bona: quę ſunt de numero bonorum magnorum confeſſorum aut apparentium: hoc eſt quę ſunt de numero bonorum: quę omnibus apparent bona: ⁊ ab omnibus confitentur bona. Probabile enim eſt talia bona eſſe: quia nunquã fama omnino perdit. ❡ Secunda conſideratio talis. Nam quia diuiſa in partes maiora videntur: quia ſic diuiſum per plura vel excedit: vel videtur excedere. Et ponit exemplum de quodam poeta qui ait: id eſt dicit: ſiue recitat quendam ſic dicentẽ. Meleagrũ notare per ſingula: id eſt notare ſingulatim: ⁊ per partes quot mala approximant hominibus: quorum ciuitas capitur: quia populi premuntur vel occiduntur: ciuitatem exurit ignis: puerosq; alij dimittunt. i. negligunt: qꝛ incolę ciuitatis: cum ciuitas capitur: arripientes fugã: dimittunt filios inter manus inimicorum. ❡ Tertia conſideratio talis eſt. Quia debemus mala vel bona ad hoc ꝙ videantur maiora componere ⁊ accumulare: quemadmodum epitaphium. id eſt ſicut illud ſcriptum bene narrat. Et hoc propterea ꝙ compoſitio facit idem diuiſioni: vel ſic habet alia littera: propter hoc idẽ: quod in diuiſione: quia ſicut diuiſio facit exceſſum: ita ⁊ compoſitio: ideo ſubdit: ꝙ compoſitio exceſſum facit multum: ⁊ videtur principium ⁊ ẽt cauſa magnorũ: quia facit apparere alia magna. ❡ Ad intelligentiam dictorum notandum: ꝙ cõpoſitio ⁊ diuiſio videntur denotare exceſſum: videtur opponi toti vniuerſali. Non enĩ debemus in vniuerſali narrare mala vel bona ſi volumus: ꝙ videantur magna: ſed per ſingula ſunt enarranda. Compoſitio autem etiam exceſſum facit: ſed non compoſitio ⁊ totalitas non facit ad exceſſum: ſed totalitas integralis: quia illa mala narrata per ſingula: vt faciant exceſſum: ſunt aggreganda ⁊ accumulanda. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Quoniam autẽ quid difficilius ⁊ rarius ma

ſus:tempora:⁊ etates:⁊ loca:⁊ animi:⁊ potentie faciunt magna. Si enim extra potentiaꝫ ⁊ extra etateꝫ:⁊ extra ſimiles:⁊ aut ſic:aut hic aut nunc habebit magnitudinem:⁊ bonoruꝫ:⁊ pulchriorum:⁊ iuſtorum:⁊ contrariorum. Unde ⁊ inſcriptio i olimpico vico. anterius quidem aſpectum habens:⁊ ſuper vtrūqꝫ humerū inſculptuꝫ piſcis q ex naui in terrā ferebat:⁊ inficiens ipſum laudabat dicens:ex quibus exiſterent hoc. Et quod per ſe natuꝫ aduētitio difficilius enim. Unde ⁊ poeta ait. Per me docibilis ſum.

¶ Docet ſumere conſiderationes ſumptas non ex difficultate ſimpliciter:ſed per comparationeꝫ ad alia. Et duo facit:quia primo ponit huiuſmodi conſiderationes. Secundo ponit conſiderationes quaſdaꝫ:quę ſequuntur ex illis ibi.(Et magni maxima pars). ¶ Circa primum duo facit:quia primo ponit conſiderationem:vel etiam conſiderationes ſumptas penes difficultatem relatam ad aliaꝫ. Secundo ponit aliam conſiderationem annexaꝫ illi. Secūda ibi.(Et ꝙ per ſe). ¶ Prima cōſideratio talis. Quoniam difficilius ⁊ rarius ſunt maius bonum obſeruanda ſunt tempora:ętates loca: animi:⁊ perſonę:ꝙ faciūt videri magna:quia ſi aliquid eſt extra potentiam:⁊ extra etatem:⁊ extra ſimiles:vt quia ſui pares:⁊ ſuę etatis:⁊ ſuę perſonę nunqꝫ fecerunt talia:quando id factum ſit quantum ad modum: aut hic: quoniam ad locum: aut quantum ad opus habebit magnitudinem ⁊ bonorum:⁊ pulchriorum.⁊ iuſtorum:⁊ contrariorum:quia aliquid in aliquo loco:⁊ aliquo modo factum videtur magnum bonum: vel magnum pulchrum:vel etiam contrarium:vel magnum malum:vel magnuꝫ turpe:quia ſimpliciter ⁊ abſolute loquēdo non eſt tale. Ideo ſubdit:ꝙ in olympo monte erat quędam inſcriptio:vel quędam imago:quę Anterius habebat aſpectum hominis: ⁊ ſupra vtrunqꝫ humerum inſculptum piſcis: qui videbatur: ꝙ piſcis erat in humeris eius:ac ſi faceret inſultum ſuper eum: ⁊ huius imago ex naui ferebatur in terram. Conſuetudo enim erat antiquitus:ꝙ faciens aliquid magnum depingebatur vt haberetur in memoria:⁊ licet non ſit magnum portare piſceꝫ: vł aliquod pondus in terrā:tamen ſuper aquas hoc facere ē magnum:ideo illum:qui hoc fecit:fecit ſic inſcriptum qd acre:⁊ eum laudabat dicens:ex quibus exiſterent hoc: q̄ſi dicat nulli talia poſſent. ¶ Secūda conſideratio huic annexa eſt:ita ꝙ per ſena tum eſt maius ānexio in terra omni genere eſt plus:quod eſt per ſe:eo ꝙ per aliud: ⁊ ſubdit cauſam. Nam tale eſt maius: qꝛ difficilius. Unde ⁊ poeta nolens ſe laudare dicebat. Per meipſuꝫ docibilis ſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et magni maxima pars:qualeꝫ epitaphiū dixit Perides: iuuentutem ex ciuitate ablatam eſſe:vel ac ver ex anno ſi auferatur. Et que in neceſſitate maiori:optima maiora:puta que in ſenectute ⁊ egritudinibus. Et duorum qđ propiquius fini. Et ꝙ ipſi eſt ſimpliciter:⁊ quod poſſibile impoſſibili:hoc quidē enim ipſi. hoc autem ⁊ quod in fine vite. Fines enim magis qꝫqꝫ apud finem.

¶ Hic ponit quaſdam conſiderationes:quę ſumunt originem ex dictis. Nam arduum ſiue difficile videtur eſſe potiſſime expediens:⁊ exiſtēs:⁊ charuꝫ:ſiue virtuoſum:ideo tria facit: quia primo ponit maximas ⁊ conſiderationes ſumptas ex expedientia. Secūdo ex exiſtentia. Tertio ex virtuoſitate. Secunda ibi.(Et quę ad veritatem). Tertia ibi.(Quod ad multa vniuerſalius). ¶ Circa primuꝫ ponit quinqꝫ conſiderationes ſm ꝙ expediens quantum ad pręſens quincupliciter poteſt ſumi. Primo prout refertur ad totum. Secundo prout comparatur ad neceſſitatem. Tertio prout comparatur ad finem. Quarto prout comparatur ad ſuam facultatem ⁊ poſſibilitatem. Quinto prout refertur ad vitam. Secunda pars ibi.(Et quę in neceſſitate). Tertia ibi.(Et duoruꝫ quod propinquius). Quarta ibi.(Et ꝙ ipſi). Quīta ibi.(Et ꝙ i fine). ¶ Prima conſideratio talis eſt. Qꝛ cuiuſlibet magni ſemꝑ maxima pars eſt melior:⁊ maius bonum:quia magis expediens. Unde Perides deſcripſit quoddam epitaphiuꝫ: vbi dicit:ꝙ iuuentutem ex ciuitate ablatam tale eſt ac ſi ver tolleretur ab āno:quia ſicut eſt nobiliſſima pars anni: ita iuuentus nobiliſſima pars ciuitatis. ¶ Secunda talis. Quę fiunt in neceſſitate maiori: ſunt meliora:quia magis opportuna: vtputa quę fiūt in egritudinibus ⁊ in ſenectute. ¶ Tertia talis. Quando aliqua duo comparantur ad finem:illud quod eſt propinquius fini eſt melius: qa magis expediens. ¶ Quarta continet duas conſiderationes quia illud eſt melius: quod ſimpliciter eſt ipſi homini. i. quod eſt in facultate hominis:quia tali homini expediūt. Et ex hoc ſequitur alia conſideratio:ꝙ poſſibile eſt melius impoſſibili:quia hoc poſſibile eſt ipſi homini:ſiue in facultate eius. hoc autem vt impoſſibile non. ¶ Ultima conſideratio talis. Qꝛ bonum in fine vitę eſt melius: quia fines ſunt magis apud finem. i. qꝛ talia ſunt propinquiora fini ⁊ magis expedientia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et que ad veritatem his:que ad opinioneꝫ. Terminus autem eius:qđ ad opinionem: qđ latere debeat: non vtiqꝫ eligitur. Propter qđ taꝫ bene pati qꝫ benefacere videbiť vtiqꝫ eligi. Et quecunqꝫ eſſe magis qꝫ iudicari volunt ad veritatem eius magis propter quid: ⁊ iuſtitiā aiunt paruum eſſe:quia videri qꝫ eſſe eligibilius ſanum autem eſſe non.

¶ Oſtendit magis eſſe bona: quę ſunt magis optima. Et ponit tres conſiderationes circa hęc:quaruꝫ vna ſequitur aliam. Secunda ibi.(Quia ſi latere debeat). Tertia ibi.(Et quęcunqꝫ eſſe magis). ¶ Prima conſideratio talis. Quę ſunt ad veritatem ſunt maiora bona his:quę ſūt ad opinionem. Et ſubditur cauſa:quia exiſtentia:ſiue virtus eſt terminus: id eſt finis eius: quod eſt ad opinionem. Et quia finis eſt melior his: quę ſunt ad finem: ideo exiſtentia pręualet opinionem. ¶ Secunda talis. Quicquid non eligeretur:ſi debeat latere:non videtur tantuꝫ bonū ſicut illud:quod quis eligeret latens. Et quia non eſt commune:ꝙ quis eligat bene facere:niſi ſciretur. Eligunt tamen homines bene pati ⁊ bona ſuſcipere: ſi nullus ſciat ſecundum conſideratioueꝫ hanc:videtur melius bene pati qꝫ bene facere. ¶ Tertia talis. Quęcunqꝫ homines volūt magis eſſe qꝫ videri:ſunt magis eligibilia. Et eſt ratio quia ſunt magis ad veritatem. ⁊ dicunt homines iuſtitiam eſſe paruum bonum:quod eligibilius eſt videri iuſti qꝫ eſſe

q̃ eſſe iuſtum: ſed ſanum eſſe non ſic habet: q2 potius quilibet eligeret eſſe ſanum q̃ videri. ⁋ Aduertendum tamen: q iuſtitia ſimpliciter eſt melioꝛ ſanitate: ſicut bonũ animę eſt melius bono coꝛpoꝛis. Et ſimiliter melius eſt eſſe iuſtum q̃ videri: tamen quia cõmuniter homines cognoſcunt ſolum ſenſibilia bona: ideo eligerent homines vtplurimum magis videri iuſtos q̃ eſſe. Et q hoc ſufficit ad hoc q cõſiderationes nunc ſunt ſecundum modũ rhetoꝛicum. ⁋ Deinde cũ dicit.

⁋ Et q ad multa vtilius: puta q ad viuere: τ bene viuere: τ ad delectationem: τ ad agẽduz bona: propter quod diuitie τ ſanitas maxime videntur eſſe: omnia enim habẽt hec. Et q. n. minus triſte. Et q cuz delectatione: plura eniz vno: quare excedit. Et delectatio bonum: τ triſtitia: τ duoꝛum appoſitum magis totum facit. Et que non latent pꝛeſentia q̃ que latent: ad veritatem enim tendunt hec: pꝛopter quid ditari videbitur vtiq; maius bonum q̃ opinari. Et amabile his quidem ſolum. his autez cũ alijs: pꝛopter quod non equale damnuz: ſi qs monoculum excecauerit: τ duos habentem amabile enim ſingulariter ablatum eſt. Et quidem igitur opoꝛtet perſuaſiones ferre exhoꝛtando τ dehoꝛtando fere dictum eſt.

⁋ Oſtẽdit eſſe maioꝛa bona: quę virtuoſioꝛa τ rarioꝛa ſũt. Et ponit ſex conſiderationes circa hęc. Secunda ibi. (Et enim qđ minus). Tertia ibi. (Et qđ cum delectatione). Quarta ibi. (Et duoꝛum qđ eidem). Quinta ibi. (Et quę non latent). Sexta ibi. (Et amabile his). ⁋ Prima cõſideratio talis. q eſt ad multa vniuerſalius: id eſt magis bonũ. Eſt enim virtuoſius τ charius: τ ideo quę valẽt ad viuere: τ bene viuere: τ ad delectationem: τ ad agendum bona: videntur eſſe valde bona: pꝛopter quod diuitię τ ſanitas: quę habent omnia hęc. i. quę valent ad omnia pꝛędicta videntur eſſe maxima. ⁋ Secunda talis. Bonum qđ habetur cum delectatione eſt maius bonum: τ dat cauſaz dictoꝛum: quia plura bona ſunt melioꝛa vno. Nam ſicut vnuz quod valet ad multa eſt virtuoſius τ rarius. ſic plura bona virtuoſioꝛa ſunt: τ charioꝛa vno bono. Cum ergo delectatio ſit aliquod bonum τ non triſtari: τ bonum ſit quando delectatio: vel carentia triſtitię adduntur bono poſſeſſo: τ excedit bonum: quod eſt ſine iſtis poſſidetur ſicut plura bona vnum bonum. ⁋ Tertia talis eſt. Si aliquid bonoꝛum duoꝛum appoſitum eidem facit totũ magis bonum contrarium aliud: illud eſt maius bonum: qđ virtuoſius. ⁋ Quinta talis. Et ea quę pꝛęſentia nõ latent ſunt melioꝛa q̃ quę latent: quia tendunt magis ad veritatez. Et in hoc ſunt melioꝛa τ maioꝛis virtutis: pꝛopter qđ ditari videtur eſſe magis bonum q̃ opinari: ſiue q̃ ſcire. ſunt eniz diuitię magis ſenſibilia bona q̃ ſcientia. ⁋ Ultima talis eſt. Quando his. i. aliquibus ineſt aliqđ bonuz amabile: ſolum his. i. alijs ineſt bonum tale cum alijs: τ non ſolum vbi inuenitur ſolitarium: ibi magis bonum: quia eſt magis charũ: τ magis neceſſarium: τ iđ non ęquale damnum infert: ſiquis excecauerit de vno oculo monoculum τ habentem duos oculos: quia monoculo eſt ablatum: quod ei erat amabile ſingulariter: pꝛopter quod illatum eſt ei maximum damnum. ⁋ Ultimo epilogat: q fere dictum eſt: ex quibus opoꝛtet perſuaſiones ferre: vel facere exhoꝛtando τ dehoꝛtando.

Maximum autem τ pꝛincipiũ omnium ad poſſe perſuadere: τ bene conſulere ciuitates: omnes accipere τ vniuſcuiuſq; conſuetudies: τ lr̃ia: τ ꝯferẽtia diſtiguere.

⁋ Poſtq̃ phs poſuit ęlemẽta τ ꝓpoſitões de bono ꝯferenti: vt de maioꝛi τ minoꝛi. hic dat vnam viã ad inueniendum talia circa aliud: aut annexum: vt circa poſſibile: poſſibilitas τ impoſſibilitas in perſuadendo dupliciter habet eſſe. Pꝛimo ex fine. Nam quia finis imponit neceſſitatem his: quę ſunt ad finem: ſi volumus ſcire. vtrum per talia poſſumus perſuadere iſti ciuitati: vel nõ poſſumus: opoꝛtet nos ſcire finem eius. Et quia ſm diuerſas ciuilitates ſunt diuerſi fines: opoꝛtet nos accipere ciuilitates τ vnamquãq; ciuilitatem cognoſcere: vnde cuz ciuilitates τ vniuerſaliter omnia moꝛalia videantur reponi in ſua ſpecie potiſſime per finem: ſic naturalia reponuntur per ſuas foꝛmas: ſicut in naturalibus ex foꝛmis τ naturis eoꝛum ſumitur poſſibilitas τ impoſſibilitas: ita τ in deliberatiuo negocio ex fine debet ſumi poſſibilitas ad ꝑſuadendum: ſed talia habent eſſe ex moꝛibus τ conſuetudinibus ciuium. Nam ſi ſciuerimus moꝛes τ leges ciuiuz erimus magis potentes ad perſuadendum eis. Duo ergo facit philoſophus in hoc capitulo: quia pꝛimo pꝛęmittit intentionem ſuam. Secundo exequitur de intento. Secunda ibi. (Perſuadentur enim omnes). ⁋ Dicit ergo pͥmo q2 oĩum pͥncipioꝝ iſtud ẽ maximũ ad poſſe ꝑſuadere: τ bñ ꝯſulere: accipe ciuilitates oẽs: τ diſtiguere ꝯſuetudies vniuſcuiuſq;: ſiue leges: τ ẽt q̃ ꝯferãt legib⁹ τ ꝯſue^bus. Deide.

⁋ Perſuadẽtur enim omnes conferentes. Cõfert enim qđ ſaluat ciuilitatẽ. Adhuc autẽ pꝛecipua quidẽ pꝛecipui enũciatio. Pꝛecipua autem diuiſa ſunt ſm ciuilitates: quot enim ciuilitates: tot τ pꝛecipua ſunt.

⁋ Exequitur de intento. Et duo facit: quia pꝛimo oſtendit q opꝫ diſtinguere ciuilitates ipſas. Scđa ibi. (Sunt autẽ ciuilitates quatuoꝛ). ⁋ Circa pꝛimum duo facit ſecundũ q dupliciter pꝛobat: q cognoſcere ciuilitates facit ad bene poſſe perſuadere. Secunda ibi. (Adhuc autem pꝛęcipua). ⁋ Pꝛima ratio talis. Omnes perſuadentur conferentes: quia quilibet eligit bona τ conferentia. cõfert autem quod ciuilitatez ſaluat. Si ergo volumus poſſe perſuadere: opoꝛtet nos ſcire diſtinguere ciuilitates: vt ſciamus: quę ſaluant ciuilitates: τ quę ciuilitatibus cõferũt. ⁋ Secunda ratio talis. Adhuc pꝛęter rationem dictam enunciatio τ cognitio finis: qui pꝛęcipue τ pꝛincipaliter in quolibet eſt attendendus circa pꝛęcipua ẽ pꝛincipalis ad perſuadendum. ſed ipſa pꝛęcipua τ ipſi fines ſunt diuerſi ſecundum q ciuilitates diſtinguuntur. Si ergo finis eſt pꝛęcipua τ pꝛincipalis ad poſſe perſuadere: cognitio ciuilitatis erit etiã pꝛęcipua ad tale poſſe. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Sunt autem ciuilitates quatuoꝛ: democratia: olicratia: ariſtocratia: monocratia. Quare qđ quidem dominatur: τ qđ iudicat. Hoꝝ autem vtiq; erit pars: aut totum hoꝛum.

⁋ Diſtinguit ipſas ciuilitates. Secundo cuilibet ciuilitati dat ſuum finem. Tertio concludit ex dictis: q cognoſcere conſuetudines: τ leges: τ conferentia facit ad poſſe perſuadere. Scđa ibi. (Finẽ vtiq;). Tertia ibi (Palã igit̃). ⁋ Circa pꝛimũ duo facit: q2 pꝛimo facit qđ dcm̃ ẽ. Scđo diffinit vel notificat vnãquãq; ciuilitatem. Secũda ibi.

(Eſt aũt democratia). Dicit ergo p̃mo: ꝙ ciuilitates ſũt quatuor: democratia: olicratia: ariſtocratia: ⁊ monarchia. Et quia queli bet ciuitatum denominatur a dominatiõe: vel a principatu: vt monarchia quaſi principatus vnius: democratia quaſi principatus virtutuꝫ: ⁊ ſic de alijs. ideo addit: ꝙ ſcire: qui dominatur in ciuitate: ⁊ quod ciuitateꝫ iudicat: erit aliqua pars horum: vel totum horum: ideſt erit aliqua pars ad cognoſcendum huiuſmodi ciuilitates: vel potius erit totum: ꝙ potiſſima ⁊ tota cognitio ciuilitatum eſt per diſtinctionem principatuum. ¶ Deiñ ⁊c̃.

¶ Eſt autem democratia quidem ciuilitas: in qua ſorte diſtribuunt principatus. Olicratia auteꝫ in qua: qui ĩ honorabilibus. Ariſtocratia autem in qua: qui ſm eruditionem. Eruditionem autem dico eam: que a lege poſitaꝫ. Qui enim manſerint in legitimis: in ariſtocratia principantur. Neceſſe autem hos videri optimos. Unde ⁊ nomen accipit hec monarchia ſm nomen: in qua vnus omnium dominus eſt. Harum auteꝫ: que quidem ſm ordinem quendã regnum. Que aũt indeterminata tyrãnis.

¶ Notificat ciuilitates: ⁊ quatuor facit. q̃r primo dicit q̃d eſt democratia. Secundo quid olicratia. Tertio quid ariſtocratia. Quarto quid monarchia. Secũda ibi. (Olicratia autem). Tertia ibi. Ariſtocratia autem). Quarta ibi. (Monarchia autem). Notificatur autẽ democratia: q̃a eſt ciuilitas: in qua ſorte diſtribuũtur principatus. Nam in tali ciuilitate dominatur totus populus: vl' quaſi totus. Et quia vniuerſaliter quilibet vult eſſe libere quodãmodo par alij: ideo in ea honores ⁊ ciuilitates pariter diuidũtur ſorte. Olicratia auteꝫ notificatur ſic: quia eſt ciuilitas in qua qui fulgent honorabilibus dominant̃: quia in huiuſmodi ciuilitate dominantur diuites: quibus potiſſime exhibetur honor. Ariſtocracia ſic notificatur: q̃r eſt ciuilitas: in qua dominantur: qui ſunt excellentiores ſm eruditionem: eruditionem dico eaꝫ poſitam: que eſt a lege. Nã qui manſerint in legitimis in ariſtocratia dominant̃. naꝫ in tali ciuilitate dominantur prudentes: nõ prudẽtes quocunqꝫ modo: ſed in legalibus. ideo ſubdit: ꝙ neceſſe ẽ hos ſic prudentes videri optimos in tali ciuilitate. Unde hec .i. ipſa ariſtocratia accipit nomen ab ipſa cognitione legalium. Nam ſi dicitur ariſtocratia principaliter virtutuꝫ: hoc eſt inquantum intentio legiſlatoris eſt inducere homines ad virtutes. Monarchia autem ſm ꝙ nomen deſignat eſt ciuitas: in qua eſt vnus dominus omnium. Iſtarum autem ciuilitatum: in quibus ſolus vnus dominatur illa: que eſt ſm originem quandam: vt ſm origineꝫ debitum dicitur regiminum: vel regnatiua. Illa auteꝫ que eſt indeterminata: ⁊ caret tali ordine: dr̃ tyrãnis. ¶ Deinde.

¶ Fineꝫ vtiqꝫ vniuſcuiuſqꝫ ciuilitatis nõ oportet latere. Fingunt ꝙ ad finem. Eſt autem democratie quidem finis liberalitas. Olicratie autem diuitie. Ariſtocratie vero: que circa eruditionem ⁊ legitima. Tyrãnidis aũt cuſtodia.

¶ Aſſignat finem vnicuiqꝫ ciuilitati dicẽs: ꝙ ſi volumus perſuadere ⁊ bene conſulere: oportet nos non latere fineꝫ vniuſcuiuſqꝫ ciuilitatis. ⁊ dicit cauſam: quia finem homines eligunt: quod eſt ad finem. ideo ſubdit: ꝙ finis democratie: in qua dominatur populus: ⁊ quilibet vult eſſe par alij eſt libertas. Finis olicratie: in qua dominantur diuites ſunt diuitie. Finis ariſtocratie: in qua dominãtur eruditi ſm legem: ſunt ea: que circa eruditionem: ⁊ legitima: vt ꝙ homines ſint eruditi: ⁊ ſciant legalia: ⁊ ſciendo obſeruent ea. Finis tyrannidis eſt cuſtodia corporis: cõmoduꝫ proprium: quia tyrannus non intendit bonum ſubditoruꝫ ſed bonum ſuum. ¶ Ad euidentiam dictorum notandũ: ꝙ cum ſex ſint ciuilitates: tres bone: regnatiua: ariſtocratia: ⁊ thimocratia: ⁊ tres male iſtis oppoſite: vt tyrãnia: olicratia: ⁊ democratia. Phũs tamen dicit hic ciuilitates eſſe quattuor: quia non fuit intentionis ſue determinare de iſtis ciuilitatibus: niſi ratione diuerſitatis finium: quia thimocratia ⁊ democratia quantum ad preſens ſpectat: aliquo modo habent eundem finem: inquantuꝫ vtrobiqꝫ quodãmodo intenditur libertas: ideo vt eſt preſentis ſpeculationis vna non ponitur in numero cum alia: ſicut ẽt regnatiua quodãmodo videtur reſpicere eundem finem cum ariſtocratia: q̃r ſi cum in ariſtocratia intenditur eruditio ſm legem: vt ciues eruditi in talibus obſeruãt leges ⁊ fiunt virtuoſi: ſic intẽtio regni dꝫ inducere homines ad virtutem: ideo numerando fines ciuilitatuꝫ philoſophus non aſſignauit finem regnatiue: ſed tyrãnidis. ¶ Poſſumus aliter dicere: ⁊ forte melius. Nam bonum eſt vno modo: malum auteꝫ multipliciter: ideo omnes boni quodãmodo concordant in fine: quia ponunt finem ſuum in bono ſecundum rationem: mali autem non ſunt concordes: nec ponunt finem ſuum in vno bono. Unde ſꝫ ꝙ aliter ⁊ aliter ſunt diſpoſiti ſm appetitum: aliter ⁊ aliter feruntur in bonum: ideo omnes tres ciuilitates bone ſm ꝙ huiuſmodi ſunt: habent quodãmodo vnum finem: ĩ quo in omni bona ciuilitate principaliter debet intendi bonitas ciuium. Male autem ciuilitates: que ſunt tres habẽt tres diuerſos fines: ita ꝙ in vniuerſo ſunt quatuor fines: iõ diſtinguit phs q̃tuor ciuilitates. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Palam igitur: ꝙ ea que ad finem vniuſcuiuſqꝫ conſuetudines: ⁊ legitima: ⁊ conferentia diuidẽdũ: ſiquidẽ eligunt ad hoc referentes.

¶ Concludit ex dictis legitima ⁊ cõſuetudines poſſe aliq̃d perſuadere. Et duo facit: quia primo facit quod dictũ eſt. Secundo adducit rationem q̃ꝫdam. Secunda ibi. (Quoniam autem non ſolum). ¶ Dicit ĝ palam eſſe ex dictis diuidendum eſſe ea: que ſunt ad finem ⁊ conſuetudines ⁊ talia: quia debemus ſcire ⁊ diuidere ea: que ſunt ad finem ⁊ conſuetudines vniuſcuiuſqꝫ: ⁊ legitima: ⁊ cõferentia ad iſta: quia quicunqꝫ eligunt aliquid. eligunt ex eo: ꝙ referunt ipſum ad hoc .i. ad finem: ⁊ ſecundum diuerſos fines ſunt diuerſe cõſuetudines: ⁊ diuerſe leges: ideo ſi oportet nos ſcire diuerſitatem finium inter ciuilitates conſuetudinum ⁊ legum: vt ſumus potentes ad bene pſuadendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autem non ſolum perſuaſiones fiunt per demonſtratiuam orationem: ſed ⁊ p moralem: eo enim ꝙ apparet quale quidẽ hic dictuꝫ credimus. Hic autem ſi bonus appareat: aut beniuol⁹: aut ambo oportebit vtiqꝫ mores vniuſcuiuſqꝫ ciuilitatuꝫ nos habere. Morem enim vniuſcuiuſqꝫ maxime perſuaſiuum neceſſe ad vnamquanqꝫ eſſe.

¶ Adducit rationem ad hec. ⁊ tria facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo docet nos cognoſcere diuerſitates noſtrorum. Tertio epilogat. Secunda ibi. (Hec autem accipiẽtes). Tertia ibi. (Que quidẽ igitur). Dicit ergo primo: ꝙ pſuaſiões nõ ſolũ fiũt per demõſtratiuã orõnẽ: ſiue ex pte rei: ſed etiam fiunt per moralem locutionẽ

ſiue per

ſiue per mores:vt ex parte loquētis:vt ex eo qd̄ hic dicēs: apparet qualis quidam. Nam credimus dominātı ſi ap/pareat nobis bonus:aut beniuolus:aut ambo.Et qꝛ potiſ/ſime nos apparem⁹ beniuoli ⁊ boni moꝛis: ex eo ꝙ ſcim⁹ nos confoꝛmare moꝛibus ciuium:ideo vt poſſimus bene perſuadere:opoꝛtebit nos habere:ſiue ſcire vniuſcuiuſqȝ ciuilitatem:qꝛ moꝛes vniuſcuiuſqȝ maxime videmus ꝑ/ſuaſiuum eſſe:neceſſe eſt ad perſuadendū vnumquodqȝ ſiue ad vnamquāqȝ perſuaſionem faciendā eſſe nos ſciē tes talia. ⁋Deinde cum dicit.

⁋Hec autem accipientur per eoſdē locos: mo res quidem manifeſti ſm electionem: electio autem refertur ad finem.

⁋Dicit ꝑ illos eoſdem locos.i. per illā eandē viam:⁊ per eadem documenta:per quę accepimus eſſe diuerſas ciui/litates. Nā ſicut per diuerſos fines ſunt ciuilitates diuer ſę:⁊ alię ⁊ alię ſaluant aliam ⁊ aliam ciuilitatem. Iterum ſm diuerſos fines ſūt leges:⁊ conſuetudines:⁊ moꝛes di uerſi:ideo ſubdit:ꝙ moꝛes ſunt manifeſti ſm electionē. electio aūt refertur ad finem: ideo ſm diuerſos fines ſūt diuerſi moꝛes. ⁋Deinde cū dicit.

⁋Que quidem igit̄ opoꝛtet affectare exhoꝛtā tes vt futura:aut exiſtentia: ⁊ ex quibus opoꝛ tet conferentes perſuaſiones accipere. Adhuc aūt de his:que ſm ciuilitates moꝛibus ⁊ legi/timis:per que ⁊ qualiter abundabimus inquā tum cōmenſurabile erat pꝛeſenti tpi diximus: dictum.n.eſt diligenter in politicis de his.

⁋Epilogat dicens:nihil ex dictis eſſe:quę exhoꝛtantes opȝ affectare tanꝗ exiſtentia.i.tanꝗ pꝛęſentia:⁊ quę tanꝗ fu tura:vt per pꝛęſentia futura adipiſcamur:⁊ etiam dictum eſt: ex quibus opoꝛtet accipere perſuaſiones conferentes .i.de conferenti ⁊ bono. Adhuc aūt per quę:⁊ qualiter ha/bebimus de his moꝛibus:⁊ de his legitimis:quę ſunt ſm ciuilitates exquiſite diſtinguere non eſt pꝛęſentis ſpecula/tionis:quia dictum eſt diligenter de his in politicis.

Poſt hec aūt dicamus de virtute ⁊ malicia: ⁊ turpi ⁊ honeſto:iſti enim fines laudanti ⁊ vituperāti.

⁋Superius determinauit ph̄s de nego/cio deliberatiuo.hic determinat de excla/matiuo.Et duo facit:qꝛ p̄ pmittit qdā pꝛę/ambula ad pꝛopoſitū.Secūdo exequitur de intento. Se cunda ibi.(Honeſtum quidem igitur eſt). ⁋Circa pͥmū tria facit:qꝛ pꝛimo ꝯtinuat ſe ad dicenda.Sc̄do oſidit vti litatem huius tractatus.Tertio manifeſtat neceſſitatem eius.Secunda pars ibi.(Accidet aūt ſimul). Tertia ibi. (Qm̄ aūt accidit ſine ſtudio).Dicit ergo pꝛimo:ꝙ poſt h̄ .i.poſtꝗ determinauimus de deliberatiuo negocio: dica/mus de virtute ⁊ malicia:⁊ de turpi ⁊ hōeſto:quia iſti ſūt fines laudati ⁊ vituperati:⁊ circa iſta verſatur exclamati/uum negocium:de quo intēdimus tractare. ⁋Dein̄.c.d.

⁋Accidet aūt ſimul de his dicentes: ⁊ illa face re:ex quibus quales quedam extimabimur ſȝ moꝛem: qd̄ erat ſecūda perſuaſio ex eiſdē nos ⁊ aliū fidedignū poterimus facere ad virtutē.

⁋Oſtendit iſtum tractatum eſſe vtilē dicens: ꝙ dicētes de his:quę pertinent ad exclamatiuum negociū accidet ſimul ⁊ facere illa.i.oſtēdere illa:ex quibus extimabimur quales quidem ſermones:qd̄ erat ſecunda perſuaſio:nā di ctum fuit ſupꝛa perſuaſionem fieri tripliciter:ex parte rei per enthimemata:ex parte dicētis pꝛopter moꝛes: ex par/te audientis per paſſiones.vnde in ſecūdo libꝛo vbi deter minatur de perſuaſione ſumpta ex parte dicentis remit/tit nos ph̄s ad iſtud capl̄m.Dat aūt cauſam dicti dicēs:ꝙ ex eiſdem poſſumus facere nos ⁊ alium dignū fide ſȝ vir tutem:in quo apparet magna vtilitas huius tractatus:qꝛ non ſolum ex eo ſcimus laudare ⁊ vituperare alios: quod pertinet ad rhetoꝛem.Sed cum hoc poterimus oſtēdere nos ⁊ alios dignos fide:quia hominibus virtuoſis ⁊ moꝛi geratis fides adhibetur. ⁋Deinde cum dicit.

⁋Quoniam autem ſine ſtudio ⁊ cum ſtudio laudare ſepe non ſolum hominem:aut deū: ſed inanimata ⁊ alioꝛum animaliū quodcūqȝ eodem modo: ⁊ de hoc accipiēde ꝓpoſitiōes. Quare ꝗtū exēpli gr̄a dicamus ⁊ de his.

⁋Oſtendit iſtum tractatum eſſe neceſſariū. ⁋Ad cuius euidentiam notandum:ꝙ quotienſcunqȝ contingit aliqd fieri ſine ſtudio:vt quia fit a caſu:⁊ cum ſtudio:vt qꝛ fit ex experientia ⁊ cōſuetudine:ſemper in tali negocio neceſſa/ria eſt ars:quę ea dirigat:ſicut ſupꝛa oſtendit ph̄s: qꝛ con tingebat perſuadere a caſu:⁊ a cōſuetudine.Oſtēdit ꝙ cō tingebat ipſa per artem dirigere.hoc eſt ergo qd̄ ait:qꝛ ac/cidit ſępe laudare cū ſtudio ⁊ ſine ſtudio:non ſolū hōiem aut deū:vt intellectualia:aut irrōnalia: ſed inanimata ⁊ vnumquodqȝ alioꝛū animalium: ideo neceſſaria eſt ars de tali negocio:ideo ſubdit: ꝙ eodem modo ſicut accepi/mus pꝛopoſitiones de deliberatiuo:accipiendę etiā ſunt pꝛopoſitiones de hoc.i.de exclamatiuo.Et dat modū qua liter intendit de hoc determinare dicens:dicamus de his: quę pertinent ad tale negocium:ꝗtū permittit gratia exē pli:hoc etiā figuraliter ⁊ ſuperficialiter:ſiue ſūmatim:vt habet alia littera:qꝛ nec ſpectat ad rhetoꝛem exquiſite: ⁊ per cauſam incedere. ⁋Deinde cum dicit.

⁋Honeſtum quidem igitur eſt quodcūqȝ pꝛo pter ſe exiſtens laudabile eſt:aut quodcūqȝ bo num exiſtens delectabile eſt:qꝛ bonum. Si au tem hoc honeſtum ē neceſſe virtutem eē hone ſtum:bonum enim exiſtens laudabile eſt.

⁋Exequitur de intento.⁋ Circa quod notandū:ꝙ ſicut in deliberatiuo negocio ph̄s docuit nos cognoſcere conſi/liabilia:de quibus deliberamus:⁊ fines per quos exhoꝛta/mur:⁊ poſtmodū ꝓpoſitiones ⁊ ęlementa tam de fine de liberatiui ꝗ de his:quę fini annectuntur:ſic hic pꝛius do/cet nos cognoſcere qd ſit honeſtū:⁊ ſilr̄ q̄ ſunt ptinētia ad honeſtatē:circa q̄ fiunt laudes ⁊ vitupia.Sc̄do docet nos foꝛmare ꝓpoſitiōes ⁊ ęlā taȝ de laude ⁊ vitupio ꝗ de his annexis.Sc̄a ibi.(Qm̄ āt ſigna ⁊ talia.⁋Circa pͥm duo facit:qꝛ p̄ diffinit qd eſt honeſtū:qꝛ v̄tus ⁊ ptes v̄tutis:⁊ ea quę hn̄t oꝛdinē ad virtutē ⁊ honeſtatē ptinere:manifeſtat q̄ ſunt talia.Sc̄a ibi.(Virtus aūt eſt).In diffiniēdo ho neſtū ponit duplicē deſcriptionē eius dicēs:ꝙ honeſtū eſt quocūqȝ pꝛopter ſe eligibile laudabile exiſtens. ⁋Secū da talis.Quia honeſtum eſt quodcunqȝ exiſtens bonum eſt delectabile:quia bonum: ſi hoc eſt honeſtum: vt diffi/nitum eſt:neceſſe eſt eſſe virtutem quid honeſtum.cū vir tus ſit exiſtens bonum ⁊ laudabile.⁋Ad intelligentiam dictoꝛum notandum:ꝙ honeſtum dupliciter poteſt acci/pi.p° ſm ſe.2° ꝑ ꝯparationē ad nos.Sc̄o: ſe acceptū hōe/ſtū ē pp ſe eligibile:qꝛ nihil ē honeſtū ꝑ ſe:qd̄ nō habet in ſe vnde eligatur.Sed ſi honeſtū comparetur ad nos: vel ad eos: quos habet delectare: ſic honeſtum eſt bonum

ſinducens delectationem: qꝛ bonum ſm ſe: nam mala ſm ſe non ſunt delectabilia. Sed ſi aliquis delectatur in eis: hoc eſt: qꝛ aliquis habens appetitum corruptiuum male cõformatur: qꝛ qualis vnuſquiſqꝫ eſt: talis ſibi finis videtur. Honeſta aũt de ſe ſũt talia .i. delectabilia: ꝓp qđ appa ret ſufficientia diffõnum aſſignatarũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Virtus autem eſt quedam potentia vt videtur acquiſitiua bonorum: ⁊ ſeruatiua. Et potentia benefactiua multorum: ⁊ magnorum: ⁊ omnium circa omnia.

¶ Oſtendit quid ſit virtus: ⁊ quid partes eius: ⁊ quę habẽt ordinem ad virtutem. Ideo tria facit. Secũda ibi. (Partes aũt virtutis). Tertia ibi. (De alijs aũt difficile). Dicit ergo primo: ꝙ virtus eſt quędã potentia: quę vt videtur .i. manifeſte eſt acqſitiua bonorum ⁊ ꝯſeruatiua: qꝛ per virtutẽ acqrimus honorẽ ⁊ gloriam: ⁊ multa bona. ⁊ eſt etiaꝫ virtus potentia benefactiua multoꝝ ⁊ magnoꝝ q̃tuꝫ ad opera eius: qꝛ virtus ſemꝑ eſt circa arduum ⁊ difficile: ita ꝙ hęc virtus eſt circa hęc magna: illa vero circa illa. Virtus autem omnium .i. virtus ſimpliciter ſumpta eſt circa omnia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Partes autẽ virtutis: iuſtitia: fortitudo: tẽperantia: magnificẽtia: magnanimitas: liberalitas: manſuetudo: prudentia: ⁊ ſapientia.

¶ Determinat de partibus virtutis. Et tria facit: qꝛ primo diſtinguit partes virtutis. Secundo comparat eas adinuicem. Tertio diffinit vel notificat vnamquanqꝫ illarũ partium. Secunda ibi. (Neceſſe autem maximas). Tertia ibi. (Adhuc aũt iuſtitia). Dicit ergo primo: ꝙ ꝑtes virtutis ſunt iuſtitia: fortitudo: ⁊ temperantia q̃tum ad vꝛtutes morales: cardinales: magnificentia: magnanimitas: liberalitas: manſuetudo q̃tum ad virtutes aliquas morales: prudentia: ⁊ ſapientia q̃tũ ad intellũales. ¶ Deide.

¶ Neceſſe autem maximas eſſe virtutes eas: q̃ alijs honoratiſſime: ſiquidem eſt virtus potẽtia benefactiua: ꝓpter hoc fortes ⁊ iuſtos maxime honorant: hec quidẽ eniꝫ in bello: hec autem ⁊ in bello ⁊ in pace vtilis ipſis. Deinde liberalitas: emittunt. n. ⁊ non alterãtur de pecunijs: maxime quas appetunt alij.

¶ Comparat huiuſmodi virtutes adinuicem. Nam ſi virtutes ſunt honeſtę ⁊ honorabiles: q̃to ſunt magis honorabiles: tanto ſunt maiores virtutes: propter qđ neceſſe eſt maximas virtutes eſſe eas: quę ſunt honorabiliſſimę alijs virtutibus: qꝛ ſi virtus eſt potentia benefactiua: ⁊ ex beneficijs quis honoratur: oportet eſſe proportionem virtutis adinuicem ſm ꝙ ſunt magis ⁊ minus honorabiles: ideo ſubdit: ꝙ fortes ⁊ iuſtos maxime homines honorant: qꝛ ſi hoc .ſ. fortitudo eſt vtilis ⁊ benefactiua in bello. hęc aũt .ſ. iuſtitia eſt vtilis ipſis ciuibus i pace ⁊ bello. Deinde autem poſt dictas virtutes eſt honorabilis liberalitas: quaꝫ aliqui maxime appetunt. Videntur ergo hę tres virtutes quodãmodo alias morales excellere: quia magis benefactiuę. ¶ Aduertendum tamen: ꝙ ab hac cõmendatione non excluditur magnificentia: cum magnificus ſit maxime pecuniarum emiſſiuus: nec excludit̃ magnanimitas cũ operet̃ magnuꝫ circa ſingulas virtutes. ¶ Deinde ⁊c̃.

¶ Adhuc autem iuſtitia quideꝫ eſt virtus: ꝓp quam que ſua ſinguli habẽt vt lex ꝑcipit. In iuſtitia autẽ: ꝓp quã aliena: nõ vt lex ꝑcipit. Fortitudo aũt: ꝓpter quaꝫ actiui ſunt bonorũ operum in periculis: vt lex precepit: ⁊ obſequentes legi. Timiditas aũt contrarium. Temꝑantia eſt virtus: propter quã ad delectatiões corporis ita ſe habent: vt lex precipit. In continentia autem contrarium.

¶ Notificat huiuſmodi partes virtutum. Et duo facit: qꝛ primo notificat virtutes morales. Secũdo itellectuales. Secunda ibi. (Prudentia autem eſt). ¶ Circa primum duo facit: quia primo notificat virtutes: quę cõmuni noie dicuntur cardinales. Secundo notificat alias. Secunda ibi. (Liberalitas autem). ¶ Circa primum tria facit ſꝫ ꝙ virtutes morales cardinales tres ſunt: quia primo notificat quid eſt iuſtitia ⁊ eius oppoſitum. Secundo quid fortitudo. Secunda ibi. (Fortitudo autem). Tertia ibi. (Temperantia autem). Dicit ergo primo: ꝙ adhuc preter ea: quę diximus de iuſtitia: notificemus ipaꝫ: ideo ait: ꝙ iuſtitia eſt virtus: propter quaꝫ ſinguli habent quę ſua ſunt: vt lex precipit. Iniuſtitia autem eſt eius oppoſitum: propter quod habentur aliena: nõ vt lex dicit. Poſtea notificat fortitudinem: que eſt virtus: propter quam in periculis homines ſunt actiui bonorum operum: vt lex precipit: ⁊ propter eã ciues ſunt obſequentes ⁊ obedientes legi. Timiditas aũt eſt cõtrariũ eius. Poſtea notificat tẽperantiam dicens: ꝙ temperantia eſt virtus: ꝓpter quaꝫ hoies ita ſe habent ad delectatiões corporis vt lex ꝑcipit. In cõtinentia aũt eſt ꝯ̃rium eius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Liberalitas autem circa pecunias benefactiua. Illiberalitas autem contrarium. Magnanimitas aũt virtus factiua magnorum beneficiorum. Puſillanimitas aũt contrariuꝫ. Magnificẽtia autem virtus in expenſis magnitudinis factiua. Puſillanimitas autem ⁊ paruificentia contrarium.

¶ Notificat virtutes morales nõ cardinales. Et tria facit ſꝫ ꝙ ſunt tres hꝰ virtutes: q̃s notificat: qꝛ p̊ notificat liberalitatẽ ⁊ eius oppoſitũ. Scđo magnanimitatẽ: ⁊ eiꝰ oppoſitũ. Scđa ibi. (Magnanimitas aũt). Tertia ibi. (Magnificẽtia aũt). ſnia ꝑtiũ pꝫ legendo lr̃am. ¶ Deide. co.

¶ Prudentia autem eſt virtus intellectiua: ſm quam bene conſiliari poſſunt de bonis ⁊ optimis dictis ad felicitatem: ⁊ de virtute quidem igitur ⁊̃ malicia vniuerſaliter: ⁊ de partibus dictum eſt ſm preſens tempus ſufficienter.

¶ Notificat quid eſt prudentia dicens. ꝙ eſt virtus intellectus .i. intellectualis: ſm quam homines poſſunt bñ conſiliari de his: quę dicuntur optima: ⁊ bona ad fęlicitatem. Epilogat autem dicens: ꝙ de virtute ⁊ de malicia vniuerſaliter: ⁊ de partibus eius dictum eſt ſm ꝙ pręſens tẽpus ſufficienter habet .i. q̃tũ ſpectat ad pñs negociũ. ¶ Dein.

¶ De alijs non difficile videre. Manifeſtum enim: ꝙ neceſſe factiua virtutis eẽ bona: ad virtutẽ enim: ⁊ que a virtute fiunt: talia aut ſigna virtutis ⁊ opera.

¶ Poſtq̃ determinauit de virtute ⁊ partibus eius. hic determinat de his: quę habent aliquem ordineꝫ ad ipꝫ. Hęc autem ad tria genera reducunt̃: quia quędam ſunt cauſę virtutis ⁊ factiua eius: vt opera quę virtutem pręcedunt: quędaꝫ quę ſunt effectus virtutis: ⁊ opera eius vt actiões

⁊ opera

⁊ opera eius: vt ipſam ſequuntur: quędam autem ſunt ſigna virtutis: vt delectationes ⁊ talia: q2 ſignum generati habitus eſt delectationem ⁊ triſtitiam fieri in opere. Hęc autem omnia de leui manifeſtantur: ſi ſciuerimus: quę ē virtus: ⁊ quę partes eius: ideo ait: ꝙ de alijs. i. de his: quę habent ordinem ad virtutem: non difficile eſt videre: qa eſt neceſſe factiua virtutis eſſe bona: quia talia habēt ordinem ad virtutem ſicut cauſę: ⁊ neceſſe eſt etiā ſigna ⁊ opa virtutis: quę ſunt a virtute etiam eſſe bona.

Quoniam autem ſigna: ⁊ talia que cūq3 ſunt bona opera: aut paſſiones honeſte: neceſſe quecūq3 fortitudine: opera autem ſigna fortitudinis: aut fortiter acta bona eē: ⁊ iuſta: ⁊ iuſte acta: paſſiones autem non. In ſola enim hac virtutum non ſemper: qđ iuſte honeſtu3 eſt: quin potius damnificari turpe qđ iuſte magis q̄ꝫ qđ iniuſte: ⁊ ꝼm alias virtutes eodem modo.

℃ Superius notificauit plures: quę ſunt laudabilia: ſiue oñdit quid eſt honeſtum: ⁊ quid virtus ⁊ partes eius. Hic autem docet ſumere propoſitiones ⁊ elementa circa talia: ⁊ circa eius annexa: ideo duo facit: q2 p̄mo ponit propoſitiones circa ipſa laudabilia. Secundo circa annexa eius. Secunda ibi. (Et in quibus honorum). ℃ Circa primū duo facit ꝼm ꝙ ponit duas tales propoſitiones. Secunda ibi. (Et in quibus). ℃ Prima cōſideratio talis eſt. Oz ſigna virtutum: ⁊ quęcunq3 talia ad virtutem ordinātur: vt ad bona opera ⁊ paſſiones honeſta ſunt laudabilia. Et q2 vniuerſaliter q̄ habent ordinem ad virtutem laudabilia ſūt. ideo neceſſe eſt: ꝙ quęcunq3 ſunt opera fortitudinis: ⁊ fortiter acta bona eſſe ⁊ iuſta: ⁊ iuſte acta ita bona eſſe. Refert tria de iuſtitia ⁊ de alijs: quia paſſiones iuſtę non ſunt bonę: q2 in ſola hac virtutum vt in iuſtitia non ſemper qđ iuſte ſit: honeſtum eſt vel pulchrum. Nam potius eſt turpe damnificari ⁊ ſuſtinere pęnam iuſte q̄ꝫ iniuſte. Et ꝫ alias virtutes eo modo dicendum eſt: q2 quę habent ordinē ad eas laudabilia ⁊ honeſta ſunt. ℃ Ad intelligentia3 dictorum notandum: ꝙ eſt hic quędā vniuerſalis propoſitio: ꝙ quia virtus eſt honeſta ⁊ laudabilis: quicquid hab3 ordinem ad virtutem: vel quicquid eſt etiam virtuoſum eſt etiam laudabile ⁊ honeſtum: ⁊ etiam ſi accipitur ꝓpoſitio vt debet in nullo habet inſtantiam: tñ videtur quandā apparentiam habere inſtantia in iuſtitia: quia iuſtum eſt aliqñ aliquē ſuſpendi: ſuſpenſio tñ nō eſt pulchra: neq3 honeſta: imo adeo videtur vituperabile eſſe alicui: ſi ſuſpenderet̄ iniuſte: ſicut ſi ſuſpenderet̄ iuſte. nā ſi ſuſpenſio iniuſta pulchra: ⁊ honeſta eſſe poteſt. ℃ Aduertendum ergo ꝙ ſi virtuoſa debent eſſe pulchra ⁊ honeſta: ſunt talia ꝓut habent ordinem ad eum: in quo eſt virtus. Et quia in eo qui iniuſte ſuſpenditur: non eſt iuſtitia: ſed iniuſtitia: ideo accidit: ꝙ ſi eſt iuſtum. ſcđm ꝙ iuſtu3 eſſet turpe hic: ſi qđ iuſtum dicitur per comparationem ad illum: in quo eſt iuſtitia: ſemper eſt pulchrum ⁊ bonum: ideo ſuſpenſio eſt latronis iuſta: licet per comparationem ad ipſum ſit turpis: quia in eo eſt iniuſtitia: per comparationem ad iudicem: in quo iuſtitia eſt: talem ſententiam dando: eſt honeſta et pulchra. ℃ Deinde cum dicit.

℃ Et in quibus prima horum honeſtas.

℃ Ponit aliam conſiderationem: quia illa ſunt laudabilia: in quibus ſunt pręmia ⁊ honor: vel ex qbus talia ꝯſurgunt: q2 in eis h3 eſſe honeſtas. ℃ Deinde cū dicit.

℃ Et in qbus honor magis q̄ꝫ pecunie. Et quecunq3 non ſui gratia agit quis eligibilium. Et que ſimpliciter bona quecunq3 pro pria quis fecit negligens ſuum.

℃ Poſtq̄ꝫ poſuit cōſiderationes de laudabilibus: ponit cōſiderationes de annexis: vt autem ſuperius dicebat̄: duo ſunt annexa cuilibet negocio. ſ. maius ⁊ minus: poſſibile ⁊ impoſſibile. Ideo duo facit: quia primo ponit cōſiderationes de maiori ⁊ minori. Secūdo de poſſibili ⁊ impoſſibili. Secunda ibi. (Sumendum autem ⁊ propinqua exiſtētibus). ℃ Circa primu3 quatuor facit: q2 primo venatur conſiderationes de maiori ⁊ minori laudabili per comparationem ad ea: quę ſequimur ex operibus noſtris: p quę meremur laudem. Secundo facit hoc per comparationē ad ipſum bonum ꝼm ſe. Tertio per comparationē ad verecundia3: quę opponitur bono. Quarto per cōparationē ad memoriam: quę conſurgit ex magnitudine boni. Secunda ibi. (Et quę non bono). Tertia ibi. (Et contraria autem in quibus. Quarta ibi. (Et memorabilia). ℃ Circa primum ponit tres conſiderationes habentes ſe per ordinem. Secunda ibi. (Et quęcunq3 non ſui). Tertia ibi. (Et quę bona ſimpliciter). ℃ Prima conſideratio talis. Ea in quibus acquiritur honor ſūt magis laudabilia: qm̄ non aquiruntur pecunię. Eſt enim honor inter omnia bona exteriora maius: ⁊ ideo magis laudabile. ℃ Secunda ratio. Quęcūq3 de numero eligibilium agit quis: non ſui gratia ſūt magis laudabilia q̄ꝫ quę agit gratia ſui. Hęc autem conſideratio ſequitur ex prima: q2 in talibus ē magis honor. ℃ Tertia talis. Omnia bona ſimpliciter: quę quis fecit pro patria negligens qđ ſuum. i. negligens proprium cōmodum ſunt magis laudabilia: qm̄ alia ratio huius ēt ex dictis p3: q2 in talibus h3 eē magis honor. ℃ Deiñ ⁊c.

℃ Et que natura bona: ⁊ que non ipſi bona. ipſius enim gratia talia. Et quecunq3 mortuo contingit ineſſe magis q̄ꝫ viuenti. Quod enim non ſui gratia magis habent q̄ viuentia. Et q̄cunq3 opera aliorum gratia: minus. n. ſui. Et quecūq3 bone actiones circa alios: ſed non circa ſe ⁊ circa eos: qui benefecerunt. Juſta. n. ⁊ beneficētia: non enim ad ſeipſum.

℃ Docet nos cognoſcere magis laudabilia ex ipſo bono ꝫ ſe: ſiue ex ipſa natura boni. Et ponit quinq3 conſiderationes ſe habentes per ordinem. Secunda ibi. (Et quę nō ipſi). Tertia ibi. (Et quęcunq3 mortuo). Quarta ibi. (Et q̄cunq3 opera). Quinta ibi. (Et quęcunq3 bone actiones). ℃ Prima conſideratio talis. Quecunq3 ſunt natura ⁊ ꝫ ſe bona ſunt magis laudabilia. Et eſt ratio: q2 in omni genere: quod eſt ſecundum ſe tale: eſt magis tale. ℃ Secunda talis. Quę non ſunt bona ipſi ideſt bona ſimpliciter ſūt magis bona. Et ſubdit cauſam: quia talia. i. bona ꝼm quid ſunt bona gratia ipſius. i. gratia deſiderantis ipſa. Eſt enim iſte modus: ꝙ bona iſti vel illi ſunt bona ꝫ quid. ergo ab oppoſitis bonum ꝼm ſe: ſiue bonum non iſti aut illi: ē bonum ſimpliciter: quod excedit bonum ꝼm quid. Hęc aūt conſideratio ſequitur ex prima: q2 bona ſimplr̄ ſunt bona ꝼm nām. ℃ Tertia talis. Bona quę ꝯtingit in eē mortuo ſunt magis laudabilia q̄ꝫ q̄ ꝯtingit in eſſe viuēti. Nō eni3 laudamus mortuos ꝫ ꝙ bona iſti vel illi: q2 mortui ꝫ vitā politicā nō remanēt niſi i memoria bonu3: iō talia bōa nō pñt ei cōpetere: ſ3 laudamus mortuos ꝼm bōa ſimplr̄: ideo ait: ꝙ bona: quę ſunt ſui grā. i. bona iſti vel illi magis habent: quę ſunt viuentia. Nam cum talia ſint in rerum

BIBLIOTECA UNIVERSITAT GRAN

natura ꝓpter corruptionē appetitus aliqua ſunt bona eis: que non ſunt bona ſimplr̄: ex quo apparet hanc tertiā cōſiderationē ſequi ex ſecūda. ¶ Quarta talis. Quecūqꝫ fiūt gr̄a aliorum ſunt magis laudabilia. ⁊ ſubdit cām: qꝛ talia ſunt minus gratia ſui: ꝓpter qd̄ hec quarta ꝯſideratio ſequitur ex tertia: vel ex ſecūda. ¶ Quīta ꝯſideratio ſeqtur ex quarta. Nā cū amicus ſit alter ipſe ⁊ benefactor vr̄ habere rōnem amici: bone actiones: q̄ fiunt circa alios: ⁊ circa extraneos ſunt magis laudabiles q̄ꝫ ille: que fiunt circa ſe ipſos: ⁊ circa eos: q benefecerunt: qꝛ benefactores noſtri ⁊ amici ſunt quaſi alteri nos: ideo ſubdit: ꝙ bn̄ficentia iuſta ⁊ laudabilis non eſt ad ſeipſum. ¶ Ad intelligentiam dictoꝝ notandū: qꝛ rhetor arguit ꝑſuaſibiliter: ⁊ ex quibuſdaꝫ quibus pōt vnaꝫ ⁊ eandē maximā accipere: ac ſi eſſent due maxime: in quā reducit eā i diuerſas cās ꝑſuaſiuas: vt opari non gr̄a ſui: ſed alterius pōt eſſe vna ꝯſideratio: qd̄ oſtēdit ſic: qa magis laudabile ē: inq̄ꝫtū ꝑ h̄ ꝯſurgit maior honor. Et pōt eē ꝯſideratio alia inq̄ꝫtum iſtud eſt bonū ſimpliciter: aliud aūt eſt bonū huic vel illi. Propter qd̄ non ē mirandū: ſi eandem ꝯſiderationē vr̄ phs ponere pluries: qꝛ nō ponit eā pluries: niſi reducat̄ in plures cās perſuaſiuas. ¶ Iteꝝ notandū: ꝙ qꝛ rhetoris nō eſt demōſtrare h̄ ſed ſm̄ quēdam modū ſuꝑficialē incedere: ſufficit ꝓpoſitionē habere q̄ꝫdam apparentiā ad hoc: ꝙ cōſideratio ſit rhetorica: ⁊ benefacere extraneis vr̄ opus magis liberale q̄ꝫ bn̄facere benefactoribus: cū magis teneamur iſtis q̄ꝫ illis. Cū ergo liberalius videat̄ laudabilius: bona ē iſta ꝯſideratio rhetorica: ꝙ benefacere extraneis eſt laudabilius q̄ꝫ bn̄facere nobis ⁊ ꝓpinquis ſiue bn̄factoribus: dato ꝙ h̄ non ſit veꝝ ſimpliciter. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et cōtraria: in quibus verecūdant̄. Turpia enim verecundantur: ⁊ dicentes: ⁊ facientes: ⁊ facturi. Quemadmoduꝫ Sapho fecit dicēte Alceo. Volo aliqd dicere: ſed ꝓhibet me verecundia: verecūdie bonorum deſiderabile: ⁊ ne quid diceret̄ malū: lingua turbabatur verecūdia: qꝛ nō hꝫ oculos. Sed dicis clamādo de ꝓprio iuſto. Et de quibus agonizant nō timētes. de his. n. que ad gloriam fere bonoruꝫ hec patiuntur. Et natura magis ſtudioſorū: virtutes magis hōeſte ⁊ opa: puta viri q̄ꝫ mulieris. Et que fruitiue alijs magis q̄ꝫ ſibi. Propter quod iuſtū ⁊ iuſtitia honeſtū puniri magis ⁊ non cōmutari. Retribuere. n. iuſtum. iuſtum aūt honeſtū. Et virile etiaꝫ vinci: ⁊ victoria: ⁊ honor honeſtorum: eligibilia. n. cū ſint infructuoſa ⁊ excellentia virtutis inſinuant.

¶ Venatur conſideratiōes ſumptas ex ꝯ̄rio boni: ſiue ex verecundia: q̄ vr̄ hr̄e aliq̄ꝫ oppoſitionē ad bonū. Et ponit ſex ꝯſiderationes ſe hn̄tes ꝑ ordinē. Scḋa ibi. (Et de qb⁹ agoniçant). Tertia ibi. (Et nā magis). Quarta ibi. (Et q̄ fruitiue). Quinta ibi. (Et hoſtes puniri). Sexta ibi. (Et virile nō vinci). ¶ Prima ꝯſideratio ꝯ̄ria malis: vl̄ ꝯ̄ria eis: i qb⁹ hoīes verecūdant̄ ſūt magis laudabilia. Et ſubdit cām: qꝛ dicentes ⁊ facientes: ⁊ facturi turpia verecūdātur. Et ſi de turpi eſt verecūdia. g̊ de oppoſito erit laus. Et ponit exemplū de altero dicente. i. recitante ⁊ referēte qd̄ Sapho dicebat. Dicebat. n. Sapho. Volo aliqd dicere: ſꝫ ꝓhibet me verecūdia. nā verecūdie ſunt de genere bonorum: ⁊ ſunt quid deſiderabile: qꝛ per verecūdiaꝫ vitamus malum: ideo ſubdit: ne diceret̄ quid malū: trahebatur lingua ꝓpter verecūdiam. Nā homo verecūdus dr̄ non hr̄e oculos: qꝛ non poteſt eos eleuare ad malefaciēduꝫ verecundia ꝯfuſus: ſed de ꝓprio iuſto: ſiue de bono non eſt verecundia: iō talia: que de ſe verecūdia carēt laudabiliora ſunt. ¶ Scḋa talis. Illa ſunt laudabiliora: de qbus hoīes non timentes agoniçant. Et ſubdit cām: qꝛ hoīes patiūtur hoc ſolum de his: que ſunt de numero bonoꝝ: q̄ bona ſunt ad gloriā ⁊ ad laudē: qꝛ cōiter nunq̄ꝫ hoīes manifeſte pugnant ad obtinendum aliquid: pro quo debeant verecūdari: ꝓpter quod apparet hanc conſiderationem ſequi ex prima. ¶ Tertia cōſideratio talis. Opera ⁊ virtutes magis ſtudioſoꝝ natura. i. melioꝝ naturalr̄ ſunt magis honeſte ⁊ laudabiliores: vtputa: qꝛ viri naturaliter ſunt meliores q̄ꝫ mulieres: opera ⁊ virtutes viroruꝫ ſunt meliora q̄ꝫ mulierum. Hec enim conſideratio ſequit̄ ex dictis: ꝙ minus verecundamur: eo ꝙ facimus opera meliora q̄ꝫ aliorum. ¶ Quarta talis. Res que ſūt fruitiue alijs ſūt magis laudabiles: q̄ꝫ que ſunt fruitiue ſibi: ideo iuſtū ⁊ iuſtitia ſunt magis honeſtū ⁊ magis laudabile q̄ꝫ ꝯ̄ria: qꝛ iniuſtus querit fruitiua ſibi. i. ea: de qbus ipſe habeat fructuꝫ. ideo nollet: ꝙ alius haberet fructū niſi ipſe: ſed per iuſtitiā: quilibet poſſideret qd̄ ſuuꝫ eſt: vult quis filios habere fruitiue de ſuis rebus: hec etiam conſideratio ſequitur ex dictis: q in talibus minor verecundia. ¶ Quinta talis. Puniri hoſtes eſt magis laudabile q̄ꝫ cōmutari: qꝛ qs dꝫ facere vindictam de inimico: ⁊ non dꝫ facere ꝙ redimatur. vn̄ ſubdit cām huius: ꝙ retribuere vindictam in hoſtibus eſt iuſtum. Et qꝛ iuſtum eſt honeſtum ⁊ laudabile: vt dictū eſt ideo talia laudabiliora ſunt. ex quo apparet hanc quintam maximam ſequi ex quarta. ¶ Sexta talis. Qꝛ virile: ſiue ſe habere viriliter non permittēdo ſe vinci eſt magis laudabile: qꝛ victoria ⁊ honor ſunt de genere honeſtoꝝ ⁊ laudabilium: ⁊ ſubdit: ꝙ talia ſunt magis eligibilia: quia cum ſint infructuoſa inſinuant excellentiam virtutis: ⁊ iō maxime laudabilia. Ex quo apparet etiam hanc maximam ſequi ex dictis: qꝛ non fructifera: vt oſtenſum eſt: laudabiliora ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et memorabilia ⁊ magis que magis: ⁊ que non viuenti aſſequūtur: ⁊ honor aſſequet̄: ⁊ ſuperflua: ⁊ que ſoli exiſtūt magis honeſta: facile memorabiliora. n. ⁊ poſſeſſa ifructuoſa: liberaliora enim. Et que apud ſingula ſingularia honeſta: ⁊ quecūqꝫ ſigna ſunt eoꝝ: q̄ apud ſingulos laudantur: puta in Lacedemonia comam ferre honeſte: liberi enim ſignum. Non enim eſt facile comatum facere nullum opus vile: ⁊ nullaꝫ arteꝫ mannuaſam operari: liberi enim non ad aliud viuere.

¶ Venatur quinqꝫ cōſiderationes ſumptas ex memoria que conſurgit ex magnitudine bonitatis: qꝛ q̄ꝫto aliq̄ maiora ſunt: tanto magis habentur in memoriam: circa hanc partem duo facit: qꝛ primo premittit conſiderationem: q memorabilia ſunt magis laudabilia: ⁊ magis memorabilia: que magis laudabilia. Secundo venatur cōſiderationes alias: que ſequuntur ex iſta. Scḋa ibi. (Et que nō viuenti). Conſiderationes autem he ſunt ſex: ideo ſex facit. Scḋa pars ibi. (Et que ſuperflua). Tertia ibi. (Et que ſoli.) Quarta ibi. (Et poſſeſſa). Quinta ibi. (Que apud.) Sexta ibi. (Et quecunqꝫ ſigna). ¶ Prima conſideratio talis. Bona que ſequuntur non viuenti: ſiue bonū maius vt habet alia littera: qꝛ non viuenti aſſequitur maius bonum huius

num huius.ſcʒ maius bonū eſt magis laudabile:qꝛ ſi ma
ius bonū ē:⁊ honoꝛ aſſequit̄ ſupple maioꝛ.¶ Scđa talis.
Et que ſunt ſuperflua:vtputa bona pręter neceſſitatē vitę
ſunt magis laudabilia.¶ Tertia talis.Quę ſoli exiſtunt
ſunt magis honeſta:qꝛ magis faciunt ad ſtatuʒ honoꝛis.
vnde ſunt magis laudabilia.Et ſubdit cauſam dictoꝛuʒ:
qꝛ talia ſunt facile memoꝛabilia alijs:qꝛ de facili plus ha
bent̄ in memoꝛia q̄ʒ alia.Ex quo vult habere:ꝙ ꝯſidera-
tiones iſtę:quę magis ſūt in memoꝛia:laudabilioꝛes ſūt.
¶ Quarta talis.Qꝛ poſſeſſa ⁊ fructuoſa ſunt magis lau-
dabilia.⁊ ſubdit cām:qꝛ talia liberalioꝛa ſunt. Naʒ vt ſu
pꝛa habitū fuit:vtilia ſunt fructifera:infructuoſa aūt ſiue
nō fruibilia ſunt liberalia.Poſſet hęc conſideratio redu-
ci in cōſideratione de memoꝛia:qꝛ bona liberalioꝛa ſunt
magis admiratiōe digna:⁊ ita memoꝛabilioꝛa. ¶ Quin
ta cōſideratio eſt.Qꝛ apud ſingulos ſunt ſingularia hone
ſta:ſiue ſingularia bona.i.magis verecunda ſunt magis
memoꝛabilia. ¶ Ultima cōſideratio talis eſt. Quęcūq̄ʒ
ſunt ſigna eoꝝ:quę apud ſingulos laudantur:ſunt magis
laudabilioꝛa q̄ʒ magis veneranda:⁊ magis digna memo-
ria.Et poſt exēplū dicēs:puta in Lacedęmonia comā fer
re honeſte:eſt laudabile multū:erat eni apud illos comaʒ
honeſte ferre ſignū rei laudabilis:vt ſignuʒ libertatis.iō
addit ꝙ nō eſt facile comatū facere aliqđ opus vile:ſiue
aliquod opus mercenariū:vt habēt alij:nec ē facile hui9
comatū operari vllā artē mannuaſam:hoc eſt arteʒ mer-
cenariā:quia liberi nō eſt viuere ad aliū.Jdeo artes viles
talibus non competunt.

SUmendum ⁊ pꝛopinqua exiſten
tibus tanq̄ʒ hec exiſtentia ad lau-
dem ⁊ vituperium:puta pudicuʒ:
⁊ qui bone frigiditatis timidum:
⁊ inſidiatoꝛem:⁊ miſerum dul-
cem autē:qui dolenda non ſentit:manſuetuʒ:
Et vnūqđq̄ʒ aūt ex aſſequētibus ſemꝑ ſʒ opti
mum:puta iracundum ⁊ inanimatū ſimplicē:
⁊ elatum magis docentem:⁊ reuerendum.

¶ Poſtq̄ʒ phs dedit artem de maioꝛi ⁊ minoꝛi:qđ eſt vnū
annexū laudi:⁊ docuit nos cognoſcere magis laudabile.
Hic vult dare artē de poſſi ⁊ impoſſi:⁊ vult nos docere poſſi
bilitatē ad laudandū.¶ Pꝛopter ꝙ notandū:ꝙ ſic poſſi
bilitas reſpectu deliberatiui negotij accipiebat̄ ex ipſis ci
uilitatibus:⁊ moꝛibus:⁊ legibus ciuiū:qꝛ per hoc habem9
viam ad bene perſuadēdū in conſilijs:⁊ hmōi perſuaſio
reddebat̄ nobis facilis ⁊ poſſibilis:ſic poſſibilitas reſpe-
ctu laudis ſumit̄ ex conditionibus eoꝝ:quę ſunt in hoīe
laudādo:vt ſciamus reducere ad laudāduʒ:quę non ſunt
ſimplr̄ laudabilia:qꝛ ex hoc habebimus viaʒ ⁊ facilitatē
ad laudādū:⁊ laudatio erit nobis magis poſſibilis:⁊ quę
pꝛędicabimus de hoīe:quē laudare volumus:poſſibilioꝛa
videbunt̄.Jn hoc aūt caplo duo facit:qꝛ pmo dat poſſibi
litatē ⁊ facilitatē ad laudes.Scđo ad augendum laudes.
Scđa ibi.(Petende aūt ex multis.)¶ Circa pmuʒ duo
facit.qꝛ pmo dat poſitatē ⁊ facilitatē ad laudāduʒ ex his
quę ſunt ꝓpinqua laudabilibus.Scđo facit hoc ex ipſis
opibus:quibus debet̄ laus.Scđa ibi.(Qm̄ aūt ex actio-
nibus laus.)¶ Circa pmū duo facit:qꝛ pmo pmittit intē
tionē ſuā.Scđo exequit̄ de intento.Scđa ibi.(Puta pu-
dicus.)¶ Dicit ergo:ꝙ ſi volumus hr̄e facilitatē ⁊ poſſi-
bilitatē ad laudādū ⁊ vituperādū:ſumenda eſt ꝓpinqua
exiſtentibus.i.debemus ſumere ꝓpinqua his:quę exiſtūt
laudabilia ⁊ vituperabilia tanq̄ʒ eſſent ad laudē ⁊ vitupe
riū.¶ Deinde cuʒ dicit.(Puta pudicū.)Exequit̄:⁊ duo
facit:qꝛ pmo exequit̄ de his:quę ſunt ꝓpinqua ſm ſe.Se
cundo exequit̄ de ꝓpinquis laudabilib9 per cōparationē
ad diuerſas regiones:⁊ diuerſa gn̄a hoīuʒ:⁊ diuerſas ciui-
tates.Scđa ibi.(Jntendere aūt opʒ.)¶ Circa pmū tria
facit:qꝛ ꝓpinqua laudabilib9:nō tn̄ ſimplr̄ laudabilia:tri
pliciter pn̄t diſtingui:qꝛ vel ſūt ſicut ꝓpinqua:qꝛ deficiūt
a laudabilibus:vel qꝛ aliquo mō aſſequunt̄ ea:vl̄ qꝛ ipoꝛ
tant ſuperexceſſum reſpectu ipſoꝝ:ideo tria facit:qꝛ pꝛi-
mo determinat de deficiētibus.ſcđo de aſſecutiuis.tertio
de excedētibus.Scđa ibi.(Et vnūqđq̄ʒ aūt.)Tertia ibi.
(Et eos qui exceſſibus.)Cōtinet̄ ſic pma ps.Bene dico:
ꝙ ſumenda ſunt ꝓpinqua laudabilibus tanq̄ʒ laudabilia
vtputa hominē bone frigiditatis ⁊ timidū:qꝛ talis nō de
leui eſt intēperatus:licʒ hoc nō agat ex electione:ſed ma-
gis ex cōplexione:qꝛ timidus:vel qꝛ timet male facere:de
bet tamē ipſuʒ laudare:tanq̄ʒ pudicū:⁊ caſtū.Et inſidiato-
rē:qꝛ nō palā iniuriatur alteri:⁊ miſerū qui timet iniuria
ri:debemus appellare dulcē:inſenſibileʒ aūt qui dolenda
nō ſentit:appellabimus manſuetū:⁊ vl̄r oēm deficienteʒ
a virtuoſo:ſi non valde ſenſibiliter deficiat tanq̄ʒ virtuo-
ſum laudare debemus. valde eniʒ eſſet difficile laudare
ſolū vere virtuoſos. ¶ Deinde cum dicit.(Unūquodq̄ʒ
autē.)Oſtendit hoc idē de aſſequētibus.ſemꝑ debemus
laudare ſm optimū:nā qꝛ ſimplicitatē videt̄ aſſequi ira:
qꝛ hoīes ſimplr̄ neſciunt cęlare irā ſuā:⁊ etiā aſſequit̄ ſim
plices quidā modus fatuitatis:qꝛ tales quādā fatuitateʒ
inſinuāt:eo ꝙ nō per cautelas incedunt:⁊ inania cū debe
mus vocare ſimplicē:elatū aūt ſuperbum vocemus:ma
gis detētū.i.magnanimū:⁊ ēt reuerēdū.¶ Deide cū dic.

¶ Et eos qui exceſſibus tanq̄ʒ in virtutibus exi
ſtentes:puta audacē foꝛtē:⁊ pꝛodigū liberalē
eteni videt̄ multis ſimulq̄ʒ paralogizatiuū:ex
cauſa.Si enim vbi non neceſſe periclitatiuus
multo magis vtiqʒ videbit̄ tibi honeſtuʒ:⁊ ſi
largitiuus quibuſcūqʒ ⁊ amicis:exceſſus eniʒ
virtutis omnes beneficiare.

¶ Oſtendit hoc idē de excedētib9 dicēs:ꝙ eos qui ſunt in
exceſſibus debemus laudare tanq̄ʒ exiſtētes in veritati-
bus:puta audacē debemus foꝛtē dicere:⁊ ꝓdigū liberalē.
Et ſubdit rōnē:qꝛ hoc videt̄ multis:ꝙ exn̄tes ſic in extre
mo ſunt in medio.Et dat cām quare videat̄ eis:cū ſubdit
ſimul paralogizatiuū etiā eſt ex cauſa:qꝛ ſimul cū hoc ꝙ
videtur multis:ratio eſt cā:quare illi paralogiçant̄:⁊ vide
antur hoc eis:qꝛ ſi aliqs vbi nō eſt:neceſſe ē periclitatiu9:
⁊ expectet opera foꝛtitudinis:mlto magis hoc videbitur
facere:ſi ibi videbit eſſe honeſtū:⁊ expediens talia fieri:⁊
qui eſt elargitiuus:quibuſcūq̄ʒ indifferēter:multo magis
bene faciet amicis:⁊ his quibus debʒ:nā oēs bn̄ficiare nū
cupant exceſſum virtutis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Jntendere aūt opʒ ⁊ apud quos laus:ſicut
enim Socrates dixit non difficile Atheniēſes
laudare:opʒ aūt ꝙ apud ſingulos honoꝛabile
tanq̄ʒ exiſtens dicere:puta apud Scitas:aut
apud Lacedemones:aut philoſophos.

¶ Oſtendit ſumere ꝓpinqua laudabilibus tanq̄ʒ laudabi
lia ꝑ cōparationē ad diuerſas ciuilitates:⁊ ad diuerſa ge-
nera hoīum ꝑꝑ qđ duo facit:qꝛ pmo facit hoc reſpectu di
uerſarū ciuitatū.Scđo ꝑ cōparationē ad diuerſa gn̄a ho-
minū.ibi.(Et quęcūqʒ.¶ Circa pmū duo facit:qꝛ pꝛimo
facit qđ dictū eſt.Scđo ex hoc cōcludit oē honorabile co

mendare quaſi honeſtū ⁊ laudabile ſm ſe. Scđa ibi.(Et totaliter honorabile.)¶ Propter p̄mū notādū: ꝙ mlta non ſunt laudabilia ſimplr̄: quę ſunt ꝓpinqua laudabilibus: qꝛ ſunt laudabilia apud aliquas gentes. nā nunq̄ȝ fama vino perditur: ideo ait intendere aut opꝫ apud quos laus. Sicut enī Socrates dicit: ꝙ nō eſt difficile Atheniēſes laudare inter Athenienſes: ſiquis ergo Athenis vellet laudare Athenienſes: qꝛ iter eos nō erat difficile: neqꝫ magnū ꝙ Athenienſes Atheniēſibus cōparati laudarentur: debent eos cōparare alijs ciuilitatibus: ⁊ vlr̄: qđ eſt honorabile apud ſingulos: opꝫ nos dicere: ⁊ ꝑficere tanq̄ȝ exn̄s vere honorabile: puta apud Scitas: aut apud Lacedęmones: aut apud ph̄os: qꝛ apud diuerſos diuerſa ſūt laudabilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et totaliter aūt honorabile īferre inhoneſtū quoniam videtur vicinum eſſe.

¶ Concludit ꝙ vniuerſalr̄ honorabile ⁊ laudabile apud diuerſos debemus inferre in honeſtū: vel ad honeſtū. nā debemus de eo loqui: ac ſi eſſet honeſtū: non quia tale vr̄ eſſe vicinum honeſto. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quecūqꝫ ſm ꝯueniēs: vtputa dignitas progenitorū ⁊ anteceſſorū: beatū enī ⁊ honeſtum poſſediſſe honorem.

¶ Docet nos ſumere ꝓpinqua laudabilibus per comparationē ad diuerſa genera hoīum. Et duo facit: qꝛ p̄mo oſtēdit qūo poſſumus laudare aliquē accipiēdo ꝯueniēs ſibi ſm ſuū genus. Scđo qūo poſſumꝰ facere hoc idē accipiēdo vero ꝯueniēs. Scđa ibi.(Aut p̄ter ꝯueniens.)Dicit ergo: ꝙ cū diuerſa ſint gn̄a hoīum: ⁊ a diuerſis diuerſa laudabilia ſm ꝯueniens pn̄t alicui attribui. Sunt enī attribuenda: puta dignitas progenitoꝶ ⁊ anteceſſoꝶ: qꝛ honū ⁊ honeſtū videt̄ poſſediſſe honorē in ſuis progenitoribus ⁊ anteceſſoribus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut p̄ter ꝯueniens ad melius ⁊ honeſtius: puta ſi fortunatus quidem moderatus: infortunatus autē magnanimus: aut maior factus melior: ⁊ in alijs operoſior: tale autēȝ: ⁊ qđ in futuris ex qualibus ad qualia: ⁊ qđ in olimpio vico anterius in ambobꝰ humeris hn̄s aſperſum: ⁊ qđ Simonidis patriſqꝫ viri ⁊ fratruꝫ exiſtens tyrannis dominatrix.

¶ Quia dixerat: ꝙ debemus laudare aliquē ſm ꝯueniēs: oſtendit qūo poſſumus laudare aliquē ſm nō ꝯueniens: Et duo facit: qꝛ p̄mo facit qđ dictū eſt. Scđo manifeſtat qđ dixerat per quędā geſta particularia. Scđa ibi.(Tale aūt ⁊ qđ.)Dicit ergo: ꝙ p̄ter ꝯueniens aliquis eſt laudandus referēdo hoc ad melius: ⁊ honeſtius: puta ſiquis ſit fortunatus: vt ſi ſit abundās in ciuili potētia: ⁊ in diuitijs debemus laudare ipſum: ꝙ ſit moderatus: qđ eſt p̄ter ꝯueniens: qꝛ raro comitat̄ modeſtia diuitias. Videntur enī diuitię expellere modeſtiā q̄ſi ad nō ꝯueniēs: ⁊ repugnās eis: ſic etiā ſi ſit infortunatus: debemus dicere: ꝙ eſt magnanimus: ⁊ ꝙ eſt maior ⁊ melior ide factꝰ: ⁊ ꝙ in alijs bonis operibus eſt operoſior q̄ȝ prius. ¶ Deinde cū dicit.(Tale aūt ⁊ qđ Ypſitracis.)Māifeſtat qđ dixerat per quędā geſta ꝑticularia dicens: ꝙ tale fuit geſtū qđ recitat Ypſicrates cū referebat de quodā īfortūato magnanimo: vnde dicebat ex qualibꝰ: ⁊ ad qualia poſſumꝰ cōparare ipſum. Et tale fuit geſtū in vico olimpio: vbi pictus erat hō hn̄s faciē humanā anterius: ⁊ in ambobus humeris habēs aſperſum. i. hn̄s piſcē. Eſt enī p̄ter ꝯueniēs ꝙ homo in mari: vbi nullas vires hꝫ: maximū portet pondus: ⁊ potiſſime maximū piſcē. Tale ēt fuit qđ Simonidis. i. qđ recitat Simonides de q̄dā muliere: ꝙ erat exiſtens tyrāniſſa. i. ꝙ erat dominatrix patris: ⁊ viri: ⁊ fratrū p̄ter ꝯueniēs enī eſt: ꝙ mulier dominet̄ viro: fratribus ⁊ patri. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ autē ex actionibus laus ꝓpriū: aut ſtudioſi: ꝙ ſm electionē tentandū oſtēdere agentem ſm electionē. Vtile aūt ſepe app̄ere egiſſe ſm electionē: ꝓpter qđ caſualia: ⁊ que a fortuna quaſi in electione ſumenduꝫ. Si enī multa ⁊ ſimilia afferant̄: ſignum virtutis eſſe videbuntur electiones.

¶ Docet nos poſſe laudare aliquē ex ipſis actionibus: quibꝰ debet̄ laus. Et duo facit: quia p̄mo facit qđ dictū eſt. Secūdo qꝛ actiones humanas nō ſolū reſpicit exclamatiuū: ſed etiā deliberatiuū: ex ꝯueniētia ⁊ ꝓportione exclamatiui ad deliberatiuū docet nos laudare: ⁊ vituperare. Secunda ibi.(Habet aūt cōem ſpēm.)¶ Circa p̄mū duo facit: qꝛ p̄mo docet nos aliquē comēdare ex ipſis actionibus: quę maxime elucidant virtutē. Scđo docet hic ex quibuſdā circū adiacentibus: quę cōiecturaliter virtutē ⁊ bonitatē inferunt. Scđa ibi.(Quę aūt ſunt.)¶ Itē p̄ria pars diuidit̄ in duas: qꝛ p̄mo facit qđ dictū eſt. Scđo ex diffōne laudis oſtendit: ꝙ operibus potiſſime debet̄ laus. Secunda ibi.(Eſt aūt laus.)Dicit ḡ qꝛ ex actiōibus laus ſumitur: ⁊ ſtudioſi ſiue boni ſit propriū agere ſm electionē: ſi volumus aliquē laudare tentandū eſt oſtendere ipſum eſſe agentē ſm electionē: ad oſtendendum aūt apparere egiſſe ſm electionē vtile eſt oſtēdere qđ hic ſepe fecit. vn̄ caſualia: ⁊ quę ſunt a fortuna ſunt ſumēda quaſi eēnt facta ex electione: quaſi ferant̄ multa talia ⁊ ſimilia: videbitur eſſe ſignū virtutis ⁊ electionis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autē laus ſermo elucidās magnitudineꝫ virtutis. Oportet igit̄ actiones oſtēdere qūo tales. Cōmendatio autem operum eſt.

¶ Oſtendit ex diffinitione laudis opera eſſe ꝓprie laudabilia: ⁊ dicit ꝙ laus eſt ſermo elucidās magnitudinē virtutis. Et qꝛ ex magnitudine actionū īſinuat̄ magnitudo virtutis. Si volumus aliquē cōmēdare: opꝫ nos oſtendere qūo actiones ſunt tales. ideſt qūo ſunt bone ⁊ laudabiles qꝛ cōmendatio ⁊ laus operū eſt ꝓp̄e loquēdo. ¶ Dei. c. d.

¶ Que aūt circa v̄tutē ad fidē laudāt̄: puta ingenuitas: ⁊ diſciplina. Veriſimile enim ex bonis bonum: ⁊ ſic nutritum talem eſſe.

¶ Docet nos aliquē laudare ex his: quę circūadiacēt v̄tuti ⁊ bonitati: aut ex eo: ꝙ quis eſt bene natus: ⁊ bene diſciplinatus. Et duo facit: qꝛ primo facit qđ dictū eſt. Scđo concludit eſſe quandā proportionē inter opera reſpectu virtutis ⁊ bonitatis filiorū reſpectu ꝓgenitoꝶ. Secūda ibi.(Propter qđ ⁊ cōmēdamus.)Dicit ergo: ꝙ quę ſūt circa virtutē. i. circū adiacentia virtuti ſunt ſumenda ad fideꝫ faciēdā de aliquo laudando: puta ingenuitas: vt ꝙ hō ſit bene natus ⁊ diſciplinatus: vt ꝙ aliquis fuerit ſub bona diſciplina poſitus: ⁊ bonis magiſtris ſubiectus: qꝛ veriſile ⁊ ꝓbabile eſt ex bonis progenitoribus bonū filiū quātuꝫ ad ingenuitatē: ⁊ ſic nutritū ſub bonis magiſtris eē talē. eſſe bonū: ⁊ hoc quātū ad diſciplinā. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Propter qđ ⁊ cōmēdamus eos: qui egerūt opera. Opera aūt ſigna habitus ſūt: qm̄ laudamus vtiqꝫ ⁊ eos qui non egerunt: ſi crediderimus

mus eſſe tales: beatificatio aūt ⁊ felicitatio his quidē eadem: his aūt nō eadem: ſed ſicut felicitas virtutē: ⁊ felicitatio continet hec.

¶ Oſtendit eſſe quādam ꝓportionē: ⁊ conuenientiā inter opa reſpectu virtutis: ⁊ bonitatē filioꝝ reſpectu virtutis ⁊ bōitatē filioꝝ reſpcū ꝓgeitoꝝ. nā hoīes boni ſſ cā opeꝝ bonoꝝ: queadmodū patris filiorū. Unde in 3° ethicorum ſcribit: ꝙ non eſt ōdm hoiem nō eſſe pncipiū ⁊ ꝓgenitorē operationū: queādmodū ⁊ natoꝝ. ſic ergo ex virtute ⁊ bonitate hoīs arguit̄ bonitas operū: ⁊ ecōuerſo. ita ex bonitate parentū ꝓbabile eſt arguere bonitatē filiorū: ⁊ ecōuerſo. Jdeo ait pħs ꝓpter qd: q̄ cōmendamus eos q̄ egerunt: q̄ opera ſunt ſignū habitus: ita ꝙ ex operibus arguimus virtutē: ⁊ laudamus eos qui nō egerunt: ſi crediderimus eos eſſe tales. id eſt virtuoſos ⁊ bonos: ꝓpter qd ecōuerſo virtus arguit bonitatē operis: ita ſupplendū eſt ꝙ poſſumus cōiecturari ex bonitate parentū bonitatē filiorū: ⁊ econuerſo. Jdeo ſubdit: ꝙ cū beatificatio: ⁊ fęlicitas ⁊ libertas: vt hꝫ alia lrā: his quidē ſunt eadē: his aūt non eadē: q̄ ſi referrimus fęlicitatē. i. bonā operationē: ⁊ bōa pncipia ſua vt in virtutes: ⁊ referimus bonā natiuitatem in ſua pncipia vt in parentes: inuenimus in hoc cōuenire bonā natiuitatē cū bona operatiōe: q̄ vtraqꝫ eſt vno mō eadē ſuis pncipijs: alio mō nō eadē: ideo ſubdit: ꝙ ſicut fęlicitas cōtinet veritatē: ita fęlicitatio. id eſt liberalitas ſiue bona natiuitas continet hec. i. bonitatē progenitorū.

Habet autē cōmunē ſpeciem laus conſilijs. Que in conſulendo ſupponeret̄ vtiqꝫ hoc trāſpoſita locutione cōmendatio fuit. Cum igit̄ habemus que opꝫ agere: ⁊ quē ⁊ qualem quendam opꝫ eſſe hoc velut ſuppoſitiones dicens locutione tranſponi oportet ⁊ vtere.

¶ Jn pte iſta pħs dat nobis quēdā facilitatē ⁊ poſſibilitatem ad laudandū ex cōuenientia ⁊ ꝓportione quā habet laudatiuū negatiuū cū ōbiliberatiuo. Et tria facit: q̄ prio facit qd dictū ē. Scđo manifeſtat qd dixerat. Tertio reddit nos attentos qd debeam⁹ ſupponere in laude: ⁊ quid in cōſilijs. Scđa ibi. (Puta ꝙ nō opꝫ.) Tertia ibi. (Quātū laudare velis.) ¶ Propter pmū notandū: ꝙ in ꝯſilijs ſupponimus bonū ⁊ cōferens: ⁊ arguimus opera: vt quia bonū eſt eſſe virtuoſos: conſulimus vt bene operemur: in laude eſt ecōuerſo: ſupponimus opa: vt q̄ iſte talia operatus eſt: ⁊ arguimus bonitatē. vn̄ laudamus ipſum tanq̄ bonū: ideo ait: ꝙ laus habꝫ quādā cōem ſpēm. id eſt quandā ꝯuenientiā in cōſilijs: q̄ quę in ꝯſilijs ſupponūt̄: vtiqꝫ hoc tranſpoſita locatione fuit comendatio. id eſt laudant̄ vt ſi habeamus quę opꝫ agere: ⁊ qualē: ⁊ quēdā opꝫ eſſe. tunc hoc. ſ. bonitas: ſiue bona in cōſilijs ſunt: velut ſuppoſitiones: ſi in laudibus oportet tranſponi hęc dicta: ⁊ vtere ſm locationem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Puta ꝙ non oportet magna ſentire in his: q̄ ꝓpter fortunaꝫ. ſed in his que ꝓpter ſeipſuꝫ. Sic quidē igitur dictum ſupponere valet: ſic autē laudē magnā ſentiens nō in his: q̄ exiſtūt pp fortunā: ſed in his: que ꝓpter ſeipſum.

¶ Manifeſtat qd dixerat dicēs: ꝙ ſi nō opꝫ multa ſentire id eſt hoiem gloriari in his: quę ſunt ꝓpter fortunā: ſed in his quę ſunt ꝓpter ſeipſum: iſto modo aliqs erit ſentiens magna ſm laudem: ſiue aliquē poterimus laudare: nō in his quę exiſtent ꝓpter fortunā: ſed in his quę ꝓpter ipſuꝫ igit̄ in laude ſupponimus opera bōa: quę ſunt nobiſipſis: ⁊ arguimus bonum ⁊ laudabile in conſilijs econuerſo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare cuꝫ laudare velis: vide qd vtiqꝫ ſuppōas: ⁊ qn̄ ſuppōere: vide qd vtiqꝫ laudabis: locutio autem tranſpoſita erit ex neceſſitate: quādo hoc quidem prohibens aut non prohibens tranſponatur.

¶ Reddit nos attentos ad cogitandū quid ſit ſupponēdū in laude dicens. Et cū laudare velis aliquē vide. i. diligēter attēde: quid vtiqꝫ ſupponas: ⁊ ecōuerſo quādo ſuppōnere volueris: vide quid vtiqꝫ laudabis: q̄ ex neceſſitate erit locutio tranſpoſita in conſilio ⁊ laude. nā cū per conſiliū eris ſuppones bonū ⁊ laudabile: ꝓpter qd eris ꝓhibēs quę abducūt ab illo bono: ⁊ non ꝓhibens quę inducunt tranſponat̄ locutio: ⁊ erit laudatiua: vt ſupponat̄ ꝙ quis fecerit opera non prohibenda: ⁊ arguatur bonitas ⁊ laus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uerūtamē aūt ⁊ multis augmentatiuis: puta ſi ſolus: aut primus: aut cum paucis: aut ꝙ maxime fecit. Oia eni honeſta: ⁊ que ex tēporibus: ⁊ tēporaneitatib⁹. hoc aūt ſꝫ cōueniēs. Et ſi ſepe idem dixerit. Magnū eni ⁊ nō a fortuna: ſed propter ſeipſum vtiqꝫ videbitur. Et ſi decentia: ⁊ honorantia: que ꝓpter hūc inuenta ſunt ⁊ cōſtituta: ⁊ in quē prima cōmendatio fcā fuit: puta ad Jppolocū: ⁊ Armodiū: ⁊ ariſtogecconē in foro ſtatui. Simil'r in cōtrarijs.

¶ Docet nos augumentare negociū laudatiuū. Et duo facit: q̄ primo facit qd dictuꝫ eſt. Scđo oſtēdit ꝙ licꝫ augumentatio poſſit ad omne negociū valere: potiſſime tamē valet ad exclamatiuū. Scđa ibi. (Cadit autē rōnabil'r.) Circa pmū duo facit: q̄ pmo docet nos augumentare negociū laudatiuū: quādo ſcimus facta bona: ⁊ opera laudādi. Scđo qn̄ neſcimus. Scđa ibi. (Et ſi non ad eundem.) Circa pmū ponit qnqꝫ cōſiderationes. Quarū pria ſumitur per cōparationē ad alios hoīes. Scđa ꝑ cōparationeꝫ ad ętates. Tertia ſm virtutē. Quarta ſm bona acquiſita ⁊ inuenta. Quinta ſm dignitatē. Scđa ibi. (Et quę ex tēporibus.) Tertia ibi. (Et ſi ſępe.) Quarta ibi. (Et ſi detētia.) Quinta ibi. (Et in quē poſt.) Prima cōſideratio talis. Cuꝫ oſtendimus aliquē laudandū: ſi volumus augumentare laudē eius poſſumus vti multis augumētatiuis puta ſi illū: ꝓpter qd laudat̄ fecit ſolus: aut pmus: aut cuꝫ paucis: aut ſi habuit multos ſocios inter cęteros ipſe maxime ad illud. oīa eni iſta ſūt honeſta: ⁊ laudabilia. Patet aūt iſtā augumētationeꝫ ſūmi ſm ꝙ quis cōparat̄ ad alios hoīes: poſſet aūt qui vellet in tot ꝯſiderationes hāc ꝯſiderationē diuidere: quot ſunt modi aſſignati ad comēdandū aliquē reſpectu ſuoꝝ. Scđa talis. Et cōſideranda ſunt ex tēporibus: ⁊ tēporaneitatibus. i. ex horis: vt habet alia lra: eo ꝙ aliqd nō eſt valde laudādū ſimplr: ſed per cōparationē ad diuerſa tempora: ⁊ ad diuerſas horas eſt valde laudandū: vt oīa hęc: ſunt couenies. i. cōueniūt augumento laudis. ¶ Tertia talis eſt: augumentanda laus ex eo ꝙ aliquis fecit aliqd magnū ſepe: nō a fortuna: q̄ h̄ vtiqꝫ videbit̄ eſſe ꝓpter ſeipſum: ſiue ꝓpter electionem: ſiue ꝓpter virtutē. ¶ Quarta talis eſt: ꝙ eſt augumentāda laus alicuius ꝓpter bōa: quę habemus ab ipſo: vt ſi decentia: ⁊ honorantia ꝓpter ipſum ſunt inuenta: ⁊ ꝯſtituta.

¶ Quinta talis ꝙ laus alicuius eſt augumentanda pro‑pter dignitatē: vt ſi prima cõmendatio facta fuit in ipſuꝫ. puta ad Ippolocũ: ⁊ Armodiũ: ⁊ Ariſtogeconē in foro ſtatui: qꝛ forte tales in foro ⁊ publico ꝓpter cõmendationeꝫ fuerũt adducti: vel forte melius: vt dicit̃ ſonare. l. arabica qꝛ iſti ſurrexerunt ⁊ ſteterũt in foro ⁊ in publico: ⁊ primo laudauerũt quẽdã: quę fuit maxima laus: addit etiã qꝛ ſimiliter eſt in cõtrarijs: qꝛ ſicut poſſumꝰ augmentare laudes: ita poſſumus augumẽtare vitupia. ¶ Deide cũ dicit

¶ Et ſi nõ ad eundē abundes: ad alios viciſſiꝫ regredi: qđ quidē ⁊ Socrates faciebat ꝓpter conſuetudinē ⁊ incõſuetudinē iuſte loquendi. Opꝫ aũt ⁊ ad glorioſos cõferre: augmẽtatiuũ enim ⁊ honeſtum: ſi ſtudioſis melior.

¶ Oſtendit nos augumẽtare negociũ laudatiuũ: quando neſcimus abundare in narrando opera laudandi dicens: ꝙ ſi ad eundē qui laudari debꝫ non habentes: vt quia neſcis multa ⁊ magna de ipo narrare: debes regredi viciſſiꝫ ipſum cõparando ad aliquos: qꝛ vnum opus etiam: ſi modicum ſit: videt̃ valde laudabile: quoniã in illo multi ſuperãt̃: qđ qdē faciebat Socrates ꝑꝑ ꝯſuetudinē ⁊ icõſuetudinē iuſte loquẽdi: qꝛ ꝯparãs eos ꝯſuetos iuſtę loqui ad multos: qui nõ ſic conſueuerant: laudabat illos multum. Unde alia littera habꝫ: ꝙ īducebat iudicia ſuper mores. nam aſſuetus iuſte loqui pertinet ad iudiciũ: ⁊ qui ſic eſt iudicatiuus: videt̃ debere laudari ſuper alio: qui nõ aſſueſcit ad talia: quantũcunqꝫ ſit boni moris: addit autem ꝙ laudandũ debemus conferre ⁊ cõparare ad hoies glorioſos: ⁊ famoſos: ⁊ videt̃ eſſe valde honeſtũ ⁊ augumentatiuũ laudis: ſi aliqs ſit melior ſtudioſis. ¶ Deide cũ dicit

¶ Cadit autem rationabilr̃ augmẽtatio in laudes: in excellentia eni eſt. Excellentia autē bonorũ eſt: propter qđ ⁊ ſi nõ ad glorioſos: ſed ad multos oportet comparare: quoniã excellētia veri inſinuare virtutem.

¶ Oſtendit ꝙ augumẽtatio eſt ꝓpa laudatiui negocij. Et duo facit: qꝛ prĩo facit qđ dictũ eſt. Scđo gratia huius cõcludit de qbus: cui negotio appropriari debeat. Scđa ibi. (Totalr̃ autē ſpecierũ.) Dicit ergo pmo: ꝙ rationalr̃ augumentatio potiſſime eſt excellentiſſima: qꝛ hic augumētare eſt excelere: excellentia aũt potiſſime eſt harũ: quibꝰ debet̃ laus: ideo addit ꝙ opꝫ cõparare laudãdũ ad glorioſos: in quibus eſt excellentia intēſiue: ⁊ ſi nõ ad glorioſos ad multos: in quibus eſt excellẽtia extenſiue: ſemꝑ enim excellentia videt̃ inſinuare virtutem: cuius laus eſt elucidatiua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totalr̃ aũt ſpecieꝝ cõmuniũ augmentatio orationibus quidē conueniẽtiſſima exclamatiuis: actiones enim confeſſas accipiunt. Quare reſtat magnitudinē ſupponi: ⁊ pulchritudinem. Exempla auteꝫ deliberatiuis ex prius factis enim diuinãtes futura iudicamus. Enthimemata aũt diſceptatiuis: cauſam eni ⁊ oſtēſionem maxime recipit factũ ꝑꝑ euidētiam.

¶ Oſtendit quę cõmunia cui negotio approprient̃. nam augumẽtatio: quę eſt quid cõmune: appropriat̃ potiſſime laudatiuo. Exemplũ vero deliberatiuo: ⁊ enthimema diſceptationi: ideo ait ꝙ augumẽtatio: quę eſt ſpecierum cõmuniũ omnibus orationibus: qꝛ ad oia negocia adaptari poteſt: totalr̃. ideſt vniuerſalr̃ eſt cõueniẽtiſſima exclamatiuis: qꝛ exclamãtes accipiunt actiones confeſſas. i. manifeſtas. ¶ Itē nihil aliud reſtat: niſi ſupponere magnitudinem ⁊ pulchritudinē operatiõis: dando illas actiones cõfeſſas eſſe magnas: ⁊ ex hoc cõcludere magnitudines laudis. Exempla autē valent deliberatiuis: qꝛ ex proprijs factis indicamus diuinantes futura: qđ tempus deliberatio reſpicit. Enthimemata aũt ſunt potiſſime vtilia diſceptationi: qm̃ ⁊ oſtenſionē maxime reſpicit factũ ꝓpter euidētiam. ideſt ad hoc qđ appareat euidēs. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Ex quibus quideꝫ igitur laudes ⁊ vituperia dicunt̃ fere: ⁊ ad equalia reſpicientes opꝫ laudare ⁊ vituperare: ⁊ ex quibus cõmendatiões fiunt ⁊ opprobria hec ſunt. Habitis eniꝫ his: quorum contraria manifeſta: vituperium aũt ex contrarijs eſt.

¶ Epilogat dicēs: ꝙ ex quibus fere dicunt̃ omnes laudes ⁊ vituperia: ⁊ ad qualia reſpicientes opꝫ laudare ⁊ vituperare: ⁊ ex quibus fiunt cõmendationes: ⁊ opprobria: hec ſunt quę dicta ſunt. Uerũ qꝛ quaſi per totũ tractatũ iſtuꝫ ſolũ mentionē fecerunt de laudabilibus: ⁊ non de vituperabilibus: ideo ait ꝙ his. ideſt laudabilibus habitis. ideſt manifeſtis: eorũ cõtraria manifeſta ſunt: quia qui bñ diffinit cõtraria cõſignificat: ⁊ qꝛ vituperiũ eſt ex cõtrarijs. manifeſta ſunt etiam vituperabilia.

De accuſatiõe ⁊ defenſiõe: ⁊ quot ⁊ quibꝰ oportet fieri ſyllogiſmos habitu vtiqꝫ erunt dicere.

¶ Poſtq̃ phs determinauit de negotio deliberatiuo ⁊ exclamatiuo. hic determinat de diſceptatiuo. Et duo facit: quia primo continuat ſe ad dicenda. Scđo exequitur de intẽto. Scđa ibi ſtatī poſt. (Oportet itaqꝫ accipere tria.) Dicit ergo: ꝙ his determinatis habitu. ideſt conſequenter erit vtiqꝫ dicere ex quot: ⁊ ex quibꝰ oportet fieri ſyllogiſmos de accuſatione ⁊ defenſione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet itaqꝫ accipere tria: vnũ quidam: ⁊ quot gratia iniuſta faciunt. Secũdum autem qualiter ipſi diſpoſiti. Tertiuꝫ vero in quales ⁊ quomodo ſe habentes.

¶ Exequitur de intento: ad cuius euidentiã notandũ: ꝙ ſicut in deliberatiuo negocio prius fuerunt diffinita: ⁊ diuiſa conſiliabilia: ⁊ fuerunt manifeſtę partes fęlicitatis: ⁊ ipſa fęlicitas: per quę eſt exhortatio. Et poſtea fuerũt poſitę ꝓpoſitiones ⁊ ęlemẽta de bono ⁊ conferēte: ⁊ de annexis in laudatiuo: quaſi idem modus tenebat̃: ſic in diſceptatiuo prius īueſtigat phs: quoꝝ gratia fit iniuſtũ: ⁊ qualr̃ ſe habentes iniuſta faciant: ⁊ quelibꝫ: quę ſunt quaſi pręambula ad tale negociũ. Scđo determinat de iuſto ⁊ iniuſto ⁊ annexis. Scđa ibi. (Iniuſtitias aũt oẽs ⁊ iuſtitias diuidamus.) Circa primum tria facit: qꝛ primo dicit tria eſſe accipiēda ſi volumus determinare de iudicatiuis: ⁊ oſtēdit quę ſunt illa tria. Scđo oſtēdit ꝙ anteq̃ illa tria oſtēdant̃ eſt diffinienda iniuſticia. Tertio poſita diffinitione iniuſtitię: ⁊ declarata reſumit prędicta tria: ⁊ determinat de eis. Scđa ibi. (Reliquuꝫ aũt dicere.) Dicit ergo: ꝙ ſi volumus tractatũ facere de diſceptatiõe: opꝫ nos tria habere. vnũ quidē quę ⁊ quot ſunt illa: quoꝝ gratia hoīs faciant iniuſta. Scđm aũt qualiter ipſi faciētes iniuſta ſint diſpoſiti. ideſt quõ ſunt ſe habentes. Tertiũ vero in quales. ideſt cõtra quales: ⁊ cõtra quos: ⁊ quõ ſe habentes homines faciunt iniuſta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Diffinientes

❡ Diffinientes igitur iuſtitiaꝫ facere dicimus conſequenter.

❡ Oſtendit ꝙ anteq̃ iſta tria declarent̄: eſt danda diffinitio iniuſtitie. Et tria facit: quia p̄mo facit quod dictuꝫ eſt. Sc̄do diffinit iniuſtitiam. Tertio declarat diffinitionem eiꝰ. Sc̄da ibi. (Sit itaqꝫ iniuſtitia.) Tertia ibi. (Lex aūt eſt.) Dicit ergo p̄mo: ꝙ diffinientes iniuſtitiam facere dicimus cōſequenter: quaſi dicat: ꝙ p̄us vult diffinire iniuſtitiam. Et poſtea conſequenter declarabit tria: que dicta ſunt. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Sit itaqꝫ iniuſtitiam facere ledere volenteꝫ preter legem.

❡ Diffinit iniuſtitiam: ſiue iniuſtitiā facere dicens: ꝙ iniuſtitiam facere eſt ledere volentem preter legem: quia ex hoc aliquis eſt iniuſtus: quia voluntarie ledit alium: non vt lex dicit. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Lex autem eſt hec quidē propria. hec autem cōmunis. Dico aūt propria: ſm̄ quā ſcriptam ciuiliter innuunt. Cōem autē quecūqꝫ nō ſcripta apud omnes videntur eſſe confeſſa.

❡ Declarat diffinitionē dictā: ꝛ q2 in diffinitiōe facta fuit mentio de lege: ꝛ de voluntate: ideo tria facit: q2 p̄mo dat nobis noticiā legis. Sc̄do declarat quid eſt voluntariuꝫ. Tertio concludit diffinitionē dictā tanq̄ bene dataꝫ. Secunda ibi. (Volentes aūt faciunt.) Tertia ibi. (Que aūt elegit.) Dicit ergo p̄mo: ꝙ lex hec quidē eſt ꝓpria: vt lex ciuilis: ſiue ius poſitiuū: ſiue ius ſcriptū. Hec aūt eſt cōis vt lex nō ſcripta: ſiue lex nālis: que eſt eadem apud oēs. Ideo ſubdit: dico aūt ꝓpria: ſm̄ quā ſcriptā: ſiue ciuil'r viuitur. Cōem autēꝫ legem voco quecūqꝫ non ſcripta apud oēs vīr eſſe cōfeſſa. ideſt manifeſta. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Volentes autēꝫ faciunt quecūq̄ ſcientes: ꝛ non coacti: quecūqꝫ quidem igitur voluntarij omnia eligētes: quecūqꝫ autē eligētes ſciētes oīa. Nullus enim eligit qđ ignorat.

❡ Declarat qđ eſt voluntariū dicens: ꝙ volentes faciunt. ideſt voluntarie agunt: quecunqꝫ faciunt ſcientes: ꝛ non coacti: oſtenſum enim eſt in 3° ethicoꝝ ignorantiam ꝛ coactionē opponi voluntario: ideo ſubdit: ꝙ quecūqꝫ faciūt homines voluntarij: oīa talia faciunt eligentes: quecūqꝫ aūt faciunt eligentes: oīa talia faciunt ſcientes: q2 nullus eligit qđ ignorat: ergo ad voluntariū ſequit̄: ꝙ nō ſit ignoratum: ꝛ multo magis ꝙ nō ſit coactū: q2 directius opponitur coactū voluntario q̄ ignorantia. ❡ Deīde cū dic̄.

❡ Propter que eligit aūt neceſſe ꝛ praua facere preter legem malitia eſt ꝛ incōtinentia.

❡ Concludit diffinitionē dictam tanq̄ bonum. Et duo facit: q2 primo facit quod dictum eſt. Sc̄do qđ dixerat manifeſtat per multa exempla. Dicit ergo: ꝙ aliqua malitia ꝛ incōtinentia eſt illud: vel illa: ꝓpter q̄ aliquis eligit nocere. ideſt voluntarie nocet: ꝛ eligit praua facere preter legem. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Si enim aliqui habēt malitiā: aut vnam: aut plures circa hec: circa que mali exiſtunt entes iniuſti ſunt: puta illiberales quidē circa pecunias. Intemperati aūt circa corporis delectationes. Molles aūt circa deſidioſa. Formidoloſus aūt circa pericula: periclitantes eni deſerunt ꝓpter timorem. Ambitioſus autē ꝓpter honorē. Furioſus aūt ꝓpter iram. Contentioſus aūt ꝓpter victoriā. Amarus aūt ꝓpter punitionē. Inſipiens aūt ꝓpter decipi circa iuſtū ꝛ iniuſtum. Inuerecūdus ꝓpter paruipenſionem glorie. Similiter aūt ꝛ alioꝝ vnuſquiſqꝫ circa vnūquodqꝫ ſubiectoꝝ: ſed de his quidē palā ex his: que circa virtutes ſunt dicta. Hec autem que circa paſſiones dicuntur.

❡ Manifeſtat qđ dixerat per multa exempla dicens: ꝙ ſi aliqua habeant malitiā vnā: aut plures: iniuſti ſunt. ideſt iniuſtitiam faciunt circa hec: circa que mali exiſtūt entes ideſt circa que mali ſunt: puta illiberalis facit iniuſtitiaꝫ: ꝛ iniuriatur alteri circa pecunias: intemperatus aūt circa delectationes corporis. mollis autem circa deſidioſa: q2 non vult laborare. formidoloſus circa pericula. Unde tales cum ſunt in bello ꝓpter timorē fugiunt ꝛ deſerunt ſocios ſuos periclitantes. Ambitioſus aūt ꝓpter honorem. furioſus ꝓpter iram. contentioſus ꝓpter victoriam. amarus. i. iracundus ꝓpter punitionem. inſipiens: quia neſcit iniuſtum vel iuſtum. inuerecundus autē q2 paruipendit: ꝛ nihil curat de gloria: nec de fama. Sil'r aūt vnuſquiſqꝫ alioꝝ circa vnūqđqꝫ ſubiectoꝝ: q2 ſm̄ ꝙ homo eſt ſubiectus alij: ꝛ alij malitie: ſic ꝓpter aliud ꝛ aliud iniuſta facit: Addit aūt ꝙ de his quidē eſt nobis palam: ꝛ manifeſtuꝫ ex his: que dicta ſunt circa virtutes quantū ad librū ethicoꝝ. Hec aūt ex his que dicunt̄ circa paſſiones quantuꝫ ad ſcōm huius. ❡ Notandū aūt: ꝙ iniuſta facere quātuꝫ ad omnē maliciā vel eſt ꝓpter paſſiones: ſicut incontinēs luxuriat̄: vel eſt ꝓpter habitū ſm̄ ꝙ intemperatus talia agit. Ea aūt que proueniūt ex habitu maxime ſunt oſtēſa in libro ethicoꝝ: vbi determinat̄ de virtutibus: que vero proueniūt ex paſſione: q2 de paſſionibus magis determinatur in ſcōo huius q̄ in alio libro morali: ideo remittit nos ad ſcōm librum: per quē ſcire poterimus: quo ex paſſionibus iniuſti proueniunt. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Reliquum auteꝫ dicere: cuius gratia: ꝛ quo modo iniuriantur: ꝛ quibus.

❡ Reſumit illa tria: de quibus intendit determinare. Et duo facit: ꝛ primo facit quod dictū eſt. Sc̄do exequit̄ de eis. Sc̄da ibi. (Primo quidē igit̄.) Dicit ergo: ꝙ dicebat̄ ſuperius: ꝙ poſita diffinitione iuſtitie: conſequēter erat dicere de illis tribus. de quibus mētionē feceramꝰ. Poſtq̄ diffiniuimus iniuſtitiā: rōnabil'r eſt reliquuꝫ dicere dicta tria. vꝫ. cuius gratia: ꝛ ꝓpter quas cauſas hoīes iniuriant̄: ꝛ quō ſe hn̄t: ꝛ quibus iniuriant̄. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Primo quideꝫ igitur diuidamus que appetentes: ꝛ que fugiētes conantur iniuriari. Palam enim ꝙ accuſanti quidem conſideranduꝫ quot: ꝛ que eorum aduerſario exiſtāt: que appetentes omnes proximo iniuriātur defendēti aūt quot: ꝛ que horum non exiſtant.

❡ Exequit̄ de dictis tribus: ideo tria facit: q2 primo inueſtigat: ꝓpter que hoīes iniuriāt̄. Sc̄do quō diſpoſiti iniuriant̄. Tertio in quos: ꝛ cōtra quos iniuriā faciunt. Sc̄da ibi. (Qual'r aūt habētes.) Tertia ibi. (Iniuſta autem faciūt.) Circa primū duo facit: q2 primo continuat ſe ad dicenda. Sc̄do inueſtigat propoſitū. Sc̄da ibi. (Oēs auteꝫ omnia agunt.) Dicit ergo: q2 primo vult diuidere: que appetentes: ꝛ que fugientes hoīes conant̄ iniuriari: quia hec ſciendo manifeſtū erit ꝓpter quas fit iniuria. Addit autē ꝙ hec determinare pertinet ad diſceptatiuū negotiuꝫ: q2

accuſanti ꝯſiderãdũ eſt quot ⁊ quę de numero horũ: quę appetẽtes hoĩes iniuriant̃ proximo: exiſtũt in aduerſario vt ſi in aduerſario ſit incontinẽtia: ꝓpter quã iniuriet̃ ꝓximo quãtũ ad vxorẽ: aut in eo ſit illiberalitas: ꝓpter quã iniuriet̃ quantũ ad pecuniã: ⁊ ſic de alijs: defendenti aũt econtrario reſtat oſtendere: ⁊ quę horum non exiſtant.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnes aũt oĩa agunt: hec quideʒ non propter ſeipſos: hec quidẽ ꝓpter fortunaʒ agunt hec aũt ex neceſſitate: hec quidẽ ex violentia: hec aũt natura. Quare oĩa quecũqʒ nõ ꝓpter ſe agunt: hec quidẽ a fortuna. Hec auteʒ natura: alia vero violentia.

¶ Inueſtigat propoſitũ: circa quod duo facit: quia primo inquirit ꝓpter quas cauſas hoĩes agunt: oſtendens quia nunq̃ʒ eſt voluntaria electio niſi ſit ꝓpter conferẽs: aut ꝓpter delectabile: ⁊ qꝛ nõ iuſta facimus niſi ex eo qꝺ voluntarie agimus. Ideo ſcꝺo cõcludit ſumendũ eſſe quot ⁊ q̃lia ſunt conferentia: ⁊ delectabilia: vt ſciamus ꝓpter qꝺ: ⁊ ꝓpter quę habʒ eſſe iniuria. Scꝺa ibi. (Sumẽdũ ergo conferentia ⁊ delectabilia.) Circa primũ tria facit: qꝛ primo diſtinguit omnes cauſas: ꝓpter quas homines agũt. Scꝺo oſtendit ꝙ talia aſſignare eſt ſuperfluũ. Tertio determinat de vnaquaqʒ illarũ cauſarũ ſpecialr̃. Secunda ibi. (Et diuidere aũt quę agunt̃.) Circa primũ duo facit qꝛ p̃mo pręmittit quandã cõmunẽ diuiſionem. vʒ. ꝙ oẽs agunt oĩa aut non propter ſeipſos: aut ꝓpter ſeipſos. Secundo ſubdiuidit vtrũqʒ membrũ. Scꝺa ibi. (Eorũ aũt quę non ꝓpter.) Circa qꝺ tria facit: qꝛ primo diuidit quę non agunt hoĩes propter ſeipſos. Scꝺo concludit oẽs cãs ꝓpter quas hoĩes agunt eſſe ſepteʒ: ⁊ enumerat illas. Prima ibi. (Quęcunqʒ autem ꝓpter ſe.) Scꝺa ibi. (Quare oĩa quęcũqʒ.) Dicit ergo p̃mo: ꝙ eoꝝ quę nõ facit homo ꝓpter ſe: vt ea quę non eſt in ipſo facere: ⁊ non facere: hec quidẽ ſunt a fortuna: hec aũt ex neceſſitate: ⁊ ea quę ſunt ex neceſſitate diuidunt̃: quia hec ſunt violentia. hec autẽ a natura. vniuerſalr̃ ergo oĩa quęcũqʒ hoĩes non agunt ꝓpter ſe tripl̃r diuidunt̃: quia hęc ſunt a fortuna: hec a natura: alia vero a violentia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quecũqʒ aũt propter ſe: ⁊ quoꝝ ipſi cauſa: hec quidẽ ꝓpter conſuetudinẽ. hec aũt ꝓpter appetitũ: ⁊ hec quidẽ ꝓpter non rationalem. Eſt autẽ voluntas cum rõne appetitus. Nullus enĩ vult niſi cum putauerit eſſe bonuʒ. Irrationales aũt appetitus ira ⁊ cõcupiſcentia.

¶ Diuidit ea: quę homines per ſe faciunt oſtendẽs ea eſſe quattuor. ideo ait: ꝙ quęcunqʒ homines ꝓpter ſe agunt: ⁊ quorũ ipſi ſunt cauſa: hęc quidẽ ſunt ꝑꝑ conſuetudinem: hęc autẽ ꝓpter appetitũ: ⁊ ea quę ſunt ꝓpter appetitum rationalem: vt ꝓpter voluntatẽ. hęc autẽ non ꝓpter rationales. Eſt enim voluntas appetitus cum ratione: ⁊ nullus vult aliquid: niſi putauerit illud eſſe bonũ: rurſuʒ irrationalis appetitus ſunt ira ⁊ cõcupiſcentia. ¶ Deĩde. c. d.

¶ Quare oĩa quecũqʒ agunt neceſſe eſt agere per cauſas ſepteʒ: ꝓpter fortunã: ꝓpter violẽtiam: ꝓpter naturã: ꝓpter conſuetudinẽ ꝑꝑ rõcinationẽ: ꝓpter iram: ꝓpter concupiſcentiã.

¶ Concludit eſſe ſeptẽ: quę agimus: qꝛ tria ſunt ſʒ quę agimus non ꝓpter noſipſos: ⁊ quattuor per quę agimus propter noſipſos: ideo ait: ꝙ oĩa quęcunqʒ agit homo neceſſe eſt agere ꝓpter cauſas ſeptẽ ꝓpter fortunã: ꝓpter violentiam: ꝓpter naturã: quantũ ad ea quę agit non ꝓpter ipſũ: ꝓpter conſuetudinẽ: ꝓpter ratiocinationẽ: ſiue ꝓpter appetitũ rationalẽ: ꝓpter iram: ꝓpter cõcupiſcentiã: quantũ ad ea: quę agit ꝓpter ſeipſum. ¶ Notandũ aũt: ꝙ quãtuʒ potẽtia vl̃iori modo fertur in obiectũ: tanto minus plurificatur. Ideo ſenſus cõmunis: qui ſub vna rõne formali compręhendit oĩa ſenſibilia particularia: remanet implurificatus: licʒ ſenſus particulares plurificent̃: ⁊ ſic etiam appetitus intellectiuus: qui ſequit̃ intellectũ: qꝛ vniuerſaliter in obiectũ fertur: eſt enĩʒ implurificatus. Appetitus aũt ſenſitiuus: quia ſequitur ſenſum: cui non competit ſic vniuerſalr̃ ferri: plurificatur ⁊ diſtinguitur ſm iraſcibilẽ ⁊ concupiſcibilem.

¶ Onſiderare aũt que agunt̃ ſcꝺm etates: aut habit⁹: aut alia quedaʒ ſuperfluũ vtiqʒ erit. Si enim accidit iuuenibus iracundos eſſe: aut deſideratiuos nõ ꝓpter iuuentutẽ agũt talia: ſʒ ꝑꝑ irã ⁊ ꝯcupiſcẽtiaʒ.

¶ In parte iſta pħs oſtẽdit: ꝙ aſſignare alias cauſas actionũ humanaꝝ: vtputa aſſignare habitus: etates: ⁊ ſtatus: ⁊ alia hui⁹ eſt ſupfluũ. Unde tria facit: qꝛ p̃mo oñdit talia eſſe oĩno impertinentia. Scꝺo ne aliqs crederet talia eẽ oĩno impertinentia. oſtendit quõ faciunt ad propoſitum. Tertio reddit nos attẽtos ad cognoſcendũ quę ſunt oĩno impertinentia: ⁊ quę aliquo mõ faciunt ad propoſitũ. Secunda ibi. (Accidit tamẽ talibus.) Tertia ibi. (Conſiderandũ aũt.) Circa p̃mũ tria facit: qꝛ p̃mo pręmittit ĩtẽtionẽ ſuã: ⁊ oñdit eſſe ſupfluũ aſſignare cãs hũanaꝝ actionũ ſʒ diuerſas etates. Scꝺo oñdit h̔ idẽ de diuerſis ſtatib⁹. Tertio de diuerſis habitibus. Scꝺa ibi. (Neqʒ ꝑꝑ diuitias.) Tertia ibi. (Similr̃ aũt iuſti.) Dicit ergo primo: ꝙ diuidere ⁊ diſtinguere: quę agunt̃ ſm diuerſas etates: aut ſm diuerſos habitus: aut ſm alia quędaʒ: vt ſm diuerſos ſtatus ſuperfluuʒ vtiqʒ erit: qꝛ oĩno hęc reducunt̃ ad cauſas prędictas. ideo ſubdit: quantũ ad diuerſas etates: ꝙ ſi accidit iuuenibus eſſe iracundos: aut eſſe deſideratiuos: qꝺ forte nõ accidit ſenibus: hoc non eſt ꝓpter iuuentuteʒ ꝙ talia agant: ſed ꝓpter iram ⁊ cõcupiſcentiã. cũ ergo irã ⁊ concupiſcentiã aſſignauerit cauſam malorũ actuũ: ſupfluum eſt aſſignare iſtas. ¶ Dĩnde cum dicit.

¶ Neqʒ propter diuitias: ⁊ paupertatẽ. Sed accidit pauperibus quidẽ ꝓpter indigentiam ꝯcupiſcere pecunias. Diuitibus aũt ꝓpter potentiam cõcupiſcere nõ neceſſarias delectationes. Sed non agent iſti ꝓpter diuitias: ⁊ paupertatẽ: ſed ꝓpter concupiſcentiam.

¶ Oſtendit hoc ideʒ de diuerſis ſtatibus. Naʒ ſi homines ꝓpter diuerſos ſtatus: vt qꝛ ſũt diuites ⁊ pauperes diuerſa appetunt. hoc nõ eſt ꝓpter diuitias ⁊ paupertatẽ loquẽdo de cauſa ĩmediata. Sed hoc eſt: qꝛ accidit pauperibus ꝓpter indigentiam concupiſcere pecunias: diuitibus aũt ꝓpter potentias accidit concupiſcere delectationes nõ neceſſarias: nõ igit̃ ĩmediate ⁊ directe agent iſti ꝑꝑ diuitias ⁊ paupertatẽ: ſʒ ꝑꝑ ꝯcupiſcentiã. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter aũt iuſti ⁊ iniuſti: ⁊ alij qui dicuntur ſm habitus agere ꝓpter hec oĩa agent: aut propter ratiocinationẽ: aut ꝓpter paſſionem. Sed hi quidẽ ꝓpter mores ⁊ paſſiones bõas. Hi autem propter contraria.

¶ Oſtẽdit

¶ Oſtendit hoc idem de diuerſis habitibus dicens: ꝙ ſiľr iuſti ⁊ iniuſti: ⁊ alij etiã qui dicunt̃ ſm diuerſos habitus: agent hęc oĩa: aut ꝓpter ratiocinationẽ: aut ꝓpter paſſionem: ſed hi quidem vt iuſti: ⁊ cõtinentes agent: ꝓpter bonos mores: ⁊ ꝓpter bonas paſſiones. hi aũt. ſcꝫ ꝯtrarij: vt incontinentes: ⁊ iniuſti agẽt ꝓpter cõtraria: vt ꝓpter malas paſſiones: ⁊ malos mores. Sufficit ergo aſſignare cauſas humanoꝝ actuũ ratiocinationẽ: iram: ⁊ concupiſcentiam: ⁊ alia quia diuerſi habitus ſunt cauſa actuũ humanoꝝ inquãtũ diuerſificant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Accidit tamen talibus quidẽ habitibus talia conſequi: talibus aũt talia. Mox eniꝫ forte tẽperato quidẽ ꝓpter temperantiaꝫ opiones ⁊ concupiſcentie bone ꝯſequunt̃ circa delectabilia: intemperato aũt cõtraria circa eadẽ: ꝓpter qđ tales quidẽ diuiſiones dimittendum.

¶ Oſtendit talia: quę aſſignata ſunt: non eſſe oĩno impertinentes cauſas reſpectu humanoꝝ actuũ: cum diuerſificẽt concupiſcẽtias ⁊ appetitus. Ideo ait: ꝙ accidit talibus habitibus talia conſequi: talibus aũt talia. Semꝑ enĩ diuerſi diuerſa ſequunt̃: mox enĩ forte temperato: ꝓpter tẽperãtiã cõſequunt̃ opiones: ⁊ cõcupiſcentię bone circa delectabilia. Intemperato aũt cõtrarię cõcupiſcentię ⁊ opiones circa hęc eadem delectabilia ſequunt̃. Ex quo apparet ꝙ diſtinguere diuerſitates habituũ: vel alioꝝ facientiuꝫ ad tales actus eſt ſuperfluũ. Ex quo aſſignatę ſunt cauſę pręedictę. licꝫ oĩno non ſit impertinẽs. ideo ſubdit: ꝙ tales diuiſiones: ſiue tales diſtinctiones eſt dimittendũ: quaſi ſuperfluum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Conſiderandũ aũt qualia qualibus conſueuerunt cõſequi. Siquidẽ enĩ albus: aut niger aut magnus: aut paruus nihil ordinatũ eſt taliũ conſequẽs. Si autẽ iuuenis: aut ſenex: aut iuſtus: aut iniuſtus iã differt. Et totaliter quecũqꝫ accidentiũ faciunt differre mores hominũ: puta abundare putans ſeipſum: aut agere differre aliquid ⁊ infortunari: aut bene fortunari. Hec quidem igitur poſterius dicemus. Nũc autem de reliquis dicamus primo.

¶ Reddit nos attentos ad cognoſcẽdũ cauſas oĩno quaſi impertinentes dicens. Conſiderandũ eſt qualia quęlibet conſueuerũt ſequi: quia ſi aliquis albus eſt: vel niger: aut magnus: aut paruus: nihil ordinatũ eſt taliũ conſequens eſſe aliquid. Sed ſi aliquis eſt iuuenis: aut ſenex quantũ ad diuerſos etates: aut iuſtus: aut iniuſtus quantũ ad diuerſas habitus. naꝫ differt totaľr: ſiue vniuerſaľr quęcũqꝫ accidentia faciunt differre mores honeſtũ: ſunt etiam cõſideranda: puta abundare putans ſeipſum: aut egere facit aliquid differre ⁊ infortunari ⁊ bene fortunari: hoc etiam faciũt: quia iſta efficiũt in hoĩe diuerſos ſtatus. Addit tamen ꝙ de iſtis dicet poſterius: qꝛ vt in ſcđo lib. nã ibi determinat̃ de diuerſitate ſm diuerſas etates hominũ: ⁊ ſꝫ diuerſos mores: ⁊ ſm fortunia: ⁊ infortunia: nũc autẽ primo intẽdit dicere de reliquis: vt de illis ſeptẽ cauſis: quas aſſignauit reſpectu humanoꝝ actuũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Sunt auteꝫ a fortuna talia facta quorũcũqꝫ eſt cauſa indeterminata: ⁊ non gr̃a huius fiũt: ⁊ neqꝫ ſemꝑ: ⁊ neqꝫ vt frequenter: neqꝫ ordinate palam eſt ex diffinitione fortune de his.

¶ Determinat de vnaquaqꝫ dictarũ ſpecialiter. Et duo facit: qꝛ primo determinat de cauſis eorũ: quę quis agit nõ ꝓpter ſe. Scđo determinat de his: quę ꝓpter ſe agit. Scđa ibi. (Cõſuetudine aũt.) Circa pmũ tria facit ſm ꝙ acta ab hoĩe non per ipſum ad tria reducunt̃. ſcꝫ ad fortunam ad naturã: ⁊ ad violentiã. Scđa pars ibi. (Natura autẽ.) Tertia ibi. (Violẽtia.) Dicit ergo pmo: ꝙ talia ſũt a fortuna quorũcũqꝫ cauſa eſt indeterminata: ⁊ gratia huius: neqꝫ ſemꝑ: neqꝫ frequẽter ordinate: qꝛ totũ eſt palã: ⁊ manifeſtũ ex diffõne fortunę: ⁊ ex his quę dicta ſunt de ipa.

¶ Ad intelligentiã dictorũ notandũ: ꝙ fortuna: vt pꝫ ex ſcđo libro phyſicoꝝ eſt cauſa per accñs: ⁊ qꝛ hꝰ cauſe ſunt infinite: ⁊ nõ ordinate: ideo fortuna eſt ĩdeterminata: ⁊ nõ ordinata: in quo differt vniuerſaľr ab omni cauſa per ſe: ⁊ nõ gratia huius: qꝛ eſt pręter intẽtionẽ: in quo differt ab arte: ⁊ neqꝫ ſemꝑ: neqꝫ vt frequẽter: qꝛ eſt in pautioribus ⁊ raro: in quo differt a natura. Eſt enim per ſe agentis per artem intendere: natura aũt nõ intendit: niſi inquantũ reducit̃ in artẽ ĩtelligẽtie: cuius eſt intẽdere. ¶ Deide. c. d.

¶ Natura aũt quorũcũqꝫ ⁊ cauſe in ipſis ⁊ ordinata: aut enĩ ſemper: aut in pluribus eodem modo eueniunt. Que eniꝫ pręter naturã nihil opꝫ diligenter inquirere: vtrum ſm naturam quendã: vel aliã cauſam fiunt: videbitur autẽ vtiqꝫ: ⁊ fortuna cauſa eſt talium.

¶ Determinat de his: quę veniunt natura dicẽs: ꝙ natura ſunt eadẽ numero quorũcũqꝫ eſt cauſa in ipſis: qꝛ non eſt pncipiũ eius ĩ quo eſt: ⁊ ordinata: qꝛ eſt cauſa per ſe. Dico eorũ que eueniunt eodẽ modo: aut ſemper quantũ ad naturã: quę nõ põt impediri: aut frequẽter quantũ ad illam quę impediri põt: vel aut ſemper quantuꝫ eſt de ſe: aut vt in pluribus ꝓpter impedimẽtũ poſ'e. Addit aũt ꝙ nõ opꝫ diligenter inquirere: ea quę eueniunt pter nãm: ex qua cã contingant: vt forte: qꝛ fiunt ſm nãm quandã. Nã ea quę ſunt pręter nãm particularem: poſſunt eſſe ſm nãm vľeꝫ: vel ꝓpter aliã cauſaꝫ. Addit tamẽ ꝙ eoꝝ quę ſunt pręter nãm fortuna videt̃ eẽ cauſa. Et dicit videt̃: qꝛ quę ſunt ſꝫ nãm vľem: non ſimpľr ſunt pter nãm. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Violentia autẽ quecũqꝫ pręter concupiſcentiã: aut rõcinationes fiunt per ipſos agentes.

¶ Determinat de violentia. nam illa fiunt per violentiã: q̃ contingunt ſm aliquã coactionẽ. vnde non reducunt̃ talia nec in appetitũ noſtrũ: nec in ĩtellectũ: ideo ait: ꝙ quęcũqꝫ fiunt per ipſos agentes violentia ſunt pręter concupiſcentiã: qꝛ non reducunt̃ in appetitũ: ⁊ pręter ratiocinationẽ: qꝛ nõ reducuntur in intellectũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Conſuetudine auteꝫ quecũqꝫ faciunt: ꝓpterea ꝙ ſepe fecerunt.

¶ Determinat de cauſis ipſoruꝫ: quę quis ꝓpter ſe agit. Et duo facit: qꝛ primo facit qđ dictum eſt. ¶ Scđo oſtendit omnia talia eſſe delectabilia: aut bona. Scđa ibi. (Sunt aũt aſſuetũ.) Circa primuꝫ quattuor facit: qꝛ ſm ꝙ huiꝰ cauſe ad quattuor reducunt̃. ſ. ad conſuetudinẽ: ratiocinationẽ: irã ⁊ concupiſcentiã. Scđa ibi. (Propter rõcinationẽ autẽ.) Tertia ibi. (Propter furorẽ aut ⁊ irã.) Quarta ibi. (Propter concupiſcentiã autẽ.) Dicit ergo pmo: quia conſuetudine agunt homines quęcũqꝫ ꝓpterea faciunt: qui ſępe illa fecerunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter rationem autem que putantur conferre ex dictis bonis: aut vt finis: aut ad finem cũ ꝓpter conferens agant̃. Quedã enĩ ⁊ intẽperantia agunt conferentia: ſed non ꝓpter cõ-

ferens: ſed propter delectationem.

¶ Determinat quę fiunt ex appetitu rationabili dicēs: ꝙ ꝓpter ratiocinationē fiunt: quę ex dictis bonis putantur conferre: aut qꝛ conferunt ⁊ bona ſunt: vt finis: aut vt ad finē: ita tamen vt talia fiant ꝓpter conferens. ideſt ꝓpter bonū: accipit enī hic conferens vniuerſal'r pro oīno bono vult enī ꝙ rationabilis appetitus ſit agere bonum ꝓpter bonū. Et ideo ſubdit ꝙ intemperati agunt quędam conferentia: ſiue faciūt quędā bona: ſed hoc non eſt ꝓpter cōferens: quia nō agunt illa bona intentione: ſiue ꝓpter bonum: ſed ꝓpter delectationē: poſſunt enim mali ⁊ habentes appetitum irrationabilē facere ea: quę ſunt de genere bonorum: ſed ſm ꝙ huius ſemper habent intentionē perverſam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter furorē autē ⁊ iram punitionalia. Differunt autē punitio ⁊ caſtigatio. Caſtigatio quidem enim facientis gratia eſt. Punitio autē facientis vt ſatiet. Circa que quidē igitur eſt ira: palam erit ex his que de paſſionibus.

¶ Determinat quę ſūt per irā dicens: ꝙ punitionalia: ſiue punitiones fiunt per furorē: ⁊ iram. nam irati ſemper intendunt vindictā ⁊ punitionē: diſtinguit autē punitionē a caſtigatione: quia caſtigatio eſt gratia patientis: vt efficiatur melior. ¶ Scđa punitio eſt gratia facientis: vt ſaciet ꝓpter vindictam viſam. Et quia non ſufficienter determinauit de ira: ideo remittit nos ad ſcđm librū dicēs: ꝙ circa quę eſt ira: erit palam ⁊ modū ex his: quę dicent de paſſionibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter cōcupiſcentiā autē agunt quecūq; videntur delectabilia.

¶ Determinat de concupiſcentia dicens: ꝙ propter concupiſcentiam aguntur quęcunq; videntur delectabilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autē aſſuetū ⁊ conſuetū inter delectabilia. Multa enī ⁊ eorū: que natura nō ſūt delectabilia: cū aſſuefacta fuerint: delectabiliter fiunt. Et vt ſūmatim dicant quecūq; preter ſe agunt: omnia ſunt: aut bona: aut apparētia bona vel delectabilia: aut appentia delectabilia.

¶ Oſtendit omnia acta ab homine per ſe eſſe bona vl' delectabilia. Et tria facit: quia primo reducit aſſuetū: de quo minus videt in delectationē. Scđo concludit: ꝙ vniuerſaliter oīa acta ab homine per ſe eſſe bona vel delectabilia: aut exiſtenter: aut ſaltē apparenter. Tertio dat cauſā dicti. Scđa ibi. (Et vt ſumatim.) Tertia ibi. (Quoniā autem quęcūq;.) Dicit ergo primo: ꝙ aſſuetum ⁊ conſuetum ſunt computāda inter delectabilia: licet forte hoc nō videretur aliquibus: cum poſſet quis ſe aſſuefacere ad ea quę ſunt contra nām: ideo addit: ꝙ multa eorū: quę natura ſiue natural'r non ſunt delectabilia: cum aſſuefacta fuerint homines faciunt ea delectabiliter. ¶ Deinde cū dicit. (Et vt ſumatim.) ¶ Cōcludit ꝙ vt vniuerſal'r ⁊ ſumatim dicatur quęcūq; agunt hoīes propter ſe: omnia talia autem ſunt bona: aut apparentia bona: aut delectabilia: aut apparentia delectabilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autē quecūq; propter ſeipſos voluntarij agunt: nō voluntarij autē quecūq; nō propter ſeipſos: oīa vtiq; erunt quecūq; voluntarij agunt. Bona autē apparentia bona: vel delectabilia aut apparentia delectabilia.

¶ Dat cauſam dicti: ⁊ duo facit: quia p̄mo facit qđ dictum eſt. Scđo remouet cauillationē quandā. Scđa ibi. (Potio enī aut maloꝝ.) Dicit ergo: ꝙ quęcūq; hoīes faciunt ꝓpter ſeipſos agunt illa volūtarie. quęcūq; aūt nō faciūt ꝑ ſeipſos: ita ꝙ in ipſis nō ſit facere vel nō facere: agunt illa nō voluntarij. cū ergo oīa quęcunq; agunt hoīes voluntarij vel voluntarie ſunt bona vel apparētia bona: delectabilia vel apparētia delectabilia: ſequit oīa eē talia: ꝓpter quę homines ꝓpter ſe eſſe agunt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Potio enim aut malorū aut apparentiū malorū cōmutationē: vel trāſūptionē minoris ꝓ maiori. Eligibilia enim aliqualiter ſunt: ⁊ triſtium cōmutationē: aut tranſumptionē minorū pro maioribꝰ eodē modo īter delectabilia.

¶ Remouet cauilationē quādā: diceret enī aliqs nō ſemꝑ hoīes eligere bona: aut delectabilia: cū aliqs velit minus malū: ſi oꝫ fugere maius. dicit potio ſimpl'r īter bona: vꝫ hꝫ alia lr̃a cōmutationē vl' trāſmutationē maloꝝ: aut apparētiū maloꝝ: ita tn̄ ꝙ ſit trāſmutatio minoris ꝓ maiori. vꝫ. qꝛ accipiat qs minus malū fugiēdo maius: aliq aūt textus loco potio hn̄t pene: ꝙ licꝫ poſſet hr̄e bonū ītellm̄ tn̄ qꝛ in alijs ambabus trāſlatiōibus hr̄ pono. iđ de pene nō ſit nobis curę. Addit aūt ad cōfirmationē dicti ꝙ eligibilia ſunt aliqual'r cōmutatio triſtiū: aut trāſumptio: ſi ſit trāſumptio vel trāſmutatio minoꝝ pro maioribus: ⁊ ſic talia ſunt aliquo mō eligibilia eodē mō dicere poſſumus ꝙ ſint computanda inter delectabilia.

Sumendū ergo conferentia ⁊ delectabilia quot ⁊ qualia. De conferente quidē igit in deliberatiuis dictum eſt prius: de delectabili autē dicamus nunc.

¶ Quia ꝓbatū eſt ex habitis hoīes volūtarie per ſe ſoluꝫ agere bona ⁊ delectabilia: vel conſequēter: vel apparēter cū null's ꝑ ſe loquēdo iniuſtitiā faciat: niſi volūtarie agat. vt ex ſuꝑioribꝰ volūt oſtendere quot: ⁊ quę ſunt illa: ꝑꝙ iniuſtitias facimus: eſt oñdere quot ⁊ qualia ſunt cōferentia: ⁊ delectabilia: qꝛ ſuꝑius de ꝯferēte in hoc caplo dictū eſt: vbi ph̄s p̄ncipal'r venat: quoꝝ gratia fiunt. Inueſtigatur quę ⁊ quot ſūt delectabilia: ꝑꝑ quę iniuſtitias facimꝰ. Diuidit aūt preſens caplꝫ i duas ꝑtes: qꝛ p̄ ph̄s cōtinuat dicta dicēdis. Scđo determinat de intento. Scđa ps ibi. (Opꝫ āt putare.) Dicit ģ p̄ ꝙ cū ſolū volūtarie agimus q̊ꝝ gr̃a iniuſtitiā facimꝰ: cū iuſtitiā facere nō ſit: niſi volūtarie ſumēdū eſt quot: ⁊ q̈lia ſūt ꝯferentia ⁊ delectabilia. ſed de ꝯferente in deliberatiuis prius dictū eſt. Reſtat ģ vt dicamus de delectabili. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Opꝫ āt putare ſufficiētes eē diffōnes ſi ſint de vnoquoq;: neq; imāifeſte: neq; exquiſite.

¶ Exeqt de itēto: ⁊ duo fac: qꝛ p̄ diffinit delectatōeꝫ. Scđo ex diffōne data pōit ꝯſideratōes ad cognoſcēdū delectabilia. Scđa ps ibi. (Si itaq; ē dlectabile.) Circa p̄m duo fac: qꝛ p̄ oñdit q̈les debēt eē diffōnes rhetoricę. Scđo ex hoc iueſtigat diffōnē delectatiōis. Scđa ibi. (Suppōat aūt.) Dicit ģ p̄ ꝙ opꝫ putare diffōnes rhetoricas eē ſufficientes: de vnoq̄; ſi ſint neq; imanifeſte: neq; exquiſite. Suffic. n. ad rhetorē aliq̈lē notificationē dare de diffinito: ita ꝙ non ſit imanifeſtū: non tn̄ ſpectat ad ipſum oīo exquiſite diffinire. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Supponat aūt nobis eē delectationē motū quendā aīe: ⁊ ꝯſtitutioneꝫ ſimul totaꝫ ⁊ ſenſibilem

bilem in exiſtentē nāꝫ: triſtitiā aūt contrariuꝫ.

¶ Supponatur aūt a nobis delectationem eſſe motū quē dam animę: ⁊ ꝯſtitutionē ſimul totā ⁊ ſenſibilē inexñteꝫ nām. triſtitiā aūt eſſe ꝯ̃rium huius. ¶ Ad intelligentiaꝫ dictoꝝ notandū: ꝙ phs in. 1o. ethico. perfectius determiat de delectatione ꝗꝫ hic. ideo dicit ſupponat̄ hic: qꝛ ibi determinatū eſt. Hꝫ aūt hꝫ delectatio eſſe ex actione ꝑfecta. iō dr̄ motus quidam: qꝛ ſequit̄ ad motū large accipiēdo motū ꝓut ois operatio hꝫ ꝗꝫdam rōnem motus: iō non dicitur ſimpliciter motus: ſed motus animę: q̄ nō eſt motus: vt dicit imꝑfectionē: ſed vt dicit opationē ꝑfectam: nō ꝙ ſit ipſa opatio: ſed qꝛ ſeqtur ad eā. Nā nō eſt p̄dicatio formalis: ſed cālis: ⁊ qꝛ delectatio ſeq̄t opōnē ꝑfectā: q̄ hꝫ totum ſuum eſſe: ſeqtur delectationē eē ꝗꝫdā ꝯſtitutionē ſil' totā: qꝛ non menſuratur tpe: ⁊ nihil expectat in futurū: vt ꝑficiatur: vt dr̄ in. 1o. ethi. Et qꝛ quicquid facit ad ſui eē: totum ſimul habet: ideo bene dictum eſt: ꝙ eſt quedam cōſtitutio tota ſimul. Et ſi contingat delectationeꝫ perfici in futurum: hoc non eſt de ratione delectationis ꝺm ſe: ſed quia habetur imperfecte. ¶ Addit aūt: ꝙ huiuſmodi cōſtitutio ⁊ motus debet eſſe ſenſualis: quia ⁊ ſi cōtingit delectationes eſſe intelligibiles: tamen iniuſta facere: ꝓpter quod ſuſcipit tractatuꝫ: potiſſime habet fieri ꝺm delectationes ſenſibiles: licet delectationes intelligibiles ſint potiores illis. Debet autem huiuſmodi actus motus: quem importat delectatio inexiſtere ꝺm naturam: quia non eſt delectatio niſi ex coniunctione conuenientis cum conuenienti. Et quia quod eſt contra naturam ꝺm ꝙ huiuſmodi ſemper eſt diſconueniens. ideo tale niſi ſit aſſuefactuꝫ: propter quod aliquo modo ſit naturale: eo ꝙ conſuetudo eſt altera natura: nō hꝫ īducere delectationē. ¶ Deiñ ⁊c̄.

¶ Si itaqꝫ eſt delectatio talis palam: qꝛ ⁊ delectabile eſt factiuum dicte diſpoſitionis. Corruptiuuꝫ autem contrarie cōſtitutionis: factiuuꝫ triſte. Neceſſe igitur delectabile eſſe in id: quod ꝺm naturam initti: vt in pluribus: ⁊ maxime cum aſſumpſerit ſui ipſoꝝ naturam: que ꝺm ipſuꝫ fiunt: aut ꝺꝫ conſuetudines: etenim conſuetum velut ordinatum iam fit. Simile enim conſuetudo nature: prope eniꝫ q̄dem ſepe ei: qđ ſemper eſt. Eſt autem natuꝫ quideꝫ eius qđ ſemper. Cōſuetudo aūt eius qđ ſepe.

¶ Adducit conſiderationes ad cognoſcendum ip̄a delectabilia. Et duo facit: qꝛ primo adducit hmōi conſideratiōes magis cōes. Scđo magis ſpeciales. Scđa ibi. (Et in plurimis concupiſcentꝫs). ¶ Circa primū tria facit: qꝛ ad delectationē ꝗꝫtum ad pręſens tria concurrūt. Primo natura rei: cui dꝫ conuenire: qđ delectationē inducit. Scđo appetitus ⁊ concupiſcentia: ꝺm quę fruit̄ in delectatiōe. Tertio cognitio: qꝛ ſine mente ⁊ ſenſu nō eſt delectatio. Prio ergo inueſtigat phs conſiderationes de delectatiōe ex parte naturę. Scđo ex p̄te concupiſcentię. Tertio ex parte fātaſię: ſiue ex parte cognitionis ⁊ apparentię. Scđa ibi. (Et cuiuſcūqꝫ inſit concupiſcentia). Tertia ibi. (Oīn aūt delectari). ¶ Circa p̄muꝫ duo facit: quia primo oſtendit quę ſunt ꝺm nām eſſe delectabilia. Scđo ex hoc oñdit nō violēta eſſe delectabilia. Scđa ibi. (Et qūo violēta). ¶ Circa primū tria facit ꝺm ꝙ nāle tripliciter poteſt ſumi. Nā vno mō dr̄ naturale quod conuenit nobis ꝺm formā: quā ex generatione: vel a principio generationis accepimus. ⁊ ſic eſt nāle homini: quod conuenit ei ꝺm humanā nām. Scđo modo poteſt dici nāle: qꝛ cōuenit nobis ꝺꝫ formaꝫ acquiſitam ex operibus noſtris: ꝺm ꝙ omnis habitus inclinat in aliquid per modū nāe: ⁊ ſic eſt nāle: quod conuenit nobis ꝺm acq̄ſitum habitum. Tertio modo eſt nāle: quod eſt aſſuetuꝫ: vel conſuetū. Primo ergo dicit phs eē delectabilia: quę conueniunt rei ꝺm nām ſuam ſimpliciter. Secundo quę ei conueniunt ex forma acquiſita. Tertio ad quę inclinatur ex aſſuetudine. Secūda ibi. (Maxime cū aſſumpſerit.) Tertia ibi. (Aut ꝺm ꝯſuetudies). ¶ Prima ergo conſideratio talis eſt. Qꝛ ſi delectabile eſt factiuū dictę diſpōnis. ſ. diſpōnis nālis: corruptiuū aūt talis diſpōnis: aut factiuum diſpōnis vel conſtitutionis contrarię eſt triſte: neceſſe igit̄ eſt delectabile eſſe inniti. i. īferri in id: quod eſt ꝺm nāꝫ. Et hoc vt in pluribus: qꝛ aliqñ ea quę ſunt contra nām: vt ſtudia: ⁊ conatus aſſuefacta ſunt delectabilia. ¶ Secūda conſideratio talis eſt. Qꝛ maxie eſt aliquid delectabile alicui: cū aſſumpſerit ſuūpſoꝝ naturam: quę fuerit ꝺm ipſum. ita ꝙ ꝓpter habitū acq̄ſitum ſi ſit quodāmodo eadē natura ſui. i. agentis. ⁊ ipſoꝝ opeꝝ: quę fiunt ab ipſo agente. ¶ Tertia cōſideratio talis: ꝙ ea quę ſunt ꝺm conſuetudines: ſunt delectabilia: ⁊ dat cauſā: qꝛ conſuetū iā fit velut inatū. Eſt. n. ꝯſuetudo ſil'is nāe: ſicut ſępe eſt prope ⁊ ꝓpinquū ei: qđ eſt ſemꝑ: nā aūt ē eius: qđ eſt ſemꝑ. conſuetudo vō ē eiꝰ: qđ eſt ſępe. ¶ Deiñ. ⁊c̄.

¶ Et ꝙ non violentum: preter naturam enim violentia: propter qđ neceſſitates triſte ⁊ recte dictum eſt. Omneꝫ enim neceſſariam rem grauem dixit.

¶ Oñdit nō violenta eſſe delectabilia. Et tria facit: qꝛ primo facit qđ dciñ eſt. Scđo qꝛ dixerat violētiā eē cū triſtitia: dicit ſollicitudinē: ſtudiū: ⁊ ſimilia: niſi ſint aſſueta eſſe triſtia. Tertio oſtēdit ꝯ̃ria horum eſſe delectabilia. Scđa ibi. (Sollicitudinē autem). Tertia ibi. (Cōtraria igit̄.) ¶ Dicit ergo primo: ꝙ nō violentū eſt delectabile: ⁊ quia violentia eſt p̄ter nām: neceſſitates: ſiue coactiones: quia violentiā intercludunt: dicunt̄ quid triſte. ideo recte dictū eſt illud ꝓuerbium: vel illud dciñ poetę: qui dixit oēm rē neceſſariā eſſe grauē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sollicitudines autem: ⁊ ſtudia: ⁊ conatus triſtes. Neceſſaria eniꝫ ⁊ violenta hec: ⁊ ſi nō aſſuefiāt. ſic auteꝫ cōſuetudo facit delectabile.

¶ Oñdit ex hᷓ ſtudia ⁊ conatꝰ eē triſtes. Nā talia ſūt necc̄ia ⁊ violēta: ſi nō aſſuefiāt: ſꝫ ſic aſſuefacta ꝯſuetudo facit delectabile: qđ prius videbat̄ coactū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cōtraria aūt delectabilia: ꝓpter qđ deſidie: ⁊ ocia: ⁊ negligentie: ⁊ ludi: ⁊ requies: ⁊ ſomnus deletabiliū: nihil eni ad neceſſitatē hoꝝ.

¶ Vñ deſidię: aut ꝙ aliq̄s ꝑmaneat in malicia q̄dā: ⁊ etiā odia: ⁊ negligētię: ⁊ ludi: ⁊ reqes: ⁊ ſōnꝰ ſūt de nūero delectabiliū: qꝛ nihil hoꝝ ꝑtinet ad aliq̄ꝫ nec̄itatē. i. ad aliq̄ꝫ coactionē: qꝛ ī talibꝰ nō violētamus nām noſtrā. ¶ Deinde.

¶ Et cuiuſcūqꝫ inſit cōcupiſcētia: totū delectabile. Cōcupiſcētia. n. eſt delectabilis appetitꝰ.

¶ Oñdit ꝯcupiſcibilia eē delectabilia. Et duo fac̄: qꝛ p̊ ponit ꝯſiderationē ipſā. 2° diuidit ꝯcupiām ⁊ expōit mēbra diuiſionis. Scđa ibi. (Cōcupiſcētiaꝝ aūt). Dicit ḡ ꝙ totuꝫ illud eſt delectabile: cuius ineſt concupiſcentia: ⁊ dat cāꝫ dicti: qꝛ ꝯcupia eſt delectabilis appetitus. ¶ Deinde cū. d.

¶ Concupiſcentiaꝝ autem he quidem irrationabiles ſunt: he autē cum ratione. Dico auteꝫ cum irrationabiles q̄dē quaſcunqꝫ ꝯcupiſcūt: nō ex eo: qđ eſt extimare aliq̄d. Sūt aūt tales

queccũqꝫ dicitur eẽ natura: ſic que per corpus exiſtũt: vt que alimẽti: ſitis: ⁊ fames: ⁊ ſꝫ vnã quãqꝫ ſpẽm alimẽti ꝯcupiſcẽtia. Et q̃ circa guſtabilia: ⁊ circa venerea: ⁊ totalr̃ tangibilia: ⁊ circa olfatũ odoris: ⁊ auditũ: ⁊ viſuꝫ: cũ rõne aũt q̃uaſcunqꝫ experſuaſos eſſe. Multa. n. ⁊ vidiſſe ⁊ poſſediſſe concupiſcunt: qui audiere ⁊ perſuaſi fuerunt.

¶ Diuidit concupiſcentiam: ⁊ exponit membra diuiſionis dicens: ꝙ concupiſcentiarũ hę quidem ſunt irrationales rationi non obedientes. hę autem ſunt cum ratione: ⁊ exponit ſe dicens: ꝙ irrationales vocat quaſcunqꝫ concupiſcentias homines concupiſcunt: non ex eo: qđ eſt exiſtimare aliquid. i. quę fuerunt abſqꝫ pręmeditatione: vt hꝫ alia littera. Tales autẽ ſunt iſte concupiſcentię quęcunqꝫ dicuntur eſſe a natura: quę exiſtunt per corpus: vt cõcupiſcẽtia alimenti: ſitis: ⁊ fames: ⁊ concupiſcentia ſm vnãquãqꝫ ſpeciem alimenti: ⁊ quę circa guſtabilia: ⁊ circa venerea: ⁊ totaliter tangibilia: ⁊ circa olfatum boni odoris: ⁊ circa auditum: ⁊ circa viſum: omnia talia ſm ꝙ natura ſunt pertinent ad concupiſcentias irrationales. Concupiſcentię aũt cum ratione ſunt quaſcunqꝫ concupiſcunt homines exp̱ſuaſos eſſe. multa enim vidiſſe ⁊ poſſediſſe concupiſcunt homines: qui audierunt: ⁊ perſuaſi fuerũt. ¶ Deinde. c. d.

¶ Quũ autem ⁊ delectari in pati ſenſum alicuius paſſiõis: fantaſia aũt ẽ ſenſus qdã debilis: ⁊ vtiqꝫ memorãti ⁊ ſperãti cõſequeť fantaſia aliqua eius: qđ meminit: aut ſperat. Si ãt hic palã: q: ⁊ delectatiões magis memorantibus ⁊ ſperãtibus q̃ꝫ ⁊ ſenſus.

¶ Hic ponit conſideratões ex delectatione ſumpta ex parte apparente. Et tria facit. quia primo oſtendit memoriaꝫ ⁊ ſpem eſſe delectabilia: eo ꝙ faciunt fantaſiam ⁊ ſenſuꝫ. Secundo concludit delectabilia reduci quodãmodo ad tria genera. Tertio reddit ad oſtendenduꝫ quomodo memorabilia ⁊ ſperata delectationem inducunt. Secunda ibi. (Quare neceſſe omnia). Tertia ibi. (Memorabilia quidem). ¶ Dicit ergo primo: ꝙ delectari eſt ex eo: quod ſenſus patitur reſpectu alicuius paſſionis: quia ergo fantaſia circa memorata ⁊ ſperata eſt quidam ſenſus debilis: ⁊ ⁊ dicit debilis reſpectu fantaſię de pręſenti: quę eſt fortior ideo ſubdit: ꝙ memoranti ⁊ ſperanti conſequitur fantaſia aliqua. i. aliqualis đbilis eius: quod meminit ⁊ ſperat. Et ſi hoc ita ſe habet palam: quia delectationes magis. i. delectationes multę inſunt memorantibus ⁊ ſperãtibus: quoniam ⁊ ſenſus habet eſſe reſpectu talium. ¶ Aduertẽdum autem: ꝙ non eſt intentionis philoſophi dicere delectationes ſm memoriam ⁊ ſpem eſſe magis q̃ꝫ alias intẽſiue: ſed extenſiue: quia homo talibus delectationibus aliquando plus abundat. Unde alia littera vbi nos hẽmus delectationes magis ⁊c. habet ꝙ volũtates abundant penes memorantes ⁊ ſperantes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare neceſſe oĩa delectabilia eſſe: aut ĩ ſentiẽdo p̃ſentia: aut in memorãdo facta: aut ĩ ſperãdo futura. Sentiunť qdẽ. n. p̃ſentia: memorãtur aũt facta: ſperãt vero futura.

¶ Concludit omnino delectabilia reduci quodãmodo ad tria genera. ideo ait: ꝙ neceſſe eſt omnia aut eſſe delectabilia in ſentiendo pręſentia: aut in memorando facta: aut in ſperando futura: ſentiuntur quidem pręſentia: memorantur autem facta: ſperanť futura. ¶ Deinde cũ dič.

¶ Memorabilia qdẽ igiť delectabilia ſunt: nõ ſolũ queccũqꝫ in p̃ſenti qñ aderant delectabilia erãt: ſed q̃dã ⁊ nõ delectabilia: ſi ſit poſterius honeſtũ ⁊ bonũ: qđ poſt hoc: vnde ⁊ hoc dictũ eſt: ſed delectabile ſaluatũ reminiſci laborũ ⁊ poſt anguſtias delectať vir memorans: qui multa paſſus fuerit: ⁊ multa geſſerit: hmõi ãt cã: q: delectabile ⁊ non habere manum.

¶ Redit ad oſtendendum quomodo memorabilia ⁊ ſperata ſunt delectabilia. Et duo facit: q: primo oſtendit hoc de memoratis. Secundo de ſperatis. Secunda ibi. (Quę autem in ſpe). ¶ Dicit ergo primo: ꝙ memorabilia delectabilia ſunt: vt apparuit per conſiderationem iam dictã. ⁊ non ſolum ſunt delectabilia per memoriam quęcũqꝫ in pręſenti quando aderant delectabilia erant: ſed etiaꝫ quędaꝫ non delectabilia pręſentialiter delectant memorata: ſi poſterius ſit honeſtum. ⁊ qđ eſt poſt hęc: ſiue poſt illa ſit eſt bonum. Et hoc dictum eſt: ꝙ delectabile eſt ſaluatum reminiſci laboruꝫ. ⁊ poſt anguſtias delectatur niſi memorans: qui multa paſſus fuerit. Et cauſa huius eſt. quare talia memorata delectant: quia delectabile eſt non habere malum. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Que aũt in ſpe queccũqꝫ p̃ſentia: aut letificare: aut p̱ficua fore multum videnť: aut ſine triſtitia p̱ſunt. Totaliter aũt queccũqꝫ p̃ñtia letificãt: ⁊ ſperantes: ⁊ memorãtes vt ĩ pluribus.

¶ Oſtendit quomodo ſperata delectant. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo ad confirmationem eius: quod dixerat adducit dictum Homeri. Secunda ibi. (Propter quod iraſci). ¶ Dicit ergo primo: ꝙ illa delectant in ſpe: ſiue ſperata quęcunqꝫ: ſiue talia: que pręſentia videntur: aut lętificare: aut proficua fore multum aut etiaꝫ quę ſine triſtitia pręſentia: prout ſunt ſperata delectant: ideo dicitur: ꝙ totaliter ⁊ vniuerſaliter quęcunqꝫ pręſentia lętificant ſperantes per memorantes: vt in pluribus delectãt: ⁊ dicit vt in pluribus: quia ſi de ſperato aliter creditur q̃ꝫ ſit: poteſt delectare pręſens: quod non delectat ſperatio ⁊ ecõuerſo. Quęcũqꝫ ǧ talia ſunt qualia ſperantur: ſi delectant pręſentia totaliter ⁊ vniuerſaliter quãtum eſt de ſe delectant ſperata: ſed ſi hoc non ſit vniuerſaliter poteſt eſſe veꝝ: vt in pluribus. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Propter qđ ⁊ iraſci ⁊ delectabile ſicut Homerus: ⁊ per poeſim de ira: ꝙ multo dulcius melle diſtillãte. Nullus. n. iraſciť ei: qui videť ĩpotẽs cruciatũ ſortiri: neqꝫ his q̱ multuꝫ ſup ſe: potẽtia aũt nõ iraſcuntur: aut minus.

¶ Adducit ad confirmationem ſuam dictum Homeri: nã ſi delectans pręſentialiter delectat: cum punire pręſentialiter delectet: iraſci: in quo eſt ſpes punitionis erit quid delectabile: ſicut Homerus dixit per ſuam poeſim: quam fecit de ira: ꝙ ira eſt multo dulcior melle diſtillante: ⁊ hoc propter ſpem punitionis ⁊ vindictę: quia nullus iraſcitur multum debili: nec ei qui eſt impotens ſortiri cruciatum: neqꝫ his: qui ſunt ſuper ſe multum potentia hoc ipſis: qui ipſum in potentia nimis excedunt: quia talibus aut nõ iraſcitur homo: aut minus q̃ꝫ alijs: ſemper ergo ita eſt: nec ad multum debiles: quia contra tales non eſt vindicta: neqꝫ ad multum potentes: in quo datur intelligi: ꝙ ſemper in ira eſt quędam ſpes punitionis ⁊ vindictę.

¶ Et in plurimis

ET in plurimis concupiſcentijs ſe
quitur quedã delectatio: aut enim
memorãtes quõ adipiſcebantur:
aut ſperãtes quõ adipiſcent̃ gau-
dent quadam delectatione.

¶ Superius docuit phs ſumere conſide
rationes quaſi cões de delectatione per comparationem
ad nãm: ⁊ ad ꝯcupiſcentiam: ſiue ad appetitũ: ⁊ ad cogni
tionẽ: vel ad fantaſiã: ſiue ad memoriam: ⁊ etiam ad ſpẽ.
Hic in parte iſta venatur magis ſpãles ꝯſideratiões de de
lectatione per comparationeʒ ad ꝑdicta. Tria ideo facit:
qꝛ primo ponit conſiderationes quodãmodo ſpãles ꝑ cõ-
parationem ad ſpẽ ⁊ ad memoriam. Scdo ꝑ comparatio
nẽ ad appetitũ. Tertio ꝑ comparationẽ ad nãm. Secũda
ibi. (Et punire delectabile). Tertia ibi. (Et tranſmutare
delectabile). ¶ Circa primũ tria facit: qꝛ primo ꝑmittit
hanc veritatẽ: ꝙ prout diuerſa memoramus ⁊ ſperamus
ſeq̃tur ſm concupiſcentias alia ⁊ alia delectatio. Secũdo
qđ dixerat manifeſtat alia ꝑ exẽpla. Tertio addit ex h̃ fie
ri in nobis principium amoris. Scđa ibi. (Utputa qui in
febribus). Tertia ibi. (Et principiũ amoris). ¶ Dicit ꝰ
primo: ꝙ in pluribus. i. in varijs ꝯcupiſcentijs: vt ſʒ ꝙ cõ
cupiſcentię per ſuas ſpẽs diſtinguũt̃: ſequitur quędam de
lectatio: ita ꝙ alias ⁊ alias ꝯcupiſcẽtias alia ⁊ alia delecta
tio ſequit̃: ⁊ ideo aut memorantes quõ adipiſcebant̃ in ꝑ-
terito: aut ſperãtes quõ adipiſcent̃ in futuro gaudent qua
dam delectatione: ita ꝙ diuerſificat̃ delectatio ſʒ diuer-
ſitatem ſpei ⁊ memorię. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utputa qui in febribus habentes ſitim me-
morantes qũo bibant: ⁊ ſperantes gaudent:
⁊ agentes: ⁊ diſputãtes: ⁊ ſcribẽtes: ⁊ facien-
tes ſemꝑ aliquid de eo qđ amat̃ gaudẽt. In oi
bus. n. talibus memorãtes quaſi ſentire putãt
id: quod amatur.

¶ Oſtendit per exempla ſpeciales memorias: ⁊ ſpãles ex-
pectationes ſeq̃ delectatiões alias ⁊ alias dicẽs. vtputa q̃
in febribus habentes ſitim: ⁊ memorãtes quõ bibãt: ⁊ ſpe
rantes bibere gaudent: ⁊ agentes. i. dicẽtes: ſiue q̃ inguũt:
vt hʒ alia ⁊ alia littera: ⁊ diſputantes: ⁊ ſcribẽtes: ⁊ facien-
tes aliq̃d de eo: quod amat̃ gaudent: qꝛ in oibus talibꝰ me
morantes: vel etiam ſperantes amatũ: quaſi putãt ſentire
id: qđ amant. Si ergo amant diſputare hñtes ſpem ⁊ me-
moriam diſputationis delectantur. ⁊ in alijs ſimiliter ſe
habet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et principiuʒ amoris hoc fecit omnibus: cũ
non ſolum de preſenti gaudeãt: ſed etiam cuʒ
abſentis recordati adamãt. Propter qđ vtiq3
⁊ cum triſtis fiat: eo ꝙ non adſit: ploratibus
⁊ lamentationibus inſit quedam delectatio:
triſtitia quidẽ. n. de non adeſſe: delectatio autẽ
ex memorando ⁊ videndo aliqualiter illum: ⁊
qualia exigit: ⁊ qualis erat: ꝑꝑ qđ dcm̃ ẽ: vt ait.
Suꝑ his oibus affectũ excitauit fletus.

¶ Addit ex hoc fieri in nobis amoris ꝑncipiũ dicens: ꝙ h̃
fit oibus ꝑncipiũ amoris: cum non ſolum de pręſenti gau
deant: ſed cuʒ ⁊ abſentis fuerint recordati amant: ꝓpter
quod vtiq3 ⁊ cum triſtis fiat: eo ꝙ non adſit: nec ꝑſens ſit:
quod delectat: ineſt tamen eis triſtibus: ſiue plorantibus:
⁊ lamentantibus quędam delectatio: qꝛ hmõi delectabile
licet contriſtet: qꝛ non eſt pręſens corporaliter: letificat tñ
qꝛ eſt pręſens per ſpẽ: ſm ꝙ habetur memoria illius: ſiuẽ
ſpes: ideo ſubdit: ꝙ triſtitia quidem eſt de non adeſſe. De
lectatio autẽ ex memorando ⁊ videndo aliqualiter. i. ima
ginaliter illum: quem diligit: vt qꝛ recordatur qualia egit
cum eo: ⁊ qualis erat: propter quod bene dictum eſt: quod
ait Homerus: vt ſupplet alia littera. Et ſuper his omnibꝰ
affectũ. i. delectationẽ ⁊ gaudiũ excitat fletꝰ. ¶ Deiñ. c. d.

¶ Et punire delectabile. Cuius. n. non adeptio
triſte: id adipiſci delectabile. Irati. n. triſtantur
vehemẽter nõ puniẽtes: ſperãtes aũt gaudẽt.

¶ Poſtq̃ oſtendit: ꝙ ſpeciales memorias ⁊ expectatiões
ferunt delectationes ſpeciales: venatur ſpeciales delecta-
tiones de delectabilibus per comparationeʒ ad appetitũ.
Et duo facit ſm ꝙ appetitus ſenſitiuus: de cuius delecta-
tione hoc potiſſime videtur intendi: dupliciter diuidit̃ in
iraſcibilem. ſ. concupiſcibileʒ. Primo ergo venatur hmõi
conſiderationes reſpectu iraſcibilis. Secũdo reſpectu cõ-
cupiſcibilis. Secũda ibi. (Et amicus delectabiliũ). Ira-
ſcibilis aũt potiſſime videtur tendere in arduuʒ: vt in pu
gnam: ⁊ vindictam: ⁊ honorem: ⁊ huiuſmodi: ideo oſtẽdit
talia delectabilia eſſe. Et quatuor facit ſʒ ꝙ adducit qua-
tuor conſiderationes ad hęc. Secunda ibi. (Uidere dele
ctabile). Tertia ibi. (Qm̃ aũt vincere). Quarta ibi. (Et
petẽtibus honor ⁊ cõplacentia). ¶ Prima ꝯſideratio ta-
lis. Qꝛ punire eſt delectabile: ⁊ ſubdit cãm: qꝛ illud: cuius
non adeptio eſt triſtis: adipiſci eſt delectabile. vnde irati
vehementer triſtantur non punientes ⁊ ſperantes punire
gaudent. Si vero volumus loqui de delectatione: vt ꝯſur
git ex iraſcibili: punire eſt delectabile. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et ludere delectabile non ſoluʒ amatoribus
victorie: ſed oibus: fit. n. fantaſia excellẽtie. cu
ius oẽs hñt ꝯcupiam: aut remiſſe: aut magis.

¶ Ponit ſecundam conſiderationem. Qꝛ non ſolum puni
re ⁊ vincere eſt delectabile: ſed etiam videre talia eſt dele
ctabile: quę delectatio non ſoluʒ adeſt amatoribus victo
rię: ſed etiam omnibus circunſtantibus: quia ipſum vide
re talia ſm ſe eſt delectabile: ideo ſubdit: ꝙ in talibus fit
quędam apparitio: ⁊ quędam inſit excellentia: cuiuſmodi
viſionem habere omnes habent concupiſcentiam: aut re
miſſe: aut magis: quia aliqui magis: aliqui minus delectã
tur in talibus. ¶ Si aũt obijciatur ꝯtra hoc: ꝙ aliq̃ videñ-
tes bella triſtãtur. ¶ Dđʒ h̃ nõ eẽ: qꝛ viſus taliũ nõ ſit de
ſe delectabilis: ſʒ qꝛ rõne timoris: vel appetitus declinãtis
ad aliã ꝑtẽ aggenerat̃ in talibꝰ triſtitia. ¶ Deinde cũ dic̃.

¶ Qm̃ vincere delectabile: neceſſe ⁊ ludos de
lectabiles eſſe pugnatiuos: ⁊ fiſtulatiuos: ⁊ li-
tigioſos: ſepe. n. ĩ ipſis fit vincere: ⁊ oſſiũ proie
ctiões: ſperizatiões: ⁊ alea: ⁊ petrazatio: ⁊ cir-
ca ſtudioſos aũt de ludis ſilr̃. Hi q̃dẽ. n. dele-
ctabiles fiũt: ſiq̃s fuerit ꝯſuetus. hi aũt mox đ
lectabiles: puta venatio ⁊ oĩs venatiua. vbi. n.
concertatio: ibi ⁊ victoria eſt: ꝓpter qđ ⁊ ſalta
tiua: ⁊ litigatiua delectabilis conſuetis.

¶ Ponit tertiã ꝯſiderationẽ: qꝛ vincere ẽ delectabile: nec̃e
eſt ludos pugnatiuos ⁊ fiſtulatiuos: vt cũ hyſtriões adiui
cẽ fiſtulãtes certãt: ⁊ diſputatiuos: ſiue litigioſos eẽ đlecta
bile: ⁊ ẽ rõ: qꝛ ĩ talibꝰ ſępe fit vincere: ⁊ qꝛ victoria ĩ ludis ẽ
delectabilis. Itẽ vĩcere ĩ ꝓiciẽdo oſſa: ⁊ ẽt ſpiçatiões: vt lu
dere ad talos pilaʒ: ⁊ alea: ⁊ petriçatio: vt ludꝰ ĩ eijciẽdo la
pidẽ ẽ delectabile q̃d: ⁊ ludos eẽ ſtudioſos: vt q̃ñq3 ludos
liberales: de quibus ſuperius fuit facta mentio: ꝯuenit eẽ

delectabiles.ve⁊ q: non omnes ludi ſunt vniformiter de lectabiles.ideo cum dicit.(Di quidem.n. delectabiles.) Diſtinguit ludos:q: aliqui ludi ſunt delectabiles: cū quis fuerit ꝯſuetus ad illos.Aliqui vero ſtatim ſunt delectabiles:puta venatio ⁊ nō ſolum hęc vel illa: ſed omnis venatio eſt delectabilis:q: vbi eſt ꝯcertatio:qđ eſt in oi venatione ꝯtingit eē victoriā:ideo alteratiua ⁊ litigatiua delectabilis eſt conſuetis rōne victorię. Poſſunt aūt diſtingui litigatiua ⁊ alteratiua:eo ꝙ vna accipit in cauſis:altera vo in collationibus ⁊ diſputationibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et potentibus: ⁊ honor: ⁊ complacentia delectabiliſſimorum: ꝓpterea ꝙ ſit fantaſia vnicuiq;: ꝙ talis: ⁊ ſtudioſus: ⁊ magis cū inſinuēt quos putāt veraces. Tales aūt qui prope magis q̄z qui longe ⁊ ſimul conuerſati ⁊ noti: ⁊ ciues q̄z qui aliunde: ⁊ exiſtentes q̄z futuri: ⁊ prudētes q̄z inſenſati: ⁊ multi q̄z pauci: magis enim veriſimile veridicos eſſe dictos ꝯtrarijs. Quā quos quis multu⁊ paruipēdit: ſicut pueros: aut beſtias. nihil curat de horum honore aut opinione ipſius opinionis gratia. Sed ſiquidem propter aliud aliquid.

¶ Ponit quartā cōſiderationem:ꝙ potētibus honor ⁊ placentia ſunt de genere delectabiliſſimo⁊.Et ſubdit cauſa⁊ q: ſit fātaſia vnicuiq; qū honorat: ⁊ ei applaudit:ꝙ ſit talis qualis dr:⁊ ꝙ ſtudioſus:cui debet honor:cū dicit.(Et magis eu⁊ inſinuent). Addit ꝙ magis eſt delectabile ei: cū hoies:quos putant eſſe veraces inſinuent.i.iudicēt eſſe honorandos:⁊ applaudendū eſſe eis:⁊ oſtēdit qui ſunt veraces dicens:ꝙ tales.i. veraces ſunt magis q ſunt ꝓpe q̄z qui ſunt longe:⁊ qui ſunt ſimul cū eo ꝯuerſati:⁊ noti:⁊ conciues eius ſunt magis veraces:q̄m qui ſunt aliūde ⁊ extranei:⁊ illi qui ſunt exñtes ⁊ noti ciues ciuitatis ſunt magis tales q̄z futuri aduentitij:⁊ prudentes ſunt magis q̄z inſenſati:⁊ multi q̄z pauci:⁊ veriſimile eſt doctos eē magis veridicos cōtrarijs. Subdit autem ad manifeſtationem dictorum:ꝙ homo nihil curat de his: q̄ quis multum paruipendit:q: paruipendit pueros ⁊ beſtias:nihil curat đ honore eorum:aut de opinione ipſorum gratia ipſius opinionis:ſed ſi curat:hoc eſt propter aliquod aliud: non propter opinionem ſuam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et amic⁹ đlectabiliū: diligere.n. delectabile. Nullus.n. amator vini: qui nō gaudet vino.

¶ Venatur conſiderationes ſumptas ex parte concupiſcētię.Diuiditur autē hęc pars in partes quinq; ſm ꝙ q̄nq; conſiderationes ponit circa hęc. Secunda ibi.(Et diligi delectabile.) Tertia ibi.(In admiratione eſſe). Quarta ibi.(Et adulationes accipere.) Quinta ibi.(Et h̄ agere ſępe). ¶ Dicit ergo primo:ꝙ amicus eſt de numero đlectabilium:q: diligere ſm ꝙ ꝯcupiſcimus:eſt aliquid delectabile:⁊ dat cauſam:q: nullus eſt amator vini:niſi q gaudet ⁊ delectatur vino. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et diligi đlectabile: fantaſia.n. ⁊ hoc ei⁹: qđ inſit ipſi bonum eſſe: qđ oēs ꝯcupiſcūt cognoſcentes. Diligi aūt eſt amari ipm propter ſe.

¶ Ponit ſecundam:q: ipſum diligi eſt delectabile: diligit enim homo:⁊ concupiſcit ſeipſum quaſi bonum ente⁊: eo ꝙ ab alijs diligitur.ideo ſubdens cām dicti ait.ꝙ ex eo ꝙ quis diligit hoc.i.in hoc caſu. Fit enim fantaſia ⁊ apparitio eius:ꝙ ipſi inſit bonu⁊ eſſe:qđ omnes cognoſcētes cōcupiſcūt: omnes.n.cognoſcentes bonu⁊ volunt eſſe boni.

Addit ergo:ꝙ diligi ipſum eſt amare propter ſeipſum: q: ſi propter aliud:non proprie diligitur homo: ſed illud aliud:⁊ ipſe homo ſm ſe non diligeretur:niſi ipſe ſecundum ſe bonus eſſet. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et in admiratiōe eſſe delectabile propter ipſum honorari.

¶ Ponit tertiam:ꝙ eſſe vel haberi in admiratione eſt delectabile propter ipſum honorari:q: perſonę honorabiles cuiuſmodi ſunt boni:⁊ excellētes in admiratione habentur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et adulationem recipere: ⁊ adulator delectabile: apparens enim amator: admirator: ⁊ apparens amicus adulator eſt.

¶ Ponit quartam conſiderationem.ꝙ recipere adulationes eſt delectabile:⁊ ipe adulator eſt q̄d delectabile:⁊ dat cauſam:quia adulator eſt apparens admirator: ⁊ apparēs amicus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hoc agere ſepe delectabile. Quod eni cōſuetum delectabile erat.

¶ Ponit quintam:ꝙ agere ſępe aliq̄d eſt delectabile:quia vt dicebat ſupra cōſuetum eſt delectabile. ¶ Notādum aūt has quinq; conſiderationes eſſe cōnexas:quare ſi diligere ſit delectabile:q: ſibi complacet homo in bono ſibi ꝓportionato:qđ erat prima cōſideratio:ſequitur ꝙ diligi ſit delectabile:q: complacet ſibi homo in bono ꝓprio:quę fuit ſecunda.Et vlterius eſſe in admiratione ſit delectabile: q: ex hoc h⁊ argumentū: ꝙ ſit bonus:q̄ fuit tertia: ⁊ etiam adulatio ex hoc ſeq̄t:ꝙ ſit delectabilis:q: amicus ⁊ adulator:quo⁊ pſonā induit adulator ſunt delectabiles: q̄ fuit quarta:⁊ ēt ꝙ ſępe agere ſit delectabile:q: ex hoc ē nobis bonū ꝓportionatū:actū: vel opatū:qđ fuit q̄nto ꝓpoſitum.

Et tráſmutare ē delectabile. In natura.n.fit trāſmutare.qđ.n.idem ſemp exceſſu⁊ facit cōſtituti habitus. vnde dictu⁊ eſt tranſmutatio oi dulce.ꝓpter hoc.n., ⁊ quę ad tpus delectabilia ſunt. ⁊ hoies ⁊ res.tranſmutatio.n. ex pſenti eſt. Simile aūt ⁊ rarum quod ad tempus.

¶ In iſta pte venat phs ꝯſideratiōes de delectabili ſumptas ex ipſa nā.Et duo facit:q: p̊ facit h̄ ſm ꝙ nā ipſa eſt q̄d trāſmutabile.Scđo ꝓut tēdit in aliq̄d ſibi ꝓportōatum Scđa ibi.(Et qm̄ ꝙ ſm nām). ¶ Prima ps diuidit in ſex ptes ſm ꝙ ſex ꝯſiderationes ſe hñtes p ordine⁊ ponit circa hęc.Scđa ibi.(Et adiſcere ⁊ admirari). Tertia ibi (Et bñfacere).Quarta ibi.(Q: āt delectabile ē). Quinta ibi.(Qm̄ aūt adiſcere).Sexta ibi.(Circumuolutiones). ¶ Ponit pmā ꝯſideratiōnē dicēs. Q: ip⁊ trāſmutare eſt delectabile:cū q̊ nā ⁊ diſpōnes nāę nō ſp maneāt eedē:non ſemp idē appetimus.Jō ſubdit:ꝙ ſemp idē facit exceſſum ꝯſtituti habitus.i.cōſtitutę habilitatis ⁊ diſpōnis.excedit.n.hic diſpōnē nr̄am variabilē. vn̄ dcm̄ eſt:ꝙ tranſmutatio ē q̄d dulce inter oia.Et inde eſt:ꝙ hoies ⁊ res:q̄ ſūt delectabilia:ſunt delectabilia ad tp̄s:q: trāſmutatio ē ex pſenti:ſiue ex ꝓpīquo.vt h⁊ alia lr̄a: ſimul aūt ⁊ ra⁊ qđ ad tp̄s .q.d.ꝙ non ſolum delectabilia ſūt talia ad tp̄s:q: trāſmutatio:qđ ē valde in pmptu:⁊ ꝓpinquo:⁊ ꝯſentanea nāę nr̄ę eſt q̄d aūt delectabile:ſ⁊ ēt ſimul cū h̄ eſt alia cā:q: illud:qđ ē ad tp̄s:eſt ra⁊:⁊ oē ra⁊ cha⁊. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et adiſcere ⁊ mirari delectabile vt ad multū. In minori quidem eſt concupiſcere adiſcere,

quare

quare mirabile concupiſcibile. In adiſcere autem id. quod ſm naturam conſtituit.

¶ Hic ponit ſecundam conſiderationem: quia tranſmutatio ⁊ nouitas eſt delectabile adiſcere ⁊ mirari: quę nouitatem importãt: delectabilia ſunt. Et ꝙ adiſcere ſit qd delectabile: ⁊ quid admirabile: ⁊ vt admirari iuſtum apparet multũ propter cõcupiſcere adiſcere. Cũ ḡ mirabile ſit cõcupiſcibile ⁊ delectabile: adiſcere delectabile erit: hʒ ⁊ ſpecialẽ cãm nãę noſtrę: quare adiſcere eſt delectabile: qꝛ cuʒ adiſcimus: minus in id: qð eſt conſtituti ſʒ nãm: qꝛ minꝰ ab imꝑfecto ad ꝑfectionẽ cõpetentẽ nãę. ¶ Deinde. c. d.

¶ Et benefacere ⁊ bene pati delectabilium: bene pati quidem adipiſci eoꝝ: que concupiſcũt benefacere: aut habere ⁊ ſuperabundare: que ambo appetunt.

¶ Ponit tertiã: qꝛ ſi ad acquirere noua ⁊ ꝯſiderata: ⁊ abundare in talibus eſt delectabile: benefacere ⁊ bene pati ſũt delectabilia. Et dat cãm: qꝛ ſm bene pati eſt adipiſci ea: q̄ hoĩes ꝯcupiſcunt: qui acqrunt ea: q̄ nõ habẽt: quę ſunt eis noua: ⁊ benefacere eſt ſuꝑabundare in talibus: quę ambo ſe hr̃e talia ⁊ ſuꝑabũdare in eis hoĩes appetãt. ¶ Deiñ ⁊c̃.

¶ Quia autem delectabile eſt beneficium corrigere propinquos: delectabile hominibus eſt ⁊ factiua conſumare.

¶ Ponit quartam: qꝛ benefacere eſt delectabile corrigere ꝓpinquos eſt delectabile hoĩbus. Et cõſumare defectiua .i. ſupplere indigentiã: vt ſonat alia lr̃a: eſt etiã delectabile. Ex h̃.n. aliqs apparet: ꝙ bñfaciat alijs: ⁊ ſit q̃ſi ꝓtector eiꝰ inq̃ʒtũ ipm corrigit: ⁊ eiꝰ indigẽtiã ſupplet. ¶ Deiñ. cũ. d.

¶ Quoniaʒ aũt adiſcere delectabile ⁊ mirari: ⁊ talia neceſſe delectabilia eſſe. ſ. imitatiua et ꝓtractiua: ⁊ ſtatuificatio: ⁊ poetica: ⁊ oẽ quodcunqʒ fuerit repreſentatiuũ: ⁊ ſi nõ ſit delectabile id: cuius eſt repreſentatio. Non eni in hoc gaudet: ſed ſyll'ſ eſt ꝙ ad hoc id. Quare adiſcere aliquid accidit.

¶ Ponit quintam conſiderationẽ. Nã qꝛ adiſcere ⁊ mirari eſt delectabile: neceſſe eſt talia: quę hic inducũt eſſe delectabilia: ideo imitatiua ⁊ ꝓtractiua qñ aliqs repreſentatur ꝑ picturam: ⁊ ſtatuificatio qñ fit ſtatua: ⁊ imago ad aliqd imitandũ ⁊ repreſentandũ: ⁊ poetica qñ aliqd repñſentatur per geſta: ⁊ omne quodcunqʒ fuerit aliquid repreſentatiuum eſt delectabile: dato ꝙ non ſit delectabile: cuius eſt repreſentatiuum. Nam riuus ⁊ ſi in propria natura nõ ſit quid delectabile: tamẽ ſi ſit bene pictus: vel bene ſculptus ꝓpter repreſentationẽ eſt quid delectabile: ideo ſubdit: qꝛ hõ non gaudet in hoc: qð videt repreſentatũ: ſʒ gaudet ꝙ eſt illi ſyll'ſ. i. collatio: vt ſonat alia littera: qꝛ ꝯfert vnũ alteri. ⁊ eſt ad hoc illud: eo ꝙ vnũ imitat̃ aliud. Et qꝛ noſtrũ adiſcere eſt ſemꝑ in quadã collatiõe: vel in quodã diſcurſu: in tali repreſentatione accidit eſſe adiſcere aliqd quoddã: inq̃ʒtũ eſt quędã collatio. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et circũuolutiones ⁊ paulatim ſaluari a periculis. Oĩa.n. hec mirabilia.

¶ Ponit ſextã ꝯſideratiõe. Ꝺꝛ qꝛ admirari eſt delectabile circũuolutiones. i. ꝙ res ⁊ mundus circũuoluant̃: vt ꝙ mõ dñet̃ iſte: mõ ille ẽ quid delectabile: ⁊ ẽt paulatim ſeruari a ꝑiculis qd delectabile eſt. Et qꝛ oĩa iſta ſunt admirabilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qm̃ ꝙ ſm naturaʒ delectabile. Que vero eiuſdem generis ſm naturam inuiceʒ ſunt oĩa cognata: ⁊ ſimilia: delectabilia vt in pluribus: puta homo homini: ⁊ equus equo: ⁊ iuuenis iuueni. Unde ⁊ prouerbia dicta ſũt. Qũo coetaneus coetaneum delectat: ⁊ qũo ſimilis ſimilem: ⁊ nouit aũt: ⁊ alia quecũqʒ talia.

¶ Ponit conſiderationes ſumptas ex natura ſʒ ꝙ tendit in aliquid ſibi conueniens. Et duo facit: qꝛ primo ponit cõſiderationem hanc: ꝙ ſimilia ſunt delectabilia. Secũdo ponit ꝯſiderationes: q̄ ſequũtur ex iſta. Secũda ibi. (Qm̃ aũt ſimile). ¶ Dicit ergo primo: qꝛ qð eſt ſm nãm. i. ꝯueniens nãę eſt delectabile: qꝛ quę ſunt eiuſdẽ generis ſʒ naturã: ſunt inuicẽ cognata ⁊ ſimilia: neceſſe eſt talia vt ĩ plĩbus delectabilia eẽ: ⁊ dicit vt in pluribus: qꝛ ꝯuenit aliquẽ degenerare ⁊ nõ ſequi motus naturę ſuę debitos. Et ponit exemplum qũo ſimile applaudet ⁊ delectat̃ ſimili: vt hõ hoĩ: equus equo: ⁊ iuuenis iuueni. vñ ⁊ ꝓuerbia dicta ſunt coetaneus coetaneũ ð̃lectat ſemꝑ: ſimilis nouit ſilẽ: ⁊ gaudet ei. vnde in alia littera hr̃: ꝙ latro nouit latronem: ⁊ fera acgeſcit fere: ⁊ alia q̄cũqʒ talia. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Qm̃ aũt ſimile ⁊ cognatum delectabile ſibi eſſe maxime ipſe ad ſeipſum vnuſqſqʒ hic paſſus eſt. Unde neceſſe oẽs amatores ſui ipſorũ eſſe: aut magis: aut minus: omnia eni talia exiſtunt ad ſeipſum maxime.

¶ Ponit conſiderationes: quę ſequuntur ex iſta. Et tria facit: qꝛ primo oſtendit ex hoc hoĩes diligere ſeipſos. Scðo oſtẽdit eos diligere ſua. Tertio mãifeſtat eos diligere ea: quę res applaudent: ⁊ ipſos non moleſtant. Secunda ibi. (Qm̃ autem amatores). Tertia ibi. (Similiter autem ⁊ qm̃). ¶ Dicit ergo primo: ꝙ qꝛ ſimile ⁊ cognatũ ſunt delectabile ſibi ⁊ cuilibet: qꝛ vnuſquiſqʒ maxime ad ſeipſuʒ paſſus eſt: qꝛ maxime eſt ſibi ſimilis ⁊ cognatus: neceſſe ẽ omnes hoĩes eſſe amatores ſuiipſoruʒ: aut maius: aut minus: qꝛ ſm plus ⁊ minus hoĩes ſe diligũt. Repetit aũt cãʒ huius: qꝛ oĩa talia: vt cognatio: ſilitudo: amicabilitas exñt maxime. i. excellenter ad ſeipſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̃ aũt amatores ſuiipſorum oẽs: ⁊ que ipſoruʒ neceſſe delectabilia eſſe oĩbus: puta: opa ſermones: ꝓpter quod amatores adulationuʒ vt in pluribus: ⁊ amatores amantiũ: ⁊ amatores honoris: ⁊ amatores filiorum. Ipſorum enim opera filij.

¶ Oñdit hoĩes diligere ſua: ⁊ delectari in eis. Et quinqʒ facit ſm ꝙ quinqʒ ꝯſiderationes ponit. Scða ibi. (Et defectiua ꝑficere). Tertia ibi. (Et qm̃ ꝑncipale). Quarta ibi. (Adhuc qm̃). Quinta ibi. (Et id in quo). ¶ Dicit ḡ primo: qm̃ oẽs ſunt amatores ſuiipſorũ: neceſſe eſt oĩa q̄ ſunt ipſoꝝ: ſiue ſua eſſe delectabilia omnibus: puta homo diligit opa ſua ⁊ ſermões ſuos: ⁊ inde ẽ: ꝙ hoĩes ſũt amatores adulationum: vt in pluribus: qꝛ adulatores laudãt eis opera ſua: ⁊ ſunt amatores amantium: quia amantes laudãt opera eorum: ⁊ ſunt amatores honoris: quia etiaʒ hęc opera eorum cõmendantur: ⁊ amatores filiorum: qꝛ filij ſunt opera ipſorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et defectiua perficere delectabile. Ipſoruʒ enim opus iam fit.

¶ Ponit ſecundam conſideratioǌ: ꝙ delectabile eſt hominibus perficere defectiua: qꝛ propter complementũ qð addunt iã totũ opus fit ⁊ reputatur ipſorum. Apparet aũt

ꝙ alia eſt conſideratio iſta: quę dicit delectabile eē homi nibus defectiua pficere a conſideratione: qua dixit ſupra delectabile erit eis defectiua cōſtituere: qꝛ ibi intelligit de ſuppletione indigentię. hic aūt de defectione operum im perfectoꝝ. Attamē ſi illud ſignificarēt verba hęc: ⁊ ibi poſ ſent facere aliā ⁊ aliā conſiderationē ſm ꝙ in eis reperit̄ diuerſa rō pſuadendi. ¶ Et diligenter notādū eſt: ꝙ phs vr̄ multotiens eandem conſiderationē ponere. ideo atten te inueſtigare debemus quō ibi reperiri poſſit diuerſa rō perſuaſiua: quia talis diuerſitas cōſiderationes diuerſas efficit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quoniam principari delectabiliſſimum: ⁊ videre ſapiētē pricipari delectabile: pricipis. n. ſapere. Eſt autem ſapientia multorum ⁊ mi rabilium ſcientia.

¶ Ponit tertiā conſiderationeꝫ dicēs: ꝙ delectabiliſſimū eſt pricipari: delectabile eſt principās ſapiētia: quā pncipa tus dꝫ ſapere: quod probat per diffinitionem ſapientię: qꝛ ſapientia eſt multoꝝ mirabilis ſciētia: ⁊ multa mirabilia ſcire dꝫ: q alijs dominari vult. Innuit̄ aūt hęc maxima p dictis: qꝛ ſi homo diligit ſua: tanto magis diligit pncipari qꝛ q̄to plibus principat̄: plura cognoſcit vt ſua. ¶ Deiñ.

¶ Adhuc quoniam amatores honoris: vt i plu ribus neceſſe increpare vicinos delectabile eē ⁊ ſubijcere.

¶ Ponit quartā maximā dicens: ꝙ adhuc pręter conſide ratiōes dictas eſt hic ꝯſideratio: qꝛ hoies vt in plibus ſūt amatores honoris: vtputa cōſideratio dicebat: neceſſe eſt eis eē delectabile vt īcrepare vicinos: ⁊ ſubijcere eos ſibi: qui in hoc vident̄ honorari. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et id in quo videt̄ optimus eē ipſe ſibi. hoc frequentare: ſicut Euripides ait. Et adhuc in ſiſtit dans vniuſcuiuſqꝫ diei plurimam partē: vt ipſe ſeipſo potiatur optimus exiſtens.

¶ Ponit quintam maximā: qꝛ qlibet diligit frequētare id in quo ipe vr̄ optimus ſibi: ſicut Euripides dicebat. Et ad hoc inſiſtit vnuſquiſqꝫ dans vniuſcuiuſqꝫ diei plurimam ptē. Nam ſi hō delectat̄ in opere ſuo: potiſſime delectat̄ in potiſſimo opere: ⁊ ideo ſi vr̄ ſibi: ꝙ ſi ſit optimus citha riſta: maximā ptem temporis ipſius expēdit in cithariça tione. Cā autem quare maxime delectamur in potiſſimo ope noſtro eſt: qꝛ i eo maxime relucet bonitas noſtra: ⁊ ſꝫ ipſam maxime fruimur nobiſipſis: ideo addit phus q̄ h̄ facit vt ſeipſo maxime potiatur vel fruatur optimus exi ſtens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter aūt ⁊ quoniaꝫ ludus delectabiliū: ⁊ omnis remiſſio: ⁊ riſus delectabilium. Ne ceſſe autem etiam riſibilia delectabilia eē: ⁊ ho mines: ⁊ verba: ⁊ opera. Determinatum aūt eſt de riſibilibus ſeorſum in his: que de poeti ca. De delectabilibus quideꝫ igitur dicta ſunt tanta. Triſtitia autem ex contrarijs horuꝫ ma nifeſta. Quorum quidem igitur gratia iniuſti tiam faciunt. hec ſunt.

¶ Ponit vltimam conſiderationem dicens: qm̄ ludus eſt de numero delectabiliuꝫ: neceſſe eſt riſibilia delectabilia eſſe: ſiue talia ſint homines: ſiue verba: ſiue opera. Iſta. n. delectant: qꝛ attēdere ad talia non vr̄ nobis moleſtia. Ex cuſat aūt ſe: quare de riſibilibus non determinauit diffu ſius dicens: ꝙ de riſibilibus determinatuꝫ eſt ſeorſum in his: q̄ ſunt de poetica. i. de poetria: quam fecit. ¶ Ultimo epilogat: ꝙ de delectabilibus dicta ſunt tanta. Triſtia au tē ſunt manifeſta ex ꝯrijs hoꝝ additis quaſi addēs aliū epilogū: qꝛ hęc ſunt: quoꝝ grā hoies iniuſtitiā faciunt.

Qualiter autem habētes ⁊ quibus dicamus nunc. Ipſi quidem igi cum putarint poſſibile eſſe rē agi ⁊ ſibijpſis poſſibile: ſiue puten latere cum egerint: ſiue cum non latuerunt: non exoluere penā: au exoluere quidē: ſed minus dānū eſſe q̄ſ ſit ipſis luctum. Aut que quā cordi habent.

¶ Supius oſtēſum eſt quoꝝ gratia hoies iniuſta faciun reſtat oſtendere qualr̄ ſe hn̄tes: ⁊ qbus talia faciūt. Du aūt facit phs: qꝛ primo ꝯtinuat ſe ad dicēda dicens: qua aūt ſe hn̄tes hoies iniuſta faciunt: ⁊ quibus dicamus nūc. Scdō exeqtur de intento. Scdā ibi. (Hoī quidem igit. Inueſtigat aūt primo qualr̄ ſe hn̄tes iniuſta faciunt: ⁊ po ſtea qbus: vt ſuperius tangebat̄. Scdā ibi. (Iniuſta au faciūt.) ¶ Circa primum tria facit: qꝛ primo in genera tangit modos: ſm quos ſe hn̄tes iniuſta faciūt. Secund ꝙ nō per oēm modū in hoc tractatu determinat̄ de po bili ⁊ ipoſſibili: quod eſt annexū cuilibet negocio. Remi tit nos ad ſecundum librum: vbi de his agitur. Tertio q quitur in ſpeciali: quę in generali tetigerat. Secunda i (Qualia quidem.) Tertia ibi. (Ipſi autē putant). ¶ Di cit ergo primo: ꝙ ipſi homines putant poſſibile eſſe re iniuſtaꝫ: ⁊ ſibiypſis poſſibilē quadrupliciter. Primo ſi pu tent latere cum egerint. Secundo ſi non latuerint pu non exoluere pęnaꝫ. Tertio ſi putant exoluere: putant tem eſſe eis minus damnum q̄ſ ſit. Quarto ſi damna admiſſa non ſunt eis tam chara q̄ſ acqſita per iniuſti quę habent cordi: ſiue quę pcordialr̄ diligūt. ¶ Dein

¶ Qualia igitur quidem poſſibilia videntur: qualia impoſſibilia in his: que poſterius dice tur. Cōia. n. oium partiū rhetorice hec.

¶ Remittit nos ad ſecundum librum: vbi determina de poſſibili ⁊ impoſſibili dicens. Qualia quidem igit̄ po ſſibilia videntur: ⁊ qualia impoſſibilia dicētur in his: q poſterius: vt in ſecundo libro. Nam hęc ſunt cōmunia partiū rhetoricę. i. omni negocio rhetorico. ¶ Ad euid tiam huius dicti notanduꝫ: ꝙ poſſibile ⁊ impoſſibile: m ius ⁊ minus: quę ſunt annexa omni negocio rhetorico d pliciter poſſunt accipi. ¶ Primo ſm cōſiderationē ſp qꝛ aliquę conſiderationes de maiori ⁊ minori: de poſſib ⁊ impoſſibili poſſunt adaptari negocio deliberatiuo: q ſunt inutilia diſputatiuo ⁊ econuerſo. ¶ Secūdo poſſu accipi hmōi annexa ſm rōnem quandam cōmunem: de eis poſſunt dari conſiderationes applicabiles omni ne gocio. Conſiderationes aūt ſpeciales de ānexis ponit ph in quolibet negocio: vt in deliberatiuo poſuit cōſideratio nes ſpeciales de maiori ⁊ minori competentes dicto neg cio: cum docuit nos cognoſcere maius conferens. Poſ etiam hmōi conſiderationes de poſſibili ⁊ ipoſſibili: cu dedit nobis viam ad bene poſſe perſuadere: ⁊ docuit n ſm diuerſas ciuilitates diuerſimode perſuadere: quia qua erant poſſibilia ad perſuadendum vni ciuilitati: q non erant poſſibilia reſpectu alterius: ſic etiam in exo matiuo poſuit conſiderationes de maiori ⁊ minori: cu docuit nos cognoſcere maius ⁊ minus laudabile. Poſ etiā rōnes de poſi: cū dedit nobis poſſibilitatē ⁊ facili ad laudandū docendo nos appropinquātia laudabilib

oſtendere

oſtendere tanq̄ꝫ laudabilia: ſic etiaꝫ in diſceptatiuo negocio ponit conſiderationes de maioꝛi: ⁊ minoꝛi īferius: vbi docebit nos cognoſcere maius ⁊ minus iniuſtum. Ponit etiam conſiderationes de poſſibili ⁊ impoſſibili ſꝫ ꝙ ſpecialiter ſpectat ad diſceptatiuum in hoc caplo: vbi nos docet ꝗbus eſt poſſibile: ⁊ quibus non poſſibile iniuſtuꝫ facere: vel qui de facili: ⁊ qui non de facili iniuſta faciunt. Nā facile ⁊ non facile: ſiue difficile aliquo mō ſunt cognata poſſibili ⁊ impoſſibili: conſiderationes quędam ꝯmunes poſſibili ⁊ impoſſibili poſſibiles adaptari cuilibꝫ negocio ponit in ſecūdo libꝛo. ideo h̄ nos remittit ad locū iſtū: vbi de conſiliabilibus ſpecialibus de poſſibili ⁊ ipoſſibili hic habitis annectuntur conſideratiōes cōmunes: propter qđ de eis ſufficiens habetur cognitio. ¶ Aduertendū tamē: ꝙ de maioꝛi ⁊ minoꝛi conſiderationes cōmunes nō poterat tradere ſm ſpecialem tractatum: qꝛ ꝯſiderationes ſpeciales de eis requirebant conſideratiōes cōmunes. Ideo in tractatu de deliberatiuo negocio cuꝫ determinauit de cōferente maioꝛi ⁊ minoꝛi: docuit nos cognoſcere maius ⁊ minus ſm ꝙ poſſunt adaptari ad quodlibet negocium: quod facit cum notificauit quid eſt excedēs: quid maius: ⁊ quid magnum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ipſi aūt putant potētes eſſe maxime indemnes iniuſta agere: qui ſunt potentes loq: ⁊ actiui: ⁊ experti multoꝛum agonum. Et ſi multi amici ſint ⁊ diuites: ⁊ maxime quid ſi ipſi ſunt ꝗ in his: que dicta ſunt: putantur poſſe. Si aūt nō: ſi ſint ipis tales amici: aut miniſtri: aut participes: propter hoc poſſunt ⁊ agere ⁊ latere: ⁊ nō exoluere penam. Et ſi amici ſint his: qui iniuſta patiūtur. Aut iudicibus: amici quideꝫ enim ſine cautela ad iniuſta pati: ⁊ cum pacificantur anteq̄ꝫ diuulgetur. Iudices autem condonant: quibus vtiqꝫ amici fuerunt: ⁊ totaliter dimittūt: aut paruis dannificant.

¶ Exequit̄ in ſpeciali: quę in generali tetigerat: ideo quatuoꝛ facit ſm ꝙ quatuoꝛ tetigit: qꝛ pꝛimo inueſtigat: ꝗ de facili iniuſta faciunt: qꝛ ſunt potentes ad non exoluendū pęnam. Scđo qui hoc faciunt: qꝛ ſunt latitiui. Tertio qui hoc faciunt ratione lucri. Quarto qui iniuſtitiā faciūt rōne eius qđ habēt coꝛdi. Secūda ibi. (Latitiui aūt ſunt.) Tertia ibi. (Et quibuſcūq̄ꝫ non latentibus). Quarta ibi. (Et ꝗbuſcūqꝫ iniuria). ¶ Circa pꝛimum quatuoꝛ facit ſꝫ ꝙ quatuoꝛ ꝯſiderationes adducit: qꝛ ṗ oſtēdit aliquos eē potentes ad non ſoluendum ratione ſui. Secūdo ratione amicoꝛum. Tertio rōne eoꝝ: qui ſunt paſſi iniuſta. Quarto ratione eorum: qui ſunt paſſi iuſta. Secunda ibi. (Et ſi multi amici). Tertia ibi. (Et ſi amici ſint. (Quarta ibi (Aut iudicibus.) ¶ Pꝛima conſideratio talis. Ipſi homines maxime putant agere iniuſta indemnes: ſiue ſine dāno: qui ſunt potentes loqui. Et actiui ⁊ experti multoꝛū agonum: qꝛ tales rōne experientię credunt effugere damna: etiam ſi iniuſta agant. ¶ Secūda talis. Qꝛ etiam illi credunt euadere ſine damno: ſi eis ſint multi amici: ⁊ potiſſime ſi ſint diuites: ⁊ maxime putant talia poſſe: quādo ipſi dicti amici fuerunt in his: quę dicta ſunt. i. iniuſtificauerunt ſicut ipſi: ſed ſi non iniuſtificauerunt huiꝰ diuites amici: ſi amici: aut miniſtri: aut comparticipes: aut conſanguinei ipſi diuitibus ſunt tales. i. iniuſtificauerunt. Apparet etiam via ad non ſoluendum pęnam: ideo ſubdit̄. propter hoc poſſunt agere ⁊ latere. i. ꝺcipere ⁊ nō exoluere pęnam. Vtroqꝫ. n. modo aliquis eſt potens ad nō ſoluēdū: vel qui foꝛte fecit habens ſocietatē diuitū: vel alioꝛuꝫ qui diuitibus attinent. ¶ Tertia talis. Qꝛ etiam ſunt potētes ad non ſoluendū pęnaꝫ: ſi ſunt amici his: qui iniuſta patiūtur. ¶ Quarta talis. Qꝛ hoc etiaꝫ poſſunt: ſi ſunt amici iudicibus. Subdit aūt cām dictoꝛum. Nā iniuriantes amicis non exoluunt pęnam: qꝛ amici ſunt ſine cautela ad pati iniuſta: qꝛ non incedunt cauteloſe ponēdo quęrimoniā iudicibus: ⁊ pacificantur anteq̄ꝫ diuulgetur. Reddit etiā cauſam: qꝛ amici iudicum non exoluunt: qꝛ iudices cōdonant quibus amici fuerint: ⁊ totaliter dimittunt pęnam: ⁊ ſi dānificant: dānificant in paruis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Latitiui aūt ſunt: qui contrarij ſūt impoſitis velut circa vulnerationes: ⁊ pauper ⁊ turpis circa adulteria. Et valde ī manifeſto: ⁊ in oculis. non obſeruabiles enim: qꝛ nullus vtiqꝫ putaret. Et tanta ⁊ talia que neq̄ꝫ vnus. Nō obſeruabilia enim ⁊ hec. Omnes enim conſueta obſeruant velut infirmitates: ita ⁊ iniurias: qꝛ eniꝫ nullus inq̄ꝫ infirmatus fuit: nullus veret̄.

¶ Oſtendit qui pęnas non exoluunt: ex eo ꝙ ſunt latitiui. Et tria facit: qꝛ pꝛimo oſtendit hoc ex parte reꝝ iniuſtaꝝ. Secūdo ex parte iniuſtificantium. Tertio ex pte modorum iniuſtificandi. Secūda ibi. (Et quibus nullus inimicus). Tertia ibi. (Et quibus exiſtit occultatio.) ¶ Circa pꝛimū tria facit ſm ꝙ res iniuſta tripl'r pōt cōſiderari: ad ſuū contrariū: ad ſuas conditiones: ⁊ ad ſuam magnitudinem ⁊ qualitatē. Secūda ibi. (Et qđ valde). Tertia ibi. (Et tanta ⁊ talia). ¶ Pꝛima cōſideratio talis. Qꝛ illi ſūt latitiui: ꝗ ſunt contrarij impoſitis. i. ꝗ habent ꝯ̄rias conditiones rebus iniuſtis: quę imponuntur eis. Et ponit exemplum: ꝙ hꝰ ſunt debiles circa vulnerationes. Naꝫ foꝛtes conſueuerunt talia facere: ⁊ pauperes: ⁊ turpes circa adulteria: qꝛ diuites ⁊ turpes cōſueuerūt talia exercere. ¶ Secunda talis. Qꝛ exiſtentia valde ī manifeſto ⁊ in oculis cū maioꝛi latitatione tollunt̄. ⁊ dat cauſaꝫ dicti: qꝛ hꝰ res nō ſunt obſeruabiles. Nullus. n. talibus curam adhibet: quia nullus vtiqꝫ putaret: ꝙ talia ꝗs auderet accipere. ¶ Tertia talis. Qꝛ cū aliquis qñ iniuſtificat circa ea: quę ſunt talia: ⁊ tanta: quę vnus nō poſſet ꝑficere: ⁊ dat cām dicti: ꝗa omnia hęc non ſunt obſeruabilia. ¶ Manifeſtat autē h̄ ꝑ ſimile: qꝛ omnes obſeruant conſueta: ⁊ ſicut obſeruant infirmitates: ſic obſeruant iniurias. Nā infirmitatē illam qua nullus vnq̄ꝫ infirmatus fuit: nullus veretur: nullus timet: nullus obſeruat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibus nullus inimicus aut multi. Hi quidem enim putant latere: qꝛ non obſeruantur. Hi autem latent: propterea ꝙ nō vident̄ vtiq̄ꝫ acceptaſſe: qđ obſeruabantur: ⁊ qꝛ reſponſio ꝙ non vtiqꝫ attentaſſent.

¶ Oñdit latitatiuos ex pte ipſoꝝ iuſtificātiū dicens: ꝙ illi ſunt latitatiui: ꝗbus eſt nullus inimicus: aut multi inimici. ⁊ dat cām dicti: qꝛ hi ꝗ nō hn̄t inimicos putāt latere: ꝗa non obſeruant: ⁊ nullus īponit eis inſidias. Hi aūt ꝗ hn̄t multos inimicos ꝑpterea latēt: qꝛ nō vn̄r. i. nō credunt̄ attētaſſe: qꝛ obſeruabant̄: vel inſidiabant̄ inimicis ſuis: ⁊ qꝛ cū ē qđ de eis. vtrū foꝛte feciſſent: vnuſqſqꝫ hꝫ ī coꝛde ſuo ſuppoſitionē hāc: ꝙ nō attētaſſent ꝑꝑ inſidias inimicoꝛū: ideo non creduntur foꝛte feciſſe. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quibus exiſtit occultatio: aut modus: aut locus: aut diſpoſitio facilis.

¶ Oſtendit homines latere rõne modi ⁊ facilitatis iniuſti ficandi dicẽs:q̄ illi ſunt latitiui:quibus exiſtit occultatio: q̄z põt occulte facere: aut exiſtit eis modus iniuſtificãdi: aut locus:aut diſpoſitio facilis:q̄z de facili ⁊ cõmode iniu ſtificarĩ põt:pp qd̄ ,puerbialiter dr̄. Cõmoditas facit furẽ.

Et quibuſcunq; non latentibus ẽ ,ppulſatio pene: aut dilatio diuti-na:aut corruptiõe iudicum. Et q bus ſi fiat dãnũ: eſt depulſio poſ ſeſſiõis:aut dilatio diutina : aut ,p pter inopiã nihil habebũt : qd̄ per dant. Et quibus lucra quidem manifeſta : aut magna:aut prope. Dãna aũt parua: aut ima-nifeſta:aut longe. Aut cui nõ eſt punitio equa lis vtilitati:quã videtur habere tyrãnis.

¶ In parte iſta venaẽ pħs iniuſtificationes de facili rõne paucitatis damni:vel rõne lucri : quod dãnũ ſuperat. Po nit aũt quatuor conſiderationes circa hec. Quarũ prima reſpicit ipſam pęnã. Scd̄a reſpicit rẽ ẽm q̄ dãnũ ⁊ pęnã at tendit. Tertia reſpicit lucrũ. Quarta inęq̄litatẽ pũitiõis. Scd̄a ibi. (Et quibus ſi fiat). Tertia ibi. (Et qb⁹ lucrũ). Quarta ibi. (Aut cui nõ ẽ). ¶ Pria ꝯſideratio talis. Qꝛ il li ſunt praui ⁊ faciles ad iniuriandum quibuſcunq; nõ la-tentibus eſt ,ppulſatio pęnę.i.qbus pęna ,ppulſatur: ⁊ qua-ſi adulaẽ:dato q̄ non latent. Hęc aũt ,ppulſatio hƺ eẽ: vel q̄z dilatio eſt diutina ⁊ diuturna:q̄z non ſtatim ſoluũt vel corruptione iudicũ : cũ pęna aliqñ ad nihilum redigitur. ¶ Scd̄a talis. Qꝛ illi de facili iniuſtificant: quibus ſi fiat damnũ eſt depulſio poſſeſſionis: ideo q̄ nõ in perſona: ſƺ in rebus exoluũt pęnam:⁊ maxime hoc contingit qñ etiã in tali damnificatione eſt dilatio diutina: aut ſi pp inopiã nihil habent qd̄ perdãt. ¶ Tertia talis. Qꝛ illi de facili in iuſtificant:quibus quidem lucra ſunt manifeſta: aut ma-gna:aut prope:damna autem ſunt parua: aut imanifeſta: aut longe referantur ſingula ſingulis. ¶ Quarta talis ẽ. Qꝛ ille de facili iniuſtificat:cui punitio non eſt ęqualis vti litati:q̄z maior eſt vtilitas q̄ punitio: videnẽ iſti hr̄e quale .i.ęquale tyrãnis:q̄z ſicut tyranni non poſſunt eſſe prodigi ẽm pħm in ethicis:q̄z oĩa accipiunt quaſi ſua: propter qd̄ expenſę nunq̄ excedunt facultates:ſic iſtis in iniuſtificã-do punitio non excedit vtilitatem. Differt aũt hec maxia a pcedente:q̄z eſt generalior illa:q̄z lucrum ⁊ damnum ei oppoſitũ ,pprie videnẽ reſpicere res exteriores. Punitio aũt ⁊ vtilitas tam ẽm exteriora q̄ interiora attendi poſ-ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibuſcunq; iniurie quidẽ ſunt acceptio nes. Dãna aũt opprobria ſolum.

¶ Docet cognoſcere de facili iniuſtificantes ratione eius: q̄z hñt cordi.⁊ q̄z non ęqualiter omnes homines cordi ha bent oĩa:ideo duo facit:q̄z primo inueſtigat: q̄ ẽm diuerſi tatem hominum:⁊ ẽm q̄ diuerſa cordi habẽt: diuerſimo de iniuſtificant. Scd̄o adducit quaſdã ꝯſiderationes: ẽm quas hoĩes iniuſtificant:q̄z habent aliq̄ apparentem ex-cuſationem de iuſtitia. Scd̄a ibi. (Et qbus vtiq;). ¶ Cir ca primũ tria facit ẽm q̄ diuerſitas hoĩum q̄tũ ad pſens triplr̄ attendiẽ. Nã ,ppria diuerſitas põt ſumi ex ipſis bo-nis ꝯcupitis:q̄z aliqui magis affectant honores: aliqui ve ro magis pecunias. Scd̄a ſumiẽ ex ipſo ſupiori pn° dirigẽ te ẽƺ q̄ aliq ſũt fortũati: aliq ifortũati ,put maius:aut mi nus pcipiunt influxus ſuperiores principij:⁊ ſubſtantiarũ ſeparatarum. Tertia diuerſitas habetur per reſpectũ ad principia intrinſeca:vt ad rõnem ⁊ appetitum: ẽm q̄ aliq

ſunt ꝑtinẽtes. Primo ergo ponit ꝯſideratiões p ꝯpara nẽ ad bonũ. Scd̄o p cõparationẽ ad fortunã. Tertio p cõparationẽ ad principia intrinſeca:vt ad intellectũ ⁊ ap petitũ. Secũda ibi. (Et q ſępe aut latuerint). Tertia ibi (Hic qbus vtiq; mor fit). ¶ Circa pᵐ ponit duas ꝯſi rationes:ẽm q̄ bona intrinſeca duplr̄ diuidũtur in pecu niam ⁊ honorem:ſiue vtile ⁊ honorabile. ¶ Prima ꝯ ſideratio oriẽ ex eo:q̄ aliq hoĩes magis diligunt pecuni Scd̄o vo ex eo:q̄ magis diligunt hoĩem. Scd̄a ibi. (Et q bus ꝯrium). ¶ Dicit ḡ primo:q̄ illi ſunt ,pni ad faciẽ iniuſta:qbus quęcunq; iniurię.i.iniuſtitię ſunt acceptiões vt q̄z iniuſta faciũt:acqrũt pecuniã:dãna aũt opprobria lũ. ¶ Notandũ aũt q̄ in h loco qbuſcunq; facit diſtri tionẽ ad cõmodũ:q̄z ſimplr̄ nõ oẽs hoĩes ſunt ,pni ad in riandũ:ſi debeãt accipere pecuniã ⁊ ſuſtinere opprobri ſƺ ſolũ ſunt huiꝰ qui ſunt talis moris. ¶ Deinde cũ dic

¶ Et quibus contrarium: iniurie quidẽ in qui dam laudem : puta ſi accidat ſimul puniuiſſ pro patre:aut matre:ſicut Zenõi. Damna au in pecunias:aut fugaƺ: aut tale aliquod vtriq enim iniurianẽ: ⁊ in vtroq; modo ſe habẽte Uerũtñ nõ idẽ:ſed cõtrarijs moribus.

¶ Ponit aliã ꝯſiderationẽ ẽm q̄ hoĩes diligũt honores cens:q̄ illi ſunt ,pni ad iniuriandũ:qbus ineſt ꝯrũ:vt ſi iurię ⁊ iniuſtitię ſunt in eis in q̄dã laudẽ ⁊ honorẽ:puta faciẽdo iniuriã:accidat eos ſimul puniſſe inimicos p aut matre:ſicut Zenoni accidebat:q ſimul cũ iniuria fuit:vindicauit mortẽ parentũ. Damna aũt ſint in pecu am:aut in fugã:vt q̄z opƺ eos exulare:aut aliqd tale:q põt mẽſurari numiſmate. Addit aũt q̄ vtiq;.ſ. diligen pecuniam ⁊ honorem vtroq; mõ ſe hñtes iniurianẽ. U rumtñ non idem:ſed ꝯrij moribus: q̄z qui iniuriantur lucrenẽ pecuniã:dato q̄ debeant opprobria ſuſtinere: ꝯrij moribus hiꝰ:q faciunt ecõuerſo. ¶ Deinde cũ dic

¶ Et qui ſepe aut latuere : aut non damnifi ti fuerunt.

¶ Ponit ꝯſiderationes p cõparationẽ ad fortunã. Et facit ẽm q̄ duas ꝯſiderationes ponit. Quaꝝ prima r cit eos:q vñr bonã fortunã habere. Scd̄a vo eos q m Scd̄a ibi. (Et q ſępe ,pficere). ¶ Prima talis. Qꝛ illi ,pni ad iniuriandũ:qui aut ſępe latuerant:aut nõ dam cati fuerunt.q̄z ḡ vr̄ eis habere fortunam ſecum: nõ cu iniuriari. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui ſepe perficere nequiuerunt. Sunt quidem ⁊ in talibus: ſicut ⁊ in bellicis:qui uicti penitus volunt vincere.

¶ Ponit aliam.ſ.q̄ illi ſępe nequeunt perficere qd̄ inti bant:ppter quod infortunati videntur inardeſcentes obtinendũ ,ppoſitum facilius iniuriam faciunt: qd̄ ma feſtat p ſimile.q̄ in talibus iniuſtificationibus ſunt q ſe habentes:ſicut in bellicis:q̄ victi penitus volunt vi re:ideo ſunt ,pni ad aggrediendum pugnã:ſic iſti nõ va tes pficere qd̄ volunt:quaſi reputantes ſe victos ſunt p ad faciendum iniuſtitiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibus vtiq; mor fit delectabile:triſti tem poſterius:aut lucrum: damnum autẽ p ſterius. Incontinẽtes aũt tales. Eſt autem continentia circa omnia quecũq; appetunt.

¶ Ponit conſiderationes per comparationẽ ad ration ⁊ appetitũ prout aliqui ſunt continentes ⁊ incontinẽ Secunda ibi. (Et in qbus vtiq; ꝯriũ. ¶ Dicit ḡ primo incontinentes

incõtinentes ſunt ꝓni ad iniuſtificandũ:ꝗbus vtiqꝫ ex iniuſtitia mox fit delectabile:triſte aũt poſterius:aut ſtatim habent lucrum:damna aũt habent poſterius:⁊ tales: qui ſic agunt:ſunt incõtinentes:accipiẽdo incõtinẽtiã large:prout ſe extendit ad oẽm iuſtitiã.ideo addit ꝙ incontinentia:de qua hic loquiẜ:eſt circa omnia:quę homines appetunt. ¶ Deinde cum dicit.

Et quibus vtiqꝫ cõtrariũ:triſte quidem aut dãnum iam. Hos autem ⁊ ꝓficuũ poſteriora ⁊ diuturniora. Incontinentes autem ⁊ prudẽtiores talia perſequuntur.

¶ Ponit conſideratioñe cõtrariã dicens:ꝙ in quibus eſt contrariũ.ideſt ꝯtrarius mos cõtrario modo iuſtificãt:qꝛ ſunt ꝓni tales ad iniuſtificandũ:ſi iaꝫ.ideſt ſtatim ineſt eis triſte:aut damnũ:delectabile vero ⁊ ꝓficuum ſunt eis poſteriora ⁊ diuturniora. Addit aũt ꝙ ꝗ talia ꝓſequũtur:ſunt continẽtes ⁊ prudentes. Aliqui textus habẽt incõtinẽtes:ſed littera eſt corrupta:qđ patet ex alia littera:vbi habeẜ:qui ſunt ſuper fine radicis. ¶ Notandũ aũt ꝙ cõtinentia ⁊ prudentia nõ ſumunẜ hic ꝓ virtutibus principalioribus:quia ſic virtuoſi non iniuſtificant:ſed pro naturalibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibus vtiqꝫ contigerit opinari agere ꝓpter fortunaꝫ:aut ꝓpter neceſſitatẽ:aut ꝓpter naturam:aut propter conſuetudinem:⁊ totaliter peccare:ſed non iniuſta facere.

¶ Ponit conſiderationes:ẜm quas aliqui iniuſtificant:qꝛ habent aliqualẽ excuſationẽ. Et duo facit:qꝛ primo facit quod dictum eſt. Scđo qꝛ dixerat hoies contrario modo ſe habẽtes cõtrarie iniuſtificare:ne crederet aliqs hoc eẽ vniuerſalr verũ.adducit cõſiderationes: ẜm quas cõtrarie ſe habẽtes eodẽ mõ iniuſtificãt. Scđa ibi. (Et q̃cũqꝫ vtiqꝫ.) Prima pars diuidiẜ in ptes duas ẜm ꝙ duas conſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et quibus vtiqꝫ.) Prima cõſideratio talis:qꝛ homines iniuſtificant in his:ex quib⁹. ideſt ẜm ꝙ contingit opinari eos agere ꝓpter fortunam: aut ꝓpter neceſſitatem:aut ꝓpter naturã:aut ꝓpter conſuetudinẽ:ꝙ habent excuſationẽ a peccato:qꝛ neceſſitate vel natura:vel aliquo tali ducti nõ volũtarie iniuſtificãt in his:ẜm quę crediẜ peccare:ſed nõ iniuſta facere.dicit enim peccatũ ipſaꝫ actionẽ inordinatã ẜm iniuſta facere. Addit ſupra h rõnẽ voluntariã:ideo qui nõ volũtarie iordinate agit:peccat:ſed non iniuſtificat. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Et quibus vtiqꝫ fuerit id:quod eſt optimum adipiſci.

¶ Ponit aliã:qꝛ illi iniuſtificant quibus fuerit.ideſt ꝗbus cõtingerit adipiſci:id quod eſt optimum:⁊ honeſtũ:⁊ pulchrũ. Videnẜ enim hoĩes excuſabiles ab iniuſtitia quando ex iniuria:quã inferant acquirunt:aliquem ſtatum honoris. ¶ Dinde cum dicit.

¶ Et quicũqꝫ vtiqꝫ indigentes fuerint: duplr enim ſunt indigentes:aut enim vt neceſſarij:ſicut egeni:aut vt exceſſus ſicut diuites.

¶ Ponit conſiderationes ẜm quas cõtrarij eodem modo iniuſtificant. Scđa ibi. (Et qui valde.) Prima talis:ꝙ ꝗcũqꝫ fuerint indigentes de facili iniuſtificant:tamẽ indigentes ſunt duplr ⁊ ꝯtrarie:quia aut ſunt tales:aut neceſſarij:ſicut egeni ſint:aut exceſſus:ſicut diuites:tã enĩ diuites q̃ꝫ pauperes aliena accipiunt:quia vtriqꝫ indigent:ſꝫ non eodem modo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui valde complacentes:⁊ qui valde inglorij:hi quidem vt non gloriantes. Ipſi ꝗdẽ igitur ſic ſe habentes attentant.

¶ Ponit ꝯſideratioñe ſcđam:qꝛ valde complacẽtes.i.valde honorabiles per ſe:⁊ valde inglorij.ideſt qui ſunt ſine omni honore de facili iniuſtificant:ſed non eodeꝫ modo. nam hi ideſt inglorij iniuſtificant:vt nõ gloriantes:nihil enim poſſunt perdere de honore ⁊ gloria:qꝛ nullũ habẽt. hi autẽ.ideſt valde glorioſi ⁊ complacentes iniuſtificant: tanq̃ꝫ nihil magis gloriantes:videẜ eniꝫ eos eſſe in apice honoris:⁊ non poſſunt ipſum ãmittere. Ultimo epilogat ꝙ ipſi ꝗdẽ igiẜ ſic ſe hñtes:vt dcm̃ ẽ:acceptãt iniuſtificaẜ.

INiuſta autem faciunt in tales:⁊ talia habẽtes:quibus ipſi indigẽt vel in neceſſaria:vel in exceſſum: vel in fruitionem.

¶ In parte iſta phs venaẜ in quales:⁊ q̈lia habentes hoĩes iniuſtificant. Et duo facit:qꝛ primo pręmittit intentionẽ ſuã. Scđo exequiẜ. Secunda ibi. (Et in remotos.) Dicit ergo p̃mo:ꝙ hoĩes faciunt iniuſta in tales:quales nos dicemus. Et in talia habentes:quibus ipſi indigent:⁊ diſtinguit modos idigẽtię: qꝛ quis põt idigere in neceſſaria vt egenus:vl' in exceſſuꝫ vt diues:vel ĩ fruitionẽ vt voluptuoſi. ¶ Deĩde cũ dicit.

¶ Vel in remotos ⁊ propinquos:horũ enĩ punitio tarde velut predantes Calcedones.

¶ Exequiẜ:⁊ tria facit:qꝛ p̃mo venaẜ conſiderationes ẜm quas hoĩes iniuſta faciunt in aliquos:qꝛ nõ ſperant puniri:⁊ de facili poſſunt hoc hr̃e. Scđo facit hoc rõne ipſaꝝ occaſionũ:q̃s habẽt aliqui cõtra alios. Tertio venaẜ conſiderationes:ex eo ꝙ hoĩes iniuſtificant in aliquos:qꝛ nõ videnẜ iniuſta agere. Scđa ibi. (Et in eos ad quos habẽt occaſionẽ.) Tertia ibi. (Et in eos qui multa.) Circa p̃mũ ponit ſeptẽ conſiderationes. Scđa ibi. (Et in eos:qui non vereñ.) Tertia ibi. (Et ĩ deſides.) Quarta ibi. (Et in verecundos.) Quinta ibi. (Et in eos qui a multis.) Sexta ibi. (Et in quos nunq̃ꝫ.) Septĩa ibi. (Et in habitos criminoſos.) Pria ꝯſideratio talis. Hoĩes ſunt ꝓnĩ ad faciẽdũ iniuſta in remotos ⁊ propinquos. Et dat cauſaꝫ dicti:quia ſumptio horũ.ideſt reſpectu propinquorũ eſt velox. Hoꝝ enĩ punitio quantũ ad remotos eſt tarda:ſicut prędantes Calcedões:ꝗ tarde pũiebãẜ. ¶ Scđa talis. Hoĩes faciũt iniuſta in eos:qui non vtuntur.ideſt non timẽt ãmittere ſua:⁊ nõ ſunt obſeruatiui.i.cuſtoditiui ſuoꝝ:ſed creditiui: vt qꝛ de facili credũt ⁊ de facili res ſuas cõmodãt. Et dat cãꝫ dicti:qꝛ hoĩes de facili in taleꝫ iniuſtificant:quia oẽs ſic iniuſtificantes oſtẽdit de facili latere. ¶ Tertia talis. Hoĩes de facili iniuſtificant in deſides.ideſt in pigros. Et dat cauſaꝫ quia ſoliciti eſt reſiſtere:piger aũt non reſiſtit. ¶ Quarta talis. De facili iniuſtificant in verecũdos:⁊ ẽ rõ:quia tales non ſunt impugnatiui pro lucro. ¶ Quĩta talis. Hoĩes iniuſtificãt in eos qui a multis ſunt paſſi iniuſta:⁊ non exilierunt.ideſt contradixerunt:⁊ non fecerunt inde vindictam. Sunt enim homines exiſtentes his ẜm prouerbium:qđ eſt odire malũ.nam hoĩes tales videnẜ habere odio.vnde alia lr̃a habꝫ:ꝙ tales ẜm prouerbium ſunt repudiati non habentes adiutores. ¶ Sexta talis: Qꝛ homines iniuſta faciunt eis:in quos nũq̃ꝫ:⁊ in quos ſępe iniuſtificauerunt. Et ſubdit cauſam:quia vtriqꝫ ſunt ſine obſeruatione.nam hi nunq̃ꝫ offenſi nõ obſeruant.hi aũt multotiens offenſi:quaſi deſperãtes:vel faſtiditi nõ amplius obſeruant. ¶ Septima talis. Hoĩes iniuſtificãt in eos:qui habentur criminoſi:⁊ in eos qui de facili ſũt criminabiles:⁊ proni ad malefaciendũ. Et dat cãm:qꝛ tales

non volunt trahere aliquos in cauſam timentes iudicez.
⁊ dato ꝙ traherent: nunꝗ̃ obtinerent: qꝛ nõ poſſunt per-
ſuadere propter odiũ ⁊ inuidiam: quã ſuſtinent ab alijs.
ideſt quã alij habent in eos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et in eos: qui non verẽtur: neqȝ obſeruatiui
ſunt: ſed creditiui facile oẽs latere. Et in deſi-
des: ſoliciti eñi reſiſtere. Et in verecũdos: non
eñi pugnatiui pro lucro. Et in eos qui a mul-
tis iniuſta paſſi ſunt ⁊ non exilierunt: vt exiſtẽ
tes ſm ꝓuerbium hi odire valde. Et in quos
nunꝗ̃: ⁊ in quos ſepe. vtriqȝ eñi ſine obſerua
tione. Hi quidem vt nunꝗ̃: hi aũt vt nõ vtiqȝ.
Amplius ⁊ in habitus criminoſos: ⁊ in facile
criminabiles. Tales eñi neqȝ volunt timentes
iudices: neqȝ poſſunt perſuadere tanꝗ̃ odiuȝ
⁊ inuidiã ſuſtinentes: ad quos hñt occaſionẽ:
aut ꝓgenitoꝝ: aut ſui ipſoꝝ: aut amicoꝝ aut eo
rũ: q fecerũt male: aut q ĩ ipſos debuerũt facerẽ:
aut ĩ ipos: aut ĩ parẽtes: aut ĩ eos ad quos affi-
ciũtur: aut eñi ꝓpria occaſiõe ĩdiget ſolũ malicia.

¶ Ponit conſiderationes ſm quas hoĩes iniuſta faciũt in
aliquos: qui habẽt occaſionẽ cõtra eos. Et duo facit: quia
p̃mo facit qđ dictũ eſt. Scđo qꝛ hoĩes ſemꝑ querũt occa-
ſionẽ ad iniuſtificandũ tanꝗ̃ ſi delectabile quid eẽt iniu-
ſtificatio. ideo annectit conſiderationes de iniuſtificatiõe
de eo qđ delectabile vl' facile ſit hoĩbus iniuſtificare. Se
cũda ibi. (Et inimicos.) Dicit ergo: ꝙ hoĩes iniuſtificant
in eos: ad quos habẽt occaſionẽ: aut ꝓgenitoꝝ: aut ſui ipo
rũ: ſiue amicoꝝ: vt qꝛ nocuerũt: vel nocere voluerũt eis.
ideo addit: ꝙ illi ad quos hoĩes occaſionẽ habẽt: debent
eſſe de numero eorũ: qui male fecerunt: aut facere delibe
rauerũt. In ipos autẽ: aut in parentes: aut in eos: ad quos
afficiuntur. vnde ꝓuerbiũ eſt: ꝙ malicia ſolũ indiget oc-
caſiõe: qꝛ hoĩes vt iniuſtificẽt occaſionẽ q̃rũt. ¶ Dei. ⁊c̃.

¶ Et inimicos ⁊ amicos. In hoc quidẽ eñi fa-
cile: in hoc aũt delectabile: ⁊ in eos q ſine ami-
cis: ⁊ non induſtrios dicere: aut agere: aut eñi
non attentant cõqueri: aut deſiſtunt: aut nihil
obtinent. Et in eos: quibus nõ eoꝝ morari: vt
obtineant iudiciuȝ: aut obtineant vindictam:
vtputa extranei ⁊ autourgo. ideſt ipſimet ma
nibus operantes: in modico eñiȝ ſi diſſoluant̃
facile tales expediantur.

¶ Ponit conſiderationes: ꝙ hoĩes iniuſtificant: qꝛ delecta
bile: vel facile ſit eis iniuſtificare. nam licȝ tales conſide-
rationes in p̃ncipio huius capl'i poſuerit: habẽt tamen ta-
lia ſpecialẽ locũ hic rõne cõſiderationis iam dicte. Circa
hoc aũt tria facit: ſm ꝙ tres cõſiderationes ponit. Scđa
ibi. (Et in eos qui ſine triſtitia.) Tertia ibi. (Et in eos q-
bus.) Prima talis. Hoĩes iniuſtificãt inimicos ⁊ amicos
⁊ ſubdit cauſam: qui iniuſtificare in hos. ideſt in amicos
eſt facile iniuſtificare autem in hos. ideſt inimicos eſt de-
lectabile. ¶ Scđa talis. Hoĩes iniuſtificant in eos q ſunt
ſine amicis: ⁊ nõ ſunt induſtrij dicere neqȝ agere: ⁊ ſubdit
cauſam: qꝛ illi qui ſunt ſine amicis non attentant ꝯqueri.
qui aũt nõ ſunt induſtrij ad dicendũ: deſiſtunt conquere-
re: qꝛ neſciũt: ⁊ ſi conquerant̃: non induſtrij ſunt ad agendũ
vt obtineãt: eo qđ facere ignorãt. ¶ Tertia talis. Hoĩes

iniuſtificant in eos: in quibus nõ eſt eorũ morari: vt ob
neant iudiciũ. ⁊ tales ſunt extranei ⁊ autourgo. i. ipſim
manibus operantes. Et dat cauſaȝ dicti: qꝛ extranei ⁊ m
nibus operantes: ſi in modico diſſoluant̃ ⁊ teneant̃ ꝑ al
quod tempus in cã: de facili tales expediant̃: ⁊ dimittun
totũ: ⁊ ideo libenter contra tales hoĩes occaſionem inue
niunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et in eos: qui multa iniuſta exercuerunt: au
talia qualia patiunt̃. Videt̃ eñi eſſe aliquid ꝓ
pe ei: qđ eſt iniuſte agere: in talẽ iniuſta exerce
re: vt cõſueuit: ⁊ iniuſta facere. Dico autẽ: pu
ta ſiquis cõſuetuȝ moleſtare moleſtauerit. Et
ĩ eos q aut fecerũt mala: aut facerẽ voluerũt: au
in volẽtes: aut facturos. Habet eñi delectabi-
le ⁊ honeſtũ: ⁊ eſt hoc prope ei: qđ eſt nõ vide
ri iniuſtũ agere. Et in eos: quibus tribuũt: au
in amicos: aut in admiratiõe exñtes: aut ami
cis: aut dominis: aut ad quos totaliter viuun
ipſi: ⁊ ad quos eſt epichiã habere. Et in eos
in quibus inclinati fuerũt poſt ſeparati vel
Calippus fecit ea: que circa Dyonẽ: etenim t
lia ſunt ꝓpe ei: qđ eſt nõ videri iniuſtuȝ agere.
Et in eos qui ab alijs paſſuri erant: ſi non ip
tanꝗ̃ non ſit poſſibile cõſiliuȝ adhibuiſſe: ſic
dicit̃ Enixidemus Geloni miſiſſe cõpedes
ſeruitutẽ redacto: qꝛ p̃uenit tãꝗ̃ ⁊ ipſe ſeruꝰ futu
rus erat. Et in eos quibus iniuſta cuȝ fecer
potuerunt multa iuſta agere tanꝗ̃ de facili
compẽſaturi: ſicut ait Iaſon theſallus. Op
tere quedã iniuſta facere: quatenus ⁊ poſſu
multa iuſta fieri. Et que omnes: aut mlti in
ſta facere ꝯſueuerũt: veniã eñi putãt obtine

¶ Venant̃ conſiderationes: ꝓut iuſta facientes excuſa
excuſari aũt vel nõ culpari aliquẽ de iniuſticia põt cõ
gere dupl'r. Pͥo ſi nõ eſt manifeſtũ quid iuſtũ: ⁊ qd n
iuſtũ. Scđo ſi nõ eſt manifeſtũ qd factũ: ⁊ qd nõ fac
ideo duo facit: qꝛ primo venat̃ cõſiderationes tales: q
nõ eſt manifeſtũ qd iuſtũ. Scđo qꝛ ignorat̃ ipſum fac
Scđa ibi. (Et facilia occultare.) Circa p̃mũ ponit ſep
cõſiderationes. Scđa ibi. (Et in eos qui aut.) Tertia i
(Et in eos qui tribuunt.) Quarta ibi. (Et in eos qui in
nati.) Quĩta ibi. (Et in eos q.) Sexta ibi. (Et ĩ eos qb
Septĩa ibi. (Et q̃ in oẽs.) ¶ Pͥa talis. Qꝛ hoĩes fac
iniuſta in eos: qui multa iniuſta exercuerunt. ⁊ potiſſim
hoc fit: qñ talia iniuſta fecerunt: qualia patiũt̃: ⁊ eſt rõ
exercere iniuſta in talẽ: qui multa iniuſta fecit: vr̃ eſſe al
quid ꝓpe ei: qđ eſt nõ iniuſta agere. Et maxime ſi co
iniuſta fiũt tali vt ipſi ꝯſueuerũt iniuſtificare: ⁊ expõit
puta: ſi quis moleſtauerit cõſuetũ moleſtare. ¶ Scđa ta
lis eſt. Qꝛ hoĩes iniuſta faciũt in eos q aut fecerunt mal
aut facere voluerũt: maxĩe circa ea: in que cernebant co
volentes malefacere: aut malefacturos: qꝛ ſi appareret t
les malefacere malefacienti potiſſime hoc apparet q
ea cũ tali malo agitur ſm que peccauerãt. Et ideo ſubd
cauſam dicti: qꝛ huic. ſ. ſic iniuſtificanti iniuriari: hȝ de
ctabile ⁊ honeſtũ. ⁊ hoc ꝓpe eſt ei: qđ eſt non videri ini
ſtũ agere: differt aũt hec cõſideratio a precedẽte: qꝛ vl
¶ Tertia talis. Qꝛ hoĩes iniuſta faciũt in eos: quibus tri
buunt.

buunt:aut in amicos:aut in eos:apud quos ſunt exiſtẽtes in admiratiõe:aut amicis:aut dñis:aut totaliter ad quos ipſi viuunt:τ ad quos eſt.ideſt ꝯuenit epicbiã.ideſt excel/lentẽ iuſticiam hr̃e. Habꝫ aũt iſta cõſideratio eadẽ cãm cũ predictis.nam ad amatos ſiue ad amicos:τ ad dños.τ vl̃r ad eos:ad quos debemus hr̃e epicbiã iniuſta facimus qꝛ nõ eſt credibile:ꝙ circa tales iniuſtificem⁹: ideo qcqd agit:videt̃ non iniuſtũ eſſe. ℭ Quarta talis. Quia hoĩes iniuſta faciunt in eos:in quibus.ideſt aliquibus fuerũt inclinati recipiendo iniuſticiã ab eis:τ poſt ſeparati.ideſt diuiſi ab illis. Conſuetũ eni eſt:ꝙ hoĩes ſeparant ab his:qui anticipauerũt iniuriando. vñ alia lr̃a habꝫ:ꝙ hoĩes iniu/ſta faciũt in eos:qui anticipauerũt in nominãdo τ iniuriãdo:ſic Calippus fecit ea:q̃ circa Dyonẽ:qꝛ forte Dyõ pus iniuriã fecerat. τ dat cauſam dicti:qꝛ talia ſunt ꝓpe ei:qđ nõ eſt videri iniuſtũ agere. ℭ Notãdũ aũt ꝙ hoĩes iniu/riant̃ his:qui prius iniuſtificauerũt:qꝛ quęrunt occaſionẽ vt apparuit in ꝯſideratione prius dicta. Tamẽ etiã qꝛ vi/det̃ eis quodãmodo iuſta facere:vt apparet ex his quę dicta ſunt:ꝓpter h̃ ꝯſideratio nõ eſt eadẽ.imo multe ꝯſiderationes alię circa hoc idem fieri poſſent. ℭ Quita talis. Qꝛ hoĩes iniuſta faciunt in eos:qui ab alijs paſſuri erant. ſi võ ipſi hoc feciſſent tanq̃ non ſit iam poſſibile conſiliũ adhibuiſſe:vel ire hꝫ alia lr̃a:ſicut nõ amplius idigẽs cõ/ſultare:ſicut dicit̃ Enixidemus Seloni miſiſſe ꝓpedes in ſeruitutẽ redacto. ꝯuenit eni tanq̃ τ ipſe Selon facturus erat ſeruus.etiã ſi ille nõ redegiſſet ipſuꝫ in ſeruitutẽ. Sic etiã fabuloſe dicit̃:ꝙ lupus inueniẽs agnũ ſine matre co/medit eũ:aſſerẽs ſe nõ facer̃ ei iniuriã:qꝛ oportebat agnũ mori cũ ſine lacte matris viuere non poſſet. ℭ Sexta talis eſt. Qꝛ iniuſta faciunt in eos:quibus cũ iniuſtę fecerũt poterunt multa iniuſta agere ꝓpter recompenſationẽ:ſic Jaſon theſalus ait:oportere quędã iniuſta facere:quę poſſint:τ multa iuſta fieri. ℭ Septia talis eſt. Iniuſta faciũt in his:circa quę oẽs:aut multi cõſueuerũt iniuſtificare:qꝛ talia vel non vident̃ iniuſta:vel homines putant obtine/re veniam. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Et facilia occultare:talia aũt quecũqꝫ:aut cito ꝯſumunt̃:vtputa eſculenta:aut facile ꝑmutabilia figuris:aut colorib⁹:aut tranſitibus:aut que in multis locis abſcondere facile:talia aũt ſũt:que facile portabilia:τ in paruis locis recõdibilia. Et ea quibus indifferẽtia τ ſimilia multa preſtiterunt iniuſta facienti. Et quecũqꝫ verecundantur dicere iniuſta paſſi velut mulierꝫ ꝓpriarũ:aut in ſeipſos:aut in filios:τ ea in q/buſcũqꝫ amare placitatiões:videbit̃ vtiqꝫ cõ/ferens. talia auteꝫ ſunt parua:τ in quibus ve/nia. Qualiter quidẽ igitur habẽtes iniuſta fa/ciunt:τ qualia:τ in quales:τ ꝓpter quid fer/re hec ſunt.

ℭ Ponit conſideratiões:ſm quas hoĩes iniuſtificãt:quia ſemꝑ ignorat̃ ipſuꝫ factũ. Et q̃ttuor facit ſm ꝙ quattuor cõſiderationes ponit. Scđa ibi.(Et ea quibus indifferentia.) Tertia ibi.(Et quęcũqꝫ verecũdant̃.) Quarta ibi.(Et ea in quibuſcũqꝫ amare.) ℭ Prima talis. Qꝛ hoĩes iniuſtificãt circa ea:quę ſũt facilia occultare. Et exempli/ficat de multis dicens:ꝙ talia ſunt:quę cito cõſumantur:vt eſculenta:ſiue comeſtibilia:τ etiã ea quę de facili ſunt permutabilia figuris:ſicut vaſa argentea:aut ſunt permutabilia coloribus:vt veſtibus:aut tranſitibus.i.mixturis:vt habet alia lr̃a:cui⁹ ſunt blada:aut quę in multis locis eſt facile abſcõdere:τ talia ſunt:quę de facili ſunt portabilia:τ in paruis locis recondibilia:circa oĩa hic homo iniuſtificat:qꝛ de facili latet factũ. ℭ Poſſet aũt h̃ ꝯſideratio in tot cõſiderationes diuidi quot ſunt:de q̃bus facta eſt mẽtio. ℭ Scđa talis. Qꝛ ea quibus ſunt talia indifferentia:τ ſimilia preſtiterunt multa adminicula iniuſta facienti.iõ hõ de facili iniuſtificat in accipiendo denarios: qꝛ ꝓpter ſimilitudinẽ τ indifferentiã:quã hñt adinuicem:nõ reco/gnoſcunt̃. ℭ Tertia talis eſt. Qꝛ iniuſta faciunt:circa quę verecundant̃ dicere iniuſta paſſi:velut ſunt multũ ꝓpriorũ iniurię:aut etiã iniurię i ſeipſos:aut in filios:nã talia facta ignorant̃:eo ꝙ paſſi ea taceant. ℭ Quarta talis. Et iniuſta faciunt circa ea:in quibuſcũqꝫ cõferẽs videbit̃ amare plantationes.ideſt iniuſtitiã:vt habꝫ alia lr̃a. nam ſm iuſtitiã:τ amicitiã plantat̃ ciuitas:talia aũt ſunt parua:τ in quibus eſt venia.nã ex eo qđ hõ confert τ tribuit parua videt̃ ꝙ ille diligat amicitiã:τ iuſtitiã:τ ꝙ ipſe diligat plãtationes amicoꝝ τ ciuiũ:τ ſi ꝓ quolibꝫ paruo quis turba/ri deberet:nõ poſſet durare amicitia: neqꝫ ciuitas. Ultio epilogat dicẽs:ꝙ qualiter hñtes iniuſta faciunt:τ qualia τ in quales:τ ꝓpter quã fere hęc dicta ſint.

Iniuſtitias autem omnes:τ iuſtitias diuidamus incipiẽtes primũ hinc. Determinata ſunt autem iuſta τ iniuſta ad leges duas: τ ad quos eſt.

ℭ In parte iſta determinat phs de iuſto τ iniuſto. Et duo facit:qꝛ ꝑmo determinat de iuſto τ iniuſto. Scđo deter/minat de annexis. Scđa ibi.(Et iniuſtitię aũt.) Circa primũ tria facit:qꝛ primo continuat ſe ad dicenda:τ ꝑmitti t duas diſtinctiones de iuſto τ iniuſto. Scđo illas diuiſio/nes declarat. Tertio exequit̃ de intento. Scđa ibi.(Dico aũt legem.) Tertia ibi.(Oĩbus autẽ iniuſtitijs.) Dicit ğ ꝑmo:diuidamus oẽs iuſtitias τ iniuſtitias incipientes primo huic.ideſt ex loco hoc:qꝛ iuſta τ iniuſta ſunt determi/nata τ diuiſa dupl'r:vt per ꝯparationẽ ad leges duas:τ ad eos:ad quos eſt. ℭ Deinde cũ dicit.

ℭ Dupliciter dico autẽ legem hanc quidem ꝓpriam:hanc autem cõmunẽ:propriã quidem eam que ſingulis determinata ẽ ad ſeipſos. Et harũ hanc quidã non ſcriptã. Hãc aũt ſcriptã.

ℭ Exponit qđ dixerat. Et duo facit:qꝛ oſtendit quõ deter/minantur τ diſtinguũt̃ iuſta τ iniuſta ſm duas leges. Secundo quõ determinãt̃ per cõparationẽ ad leges duas:τ ad eos ad quos ſunt. Scđa ibi.(Ad quos aũt dupl'r.) Circa primũ duo facit:qꝛ primo diſtinguit legẽ in cõmuneꝫ τ ꝓpriã. Dicit ergo. dico aũt legẽ hanc quidẽ propriã. hãc aũt ꝯmunẽ:ꝓpriã quidẽ eã:quę ſingulis determinata eſt ad ſeipſos:appellat eni legẽ ꝓpriã ius poſitiuũ:qđ ſm di/uerſitatẽ hoĩum diuerſificat̃. Subdit aũt ꝙ harũ legum propriarũ hanc qdẽ dicim⁹ non ſcriptã. hanc aũt ſcriptaꝫ. ℭ Notãdũ aũt:ꝙ ius poſitiuũ põt eſſe ſcriptũ:τ nõ ſcri/ptũ.nã exiſtentes in eadẽ domo viuunt ſm leges poſitas a patre familias:τ hui⁹ leges nõ ſemꝑ redigũt̃ in ſcripto. Rurſum leges poſitiuę ſcribunt̃:vt apparet in legibus ciuitatũ:nec hęc eſt cõtra dicta ſuperius:vbi phs nõ ſcriptã appellauit legẽ nãlem.nam licꝫ ius poſitiuũ poſſit eẽ non ſcriptũ:ſemꝑ tamẽ quantũ eſt de ſe indiget:qđ ſcribat̃ exterius:qꝛ põt cadere a memoria:cũ nõ ſit nãliter nobis inditũ:ſic τ ius nãle põt ſcribi:tamẽ quantũ eſt de ſe nõ in/diget vt ſcribat̃:qꝛ eſt nobis nãliter inditũ. Uidemus tñ

ꝙ gentes:quę legem nō hñt naturalr̄:ea quę legis ſūt faciunt:⁊ mōſtrante opus legis ſcriptū in cordib⁹ eorū.ergo per anthonomaſiā ius nāle dʒ dici ius nō ſcriptū:qꝛ quantū eſt de ſe non indiget vt ſcribatᷣ:ſic ⁊ ius poſitiuū ſcḋm ſe cōſideratū debʒ dici ſcriptū ius:qꝛ de ſe indiget vt ſcribatur.·Poteſt tñ eſſe nō ſcriptū:vt oñſuʒ eſt. ❡ Deide.c.d.

❡ Cōem aūt ſcḋm nām. Eſt eniʒ ꝙ determinant aliquid omnes natura cōe iuſtū ⁊ iniuſtū:q̄ʒuis nulla ſocietas adinuicem ſit:neqʒ pactuʒ.

❡ Determinat de lege cōmuni:ſiue de lege nāli. Et tria facit:qꝛ pͥmo oſtēdit qd̄ eſt ius nāle. Scḋʒ declarat ꝙ dixerat per vnū exemplū. Tertio per aliud. Scḋa ibi.(Ut ⁊ Sophoclei.) Tertia ibi.(Et vt Empedocles.) Dicit ḡ ꝙ ipſe appellat cōmunē legē eā:quę eſt ſcḋm nām.nā aliquid eſt cōe naturalr̄ iuſtū ⁊ iniuſtū:qḋ oēs diuināt:vl' omnes vaticinanᷣ:vt hʒ alia lr̄a.nā ius nāle eſt idē apud omnes vt pōt hñi ex quinto libro ethicoꝝ. Eſt eni tale inſtitutuʒ cōmune:q̄ʒuis nulla ſocietas adinuicē neqʒ vllū pactum ſit quod ſtatuerit hoc eſſe iuſtum. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Et ſophoclei antigona videᷣ dicēs:ꝙ iuſtuʒ abſolutū eſt ſepelire ciuitatis edificatorē tāq̄ʒ nā ens.hoc iuſtum neqʒ nunc:neqʒ heri:ſʒ ſꝑ viuit:hoc ⁊ nullus nouit:ex quo apparuit.

❡ Declarat qḋ dixerat:qꝛ antigona ſophoclei:hoc eſt quędaʒ vt habʒ littera arabica:vel forte melius antigona ſophoclei fuit poema alicuius poetę:hui⁹ aūt poema videᷣ dicēs.ideſt videᷣ dicere:ꝙ iuſtū abſolutū.ideſt cōmune eſt ſepelire edificatorē ciuitatis:⁊ hoc iuſtū eſt tanq̄ʒ nā. vnde eſt ſemꝑ ⁊ vbiqʒ.ideo ait:ꝙ tale iuſtū nō eſt nūc:⁊ nō heri:ſed ſemꝑ viuit.ideſt ſemꝑ eſt hoc iuſtuʒ:⁊ nullus nouit ex quo apꝑuit.nā nāliter idita q̇dāmodo neſcim⁹. vnde veniāt:ꝓpter qḋ Cōmētator i tertio de aīa loquēs de propoſitionibus pͥmis:a quibus alię deriuanᷣ.dicit ꝙ neſcimus vnde ſint:ſic ⁊ iuſta nālia:a quibus aliqua iuſta ſumunt originē:neſcimus vnde veniāt. Q̄uo aūt naturalia ſint nobis naturalr̄ indita : ⁊ quę neſcimus vnde ſint. cum intell's noſter ſit ſicut tabula raſa:⁊ oīa pͥncipia ſiue ſpeculabiliū ſiue operabiliuʒ nobis fiant cognita via ſenſus ⁊ memorię ⁊ experientię:oſtendere non eſt preſentis ſpeculationis. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Ut Empedocles dicit de non occidēdo animatū.hoc eni non his quidē iuſtū:illis autem non iuſtum. Sed ꝙ omni legi tantū:⁊ vt late diffuſum etherem:qui continuatim protenditur:⁊ per inexplebilem claritatem:⁊ vt dicit in meſſeniaco Alchidamas.

❡ Declarat qḋ dixerat per aliud exempluʒ:ſiue per aliud dictū. Nam empedocles dicit de nō occidendo aīatuʒ:ꝙ nō eſt his quidē iuſtū:illis aūt nō iuſtum:ſed eſt qd̄ oiuʒ legittimū. Apparet aūt ꝙ primū dictū declarat ius nāle ex eo qḋ eſt ſemper:hoc aūt qḋ nūc dicitur:declarat ipſuʒ ex eo qḋ eſt vbiqʒ ⁊ apḋ oēs. Addit aūt ad ḋclarationē:ꝙ quiddā appellauit ius nāle etherē perlate diffuſum:quia continuatim protendiᷣ per inexplebilē:vel per inexplicabileʒ claritatē:vt diċ in meſſeniaco Alchidamas.ideſt vt dicit talis ī tali libro:vt littera arabica videᷣ habere. Aſſimilatur autē ius nāle etheri:ſiue igni in ꝓpria ſpera:quia ſicut ignis in propria ſpera eſt maxime clarus:⁊ maxime dyaphanus:⁊ cōtinuatim ꝓtendiᷣ:qꝛ non cōpatiᷣ ſecum admixtionē cōtrarij:ſic ius nāle eſt clarū:qꝛ ſemꝑ ⁊ apud omnes hʒ vigorē ſuū:⁊ continuatim ꝓtendiᷣ ; qꝛ hoc qḋ eſt:ſemper eſt:⁊ vbiqʒ. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Et ad quos autē dupliciter ſumiᷣ iuſtuʒ vel iniuſtum:aut enim ad cōmune:aut ad vnū cōmunicantiū:que opʒ agere:⁊ nō agere:ꝓpter quod ⁊ iniuſtitias dupliciter eſt agere iniuſte ⁊ iuſte agere:aūt enim ad vnū determinatuʒ: aut ad cōmune:adulterans enim ⁊ verberans iniuſte agit in quadam determinatoruʒ parte: militans autem in commune.

❡ Poſtq̄ʒ diuiſit legem per naturalē ⁊ poſitiuā:diuidit eā per cōparationē nāleʒ ad eos:ad quos eſt dicēs. Ad quos aūt duplr̄:qꝛ lex ſiue ea:que opʒ aliqueʒ agere:aut facere ad cōem eſt.i.ad totaʒ ciuitatē:aut ad vnū cōicātiū.ideſt ad aliquē ciuiuʒ:ꝓpter qḋ duplr̄ eſt iuſte agere inſticias: aut iniuſte agere iniuſtitias:quia hoc aut eſt ad totū commune:aut eſt determinatū ad vnū tantū. Et ponit exemplū:qꝛ adulterans:aut verberās iniuſte agit in quadā parte determinatorū.ideſt in aliqua parte determinata:vt in vno ciue:militans aūt iniuſte agit in cōmune.ideſt ꝯtra cōmune:qꝛ tota ciuitas ex hoc offendiᷣ. ❡ Deīde cū dic.

❡ Omnibus autē iniuſtitijs diuiſis:⁊ his exiſtentibus ad cōmune:his autē ad alium:⁊ ad alios reſumentes quid eſt adichiſte dicamus reliqua. Eſt autem adichiſte a volentibus iniuſta pati:adichem enim determinatū eſt praͧus voluntarium eſſe.

❡ Exequiᷣ de iuſto ⁊ iniuſto. Et duo facit:qꝛ pͥmo dicit ſumendā eſſe diffinitionē iniuſticię:⁊ reſumit eā:vt appareat quid reſtet dicere de iuſtitia. Scḋo ex hoc inueſtigat quid ſpectet ad pͥſentē tractatuʒ dicere de iuſticia:⁊ quid non ſpectet. Scḋa ibi.(Q̄m aūt non neceſſariū.) Dicit primo:ꝙ diuiſis omnibus iniuſticijs exiſtentibus ad cōe his aūt ad aliū vel ad alios:vt ad aliquē ciuem:vel ad alios reſumētes qd̄ eſt adichiſte.i.qd̄ ē iniuſticia dicamꝰ reliq̄ dicēda de iniuſticia.iḋ ait:ꝙ adichiſte.iḋ iniuſticiā iniuſtificare:vel vt hʒ alia lr̄a eſt pati nō iuſta a volētibꝰ ſiċ ſupra determinatū eſt adichē.i.iniuſtificantē eſt voluntariū:pōt eni dicere adhichaſte ab a:qḋ eſt ſine ⁊ dicaſte ſine dica:vel ſine regula. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Quoniā neceſſarium iniuſta patientē ledi ⁊ inuoluntarie ledi:nocumenta quideʒ ex prioribus manifeſta ſunt. Bona eni ⁊ mala diuiſa ſūt ſcḋm ſe pri⁹ ⁊ volūtaria:qꝛ ſūt q̄cūqʒ ſciētes.

❡ Ex diffinitione iniuſticię inueſtigat quid ſpectet ad iſtū tractatū dicere de iniuſticia. Et duo facit:qꝛ prīo inquirit quid nō ſpectet. Scḋo quid ſpectet. Scḋa ibi.(Quoniā aut cōfitētes.) Circa primū tria facit:qꝛ pͥmo reſumit quędam ſuperius dicta. Scḋo ex hoc cōcludit oēs quęrimonias eē altero quattuor modoꝝ. Tertio concludit ꝙ non ſpectat ad iſtū tractatū dicere de iniuſticia : eo ꝙ ſit ſuperius patefactū:vel qꝛ infra patebit. Scḋa ibi.(Quia neceſſe omnes.) Tertia ibi.(De ira quidē igiᷣ.) Reſumit ergo quędā ſupradicta:ꝙ qꝛ neceſſariū eſt iniuſta patiētē ledi ⁊ inuoluntarie ledi:qꝛ nullus iniuſta patitur volūtarie:leſiones aūt ſiue nocumenta manifeſta ſunt ex prioribus qꝛ ſcḋm ſe prius:ſiue ſupra ſunt diuiſa bona ⁊ mala:ſiue cōferētia ⁊ nociua:⁊ manifeſta fuerint:quę voluntaria ſunt qꝛ ſunt quęcūqʒ ſcientes ⁊ eligentes faciūt pręmiſſis his quaſi ſuperius manifeſtatis. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Quare neceſſe oēs inculpationes ad cōe vel

ad ꝓpriū

ad propriũ eſſe:aut ignorãtis:aut volẽtis:aut nolentis: ⁊ ſcientis: ⁊ horum hec quidem eligentes:hec autem propter paſſionem.

¶ Cõcludit omnes inculpationes ſiue querellas: vt hab; alia littera:tã ad cõmune q̃ȝ ad ꝓpriũ eẽ ſm q̃ttuor vl' ſm tria genera:q; aut ſunt ignorãtis:aut volẽtis:aut cũ quis male agit non volens:aut ſunt volentis ⁊ ſcientis: ⁊ eorũ quę ſunt a volente ⁊ ſciente:hęc quidẽ ſunt eligẽtes.ideſt ꝑ electionẽ:hęc aũt ꝑꝑ paſſionẽ his ſic diuiſis. ¶ Dei.⁊c.

¶ De ira q̃dẽ igit̃ dicet̃ in his:que circa paſſiones:que autẽ eligunt: ⁊ qualiter habentes dictum eſt prius.

¶ Oſtendit quid notãdũ reſtet dicere.nã lȝ aliq iniuſtificent ex ira: ⁊ ꝓpter paſſionẽ:cũ de ira determinare nõ eſt ꝑſentis ſpeculationis:q; de eo dicit̃ in ſcdo in his:quę circa paſſionẽ rurſum:licȝ aliqui iniuſtificent eligentes:non tamẽ nunc eſt dicendũ:quę ⁊ qual'r ſe habẽtes eligunt:q; de hoc dictum eſt prius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̃ autem cõfitentes ſepe actũ eſſe:intitulationẽ aũt non confitent̃:aut circa qđ intitulatio:puta accepiſſe quidẽ:ſed non furatũ fuiſſe ⁊ ꝑcuſſiſſe prius:ſed nõ iniuriã feciſſe: ⁊ ſiml' fuiſſe:ſed non adulteratũ fuiſſe:aut furtũ feciſſe:ſed non facere ſpoliationẽ. Nõ enim dei aliqd:aut ſuper exceſſiſſe:ſed non publice:aut diſſeruiſſe cum aduerſarijs:ſed non prodidiſſe:ꝓpter hoc oportebit vtiq;. Et de his determinare:quid eſt furtũ:quid iniuria:quid adulteriũ: quatenus ſiue exiſtere:ſiue nõ exiſtere velimus oſtendere habeamus clare qd iuſtũ.

¶ Inueſtigat quid reſtet dicendũ de iniuſtitia. Et duo facit:q; p̃mo dicit:ꝙ ſępe quis confitetur quid factũ ſit: nõ tamẽ cõfitet̃ ſe furatũ fuiſſe:vel adulteraſſe. Ideo inueſtigandũ reſtat:quid importat̃ noĩe furti:vel noĩe adulterij Scdo oſtendit hoc. Scda ibi.(Sunt aũt oĩa talia.)Dicit ergo p̃mo:ꝙ ſępe hoĩes ſunt cõfitentes actũ eſſe:nõ tamẽ cõfitent̃ intititulationẽ.ideſt impoſitionẽ:vel illud circa qđ eſt intitulatio:vel impoſitio: ⁊ exponit ſe:vtputa aliqs ꝯfitet̃ ſe accepiſſe: ⁊ ita ꝯfitet̃ actũ eẽ ſiue factũ:tñ q; ex hoc intitulabat̃ vel iponebat̃ ei furtũ nõ ꝯfitet̃ ititulationes:q; nõ ꝯfitet̃ ſe fuiſſe furatũ:ſic etiã ꝯfitet̃ ſe p̃us ꝑcuſſiſſe:ſed non feciſſe iniuriã: ⁊ ſimul fuiſſe cu aliq̃ : ſed non fuiſſe adulteratum: ⁊ aliquãdo quis cõfitet̃ iniuriã.ſȝ nõ confitetur tantã:quanta ei imponit̃:vt cõfitet̃ ſe fuiſſe furatũ:ſȝ nõ ſpoliaſſe ſacra:q; nõ accepit aliqd dei:vl' aliqd diuinũ:aut cõfitet̃ ſuperexceſſiſſe:ſed nõ publicę: ⁊ diſſeruiſſe.ideſt diſputaſſe:vl' locutũ fuiſſe cũ aduerſarijs.ideſt cum inimicis:ſed non prodidiſſe: ⁊ q; de talibꝰ ſunt potiſſime accuſatiões ⁊ lites:ideo oportebit de eis determinare: ⁊ ꝓpter hoc reſtat oñdere qd ſit furtũ:quid iniuria:qd adulteriũ quatenus ſiue velimus oñdere talia exiſtere:ſiue nõ exiſtere:hẽamus declarare qd iuſtũ. ¶ Deide.c.d.

¶ Sunt aũt oĩa talia de iuſtũ eſſe ⁊ prauũ: aut nõ iuſtũ litigatio:in electione eni eſt nequitia ⁊ iniuſtũ facere. Talia aũt noĩum cõſignificãt electionẽ.puta feciſſe iniuriã ⁊ furtũ. Nõ eni ſi ꝑcuſſit penitus iniuriatus eſt. ſed ſi grã huiꝰ puta eius qđ eſt inhonorare illũ:aut vt ipſe delectaretur. Neq; penitus ſi clam accepit furatus.ſed ſi nocumentum eius:a quo accepit: ⁊ appropriationẽ ſui. Similiter autẽ ⁊ de alijs ſe habet ſicut ⁊ de alijs.

¶ Declarat quid iportet̃ noĩe iuſti vel iniuſti. Et duo fac: q; p̊ facit qđ dictũ eſt. Scdo deſcẽdit ſpã'lr ad quãdã ſpẽȝ iuſtitię:q̃ dr̃ epicheia. Scda ibi.(Qm̃ ãt iuſtoꝝ.)Dicit g̊: ꝙ oĩa talia ſt̃ q̃dã litigatio đ eẽ iuſtũ ⁊ prauũ:aut de ñ eẽ iuſtũ neq; prauũ. Et q; in electiõe eſt nequitia: ⁊ oẽ iniuſtũ facere:ideo nominũ:puta feciſſe iniuriã:feciſſe furtũ cõſignificant electionẽ.ideo addit:ꝙ ſi ꝑcuſſit:ꝓpter hoc nõ penitus poſſumus arguere:ꝙ eſt iniuriatus:ſed ſi boc fecit grã huiꝰ.puta q; volebat illum inhonorare:aut ipſe percutiens percuſſit:vt ipſe delectaret̃:neq; ſi clã accepit ſequit̃ ꝙ ſit furatus:ſed furatus eſt:ſi hoc fecit intendens nocumentũ eius:a quo accepit: ⁊ appropriationẽ ſui:vt q; intendebat rem acceptã ſibi appropriare. Et de alijs ſe hȝ ſimil'r:ſicut de alijs:q; ſm ꝙ ſunt alię ⁊ alię iniurię requirendę ſunt ibi alię ⁊ alię conditiones.

Quoniã aũt ⁊ iuſtorũ ⁊ iniuſtorũ extãt due ſpecies:hec q̃dẽ ſcripta: hec aũt nõ ſcripta:de quibus quidem leges ꝓmulgant decretũ eſt.

¶ In parte iſta determinat ph̃s de q̃daȝ ſpecie iniuſtitię:q̃ dicit̃ epicheia. Et tria facit:q; primo diſtinguit iuſta ⁊ iniuſta ſm ꝙ ſunt ſcripta: ⁊ non ſcripta. Scdo ſubdit alterũ mẽbrũ: ⁊ ſubdit non ſcripta:vt oſtendat quid eſt epicheia qđ videt̃ eſſe iuſtũ ꝑter ſcriptã legẽ. Tertio inueſtigat qũo cõtingit epicheia. Secũda ibi.(Nõ ſcriptoꝝ aũt.)Tertia ibi.(Accidit autẽ.) Dicit ergo p̃mo ꝙ iuſtorũ ⁊ iniuſtorũ duę ſũt ſpẽs:q; quędã iuſta ſunt ſcripta:quędã nõ ſcripta. Scripta aũt ſũt de quibus leges ꝓmulgant:vt dictum eſt.reſtat autẽ diſtinguere non ſcripta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nõ ſcriptorũ aũt due ſunt ſpẽs.hec autem ſũt quidẽ ſm exceſſum virtutis ⁊ malitie: in quibus opprobria ⁊ laudes:inhonorationes ⁊ honores: ⁊ dona.puta gratiã habere ei:qui fecit bene ⁊ contra benefacere ei:qui bene fecit ⁊ auxiliatiuum eſſe amicis: ⁊ quecũq; alia talia. Hec autẽ proprie legis ⁊ ſcripture pretermiſſio ſunt. Quod enim epiches videt̃ iuſtũ eſſe ꝙ preter ſcriptam legem iuſtum.

¶ Diſtinguit iuſta non ſcripta. ¶ Ad cuius euidẽtiã notãdum:ꝙ iuſtũ nõ ſcriptũ dupl'r põt eſſe. Primo ſi ſit adeo manifeſtũ:ꝙ cuilibet ſit notũ: ⁊ circa talia peccare ẽ excedere in iuſtitia. Scdo hoc põt contingere:q; huiꝰ iuſtum habȝ locũ ſolũ in aliquo ꝑticulari tm̃:ita ꝙ vt in pluribꝰ ꝯtrariũ eſt iuſtũ: ⁊ tale iuſtũ nõ ſcriptũ eſt epicheia.vnde epiches eſt directio ſcripti legalis:q; nõ obſeruant legem vbi nõ eſt obſeruanda.hoc eſt ergo ꝙ ait:ꝙ nõ ſcriptorũ duę ſunt ſpẽs.hęc aũt ſunt iuſta vel iniuſta non ſcripta:q; ſunt valde manifeſta:ideo ſunt hęc:quę ſunt ſm exceſſũ virtutis ⁊ malitię: ⁊ ſm talia hoĩes merent̃ opprobria: ⁊ laudes ⁊ honoratiões:ſiue honores ⁊ dona. Et põit exemplũ.puta grãm hr̃e.ideſt gratioſum eſſe ei:qui benefecit: ⁊ ecõtra:ſiue ecõuerſo benefacere ei:qui benefecit ⁊ auxiliatiuũ eſt amicis: ⁊ quęcũq; alia talia nõ ſcripta ſunt: qa ſunt valde manifeſta: ⁊ circa ea peccare ẽ excedere in malicia. H aũt.ideſt alia a pręedictis ſunt iniuſta nõ ſcripta:q; ſunt pręetermiſſio legis ſcriptę: ⁊ legis ꝓpẽ:qđ ſcriptũ epiches eſt iuſtũ pręter legem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Accidit autem hoc quidem nolentibus: hoc aũt volentibus legiſlatoribus. Nolẽtibus quidẽ cum lateat: volentibus quidẽ cũ non poſſit determinaſſe. Sed neceſſariũ quidẽ videt̃ dicere non ſic autem. ſed vt in pluribus. Et quecũqʒ non facile determinare ꝓpter infinitatem. puta vulnerare ferro quãto ⁊ quali quodã deficiet eni ſm dinumerantes. Si igit̃ ſit indeterminatũ: oportet autem legem ſtatuere neceſſe ſimpliciter dicere.

¶ Inueſtigat q̃uo epicheia cõuenit eſſe. Et duo facit: quia primo facit quod dictũ eſt. Scd̃o cõcludit epicheiã accidere ex prętermiſſione legis ponẽs quoddã exemplum faciens ad propoſitum. Scd̃a ibi. (Quare ſi digitale.) Dicit aũt: ꝙ accidit aũt hoc. ideſt epicheia duplr̃: q2 aut hoc accidit nolentibus latoribus legis. hoc aut volẽtibus: ⁊ exponit ſe dicens: epicheiã accidere nolentibus cũ lateat legislatores ille ꝑticularis caſus: in quo lex non eſt obſeruãda: volentibus aũt accidit: ꝙ ꝓpter infinitatẽ particularium caſuum non poſſit oĩa determinare: ⁊ ideo neceſſariũ legẽ dicere vtiliter: ꝙ nõ ſit vniuerſalr̃: ſed vt in pluribꝰ. ideo vniuerſalr̃ cõcludere: ꝙ quecũqʒ nõ eſt facile determinare ꝓpter ĩfinitatẽ: puta cũ quãto ferro quis vulnerauerit vel cũ quali quodã: ⁊ omnes particulares circũſtãtias deficiet ſm dinumerantes: q2 talia dinumerari nõ poſſunt. ideo ſi ſit indeterminatũ quãtũ ad caſus particulares: in quibus lex fallit: ſed opʒ legẽ ſtatuere: neceſſe eſt legem dicere ſimplr̃: ⁊ vlr̃ qđ non vniuerſalr̃. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Quia ſi digitale habens attollant manũ: aut percutiat ſm qdẽ ſcriptam legẽ reus eſt: ⁊ iniuſtũ facit. Scd̃m veritatẽ aũt nõ iniuſtum facit. ⁊ hoc eſt epiches. Manifeſtũ qualia ſunt epichea hec. ſcʒ peccata ⁊ iniuſtitias: ⁊ non equipenſare neqʒ peccata ⁊ infortunia.

¶ Cõcludit vel oſtendit ponendo exẽplũ: ꝙ aliquãdo facere pręter legem eſt iuſtũ. Et duo facit: q2 ṗmo facit quod dictũ eſt. Scd̃o per epicheiã qđ videt̃ eẽ ꝑtermiſſio legis. oſtendit q̃uo iudicantes alios ſe debẽt habere ad legem. Scd̃a ibi. (Si aũt eſt qđ dictum eſt.) Dicit ergo: ꝙ ſi lex pręciperet ꝙ nullũ habens digitale. ideſt anullum eleuat manũ vel percutiat: tunc ſi habens digitale attollat. ideſt eleuet manum: vt percutiat ſm ſcriptam legem reus eſt: ⁊ iniuſta facit: cum in aliquo caſu ſm veritatem non facit iniuſtum. Et hoc eſt epiches nõ obſeruare legem vbi nõ eſt obſeruanda. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autem infortunia quidẽ quecũqʒ inopinata ⁊ non a nequitia. Pctã aũt q̃cũqʒ nõ iopinata: ⁊ non a nequitia. Iniuſtitie autẽ q̃cunqʒ non inopinata: a malitia autem ſunt.

¶ Oſtendit q̃uo ſe debẽt habere iudices in iudicando ſm leges. Et duo facit: q2 primo oſtendit fore facta eſſe diuerſimode punienda. Scd̃o manifeſtat ꝙ iudicantes debẽt eſſe magis proni ad indulgendũ q̃ȝ ad puniẽdũ. Secũda ibi. (Et humanis indulgere.) Dicit ṗmo: ꝙ ſi eſt epiches vt dictũ eſt. manifeſtũ eſt qualia ſunt epicheia: ⁊ qualiter ſe debʒ hr̃e qui leges debʒ dirigere: qm̃ non debʒ equipenſare. ideſt equalr̃ ponderare iniuſtitias ⁊ peccata: q2 peius eſt iniuſtificare q̃ȝ peccare: non etiã debʒ equipenſare peccata: ⁊ infortunia: q2 peccata ſunt peiora infortunijs. nam idem factũ põt eſſe infortuniũ ⁊ peccatũ ⁊ iniuſtũ: ſed infortuniũ eſt: ſi contingat ignoranter eũ malefacere: peccatũ vero eſt: ſi videat inordinationem: ⁊ cognoſcat ipſum actũ: ignoret tamẽ ⁊ nollit malitiam eius: vt ſi non agat ex nequitia: nec ex intentione nocendi: vel põt eſſe peccatum vbi non eſt culpa: ſed ꝙ accidit in nã quando generantur monſtra: vt apparet in ſcd̃o phyſicorũ. Et tunc eſt iniuſtitia ⁊ culpa: qñ quis ex nequitia male agit. ideo ſubdit: ꝙ infortunia ſunt quęcunqʒ ſunt inopinata non a nequitia. Peccata aũt quę non ſunt inopinata: ſunt tamẽ non a nequitia. iniuſtitia aũt quę non ſunt inopinata: ſunt tamen a malitia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et humanis dʒ indulgere epiches: ⁊ non ad legem: ſed ad legiſlationẽ reſpicere: ⁊ non ad verba: ſed ad intellectũ legiſlatoris reſpicere.

¶ Oñdit ꝙ ꝓpter humanã fragilitatẽ ſpectat ad epiches magis declinare ad indulgentiã q̃ȝ ad punitionẽ: ⁊ tria facit: q2 ṗmo oſtendit ꝙ iuſtificans comparat̃ ad legiſlatorẽ. Scd̃o vero ꝓut habʒ ordinẽ ad actionẽ inordinatam. Tertio ꝓut hʒ ordinẽ ad ſuſceptionẽ pęnę. Scd̃a ibi. (Et non ad actionẽ.) Tertia ibi. (Et patiẽtẽ eſſe iniuſta.) Dicit ergo ṗmo: ꝙ epiches debʒ indulgere humanis. nã cum homo habeat nãm tranſmutabilem: ipſa natura humana meret̃ aliqualẽ excuſationẽ: ſi contingat eũ peccare. tangit aũt duo per ꝯparatõnẽ ad legiſlatorẽ: quare humanis ſit ĩdulgẽdũ. ṗ q2 epiches nõ dʒ reſpicere ſolum ad legem ſed ad legiſlationẽ: vel ad legiſlatorẽ: vt hʒ alia lr̃a: dʒ eni conſiderare: ꝙ ſi legiſlator adeſſet: miſericorditer ageret cum peccante. Scd̃o nõ debʒ reſpicere ad verba: ſed ad intellectum legiſlatoris. nam licʒ forte hoc fecerit ꝯtra verba legis: nõ tñ fecit cõtra intentionẽ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non ad actionẽ: ſed ad electionẽ: ⁊ nõ ad partem: ſed ad totũ: neqʒ qualis quidẽ nũc: ſed qualis qdẽ ſemper: ⁊ vt ad multũ: ⁊ recordari magis bonorũ: que paſſus fuit q̃ȝ malorum: ⁊ bonorũ que paſſus fuit magis q̃ȝ que fecit.

¶ Oſtendit q̃uo ſit indulgendũ humanis: ex eo ꝙ iniuſtificans habʒ ordinẽ ad actum. Et tangit quattuor ṗmo ꝙ non debʒ reſpicere ad actionẽ: ſed ad electionẽ. nã ſi fecit ea: quę ſunt de genere malorũ. habet forte bonam intentionem. Scd̃o nõ debʒ reſpicere ad partẽ: vt q2 in aliquo particulari caſu male facit: ſed ad totũ: q2 in multis ſe habent. Tertio nõ debʒ cõſiderare qualis quidẽ nũc eſt ſed qualis quidem ſemper: ⁊ vt ad multũ: q2 forte toto tẽpore vitę ſuę bene vixit: licʒ nũc contigerit male feciſſe. Quarto debʒ recordari magis bonorũ: quę paſſus eſt. ideſt que recepit ab eo q̃ȝ mali: qđ nunc fecit. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et patientẽ iniuſta eſſe patientẽ: ⁊ magis ſm omne velle iudicari q̃ȝ ope: ⁊ magis ad arbitriũ q̃ȝ ad diſceptationẽ velle ire. Arbiter enim reſpicit epiches. iudex autem legem ⁊ huius gratia arbiter exaltatus eſt: quatenus epiches habeat robur. De epiches quidem igitur determinatum ſit hoc modo.

¶ Declarat q̃uo indulgendũ ſit humanis: ex eo ꝙ iniuſtificans habʒ ordinẽ ad punitionẽ. Et tria tangit. nam primo debʒ videre iudex ſi patientẽ iniuſta. ideſt ſi ſuſtinentem mala ꝓpter iniuſtitiã cõtingat eſſe patientẽ: ita ꝙ ſine murmure ſuſtineat penã ſiue vindictã: q2 quanto quis eſt patientior: tanto magis meretur veniam. Scd̃o debʒ reſpicere: ſi contingat iniuſtificantem velle magis corrigi opere q̃ȝ ſermone: q2 forte ſoli ſermones: vel ſole increpationes

tiones ſufficiunt ad corrigendū. Tertio debꝫ videre ſi ſit iuſtificans magis velit ire ad arbitrium iudicantis ꝙ ad diſceptationē: qꝛ quanto quis ſe magis ponit in arbitriuꝫ iudicis: tanto magis merēt veniā. ideo addit ꝙ arbiter: ſiue arbitrium reſpicit ad epiches. iudex aūt ad legem. Nā arbiter huius gratia exaltatus eſt. quatenus epiches hēat robur. nam ideo datum eſt arbitriuꝫ principibus: vt ſint epiches: ⁊ non obſeruent legem: vbi non eſt obſeruanda: qꝛ epiches eſt habere arbitriū quanto magis: qui ſe ponit in arbitrio eius: tanto magis ei debꝫ indulgere. Ultimo epilogat de epiches determinatum ſit hoc modo.

Iniuſticie autem eſt maiores que cunqꝫ vtiqꝫ a maiori fiunt iniuſta actione: ꝓpter quod ꝗ eſt minima maxima

¶ Poſtꝙ phs determinauit de iuſto ⁊ iniuſto. hic determinat de annexis. Annexa autem ſunt duo. ſcꝫ magis ⁊ minus poſſibile ⁊ impoſſibile: ſed de poſſibili ⁊ impoſſibili: ſm ꝙ ſpectat ad pñs negociū determinatū fuit in illo caplo. (Qualr aūt hntes.) vbi oſtenſum fuit qualiter inducūt homines eis eſſe poſſibile iniuſtū agere: ⁊ qualr non. De poſſibili vero ⁊ impoſſibili cōmuniter vt ſpectat ad omne negocium dicetur in ſcdo huius. reſtat aūt ſolū dicere de maiori ⁊ minori. In determinādo aūt de maiori ⁊ minori quattuor facit phs qꝛ pmo docet cognoſcere maioritatē iniuſtitię ex maioritate habita: a quo procedit. Scdo ex magnitudine damni: qd infert. Tertio ex conditionibus iniuſtificātis. Quarto docet hoc ex his: quę videntur competere iniuſtitię ſꝫ ſe. Scda ps ibi. (Et cuius non eſt equa punitio.) Tertia ibi. (Et ꝙ ſolus.) Quarta ibi. (Et beſtialior iniuſtitia.) Circa primū tria facit: qꝛ pmo ponit cōſiderationē ipſaꝫ. Secundo manifeſtat qd dixerat per exemplū oſtendens eſſe contrarium de iuſtitia ⁊ iniuſtitia. Tertio manifeſtat vñ ſumit originem talis cōſideratio. Scda ibi. (Utputa menalipum.) Tertia ibi. (Sunt hęc auteꝫ excedere.) Dicit ergo: ꝙ eſt. idest conuenit ꝙ iniuſtitię ſunt maiores quęcūqꝫ fuerūt iniuſta actione. idest iniuſte facta maiori habitu: ꝓpter quod quę ſunt minima: ſi videantur procedere a magno habitu: dicuntur maxima. ¶ Deinde cū dic.

¶ Utputa menalipum Calliſtratus accuſat: ꝙ defraudauit factores templi in tribus medijs obolis ſacri edificatores templi. In habitu autem iuſtitie contrarium.

¶ Manifeſtat qd dixerat per exemplū dicens: ꝙ Caliſtratus accuſat Menalipū: qd dfraudauit factores templi in tribus medijs obolis: ⁊ ad grauandū factū addebat ꝙ illi peccatores templi: qui fuerunt defraudati: erant edificatores tēpli nō cuiuſlibꝫ: ſed templi ſacri: in quo apparebat magna iniuſtitia. ſed de habitu iniuſtitię eſt contrariū: qꝛ qui eſt iuſtus in multo ſignū eſt: ꝙ ſit iuſtus i modico: nō autē ſunt ecōuerſo: quare aūt in vita ſpūali: de qua determināt theologi valeat argumentū: ꝙ qui in modico fidelis eſt in multo fidelis erit: cum hoc nō teneat in vita politica: nō eſt preſentis ſpeculationis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Sunt autem ⁊ hec excedere potentia. Qui enim tres medios obolos furatus fuit: ⁊ vtiqꝫ qdcꝫ iniuſtum faceret: aliqñ qdē itaqꝫ ita maioritas: aliqñ aūt ex nocumento iudicatur.

¶ Oſtendit vnde ſumit originem talis cōſideratio: ꝙ hęc ſunt excedere potentia. idest excedere ſm habitum. nam omnis habitus: ⁊ omnis ſcientia quędā potentia dici pōt

Uidentur enim talia ꝓcedere a magnitudine habitus: qꝛ qui medios obolos furatus fuit: ita videt eſſe habituatus in iniuſtitia: ꝙ qdcūqꝫ iniuſtū faceret. Addit aūt ꝙ aliquādo quidē maioritas iniuſtitię iudicat ita. idest ex magnitudine habitus: vt ꝙ a maiori habitu maiꝰ: aliquādo aūt ex nocumento: vt ꝙ magis nocet: magis iniuſtuꝫ. In hoc aūt continuat ſe ad ſequentes conſiderationes: vbi oſtenditur maioritas iniuſtitię ex magnitudine nocumenti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cuius nō eſt equa punitio: ſed omnis minor. Et cuius non eſt recompēſatio: difficile enim ⁊ impoſſibile. Et cuius nō eſt ſatiſfactionem recipere eum: qui paſſus fuit: inſanabile enim ſatiſfactio: ⁊ cruciatus recompēſatio. Et ſi qs paſſus ⁊ iniuriatus fuit: ipſe a ſeipſo plurimum extorſit. Adhuc enim maiori: q fecit dignꝰ torqueri velut Sophocles ꝓ Enchatimone allegans: qm̄ peremit ſeipſum iniuriam paſſus non appreciandum: aut minori ꝙ quo qui paſſus fuit appreciauit ſeipſum.

¶ Docet cognoſcere magnitudinē iniuſtitię ex magnitudine nocumenti: ſiue damni: ⁊ quattuor facit: ſm ꝙ quattuor cōſiderationes ponit. Scda ibi. (Et cuius non eſt recompenſatio.) Tertia ibi. (Et cuius non eſt ſatiſfactio.) Quarta ibi. (Et ſi qs paſſus.) ¶ Prima talis. Quia illa eſt magna iniuſtitia. cuius non eſt equa punitio: ſed ois minor: vtputa offendere regem vel perſonam publicaꝫ: cuius offenſa non poſſit recompenſari: qualitercūqꝫ puniretur offendens. ¶ Scda talis. Illa eſt magna iniuſtitia: cuius non eſt recōpenſatio: vt qꝛ difficile: vel etiaꝫ impoſſibile eſt fieri recompenſationem. vtputa ſiquis occiderit filiū alterius: vel deſtrueret ſibi rem aliquā ꝙ difficile: vł etiā impoſſibile eſſe eaꝫ inuenire. ¶ Tertia talis. Illa eſt magna iniuſtitia: cuius non eſt. idest non conuenit eū: qui paſſus eſt recipere ſatiſfactionem: vtputa quia mortuus eſt. cum aūt quaſi talis iniuria eſt magna: qꝛ eſt quid inſanabile: vel incurabile quid: homo enim ſemper iniurians plus ⁊ iniurians minus: ⁊ fit ſatiſfactio: quia accipitur ab iniuriante: ⁊ datur paſſo iniuriā. Si ergo paſſus nō poteſt recompēſationē recipere: quia forte eſt exterminatus: videtur iniuria incurabilis. ideo addit ꝙ ſatiſfactio eſt per cruciatū: ⁊ per recompenſationē: qm̄ ſatiſfactionē mortuꝰ recipere non poteſt. ¶ Quarta talis. Illa eſt magna iniuria: ſi ille qui paſſus eſt eam iniuriatus fuit ipſe a ſeipſo: ⁊ ſeipſum plurimum torſit: ⁊ afflixit ſm ꝙ pluries conuenit: ꝙ homines paſſi iniuriam ſeipſos cruciant. imo aliqñ non deſiderantes vlterius viuere ſeipſos interimunt: propter qd apparet fuiſſe magnam iniuriā: ꝓpter qd qui eaꝫ fecit: eſt dignus torqueri magna pęna. ¶ Adhuc autem eſſet dignus torqueri maiori: ſi fecit hoc ſine cauſa: vt videtur ſonare littera arabica. Exemplificat autem ꝙ Sophocles pro Enchatimone allegans: quoniaꝫ peremit ſeipſum iniuriam paſſus ait: ſeu dixit: ꝙ illam iniuriam nō eſt appreciandū minori: ſiue ꝓ minori ꝙ qui paſſus fuit appreciauit ſeipſum: quia ex quo non fuit ei charuꝫ viuere poſt iniuriam: tantum eſt appreciāda iniuria: quantū ille habuit charam vitam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ꝙ ſolus aut primus: aut cuꝫ paucis fecit ⁊ ſepe in eodem peccare magnum: ⁊ propter quodqꝫ exquiruntur ⁊ inueniuntur ꝓhibētia ⁊ damnificantia velut in Argo damnificāt ꝓ

pter quecunq; lex poſita fuerit: et ꝑpter quoſcunq; carcer edificatus fuerit.

¶ Ponit conſiderationes ad cognoſcendū magnitudines iniuſtitie ex parte iniuſtificātis. Et qnq; facit ſm q̄ qnq; cōſideratiōes ponit. Scd̄a ibi. (Et ſepe in eodē.) Tertia ibi. (Et ꝑpter quecūq;.) Quarta ibi. (Et ꝑpter q̄cūq;.) Quinta ibi. (Et ꝑpter quoſcūq;.) ¶ Prima talis. Qr illa iniuſtitia ē magna: quā quis fecit ſolus: aut ꝑmus: aut cum paucis: videt̄ enī non eſſe ita magna iniuſtitia: qm̄ multi ſm eā peccant auget̄. n. ex hoc iniuſtitia quādo aliquis primus eā fecit: qr dat exemplū alijs male faciēdi. ¶ Scd̄a talis. Et ſepe in eodē peccare eſt magnū: aggrauat̄ enī eius culpa ex frequētatōe actus. ¶ Tertia talis. Ille multū iniuſtificat ꝑpter quem exquirunt̄ et inueniūtur ꝓhibentia et damnificantia: ſicut contingit q̄ propter magnitudinē ſceleris alicuius inuenit̄ nouum genus tormentandi et damnificādi: ſicut illi qui ſunt in Argo. ideſt in illa regione damnificant: qr inueniunt nouos modos damnificādi cū aliquis ſcelerate peccet. ¶ Quarta talis Quia ille multū iniuſtificat: ꝑpter quē fuit lex poſita: qr hoc nō pōt contingere: niſi ille nouo mō: aut ꝑmo iniuſtificauerit. ¶ Quinta talis. Illi multū iniuſtificant: ꝑpter quos fuerit carcer edificatus: q̄ etiam eodē ſumit robur qr hͦ nō eēt: niſi ille nouo mō iniuſtificauerit. ¶ Dei. c. d.

¶ Et beſtialior iniuſtitia maior: et q̄ ex ꝓuidentia: et q̄ audientes magis timent q̄ʒ miſereant̄: et rhetorica quidē ſunt talia. Et q̄ multa ſuſtulit iuſta: aut tranſgreſſus fuit: puta iuramenta dextras: fides: cōnubia: multarum enim iniuſtitiarū exceſſus. Et q̄ hic vbi puniūtur iniuſta facientes: quod quidē faciūt falſi teſtes. Ubicunq; enim non vtiq; iuſtum facerent: ſi et in pretorio. Et in quibus cōfuſio maxime. Et ſi in hoc a quo bene paſſus fuit: plura enim iniuſta facit: et qd̄ male facit: et qd̄ non bene.

¶ Docet cognoſcere maiores iniuſtitias ex his: que competunt iuſtitie ſm ſe: et ex circūſtantijs eius. Et duo facit: quia primo facit qd̄ dictum eſt. Scd̄o ponit quādā conſiderationē: ſm quā poſſumus arguere a ɔtrario ſenſu. Secunda ibi. (Et que circa nō ſcripta.) Circa primū ponit ſeptem cōſiderationes. Scd̄a ibi. (Et q̄ ex ꝓuidentia.) Tertia ibi. (Et q̄ audientes.) Quarta ibi. (Et q̄ multa ſuſtulit.) Quīta ibi. (Et q̄ hic vbi.) Sexta ibi. (Et in quibus confuſio.) Septima ibi. (Et ſi nunc.) ¶ Prima talis. Illa eſt maior iniuſtitia: que eſt beſtialior: quia magis inordinata. ¶ Scd̄a talis. Illa eſt maior iniuſtitia que ꝓcedit magis ex prouidētia: et ſm electionē: videt̄ enī eſſe de rōne iniuſtificantis: q̄ agat voluntarie. ¶ Tertia talis. Illud eſt maxime iniuſtū qd̄ audientes magis timēt et abhorrent: q̄ʒ miſereantur: quod non poteſt contingere: niſi ſit magnitudo ſceleris. Addit autem q̄ talia ſunt rhetorica. nam poſſet contingere: q̄ ꝑpter nouitatē facti minus ſcelus magis eſſet in horrore. ¶ Quarta talis. Ille q ſuſtulit. ideſt remouit multa iuſta: et trāſgreſſus fuit multa magis iniuſtificat. puta qui fregit iuramenta dextras fides: connubia magis peccat. Uult enim per omnia deſignare diuerſa genera credulitatum et pactionum. reddit enim cauſam dicti: quia in talib᷒ ē magnitudo ſceleris: qr eſt exceſſus multarū iniuſtitiarum. ¶ Quinta talis. Illa eſt magna iniuſtitia quando homines facientes iniuſta hic. ideſt in loco hic: vt in curia principis: vbi facientes iniuſta puniuntur: qd̄ faciunt falſi teſtes: quia ſi qui in pretorio non faciunt iuſtum. ſignum eſt q̄ faciunt vbicunq;. ideſt in omni loco non facerent iuſtum. ¶ Sexta talis. Illa ſunt maxime iniuſta: in quibus eſt maxima confuſio nam confuſio debetur ſolum turpi et prauo. ¶ Septima talis. Ille multum iniuſtificat: qui iniuſta facit in hunc a quo bene paſſus ē. ideſt a quo bona ſuſcepit. Et eſt ratio quia ille plura iniuſta facit: quia primo facit male. ſcd̄o quia non facit bene: teneretur enim bene facere benefactori ſuo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qr circa non ſcripta iuſta: ſiue maius eſt. Melioris enim non per neceſſitatem iuſtum eſſe. Scripta quidem igitur ex neceſſitate: non ſcripta aūt non.

¶ Ponit cōſiderationē: ſm quā poſſumus arguere ex cōtrario. Et duo facit: qr primo ponit conſiderationē ipſam. Scd̄o ponit contraria eius. Scd̄a ibi. (Alio aūt modo.) Dicit ergo q̄ ille multum iniuſtificat: qui peccat circa iuſta non ſcripta. Et dat rationē dicti: quia melioris moris eſt eſſe iuſtum non per neceſſitatē: obſeruare autem ſcripta videtur ex neceſſitate eſſe: non ſcripta autē obſeruare videtur non neceſſarium. Si ergo melius eſt iuſtum ſm non ſcripta: quia magis liberum cuʒ maiori bono maius malum opponatur iniuſtificare circa talia: vt circa iuſta non ſcripta videtur peius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alio aūt modo ſi circa ſcripta: qui enim timidis iniuſta facit: et in his: in quibus damna poſita: et in his in quibus nō damna poſita: iniuſta faceret vtiq;. De iniuſtitia quideʒ igitur in maiori et in minori dictum eſt.

¶ Ponit cōſiderationē contrariā dicēs: q̄ alio modo ſi ſm aliam viam videtur eſſe magis iniuſtū peccare circa ſcripta: et nō obſeruare leges ſtatutas. Et dat cauſaʒ: qui facit iniuſta in rebus timendis: et iniuſtificat in his: in quibus ꝑpter ſcripta et leges ſtatutas ſunt dāna poſita: ſignum eſt q̄ iniuſtificaret in his: in quibus non ſūt dāna poſita. Ultimo epilogat quod dictū de iuſtitia maiori et minori.

De vocatis autem in artificialibus perſuaſionibus habituʒ eſt dicto tranſcurrere. Et proprie ſunt hec iudicialium. Sunt autem quinq; numero: leges: teſtes: pacta: iuramenta: extorta.

¶ Poſtq̄ʒ philoſophus determinauit de ꝑſuaſionibus artificialibus ꝓprijs. In parte iſta: que diuerſa fuit circa tuʒ precedens: determinat de perſuaſionibus inartificialibus. Et duo facit: quia primo continuat ſe ad dicenda: enumerat huiuſ perſuaſiones. Scd̄o exequit̄ de vnaq̄q; ſm ſe. Scd̄a ibi. (Primo quidem igitur.) Dicit ergo primo de perſuaſiōibus vocatis in artificialib᷒ habitū. ideſt cōſequenter eſt tranſcurrere dictis. Addit autē: q̄ iſte perſuaſiones ſunt proprie iudicialiuʒ. nam ſi ad alia negocia poſſunt adaptari: potiſſime tamen valent ad negociū cōſceptatiuum. Subdit autem q̄ huiuſ perſuaſiones inartificiales ſūt quinq; numero. ſcʒ leges: teſtes: pacta: extorta. ideſt tormenta: et iuramēta. Quare aūt tales perſuaſiones dicūt̄ inartificiales ſupra oſīſum fuit. ¶ Deinde cum

¶ Primo quidem igitur dicamus de legibus qualiter vtendum: et exhortantem: et dehortantem: et accuſantem: et defendentem.

¶ Exequitur

¶ Exeqtur de dictis ꝑſuaſionibus. Et quinqꝫ facit ſm ꝙ qnqꝫ ſūt perſuaſiões. Nā primo exeqtur de legibꝰ. Scđo de teſtibus ibi. (De teſtibus autē). Tertio de pactis ibi. (De pactis autem). Quarto de extortis: ſiue tormētis ibi (Extorta aūt). Quinto de iuramētis ibi. (De iuramētis aūt). In determinādo de legibus duo facit: qr dat intētionē ſuam dicens: qr primo vult dicere de legibus: qlr vtendū ſit eis qͣtū ad exhortātē ⁊ dehortātē: in quo tāgit negocium deliberatiuum: ⁊ accuſantē ⁊ defendentem qͣtū ad iudiciale: qr potiſſime leges his duobus negocijs cōſueuerunt conferre. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifeſtum. n. ꝙ ſiquidem ſit ſcripta cōtraria negocio cōmuni lege vtendum: ⁊ epicheis tanqͣ iuſtioribus: ⁊ ꝙ ſententia optima vtentes. hoc eſt non ſemper vti ſcriptis.

¶ Exequit̄: ⁊ duo facit: qr primo inſtruit nos qualr debeamus nos hr̄e cum negocium noſtruꝫ diſcordat a legibus ſcriptis. Scđo qualiter cōcordat. Scđa ibi. (Si vero ſcripta ſit.) ¶ Circa primuꝫ duo facit: qr primo docet nos cōfutare legem ſcriptam ꝑ legē nō ſcriptam. Scđo docet hꝫ ɔſiderando ea: q̄ inſunt legi ſpāliter: ⁊ ſꝫ ſe. Scđa ibi. (Et ſi alicubi legi). ¶ Circa pᵐ duo facit: qr pmo pmittit hāc cautelā: ꝙ qñ lex ſcripta eſt ɔ̄ria noſtro negocio: debemus nos iuuare cū lege nō ſcripta. Scđo adducit rōnes ad oñdēdū ꝓpoſitū. Scđa ibi. (Et ꝙ epiches). Dicit g̊: ꝙ hꝫ debemus accipere ꝓ manifeſto: ꝙ qñ lex ſcripta. i. ius poſitiuum: eſt ɔ̄riū negocio nr̄o eſt vtēdū lege cōi. i. debemꝰ recurrere ad ius nāle: ⁊ debemus vti legibꝰ epicheis, tanqͣ iuſtioribus: ⁊ ꝙ ſic faciēdo erimꝰ vtētes optima ſnīa. i. optima lege. Et qr epiches non ſemꝑ obſeruat legē: cū ſit directio legis: ideo addit: ꝙ hꝫ. ſ. vti legibꝰ epicheis ē nō ſemper vti legibus ſcriptis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ꝙ epiches quidē ſemper manet: ⁊ nunqͣ mutatur: neqꝫ lex. ſ. cōis: ſm naturam eniꝫ eſt. Scripte aūt ſepe. Unde dictum eſt in aurigona Sophodei. Reſpōderunt. n. ꝙ egit preter Creontis legē: ſed nō pter non ſcriptam. Non eniꝫ nūc ⁊ heri: ſed ſemper: legē igitur nō ego curabam hominis illius.

¶ Probat quod dixerat. Et quatuor facit ſꝫ ꝙ quatuor rōnes adducit ad oñdendū: ꝙ leges epiches: ⁊ leges nāles ꝓualent legibus ſcriptis. Scđa ibi. (Et ꝙ iuſtuꝫ ē.) Tertia ibi. (Et ꝙ ſicut ꝓbator). Quarta ibi. (Et ꝙ meliores hominis). ¶ Prima rō talis: ꝙ leges nāles: ⁊ epiches ꝓualent legibus ſcriptis: qr epiches ſemꝑ manet ⁊ nunqͣ imutat̄: qr eſt lex ſm nām. i. nālis. Leges aūt ſcriptę ſemꝑ mutantur: ideo nō ſunt ſemꝑ obſeruandę. Addit aūt ad cōfirmationē dicti quoddā: qđ dcm̄ eſt in antigōa Sophodei: hꝫ ē in illo lib. vel in illo poemate illius hoīs: ibi. n. dr̄ de qbuſdā: q voluerūt excuſare quendā: qr rñderunt: ꝙ ille egit pter legē Creontis. i. ɔſtituentis: ſiue pter legē ɔſtitutam: ſꝫ nō egit pter legē nō ſcriptā. i. pter legē nālē: cui innitit̄ epiches: ⁊ in hoc melius fecit: qr hꝰ lex non eſt nunc ⁊ heri tm̄: ſed eſt ſemꝑ: qr nō eſt lex hoīs: ſed nāę: iō hoc dicebat ille ſe excuſans. ego non curabam de lege illius viri: quia volebaꝫ obſeruare legē nāę ⁊ nō legē hoīs. ¶ Deinde ⁊c̄.

¶ Et ꝙ iuſtum eſt verum: quid: ⁊ conferens: ſed non ꝙ vr̄: quare non lex ſcripta. Non. n. facit ſemꝑ opus legis.

¶ Ponit ſcđam rationem: qr homo dꝫ attendere quid iniuſtum: ⁊ quid veꝝ: ⁊ quid conferens ſm rei veritateꝫ: nō aūt dꝫ attendere qđ videt̄ tale: ⁊ qr lex nāę ſemꝑ eſt vera. lex aūt eſt poſitiua: vt in pluribus: ꝓpter qđ non hꝫ ſe ad modū neceſſarioꝝ: ⁊ eoꝝ quę ſunt ſemꝑ: ſed ad modū ꝓbabiliū: ⁊ eoꝝ quę vident̄ talia: qr ſunt ꝓbabilia: vt in plribus: ideo non eſt vituperandus: q legem ſcriptaꝫ nō ſemꝑ obſeruat: iō ſubdit: ꝙ nō ſemꝑ obſeruanda eſt lex ſcripta: qr nō facit opus legis ſemꝑ. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ꝙ ſicut ꝓbator argēti iudex eſt: quatenus diſcernat reprobum iuſtum ⁊ verum.

¶ Ponit tertiam rōnem ſimilitudinariam: ꝙ iudex dꝫ eē ſicut ꝓbator argenti: quatenus diſcernat reprobū ⁊ iuſtū: ⁊ veꝝ. Et qr hoc fit potiſſime per legem nālem. cui in cāu ɔ̄dicit lex ſcripta: iō talis lex nō ſꝑ ē obſeruāda. ¶ Deiñ.

¶ Et ꝙ melioris hominis non ſcriptis qͣꝫ ſcriptis ⁊ immanere.

¶ Adducit quartam rōnem: qr illud eſt melius: quod pertinet ad meliorem hominem: cū melioris hominis ſit vti ⁊ imanere legibus non ſcriptis qͣꝫ ſcriptis: lex nō ſcripta ꝓualet ſcripto: ⁊ non ſemper ſcripta eſt obſeruanda. ¶ Notandū autem: ꝙ melior eſt: qui vtitur legibus nō ſcriptis qͣꝫ ſcriptis quando epiches ⁊ directio iuſti legalis ſuperat iuſtum ſm legem. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi alicubi lege ꝓbante eſt contraria: aut ipſa ſibi: puta aliquādo hec quidem precepit firma eſſe quecūqꝫ pepigerant: hec aūt vetat nō fieri pacta preter legem.

¶ Docet nos quomodo debeamus defendere negociū noſtrum: cum contradicit legi ſcriptę: conſiderando legem ſcriptam magis ſm rōnem ſpecialem. Et tria facit: qr primo docet hoc ꝓut lex ſcripta ī cāu eſt repugnans alij legi. Scđo ꝓut eſt ambigua. Tertio ꝓut deficit ſm ꝓpriū fundamentum. Scđa ibi. (Et ſi ambigua.) Tertia ibi. (Et ſi negocia). Dicit ergo ꝙ debemus videre: ſi lex q̄ ɔ̄riat̄ noſtro negocio alicubi. i. in aliquo loco eſt ɔ̄ria ꝓbate: vel legi rectitudinis: vt hꝫ alia littera. i. legi nāli: vel legi poſitiuę: ſi ſit laudata ⁊ approbata: aut ſi hꝰ lex ſit contraria ſibi. i. ſi lex ſit ɔ̄ria alteri legi poſitiuę: ex quo apparet: ꝙ lex ꝓ legē ꝓbatā magis intelligit nālē qͣꝫ legē poſitiuā. Exemplificat aūt qñ vna lex poſitiua pcipit firma eſſe q̄cunqꝫ hoīes pepegerint. Hęc aūt. i. alia vetat fieri pacta pter legeꝫ: qñ g̊ ita eſt: ꝙ lex ɔ̄ria nobis ɔ̄dicit alij legi: debemus nos iuuare ꝑ legē aliā. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi ambigua ferat ⁊ reſpiciat ad vtranqꝫ partem: aut iuſtum adaptabit: vel conferens: deinde hac vti.

¶ Ponit ſcđaꝫ rōnē ſiue ſcđaꝫ cautelā: qr ſi lex ſit ābigua: vt qr nō totalr dterminat negociū nr̄uꝫ: vt qr forte dimittit vitatē ſub pēdulo: relinq̄ndo eā iudicio prudētis: oꝫ vt cāns. i. vt litigās ferat̄: ⁊ reſpiciat vtrāqꝫ ptē: ⁊ tūc adaptabit legē ſꝫ ſe: aut ad iuſtū: aut ad ɔferēs: qr hęc duo vtplꝫ ſibi repugnāt: deinde aūt cū ſic adaptauerit eā: dꝫ vti hac. i. hac lege ſic adaptata: vt ſpectet ad ꝓpoſitū. ¶ Deiñ. ⁊c̄.

¶ Et ſi negocia quidē: in qbus: ⁊ ꝓpter q̄ poſita fuerat lex: non adhuc manēt: lex aūt tentādū declarare: ⁊ aduerſari ſic ad ipſam.

¶ Docet tertiā cautelā: ſiue tertiā viā ad ſubterfugiēdū legē: qr dēmus videre ſi negocia: ī qbꝰ: ⁊ ꝑꝑ q̄ lex fuerat poſita nō adhuc maneāt: qr hꝰ lex nō manebit: iō tētādū ē hꝫ declarare: ⁊ aduerſari ſic ad ipſaꝫ legē: dicēdo legē nō hr̄e vigorē: qr nō manent ea ꝑ qbꝰ facta erat: ⁊ ſublatum ē ei proprium fundamentum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si vero lex ſcripta ſit ꝓ negocio: tūc ſnia optima dicendum eſt: ꝙ preter legeꝫ legis gratia iudicare eſt. Sed non: vt ſi ignores: quia dicit lex: ne degeneres.

¶ Docet nos qualiter debeamus nos habere: cum lex ſcripta facit ꝓ negocio nr̄o. Et quīqꝫ fac̄ ſꝫ ꝙ quinqꝫ rōnes adducit: per quas debemus confutare aduerſarium ⁊ oñdere ei: ꝙ legi ſcriptę ſit īmanendū. Scd̄a ibi. (Et ꝙ non id). Tertia ibi. (Et ꝙ nihil). Quarta ibi. (Et ꝙ i alijs). Quīta ibi. (Et ꝙ querere). Dicit ḡ p̄mo: ꝙ ſi lex ſcripta ſit ꝓ negocio noſtro: dicēdū eſt: ꝙ lex eſt optima ſnia: ⁊ ꝙ non eſt .i. non conuenit iudicare gratia eius: qđ eſt p̄ter legem .i. nō litigamus vt deſtinamus legē: ſed totū reliquū litigiū eſt: ſi ignores: qꝛ hoc dicit lex: ⁊ hoc ne degeneres. i. ne demes a lege: ideo cū ꝓuentū eſt quid lex ſanciat de litigio: ſtudendū eſt in ea tanq̄ꝫ in optima. ¶ Deinde cū .d.

¶ Et ꝙ non id: quod ē ſimpliciter bonū eligit nullus: ſed id: quod ſibi.

¶ Ponit ſcd̄am rōnem: qꝛ nullus eligit id: qđ eſt bonū ſimpliciter: ſed id: quod eſt bonum ſibi. vnde in .5. ethi. dicitur ꝙ qꝛ hoīes neſciunt orare: optant enī ſibi ſine conditione bona fortunę: qđ non deberent facere: ſed deberent orare ꝙ bona fortunę: quę ſunt bona in ſe. ſint bona ipſis. Et qꝛ ius nāle videtur reſpicere bonum abſolute. ius aūt poſitiuum bonū huius vel illius: ideo videt̄ iuri poſitiuo potiſſime inherendum eſſe. ¶ Notandū aūt hanc rationē eſſe rhetoricam: ⁊ non de neceſſitate concludere: qꝛ lꝫ aliquid poſſit eſſe bonum in ſe: quod non eſt bonū huic: nunq̄ꝫ tn̄ eſt: ꝙ ius ē poſitiuuꝫ vigorem habens: quod non innitatur iuri naturali. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ꝙ nihil differt: aut nō poni: aut nō vti.

¶ Ponit tertiam rationem: qꝛ nihil differt legem nō poni: ⁊ lege non vti. Et qꝛ peſſimum eſt non conſtituere leges: peſſimum eſt deuiare ab eis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ꝙ in alijs artibus nō magis ponderis eſt ſophiſticari penes medicum. Non. n. tantum nocēt medici: q̄ꝫtū ꝯſueſcere n̄ obedir̄ pricipi.

¶ Ponit quartam rationem dicens: ꝙ debemus arbitrari in legibus: ꝙ videmus in alijs artibus: immo magis: qꝛ nō maioris pōderis: imo minoris ē ſophiſticari penes medicū q̄ꝫ circa principem. iđ ſubdit: ꝙ non tm̄ nocet peccatum medici q̄ꝫ ꝯſueſcere non obedire principi: cū ſemꝑ infirmus debeat obſeruare mandata medici: ſemper debemus obedire regi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qđ querere eſt legibus ſapientis. hoc eſt qđ in laudatis legibus vocatur. Et de legibus ita ſit determinatum.

¶ Ponit quintam rōnem: quare ſemper debemus obedire legi: qꝛ qui legi non obedit vult eſſe ſapientior lege: ⁊ q̄rere legibus eſſe ſapientius: vetatur in legibus laudatis ⁊ approbatis. ¶ Ultimo epilogat: ꝙ de legibus ita determinatum ſit.

[T]eſtes autem ſunt duplices. Hi quidem antiqui: hi auteꝫ recētes. Et horū hi quidem participantes periculo: hi autem extra.

¶ In parte iſta determinat de teſtibus. Et duo facit: quia primo diuidit teſtes ⁊ declarat membra diuiſionis. Secundo monſtrat qualiter debeamus nos regere in cauſa: cum non habemus teſtes: ⁊ qualiter cum habemus. Scd̄a ibi. (Allegationes

aūt ⁊c̄.) ¶ Circa primū duo facit: qꝛ primo diſtinguit [...] genera teſtium. Scd̄o determinat de vnoquoqꝫ illorum. Secunda ibi. (Dico aūt antiquos). Dicit ergo ꝙ de teſti[...]bus volentes tractare dicamus ꝙ teſtes ſunt duplices: h[...] quidem antiqui. hi aūt recentes: ⁊ hoꝝ .ſ. recentiuꝫ hi q[...] ſunt ꝑticipātes ꝑiculo. hi aūt extra periculū. ¶ Deiñ. c[...]

¶ Dico autem antiquos: ⁊ poetas: ⁊ quorumcunqꝫ aliorum notorum ſunt iudicata manifeſta: velut Athenienſes Homero teſte vſi fuerūt. De Salemene ⁊ Tenedij tunc tempor[...] Periandro: Corintheo aſſiſciti: ⁊ Cleof[...] aduerſus Tricicum Solonis elegijs vſu[...] fuit dicens: qꝛ dudum impudica domus no[...] ē vtiq̄ꝫ vſus: feciſſet Solō dicere mihi: ſꝫ Ci[...]cea Ruffe crinibus patrem audire. De fact[...] quidem igitur tales teſtes.

¶ Determinat de vnoquoqꝫ genere teſtiū. Et tria facit [...] ꝙ tria genera diſtinxit teſtiuꝫ: qꝛ primo determinat de [te]ſtibus antiq̄s. Scd̄o de teſtibus recētibus exn̄tibus ex[tra] ꝑiculum. Tertio de teſtibus ꝑiculo participātibus. Sc[d̄a] ibi. (Recentes aūt). Tertia ibi. (Et participantes peri[cu]lo). ¶ Circa primū duo facit: qꝛ primo determinat de [te]ſtibus antiquis ſm ꝙ eos adducimus ad ꝯfirmandū p[re]terita. Scd̄o ꝓut eoꝝ teſtimonio vtimur ad cognoſcē[da] futura. Scd̄a ibi. (De futuris aūt vaticinantes). Dicit [er]go ꝙ ipſe vocat teſtes antiquos poetas: ⁊ eos q ſunt de [nu]mero alioꝝ notoꝝ quorumcūqꝫ inducta vel iudicia [...] manifeſta: qꝛ qn̄ aliquis dicit aliquid: ſi adducit teſti[mo]niū alicuius poetę: vel alicuius ph̄i antiqui eis magis [cre]ditur. Ponit aūt multa exempla: qꝛ Athenienſes vſi [fue]runt Homero quaſi teſte: ⁊ illi de Salemenę .i. de illa [ci]uitate: ⁊ Thenedy .i. illi ciues tunc temporis vtebantur teſte Periandro: ⁊ Aſſiſciti Corintheo: quia illi ciues C[orin]theum habebant pro teſte. Cleofron .n. .i. ille ciuis: vel [...] homo aduerſus crimē vſus fuit elegijs ſolonis .i. male[di]ctionis illius poetę dicens: ꝙ dudum īpudica domus: [...] inceſta domus: vt hꝫ alia littera. Uolebat .n. oñdere C[leo]fron ꝑ dicta Solonis: ꝙ domus Circei erat inceſta ⁊ [impu]dica: ⁊ nō addebat nūq̄ꝫ vtiqꝫ feciſſet Solō dicere mihi [...] dixit a te .i. ꝯtra te: ſed Circea ruffe crinibus patrē au[dire] eſt .n. ibi Circea caſus accuſatiui: ſꝫ ꝙ multa noīa: q[...]mus aereꝫ vel aera iuxta illō. Pes aquilę p̄do teſtu[dinis] aera ſcidit. Et potiſſime h̄ hn̄t ꝓpria noīa grecoꝝ: q[...]mus Theſeū vel theſea: iuxta illud Ouidy. Theſea [...]ui: qꝛ te dimittere nollet. ſic ēt dicim⁹ Circeū vel circe[a] maledictiōe. ḡ circei dēm̄ fuit audire p̄rem: qꝛ domus [...] deuiauerat a p̄rnis: ⁊ a bonis legib⁹. Qꝛ aūt ibi addit r[uffe] crinib⁹ erat forte p̄nomē Circei: vel ad lr̄am forte hab[ebat] ruffos crīes ⁊ flauū caput: vt alia lr̄a vr̄ ſonare. Subdit q̄ſi epilogādo: ꝙ de factis tales ſūt teſtes antiq. ¶ De[...]

¶ De futuris aūt vaticinātes velut Themiſ[to]cles: qꝛ naue oppugnandū ligneū ſic parie[...]

¶ Oñdit q̄les ſunt de futuris. Et duo facit: qꝛ p̄ oñdit q[...] hoīes ſūt tales teſtes. 2° q̄uo ꝓuerbia. 2ª ibi. (Adhuc [pro]uerbia). ¶ Propter p̄ᵐ notādū: ꝙ potiſſime ātiq̄tus [...]bat mod⁹ vaticinatiōis: qꝛ aſtronomia tūc tp̄is: ſm q[...] aliq ſe intromittūt ad iudicādū de futuris: potiſſime [...]bat: ⁊ maxime vigebat nicromātia: ſꝫ quā hr̄ ꝯſiliū d[...]nū: q tāto magis: vt in plibus ſm veritatē futura p̄di[...]ſciunt: quanto magis habent aſtroꝝ notitiam: ⁊ experientiam humanoꝝ actuum. Inde aūt fuit: ꝙ aliqui cōpo[ſue]rūt ſua vaticinia: vt ꝙ Troia deberet capi naue: vel q[...]

go muru

qs murus ligneus troianus: vel alicuius alterius ciuitatis capiendę a grecis debere naue oppugnari: ⁊ hꝫ vaticinia ad confirmandum aliquid de futuris adducebant in teſtimonium: ideo ait: ꝙ teſtes de futuris ſunt vaticinantes velut Themiſtocles dicit naue eſſe oppugnandum ligneum parietē: vel ſm ꝙ hꝫ alia littera: vane ſiue fruſtra: ꝙ ⁊ bonam ſniam habere poteſt: qđ forte fuit vaticinium illius poete: ꝙ nunꝙ ille murus ligneus oppugnari poterat. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Adhuc ⁊ prouerbia ſicut dictum eſt teſtimonia ſunt: velut ſiquis conſulat non facere amicum ſenem: hoc teſtatᷓ prouerbiuꝫ nunꝙ bene operari ſenem: ⁊ filios perimere: quoꝝ ⁊ patres: puer ē q patrē occidit: pueros derelinqt.

¶ Oſtendit ꝙ ꝓuerbia: ſicut dcm̄ eſt ſunt teſtimonia futuroꝝ. Nam in tractatu de deliberatiuo negocio dictū fuit quō prouerbia accepta erant ad oſtendendū aliquid eſſe conferens ⁊ bonum: ⁊ proſequendum: ⁊ exemplificat aliđ de prouerbijs dicens: vt ſiquis conſulat non facere amicū ſenem: qꝛ hoc teſtatur ꝓuerbium: quod dicit nunꝙ ſeneꝫ bene operari. Ratio autem huius poteſt eſſe: qꝛ ſenes non ſunt creditiui: quia vigent memoria: neqꝫ ſunt amatiui: qꝛ in eis ſuperabundat melancolia: vel aliquis humor fridus. Adducit aūt aliud prouerbium: ꝙ homo dꝫ perimere filios: quoꝝ occiderit patres: ⁊ hoc teſtatᷓ ꝓuerbium: qđ dicit: puer eſt. i. ſtultus eſt: q patrem occidit: ⁊ pueros. i. filios dereliquit: qꝛ filij cum creſcunt occidunt occiſorem parentum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Recentes aūt quicunqꝫ noti ⁊ iudicauerunt aliquid: vtilia. n. hoꝝ iudicia his: q de eiſdeꝫ litigant: vt Ebolus in pretorijs vtebatur aduerſus Caretam illo: quod Plato dixit ad Archinium: ꝙ cōceſſerat in ciuitate ꝯfiteri neqꝫ eſſe.

¶ Determinat de recentibus teſtibus exiſtentibus extra periculum. hmōi aūt ſunt viri famoſi contemporanei litigantibus: quorum dicta adducuntur in teſtimonia. i. exēplificat de Platone: qui fuit contemporaneus Ariſtoteli: hoc eſt ergo qđ ait: ꝙ recentes teſtes ſunt quicunqꝫ noti ⁊ famoſi iudicauerint de aliquo: qꝛ vtilia ſunt hoꝝ iudicia his: qui litigant de eiſdem: vtputa: ſi ambo litigantes confitentur aliquid eſſe factum. Dubitant aūt an illud ſit iuſtum: valet ad ꝓbandum hoc teſtimonium alicuius viri famoſi: ideo ait: ꝙ Ebolus in pretorijs. i. in curia iudicis aduerſum Caretam vtebatur illo: qđ Plato dixit ad Archiniſum: ꝙ conceſſerat in ciuitate confiteri eſſe neqꝫ. nā in ciuitate vbi eſt tanta ſufficientia non debemus ꝑmittere eſſe ibi aliquid neqꝫ. Et ſi aliquis ꝑmitteret: debemus dicere ꝯ ipſ: quod dixit Plato ꝯ Archiniū. ¶ Deide. c. d.

¶ Et participantes periculo vtiqꝫ videbuntur mentiri. Tales quidem igitur talium ſolorum teſtes ſunt: factum eſt: aut non. De ipſo autē quale non teſtes: puta ſi iuſtum: aut iniuſtuꝫ: aut conferens: aut non conferens. remoti aūt de his minime credibiles. Maxime aūt credibiles antiqui incorruptibiles enim.

¶ Determinat de teſtibus recentibus: qui ſunt exiſtentes in periculo. ⁊ huiuſmodi ſunt teſtes: qui trahunᷓ ad cām participātes ⁊ teſtificantes factuꝫ. Dicit ergo ꝙ participātes periculo videbuntur mentiri: indicāt. n. de aliq̄ pticulari facto: quod eſt amare ⁊ odire: manifeſtat hmōi ſunt tales teſtes dicens: ꝙ hmōi teſtes ſunt ſoloꝝ talium: ſiue ſolū taliū: puta ſi eſt factū aut nō factū: nō ſunt aūt teſtes de ipſo facto quale ſit. puta ſi ſit iuſtū aut iniuſtū: aut conferens aut nō ꝯferens. In hoc aūt diſtinguuntur iſti tales ab antiquis ⁊ recentibus non participantibus periculo: qꝛ dicta illoꝝ adducuntur ad oſtendendum quid iuſtum ⁊ qd non iuſtū: hoꝝ aūt ſolū ad oñdenduꝫ quid factū: ⁊ qd non factum: ideo tales teſtes ſi ſunt remoti: ſunt minime credibiles: qꝛ ignorant fcm̄: maxime aūt ſunt credibiles ſi ſunt antiqui ⁊ ſenes: qꝛ ſunt incorruptibiles. non. n. pñt ita corrūpi pecūia vt iuuenes. Poſſumus aūt dicere ſi volumus: ꝙ hꝫ cōparat teſtes antiquos: ⁊ teſtes recentes: ꝙ teſtimoniū antiquoꝝ: qui nos ꝓceſſerunt ⁊ non viuūt eſt magis firmum: qꝛ non habent corruptum appetitum ad aliquem litigantium: vel ad aliqua bona tꝑalia: quę inde poſſint lucrari. propter quod contingat eos dare corruptū iudicium. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Allegationes circa teſtes non habenti qdeꝫ ꝙ ex ſignis opꝫ iudicare. Et hoc eſt idē: ꝙ ſententia optima: ⁊ ꝙ non eſt falli ſigna in argento: ⁊ ꝙ non allegantᷓ falſis teſtimonijs ſigna.

¶ Inſtruit nos qualiter nos debemus hr̄e circa ꝑſuaſiões teſtiuꝫ. Et duo facit: qꝛ primo inſtruit nos qualiter nos debemus habere: cū non habemus teſtes: ⁊ aduerſarius hꝫ. Scđo qualr̄ cū hēmus teſtes ⁊ aduerſarius nō hꝫ. Scđa ibi. (Hñti aūt ad nō hñtē). Dicit ğ pꝛio: ꝙ nō hñti teſtes incūbit facere allegatiões circa teſtes dicēdo: ꝙ ad negociū nō debēt adhiberi teſtes: ſed ex ſignis euidētibus: vel ꝓbabilibus opꝫ quodlibet negocium iudicare: vñ dꝫ dicere: ꝙ iudicare ꝑ hꝫ ſigna eſt optima ſnia: ⁊ iudex maxime dꝫ hoc facere: ⁊ qꝛ per huiuſmodi ſigna non eſt. i. non conuenit falli: ſicut homo fallitᷓ in argento: quod cōuenit de teſtibus: ⁊ ſicut aliqñ eſt malum argentum: qđ videtᷓ bonuꝫ: ita eſt malus homo: qui videtᷓ bonus: ideo dꝫ dicere: ꝙ ſigna: per quę dꝫ iudicari negocium non allegantur falſis teſtimonijs: ſed debent eſſe allegata ipſi facto: vel ipſi negocio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Habenti aūt ad non habentem eadem non ꝓbatiua ſigna. Et ꝙ nihil vtiqꝫ opus eēt teſtibꝰ ſi ex verbis ſufficiens eſſet conſiderare.

¶ Inſtruit nos qlr̄ debeamꝰ nos hr̄e: cū hēmus teſtes ⁊ aduerſarius nō hꝫ. Et tria facit: qꝛ p ponit hāc ꝯſiderationē. 2° oñdit ad quot ⁊ ad q̄ debemꝰ adhibere teſtes: ⁊ ꝙ nūꝙ teſtes deficiūt ab oī vtilitate. 3° excuſat ſe: ꝙ talia determinare de teſtibꝰ ñ ſpectat ad pñtē tractatū. Scđa ibi. (Sūt aūt teſtimōia). Tertia ibi. (Alia aūt de teſte). Dicit ğ ꝙ hñti teſtes icūbit dicere ad nō hñtē: ꝙ nō dꝫ ꝓcedere ꝑ ꝓbatiua ſigna: ⁊ dat cāꝫ: qꝛ nihil eēt opꝰ teſtibꝰ: ſi ex vbis ſufficeret: ſiue ſufficiēs eēt ꝯſiderare negociū diſceptatiuum: qđ falſuꝫ eſt: ideo teſtes ſunt valde neceſſarij: ⁊ per eos eſt incedendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt aūt teſtimonia: hec quideꝫ de ipſo: hec autem de actore. Et hoc quideꝫ de re: hoc aūt de more. Quare manifeſtū: ꝙ nunꝙ eſt deficere teſtimonio vtili. Si. n. de re: aut ipſi cōſono: aut actori ꝯtrario. Sed de more ipſius epicheiam: aut actoris in prauitatem.

¶ Oſtendit ad quę debemus adhibere teſtes: quando ſunt ad aliquid vtiles. dicit ergo: ꝙ teſtimonia ſunt adhibēda ad quatuor: qꝛ hęc teſtimonia ſunt de ipſo accuſato: hꝫ aūt de accuſatore: vt ſi aliquis accuſaret aliquem de homici-

dio:quod principaliter pōt reddi teſtimonium. Primo ď
ipſa re: vt ꝙ homicidium ſit factum: vel non. Secūdo po
teſt reddi teſtimonium de ipō accuſato: vt qꝛ forte nō fuit
in villa; quando fuit perpetratum homicidium. Tertio ꝓ
ipō accuſante; vt ꝙ accuſatus fuerit culpabilis in negocio.
Quarto de ipō more. Nam ſi oſtenditur accuſantem eſſe
boni moris: in alijs eſt argumentum: ꝙ debeat credi ī iſto
caſu. Similiter aūt de accuſato dicenduꝫ eſt. Subdit au-
tē; ꝙ nunq̄ꝫ deficit conducere teſtimonio vtiliter: qꝛ ſi nō
habemus teſtimoniū de re: poterimus vti teſtimonio cō
ſono ipſi: aut contrario actori. i. aduerſario: ſed ꝛ de more
adhibemus teſtimonium in epicheiam ipſius. i. in laudeꝫ
ꝛ virtutē eiꝰ: ꝛ ī prauitatē actoris. i. aduerſarij. ¶ Deiñ. ꝛc̄.

¶ Alia aūt de teſte: aut amico: aut inimico: aut medio: aut approbante: aut deteſtante: aut medio: ꝛ quecūqꝫ alie tales differentie ex eiſdē locis dōm: ex q̄libꝰ qdē: ꝛ enthimemata dicimꝰ.

¶ Excuſat ſe in determinando alia de teſtibus: ꝛ hoc dice-
tur in ſcđo cū tractabitur de enthimematibus. Dicit ergo
ꝙ alia dicere de teſtibus: vt ꝙ talis ſit amicus vel inimi-
cus: aut medius: aut teſtis: ſi non eſt amicus: eſt tñ appro-
bans. i. beniuolus: aut deteſtans: aut medius. Et quęcūqꝫ
tales differentię hic ſunt dimittendę: ꝛ dicendum ē de eis
ex eiſdeꝫ locis ex qualibus: ꝛ ex quibus enthimemata di-
cimus: quod erit in ſecundo.

DE pactis aūt tātus orōnis vſus ē q̄ꝫtuꝫ augere aut diuidere: aut credibilia facere: aut incredibilia. Si qdē ipſi conueniāt fidelia ꝛ firma in actore aūt contrarium.

¶ In parte iſta determinat de pactis. Et
tria facit: qꝛ primo narrat: q̄ ſunt determinanda de pactis.
Scđo oſtendit: ꝙ aliqua illoruꝫ determinare nō ſpectat.
Scđa ibi. (Ad aſtruendū quidem igiť). Tertia ibi. (Cō-
feſſo autem). Dicit ergo primo: ꝙ determinare de pactis
tantus eſt orōnis vſus. i. in tantum ſpectat ad rhetorem ꝛ
ad oratorem: inq̄ꝫtum dꝫ ſcire augere pacta: aut diminue-
re: aut facere ea credibilia: aut incredibilia: qꝛ ſi cōueniāt
ipſi: dꝫ oſtendere: ꝙ pacta ſunt fidelia ꝛ firma. Si aūt hoꝛ
pacta ſint in actore. i. pro actore ꝛ pro aduerſario: ē oñden
dū ꝯriū: vt ꝙ ſunt debilia ꝛ incredibilia. ¶ Deinde cū. d

¶ Ad aſtruēdū qdem igitur fidelia: aut infidelia nihil differt a negocio: qđ circa teſtes. Quales qdeꝫ. n. vtiqꝫ fuerūt inſcripti: aut ſeruātes his pacta fidelia ſunt.

¶ Oſtendit ꝙ aſtruere. i. oñdere pacta eſſe fidelia vel infi
delia nō ſpectat ad pręſentem tractatum: ꝛ hoc determi-
nare nihil differt a negocio circa teſtes: nā quales fuerint
teſtes inſcripti: ꝛ ſeruātes pacta: talia ſunt pacta. vnde his
teſtibus exiſtētibus fidelibus pacta ſunt fidelia: augere g̊
ꝛ diminuere facta ſpectat ad iſtum tractatū: oñdere autē
ea eſſe: ſiue nō eē ſpectat ad negociū circa teſtes. ¶ Deiñ.

¶ Confeſſo aūt eſt pacto conueniente quidem exiſtente augendū: pactum. n. lex eſt ꝓpria ꝛ ſ̄ꝫ partem. Et pacta quidem non faciunt legē firmam: leges aūt ea: que ſ̄m legē pacta. Et totaliter ipſa lex pactū quoddā ē. Quare q infidele facit: ꝛ punit pactū: leges deſtruit.

¶ Exequitur de intento. Et duo facit: qꝛ primo exequiť cū
pacta ſunt conuenientia ipſi. Scđo cū ſunt ꝯria. Secūda
ibi. (Si aūt ꝯrium ſit). ¶ Circa primuꝫ duo facit ſ̄m q
duplr oſtendit factū pactum eſſe obſeruandū. Nā vtrum
ſit factū vel non: dictum eſt. qđ ſpectat ad negocium circa
teſtes. Scđa ibi. (Adhuc aūt aguntur.) Dicit ergo: ꝙ con
feſſo eſſe pacto conueniēte quidem exiſtēte augendum
ſi fuerit conueniens: debemus ipſuꝫ augere ꝛ firmare. Di
cit autem confeſſo: qꝛ ſ̄m pręſens capitulum: vt tactū eſt
pactum ſupple fore: ꝛ ſi negareť ipſum pactum ad hoc p
bandum valet negocium circa teſtes: ideo aūt ad robora
dum pactum: qꝛ pactum eſt lex ꝓpria ꝛ ſ̄m partem. i. par
ticularis: ꝛ pacta nō faciunt firmā legem: ſed leges pacta
ꝛ pacta ſunt ſ̄m legeꝫ: imo totaliter ipſa lex eſt quoddā p
ctum: ideo qui facit pactū infidele ꝛ perimit ipm: deſtru
leges: ꝛ quia inconueniens eſt deſtruere leges: pacta ſu
obſeruanda. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc aūt agūtur reliqua cōmutationum voluntaria ſ̄m pacta: q: irritis factis ꝑimitur adinicē opportunitas hoiuꝫ: alia aūt quecūq ꝯgruunt: leuiter videre eſt.

¶ Ponit ſecundam rōnem ad hoc dicens: ꝙ reliqua ꝯm
tationū aguntur ꝛ ſunt voluntaria ſ̄m ꝙ pacta: quare ir
tis factis pactis perimitur opportunitas: quę eſt hoiuꝫ a
inuicem: vnde nec eſſent cōmutationes: neqꝫ mercatio
neqꝫ hoies poſſent conuiuere: niſi eſſent pacta. ergo irri
tes pacta ſequunť iſta inconuenientia: leuiter eſt vider
cūqꝫ alia incōueniētia eis ꝯgruit. ¶ Deinde cū dic

¶ Si aūt contrarium ſit ꝛ cū actoribus: primum quidem quecūqꝫ vtiqꝫ aliquis ad legem contrariam opponet hec congruunt. Inconuenien enim ſi legibus quidē: ſi nō recte ſint poſite fallant inſtitute nō putamus oportere obedire pactis: aut neceſſarium.

¶ Docet nos quomodo poſſumus irritare pacta: qñ ſun
nos. Et duo facit: qꝛ primo facit qđ dictuꝫ adducēdo q
dam rationes magis cōes. Scđo facit hoc conſideran
ſpālıter pacta: ſed ꝙ aliq̄ꝫ contrarietatem cōtinent. Sc
ibi. (Adhuc aūt.) ¶ Circa pᵐ duo facit ſ̄m ꝙ duas r
nes adducit. Scđa ibi. (Deinde ꝙ iuſti). Dicit g̊ ꝙ ſi
ctū ſit ꝯrium nobis: ꝛ ſit cū actoribus. i. cum aduerſar
Primū qdē quęcunqꝫ opponet aliquis ad legē cōtrari
. i. cōtra legē: q̄ contrariať nobis: oīa hęc ꝯgruent. i. ꝯgr
ter opponunť ꝯ pacta nobis ꝯria: ꝛ dat cām dicti: qꝛ inc
ueniens eſt: ſi non putamus: ꝙ oporteat nos obedire l
bus: ſi nō ſunt recte poſitę: ſed ſi ſint aliter inſtitutę f
lant. i. deficiant in aliquo caſu: ꝛ tñ neceſſarium ſit obe
re pactis: cum lex ſit pluſq̄ꝫ pactum. ¶ Deinde cū di

¶ Deinde ꝙ iuſti breuiator eſt iudex: igitur h conſiderandum: ſed vt iuſtius eſt: iuſtumq deꝫ non eſt trāſuertere: neqꝫ fallacia: neqꝫ co ctione. Maturatum enim eſt: pacta auteꝫ fiu a ſeductis ꝛ coactis.

¶ Ponit ſcđam rōnē dicēs: ꝙ iudex eſt abbreuiator i
. i. elucidator: vt hꝫ alia lr̄a. igiť pactū ē ꝯſiderādū: ſed
iuſtius; ita ꝙ ſi nō ſit iuſtū nō eſt tenēdū. vñ alia lr̄a hꝫ
negatiue: ꝙ pactū nō ē ꝯſiderādū: ſed iuſtius: iō ſubdit
iuſtū nō ꝯuenit trāſuertere: qꝛ neq̄ꝫ fallacia: neqꝫ coac
ipm mutare dꝫ: vel trāſuertere. Eſt. n. iniuſtū qd nā th
nām: pacta aūt fiunt a ſeductis: ꝛ a coactis: qꝛ aliqñ al
coactus vel ſeductus pepigit aliqd: nō ergo ſunt obſeru
da ſemper: qꝛ aliqñ contradicunt iuſtitię; cui coactio ꝛ f
lacia nihil pręiudicāt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ad hec

¶ Ad hec autem ſi contrariū alicui: aut ſcripta rum legum: aut cōium: ⁊ iuſtis: aut bonis.

¶ Specialiter docet irritare pacta ſm q̄ h₃ contrarietatē ad alia. Et tria facit: q₂ primo docet hoc ſm q̄ pacta con/ trariantur legibus. Scđo ꝓut ↄ̄triātur alijs pactis. Tertio ꝓut ↄ̄trariant̄ iudicibus. Scđa ibi. (Adhuc aūt ſi alijs.) Tertia ibi. (Adhuc aūt conferens). Dicit g̊: q̄ ad hec. i. ꝑ ter hec: que dicta ſunt ad irritandum pactum: videndum eſt: q̄d ſit ↄ̄triū alicui legi de numero legū ſcriptaꝝ: aut de numero legum cōmunium: ⁊ maxime cum contrariā/ tur legibus iuſtis ⁊ bonis: quia tunc potiſſime ipſum irri/ tare poterimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et adhuc ſi alijs pactis poſteriorib⁹: aut ṗo/ ribus: aut. n. poſteriora firma ⁊ irrita: aut prio ra: aut priora recta: poſteriora autē fefellerūt quodcunq₃ fuerit vtile.

¶ Ponit ſcđam viā ad hoc: q̄ debemus videre ſi pacta de quibus ē litigiū ↄ̄triātur alijs pactis poſterioribus: aut ṗo/ ribus: q₂ ſi ↄ̄triant̄ poſterioribus: dicendū ē: q̄ poſteriora ſunt firma: priora ſūt irrita: q₂ poſterius pactū irritat p̄us. Si aūt ↄ̄triantur prioribus: ita q̄ priora pacta ſint ꝓ nobis poſteriora contra nos. dicitur. n. q̄ priora ſunt recta: poſte riora aūt fefellerunt: q₂ fuerunt cōpoſita ꝑ deceptionem: ideo non irritant prima: ſed prima tenēda. Debemus er/ go adducere hoc ad ꝓpoſitū noſtrū: ⁊ quodcunq₃ aliud fuerit vtile: eſt ēt adducendū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Adhuc aūt ē cōferens proſpicere: ſi aliquate nus contrariatur iudicibus: ⁊ quecūq₃ alia ta lia: etenim hec facile cōſiderabilia ſimiliter.

¶ Adducit tertiam viam dicens: q̄ eſt cōferens. i. vtile ad ꝓpoſitum noſtrum ꝓſpicere ⁊ videre diligenter: ſi pactū contra nos aliquatenus contrariat̄ iudicibus: q₂ ſi hoc po teſt in eis oſtendere: de leui iudices ipſum irritabunt: ⁊ q̄ cunq₃ talia vtilia negocio noſtro ſunt conſideranda: q₂ he que ſunt ad irritandū pacta: ſunt ſimili modo de facili cō/ ſiderabilia: ſicut ↄ̄firmatiua de leui contingebat conſide rare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Extorta aūt teſtimonia quedā ſunt: habere aūt videntur perſuaſionem: q₂ neceſſitas q̄dā adeſt. Non difficile autē: neq₃ de his videre contingentia dicere.

¶ Determinat de extortis: ſiue de tormentis. Et duo facit: q₂ primo facit q̄d dcm̄ eſt. Scđo exequitur. Scđa ibi. (Ex qbus ſi exiſtāt). Dicit ergo: q̄ quedā ſunt teſtimonia ex torta: q₂ quidam atteſtātur ⁊ confitent̄ aliqua rōne tormē toꝝ. i. propter tormenta. Addit aūt quare talia perſuadēt nam habere videntur perſuaſionem: q₂ in tormentis ad/ eſt quedam neceſſitas. Nā qui veꝝ dicit non laborat: qui cunq₃ aūt falſificat: ꝓbabile eſt q̄ oporteat ipm̄ vacare: ⁊ per ſpacium aliquod conſiderare qualiter mendacia fin/ gat. Et q₂ hoies in tormentis talibus intendere non va/ lēt: eſt aliquale argumentum: q̄ vera dicant. Subdit aūt q̄ nō ē difficile de his dicere ↄ̄gruētia. ¶ Deinde cū dic.

¶ Ex quibus ſiue exiſtant: ↄ̄uenientia nobis au gere eſt. Q₂ vero ſola teſtimoniorum ſunt.

¶ Exequitur. ⁊ duo facit: q₂ primo docet nos talia teſtimo nia confirmare: cum ſunt ꝓ nobis. Scđo docet ea irritare cum ſunt contra nos. Scđa ibi. (Siue ſubↄ̄ria ſint). Di cit g̊ primo: q̄ ſi extorta teſtimonia ſint ea: ex quibus. i. de numero quorum exiſtunt: conuenientia nobis eſt. i. cōtin/ git ea augere ⁊ confirmare ſm hunc modū: q₂ ſola talia de numero teſtimoniorū ſunt ⁊ videntur eſſe vera. Ra/ tio autem huius aſſignata fuit ſupra: quia nō vacat eis tē/ pus ad fingendum mendacia. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Siue ſubcontraria ſint: ⁊ cū actore diſſoluet vtiq₃ quis vera dicēs de toto genere extortoꝝ. Nihil. n. minus coacti falſa dicent q̄₃ vera.

¶ Oſtendit quomodo poſſumus talia irritare: cū ſunt cō tra nos. Et tria facit ſm q̄ tripliciter hoc docet. Secūda ibi. (Et pertinaces non dicere). Tertia ibi. (Oportet aūt habere adducere). ¶ Prima ratio ē talis. Ad omne ge/ nus tormentorum: ⁊ ad omnes qui tormentātur ideo ait: q̄ ſi huiuſmodi teſtimonia ſunt ſubcōtraria. i. aliquo mo do contraria nobis: ⁊ ſunt cum actore. i. cum aduerſario aliquis diſſoluet ea: ⁊ irritabit ea vera dicēs de toto gene/ re tormentorum. Poterit enim veram ſententiā profer/ re circa omnia tormenta: quia in talibus cōtingit falſa di cere: ſicut ⁊ vera. ideo ſubdit: q̄ coacti non minus dicunt falſa q̄₃ vera. Nam homines in tormento poſiti ſiue fore fecerant: ſiue non: aliqñ dicūt ſe fore feciſſe. ¶ Deiñ. c. d.

¶ Et pertinaces non dicere vera. Et facile mē/ tientes tanq̄₃ requiſituri celerius.

¶ Ponit ſecundam viam: vel ſecundam rationem: que ſu mitur ſm diuerſa genera hominum: quia aliqui ſunt perti naces: vnde ſi contingat tales forefeciſſe: non vera dicūt: quia dicunt ſe nō fore feciſſe: vnde homines moles dicūt ſe forefeciſſe: quando non forefecerunt. Sunt enī₃ tales facile mentientes tanq̄₃ requiſituri celerius. Videtur enī eis: q̄ per decapitationem habeant requiem a tormentis. ¶ Notandum autem: q̄ homines tormentati aut ſunt noſtri amici vel inimici: ſi fuerint inimici: cōtra nos eſt: ſi dixerunt ſe non forefeciſſe. ideo debemus dicere eos eſſe pertinaces ⁊ non vera dicere. Si vero fuerunt amici: tunc eſt contra nos: ſi dixerint ſe forefeciſſe: ideo cum ſic res ſe habet: dicendum eos eſſe facile mentientes: quia ſperant habere requiem poſt tormenta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Op₃ autem habere adducere ad talia ſcripta exempla: que ſciunt iudicantes.

¶ Adducit tertiā viam ad oſtendendum talia eſſe irrita per exempla dicens: q̄ oportet habere exempla ſcripta: q̄ ſciunt iudicantes: quia debemus adducere ad talia con/ firmandū: oñdendo q̄lio multi ꝑꝑ tormēta mentiti ſunt.

De iuramentis autem quadrupli/ citer eſt diuidere: aut. n. dant ⁊ re cipiunt: aut neutrum: aut hoc qui dē: hoc aūt non: ⁊ horum aut dāt nō recipiunt aūt: aut recipiunt qui dem: non dant autem.

¶ In pte iſta determinat de iuramētis. Et duo facit: q̄a p̄⁹ ꝓmittit intentionē ſuā. Scđo exeq̄t̄. Scđa ibi. (Nō dāt q̄ dē igit̄). ¶ Circa p̄ᵐ duo facit: q₂ p̄ ꝓmittit intētionē ſuā₃ ſm q̄ iuramētū nōdū ē fcm̄. Scđo ꝓut iuramētū ē fcm̄. Scđa ibi. (Adhuc aūt ꝑter hec.) Dicit g̊: q̄ de iuramētis ↄ̄uenit diuidere q̄drupl'r opus: q₂ aut dant ⁊ recipiūt: aut h̄ q̄dē: h̄ aūt nō: q₂ vnū volunt: aliud nolūt: q̄dā pōt eſſe: q₂ aut volūt dare iuramētū ⁊ nō recipere ipm̄: aut ecōuer ſo: iō ſubdit: q̄ horū aūt aut dant ⁊ non recipiunt: aut reci piunt ⁊ non dant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc preter hec: ſi iuramētum factū fuit: ⁊ hoc aut ab ipſo: aut ab alio.

¶ Dat intentionem ſuam: q₂ iuramentum iā factum ē: di cens: q̄ adhuc preter iſta videndum eſt: qualiter alijs de

beat ſe habere quando iuramentum fuit factum: ⁊ h vel
ab ipſo: vel ab alio: cum quo litigat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nō dant quidē igitur: q2 facile degenerant:
⁊ q2 hoc quidem coniurauerit non dat: eos au
tem qui non iurauerunt eſtimat ſe ꝯdemnatu
rum: ⁊ q̄uo iſtud periculū maius: qđ inter iu
dices: his quidē. n. creditur: huic aūt non.

¶ Exequitur de intento. Et duo facit ſm q circa duo ſuaȝ
intentionē premiſit. Nā primo oſtēdit q̄liter debeamus
nos habere: cū iuramentum nondū factum ſit. Secundo
docet hoc: quando iam factum eſt iuramentuȝ. Secunda
ibi. (Si autem ſit factum.) ¶ Circa primum duo facit:
quia primo oſtendit qualiter ſit incedendum anteq̄ fa
ctum ſit iuramentum ſecundum q comparatur ad aliaȝ
partem ſoluȝ. Secundo docet nos combinare quę ſimpli
citer ꝓpoſuerat. Secūda ibi. (Quoniam autem per ſin
gula). ¶ Iuramentū autem ad quamlibet parteȝ poteſt
comparari dupliciter. Et q2 partes litigantes ſunt duo: iō
quadrupliciter poteſt ſumi. dupliciter per comparationē
ad vnam partem: vtputa ſi nos volumus recipere: vel nō
recipere iuramentum: ⁊ dupliciter per comparationeȝ ad
aduerſarios: vtputa ſi volumus eis dare iuramentum vel
nō dare. Uerꝫ q2 duo iſtoꝝ ſunt negatiua: vt non recipere
vel nō dare: ⁊ duo affirmatiua: vt recipere vel dare: iō duo
facit: q2 p̄mo dat artē ſuā circa negatiua. Secūdo circa af
firmatiua. Secunda ibi. (Si autem recipit.) ¶ Circa p̄
mū duo facit ſm q duo ſunt negatiua: q2 p̄mo docet nos
q̄liter debeamus nos hr̄e: cuȝ noſtra damus. Scđo qualr̄
cū nos recipimus. Scđa ibi (Nō recipit aūt). In aſſignā
do aūt cās quare nō damus iuramenta: ſiue quare non vo
lumus partem aduerſaȝ iurare: tangit quatuor ex quibus
poſſunt formari quatuor rōnes. Q2 primo dđm eſt hꝰ iu
ramenta non danda eſſe aduerſarijs: q2 hoies facile dege
nerant. i. de facili falſa iurant. Scđo aggeneratur nobis
pręiudicium: cum non poſſumus: cum voluerimus ſuſci
pere iuramentū: ideo ſubdit: q hic. i. aduerſarius cuȝ iura
uerit: non dat poſtea iuramentum alteri parti. ideo dātes
iuramentum non ſunt ęqualis libertatis poſt ⁊ ante. Ter
tio iuramentum non eſt dandum: q2 iudex vel aduerſari
us eſtimat ſe ꝯdemnaturum eos: qui non iurauerunt: pro
pter quod dando iuramentum facimus aduerſarios cre
dibiles: nos aūt incredibiles. Quarto cū iuramentū dare
nō volumus: ne iudex habeat nos ſuſpectos: debemus di
cere: q̄uo iſtud ēſt magnum periculum: qđ poſſit eſſe inter
iudices quando credūt his: qui iurant: cuȝ contingat mul
tos falſa iurare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non recipit aūt: q2 pro pecunijs iuramētuȝ.
Et q2 ſi eſſet prauus deieraret vtiqȝ. Melius
. n. gratia alicuius prauuȝ eſſe q̄ȝ nullius. Qui
eniȝ iurauerit habebit: q aūt nō iurauerit. non
ſic ꝓpter virtutē vtiqȝ erit: ſed ꝑ ꝑiuriū q nō.

¶ Oſtendit qualiter debemus nos habere: cum non volu
mus iuramentuȝ recipere. Et duo facit: q2 primo facit qđ
dictum eſt. Scđo adducit exemplum ęenophanis: qđ va
let ad propoſitum. Secunda ibi. (Et id qđ ęenophanis).
Tangit aūt duas cās: ſȝ quas nos poſſumus excuſare a iu
ramento non recipiendo ipm. Pmo ſi illud: ꝓ quo iura
tur: ſit pecunia: q2 non videtur ꝯueniens: q admittatur iu
ramentum: per quod poteſt trahi vicium: ſeu malū intrin
ſecum animę ꝓpter pecuniam: quę eſt ꝓpter bonū extrin
ſecum. Quantū ergo ad iſtā cām dicit: nō recipit aūt qđ ꝓ
pecunijs eſt iuramentū. Scđam aūt cāȝ tangit cū ſubdit.

Et q2 ſi eſſet. Nam hō non dȝ iurare: ne habeatur prau
⁊ infamis: ideo aīt: q non eſt iurandum: q2 ſi iurans eſſe
prauus deieraret vtiqȝ. Pōt hęc littera legi: q ſit remo
dubij ſic: q non eſt dubitandum non iurantem non eſ
bonū: q2 ſi malus eēt: nō ſolum eſſet prauus ad iurand
quocūqȝ mō: ſed ēt deieraret: ⁊ maxie vbi videret ſibi v
litatē ⁊ lucrū: imo ſubdit: q melius eſt. i. vtilius eē pra
peierare grā alicuius q̄ȝ nullius. Et q2 g iurauerit: habe
illā vtilitatē ⁊ lucrū: ⁊ qui non iurauerit: nō hēbit: ideo
iurans vr̄ virtuoſus eſſe: ideo ſubdit ſic ꝑ v̄tutē erit
dicēdo apparebit iurare rōne virtutis: ⁊ apparebit q n
ſit ꝑ periurium. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et id quod Zenophani congruit: q nō equ
ꝓuocatio: hoc in impio ad piū: ſed ſimul: ac
fortis debiles ꝑcutere: aut plagare ꝓuocet.

¶ Oñdit q̄uo poſſumus nos excuſare a iuramento: ⁊ q
congruit negocio noſtro: Exēplū ęenophanis: qui diceb
q eſt ꝓuocatio: quę eſt impij ad pium: ⁊ ſilis: ac ſi fortis
uocet percutere: ac plagare debiles. Nā ſunt proni ad iu
dum: pij autem nō: ⁊ merito ergo excuſantur pij: ſi non
rant: ſicut excuſarentur debiles: ſi non pugnarent con
fortes. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Si aūt recipit: q2 credit illi: ipſi aūt non.

¶ Dat artem ſuam de iuramēto fiēdo vt reſpicit affir
tionem. Et duo facit ſm q affirmatio poteſt duplr̄ ſu
in recipiēdo ⁊ dando. Primo g̃ oñdit qualiter debea
nos hr̄e cū iuramētū recipimus. Scđo q̄liter cuȝ dam
Scđa ibi. (Si aūt dat.) ¶ Circa p̄m duo facit: q2 p̄mo
cit qđ dcm̄ eſt. Scđo oñdit: q ſi ꝯuertat̄ dcm̄ ęenoph
valebit ad ꝓpoſitū. Scđa ibi. (Et id ad qđ ęenophani
Dicit g̊: q ſi recipit iuramentū: dȝ dicere: q credit ipſi
aūt non. i. vt alia lr̄a exponit: q in ſeipſo ē rectus ⁊ fide
ſed apud iſtū nō eſt talis. Nā quilibȝ recipiens iuram
dȝ aſſignare hanc cām: q2 qđ credit ⁊ ē certus ipſi. i. ap
ſeipſum: ⁊ non illi: ideo vult iurare: vt habeatur ab illo
ctus ⁊ verus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et id quod Zenophanis tranſuertentē dic
dum ſit equale eſſe: ſiquideȝ impius det: p
autem iuret: durumqȝ non velle ipſum: pro
bus illos vult: cū iurauerit iudicare.

¶ Oñdit dcm̄ ęenophanis alio mō acceptū q̄ȝ ſupius v
re ad ꝓpoſitū dicēs: q recipiētē iuramētū opȝ eſſe trā
tētē: ſiue variātē dcm̄ ęenophanis. q. d. q recipiēs iura
tū dȝ recipe ⁊ iurare ipȝ: vn̄ dȝ dicere. Uel dđm ē a rec
te iuramētū ſic eē eq̄le. i. ſic eē iuſtū ⁊ ꝯgruum: ſi ipſius
iuramētū ⁊ pius iuret. Nā vt pȝ ꝑ dcm̄ Xenocratis im
ſunt ꝓni ad peierādū nō pij: iō dignū vt pius iuret: q
peierabit: iō ſubdit: q duꝝ ē ipȝ impiū nō velle ea: p
vult iudicare cū iurauerit impij. q. d. q dȝ velle pius iu
re: ⁊ ſi ipij iurarent: eēt iudicādū de ꝑiurio. ¶ Deinde c

¶ Si autem dat iuramentum: q2 pium eſt v
le deos atteſtari ꝓuocatores preeſſe. Et n
oportet ipſuȝ alijs iudicibus indigere. ipſis
dat iudicium. Et q2 inconueniens non velle
ramētū fieri: de quibus dignificat iurare.

¶ Oſtendit qualiter debeamus nos habere cum iuram
tum damus. Et tangit tres cautelas. Prima cautela eſt
ideo iuramentū dat: q2 piuȝ eſt velle atteſtari deos ꝑ
Nā recipiens iuramentū ꝓuocat deos cōtra ſe: ſi male
rat. Debemus ergo dare iuramentuȝ: vt habeamus d
ꝓ nobis contra aduerſarios. Scđa cautela eſt: q2 dȝ d
re dans

re dans iuramentū:ꝙ ſua cā eſt adeo iuſta:ꝙ ita nō opꝫ in digere alijs iudicibus:ſed ipſis aduerſarijs dat iudicium volens:ꝙ iurent:vt dicant veritateꝫ in p̄dicta cā. Tertia cautela eſt:ꝙ oꝫ dicere:ꝙ inconueniens eſt non velle fie/ri iuramentū ꝓ his:de quibus dignificat alios iurare. Nā ſi ipſe nollet recipere iuramentū:appareret forte.ꝙ vellet peruertere veritatem:ſed qꝛ vult dare:congruum eſt:ꝙ iu ramentum fiat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam aūt per ſingula quomodo dicen/dum palam:puta ſi ipſe quidem vult recipere dare aūt non. Et ſi dat quidē: recipere autem ⁊ dare velit.ſ.iuramentū:ſiue neutrum. Ex di ctis neceſſe ē cōponi. Quare ⁊ ꝙ oratiōes ne/ceſſe componi ex dictis.

¶ Docet combinare quę ſuperius ſimpliciter propoſuerat. Docuerat enim nos quomodo debemus nos habere cuꝫ iuramentum damus:⁊ quomodo cū recipimus:⁊ quō cuꝫ non damus:vel nō recipimus. Et qꝛ in vna cā plura talia contingunt:vt qꝛ non ſolum volumus dare iuramentuꝫ: ſed dare ⁊ recipere:vel dare ⁊ nō recipere:ideo vt hoc nos doceat ait. Qꝛ ſi palam.i.manifeſtuꝫ eſt quō dicendū ſit per ſingula:palam eſt quō dicendum eſt combinantē:pu/ta qui vult recipere ⁊ non dare:vel dare ⁊ non recipere:vl' recipere ⁊ dare:vl' vult neutrum neqꝫ accipere:neqꝫ dare. Et qꝛ oīa iſta neceſſe eſt componi ex dictis ſimpliciter:cuꝫ dicta ſimpliciter ſuperius ſint tacta:tacta ſunt etiam iſta. iō cōcludit:ꝙ orationes compoſitas neceſſe eſt componi ex dictis.i.ex his:quę diximus. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Si autem ſit factum ab ipſo contrarium: ꝙ non periurium.

¶ Docet nos qualiter debeamus nos habere qn̄ iuramen tum eſt factum. Et duo facit:qꝛ primo docet nos qualiter debeamus nos habere:cum iuramentū eſt factū a nobis. Scdo qualiter cū eſt factum ab aduerſario. Secūda ibi. (Si aūt ab aduerſario). Prima pars diuidit̄ in duas: qꝛ primo p̄mittit intentionem ſuam dicens. Scdo dat cām dicti. Secunda ibi. (Voluntariū.n.) Dicit ergo: ꝙ ſi iura mentū ſit factum ab ipſo ⁊ inueniatur contrarium:oꝫ di/cere:ꝙ nō fuit ibi periuriū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Voluntariū iniuſtū facere eſt. Deierare aūt iniuſtum facere eſt. Que auteꝫ violentia ⁊ fal lacia inuoluntaria.

¶ Manifeſtat quod dixerat. Et duo facit ſꝫ ꝙ dupliciter manifeſtat illud. Scda ibi. (Hic etiam adijciendūꝫ). Di/cit ergo:ꝙ iniuſta facere eſt voluntarium.cū ergo deiera/re ſit iniuſtum facere quantumcunqꝫ quis falſum iuret: ſi hoc non facit voluntarie non deierat:qꝛ non facit iniu/ſtum:ſi ea quę ſunt violētia ⁊ fallacia nō ſunt voluntaria: ideo debet dicere: ꝙ licet ſit contrarium inuentum eius: quod iurauit:non tamē deierauit:qꝺ hoc fecit coactus vel deceptus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hic etiam adijciendūꝫ:qꝺ deierare eſt ꝙ mē te:ſed non qꝺ ore.

¶ Dat ſecundum modum quō poſſumus nos excuſare a periurio:ſi inueniatur contrarium eius:quod iurauimus: qꝛ deierare eſt mente non ore. Debemus ergo dicere:ꝙ iu ramento facto non fuit contradictio mentis: qꝛ ſic crede/bamus vt dicebamus:licet aliter eſſet ꝙ̄ diceremus. Po/teſt autem hęc pars referri ad dictum equiuocum:vt quā do dictum noſtrum poteſt multipliciter intelligi:ſi inuenia tur falſum in vno ſenſu: debemus dicere nos intellexiſſe alium ſenſum:propter quod non deierauimus:quia nō fe cimus contra mentem. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Si autem ab aduerſario ſit iuratum:qꝛ om/nia deſtruit: qui non imanet his: que iurauit: propter hoc.n. ⁊ legibus vtuntur: qui iurauer/re. Et nos quidem dignificamus imanere qui buſcunqꝫ iuramentis. Ipſi autem nō imanebi mus: ⁊ quecunqꝫ alia augmentans vtiqꝫ aliqs dicet. De artificialibus quidem igitur paſſiōi/bus dicta ſint tanta.

¶ Docet nos qualiter ſit incedendum:cum inuenitur con/trarium eius:quod aduerſarius iurauit. Unde ait:ꝙ ſi ab aduerſario ſit factum iuramentum:⁊ vult ire contra iura mentum ſuum:debemus dicere:ꝙ omnia deſtruit: q non imanet his quę iurauit:propter hoc ⁊ legibus vtūtur: qui iurauerint. Qui ergo facit contra iuramentuꝫ deſtruit le/ges ⁊ tollit politicā. Et debemus addere:ꝙ nos dignifica/mus:⁊ volumus imanere quibuſcunqꝫ iuramentis alijs: ſed ipſi aduerſario:qꝛ cōmittit tantum ſcelus:⁊ nō manet in iuramento ſuo:non imanebimus ei: nec obſeruabimus ei pactum. Debemus ergo dicere hoc ad propoſitum nr̄m ⁊ etiam quęcunqꝫ alia:quę aliquis dicet augmentans ne/gocium. Nam leue eſt cogitare ea:per quę poſſumus ma/nifeſtare iniuſtitiam aduerſarij:ſi nō imanet iuramento. ¶ Ultimo epilogat: ꝙ de inartificialibus perſuaſiōibus dicta ſint tanta. ¶ Explicit liber primus.

¶ Rhetorices Ariſtotelis cum Egidij romani expoſitione liber ſecūdus.

Ex quibus quideꝫ igitur opꝫ ⁊ exhor tari ⁊ dehortari: ⁊ vitupare ⁊ lau/dare: ⁊ accuſare ⁊ defendere: ⁊ qles ſumere pro/poſitiones vtiles ad horum perſua ſiōes hec ſunt. De his: ⁊ ex his enthi memata dicuntur: vtputa vnumquodqꝫ ē di/cere propter genus ſermonum.

¶ Quū vt ſupi' dicebat̄:pſuaſio hꝫ fieri tripl'r. Prio ex pte orōnis. Scdo ex pte dicentis. Tertio ex pte auditoris. fini to p̄ libro:in quo determinat̄ de pſuaſiōib' ex pte orōnuꝫ ſm̄ vnūqꝺqꝫ genus ſermonū:hic incipit ſcd's liber: in quo determinat de pſuaſiōibus:vt hn̄t fieri ex pte dicētis:⁊ ex pte auditoris. Et duo facit ph's. naꝫ in p̄ pte reſumit bre/uiter ꝗ determinata ſunt in p̄ lib. qt̄ū ad pſuaſiōes artifi/ciales ex pte orōnis. In ſcda vo inueſtigat ꝗ ſunt determi nāda in h̄ ſcdo qt̄ū ad pſuaſiones ex pte dicētis: ⁊ ex pte auditoris. Scda ibi. (Quī aūt gra). Dicit ḡ:ꝙ dcm̄ ē in p̄ libro ex qb' oꝫ exhortari ⁊ dehortari quantū ad negociū deliberatiuū:⁊ vitupare ⁊ laudare qt̄ū ad exclamatiuuꝫ: ⁊ accuſare ⁊ defendere qt̄ū ad diſceptatiuū. Uel qꝛ non in diſceptatiōe ē aliqs accuſans:ḡ oppōit:⁊ aliqs dfendēs: ḡ ppōit ꝯ oppoſita:iō addit:ꝙ qles ſūt iniq ⁊ oppōnes: vt hꝫ alia littera qt̄ū eſt ex parte accuſantis: ⁊ propoſitiōes

quantum eſt ex parte defendentis vtiles ad perſuaſiões
eoꝝ:quę dícuntur in diſceptatione:hę ſunt: quę dictę ſunt
in primo:vel aliter quales ſunt ſniē q̄ztū ad ꝯclões ⁊ pro
poſitiones q̄ztū ad pręmiſſas vtiles ad hoꝝ perſuaſiones
hę ſunt:quę dictę ſunt ín primo libro: vel per ſnías poſſu/
mus intelligere íngredientia principia enthimemata ẜm
virtutē:per ꝓpoſitiones vero ea:quę íngrediunť ẜm ſub/
ſtantiā. Prima tñ expoſitio magis valet:qꝛ magis concor
dat alij litterę. ¶ Addit aūt ꝙ de hís ⁊ ex his:quę dcā ſūt
in primo libro:dicūtur eē enthímemata circa vnūquodq̄
vt eſt dicere.í.vt conuenit dicere ꝓpter genus ſermonum
.i.ꝓpter orationē:qꝛ ín primo libro: vt dictū eſt: determi/
natū eſt de perſuaſionibus ex parte orationis.Dicit autē
circa vnūq̄dq̄ de ꝑſuaſionibus cōibus determinabiliter
etiā in hoc ſcdo:vt in primo libro dcm̄ fuit. ¶ Itē dicit ꝙ
de his.i.de ſententijs q̄ztum ad accuſantē:⁊ ex his.i.ex ꝓ/
poſitionibus q̄ztū ad defendentē enthimemata dicuntur
eſſe:qꝛ ad enthimemata diſceptatiua ꝯcurrūt dicta accu/
ſantis ⁊ defendentis:vel hic dcm̄ eſt:ꝙ ꝓpoſitiones ⁊ con
cluſiones requiruntur ad enthimemata ẜm ſcdā:⁊ etiā in
grediētia ẜ3 vͤtutē ad enthimemata ꝯcurrūt. ¶ Deiñ.c.d.

¶ Quoniam aūt gratia iudicij eſt rhetorica: ⁊
enim conſilia iudicant: ⁊ dicha iudiciū ē: rhe
torica etenim conſilia neceſſe non ſolū ad oratio
nē videre qualiter demonſtratiua eſt: ⁊ credi/
bilis:ſed ⁊ ipſū qualē quēdā ⁊ iudicē facere.

¶ Oſtendit perſuaſiones ſumptas ex parte auditoris:⁊ ex
pte dicētis pertinere ad negociū rhetoricū. Et duo facit qꝛ
primo facit quod dictū eſt. Scdo exequitur de hmōi per/
ſuaſionibus. Scda pars ibi.(Eius quidē igiť). Prima ps
diuidiť in duas:qꝛ primo oſtendit tales ꝑſuaſiones ptine
re ad rhetorē. Scdo manifeſtat quod dixerat. Scda pars
ibi.(Multū.n.differt). Dicit ergo qm̄ rhetorica ē gratia
iudicij.nā ꝓpter hoc ſumus rhetores vt argueremus fidē
in alio. Nā ⁊ ꝯſilia iudicant q̄ztū ad deliberatiuū: ⁊ dicha
.i.ſnía iudicis in diſceptatiuis negocijs iudiciū eſt:quaſi di
ceret:ꝙ in diſceptatiuo negocio ⁊ in deliberatiuo valet iu
diciū:qꝛ hoc eſt:non ſolum opꝫ videre qualiter oratio ſit
demōſtratiua ⁊ credibilis ad orationē.i.quantū ad ꝑſua/
ſiones ſumptas ex parte orationis:ſed ⁊ ipꝫ dicentē oppo/
ſitum ſe oſtendere qualem quendam:⁊ ēt iudicē opꝫ face
re qualem:cū per hoc variātur iudicia. ¶ Deinde cū diť.

¶ Multum enim ad fidem maxime quidem in
conſilijs. Deinde aūt ⁊ litigijs qualē quēdā ap
parere dicentē: ⁊ exiſtimare ad ipſos: exiſtima
re ſe hēre qualiter ipſū. Ad hoc autem ſi ⁊ ip
ſi diſpoſiti aliqualiter exiſtant.

¶ Oſtendit ꝙ ex eo: ꝙ auditor efficiť qualis:⁊ dicēs oſten
dit ſe qualem variať iudicium auditoris:⁊ fit in auditore
alia ⁊ alia fides:propter quod talia pertinent ad rhetorē
cuius eſt ꝑſuadere. Duo ḡ facit:qꝛ primo oſtendit talia va
riare iudiciū. Scdo ex determinatis concludit quale iudi
ciū variat qualitas dicentis:⁊ quale q̄litas auditoris. Se
cunda ibi.(Apparere q̄dē igiť). Dicit ergo:ꝙ apparere di
centem:qualem quendam:vt ꝙ oſtendat ſe amicū vł pru
dentem:vel bonum multum differt ad fidem:⁊ maxime
in conſilijs:deinde in litigijs:qꝛ plus credimus ꝓpter qua
litatē dicentis in conſilijs q̄ꝫ diſceptatione:iō addit:ꝙ au
ditores:⁊ eos quibus dať conſilium exiſtimare dicentem
ſe hr̄e ad ipſos q̄liter ipm̄.i.ſicut ſe hꝫ ad ipſum potiſſime
variat fidem. Nā tunc potiſſime creditur nobis:cum da/
mus conſiliū:qm̄ conformamus nos eis:q̄bus ꝯſulimus:⁊

oſtendimus nos eſſe tales:quales ipſi. ¶ Ad intellectū au
tem textus notandū:ꝙ in textu dꝫ eſſe ſemel exiſtimare
notabis:vt cōiter habetur:qđ patet ex alia lr̄a: quę hꝫ q
multum variat fidem arbitrari ad ipſos habere qualiter
ipſum:⁊ ſicut qualitas dicentis variat iudicium: ita etiā
hoc variat qualitas auditoꝝ.ideo ait:ꝙ ad hęc.i.ꝑter hęc
quę dicta ſunt variať:ſupple iudicium:ſi etiam ipſi audi
tores aliqualiter diſpoſiti exiſtant. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Apparere quidem igitur qualem quendam
dicentē vtilius ad conſilia eſt. Diſponi aūt eſt
aliqualiter auditorem ad litigia.

¶ Concludit ex dictis quale:ſiue qđ iudicium variat quali
tas auditoris:⁊ qđ qualitas dicentis. Et duo facit:qꝛ primo
facit quod dcm̄ ē. Secūdo manifeſtat qđ dixerat. Scda
ibi.(Nō.n.eadem). Dicit ergo:ꝙ apparere dicentē qua
lem quendā.í.qualitas dicentis eſt vtilis ad conſilia. Di
ſponi aut aliq̄liter auditorē eſt vtiliꝰ ad litigia. ¶ Deinde

¶ Non enim eadē videntur amantibus ⁊ odien
tibus:neq3 iratis ſe habentibus:ſed aut omni
no altera:aut ẜm magnitudinem altera.

¶ Manifeſtat quę dixerat. ¶ Ad cuius euidentiā notan
dum:ꝙ qualitatē dicentis potiſſime valere ad ꝯſilia dic
ſum eſt per iam dicta. Nā ꝓpter qualitatē dicētis audi
exiſtimat dicentem ſic ſe habere ad eum:vt ſe hꝫ ad ip
ꝓpter quod credit ipſum amicum ſuū: qđ maxime fa
credere ꝯſulenti:ideo dicit: nō oꝫ vlteriꝰ h̄ oſtendere.
ergo oñdit q̄ñ qualitas audientis variat iudiciū in li
gijs dicens:ꝙ non eadem videntur diuerſimode paſſi
tis:vt amantibus:⁊ odientibus:⁊ iratis:⁊ māſuete ſe ha
tibus. Sed aut videnť talibus oīa altera ⁊ diuerſa:aut
magnitudinē altera:qꝛ propter paſſionem aliq̄ñ datur
diciū oīno ꝯ̄rium:vt ꝙ amans dicit iuſtū:odiens dicit
iuſtum:aliq̄ñ datur hmōi contrarietas q̄ztum ad ma
tudinem ⁊ paruitatem:vt ꝙ amans dicit iniuſtū paru
odiens dicit iniuſtum multum. ¶ Deinde cum d

¶ Amanti q̄dem.n.eum:de quo facit iudici
aut non iuſte feciſſe: aut ẜm parua videtur
ſtum feciſſe:odienti autem contrarium:⁊
cupiſcenti quidē: ⁊ confidenti:ſi ſcit quod
tuꝝ delectabile ē eē ⁊ fore ei bonū fore vid
tur:deſpecto autem ⁊ aſpernanti ꝯtrariū.

¶ Exponit quod dixerat:ꝙ amanti eum hoīem: de quo
cit iudicium:aut non vr̄ ei illum hoīem feciſſe iniuſte
aliquo:aut ẜm parua feciſſe iniuſtū:odienti aūt vide
trarium:⁊ concupiſcenti:⁊ cōfidēti: ſi ſcit qđ futuꝝ de
lectabile:⁊ fore ꝓſequendū:⁊ fore bonū ei vr̄. Deſpec
tē.i.deſpicienti ⁊ aſpernanti ꝯ̄rium. ¶ Deinde cū d

¶ Eius quidem igitur:qđ eſt eſſe ipſos dicen
tes credibiles tres ſunt cauſe. Tot enim: ꝓpter
que credimus: oſtenſionibus.

¶ Determinat de huiuſmodi perſuaſiōibus ſumptis ex qua
litate dicentis. Secūdo de his:quę ſumuntur ex quali
auditoris. Scda ibi.(Sunt aūt paſſiones.) ¶ Circa
mū duo facit:qꝛ primo dicit eſſe tres cās ex pte dicen
quare eis credimus. Scdo enumerat hmōi cās. Sec
ibi.(Sunt aūt hoc). Dicit ergo:ꝙ tres ſunt cauſę eius
.i.propter quod eſt.i.contingit ipſos dicentes eſſe credi
les:qꝛ exceptis oſtenſiōibus.i.exceptis perſuaſibilibus
pte orōnis:quę ꝓprie dicuntur oſtenſiones:qꝛ ſūt per
thimemata tot ſunt: ꝓpter quę credimus dicentibus
.ſ.quia tria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt aūt

¶ Sunt autem hec prudentia: ⁊ virtus: ⁊ beniuolentia.

¶ Enumerat illa tria: ⁊ duo facit: q̄ꝛ p̄mo enumerat ea. ſcd̄o aſſignat cauſam dicti. Scd̄a ibi. (Mentiunt̄ enim.) Dicit ergo: ꝙ ea: ꝑpter quę credimus dicētibus ſunt hęc prudentia: nāq̄ȝ contingit aliquē mentiri ꝑpter imprudētiaȝ vel ꝑpter ignorantiaȝ: q̄ꝛ neſcit veritatē: ⁊ virtus ⁊ bonitas: quia multi mentiūtur ꝑpter maliciā ⁊ beniuolentiā. nam multi dantes conſilium alijs mentiuntur: quia eos odiunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Mentiuntur enim de his: que dicunt ⁊ conſulunt: aut propter oīa hec: aut propter horuȝ aliquid: aut enim ꝑpter imprudentiaȝ non recte hoc ſentiūt: aut ſentientes recte propter nequitiam non que ſentiunt dicunt: aut prudentes quidem: ⁊ epichei ſunt: ſed nō beniuoli: ꝑpter quod contingit non optima conſulere hoc cognoſcentes.

¶ Manifeſtat qđ dixerat: ⁊ tria facit: q̄ꝛ primo facit qđ dictum eſt. ſcd̄o oſtendit ꝙ non eſt dare aliā cauſam a cauſis prędictis. Tertio docet nos q̄ūo poterimus oſtendere nos tales eſſe. Scd̄a ibi. (Et pręter hęc nihil.) Tertia ibi. (Unde quidē igit̄.) Dicit ergo primo: ꝙ ꝑpter ea: quę dicta ſunt credimus dicentibus. nā hoīes mentiunt̄ de his: quę dicūt ⁊ conſulūt: aut ꝑꝑ h̄ oīa q̄ dicta ſunt: vt q̄ꝛ neq̄ȝ prudētes: neq̄ȝ v̄tuoſi: neq̄ȝ beniuoli ſunt: aut ꝑꝑ aliqđ horū. nā aut ꝑpter iprudentiā non recte ſentiunt: q̄ꝛ neſciūt veritatē: aut ſentiētes recte ꝑꝑ nequitiā nō dicūt quę ſentiunt: vel quę ſciunt: aut ſi ſunt prudentes ſcientes vera: ⁊ epiches: ſiue virtuoſi: non ſunt beniuoli: contra eos nō cōſulunt optima: licȝ cognoſcant: quę optima ſunt. ¶ Dubitaret forte aliquis de dictis ph̄i: q̄ꝛ cū boni hoīs ſit optīa conſulere: ſi ea cognoſcat videt̄ falſuȝ eſſe quod ait: ꝙ cōuenit aliquos eſſe prudentes ⁊ epiches: nō t̄ñ optima conſulere: q̄ꝛ nō ſunt beniuoli. Ad qđ dicendū ꝙ loquit̄ de bonitate politica: ſ̄m quā videt̄ boni moris eē amicis bene facere ⁊ inimicis male. ¶ Sed vlterius forte quis dubitaret: q̄ꝛ vt ſcribit̄ quarto ethicoꝝ: mendatiū per ſe eſt prauum ⁊ fugiendū. ergo nō ſpectat ad bonū bonitate politica non ſemꝑ conſulere optima. ¶ Ad qđ dici pōt: ꝙ licȝ omne mendatiū ſit fugiēduȝ: non t̄ñ ſemꝑ oīs veritas eſt dicēda. Poſſumus aūt nō cōſulere optima ⁊ tacere veritatē abſq̄ȝ eo ꝙ mentiamur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et preter h̄ nihil. neceſſe ergo eum: qui extimatur omnia hr̄e eſſe audientibus credibile.

¶ Oſtendit nō eſſe aliā cām a p̄dictis: ideo ait ꝙ pręter h̄ vel extra hęc: vt habȝ alia lr̄a nihil. ideſt nulla alia cauſa eſt: ꝑpter quā credamus dicētibus. Neceſſe eſt ergo ꝙ q extimatur omnia habere: quę dicta ſunt eſſe: credibile audientibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde quidem igitur prudētes ⁊ ſtudioſi apparebunt vtiq̄ȝ ex his: que circa virtutes dicta ſunt ſumendum. Ex eiſdem enim aliquis: ⁊ alterum vtiq̄ȝ: ⁊ ſeipſum aſtruet talem. De beniuolentia autem ⁊ amicitia in his: que circa paſſiones nunc dicendum.

¶ Docet nos q̄ūo poſſumus nos oſtendere eſſe prudentes ſtudioſos ⁊ beniuolos. ideo ait: ꝙ vnde apparebūt prudētes ⁊ ſtudioſi: ſumendū eſt ex his: quę ſunt dicta diuiſim ⁊ ſigillatim oſtenſa circa virtutes: q̄ſi dicat: ꝙ ex his quę dicta ſunt in tractatu de negocio exclamatiuo poſſumus talia oſtendere: ⁊ ſubdit rōnem: q̄ꝛ ex eiſdeȝ aliq̄s aſtruet vel oſtendet alterū: ⁊ ipſum taleȝ. Cum ergo per negociū exclamatiuū poſſumus oſtendere aliquos eſſe prudētes: ⁊ virtuoſos: per hꝯ negociū poſſumus hoc oſtēdere de nobis ipſis: q̄ūo aūt poſſumus oſtendere nos eſſe beniuolos infra dicet̄: ideo ait: ꝙ de beniuolentia ⁊ amicitia dicēdū eſt nunc in his: quę ſunt circa paſſiones: ꝑpter qđ cōplete habemus artem ad oſtendendū nos eſſe credibiles: quia per exclamatiuū negociū poſſumus nos oſtēdere eſſe virtuoſos per ea: quę dicent̄ circa paſſiones poterimus nos oſtendere eſſe beniuolos.

AD intelligentiā aūt dicēdoꝝ: quattuoꝛ ſūt declarāda. nam vt habeamus noticiam tractatus ſequentis: vbi de paſſionibus agitur. Primo videdū eſt quid ſit paſſio. Scd̄o declarandus eſt numerus paſſionū. Tertio declarādus eſt ordo ipſarū. Quarto aūt videndū q̄ūo opponant̄ paſſiones adinuicē. ¶ Propter primū notandū: ꝙ paſſiones: de quibus intendimus loqui vt in ſubto: ſunt in potētijs animę: ⁊ quia ſubȝ pertinet ad quidditatē accidentis: ſi volumus ſcire quid ſint hꝯ paſſiones: opȝ nos ſcire in q̄bus potentijs eſſe habēt. Potētię aūt tripl'r diſtinguūtur quędā ſequunt̄ aīam vegetabilē: quędā aīam ſenſibilem: quędā vero rōnabilē. Animā vegetabilē ſequunt̄ potētię nālēs. aīam ſenſibilē ſequūtur potētię ſenſibiles organo alligate. rationabilē vero ſequūtur potentię non alligate orgāis. Uerū q̄ꝛ vegetatiuū eſt in ſenſitiuo: ⁊ ſenſitiuū in intellectiuo: ſicut trigonū in tetragono: ⁊ in pentagono tetragonū: ſic omnes anguli trigoni reſeruantur in tetragono: ⁊ adhuc plures: ⁊ omnes anguli tetragoni reſeruantur in petagono: ⁊ adhuc plures: ſic omnes potētię animę vegetatiue reſeruantur in anima ſenſitiua: ⁊ adhuc plures: ⁊ quicquid pōt anima ſenſitiua pōt itellectiua: ⁊ adhuc amplius. Propter qđ licȝ nos nō habeamus tres aīas: tamē quia huiuſmōi anima eſt intellectiua: in qua v̄tual'r continet̄ vegetatiuū ⁊ ſenſitiuū: oīa genera potentiarū nūc aſſignata eſt inuenire in nobis. Si ergo paſſiones: de quibus loqui intendimus: ſunt in potentijs animę: vel ſunt in potentijs nālibus: vel in potentijs ſenſitiuis: vel in rōnalibꝰ. ināl'bus non ſunt: q̄ꝛ potētię nāles: ſ̄m ꝙ huiꝯ videt̄ eſſe actiue non paſſiue. naȝ augumētatiuū ⁊ gn̄atiuū ⁊ cetera talia ad aīam vegetabilē pertinentia in actioneȝ ſonant: nec ſunt etiā tales paſſiones in potētijs rationalibus: accipiendo rationale pro omni virtute non organica. Nam paſſio: vt hic de ea loquimur: requirit mām ⁊ organū: cui non ſunt alligate rationales potentię. ſolū ergo habent eē huius paſſiones in potentijs ſenſitiuis. Potentiarū auteȝ ſenſitiuarū: quędā ſunt cognitiue: quędā appetitiue. cum ergo in cognoſcendo ſit motus rerū ad aīam: ⁊ in appetēdo ſit motus aīę ad res. paſſio ſ̄ȝ ꝙ trahitur paſſuȝ ad cōditiones agentis non erit in potentijs cognitiuis: quia ſ̄ȝ cognitioneȝ obiecta trahūt̄ ad modū noſtrū: q̄ꝛ quicquid cognoſcitur: cognoſcit̄ ſ̄m modū cognoſcentis: non auteȝ ſ̄m modum rei cognite: vt dicit Boetius q̄nto de cōſolatione. Solum ergo erit paſſio in appetitu ſenſitiuo: vt cōmuniter ponit̄: q̄ꝛ ſ̄m appetitū trahit̄ ad cōditiones obiectoꝝ. naȝ licȝ res ſint cognite: vt ſunt in nobis: appetimꝰ tamē eas: ⁊ ſunt volitę: vt ſunt in ſeipſis: q̄ꝛ bonū ⁊ maluȝ ſ̄m quę hȝ eſſe appetitus ſunt in rebus: vt dicit̄ ſeptimo metaphyſice. ¶ Uiſo quid ſit ſubm paſſionū: q̄ꝛ appetitꝰ ſenſitiuus: de leui īnoteſcit nobis quid ſit paſſio. Nā actio ⁊ paſſio ſunt vnus ⁊ idem motus: vt dicit̄ tertio phyſicoꝝ. Eſt enī eadē res motus ⁊ actio ⁊ paſſio. naȝ illa calefactio ⁊ dealbatio: ⁊ vniuerſal'r oīs alteratio eſt motus quidam

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

⁊ eſt actio ⁊ paſſio. nam calefacere eſt mouere: ⁊ eſt agere ⁊ calefieri eſt pati ⁊ moueri: ⁊ q2 idem eſt calefacere ⁊ calefieri: idem eſt actio ⁊ paſſio ⁊ motus: ⁊ ſicut eſt in alteratione: ita eſt in motu locali: ⁊ in alijs motibꝰ: ꝓut ibi reſeruatur actio ⁊ paſſio. ¶ Aduertendū tamen: ꝙ licȝ eadem res ſit omnia prędicta: non eſt illa eadē ratione. nā calefactio alia ⁊ alia ratione dicitur motus actio ⁊ paſſio. nā motus eſt vt habȝ ſucceſſionē velut comparatur ad formaȝ vt calefactio eſt via in calorē: ⁊ q2 via recipit ſpēm ex termino ad quē. Jdeo motus ſm ꝙ huius non eſt directe in genere: ſed reducit̄ ad genus: in quo eſt forma: ad quā eſt motus. ideo dicit̄ tertio phyſicoꝝ: ꝙ motus eſt in eodem genere cuȝ rebus: ad quas eſt motus: ꝓpter qđ calefactio nec eſt motus: nec eſt genus: nec eſt directe in genere: ſȝ reducitur ad genus qualitatis: in quo eſt calor: qui per calefactionē īducit. Dicit̄ etiā calefactio actio: vt eſt a calefaciente: ⁊ dicitur paſſio: vt eſt in calefacto. ideo dicit̄ in 3°. phyſico. ꝙ actio ⁊ paſſio ſunt ſicut via: qua itur a Thebis ad Athenas ⁊ ab Athenis ad Thebas. Cū ergo motus nō ſit in mouente: ſed in mobili actio ⁊ paſſio: quę ſunt vnus motus in patiēte erunt: nō eni eſt calefacere in calefaciēte: ⁊ calefieri in calefacto: ſed ambo hęc ſunt in calefacto: ꝓpter qđ manifeſte apparet ꝙ paſſio: vel etiam actio: quę eſt idē cū paſſione: ſunt motus ipſius mobilis: in quo mobili: ſicut in ſubo ſunt actio ⁊ paſſio. Cuȝ ergo paſſio: de q̄ intendimus tractare vt in ſubto: ſit ī appetitu ſenſitiuo: nihil eſt aliud talis paſſio q̄ȝ motus ſenſitiui appetitus. Nā eo ꝙ ſm talem appetitū mouemur ad aliquid: ſunt in nobis huiꝰ paſſiones. Declaratū eſt igit̄ quid ſit paſſio: quia eſt motus appetitus ſenſitiui: quod oſtendere volebamꝰ.

SEcundo declarandus eſt numerus talium paſſionuȝ. ¶ Ad cuius euidentiā notandū ꝙ appetitus ſenſitiuus: in quo ſunt paſſiones ſicut in ſubto: diuidit̄ in iraſcibilē ⁊ cōcupiſcibilē. Nā licȝ appetitus intellectiuus ſit vna potentia: quia ſub vl'iori rōne fert̄ in obȝ ſuū: q2 ſequit̄ cognitionē intellectiuā: appetitus tamē ſenſitiuus non eſt vna potētia: q2 non ita ſm vl'em rationem fertur in obm ſuuȝ: quia ſequitur ſenſum: cuius eſt cognoſcere particulariter: quę cognoſcit. Nec eſt ꝯtra hoc ꝙ appetitus quilibet fertur in res prout habent eſſe in ſeipſis ſm quē modū habēt eſſe particularia. nā etiā in ipſa particularia poteſt potētia ferri ſm vl'iorē rationē: ⁊ ſȝ minꝰ vl'em: ſicut videmus ſenſum cōmunē ſub vl'iori rōne formali compręhendere obiecta ſua: q̄ȝ ſenſus ꝑticularis feratur in particularia obiecta. Si ergo appetitus ſenſitiuꝰ in quo ſunt paſſiones: non eſt potentia vna: ſed diuidit̄ in iraſcibilē ⁊ cōcupiſcibilem. Uidendū eſt quō diſtinguuntur paſſiones iraſcibiles a paſſionibus concupiſcibilibus ¶ Eſt aūt cōmunis ſententia ⁊ bona: ꝙ ꝯcupiſcibilis fertur in obȝ ſuū ſub rōne boni abſolute ſumpti. Jraſcibilis vero fertur in ſuū obm non ſub rōne boni vel mali abſolute ſumpti: ſed ꝓut tali ratiōi ſuperaddit̄ ratio difficilis vel ratio ardui. Oēs igit̄ paſſiones illę: quę ſumunt̄ reſpectu boni vel mali abſolute ſumpti: pertinent ad cōcupiſcibilem. Jlle vero quę ſuper taleȝ rationē ſuperaddūt rōnē ardui vel difficilis: pertinēt ad iraſcibilē. ideo amor: odiū deſideriū: abominatio: delectatio: triſticia ſunt paſſiones cōcupiſcibilis: q2 reſpiciunt bonū vel malū abſolute. Nā quodlibȝ bonū pōt amari deſiderari: ⁊ pt efficere delectationē: ⁊ qđlibȝ malū pōt odiri ⁊ haberi in abominatione ⁊ īferre triſtitiā. Spes vero deſperatio: timor: audatia: ira: ⁊ manſuetudo pertinēt ad iraſcibilē: q2 talia nō reſpiciūt bonū qđlibȝ: vel quocūqȝ modo ſumptū niſi bonuȝ illud habeat rationē ardui ⁊ difficilis. Numerū aūt paſſionum

concupiſcibiliū gdā ſic accipiūt: dicūt eni: ꝙ ſic in re[…] nālibus eſt tria cōſiderare. ſcȝ inclinationē ad ſitū: m[…] ſm īclinationē illā: ⁊ quietē in tali ſitu: vt in grauibus [...] inclinatio ꝓpter formā grauis eſt motus ſm talē incli[…] tionē prout deſcendunt deorſum: ⁊ quies ſm inclina[…] nē illā: ꝓut quieſcunt in terra: ſic etiā ſe habȝ in huiꝰ pa[…] ſionibus. ¶ Naȝ paſſiones ꝯcupiſcibiles vel ſumunt̄ re[…] ſpectu boni abſoluti: vel reſpectu mali. ſi ſumūt̄ reſpe[…] boni hoc eſt tripl'r: q2 vel ſumunt̄ vt inclinantur in bo[…] ⁊ ſic eſt amor. vnde amor reſpectu cōcupiſcibilis: ſic ſe [...] ſm iſtos ſicut ſe habȝ forma grauis reſpectu grauiuȝ: ⁊ forma leuis reſpectu leuiū: q2 ſicut grauia per grauita[…] inclinātur deorſum: ⁊ leuia per leuitatē appetunt ſupe[…] rē locū: ſic nos per amoreȝ ferimur ⁊ inclinamur in re[…] amatā. ¶ Scđo poſſunt ſūmi huiꝰ paſſiones vt in bo[…] ferimur: ⁊ ſic deſideriū reſpectu appetitus ſic ſe habet [...] motus reſpectu naturaliū. ¶ Tertio huiꝰ paſſiones ſu[…] mi poſſunt reſpectu quietis: ⁊ ſic eſt delectatio: quę ꝯſe[…] tur actionē appetitus: vt quietat̄ in bono. vnde dlecta[…] reſpondet quieti in nālibus: ⁊ ſic̄ tripl'r accipit̄ paſſio ꝯ[…] cupiſcibilis reſpectu boni: ita tripl'r accipit̄ reſpectu ma[…] Nam ſicut prout inclinamur in bonū: eſt nobis amor[…] ut mouemur in ipſum eſt deſideriū: ⁊ prout quietamu[…] eo eſt delectatio: ſic reſpectu mali in quantū habemu[…] clinationē in contrariū eſt odiuȝ: prout vero fugimus [...] eo eſt, abominatio: vnde abominatio in malo reſpon[…] deſiderio in bono: ſicut odiū reſpōdet amori. Jnquan[…] vero iaȝ adepti ſumus malū: ſic eſt triſtitia. vnde triſti[…] reſpicit adeptū malū: ſicut delectatio adeptum bon[…] Sūt ergo ſex paſſiones concupiſcibilis: tres reſpectu bo[…] ⁊ tres reſpectu mali: hic aūt' ⁊ ſi pōt tollerari: reſpicit [...] id qđ eſt per accidens. dictū eſt eni: ꝙ paſſio eſt motus [...] petitus ſenſitiui. ſm ergo ꝙ diuerſificāt̄ motus: ſic diu[…] ſificantur paſſiones. non ergo debet ſumi diuerſitas p[…] ſionū ſm formā: motū: ⁊ quietē: vt ſȝ formā grauis ⁊ [...] tū ⁊ quietē eius: ſȝ ſm diuerſos motus. ¶ Jdeo notād[…] ꝙ ſicut in rebus nālibus eſt reperire motū ⁊ mutation[…] ſic ⁊ in paſſionibus aię. nam quędā paſſiones hn̄t rōn[…] motus: quędā vero rationē mutationis. verū q2 ipſa m[…] tatio motus dici pōt. vt pȝ per phm 3° phyſicorū. qui p[…] motū in quattuor generibus. vȝ in ſuba qualitate ⁊ qu[…] tate: ⁊ vbi: cuȝ tamē in ſuba non ſit motus: q2 in ea nō [...] cōtrarietas. Cōmuniter ergo accipiendo motū ois pa[…] pōt dici quidā motus aię. ꝓprie tamē accipiendo mo[…] quędam paſſiones hn̄t rationē motus: quędā vero h[…] rōnem mutationis vel mutati eſſe. Hoc viſo de leui p[…] accipi numerus paſſionū iraſcibilis ⁊ cōcupiſcibilis. [...] mo tamē aſſignabimus quis ſit numerus paſſionū cō[…] piſcibilis. nā huiꝰ paſſiones vel ſumunt̄ reſpectu bo[…] reſpectu mali: ſi ſumunt̄ reſpectu boni: vel importā[…] tum vel mutationē. ſi important mutationē vel mu[…] eſſe: ſic eſt delectatio. nam delectatio eſt in fine mot[…] quādo iam eſt mutatū eſſe: ⁊ adepti ſumus bonuȝ: in [...] delectamur. Si vō hꝰ paſſio ſumpta reſpectu boni [...] tat motuȝ. hoc eſt dupl'r: q2 in bonū dupl'r mouemur [...] mo per complacentiā in quantū nobis placet bonū ip[…] ⁊ huiuꝰ motū importat paſſio: quę eſt amor. Scđo m[…] mur in bonū inquantū huiuꝰ proſequimur: ⁊ huiuꝰ [...] tum importat paſſio: quę eſt deſideriū: ⁊ inde eſt ꝙ a[…] pręcedit deſideriū: quia prius nobis placet aliqđ bon[…] tunc mouemur in ipſum per amorē: ⁊ poſtea proſeq[…] bonum placituȝ: ⁊ tunc mouemur in ipſuȝ per deſide[…] Et vltimo quando iam adepti ſumus ipſuȝ: eſt ibi qu[…] ⁊ mutatū eſſe: ſiue eſt ibi delectatio: ꝓpter qđ triplic[…] ſumitur concupiſcibilis reſpectu boni. ſic etiaȝ triplic[…] ſumitur

ſumitur reſpectu mali: vt dicit mutatū eſſe: ſic eſt triſtitia que ſumitur reſpectu mali iam adepti. Si vo paſſio ſumpta reſpectu mali importat motum: hoc eſt dupl'r ſm q duplr mouemur reſpectu mali. Primo per diſplicentiaȝ ⁊ ſic eſt odium. Scdo per fugam fugiendo malū: ⁊ ſic eſt abominatio. ideo odium opponitur amori: ⁊ abominatio opponit deſiderio: triſtitia: delectatiōi. Dicit enī triſtitia mutatū eſſe reſpectu mali: ſicut delectatio reſpectu boni. apparet igitur quis ſit numerus paſſionuȝ concupiſcibilis. Reſtat ergo aſſignare numeꝝ paſſionū iraſcibilis: q anteq̄ fiat; ne aliquis dubitet de iam dictis: oſtendenduȝ eſt quō delectatio importat mutationē vel mutatuȝ eſſe. Cū phs 7° ethi. dicat delectationē non eſſe motū: neqȝ generationē. ℂ Ideo notandū q delectatio ſimplr q̄tū eſt de ſe nec eſt motus: nec mutatio. imo magis conſiſtit ratio eius in mobilitate q̄ in motu: vt dicit 7° ethicoꝝ. Delectatio tamē: que eſt paſſio: que ſolū reperit i appetitu ſenſitiuo: dicit mutationē vl' mutatū eſſe. imo nō hȝ rationē paſſionis niſi inquantū eſt coiuncta motui ⁊ trāſmutationi: ideo delectatio prout reperitur in ſubſtātijs ſeparatis: non eſt paſſio: ſed eſt quedam perfectio: ⁊ quidā ornatus operationis non impedite. Poſſumus ergo dicere: q accidit delectationi eſſe mutationē: q2 q̄lib3 inferius accidit ſuo ſuperiori: ⁊ potiſſime accidit ſuperiori illud inferius: in quo minus reſeruatur ratio eius: ⁊ quia ratio delectationis magis reſeruatur in delectatione intelligibili q̄ in delectatiōe ſenſibili: ſm quā eſt paſſio: ⁊ dicit mutatū eē. ideo bene dictū eſt: q accidit delectationē eē mutationē. ideo cū3 mutatio diminuat ratione delectationis: cū immutabilia magis delectent: iuxta illud phi. 12°. metaphyſice. qui dicit intelligere pmi eſſe ſūme voluptuoſuȝ. ⁊ 7° ethicoꝝ. vbi dicitur: q deus ſemp gaudet vna ſimplici delectatōe: ⁊ q actio eius eſt delectabiliſſima. ideo bñ dictuȝ eſt: q delectatio ſm q huius magis eſt in imobilitate q̄ in motu. ℂ Uerū q2 nos intēdimus de delectatōe: vt eſt paſſio: ideo ſeparauimus eā ab alijs paſſionibus ſumptis reſpectu boni: vt ab amore ⁊ deſiderio: q2 iſta important mutatū eſſe. ille vero motū. Finaliter etiā ſentiēdū eſt de triſtitia reſpectu odij ⁊ abominationis. imo de ipſa triſtitia nō eſt dubiū: qm̄ importet mutatū eſſe vel mutationē cū magis habeat rationeȝ paſſionis triſtitia q̄ delectatio eo q ſit magis cōtra nām: q2 nocentia ⁊ cōtriſtantia magis iportant paſſionē q̄ alia: vt inuit phs qnto metaphy. ℂ His viſis: paſſiōes iraſcibilis de leui poſſumus accipere: q2 huiꝰ paſſiones vel ſumunt reſpectu boni: vel reſpectu mali. hic erit ſolū reſpectu futuri. Naȝ bonum pſens: ⁊ maxime bonū noſtris pportionatū nālibus: cū iam eſt habitū ⁊ adeptū vt cōmuniter dicit: non reputamus ip3 arduū: ideo reſpectu talis boni nō ſumunt paſſiones iraſcibilis: ſm quas ferimur in difficile ⁊ arduū. ſed ſi huiꝰ bonū ſit futurū: ſic ſumitur duplex paſſio ſm q duplr ad tale bonū cōparamur. Primo vt in ipſum tēdimus: ⁊ ſic eſt ſpes: que eſt de futuro bono. ſcdo vt ab ipſo deficimꝰ ⁊ ſic eſt deſperatio: ſm quā deficimꝰ a tali bono. Si vo he paſſiōes ſumunt reſpectu mali: hoc eſt dupl'r. q2 huiꝰ malū vel eſt preſens: vel futurū. ſi eſt futurū. ſic ſunt due paſſiones. ſed q ad tale malū dupl'r cōparari poſſumus. Primo vt ipſum aggredimur: ⁊ ſic eſt audatia. ſcdo vt ab ipſo deficimus: ⁊ ſic eſt timor. Si vero malū ſit pſens: vl' ſit iam acceptū: ſic ſunt due paſſiones: q2 vel pꝑter hoc malū mouemur ad cōſequendū vindictam: ⁊ ſic eſt ira: que eſt appetitus doloris in cōtrario. Si vero quieſcimus a tali motu: ſic eſt mitiditas vel māſuetudo. vnde mitiditas non hȝ oēm rationē paſſiōis: cū magis dicat quietē a motu q̄ motū. Pōt tamē paſſio appellari ſm q negationes ſunt in eodē genere cum affirmationibus: q2 negationes non intelligunt: nec habent quidditatē: ſm quā aliqd collocat in genere niſi per affirmationē: q2 ſm phm ſcdo elēchoꝝ ſemper in non facere itelligitur facere: ⁊ oīno in negatione dictio. ideſt affirmatio. Sunt igit duodecim paſſiones: ſex in concupiſcibili: ⁊ ſex in iraſcibili: pꝑter quod manifeſtatur numerus earū: qō volebamus declarare.

Tertio declarandus eſt ordo dictarum paſſionum. ℂ Ad cuius euidētiā notandū: q paſſiones cōcupiſcibiles: nec oīo precedūt paſſiones iraſcibiles: nec oīno ſequūtur: ſed aliquo mō precedunt: aliquo modo ſequunt: qō ſic declarat. Nā paſſiones ↄcupiſcibilis alique habēt ratione motus: alique vero important mutationē vel mutatū eſſe: vt patet ex habitis. Paſſiōes vero iraſcibilis non habent rationē mutati eſſe: ſed magis habēt rationē motus ſm q intendimus in aliquid: vel deficimus ab illo. habet enim ipſum deficere rationē motus. nā deſperatio ſm quā deficimus a bono: ⁊ timor ſm queȝ non aggredimur arduū: important motū animi: ⁊ vt hec magis appareant. ℂ Aduertendū q paſſiones iraſcibilis: vt tactū eſt vl' ſumunt reſpectu mali: vel reſpectu boni: vt ſumuntur reſpectu boni: non habēt rationē mutati eſſe: cuȝ tale bonū vt dicebat: ſit ſolū futurū: pp qō nō pōt ibi eſſe quies vel mutatū eſſe. Si vero hꝰ paſſiones ſumunt reſpectu mali: ſi huiꝰ malū ſit futurū: ſm quē modum accipiunt timor ⁊ audatia: nō pōt ibi eſſe mutatū eſſe: cū tale malū nondū ſit adeptū: ſicut non erat mutatū eſſe in ſpe: ⁊ deſperatione: que ſumebant reſpectu boni nonduȝ adepti. Sed ſi huiuſmōi malum ſit iam adeptuȝ ſm q ſumi poſſunt ira ⁊ manſuetudo. dicere etiā poſſumus: q etiam tales paſſiones non dicunt mutatū eſſe. Naȝ ⁊ ſi ira reſpiciat maluȝ iam adeptū. non tamē ſiſtit in tali malo. ſ3 ex ipſo mouetur in appetitum vindicte. Naȝ ſtatus in malo adepto non dicit irā: ſed triſtitiam: nec manſuetudo iportat pꝑprie mutatū eſſe. Naȝ mutatū eſſe eſt terminus motus. manſuetudo enim ſm q hꝰ non dicit terminū motꝰ: ſed magis dicit ceſſationē a motu. Nā ſi aliquis in malo adepto eſt manſuetus: non eſt ibi manſuetudo: vt maluȝ eſt adeptū: ſed magis triſtitia: ſed prout ex malo adepto non mouemur in appetitum vindicte per iram: ſic eſt ibi manſuetudo. Unde manſuetudo pꝑpria ſm ſuaȝ rationē nō eſt motus: nec mutatio: ſ3 ceſſatio a motu: pꝑter quod nec paſſio pꝑprie dici poteſt. Cū ergo mutatū eſſe ſequat motum: delectatio ⁊ triſtitia ſequunt omnes alias paſſiones: cum omnia alia intantū ſint paſſiones: inquantū dicant motum: pꝑter qō ſignanter phs volens determinare de paſſionibus in ſcdo rhetoricorū ait: q paſſiones ſūt pꝑter quoſcūqȝ aliqui cōmoti differunt ad iuditia: ad q̄s ſequit triſtia ⁊ delectatio. Delectatio ergo ⁊ triſtitia: que ſunt paſſiones concupiſcibilis: importantes mutatuȝ eſſe ſequuntur paſſiones iraſcibilis: ſed amor: odium: ⁊ deſiderium: ⁊ abominatio: que important motū: precedunt paſſiones iraſcibilis: qō ſic declarat. Nam in motibus ordinatis. ſic terminus precedit terminū ⁊ motus motū. Cuȝ ergo bonum abſolute conſideratū: ⁊ malū abſolute ſumptum precedant bonum ⁊ malum vt ſumunt ſub ratione ardui vel difficilis: paſſiones cōcupiſcibilis importantes motum: quia ſumunt reſpectu boni ⁊ mali: abſolute priores ſunt paſſionibus iraſcibilis dicentibus motuȝ per cōparationē ad bonū ⁊ maluȝ ſub ratione difficilis ⁊ ardui: Propter qō bene dictū erat: q paſſiones concupiſcibilis: nec oīno precedunt paſſiones iraſcibilis: nec oīno ſequūt nam vt eſt ex habitis manifeſtū: hꝰ paſſiones medie ſunt inter paſſiones ↄcupiſcibilis importantes motū ⁊ paſſio

nes cõcupiſcibilis impoꝛtantes mutatũ eſſe. Eſt autẽ iſtę oꝛdo paſſionũ: quia primę paſſiones ſunt amoꝛ ⁊ odium: poſt autẽ has eſt deſideriũ ⁊ abominatio: q̄ ſunt quattuoꝛ paſſiones concupiſcibilis impoꝛtantes motum: poſt iſtas ſequuntur paſſiones iraſcibilis: ⁊ p̄mo ſpes ⁊ deſperatio. ſcd̃o timoꝛ ⁊ audacia. tertio ira ⁊ mãſuetudo. vltimo v̄o delectatio ⁊ triſtitia: quę ſunt paſſiones cõcupiſcibilis impoꝛtantes mutatũ eſſe. ¶ Et q꜡ nõ eſt dare duo p̄ma eq̃liter: odium ⁊ amoꝛ: quę ponunt̃ p̄mę paſſiones: non ſunt eque prima. nam amoꝛ eſt prius odio: ſic etiam in ſequẽtibus ſe habꜫ. Nã licꜫ aſſignatę ſint binę ⁊ binę paſſiones ſemper tamẽ altera pręcedit alterã. nam deſideriũ pręcedit abominationẽ: ⁊ ſpes deſperationẽ: ⁊ timoꝛ audatiaꜫ: ira mãſuetudinẽ: ⁊ d̃lectatio triſtitiã. Qꝛ aũt oꝛdo aſſignatus ſit congruus: ſic oſtendit̃. nam amoꝛ ⁊ odium p̄cedũt omnes paſſiones: pręcedunt enim delectationẽ ⁊ triſtitiã: Cuꜫ enim impoꝛtent motuꜫ: delectatio vero ⁊ triſtitia dicunt mutatum eſſe: ⁊ motus ſit prioꝛ mutato eſſe: p̄cedũt etiam omnes paſſiones iraſcibilis: quia vt oſtenſum eſt paſſiones concupiſcibilis impoꝛtantes motuꜫ pręcedunt omnes paſſiones iraſcibilis. Pręcedũt etiaꜫ predictę paſſiones deſiderium ⁊ abominationẽ. nã vt dicebatur ex h̄ eſt amoꝛ in nobis: q꜡ placet nobis aliquid ſub ratione boni. Et ex hoc eſt odium: ꝙ diſplicet ſub ratione mali: deſideriũ vero ⁊ abominatio ſunt in nobis inquantũ proſeq̄mur bonuꜫ: qđ placet: ⁊ fugimus malũ: qđ diſplicet. vnde deſideriũ creat̃ ex amoꝛe: ⁊ abominatio ex odio. ¶ Sũt ergo oĩno p̄mę paſſiões amoꝛ ⁊ odiũ. poſt aũt has ſunt deſiderium ⁊ abominatio. nam hmõi paſſiones cum impoꝛtent motum: pręcedunt delectationẽ ⁊ triſtitiã: quę dicũt mutatũ eſſe: pręcedunt etiaꜫ omnes paſſiones iraſcibilis. Nam vt ſupꝛa tangebatur: omnes paſſiones concupiſcibiles impoꝛtantes motũ pręcedunt omnes paſſiones iraſcibilis: ꝓpter qđ clare patet: ꝙ poſt amoꝛẽ ⁊ odiũ non ſunt paſſiones adeo p̄mę: vt deſideriũ ⁊ abominatio: poſt paſſiones autẽ concupiſcibilis impoꝛtantes motũ ĩmediate ſequunt̃ paſſiones iraſcibilis: ⁊ p̄mo ſpes ⁊ deſꝑatio. Sũt enim ſpes ⁊ deſperatio primę poſt paſſiones dictas. nam huiuſmodi paſſiones quę impoꝛtant motũ: pręcedunt delectationẽ ⁊ triſtitiã quę dicũt mutatũ eẽ. Dicit eni ſpes motũ inquantũ per ipſam tendimus in deſideratuꜫ: ⁊ deſperatio dicit motũ inquantũ refugimus ab eo. Non opꜫ eni ad hoc ꝙ ſit motus animi ꝙ ſit perſecutio. naꜫ amoꝛ ⁊ odiũ dicunt motũ animi: licꜫ per tales paſſiones ſit ſolũ placentia ⁊ diſplicentia amati: ⁊ eius qđ oditur. Perſecutionẽ eni vel fugam taliũ nõ dicunt odiũ ⁊ amoꝛ. ſed deſideriũ ⁊ abominatio. Pręcedunt etiam dictę paſſiões reliquas paſſiones iraſcibilis: vt timoꝛẽ ⁊ audatiã: ⁊ iram ⁊ manſuetudinẽ. naꜫ dictę paſſiones ſumuntur reſpectu boni. hę autẽ accipiũtur reſpectu mali. Et paſſiones ſumpte reſpectu boni p̄oꝛes ſunt paſſionibus reſpectu mali: vt in proſequẽdo patebit. ꝓpter qđ clare patet ſpem ⁊ deſperationẽ talem habere oꝛdinem qualeꜫ dicebamus. Timoꝛ aũt ⁊ audatia poſt has ſunt prioꝛes. nam hmõi paſſiones pręcedunt delectationẽ ⁊ triſtitiam: quia vt ex habitis eſt manifeſtũ: delectatio ⁊ triſtitia: q꜡ dicunt mutatuꜫ eſſe: ſequuntur omnes alias paſſiones. Pręcedunt etiaꜫ timoꝛ ⁊ audatia iram ⁊ manſuetudinẽ. nam omnes iſte quattuoꝛ paſſiones ſumunt̃ reſpectu mali: aliter tamẽ ⁊ aliter: quia timoꝛ ⁊ audatia reſpiciunt malũ futurũ. ira vero ⁊ manſuetudo reſpiciunt malum: vt eſt iam adeptũ: ⁊ prius eſt aliquid futurũ: ⁊ poſtea fit preſens ⁊ p̄teritũ. ideo timoꝛ ⁊ audatia pręcedunt iram ⁊ manſuetudinẽ: ideo ſi bene cõſideramus oꝛdinẽ cauſalitatis inuenimus timoꝛẽ ⁊ audatiã eſſe oĩno medias inter paſſiones iraſcibiles. Nam hę paſſiones ſunt effectus ſpei ⁊ deſperationis: ⁊ ſunt cau[...] irę ⁊ manſuetudinis. nam ex ſpe aliquis fit audax: ⁊ ex [...]ſperatione: ſiue diffidentia ſuperãdi efficitur aliquis timi[...]dus: ꝓpter quod timoꝛ ⁊ audatia ſequunt̃ ſpeꜫ ⁊ deſpe[...]tionẽ: ſicut effectus ſuas cauſas: pręcedunt tamẽ irã ⁊ m[...]ſuetudinẽ: q꜡ ira cauſat̃ ex audatia. Conſueuerunt eniꜫ a[...]daces magis iraſci: ⁊ manſuetudo multotiẽs orit̃ ex tim[...]re. Timidi eni conſueuerunt eſſe manſueti nõ audentes alijs contradicere. Ira aũt ⁊ mãſuetudo ſunt penultim[...] paſſiones: quia omnes alias ſequunt̃: exceptis delecta[...]ne ⁊ triſtitia: vt patet ex habitis. Delectatio aũt ⁊ triſti[...] ſunt paſſiones vltimę: qui ut pluries tactũ eſt: dicunt m[...]tatuꜫ eſſe: ⁊ omnes alias paſſiones ſequunt̃. ¶ Uiſo q[...] oꝛdinẽ habent paſſiones vt accipiunt̃ binę ⁊ binę: reſt[...] dicere qũo paſſiones ſic cõbinatim ſumpte ſe pręced[...] ⁊ quę quã pręcedit: dicebat̃ eni ꝙ amoꝛ pręcedit odiũ: q[...] ſic declarat̃. Nam bonum appręhenſum eſt id: quod p[...]ſe ⁊ directe mouet appetitũ. Si ãt malũ alicuius mou[...] appetitum: hoc eſt inquantũ maluꜫ vnius reputat ſibi b[...]nuꜫ. Et quia malũ ſemper mouet appetitum ſub ratio[...] boni. amoꝛ ergo qui ſumitur reſpectu boni prioꝛ eſt od[...] qui ſumitur reſpectu mali. imo ex ipſo ĩoꝛdinato amo[...] ſui ſumit oꝛiginẽ odiũ reſpectu alterius. Et ſicut amoꝛ e[...] prioꝛ odio: ſic deſideriũ eſt prius abominatione: cuꜫ deſ[...]deriuꜫ ſit reſpectu boni: abominatio vero reſpectu ma[...] Spes autẽ eſt prioꝛ deſperatione. nam per ſpem in bon[...] tendimus. per deſperationẽ aũt fugimus a bono: non r[...]tione qua bonum: ſed quia reputamus ipſuꜫ difficile [...]duum: ⁊ per conſequẽs appręhendimus ipſum: vt mal[...] nobis: ſicut enim in deſiderio bonuꜫ pręcedit malum: ſ[...] ſpes eſt prioꝛ deſperatiõe. Timoꝛ aũt eſt prioꝛ q̃ꜫ audat[...] nam ſi tendere in bonũ: quod fit per ſpem: eſt prius q̃ f[...]gere ab ipſo: quod fit per deſperationẽ per locũ ab opp[...]ſitis fugere a malo: qđ fit per timoꝛẽ: prius eſt q̃ꜫ aggre[...] malũ: qđ fit per audatiã. Ira aũt quantũ ad genus paſſ[...]num pręcedit manſuetudinẽ: ſicut affirmatio negation[...] ⁊ ſicut id qđ eſt per ſe in genere id: qđ eſt per reductione[...] habꜫ tamẽ aliquẽ modum prioꝛitatis manſuetudo reſp[...]ctu irę: quia ſicut timoꝛ p̄cedit audatiam: ⁊ ſic receſſus [...] malo aggreſſionem mali: ſic manſuetudo: per quã deſi[...]mus a vindicta: pręcedit iram: per quã vindictam aggr[...]dimur: tum quia non ſic habet rationem paſſionis ma[...]ſuetudo vt timoꝛ. Scd̃o q꜡ loqui intendim꜠ de oꝛdine p[...]ſionũ: ⁊ ſm̃ viam generationis manſuetudo pręcedit ir[...] tamen quia in genere paſſionũ ſequitur: eo ꝙ per iram [...]ducitur ad tale genus. ideo ꝓpoſuimus iram manſuetu[...]ni: delectatio autem pręcedit triſtitiã: quia ſumitur reſ[...]ctu boni: triſtitia autem reſpectu mali.

Quarto declarandũ eſt: quomodo hm̃[...] paſſiones habent oppoſitionem adinuicem: in qua declaratione tãgemus d[...] effectibus ⁊ de ſpeciebus taliuꜫ paſſionuꜫ ſ[...] ꝙ ſpectat ad pręſens negotiũ. ¶ Notandum ergo ꝙ in paſſionibus concupiſcibilis accipitur oppoſit[...] vno mõ: in paſſionibus aũt iraſcibilis accipit̃ dupl̃r. Uid[...]mus eniꜫ: ꝙ in paſſionibus concupiſcibilis vnũ vni opp[...]nitur: vt amoꝛ odio: deſideriũ abominationi: ⁊ delectati[...] triſtitię: ſed in paſſionibus iraſcibilis multa opponunt[...] vni: vt ſpei opponit̃ deſperatio ⁊ timoꝛ: ⁊ timoꝛi audati[...] ⁊ ſpes. Cuꜫ ergo ſm̃ vnum genus oppoſitionis vnuꜫ v[...] opponatur: opꜫ in paſſionibus iraſcibilis: vbi multa opp[...]nunt̃: vni eẽ multiplicẽ oppoſitionẽ. Qũo autẽ ſit hoc ſ[...] declarari poteſt: quia concupiſcibile reſpicit bonuꜫ ⁊ ma[...]lum abſolute. Cuꜫ ergo in bono abſolute ſumpto ſit ſoli[...] vnuꜫ: conſiderare rationẽ. ſcꜫ bonitatis: ⁊ in malo abſolu[...]

te ſumpto

te ſumpto ſit conſiderare ratione malitię:nõ poterit ſumi
oppoſitio in talibus paſſionibus:niſi vno modo:vt inquã
tum bonũ opponit̃ malo. Et ideo amoꝛ:qui reſpicit bonũ
opponitur odio:qđ reſpicit malum. ⁊ ſic deſideriũ oppo/
nitur abominationi:ex parte vero boni tãtũ prout in ipſ3
tendit concupiſcibilis:non poteſt ſumi oppoſitio:cum fe/
rat̃ in bonum abſolute ſumptum:⁊ bonũ ẜm ꝙ hmõi ſit
ſolũ proſequibile. Sic etiã nec ex parte mali tm̃ poteſt ſu
mi oppoſitio:quia malũ abſolute ſumptũ eſt ſolum quid
fugibile:ex parte autẽ iraſcibilis non ſic ſe hab3. Na3 ira
ſcibilis fertur in bonum nõ abſolute:ſed ſub ratione:qua
arduũ ⁊ difficile:ſic etiã fert̃ in malũ. Duplr̃ ergo poteſt
ſumi oppoſitio. pmo rõne boni. ſcđo rõne ardui: ⁊ iđ ſpes
opponitur timoꝛi:⁊ deſperationi:aliter tamẽ ⁊ aliter. Na3
timoꝛi opponitur ẜm oppoſitionẽ boni ⁊ mali:qꝛ ſpes eſt
de futuro bono:timoꝛ vero de futuro malo:deſperationi
vero opponitur ratione difficultatis:qꝛ ex hoc aliquis de/
ſperat inquantũ non vult proſequi bonũ arduũ:nõ rõne
qua bonũ:quia bonũ ẜm ꝙ huiꝰ nõ eſt fugibile:ſ3 rõne q̃
arduũ ⁊ difficile:ſicut etia3 timoꝛ opponit̃ audatię ⁊ ſpei
aliter ⁊ aliter:qꝛ ſpei opponit̃ ẜm oppoſitionẽ boni ⁊ ma/
li vt tãctũ eſt:audatię aũt nõ opponit̃ ẜm talẽ oppoſitio/
nem:cũ tam audatia q̃ timoꝛ aſpiciat malũ:ſed timoꝛ re
fugit malũ arduũ:qđ audatia aggredit̃. ¶ Voluerũt aũt
quidã has oppoſitiones iraſcibilis reducere ad oppoſitio/
nes motuum ⁊ mutationũ. Dixerunt enĩ ꝙ in concupiſci/
bilis eſt vnus modus oppoſitiõis:qꝛ eſt ibi ſola oppoſitio
motuum. In iraſcibili aũt eſt duplex modus oppoſitiõis:
quia ibi eſt oppoſitio motuũ ⁊ mutationũ:ſed hoc deficit
ſi bene conſiderant̃ iam dicta. Nam vt oſtenſum fuit ſu/
pra paſſionu3 cõcupiſcibilis: quędam ſe habẽt vt motus:
quędam vero vt mutatiões:ſiue vt mutatũ eſſe:paſſionũ
vero iraſcibilis oẽs ſe habẽt vt motus ẜm ꝙ paſſiões ſũt.
Nulla vero ſe h3 vt mutatio:vl' vt mutatũ eſſe:ꝑpter qđ
modus loquendi eoꝝ nõ eſt ꝓprius. ¶ Dubitaret aute3
aliquis:quare non ſunt plures paſſiones in iraſcibili q̃ in
cõcupiſcibili:quia in ea ſũt plures modi oppoſitionũ:⁊ ẜ3
ꝙ plurificant̃ oppoſitiones:plurificent̃ paſſiones. ¶ Ad
qđ dici põt:ꝙ vno modo paſſiones ꝯcupiſcibilis ſuperãt
paſſiones iraſcibilis. alio modo deficiunt ab eis. Nam ſi
conſideramus paſſiones vt plurificant̃ ẜm diuerſas acce
ptationes boni ⁊ mali:ſic ſunt in duplo plures paſſiões cõ
cupiſcibilis q̃ iraſcibilis. Nam paſſiones concupiſcibilis
diuerſificant̃ ẜm triplicẽ acceptionẽ mali:vt ex eo ꝙ bo/
nũ placet:⁊ tendimus in ipſu3:⁊ iam eſt adeptũ: ſumitur
amoꝛ deſideriũ ⁊ delectatio. Ex eo vero ꝙ malũ diſplicet
⁊ fugimus ab eo:⁊ iam eſt adeptum:ſumunt̃ odiũ abomi/
natio ⁊ triſtitia. Paſſiones vero iraſcibilis multiplicãt ſo
lum ẜm vnã acceptionẽ boni:⁊ duplicẽ acceptionẽ mali.
nam ẜm ꝙ bonũ tm̃ placet:nõ hab3 rõnes ardui. Eſt enĩ
hoc de ratione boni abſolute ſumpti:qđ placebat:cũ qđl3
bonũ ẜm ꝙ huiꝰ ſit tale. Rurſu3 ẜm ꝙ bonũ eſt ia3 ade/
ptũ:⁊ nõ h3 rõnẽ ardui:vt ſupra dicebatur:ſolũ ſic põt re/
ſeruari ratio boni ardui ẜm ꝙ in bonũ tendimus:⁊ vt eſt
futurũ. Ratio vero mali ardui ſũmi põt ẜm duplicẽ acce
ptionẽ eius. nã vt eſt malũ tantũ modo ⁊ diſplicet:nõ ha/
bet rationẽ ardui:cũ hoc ſit de ratione cuiuſlib3 mali:ſed
vt eſt iam futurũ:⁊ etiã vt eſt adeptũ põt hr̃e ardui rõne3
nam ⁊ ſi nõ reputamus magnũ bonũ adeptu3:poſſumus
tamẽ reputare magnũ ⁊ arduũ malũ pſens. Verũ qꝛ bo/
no ⁊ malo vt ſpectãt ad iraſcibile ſuperaddit̃ arduũ ex ta
li acceptione põt ſumi duplex paſſio. vna ex ipſo bono vl'
malo:alia ex ipſo arduo:vt ſpes ſumit̃ reſpectu bõi:deſpe
ratio reſpectu ardui:⁊ timoꝛ reſpectu mali: ⁊ audatia re/
ſpectu ardui:⁊ ira quę generat̃ ex audatia magis videtur
reſpicere arduũ. Manſuetudo võ qꝛ põt procedere ex ti/
moꝛe:poteſt reſpicere ipſum malũ. Dicamus ergo ꝙ paſ/
ſiones cõcupiſcibilis multiplicant̃ ẜm ſex acceptiones:vt
ẜm tres acceptiones boni:⁊ tres mali:tamẽ qꝛ in talibus
bonũ ⁊ malũ ſumunt̃ abſolute ẜm vnã acceptionẽ oꝛitur
vna paſſio tantũ:ideo ſunt ſex paſſiones ẜm ſex acceptio/
nes. Paſſiones võ iraſcibilis oꝛiunt̃ ex triplici acceptiõe
tm̃:vt ex vna acceptõe boni:⁊ duplici acceptione mali:tñ
qꝛ ex q̃lib3 acceptõe ſumunt̃ duę paſſiones:⁊ hoc pp rõnẽ
ardui additã cuilib3 acceptioni:cũ bis tria faciunt ſex:tot
paſſiones erunt in iraſcibili:quot in cõcupiſcibili ꝯnume
rando manſuetudinẽ inter alias paſſiones:qđ quõ eẽ poſ/
ſit ſuperius eſt expꝛeſſum:modi tamẽ oppoſitionũ erunt
plures in iraſcibili:vt eſt ex habitis manifeſtum. ¶ Hoc
viſo notandũ:ꝙ lic3 paſſiones aſſignatę ſint duodeci3:q̃li
bet illarũ põt habere diuerſos effectus. vt gr̃a:⁊ extaſis:⁊
talia poſſunt eſſe effectus amoꝛis:frigiditas membꝛoꝝ:
⁊ ruboꝛ faciei pñt eſſe effectus timoꝛis:lic3 nõ idẽ timoꝛ
cauſet hoc ⁊ illud. Na3 timoꝛ moꝛtis ꝑpter ſanguinẽ cõ/
currẽtẽ ad coꝛ:cauſat frigiditatẽ in membꝛis:timoꝛ vero
inglorificationis:qꝛ bonoꝛ eſt bonũ extrinſecũ ꝑpter ſan/
guinẽ cõcurrentẽ ad exterioꝛa cauſat ruboꝛẽ in facie. Vñ
erubeſcentia eſt ſpecies timoꝛis:⁊ etiã poteſt eſſe effectus
eius:aliter ⁊ aliter ſumpta:ſic etiã ⁊ triſtitia hab3 multas
ſpecies. Aſſignantur aũt ei ſpẽs miſericoꝛdia:nemeſis:in/
uidia:⁊ zelus:quę quõ accipiunt̃:qꝛ de oĩbus his infra ha/
bebimus in proſequendo patebit.

Sunt autẽ paſſiones ꝑpter quaſ/
cunq3 cõmoti differũt ad iudicia:
ad quas ſequitur triſtitia ⁊ delecta
tio:puta ira:miſicoꝛdia:timoꝛ: ⁊
quecũq3 alia talia:⁊ his contraria.

¶ In parte iſta phs vult determinare de his:ẜm quę fit ꝑ
ſuaſio ex parte auditoꝛis. hmõi aũt ſunt paſſiones:qꝛ audi
toꝛes aliter ⁊ aliter paſſionati aliter ⁊ aliter iudicãt: ⁊ ſũt
etiã talia:etates:foꝛtunia ⁊ infoꝛtunia:qꝛ ẜm hoc efficiũt̃
in nobis alię ⁊ alię paſſiones:⁊ ẜm ea aliter ⁊ aliter iudica
mus. Duo ergo facit phs:qꝛ pmo determinat de paſſioni
bus. ſcđo determinat de etatibus foꝛtunijs ⁊ infoꝛtunijs.
Scđa pars ibi. ¶ Moꝛes aũt qualis quidã. Vt aute3 ha
beamus oꝛdinẽ paſſionũ ⁊ modũ earũ:put de eis in hoc
ſcđo determinat phs notandũ:ꝙ l3 ſint duodeci3 paſſio/
nes modo: quo dictũ eſt. nõ tamẽ de omnibꝰ illis in hoc
ſcđo determinat phs. Nõ enĩ determinat de delectatiõe:
qꝛ de ea ſufficienter determinatũ fuit in pmo libro in tra/
ctatu de accuſatione ⁊ defenſione. Rurſum non determi
nat de abominatione ⁊ deſiderio. nã abominatio orit̃ ex
odio:deſideriũ vero ex amoꝛe:qui ergo bene cognoſcit ra
tionẽ amoꝛis ⁊ odij:de facili inueſtigare põt quid ſit deſi/
deriũ ⁊ abominatio. Propter qđ cũ ſint ſex paſſiones ꝯcu
piſcibilis:tamẽ in hoc ſcđo nõ dterminat niſi de tribꝰ illa/
rũ. v3. de amoꝛe:⁊ odio:⁊ triſtitia ſic:⁊ non determinat de
omnibus paſſionibus iraſcibilis:na3 cũ ſpes referuetur in
audatia:⁊ deſperatio videat̃ eſſe in timoꝛe:non determi/
nat de ſpe ⁊ deſperatione:ſed de alijs paſſionibus iraſcibi
lis. v3 de timoꝛe ⁊ audatia:de ira ⁊ manſuetudine. ¶ Itẽ
notandũ ꝙ lic3 ira ſit fere vltima paſſio in via cognitio/
nis ⁊ tempoꝛis:tamẽ qꝛ inter ceteras paſſiones ira videt̃
manifeſtioꝛ. ideo pmo determinat de ea q̃ de alijs paſſio
nibus. Hoc viſo dicamus ꝙ phs determinãdo de hꝫ paſ/
ſionibus. duo facit:qꝛ pmo determinat de paſſionibus ſp
impoꝛtãtibus motũ. Scđo determinat de triſtitia vel ſpe
ciebus eius. vt miſericoꝛdia:⁊ nemeſi:⁊ inuidia:⁊ zelo:quę

videnꝭ importare mutationē vel mutatū eſſe: vt patet ex ipſa triſtitia: cuius ſunt ſpecies: quę hic importanꝭ. Scđa pars ibi. (Qualia aūt ſūt miſerabilia.) Ordo aūt partiū patet: quia ſicut moueri pręcedit mutatū eſſe: ſic paſſiōes quę ſumunꝭ ex motu ſunt priores eis: quę ſumunꝭ ex mutato eſſe. Prima pars diuidiꝭ in duas: qꝛ p̄mo determiat de ipſis paſſionibus importātibus motū. Scđo determinat de erubeſcentia. Scđa pars ibi. (Qualia autē erubeſcūt.) Ordo aūt partiū patet: qꝛ cauſa p̄cedit ſuū effectū: ⁊ genus p̄us eſt ſuis ſpēbus: ⁊ etiā illa ſpēs: in qua magis reſeruaꝭ genus. ⁊ mereꝭ nomen generis: eſt prior alijs ſpeciebus. Circa p̄mū tria facit: quia p̄mo determinat de ira ⁊ manſuetudine ei oppoſita. Scđo determinat de amore ⁊ odio: qđ ei opponiꝭ. Tertio d̄terminat de amore ⁊ audacia: quę habēt oppoſitionē ad ipſuꝫ. Scđa ps ibi. (Quos aūt amāt.) Tertia ibi. (Qualia aūt timēt.) ❡ Ordo aūt iſtarū partiū ex hoc ſumi pōt. nam primo determinat de ira ⁊ eius oppoſito: qꝛ ira inter ceteras paſſiones videtur manifeſtior: ꝓpter qđ ſi nō eſt p̄or ordine generationis: videꝭ tamē prior ordine notitię: qui in doctrina videꝭ maxime attendendus. Pars autē de amore ⁊ odio: quę ſunt paſſiones concupiſcibilis pręcedit partem de timore ⁊ audatia: quę pertinent ad iraſcibilē: quę paſſiones concupiſcibilis importantes motū pręcedūt paſſiones iraſcibilis ordine generatiōis: ⁊ etiā ordine doctrinę: vbi huiuſmōi paſſiones eſſent valde manifeſte: ſꝫm ꝙ eſt ira. Prima ps diuidiꝭ in duas: qꝛ primo determinat de ira. Scđo determinat de mitiditate: vel de manſuetudine ei oppoſita: ⁊ patet ordo: qꝛ manſuetudo reduciꝭ ad genus paſſionū ratiōe irę: ad quā habꝫ aliquē modū oppōnis: vt patuit. Secūda pars ibi. (Quoniā aūt iraſci.) Circa primū duo fac: qꝛ primo deſcribit quid eſt paſſio. Scđo dat modū ꝯcedēdi circa tractatū de paſſionib᷒. Scđa pars ibi ſtatiꝫ poſt. (Opꝫ aūt diuidere.) ❡ Dicit ḡ p̄mo: ꝙ paſſiones ſunt illę: ꝓpter quas hoīes cōmoti differūt ad iudicia. ideſt differēter iudicant: ⁊ ad quas ſequiꝭ delectatio ⁊ triſtitia: qꝛ ſicut ſemper ad motū ſequiꝭ aliqđ mutatū eē: ita ad oēꝫ paſſionē: vt eſt quędā cōmotio: ⁊ quidā motus ſequiꝭ delectatio ⁊ triſtitia: quę modo: quo patuit: importāt eē mutatū: ⁊ exēplificat de huiꝰ paſſionib᷒: cū ait. puta ira: miſericordia: timor: ⁊ quęcūꝗ alia ⁊ alia: ⁊ his cōtraria ſupple ſunt etiam paſſiones. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Oportet aūt diuidere que circa vnūquodꝗ in tria. Dico aūt: puta de ira: qualr̄ diſpoſiti iracundi ſunt: ⁊ quibus conſueuerunt iraſci: ⁊ in quibus rebus. Si eni vnuꝫ quidē aut duo habeamus horū: omnia autem non: impoſſibile vtiqꝫ erit iram efficere. ſimiliter autem: ⁊ in alijs. Sicut igiꝭ ⁊ de antepoſitis tradidimus ꝓpoſitiones: ita ⁊ de alijs faciamus: ⁊ diuidamus: ⁊ dicamus predicto modo.

❡ Dat modū procedendi. Et duo facit: qꝛ primo dat huiꝰ modū. Scđo determinat de paſſionibus ſꝫm modū prętactum. Scđa ibi. (Si aūt ira.) Dicit ergo: ꝙ circa vnumquodꝗ opꝫ diuidere in tria. i. circa vnāquāqꝫ paſſioneꝫ ſunt tria determinanda. Et exponit ſe dicēs. Dico aūt. puta de ira determinandū eſt: qualiter ſunt diſpoſiti iracundi: ⁊ quibus conſueuerūt iraſci: ⁊ in qualib᷒ rebus: ⁊ ſubdit cauſaꝫ: qꝛ ſi habeamus vnū horū dictorū: aut duo: ⁊ non habeamus oīa: impoſſibile erit efficere iram. ideſt nō poterit eē ira: ⁊ qđ dictū eſt de ira intelligendū eſt ſimilr̄ in alijs paſſionibus. Addit aūt: ꝙ ſicut de antepoſitis. ideſt de laudabilibus ⁊ vtilibus tradidimus ꝓpoſitiōes: ita ⁊ facie[...] ⁊ de his. ideſt de paſſionibus: dicit enim ⁊ diſtinguet [...] diuidet propoſitiones de paſſionibus prędictis modo [...] ſꝫm illa tria: quę tetigit. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Sit autem ira appetitus cum triſtitia pu[...]tionis apparentis propter apparentem par[...]penſionem eorum: que in ipſum: aut in ipſi[...] aliqua non conuenienter.

❡ Exequiꝭ de paſſionibus. Et primo de ira: ⁊ tria facit [...] primo diffinit iram. ſcđo ex diffinitione data elicit qu[...] quę vl̄iter reperiunꝭ in ira. Tertio determinat circa [...] illa tria: quę dixerat determinanda eſſe circa quālibꝫ [...]ſionē. Scđa ps ibi. (Quī aūt h̄ eſt ira.) Tertia ibi. (Q[...] aūt paruipenſio.) Dicit ergo p̄mo: ꝙ ira eſt appetitus [...] triſtitia apparentis punitionis. naꝫ ex hoc iraſciꝭ: ꝙ ap[...]tit ꝙ inimicus ſuus puniaꝭ apparenter: qꝛ ſi nullus [...] talē punitionē: nō ſatiſfieret irato: ⁊ qꝛ talē punitionē [...] hꝫ: ideo triſtaꝭ: ⁊ ex tali triſtitia conſurgit ira. Taleꝫ [...] apparentē punitionē appetit iratus: qꝛ ꝓpter appar[...] paruipenſionē eorū: quę in ipſuꝫ: aut in ea quę ſunt ipſi[...] vt in vxorē: aut in filios: aut in aliqua nō cōuenienter [...] homo non ſolū iraſciꝭ: qꝛ manifeſte paruipendiꝭ ipſe [...] aliquid ipſius. ſed etiā aſſurgit in iram: ſi modo nō co[...]nienti paruipendatur extraneus. ❡ Deinde cum di[...]

❡ Quoniā autē hec eſt ira: neceſſe euꝫ: qui [...]ſcitur iraſci ſemꝑ ſingulariū alicui: puta Cl[...]ni: ſed non homini: ⁊ qꝛ in ipſum: aut aliqu[...] eorū: que ipſius fecit: aut facturus erat.

❡ Ex diffinitione data elicit quędā: quę vniuerſalr̄ ſun[...] omni ira: ⁊ duo facit: qꝛ duo talia aſſignat. Nam prio[...]dit: ꝙ ſemper ira eſt reſpectu ſingulariuꝫ. Scđo ꝙ ad [...] iram ſequitur delectatio. Scđa ibi. (Et ad omnē.) D[...] ergo: qm̄ ira eſt h̄ qđ dictum eſt: vt qꝛ homo iraſciꝭ: q[...] appetit vindictā: eo qđ eſt apparenter paruipenſus. cū [...] in cōmuni non paruipendaꝭ: ſed ſemper aliquis ſingu[...]riū cōmittat iniuriā: neċe eſt eū q iraſciꝭ: ſꝑ iraſci ali[...] ſingulariū. puta Cleoni: ⁊ non hoī. iđ iraſcitur Cleoni [...] alij ſingulari: qui fecit iniuriā: qꝛ fecit iniuriaꝫ: aut fac[...]rus erat in ipſum: aut in aliud eoꝝ: quę ſunt ipſius. ideſt [...] pertinēt ad ip̄m: vel ſaltē reputat ꝑtinere. ❡ Deide di[...]

❡ Et ad omnē iram ſequi aliquā delectation[...] a ſpe puniendi. Delectabile quidem enim e[...]mare adipiſci ea: que appetuntur. Nullus a[...] ea que apparēt ſibi ipoſſibilia appetit: irat[...] auteꝫ appetit ſibi impoſſibilia: ꝓpter quod b[...]ne dictuꝫ eſt de ira: que multo dulcior eſt m[...]le diſtillante: que in pectoribus virorū creſc[...]

❡ Oſtendit ad omnē iram ſequi delectationē. Et duo f[...] quia primo facit quod dictū eſt. ⁊ dat cauſaꝫ dicti. Sc[...] illi cauſę addit aliā cauſam. Scđa ibi. (Aſſequitur a[...] ⁊ delectatio.) Dicit ergo: ꝙ ad omnē iram neceſſe eſt [...] aliquā delectationē. ⁊ iſta delectatio cōſurgit a ſpe puni[...]di: delectatur eni iratus: quia ſperat adipiſci punitione[...] quā appetit. delectabile enim eſt extimare adipiſci ea [...] appetunꭲ. Cum ergo nullus appetat ſꝫm electionē ea q[...] ſibi apparent impoſſibilia: cū iratus eligat punitioneꝫ [...]tus appetit ſibi poſſibilia. ergo extimat ſe puniturum: ⁊ [...] hoc delectatur. Propter qđ bene dictū ē: qđ dicebat Ho[...]merus: ꝙ ira eſt multo dulcior melle diſtillante: quia [...] creſcit in pectoribus virorū. ideſt in cordib᷒ virorū: qu[...] homines iracundi videntur hoīes cordati: ⁊ hęc auct[...]

❡ Aſſequitur

tas habita fuit in p̄ lib. capl'o de delectatiōe. ⁋ Deide. c. d.

⁋ Aſſequitur eni ꝛ delectatio quedā: ꝛ ꝓpter hoc: ꝛ propterea quia demorātur in puniendo mente. Que igitur tūc infert fantaſia: delectationem facit: ſicut que ſomniorum.

⁋ Aſſignat ſecundā cauſam huiꝰ dicens: ꝙ quedam delectatio aſſequitur iram ꝓpter hoc: idest ꝓpter cauſam iā dictam: vt propter ſpeꝫ puniſtionis: ꝛ ꝓpterea. idest ꝓpter aliam cauſam: vt qꝛ demorantur ſiue permanent mente in puniendo. nam iratus appꝛehendit in mente ſua punitionem: ꝛ tenendo in mente punitionē: ꝛ permanendo in tali cogitatione gaudet: ꝛ quilibet delectat̄ in cogitando quę appetit: ideo ſubdit: ꝙ fantaſia tunc. ſcilꝫ quia iratus cogitat de punitione: infert delectationē. Nam ſicut in ſomnis delectamur cū cōcurrūt nobis fantaſmata delectabiliū ſic in vigilando delectamur cū de dlectabilibus: ꝛ his quę appetimus cogitamus.

⁋ Quoniam autem paruipenſio eſt actus opinionis.

⁋ In parte iſta phs exequitur de ira illa tria: quę dixerat determināda eſſe de qualibꝫ paſſione. vnde tria facit: qꝛ primo oſtēdit in qbus: ꝛ propter quę eſt ira. Scdo manifeſtat qualiter diſpoſiti: vel qualr ſe habētes iraſcūtur. Tertio declarat quibus iraſcūtur. Scda pars ibi. ⁋ Manifeſtū igitur ex his. ⁋ Tertia ibi. ⁋ Iraſcunt̄ aūt ꝛ deridētibus. ⁋ Propter primū notanduꝫ: ꝙ vt pōt patere ex habitis apparens paruipenſio eſt cauſa irę. Uolentē ergo determinare in quibus rebus: ꝛ ꝓpter quę habꝫ eſſe ira: opꝫ primū determinare de paruipenſione. Tria ergo fac phs: qꝛ primo diffinit: vel deſcribit paruipenſionē. Scdo diuidit ipſam aſſignando eius ſpēs. Tertio ex hoc inueſtigat cauſaꝫ irę: ꝛ in quibus rebus hꝫ eſſe ira. Scda pars incipit ibi. ⁋ Tres autē ſunt ſpecies. ⁋ Tertia ibi. ⁋ Cauſam aūt delectationis. ⁋ Circa primū duo facit. qꝛ p̄mo ponit deſcriptionē paruipenſionis. Scdo declarat eam. Scda ibi ſtatī poſt. ⁋ Circa id quod nullo. ⁋ Dicit ergo primo ꝙ paruipenſio eſt actus opīonis. idest actus extimatiōis ſiue reputationis: vt ſonat alia lrā: qꝛ non eſt paruipenſio niſi circa id: qđ extimat̄ ꝛ reputatur aliquid. Nā ſi alicui inferatur nocumentū quantū ad illud: qđ eſt nullius ponderis: ꝛ nullius reputationis: non dicit̄ in hoc villipendi. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Circa id: qđ nullo dignum videtur. Etenim mala ꝛ bona ꝛ digna putamus ſtudio eſſe: ꝛ tendentia: quecūqꝫ aūt nihil: aut modica valde nullo digna exiſtimamus.

⁋ Declarat qđ dixerat dicens: ꝙ circa id: qđ nullo reputat̄ dignum. idest ꝙ nullam dignitatem habꝫ: ꝛ non eſt alicuius reputationis: ſupple non eſt paruipenſio: ꝛ ſubdit cām quia mala ꝛ bona ꝛ tendentia. idest ꝛ pꝛecedentia ſiue ſequentia ex malis ꝛ bonis putamus eſſe digna ſtudio: q̄re quęcūqꝫ mala: vel bona: aut ꝓcedentia ex talibus ſunt nihil: aut modica valde: extimamus ea eſſe digna nullo ſtudio. Cum ergo villipenſio: ꝓpter quā eſt ira: faciat nos ſtudioſos ꝛ attentos ad faciendū vindictā circa ea: quę nullo ſtudio digna ſūt. villipenſio eē nō pōt. ⁋ Deide cū dicit.

⁋ Tres autem ſunt ſpecies paruipenſionis: deſpectus: ꝛ epyreaſmus: ꝛ contumeliatio.

⁋ Diuidit paruipenſionē. Et duo facit: qꝛ p̄mo ponit diuiſionē. Scdo declarat membra. Scda ibi. ⁋ Qui eni deſpicit. ⁋ Dicit ergo: ꝙ tres ſunt ſpecies paruipenſionis deſpectus: ꝛ epyreaſmus: ꝛ cōtumeliatio. ⁋ Deinde cū dicit.

⁋ Quod eniꝫ deſpicit: paruipendit: qđ eni putant nullo digna eſſe: hoc deſpiciunt. Que aūt nullo digna paruipendunt.

⁋ Declarat membra diuiſionis. Et tria facit: qꝛ p̄mo oſtēdit: ꝙ deſpectus eſt ſpecies paruipenſionis. Scdo oſtēdit hoc de epyreaſmo. Tertio de contumeliatione. Scda ibi. ⁋ Et qui epireaꝫat. ⁋ Tertia ibi. ⁋ Et cōtumelians auteꝫ. ⁋ Dicit ergo primo: qui deſpicit: paruipēdit. idest deſpectus eſt quędā paruipenſio. nam ille ꝓprie deſpicit aliū: q non reputat ipſum dignū aliquo: ꝛ ideo ſubdit: ꝙ hoies hoc reſpiciunt: quę nullo reputāt eſſe digna: quę ſunt autē talia. ſcꝫ nullo digna hoies paruipendūt. ergo deſpicere eſt paruipendere. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Et qui epyreaꝫat videt̄ deſpicere. Eſt enim epyreaſmus impedimentuꝫ volūtatis: non vt aliquid ſibi: ſed vt non illi.

⁋ Oſtendit hoc idem de epyreaſmo: nā deſpectus: vt hic accipitur: idem eſt ꝙ nō reputare aliū dignū aliquo. Epyreaſmus aūt idem eſt ꝙ impedire aliū: ne cōſequat̄ volūtatē ſuā. Forte eni epyreaſmus dicit̄ ab epy: qđ eſt ſupra: ꝛ pheresis: qđ eſt electio: vel volūtariū: q̄ſi velle eē ſupra volūtatē alteriꝰ. ideo dicit: ꝙ q epyreaꝫat vr̄ deſpicere: qꝛ epyreaſmꝰ eſt īpedimētū volūtatis nō vt aliqđ ſibi: ſꝫ nō vt illi. nā qui impedit volūtatē alterius: ꝛ ex tali impedimento nullū profectū: ꝛ nullū nocumentū credit inde ꝓuenire ſibi: ſed ſolū intendit: vt ille nō ꝯſequat̄ intentum de neceſſitate paruipendit: ꝛ nō reputat illū. ⁋ Dei. c. d.

⁋ Qm̄ igitur non vt aliquid ſibi paruipendit. palam eni: ꝙ neqꝫ nocituruꝫ exiſtimat: timent enim: ꝛ non paruipendūt: neqꝫ prodeſſe vtiqꝫ nihil dignum verbo. Curaret enim vtiqꝫ vt amicus eſſet.

⁋ Manifeſtat qđ dixerat dicēs: palaꝫ eē qđ nō credit ide ſibi euenire aliqđ: nec ꝓfectus: nec nocumētū. nā ſic impediēs nō extimat aliū nociturū: qꝛ tūc timeret ipꝫ: ꝛ nō paruipēderet: nec credit ipꝫ poſſe ꝓdeſſe. vn̄ n̄ r̄putat ipꝫ dignū aliq̄ qꝛ ſi hoc reputaret: curaret vtiqꝫ ꝙ eſſet amicus ſuꝰ. penitus ergo epyreaꝫans paruipēdit. ⁋ Deinde cuꝫ dicit.

⁋ Et contumeliꝫans aūt paruipendit. Eſt eni contumeliatio nocendi ꝛ contriſtandi: in quibus confuſio eſt patienti: non vt aliquid fiat ſibi aliud: ſed vt delectetur. Qui eni contrafaciunt non contumeliꝫant: ſed puniunt.

⁋ Oſtendit hoc idem de cōtumeliatione dicēs: ꝙ ꝯtumelians etiā paruipendit. nam contumeliatio eſt volūtas nocendi ꝛ contriſtandi. Et his in quibus eſt confuſio patienti. Nam ille contumeliꝫat: qui dicto vel facto alij infert nocumentū. Habent ergo ſe iſta tria per additionem. ſcꝫ deſpectus epyraſmus ꝛ contumeliatio. Nā deſpicere nō plus dicit niſi aliū nō reputare. ſꝫ epyreaſmus ſupra hoc addit impedimentū volūtatis. contumeliatio vero ſupra tale impedimentū addit illationē nocīui. Naꝫ multi ipediunt voluntatē aliorūꝫ: ne conſequant̄ qđ volunt: q̄uis eis non inferant contumelias: nec verbis: nec verberibus Addit autē ꝙ contumeliꝫans hoc non facit: vt vindicta: vel aliquid aliud fiat ibi: ſed vt delectet̄. Nā qui cōtrafaciunt: non contumeliꝫant: ſed puniunt: ꝓprie enim contumeliꝫatoꝛ eſt: qui non ꝓpter aliquid aliud: ſed per ſe delectatur in contumelijs. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Cauſa autem delectationis contumeliꝫanti-

bus: quia putant: ꝙ ipſi male agentes exce-dant magis: ꝓpter quod ⁊ iuuenes ⁊ diuites contumelioſi: excellere eniꝫ putant contume-lias inferentes.

¶ Ex his quę dicta ſunt inueſtigat cauſam irę: ⁊ in quibus habet eſſe ira. ¶ Ad cuius euidentiā notandū: ꝙ vt tactū eſt paruipenſio eſt cauſa irę. Ad paruipēſionē aūt tria cō currunt. Primo perſona paruipendens. Scđo ꝑſona par-uipenſa. Tertio res illa ſꝫ quā hꝫ eſſe paruipenſio. In de-terminando aūt cām irę ꝓut hꝫ eſſe ꝑꝑ paruipēſionē tria facit: qꝛ p̊ oñdit qñ ⁊ qūo hꝫ eē paruipenſio ex ꝑte ꝑuipē-dētis. Scđo ex ꝑte ꝑſone ꝑuipenſe. Tertio ex parte rei ſꝫ quā hꝫ eſſe paruipenſio. Scđa pars ibi. (Cōtumeliatiōis aūt.) Tertia ibi. (Cōuenire aūt putāt.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ cauſa delectationis contumeliçantibus. eſt cauſa qua-re aliqui delectantur in contumelijs: ſiue cauſa paruipen ſionis ex parte paruipendentis eſt: qꝛ ipſi paruipēdentes putant: ꝙ male agentes ſiue contumeliƺantes excedant magis alios: ⁊ acquirant inde quandā ⁊ excellentiā ⁊ ho-norē: vnde diligentes excellentiā ſunt magis contumelio ſi. ideo ſubdit ꝙ iuuenes ⁊ diuites ſunt cōtumelioſi: quia inferentes cōtumelias putāt alios excellere. ¶ Dei. c. d.

¶ Contumeliatiōis aūt dehonoratio. Qui eni dehonorat paruipendit. Qđ eniꝫ nullo dignū nullum habꝫ honorē: neqꝫ mali: neqꝫ boni.

¶ Oſtendit cauſam paruipenſionis ex parte perſonę par-uipenſę: huius autem cauſa eſt dehonoratio. Nam ꝓpter hoc aliquis paruipendit: qui non honorať. ideo ait: qꝛ con tumeliationis eſt dehonoratio ſumpta: vt alia littera ſup plet. nam qui dehonorat alium: paruipendit illū. nam ille eſt dehonoratus: ⁊ nullū habꝫ honorē: quē reputamꝰ nul-lo dignū: neqꝫ mali: neqꝫ boni. Nam hęc eſt paruipēdere non reputare aliū alicuius ponderis: nec in malo: nec ī bo no: vt habet alia littera. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod dicit iratus Achilles dehono-rauit me. Accipiens enim hꝫ venerationeꝫ ipſe auferens: ⁊ ac ſi aliquem inhonoratū pre ter ſurgentem tanq̄ꝫ ꝓpter hoc iratus.

¶ Manifeſtat quod dixerat oſtendens non honorare fa-cere ad ꝯtumeliā: ⁊ eſſe cām irę. Vñ ait: ꝙ iratus Achiles dicebat dehonorauit me. Iraſcebať eni eo ipſo: ꝙ nō ho-norabať. Nam accipiens honorem ab alijs habꝫ venera tionem ab illis: ipſe ergo non honorans eſt auferens huiꝰ venerationē. At ſi aliquis dicat ſe ihonoratū pręter ſurgē tem. ideſt pręter hoc ꝙ alius nō aſſurexit ſibi: ⁊ ideo tāq̄ꝫ ꝓpter hoc iratus. Conſueuerunt enim homines reputare alios damnificantes: ſi non dederunt eis eſſe lucrum: qđ potuerunt: ſic etiaꝫ non honorare reputāt ſibi ad cōtume-liaꝫ: ꝓpter quod ipſa inhonoratio videť cā contumelię: ⁊ videtur eſſe id: ꝓpter quod eſt ira. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Conuenire autē putant magnipendi a mino ribus: ſꝫm genus: ſꝫm potētiā: ſꝫm virtutē: ⁊ to taliter in ipſo: in quo excedunt multum: vt pe cunijs diues pauperem: ⁊ in loquendo rheto ricus impotentem loqui: ⁊ principans ſubie-ctum: ⁊ arbitratus dignus ad principādū euꝫ qui dignus ſubijci.

¶ Oſtendit in quibus habet eſſe vilipenſio. Et tria facit: quia primo facit qđ dictuꝫ eſt. Secūdo quod dixerat ma nifeſtat per dictū cuiuſdam poetę. Tertio oſtendit quid aggrauat huiuſmodi vilipenſioneꝫ. Scđa ibi. (Prop quod dictum eſt.) Dicit ergo primo: ꝙ homines excel tes putant conuenire. ideſt credunt: ꝙ ſit cōueniens ip magnipendi: ⁊ haberi in magno pōdere a minoribus ſ genus: ſꝫm potentiā: ſꝫm virtuteꝫ: ⁊ totaliter in ipſo: in q excedunt alios multum volūt haberi inhonore: ſiue ſit nobilitas generis: ſiue potentia ciuilis: ſiue virtus qua: ⁊ ſi in eo non honorantur: iraſcuntur. Et ponit mu exempla: vt quia diues excedit paupereꝫ in pecunijs: rh toricus excedit potentem loqui. ideſt vulgarē: ⁊ ydiot qui habet potentiā ad loquendū: neſcit tamē ipſam or nare: huiꝰ autem ydiotam ſuperat rhetoricus in loque do: ⁊ principans ſuperat ſubiectum. ideſt ſeruuꝫ: ⁊ ille arbitratur: ⁊ reputat ſe dignum ad principandū: credit perare illum: qui eſt dignus ſubijci. In his aūt excellē ſi non honorant̄ hoīes iraſcunť: ꝓpter qđ apparet in q libus rebus hꝫ eſſe ira: qꝛ potiſſime hꝫ eſſe in his: ꝓpte videť hoībus: ꝙ deprimāť in ſuis excellēcijs. ¶ Dei

¶ Propter quod dictū eſt. Ira autem mag eſt a Ioue educatorū reguꝫ: ⁊ alias auteꝫ p ſterius hꝫ irā. Indignanť eni ꝑꝑ excellētian

¶ Manifeſtat qđ dixerat per dictū cuiuſdā poetę dic ꝙ ira magna eſt a Ioue: qui eſt de numero educator gū. i. nobiliū regni: vt hꝫ alia lřa: ⁊ alias. ideſt iterū ſiue ſterius hꝰ Iupiter deniq̄ꝫ portat irā. ſ. vt ꝑficiat volū ſuā: indignať eni Iupiter: vel īdignať ⁊ iraſcunť hꝰ ex tes ꝓpter excellētiā: ꝓpter qđ declaratū eſt: ꝙ rōne ex lentię: in qua quis cogitat ſe depreſſum: cōſurgit indig tio ⁊ ira. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc a quibus aliquis putat debere be pati. Iſti auteꝫ ſunt quibus benefecit: aut ip aut aliq̄s ſuorum: aut per ipſum: aut volitu eſt: aut volitum fuit.

¶ Addit quomō aggrauať hꝰ iniuria: vel quomō aug tatur cā irę: qꝛ hoc maxīe fit qñ ꝑuipēdēs eſt amicus eſt bñ paſſus. vñ ait: ꝙ adhuc maxīe quis indignať qn honorať a quibus putat ſe debere bene pati. Iſti au ſunt illi: quibus bene fecit: aut fać: ⁊ hoc aut ipſe: aut al ſuoꝝ: aut ꝑ ipm̄ volitū fuit: ꝙ tales beneficiarenť: vel qđ reputat ſe dignū bñ pati ⁊ beneficiari: vel honora cis: ⁊ cum hoc non fit: indignatur magis.

Manifeſtum igiť iam qualiter h bentes iraſcūtur ipſi: ⁊ quibus: propter que.

¶ Poſtq̄ꝫ phs oſtēdit q̄d eſt paruipē ꝑꝑ quā hꝫ eſſe ira: ⁊ diuiſit paruipēſio in ſuas ſpēs: ⁊ aſſignauit cāꝫ ꝯtumelia nis; ſiue paruipenſionis: ⁊ oſtendit in q̄bus hoīes vol magnipēdi: qđ faciendo oſtendit: ꝓpter quid hꝫ eſſe in quibus rebus: qđ erat vnū de declarādis circa irā in parte iſta oſtēdere intendit: qualr̄ diſpoſiti iraſcun quod ſcđo dicebať declarandū: ⁊ qꝛ ex habitis ſupra modo manifeſta ſunt oīa tria: quę dicebātur declara de ira: ideo duo facit: quia primo infert per moduꝫ qu dam concluſionis illa tria eſſe declaranda de ira. Et complet delectationem ſuam. Secunda ibi. (Ipſi q enim.) Dicit ergo ꝙ manifeſtuꝫ eſt ex his: quę dicta ſ qualiter ſe habentes iraſcuntur: quia excellentes plus ſcuntur q̄ꝫ alij. Et etiam manifeſtum eſt quibus iraſ tur: quia his a quibus debent honorari: ſi nō honora ⁊ propter quę: quia propter apparentem paruipenſion ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ipſi

¶ Ipſi quidem enim cuꝫ triſtantur. appetit. n. aliquid qui triſtatur: ſiue directe contra moleſtet quis: vt ſitientes quantum ad bibere: ſiue non ideꝫ videtur facere: ⁊ ſiue contra agat aliquis: ſiue non cooperetur: ſiue in aliquo quis moleſtet: ſic habens omnibus iraſcitur.

¶ Quia nõ perfecte determinatũ eſt ꝑ habita: qualr̃ ſe habẽtes: ⁊ quõ diſpoſiti iraſcũtur. idõ hoc declarat ſupplẽdo: ꝙ ibi defecerat. Et duo facit: qꝛ p̄mo oſ̃dit: qualr̃ h̃ntes iraſcunt̃. Scdo manifeſtat quõ intenditur in eis ira. Secunda pars ibi. (Maxime q̃dẽ ad potẽtes). ¶ Circa p̄m duo facit: qꝛ primo facit qđ dcm̃ eſt. Scdo ↄcludit intentum. Scda pars ibi. (Propter qđ infirmi). ¶ Propter p̄m notandũ: ꝙ hoĩes poſiti in triſtitia ⁊ in paſſiõe ſũt magis iraſcibiles q̃ alij: qꝛ tales in appetitu exñtes ⁊ nõ valẽtes perſequi quod intendũt: vr̃ eis ꝙ quilibet impediat eoꝝ voluntates: ⁊ qꝛ vna ſpẽs paruipenſionis eſt impedimẽtum volũtatis: ideo tales citius iraſcũtur. hoc eſt g̊: qđ ait: ꝙ ipſi quideꝫ hoĩes ſunt magis iraſcibiles cũ triſtant̃. Et ſubdit cãm: qꝛ ille qui triſtatur appetit aliquid: ſiue g̊ directe aliquis contra moleſtet ei: vt ſi quis ſitienti infert moleſtiaꝫ q̃tũ ad bibere: ſiue non directe moleſtet ipſum: idẽ vr̃ facere: qꝛ ſemꝑ paſſionatus reputat: ꝙ ille ĩpediat ſuũ appetitũ: idõ ſubdit: ꝙ ſiue agat aliquis ꝯ paſſionatũ ⁊ triſtem: ſiue nõ coopetur ei: ſiue in alio q̃s moleſtet eum: ſemꝑ ſic h̃ñs. i. ſic contriſtatus: ⁊ in paſſione exiſtens omnibus iraſcitur. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Propter quod infirmi egentes: amantes: ſitientes rõnaliter concupiſcentes: ⁊ non aſſeq̃ntes iracundi ⁊ facile.

¶ Concludit intentũ. ſ. ꝙ infirmi ⁊ egẽtes: amantes: ſitientes: ⁊ rõnalr̃ ↄcupiſcẽtes: ⁊ in triſtitia exñtes: ⁊ nõ aſſequẽtes: qđ intendũt ſunt facile iraſcibiles: qꝛ videtur eis: ꝙ q̃libet eoꝝ appetitum impediat. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Maxime quidem ad preſentes paruipendẽtes: puta laborans q̃dem ei: qui ad egritudineꝫ egentes aũt eis: qui ad egeſtatem: bellans aũt eis: qui ad bellum: amans auteꝫ eis: q̃ ad amorem. Similiter autem ⁊ alij.

¶ Oſ̃dit quõ incendit̃ hꝫ ira. Et duo facit: qꝛ primo facit quod dcm̃ eſt. Scdo ex iam dictis infert: ꝙ de facili debemus cognoſcere: quę ſunt ętates: ⁊ tp̃a: ⁊ diſpoſitiones: in q̃bus hoĩes ſũt d̾ facili mobiles ad irã. Scda ps ibi. (Propter qđ ad tp̃a). ¶ Propter p̄m notandũ: ꝙ in hoĩbus paſſionatis maxime intẽdit̃ ira: ſi moleſtant̃ circa illa: quoꝝ paſſione tenent̃: tñ ſi moleſtant̃ circa alia: iraſcunt̃: ſꝫ non tm̃: tunc tñ potiſſime iraſcunt̃: vel potiſſime triſtant̃ qñ exñtes in paſſiõe credũt adipiſci intentũ: accidit eis ꝯriuꝫ eius: quod ſperabant. Scdm̃ hoc igit̃ tria facit ph̃s: qꝛ p̄o oſtẽdit hoĩes paſſionatos maxime iraſci: qñ moleſtantur circa ea: quoꝝ paſſione tenentur. Scdo ſubdit: ꝙ ẽt ſi moleſtantur circa alia iraſcũtur. Tertio addit: ꝙ adhuc potiſſime iraſcunt̃ ⁊ triſtant̃: qñ accidit eis aliq̃d inſperatum. Scda ibi. (Si aũt nõ). Tertia ibi. (Adhuc aũt ſi contraria). ¶ Dicit g̊ primo: ꝙ hoĩes maxime q̃dẽ iraſcunt̃ ad p̃ñtes paruipendentes. i. ad eos: q̃ eos moleſtãt in his: quorum paſſione tenentur p̃ñtialiter: ⁊ exemplificat: puta laborans quidem iraſcitur ei: qui moleſtat ipſum q̃tum ad egritudinem: cuius paſſione p̃ñtialiter tenet̃: egentes aũt eis: quę ad egeſtatem. bellans aũt eis: qui ad bellũ: amãs aũt eis: q̃ ad amantẽ. Silr̃ ⁊ alij ſ̃m ꝙ diuerſis paſſionibꝰ tenent̃: ſicut in his moleſtati magis iraſcunt̃. ¶ Deiñ. ⁊c.

¶ Si autem non: ⁊ quodcũq; impediat aliq̃d quis: preparatur. n. vnuſquiſq; ad vniuſcuiuſq; iram ab exiſtente paſſione.

¶ Oſ̃dit ꝙ ẽt alia moleſtia cãt irã. Unde ait: ꝙ ſi ſic paſſionati nõ paruipendant̃: vel moleſtant̃ in his: quoꝝ paſſione tenẽtur: vtputa: ꝙ amans nõ moleſtat̃ in re amata: tñ quodcũq; aliud paruipendat quis. i. in quocũq; alio ipſuꝫ moleſtet iraſcit̃: qꝛ eſt in paſſiõe: qꝛ vnuſquiſq; ꝑpara tur ad iram vniuſcuiuſq; ab inexiſtente paſſione. i. ꝓpter paſſionẽ: quę exiſtit in ipſo. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Adhuc aũt ſi ↄtraria extiterint. Cõtriſtat enĩ magis: qđ multum inopinatũ: ſicut ⁊ delectat qđ multũ inopinatũ: ſi fiat qđ volitum eſt.

¶ Addit qđ potiſſime ſequitur magna triſtitia: ſi cõtingat ꝯrium ſperanti ꝑꝑ talem moleſtationem. idõ ait: ꝙ adhuc maxime iraſcitur: ⁊ maxime contriſtatur quis: ſi propter moleſtiam ⁊ paruipenſionem alicuius moleſtantis extiterit contraria res eius: quę ſperatur. Et dat cãꝫ: qꝛ magis cõtriſtat malum: qđ eſt multum inopinatum: ſic magis delectat bonum: quod eſt multuꝫ inopinatum: ſi fiat quod ẽ volitum. i. ſi contingat ſ̃m voluntatẽ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Propter quod ⁊ tp̃a: ⁊ horę: ⁊ diſpoſitiões ⁊ etates ex his manifeſte: ⁊ que facile mobiles ad iram: ⁊ quando: ⁊ vbi: ⁊ ꝙ quãdo magis in his ſunt magis: ⁊ facile mobiles. Ipſi q̃deꝫ igitur ſic habentes facile.

¶ Cõcludit ꝙ ex habitis poſſumus ſcire: quę ętates: ⁊ quę diſpoſitiones: ⁊ quę tempora ſunt ea: in quibus ſumus facile mobiles ad irã. hoc eſt ergo qđ ait: ꝑꝑ qđ ⁊ tempora: ⁊ horę: ⁊ diſpõnes: ⁊ ętates ſunt ex his. i. ex dictis manifeſte. Nam manifeſtũ eſt ex habitis: quę ętates ſunt facile mobiles: ⁊ ad iram: ⁊ quando. i. quę tempora: ⁊ horę: ⁊ vbi: ⁊ q̄ diſpoſitiones. nam ille ętates: ⁊ illa tempora ſunt talia: in q̃bus homines magis tenentur paſſionibus. Et etiam ex hoc põt eſſe manifeſtum: ꝙ qñ homines ſunt magis ĩ his ętatibus ⁊ temporibus: ſ̃m quę paſſionibus tenẽtur: ſunt magis facile mobiles ad iram.

IRaſcuntur autem ⁊ deridẽtibus ⁊ ſubſanantibus: ⁊ conuicianti bus. contumeliam enim inferũt. Et in talibus neceſſitatibus quecũq; ſunt contumelie ſigna.

¶ Poſtq̃ oſtenſum eſt propter quę ẽ ira: ⁊ qualiter ſe h̃ntes iraſcuntur. hic oſtenditur: quibus iraſcunt̃. Diuidit̃. n. hęc pars in tres partes: quia primo oſtẽditur in quadam vniuerſalitate: q̃bus hoĩes iraſcunt̃. Secundo manifeſtat quõ augmentatur talis ira. Tertio ponunt̃ ſpãles ꝑpoſitiones: per quas inueſtigãt q̃bus iraſcũtur. Scda pars ibi. (Obſequentibus). Tertia ibi. (Et his qui conſueuerant honorare). ¶ Propter primũ duo fac: qꝛ primo p̄mittit intentionẽ ſuam. Scdo declarat qđ dixerat. Scda pars ibi. (Neceſſe aũt talia). Dicit ergo primo: ꝙ iraſcuntur deridẽtibus ⁊ ſubſanãtibus: ⁊ ↄuicianti bus. Deridentes ſunt illi: q̃ verbis: vel ẽt aliq̃bus geſtibus derident alios. Subſanatores autem proprie ſunt: qui rugato ⁊ ꝯcto ſeu diſtracto naſo derident. vñ deriſio cõiter ſũpta ẽ in plus q̃ ſubſanatio. Dat aũt cãꝫ q̄re talibus homines iraſcũtur: qꝛ ↄtumeliã inferũt. Addit ꝙ hoĩes iraſcunt̃ nocentibꝰ. i. his: q̃ nocẽt in talibꝰ: quę ſunt ↄtumelię ſigna eiꝰ ſũt deriſiões: ſubſanatões: ⁊ ↄuicia. ¶ Deĩde ⁊c.

¶ Neceſſe talia eſſe: que neq₃ pro aliquo: neq₃ ꝓficua facientibꝰ. Iā.n. videret̃ in ꝯtumeliam.

¶ Declarat qualia ſunt ſigna ꝯtumelię: q₂ ſunt talia: q̃ nec ꝓ aliquo: vtputa: ſi fierēt ꝓ vindicta: nec ſunt ꝓficua faciē tibus. Et qñ ſunt talia eoipſo vñr iam eſſe in ꝯtumeliaȝ. Nā ꝯtumelioſus ꝓprie eſt qui nō ꝓpter aliquid: ſed q₂ delectatur contriſtat alios. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et obloquentibus: ⁊ deſpicientibus ea: circa que ipſi maxime ſtudent: puta qui in philoſophia amāt honorari: ſiquis in philoſophiā. Qui autem in ſpecie: ſiquis in ſpeciem: ſimiliter autem ⁊ in aliȷs.

¶ Oñdit qūo augmētatur talis ira. hoc aūt augmentū cōtingit fieri tripl̃r. Primo ex pte rei: ſm quā qs deſpicitur. Scđo ex pte pſonę deſpectę. Tertio ex pte pſonę deſpiciētis. Scđm hoc ḡ tria facit. Scđa ibi. (Hoc aūt multo magis). Tertia ibi. (Et amicis magis). Oñdit ḡ pmo qūo augmētat̃ ira ex pte rei: ſm quā eſt deſpectus. Nā ⁊ ſi homines iraſcūtur oibus deſpiciētibus: potiſſime tñ iraſcuntur obloquētibus ⁊ reſpicientibus ea: circa q̃ maxime ipſi ſtudēt: putant hi q amāt honorari in phia: iraſcūtur ſiqs in phiam. i. ſiue q̃tū in phiam eos deſpiciat: q aūt amant honorari in ſpē: aut in pulchritudine: iraſcunt̃ ſiquis eos deſpiciat in ſpēm: alia tñ littera h₃ loco ſpēi ydea: ⁊ poſſet exponi de ydea artis. Nā qui vellet honorari in qualibet arte iraſcitur: ſi deſpiceretur ſm illam. Similiter aūt eſt ⁊ in aliȷs. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Hoc aūt multo magis: ſi ſuſpicati fuerint nō exiſtere ipſis: aut totaliter: aut non fortiter: aut videri. Sed cum valde putent exiſtere in his: in quibus ſubſanantur: non curant.

¶ Oſtēdit qūo augmētatur ira ex pte pſonę deſpectę. Nā ⁊ ſi quilibet iraſcunt̃: qñ deſpiciunt̃ in eo: circa qđ ſtudēt: potiſſime tñ ⁊ multo magis iraſcunt̃: ſi pp talē deſpectionē ſuſpicati fuerint nō exiſtere ipſis illa aut total̃r: aut nō fortiter: aut nō videri talia hr̃e: ſ₃ cum hoies valde putāt exiſtere in his: in qbus ſubſanant̃: de tali ſubſanatiōe nō curant. ¶ Notandū aūt: ꝙ qñ aliqs vult honorari in aliquo: ſi in illo deſpiciat̃ aliqñ: pp talē deſpectionē illud nō exiſtit in illo. aliqñ aūt ꝓpter deſpectionē nō tollit̃ exiſtētia: ſed apparētia ſolū. Nā ſiquis honorari vellet q̃tū ad ciuilē potentiā: ⁊ ꝙ multi poſt ipm irent: ꝓpter deſpectionē poſſet amittere talē potentiā: aut totaliter: aut ſm partē: vt q₂ nō h₃ ęque ita fortiter. ſed ſiquis q̃tum ad phiaȝ honorari vellet: propter deſpectionem non tolleretur ab eo exiſtentia phię: ſed apparentia: q₂ poſſet totaliter deſpici: qđ non apparet tantus phus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et amicis magis q̃₃ non amicis: arbitrantur enim conuenire magis ab ipſis bene pati q̃₃ ⁊ his: qui conſueuerunt honorare: aut curare: ſi iterum non ſe habeant: etenim ab his putāt deſpici: eadem. n. vtiq₃ facerent.

¶ Oſtendit qūo augmentatur ira ex parte perſonę deſpicientis: q₂ ſi omnibus deſpicientibus iraſcuntur: magis tamen iraſcuntur homines amicis q̃₃ nō amicis. Arbitrant̃ enim conuenire: ⁊ eſſe ꝯueniens magis bene pati ab ipſis amicis q̃₃ non bñ pati: vel q̃₃ deſpici. Deinde cū dicit. (Et his q ꝯſueuerūt). Dat ſpāles ꝯſiderationes ad cognoſcendum: qbus homines iraſcuntur. Et duo facit ſm ꝙ dupl̃r cauſat̃ ira: iraſcitur enim quis cum aliquis forefacit in ipſum: ⁊ cum forefacit in alios: que ad ipſuȝ pertinere vidētur. Primo ergo ponit propoſitiones: per quas cognoſ[...]mus: quibus iraſcimur: eo ꝙ deſpiciunt ad nos ptinē[...] Secunda pars ibi. (Adhuc paruipendentibus ad q̃s[...] ¶ Circa primuȝ duo facit: q₂ primo proponit propoſi[...]nes ſumptas ex ipſa cōicatione vitę. Secundo ex parte [...]rum: cum quibus cōicamus in vita. Scđa ps ibi. (Et [...] qui in nulla.) Prima pars diuidit̃ in tres ſm ꝙ tres ꝯſi[...]deratiōes ponit. Scđa ibi. (Et his qui nō ⁊c.) Tertia [...] (Et his q contraria.) ¶ Prima ꝯſideratio talis. Naȝ ipſa cōicatio in vita hoc efficit: ꝙ hoies cōicant cum [...] appetunt ꝙ eis reddant: q̃ conſueuerūt: ideo hoies ira[...]tur his: q ꝯſueuerunt honorare eos: aut curare de eis: ſi[...] iterȝ ſic ſe hēant. Et eſt rō: q₂ putāt ab his deſpici: nā ſi[...] deſpicerēt: eadē vtiq₃ facerēt: q̃ ṗus faciebāt. ¶ Dei[...]

¶ Et his q nō bñfaciūt: neq₃ equale tribuun[...]

¶ Ponit ſcđam conſiderationem. Q₂ homines iraſcun[...] his: qui non cōtra benefaciunt: neq₃ ęqualeȝ retribu[...] retribuunt. poſtulat enim cōicatio in vita: ꝙ bene pa[...] econtra benefaciat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et his qui contraria faciunt ipſis: ſi minor[...] fuerint. Deſpicere enim omnes tales viden[...] Et hi quidem vt minores. hi autem vt comp[...]ratione. ⁊ qui minores.

¶ Ponit tertiam conſiderationem: ꝙ homines iraſci[...] his: qui contraria faciunt ipſis. i. his qui econtra cuȝ b[...] paſſi fuerunt: benefaciunt his: a quibus ſunt bene paſſ[...] do eis retributiones. ſi tamen huiuſmodi retributiōe[...] tę minores fuerint q̃₃ acceperit. Et ſubdit cāȝ huius: q[...] omnes tales. ſ. taȝ illi: qui nihil: q̃₃ illi: qui minus retri[...] videntur deſpicere. Nam hi qui retribuunt reputant [...] vt ſimpliciter minores. videtur. n. exiſtimare: ꝙ hom[...] eis ſeruiant ex debito: ⁊ ꝙ non teneantur ad retribu[...] hi autem qui retribuunt: ſed non tantum: reputant [...] ſm quandam opinionem minores: ⁊ hoc eſt deſpicere [...] putare minores alios. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et his qui in nulla proportione ſunt: ſiq[...] paruipendant magis. Supponitur enim [...] paruipenſionis ad non conuenientes. Con[...]nit autem minoribus non paruipendere.

¶ Ponit conſiderationes ſumptas ex his: cum quibus [...]municamus. Et tria facit: q₂ primo ponit hꝰ conſidera[...]nes ꝓut ſumunt̃ per cōparationē ad minores. Scđo ꝯ[...]paratione ad amicos. Tertio ꝑ comparationē ad eos [...] vñr inimici. Secūda pars ibi. (Amicis aūt.) Tertia [...] (Et exultātibus: ⁊ infortuniȷs.) Dicit ḡ primo: ꝙ nos [...]gis iraſcimur his: qui ſunt minores: ſiue q ſunt in nulla [...]portiōe ad nos: ſi quid. i. ſi aliquid ętates minores pa[...]pendant. Et eſt rō: q₂ ſupponitur ex habitis: ꝙ ira eſt p[...]uipenſionis ad non conuenientes: cum ergo non cōue[...] minoribus paruipendere: ſi tales paruipendant: ma[...] prouocant contra eos iram. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Amicis autem: ſi non benedicant vel facia[...] ⁊ adhuc magis ſi contraria.

¶ Ponit conſiderationem per comparationē ad amic[...] Et duo facit ſm ꝙ duas tales ꝯſiderationes ponit. Sc[...] ibi. (Et ſi nō intēdant). Dicit ḡ primo: ꝙ hoies iraſcun[...] amicis: ſi eis non benedicant: vel nō benefaciant. Et ad[...] magis iraſcuntur eis: ſi faciant contraria: ⁊ ſi maledica[...] vel ſi malefaciant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi non intendant indigentibus: ſicut P[...]rippus Antifontis meleagre paruipenſion[...]

enim

enim non intendere ſignum. Ea enim que curamus non latent.

¶ Ponit ſcd̃am ꝯſideratione͂: ꝙ hoi͂es iraſcu͂tur amicis: ſi no͂ inte͂da͂t eis: ſicut Plexippus Antifontis iraſcebat̃ Meleagro. Et ſubdit ca͂m: q꞉ non intendere eſt ſignum paruipenſionis: nam ea quę curamus: ⁊ no͂ paruipendimus: no͂ latent nos: ſed ſumus intenti circa illa.

Et exultantibus infortunijs: ⁊ totaliter his: qui boni animi in ipſorum fortunijs. Aut eniꝫ inimici: aut paruipendentis ſignum.

¶ In parte iſta ponuntur conſideratio͂es per comparatione͂ ad eos: qui ſe habe͂t: ac ſi eſſent inimici. Et tria facit ſm̃ ꝙ tres ꝯſideratio͂es po͂it. Scd̃a ibi. (Et his q no͂). Tertia ibi. (Et his qui aut). Dicit g̊ ꝙ hoi͂es iraſcunt̃ exultantibus infortunijs. i. gaudentibus de malis eoꝝ: ⁊ totaliter ⁊ maxime iraſcu͂tur his: q videbantur boni amici in ipſorum fortunijs. i. proſperitatibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et his qui non curant: ſi contriſtauerint: propter qd̓ mala annu͂ciantibus iraſcuntur.

¶ Ponit ꝯſideratione͂ ſcd̃am: ꝙ hoi͂es iraſcu͂tur his: q non cura͂t ſi ꝯtriſtauerit: ppter qd̓ iraſcunt̃ mala annu͂cia͂tib᷒: q꞉ tales: vt eſt videre: no͂ cura͂t contriſtare: ⁊ habent ſe: ac ſi eſſent inimici. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et his qui aut audiunt de his: aut reſpiciunt ea: que ipſorum mala.

¶ Ponit tertia͂ ꝯſideratione͂: ꝙ hoi͂es iraſcunt̃ his: qui aut audiunt: aut inſpiciu͂t mala ipſoꝝ: ſi audie͂do: aut inſpicie͂do no͂ ꝯdicunt vt poſſunt. Na͂ tales ſil̃es ſunt: aut paruipe͂de͂tibus: aut inimicis. na͂ ſi eſſent amici: dolerent. Eſt eniꝫ amicoꝝ: ꝙ q̃libet reputet ſibi malu͂ alterius: amici maluꝫ ppriu͂: q꞉ g̊ oe͂s dole͂t inſpiciendo mala ppria: prędicti vident̃ inimici no͂ amici. ¶ Deinde cu͂ dicit.

¶ Similes enim ſunt: aut paruipende͂tibus ad quinꝗ: ad quos ſunt in admiratio͂e: a quibus volunt in admiratio͂e haberi: ad quos verecundantur: aut in confundentibus ipſos. In his ſi quis paruipendat: iraſcuntur magis.

¶ Ponit ꝯſiderationes ſumptas put hoi͂es iraſcu͂tur paruipendentibus: ⁊ ptinentia ad eos. Et duo facit. q꞉ primo ponit h᷒ ꝯſiderationes. Scd̓o talibus ꝯſiderationibus annectit quaſdam ꝯſiderationes ſumptas ex deſpectio͂e ppria. Scd̃a ps ibi. (Et gr̃am no͂ redde͂tibus). ¶ Circa primu͂ duo facit ſm̃ ꝙ duas ꝯſiderationes ponit. Scd̃a ibi. (Et his q in talibus). Co͂tinuat̃ g̊ ſic: ꝙ hoi͂es iraſcunt̃ no͂ ſolu͂ paruipendentibus ipſos: ſed paruipende͂tibus pertine͂tes ad ipſos. na͂ potiſſime vr̃ iraſci paruipe͂de͂tibus q̃tuꝫ ad quinꝗ genera hoi͂um. Primo ſi ho͂ puipendat eos: ad quos ſunt in amore honoris. i. a q̃bus amant honorari. Scd̓o ſi puipendant eos: ad quos ſunt in admiratione: q꞉ quilibet delectat̃ in admiratione eſſe. Tertio ſi puipenda͂t eos: a q̃bus volunt in admiratio͂e hr̃i. Quarto ſi paruipe͂da͂t eos: quos timent. Et q̃nto ſi eos: a q̃b᷒ iment̃ ⁊ hr̃ in reuere͂tia. Et hęc ꝯconcordat cu͂ alia lr̃a: vbi hr̃: ad quos vere͂tur: ⁊ in vere͂tibus ipſos: noſtra tn̄ littera hꝫ: ad quos verecundant̃. aut in co͂fundentibus ipſos: ⁊ in idem reddit. Nam hoi͂es: quos timemus ob reuerentia͂: verecundamur: ⁊ illi qui no͂ time͂t ob reuerentia͂ ⁊ timore͂ ſeipſos ꝯfundunt: reputant ſe modicos ⁊ prauos in co͂paratione noſtra. In his aute͂ quinꝗ generibus hoi͂um ſi quis paruipendat iraſcu͂tur magis. ¶ Deinde cu͂ dicit.

¶ Et his qui in talibus paruipendu͂t: i quibus turpe eſt ipſis non auxiliari: puta pare͂tes: pueros: vxores: ſubiectos.

¶ Ponit ſcd̃am ꝯſideratione͂. Q꞉ hoi͂es iraſcunt̃ ad eos: q puipendu͂t in talibus: in q̃bus turpe eſt ipſis no͂ auxiliari eos: q puipendunt̃: puta ſi paruipenderet pare͂tes: pueros. i. filios: vxores: ſubiectos: ſiue ſubditos. ¶ Deinde cu͂. d.

¶ Et gratiaꝫ non reddentibus: preter ꝯuenie͂s enim paruipenſio benefacie͂tibus.

¶ Poſtq̃ poſuit ꝯſiderationes: ſm̃ quas hoi͂es iraſcuntur paruipe͂de͂tibus ptine͂tes ad eos: hic redit ad ponendu͂ co͂ſiderationes: ſm̃ quas hoi͂es iraſcuntur: q꞉ puipenduntur in ſeipſis. Et tria facit ſm̃ q tres ꝯſiderationes ponit. Secu͂da ibi. (Et ironiçantibus). Tertia ibi. (Et his q ſunt.) ¶ Prima ꝯſideratio talis. Q꞉ hoi͂es iraſcu͂tur no͂ reddentibus gratiam. Et eſt ro͂: q꞉ paruipenſio eſt p̄ter co͂uenie͂s cum g̊ ſit p̄ter conueniens non reddere gr̃am benefacientibus: q ſic ſe hn̄t: vr̃ paruipendere. Differt au͂t iſta conſideratio ab illa ſuperius poſita: vbi dicebatur: ꝙ hoi͂es iraſcuntur no͂ ꝯ benefacientibus. q꞉ iſta eſt vl̓ior illa: q꞉ reddere gr̃as po͂t eſſe ſine bn̄factione: vel iſta ꝯdiuidit̃ illi: vt gr̃as reddere ſumatur p ſubiectione: qua͂ debent hoi͂es benefacientibus ꝯ benefacere non p retributione: his. n. duobus modis ſatiſfaciemus benefactoribus honora͂do eos: vel retribue͂do eis loque͂do de ſatiſfactione ſm̃ vitam politica͂: vel loque͂do de ſatiſfactio͂e: qua͂ vulg᷒ pcipit. Dein̄.

¶ Et ironizantibus ad ſtudentes. Deſpectiuu͂ enim ironia.

¶ Ponit ſcd̃aꝫ ꝯſideratione͂. ⁊ potiſſime a ſtude͂tibus. i. ad eos: q ſtude͂t circa tale͂ ironiam. Et eſt ro͂: q꞉ q ironiçat̃ vr̃ eſſe q̃d deſpectiuu͂. Eſt au͂t ironia ſpe͂s irriſionis. vn̄ ironice dr̃ loq: q deriſorie loq̃tur. Differt au͂t hęc ꝯſideratio a p̄miſſis: tu͂ q꞉ loq̃tur de ſpa͂li deriſione no͂ ſupius tacta: tuꝫ q꞉ in hac irriſione iportat̃ augme͂tu͂ irę ro͂ne ſtudij: loquit̃. n. h̓ de ironia no͂ qualibet: ſed ſtudioſa. ¶ Deinde cu͂ dic̃.

¶ Et his q ſunt alijs bene firmi: ſi no͂ ⁊ ipſi. Et enim hoc deſpectiuum non dignificare ipſum quibus omnes.

¶ Ponit tertia͂ ꝯſideratione͂. Et tria facit: q꞉ p̄mo ponit co͂ſideratione͂ ipſam: ⁊ aſſignat ca͂m eius. Scd̓o declarat qd̓ dixerat. Tertio epilogat circa d̓terminata. Scd̃a ibi. (Factiuu͂ a͂t irę.) Tertia ibi. (Quib᷒ q̃dem igit̃.) Dicit g̊ p̊: ꝙ hoi͂es iraſcunt̃ his: q ſunt bn̄factiui alijs: ſi no͂ bn̄facia͂t ⁊ ipſis. Et e͂ ro͂: q꞉ h̊ vr̃ ee͂ q̃d deſpectiuu͂ no͂ dignificare ip̄m: ⁊ no͂ bn̄facere ipſi in his: i q̃bus omnes alios dignificat ⁊ beneficiat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Factiuum aut ire: ⁊ obliuio velut ⁊ non nominu͂ exiſte͂s circa modicu͂: paruipe͂ſio͂is. n. vr̃ ⁊ obliuio ſignu͂ eſſe. Propter iniuria͂ q̃de͂. n. obliuio fit: ppter iniuria͂ au͂t paruipenſio eſt.

¶ Declarat qd̓ dixerat. na͂ no͂ dignifica͂t ⁊ obliuiſce͂ti iraſcu͂tur: q꞉ obliuio e͂ factiuu͂ irę: ſic̃ obliuio e͂: q̃ eſt noium. Naꝫ talis obliuio e͂ exn̄s circa modicu͂: q꞉ magis tenem᷒ i me͂te modica͂ oro͂ne͂ q̃ magna͂: ⁊ vnu͂ nom̄ q̃ tota͂ oro͂ne͂. Sꝫ g̊ ſi bn̄facim᷒ alijs bn̄ficia retribue͂da: no͂ ſum᷒ memores noi͂s alicui᷒ co͂puta͂do ipꝫ inter bn̄ficiatos: vr̃ ꝙ valde paru͂ curemus de ip̄o. io͂ ſubdit̃: ꝙ obliuio vr̃ ee͂ ſignu͂ puipe͂ſio͂is: q꞉ fit obliuio pp incuria͂. i. pp no͂ curare de alio: incuria au͂t vr̃ puipenſio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quibus quidem igitur iraſcu͂tur: ⁊ q̃ſo ha-

bentes: ꝛ propter quod dictum eſt.

¶ Epilogat circa determinata. Et duo facit: qꝛ primo epilogat. Scđo q̄ dixerat de ira: adaptat ad artē rhetoricam. 2ᵃ ibi. (Palā aūt quō). Dicit ḡ ꝙ dcm̄ eſt: qbus hoīes iraſcūtur: ꝛ quō ſe hn̄tes iraſcunt̄: ꝛ ꝑꝑ que. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Palam aūt quomodo oportebit vtiqꝫ ipſuꝫ efficere orationes tales: quales exiſtētes iracū de hērēt: ꝛ ꝯtrarios his reos exiſtētes: in qbus iraſcūtur: ꝛ tales qualibus iraſcuntur.

¶ Adaptat q̄ dixerat de ira ad ꝓpoſitū. ¶ Ad cuiꝰ euidētiā notandū: ꝙ dicta de ira duplr̄ deſeruiūt rhetori. Primo ī q̄ntū rhetor ꝑ talia mouet iudicē ad irā. Scđo vō ꝓut oſtēdit aduerſarios eē tales: qbꝰ iudex debeat iraſci: aut palaꝫ eē: quō oportebit ipm oratorē vel rhetorē efficere iudices ꝑ orōnē tales: quales exn̄tes iracūde ſe hūit: ꝛ ēt palaꝫ eſt quō rhetor pōt oſtēdere ꝯrios. i. aduerſarios exn̄tes reos: his. i. ī his: ī qbꝰ iudices iraſcunt̄. ꝛ eē tales: q̄libꝰ iraſcunt̄.

QUoniam aūt iraſci contrariuꝫ eſt ei: qđ eſt miteſcere: ꝛ ira manſuetudini. Sumenduꝫ qualiter ſe habentes mites ſunt: ꝛ ad quos mā ſuete ſe habent: ꝛ ꝑ que miteſcūt.

¶ In parte iſta phs determinat de mititate: vel de māſuetudine: q̄ eſt oppoſita ire. Et tria facit qꝛ p° dat modū ꝓcedēdi circa ipſam. 2° diffinit eā. 3° exeqtur de ipſa. Scđa ps ibi. (Sit itaqꝫ māſuefactio). Tertia ibi. (Si igit̄ iraſcūtur). Dicit ḡ primo: ꝙ qꝛ iraſci ē ꝯriuꝫ ei paſſioni: q̄ eſt miteſcere: ꝛ ira eſt ꝯria manſuetudini: ſic de ira dicebamus: qualr̄ ſe hn̄tes iraſcunt̄: ꝛ qbus: ꝛ ꝑꝑ q̄: ſic de mititate vel manſuetudine eſt ſumendum: vel dicendū: qualiter ſe hn̄tes mites ſunt: ꝛ ad quos māſuete ſe habent: ꝛ propter que miteſcunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit itaqꝫ manſuefactio: deſtitutio: ꝛ quietatio ire.

¶ Deſcribit māſuetudinē vel māſuefactionē dicēs: ꝙ māſuefactio eſt deſtitutio ꝛ q̄etatio ire. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igit̄ iraſcunt̄ paruipendentibus: paruipēſio aūt eſt qđ volūtariū. Manifeſtū ꝙ ex his: nihil horꝫ faciūt: aut inuoluntarie faciunt: aut apparentibus talibus mites ſunt.

¶ Exeqtur de manſuetudine. Et tria facit ſm ꝙ tria ꝓpoſuerat de ipſa. Nā p° oſ̄dit qbus hoīes mites ſunt. 2° q̄lr̄ ſe hn̄tes ſunt mites. 3° ꝑꝑ que miteſcūt. Scđa ibi. (Et hn̄tes aūt ꝯrie). Tertia ibi. (Quietat. n. ira tp̄s). ¶ Circa p̄mū duo facit. qꝛ p̊ oſ̄dit qbus iraſcimur ī q̄dā vl̄itate. 2° exequit̄ que dixerat in ꝑticulari. Scđa ibi. (Et volētibus ꝯria). Dicit ḡ ꝙ ſi hoīes iraſcunt̄ ꝑuipendētibus: ꝛ ꝑuipēſio eſt qđ voluntariū: manifeſtuꝫ eſt: ꝙ hoīes ſunt mites his: q nō faciūt aliqđ horꝫ: q̄ pertinent ad ꝑuipenſionem: aut ſi talia faciūt: faciūt inuolūtarie: aut ēt ſunt mites his q apparēt tales: ꝙ inuolūtarie faciūt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et volentibus contraria eorꝫ: que fecerunt.

¶ Que dixerat vlr̄: ꝯſeqtur ꝑticulariter. Tetigerat autē in vl̄i duo genera hoīum: qbus hoīes ſunt mites: vꝫ: nō paruipēdētes: ꝛ nō volūtarie faciētes. Duo ḡ facit in ꝑte iſta: qꝛ primo ponit conſiderationes de manſuetudine ſūptas ex ꝑte inuolūtarij. Scđo ex ꝑte nō ꝑuipenſionis. Secūda ibi. (Et humiliatis ad ipm̄.) ¶ Circa p̄ᵐ tria facit ſm ꝙ tres ꝯſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et his q ad ſeipſos.) Tertia ibi. (Et his q ꝯfitentur). ¶ Prima ꝯſideratio talis. Qꝛ hoīes ſūt mites volētibus ꝯria eorꝫ: q̄ fecerūt [...] habitū ē nō iraſcunt̄ niſi volūtarie faciētibꝰ. ¶ Dein[de]

¶ Et his qui ad ſeipſos tales: nullus enim ip[ſe] ſeipſum videtur paruipendere.

¶ Ponit ſcđam cōſiderationē: ꝙ hoīes ſunt mites his [...] q ſunt tales eis: q̄les ſunt ad ſeipſos. Et eſt rō: qꝛ null[us ſe] ipſum videt̄ ꝑuipendere. ꝛ dicit vr̄: qꝛ nullus volūtari[e] facit: vn̄ ſi aliquis ſe paruipendit: hoc eſt: qꝛ ignorat ſe [par]uipendere. Unde iſta conſideratio pōt reduci ad cōſide[ra]tiones de inuolūtario: qꝛ quod fit per ignorantiā: inuolu[n]tarie videtur fieri. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et his qui confitentur ꝛ penitent: tanqꝫ e[n] habentes ſatiſfactionem id: quod eſt triſtari [de] factis: ceſſant ab ira.

¶ Ponit tertiam conſiderationē. Et tria facit. Scđo ꝓ[bat] quod dixerat per ſignum. Tertio ꝑ cauſam. Secūda [ibi]. (Signū aūt in ſeruorꝫ). Tertia ibi. (Cā aūt.) Dicit [ḡ ꝙ] hoīes ſunt mites his: q ꝯfitent̄ ꝛ penitent: qꝛ iā vn̄r nō[n vo]luntarie egiſſe. iō ſubdit: ꝙ hoīes id: qđ ē ꝯtriſtari đ fa[ctis] hn̄tes tanqꝫ ſatiſfactionē q̄ iniuriatꝰ triſtat̄. ¶ Dein[de]

¶ Signum autem in ſeruorū caſtigatione. [ne]gantes quidem enim ꝛ contradicentes ma[gis] flagellamus: at confitentes auteꝫ iuſte flag[el]lari ꝛ quietamur ab ira.

¶ Manifeſtat qđ dixerat per ſignū. nam ꝙ hoīes ſunt [mi]tes his: q confitentur ꝛ penitent. poſſumus accipe ſign[um] in caſtigatione ſeruorū: qꝛ ſeruos negatiuos ꝛ contrad[icen]tes magis flagellamus: confitētes aūt iuſte flagellari [qꝛ] ex hoc videntur penitere: quietamus ab ira. ¶ Dein[de]

¶ Cauſa qꝛ irreuerentia ē manifeſta negari [...] reuerentia autem paruipenſio ꝛ deſpect[us]. Quos. n. deſpicimus non reueremur.

¶ Dat cām dicti dicens: qꝛ cā quare negātibus magis [iraſ]cimur: ꝛ ꝯfitentibꝰ ꝑcimus eſt: qꝛ vr̄ q̄dā irreuerenti[a ne]gare: manifeſta aūt irreuerentia eſt ꝑuipenſio: ꝛ deſpe[ctio] qꝛ quos multū deſpicimus: non reueremur. ¶ Deinde

¶ Et humiliatis ad ipſum ꝛ non contradic[enti]bus: vnde enim confiteri minores eſſe.

¶ Ponit conſiderationes ſumptas ex non paruipenſi[o]naꝫ ſi nos iraſcimur paruipēdentibus: ſumus mites n[on par]uipēdētibus. Diuidit̄ aūt hec ps in ꝑtes duas: qꝛ p° p[onit] hꝫ ꝯſideratiōes. Scđo ꝯcludit: ꝙ totalr̄ opꝫ ſumere m[ā]ſuefactionē ex ꝯrijs ire. Scđa ibi. (Totalr̄ aūt ex ꝯri[js]). Scđa ps diuidit̄ in q̄tuor ſm ꝙ q̄tuor ꝯſideratiōes [...] h° pōit. Scđa ps ibi icipit. (Et ſtudioſis). Tertia ibi. ([Et] deꝑcantibꝰ). Quarta ibi. (Et nō ꝯtumeliātibꝰ). ¶ Ci[rca] p̄ᵐ duo facit: qꝛ primo ponit ꝯſiderationē ipam. Scđo [qđ] dixerat manifeſtat ꝑ ſignū. Scđa ibi. (Et aūt ad hum[ilia]tos. Dicit ḡ ꝙ glibet eſt mitis humiliatis ad ſeipſuꝫ [ꝛ non] contradicentibus. Et eſt ratio: qꝛ tales vident̄ ꝯfiteri [mi]nores eſſe: minores autem timent: timentium autem [nul]lus paruipendit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod autem minores timent: timens au[tem] nullus paruipendit: qđ autem ad humiliat[os] ceſſat ira: ꝛ canes manifeſtant non mord[en]tes eos qui reſident.

¶ Manifeſtat qđ dixerat per ſignuꝫ: ꝙ ad humiliatos [ceſ]ſet ira: ſignū eſt: qđ canes faciunt. Manifeſtant. n. ho[mi]nes: qꝛ non mordent eos: qui reſident: vel qui iacēt: [...] enim: ꝙ ſiquis videt canē venientem contra ſeipſuꝫ [hu]miliat

miliat ſe ſedēdo vel iacēdo nō offendit ab eo. ¶ Deīde.

¶ Et ſtudioſis ad ſtudioſos: videntur. n. habe ri in precio: ſed non deſpici.

¶ Ponit ſecundam conſiderationem: ꝙ homines ſūt mites ſtudioſis. i. mites his: qui habent ſtudium ⁊ diligētiaꝫ circa ea. Et eſt ratio: qꝛ apud ſtudioſos videtur quilibꝫ haberi in precio: ⁊ non deſpici ab eis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et depcātib⁹: ⁊ excuſantibus: hūiliores. n.

¶ Ponit tertiā conſiderationem: ꝙ homines ſunt mites deprecantibus ⁊ excuſantibus ſe. Et eſt ratio: qꝛ tales vīr humiliores: propter quod non paruipendunt: ⁊ non deſpiciunt. Intelligendum non eſt hic de excuſatione illa: qua quis negat manifeſta: qꝛ hoc augmentat iram ratione irreuerentię. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non cōtumeliatoribus: neqꝫ ſubſanatoribus: neqꝫ cōtemptoribus: aut nullum: aut nō in bonos: aut nō in tales: quales ipſi.

¶ Ponit quartam conſiderationem: ꝙ homines ſunt mites non contumeliatoribus: ⁊ non ſubſanantibus: neqꝫ cōtemptoribus: quia qui non ſunt tales: non paruipendunt. Et exponit ſe: qualiter non contumeliatoribus: vel nō ſubſanatoribus: neqꝫ contemptoribus homines ſunt mites: quia mites ſunt his: qui non cōmittunt talia in aliqueꝫ: vt qꝛ nullum ſubſanant: aut quia nō cōmittunt talia ī bonos. i. in utiles: vt habet alia littera: qꝛ quilibet turbātur: ſi cōtemnant̄ illi: qui ſunt eis vtiles: vel ꝗ ſunt eis ſimiles: nec qꝛ ſunt quales ipſi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totaliter autem ex contrarijs opꝫ intendere ea: que māſuefaciūt: ⁊ quos timēt: aut verecūdant̄: donec. n. ſic habeāt: non iraſcuntur. Impoſſibile enim ſimul timere ⁊ iraſci.

¶ Concludit ex habitis: ꝙ totaliter opꝫ intēdere ⁊ accipe ea: quę maſuefaciunt ex contrarijs irę. Et duo facit: qꝛ primo ponit talem conſiderationem. Secundo ex tali ꝯcluſione elicit conſiderationes ad propoſitum. Secunda ibi (Et quos timent). Circa quod tria facit ſm ꝙ tres conſiderationes eligit. Secunda ibi. (Sꝫ his qui propter irā). Tertia ibi. (Et reuerentibus). ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ homines ſunt mites his: quos diu timent ⁊ verecūdantur. Et eſt ratio: qꝛ donec homines ſic ſe habent ꝙ timent non iraſcuntur: qꝛ impoſſibile eſt aliqnem ſimul timere: ⁊ iraſci. Si ergo manſuefactio debet ſumi ex contrarijs irę timens: qꝛ nō iraſcit̄: erit māſuetus. ¶ Deīde. c. d.

¶ Sed his qui propter iram fecerunt: aut non iraſcuntur: aut minus iraſcūtur: non. n. ꝓpter paruipenſionem videntur egiſſe. Nullus eniꝫ qui iraſcitur ꝑuipendit. Paruipenſio quideꝫ eniꝫ ſine triſtitia. Ira autem cum triſtitia.

¶ Ponit ſecundam conſiderationem: ꝙ homines his: ꝗ propter iram aliquid fecerunt aut non iraſcuntur: aut minus: aut modicum iraſcuntur. Et eſt ratio: quia irati non videntur egiſſe propter paruipenſionem. nam nullus qui iraſcitur paruipendit. Et dat cauſam huius: qꝛ paruipēſio eſt ſine triſtitia: ira autem cuꝫ triſtitia: vt patet ex habitis: ideo ſi talibus non iraſcimur: ſumus eis mites: qꝛ vt dcm̄ eſt: manſuetudo ſumit̄ ex ꝯrijs irę. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et reuerentibus: ipſos. n. ꝯfiteri mites eſſe.

¶ Ponit tertiam cōſiderationem: qꝛ homines ſunt mites reuerentibus ipſos. Et eſt ratio: quia talibus non iraſcuntur: ex quo apparet: ꝙ homo eſt mitis his: quos timet: vt dicebat in prima conſideratione. Et eſt mitis his: a ꝗbus timetur: vt dictum eſt in hac conſideratione.

Et habentes autē contrarie ei: qđ eſt iraſci: palamqꝫ mites ſunt: puta in ludo: in riſu: in feſto: in ꝓſperitate: in directione: in cōſumatiōe totaliter: in non triſtitia: ⁊ delectatiōe nō ꝯtumelioſa: ⁊ ī ſpe optia.

¶ Poſtq̄ poſitę ſunt ꝯſiderationes: ꝓpter quas hr̄: quibus hoīes ſunt mites. In parte iſta ponunt̄ ꝯſiderationes: ꝑꝑ quas hr̄: qualr̄ ſe hn̄tes miteſcunt. Et duo facit ſꝫ ꝙ duas ꝯſideratōes ponit. Scđa ibi. (Adhuc āt ꝙ lōgo). ¶ Prima ꝯſideratio talis. Qꝛ illi ſūt mites: qui ſe hn̄t ꝯrię ei: qđ eſt iraſci: ideo palā eſt: ꝙ mites ſunt: qui ſunt in ludo: in riſu: in feſto: in ꝓſperitate: in directione. i. in correctione: vt hꝫ alia lr̄a: qꝛ delectabile eſt alios corrigere: vt dcm̄ fuit ī primo lib. cap. de delectatione. ⁊ qui ſunt in conſumatiōe. i. in ſuppletione inopię: vt hꝫ alia littera: qꝛ delectabile ē defectiua conſumare: vel indigentiam ſupplere: vt dictuꝫ fuit in capitulo de delectatione: ⁊ totaliter. i. vlr̄ mites ſūt illi: qui non ſunt in triſtitia: ſed ſunt in delectatione: ⁊ non ſunt in ꝯtumelioſa exn̄tia: vt ꝙ ſint paſſi iniuriā: ſed ſunt in ſpe optima: qꝛ ſperāt multū honorari. Cuꝫ. n. oēs tales non ſunt in iuſtitia: ſunt ꝯrię ſe hn̄tes his: ꝗ ſunt in ira his ꝓpter quod mites ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc aūt quia longo tpe: ⁊ non de nouo in ira entes: quietat enim iram tempus.

¶ Ponit ſcđam ꝯſideratione: ꝙ illi: ꝗ a lōgo tpe: ⁊ non de nouo ſunt entes in ira: ſunt ſe hn̄tes ſicut mites: qꝛ ꝓpter longitudinē tpis ira tollit̄. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quietat enim alterius ira maior.

¶ Oñdit ꝑꝑ quę hꝫ eſſe māſuetudo. Et ſex facit ſm ꝙ ſex ꝯſiderationes circa hoc ponit. Scđa ibi. (Quietat autē.) Tertia ibi. (Et ab alio). Quarta ibi. (Et ſi abſorbeant̄.) Quinta ibi. (Et ſi malus malū). Sexta ibi (Et ſi iuſtū). ¶ Dicit ḡ primo: ꝙ vna de cauſis: ꝑꝑ quā hoīes ſunt mites eſt tp̄s: qꝛ tp̄s quietat iram. ¶ Notandū aūt ꝙ id: qđ eſt a cā māſuetudis eſt rō: q̄re hoīes ſe hn̄t ſicut māſueti: iō h̄ qđ dixit: qetat. n. irā tp̄s. eſt vna ꝯſideratio ad cognoſcēdū ꝑꝑ qđ eſt māſuetudo: ⁊ ē rō eius: qđ dixerat: vꝫ: q̄re a lōgo tpe ⁊ nō de nouo exn̄tes ī ira ſunt mites. ¶ Pōit ſcđaꝫ ꝯſideratione: ꝙ ira: q̄ ē maior reſpectu alteri⁹ qetat irā mitiorē. ꝯtingit. n. ꝙ hoīes ſunt māſueti aliqb⁹ ꝑꝑ maiorē iram: quam habent in alios. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ab illo recepta punitio prius.

¶ Ponit tertiā ꝯſideratione: circa quā tria facit: qꝛ p̊ ponit ꝯſideratione ipſam. Scđo qđ dixerat manifeſtat ꝑ dictuꝫ cuiuſdā poetę. Tertio adducit ad manifeſtationem dicti ſui qđdā exēplū. Scđa ibi. (Propter qđ hn̄). Tertia ibi. (Quale accidit ī Ergophilo). Dicit ḡ p̊: ꝙ qetat iraꝫ recepta ꝑ̇us punitio ab alio. Nā qn̄ aliqs ali⁹ recipit punitiōeꝫ pōt qs ſecure loq irato: qꝛ ceſſauit ira. ¶ Deinde cum dic̄.

¶ Propter quod hn̄ Philocrates dicēte quodam: irato populo cur non reſpondes? Non dū ait: ſed tūc cū aliū videro criminatum. Mites. n. fiunt: cū in aliū irā expenderint.

¶ Cōfirmat qđ dixerat ꝑ dcm̄ cuiuſdā poetę dicens. ꝙ hn̄ dixerat Philocrates. i. ille poeta: ꝗ recitat de quodā dicente: a quo cū q̄reret̄: cur n̄ rn̄des irato pplo? Ait: nō ē tp̄s rn̄dēdi pplo irato: ſꝫ tūc cū videro aliquē criminatū vel cruciatū: erit tp̄s rn̄ſionis: qꝛ hoīes ſunt mites: cum expenderint iram in alium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quale accidit in Ergophilo: magis. n. ſeuiētes q̃ȝ talis rem dimiſit: propterea ꝙ precedēti die Callyſthenis mortem ſententiauerant.

¶ Manifeſtat quod dixerat per quoddam exemplum: vt per ipſam rem geſtam dicens: ꝙ hoc eſt tale: quale accidit in Ergophilo. i. in illa cōtrata: vel in illis partibus: vbi homies fuiſſent magis ſeuiētes ꝯ ſuos inimicos: quā ſeuitiā Callyſtheni temperauerūt. Dimiſerunt. n. hꝰ ſeuitiā: ⁊ nō fuerūt ita ſeui ꝑ ſuos inimicos illi ď Ergophilo: ꝑpterea ꝙ precedenti die ſententiauerāt mortem Callyſthenis: idō expēdentes ſuā irā in alios: quietauerūt ab ira. ¶ Deīn. ⁊c.

¶ Et ſi abſorbeantur.

¶ Ponit quartam conſiderationem: ꝙ homines quieſcūt ab ira: ſi abſorbeantur. i. ſi ſuperuenerit eis magnuȝ diſpēdium: vt hȝ alia littera. videtur enim ip̄a tribulatio ſuperueniens eſſe cā̄ manſuetudinis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi maiꝰ malū paſſi fuerit q̃ȝ irati itulíſſent velut. n. accepiſſe punitionē exiſtimantur.

¶ Ponit quintam conſiderationem: ꝙ homines quieſcūt ab ira: ſi alij: contra quos iraſcunṫ paſſi fuerint maius malum q̃ȝ ipſi irati intuliſſent. exiſtimantur eniȝ velut ſi accepiſſent punitionem. ¶ Notandum autem ꝙ non eſt ꝑ ſe: ꝙ paſſio maioris mali quietat iram: nam per ſe loquendo iratus ſemper vult ſentiri: ideo niſi ſciatur: ꝙ ab eo fiat vindicta ⁊ punitio non ſatiſfacit irato per ſe loquendo: tñ quia homines ex malo aliorum mouentur ad miſericordiam: compatiens iratus ei qui iraſciṫ ex compaſſiōe maioris mali quieſcit ab ira. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi iuſtuȝ facere putauerit: ipſi ⁊ iure pati. Nō fit. n. ira ad iuſtum. Non. n. adhuc preter conueniēs putāt pati. Ira autem hec erat.

¶ Ponit ſextam conſiderationem. Et duo facit: qȝ primo ponit conſiderationeȝ. Scḋo ex eo: qḋ dixerat: concludit quędam de ira. Secūda ibi. (Propter qḋ ſermōe). Dicit ergo ꝙ homines tepeſcunt ab ira: ſi putauerint iniuſtum facere ⁊ iure pati. Et eſt rō: qȝ ira non fit ad iuſtum: dictuȝ enim fuit: ꝙ ira eſt propter paruipenſionem non conuenientē: ira aūt h erat vilipēdi. i. ꝑter ꝯueniēs. ¶ Deinde ⁊c.

¶ Propter quod ſermōe oportet preobiurgare. Indignantur. n. minus ſerui: qui ⁊ flagellātur. Si non percipi putent: ꝙ propter ſe: ⁊ ꝓ quibus patiebantur.

¶ Ex eo qḋ dixerat iram non fieri ad iuſtum: concludit de ira: ꝙ in omni punitione ſm̄ iraȝ oportet preobiurgare et increpare ſermone: qȝ qui puniunt ſemper oportet vt puniant ſm̄ rationem aliq̃ȝ: vt dicit alia littera: in ponendo autem hanc illationem duo facit ph̄s: qȝ primo ponit illationem ipſam. Secundo manifeſtat eam. Secunda ibi. (Indignantur enim minus). Circa quod duo facit ſm̄ ꝙ dupliciter manifeſtat dictam illationem. Secūda ibi. (Ira. n. ſingularium). Una enim ratio quare iratus vult ſemper obiurgare ſermone eſt: ꝙ iratus appetit dolorem ⁊ indignationem in contrario: ſiue in eo: contra queṫ iraſcitur. Indignantur enim minus: qui flagellantur: ⁊ etiā alij contra quos ira exercetur: ſi non putent percipi: ꝙ ꝑpter ſe: ⁊ pro quibus patiebantur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ira. n. ſingularium eſt: palam aūt ex diffinitione: propter quod recte in poeſi factū ē: dixiſſe Ulyſſem vrbium ꝑdatorem tanq̃ȝ non punitus: niſi ſciat: ⁊ a quo: ⁊ pro quo.

¶ Adducit ſecundam rationem ad oſtendendum: q̃re iratus vult obiurgare ſermone. Sumitur autem iſta ra[...] ex eo: ꝙ iratus vult ſentiri. Duo ergo facit ph̄us in pon[...]do rationem iſtam: qȝ primo ponit ipſam rationem. Se[...]cundo ex hoc infert: ꝙ in ſenſibilibus non iraſcimur. Se[...]cūda ibi. (Quare neqȝ in alijs). Continueṫ aūt ſic. Be[...] dico: ꝙ iratus vult preobiurgare ſermone: quia ira eſt [ſin]gularium: vt patet ex diffinitione. ſic ergo iraſcitur ira[tus] ſorti ⁊ nō homini in cōmuni: ita appetit: ꝙ ſortes ⁊ ille [...] iraſcitur: puniatur: ⁊ ideo vult increpare ſermone: vt [ſer]moneȝ ſentiatur ira. Unde in alia littera haheṫ: ꝙ ira [...] exercetur erga quemlibet: niſi ſentiat quid eſt ira circ[a] lum: ⁊ non circa alium: ideo recte factum eſt: quod qui[...] poeta in ſua poeſi dixit. i. nominauit Ulyſſem predato[rem] vrbiū: vt ſic obiurgans ſermōe Ulyſſem eſſet manife[...] quare dictus Ulyſſes puniret: vt qȝ ꝑdabaṫ vrbes. ho[c] dicebat tanq̃ȝ non ſit punitus Ulyſſes: niſi ſciat a quo [⁊ pro] quo puniaṫ: qȝ ira ſemꝑ vult ſentiri. ¶ Deinde cū d[icit].

¶ Quare neqȝ alijs quicunqȝ nō ſentiūt iraſ[cun]tur: neqȝ mortuis adhuc: vel paſſis extrem[um] ⁊ nō dolituris: neqȝ ſentiētibus: ꝙ irati app[e]tant: propter quod bene de Hectore mor[tuo] poeta quietare volens Achillē ab ira. Sur[dam] vtiqȝ terram cruciat iratus.

¶ Concludit ex habitis: ꝙ in ſenſibilibus nō iraſcimur [...] duo facit: qȝ p̄ᵒ facit qḋ dcm̄ ē. Scḋo quę dixerat de m[an]ſuetudine adaptat ad artem rhetoricā. Scḋa ibi. (P[alam] igitur). Dicit ergo ꝙ qȝ iratus vult ſentiri: hoies non [ira]ſcūtur alijs rebus: quę non ſentiūt: vnde non adhuc [...] vlterius iraſcūtur mortuis: velut paſſis extremū: q[uia] nō pñt vlterius pati: vñ nō iraſcūtur eis velut nō doli[turis] neqȝ ſentiētibus: ꝙ irati appetāt: qȝ volūt ſentiri: ide[o] dixit poeta de Hectore mortuo: volēs aūt quietare A[chil]lē ab ira ait. Surdaȝ terrā cruciat iratus: q̄ſi dicat fru[ſtra] iraſceris Achilles: qȝ iaȝ Hector eſt ſurda terra: ⁊ cru[ciari] non poteſt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Palaȝ igitur: ꝙ manſuefacere volētibu[s ex] his locis dicendum. Ipſos quidem ꝓcurā[...]ri tales. quibus autē iraſcuntur aut terrib[iles] aut reuerentia dignos: aut gratioſos: aut in[uo]luntarios: aut dolentes de factis.

¶ Adaptat quę dixerat de manſuetudine: dicens pal[am] ꝙ volentibus manſuefacere ex his locis eſt dōm: q[uia] [di]ctis conſiderationibus debent vti. Nā rhetores ſi vol[unt] [pro]uocare aliquos ad mā̄ſuetudinē reſpectu alioꝝ ꝓcur[ant] ſos: qbus alij iraſcuntur fieri tales. i. eſſe tales: ⁊ oſtēd[unt ta]les: circa quos fiant manſueti: vt qȝ terribilibus ⁊ reue[ren]tia dignis: ⁊ gratioſis: ⁊ inuolūtarijs: ⁊ dolentibus ď f[actis] ſumus mites: vt pȝ per habita: ideo rhetores ꝓuocā[...] quos ad manſuetudinem erga aliquos: quibus iraſc[...] nec ceſſat ira contra illos: oſtendūt eos eſſe aut terribi[les] aut reuerentia dignos: aut alios: ad quos nō fit ira.

Quos autem amant: ⁊ odiunt: propter quid amicitia ⁊ amar[e] [dif]finientes dicamus.

¶ Scḋm continuationem ſuꝑius [...] ph̄s in hac parte determinat de amo[re ⁊] odio. Circa quod duo facit: qȝ primo co[nti]nuat ſe ad dicenda. Secundo exequitur de intento. S[ecunda] ibi. (Sit vtiqȝ amare). Dicit ergo ꝙ diffinientes am[ici]tiaȝ ⁊ amare dicamus: quos homines amāt: ⁊ quos od[iunt] ⁊ ꝑpter quid amant ⁊ odiunt. ¶ Deinde cum dici[t].

¶ Sit itaq[ȝ]

¶ Sit itaqʒ amare velle alicui: que putat bona illius gratia: ſed non ſui: ⁊ ſm poſſe actiuum: eſſe boꝝ amicus: aut borum. Amicus autem eſt qui amat: ⁊ econtra amatur: putantur amici eſſe: qui ſic habere putantur adinuicem.

¶ Exequitur de intẽto. Et duo facit: qꝛ primo determinat de amore. Scdo determiat de inimicitia: ſiue de odio. Secũda pars ibi. (De inimicitia). Ordo aũt partium patet: qꝛ amor eſt prius odio: vt ſupius dicebaẽ. ¶ Circa pmuʒ tria facit: qꝛ pmo diffinit amorẽ ⁊ amicitiã. Scdo ex diffinitionibus datis ꝯcludit de amicis: ꝙ ſimul ꝯgaudẽt bonis ⁊ ꝯdolẽt malis. Tertio ponit ꝓpoſitiones de amore ⁊ amicitia. Scda ps ibi. (His aũt ſuppoſitis). Tertia ibi. (Et qbus iaʒ eadeʒ). Dicit ğ primo: ꝙ amare ꝯuenit velle alicui ea: quę putat bona. Et hoc gratia illius .i. amati: ſʒ non ſui: ⁊ ſm poſſe actiuum eſſe boꝝ. Nã ꝓprie ille amat aliũ: qui vult ei bona propter ſe: ⁊ ſm ſuum poſſe procurat ei illa bona cõſequenter cum dicit. (Amicus aũt eſt.) diffinit quid eſt amicus dicens: ꝙ amicus eſt qui amat: ⁊ econtra qui amatur. addit .n. amicitia ſuper amoreʒ mutuitatẽ. Eſt .n. amicitia amor mutuus: ideo ſubdit: ꝙ amici putant: qui ſic putantur haberi adinuiceʒ: vʒ qꝛ vnus diligit alium ⁊ econuerſo. Nam ſine tali cõuerſione põt eẽ aliqs amor: ſed non amicitia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ His aũt ſuppoſitis neceſſe amicũ eſſe cõgaudẽtem bonis: ⁊ condolẽteʒ triſtibus: nõ ꝓpter aliquid alterum: ſed propter illum: factis eniʒ his: que volunt: gaudent omnes: cõtrarijs autem triſtantur. Quare voluntatis ſignum triſtitie ⁊ delectationes.

¶ Ex diffinitionibus datis concludit de amicis mutuum gaudium quantum ad bona: ⁊ mutuam triſtitiam quantum ad mala: dicens ꝙ his ſuppoſitis neceſſe eſt amicum eſſe cõgaudentẽ bonis amici: ⁊ condolentẽ triſtibus ipſius. Et hoc non ꝓpter aliqd alteꝝ: ſed ꝓpter illum .i. ꝓpter amicũ. Et eſt rõ: qꝛ factis his: quę volũt omnes gaudent. factis aũt contrarijs triſtantur. cum ergo vnus amicus amet alium ⁊ amare ſit velle bonũ: cuʒ vni amico bonum accidit: fit quod vult alter amicus: ꝓpter quod gaudet. Cũ ãt nõ tale bonum ſic fit contrarium: vt ſi fiat maluʒ: triſtaẽ alter amicus: qꝛ fit ꝯriũ eius: quod vult: iõ concludit: ꝙ ſignum voluntatis bonę .ſ. ſiue ſignuʒ beniuolentię vt habet alia littera ſunt delectationes ⁊ triſtitia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibus iam eadeʒ bona ⁊ mala: ⁊ q eiuſdem amici: ⁊ qui eiſdem inimici: eadem enim hos velle neceſſe. Quare q ea que ſibi alij vult huic videtur amicus eſſe.

¶ Ponit ꝓpoſitiões de amore ⁊ amicitia. ¶ Ad cuius euidentiã notandũ: ꝙ lʒ circa quãlibʒ paſſionẽ ſint tria dicẽda: vʒ qualr diſpoſiti ſunt in tali paſſione: ⁊ qbus: ⁊ ꝓpter quę: tñ qꝛ amicitia videẽ eſſe relatio equipantię: cũ amicꝰ ſit alter ipſe: ſi dicatur quibus hoĩes ſunt amici: leue erit videre: qualr ſe habentes amici ſunt. In determinãdo autem de amore: vel de amicitia duo facit: qꝛ primo venaẽ quibus hoĩes ſunt amici. Scdo oſtendit ꝓp quę habʒ eſſe amor ⁊ amicitia. Secũda pars ibi. (Facta aũt amicitię). Amici aũt quantum ad pñs tripl̕r poſſunt comparari adinuicem. Primo ratione dilectionis: qꝛ vnus vult bonuʒ alteri: ⁊ facit ſi poteſt. Scdo ratione complacẽtię: qꝛ minus delectat viuere ⁊ cõmorari cum altero. Tertio rõne ſimilitudinis: qꝛ amicus: vt dcm̃ eſt: eſt alter ipſe. Tria ergo facit: qꝛ primo venatur conſiderationem ad cognoſcenduʒ quibus ſumus amici ex parte dilectionis. Secundo ex parte complacentię. Tertio ex parte ſimilitudinis. Secunda ibi. (Adhuc aũt delectabiles). Tertia ibi. (Et ſimiles). In ponendo autem conſiderationem ſumptam ex parte dilectionis ad cognoſcendum: quibus ſumus amici duo facit. Et primo ponit huiuſmodi conſiderationes magis confuſę. Secundo ponit eas magis diſtincte. Secũda ps ibi. (Et quoſcunqʒ putant). Dilectio aũt ſiue amor: vt dicebatur ſuperius: eſt idem ꝙ velle bonum: ⁊ ſm poſſe facere illud. In ponendo aũt tales conſiderationes duo facit: quia primo ponit conſideratiões ſumptas ex parte beniuolentię. Secundo ex parte beneficentię. Secunda ibi. (Et eos qui fecerunt bene). ¶ Circa primum duo facit: qꝛ primo ponit dictas conſiderationes. Secundo aſſignat rationem eius: qđ dixerat. Secunda ibi. (Eadem autem hos). Ponit autem primo tres conſiderationes: quarum prima eſt: ꝙ illi ſunt amici: quibus iam ſunt eadem bona ⁊ mala. Secunda talis: ꝙ illi ſunt amici: q ſunt amici vnius ⁊ eiuſdeʒ. Tertia talis: ꝙ illi ſunt amici: qui eiſdẽ ſunt inimici. Conſequenter cum dicit. (Eadem enim). Subdit rationem: ꝙ hos eſt neceſſe eadem velle. Nam cũ quilibʒ velit bona ⁊ mala: eadem volunt ⁊ qui ſunt eidẽ amici: quia quilibet reputat ſibi bonum iſtius amici eadeʒ volunt: ſic etiam qui ſunt eidem inimici: quilibet ergo iſtoꝝ vult aliter: quod vult ſibi: cum velit bonum alteri: quia illud reputat bonum ſibi. et hic vnus videẽ eſſe alteri amicus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et eos q fecerunt bene amant: aut ipſis: aut eis: quos cordi hñt: aut ſi fuerunt magne: aut ꝓmpte: aut in talibus tꝑibus: ⁊ ipſoꝝ gratia.

¶ Ponit conſiderationes ſumptas ex parte beneficentię dicens: ꝙ homines amant eos: qui benefecerunt: aut ipſis: aut eis quos habent cordi: id eſt quos amant. Et hoc ſi huiuſmodi benefactiones fuerunt magnę: aut promptę: aut in talibus temporibus: in quibus multum indigent: ⁊ ⁊ etiam ſi fuerit ipſorum gratia. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et quoſcunqʒ putãt velle bene facere: ⁊ amicorum amicos: ⁊ amantes: quos ipſi diligũt: ⁊ dilectos a dilectis ſibi.

¶ Ponit conſiderationes ex parte beneficentię ⁊ beniuolentię: quas poſuerat magis confuſe: ponit magis particulariter ⁊ magis diſtincte. Et duo facit: quia primo ponit huiuſmodi conſiderationes ex parte beniuolentię. Secũdo ex parte benefactionis. Secunda ibi. (Adhuc autem beneficos.) Beniuolentia quę inter aliquos eſſe ponitur: vel quia ſunt eidem amici: vel eidem inimici: ideo duo facit: quia primo particulatim ponit modos: ſm quos plures amicantur eiſdem. Secundo prout inimicãtur eiſdẽ. Secunda ibi. (Ex eiſdem inimicos). Dicit ergo ꝙ homines diligunt eos: quos putant velle benefacere eis: vl̕ amicis ſuis: ⁊ diligunt amicos amicoruʒ: ⁊ amantes eos: quos ipſi diligũt: ⁊ dilectos a dilectis ſibi. Ex qbus verbis vult habere: ꝙ amici vel dilectores eorundem ſunt amici ⁊ dilectores inter ſe: ꝓpter quod oĩa iſta hic diſtincte ⁊ ſeriatĩ poſita ꝯgreganẽ in illa conſideratiõe ſupius dcã: ꝙ amici eiuſdem ſunt amici inter ſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ex eiſdem inimicos. Et odientes quos ipſi odiunt: ⁊ eos qui habentur odio ab his: q odiuntur a ſe. Omnibus enim his eadeʒ bona videtur eẽ ⁊ ſibiipſis. Quare velle que ipſis bona: qđ quidem erat amici.

¶ Ponit ꝯſiderationes ex pte inimicitię dicēs: ꝙ hoīes diligunt inimicos eiſdem: qbus inimicant: ⁊ ēt diligūt odiētes illos: quos ipſi odiunt: ⁊ eos q hn̄r odio ab eis: q odiuntur a ſe. Et eſt rō: qꝛ oībus his vident eadē eſſe bona: ⁊ ſibi ipſis. Nā ſi duo odiunt aliquē: qđ eſt bonū vni: vr̄ eſſe bonū alteri. opꝫ ḡ hoīes velle bona ipſis odientibus: qđ ipſi odiunt: quod erat eſſe amici: ideo tales amici ſunt. Apparet autē: ꝙ omnia hęc dicta particulariter congregantur in illa cōſideratione: ꝙ inimici eiuſdem inter ſe amicantur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc beneficos in pecunias ⁊ ſalutem: ꝓpter qđ liberales: ⁊ fortes honorant.

¶ Oñdit qūo benefactores diliguntur. Et qꝛ ipm̄ effugere malum eſt quoddā bonum: ideo duo facit: qꝛ primo facit nos diligere eos: qui verbis benefaciunt. Scđo ex h̄ oſtēdit nos diligere ipſos iuſtos. Nā iuſtus eſt ille: q alios nō damnificat: ꝙ ſꝫ reputationē eſt aliquo modo bn̄facere. Scđa ibi. (Et iuſtos tales). Dicit ḡ ꝙ hoīes diligunt bn̄ficos i pecunias ⁊ in ſalutē: pp qđ hoīes honorāt ⁊ diligūt liberales: qꝛ ſunt bn̄fici q̄tum ad pecunias: ⁊ honorāt ⁊ diligunt fortes: q ſunt bn̄fici q̄tū ad ſalutē corporalē: qꝛ per fortes liberantur a periculis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iuſtos tales aūt putant non ab alijs viuētes: tales autem qui ab operando: ⁊ horuꝫ qui ab agricultura: ⁊ aliorum qui ipſam operantur maxime.

¶ Oſtendit ipſos iuſtos eē diligibiles. Et quatuor facit ſm ꝙ quatuor conſiderationes ponit ſe hn̄tes per ordinem. Scđa ibi. (Et tempatos). Tertia ibi. (Et eos). Quarta ibi. (Et qb⁹ volumus). ¶ Prima ꝯſideratio talis: ꝙ nos diligimus iuſtos: ⁊ exponit q ſunt hꝯ iuſti: qꝛ hoīes eſſe putāt tales iuſtos: q non ſunt viuentes ab alijs. i. qui non viuunt de rapina dānificando alios. Tales aūt ſunt: q viuūt ab opando: ⁊ potiſſime illi: qui viuūt de agricultura: qꝛ tales non vn̄r damnificare alios: ⁊ inter alios maxime diligimus ſm iſtū modū dilectionis eos: qui ipſimet operantur: qꝛ tales minime vn̄r dānificare. Seqtur aūt vt plane pꝫ iſta ꝯſideratio ex p̄cedenti ꝯſideratiōe: qꝛ ſi diligimus bn̄ficos: diligim⁹ iuſtos inq̄tm̄ nos n̄ dānificāt. ¶ Deide.

¶ Et temperatos: quia non iniuſti.

¶ Ponit ſcđaꝫ ꝯſiderationē: ꝙ nos diligimus temperatos qꝛ tales non videntur iniuſti. vnde iſta conſideratio ſequitur ex cōſideratione imediate p̄cedenti. ¶ Deide. c. d.

¶ Et eos qui ſine negocijs propter idem.

¶ Ponit tertiā conſiderationē: ꝙ nos diligimus eos: q ſūt ſine negocijs. i. qui nō intromittunt ſe de factis noſtris iniuriando nobis: vnde alia lr̄a hꝫ loco huius ſine negocijs nemini iniuriatores. Et hoc pp idem . i. propter eandem cām: vt qꝛ tales nō vn̄r iniuſti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibus volumus amici eſſe ſi videantur volentes. Sunt aūt tales boni ſm virtutem ⁊ bene probati: aut in omnibus: aut in optimis: aut in his: que admirantur ab eis ipſis: aut in qbus admirantur ipſos.

¶ Ponit quartam ꝯſiderationē: ꝙ nos diligimus eos: qb⁹ volumus eſſe amici: ſi videantur volētes amicitiā nr̄am. Et exponit ſe: ꝙ tales ſunt boni ſꝫ veritatē vn̄ ꝓbati aut moribus: aut in optimis: hoc eſt in his: quę admirantur ab ipſis: vel in his: in quibus alij admirant ipſos. nā talia ſunt optima ⁊ excellentia. Nā ſm optima: vt ſm virtutes admiramur alios: ⁊ alij admirant nos: ex quo vult hr̄e: ꝙ vlr̄ virtuoſi ſunt diligibiles. Seqtur aūt hęc cōſid[illegible] aliquo mō ex p̄miſſis. naꝫ ſi iuſti ſunt diligibiles ſunt [illegible] vtuoſi: qꝛ in iuſtitia ꝯtinetur quodāmodo oīs virtus.

¶ Adhuc delectabiles ſimul cōu[illegible]ri: ⁊ ꝑ diē ſimul cōmorari. Ta[illegible] aūt tractabiles ⁊ nō arguitiu[illegible] catoꝝ: ⁊ non litigioſi: neqꝫ cri[illegible]noſi. Omnes. n. tales pugnā[illegible] pugnātes autē ꝯtraria vn̄r v[illegible]

¶ In parte iſta venatur phs conſiderationes ad cog[illegible]dū: qbus volumus eſſe amici ex pte ipſius complac[illegible] ſiue delectatiōis. Et duo facit: qꝛ primo dicit: ꝙ vol[illegible] eſſe amici his: cū qbus delectamur: ⁊ enumerat ſuc[illegible] qui ſunt tales. Scđo ſerioſe exequit de eis. Scđa ibi. (Et idonei). Dicit ḡ primo: ꝙ adhuc pręter ea: quę dicta [illegible] nos diligim⁹ delectabiles ſimul ꝯuerſari: ⁊ ꝑ diē ſim[illegible] morari. i. diligimus eos: qui ſunt delectabiles ad ꝯu[illegible]dū ⁊ cōmorandū cū eis ꝑ diē: ſiue ꝑ tp̄s: ⁊ exponit ſe[illegible] tales ſunt hoīes tractabiles: q nō ſunt arguitiui pec[illegible] nō ſunt litigioſi: non ſunt criminoſi. ſ. ſeditioſi ⁊ ꝓdi[illegible] vt ſonat alia littera. Et ſubdit cām: qꝛ omnes tales v[illegible]tur pugnantes: pugnantes autem videntur velle co[illegible] ideo non ſunt amicabiles. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et idonei deridere ⁊ ſufferre: ad eādem ſtudent ambo e vicino potentes rideri: ⁊ [illegible]uiter irridentes.

¶ Exequitur ſerioſe de amicabilibus pp amicabilem [illegible]uerſationē. Ponit aūt octo ꝯſiderationes circa hęc [illegible] incipiunt patebit in ſententiādo. ¶ Prima ꝯſider[illegible]lis: ꝙ delectabiles ſunt idonei deridere: vt illi: qui ꝯ[illegible] ⁊ placabiliter ſciunt ludere: ⁊ etiaꝫ idonei ſufferre [illegible] modo debito ſciunt portare ludum. Et eſt rō: qꝛ am[illegible]les. ſ. ſcientes ludere ⁊ ſupportare ludos: ſiue potē[illegible]deri: ⁊ ſuauiter irridētes: ꝙ ex vicino. i. ex ꝓpinquo [illegible] ad eandē: vt ad delectabilr̄ ꝯuiuēdū. ¶ Deinde c[illegible]

¶ Et hoꝝ maxime: que timent non in eſſe.

¶ Ponit ſcđam ꝯſiderationē: ꝙ hoīes diligunt lau[illegible] bona inexiſtentia. i. quę exiſtunt in eis: ⁊ maxime ſi [illegible]na ſint de numero illorum bonorum: quę timent ſi[illegible] ineſſe: qꝛ propter talem laudem accipiunt fiducia[illegible]beant dicta pro bona. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et mundos circa viſum: circa veſtitum [illegible]ca totam vitam.

¶ Ponit tertiā ꝯſiderationē: ꝙ hoīes diligūt mūdos [illegible] viſū: vel forte eſt littera corrupta: ⁊ dꝫ dicere circa v[illegible] ⁊ circa totā vitā. Nā qui circa victū ſunt imundi: v[illegible] q volunt videre turpia: vel aliquo alio modo non [illegible]lectabiles. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non exprobatores: neqꝫ peccatorū: [illegible] beneficiorum: vtriqꝫ enim arguitiui.

¶ Ponit quartā conſiderationē: ꝙ hoīes diligunt n[illegible] probatores peccatoꝝ: neqꝫ beneficioꝝ. Et eſt rō: qꝛ [illegible] . i. exprobator vel improperator tam peccatoꝝ q̄ b[illegible]cioꝝ arguitur: ſiue deprehenditur: vnde non eſt de[illegible]lis ad conuiuendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et nō meditatores maloꝝ: neqꝫ ſeruati[illegible] poſitionū: ſꝫ facere placabiles. Quales [illegible] qꝫ extimauerint eē ad alios: ad ipſos puta[illegible]

¶ Ponit quintam: ꝙ homines diligunt nō memo[illegible] impoſitionum: vt eos qui obſeruant in corde mala[illegible]

poſi[illegible]

poſita:ſed diligunt facile placabiles:⁊ eſt ratio. Et quādo ſumpſerunt experimentum de aliquibus:ꝙ ſint placabiles ad alios diligunt eos:⁊ quales extimauerunt eos eſſe ad alios:tales eos putant eſſe ad ſeipſos. ¶ Deīde cū dic̄.

¶ Et non in aliquo:quos neqꝫ ſciētes:neqꝫ ꝓximoꝝ mala: neqꝫ ſua bona: bonꝰ.n. hoc agit.

¶ Ponit ſextam cōſideratonē:ꝙ hoīes diligunt nō maliloquos.ideſt nō male loquētes:⁊ nō loquētes mala.ideſt non ſcrutantes mala.vnde alia lr̄a habꝫ:neqꝫ inueſtigatores malitię.Nā ſi hoīes volūt ab alijs diligi:nec debēt dicere mala ꝓxioꝝ:nec ſua:nā q dicit mala ſua eſt argᵐ ꝙ dei facli dicat mala alioꝝ: ſed ſemꝑ dꝫ dicere bona:nō ꝑ modū iactantię:ſed vt alios trahat ad bonū.i.ad dilectionē ſui.nam bonus hoc agit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et n ꝯ tendētes iratis:neqꝫ ſtudentibus:pugnantes enim qui tales.

¶ Ponit ſeptimā cōſideratonē:ꝙ hoīes diligunt non cōtra tendentes.ideſt nō cōtradicētes iratis:neqꝫ contradicunt ſtudentibus.ideſt ſtudioſis erga aliquid.nā delectabile eſt cōuerſare cū eis:qui ſciunt ſupportare iratos:⁊ nō contradicūt hominibus in rebus illis:erga quas habēt curā ⁊ ſtudiū.⁊ eſt ratio:quia qui ſunt tales:vident̄ pugnantes:ꝑꝑ qđ nō eſt delectabile eis cōuiuere. ¶ Deide cū.d.

¶ Et qui ad ipſos ſimiliter habent velut admirantes ipſos: ⁊ ſtudioſos exiſtimantes: ⁊ gaudentes ipſis: ⁊ hoc maxime paſſos: circa que maxime ipſi volunt: aut in admiratione eſſe: aut ſtudioſi videri eſſe:aut delectabiles.

¶ Ponit octauā cōſideratonēꝫ:ꝙ hoīes diligunt eos:qui ſimilr̄.i.qui iſto modo ſe habēt ad ipſos:ꝙ ſunt velut admirantes ipſos:⁊ ēt non diligunt exiſtimantes ſtudioſos.ideſt eos qui habēt curam de eis:⁊ ſtudent circa eos:⁊ diligunt gaudentes ipſis:⁊ maxime paſſos.ideſt gaudētes circa ea:quę ipſi volunt:aut eſſe in admiratione:aut volunt videri eſſe ſtudioſi circa illa:aut volunt videri delectabiles:⁊ qꝛ delectant̄ in illis:qui enī in talibus cōgaudent:homines diliguntur ab illis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſimiles ⁊ eadē exercentes:ſi nō moleſtēt neqꝫ ab eodē ſit vita:fit enī ita figulus figulo.

¶ Ponit cōſiderationes ad cognoſcendū.quibus homīes amicant̄ rōne ſimilitudinis.Et duo facit:qꝛ primo ponit huiꝰ cōſiderationes.Scđo talibus conſiderationibus annectit ꝯſiderationes alſ.Scđa ibi.(Et ad quos ira.)Circa primū duo facit ſm ꝙ duplicē ſimilitudinē aſſignat:ſꝫ quā hoīes cōſueuerunt diligere.Prima enī ſimilitudo ſumitur ex parte actiōis exterioris.Scđa vero ex parte deſiderij interioris.Scđa pars ibi.(Et eadē deſiderantes.) Dicit ergo ꝙ hoīes diligunt ſuos ſimiles exercētes eadē quę ipſi exercent:ita tamē ꝙ huiꝰ exercentes non moleſtant eos:neqꝫ ab eodē lucro ſit vita ipſoꝝ:fit enī ita cuꝫ figulus comparatur ad figulū.Nā vnꝰ moleſtat aliū accipiendo lucrū eius:⁊ nō ſe diligunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et eadē deſiderantes.que ꝯtingit ſimul participare ipſos. Si aūt nō idē ſit accidendum.

¶ Ponit ſcđam conſideratonē:ꝙ hoīes diligunt deſiderantes eadem:quę ipſi deſiderant:ſi illa eadē contingunt ipſos participare ſimul:ita ꝙ vnus non moleſtet aliuꝫ:qꝛ ſi ea non ſic participat:accidit ſic ideꝫ ſicut accidebat ꝑus ꝙ figulus non diligebat figulum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ad ita ſe habent:vt non verecundētur ea: que ſunt ad gloriam non deſpicientes.

¶ Annectit iſtis conſiderationibus alſ ꝯſiderationes. Et duo facit:qꝛ ꝑmo annectit cōſiderationibus dictis cōſiderationes ſumptas ex cōuerſatione in vita. Scđo annectit conſiderationes ſumptas ex rōne amoris. Scđa ibi.(Et his qui ſimilr̄ ſentētiādo apparebit.) ¶ Prima cōſideratio talis:ꝙ hoīes diligunt eos:qui nō verecundant̄ dicere ea quę ſunt ad gloriā eoꝝ:⁊ non ſunt deſpicientes talia:ſꝫ approbantes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ad quos nō verecūdant̄ ea:q̄ ad ꝟitatem.

¶ Ponit ſcđam cōſideratoneꝫ:ꝙ hoīes diligunt ad quos verecundant̄ ea:quę ad veritatē conſocios turpiū ⁊ verēdorū ſuoꝝ:quia ſi talia non manifeſtaſſet eis nō eſſet idē ꝙ ipſi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ad quos in amore honoris ſunt.

¶ Ponit tertiā conſideratonē: ꝙ homines diligunt eos: ad quos ſunt in amore honoris.ideſt a quibus amant honorari. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et a quibus celari volunt: ⁊ non inuidiā pati. Hos amant:aut volunt amici eſſe.

¶ Ponit quartā ꝯſideratonē:ꝙ ille qui vellet celare bōa ſua alteri:ne ille ad inuidiā motus indignaret̄ contra ipꝫ: ſignū eſſet:ꝙ eius amicitiā multū ꝺſideraret.ideo ſubdit ꝙ hos a quibus hoīes celari volunt:aut amant:aut volūt amici eſſe eis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cum quibus vtiqꝫ bona ſimul egerunt: ſi non debeant ipſis fore mala maiora.

¶ Ponit ꝯſideratonē q̄ntā:ꝙ hoīes diligunt eos:cū q̄bus egerunt bona ſimul:⁊ non debeant fore ipſis maiora mala:qꝛ aliq̄n ꝓpter malū:qđ incurrūt aliqui occaſione aliorū:habent eos odio:etiā ſi multa bona ⁊ multas conſolationes habuerunt cum illis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et his qui ſimiliter: ⁊ abſentes: ⁊ preſentes diligūt:ꝓpter quod: ⁊ eos qui circa mortuos ſunt:tales omnes diligunt. Et totaliter eos: q valde amatores amicorum: ⁊ non delinquentes:maxime enim amāt bonoꝝ amare bonos.

¶ Ponit conſiderationes ſumptas ex rōne amoris diligimus autē hoīes.ꝑmo ſi excellenter diligunt.ſcđo ſi nō ficte diligunt.tertio ſi ſocialr̄ conuerſant̄:⁊ nolīt a nobis timeri.ideo circa hoc ponit tres conſiderationes. Secūda ibi.(Et non fictos.) Tertia ibi.(Inter vero timidos.) ¶ Prima cōſideratio talis:ꝙ hoīes volūt eſſe amici his qui ſimiliter diligunt abſentes ⁊ ꝑſentes:ꝓpter qđ hoīes diligunt omnes:qui ſunt tales circa mortuos. Uidentur enī tales valde diligere: ⁊ diligere amicos ꝓpter ſeipſos: ſi poſtq̄ꝫ mortui ſunt non deſinunt eos diligere:cum ſciat eos non amplius ſibi ſm vitam politicam profuturos.iđ ſubdit:ꝙ totaliter.ideſt vniuerſalr̄ hoīes diligunt eos:qui ſunt valde amatores amicoꝝ:⁊ non ſunt derelinquentes amicos ſuos:⁊ quia tales maxime amant:qđ eſt bona cōditio:ideo boni moris eſt eos amare: quia bonorum eſt amare bonos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non fictos ad ſeipſos. Tales auteꝫ ⁊ qui mala ſua dicunt. Dictum enim ꝙ amicos que ad gloriam non verecundamur. Si igitur qui verecundantur non amant:qui non verecundantur amanti aſſimilantur.

¶ Ponit ſcđam cōſideratonē:ꝙ homines diligūt hoīes non fictos ad ſeipſos.nam qui eſt fictus ſibi:ſignū eſt: ꝙ eſt fictus alteri:tales auteꝫ qui ſunt ad ſeipſos ficti:amici ſunt illi:qui dicunt mala ſua:dictuꝫ eſt enim amicos eſſe

qui non verecūdanť ea:quę ad gloriā. Cum ergo talis:q̄ de ſe malū dicit:gloriā nō diligat ſibipſi:non eſt amicus. Si ergo qui verecundať:quę ſunt ad gloriā:non dicēdo ea:ſed cōtraria:ſi talis non amat per locū ab oppoſitis.q̄ non verecundať aſſimilať amanti:ideo qui verecundatur dicere mala ſua:⁊ ad ſeipſum non eſt fictus:videtur eſſe amatiuus:ꝓpter qđ diligitur ab alijs. ¶ Deinde cū dic̄.

¶ Item nō timidos:⁊ ad quos audemus:nullus enim,quem timet:amat. Species autem amicitie ſodalitas:⁊ domeſticitas:⁊ cognatio:⁊ quecunq; talia.

¶ Pōit tertiā ꝯſiderationē:ꝙ nos diligimus nō timidos:⁊ eos:ad quos audemus.ideſt eos diligimus:cum quibus habemus ſecuritatē ⁊ audatiā:⁊ eſt rō:quia nullus amat quem timet.nam cum ſodalitas domeſticitas:⁊ cognatio ⁊ quęcunq; talia ſint ſpēs amicitię.ideſt ſint cauſa:in qb⁹ ſpeciali mō amicitia reſeruať:tamen ad timendos ſ; ꝙ huiꝰ talia eſſe nō pñt:nō erit ad eos amicitia. ¶ Dei.⁊c̄.

¶ Factiua autem amicitie gratia ⁊ non requiſitus facere:⁊ cum fecerit:vt non manifeſtare. Sic eni ipſius gr̄a videť:⁊ nō ꝓpter alterum.

¶ Poſtq̄ oſtendit quibus ſumus amici:oſtēdit ꝓpter qđ habet eſſe amicitia:⁊ quid eſt factiuū amicitię.Et tria tāgit.nam factiua amicitię eſt gratia:vt ꝙ homo ſit gratioſus alteri:⁊ etiam non requiſitus facere.nam gratia quęſita eſt quaſi tertiū:qđ maxime eſt factiuū amicitię:⁊ cum fecerit non manifeſtare.ideſt non ꝓpalare:qꝛ ſic faciēdo videtur feciſſe ipſius gratia:⁊ non propter alterum.

De inimicitia autē ⁊ odire:manifeſtum:qualiter ex contrarijs oportet conſiderare.

¶ Poſtq̄ ꝺterminauit ph̄s de amore vel de amicitia:hic ꝺterminat de odio:vel de inimicitia. Et duo facit:qꝛ primo facit qđ dictum eſt.Scđo quę dixerat de amore ⁊ odio reducit ad artem rhetoricā.Scđa pars ibi.(Manifeſtum igitur ex his.)Circa primū duo facit:qꝛ primo remittēs nos ad ea quę dixerat de amore:oſtendit quos odimus.Scđo oſtendit:q̄ ſunt factiua odij:⁊ inimicitię.Scđa ibi.(Factiua āt inimicitię.)Dicit ergo primo:ꝙ de inimicitia:⁊ de odire.vt ſit manifeſtū:qualiter ſit dicēdū:ſiue vt ſciamus:quos odimus:⁊ quibus inimicamur:opꝫ conſiderare ex contrarijs amoris. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Factiā āt inimicitie ira:epyreaſm⁹:criminatio.

¶ Oſtendit quę ſunt factiua inimicitię. Et duo facit:quia pmo oſtendit:ꝙ ira ⁊ cauſa irę habeāt inimicitiā efficere. Scđo vt melius cognoſcamus:quid eſt ira:⁊ quid inimicitia:dat differētiā inter eā.Scđa ibi.(Ira quidē igitur.) Dicit ergo ꝙ ira eſt factiua inimicitię:⁊ qꝛ quicqd eſt cauſa cauſę:eſt cauſa cauſati:epyreaſm⁹ ⁊ criminatio:ſiue cōtumeliatio ſunt etiā cauſa inimicitię:quia ſunt cauſa irę.

¶ Notandū aūt:ꝙ non eſt eſſentialis ordo irę ad odiuꝫ:ꝙ per ſe ſit odium cauſari ex ipſa.Odimus enim aliqueꝫ circa quem nondū irati fuimus.Naꝫ vl'r quis odit furē:dato ꝙ nunq̄ fuerit iratus contra furem.Accidit ergo:ꝙ ira pręcedat odium.Nam per ſe loquēdo odiuꝫ eſt prior paſſio q̄ ſit ira:vt ſuperius dicebať. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Ira quidem igitur eſt ex ipſis:que ad ſeipꝫ. Si enim putemus eſſe talem odimus.

¶ Dat differentiam inter iram ⁊ odium:ſunt autem huiꝰ differentię octo.Scđa differētia ibi.(Et ira quidē.)Tertia ibi.(Et hoc aūt.)Quarta ibi.(Et hoc quidē cōtriſtantur.)Quinta ibi.(Sentiri eni.)Sexta ibi.(Et hoc cū triſtitia.)Septima ibi.(Et hoc qdē multa.)O[...] ibi.(Hęc quidē enim.)Ut autē intelligamus iſtas [...]

¶ Notandū:ꝙ tam odiens q̄ iratus vult malū alte[...] tamē ⁊ aliter:quia iratus vult maluꝫ alteri non per [...] inquantū habet ordinē ad vindictā:odiens aūt ſm [...] git malum eius:qđ odit.Dicamus ergo:ꝙ pria diff[...] eſt inter iram ⁊ odiū:qꝛ ira eſt ex his:quę ſunt ad ſe[...] nunq̄ enim aliquis iraſcitur alicui:niſi videať ei:q[...] derit ipſum:vel in ſe:vel in his:quę pertinent ad eum [...]micitia aūt ſiue odium eſt ſine his:quę pertinent ad [...]ſum:ſi enim nunq̄ aliquis nos offenderit.ſi putem[...] eſſe talem:vt eſſe iniquū:vel furem:odimus euꝫ.D[...] dr̄ia ſumitur ex differentia quā tetigimus.Nā quia [...] ſe reſpicit vīdictā:⁊ nō odiū:ira p̄ſupponit offenſaꝫ [...] ſibi:non autem odium. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ira quidem ſemper circa ſingularia:p[...] Caliam aut Socratem:odium autem ⁊ ad [...]nera:furē enim odit ⁊ calūniatorē vnuſq[...]

¶ Ponit ſcđaꝫ differentiā:qđ eſt ira ſemꝑ circa ſing[...] quia ſolum talia nos offendunt:puta circa Caliā aut [...]cratē:odiū aūt eſt ad genera:⁊ ad aliqd in cōmuni.[...] vnuſqq; odit furē:⁊ calūniatorē. ¶ Deīde cū dic[...]

¶ Et hoc autem inſanabile.

¶ Ponit tertiā differētiā:qꝛ hoc.ſcꝫ odiū eſt inſanabi[...]ue inſaciabile:ſed ira ſaciať.Nam cū odiuꝫ reſpicia[...]lum ſm ſe:ille qui a nobis oditur:tot non poſſet ma[...]ti:qn vellemus ipſum pati plura. ¶ Deinde cū di[...]

¶ Et hoc quidem cōtriſtare appetit.Hoc [...] neceſſe magis.

¶ Ponit quartā differentiā:ꝙ iratus appetit contriſ[...] ſed odiens magis vult nocere. ¶ Deinde cum di[...]

¶ Sentiri enim vult iratus:huic autē nihil [...]fert.Sunt autem triſtitia quidē ſenſibilia[...] Que autē maxime mala minime ſenſibilia [...]iuſtitia ⁊ imprudentia.Nihil enim contri[...] preſentia malitie.

¶ Ponit quintam:ꝙ iratus cupit ſentiri:querit enim [...]parentem ⁊ ſenſibilem vindictam:ſed huic.ideſt od[...] nihil differt:ſufficit enim ſibi:ꝙ inimicus ſuus patia[...]cumentū.Exponit aūt quę ſunt triſtia dicens:ꝙ cum [...]ſtia ſint mala ſenſibilia:quę nō ſunt maxima mala.m[...]ma aūt mala ſunt minime ſenſibilia.nam iniuſticia [...]prudentia:⁊ cętera vitia:quę ſunt maxime mala:ſi [...]tes ſunt maxime bona talia.ſciliꝫ maxime mala co[...]ſtant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hec cum triſtitia.hoc autem non eſt [...]ſtitia.Iratus quideꝫ igiť triſtat⁹ odiēs aut [...]

¶ Ponit ſextam differentiā:ꝙ hęc.ideſt ira eſt cum tri[...]tia.hoc aūt.i.odium non eſt cum triſtitia:iratus triſta[...] odiens autem non triſtatur. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et hic multa ſi fiant miſerebitur.hic aut [...] pro nullo.

¶ Ponit ſeptimā.ſ.ꝙ hic.i.iratus ſi fiant multa mala [...] iraſcitur:miſerebitur eius.hic aūt.i.odiens pro nullo [...]lo compatitur ei:quem odit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc quidem enim circa pati vult euꝫ cui [...]ſcitur.hoc autem non eſſe.

¶ Ponit octauā ⁊ vltimā differentiam:ꝙ hic.ideſt ira vult circa pati eū cui iraſcitur.hic aūt.i.odiēs vult ipſ[...]

eſſe vellet

eē vellet exterminare:⁊ occidere eū:quē odit. ¶ Dei.c.d.

¶ Manifeſtum igitur ex his:ꝙ cōtingit inimicos ⁊ amicos:⁊ exiſtentes demonſtrare:⁊ nō exiſtentes facere:⁊ dicentes diſſoluere. Et aut propter iram: aut inimicitiam vacillantes ad vtrumqꝫ elegerit quis dicere.

¶ Adaptat quę dixerat de amore ⁊ odio ad artē rhetoricā dicēs:ꝙ manifeſtū eſt ex his:quę dicta ſunt:exiſtētes amicos vel inimicos demōſtrare:vt augumentet̄ amicitia vł inimicitia:⁊ non exiſtentes facere ⁊ diſſoluere dicētes ſe eſſe amicos:⁊ manifeſtū eſt ex dictis. Qꝛ aūt ꝓpter irā:aut ꝓpter inimicitiā vacillantes ⁊ nō firmos poſſumus dicere ad vtrūqꝫ.ſcꝫ ꝙ quis elegerit. Et qꝛ vtrūqꝫ per amicitiā ⁊ inimicitiā ⁊ amorē ⁊ odiū variat̄ iudiciuꝫ.ideo ad perſuadendum prędicta ſunt vtilia.

Qualia autē timent:⁊ quos:⁊ qualiter hn̄tes ita eſt manifeſtum.

¶ In parte iſta:vt ſuperius dicebatur determinatur de timore ⁊ audatia. Propter quod hęc pars diuiditur in duas:qꝛ primo determinat de timore. Scd̄o de audatia. Scd̄a ibi.(Qm̄ de timore manifeſtū.)Circa primū duo facit:qꝛ primo pręmittit intentionē ſuam. Scd̄o exequit̄ de intento. Scd̄a pars ibi.(Sit itaqꝫ timor.)Dicit ergo primo:ꝙ qualia hoīes timent:⁊ quos timēt:⁊ qualr̄ ſe habentes timent ita.ideſt hoc modo eſt manifeſtū:vt ꝯſiderentur dicēda. Hęc aūt que propoſuit:ſunt illa dicēda circa quālibꝫ paſſionē:vt ſupra patuit. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Sit itaqꝫ timor triſtitia quedaꝫ:vel turbatio ex fantaſia futuri mali:aut corruptiui:aut contriſtatiui.

¶ Exequitur ⁊ duo facit:qꝛ primo diffinit timorē:⁊ declarat diffinitionē datā. Scd̄o ex diffinitiōe ꝓpoſita inueſtigat illa tria:quę dixerat dicenda eſſe de timore. Scd̄a ps ibi.(Si itaqꝫ timor hoc eſt.)Circa primū duo facit:quia p̄mo dat diffinitionē timoris. Scd̄o declarat quę dixerat. Scd̄a ibi.(Non enī oīa.)Dicit ergo:ꝙ timor eſt quędaꝫ triſtitia:vel quędā turbatio ⁊ fantaſia.ideſt ex apparētia futuri mali:vel futuri corruptiui:aut contriſtatiui. Nam quia videtur:vel apparet nobis ꝙ debeamus pati timemus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non enim omnia timentur: puta ſi erit iuſtꝰ aut tardus. Sed q̄cūqꝫ:aut triſtitias magnas aut corruptiones iferre pn̄t. Et hec ſi nō longe ſed prope videant̄: vt in ꝓximo futura. Que enim longe valde non timentur. Sciunt enim oēs ꝙ morient̄:ſed quia non ꝓpe nihil curant.

¶ Exponit ſe:nā oīa timēt̄:qꝛ nō timet aliquis:ſi erit iniuſtus:aut tardus:aut qualr̄cūqꝫ vitioſus. Solū ergo timētur ea:quę pn̄t iferre triſtitias:aut magnas corruptiones ⁊ maxime:ſi talia corruptiua non lōge: ſed ꝓpe videant̄ ⁊ vt in proximo futura.nā quę ſunt valde longe non timētur. Uidemus enī:ꝙ oēs hoīes ſciunt ꝙ morient̄:ſꝫ qꝛ nō credūt mortem eſſe prope:nihil curant. ¶ Deīde cū dic̄.

¶ Si itaqꝫ timor hoc ē: neceſſe talia timēda eē quecūqꝫ vidētur potentiā habere magnā corrumpendi:aut nocendi nocumenta in triſtitiā magnam tendentia.

¶ Ex diffōne data de timore:manifeſtat illa tria:quę propoſuerat.ideo tria facit:qꝛ p̄mo oſtendit qualia homines timent. Scd̄o manifeſtat quos timēt. Tertio declarat q̄liter ſe hoīes hn̄tes timent. Scd̄a pars ibi.(Qm̄ autē qui multi.)Tertia ibi.(Qualr̄ aūt diſpoſiti.)Circa primuꝫ duo facit:qꝛ p̄mo dicit timenda eſſe inferentia magna nocumenta. Scd̄o ex hoc cōcludit:ꝙ etiā ſigna taliū timeri debent. Scd̄a pars ibi.(Propter quod ⁊ ſigna.)Dicit ḡ ꝙ ſi timor eſt hoc qđ dictū eſt:neceſſe eſt talia eſſe timenda quęcūqꝫ vident̄ hr̄e magnā potentiā corrumpēdi:aut nocendi:ſiue inferendi nocumenta tendentia in magnaꝫ triſtitiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter qđ ⁊ ſigna taliū timēda:prope enī videtur qđ timendū. hoc enī eſt periculum terribilis appropinquatio. Talia auteꝫ inimicitia ⁊ ira potentium facere aliquid.

¶ Oſtendit ſigna talium timenda eſſe. Et duo facit: quia p̄mo dicit ſigna taliuꝫ timenda eſſe.⁊ oſtendit illa ſigna. Scd̄o aſſignat rōnē dci. Scd̄a ibi.(Palaꝫ enī qđ volūt.) Dicit ergo:ꝙ qꝛ corruptiua ſunt timēda.ideo ſigna taliuꝫ corruptiuorū timēda ſunt. Nā ex ſigno cognoſcimus reꝫ eſſe ꝓpe:⁊ qđ ꝓpe eſt:videt̄ eſſe timēdū. Huius aūt ſignū timendū eſt periculū terribilis ⁊ appropinquatio eius:talia aūt.ideſt ad talia pericula:vel ad tales appropinquantes videt̄ aliqd facere inimicitia:⁊ ira potētiū. ¶ Dei.⁊c̄.

¶ Palam enī qđ volunt ⁊ poſſunt. Quare ſūt prope facere ⁊ iniuſtitia potentiā habens. In eligendo eniꝫ iniuſtus:⁊ virtus calumniā paſſa potentiam habēs. Palaꝫ enī ꝙ eliget quidē calumniā cōtumeliā paſſa ſit ſemper. Pōt aūt nunc:⁊ timor potentium aliquid facere in prōptitudine enim neceſſe eſſe talem.

¶ Probat qđ dixerat.nā irā ⁊ inimicitiā potentiū palā eſt eſſe timēdā:qꝛ qđ volūt pn̄t.iō ſunt ꝓpe facere.nā potēs:vel diues eligēs iniuſtificare eſt iniuſtitia potētiā habēs. ideo ꝓpīquis eſt actꝰ.i.malefaciēdi:vt alia lr̄a ſupplet.iō ſubdit:ꝙ in eligendo eſt quis iniuſtus:ſemꝑ ergo iniuſtus quantū eſt de ſe eligit nocere.ſi aūt non nocet:hoc eſt:qꝛ non pōt. Si ergo addat̄ virtus ⁊ potentia ipſi iniuſto: qꝛ virtus potentiā habēs nocendi palā:qꝛ calūniaꝫ paſſa hꝰ virtus:vel huiꝰ potēs eliget neceſſe ſemꝑ.ideſt omni tēpore quādo eſt paſſa cōtumeliā. Si ergo huiꝰ diuites:qꝛ vtplurimū ſunt iniuſti rōne potētię eligunt ſemꝑ nocere cū patiunt̄ contumeliaꝫ:timenda eſt ira eorū.iō addit ꝙ nunc.ideſt omni hora timor potētiū pōt aliqd nocere:qꝛ tales nocere pn̄t.iō ſubdit:ꝙ in prōptitudine diuitē nocere:eſt eſſe talē.i.nocētē:in ꝓmptu enī eſt.ꝙ noceat:cū poſſit nocere cum vult. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̄ autem multi deteriores ⁊ minores ad lucrandū:⁊ formidoloſi in periculis terribiles: vt in pluribus ſuper alium ipſum eſſe. Quare conſocij eius:qui fecit aliquid dirum: terribiles autem:ne prodant:aut deſerant.

¶ Oſtendit quos timere debemus. Et duo facit:qꝛ primo ponit q̄ſdā ſimplices ꝯſiderationes ad cognoſcēdū q ſūt timēdi. Scd̄o ponit hꝰ ꝯſideratiōes ſm̄ quādā ꝯparationē. Scd̄a ibi.(Et quę melioribꝰ.)Circa p̄mū qnqꝫ facit ſm̄ ꝙ qnqꝫ cōſideratiōes ponit. Scd̄a ibi.(Et potētes.) Tertia ibi.(Et iniuſta paſſi.)Quarta ibi.(Et q iniuſta.) Quinta ibi.(Et pro eiſdem.)¶ Prima talis. Qm̄ multi ſunt deteriores.i.delectabiles:⁊ minores ad lucranduꝫ.i. ad vincēdū alios:⁊ formidoloſi in periculis:vt in pluribꝰ

terribilē eſt eſſe ipſum.i.ſuper ipſum malū:ꝙ ſup aliū vidit eſſe.vñ alia lr̄a hꝫ ꝙ pcipue cauet̄ malū:cuius ſimile accidit alicui:quare ſi aliqui ſunt ꝯſcij eius.i.alicuiꝰ hoīs qui fecerit aliqđ dirū:vel aliqđ terribile:qꝛ vt dictū eſt homines:vt plurimū:ſunt formidoloſi:cōſcij huius negocij timent.huiuſ terribiles:ne perdant:aut ne deſerant: quę hñt:ne huiuſ terribiles auferant eis bona ſua:alia aūt lr̄a habꝫ hoc planius:vbi dicit̄:ꝙ qui cognoſcūt aliq̊s:q exercuerīt res horribiles:valde ipos expaueſcūt. ¶ Dei.ꝛc.

¶ Et potentes iniuſta facere ſuper his qui pñt iniuſta pati:vt enim in pluribus iniuſta faciūt homines cum poſſunt.

¶ Ponit ſcđam ꝯſiderationē.Cōtinuet̄ aūt ſic:ꝙ nō ſolū horribilia facientes ſunt timendi:ſed etiā ipſi potentes iniuſta facere ſunt timēdi:ꝛ ſunt horribiles ſup his: qui pñt iniuſta pati:ꝛ eſt ratio:qꝛ vt in pluribus homines iniuſta faciunt:cum poſſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iiuſta paſſi:aut putātes iniuſta pati:ſemper enim obſeruant tempus.

¶ Ponit tertiā conſiderationē:ꝙ timēdi ſunt paſſi iniuſta: aut timentes iniuſta pati:ꝛ eſt rō:qꝛ tales ſemp obſeruant tēpus:qñ poſſunt nocere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui iniuſta fecerunt:ſi potentiam habeāt timendi:cum formident. Supponebatur eñi tale terribile.

¶ Ponit quartā:ꝙ timendi ſunt qui fecerunt iniuſta.ſi habeant potentiā.Nā cū tales formident ꝯtra pati:ne patiātur nocent alijs:ſupponebat̄ eñi ſuperius tale eſſe terribile.Dicebat̄ eñi ꝙ potentia potentū cū eligūt iniuſta facere:ſi habeāt potentiā ſunt timendi.¶ Deinde cum dicit.

¶ Et pro eiſdem certantes quecūqꝫ non cōtingit ſimul exiſtere ambobus:ſemper enim pugnant ad tales.

¶ Ponit quintā:ꝙ timēdi ſunt decertantes pro illis eiſdē quę nō ꝯuenit ſimul exiſtere ambobus:ꝛ eſt ratio:qꝛ ſemper hoīes pugnāt ad tales:vt appetentes dominiū pugnāt cōtra volentes dominari. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui melioribꝰ terribiles:ꝛ ipis terribiles. Magis.n.vtiqꝫ poterīt ledere ipſos q̄ꝫ meliores:ꝛ quos timēt meliores ipſis pp idē:ꝛ qui melioribꝰ ſeipſis peremerūt:ꝛ q melioribꝰ ſeipſis ſuppoſiti:aut eñi iā timendi:aut cū egerūt.

¶ Ponit ꝯſiderationes ſm cōparationē excellētię:ꝛ quattuor facit:qꝛ excellētia terribilis pōt ſumi quadrupliciter Primo ex exceſſu terribiliū.Scđo ex latitatiōe eoꝝ. Nā terribilia latentia:qꝛ improuiſa terribiliora ſunt. Tertio ex incorrectione iniuriantiū:qꝛ hoīes nō correcti audatiores ſunt ad nocēdū.Quarto ex defectu auxilioꝝ:qꝛ i terribilibus poſiti:ſi caremus auxilijs magis timemus. Scđa ibi.(Et eoꝝ q iniuſta.)Tertia ibi.(Oia aūt timenda.) Quarta ibi.(Et quoꝝ auxuxilia.)Excellētia aūt terribilis ex ipſo exceſſu ſumit̄ p ꝯpatione ad meliores nob:qꝛ q ſupat meliores nobis nos ſupant. ¶ Pōit aūt circa h̄ q̄ttuor cōſiderationes.Scđa ibi.(Et quos timent.)Tertia ibi.(Et qui meliores.)Quarta ibi.(Et qui melioribus.)

¶ Prima ꝯſideratio talis.Qꝛ terribiles melioribus ſunt terribiles ipſis:ꝛ eſt ratio:qꝛ magis poſſūt ledere ipſos q̄ꝫ meliores. ¶ Scđa talis. Quos timent meliores debent ipſi timere.Et ꝓpter idem ſiue ꝓpter eandeꝫ cām:qꝛ qui plus ſunt timendi ab eis q̄ꝫ a melioribus. ¶ Tertia talis. Qꝛ qui peremerunt.i.occiderūt meliores ſeipſis:ſūt timendi ab eis:qui ſunt peiores illis. ¶ Quarta talis.Qꝛ q ſuppoſiti melioribus ſeipſis:qꝛ ſignum eſt:ꝙ tales mentari debēt in potētia:vel ſunt iam timendi:vel di ſunt quādo iam creuerit potentia eoꝝ.habēt aūt quattuor cōſiderationes per ordinē. Nā prima cōſ tio reſpicit ſolū potentiā ledendi.Scđa vero ſupa potentiā:addit ſigna leſionis:qꝛ tūc hoīes timent iuditia leſionis ex eis apparent.Tertia vͦo ſumit̄ ex mento iam illato.Quarta aſſumit̄ ex dñio:vel exe ſecuta ꝓpter illatū nocumentū. ¶ Deinde cum dic

¶ Et eorū qui iniuſta paſſi ſunt:ꝛ inimico aut referentium aduerſariorum:nō qui a ire ꝛ inſtantiſſimi: ſed mites ꝛ iromato aſtuti. Immanifeſti enim q̄ꝫ prope. Q nunq̄ꝫ manifeſti q̄ꝫ longe.

¶ Ponit conſiderationē ad cognoſcēdū excellentiā titationē dicens:ꝙ eoꝝ amici ſupra:vt alia lr̄a habꝫ paſſi iniuſta ſunt timendi:ꝛ amici inimicoꝝ:aut ad riorū refellentiū:ſunt etiā timendi valde:ꝛ hoc ami paſſorū iniuſta q̄ꝫ inimicorū ſunt timendi.Et ſi acu ꝛ ſi ſunt inſtantiſſimi ꝛ manifeſti ſm iram:ſed ſi ſu tes ꝛ iromatores.i.ſimulatores:vt hꝫ alia lr̄a:ꝛ ſi ſ ꝛ eſt rō:qꝛ tales imanifeſti ſunt:ꝛ qñ ſunt ꝓpe ad in dū nocumētū:q̄re oīno ſunt imanifeſti q̄ꝫ qñ longe ideſt valde timendi ꝓpter latitationē. ¶ Deide ci

¶ Omnia aūt timenda terribiliora: quicu peccauerit corrigi non contingit:ſed aut to impoſſibilia:aut nō in ſeipſis:ſed in cōtra

¶ Ponit excellentiā terribilis ꝓpter non punitionē ꝙ inter oīa timenda illa ſunt terribiliora:vel illi ho ſunt terribiliores quicūqꝫ ſi peccauerint nō cōuenit gere:ſed aut totalr̄:aut vniuerſalr̄ ipoſſibilia ſunt ſ ꝛ correctiones in talibus:aut ſi qua correctio pōt ei gi non erit in ſeipſis:ſꝫ forte in ſuis rebus:ſed in ꝯtra aduerſarijs.pōt eſſe correctio in ſeipſis. ¶ Deide

¶ Et quorū auxilia nō ſunt:aut non facilia aūt ſimplr̄ dicere timēda ſunt quecūqꝫ in fcā aut futura miſabilia ſūt timēda. Qu igit̄:ꝛ q̄ timēt fere:vt eſt dicere maxia he

¶ Ponit cōſiderationē ad cognoſcēdū potentiā terr ex defectu auxilioꝝ dicens:ꝙ illi ſunt maxime terr vel illa ſunt maxime terribilia:quoꝝ auxilia nō ſun non facilia ad habendū.Addit aūt:ꝙ vt ſimplr̄ eſt alia ſunt timenda quecūqꝫ in alijs facta:aut futura rabilia.ideſt inferunt miſeriā:ꝛ nocumentū.Ultimo logat:ꝙ quę ſunt maxime timenda:ꝛ quę maxime h timent:in ſūma eſt dicere:hęc ſunt:quę dicta ſunt.

Qualiter autē diſpoſiti ipſi tim nunc dicamus. Sed ita eſt ti cum expectatio eſt patiendi co ptiuam paſſioneꝫ aliquā:ma ſtum ꝙ nullus timet putanti bil eſſe pati:neqꝫ hoc:que no tant pati:neqꝫ hoc a quibus non putant:n tunc quando non putant. Neceſſe igit̄ tim exiſtimantes aliquid ſe paſſuros: ꝛ eos q bus hoc ꝛ nunc

¶ In pte iſta venat̄ phs qualr̄ diſpoſiti timent.Et di cit:qꝛ pmo cōtinuat ſe ad dicenda:qualr̄ aūt ipſi hoīs ſpoſiti

ſpoſiti timent dicamus:nunc exequit̃ de intento.ibi.(Si itaqȝ ē timor.)Circa qđ duo facit:qꝛ p̃mo exequit̃ in vlī. Scđo in ſp̃ali manifeſtat qđ dixerat ibi.(Nō putāt aūt.) Dicit ergo ꝙ ſi timor eſt triſtitia cū expectatiōe patiendi paſſionē aliquā corruptiuā:manifeſtū eſt:ꝙ nullus putantium niſi cōtra pati timet.vñ hoīes nō timent hęc:quę nō putant pati:neqȝ hos a quibus non putāt pati:neqȝ tūc qñ non putant pati.neceſſe eſt ergo hoīes timere:qꝛ ſunt aliquid extimantes ſe paſſiuos.Unde timent eos:a quibus putant pati. ¶Deinde cum dicit.

¶Non putant aūt ſe paſſuros neqȝ qui in infortunijs magnis ſunt:⁊ putātes ꝓpter qđ cōtumelioſi:⁊ paruipenſores:⁊ audaces:faciūt āt tales diuitie:robur:mľtitudo amicoꝝ ptās.

¶Specificat quę dixerat.Et duo facit ſm ꝙ dupľr hoīes nō putant ſe pati.Scđa ps ibi.(Neqȝ q putant.)Dicit ğ: ꝙ hoīes nō putant ſe paſſuros:q̄ ſunt in magnis infortunijs.i.in magnis ꝓſpitatibꝰ.Et illi q ſunt putātes de ipſis vel ꝯfidentes:vt hȝ alia lrã.pp tales ſunt ꝯtumelioſi.nã diuitię robur multitudo amicoꝝ:⁊ cętera talia:quę pertinēt ad ifortunia faciūt hoīes tales.i.cōtumelioſos ⁊ ꝓpē ſores:⁊ audaces:pp qđ tales nō timēt. ¶Deide cū dicit.

¶Neqȝ q putāt ſe ꝑtuliſſe oīa grauia ⁊ obdurati ad furtū:ſic q decapitant̃ iaȝ:ſȝ opȝ aliquā ſpeȝ adeſſe ſalutis:de quo in agonia ſunt.

¶Ponit ſcđam conſiderationē.Et tria facit:qꝛ primo ponit cōſiderationē ipſam.Scđo qđ dixerat manifeſtat per ſignū.Tertio oſtēdit qūo ſuccurrēdū eſt hoībus timoroſis.Scđa pars ibi.(Signū aūt.)Tertia ibi.(Quare oportet.)Dicit ergo:ꝙ hoīes non timent qui putāt ſe pertuliſſe oīa grauia.vñ obdurati ⁊ quaſi deſperati ad futurū nō timent:ſicut non timēt qui iā decapitant̃:⁊ eſt rō qꝛ ſemper timentibus opȝ adeſſe aliquā ſpem ſalutis:de quo ſūt in agonia. ¶Deinde cum dicit.

¶Signū autem:timor enim conſiliatiuos facit:⁊ quidem nullus cōſiliatur de deſperatis.

¶Manifeſtat qūo deſperati:⁊ illi qui ſunt in agonia:⁊ anguſtia qūo ſalui fiant:nō timent:qꝛ timor facit hoīes cōſiliatiuos:deſpatꝰ aūt nullus cōſiliat̃. ¶Deinde cum dicit.

¶Quare opȝ tales ꝓperare quādo ſit melius timere ipſos:quia tales ſūt quales pati. Et enī alij maiores paſſi fuerunt:⁊ ipſi ſimiliter oſtēdere patientes:aut paſſos:⁊ ab his:a quibus non putabant:⁊ hoc erit tunc.

¶Oſtēdit qūo ſuccurrendū eſt hominibus timoroſis dicēs:ꝙ tales hoīes timoroſos opȝ p̃parare ſuccurrēdo eis: cōtra terribilia:⁊ hoc qñ melius.i.qñ magis ſit.i.cōtingit ipſos timere.Modus aūt ſuccurrēdi timoroſis ē:vt dicimus eis:ꝙ tales.i.tā boni:tā magni ſūt:q̄les pati vidimꝰ vľ ſūt:qꝛ patiūt̃.vñ debemꝰ dr̃e ꝙ maiores ipſi ſūt paſſi: ⁊ debemꝰ oñdere ſiľes ipſis eē patiētes:aut paſſos ab alijs a qbꝰ nō putabāt.⁊ hoc erit.i.pati eos:qñ nō putabāt.Nã ſi timoroſi ſciūt alios maiores ſe:vľ ſiľes ſibi paſſos ex inſperato ſiľia maiora q̄ȝ ipſi p̃parant̃ ⁊ armant̃ ꝯ timorē.

Quoniam autem de timore manifeſtū quid eſt:⁊ de timidis:⁊ qūo ſinguli habentes formidant manifeſtū:⁊ ex his ⁊ audere quid eſt:⁊ circa qualia audaces:⁊ qūo diſpoſiti audaces ſunt.

¶Poſtq̄ȝ phs determinauit de timore:hic determinat de audatia.Et duo facit:qꝛ p̃mo cōtinuat dicta dicēdis.Secūdo exequit̃ de intēto.Scđa ibi.(Auſibileȝ enim.)Dicit ergo:ꝙ qꝛ manifeſtū eſt de timore.quia etiā manifeſtū de timēdis:quę ſunt.⁊ manifeſtū eſt etiā qūo ſinguli hoīes ſe habentes formidant:qꝛ vnū cōtrarioꝝ facit ad cognitionē alterius cū audatia opponat̃ timori. Et ex his quę dicta ſūt ſcire poterimus quid eſt audere:⁊ circa qualia homīes audaces ſunt:⁊ quomodo diſpoſiti ſunt audaces. ¶Deinde cum dicit.

¶Auſibile enim cōtrariū timido. Quare etiaȝ cū fantaſia aut ſpes ſalutariū:vt ꝓpe exñtiū timendoꝝ autē:aut non entiū:aut longe entiuȝ.

¶Exequitur de intento.Et tria facit ſm ꝙ tria propoſuit de audatia.Naȝ primo determinat qd eſt auſibile.Scđo oſtēdit circa quos homīes audaces ſunt. Scđa ibi.(Et ſi neqȝ iniuſta.)Tertia ibi.(Ipſi autē ſic habentes.)Circa primū duo facit:quia primo dicit qd eſt auſibile:⁊ declarat diffinitionē dictā.Scđo oſtendit ex hoc qūo ſunt auſibilia pericula remota ⁊ propinqua. Scđa pars ibi.(Sūt aūt auſibilia.) Dicit ergo ꝙ auſibile eſt cōtrariū timido. ideo cū eſt fantaſia:aut ſpes ſalutariū:vt ꝓpe exiſtentiuȝ timendoꝝ aūt eſt fantaſia:aut nō entiū:aut longe entiuȝ audemus.nã quilibȝ audet cū ſalutaria ſunt ꝓpinqua:timenda v̓o vel ſunt nulla:vel remota. ¶Deinde cū dicit.

¶Sunt aūt auſibilia periculoſa longe entia:⁊ auſibilia prope:⁊ directiones ſi ſint:⁊ auſibilia autē multa:aut magna:aut ambo.

¶Oñdit qūo ꝑicula lōge entia:⁊ ꝓpe ſunt auſibilia dicēs: ꝙ talia auſibilia ſunt:ſi directōes ⁊ auxilia ſunt mľta:aut magna:aut ambo.i.ſimul multa ⁊ magna.nã quilibȝ audet quęcūqȝ genera periculoꝝ:ſi directiones ⁊ auxiliatores habeat multos ⁊ magnos. ¶Deinde cum dicit.

¶Et ſi neqȝ iniuſta paſſi:neqȝ iniuſta fecerint:aduerſanteſqȝ:aut non ſint oīno:aut nō habēt potentiā:aut potētiā habētes ſint amici:aut fecerint:aut ſi plures fuerint:quibus hec cōferunt:aut meliores:aut ambo.

¶Oſtendit erga quos hoīes ſunt auſibiles.Nã auſibiles ſūt erga eos:a qbꝰ nō ſūt iniuſta paſſi:qꝛ paſſi ab alijs poſt paſſionē cōſueuerūt magis timere ꝓpter experientiaȝ nociui:ſic etiā hoīes:aut circa eos:a quibus nō iniuſta fecer̃t niſi credentes ab illis damnificari.Et audent erga eos:qꝛ aut oīno nō ſunt aduerſantes:aut ſi ſunt aduerſantes nō hñt poaȝ:aut ſi hñt poaȝ hꝯ aduerſantes ipis:cū qbꝰ volūt aduerſari ſunt amici:quibus benefecerunt:⁊ a quibus bñ fuerunt paſſi:⁊ maxime ſi eis fuerunt plures amici q̄ȝ aduerſarij:quibus amicis talia conferunt vel cōtulerūt:aut meliores:aut ambo.ideſt plures ⁊ meliores.Nã homīes non timent de aduerſarijs: ſi habeant plures ⁊ meliores amicos q̄ȝ ipſi. ¶Deinde cum dicit.

¶Ipſi autē ſic habentes auſiui ſunt:ſi in multis obtinuiſſe putant:⁊ non paſſos fuiſſe:⁊ ſi ſepe inciderint periculis:⁊ euaſerint.

¶Oſtendit qualr̃ ſe habentes non timent:⁊ duo facit:qꝛ primo oſtendit hoc per cōparationē ad experientiaȝ:⁊ in experientiā.Scđo ſumit cōſiderationes huiꝰ quantū ad alias acceptiōes.Scđa ibi.(Et quādo ſimilibus.)Circa p̃mū duo facit:qꝛ primo facit qđ dictū eſt.Scđo dat cām dicti.ibi.(Duplr̃ enī.)Dicit ergo:ꝙ illi hoīes ſic ſe habētes ſunt auſiui.Primo ſi putant obtinuiſſe in multis:⁊ nō

paſſos fuiſſe: propter qđ inexperti alicuius nociui audent. Scđo aũt ſunt auſiui: ſi ſepe inciderint in piculis: ⁊ experti fuerint nociua. ſed euaſerint. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dupliciter enim impaſſibiles fiunt homines aut in non expertos fuiſſe: aut in habẽdo auxilia: ſicut in periculis: que penes mare iexperti hyemis audent futura: ⁊ auxilia habentes propter experientiam.

¶ Manifeſtat qđ dixerat dicens: ꝙ hoĩes dupľr ſunt ĩpaſſibiles. i. dupľr non patiunť timores: aut q: non fuerũt experti nociua ⁊ terribilia: aut q: ꝓpter experientiaȝ habẽt auxilia: per quę putant euadere: ſicut accidit in periculis: quę ſunt penes mare: q: in experti hyemis ⁊ tẽpeſtatis audent futura pericula: ⁊ marinarij ꝓpter experientiã habẽtes auxilia cõtra talia etiã audent. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et quãdo ſimilibus non erit timendũ: neqȝ minor: ⁊ his quibus meliores putant eſſe: putant autem his: quibus dñati ſũt: aut ipſis: aut melioribus: aut ſimilibus.

¶ Poſtq̃ȝ oſtendit qualr ſe habentes audent ꝓpter experientiã: vel inexperientiã: oſtendit hoc idem quãtũ ad alſ acceptiones. Et quinqȝ facit ſm ꝙ quinqȝ cõſiderationes ponit circa hoc. Scđa ibi. (Et ſi exiſtere.) Tertia ibi. (Et ſi non iuſta.) Quarta ibi. (Et totalr.) Quinta ibi. (Et cuȝ pręinuadentes.) ¶ Prima cõſideratio talis. Q: quando aliqđ terribile nõ erit timendũ ſimilibus: neqȝ minoribꝰ non erit timendũ etiã ipſis: ⁊ exponit q̃bus hoĩes putant eſſe meliores dicens: ꝙ hoĩes putant eſſe meliores his: quibus ſunt dñati: ⁊ hoc: aut ipſis: aut melioribus ipſis: aut ſimilibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi exiſtere ipſis putant plura ⁊ maiora: quibus excedẽtes timidi ſunt. Hoc autẽ ſunt multitudo pecuniarum: ⁊ robur corporuȝ: ⁊ amicorum: ⁊ regionis: ⁊ preparationum ad bellũ aut omnium: aut maximorum.

¶ Ponit ſcđam conſideratione: ꝙ hoĩes audent: ſi putant exiſtere ipſis plura auxilia ⁊ maiora: quibus excedentes alios ſunt timendi ab eis. Et exponit quę ſunt talia auxilia dicens: ꝙ hic ſunt multitudo pecuniarũ: robur corpoꝝ ⁊ robur amicoꝝ: robur regionis: vel contrate: ⁊ pręparatoriũ ad belluȝ: vnde hoĩes maxime audent: ſi exiſtant eis auxilia omniũ: quę dicta ſunt: aut maximorum inter iam dicta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi nõ iniuſta fecerint: aut nulli: aut nõ multis: aut non talibus: de quibus non timent.

¶ Ponit tertiã: ꝙ hoĩes audent: ſi non fecerint iniuſta: aut nulli: aut nõ multis: aut nõ talibus: de quibus timent: aliqui textus habent: de quibus non timẽt: ſed ſuperfluit ibi non: vt patet ex alia littera. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et totaliter ſi ea: que ad eos ipos habeant: ⁊ quantum ad alia: ⁊ quantũ ad ea: que a ſignis ⁊ reputationibus.

¶ Ponit quartã cõſideratione. Scđo aſſignat rõneȝ eius quod dixerat. Scđa ibi. (Auſiuuȝ enĩ ira.) Dicit ergo: ꝙ hoĩes totalr ſũt auſiui. ſi ad ea: quę ad deos. i. ſi ſuitia impendẽda dijs bene habeãt ipſis. ideſt bene ſe habeãt ĩ ipſis. Sunt aũt duo genera eorũ: quę debenť dijs: q: quędã ſunt quaſi ſigna ⁊ reputationes ad ſacrificia: ⁊ edificationes templorũ: quędaȝ vero ſunt alia ab iſtis: vt rectitudo cordis: ⁊ cuncte bonę affectiones: ſm quas mouemur in deuȝ. Igiť ſi homo bñ ſe habeat erga deos quãtũ ad [...] vt quantũ ad huiꝰ affectiones intrinſecas: quę ſunt alienę ab omnibus: quę videri non poſſunt: ⁊ etiã quantum ad ea: quę a ſignis ⁊ reputationibus accipiunť: ſequiť q̃ [...]lis ſit auſiuus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Auſiuum enim ira. Non iniuſta facere [...] ſed iniuſta pati infectiuum eſt. Demũ autem arbitratur auxiliari iniuſta patientibus.

¶ Aſſignat rõnem dicti dicens: ꝙ ira eſt quid auſiuũ [...] non eſt ad iuſta facere: ſed iniuſta pati eſt factiuũ irę [...] ergo quis nõ iniuſtificat: nullus moueť per irã contra [...] quia tũc ira erit ad iniuſtũ. ideo tales ſunt auſiui: ꝓpter qđ aſſignata eſt cauſa eius: qđ dixerat: q: auſiui ſunt [...] iniuſta fecerunt. Addit aũt ꝙ arbitrať quilibȝ diuinum deũ auxiliari iniuſta patiẽtibus: ꝓpter qđ aſſignata eſt quare ſe hñt totalr bene in his: quę ſũt erga deos: nõ iniuſtificantes ſunt auſiui: q: credunt: ꝙ deus ſit defenſor [...]rum. Dicit autẽ phs deos in plurali: nõ ꝙ crediderit [...] plures: cum in. 12° metaphyſicę cõcludat vnũ principium ⁊ vnũ principẽ: ſed loquiť more gentiliuȝ colentium [...]res deos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cum pręinuadentes aut neqȝ nihil [...] pati: neqȝ paſſuros: aut obtinere putaueť [...] de timendis quid: ⁊ auſibilibus dictum eſt.

¶ Ponit vltimã conſideratione: ꝙ hoĩes ſunt auſiui [...]do pręinuadentes alios nihil putant ſe pati ab eis: aut [...]ſuros eſſe: ſed putãt ſe obtinere: ⁊ vincere. ¶ Ultimo [...]logat: ꝙ de timendis ⁊ auſibilibus dictum eſt.

Qualia autẽ erubeſcunt: ⁊ non [...]beſcunt: ⁊ ad quos: ⁊ qualiter [...]bent palam. Sit itaqȝ erubeſcentia triſtitia quedã: ⁊ turbatio circa [...] que videntur ferre ingloriationem malorum: aut preſentium: aut [...]ctorum: aut futurorum.

¶ In parte iſta: vt dicebatur: determinat phs de erubeſcentia: quę eſt ſpẽs timoris: ⁊ gratia: quę eſt effectus amoris [...] timor enĩ dupľr põt ſumi: vel reſpectu inglorificationis [...] cũ quis timet inglorificari: ⁊ tunc eſt erubeſcẽtia: vel reſpectu corruptiui: ⁊ tunc quia non habȝ ſpãle nomen appellatur noĩe cõmuni: ⁊ dicitur timor. Eſt ergo erubeſcẽtia [...]cies timoris cõmuniter ſumpti: nõ timoris: vt eſt determinatum [...]perius determinatuȝ: tamẽ in timore reſpectu corruptiui magis reſeruať ratio timoris q̃ȝ in erubeſcẽtia: ꝓpter [...] pars illa pręcedit iſtam. Gratia vero eſt effectus amoris [...] quia diligentes alios ſunt eis gratioſi cõferendo eis beneficia ſua. ipſum enim beneficiuȝ põt dici gratia: vt in [...] littera in caplo de gratia loco grę habeť beneficiũ. [...]git etiã ꝙ gratia ſit amoris effectiuũ: ſed hoc eſt in [...]ſis: vt q: aliquis eſt nobis gratioſus: ideo diligimus [...] ſed ſi eſt gratioſum ⁊ dilectiuũ referať ad ideȝ: gratia [...]gis per ſe eſt effectus amoris q̃ȝ cauſa: magis enim [...] ꝙ aliquis ſit gratioſus ⁊ benefactiuus: quia dilectiuus [...] ecõuerſo: ꝓpter qđ ſi volumus per ſe reſpicere ordinem [...] gratiã ⁊ amorẽ: magis eſt gratia effectus amoris q̃ȝ cauſa [...] ¶ Duo ergo facit phs: q: primo determinat de erubeſcentia. Scđo de gratia. Scđa ibi. (Quibus aũt grãm.) [...] primũ duo facit: q: pmo cõtinuat ſe ad dicenda dicẽs [...]lam eſſe ex dictis: ꝙ hoĩes erubeſcũt: ⁊ ad quos: ⁊ quali[...] habentes. Scđo exequiť de intento. ibi. (Sit itaqȝ erubeſcentia.) Scđo deſcribit in erubeſcentiam ei oppoſitam [...]

Tertio

Tertio ex deſcriptionibus datis inueſtigat illa tria: quę ꝓpoſuerat. Scđa ibi. (Inerubeſcentia autez.) Tertia ibi. (Si itaqꝫ eſt.) Dicit ğ ꝙ erubeſcẽtia eſt quędā triſtitia: ⁊ eſt q̄dam turbatio circa ea: quę videnť ferre. ideſt inducere inglorificationẽ maloꝝ: aut pręſentium: aut futurorum aut factorum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Inerubeſcentia: aut paruipenſio quedam ⁊ impoſſibilitas circa hec ipſa.

¶ Diffinit inerubeſcentiā dicens: ꝙ inerubeſcentia eſt quędā paruipenſio. Et quędā impaſſibilitas circa talia mala. Nā qui paruipendit: ⁊ non patitur: circa talia eſt inuerecūdus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si itaqꝫ eſt erubeſcẽtia q̄ diffinita ẽ neceſſe ẽ erubeſcere quidem in talibus malorū: que videnť turpia eẽ ipſis: aut his: de q̄bus curant.

¶ Ex deſcriptionibus datis venať illa tria: quę dixerat de erubeſcentia. Et ideo tria facit: qꝛ primo oſtẽdit qualia homines erubeſcunt. Scđo manifeſtat ad quos erubeſcūt. Tertio declarat qualiter ſe habẽtes: ⁊ qualr̓ diſpoſiti erubeſcunt. Scđa pars ibi. (Quoniā aūt de cōfuſione.) Tertia ibi. (Ipſi autẽ ſic diſpoſiti.) Circa p̄mū tria facit: quia ea quę erubeſcimus: vel ſunt volūtaria: vt mala moris vl̓ nālia: quę inſunt nobis ex origine: vl̓ ſunt coacta: vt mala quę inſunt nobis ex illatiōe. Primo ergo determinat de erubeſcentia: ꝑut oritur ex malis turpibus voluntarię factis. Scđo determinat de ea: ꝑut oritur ex turpibus potẽtibus ineſſe ex origine. Tertio determinat de ea ꝑut oriť ex malis illatis. Scđa pars ibi. (Et ſuꝑ hoc bonis.) Tertia ibi. (Patientes aūt.) Circa primū duo facit: qꝛ primo in vl̓i dicit mala moris eſſe: quę erubeſcimus. Scđo ſpecialiter exequiť de eis. Scđa ibi. (Talia autem ſunt.) Dicit ergo: ꝙ ſi erubeſcentia eſt illa: quę eſt diffinita: neceſſe eſt hoīez erubeſcere in talibus maloꝝ: quę ſūt turpia: aut ipſi: aut his: de quibus ipſi curāt aliqui textus habẽt curat ſed lr̄a eſt corrupta: vt apꝑet ex alia lr̄a. ¶ Deide cū dic̄.

¶ Talia autem ſunt quecūqꝫ a malitia oꝑa ſūt vt abijcere clipeū: aut fugere a timiditate.

¶ Ponit in ſpāli hꝰ turpia ſm mores: in quibus hoīes erubeſcunt: mala aūt moris diſtinguunť: qꝛ quędā ſunt oppoſita virtutibus cardinalibus: quędā vero alijs virtutibus. Ideo duo facit: qꝛ p̄mo determinat de erubeſcentia: ꝑut ſumit originẽ ex vitijs. Scđa ibi. (Et lucrari a modicis.) Virtutes aūt morales cardinales ſunt tres: fortitudo: iuſtitia: ⁊ tẽperantia. prudẽtia aūt: licꝫ ſit virtus cardinalis: non tn̄ eſt moralis per oẽm modū: ſed eſt media īter ītellectuales ⁊ morales: ⁊ qꝛ tres ſunt tales virtutes: tria ſunt vitia eis oppoſita. ideo tria facit: qꝛ primo determinat de erubeſcentia: ꝑut cōſurgit ex timiditate: quę eſt oppoſita fortitudini. Scđo prout conſurgit ab iniuſtitia: quę eſt oppoſita iuſtitię. Tertio ꝑut cōſurgit ab intẽperātia: quę opponitur temperantię. Scđa ibi. (Et ſpoliaſſe.) Tertia ibi (Cōmixtū fuiſſe.) Dicit ergo: ꝙ talia in quibus erubeſcimus ſunt quęcūqꝫ opera. ideſt operata ſunt a malitia vt abijcere clipeū: aut fugere: quia talia operata ſunt a timiditate. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et aut ſpoliaſſe depoſitoriū ab iniuſtitia.

¶ Ponit ſcđam cōſiderationẽ: qꝛ erubeſcẽtia eſt expoliaſſe depoſitorium: qꝛ hoc eſt ab iniuſtitia. ¶ Deide cū. d.

¶ Et cōmixtū fuiſſe q̄bus nō opꝫ: aut vbi non opꝫ: aut quādo nō opꝫ ab intemperātia.

¶ Ponit tertiam: ꝙ erubeſcibile eſt fuiſſe cōmixtū q̄bus non oportet: aut vbi non opꝫ: aut quando non opꝫ: qꝛ talia ſunt ab intemperantia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et lucrari a modicis: aut turpibꝰ: aut ab impotẽtibus: puta pauperibus: vel mortuis: vn̄ ⁊ prouerbiū ſaltez a mortuo ferre ẽ a turpi lucratione enim: ⁊ illiberalitate.

¶ Oſtendit qūo conſurgit erubeſcẽtia a malitijs. Et q̄nqꝫ facit ſm ꝙ quinqꝫ malitias tangit. Nam primo oſtendit qūo conſurgit erubeſcẽtia ab illiberalitate. Scđo qūo cōſurgit ab adulatione. Tertio qūo ꝯſurgit a molitie. Quarto qūo cōſurgit a puſillanimitate. Quinto qūo conſurgit a iactantia. Scđa pars ibi. (Laudare aūt p̄ſentẽ.) Tertia ibi. (Et n̄ ſufferre labores.) Quarta ibi. (Et ab altero bene pati.) Quinta ibi. (Et deſeuiet ipſe dicere.) Circa primum duo facit: qꝛ p̄mo oſtendit qūo conſurgit erubeſcẽtia ab illiberalitate: ꝑut ſimul cuꝫ illiberalitate eſt: ⁊ iniuſtitia. Scđo ꝑut ibi eſt illiberalitas tantū. Scđa pars ibi. (Et non auxiliari.) Dicit ergo: ꝙ erubeſcibile eſt lucrari a modicis: vt expoliare pauperes: aut turpibꝰ: vt expoliare mortuos: aut ab impotentibus: vt expoliare infirmos. ideo ſubdit. puta a pauperibus: vl̓ mortuis lucrari: ⁊ ꝙ lucrū a mortuo ſit erubeſcibile patet per prouerbiū: ſm q̄d dicitur: ſaltem ferre. ideſt auferre a mortuo eſt a turpi lucratione: ⁊ ab illiberalitate. In his aūt omnibus ſimul cū illiberalitate eſt etiam iniuſtitia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non auxiliari in pecunijs potentẽ: aut minus auxiliari: ⁊ iuuari minus abundantibus: ⁊ mutuum recipere quando videtur petere: ⁊ petere quādo repetere: ⁊ repetere quādo ⁊ laudare: ⁊ videť petere ⁊ delaudare: vt repulſaꝫ nihil minus. Omia eni hec illiberalitatis ſigna.

¶ Oſtendit qūo oritur erubeſcentia ab illiberalitate tātū. Nā erubeſcibile eſt eū: qui eſt potens in pecunijs nō auxiliari impotentes: aut minꝰ auxiliari eos q̄ꝫ deceat. ⁊ eſt erubeſcibile velle iuuari a minus abundantibus. i. pauperibꝰ cū ipſe ecōtra deberet tales iuuare: ⁊ erubeſcibile eſt recipere mutuū ab alio: quando ille videbiť petere: valde eſt enim illiberale in illo tempore: qn̄ quis petit a nobis auxilium: repetere ab eo: ſi quid ei mutuauimus: ⁊ etiā debꝫ homo erubeſcere petere a mutuante: quando repetit ſibi mutuū: qꝛ vile eſt in illo tẽpore petere ab alio quādo ipſe a nobis repetit: q̄d nobis mutuauit: neqꝫ repetere mutuās debꝫ: quādo mutuatus petit: nec mutuatus petere: qn̄ mutuās repetit. iō q̄ſi cōuerſam addit: q̄d eſt erubeſcibile repetere mutuū: qn̄ mutuatus vr̄ repetere. eadẽ ğ ſnīa īportať per hoc: q̄d dicit repetere: qn̄ ꝑetierit: ⁊ ꝑ hoc q̄d dixerat mutuū recipere: qn̄ vr̄ petere. Addit etiā: ꝙ eſt etiā verecūdū laudare: vel delaudare: vt videať petere ſicut hyſtriones faciūt: qui ꝓpter laudes ⁊ vituperia: quę de alijs enunciant lucranť. imo ſi tales patianť. repulſam etiaꝫ nihil minꝰ faciunt. hoc aūt ꝙ ſit erubeſcibile pꝫ: qꝛ oīa talia ſunt ſigna illiberalitatis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Laudare autem preſentem adulationis. Et bona quidem ſuperlaudat: praua aūt delinire ⁊ ſuperdolere cum dolente: ⁊ alia oīa q̄cūqꝫ talia: adulationis enim ſigna.

¶ Oñdit qūo oritur erubeſcentia ab adulatione. Naꝫ laudare pręſentem eſt adulationis ſignū: ⁊ etiā ad adulationem pertinet bona alicuius ſuperlaudare. praua aūt delinire. i. polire ⁊ excuſare: ⁊ etiā ſuperdolere cum dolente: quẽadmodū faciūt hoīes plangitiui: oīno aūt quęcunqꝫ ſunt talia ſupplendū eſt: ſunt erubeſcibilia: quia ſunt adulationis ſigna. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non ſufferre laboꝛes: quos ſenes: aut delicati: aut in poteſtate magis ſūt: aut totaliter in potentioꝛes. omnia enim mollicieí ſigna.

¶ Oſtendit quō oꝛitur erubeſcentia a molicie dicēs: ꝙ eſt erubeſcibile nō ſufferre laboꝛes: quos ſuſtinent ſenes: aut delicati: aut illi qui ſunt magis in ptāte. i. dignitate: vt hꝫ alia littera: qꝛ tales delicatioꝛes videt̄: aut totalr̄. i. vniuerſalr̄ non ſufferre quos impotentioꝛes ſuſtinent. naꝫ oīa talia ſunt ſigna moliciei. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ab altero bn̄ pati: ⁊ ſepe: ⁊ q̄ bn̄ fecit i ꝓpare. Puſillanimitas. n. oīa: ⁊ hūilitatis ſigna

¶ Oſtendit quō eſt erubeſcenduꝫ ꝓpter puſillanimitatem dicēs: ꝙ quādo pati eſt ab altero ſepe: ⁊ quę benefecit improperare eſt erubeſcibile: qꝛ oīa talia ſunt ſigna puſillanimitatis: ⁊ humilitatis. ideſt ſeruilitatis: eſt eni quid ſeruile ⁊ pertinens ad puſillanimitatē: qꝛ homo vellit ſępe bōa recipere: ⁊ ſi modicū bene faciat improperet. ¶ Dein. ⁊c̄.

¶ Et de ſeipſo dicere ⁊ pꝛomittere: ⁊ aliena ꝓpria ſibi narrare: iactātia eni. Silr̄ aūt in alijs vniuſcuiuſqꝫ moꝛaliū: malitiarū opa: ⁊ ſigna ⁊ ſimilia: turpia enim ⁊ erubeſcibilia.

¶ Oſtendit quō eſt erubeſcendū ꝓpter iactantiā dicēs: ꝙ bene pati ē ab altero ſępe: ⁊ quę benefecit ipꝛoperat de ſe ipſo dicere magnalia: ⁊ ꝓmittere mirabilia: ⁊ aliena facta narrare quaſi ꝓpria vſurpantes ſibi laudes alioꝛum: talia ſunt erubeſcibilia: qꝛ ſūt a iactātia. Addit aūt ꝙ ſic eſt in malitys nomīatis: qꝛ opera: ⁊ ſigna: ⁊ ſīlia ſunt turpia: ⁊ erubeſcibilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſuper hec bonis: qbus oēs ꝑticipant: aut ſimiles oēs: aut plurimi nō participare. Siles aūt dico qui eiuſdē gentis ciues: coetaneos: cognatos: ⁊ vniuerſalr̄ eos: q ex equo: turpe eni iam non participare: puta eruditione intantuꝫ ⁊ alijs ſimilia oīa: aut hoc magis: ſi ipſe ſit cauſa eoꝝ: que extiterunt: aut exiſtunt: aut futura.

¶ Oſtendit quō oꝛitur erubeſcentia ab his: quę pn̄t nobis ineſſe naturalr̄ dicēs: ꝙ ſuper hęc oīa erubeſcibilia iam dicta: eſt etiā erubeſcibile nō participare bonis: qbus participāt oēs ſimplr̄: aut oēs hoīes ſiles: vt oēs pares: aut quo participāt plurimi. Exponit aūt quos vocat ſiles: qui ſiles dicit: qui ſunt eiuſdē gentis ciues ⁊ coetaneos: vt qui ſunt eiuſdē ſtatus: vel tēpoꝛis ⁊ cognatos: vt qui ſunt de eadeꝫ ſtirpe: ⁊ vniuerſalr̄ oēs qui ſunt ex equo. i. qui hn̄t aliquaꝫ ęqualitatē ⁊ ꝯparitatē adinuicē. Nā turpe eſt nō ꝑticipare eruditione: ⁊ ſimilr̄ alys bonis intantū inquantū participant ſuipares: vel omnes: vel plurimi: ⁊ licꝫ hęc oīa ſint erubeſcibilia: ⁊ ſi ſunt a natura: magis tamen ſunt talia: ſi ipſe ſit cauſa eoꝝ. i. taliū turpiū: aut quę extiterūt: aut quę exiſtūt: aut quę futura ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Patientes aut paſſi: aut paſſuri talia erubeſcūt q̄cūqꝫ i d̄honeſtatōeꝫ fecere ⁊ obpꝛobꝛia.

¶ Oſtēdit erubeſcibilia: quę poſſunt eſſe coacta. Et tria facit: qꝛ pmo pꝛemittit intētionē ſuā. Scđo exponit quę ſūt talia erubeſcibilia. Tertio dat drīaꝫ inter ea. Secūda ibi. (Hec aūt ſūt.) Tertia ibi. (Et quę quidē.) Dicit ergo: ꝙ hoīes patiētes: aut paſſi talia: quę fuerint in dehoneſtatiōnē ⁊ obpꝛobꝛia erubeſcunt: ⁊ conſtat ꝙ talia poſſunt eſſe coacta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec autem ſunt quecūqꝫ ad ſeruientes: aut coꝛpoꝛis: aut operis operum turpiuꝫ: de quibus eſt etiam contumeliam inferre.

¶ Exponit quę ſunt iſta dicēs: ꝙ h̄ ſūt q̄cūqꝫ ptinēt ad ſeruitutē coꝛpis: aut ad genus opeꝝ turpiū: de qb⁹ eſt ꝯtumeliā iferre. Duplr̄ eni ex illatis verecūdamur: vl̄ qꝛ ſubijcimur in ſuitutē: ⁊ debellamur: ⁊ iſta verecūdia magis ineſt viris: vel rōne turpiū operū: ⁊ ꝓp intēperantiā: ⁊ hęc verecūdia conſueuit inferri mulieribus. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et que qdē i intēperantiā: ⁊ volūtaria ⁊ inuoluntaria. Que aūt in violentiā inuolūtaria: q̄ in uirilitate ei⁹: aut timiditate: ſufferētia: ⁊ nō repugnar̄. Que qdē igit̄ erubeſcūt h̄ ſūt: ⁊ talia.

¶ Dat drīaꝫ iter iſta: qꝛ q̄ ſonāt in intēperātiā: cui⁹ ſūt ꝓpia opa: ꝓnt eē volūtaria ⁊ iuolūtaria. Nā mulieres aliq̄n trahūt ad turpia: aliqn̄ ondūt ſe violētatas: cum tn̄ cōſeńceāt talia: illa vō q̄ ſonāt iuiolētiā vt redigi in ſeruitutē: ⁊ debellari ſemp ſūt iuolūtaria. nā talia ꝓcedūt ab inuirilitate: aut a timiditate. Nā ſufferre ſubiugationē: vl̄ debellationē: ⁊ nō pugnare vel hęc eſt: ꝙ ſic ſuſtinēs eſt inuirilis ⁊ caret viribus: vel qꝛ eſt timidus. Ultio epilogat dicēs ꝙ q̄cūqꝫ qdē igit̄ erubeſcūt h̄ ſūt: ⁊ talia: quę dicta ſunt.

Quoniā autem de confuſione fātaſia eſt erubeſcētia: ⁊ huius ipſius gratia: ⁊ non euenientium.

¶ In pte iſta d̄terminat phs ad q̄s hoīes erubeſcūt. Et tria facit: qꝛ p̄ repetit deſcriptionē erubeſcētię. Scđo ꝓbat q̄dā q̄ dixerat. Tertia ponit ſpāles ꝓpōnes circa ꝓpoſitū. Scđa ibi. (Nullus eni de glīa.) Tertia ibi. (Et pp hęc eos.) Dicit ergo p̄ ꝙ erubeſcētia eſt fantaſia de ꝯfuſione: ⁊ h̄ ipſius: nā hō erubeſcit: qꝛ fantaſiat̄: ⁊ vr̄ ſibi ꝙ debeat ꝯfundi hoc ipſius grā: qꝛ erubeſcūt pp ipſam ꝯfuſionē: ⁊ h̄ dicit ſic faciēs erubeſcentiā nō eſt euenientium. i. indifferenter omnium: qꝛ non erubeſcimus de quibuſcūqꝫ: nec coꝛam quibuſqꝫ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nullus de glīa curat: niſi pp gloꝛificātes eſſe hos erubeſcere: quoꝝ exiſtimationē h̄

¶ Pꝛobat qđ dixerat. Et duo fac: qꝛ p̄ ponit hui⁹ ꝓbōnē. Scđo māifeſtat q̄ dixerat. z^a ibi. (Exiſtimationē eni.) Dicit nullus curat de glīa niſi pp glificātes. ḡ de his q glificātes nō pn̄t: ſic ſūt pueri: ⁊ beſtię hō nō erubeſcit. nō eſt ḡ erubeſcētia eueniētiū q̄ruꝫcūqꝫ. ſꝫ nece ē hoīes hos ſolos erubeſcer̄: quoꝝ hn̄t exiſtimationē. i. quos extimāt ⁊ reputāt eſſe aliquid ⁊ poſſe gloꝛificare. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Exiſtimationē eni habēt admirantiū: ⁊ eos quos admirantur: ⁊ a quibus volunt.

¶ Exponit q̄ dixerat: ⁊ duo facit: qꝛ pꝛio exponit q̄ dixit in vli. Scđo magis in ſpāli. z^a ibi. (In admiratiōe autē.) Dicit ḡ: ꝙ hoīes hn̄t exiſtimationē admiratiū: ⁊ eoꝝ q admirant̄: ⁊ a qbus volūt in admiratiōe hr̄i: ⁊ eoꝝ q ſunt in amoꝛe honoꝛis: ⁊ q̄ꝝ opionē nō deſpiciūt: oīs ḡ taliū habent exiſtimationē. ideſt oēs tales exiſtimāt: ⁊ putant poſſe gloꝛificare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In admiratione haberi: ⁊ coꝛū ad quos ſūt in amoꝛe honoꝛis: ⁊ quoꝝ opionē non deſpiciunt. In admiratione quā igit̄ eſſe volūt hos: ⁊ mirent̄ hos: qui habēt aliqđ bonū pꝛoꝛū: aut cōparatione quoꝛū exiſtunt indigentes valde aliquoꝝ eoꝛū: in quibus illi pꝛecūt velut amantes. Sūt aūt in amoꝛe honoꝛis ſimiles. Curāt aūt de ſapiētibus tāq̄ verū dicentibus

centib⁹. Tales aũt ꝛ qui ſenes: ꝛ qui eruditi.

¶ Exponit magis in ſpeciali. Et primo facit quod dcm̃ eſt. Secundo addit: quę ſunt illa: in quibus coꝛaꝫ talibus erubeſcunt: ꝛ quantũ ad ea. Dicit ergo: ꝙ in admiratione volunt eſſe apud hos: ꝛ mirentur hos: qui habẽt aliquod bonum de numero bonoꝝ ꝑcioſoꝛum: ꝛ hꝯ bona: quibus illi ꝑualent: quos mirãtur: aut debent eſſe ꝑcioſa ſimpl'r: aut comparatione aliquoꝝ eoꝛum: quoꝛum exiſtunt indigentes valde: ꝛ ſunt velut amantes talia bona. Exponit autẽ ad quos ſunt in amoꝛe honoꝛis: qꝛ ad ſimiles: q̃bus enim amat honoꝛari a ſimilibus. Medici enim volunt honoꝛari a medicis in medicina: qꝛ in talibus tales videntur dare verum iudicium: exponit vlterius de quibus curant: qꝛ curant de ſapientibus tanq̃ꝫ de verũ dicẽtibus: tales autẽ ſapientes ſunt ſenes ꝛ eruditi. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quantum ad ea: que in oculis: ꝛ in manifeſto: vñ ꝛ ꝓuerbium: in oculis eſſe verecũdoꝛ.

¶ Oſtendit quę ſunt ea: in quibus erubeſcunt. Nam talia ſunt: quę ſunt in oculis ꝛ in manifeſto. vnde ꝓuerbiũ eſt: ꝙ in oculis eſt verecundia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et propter eos: qui ſemper aderunt magis erubeſcunt: ꝛ eos qui attendunt ad eos: ꝓpterea quod in oculis vtrunqꝫ.

¶ Ponit ſpeciales propoſitiones ad cognoſcẽdũ quos erubeſcimus. Et duo facit: qꝛ primo ponit dictas cõſiderationes. Scdo oſtendit: ꝙ non ſolum erubeſcimus q̃ dixerat: ſed etiam ſigna eoꝛum. Scda ibi. (Erubeſcũt aũt non ſolum). Prima pars diuidit̃ in quinq̃ ſm ꝙ quinqꝫ conſiderationes ponit. Scda ibi. (Et eos qui non ita). Tertia ibi. (Et prolatiuos). Quarta ibi. (Et eos quibus). Quinta ibi. (Et eos inter quos). ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ hoĩes magis erubeſcunt eos: q̃ ſemꝑ aderunt. i. ꝯſocios ꝛ coniunctos ſecum: ꝛ eos q̃ attendũt ad ipſos: qꝛ vtrunqꝫ eoꝛum eſt in oculis. i. in manifeſto. Poſſet autem q̃ vellet ex hoc facere duas conſiderationes. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Et eos qui non rei circa hec: palam. n. ꝙ contraria videntur his: ꝛ non indultiui his: qui videntur peccare. Que enim ipſe facit: hoc dicitur proximis non vetare: quare ſi non facit palam: quia ſtomachat̃.

¶ Ponit ſcdam ꝯſideratione͂. Qꝛ erubeſcũt eos: qui ſe non habent circa aliqua turpia ſicut ipſi. Et eſt ratio: qꝛ his videntur ꝯria: ꝛ non ſunt indultiui his: q̃ vidẽtur peccare. nã intẽperati magis erubeſcũt tẽperatos q̃ꝫ alios: qꝛ temperati ſunt ꝯrij operibus eoꝝ: ꝛ nõ parcũt eis: iõ ſubdit: ꝙ ea q̃ aliq̃s facit non dr̃ vetare. i. ꝓhibere ꝓximis: quare ſi facit illa palam: quia ſtomachatur ꝛ abominatur ea: iõ arguit facientes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et propalationes multis: nihil. n. differt nõ putari: aut non propalare. ꝓpalatiui autem ꝛ q̃ iniuſta: propterea ꝙ obſeruant ꝛ maledici. Siq̃dẽ. n. nõ peccãtes multo ãplius peccãtes.

¶ Ponit tertiã. Qꝛ hoĩes magis erubeſcunt eos: q̃ ꝓpalant multis. Et eſt ratio: qꝛ nihil differt non putari: aut non ꝓpalare. Nullus. n. verecũdatur turpi: qꝛ putatur talis. ſi ergo non ꝓpalatur nihil erubeſcit. Exponit aũt qui ſũt ꝓpalatiui dicens: ꝙ tales ſunt paſſi iniuſta. naꝫ tales ſunt maledici ꝛ obſeruãt tempus: q̃ũo poſſint alios infamare: maledici. n. ſunt nõ peccãtes: ſi ſunt iniuſta paſſi: ꝛ multo magis peccantes: quilibet. n. eſt pronus ad infamandũ cuꝫ infamatur: peccantes tñ ſunt magis ꝓni: qꝛ magis indignantur ꝛ lędũtur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et eos quibus perſiſtentia in peccatis proximoꝛum: puta irriſoꝛibus: ꝛ comedie fractoꝛibus: maliloq. n. alĩq̃liter iſti ꝛ ꝓpalatiui.

¶ Ponit quartam. Qꝛ hoĩes erubeſcunt eos: q̃ perſiſtũt in peccatis ꝓximoꝛum ſępe cõmemoꝛando ea. vñ erubeſcimus de irriſoꝛibus: ꝛ de factoꝛibus comediarũ: cuiuſmodi ſunt hyſtriões fingentes cãtilenas: tales. n. ſunt aliquo mõ maliloqui: ꝛ ꝓpalatiui. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et eos: inter quos in nullo defecerunt: velut enim admirabiles diſponunt̃: ꝓpter qꝺ ꝛ eos a quibus primo aliq̃d poſtularũt: erubeſcunt tanq̃ꝫ nihil nunq̃ꝫ dignificati inter ipſos.

¶ Ponit quintã ꝯſiderationem. Et duo facit: qꝛ primo ponit hꝯ conſiderationem. Secundo manifeſtat quoddam quod dixerat. Secũda ibi. (Tales aũt). Dicit ergo: ꝙ homines erubeſcunt eos: inter quos in nullo defecerunt. diſponunt̃. n. ad eos velut admirabiles: quibus. n. videt̃ mirabilis ad eos: inter quos nulla mala geſſit. Et inde eſt ꝙ hoĩes magis erubeſcunt eos: a q̃bus primo aliquid poſtulauerunt: qꝛ inter ipſos ſe habent tanq̃ꝫ nunq̃ꝫ dignificati. i. tanq̃ꝫ nunq̃ꝫ dignificati: vel alia littera hꝫ: ſicut nihil inglorĩu. Eſt. n. quędam inglorificatio poſtulare: qꝛ beatius eſt dare q̃ꝫ accipere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Tales autẽ ꝛ que nunc primo volunt amici eſſe. Optima. n. proponunt̃. propter qꝺ bene hꝫ Euripidis reſpõſio ad Siracuſanos. Et ab antiquo votoꝛum nihil conſcij.

¶ Exponit qui ſunt illi apparẽtes mirabiles dicens: tales ſunt: qui primo volunt amici eſſe: inter tales. n. optima ponuntur: quilibet. n. in principio verecũdatur detegere indigentiam ſuam: ideo a principio quilibet amicoꝝ apparet mirabilis: in fine autẽ non ſic: poſtq̃ꝫ ſe adinuicem cognoſcũt: ꝑꝑ qꝺ bona fuit rñſio Euripidis ad Siracuſanos: ꝙ ab antiquo. i. a principio nihil erant cõſcij votoꝝ: qꝛ q̃libꝫ amicus neſcit vota. i. volũtates alteri⁹ a pñ°. ¶ Deiñ. ꝛc̃.

¶ Erubeſcunt aũt non ſolum ipſa: que dcã ſũt erubeſcibilia: ſed ꝛ ſigna. puta non ſolum venerea agentes. ſed ꝛ ſigna ipſoꝛũ. ꝛ non ſoluꝫ facientes turpia. ſed ꝛ dicentes.

¶ Oñdit ꝙ non ſolũ erubeſcunt hoĩes quę dcã ſunt: ſed ẽt ſigna eoꝝ. Et duo facit: qꝛ primo facit qꝺ dcm̃ eſt. Secundo oñdit: quoꝝ non ẽ erubeſcibilia. Scda ibi. (Totalr̃ autem.) ¶ Circa p^m duo facit: qꝛ primo ponit hoĩes erubeſcere ſigna eoꝝ ꝑ cõparationem ad ipa erubeſcẽtia. Scdo ꝑ ꝯꝑatione͂ ad eos: quos erubeſcim⁹. zᵃ ibi. (Silr̃ ãt neq̃ꝫ dictos). Dicit g̃ p̃: ꝙ hoĩes erubeſcũt nõ ſolũ ea erubeſcibilia: q̃ dcã ſunt: ſed ẽt ſigna eoꝝ: puta nõ ſolũ agẽtes venerea erubeſcũt: ſꝫ ẽt ꝑcedẽtes ſigna eoꝝ verecũdant̃: ꝛ non ſolũ faciẽtes turpia erubeſcũt: ſꝫ ẽt dicẽtes. ¶ Deinde ꝛc̃.

¶ Similiter autem neqꝫ dictos ſolos erubeſcũt: ſed propalatiuos ipõs: puta obſequẽtes ꝛ amicos hoꝛum.

¶ Oñdit hoc idẽ ꝑ ꝯparatione͂ ad eos: quos erubeſcim⁹ dicẽs: ꝙ hoĩes erubeſcũt ñ ſolũ dictos: vt ꝓpalatiuos: ꝛ alios de q̃bus facta eſt mẽtio. ſed ẽt erubeſcũt ꝓpalatiuos ipſis q̃ dicti ſunt: puta obſequentes eis ꝛ amicos eoꝝ. Quicũqꝫ. n. erubeſcit ꝓpalatiuos: erubeſcit ꝓpalatiuos ꝓpalatiui ſunt. n. tales q̃ſi quędã ſigna eoꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totalr̃ aũt erubeſcũt: neq̃ꝫ eos quoꝝ multi

deſpiciunt opinionē: ⁊ veruȝ dicēdo. Nullus enim beſtias: ⁊ pueros erubeſcit.

¶ Oſtendit reſpectu quorum non eſt erubeſcētia. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Scdo oſtendit: ꝙ omnes erubeſcimus eodem modo. Secunda ibi. (Neqȝ in eiſdem). Dicit ergo primo: ꝙ talr.i.vl'r hoies non erubeſcunt eos: quoꝝ opinionem ⁊ verū dicēdo multi deſpiciunt. Nullus.n.erubeſcit pueros: neqȝ beſtias. nam talia nil poſſunt reuelare alijs: quę vident: vt beſtia; vel ſi reuelauerint non creditur ꝙ dicant veꝝ: ⁊ villpenditur eoꝝ opinio: ⁊ tales ſunt pueri. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqȝ in eiſdem notos ⁊ ignotos: ſed notos quidem his: que videntur ad veritateȝ: eos autem: quia remotis in his que ad famaȝ.

¶ Oſtendit ꝙ non eodem modo: nec eiſdem omnes erubeſcimus: nam notos erubeſcimus in his: quę ſunt ſꝫ veritatē: qꝛ tales ſic nos cognoſcunt. ignotos vero ⁊ etiā eos qui ſunt a remotis erubeſcimus eos in his: quę ſm famā: qꝛ ignoti ſolū q̃tū ad famā ⁊ eſtimationē nos agnoſcūt.

Ipſi auteȝ ſic diſpoſiti erubeſcūt vtiqȝ: primū quideȝ ſi exiſterēt ad ipos aliqui ita ſe habentes: quales diximus eſſe: quos erubeſcunt. Erant aūt hi aut in admiratiōe habiti: aut admirantes: vel a quibus volunt in admiratiōe haberi: aut illi: quorum aliqua opportunitate indigent: que non obtinebūt inglorij exiſtentes.

¶ In parte iſta oſtēdit phs qualiter diſpoſiti erubeſcūt. Et tria facit ſm ꝙ hoc tripl'r oſtendit. Primo.n. oſtēdit hoc per comparationem ad eos: quos erubeſcimus. Scdo per comparationem ad ipſa erubeſcibilia. Tertio per comparationem ad modum erubeſcendi. Secūda ibi. (Et cum habeāt). Tertia ibi. (Et aſpiciendi). ¶ Circa primū duo facit: qꝛ primo dat diuerſos modos: q̄uo aliqui diſpoſiti erubeſcunt per comparationem ad eos: quos verecūdantur. Secundo vnum illorum modorum ſubdiuidit. Secunda ibi. (Et iſti autem videntes). Dicit ergo: ꝙ homines ſic diſpoſiti erubeſcunt: ſi aſſiſtāt ſe aliquō ita ſe habētes: quos (vt diximus) erubeſcunt. Hi aūt in admiratiōe habiti: aut admirantes: aut a quibus volūt in admiratione haberi: exponatur vt ſupra: aut etiaȝ ſunt tales illi: quorum aliq̄ opportunitate indigent: ppter qđ nō obtinebūt ea: q̄ petūt: ſi appareāt eis exñtes inglorij. ¶ De inde.c.d.

¶ Et ibi aut vidētes: ſicut Lydias d̕ Sami ſortilegio concionatus eſt: dignificabat.n. exiſtimare Athenięſes aſtare in circuitu Elimellos tanq̃ȝ videntes: ⁊ non ſolum audituros quecunqȝ ſuſpicabunt: aut ſi prope ſunt tales: aut debeant ſcire propter quod: ⁊ videri: ⁊ fortunantes a zelantibus vnq̃ȝ non volūt: admiratores enim qui zelatores.

¶ Subdiuidit iſtud mēbrū vltimo dcm̄. Nā ſi aliqs vult aliqd obtinere apud aliū: ſiue illud velit obtinere p violētiā: ſiue p amicitiā non vult ꝙ videat ipſum vileȝ ⁊ ingloriū: nec ꝙ audiat ipm eē talē: ⁊ magis verecūdat̄ de vidētib⁹ q̃ȝ de audiētib⁹: ⁊ inde eſt: q' Lydias de Sami ſortilegio.i.homo de loco illo: vel de illa ple: volens inanimare Athenienſes: concionatus eſt inter eos dicens: ꝙ dignificabat.i.cupiebat Athenięſes exiſtimare Elimellos ... eos: vt habet alia littera: aſtare in circuitu eoꝝ tanq̃ȝ ... tes: ⁊ non ſolum auditores: quę ſuſpicabuntur.i. quę ... runt ſcire per ſuſpitionem ⁊ famaȝ. Hoc enim dicebat ... Athenienſes magis verecundarentur: ſi non ſe hab... glorioſe exiſtimantes: ꝙ gręci viderunt eos: ⁊ qꝛ adm... tores: ⁊ eos a qbus volumus aliqd obtinere: erubeſc... videntes: erubeſcimus etiam tales: ſi prope ſint: aut ... ſcire quę agimus: propter quod infortunātes nunq̃ȝ ... videri a çelantibus: quia çelatores admiratores ſunt ... inde eſt: ꝙ cum diuites ad paupertatem venerunt: ... ꝙ aliquis eos videret: q eos cognoſceret. ¶ Deinde ...

¶ Et cum habeant que erubeſcunt opera ... gocia: aut ſuijpſorum: vel progenitorum a... rum aliquoruȝ: ad quos exiſtit ipſis aliqua ... ceſſitudo: ⁊ totaliter pro quibus erubeſcū... ſi. Sunt aūt hi: qui dicti: ⁊ qui in ipſos refe... tur: quorum doctores aut conſiliati fuer... ⁊ ſi ſint alij ſimiles: ad quos amant in bon... eſſe. Multa.n. erubeſcentes propter tales faciunt ⁊ non faciunt.

¶ Oſtendit qualiter diſpoſiti erubeſcunt: cum habea... ra ⁊ negocia erubeſcibilia: ⁊ hoc aut ſuijpſorum: aut p... toꝝ: aut aliquorum aliorū: ad quos exiſtit ipſis aliq... ceſſitudo.i. aliqua cura: ⁊ totaliter verecundantes: ſi h... tes negocia erubeſcibilia: tales ſint: p quibus deben... beſcere dicens: ꝙ tales ſunt: qui dicti ſunt pgenitores ... referuntur in ipſos: vt illi: quorū fuerunt doctores ... ſiliarij: ⁊ etiaȝ ſint tales alij ſimiles iſtis ⁊ amici ... tales referuntur in eos: qui amant in honore eſſe ... erubeſcētes multa faciūt ⁊ nō faciūt hoies. ¶ De...

¶ Et aſpiciēdi in manifeſto conuerſatiui a... conſocios erubeſcitiui magis ſunt. vnde ... tiphon poeta debēs decapitari a Dionyſi... xit videns cōmorituros velatos. qñ eijcie... tur p portas. Quid velamini inqt ſi nos ... qs hoꝝ non videbit. De erubeſcētia quid... tur hec. De inerubeſcentia autem palam ... modo ex contrarijs abundamus.

¶ Oſtēdit qualiter diſpoſiti erubeſcūt reſpectu mod... beſcendi: modus aūt erubeſcēdi eſt: vt ſit in manifeſ... verecūdia eſt i oculis: vt ſupra dicebatur: ideo ait ... ciendi in manifeſto: ⁊ conuerſatiui apud conſocios ... ſcitiui ſunt magis: paꝝ.n. aut nihil erubeſcimus de ... his: cū qbus nō debemus conuerſari: ⁊ nūq̃ȝ vlterius nos viſuri. vñ Antiphon poeta debēs decapitari a D... ſio vidēs alios cōmorituros ſecuȝ: qñ eijciebant ... eē velatos q̃ſi erubeſcētes dixit eis. Quid inqt vela... ſi cras aliqs hoꝝ nos ñ videbit. q.d. nō hbetis vere... de his: qui nos vidēt: qꝛ decętero nō videbūt. ¶ Vl... epilogat de erubeſcētia dcā ſunt hęc: quę dicta ſunt ... erubeſcentia aūt q̄uo ſit dicendū. ⁊ q̄uo abundamus ... teſt eſſe palam ⁊ manifeſtum ex contrarijs dictorum.

Quibus autem gratiam haben... in qb⁹: ⁊ q̃liter ipſi habētes ... finierimus gratiam palam ... Poſtq̃ȝ phs determinauit de erube... quę ē quędā ſpēs timoris. hic determ... de grā: q̄ pōt eē effectus amoris. nam aliquis hȝ gratiam alterius: qđ diligitur ab eo. Eſt a... modo

modus:ꝙ aliquis conferens beneficium alteri debet ab eo diligi:⁊ eſſe ei gratus:ſiue habere gratiam eius:⁊ inde eſt ꝙ gratiam habere deſcribitur per ſubuentionẽ:ꝙ ex h aliquis habet gratiam alterius:qui ſubuenit ei indigenti. In determinando aũt de gratia duo facit:qꝛ primo continuat ſe ad dicenda. Secundo exequitur de intẽto. Secũda ibi.(Sit itaqꝫ gratia.)Dicit ergo:ꝙ quibus. i. a quib⁹ homines habent gratiam:⁊ in quibus:⁊ qualiter ipſi ſe habentes gratiam habent:palam erit:cum diffiniuerimus gratiam. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Sit itaqꝫ gratia:ſm quam dicitur habẽs gratiam ſubuenire indigenti:nõ pro aliquo : neqꝫ vt aliquid ſibi ſubueniẽti:ſed vt illi aliquid.

¶ Exequitur de intento:⁊ duo facit.qꝛ primo diffinit gratiam. Secundo ex diffinitione data manifeſtat illa tria:q̃ ꝓpoſuerat manifeſtanda de gratia. Secunda ibi.(Magna aũt). Dicit ergo:ꝙ gratia eſt: ſm quam habens gr̃aꝫ dicitur ſubuenire indigenti:non pro aliquo:neqꝫ vt aliq̄d fiat ſibi ſubuenienti:qꝛ tunc nõ eſſet gratia:ſed magis eẽt retributio ⁊ mercatio:ſed vt aliquid fiat illi:qui ſubuenit. ¶ Dubitaret autem forte aliquis cuꝫ gratia videat̃ duo reſpicere:vꝫ:beneficium ſubuenientis: ⁊ amoreꝫ eius: cui ſubuenitur:cum magis imediata cauſa gratię videat̃ eſſe amor q̃ȝ ſubuentio:quid eſt quod ph̃us notificat gratiam per ſubuentionem:non per amorem. ¶ Ad qꝺ dici poteſt ꝙ ſubuentio eſt manifeſtior magis in aperto q̃ȝ ſit amor. ideo ph̃s eam ſic notificat:quia ſpectat ad rhetorem ſuꝑficialiter diffinire:vt habitum fuit in primo libro capitu. de delectabilibus. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Magna autem vtiqꝫ : aut valde oportunorũ:aut magnoꝝ ⁊ difficilium:aut in tꝑibus talibus:aut ſolus:aut primus:aut maxime.

¶ Manifeſtat illa tria ꝑdicta:ideo tria facit: quia primo oſtendit qualiter ſe habentes gratiam habent. Secundo a quibus. Tertio propter quę. Secũda ibi.(Indigẽtię autem ſunt). Tertia ibi.(Neceſſe igitur maxime). Dicit ergo:ꝙ ea:in quibus debꝫ fieri ſubuentio debent eẽ magna aut de numero valde oportunoꝝ:aut magnorum ⁊ difficilium. ⁊ iſta ſunt magna ſimplr̃. magna vero ex conditiõe ſunt illa:quę fiunt ex temporibus talibus: in quibus maxime homines indigent:aut ſi aliquis facit ea ſolus:aut ꝑmus:aut maxime:vtputa:ꝙ ille plus laborauit q̃ȝ alij. Ex quo apparet qualiter ſe habentes: ⁊ qui gratiam habent: quia ſubuenientes in magnis:vel ſimpliciter: vel ex cõditione. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Indigentie autem ſunt appetitus : ⁊ horum maxime qui cum triſtitia eius:quod non fit:tales autem concupiſcentie:puta amor: ⁊ in corporis anxietatibus: ⁊ in periculis: ⁊ enim periclitans concupiſcit: ⁊ qui triſtatur:propter qꝺ qui in egeſtate exiſtunt: ⁊ in fugis. Et ſi in modicis ſubueniant propter magnitudinem indigentie: ⁊ opportunitatem gratiam feciſſe habẽtur:velut qui in Litio celatum dedit.

¶ Oſtendit a quibus gratiam habent. Nam ſicut ſubuenientes debent recipere gratiarum actiones: ita indigentes debent gratiam referre:ideo ait:ꝙ indigentię ſunt appetitus aliquoruꝫ:⁊ maxime eorum:qui ſũt in triſtitia eius qꝺ non fit.nam homo indiget eo:qꝺ appetendo ſi nõ fiat triſtatur.ideo ait:ꝙ cõcupiſcentię ſunt tales:reſpectu quorum ſumuntur indigentię:puta amor eius:quod nõ habetur. Unde in anxietatibus corporis:⁊ in ꝑiculis potiſſime ſumitur indigentia:qꝛ in talibus homo concupiſcit: quę non habet.ideo ſubdit:ꝙ periclitans: ⁊ qui triſtatur cõcupiſcit:propter quod aſſiſtunt in egeſtate:⁊ in fugis: ſi ĩ modicis ſubueniant propter magnitudinem indigentię:⁊ opportunitatẽ habentes feciſſe gratia. Forte in Litio erant homines egentes: ideo modicum auxilium erat eis magnuꝫ. Uel forte ibi fuit cõmiſſum bellum : propter quod fugiẽtes hoĩes modicũ auxiliũ reputabãt magnũ. Deĩde.

¶ Neceſſe igitur maxime quidem in talia habere ſubuenientiam. Si autem non in equalia: aut in maiora.

¶ Cõcludit ex dictis in quibus:⁊ propter quę fit gratia. Et duo facit:qꝛ primo oſtẽdit in quibus:⁊ qualiter fit gratia. Secundo ex hoc manifeſtat contrariuꝫ huius:vꝫ:qũo nõ ſit gratia:ſed magis tollitur. Secunda ibi.(Manifeſtuꝫ autem.) ¶ Circa primum duo facit:qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secundo ex hoc docet ſumere locos rhetoricos. Secunda ibi.(Quare qm̃ manifeſtum.) Dicit ergo: ꝙ qꝛ gratia eſt talis ſm ꝙ dictum eſt:neceſſe eſt eum:qui vult habere gratiam:habere ſubuenientiam maxime in talia;qualia dicta ſunt. Si autem non ſubuenerit in talia: opꝫ eum ſubuenire in ęqualia:aut ĩ maiora. ¶ Deĩde.c.d.

¶ Quare quoniam manifeſtum: ⁊ quando: ⁊ in quibus fit gratia: ⁊ qualiter habentibus:palam ꝙ ex his preparanduꝫ. Hos quideꝫ demõſtrantes:aut qui ſunt:aut qui fuerunt in tali triſtitia ⁊ indigentia. hoc aũt ꝙ ſuccurrerunt in tali opportunitate: in tali aliquo aut ſuccurrent.

¶ Adaptat quod dixerat ad propoſitum. Secundo docet ex hoc ſumere locos rhetoricos dicens: ꝙ qꝛ manifeſtum eſt qñ ⁊ in quibus ſit gratia:⁊ qualiter habentibus palam ꝙ ex his:quę dicta ſunt:ſumendi ſunt loci rhetorici: ⁊ preparanduꝫ eſſe iudicem:vt facit ad propoſitum demõſtrãtes hos.ſ.amicos iudicis:⁊ eius beniuolos:ꝙ ſunt: aut fuerunt in tali triſtitia ⁊ indigentia. Hos aũt quos volumus inducere ad gratiã iudicis:debemus demonſtrare:ꝙ ſuccurrerunt in tali opportunitate:aut ſuccurrerũt in tali aliquo:quo amici ſui indigent. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Manifeſtum autem ⁊ vnde auferre contingit gratiam: ⁊ facere ſine gratia:aut enim quia ſui gratia ſuccurrerunt:aut ſuccurrent:hoc autem non erat gratia:aut quia a caſu accidit:aut quia coacti fuerunt:aut quia reddiderunt : ſed non dederunt:ſiue ſcientes: ſiue nõ: vtroqꝫ. n. modo aliquid pro aliquo:quare neqꝫ ſic vtiqꝫ erit gratia: ⁊ circa omnia predicamenta intuendum. Gratia enim eſt aut qꝛ hoc:aut tãtũ: aut quale:aut quando:aut vbi.

¶ Oñdit qũo poſſumus ab aduerſarijs auferre gr̃am iudicis. Et duo facit:qꝛ ꝑ̊ facit qꝺ dcm̃ eſt. Scꝺo docet nos probare:qꝺ dixerat ꝑ ſignũ.2ª ibi.(Signũ aũt.) Dat ãt multas cautelas ad oñdẽdũ qũo ꝑꝑ ſubuẽtionẽ nõ debet̃ alicui gr̃a:dicẽs manifeſtũ eẽ ex dicẽdis:vñ cõtingit auferre gr̃am:⁊ facere alios eẽ ſine gr̃a.ꝑ̊ ſi ſuccurrerũt:aut ſuccurrũt gr̃a ſui:vt qꝛ intẽdebat aliqꝺ meritũ. Nã h vt dicebat̃ nõ erat gr̃a:aut ſi hoc fecerũt ꝑ accñs ⁊ a caſu non ex electiõe:aut fuerũt coacti ad h faciẽdũ:aut h faciẽdo nõ derũt:ſꝫ reddiderũt:qꝛ ꝑ̈us receꝑant tm̃ bñficiũ:vel forte maius.ſiue fuerint ſcientes.i.cognoſcentes impẽſum ſibi

prius beneficium:ſiue non:vtroqꝫ.n.modo ſcienter ⁊ ne-
ſcienter redditur aliquid pro aliquo:quare in talibus non
erit gratia.immo qui non recognoſcit beneficium ſibi fa
ctũ:⁊ faciẽdo aliqd bñfactori ſuo:credit ſe ei grãm facere
non ſolum ex hoc meretur gratiaꝫ:ſed etiã eſt aliquo mo-
do ingratus.Addit aut ꝙ eſt intuendum circa omnia p̃di
camenta ex eo ꝙ aliquis facit hoc q̃ꝫtum ad ſubſtantiaꝫ:
vt qr dedit aliquid charum:vt aurum:non plumbuꝫ:aut
tantum:quantum ad quantitateꝫ:aut tale:aut quãdo:aut
vbi:⁊ ſic de aliis prędicamentis.Si ergo quiſqꝫ oñdit qđ
non dedit hoc:in quo dꝫ eſſe gratia.vt quia dedit plũbuꝫ
non aurum:vel non dedit tantum:neqꝫ tale,⁊ ſic de aliis
prędicamentis oſtendit:ꝙ propter hoc nõ debetur ei gra
tia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Signum autem ⁊ ſi in minori non ſuccurre
runt:⁊ ſi inimicis:aut eadem:aut equalia:aut
maiora:palam enim ꝙ neqꝫ hoc noſtri gratia:
aut ſi praua ſciens. Nullus enim confitetur in
digere malis:⁊ de eo quidem:quod eſt gratiã
fieri:⁊ non gratiam facere dictum.

¶ Docet nos cognoſcere per ſignũ quando aliquid fit gra
tia noſtri:⁊ dat multas cautelas ad hoc.Nam ſi aliqui nõ
ſuccurrerunt nobis in minori:ſi contingat eos maiora fa
cere:ſignum eſt:ꝙ non facerent ea propter nos.Rurſum
ſi eadem:aut ęqualia:aut maiora fecerunt inimicis q̃ꝫ no-
bis palaꝫ eſt:ꝙ non fecerunt ea gratia noſtri:quia nullus
gratia inimicorum aliquid agit:aut etiam ſi ea:quę fece
runt nobis ſciebant.i.credebant eſſe praua palam:ꝙ non
fecerunt ea gratia noſtri.non enim credebant nos indige-
re illis:cum nullus confiteatur:⁊ nullus credat aliqueꝫ in
digere malis.¶ Ultimo epilogat dicens:ꝙ de eo:qđ eſt
gratiam fieri quantum ad primam partem huius capitu-
li dictum eſt modo predicto. ¶ Deinde cũ dicit.

Talia autem miſerabilia.⁊ qbus
miſerentur:⁊ qualiter ipſi haben
tes dicamus.

¶ Quia delectatio ⁊ triſtitia ſequunť ad
omnes alias paſſiones.Ultimo determi-
nandum eſt de eis:ſi conſideremus ordi-
nem ipſarum paſſionum.Ueruꝫ quia tractatus de diſce-
ptatione compleri non poterat:niſi ibi traderetur notitia
de delectabilibus:oportuit phũm in primo libro capitulo
de diſceptatiõe determinare de delectabilibus.Ne ergo
eſſet nugatio prętermittens in hoc ſecundo capitulo cap.
de delectatione.poſt oẽs alias paſſiones determinat đ tri
ſtitia.Triſtitię autem quatuor ſunt partes:vꝫ:miſericor-
dia:nemeſis:inuidia:⁊ çelus:hęc autem ſic accipi poſſunt:
qr triſtitia eſt reſpectu alterius:ſiue reſpectu eius:quod in
eſt alteri:⁊ qa de tali triſtitia hic loqui intendimus:dupli
citer ſumi poteſt.Primo reſpectu mali.ſecundo reſpectu
boni.Si ſumatur reſpectu mali:ſic ẽ miſericordia.nã mi
ſericordia eſt paſſio ſuper apparenti malo alterius:⁊ potiſ
ſime ſi videatur nobis indignum eſſe illum pati tale ma-
lum.Si autem ſumatur reſpectu boni:hoc eſt dupliciter:
quia vel tale bonuꝫ concomitatur indignitas:vel non eſt
neceſſe tale bonum indignitatem concomitari.Si auteꝫ
concomitatur ipſum indignitas:ſic eſt nemeſis.nam ne-
meſis eſt triſtitia de bono alterius:ex eo quod videtur no
bis indignum eſſe illum habere tale bonum.Si vero bo-
num alterius:de quo triſtamur:non de neceſſitate conco-
mitať indignitas:hoc eſt dupliciter:qr vel dolemus de ta
li bono propter ipſum:cui ineſt:⁊ ſic eſt inuidia:quia inui-

dia eſt dolor de bono alterius nõ propter hoc:ꝙ ille ſi[t]
dignus eo:nec propter hoc:ꝙ aliquid nobis eueniat e[x]
lo:ſed qr nolemus ei tale bonũ ineſſe.Si vero triſtam[ur]
de bono alterius:non propter ipſum:ſed propter noſ[...]
çelus.Nam çelus proprie eſt triſtitia de bono alterius[:]
propter hoc:ꝙ ipſe ſit indignus:nec propter hoc ꝙ no[...]
mus tale bonuꝫ ineſſe ei:ſed quia triſtamur:ꝙ tale b[o]
non ineſt nobis.Ex quo apparet:ꝙ iſtarum triſtitiaꝝ [...]
ſunt bonę ⁊ vna mala.nam miſericordia:nemeſis:⁊ ç[...]
ſunt bonę paſſiones:bonuꝫ enim eſt triſtari de malo [...]
rius:ſi ille patitur hoc idigne:hoc facit miſericordia.[...]
ſum bonuꝫ eſt triſtari de bono alterius:ſi ille habeat [...]
indigne:quod facit nemeſis:ſic etiam bonum eſt tri[...]
de bono alterius:nõ qr ineſt ei:ſꝫ qr nõ ineſt nobis:q[...]
çelus.Inuidia aũt ſola iter dictas paſſiões ẽ mala:q[...]
lũ ẽ triſtari de bono alterius ex eo:qđ ineſt illi:qđ faci[...]
uidia.Ex quo patet:ꝙ ſi ſumãtur hmõi triſtitię:ſiue h[...]
modi paſſiones reſpectu boni ⁊ mali:tres cadunt ex [...]
parte:⁊ vna ex alia:ſed bonum ⁊ malum ſumuntur [...]
ctiue ⁊ materialiter:ſiue ſumuntur prout tales paſſi[...]
ſunt bonę ⁊ malę.Nam ſi bonum ⁊ malum ſumunť [...]
terialiter:ſic miſericordia cadit ex parte mali.nam [...]
ſericordia habet pro materia malum alterius.Alię [...]
tres ſe tenent ex parte boni:ſunt enim çelus:nemeſis[...]
uidia de bono aliquo.habent enim bonum pro ma[...]
aliter tamen ⁊ aliter:vt patet per habita.Similiter [...]
ſtinguantur dictę paſſiones reſpectu boni ⁊ mali:nõ [...]
tum habent ea pro materia:ſed prout ipſę in ſe ſunt [...]
⁊ malę:ſic etiam tres illarum paſſionũ cadunt ex vna [...]
te:⁊ vna ex alia:ſed non eodem modo vt prius.Nam [...]
primum modum ſola materia ſe tenet ex parte mal[...]
vero tres tenebant ſe ex parte mali:ſed ſm illum mo[...]
ſola inuidia ſe tenet ex parte mali.alię vero tres ſe te[...]
ex parte boni.Miſericordia eni:nemeſis:⁊ çelus ſu[...]
ni moris:vt dicebatur:ſed quia non ſolum reſpectu [...]
⁊ mali poteſt accipi numerus dictarum paſſionũ.S[...]
reſpectu indignitatis ⁊ non indignitatis.ideo nota[...]
ꝙ ſi diſtinguantur paſſiones tactę ſm indignitatem [...]
indignitatem:ſic duę cadunt ex vna parte:⁊ duę ex [...]
Nam miſericordia ⁊ nemeſis ſemper habent anne[xam in]
dignitatẽ aliquã:cũ miſercordia ſit de eo:qui indig[...]
titur.nemeſis vero de eo:qui indigne proſperatur.[...]
vero ⁊ inuidia non de neceſſitate habent talem dig[...]
annexam:vt ſuperius tangebatur.Scđm ergo iſtum [...]
dum diſtinguendi poſſumus diuidere tractatum iſt[...]
quo philoſophus determinat de ſpeciebus triſtitię:[...]
do pars iſta diuidatur in partes duas:quia primo ph[...]
phus determinat de miſericordia ⁊ nemeſi:quas ne[ceſ]
ſitate concomitatur indignitas.Secundo determin[at de]
inuidia ⁊ çelo:quas indignitas nõ de neceſſitate co[...]
tur.Secunda pars ibi.(Palam quę ⁊ de quibus).[...]
gnitas concomitari poteſt triſtitiam dupliciter.P[...]
reſpectu mali:vt qui triſtatur de indigne patientibu[s...]
cundo reſpectu boni:vt qui triſtatur de indigne prin[...]
tibus.Ideo circa primum duo facit:quia primo det[...]
nat de miſericordia:que eſt triſtitia de indigne patiẽ[...]
mala.Secundo determinat de nemeſi:quę eſt triſti[...]
indigne adipiſcentibus bona.Secunda pars ibi.(D[...]
nitur autem ei).¶ Circa primum duo facit:quia p[...]
enumerat ea:quę ſunt determinãda de miſericordi[...]
cundo exequitur de illis.Secunda ibi.(Sit itaqꝫ mi[...]
cordia).Dicit ḡ primo:ꝙ ille vult dicere qualia ſun[...]
ſerabilia:⁊ quibus hoies miſerentur:⁊ qualiter ipſi h[a]
bentes miſerentur.hęc enim ſunt illa tria determin[...]
circa quamlibet paſſionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sit itaq[ꝫ]

¶ Sit itaqꝫ miſericordia triſtitia quedaꝫ ſuper apparenti malo corruptiuo: vel ꝯtriſtatiuo eius qui indignus eſt ſortiri: q̃d ſiue ipſe expectet ſe paſſurum: ſiue aliquem ſuorum. Et horuꝫ cū prope videatur.

¶ Exequitur. ⁊ duo facit: q: primo diffinit miſericordiam. Secundo ex diffinitione data manifeſtat dicta tria: quę propoſuerat. Secunda ibi. (Palam enim ꝙ). Dicit ergo ꝙ miſericordia eſt quędam triſtitia ſuper apparenti malo corruptiuo: vel cōtriſtatiuo eius: qui indignus eſt ſortiri ⁊ habere talem malum. Et oportet q' huiuſmodi malū vel ille: qui miſeretur expectet ſe paſſuruꝫ: vel aliquē ſuorum: ⁊ hoc cum prope videatur. Tria ergo ſunt de ratiōe miſericordię. Primuꝫ ſumitur ex parte miſerantis: quia debet habere appetitum triſtabilem: ⁊ cor miſerabile: cum de ratione miſericordię ſit triſtitia. Scd̄m ſumit̄ ex parte eius: cuius miſeretur: quia debet eſſe indignus ad ſuſceptionem talis mali. Tertium ſumitur ex parte ipſius mali: nam illud malum debet eſſe corruptiuuꝫ vel triſtatiuum: ⁊ debꝫ eſſe prope: ⁊ debet eſſe tale: quia ipſe: vel aliquis ſuorum expectat illud cogitans ſe poſſe incurrere tale malum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Palam enim ꝙ miſeraturum neceſſe exiſtere talem: qualis putatur paſſurus aliquod malum: aut ipſe ſuorum aliquis: ⁊ tale malū: quale dc̄m ē in diffōne: aut ſimile: aut vicinum.

¶ Ex diffinitione data de miſericordia declarat illa tria: quę propoſuerat declaranda: ideo tria facit: quia primo oſtendit: qualiter ſe habentes miſerentur. Secundo declarat qualia ſunt miſerabilia. Tertio manifeſtat: quibus homines miſerentur. Secunda ibi. (Miſereatur autem ſuper notos). ¶ Circa primum tria facit: quia primo in vniuerſali oſtendit: qualis eſt ille: qui eſt miſericors. Secundo ex hoc manifeſtat: qui non ſunt miſericordes ad cognoſcendum qualiter ſe habentes miſerentur. Secunda ibi. (Propter hoc neqꝫ). Tertia ibi. (Sunt autem tales). Dicit ergo palam eſſe ex dictis: ꝙ miſeratiuū .i. eum qui debet miſereri: neceſſe eſt talem exiſtere: qualis putatur paſſurus aliquod maluꝫ: ⁊ hoc aut ipſe: aut aliquis ſuorum: ⁊ malum dꝫ eſſe tale: quale dictuꝫ eſt ex diffinitione data. q: debet eſſe corruptiuum: vel contriſtatiuum: aut ſimile corruptiuo ⁊ contriſtatiuo. Uel etiaꝫ vicinum ⁊ propinquum contriſtatiuo: vel forte addit vicinū: quia tale malū dꝫ videri eſſe prope. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod neqꝫ qui ex toto perierūt: miſerentur: neqꝫ enim amplius pati putant' paſſi enim q neqꝫ ſuper felices eſſe putant: ſed cōtumeliā faciūt: qui. n. omnia putāt eis adeſſe: palamqꝫ: ⁊ hoc non contingere pati vllum malum. Eſt enim hoc bonorum.

¶ Oſtendit qui non ſunt miſeratiui dicēs: ꝙ illi: qui ex toto perierunt. i. qui ſunt paſſi omnia mala non miſerētur. Et eſt ratio: quia non putant ſe pati amplius. i. ampliora mala: quia paſſi ſunt omnia mala. Cuꝫ ergo tales obdurati ex paſſione multorum malorum non timeant aliquod malum: non miſerentur alijs. Secundo non ſunt miſeratiui: quia putant eſſe ſuper fęlices: ſed magis contumeliaꝫ faciūt. Et eſt ratio: quia qui putant eis adeſſe omnia bona palam ꝙ non putant eos contingere vllum malum. Eſt enim hoc bonorum. i. beatorū: vt ſonat alia littera: ꝙ eis non ſit aliquod malum. ergo nec multum fortunati: nec multum fęlices ſunt miſeratiui. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autem tales: quales putāt ſe pati forte ⁊ qui iam paſſi ſunt: ⁊ euaſerunt ⁊ ſenes. Et ꝓpterea quia capiunt: ⁊ quia ſapiunt: ⁊ propter experientiam: ⁊ debiles: ⁊ quia formidoloſiores magis: ⁊ eruditi facile. Ratiociatiui. n. ⁊ quibus exiſtūt parētes: aut pueri: aut vxores. ipſius. n. hec: ⁊ q̃lia pati ꝑꝑ ea: que dicta ſunt.

¶ Ponit conſiderationes ad cognoſcendum miſeratiuos. Et tria facit ſm ꝙ ad miſericordiam tria concurrunt: vꝫ: triſtitia vel compaſſio cordis: malum paſſibile ineſſe ſibi vel ſuis: etiaꝫ indignitas patientis. Secūda pars ibi. (Et qui neqꝫ in virilitatis). Tertia ibi. (Et putant aliquos). Docet primo cognoſcere miſeratiuos ex parte mali poſſibilis ineſſe ſibi vel ſuis dicēs: ꝙ tales ſunt miſeratiui: quales ſunt illi: qui forte. i. fortuitu putant ſe pati aliquod malum: vel ſi iam paſſi ſunt: ſed euaſerunt. Ideo ſenes qui ſapiunt ⁊ cognoſcunt quid eſt pati malum propter experientiam: ⁊ debiles qui ſunt magis formidoloſi ⁊ eruditi. i. docti: ſcientes per experientiam quid ſit malum: tales enim ſunt miſeratiui: quia ſunt facile ratiocinatiui. cogitātes. n. per ratiocinationeꝫ eis poſſe ineſſe talia mala facilius miſerentur patientibus. Et illi etiam ſunt miſeratiui: quibus exiſtunt parentes: aut pueri: aut vxores. Et eſt ratio. quia ipſius. i. habentis parentes ⁊ pueros eſt timere pati ſalteꝫ in ſuis: hęc. i. mala: quę vident alios pati. ⁊ hoc propter ea: quę dicta ſunt. i. propter parentes ⁊ filios: quibus cogitat poſſe accidere dicta mala. Poſſent auteꝫ ex his: quę dicta ſunt plures conſiderationes formari: ſed de hoc non ſunt nobis curę. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui neqꝫ in virilitatis paſſione ſunt: puta ī ira: aut audacia. ſine meditatiōe. n. futuri hec.

¶ Oſtendit qui ſunt miſeratiui ex eo: ꝙ poteſt eis eſſe triſtitia de alieno malo. huiuſmodi autem triſtitiā nō ineſſe tripliciter poteſt contingere. Primo ſi ſunt in paſſione cōtraria. Secundo ſi habent mores contrarios. Tertio ſi ſūt obſtupefacti: ⁊ de aliorum malis ratiocinari non poſſunt. ideo circa hoc ponit tres conſiderationes. Secunda ibi. (Neqꝫ in contumeliatiua). Tertia ibi. (Neqꝫ rurſum timentes). Dicit ergo primo: ꝙ illi ſunt miſeratiui: qui non ſunt in paſſione virilitatis: puta qui non ſunt in ira: neqꝫ ī audacia. Et eſt ratio: quia futuri audaces ⁊ futuri irati q̄n ſunt in ira: ⁊ in audacia ſunt ſine meditatione. nō. n. meditantur: nec rōcinantur de alienis malis. ¶ Deinde cū. d.

¶ Neqꝫ in contumeliatiua diſpoſitione. Et. n. hi non ratiocinatiui de patiēdo in futuro aliq̃d ſed qui intermedij horum.

¶ Ponit ſecundam conſiderationem: vꝫ: ꝙ illi ſunt miſeratiui: qui non ſunt in contumeliatiua diſpoſitione. i. qui non habent mores eorum: qui paruipendunt ⁊ deſpiciūt cęteros: vt habet alia littera. Et eſt ratio: quia hi ſic contumeliatiui non habent ratiocinationem de patiendo in futuro aliquid mali: ſed qui ſunt horum intermedij. i. q medio modo ſe habent ſunt ratiocinatiui de malis aliorum. Poſſemus tamen ſi vellemus exponere exiſtentes in cōtumeliatiua diſpoſitione eos: qui non curant mala ⁊ contumelias. Nā tales non miſerentur: quia non timent: nec ratiocinantur de malis futuris: ⁊ tunc optime cōſonat id quod ſequitur: ſed intermedij eorum: quaſi. d. ꝙ nec illi: qui ſunt in ira vel diſpoſitione: per quam non curant iniuriam pati: ſunt miſeratiui: ſed intermedij eorum ſunt miſeratiui. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neq; rurſū timētes valde:nō.n. miſerentur ſtupefacti ꝓpter intendere ꝓprie paſſioni.

¶ Ponit tertiam conſiderationem.qꝫ valde timentes nō ſunt miſeratiui.Et eſt ratio:quia ſtupefacti propter intendere proprię paſſioni non miſerentur:qꝛ nō poſſunt ratiocinari de miſerijs aliorum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi putant aliquos eſſe epicheς:qui.n.nullū putat:oēs extimabit dignos eſſe malo.

¶ Docet nos cognoſcere miſeratiuos ſiue miſericordes,ꝓpter indignitatē patiētis.Et duo facit:qꝛ pͦ facit qđ dcm̄ ē. Scđo dat vlem maximā ad cognoſcendū miſericordes. Scđa ibi.(Et totalr itaqꝫ).Dic g:ꝙ illi ſūt miſeratiui:q putant aliquos eſſe epicheς.i.iuſtos:credūt enim ex h eos indigne pati:ideo miſerentur eorū:ꝓp qđ ſubditur:ꝙ illi:q nullum putant epicheꝫ ſiue iuſtum non miſerebunt̄:q oēs extimabūt eſſe dignos malo ⁊ pœna. ¶ Deīde.c.d.

¶ Et totaliter itaq; cū ita ſe habeāt:vt recordetur talia accidiſſe:aut ſibi:aut ſuorū alicui:aut ſperet fieri ſibi:aut ſuorū alicui. Qualiter quidam igitur habētes miſerentur dictum eſt.

¶ Dat vlem maximā ad cognoſcendum miſeratiuos dicens:ꝙ vlr aliqui ſunt tales:cum ita ſe habeāt:ꝙ recordētur talia mala accidiſſe:aut ſibi:aut alicui ſuorum. Nam tales timentes incurrere dicta mala:miſerent̄ ſup patiētibus illa. ¶ Ultimo epilogat quod dictum eſt: qualiter ſe habentes miſerentur.

Que aūt miſerentur ex diffinitione palam:quecunq;.n.triſtium:aut doloroſorum corruptiua omnia miſerabilia interemptiua:⁊ quorumcunq; malorum fortuna cauſa magnitudinem habentium.

¶ In parte iſta oſtendit phs:quę ſunt miſerabilia. Et duo facit:qꝛ primo enumerat ea in quadam vlitate.Scđo dat intellectum dictoꝝ.Scđa ibi.(Sunt aūt doloroſa). Dicit ergo:ꝙ quę miſerent̄ ei.i.quę ſunt miſerabilia:eſt palā ⁊ manifeſtū ex diffōne data de miſericordia.Nam qcūq; ſunt de numero triſtiū:aut doloroſoꝝ:⁊ oia corruptiua miſerabilia ſunt:ſic ēt quęcunq; ſunt interēptiua:⁊ ea q ſunt de numero habentiū magnitudinem fortuna cā ſunt miſerabilia.Pōt aūt aſſignari dria īter corruptionē ⁊ interēptionē:vt ꝙ corruptio ſumat̄ ꝓ morte naturali:interemptio vero pro violenta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autē doloroſa quidem:⁊ corruptiua mortes ⁊ vulnerationes corpoꝝ: ⁊ afflictiões: ⁊ ſenectus:⁊ egritudines:⁊ alimēti indigētia.

¶ Dat intellectū dictoꝝ.Et duo facit:qꝛ primo exponit: q ſunt doloroſa ⁊ corruptiua.Scđo manifeſtat:quę ſūt illa mala:quorum eſt cā fortuna.Scđa ibi.(Quoꝝ aūt fortuna).Dicit ergo:ꝙ doloroſa ⁊ corruptiua ſūt mortes ⁊ vulnerationes corpoꝝ:⁊ afflictiones:⁊ ſenectus: egritudines ⁊ indigentię alimenti:⁊ cętera talia:quibus homo triſtat̄: ⁊ poteſt tendere ad corruptionem. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quorum aūt fortuna cauſa malorum eſſe ſine amicis:vel paucos hr̄e amicos:ꝓpter qđ ⁊ ſeparari ab amicis:⁊ conſuetis eſt miſerabile:⁊ confuſio:debilitas:⁊ orbatio.

¶ Oſtendit quoꝝ malorum eſt cauſa fortuna.Et quatuor facit ſm ꝙ quatuor genera talium malorum tangit. Secunda ibi.(Et bene conueniebat).Tertia ibi.(Et iaſo).Quarta ibi.(Et aut nullū.)Dicit ergo primo ꝙ ſunt mala:quoꝝ maloꝝ videtur eſſe cauſa fortuna ſine amicis:vel paucos habere amicos:⁊ qꝛ eſſe cum amicis eſt quid bonum:ſeparari ab amicis ⁊ conſuetis eſt miſerabile:⁊ eſt ꝯfuſio:qꝛ magna verecundia eſt carere amicis:⁊ eſt debilitas:qꝛ vnus amicus ſuſtentat alium:⁊ orbatio:qꝛ vnus amicus ē q̄ſi oculus alteri⁹. ¶ Deinde

¶ Et bene conueniebat bonum aliquod agere malum aliquod eueniſſe:⁊ ſepe tale.

¶ Ponit ſcđm genus maloꝝ cauſatum a fortuna. Infortuniū ⁊ miſerabile eſt eueniſſe in aliquod malum de conueniebat agere aliquod bonum:⁊ potiſſime ſi tale contigerit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Etiam paſſo adeſſe aliquod bonū:velut donaria Dyopbiti mortuo:que a rege affuerunt.

¶ Ponit tertium infortunium:ꝙ infortunium ⁊ miſerabile eſt homini iam paſſo.i.iam mortuo adeſſe aliquod bonum velut accidit Dyopbiti mortuo:qꝛ a rege ei miſſa fuerunt donaria.Infortuniū.n.fuit non potuiſſe frui donarijs:⁊ ꝙ añ mortē talia donaria nō percepit.Et quod eſt hic de morte poſſet habere veritatem de paſſione libet.Nam omne illud bonum:per quod aliq; paſſionem fugere poſſumus:miſerabile ē poſt paſſionē. ¶ Dei

¶ Et aut nullum affuiſſe bonum: aut nō eſſe fruitionem eorum:que fiunt:⁊ in qbus igitur miſerentur hec:⁊ talia ſunt.

¶ Ponit quartum genus:ꝙ infortunium ⁊ miſerabile non affuiſſe alicui aliquod bonum:aut nō eſſe per fruitionem eorum bonorū:quę affuerunt. ¶ Ultimo epi dicens:ꝙ hęc ⁊ talia ſunt:in quibus miſerentur:idest ſunt miſerabilia.

Miſerentur autem ſuper notos ue valde ꝓpe ſint i familiarita

¶ In parte iſta venatur phs:quibus homines miſerentur.Et duo facit ſm as conſiderationes circa hoc ponit ibi.(Et ſuper ſimiles). ¶ Circa pri tria facit: quia primo pręmittit conſiderationem. Secundo quod dixerat manifeſtat. Tertio oſtendit eſt vtile ad hoc:ꝙ aliquis miſeratur alteri. Secunda (Circa hęc autem).Tertia ibi.(Et aduerſario).Di go:ꝙ homines miſerentur ſuper notos.Nam mali magis cogitabant poſſe ſibi adeſſe ſuper notos.dic non ſunt prope in familiaritate. ¶ Deinde cū di

¶ Circa hec aūt velut circa ſeipſos futuros habent:propter quod ⁊ Amaſis ſuper filio qui ducebatur ad mortē non plorauit:v Super amico āt quia expectabat. hoc q miſerabile:illud aūt dirū:dirum aūt alien ſerabili:⁊ expulſiuum miſerationis.

¶ Manifeſtat quod dixerat:ſiue dat cauſam dicti enim patere ex habitis: quia miſericordia eſt triſti alieno malo:igitur ſuper valde propinquos homines miſerentur:quia circa hos ſe habent:ſicut ſunt fu bere circa ſeipſos.Poteſt ergo homo eſſe durus: circa ſibi valde propinquos: ſed non miſericors: quod Amaſis ſuper filio:qui ducebat̄ ad mortē: nō plorauit:ſed ſuper Philippo amico ſuo: quia ex bat auxilium ab eo: plorauit. Addit autem ꝙ hoc plorare ſuper amico eſt miſerabile.i. opus miſeri

illud aūt.ſ.non plorare ſuper filium eſt dirum ⁊ crudele: dirum aūt ⁊ crudele ſunt aliquid miſerabilius:ſunt enim expulſiui miſerationis.ex quo apparet:ꝙ amaſius non habuit miſericordiam ſuper filio:ſed ſuper amico: cum ſup filio non plorauit.imo dato ꝙ ſuper eum ploraſſet non ꝓprie fuiſſet ibi miſericordia:que reſpicit aliena mala:licet ibi fuiſſet dolor ⁊ triſtitia. ¶Deinde cum dicit.

¶Et ſepe aduerſario vtile:adhuc miſerētur id quod prope eſt ipſi diro.

¶Oſtendit ipſam anguſtiam ⁊ aduerſitatem eſſe vtilem miſerationi:vnde continuetur ſic.dictum eſt:ꝙ dirum ⁊ crudelitas eſt expulſiuum miſericordię:ſed ſępe dirum ⁊ crudelitas ſunt vtile aduerſario:vt hȝ alia littera:qꝛ talia non expellunt miſericordiam:ſed aliq̄n faciunt ꝯtrariuȝ inducendo eam:videmus aliquos ex duritie:quā ſuſtinēt in ſe:moueri ad miſericordiam erga eos:iō addit:ꝙ adhuc.i.amplius:vt habet alia littera miſerentur:hoc miſereri eſt illud:quod eſt ꝓpe ipſi diro:ideo dirum aliq̄n inducit miſericordiam.¶Notandū aūt ꝙ diruȝ ⁊ crudelitas non eodē mō ſunt inductiua ⁊ expulſiua miſericordię:nā miſericordiam inducunt:vt homo ſuſtineat talia ab alijs ſed eam expellūt:vt ſic ſe hȝ erga alios. ¶Deinde cū.d.

¶Et ſuper ſimiles miſerentur ſm etatem: ſm mores:ſm habitus:ſm dignitates:ſȝ genera. In omnibus his magis videtur ⁊ ipſi ad eſſe vtiqȝ.Totaliter enim ⁊ hoc oportet accipere: quia quecunqȝ ſuper ipſos timent: hec ſuper alios facta miſerentur.

¶Ponit ſecūdam conſiderationeȝ.Et tria facit:qꝛ primo ponit conſiderationem ipſam.Scōo hoc oſtendit:ꝙ non ſunt miſerabilia.Tertio venatur:quę ſunt augmētatiua miſericordię.Secunda ibi.(Quoniam aūt prope.)Tertia ibi.(Neceſſe cooperantes.)Dicit ergo:ꝙ homines ēt miſerentur ſuper ſimiles:dico ſm ętateȝ: vt ſenex ſenib⁹ ſm mores:vt cum ſocij ſocijs ſm habitus:vt virtuoſi virtuoſis ſm dignitates:vt principes principibus ſm genera vt compatriote compatriotis.Et eſt ratio:qꝛ in oībus his magis vident̄ ipſi adeſſe talia mala:quę patitur vnus pnceps:timet pati alius:ideo addit:ꝙ totaliter ⁊ vniuerſaliter hic oportet accipere:qualiter homines miſerentur:qꝛ quęcunqȝ mala ſuper ipſis euenire homines timent:hęc ſuper alios facta miſerentur. ¶Deinde cum dicit.

¶Quoniam autem ꝓpe apparentes paſſiōes miſerabiles ſunt. Milleſimo aūt āno fcā:aut futura:neqȝ ſperantes:neqȝ reminiſcētes: aut totaliter non miſerent̄:aut non ſimiliter.

¶Oſtendit quę non ſunt miſerabilia dicens: ꝙ qꝛ paſſiones ꝓpe apparētes ſunt miſerabiles facta milleſimo anno:aut futura poſt multum tempus:qꝛ neqȝ ſperantes ſumus ſic futura ex longinquo:neqȝ reminiſcētes ſumus facta ex tanto tēpore:talia aut totaliter non miſerent̄.i.nullo modo ſunt miſerabilia: aut non ſimiliter.i.aut non tantum ſunt miſerabilia:vt alia. ¶Deinde cū dicit.

¶Neceſſe cōparantes figuris: ⁊ vocibus: ⁊ veſtitu: ⁊ totaliter ypocriſi miſerabiliores eē:faciunt enim prope apparere malum pre oculis faciētē:vel tanq̄ futurū:vel tanq̄ factum.

¶Venatur quę ſunt augmentatiua miſericordię. Et duo facit:qꝛ primo facit quod dictum eſt.Secundo reddit rationem eorum:quę dixerat.Secunda ibi.(Omnia eni.) ¶Prima pars diuiditur in partes quatuor. ⁊ tangit quę videntur augmentare miſericordiam ⁊ compaſſionē.Secunda pars ibi.(Et facta ſtatim). Tertia ibi.(Et ſigna.) Quarta ibi.(Et maxime).Dicit ergo: ꝙ ſi volum⁹ alios mouere ad miſericordiam:⁊ augmentare in eis cōpaſſiones.neceſſe eſt nos eſſe comparantes in hypocriſi.ſ. repreſentatiōe ⁊ figuris:quia debemus repreſentare vultus triſtes:⁊ vocibus:quia debemus hypocriſare voces plangitiuas:⁊ debemus nos veſtire ad modum lugentium: ⁊ totaliter debemus facere inducentia homines ad compaſſionem.Nam per talia contingit homines eē miſerabiliores .i.magis miſericordes.Et eſt ratio:qꝛ talia faciunt apparere eſſe prope:ſunt enim tales repreſentationes tanq̄ faciētes malum prę oculis tanq̄ ad pręſens tempus: vel tanq̄ aliqd futurum prę oculis:vel tanq̄ aliquid factum q̄tū ad pręteritum ⁊ futurum.cū ergo mala propinquiora miſerabiliora ſint:tales repreſentationes compaſſioneȝ augmentant. ¶Deinde cū dicit.

¶Et facta ſtatim:aut futura in breui miſerabiliora propter idem.

¶Ponit ſecundam conſiderationem dicens:ꝙ facta ſtatim:aut futura in breui ſunt miſerabiliora propter ideȝ.i. pp eādē cām:qꝛ vt prope ſunt. ¶Deinde cum dicit.

¶Et ſigna ⁊ operationes:puta veſtes paſſoꝝ: ⁊ quecunqȝ alia eorum:qui in paſſiōe ſunt velut iam morientium.

¶Ponit tertiam conſiderationeȝ dicens:ꝙ ſigna ⁊ operationes paſſorum:puta veſtes eaꝝ:⁊ quecūqȝ alia: ⁊ ſermones:⁊ omnia ſunt exiſtentium in paſſiōe:velut iam morientium:⁊ miſerabiliora ſunt:cum vident veſtes paſſoꝝ cruentatas:vel audiunt ſermones:quos proferebant:cuȝ moriebantur. ¶Deinde cum dicit.

¶Et maxime ſtudioſos eſſe in talibus temporibus exiſtentes miſerabile.

¶Ponit quartam conſiderationem dicens eſſe maxime miſerabile:⁊ mouere ad compaſſiōes:ſi recitamus homines exiſtentes in illis temporibus:cum patiebant̄ eſſe ſtudioſos.i.eſſe bonos:vl' fuiſſe nobiles ⁊ virtuoſos: vt habȝ alia littera. ¶Deinde cum dicit.

¶Omnia enim hec ꝓpterea ꝙ prope apparēt magis faciunt manifeſtum: ⁊ velut indigni exiſtentis: ⁊ in oculis apparente paſſione.

¶Dat cauſam dictorum dicens:ꝙ omnia talia magis faciunt miſericordiam:propter quod prope apparēt.Et hoc q̄tum ad tres cōſiderationes primas.⁊ qꝛ in oculis apparente paſſione recitatur paſſio exiſtentis indigni.⁊ quātuȝ ad conſiderationem quartam. Non eſt enim dignum:ꝙ ſtudioſi ⁊ nobiles patiantur.

Opponitur autē ei: qđ eſt miſereri:maxime quidem qđ vocant nemeſare.i.qđ eſt triſtari de idignis male actionibus oppoſitū ē quodammodo: ⁊ ab eodem more ei: quod eſt de indignis bonis actionibus triſtari.

¶In pte iſta:vt dicebat̄ determinat phs de nemeſi p ꝯparatione ad paſſiōes alias.Scōo determinat eā ſm ſe.2ª ibi (Prīo qdē igit.)Nec ē in hͦ ordo puerſus:qꝛ ordine doctrinę aliq̄n determinare de aliquo in comparatione ad aliud eſt prius q̄ determinare de eo ſm ſe:ſi cognitio illius in cōparatiōe ad aliud ducit nos in cognitionē eius: vt ꝯſiderat̄ ſm ſe.Prima pars diuiditur in duas: qꝛ p̄ determinat de nemeſi in ꝯparatione ad miām. 2° determinat

de ea per comparationem ad inuidiam. Scđa ibi. (Uidebit͂ aũt vtiqꝫ). ¶ Circa primũ duo facit: q2 primo p̄mittit intentionẽ ſuam. Scđo qđdam quod dixerat manifeſtat. Scđa ibi. (Opꝫ.n. de indigne.) ¶ Dicit ẽ primo: ꝙ id: qđ vocant nemeſare maxime opponit͂.i. maxime videtur opponi ei: qđ eſt misereri.i. misericordię: q2 triſtari de indignis male accidẽtibus: qđ facit misericordia opponitur quodãmodo ei: quod eſt triſtari de indignis bonis accidentibus: qđ facit nemeſis: ⁊ dicit quodãmodo: q2 nemeſis nõ eſt ꝓprie oppoſita misericordię: cũ ambę tales paſſiões ſint ab eodẽ more: ſũt.n. ambę boni moris. ¶ Deĩn.

¶ Et ambe paſſiones moris boni opꝫ de indigne quidem agentibus male compati ⁊ misereri: de alijs autem nemeſare. Iniuſtuꝫ eſt qđ p̄ter dignitatem factum: propter quod ⁊ dijs attribuimus nemeſare.

¶ Oſtendit tales paſſiones eſſe boni moris dicens: ꝙ de indigne male agentibus.i. de his: cũ quibus male agitur: oñdit compati ⁊ misereri. De his aũt vt de indigne ꝓſperãtibus: opꝫ nemeſare: q2 hoc eſt reprehendendũ.i. ẽ iniuſtũ rõ ſubditur: q2 hoc eſt iniuſtũ: ⁊ p̄ter dignitatẽ factuꝫ.ſ. ꝙ mali proſperentur: vnde dijs attribuimus nemeſare: indignant͂.n. cũ mali principant͂. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uidetur autem vtiqꝫ ⁊ inuidia ei: qđ eſt misereri eodẽ opponi modo tanq̃ꝫ ꝓpinquuꝫ ſit: ⁊ idẽ ei: qđ eſt nemeſare: eſt autem alterum.

¶ Determinat de nemeſi per comparationẽ ad inuidiaꝫ. Et duo facit: q2 primo dicit eos habere q̃ꝫdam apparẽtem ꝓpinquitatem adinuicem.ſ. ſm virtuteꝫ eas alteras ⁊ differentes. Scđo probat quod dixerat. Scđa ibi. (Triſtitia quidem). Dicit ergo: ꝙ inuidia vr͂ opponi ei: quod eſt misereri tanq̃ꝫ inuidere ſit ꝓpinquum: ⁊ idẽ ei: qđ nemeſare: non tñ eſt ita: eſt aũt alterꝫ nõ ideꝫ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Triſtitia quidem.n. cõturbans: ⁊ inuidia eſt ad bonam actionem: ſed non indigni: ſed equalis ⁊ ſimilis: hoc autem non: q2 ipſi eueniet aliquid alterum: ſed propter ipſum proximũ omnibus ſimiliter oportet exiſtere.

¶ Oſtendit inuidere ⁊ nemeſare eẽ altera ⁊ diuiſa. Et duo facit: q2 primo facit qđ dictum eſt. Scđo ex hoc concludit ꝯrias paſſiones aſſeq.ſ. inuidiam: ⁊ nemeſim: ⁊ misericordiam. Scđa ibi. (Manifeſtũ aũt qđ aſſequunt͂). ¶ Circa primũ duo facit: q2 primo dat drĩam inter nemeſim ⁊ inuidiam. Scđo quoddã qđ ſuppoſuerat manifeſtat ibi. (Nõ.n. adhuc.) Dicit ergo: ꝙ inuidia eſt triſtitia conturbans ad bonam actionem: ſed non indigni: ſed equalis ⁊ ſimilis: taꝫ ergo inuidia q̃ꝫ nemeſis ſunt triſtitia de bona actione: aliter tñ ⁊ aliter: q2 inuidus triſtatur ex eo: ꝙ proſperatur equalis ſimilis. Nemeſitas vero ex eo: ꝙ proſperatur indignus. Addit aũt ꝙ hoc.i. hmõi triſtitia non dꝫ eſſe ex eo: ꝙ ipſi nemeſito: vel ipſi inuido eueniet aliqd alterꝫ: ſed ꝓpter ipſum proximum. nã oibus.ſ. ambabus: vt nemeſi ⁊ iuidię oꝫ hoc exiſtere: ꝙ triſtitia fiat ꝓpter ipſum proximum. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Non enim adhuc eſſe: hec quidem inuidia. hec auteꝫ nemeſis: ſed timor. Si propter hoc triſtitia exiſtit ⁊ turbatio: quia ipſi aliquod erit malum ab illis bona actione.

¶ Oſtendit ꝙ tam nemeſis q̃ꝫ inuidia ſunt propter proximum: non vt aliquid eueniat ſibi dicens: ꝙ triſtitia ⁊ turbatio exiſtit ipſi timido vel nemeſito: propter qđ ipſi aliqđ malũ a bona actione illius: cui inuidet: vel ne... h̄ ẽ nõ erit iã inuidia: neqꝫ nemeſis: ſꝫ timor. ¶ Dei...

¶ Manifeſtum autem ꝙ aſſequentur ⁊ c... rie paſſiones his: qui quidem.n. triſtat͂ de... gne male agẽtibus delectabit͂: vel ſine tri... erit de ꝯtrarijs male agẽtibꝰ: velut ſi parri... cũ obtineat penas: nullus itaqꝫ triſtabitur... nus. Opꝫ igitur gaudere de talibus.

¶ Oſtendit prędicta conſequi cõtrarias paſſiones. E... facit: q2 primo oſtendit: quę paſſiones ſequũtur mi... diam. Scđo: quę nemeſim. Tertio: quę inuidiam. S... ibi. (Eodẽ aũt modo). Tertia ibi. (Cõtraria aũt)... ergo manifeſtũ eẽ: ꝙ ex his: q̃ dicta ſunt: aſſequunt͂... rio paſſiones. Nam qui triſtant͂ de indignis male a... bus.i. de his: cum quibus male agit͂ indigne: ſine tri... erit de contrarijs male agẽtibus.i. de his: q indigne... tur. Unde ſuper parricidas: ⁊ ſuper eos: qui occiden... tres: quando obtinent pęnas: nullus bonus triſtatur... oportet gaudere de talibus. ¶ Deinde cum dici...

¶ Eodẽ aũt modo de bene agentibus ſm... gnitatẽ. Ambo eni iuſta ⁊ faciunt gauder... qui epiches. Neceſſe enim ſperare ⁊ for... qꝫ: que quidem ſimili ⁊ ſibi: ⁊ ſunt eiuſde... ris omnia hec.

¶ Oſtendit qũo tales paſſiões ſequuntur nemeſim... ꝙ eodem modo oportet gaudere de bene agentib... ho.n. iſta ſunt iuſta: ⁊ faciunt gaudere euꝫ: qui eſt e... Et ſubdit cãm: q2 neceſſe eſt aliquẽ ſperare ad eſſe... adeſt ſimilis. cuꝫ ergo iuſtus videt iuſtũ exaltari: g... q2 ex hoc ſperat ſe exaltãdũ: pꝫ ergo: ꝙ paſſiones ſe... nemeſim ⁊ misericordiã: q2 bonę: iõ addit: ꝙ oia h... eiuſdem moris: q2 boni moris. ¶ Deinde cum d...

¶ Contraria autem contrarij. Idem.n. g... det de malo: ⁊ inuidus: de quo.n. quis t... facto: ⁊ exiſtentem neceſſariuꝫ habet de... tione huius: ⁊ corruptione gaudere.

¶ Oſtendit inuidiam ſequi contrarias paſſiones q... quuntur eam bonę triſtitię ⁊ delectationes: ſed m... duo facit. q2 primo facit quod dcm̃ eſt. Scđo oñdi... prędicta poſſumus ꝓuocare mitẽ: vt nõ misereat͂ a... rio. Scđa ibi. (Propter quod ꝓhibitiua). Dicit g... ria.i. ꝯtrarię paſſiones ſequentes inuidiam ſunt e... moris: q2 ſunt mali: ideo ſubdit: ꝙ ideꝫ inuidus: q... de bono alterius: etiã digne gaudet de malo eius. E... q2 qui triſtatur đ aliquo facto ⁊ exñte. neceſſe eſt il... dere de priuatione ⁊ corruptione illius. male ergo... inuidus: ⁊ male triſtatur. propter quod paſſiones e... mali moris. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod prohibitiua quidem mi... omnia hec ſunt. Differunt autem propt... ctas cauſas. Quare a domino miſerabi... cere omnia ſimiliter vtilia.

¶ Oſtendit quomodo poſſumus prouocare iudicẽ... misereatur aduerſario. Nam ſi credimus iudicem... uidum: debemus oſtendere: ꝙ ſi iuuabit aduerſari... ſtrum: equiparabitur ei. Si autem perpendimus... eſſe iuſtum ⁊ nemeſicum: debemus oſtẽdere adu... noſtrum eſſe indignum omni bono: ⁊ tunc nunq̃... bitur eius. ideo ait: ꝙ omnia hęc: quę ſunt dicta de...

⁊ inu...

⁊ inuidia ſunt prohibitiua miſericordię: differunt eniꝫ ꝑ prędictas cauſas: qꝛ nemeſis ꝓhibet miſericordiam rōne indignitatis. Inuidia vero facit hoc differenti modo ꝓhibet enī miſeriꝛ: ne aliquis equipareť ſibi: oīa tamē ptinētia ad nemeſim: ⁊ ad inuidiaꝫ ſimiliter. ideſt vniuerſalr ſunt vtilia ad non miſericordiam facere.

PRimo quideꝫ igitur de nemeſare dicamus: qbuſqꝫ nemeſis habent ⁊ in quibus: ⁊ qualr ipſi habētes deinde poſt hoc de aliȷs. Manifeſtum autem ex dictis.

¶ In parte iſta dterminat phs de nemeſi ſm ſe. Et duo facit: qꝛ pmo enumerat determinādo de nemeſi. Scdo determinat de illis. Scda ibi. (Si enī eſt nemeſare.) Dicit ergo ꝙ pmo vult dicere de nemeſare: quibus ſimus nemeſicy: ⁊ in quibus: ⁊ qualr ipſi hoīes ſe habentes nemeſicy ſunt. Addit aūt ꝙ poſt hoc ex dictis manifeſtū erit de aliȷs. i. de cōtrariȷs: qꝛ ſi ſciuerimus: de quoꝝ bonis debemus triſtari: manifeſtū erit: de quorum malis debemus gaudere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si eniꝫ eſt nemeſare de eo: qui indigne bene agere. primū quidē palaꝫ: qꝛ non enī poſſibile de omnibus bonis nemeſare. Nullus enim ſi iuſtus: aut fortis: ſi ꝟtutē accipiat nemeſiꝫ habebit. Neqꝫ enim minime de ꝯriȷs hoꝝ ſunt.

¶ Exequitur: ⁊ duo facit: qꝛ prīo māifeſtat illa tria: quę tetigerat de nemeſi. Scdo oſtendit ex hoc manifeſtata eſſe alia vt contraria. Scda ibi. (Manifeſtū aūt ex his.) Circa pmū tria facit: ſm qđ tria ꝓpoſuerat de nemeſi. Nam pmo oſtendit quę ſunt nemeſibilia. Scdo declarat qbus ſumus nemeſici. Tertio inueſtigat qualr ſe habētes ſunt nemeſici. Scda ibi. (Qm āt ꝙ ātiquū.) Tertia ibi. (Ipſi autem nemeſici.) Circa primū duo facit: qꝛ pmo oſtendit maxima bona non eſſe nemeſibilia. Scdo declarat q̄ bona nemeſibilia ſunt. Scda ibi. (Sed de diuitiȷs.) Dicit g̊ ꝙ ſi nemeſare eſt triſtari de eo: qui videť indigne bn̄ agere. i. indigne ꝓſperari. palā eſt ꝙ nō eſt poſſe nemeſare de oībus bonis. Sunt enī quędaꝫ bona: quę non habenť niſi a dignis: vt virtutes: quas ſibi boni habēt: ideo ait: ꝙ nullus habebit nemeſiꝫ: ſi aliquis ſit iuſtus: aut fortis: aut aliquā aliā virtutē accipiat: ⁊ adhuc etiā nō nemeſabit de cōtrariȷs: vt ſi aliquis fiat vitioſus: cuius rō eſſe pōt: qꝛ vtrobiqꝫ eſt quędā cōgruitas. Naꝫ ſicut cōgruū eſt bonos cōſequi pulchritudinē virtutū: ita a ꝯgruitate nō deuiat malos cōſequi ſpurcitias vitioꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed de diuitiȷs ⁊ potentia talibꝰ quoꝝcūqꝫ bonoꝝ: vt ſimplr eſt dicere. Digni ſunt boni ⁊ habētes ea: que ſm naturā bōa: puta īgenuitatem: ⁊ pulchritudinē: ⁊ quecūqꝫ talia.

¶ Oſtendit circa quę bona habet eſſe nemeſis dicēs: ꝙ eſt de diuitiȷs de potētia: ⁊ de talibus quoꝝcūqꝫ bonoꝝ: vt ſimplr eſt dicere boni ſunt digni: poſſunt tn̄ haberi a malis: ⁊ ab indignis: ⁊ etiā non ſolū ſunt talia bona acquiſita: vt diuitię: ciuilis potētia: ſed etiā circa bona nālia cōuenit eſſe nemeſim. ideo addit ꝙ habentes ea bona: quę ſūt ſꝫ nām: puta ingenuitatē ⁊ pulchritudinē: ⁊ quęcunqꝫ talia pn̄t pati nemeſim ſm talia bona. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quoniā aūt ꝙ antiquū prope aliquid videť ei qđ ſm naturā neceſſe habentibus idē bonū: ſi ſuperhabētes exiſtant: aut propter hoc bene agant magis nemeſare: magis enim contriſtāt nuper ditati: qui ab antiquo: ⁊ per genus.

¶ Oſtendit phs quibus ſunt nemeſici. Et duo facit ſm ꝙ aliquis duplr videť indignus aliquo bono. Primo ex nouitate ſtatus. Scdo ex ıꝓportione eius ad illud. Scda ibi. (Et qm̄ quēlibꝫ honorare.) Circa primū tria facit: qa prīo oſtēdit nos eſſe nemeſicios his: qui de nouo proſperāntur. Scdo on̄dit nos adeſſe nemeſicios circa nouiter hn̄tes diuerſas: ⁊ varias proſperitates. Tertio dat cām dicti. Scda ibi. (Similr aūt ⁊ principes.) Tertia ibi. (Cauſa aūt qꝛ.) Dicit ergo pmo: ꝙ qꝛ antiquū videť eē ꝓpinquū ei: qđ eſt ſm nām: neceſſe eſt, habētibus ipſuꝫ bonū; quod habēt aliȷ: ſi nuper exiſtant hn̄tes illđ bonū: magis nemeſare contra tales: ideo ſubdit: ꝙ magis nos contriſtant nuper ditati q̄ꝫ q ab antiq̊: ⁊ ꝑ genꝰ ditati fuerint. ¶ Dei. ⁊c̄.

¶ Similiter aūt principes: ⁊ potentes: ⁊ q multos amicos: ⁊ qui multos bonos filios: ⁊ qđcūqꝫ taliū: ⁊ ſi ꝓpter hoc bonū fiat ipſis eodē modo. Et eniꝫ hi magis cōtriſtant: qui nuper diuites principantes ꝓpter diuitias principantes: q̄ꝫ q diuites ab ātiquo. Silr aūt ⁊ de aliis.

¶ On̄dit nos eſſe nemeſicios circa exaltatos nuꝑ quantū ad diuerſas proſperitates dicēs: ꝙ ſimilr circa pncipes ⁊ potētes: ⁊ qui habēt multos amicos: ⁊ mltos bonos filios ⁊ qđcūqꝫ taliū bonoꝝ: ſi eis ꝓpter hoc fiat aliqd bonū: ⁊ de nouo ꝓſperenť ſumus nemeſici circa illos: ideo ſubdit ꝙ magis contriſtant hoīes nuper ⁊ pncipantes ꝓpter diuitias de nouo adeptas q̄ꝫ qui fuerūt diuites ab antiquo. Similr aūt dicendū eſt de aliȷs bonis. ¶ Deide cū dicit.

¶ Cauſa autem quia hi quidem viderētur ſua habere. hi autē non. Quod non ita ſemꝑ videtur hr̄e verū putať. Quare aliȷ nō ſua habere.

¶ Dat cauſaꝫ dicti. dictū enī fuit ſupra: ꝙ nemeſis eſt circa inde ꝓſperātes. Cū ergo ſit dignū ⁊ cōgruuꝫ: ꝙ quilibꝫ habeat ſua. indignū aūt ⁊ incongruuꝫ ꝙ habeat non ſua. nos nō ſumus adeo nemeſici circa diuites ab ātiquo: qꝛ hi videnť habere ſua: ſicut ſumus circa nuper ditatos: qa hi videnť hr̄e non ſua. Nam ꝙ ſemper ita ſe habꝫ: videť eſſe verū per ſe: ⁊ ſm ſe tale. ideo diuitię antiquate ſm ſe videnť eſſe ſuoꝝ ꝓprie poſſeſſoꝝ. igiť illi videnť habere ſua: quare per locū ab oppoſitis aliȷ nuper ditati vidētur habere non ſua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qm̄ quēlibꝫ honorē nō quocūqꝫ digniꝫ: ſed eſt quedā ꝓportio: puta honorū pulchritudo non congruit iuſto: ſꝫ forti ⁊ nuptie differentes non nuper ditatis: ſed generoſos. Si igitur boniꝫ exiſtens id: qđ nō cōgrueter adeptus eſt: nemeſibile.

¶ Oſtendit eſſe nemeſim erga eos: qui volunt adipiſci aliquid improportionatū. Et duo facit ſm ꝙ duas cōſiderationes circa hoc ponit. Scda ibi. (Et minorē cū meliori.) Dicit ergo ꝙ quia nō quilibꝫ ē dignus quocūqꝫ honore: ſꝫ eſt quędā ꝓportio inter honoratū ⁊ honorem: vtputa pulchritudo armoꝝ nō cōuenit iuſto. ideſt religioſo: vt habꝫ alia littera: ſed forti: ⁊ differentes nuptię. ideſt ſolemnes: non competunt nuper ditatis: ſꝫ generoſis. ideo poſito ꝙ quis bonus exiſtat. ſi adipiſcať honorē nō ſibi congruuꝫ eſt nemeſiblie ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et minorem cum meliori litigare. Maxime quidem igitur eos: qui in eodē: vnde ⁊ hoc di-

ctum eſt. Aiacis fugit pugnã Thelamonide. Jupiter enim nemeſauit quando meliori luce pugnauerit. Si aũt non: ⁊ ſi qualitercũq; minor cum maiori: puta ſi muſicus cũ iuſto: melior eni iuſtitia ꝙ̃ muſica. Quibus qdẽ igiṫ nemeſabũt: ⁊ ꝑꝑ qd ex his palã: h.n. ⁊ talia ſũt.

¶ Ponit ſcðam conſideratione ꝙ nemeſibile eſt minorẽ litigare cũ maiori: ⁊ potiſſime ſi ſũt maiores in eo: in quo litigant: vt ſi cõtenderet quantũ ad opera bellica debilis cõtra fortẽ: ⁊ quantũ ad ſtipendiũ pauper cõtra diuitem inde eſt ꝙ Aiacis. idest ille homo fugit pugnã Thelemonide. idest illius deę: qꝛ Jupiter nemeſauit. idest indignabat: qñ aliquis pugnauerit cũ luce: ſiue cũ demone: vt ſonat alia littera. idest cũ aliquo deorũ: vel aliqua dearum quia ſic cõtendere eſt: cõtendere cum meliori. Addit aũt ꝙ ſi nõ cõtendat minor cũ maiori in eo: in quo eſt minor: ſed in aliquo alio nullo eſt nemeſibile: licz non tantum eſſet nemeſibile: ſi muſicus contenderet cum iuſto: eo ꝙ iuſtitia ſit melior muſica. ¶ Ultimo epilogat dicens: quibus quidẽ igitur nemeſabunt: ⁊ ꝑpter quid ex his palam. hęc eni ſunt nemeſibilia: ⁊ talia qualia dicta ſunt.

Ipſi aũt nemeſici ſunt: ſi digni exiſtunt entes maximorũ honorũ: ⁊ hec adepti. Similibus eniz dignificatos eſſe eos: qui nõ ſimiles nõ iuſtum. Scðo autez ſi entes boni ⁊ ſtudioſi exiſtant. Judicant eniz ⁊ iuſta odiunt.

¶ In parte iſta phs oſtendit: qui ſũt nemeſitici. Et duo facit: qꝛ pͥmo ponit tres conſiderationes ad cognoſcendum qui ſunt tales. Scðo dat quandã vlem maximã de nemeſiticis. Scða ibi. (Et totalr dignificantes.) Circa primuz tria facit ſm ꝙ tres cõſiderationes ponit circa hęc. Scða ibi. (Scðo autẽ ſi entes.) Tertia ibi. (Et ſi amatores.) ¶ Prima ꝯſideratio talis. Qꝛ illi ſunt nemeſitici: ſiue nemeſici: ſi exiſtunt entes digni maximorũ honorũ: ⁊ h adepti vident alios nõ ſimiles: vt viles: ⁊ indignos hoĩes dignificatos ſimilibus bonis: quę ipſi adepti ſunt. cuz ergo hoc non ſit iuſtum: nemeſabũt ſuꝑ illos. ¶ Deide cũ. d. (Scðo autem ſi entes.) Ponit ſcðam cõſiderationez dicens: ꝙ ſi aliqui entes boni: ⁊ exiſtunt ſtudioſi: naturaliter ſunt nemeſitici ſuper idigne proſperãtes: ⁊ eſt ratio: quia tales iudicant bene: ⁊ odiunt iniuſta. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et ſi amatores honoris: ⁊ apparentes actiones aliquas: ⁊ maxie ſi circa hec amatores honoris ſint: que aliꝫ idigni exiſtentes obtinent.

¶ Ponit tertiã conſideratione: ꝙ ſi aliqui exiſtunt amatores honoris: ⁊ appetentes actiones aliquas ſunt nemeſitici: ⁊ maxime ſunt tales amatores honoris circa ea: quę aliqui indigni exiſtẽtes obtinent: importat eni nemeſis quãdam indignationẽ. Hoĩes aũt appetentes honorari in aliquo idignanṫ: ſi idigni honoranṫ in illo. ¶ Deide cũ diċ.

¶ Et totaliter dignificãtes ipſi ſeipſos: quibus alios non dignificant nemeſitici his ⁊ pro his: ꝑpter qð ⁊ ſeruiles: ⁊ praui: ⁊ non amatores honoris nemeſitici. Neq; enim tale eſt: quo ſeipſos putant dignos eſſe.

¶ Dat quandã vniuerſalẽ maximã ad cognoſcendũ: q ſũt tales dicens: ꝙ totalr ⁊ vniuerſalr ipſi dignificantes ſeipſos rebus: quibus eos non dignificant ineſt: ꝙ hoĩes ſer[uiles] ⁊ praui non amatores honoris non ſunt nemeſitici [qꝛ] non eſt aliquid tale qð ſit magnũ ⁊ arduũ: quo ſeipſos [di]gnos eſſe putẽt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifeſtũ autẽ ex his: de quibus iforuna[ti]bus ⁊ male agentibus: aut non obtinentibu[s] gaudere: vl' ſine triſtitia ſe habere oportet. [E]x dictis enim oppoſita ſunt manifeſta.

¶ Oſtendit ꝙ ex his: quę dicta ſunt: de facili nobis inn[o]ſcunt alia: vt contraria eorũ. Nam ſi ſcimus de quibus quorũ bonis hoĩes indignanṫ. manifeſta erunt oppo[ſita] vz. de quibus: ⁊ ð quoꝝ malis hoĩes letãṫ. Et circa h[oc] facit: qꝛ primo facit qð dictum eſt. Scðo docet nos ex [di]ctis reddere iudicẽ imiſericordẽ cõtra aduerſariũ. Sc[ða] ibi. (Quare ſi iudices.) Ait ergo: manifeſtũ eſſe ex h[is] dicta ſunt: de quibus infortunitatibus: ⁊ male agenti[bus] aut non obtinentibus qð volunt opz hoĩes gaudere ⁊ h[abere] ſe ſine triſtitia. Nam cum hęc ſint oppoſita his: quę d[icta] ſunt: ex dictis hęc oppoſita ſunt mãifeſta. ¶ Deide c[ũ]

¶ Quare ſi iudices tales effecerit orõ ⁊ dig[ni]ficãtes: ⁊ in qb⁹ miſeri oñdat idignos: q en[tes] obtinere dignos aut nõ obtinere: ipoſẽ miſe[reri]

¶ Docet nos ex his: quę dicta ſunt: reddere iudicẽ imi[ſeri]cordẽ ꝯtra aduerſarios noſtros dicens: ꝙ ſi oratio no[ſtra] vel ſermo noſter: vt ſonat alia littera: effecerit iudices [ta]les: quales noſtrũ ꝑpoſitũ poſtulat: ⁊ dignificantes m[iſe]reri. i. ⁊ etiã dat ꝙ iudices dignarenṫ miſereri aduerſa[riis] idest ſermo noſter attẽdat aduerſarios noſtros indig[nos] quidẽ entes obtinere ea: in quibus iudex vult eis miſe[reri] ⁊ oſtẽdat eos non eſſe dignos obtinere ea: impoſẽ miſe[re]ri. idest non poterit iudex miſereri eis. Qũo aũt oſtẽd[i po]teſt aduerſarios indignos eſſe: ſcientibus ea: quę dicta [ſunt] non eſt difficile.

Palamq;: ⁊ de quibus inuident quibus: ⁊ qualiter habentes: [qui]dem eſt inuidia triſtitia quęda[m] ſuper bona actione apparent[e] ctoꝝ honorũ circa ſimiles: non aliquid ſibi: ſed propter illos.

¶ In parte iſta vult determinare phs de iuidia. Et du[o fa]cit: qꝛ primo continuat ſe ad dicenda. Scðo exequit[ur de] intento. Scða ibi. (Inuidebunt quidẽ.) Dicit ergo p[alam] eſſe: de quibus hoĩes inuidẽt: ſi reducamus ad memo[riam] quę dicta de inuidia. vz ꝙ inuidia eſt triſtitia: quędã [ſuper] apparente bona actione dictoꝝ honorũ. i. de dictis h[onoribus] circa qð conuenit eſſe inuidiam: ⁊ hoc circa ſimiles n[on] aliquis ſibi: ſed ꝑpter illos: quibus inuidet: qð totũ pa[tere] põt ex his: quę dicta ſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Inuidebunt quidez eni tales: quibus ſun[t] qui ſimiles: aut videnṫ. Similes aũt dico ſ[m] genus: ſm cognitionẽ: ſm ſtaturã: ſm ha[bitũ] ſm opinionẽ: ſm ea que exiſtunt.

¶ Exegṫ de intento: ⁊ tria facit ſm ꝙ tria ꝑponit: ex[pe]da eſſe de iuidia. Nã pͦ oñdit qualr ſe hñtes inuiden[t] declarat de quibus iuidẽt. 3° mãifeſtat qb⁹ iuidẽt. Sc[ða] ibi. (De quibus quę inuident.) Tertia ibi. (Mihi a[u] ex quibus.) Circa primũ duo facit. Naz pͥmo in gene[re] oſtendit qualr ſe habentes homines inuidẽt. Scðo in [ſpe]ciali. Et circa hoc ponit ꝙ̃plures ꝯſiderationes. Scða i[bi]. (Et quibus in modico.) Dicit ergo: ꝙ illi ſic ſe habẽte[s in]uidebũ[t]

nidebunt:qui ſunt tales:q̄bus ſunt:aut videꝛ̄ aliqui ſiles. ⁊ exponit ſe dicẽs. Similes aũt dico ſm genus:ſm cognitionem:ſm ſtaturã:ſm habitũ:ſm opionẽ:⁊ ſm gloriã:vt hꝫ alia lr̃a:⁊ ſm alia:q̃ exiſtũt in hoibꝰ. ¶ Deinde cũ dic̃.

¶ Et quibus i modico deficit:ꝙ nõ omnia exiſtunt:ꝓpter qd̕ magna agẽtes ⁊ bene fortunãtes inuidioſi ſunt:oẽs enim putant ſua ferre.

¶ Ponit in ſpeciali circa hoc q̃plures cõſideratiões:⁊ ſex facit ſm ꝙ ſex conſiderationes ponit. Scd̕a ibi.(Et amatores honoris.)Tertia ibi.(Et opinati ſapientes.)Quarta ibi.(Et vniuerſalr̃ amatores.)Quinta ibi.(Et puſillanimes.)¶ Prima ꝯſideratio talis. Qr illi ſũt iuidi q̃bꝰ in modico defecit:ꝙ non oĩa exiſtunt eis:ſicut ſunt hoies bene fortunati:⁊ diuites:qui fere in omnibus ſua deſideria complent:ideo ſubditur:ꝙ magna agentes:⁊ bene fortunantes iuidioſi ſunt ⁊c̃. Ratio quia tales putãt omnia fore ſua:credunt enim ꝙ omnia:quę ſunt aliorũ:debeãt attribui eis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui honorant in aliquo differenter:⁊ maxime in ſapientia:aut felicitate.

¶ Ponit ſcd̕am cõſiderationẽ:ꝙ illi ſunt inuidi:qui honorantur in aliquo differenter.ideſt qui excellẽter:⁊ maxie ſi honorantur in ſapientia:aut fęlicitate:hꝫ eni hęc conſideratio eandeꝫ rationẽ cum prima.nam ſicut honorati excellenter credũt eſſe digni omnibus.ideo videntes deficere in aliquo bono:qd̕ vident in alio inuidẽt ei. Diligẽter eſt aũt cõſiderandũ ꝙ nõ:aut ſapientes ⁊ fęlices eẽ inuidos:ſꝫ q̃ honorant:ac ſi eẽnt fęlices ⁊ ſapiẽtes. ¶ Dei. ⁊c̃.

¶ Et amatores honoris magis inuidioſi q̃ꝫ nõ amatores honoris.

¶ Ponit tertiã ꝯſideratõeꝫ:ꝙ amatores honoris magis inuidioſi q̃ꝫ non amatores honoris:ratio aũt hꝰ eſt in promptu. Nã honor eſt ſignũ excellẽtię.iuidia aũt ex hoc fit ꝙ homines volunt excellere alios. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et opinati ſapientes:ſunt eniꝫ amatores honoris in ſapientia.

¶ Ponit quartaꝫ ꝙ inuidi ſunt opinati ſapientes. Sumit aũt hęc cõſideratio fulcimentũ ex tertia conſideratione. Naꝫ qui credunt ſapientes:amant honorari in ſapientia. ꝓpter quod conuenit eos eſſe inuidos:quia iuidia concomitatur honoris amorem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et vniuerſaliter amatores fame circa aliq̃d inuidioſi circa hoc.

¶ Ponit quintam:ꝙ vniuerſalr̃ amatores famę circa aliquid ſunt inuidioſi circa hoc:in quo volunt eſſe in fama:cuius ratio eſt:quia qui volunt eſſe in fama in aliquo volunt honorari in illo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et puſillanimes:omnia enim magna videntur ipſis eſſe.

¶ Ponit ſextã:ꝙ puſillanimes ſunt inuidi:⁊ eſt ratio:quia ipſis omnia videntur eſſe magna:inuidia aũt ex hoc ꝯſurgit.nã vr̃ alicui ꝙ alij excellãt ipꝫ.iuidia.n.nõ occidit:nec ſtimulat:niſi puulũ:vt eum:cui fit fantaſia ꝙ ſit:vel eſſe poſſit aliquo modo minore alijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De quibus autem inuident bona quidem dicta ſunt. In quibꝰ eniꝫ amant eſſe in opione:⁊ amantes honorari in operibus ⁊ appetũt opinionẽ:⁊ quecũqꝫ eufortunia ſũt fere circa oĩa inuidia eſt:⁊ maxime q̃ ipſi:aut appetunt:aut ꝙ opꝫ ſe habere putãt:aut quorũ poſitione in modico ipſi excellunt:aut in modico deficiũt.

¶ Oſtendit de quibus eſt inuidia dicẽs:ꝙ bona:de q̃bus homines inuident ſunt dicta:in quibus homines amant eſſe in opinione.ideſt in fama:quia volunt credi tales. Et etiaꝫ illa bona ſunt talia:in quorũ operibus amant honorari:⁊ appetunt opionẽ:ſunt enim excellentia bona vt fortitudo:⁊ talia:de quibus potiſſime eſt inuidia. Naꝫ de hꝰ bonis homines volunt eſſe in opione:quia volũt credi tales eſſe:⁊ volunt habere opionem:quia non ſufficit:ꝙ hõ credatur fortis ſm opinioneꝫ aliorũ:ſed vellet ꝙ ſibypſi ineſſet talis fantaſia:vel talis opinio:ꝙ crederet ſeipſum fortem:⁊ etiam vellet honorari in operibus fortitudinis. Addit aũt ꝙ quęcũqꝫ ſunt eufortunia.ideſt bonę fortunę ſunt ea:circa quę eſt inuidia.imo fere inuidia eſt circa cõmunia:quia ſola miſericordia caret inuidia circa ea:quę ipſi homines potiſſime appetunt:aut putant ꝙ oporteat eos habere illa:⁊ potiſſime ſi poſſidendo illa bona in modico excellunt:aut in modico deficiunt.nam nimis excellentes:nec nimis deficientes inuident ruſticis:nec eſt cõſuetum:ꝙ ruſtici inuideant philoſophis.

Manifeſtũ aũt ⁊ quibus inuident:ſimilis eni:ꝓpinquis eni ⁊ tẽpore ⁊ loco:⁊ etate:⁊ opione inuidẽt. Unde dictum eſt:ꝙ cognatũ eni iuidere ſcit. ⁊ ad quos ſũt in amore honoris. Sunt enim in amore honoris ad dictos.

¶ In parte iſta oſtendit phs:quibus hoies inuident:⁊ tria facit:qr primo facit qd̕ dictum eſt. Scd̕o ex hoc oſtendit quibus non inuideant. Tertio ponit cõſideratiões ſpãles ad cognoſcenduꝫ:ad quos eſt inuidia. Scd̕a ibi.(Ad eos aũt qui.)Tertia ibi.(Quoniã autẽ ad cõtra.)Dicit ergo ꝙ vt patet per habita:vbi hęc ſunt quaſi ſimul enarrata:ꝙ homines inuident ꝓpinquis:tempore:loco:etate:⁊ opinione.ideſt gloria:vel opinione:quia homo non inuidet:niſi eis:quibus aliquo modo reputat ſe eſſe propinquum. Unde in prouerbio dictũ eſt:ꝙ cognatũ.ideſt ꝓpinquuꝫ inuidere ſcit. Nã huiꝰ inuidet eis qui appropinquãt ⁊ aſſimilant ſibi in gloria:vel malus bonis:eſt eni iuidia reſpectu eoꝝ:ad quos ſunt in amore honoris.ideſt ſupra quos volunt honorari ſupra eos:qui ſunt eiuſdẽ temporis:eiuſdem etatis:⁊ ſic de alijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ad eos aũt qui in milleſimo anno erant:vel ad futuros:aut mortuos nullus:neqꝫ ad eos qui apud Herculis colũnas:neqꝫ quorũ nullum putant apud ipſos:aut apud alios deficere:neqꝫ quorum multum excellere. Eodẽ modo ⁊ ad hos ⁊ circa talia.

¶ Quoniam manifeſtum eſt ad quos eſt inuidia:oſtendit ex hoc:ad quos non eſt.nam ad eos qui in milleſimo ãno erãt in p̃terito. ⁊ ad futuros:⁊ ad mortuos nullus iuidet. Dicebat eni:ꝙ inuidia eſt ad eos:qui ſunt ſimul ⁊ ꝓping tempore:neqꝫ ad eos:qui ſunt apud Herculis colũnas eſt inuidia:qr vt dicebat inuidia requirit propinquitatẽ in loco:neqꝫ hoies inuident eis:quos opinant:⁊ putant multũ ⁊ multũ excellere:vel multũ deficere.nam vt dicebat iuidia requirit propinquitatẽ opionis.ideſt reputationis ſm vnũ modũ exponẽdi:⁊ qd̕ dictum eſt de iſtis eodẽ modo dicendũ eſt de alijs.nam inuidia nõ eſt ad quoſlibꝫ:ſꝫ ad hos:ad quos aliquo modo appropinquãt:⁊ eſt circa talia bona:ſed quę appropinquant eis. ¶ Deinde cum dicit.

BIBLIOTECA UNIVERSITAT... DE ...

¶ Quoniam autẽ ad circa agnonizantes: ꝛ cir-
ca affectantes: ꝛ totaliter ad eadẽ appetentes
ſũt in amore honoris: neccẽ maxie his iuidere:
ꝓpter qđ quidẽ dictum eſt: ꝛ figulus figulo.

¶ Ponit circa hoc ſpeciales maximas. Et duo facit: qꝛ pri
mo facit quod dictũ eſt. Scđo docet nos prouocare dños
ꝛ iudices: vt non miſereant̃ aduerſarijs nr̃is. Secũda ibi.
(Palam aũt ꝛ de quibuſcũq ꝛc̃.) Circa primũ quattuoꝛ
facit: ſm ꝙ quattuoꝛ cõſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et
his qui cito.) Tertia ibi. (Et quibus autem.) Quarta ibi.
(Et his qui aut hñt.) Dicit ergo p̊: ꝙ hoies ſunt in amore ho
noris ꝯagonizãtes: ꝛ ꝯtra affectãtes. ꝛ totalr̃ ad eã appetẽ
tes. Neccẽ eſt enim hoies maxime iuidere his: quia appe-
tunt eadem: quę ipſi agoniçant: vt habeant illa: volũt eni
hoies excellere tales: ꝛ amant honorari ſuper eos. ideo di
ctum eſt: ꝙ figulus inuidet figulo. nam figulus agoniçat:
ꝛ certat: vt accipiat lucra alteriꝰ figuli: eſt ergo hęc maxia
ꝙ hoies inuidẽt appetentibus: q̃ ipſi appetũt. ¶ Dein. ꝛc̃.

¶ Et his cito q̃z cito: qui aũt vix obtinent: aut
non obtinent.

¶ Ponit ſcđam: ꝙ illi qui vix: ꝛ cũ pęna aliquid obtinent:
ſicut groſſi hoies inuident ingenioſis. ¶ Deinde cũ dicit

¶ Et quibus aũt poſſidentibus: aut diuidenti
bus obpꝛobrium ipſis. Sunt autẽ ꝛ iſti ꝓpe
ſiles: manifeſtũ enim: ꝙ penes ipſos nõ adipi
ſcunt̃ bonũ. Quare hoc ꝯtriſtatis facit iuidiã.

¶ Ponit tertiam: ꝙ hoies inuident his: qui poſſident aliq̃
ꝛ diuidunt: ꝛ diſtribuunt illa. ex qua diſtributione ꝛ poſ-
ſeſſione reſultat obpꝛobriũ ipſis. Nã ſi alicui eſſet obpro-
brium: ꝙ aliquis poſſidet dominiũ alicuius ciuitatis: ꝛ di
ſtribuit bona eius: opꝫ illum eſſe ſimilem illi. Naꝫ nõ exi
ſtentibus in aliquo gradu dignitatis: non eſt obpꝛobriuꝫ.
ſi alij dominant̃. Addit autẽ: ꝙ tales exiſtentes in aliqua
excellentia: quibus eſt obpꝛobriũ: ſi alij dominant̃ penes
tales dños nunq̃z adipiſcunt̃ bonũ cõmunis. ergo contri-
ſtatis de h̃ mouet̃ ad iuidiã circa dñantes. ¶ Deide. c. d.

¶ Et his qui aut habent hec: aut poſſederũt: q̃
ipſi conueniebant: aut poſſidebant aliquando
ꝓpter quod in moribus: ꝛ qui multa expende
runt in idem his: qui pauca inuident.

¶ Ponit quartã: ꝙ hoies inuident his qui habẽt: aut poſſi
dent ea: quę cõueniebant ipſi: aut ipſi aliqñ poſſidebant il
la: ideo ſenes qui aliquãdo habuerunt robur: ꝛ pulchritu-
dinẽ corpoꝛis: inuident iunioꝛibus habentibus talia: ꝛ qui
multa expenderunt in aliquibus negocijs: inuident his: q
in eiſdem expenderũt pauca. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Palam autem ꝛ de quibus gaudent: qui ta
les: ꝛ in quibus: ꝛ qualiter habẽtes. Quõ eni
non habentes triſtant̃: ſic habentes delectabũ
tur. Quare ſi ipſi quidẽ efficiantur habere ſic:
qui aut miſericordiã recipere: aut obtinere ali-
quid bonoꝛum dignificãtur: ſicut qui dicti pa
lam: ꝙ non obtinebunt miſericordiã a dñis.

¶ Adaptat quę dixerat ad negociũ rhetoꝛicum docendo
nos per ea prouocare iudices ꝛ dominos vt nõ miſerean
tur aduerſarijs noſtris dicens: ꝙ palaꝫ eſt: de quibus gau
dent: qui ſunt tales: vt qui ſunt inuidi: ꝛ in quibus: ꝛ qua-
liter habentes. Nam cuꝫ per habita manifeſtũ ſit: quõ ſe
habentes delectabũt̃: q̃ſi de cõtrarijs: ꝛ ſi nos ſcimus: de

quibus homines delectant̃: ꝛ triſtãtur: ſic poterim
minos ꝛ iudices efficere tales: ꝙ ſic ſe hñt ꝙ triſtã
bonis aduerſariorum: ꝛ delectent̃ de malis aduerſa
ſtri: q dignificãt̃ recipere miſericordiã: aut obtinere
bonoꝛũ palã: ꝙ non obtinebunt miſericordiã a dom
quia ſicut qui dicti ſunt: vt illi: quibus alij inuiden
tinent miſericordiã ab inuidentibus: ſic aduerſarij n
tinebũt mĩam a iudicibus: q̊s ꝓuocamꝰ ad eoꝝ in

Qualiter autem habentes zelan
qualia: ꝛ ſuper quibus huic m
feſtum.

¶ In parte iſta determinat phs de
duo facit: qꝛ p̃mo determinat de cõ
eius: vt deſpectione. Scđa ibi. (Cõ
aũt emulationi.) Circa primũ duo facit: qꝛ p̃mo e
rat determinãda de zelo. Scđo diffinit çelũ: ꝛ exequ
illis. Scđa ibi. (Si eniꝫ eſt çelus.) Dicit ergo: ꝙ qu
habentes çelant: ꝛ qualia ſunt çelãtia: ꝛ ſup quibus h
çelant: manifeſtũ eſt hinc: vt ex dicẽdis. ¶ Deide c

¶ Sic enim zelus triſtitia quedam ſuper a
renti preſentia bonorũ honorabiliũ cõtin
ſibi accipere ꝑꝑ ſimiles natura: non quia
ſed quia non etiam ſibi ſunt.

¶ Diffinit çeluꝫ: ꝛ manifeſtat illa tria: quę p̃miſerat:
facit: quia primo dat diffinitionẽ. Scđo ex diffinitio
ta temperat çeluꝫ ꝛ inuidiã. Tertio declarat illa tri
propoſuerat. Scđa ibi. (Propter quę ꝛ epicbes.) T
ibi. (Neceſſe vtiqꝫ çelatiuos.) Dicit ergo: ꝙ çelus e
ſtitia quędam ſuper apparenti preſentia bonoꝛum h
noꝛabilium cõtingentiũ ſibi accipere ꝓpter ſimiles
ra. Nam illa bona ſunt çelabilia: quę non habent̃ c
niter ab hominibus: ſed contingit ea a liquẽ homin
quibꝰ bonis alij hoies ei ſimiles in natura carẽt. A
littera habet circa ſimiles natura: ꝛ poſſet habere h
intellectum: quia non çelamus bona: niſi poſſibilia
ri a ſimilibus in natura nobiſcum. Addit aũt ꝙ hui
ſtitia de tali non conſurgit: quia nõ alij: ſed quia no
çelus enim nollet habentẽ bona carere illis: quia n
inuidus: ſed dolet ſe non adipiſci illa. ¶ Deinde c

¶ Propter quod ꝛ epicbes eſt zelus ꝛ e
rum. Inuidere autem prauuꝫ ꝛ prauoꝛũ
quidem enim ſeipſum preparat ꝓpter em
tionẽ: vt obtineant bona: hic auteꝫ vt ꝓp
non habeat propter inuidiam.

¶ Ex diffinitione data comparat çelum ad inuidiam
çelus eſt epicbes ꝛ epichoꝛũ: quia eſt iuſtus ꝛ iuſtoꝛ
dere autem prauũ ꝛ prauoꝛum: ꝛ eſt ratio: quia hic
çelatiuus preparat ſeipſum ꝓpter emulationẽ: ꝛ deſi
quod habet vt obtineat bona: qđ totum iuſte fuit h
ſcꝫ iuidus: vult ꝓpter inuidiam ꝙ proximus non h
illa bona: qđ eſt q̃d prauũ ꝛ iniquũ. ¶ Deinde cum

¶ Neceſſe vtiqꝫ zelatiuos quidẽ eſſe dign
tes ſeipſos bonis: que non habẽt. Nullus
dignificat ea: que vñr impoſſibilia: ꝓpter
iuuenes ꝛ magnanimi tales.

¶ Declarat illa tria: quę p̃miſerat. vnde tria facit: q
oſtendit: qui ſunt çelatiui: ꝛ qualr̃ ſe habentes çelant
cũdo declarat quę ſunt bõa çelabilia. Tertio manif
qui ſunt çelabiles. Secũda ibi. (Si autẽ ſunt çelabi
Tertia ibi. (Manifeſtũ ãt ꝛ çelabiles.) Circa primũ
facit: ſm ꝙ tres conſiderationes ponit. Scđa ibi. (E
hu

bus exiſtent.)Tertia ibi.(Et quos illi.)Dicit ergo:ꝙ illi ſunt ȩlatiui:qui dignificant ſeipſos bonis:quȩ non habēt ⁊ quia nullus dignificat ſe habere ea:quȩ videtur impoſſibilia:ſenes ⁊ puſillanimes non ſunt ȩlatiui:quia tales nihil ſe ſperant obtinere. Juuenes aūt ⁊ magnanimi ſunt tales.ideſt ſunt ȩlatiui. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quibus exiſtunt talia bona:que precioſis digna ſunt viris. Sunt aūt talia diuitie:⁊ multorū amicitia:⁊ principatus:⁊ quecūq; talia: vt enim conueniret ipſos bonos eſſe:q2 conueniebant bene habētibus:zelāt talia bonorum.

¶ Ponit ſecundā conſiderationem dicens:ꝙ illi ſunt ȩlatiui:quibus exiſtunt talia bona:quȩ ſunt digna pręcioſis viris:talia aūt ſunt diuitię:amicitia multorū:⁊ principat⁹ ⁊ quęcunq; talia. Nam iſta ⁊ ſi habeātur a malis:non tñ eſt dignū eos habere niſi viros pręcioſos. Cum igitur ſit conueniens ipſos habentes talia eſſe bonos:quia non cōueniunt talia niſi habentibus ⁊ virtuoſis:habentes diuitias:⁊ huiuſ ȩlant bona:virtutes:⁊ talia bonorum:q̃ ipſi habentes ſint digni talibus bonis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quos alij dignificant:⁊ quorū progenitores:aut cognati:aut familiares:aut genus:aut ciuitas:honorabiles emulatiui circa hec:cōuenientia enim putant ſibi eſſe:⁊ digni his.

¶ Ponit tertiam:ꝙ illi ſunt ȩlatiui:quos alij dignificant et quoꝝ ꝓgenitores:aut cognati:aut familiares:aut gēs:aut ciuitas:honorabiles reddit. Sunt enī tales ȩlatiui:⁊ ȩlatiui circa hęc.ideſt circa bona honorabilia:⁊ eſt ratio quia putant talia eſſe bona cōuenientia ſibi:⁊ credunt ꝙ ſint digni his bonis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autē ſunt zelabilia honorabilia bona:neceſſe virtutes eſſe tales:⁊ quecūq; alijs proficua ⁊ beneficiatiua:honorant enim beneficos ⁊ bonos:⁊ de quocūq; bonoꝝ fruitio ꝓximis ē:velut diuitie:⁊ pulchritudo magis ſanitate.

¶ Oſtendit ꝙ ſunt ȩlabilia bona dicēs:ꝙ ſi bona ȩlabilia ſunt bona honorabilia:neceſſe eſt virtutes eſſe tales.i. ȩlabiles:⁊ etiam ſunt ȩlabilia:quęcūq; bona ſunt alijs proficua:⁊ benefactiua. Et ē ratio:quia hoīes honorāt homines benificos:⁊ bonos.ideſt eos:q̄bus eſt bonoꝝ ſuba. vt hab; alia littera.ſi illorū bonorū eſt fruitio proximis. Aliter enī talia bona non eſſent honorabilia. Et quia de ratione ȩlabilis eſt:ꝙ ſic honorabilia ſint inquantū de eis adeſt quędam fruitio proximis:diuitię ⁊ pulchritudo ſunt magis zelabilia q̃ ſanitas:quia ſanitate alterius nō fruimur.fruimur tñ pulchritudine ⁊ diuicijs. ¶ Dei.⁊c̃.

¶ Manifeſtū aūt ⁊ zelabiles. Sunt aūt que dicta ſunt hec. puta fortitudo:ſapīa:pricipatus:principes enī multos poſſunt beneficiare duces exercitus:rectores oēs:qui talia poſſunt.

¶ Oſtendit qui ſunt ȩlabiles:oſtenſum enim eſt:qui ſūt ȩlatiui.ideſt qui ſunt ȩlantes honorabilia bona:⁊ oñſū eſt quȩ ſunt ȩlabilia bona:reſtat oſtēdere:qui ſunt hoīes ȩlabiles.ideſt qui ſunt illi:in quibus ſunt talia:quȩ ȩlantur ab alijs. Circa hęc autē tria facit ſm̄ ꝙ tres conſiderationes pōit. Scđa ibi.(Et quibus multi.)Tertia ibi.(Et quorum laudes.)¶ Prima talis. Or manifeſtū eſt:qui ſunt:qui poſſederūt talia bona:vt bona honorabilia:⁊ ſūt alijs proficua. Sunt autē talia bona:quȩ dicta ſunt.i.quȩ ſunt alijs proficua:fortitudo:ſapientia:principatus. Nā principes multos poſſunt beneficiare:⁊ duces exercitus ⁊ quibus debet eſſe ſapientia:omnes iſti ſunt illi:qui poſſunt talia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quibus multi ſimiles volūt eſſe:aut multi noti:aut amici multi:aut quos multi mirant̄ aut quos ipſi mirantur.

¶ Ponit ſecundā conſiderationem:ꝙ illi ſunt ȩlabiles quibus multi volūt eſſe ſimiles:⁊ multi noti:⁊ multi amici. Et quos multi mirantur ꝓpter earū excellentiā. Et ſi non mirantur eos multi:mirantur tamen eos ipſi:quibus ſunt ȩlabiles. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quorū laudes ⁊ cōmendationes dicūtur aut a poetis:aut a ſcriptoribus verborum.

¶ Ponit tertiam:ꝙ illi ſunt ȩlabiles:quorū dicunt̄ laudes:⁊ comēdationes:aut a poetis per metra:aut a ſcriptoribus verborum proſaicę. vtroq; enim modo fit comēdatio proſaice ⁊ metrice. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Deſpiciūt aūt cōtraria. Cōtrariū aūt emulationi deſpectio eſt:⁊ emulari ei qđ ē deſpicer̄.

¶ Determinat de deſpectione:quȩ contrariat̄ ȩlo:⁊ tria facit:quia p̄mo dicit:quȩ ſunt deſpectibilia. Scđo oſtēdit quȩ ſunt deſpicientes. Tertio manifeſtat qui ſunt deſpecti. Scđa ibi.(Neceſſe autem.)Tertia ibi.(Et horum.) Dicit ergo:ꝙ cum dicta bona ſunt ȩlabilia cōtraria eoꝝ deſpiciuntur:⁊ ſunt deſpectibilia. Nam deſpectio eſt contraria ȩlo:⁊ emulari cōtrariū eſt ei:qđ eſt deſpicere.ergo cōtrariū delectabilis erit deſpectibile. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Neceſſe aūt qui ita habent vt zelentur deſpectiuos eſſe eorum.

¶ Oſtendit qui ſunt deſpicientes dicens:ꝙ neceſſe eſt eos eſſe deſpectiuos aliorū:qui ita ſe habēt:vt ȩlent̄ propter magnitudinē bonoꝝ exiſtentem in ipſis. ¶ Deinde cū d.

¶ Et in his quicūq; habent mala contraria bonis zelabilibus:ꝓpter qđ ſepe deſpiciunt bene fortunātes:cū ſine honorabilibus bonis adſit ipſis fortuna. Per que quidē igitur paſſiones fiunt ⁊ diſſoluuntur:⁊ ex quibus ꝑſuaſiones fiunt de ipſis dictum eſt.

¶ Oſtendit qui ſunt deſpecti dicens:ꝙ tales ȩlabiles ſūt deſpectiui:horū quicūq; habent mala cōtraria bonis zelabilibus:⁊ potiſſime deſpiciunt eos:qui contrariant̄ talibus bonis:⁊ inde eſt:ꝙ ſępe hoīes ȩlabiles deſpiciunt diuites ⁊ bene fortunatos:ſi ſunt ſtulti:⁊ praui:⁊ adſit ipſis bona fortuna ſine honorabilibus bonis. ¶ Ultimo epilogat dicens:ꝙ dictū eſt:per quȩ fiunt paſſiones ⁊ diſſoluuntur:⁊ ex quibus paſſionibus:⁊ de ipſis paſſionib⁹.ideſt de numero ipſarum paſſionum fiūt ꝑſuaſiones:q2 ꝑ artē datā poſſumus ſcire perſuadere per ipſas.

Mores quales quidem ⁊ paſſiōes ⁊ habitus ſm̄ etates ⁊ fortunas pertranſeamus poſt hoc.

¶ Ut ſupra dicebatur per omnia īmutantia mores conuenit perſuadere. Cum ergo mores īmutent non ſolum paſſiones:ſed etates ⁊ fortunia poſt tractatum de paſſionibus determinat phs de etatibus ⁊ fortunijs:⁊ tria facit q2 primo continuat dicta dicendis. Scđo quȩ dixerat manifeſtat ꝑ exēpla. Tertio exequitur de intento. Scđa ibi.(Dico autem paſſiones. Tertia ibi.(Juuenes quidem igitur.)Dicit ḡ ꝙ mores fiunt quales quidam:vt boni vel mali:⁊ paſſio

nes quales quędã ſm ętates:⁊ fortunſa poſt hęc.ideſt pręter tractatũ de habitibus:ſiue de virtutibus:qui habitus fuit in pmo libro.cum determinabatur de negotio laudatiuo:⁊ poſt tractatũ de paſſionibus:qui habitus eſt in pncipio huius ſcdi pertranſeamus determinando de ętatib⁹ ⁊ fortunys. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dico autem paſſiones quidem iram:concupiſcentiam:⁊ talia:de quibus diximus prius habitus:virtutes:⁊ malitias. Dictũ eſt autẽ ⁊ de his prius:⁊ qualia eligunt ſinguli:⁊ quorum operatiui:etates aũt ſunt iuuentus:⁊ acine:⁊ ſenectus. Fortunam autẽ dico ingenuitatem:⁊ diuitias:⁊ potentias:⁊ contraria his ⁊ omnino eufortunium ⁊ infortunium.

¶ Exponit quę tetigit exemplificando de eis dicẽs. Dico autẽ paſſiones quidẽ irã:cõcupiſcentiã:⁊ talia:de quibus diximus prius:vt in principio huius ſcdi libri. Habit⁹ aũt voco virtutes ⁊ malitias:dictũ eſt etiam de his prius in tractatu de laude:⁊ etiam dictum eſt:qualia ſinguli eligũt ⁊ quorũ ſunt ſinguli operatiui per huiꝰ paſſiones ⁊ habitus. Et exponit etiã quę ſũt ętates dicẽs:ꝙ ętates ſũt iuuẽtus ⁊ ſenectus:⁊ acinę:ſiue conſiſtentia:vt habet alia littera.ideſt ſtatus intermedius:inter iuuentutẽ ⁊ ſenectutẽ: Formã aũt vocat ingenuitatem:vt ꝙ aliquis ſit nobilis genere:⁊ diuitias:⁊ potentias:⁊ etiam cõtraria his:⁊ oĩno eufortuniũ ⁊ infortuniũ. Nam omnia talia pertinent ad fortunam bonam vel malam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Iuuenes quidem igitur ſm mores ſunt ꝯcupiſcitiui:⁊ quales facere:⁊ quecũq; cõcupierit:⁊ earum que circa corpus concupiſcentiarũ: maxime ſectatores ſunt earum:que circa venerea:⁊ incontinentes huiuſmodi.

¶ Exequitur de ętatibus ⁊ fortunys:⁊ duo facit:quia prĩo exequitur de ętatibus. Scdo de fortunys. Scda ibi.(De his autem : quę a fortuna.) Circa primũ tria facit:ſm ꝙ tres ſunt ętates.vz.iuuentus:ſenectus:⁊ ſtatus intermedius.pmo ergo determinat de moribus iuuenũ. Scdo de moribus ſenum. Tertio de moribus exiſtentium in ſtatu medio. Scda ibi.(Senex autem.) Tertia ibi.(Quia aũt in ſtatu.) Circa primũ tria facit:q2 primo ponit mores ſequentes iuuenes ratione concupiſcibilis. Scdo oñdit mores ſequentes eos ratione iraſcibilis. Tertio rõne inexperientię. Scda ibi.(Et animoſi.) Tertia ibi.(Et non maligni moris.) Circa primũ duo facit:quia primo narrat cõcupiſcentias iuuenum. Scdo modum concupiſcendi. Secunda ibi.(Facile aũt pmutabiles.) ¶ Circa pmũ notãdũ:ꝙ ſm concupiſcibile iuuenes ſequũtur mores:q2 ſunt vale cõcupiſcitiui:⁊ ſunt quales.ideſt ſunt potentes:vt ſonat alia littera facere quęcunq; concupierunt. Oſtendit autem quarũ concupiſcentiarũ ſunt ſectatores:quia earũ quę ſunt ſm corpus:⁊ maxime earũ:quę ſunt circa venerea:⁊ iuuenes huiꝰ ſunt incõtinentes. ¶ Deĩde cũ dic.

¶ Facile autẽ permutabiles:⁊ ſaturabiles ad concupiſcentias:⁊ vehementer quidem cõcupiſcunt:celeriter autem deſinunt. Acute enim voluntates:⁊ non magne:ſicut que laborãtiũ ſites:⁊ fames.

¶ Dat modum concupiſcentię iuuenũ. Nam modus eoꝝ eſt:ꝙ ſunt facile permutabiles:⁊ cito ſaturabiles a concupiſcentia. Nam ſicut habẽ naturã ⁊ corpus facile trãſmutabile:ita de facili tranſmutanẽ ſm concupiſcẽtias: vehementer ergo concupiſcunt:ſed celeriter deſiſtunt:habe[nt] enim acutas voluntates:ſed non magnas:quia non [...] tum durant eis tales appetitus.accidit ergo eis ſicut la[bo]rantibus quantũ ad famem:⁊ ſitim. Nam infirmi [...] volunt iſtum cibum:modo volunt guſtare de hoc [...] nunc de alio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et animoſi:⁊ acute ire:⁊ quales aſſeq[...] cunia:⁊ minoris ſunt ire:ꝓpter amorẽ [...] honoris non ſuſtinent:cuẽ paruipendun[tur] ſed indignantur:ſi putant iniuſta pati.

¶ Oſtendit qui mores ſequuntur iuuenẽ iraſcibilẽ:[...] facit:quia primo oſtendit eos eſſe animoſos. Scdo o[ſten]dit eos eſſe amatores victorię ⁊ excellentie. Tertio oſ[ten]dit non diligere adeo pecuniã:⁊ alia vtilia : ſicut dilig[unt] victoriam ⁊ excellentiã. Scda ibi.(Et amatores.) T[er]tia ibi.(Et ambo hęc.) Dicit primo:ꝙ iuuenes ſunt a[ni]moſi ⁊ acutę irę:⁊ ſunt quales.ideſt ſunt faciles ad ſeq[uen]dum quod appetunt:⁊ ſunt minores impetu irę.ideſt [...] ciunt ab impetu irę non potentes irę reſiſtere. Ratio [...] quare ſunt animoſi:⁊ acute irę eſt:quia ꝓpter amorẽ [ho]noris non ſuſtinent cum paruipenduntur:ſed indig[nantur] ſi putant iniuſta pati. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et amatores victorie;quidẽ ſunt hono[ris] maxime autem amatores. Excellentiã eni[m] cupiſcit iuuẽtus:victoria aũt excellẽtia q̃dã.

¶ Ponit ſecundã conſiderationem:ꝙ iuuenes ſunt [ama]tores victorię:⁊ eſt ratio:quia iuuentus concupiſcit e[xcel]lentiã.victoria aũt q̃dã excellẽtia eſt. ¶ Deinde cũ [...]

¶ Et ambo hec magis q̃ amatores pecun[iarũ] minime autem amatores pecuniarũ: ꝓp[ter] ꝙ nondum indigentiã experti ſunt:quẽad[mo]dũ Pitaci habẽ eloquium ad Amphiara[ũ].

¶ Ponit tertiã conſideratione:ꝙ iuuenes magis [...] ambo hęc.ſcẽ excellentiam ⁊ honorẽ q̃ ſint amato[res pe]cuniarũ.imo minime ſunt amatores pecuniarũ:[ra]tio:quia nondũ ſunt experti indigẽtiã:ſicut eloqui[um Pi]taci.ideſt illius poete habet ad Amphiaraũ.ideſt a[d] ciuitatem:quã cõmendabat ille poeta:vel forte rep[ren]debat de experientia indigentia. ¶ Deinde cum d[icit].

¶ Et non maligni moris:ſed facilis moris [ꝓ]pterea ꝙ nondũ vidit multas nequitias.

¶ Quia fecerat mentionẽ de inexperiẽtia iuuenũ:oſ[tendit] qui mores ſequuntur iuuenes propter inexperientia[m]: quia ex inexperientia ſequitur aliquẽ eſſe bonę ſpe[i:⁊ ma]gis viuere mori:⁊ conſuetudini q̃ rationi : ideo tria [facit]: quia primo oſtendit qui mores ſequuntur iuuenes r[atio]ne inexperientię. Secundo qui mores ſequuntur e[os ra]tione bõe ſpei. Tertio q mores ſequunẽ eos:ex co[...] magis mori:⁊ conſuetudini q̃ rationi. Secunda i[bi.(Et] bone ſpei.) Tertia ibi.(Et magis eligunt.) Circa p[rimũ] duo facit:ſm ꝙ duas conſiderationes ponit. Secũ[da ibi.] (Et facile creditiui.) ¶ Prima conſideratio talis:[iu]uenes non ſunt maligni moris:ſed facilis:de facili [...] perſuadetur eis;⁊ eſt ratio;quia iuuenis eſt inexpe[rtus:] nondum vidit multas nequitias. ¶ Deinde cum [dicit].

¶ Et facile creditiui:ꝓpterea:ꝙ nondũ m[ul]tis decepti ſunt.

¶ Ponit ſecundam conſiderationem:ꝙ iuuenes ſ[unt fa]cile creditiui:⁊ eſt ratio:quia ſunt inexperti:iuuene[s] ſunt:nondum enim ſunt in multis experti.

Et bon

ET bone ſpei: ſicut enim violenti: ita percalidi ſūt iuuenes a natura.

¶ In parte iſta oſtendit phs iuuenes eſſe bonę ſpei. Et duo facit: qꝛ pmo facit qð dictum eſt. Scðo oſtendit qui moꝛes ſequūtur iuuenes: ex eo ꝙ ſunt bonę ſpei. Scðo aſſignat ratiōe dicti. Scða ibi. (Sicut enim violenti.) Circa qð tria facit ſm ꝙ tres ratiōes aſſignat. Scða ibi. (Simul autem.) Tertia ibi. (Et viuunt.) Pꝛima ratio talis. Qꝛ ſicut iuuenes ſunt violēti ⁊ animoſi: ita ſūt percalidi. ideſt valde calidi: aut quia caloꝛ in membꝛis reddit hominē audacem: ⁊ conſperantē: ⁊ confidentez de ſe. ideo iuuenes ſunt bone ſpei. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simul autem ⁊ ꝓpterea ꝙ non in multis repulſam paſſi ſunt.

¶ Ponit ſecūdā rationē. Qꝛ omnes ſunt bōe ſpei: qꝛ ſimul cuz hoc: ꝙ ſunt percalidi: ſunt inexperti: ⁊ nō paſſi in multis repulſam: ideo facilius ſperant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et viuunt ſm plurimā ſpē. Spes quidē enī futuri eſt: memoria aūt preteriti. Iuuenibus aūt: ꝙ quidē futurum multuz: preteritum āt breue. prima enī die memorari quidem nihil putabuntur feciſſe: ſperare autem omnia.

¶ Ponit tertiaz rationē. Qꝛ iuuenes de facili ſperāt: ꝙ ſꝫ plurimā viuunt ſpē: ⁊ eſt ratio: quia ſpes eſt futuri: memoria aūt p̄teriti. Iuuenibus aūt futurū eſt multū: qꝛ ſm oꝛdinez naturę multū debent viuere. Pꝛeteritū aūt eſt bꝛeue: qꝛ modicū vixerunt. modicū ergo viuūt memoꝛię: qꝛ modicū habent de vita in p̄terito: ſpei aūt viuunt multū: quia multum ſperant ſe victuros: ꝓpter qð ſperāt ſe multa facturos: ⁊ modicuz feciſſe. ideo ſubdit: ꝙ iuuenes pria die. ideſt vna die: ⁊ quaſi modicum memoꝛari nihil putabunt feciſſe: ſperare aūt contingit eos oīa: qꝛ ſperāt ſe magna: ⁊ multa facturos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et facile aūt ſeducibiles ſunt pꝛopter id: qð dictum eſt. Sperant enim facile.

¶ Ponit moꝛes: qui ſequūtr iuuenes ex ipſa ſpe. Et q̄ttuoꝛ facit: ſm ꝙ quattuoꝛ cōſiderationes ponit. Scða ibi. (Et viriliores.) Tertia ibi. (Et erubeſcitiui.) Quarta ibi. (Et magnanimi.) ¶ Pꝛima cōſideratio talis. Quia iuuenes ſunt facile ſeducibiles: ⁊ eſt ratio: quia vt dictuz eſt facile ſperant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et virilioꝛes: animoſi eniz ⁊ bone ſpei: quorū hoc quidem non timere. hoc autem audere facit. Neqꝫ eniz iratus nullus timet. ſperareqꝫ bonum aliquid auſibile eſt.

¶ Ponit ſecūdā. Qꝛ iuuenes ſunt viriles: ⁊ eſt ratio: qꝛ animoſi: ⁊ bone ſpei: quoꝝ dictoꝝ hoc. ideſt animoſitas facit non timere. hoc aūt. i. bona ſpes facit audere: ꝙ autē aīoſus non timeat: patꝫ: quia animoſus ſe habꝫ: vt iratus: iratus enim nullum timet: ſpes aūt facit audere: quia ſperare aliquid bonum auſibile eſt: ex eo enim: ꝙ quis ſperat: audet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et erubeſcitiui ſunt: nondū enī bona alia exiſtimant: ſed eruditi ſunt a lege ſolum.

¶ Ponit tertiaz. Qꝛ iuuenes ſunt erubeſcitiui: quia nō eſtimant. ideſt non ſperant alia bona: niſi bona honeſta. non enim ſperant bona vtilia: ſunt enim ſolum eruditi a lege in qua docentur honeſta: ⁊ ea per quę quis ſtat in honoꝛe ⁊ gloria. ideo tales magis erubeſcunt: quia erubeſcētia eſt timoꝛ inglorificationis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et magnanimi: neqꝫ vita nonduz a humiliati ſunt: ſed neceſſarioꝛū inexperti ſunt: ⁊ dignificare ſeipſos magnis magnanimitas eſt: hoc autem eius: qui eſt bone ſpei.

¶ Ponit quartā. Qꝛ iuuenes ſunt magnanimi: qꝛ nōdum ſunt humiliati a vita: nondū eniz paſſi ſunt multas repulſas: ⁊ ſunt inexperti neceſſarioꝛū. Non enim ſciunt: q̄ ſunt neceſſaria ad obtinendū aliquid: ideo de facili credūt obtinere ⁊ facere magna: rurſuz quia iuuentus eſt bone ſpei. ideo dignificat ſeipſum magnis: ꝓpter qð ſequitur eos eē magnanimos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et magis eligunt agere honeſta q̄z conferētia: moꝛi enī viuūt magis q̄z ratiocinatiōi. Eſt aūt rōcinatio qdē cōferentis: virtus āt honeſti.

¶ Ponit moꝛes: qui ſequuntur iuuenes: ex eo ꝙ viuūt magis moꝛi ⁊ conſuetudini q̄z rationi: ⁊ ſeptez facit: ſm ꝙ ſeptem cōſiderationes ad hoc ponit. Scða ibi. (Et ſcire oīa) Tertia ibi. (Et oīa magl.) Quarta ibi. (Et ſcire omnia.) Quinta ibi. (Et iniuſtitias.) Sexta ibi. (Et miſeratiui.) Septima ibi. (Et amatoꝛes.) ¶ Pꝛima conſideratio talis. Qꝛ iuuenes magis eligūt agere hōeſta ⁊ glorioſa q̄z cōferentia: ⁊ vtilia: ⁊ eſt ratio: quia magis viuunt moꝛi. i. cōſuetudini: ⁊ doctrinę legis q̄z ratiocinationi: ⁊ ratiocinatio eſt conferentis ⁊ vtilis. virtus autē ⁊ mos ſunt honeſti: ⁊ honoꝛabilis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et amatoꝛes amicitie: ⁊ amici: ⁊ amatoꝛes ſodalium magis q̄z aliarum etatum: quia gaudent inconuiuendo: ⁊ nonduz ad conferentes iudicare nihil. quare neqꝫ amicos.

¶ Ponit ſcðaz: ꝙ ſunt amici ⁊ amatoꝛes amicitię ⁊ amatores ſodaliū. i. eoꝛū q ſūt eiuſdē ętatis ſecū magis q̄z aliaꝝ ętatū. Et eſt rō: qꝛ gaudent iuuenes in cōuiuendo: ⁊ nō cōuenit eos iudicare ad conferens: ſed ad delectabile: ꝓpter quod non diligunt tantū amicos cōferētes: ſicut amicos ſuarū ętatū: qui ſunt eis delectabiles. ¶ Deide cū dicit.

¶ Et omnia in magis ⁊ vehementius peccant pꝛeter edulium: omnia enim valde agūt: amāt enim valde: ⁊ odiūt valde: ⁊ alia oīa: ſimilr.

¶ Ponit tertiā conſiderationē. Qꝛ iuuenes agūt oīa in magis: ⁊ vehemētius peccant circa epulas: alig tamē textus videntur habere pꝛęter eduliū: ⁊ poſſet habere bonū itellectum. Nam iuuenes vno modo vehementer peccant. ꝓpter edulium: vt in appetendo ipſum: ſed in ſumendo ipꝫ foꝛte deficiunt: ⁊ non peccant valde in ſumēdo cibuz. Indigent enim multo cibo ꝓpter augumentū ⁊ nutrimētū: ſed quantū ad alia peccāt valde. omnia enī valde agunt: amant enim valde: ⁊ odiunt valde. Et alia omnia ſimilr faciunt valde: qð foꝛte ex hoc contingit: quia non viuunt ratione: ſed concupiſcentia ⁊ ſenſu. ¶ Deinde cū dicit

¶ Et ſcire omnia putant ⁊ affirmant. hoc eniz cauſa eſt: ⁊ eius ꝙ omnia valde: ⁊ iuſticias iſerunt in contumeliā non in nequitiam.

¶ Ponit quartā: ꝙ iuuenes putāt ſcire omnia: ⁊ affirmāt. Et cauſa huius eſt: ꝙ omnia faciūt valde. ¶ Deide cū. d. (Et iniuſtitias.) Ponit quintā: ꝙ iuuenes faciunt iniuſtitias in offendendo alios: ⁊ hoc in contumeliā: ⁊ non in nequitiam: non enim faciunt hoc vt offendant: ſed vt excellant: ꝙ totum ex hoc contingit: qꝛ magis viuunt excellentie ⁊ honoꝛi q̄z vtili ⁊ conferenti. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et miſeratiui: qꝛ oẽs bonos ⁊ melioꝛes arbi‑
trantur. Sua enim innocentia ꝓximos menſu‑
rant. quare indigna pati exiſtimant ipſos.

¶ Ponit ſextam. Dꝛ iuuenes ſunt miſeratiui: quia omnes arbitrantur eſſe bonos ⁊ melioꝛes. ſua enim innocentia alios menſurant: ſicut ipſi inocentes ſunt: ita credũt alios inocentes eſſe. Quare exiſtimãt ipos idigna pati. ideo miſerentur eis: quia miſericoꝛdia eſt cõpaſſio ſuper indigna patiente: hęc etiam conſideratio ſumit oꝛiginem ex eo ꝙ iuuenes nõ viuunt itellectu ⁊ rõne. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Et amatores riſus: ꝓpter qd ⁊ eutrapeli: eutrapelia autem erudita contumelia eſt.

¶ Ponit vltimam conſideratioñe. Dꝛ iuuenes ſũt amatores riſus: ⁊ ſunt eutrapelli. i. ſunt bene ſe vtẽtes ad ludũ. Dicunt enĩ eutrapelli: qui ſciũt moderate: ⁊ ſapiẽter ludere. ideo ſubdit: ꝙ eutrapelia eſt quędã erudita contumelia: opꝫ enĩ in ludo aliquam contumeliã inferre. Sed hoc opꝫ fieri ſapienter: ⁊ erudite: ⁊ cum moderamine.

Senes autẽ: ⁊ qui ꝓuecte etatis fere ex contrarijs hoꝝ ſm plurima habent moꝛes.

¶ In parte iſta determinat phs de moribus ſenum. Et duo facit: quia pꝛimo dicit moꝛes ſenum: vt in pluribus eſſe ꝯtrarios moꝛibus iuuenũ. Scdo in ſpeciali exequitur de moꝛibus eoꝛũ. Scda pars ibi. (Quia eniꝫ multis ãnis.) Dicit ergo pꝛimo: ꝙ ſenes: ⁊ qui ſunt ꝓuecte etatis fere habent moꝛes ſm plurima ex ꝯtrarijs hoꝝ. i. iuuenũ. ¶ Deinde cũ dic.

¶ Quia enim multis annis vixerunt: ⁊ in pluribus decepti fuerunt: ⁊ peccauerunt: ⁊ plurima praua ſunt negocioꝛũ: ⁊ non affirmant aliqd: ſed minus valde oia ꝙ̃ opꝫ ⁊ putãt. Sciũt aũt nihil ⁊ dubie ſentẽtiantes apponunt ſemꝑ eque ⁊ foꝛte: oia dicunt ita: fixe aũt nihil.

¶ Exequitur de moꝛibus ſenũ i ſpeciali. Et tria facit. quia pmo exequit̃ de moꝛibus: qui ſequunt̃ ſenes ꝓpter experientiam. Scdo exequit̃ de moꝛibus ſequentibus eos ꝓpter defectũ nature. Tertio exequitur de moꝛibus eoꝛũ diuerſarũ potentiarũ. Scda ibi. (Et ſunt puſillanimes.) Tertia ibi. (Et amatoꝛes ſui.) Circa pꝛimũ tria facit: ſm ꝙ ponit tria genera moꝛũ ſequentiũ ſenes ꝓpter experiẽtiaꝫ. Scda ibi. (Et chachoꝛtees ſunt.) Tertia ibi. (Neqꝫ amant.) ¶ Pꝛima cõſideratio talis. Dꝛ qꝛ ſenes multis annis vixerunt ⁊ in pluribus decepti fuerũt: ⁊ peccauerũt in multis: ⁊ reſpexerũt: ꝙ plurima negocioꝝ ſunt praua. ideo ꝓpter talem experientiã non affirmant aliqd ſimplr: ſed valde minus affirmant oia ꝙ̃ opoꝛtet. ⁊ ꝙ̃ putant. conſtringũt enim ſe: ⁊ dicunt minus ꝙ̃ exiſtimãt. Et ratio eſt: quia nihil ſciunt. ideſt reputant ſe nihil ſciẽtes: ⁊ quaſi ignoꝛantes: vt ſonat alia littera: ⁊ ideo dubie ſententiãtes quę dicũt i dictis eoꝛũ ſꝑ apponũt ęque. i. q̃ſi: ⁊ foꝛte: ⁊ oia dicunt ita. i. ꝓferunt oia ſub dubitatione apponẽdo: quaſi ⁊ foꝛte. ideo ſubdit ꝙ fixe nihil dicunt. ¶ Deide cũ dic.

¶ Et qꝛ ſunt chachoꝛtees: chacoꝛtigia ẽ in pei⁹ exiſtimare: ⁊ ſũt ẽt ſuſpitioſi: ꝓpter incredulitatem: increduli ꝓpter experientiam.

¶ Ponit ſcdam conſiderationem. Dꝛ ſenes ſunt chachoꝛtees. ideſt ſunt ꝯſideratoꝛes turpiũ: dr̃ enĩ chachoꝛtees a chachos: qd eſt turpe: ⁊ theaſte: qd eſt cõſiderare. Unde chachoꝛtes ꝓpꝛie ſunt illi: qui oia referũt: ⁊ omnia exiſtimant in turpioꝛẽ: ⁊ peioꝛẽ partẽ. Et ideo ſubditur: ꝙ chachoꝛtigia eſt in deterius exiſtimare oĩa. Tales aũt ... nes: qꝛ oĩa extimant in peioꝛẽ partẽ: ideo ſubdit: ꝙ ... pꝛęter hoc qd dictum eſt ſenes ſunt male ſuſpicioſi ... incredulitatẽ: increduli ſũt ꝑꝑ experiẽtiaꝫ. ¶ Deide...

¶ Et neqꝫ amãt valde: neqꝫ omnia ꝓpter h... ſed ſm hiantis adiectionem: ⁊ amant vt odi...ri: ⁊ odiunt vt amaturi.

¶ Põit tertiã ꝯſideratioñe. Dꝛ ſenes nõ amant valde ... odiunt valde: ꝑꝑ hoc. i. ꝑꝑ experiẽtiã: qꝛ ſunt incredu... ſi aliquid: hoc eſt ſꝫ adiectionẽ hiantis. i. cogitãtis ... ꝙ ſonat tã lr̃a gręca ꝙ̃ arabica ſenes nihil credunt ni... liter oſtendat̃ eis qd dr̃ ꝙ cogant̃ ad credẽdũ. Nos ... habem⁹ ſꝫ adiectionẽ hyãtis: ꝙ foꝛte hyas adicie... opponebat in ſupꝛadictis tales ꝓbationes: qꝛ hoĩes co... bant̃ ad credendũ: ⁊ qꝛ ſenes ſunt ſic increduli: ſꝑ am... vt odituri: ⁊ odiunt vt amaturi. ¶ Deinde cuꝫ dic...

¶ Et ſunt puſillanimes: quia humiliati ſun... vita. Nullum enim magnum: neqꝫ ſuperfl... ſed ea que ad vitam concupiſcunt.

¶ Ponit moꝛes ſequẽtes ſenes ꝑꝑ defectũ nãę: ⁊ quat... facit: ſm ꝙ q̃ttuoꝛ ꝯſiderationes ponit. Scda ibi. (Et illi... berales.) Tertia ibi. (Et foꝛmidoloſi.) Quarta ibi. ... amantes viuere.) ¶ Pꝛima conſideratio talis. Dꝛ ſ... ſũt puſillanimes: qꝛ ſũt humiliati a vita: ſicut enĩ def... in vita: ⁊ hũoꝛib⁹: ⁊ in nã: ita deficiũt in coꝛde: ⁊ in eſti... tiõe: ſiue in cõcupiſcẽtia. vñ eſt ꝙ nullũ magnũ ꝯcupi... neqꝫ ſuperfluũ. Supflua aũt appellant̃ honoꝛes ⁊ di... tates: ⁊ ea q̃ inſunt homini ꝑter neceſſitatẽ vitę: talia ... nõ cõcupiſcũt ſenes ꝑꝑ coꝝ puſillanimitatẽ: ſꝫ ſolũ co... piſcunt ea q̃ ſunt neceſſaria ad vitã. ¶ Deinde cuꝫ d...

¶ Et illiberales: ⁊ vnum enim aliquid neceſſ... rioꝛũ ſuba. Simul autẽ ⁊ ꝓpter experiẽti... ſciũt: ꝙ difficile ẽ poſſediſſe: ⁊ facile abijc...

¶ Ponit ſcdam ꝯſideratioñe. Dꝛ ſenes ſũt illiberales ... ſicut deficiũt in nã: ita videt̃: ꝙ totus mũdus eis def... Exiſtimãt. n. ꝙ minima ſit q̃ſi coꝝ ſuba: ⁊ ſit vnũ aliqd ... de nũero neceſſarioꝝ: ſil' ẽt cũ h̔ ꝑter aſſignatã cãm ... ſũt illiberales ꝑꝑ experiẽtiã. ſciũt enĩ ꝙ difficile eſt ... diſſe: ⁊ facile eſt abijcere: q̃ qs hꝫ. ¶ Deinde cum d...

¶ Et foꝛmidoloſi: ⁊ omnia pꝛętermitten... contrarie eniꝫ diſponuntur iuuẽibus. Infri... dati enĩ hi ſunt. hi aũt calidi. Quare viã ꝑp... uit ſenect⁹ foꝛmidini: etenĩ ifrigidatio qued...

¶ Ponit tertiã cõſideratioñe. Dꝛ ſenes ſunt foꝛmidoloſi ... iõ ꝑtermittũt. Et eſt ratio: qꝛ ꝯrie diſponunt̃ iuueni... nã ſenes ſunt frigidi ⁊ deficiũt in nã. Iuuenes aũt ſunt ca... lidi ⁊ ꝑficiũt ſm ętatẽ. iõ ſubdit: ꝙ ſenes ſunt frigidati ... hi. i. iuuenes ſunt calidi: ideſt ꝙ ſenectus ꝑparat viã foꝛ... midini: qꝛ timoꝛ eſt q̃dã infrigidatio: ꝓpter qd frigidi ... diſpoſiti vt foꝛmidẽt: ⁊ timeant. ¶ Deinde cum dic...

¶ Et amantes viuere: ⁊ magis in vltima die ... pterea qꝛ eius qd abeſt eſt ꝯcupiſcẽtia: ⁊ q... indigetur. hoc autem maxime deſideratur.

¶ Ponit quartaꝫ conſideratioñe: ꝙ ſenes ſunt amãtes vi... uere: ⁊ magis amãt viuere in vltĩa die ꝙ̃ in iuuẽtute ... rõ: qꝛ ꝯcupiſcentia eius qd abeſt: ⁊ deficit maxĩe deſidera... tur illd q̃ indiget̃: ⁊ qꝛ magis abeſt: ⁊ deficit vita ſenib' ... iuuenibus. ideo ſenes magis deſiderãt viuere. Ex quo ... paret omnes iſtas cõſiderationes quattuoꝛ ſumpſiſſe oꝛi... ginem ex eo ꝙ natura ⁊ vita deficit in ſenibus.

¶ Et amatoꝛes

T amatoꝛes ſui magis ꝗ̃ opoꝛtet puſillanimitas.n.quedã eſt hec.

℄ In parte iſta phs ponit moꝛes ſequentes ſenes ratione potẽtiaꝝ.Et tria facit: qꝛ primo ponit moꝛes ſequentes ſenes quantum ad cõcupiſcibile ⁊ iraſcibile: vt habẽt eſſe in ſenibus ad ſeinuicem.Scða ibi.(Et difficilis ſpei).Tertia ibi.(Et irę acutę).℄ Circa pmũ tria facit ſm ꝙ tres ꝯſiderationes ponit.Secũda ibi.(Et ad cõferens).Tertia ibi.(Et inerubeſcitiui).℄ Prima cõſideratio talis.Qꝛ tales ſunt amatoꝛes ſui magis ꝗ̃ oꝫ. Et eſt rõ:qꝛ ſenes ſunt nãliter puſillanimes:⁊ quędam puſillanimitas eſt hęc.ſ.habere maioꝛem diligentiã de ſuis rebus ꝗ̃ opoꝛteat. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Et ad conferens viuũt:ſed non ad honeſtum magis ꝗ̃ oꝫ propter eſſe amatoꝛes ſui. Quod quidem enim conferens eſt ipſi: bonũ eſt honeſtum autem ſimpliciter.

℄ Ponit ſcðam.Qꝛ ſenes viuunt magis ad conferens ⁊ ad vtile;ſed non viuunt ad honeſtum.Et eſt ratio propter hoc: ꝙ conuenit ſenes magis eſſe amatoꝛes ſui ꝗ̃ opꝫ:ideo cõferens concupiſcunt:qꝛ conferens eſt bonum ipſis:ſed nõ ꝯcupiſcũt ad honeſtũ:qꝛ honeſtũ ẽ bonũ ſimplr.℄ Deinde.

℄ Et inerubeſcitiui magis ꝗ̃ erubeſcitiui: propterea.n.qꝛ non curant ſimiliter honeſtũ ⁊ cõferens paruipendunt reputari.

℄ Ponit tertiam. Qꝛ ſenes ſunt inerubeſcitiui.et hoc propter ea:ꝙ non curant ⁊ non concupiſcunt: ſimiliter honeſtum ⁊ conferens;paruipendunt.n.reputari:ideo nõ verecundantur:qꝛ verecundia pꝛopꝛie reſpicit reputationem: cum ſit timoꝛ inglorificationis.Poſſet autem iſta cõſideratio pertinere ad iraſcibilem:qꝛ videtur tendere in arduũ: vt in honoꝛem ⁊ gloꝛiam;non tamen incompetenter oꝛdinatur ſub concupiſcibili:cũ pro cauſa inerubeſcentię aſſignetur cura:⁊ amoꝛ conferentis. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Et difficilis ſpei propter experientiam.plura enim eoꝛum:que fiunt mala ſunt. Eueniũt. n. multa in deterius.

℄ Oſtendit qui moꝛes ſequuntur ſenes ratiõe iraſcibilis. Et duo facit:quia pꝛimo oſtendit eos difficilis ſpei ꝓpter experientiã.Secundo adducit ad hoc rationes alias. Secunda ibi.(Et ad hęc.)Dicit ergo pꝛimo:ꝙ ſenes ſunt difficilis ſpei pꝛopter experientiam:experti enim ſunt:ꝙ plura eoꝛum:quę fiunt ſunt mala. Nam multa eueniunt in deterius:pꝛopter quod omnia referunt in peioꝛem partẽ: ⁊ de difficili credunt. ℄ Deinde cũ dicit.

℄ Et ad hoc pꝛopter timiditatem.

℄ Ad oſtendẽdũ ꝙ ſenes ſunt difficilis ſpei:adducit alias rationes.Et duo facit ſm ꝙ duas conſiderationes ponit. Secũda ibi.(Et viuunt memoꝛię).Dicit ergo:ꝙ ad hoc .ſ.pręter hoc:ꝙ ſenes ſunt difficilis ſpei pꝛopter experientiam. ſunt etiã difficilis ſpei ꝓpter timiditatem;nam ſicut audacia facit ſpare:ſic timiditas facit deſpare. ℄ Deide.

℄ Et viuũt memoꝛie magis ꝗ̃ ſpei: vite.n.ꝙ quidẽ reliquũ modicũ:qð ãt pteritũ multũ.Eſt aũt ſpes qdẽ futuri:memoꝛia aũt pteritoꝛum.

℄ Adducit aliam rationem.Et duo facit:quia pꝛimo facit quod dictum eſt.Secundo ex ratione adducta dat cãm: quare ſenes ſunt diuinatoꝛes:⁊ pꝛędicunt futura. Secunda ibi.(Qꝛ quidem cauſa).Dicit ergo:ꝙ ſenes ſunt etiam difficilis ſpei:qꝛ magis viuunt memoꝛię ꝗ̃ ſpei. Nam reliquum vitę eoꝛum eſt modicum:qꝛ modicum debent viuere:qð autem eſt pręteritũ eſt multum:qꝛ multum vixerunt:cum ergo ſpes ſit futuri:memoꝛia vero pręteritoꝛum ſenes modicũ ſperãt:⁊ multũ memoꝛant.℄ Deinde.c.d.

℄ Qꝛ quidẽ cauſa ⁊ nugacitatis ipſis: pſeuerãt .n.facta recitãtes: recoꝛdãtes eis delectantur.

℄ Oſtendit ex hoc quare ſenes diuinatoꝛes dicunt dicẽs: ꝙ memoꝛia pręteritoꝛum eſt tam ipſis ſenibus nugacitatis.i.diuinationis: vt habet littera arabica. eſt enim diuinatio quędam nugacitas:perſeuerant enim ſenes recitantes facta pręterita:⁊ recoꝛdantes delectãtur:ex qua recoꝛdatione pręteritoꝛum diuinat de futuris. Poſſemus aũt ſi vellemus per nugacitatem intelligere ſolatium:qð habent homines ex mutua collocutione:⁊ tũc eſt textus planioꝛ.nam recoꝛdatio pręteritoꝛum eſt cauſa: quare ſenes ſtent in nugis ⁊ ſolatio confabulando cum alijs de factis pręteritis.⁊ tunc eſt planum qð ſequitur: ꝙ recitantes facta pterita:⁊ recordãtes eis delectant.℄ Deide cũ dicit.

℄ Et ire acute quidem: debiles autem ſunt ⁊ cõcupiſcentie. he quidem defecerunt. he autem debiles. Quare neqꝫ actiui: neqꝫ deſideratiui ſm concupiſcentias: ſed ſm lucrum: pꝛopter quod temperati videntur tales. Concupiſcentie autem abierunt: ⁊ ſeruiere lucro.

℄ Comparat moꝛes ⁊ paſſiones ſenum ſm iraſcibilem ad moꝛes ⁊ paſſiones ſm concupiſcibilem.Et duo facit:quia pꝛimo facit quod dictum eſt. Secundo adducit quaſdam alias conſiderationes de moꝛibus ſenum. Secunda ibi. (Et magis viuunt).Dicit ergo:ꝙ ſenum ſunt acutę irę: tñ ſunt debiles:concupiſcentię vero hę.i.aliquę defecerunt. Hę aũt.i.alię:⁊ ſi nõ defecerũt ſunt debiles. qꝛ neqꝫ ſunt actiui:neqꝫ deſideratiui ſm ꝯcupiãs.nõ.n.viuunt ſm volũtatẽ:ſꝫ ſm lucrũ. Nã cũ cętera vitia ſeneſcũt in hoĩe:ſola auaritia ſp iuueneſcit:iõ ſequit:ꝙ ſenes vñr tẽperati:qꝛ ꝯcupię abierũt:⁊ ſolũ viuũt lucro. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Et magis viuunt ſm ratiocinationem ꝗ̃ ſm moꝛem. Ratiocinatio quidem enim conferentis. Mos autem virtutis eſt.

℄ Adducit q̃ſdã alias ꝯſideratiões de moꝛibꝰ ſenũ.Et duo facit:qꝛ p̄ annectit dictas ꝯſiderationes. Scðo epilogat ⁊ adaptat quę dixerat ad artem rhetoꝛicam.Scða ibi.(Juuenũ quidem igit).℄ Circa pᵐ tria facit ſm ꝙ tres conſiderationes ponit.Scða ibi.(Et iniuſtitias). Tertia ibi. (Et miſeratiui).℄ Prima ꝯſideratio talis.Qꝛ ſenes magis viuũt ſꝫ rõcinationẽ ꝗ̃ ſm moꝛẽ:qꝛ rõcinatio ẽ ꝯferẽtis ⁊ vtilis:nõ.n.ẽ diligẽtia rõcinij:niſi vt hõ pcat expẽſis: ⁊ augeat introitus.mos aũt eſt virtutis ⁊ honeſti. Senes ergo q(vt dcm̃ eſt)magis curant de vtili ꝗ̃ de honeſto: magis viuũt rõni ꝗ̃ moꝛi. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Et iniuſtitias faciũt in neqtiã nõ i ꝯtumeliã.

℄ Ponit ſcðam cõſiderationẽ. Qꝛ ſenes faciũt iniuſtitias nocẽdo alijs nõ in ꝯtumeliã:ſed in nequitiam.nõ.n. hoc faciũt vt excellant:qꝛ puipendũt reputari. ℄ Deinde cũ.d.

℄ Miſeratiui autem ⁊ ſenes ſunt: ſed non pꝛopter eadem iuuenes. Hi quidem pꝛopter amicitiã humanam. hi autem ꝓpter imbecillitatẽ. Omnes eni putãt eſſe ꝓpter ipſos in pati. hoc aũt miſerabile: vñ planctiui ſunt: ⁊ nõ eutrapeli: neqꝫ amatoꝛes riſus. Contrarium enim plãctiuum ei: qð eſt amare riſus.

¶ Ponit tertiam conſiderationem. Qꝛ ſenes ſunt miſerati ui: ſed non ſunt iuuenes: qꝛ hi. ſ. iuuenes miſerent̃ propter humanã amicitiã: hi. ſ. ſenes miſerent̃ ꝓpter imbecillitatem. Sunt. n. adeo debiles: ꝙ putant omnes eſſe ꝑpe ipos in pati: quicquid. n. patiuntur: credunt ſe poſſe pati: vt dicebant: hoc erat miſerabile: vꝫ compaſſio mali in altero: qḋ timet ſibi poſſe contingere: inde eſt: ꝙ ꝓpter talem imbecillitatem ꝛ tremorem ſenes ſunt plãgitiui: ꝛ non ſunt eutrapeli. i. iocoſi: neqꝫ ſunt amatores riſus: qꝛ eẽ plangitiuũ eſt ɔ̃rium ei: quod eſt amare riſum. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Iuuenum quidem igitur ꝛ ſenum mores tales. Quare quoniam ſuſcipiunt omnes orationes: que dicunt̃ ad proprios mores: ꝛ ſimiles nõ inmanifeſtũ: qualiter vtentes orõnibus tales videntur ꝛ ipſi: ꝛ orationes.

¶ Epilogat adaptans ad propoſitum quę dixerat dicẽs: ꝙ iuuenum ꝛ ſenum tales ſunt mores: quales dicti ſunt: propter quod: qꝛ omnes ſuſcipiunt orationes ſimiles ſibi: ꝛ ẽt ſuſcipiunt ea: quę dicuntur ẜm conuenientiam ad ꝓprios mores: ideo non eſt imanifeſtum: ſi homines volunt perſuadere: qualiter debent eſſe vtentes orationibus: ad hoc vt videant̃ tales. i. credibiles: ꝛ ipſi ꝛ orationes eorum. debemus. n. cum iuuenibus nos conformare moribus iuuenum: ꝛ cum ſenibus moribus ſenum: ſi volumus ꝙ nos ꝛ ſermones noſtri ſint credibiles apud eos.

Qui autem in ſtatu manifeſtuꝫ: ꝙ intermedie horum: ꝛ ẜm morem erunt vtrorumlibet auferentes ſuperabundantiam.

¶ In parte iſta determinat pħs de his: q ſunt in ſtatu intermedio. Et duo facit: qꝛ primo pręmittit intentionem ſuam in generali. Secũdo in ſpãli mãifeſtat qḋ dixerat. Scḋa ibi. (Et neqꝫ valde). Dicit ergo: ꝙ illi: qui ſunt itermedij inter ſenes ꝛ iuuenes manifeſtum eſt: ꝙ paſſiones ꝛ concupiſcentię horũ erunt intermedię ẜm mores. propter quod vtrorumlibet. i. a ſenibus ꝛ iuuenibus debemus auferre ſuperabundantiam: ꝛ tunc habebimus ſtatum eorum: qui ſunt intermedij.

¶ Notandum autem: ꝙ intermedij dicuntur eſſe in ſtatu. i. in quiete: qꝛ inter duos motus contrarios ſemper opꝫ dare quietem mediam. Cum ergo homo eſt iuuenis mouetur ad augmentum: cum autem ſeneſcit mouetur motu contrario: vt ad diminutioneꝫ: cũ ergo medio mõ ſe hꝫ eſt in ſtatu: ꝛ quaſi inquiete. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et neqꝫ valde audentes: audacia. n. ꝙ tales: neqꝫ timentes bene ad ambo ſe habẽtes: neqꝫ oibus cõcredentes: neqꝫ oibus diſcredentes: ſed ẜm veritatem iudicantes magis.

¶ Manifeſtat magis in ſpeciali quę dixerat. Et duo facit qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secundo dat quandam vniuerſalem conſiderationem ad cognoſcendum mores intermedios. Secũda ibi. (Ut aũt vniuerſaliter.) ¶ Circa primũ tria facit ẜm ꝙ tres conſiderationes ponit. Nã primo oſtendit: qui ſunt in ſtatu habere mores intermedios quantum ad timorem ꝛ audaciam. ꝛ per conſequens quantum ad credulitatem. Secundo oſtendit talem medietatem quantum ad honeſtum. Tertio quantũ ad iraꝫ ꝛ concupiſcentiam. Secunda ibi. (Et neqꝫ ad honeſtuꝫ). Tertia ibi. (Similiter autem). ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ qui ſunt in ſtatu: nõ ſunt valde audaces. Et quia audacia eſt id: quod tale. i. ſuperabundat: neqꝫ etiam ſunt multum timentes: ſed ſunt medio modo bene ſe habẽtes ad ambo. i. ad audaciam ꝛ timorem: ꝛ qꝛ non ſunt valde audaces: non ſunt omnibus credentes: ſiue de omnibus ſperantes: qꝛ non ſunt multum timidi: non ſunt omnibus diſcredentes: ſed magis ſe habent medio modo iudicantes ẜm veritatem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et neqꝫ ad honeſtum viuentes ſolum: neqꝫ ad conferẽs: ſed ad ambo. Et neqꝫ ad parcitem: neqꝫ ad ꝓdigalitatẽ: ſed ad conueniens.

¶ Ponit ſecũdam conſiderationem. Qꝛ intermedij viuunt nec ad honeſtũ ſolũ: neqꝫ ad conferens: ſed ad ambo: ex quibus ſequitur: ꝙ neqꝫ ſunt parci: nec prodigi: ſed conuenienti modo ſe habent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter autem ꝛ ad iram: ꝛ ad concupiſcentiam: ꝛ temperati cum virilitate: ꝛ viriles cum temperantia. Iuuenibus ꝛ ſenibus diuiſa hec. Sunt. n. iuuenes quidem viriles ꝛ intemperati. ſenes aũt tẽperati ꝛ formidoloſi.

¶ Ponit tertiam: ꝙ intermedij ſe habent ſimiliter. i. conuenienter ad iram ꝛ ꝯcupiſcentiã: ſunt. n. tẽperati cũ virilitate: ꝛ viriles cuꝫ tẽperantia: ſed in iuuenibus ꝛ in ſenibus ſunt diuiſa. Nulli. n. iſtorum habent vtranqꝫ virilitatem. ſ. ꝛ temperantiam: nam iuuenes ſunt viriles: ſed nõ temperati: ſenes auteꝫ ſunt temperati: non tamẽ ſunt viriles ꝛ formidoloſi. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et aut vniuerſaliter eſt dicere quecũqꝫ ꝓpartita ſunt. iuuentus ꝛ ſenectus ꝓficuo hoc habent. Quecunqꝫ autẽ ſuperabundant aut deficiunt intermedijs congruunt.

¶ Dat vniuerſalem cõſiderationẽ ad cognoſcendũ mores eorꝫ: q ſunt intermedij. Secunda ibi. (Eſt autẽ in ſtatu). Dicit g̃: ꝙ vlr eſt dicere quęcunqꝫ de numero ꝓficuo ſunt partita iuuẽtus ꝛ ſenectus: qui ſunt intermedij habent hoc. q. d. quicqd bonitatis ꝛ proficui eſt in iuuenibus ꝛ ſenibus totũ vlr reſeruatur in exiſtentibus in ſtatu: q̃ autẽ: quę non ſunt ꝓficua: neqꝫ laudabilia: vtputa: quę ſuperabundant: aut deficiunt illa de numero horuꝫ mediorum ꝯgruũt itermedijs: vt ſi iuuenes nimis audẽt: ꝛ ſenes timẽt: in audẽdo: itermedij mediocriter ſũt auſiui. ¶

¶ Eſt autem in ſtatu corpus quidem a triginta annis vſqꝫ ad tringintaqnqꝫ: anima autem opus eſt vſqꝫ ad qnquaginta. De iuuentute quidem ꝛ ſenectute: ꝛ acmes qualium mores vnumquodqꝫ eſt dicta ſint tanta.

¶ Determinat tp̃s dicẽs: ꝙ corpus ẽ in ſtatu a. xxx. vſqꝫ ad xxxv. cõiter loqndo: augmẽtat̃ tñ ꝛ diminuit̃ ẜm bonitatẽ ꝛ maliciã cõplexionis. qꝛ qui melioris cõplexionis plus durat in ſtatu: aĩa aũt ẽ opus vno. i. eſt opus aptum vt ad ſpeculãdũ: vel eſt qũo opꝫ: vt ſonat alia lr̃a. i. quando vſqꝫ ad. l. qꝛ vſqꝫ ad id tp̃s hoies cõiter loquẽdo vigent intellꝰ. Ab illo vo tp̃e vltra nõ pp defectũ potẽtię cognitiue: ſed pp debilitatẽ organi fantaſtici incipiũt homines creſcere in ſpeculãdo. ¶ Ultimo epilogat de iuuentute ꝛ ſenectute: ꝛ de ętate illa: quę vniuerſaliter acmes. i. ętate illa: quę vniuerſaliter intermedia ẽ qualiuꝫ mores vnumquodqꝫ. i. vnaquęqꝫ talis ętas dicta ſint tanta diximus.

De his autem: que a fortuna fiunt bonis per quecunqꝫ ipſorũ: ꝛ mores quales quedam accidunt hominibus dicamus conſequenter.

¶ Poſt

¶ Poſtq̄ philoſophus determinauit de moribus ſequentibus etates: in parte iſta determinat de moribus ſequentibus fortunam. Et duo facit: quia primo continuat ſe ad dicenda. Secundo exequitur de intento. Secunda ibi. (Nobilitatis quidem igitur). Dicit ergo primo: ꝙ ipſe vult diſcere conſequenter de his bonis: que ſunt a fortuna: oſtendēdo per que ipſorum bonorum quales quidem mores accidunt hominibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nobilitatis quidē igitur mos eſt magis amatorem honoris eſſe eum: qui habet ipm̄. Omnes. n. ſi adſit: ad hoc aliquid accumulare conſueuerūt. Nobilitas progenitorum eſt.

¶ Exequitur de intento. Ad cuius euidentiam notandū: ꝙ bona fortune ſm cōem modum loquendi ſunt nobilitas: diuitie: ⁊ ciuilis potentia. Primo ergo duo facit phs: q2 primo determinat de moribus fortune quantū ad particulariter: ⁊ ſm diuerſas partes eius. Secundo determinat de moribus fortune vniuerſaliter. Secunda ibi. (Bona autem fortuna). ¶ Circa primū tria facit ſꝫ ꝙ tres ſunt partes fortune. Primo oſtendit: qui mores ſequunt̄ homines propter nobilitatem. Secūdo qui ſequunt̄ eos propter diuitias. Tertio qui ſequuntur ipſos propter ciuilem potentiam. Et vltimo qui mores ſequunt̄ homines propter bonam prolem: ⁊ propter ſanitatē corporis: ⁊ vniuerſaliter propter bona fortune. Secunda ibi. (Diuitijs autem: qui aſſequuntur). Tertia ibi. (Similiter autē de potentia). ¶ Circa primum duo facit: q2 primo ponit cōſiderationes ad oſtendendum mores ſequentes hominē ratione nobilitatis. Secundo quia nobilitas multum videtur conuenire cum generoſitate: dat differentiam inter nobilem ⁊ generoſum. Secunda ibi. (Eſt enim nobile.) ¶ Circa primum duo facit ſm ꝙ duas conſiderationes ponit. Secunda ibi. (Et deſpectiuum). ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ mos nobilitatis eſt facere eum: qui habꝫ ipſam nobilitatem magis amatorem honoris. Et ē ratio: quia omnes cum habent aliquid de aliquo: conſueuerūt accumulare ad idem. Eſt enim naturale: qḋ imperfectuꝫ deſiderat perfici: ideo modicum diuites volunt fieri ditiores: ⁊ honorabiles amāt eſſe honorabiliores: nobilitas ergo exiſtens quedam honorabilitas progenitoꝝ facit ipſos nobiles eſſe amatores maioꝝ honoꝝ. ¶ Deinde. c. d.

¶ Et deſpectiuū etiam ſimiliū progenitoribus ipſorum: q2 longe hec magis q̄ prope fcā honorabiliora: ⁊ magis iactabilia.

¶ Ponit ſecundam conſiderationeꝫ. Qꝛ nobiles deſpiciūt eos: qui ſunt ſimiles progenitoribus ipſorum. Et quia hec .i. dignitas ⁊ nobilitas progenitorum ſunt magis honorabilia longe facta q̄ prope: ideo quanto magis deſcēdit generatio: tanto nobilitas facit ſuperbiores: propter quod filij nobilium reputant ſe meliores patribus: quia cū ſit dare initium: ꝙ parentes ſui ditari ceperunt: ipſi ſunt magis longe a paupertate q̄ aliquis progenitorū: iō magis ſe iactant: ⁊ ſiles progenitorib9 deſpiciūt. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Eſt enim nobile quidem ſecundum generis virtutem. Generoſum autem ſecundum non degeneraſſe a natura.

¶ Dat differentiam inter nobile ⁊ generoſum. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secūdo oñdit multos nobiles degenerare: ⁊ non eſſe generoſos. Secūda ibi. (Quod quidem vt in pluribus). Dicit ergo: ꝙ nobile eſt ſm virtutem generis. Nam illi ſunt nobiles: qui ſunt de genere digno ⁊ virtuoſo: generoſuꝫ autem eſt non degenerare a nā. i. a nāli origine: ſiue a nāli nobilitate. ¶ Deinde.

¶ Quod quideꝫ vt in pluribus non accidit nobilibus: ſed ſunt multi leuis valoris: fertilitas enim quedam eſt in generibus viroꝝ: quemadmodum in his: que per regiones fiunt: ⁊ aliquando ſi ſit bonum genus: fiunt per quoddaꝫ tp̄s viri ſuperflui: deinde iteꝝ ſuſpēdunt̄.

¶ Oſtendit plures nobiles non eſſe generoſos. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt: quia proponit veritatem hanc. Secundo quod dixerat manifeſtat per exempla. Secunda ibi. (Degenerant autem). Dicit ergo. ꝙ in pluribus nobilibus non accidit hoc: vꝫ: ꝙ ſint generoſi: ſꝫ multi ſunt valoris leuis. i. parui: multi eniꝫ nobiles modicuꝫ valent. Debemus enim arbitrari: ꝙ eſt quedam fertilitas. i. ſuperfluitas in generibus viroꝝ: quemadmoduꝫ in his: qui per regiones fiunt. i. per terras: quia aliquando in aliquibus terris ex bono frumento naſcitur maluꝫ bladum: ſic etiam videmus aliquando: ꝙ ſi ſit bonuꝫ genus: fiunt per quoddam tempus rari: ⁊ ſuperflui: ⁊ inutiles: et demum huiuſmodi ſuperflui ſuſpenduntur: quia intercIditur talis generatio ſuperflui: ⁊ fiunt homines boni: ſicut enim non ſemper continuatur generatio bonorum: ſic nō opꝫ ſemꝑ ꝯtinuari ꝓgeniē maloꝝ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Degenerāt autem qui quidem bene nati genere i iſaniores mores: velut qui a Biliādo: ⁊ q a Dionyſio priore. hec aūt perſtitutiua in deteriorationem ⁊ verecūdiaꝫ: nō q ab Alcbimenone: ⁊ Pericleo: ⁊ Socrate.

¶ Quod dixerat manifeſtat per exempla dicens: ꝙ qui bene nati ſunt de genere degenerāt ⁊ habent mores inſaniores. i. malos ⁊ imprudentes: ſicut accidit in his: qui fuerūt geniti a Biliando. i. a diabolo: hec autem q̄ proceſſerunt a dictis viris: perſtitutiua fuerunt in deteriorationem ⁊ verecundiam: quia filij eorum: qui fuerunt ſuperſtites. i. remanſerunt ex eis fuerunt deteriores: ⁊ vecordes. i. ſtulti ⁊ furioſi. Filij vo: qui proceſſerūt ab Alcbimenone ⁊ Pericleo ⁊ Socrate: vt ſupplet alia littera fuerunt ſtabiles nō declinantes ad ſtultitiam: propter quod apparet inducendo: ꝙ aliquando filij degenerant a bonis parētibus: aliqū vero ſunt generoſi ⁊ ſtabiles.

Diuitijs autem qui aſſequunt̄ mores: leuiter ē videre omnibus contumelioſi: ⁊ elati: patiētes aliquid a poſſeſſione diuitiarum. Tanq̄ enim habentes omnia bona ſic diſponuntur. Diuitie autem quaſi precium quoddam ſunt: ⁊ dignitas aliorum propter quod videntur appreciabilia omnia eſſe ipſarum.

¶ In parte iſta oſtendit qui mores aſſequunt̄ diuitijs. Et duo facit: q2 primo facit qḋ dcm̄ eſt. Scḋo dat dr̄iam inter mores: q aſſequuntur diuites nup ditati. Scḋa ibi. (Differūt aūt his). ¶ Circa pm̄ tria facit ſm ꝙ tres ꝯſideratōes ponit. Scḋa ibi. (Et debilitati). Tertia ibi. (Et putare dignos). Dicit g. ꝙ leuiter pōt videri ab oībus: q mores aſſequunt̄ diuitijs. Nā cōiter diuites ſunt ꝯtumelioſi ⁊ elati: q patiunt̄ aliqḋ ab ipſa paſſione diuitiaꝝ: q2 ex eo: ꝙ ſunt diuites: ſic diſponuntur in corde: ac ſi eſſent hñtes oīa bona: iō volūt oēs extollere. Cā āt q̄re ſic ꝑ diuitias diſponūtur eſt: q2 diuitie ſunt q̄ſi pciuꝫ qḋdā: ⁊ dignitas aliorum.

videtur eniʒ vulgaribus omnia eſſe appreciabilia precio ipſarum diuitiarum: ac ſi omnia menſurarentur numiſmate: ppter quod diuites poſſidendo numiſmata credūt omnia poſſidere. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et delicati: ⁊ iactatores. Et delicati qdē delitias: ⁊ inſinuationē felicitatis. Jactatores autem ⁊ infeſtatores: qꝛ ſemper conſueuerūt demorari circa amatum ⁊ admiratum ab ipſis: ⁊ putant qꝛ emulari alios que ⁊ ipſi.

¶ Ponit ſcdam conſiderationē. Et duo facit: qꝛ primo facit quod dcm̄ eſt. Scdo aſſignat rōnem dicti. Secūda ibi (Simul aūt ⁊ merito.) Dicit ergo: ꝙ diuites ſunt delicati ⁊ iactatores. Delicati quideʒ ppter diuitias ⁊ inſinuationē felicitatis. ſemper. n. fuerunt in delitijs: ⁊ vr̄ eis eē fęlices. Jactatores aūt: ⁊ infeſtatores alioꝝ ſunt: qꝛ ꝯſueuerūt demorari: ⁊ conſiſtere circa id: qđ amant ⁊ admirantur: putant alios emulari: ⁊ amare ea quę ⁊ ipſi amant: videndo alios nō ꝯſequi talia amata: ⁊ admirata vt ipſi ꝯſequunt̄ ſe iactant ex hoc: ⁊ infeſtant alios. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simul aūt ⁊ merito de hoc patiunt̄. Multi enim ſunt: qui indigent habentibus: vnde ⁊ illud Simonidis dictuʒ eſt de ſapientibus ⁊ diuitibus ad vxorē Joronis interrogantē: vtrū melius eēt fieri diuiteʒ vel ſapientē. Sapiētes. n. ait. eſt videre ad ianuas diuitū frequētātes.

¶ Aſſignat rōnem dicti dicens: ꝙ diuites quodāmodo ħ: vʒ: ꝙ ſe iactant merito patiunt̄: qꝛ multi ēt ſapiētes ⁊ pħi indigent habētibus. i. diuitibus. vnde ⁊ illud dcm̄ Simonidis. i. illius poetę de ſapientibus ⁊ diuitibus: valet ad declarandum propoſitum. Recitabat. n. dictus poeta quendam interrogantem ⁊ dicentem ad vxorem. vtrum melius eſt fieri diuitem: vel ſapientē. rn̄debat dicta mulier: ꝙ melius eſt fieri diuitem: dicebat. n. ꝙ contingīt videre ſapientes frequentantes ad ianuas diuituʒ. ¶ Deinde. c. d.

¶ Et putare dignos eſſe principari: habere enī putant: quoꝝ gr̄a principari dignū: ⁊ vt in ſūma inſenſati felicis moles diuitiarum ſunt.

¶ Ponit tertiam conſiderationē. Qꝛ diuites putant ſe dignos principari. habere enim putant ea: quoꝝ gr̄a dignuʒ eſt principari: ⁊ vt in ſūma eſt dicere: mores diuitiaꝝ ſunt mores infęlicis inſenſati. Nā diuitię ſunt organa ad fęlicitatem: organum. n. ſemper indiget directore: dirigere enī eſt habētis prudentiam ⁊ virtuoſi. habere ergo diuitias ſine virtutibus eſt habere organum ſine pprio directore: ⁊ qa in organo fęlicitatis aliquo modo reſeruatur fęlicitas: diues igitur non virtuoſus ē fęlix: qꝛ hʒ id: in quo aliquo mō reſeruatur fęlicitas: tn̄ eſt inſenſatus: qꝛ non hʒ intellectū ⁊ prudentiā: q̄ ſunt directiua talis fęlicitatis. ¶ Deiñ. ⁊c̄.

¶ Differunt autem his: qui nuper poſſederūt: ⁊ his: qui ab antiquo mores in eo: ꝙ oīa magis: ⁊ peiora mala hēant nuper ditati. Quaſi. n. ineruditio diuitiarū eſt nuper ditatum eſſe.

¶ Dat dr̄iam inter mores conuenientes diuitibus ab antiquo ⁊ ditatis. Nam duo facit: qꝛ primo facit quod dictuʒ eſt. Scdo aſſignat qdam maximam cōem omnibus diuitibus: ſiue fuerint nuper ditati: ſiue nō. Scda ibi. (Et in iuſtitias inferunt). Dicit ergo: ꝙ mores: qui conueniunt his: qui nuper poſſident diuitias a maioribus cōuenientibus diuitibus ab antiquo: qꝛ nup ditati faciunt peiora magis: ⁊ mala oīa q̄ʒ diuites ab antiquo: qꝛ nuper ditatis eſſe

eſt quędam ineruditio diuitiaꝝ. nam nuper ditati ſun[t] magis inſipientes: ⁊ magis ineruditi: ⁊ neſciunt ſe ita re[gere] in diuitijs: ſicut diuites ab antiquo: ideo ⁊ puerbiū [dic]it: qꝛ cauendum eſt a dn̄io ruſticorum. ¶ Deinde [cum dicit.]

¶ Et iniuſtitias faciunt i nō nequitiales: ſʒ h[as] quidem contumelioſas: has autem incon[tinen]tiales: puta in percuſſionem ⁊ mechiam.

¶ Addit qdam conſiderationem cōem: ꝙ diuites fa[ciunt] iniuſtitias offendendo alios nō negtiales. i. non odi[o] qꝛ hoc non faciunt vt noceant: ſed magis vt excellāt: [⁊] delectentur: id̄o ſubdit: ꝙ diuites quaſdam iniuſtitias [fac]iunt ꝯtumelioſas: quaſdam incontinentiales: puta in[iuri]ficant ſm percuſſionem: quemadmodū ad iniuſtitias [con]tumelioſas: ⁊ vt excellant: ⁊ mechiam quemadmod[ū] iniuſtitias incontinentiales: ⁊ vt delectentur.

Similiter autem ⁊ de potentia ſ[e]ſm plurima manifeſti ſunt mo[res] hi: ꝙ enim diuitijs eoſdem ha[bent] potentia: hos aūt meliores po[ten]tes diuitibus: qꝛ affectāt opa q[uę]cunqʒ poteſtas ipſis dat agere pp potentia[m].

¶ In parte iſta oſtendit pħs: qui mores ſequunt̄ ciuile[m po]tentiaʒ. Et duo facit: qꝛ primo comparat mores hui[us et] mores ſequentes diuitias in generali. Scdo ponit ſpe[cia]les conſiderationes de moribus ſequentibus ciuile[m po]tiam. Secūda ibi. (Et magis ſtudioſi.) ¶ Dicit ergo [pri]mo: ꝙ ex quo noti ſunt mores ſequentes diuitias: q[ua]li modo mores fere de potentia ſm plīma ſunt mani[feſti] qꝛ potētes potentia. i. per potētiā hos. ſ. aliquos mo[res ha]bent meliores diuitibus: qꝛ poteſtas per potentiam [ſ.] affectant quęcūqʒ opera dat ipſis agere potētias. i. c[um] potentia: ⁊ qꝛ potentia potētum dat ⁊ diſponit potē[tes vt] operent̄ aliqua ſimilia diuitibus: ⁊ aliqua meliora: al[iqui mo]res potentū ſunt ſimiles moribus diuitum: ⁊ aliqui [me]liores. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et magis ſtudioſi propter eſſe in cura co[gi] intendere in ea: que circa potentatum.

¶ Ponit de hꝫ moribus ſpāles conſiderationes. Et [fa]cit ſm ꝙ tres conſiderationes ponit. Scda ibi. (Et m[odes]tiores). Tertia ibi. (Et ſi iniuriētur). ¶ Prima tal[is] potentes ⁊ exiſtentes in p̄latione ⁊ potētia ſunt mag[is ſtu]dioſi. i. meliores q̄ʒ ſint diuites: ⁊ hoc ppter eſſe in cu[ra] qꝛ ſunt coacti intendere in ea: quę ſunt circa potenta[tum] ipſa. n. cauſa ⁊ ſollicitudo retrahit principes: ⁊ prela[tos a] multis laſciuijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et tenitores ad grauiores: facit. n. reueré[tio]res dignitas: ppter quod moderantur. Eſ[t au]tem reuerentia mollis: ⁊ decēs grauitas.

¶ Ponit ſecūdam conſiderationem. Qꝛ potentes ⁊ [exiſten]tes in cura ſunt reuerētiores ⁊ grauiores q̄ʒ diuites n[on habē]tes curā alioruʒ: aliqui textus habent tenitores ad gr[auio]res: ⁊ in idem redit. Nam habentes curam ſunt mag[is te]nitores. ideſt magis tenent ſe q̄ʒ diuites: non enim p[oſ]ſunt ſe ſic labi: vt ipſi: vnde alia littera habet: ꝙ ſunt [tar]diores. Cauſa autem quare principes ſunt tardi: ⁊ m[odeſ]tes: ⁊ graues eſt: quia dignitas reuerētiores facit: id e[ſt gra]uiores: propter quod tales moderantur temperando [ſe a] laſciuijs non exiſtendo moles ⁊ labiles. Nam reuer[entia] eſt mollis: id eſt ſuauis: vt habet alia littera: vt decē[s gra]uitas: homines enim reuerētes ſunt: qui ſuauiter inc[edunt] ⁊ decenti modo grauitatē habent. ¶ Deinde cum d[icit.]

¶ Et ſi iniurien[tur]

¶ Et ſi iniurient non in paruis iniuriatores ſũt ſed ſm magna iniuriantur.

¶ Ponit tertiam conſiderationem. Qꝛ ſi exiſtentes in potentatu iniurient alijs: non ſunt iniuriantes in prauis: ſed iniuriantur ſm magna. vilipendunt. n. principes modicã inferre iniuriam. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Bona autem fortuna ſm partes quidem dictorum habʒ mores. In hoc enim tendũt: que maxime videntur bone fortune: ⁊ adhuc in bonam prolem: ⁊ ſm corpus in bonis bona fortuna exhibet abundare. Elatores quidem igitur: ⁊ magis impremeditatiui propter bonam fortunam ſunt.

¶ Poſtꝙ̃ aſſignauit qui mores ſequuntur bonã fortunaʒ ꝙ̃tum ad partes eius: oſtendit qui mores ſequntur eã vniuerſaliter. Et tria facit. ⁊ primo aſſignat vnum malũ morem ſequentem vl'r fortunam bonam: vt qꝛ fortunati ſũt elati. Secundo aſſignat vnum bonum morem ſequenteʒ ipſam: qꝛ tales bene ſe habent in his: quę ſunt erga deuʒ. Tertio epilogat oſtendens ex huiuſmodi: quę dicta ſunt de bona fortuna: manifeſta eſſe contraria: vt infortunia. Scd̃a ibi. (Unus aũt aſſequit̃). Dicit ergo: ꝙ bona fortuna ſm partes. i. ſm particulares acceptiones hʒ mores dictorum. i. de numero dictoꝝ: vt mores dictos. Nam p̃dicta tria. vʒ nobilitas diuitię: ⁊ potẽtia ſunt partes fortunę: qꝛ in hoc. i. in prędicta tendunt bona: quę maxime vident̃ eſſe bona fortunę: ⁊ ad hoc etiam in bonam ꝓlem: ⁊ abundare in bonis ſʒ corpus: vt habere ſanitatem ⁊ pulchritudinem exhibet bona fortuna. Determinare ergo de moribus ſequentibus nobilitatẽ: diuitias: ⁊ cętera tacta: eſt determinare de moribus bonę fortunę particulariter: qꝛ prędicta ſunt partes bonę fortunę: ſed ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter ꝓpter fortunam hoĩes ſunt elatores: ⁊ magis impremeditatiui. Facit. n. bona fortuna homines ſuꝑbos ⁊ imp̃meditate agentes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unus autem aſſequitur optimus mos bone fortune: quia amatores dei ſunt: ⁊ habẽt ſe ad diuinum aliqualiter credentes propter facta bona a fortuna.

¶ Oſtendit qui mos bonus aſſequitur vl'r fortunaʒ bonaʒ dicens: ꝙ vnus optimus mos bonę fortunę aſſequit̃ fortunatos: qꝛ tales ſunt amatores dei: inquantũ partẽ bonorum ſuorum pro deo diſtribuunt: habent. n. ſe ad diuinuʒ aliqualiter. i. competenter ⁊ bene credentes bona fortuna eſſe ꝓpter facta diuina. Nam qꝛ ignoratur cã eorum: quę ſunt a fortuna: referimus talia in cãm excellentiorem: vt in deum: bene. n. fortunati credunt per fata. i. per ordineʒ cauſaꝝ relatum in deum: vel per facta diuina ſe eſſe cõſecutos quod habent. Habent. n. aliqui textus fata: ⁊ alij facta: ⁊ vtrunqʒ ſtare poteſt. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ De his quidem igitur: que ſm etatem ⁊ fortunam moribus dcm̃ eſt. Cõtrarij. n. dictis ex contrarijs manifeſti ſunt: velut pauperes ⁊ infortunati mos: ⁊ in pecunijs.

¶ Epilogat addẽs: ꝙ per prędicta manifeſta ſunt ꝯtraria. Dicit ergo: ꝙ de his moribus: quę ſunt ſm ętatẽ ⁊ fortunã dictum eſt: ꝯ̄rij autem dictis ex contrarijs ſunt manifeſti. Nam quuʒ ſcimus qui ſunt mores fortunati ⁊ ĩpotentis. manifeſtum eſſe poteſt: qui ſunt mores pauperis infortunati: id eſt impotentis.

Quoniam autem probabiliuʒ orationum vſus ad iudicium eſt: de quibus. n. ſcimus ⁊ iudicamus: nihil adhuc opus eſt oratione.

¶ Iſta pars diuiſa fuit contra totum pręcedens. Dicebatur. n. ꝙ vſqʒ ad locũ iſtuʒ determinabat ph̃s de perſuaſibilibus proprijs: hic autem vt dicebatur determinabat de perſuaſionibus cõibus: ⁊ vt videamus neceſſitatem huius tractatus: notanduʒ ꝙ mã: circa quã verſat̃ rhetor: eſt dubitabilis. Si. n. per ſe notum eſſet aliquid: ſuperflua eſſet perſuaſio: ꝙ̃tumcunqʒ ergo quis perſuadeat ad vnam partem: qꝛ materia circa quam talis perſuaſio exercetur: ⁊ ille: cui fit perſuaſio: eſt vnus iudex plicabilis ad vtranqʒ partem: ſemꝑ remanet potentia ſuſpicandi ꝯ̄rium: vt ergo modo poſſibili certificemus aliq̃ perſuadendo: opʒ nos cõia ⁊ ꝓpria adducere. Naʒ ex applicatione cõium ad ꝓpria fit perſuaſio fortior cum ergo dictum ſit de perſuaſionibus ꝓprijs: vt de ꝑſuaſionibus competentibus vnicuiqʒ negocio. reſtat ergo dicere de quibus. Tria ergo facit ph̃s in hoc tractatu. Naʒ primo oſtendit mãm rhetoricã eſſe mãm ꝓbabilem: ⁊ ꝙ negocio rhetoricorum ille cui fit perſuaſio ſe hʒ: quaſi iudex. i. quaſi medius potens plicari ad vtrãqʒ partẽ: ꝑꝑ qd̃ apparet tam perſuaſiones ꝓprias ꝙ̃ cões eſſe neceſſarias: ne iudex plicet̃ in partem ꝯ̄riam. Scd̃o oñdit determinatũ eſſe de perſuaſionibus ꝓprijs. Tertio manifeſtat: ꝙ reſtat dicere de ꝑſuaſiõibus cõibꝰ. Scd̃a ibi. (De his aũt: q ſm). Tertia ibi. (Reliquũ aũt nobis ꝑtrãſire.) ¶ Circa primum duo facit. Naʒ primo oſtendit mãm rhetoris eẽ mãm ꝓbabilem. Scd̃o manifeſtat: ꝙ qui perſuadetur: ſe hʒ quaſi iudex potens plicari ad vtranqʒ partẽ. Scd̃a ibi. (Eſt aũt ſiue ad vnũ). Dicit g̊: ꝙ vſus ꝓbabilium orationũ vtilis ẽ ad iudiciũ: qꝛ ea de q̇bus ſcimus ⁊ iudicamus certitudinaliter: nihil opus eſt rõne perſuadente. Non g̊ fit certificatio perſuaſiua: niſi per ratiões probabiles: ⁊ in materia probabili. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Eſt autem ſiue ad vnum aliquid orone vtẽs exhortatur: velut monentes faciunt: aut ſuadentes. Nihil. n. minus iudex eſt vnus: quem enim opʒ perſuadere: iſte eſt vt ſimpliciter dicere iudex: ſiue altercantem: ſiue ad hypotheſim dicat quis ſimiliter. Ratione enim neceſſe vti: ⁊ deſtruere cõtraria: ad que ſicut ad altercantem orationem facit.

¶ Oſtendit ꝙ in negocio rhetorico: q perſuadet̃: ſe hʒ vt iudex potens plicari ad vtranqʒ partem. Et tria facit: qa primo oſtendit de negocio diſceptatiuo. Scd̃o de exclamatiuo. Tertio de deliberatiuo. Scd̃a ibi. (Eodem aũt mõ). Tertia ibi. (Totaliter aũt ſolus). ¶ Dicit g̊: ꝙ eſt. i. cõuenit: ꝙ ſiue aliquis exhortatur vtens oratione ad vnuʒ aliquid. i. ad vnam partem: ſicut faciũt monẽtes ⁊ dehortantes ad vnã ꝑtem: ⁊ ad ꝯ̄riam: aut ſuadentes: qꝛ etiaʒ tales ad vnaʒ exhortantur partem: nihilominus iudex ⁊ vnus quẽ opʒ perſuadere iſte: vt ſimpl'r eſt dicere eſt iudex: ſiue g̊ ad alteram ꝑtem: ſiue ad ꝯ̄riaʒ dicat quis ſimil'r. i. dicat quis qual'rcũqʒ neceſſe eſt vti rõne: ⁊ deſtruere ꝯ̄ria: ad q̃. i. ꝯ̄ quę: qꝛ circa dicta aduerſarij quaſi contra altercanteʒ ꝑſuadẽs facit orõné. Uult aũt ph̃s ꝑ hęc v̄ba hr̃e: ꝙ ꝙ̃tũcũqʒ rões rhetoricę fiãt ad vnã ꝑtẽ: tñ iudex ẽ vnꝰ: q põt inclinari ad ꝑtẽ aliã ⁊ ad ꝯ̄riã: vt g̊ iudex inclinet̃ ſemper ad ꝑtẽ ꝓpoſitã: debemus vti oĩbus modis perſuaſiuis: ꝑꝑ qd̃ nõ ſolũ ſunt vtiles perſuaſiones proprię: ſʒ cõmunes.

debemus enim ſic perſuadere: ⁊ ſic nos habere erga iudicem: ac ſi iudex eſſet alterans ⁊ teneret partem alteram: quia ſi teneret partem propoſitam: non eſſet opus perſuaſione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eodem autẽ modo ⁊ in exclamatiuis: q̃ſi.n. adinuicem ad conſiderationem orõ conſiſtit.

¶ Oſtendit ꝙ in exclamatiuis auditor hꝫ etiam quaſi iudex dicens: ꝙ eodem modo ⁊ in exclamatiuis oratio noſtra: ⁊ ſermo noſter conſiſtit ad conſideratione͂.i. ad auditorem. Nã ⁊ in exclamatiuis collaudamus aliqueꝫ: auditores enim ſe habent quaſi iudices attendentes. vtrũ recte laudemus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Totaliter aũt ſolus eſt: cũ ſimpliciter iudex qui in ciuilibus concertationibus inquiſita iudicant. Que enim dubitantur inquirũtur q̃uo habent: ⁊ de quibus conſiliantur.

¶ Oſtendit etiam: ꝙ in ciuilibus: ⁊ in negocio cõcionatiuo auditor ſe hꝫ quaſi iudex dicens: ꝙ totaliter.i. ſimpliciter iudex ille: qui iudicat inquiſita in ciuilibus concertationibus.i. cõcionabilibus. Nã eadẽ: quibus conſiliamur: ſunt dubia: ⁊ inquirunt a conſiliarijs q̃uo ſe habent: ꝑpter q̃d in conſilijs fiunt quedam ꝯcertationes: ⁊ obiectiões: ⁊ ille qui eſt princeps ⁊ capitaneus oꝫ eſſe iudex vidẽdo: q̃ melius perſuadet. imo per anthonomaſiã talis meret̃ nomẽ iudicis: vt in p̃mo libro eſt habitũ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De his autẽ: qui ſm ciuilitates moribus in deliberatiuis dictum eſt prius. Quare determinatum vtiqꝫ erit: ⁊ qualiter: ⁊ que oratiões per morales faciendum.

¶ Oſtendit eſſe de perſuaſionibus ꝓprijs dictũ: perſuaſiones ꝓprie tripliciter diſtinguuntur: qꝛ primo ſunt ꝓprie ꝓpter diuerſas ciuilitates. Nã ſm aliã ⁊ aliã ciuilitatem oꝫ aliter ⁊ aliter perſuadere. Secũdo ſũt ꝓprie tales pſuaſiones ꝑ diuerſa negocia politica. Tertio propter diuerſos modos hoĩum: ideo tria facit: qꝛ primo oſtendit eſſe dcm̃ de ꝓprijs perſuaſionibus ſm ꝙ ſpectat ad diuerſas ciuilitates. Secũdo oſtendit eſſe dictum de perſuaſionibus ꝓprijs per comparationem ad diuerſa negocia politica per comparationem ad diuerſos mores hominum. Secũda ibi. (Qui autem ad vnũquodqꝫ). Tertia ibi. (Adhuc autẽ ⁊ ex quibus). ¶ Dicit ergo: ꝙ de his.i. perſuaſionibus proprijs: que fiunt in moribus ſm diuerſas ciuilitates dictum eſt prius in deliberatiuis.i. dictuꝫ eſt cum agebatur de negocio deliberatiuo. Et qꝛ determinatũ eſt de talibus in tractatu illo: vtiqꝫ determinatum erit: qualiter: ⁊ quid faciendum eſt per orationes morales quantum ad diuerſas ciuilitates. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qm̃ autem ad vnumquodqꝫ quideꝫ genus orationum aliud aliquid erat finis: de orationibus autem ipſe accepte ſnie ꝓpoſitiones ſunt. Ex quibus propoſitiones ferunt: ⁊ deliberantes: ⁊ exclamantes: ⁊ litigantes.

¶ Oſtendit dictum eſſe de perſuaſionibus proprijs ſm ꝙ ſpectat ad diuerſa genera politicorum negociorũ dicẽs: ꝙ ad vnum quodqꝫ genus oratiõis eſt aliud aliquid finis de oĩbus talibus oratiõibus accepte ſunt ipſe ꝓpoſitiões. Manifeſtum eſt.n. ex habitis qualiter fiunt perſuaſiões in deliberatiuis: ⁊ qual'r in exclamatiuis: ⁊ qualiter in litigijs. Et qꝛ non ſunt plura genera orationũ: manifeſte ſunt orationes pſuaſiue ſm ſingula genera. ¶ Deinde.c.d.

¶ Adhuc aũt ex quibus morales orationes cõtingit facere: ⁊ de his determinatum eſt.

¶ Oſtendit eſſe dictum de perſuaſionibus proprijs ſm diuerſos mores hominum dicens: ꝙ determinatum eſt: bus cõuenit facere morales orões. ¶ Deinde cum di

¶ Reliquum pertranſire de cõmunibus. omnibus enim neceſſarium: que de poſſibili ⁊ impoſſibili ad vtendum in orationibus. Et hos q̃d erit: hos aũt q̃d factuꝫ eſt tentare oſtẽde

¶ Oſtendit de quibus reſtat dicere: ꝙ de cõmunibus: iuſmodi autem cõmunia reducuntur ad tria: videlicet poſſibile ⁊ impoſſibile: ⁊ ad augmentum ⁊ diminutionem ad exemplum ⁊ ad enthimema. Duo ergo facit: qꝛ pri oſtendit eſſe dicendum de his tribus. Secundo determinat de vnoquoqꝫ dictorum trium. Secũda ibi. (Pri quidem igitur). ¶ Circa primum duo facit: quia p facit quod dictum eſt. Secũdo adaptat dicta tria ad negocia politica. Secunda ibi. (Eſt autem cõmunium). Prima pars diuiditur in partes tres: quia primo oſt q̃d reſtat dicere de poſſibili. Secundo q̃d reſtat dicere de magnitudine ⁊ diminutiõe. Tertio q̃d reſtat dicere de thimemate ⁊ exẽplo. Secunda ibi. (Adhuc autem). tia ibi. (His autem determinatis). Continuetur ergo. Reliquum eſt nobis dicere de cõmunibus perſuaſio ex quo dictum eſt de proprijs. erit ergo dicendum de ⁊ impoſ.: quia in oĩbus orationibus neceſſe eſt vti ſermonibus de poſ. ⁊ impoſ.: ⁊ qꝛ poſ. ⁊ impoſ. annexa ſunt ctum ⁊ non factum: futurum ⁊ non futurum erit dic ⁊ oportebit hos tentare oſtendere quod erit: vel quod erit. hoc aũt q̃d factum: vel nõ fcm̃. ¶ Deinde cum

¶ Adhuc aũt de magnitudine cõe oĩum o num eſt: vtuntur.n. omnes orationes aug tatione: ⁊ diminutiõe: ⁊ deliberãtes: ⁊ de tantes: ⁊ laudantes: aut vituperantes: au cuſantes ⁊ defendentes.

¶ Oſtendit ꝙ etiam reſtat dicere de magnitudine nutione: quia hoc eſt etiam cõmune omnium orat Omnes enim orationes vtuntur augmentatione nutione tam deliberantes q̃ dehortantes quantu liberatiuum: ⁊ laudantes ⁊ vituperantes quantum clamatiuum. ⁊ accuſantes ⁊ defendentes quantum diciale. ¶ Deinde cum dicit.

¶ His autẽ determinatis: de enthimemati cõmunibus tentare dicere ſiquid habemu de exemplis: quatenus reliqua apponẽtes ficiamus: quod a principio propoſitum.

¶ Oſtendit ꝙ etiam reſtat dicere de enthimematib exemplis dicens: ꝙ his determinatis.i. poſtquam minauimus de predictis: tentemus etiam dicere ſi habemus.i. ſiquid videbimus eſſe dicendum de ent matibus ⁊ exemplis: quatenus apponentes reliqua ciamus: quod fuit propoſitum a principio. Nam in cipio primi libri diſtincta fuerunt enthimemata ⁊ mentationes: quia quedam erant ſpecialia: quedam munia. poſtquam determinatum eſt de talibus ſpe ter: vt habeatur plene propoſitũ: vult determinare cõmuniter. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autem cõium augere quidem propri mum exclamatiuis: ſicut dictuꝫ eſt. Quod tem factũ in iudicialibus. De his. n. iudici poſſibile: aut ⁊ futurũ: ⁊ in deliberatiuis.

¶ Adapt

¶ Adaptat prędicta tria ad negocia politica. Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ poſſibile ⁊ impoſſibile: ſiue factū ⁊ non factum: ⁊ augmentum: ⁊ diminutio: ⁊ exemplum: ⁊ enthimemata ſunt cōmunia omni negocio rhetorico: attamen quędam iſtorum magis conueniunt vni negocio: ⁊ quędam alij negocio. Nā oium negociorum cōmune ē augere: tn̄ ſicut dcm̄ eſt in proximo libro. hoc eſt magis ꝓprium exclamatiuis. Exempla aūt ⁊ enthimemata: p quę oſtendit̄ aliquid eſſe factum vel non factum ſunt ꝓpria iudicialibus. De his. n. i. de factis eſt iudicium: poſſibile āt ⁊ futurum ſunt magis propria deliberatiuis. ¶ Dubitaret forte aliquis: cū exempla in primo libro ſint appropriata deliberatiuis: quid eſt ꝙ hic appropriamus de iudicialibus. Ideo notandū: ꝙ exemplum: ſiue res geſta: ⁊ quodlibet factum dupliciter poteſt conſiderari. Primo vt eſt pręſagium futurorū: ⁊ ſic eſt magis proprium deliberatiuo. Secundo vt eſt quędam probatio ⁊ augmentatio: ⁊ ſic eſt magis propria iudiciali.

PRimo quidem igitur de poſſibilibus ⁊ impoſſibilibus dicamus: Si itaqz ꝯtrariuz ſit poſſibile aut eſſe: aut fieri: ⁊ contrarium videbit̄ vtiqz eē poſſibile: puta ſi poſſibile hominem conualuiſſe ⁊ egrotaſſe. Eadem enim potentia contrariorum qua contraria.

¶ Poſtq̄ phs determinauit ſe ad dicenda: ⁊ oſtendit dcm̄ eſſe de perſuaſionibus proprijs: ⁊ dixit: ꝙ reſtabat dicere de cōibus narrans illa cōia: de quibus reſtat dicendū. In parte iſta exequitur de cōmunibus illis. ideo tria facit ſm ꝙ talia tria cōia prędixit. Nam primo determinat de poſſibili ⁊ impoſſibili: quod eſt cōe omni negocio: ſed appropriatur deliberatiuo. Determinat ſecundo de augmentatione ⁊ diminutione: quod eſt etiam quid cōmune oibus: appropriatur tamen exclamatiuis. Tertio determinat d̄ exemplis ⁊ enthimematibus: quę etiaz oibus cōmuniter adaptari poſſunt: appropriātur iudicialibus. Secūda ibi. (Et de magnitudine autez ⁊ paruitate.) Tertia ibi. (Reliquum autem de perſuaſionibus). ¶ Circa primuz tria facit. Nā quodāmodo tractatum eſt de poſſibili ⁊ impoſſibili: annectit factum ⁊ non factum: ⁊ futurum ⁊ nō futurum. nam facta ⁊ futura ſunt poſſibilia: impoſſibilia vero non ſunt facta: neqz futura. Primo g̊ determinat de poſſibili ⁊ impoſſibili. Secūdo de facto ⁊ non facto. Tertio de futuro ⁊ non futuro. Secunda ibi. (Si autem factuz ē). Tertia ibi. (Et de futuro qdem). Poſſibile autem poteſt oſtendi aliquid tripl'r. Primo per comparationem ad cōtrarium. Secundo per comparationez ad ſimile. Tertio oſtendit aliquid eſſe poſſibile prout clauditur in alio. Iō circa primum tria facit ſm ꝙ his tribus modis oñdit aliquid eſſe poſſibile. Secunda ibi. (Et ſi id quod ſimile). Tertia ibi. (Et ſiquidem difficilius). Dicit ergo primo: ꝙ vult dicere de poſſibilibus ⁊ impoſſibilibus. et dat primam conſiderationem ad hoc: qꝛ ſi vnum contrariuz ſit poſſibile: aut eſſe: aut fieri: ⁊ aliud contrarium videbit̄ ēt eſſe poſſibile; puta ſi poſſibile eſt hominē conualuiſſe: poſſibile eſt ipſum egrotaſſe. Cauſa autem huius eſt: quia eadem eſt potentia contrariorum: per quam potentiam contraria habent eſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si id quod ſimile poſſibile ⁊ ſimile.

¶ Docet cognoſcere poſſibile per comparationem ad ſil'e dicens: ꝙ ſi vnū ſimile poſſibile eſt: etiā aliud ſimile poſſibile erit. nam de ſilib' ſil'e eſt iudiciū. ¶ Deinde. cū. d.

¶ Et ſiqdē difficilius poſſibile: ⁊ qd̄ facilius.

¶ Docet cognoſcere poſſibile. ſ. ꝙ vnum clauditur in alio. Claudi autem aliud in alio poteſt intelligi tripliciter. Primo virtualiter. Secundo quantitatiue. Tertio quantuz ad diffinitionem ſm ꝙ omne diffinitum aliquo mō claudit ſua diffinientia. Primo ergo docet cognoſcere poſſibile ſm ꝙ aliquid clauditur in alio virtualiter. Secundo ꝓut clauditur in ipſo quantitatiue. Tertio prout vnum ingreditur diffinitionem alterius. Secunda ibi. (Et quorū partes). Tertia ibi. (Et ſi alterum eorum). ¶ Circa primum duo facit. qꝛ primo docet cognoſcere poſſibile ꝓut vnū includit aliud virtualiter: abſolute: ⁊ ſimpliciter. Secundo ſpecialiter deſcendit ad oſtendendum poſſibile ex eo: quod aliquid clauditur virtualiter in nobis. Secūda ibi. (Et quorum amor). ¶ Circa primum quinqz facit ſm ꝙ quinqz conſiderationes ponit. Secunda ibi. (Et ſi ſtudioſum). Tertia ibi. (Et cuius principium). Quarta ibi. (Et cuius finis). Quīta ibi. (Et ſi poſterius.) ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ difficilius eſt poſ'e: poſ'e ē quod facilius. Nā facile virtual'r claudit̄ in difficili. ¶ Deide.

¶ Et ſi ſtudioſum: aut honeſtum fieri poſſibile: ⁊ totaliter poſſibile fieri. difficilius. n. honeſtam domum q̄z domum eſſe.

¶ Ponit ſcđam. Qꝛ ſi eſt poſ'e fieri aliqd ſtudioſum ⁊ honeſtum: poſ'e eſt illud fieri total'r. i. ſimpliciter. Nā ſi poſ'e eſt fieri domū ſtudioſam: poſ'e eſt domum fieri ſimpl'r. i. qualitercunqz: qꝛ difficilius eſt facere honeſtam domum ⁊ domus honeſta virtualiter includit domuz ſimpliciter acceptam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cuius principiuz poteſt fieri ⁊ finis: nihil enim fit: neqz incipit fieri impoſſibilium: ⁊ puta per cōmenſurabilem diametrum eſſe: neqz vtiqz incipiet fieri: neqz fit.

¶ Ponit tertiaz. Qꝛ cuiuſmodi ꝑncipiū pōt fieri: ⁊ finis poteſt fieri: qꝛ nullū impoſſibiliū incipit fieri. diametrū enī cōmēſurabilē eē coſte: neqꝫ incipit fieri: neqꝫ fiet: nūq̄z. n. incipiet: niſi ꝙ poſ'e eſt conſumari. Nā ſm politatē ⁊ ꝟtutē in ipſo pn° claudit̄ quodāmodo finis. ¶ Deinde. c. d.

¶ Et cuius finis ⁊ principium poſſibile. omnia enim ex principio fiunt.

¶ Ponit quartā: q̄ eſt conuerſa tertię: ꝙ finis eſt poſſibilis ⁊ principium eſt poſſibile: qꝛ omnia fiunt. i. incipiunt fieri ex principio. nunq̄z ergo poſſibile eſt ꝯſumari: niſi ꝙ poſſibile eſt incipi. Finis enim ⁊ principiuz ſe eſſe aliquo modo virtualiter claudunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi poſterius ſubſtantia: vel generatione poſſibile fieri: ⁊ qd̄ prius: puta ſi viruz poſſibile fieri ⁊ puerum: prius enim illud fit: ⁊ ſi puerum ⁊ virum: principium. n. illud.

¶ Ponit quintam. Qꝛ ſi poſſibile eſt fieri id: quod poſterius eſt generatiōe ⁊ ſubiecto: poſſibile eſt fieri id: quod eſt principium: puta ſi poſſibile eſt fieri virum: poſſibile eſt fieri puerum. quia id. i. puer fit prius viro generatione et ſubſtantia: ⁊ conuertitur: quia poſſibile eſt fieri puerum: poſſibile eſt fieri virum: quia puer ſe habet vt principium reſpectu viri. Habitum eſt enim: ꝙ ſi principium eſt poſſibile: etiam finis. ⁊ econuerſo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quorum amor: aut concupiſcentia natura eſt. Nullus eniz impoſſibilia affectat: neqꝫ cōcupiſcet vt in pluribus.

¶ Ponit hꝰ conſiderationes de poſſibili per comparatio‑nem ad nos. Et tria facit: q2 primo ponit ꝯſideratioñe de poſſibili: ⁊ per cõparationẽ ad paſſiones noſtras. Scdo ꝑ ꝯparationē ad habitus. Tertio ꝑ cõparationẽ ad actus. Scda ibi. (Et quoꝝ ſcientię). Tertia ibi. (Et quorūcūq3 principium. ¶ Prima conſideratio talis. Q2 illa ſunt poſ‑ſibilia: quorum eſt amor ⁊ ꝯcupiſcentia nãlis: q2 naturali‑ter nullus affectat: nec ꝯcupiſcit impoſſibilia vt ĩ plibus. Et dicit vt in pluribus: q2 nãlis affectio in aliqbus deficit vt in illis: quibus ꝓpter aliã conſuetudinem eſt delectabi‑le: qđ nã horret. Uel dicit vt in pluribus: q2 ꝓpter impedi‑mentu3 ſequens poteſt fieri aliquid impoſſibile: qđ natu‑raliter poteſt deſiderari. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et quorum ſcientie ſunt ⁊ artes poſſibile eſt eſſe: ⁊ fieri.

¶ Ponit ſecũdam. Q2 illa eſt poſſibile eſſe ⁊ fieri: quorum ſcientię ⁊ artes ſunt poſſibile eſſe ⁊ fieri. Judicãdũ ẽ.n. de poſſibilitate obiectorum: ſicut iudicamus de poſſibilitate habituum. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et quorumcunq3 principium generationis: in his eni3: que nos cogemus: vtimur: aut perſuadebimus. Hec autẽ ſunt: quibus potentiores: aut domini: aut amici.

¶ Ponit tertiã. Q2 illa ſunt poſſibilia: quoꝝ pricipiũ gene‑rationis eſt in nobis: vt in his: quę nos cogemus: aut per‑ſuadebimus. Talia.n. poſſumus agere ⁊ nõ agere. hęc au‑tem ſunt ea: quibus ſumus potentiores: aut dñi q̄ntum ad ea: quę cogimus: aut amici q̄ntum ad ea: quę perſuade‑mus. Omnes aũt iſtę tres conſiderationes oñdunt aliqđ eſſe poſ̄e: q2 virtualr̄ claudit̄ in nobis. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et quoꝝ partes poſſibiles ⁊ totum. Et quorum totum poſſibile: ⁊ partes vt in pluribus. Si.n. antecifum caputium ⁊ tunicam põt fieri: ⁊ indumentum poſſibile ẽ fieri: ⁊ ſi indumẽtum ⁊ preciſum: ⁊ caputium.

¶ Ponit conſideratiões ad oñdẽdũ aliquod poſ̄e: q2 clau‑ditur in alio: vel claudit illud q̄ntitatiue. Et duo facit ꝭm ꝙ duas conſiderationes ponit. Scda ibi. (Et ſi genus to‑tum). ¶ Prima talis. Q2 quorum partes ſunt poſſibiles: ⁊ totum eſt poſſibile: ⁊ ꝯuertitur: q2 ſi totum eſt poſſibile: ⁊ partes: vt in pluribus. Dicit aũt vt in pluribus: q2 l3 cõiun‑ctiui ſemper habeant veritatem: vt ſi partes poſſunt fieri ⁊ totũ: ⁊ econuerſo. Eſt.n. aliquod totũ paſſibile: cuius par‑tes diuiſim fieri non poſſunt: fit.n. compoſitum ex mate‑ria ⁊ forma: mã tñ ⁊ forma diuiſim fieri nequeunt. Oſten‑dit autem per exemplum dictam conſiderationem dicẽs ꝙ ſi poteſt fieri antecifum: ⁊ caputium: ⁊ tunica poteſt fie‑ri indumentum: ⁊ econuerſo ſi indumentũ eſt poſſibile ⁊ p̄ciſum.i. antecifum ⁊ caputium ſunt poſſibilia. Antecifu3 enim: ⁊ caputium: ⁊ tunica noiant diuerſa indumenta: qui‑bus homo tegitur: indumentum aute3 nominat id: quod comprehendit omnia dicta. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et ſi genus totum poſſibilium fieri ⁊ ſpẽs: ⁊ ſi ſpecies ⁊ genus: puta ſi nauis fieri poſſibilis ⁊ triaris: ⁊ ſi triaris ⁊ nauis.

¶ Ponit ſcdam. Q2 ſi genus totu3 fieri eſt de numero poſ‑ſibilium: ⁊ ſpecies erit de numero poſſibiliũ: ⁊ conuertit̄ ſi ſpẽs eſt hꝰ ⁊ genus: puta ſi nauis fieri ẽ poſſibilis: ⁊ triaris eſt poſſibilis: ⁊ ſi triaris eſt poſſibilis: ⁊ nauis. Triaris eſt enim ſpecies nauis. eſt.n. nauis habens tria genera remorum. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et ſi alterum eorũ: que adinuicem nata ⁊ alterum: puta ſi duplum ⁊ dimidium dimidium ⁊ duplum.

¶ Oñdit aliquid eſſe poſſibile ex eo: qđ concludit̄ in nitione alterius. Et duo facit: q2 primo facit quod eſt. Scdo annectit huic conſiderationi quaſdam cõ tiones de facili ⁊ de difficili. Secũda ibi. (Et ſi ſine ¶ Dicit g̊ ꝙ ſi alteꝝ eoru3: quę ſunt apta nata refe inuicem eſt poſſibile: ⁊ alteꝝ eoꝝ erit poſ̄e: puta ſi eſt poſſibile ⁊ dimidium: ⁊ ecõuerſo. ⁊ ſi dimidiũ Nam vnum claudit̄ in diffõne alterius. ¶ Deinde

¶ Et ſi ſine arte ⁊ preparatione poſſibile aliquid: fieri magis per artem ⁊ curam po le: vnde ⁊ ab Agathone dictum eſt. Et hoc quidem fortuna agere. hoc aute3 nob ceſſe: ⁊ que a fortuna aduenĩunt.

¶ Annectit duas alias ꝯſideratiões: ideo duo facit ibi. (Et ſi deterioribus). ¶ Prima talis. Q2 ſi poſ fieri aliquid ſine arte ⁊ rõne: poſſibile eſt fieri illud ⁊ curam: q2 difficilius eſt facere aliquid cũ p̄para ſine preparatione. Jdeo dictum eſt ab Agathone tingit agere fortuna: alia aũt neceſſe ẽ agere nobis his per artem: ⁊ quę aguntur fortuna veniunt nob tem: nam quę fortuna acquirimus ⁊ ſine preparati piſcimur: ſi haberemus illius artem ⁊ ſcientiã: ma gis adipiſceremur illud. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Et ſi deterioribus: ⁊ minoribus: ⁊ imp tioribus poſſibile: ⁊ contrarijs magis: q modum ⁊ Socrates ait. Dirum eſſe: ſi Enthimeſcides dicit: ipſe autem non po uenire. De impoſſibilibus aũt palam: q trarijs: que dicta ſunt exiſtunt.

¶ Ponit ſecunda3. Q2 ſi aliquid eſt poſſibile deteri minoribus: ⁊ imprudentioribus: magis erit poſſibi rys.i. erit poſſibile magis melioribus: ⁊ prudẽtio admodum Socrates dicebat: diru3 eſſe ⁊ mirabi thimeſcides didicit aliqđ ſapere: Socrates ſi po re illud. exiſtimabat ſe Socrates multo melio dit ꝙ q2 determinatum eſt de poſſibilibus: palam dicendum ſit de poſſibilibus: q2 dicẽda de impoſſi exiſtunt manifeſta ex contrarys eorum: quę dicta

SI autem factum: aut non fa eſt ex his conſideranduz. P quidem enim ſiquidem min ri natum factum eſt vtiq3 eri magis natum eſt.

¶ Jn parte iſta docet nos phs cognoſcere quid fact non factum. Et tria facit: q2 primo ponit conſider per quas cognoſcimus quid factum. Secundo di inter eas. Tertio ex dictis docet nos cognoſcere qu factum. Secunda ibi. (Sunt autem horum). Ter (De eo autem quod eſt.) ¶ Circa primum ponit ſe conſiderationes. Secunda ibi. (Et ſi qđ poſterius) tia ibi. (Et ſi potuit). Quarta ibi. (Et ſi poſſibile). ta ibi. (Et ſi debeat fieri). Sexta ibi. (Et ſi facta Septima ⁊ vltima ibi. (Et ſi quęcunq3 poſterius). ergo primo: ꝙ ſi factum eſt aliquid: aut non factu3 .i. ex dicendis eſt conſiderandum. Et primo videnđ factũ eſt id: quod minus eſt aptũ natũ fieri: q2 tunc factum erit id: qđ magis natũ fieri. ¶ Deinde cum

¶ Et ſi qu

¶ Et ſi qđ poſterius conſueuit fieri: factuʒ eſt: ⁊ qđ prius factum eſt: puta ſi oblitus eſt: ⁊ didicit aliquando hoc.

¶ Ponit ſcđam conſideratioñe. Qꝛ ſi factū eſt qđ cōſueuit fieri prius: puta ſi eſt oblitus aliqñ illud. nō eni poſſumus obliuiſci: niſi ea quę prius ſciuerimus. ¶ Deinde cū dic.

¶ Et ſi potuit: ⁊ voluit egit. omnes eni potētes cuʒ volūt agūt. Impedimētū eni nullū adhuc ſi voluit: ⁊ nullū extrinſecoꝝ prohibuit.

¶ Ponit tertiam. Qꝛ ſi aliquis potuit: ⁊ voluit aliquid: egit illud. nam omnes potentes: cū volunt agunt: ſi nulluʒ ſit īpedimentū intrinſecum: ⁊ adhuc ſi ſic voluit: ꝙ nullū intrinſecoꝝ impedimentoꝝ prohibuit. opʒ enim ꝙ volens ⁊ potens deberet: ꝙ remoueatur omne impedimentuʒ tā intrinſecum q̄ȝ extrinſecū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi poſſibile: ⁊ ordiabat̄: poterat: ⁊ affectabat: vt enim in pluribus: que appetunt: ſi pñt faciunt quidem praui ꝓpter incontinentiā: epiches autē: qꝛ epichea deſiderant.

¶ Ponit quartā. Qꝛ ſi aliquid eſt poſſibile: ⁊ ordinabat̄ vt fieret: ꝙ illud eſt factū: vel etiā ſi aliquis poterat: ⁊ affectabat aliquid: ꝙ illud eſt factū. Nam vt in pluribus oēs homines: ſi poſſunt quę appetunt: faciunt illa: ſed aliter praui: aliter iuſti: qꝛ praui agunt quę volunt: ⁊ poſſunt ꝓpter incontinentiaʒ. epiches aūt ⁊ iuſti talia agūt: qꝛ deſiderāt epichea. ideſt iuſta. Differt aūt hęc cōſideratio a pmiſſa: qꝛ illa eſt neceſſaria: eo ꝙ ibi ponat̄ remotio impedimētoꝝ. hic autem eſt vt in pluribus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi debeat fieri ⁊ facere. veriſimile enim cū qui futurus erat: ⁊ feciſſe.

¶ Ponit quintā. Qꝛ ſi aliquid debeat fieri: vel aliquis debeat aliquid facere. veriſimile eſt: ꝙ illud ſit factū: ꝓbabile eſt enim eum: qui futurus erat aliquid facere: feciſſe illud. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi facta ſunt quecūqʒ nata fuerūt ante illđ aut gratia illi⁹: puta ſi corruſcauit: ⁊ tonuit: ⁊ ſi attentauit ⁊ fecit.

¶ Ponit ſextam conſiderationem. Qꝛ ſi facta ſunt oīa illa quę nata fuerant fieri ante illud: aut gratia illius factū eſt idem: cuius gratia talia facta ſunt. puta ſi corruſcauit ⁊ tonuit: ⁊ ſi attentauit ⁊ fecit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi quecunqʒ poſterius nata fuerant fieri: aut eius gratia ſic facta ſunt: ⁊ ſiquidem prius eſt: hoc factum eſt: puta ſi tonuit ⁊ corruſcauit ⁊ ſi egit ⁊ attentauit.

¶ Ponit ſeptimā conuerſaʒ hui⁹: ꝙ ſi facta ſunt quęcūqʒ nata fuerant fieri poſterius: aut gratia hui⁹ ſic facta ſunt: neceſſe eſt eſſe factum ipſuʒ prius: ⁊ ecōuerſo. ſi pˀus factū eſt aliquid: ⁊ hoc factū eſt: qđ habʒ eſſe gratia illius: quod eſt prius: puta ſi tonuit ⁊ corruſcauit. ⁊ ſi egit: attentauit: ⁊ econuerſo. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Sunt autē hoꝝ omniū hec quidē ex neceſſitate. hec aūt vt in pluribus eſt habentia.

¶ Dat differentiam inter dictas cōſiderationes: quę oīuʒ dictoꝝ quędā ex neceſſitate cōcludunt: quędā aūt ſunt ſe habētia: vt in pluribus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De eo aūt qđ eſt non factum eſſe: manifeſtū ex contrarijs horum: que dicta ſunt.

¶ Oſtēdit ex habitis nos poſſe cognoſcere quid nō factuʒ dicēs: ꝙ ex eo qđ eſt non factū eē: mãifeſtū eſt: ꝙ ex ɔ̄rijs eoꝝ q̄ dicta ſunt cognoſci hʒ. Si eni ſcimus oñdere aliqđ factū eſſe: per oppoſitum poſſumus ſcire oſtendere aliqđ non eſſe factum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et de futuro quidem ex eiſdē palam. Quod enim in poteſtate: ⁊ volūtate eſt: erit: ⁊ que in affectu: ⁊ ira: ⁊ ratiocinatione cū in poteſtate ſūt. Propter hoc ſi in exordio fiēdi: in ꝓximo vel in futuro erunt: vt enim in pluribus fiunt magis futura q̄ȝ non.

¶ Ponit conſiderationes ad cognoſcendū aliquid eſſe factum. Et tria facit ſm ꝙ tres cōſiderationes ponit. Scđa ibi. (Et ſi perfecta.) Tertia ibi. (Et ſi qđ gratia.) Dicit ergo ꝙ de futuro palā eſt ex eiſdē: ꝙ ille eedem conſiderationes: per quas cognoſcimus aliquid eſſe factū: valēt ad cognoſcendū aliquid eſſe futurum. Naʒ ſicut arguebamus qđ eſt in poteſtate ⁊ voluntate eē factuʒ: ita poſſumus arguere: ꝙ illud erit: ſiue ꝙ fiet: ⁊ quę ſunt in affectu: ⁊ ira ⁊ ratiocinatione: cum talia ſunt in poteſtate fient. Et inde eſt ꝙ quicquid eſt in exordio fiendi: ⁊ ordinatur: vt fiat in proximo: ⁊ futuro erit: quia vt in pluribus futura. ideſt ea quę ordinant̄: vt fiant magis fiunt q̄ȝ non: pōt eni eē ꝙ futurus quis incedere nō incedat: ſed vt in pluribus futurus incedere incedit. ¶ Notandū autem: ꝙ refert aliqđ in voluntate eſſe: ⁊ eſſe in affectu ⁊ ira: quia voluntas nominat appetitum intellectiuū: affectus auteʒ ⁊ ira: vt hic ſumunt̄: nomināt ſenſitiuū appetitū: ſiue aliquid ſit futurū: ſm appetitū ſenſitiuū: vel ſm itellectiuū: ſemper ꝓbabiliter poſſumus arguere: ꝙ fiet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi perfecta ſūt quecūqʒ prius nata fuerāt fieri: puta: ſi nubes dēſant̄: veriſimile pluere.

¶ Ponit ſcđam. Qꝛ ſi perfecta ſunt quęcūqʒ nata ſunt fieri prius: ꝓbabile eſt ꝙ fiēt poſterius. puta ſi nubes denſantur: qꝛ denſatio nubiū eſt pręambulū ⁊ diſpoſitiuū ad pluuiam fieri: veriſimile eſt pluere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi qđ grã huius factū eſt: ⁊ hoc veriſimile fore. puta: ſi fundamentū ⁊ domus.

¶ Ponit tertiam conſiderationem. Qꝛ ſi factum eſt: qđ ſit gratia huius: veriſimile eſt fore fiendū id: cuius gratia factum eſt. puta ſi factuʒ eſt fundamentū: veriſimile quod fiet domus. Differunt aūt he tres cōſiderationes. qꝛ pma reſpicit cauſam efficientē. Scđa vero reſpicit cauſam diſponētem. Tertia aūt reſpicit cām finalē. ¶ Deīde cū. d.

¶ De magnitudine ⁊ puitate negociorū: ⁊ maiori ⁊ minori: ⁊ totalr̄ de magnis ⁊ paruis ex predictis a nobis eſt manifeſtum. Dictum eſt eniʒ in deliberatiuis de magnitudine bonorum: ⁊ de maiori ſimpliciter ⁊ minori.

¶ Determinat de augumento: ⁊ de diminutione: quę ſunt cōmunia omni negocio: appropriant̄ tamē exclamatiuis. Circa hęc aūt duo facit: quia pˀ oñdit de talib⁹ fuiſſe dictū in pmo libro in caplo de deliberatiuis: propter qđ hic de eis nihil reſtat dicer̄. Scđo dat cāʒ: ⁊ aſſignat q̄re ſufficiūt dicta in pmo libro de maiori ⁊ minori: ⁊ non opʒ hic vlterius dicere. Scđa ibi. (Quare qm̄ ſcđʒ.) Dicit ergo: ꝙ de magnitudine ⁊ paruitate negotioꝝ: ⁊ de maiori ⁊ minori ⁊ totaliter de magno ⁊ paruo ex pędictis a nobis. i. ex his que dicta ſunt in primo libro manifeſta ſunt. Dictum eſt enim de deliberatiuis: de magnitudine bonoꝝ: ⁊ ſimplr̄ de maiori ⁊ minori. ¶ Notandū autē ꝙ magnitudo tripliciter poteſt ſumi. Prio reſpectu ſui generis: ⁊ ſic dicitur

magnus homo:⁊ in genere hominū eſt talis. Sc̄do dicit̄ magnum reſpectu alicuius rei ſpecialis.⁊ ſic prius homo in genere hominū poteſt eſſe magnus reſpectu alicuius alterius hominis. Tertio modo ſumitur magnitudo cõmuniter ad iſta. ideo dicendū q̄d eſt in pmo libro habitū de magnitudine ⁊ paruitate:quia ibi dictū eſt de magnitudine in genere:⁊ etiam habitum eſt de maiori ⁊ minori quia ibi dictū eſt de magno ⁊ paruo reſpectu alicuius rei ſpecialis. Et eſt dictū de magnis ⁊ paruis totalr̄:quia ibi dictū fuit de magnitudine ⁊ paruitate:vbi ſumuntur cõmuniter ad illa. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Quare ſm̄ vnamquãq̄ orationem propoſitus finis bonus eſt. puta conferens: honeſtū ⁊ iuſtum:qualiter illo ſumendum argumētationes omnibus. Propter hoc autē inquirere de magnitudine ſimplr̄ ⁊ eminentia eſt vane loqui:principaliora enim ad oportunitatē vniuerſalibus ſingularia rerū. De poſſibili quidem igitur ⁊ impoſſibili:⁊ vtrum factum eſt: aut non factum eſt:⁊ vtrum erit:aut non erit: adhuc autem de magnitudine ⁊ paruitate negociorum dicta ſint hec.

❡ Aſſignat rationem quare ſuperfluum eſt dicere de magno ⁊ paruo:vltra id:quod eſt in pmo libro dicens:q̄ ſm̄ vnãquãq̄ rõnem rhetoricam propoſitus eſt finis bonus. puta conferens quantū ad deliberatiuū:⁊ honeſtum quãtum ad exclamatiuū:⁊ iuſtum quantū ad iudiciale. Manifeſtum ergo eſſe poteſt qualr̄ ſumendū eſt argumentationes omnibus de numero finiū. Cū ergo dictum fuit de augumentatione ⁊ diminutione reſpectu cuiuſlibꝫ boni: inquirere de magnitudine:⁊ de eminentia ſimplr̄ eſt loq vane:quia ad oportunitatē ſingularia ſunt principaliora vniuerſalibus. Videt̄ eni velle ph̄s:q̄ ſuperuacuū eſt ad oportunitatem ⁊ vtilitatē rhetoricã determinare de aliq cõmuniter:ſi ſit illud notū ſm̄ ꝓpria. ❡ Dubitaret tamē forte aliquis credens non eſſe verū quod dicitur:quia cū hoc determinauit ph̄s de perſuaſionibus communibus. ❡ Ideo notandū:q̄ oīa cõſiderari poſſunt duplr̄:vel ſimplr̄:vel vt ſunt applicabilia ad facta ſingularia:nõ ſpectat aūt ad rhetorē determinare de cõmunibus ſimplr̄ quocūq̄ modo. ſed determinat de eis vt ſunt applicabilia ad facta ſingularia:q̄d quõ ſit in pmo libro oſtenſū fuit. Cū ergo determinatum fuit ſupra de magno ⁊ paruo:ſm̄ q̄d eſt applicabile ad fines rhetoricos:ꝯſiderare ō eo ſimplr̄ vt non eſt applicabile ſuperuacuū eſt. ideo non ſpectat ad rhetorem alia dicere de magno ⁊ paruo q̄ ſunt in tractatu de deliberatiuis. ❡ Vltimo epilogat:q̄ de poſſibili ⁊ impoſſibili:⁊ etiã vtrum aliquid ſit factū:vel non factū ⁊ vtrū erit vel non erit quantū ad futurū:⁊ adhuc de magnitudine ⁊ paruitate negocioꝝ dicta ſint hec: q̄ diximus.

Reliquum autē eſt de perſuaſionibus omnibus dicere:quoniã quidem dictum eſt de proprijs. Cõmunes autē perſuaſiones ſūt due exemplum:⁊ enthimema. Snia enim pars enthimematis eſt.

❡ In parte iſta ph̄s determinat de perſuaſionibus cõmunibus. Et duo facit:quia primo continuat ſe ad dicenda:⁊ enumerat que ſunt perſuaſiones cõmunes. Secundo exequit̄ de intēto. Sc̄da ibi. (Primo q̄dē igitur.) Dicit ergo: q̄ quia dictū eſt de perſuaſionibus proprijs ſm̄ q̄ [...] ad quolibꝫ negociū rhetoricū:vt ſufficienter de [...] ꝑſuadendi. Reliquū eſt dicere de perſuaſionibus [...] de perſuaſionibus cõmunibus. Enumerat autem [...] ſuaſiones dicēs:q̄ ꝑſuaſiões cõmunes ſunt due [...] ⁊ enthimema. Snia aūt licꝫ ad perſuaſionē pertine[t] quia eſt pars enthimematis:vt infra patebit:in enth[i]mate claudit̄:ſicut pars reſeruat̄ in toto:ꝓpter q̄d [...] tia nõ facit tertiū genus perſuaſionis aliud ab exe[mplo] ⁊ enthimemate. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Primo quidē igitur de exemplo dicamus. Simile enim inductioni exemplum: induc[tio] autem exemplum eſt.

❡ Exequitur de intento. Et duo facit. quia exequitur de [exem]plo. Sc̄do de enthimematibus. Sc̄da ibi. (De ſenten[tia]rū aūt propoſitione.) Circa primū tria facit:q2 primo [de]ſcribit quid eſt exemplū. Sc̄do diuidit ipſū. Tertio [ma]nifeſtat membra dicēs. Sc̄da ibi. (Exemploꝝ aūt [ſpe]tia ibi. (Eſt autē exemplū.) Dicit ergo:q̄ pmo vult [dice]re de exemplo:⁊ deſcribit quid eſt exemplū dicens [q̄] ſimile inductioni q̄d quomodo ſit intelligendū in p[rimo] libro oſtenſum eſt. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Exemplorum autem ſpecies due ſunt. [Vna] quidē eniꝫ ſpecies exempli eſt dicere res p[er]geſtas. Alia autē q̄ ipſi faciam⁹. Horū aut[em] vnum quidem parabola. vnū aūt fabule: [ſic]ut eſopice ⁊ lipice.

❡ Diuidit exemplum dicens:q̄ due ſunt ſpēs exempli nam vna ſpecies eſt dicere geſtas res. i. factas ſm̄ q̄ [...] ctis p̄us arguim⁹ q̄ſi per exempla. Alia ſpēs: quã p[er] metipſos facimus:⁊ componimus:⁊ hec diuidit̄:q2 [vnum] iſtorū dicit̄ parabola. i. ſimilitudo. Naꝫ parabolice [...] eſt loqui ſimilitudinarie:⁊ probare aliquid per ſimi[le] ꝓbare illud per exempla. Vnū aūt. i. aliū eſt ſermo [...] le eſopice:q2 Eſopus cõpoſuit fabulas:⁊ lipice: q[d] aliud genus fabularū. Nos eni ipſi componere poſſ[u]tam fabulas q̄ parabolas. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Eſt autem exemplum quidem tale:q̄ q[uem]admodum: ſiquis dicat:q̄ oportet circa [...] preparari:⁊ non ſinere egyptum diripi.

❡ Exequitur de membris diuiſionis. Et duo facit:q2 [primo] exequitur de eis abſolute. Sc̄do de illis reſpectiue. [Sc̄da] ibi. (Sunt autem fabule.) Circa primū tria facit [...] exemplū triplr̄ additur. nam pmo exequitur de exe[mplo] prout eſt res geſta. Sc̄do exequitur de parabola. T[ertio] exequitur de fabula. Sc̄da ibi. (Parabola autem [ſocra]tica.) Tertia ibi. (Fabula autem qualis.) Circa pri[mum] duo facit:quia primo premittit q̄ debet oſtendi p[er exem]plum. Sc̄do adducit extra ad oſtendēdū illud. Sc̄[da ibi] (Etenim prius Darius.) Dicit ergo:q̄ exemplū eſt quēadmodum ſi quis dicat:q̄ opꝫ contra preparari [⁊ non] ſinere egyptum dirripi. i. deſt non ſinere deſtruere e[gyptum] aut aliquã aliam propriam ciuitatem. Iſta enim co[nclu]ſio:que debꝫ probari per exemplū. vꝫ. q̄ ſi non reſiſti[tur] regi:ciuitas deſtruet̄. ❡ Notandū autem:q̄ lꝫ exe[mplum] ſit triplex. vꝫ. res geſta:⁊ pabola:⁊ fabula:tamē p[er anto]nomaſiã res geſta dicitur exemplū:quia fabula ⁊ p[arabo]la non habent rationē exempli:niſi inquantū inſi[...] ⁊ repreſentant res geſtas:vel inquãtū a rebus geſtis [...] ſerunt originem. ideo cum ſine additamēto ph̄s lo[quitur] de exēplis:intelligendū eſt de rebus geſtis. ❡ De[inde cum dicit]

❡ Etenīꝫ prius Darius peruagatus eſt an[te] egyptum

egypti caperet. Cūqʒ aūt cepiſſet ꝑuagat⁹ eſt.

¶ Oſtendit per exemplūʒ qđ promiſerat probandum. Et duo facit: ſm ꝙ duo exempla adducit. Secunda ibi. (Et iterū.) Dicit ergo: ꝙ Darius primus. ideſt Darius. qui pręceſſit iſtum regem venturū: non prius anteqꝫ caperet ęgyptū: eſt peruagatus deſtruēdo ⁊ dirripiendo per ęgyptum ſed cum recepiſſet peruagatus eſt: bonum eſt ergo reſiſtere venturo regi: ne ęgyptum capiat: ⁊ peruagetur deſtruēdo ipſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iterūʒ Xerſes non prius diripuit anteqꝫ caperet. Cum autem cepiſſet peruagatus eſt. Quare ⁊ ſi ceperit peruagabitur: propter qđ non permittendum.

¶ Ponit ſecundū exemplū: ꝙ Xerſes nō prius anteqꝫ caperet ciuitatē eſt peruagatus deſtruendo ipſam: ſed cū cępiſſet peruagatus eſt: quare: ſi iſte cępit peruagare: propter quod non eſt permittendū cadere ciuitatē noſtrā. ¶ Notandū autem: ꝙ ſicut adducta ſunt exempla ad oſtendendum: ꝙ debemus reſiſtere: ne ciuitas capiatur: ita adduci poſſunt ad quālibʒ aliā cōmunē cōſtitutionē. quę diligēs orator ad cōeʒ itentū ꝓbādū diligēter ingrat. ¶ Dei. ⁊c̄.

¶ Parabola eſt auteʒ ſocratica: puta ſiquis dicat: ꝙ non oportet ſorte electos principari.

¶ Docet de parabola ſiue ſimilitudine. nam ꝓbare aliqđ per ſimile eſt probare aliquid: quaſi per exēpluʒ. Duo aūt facit: quia primo pręmittit: quod debʒ probari per ſimile. Scđo adducit ſimilitudines ad probandum illud. Scđa ibi. (Simile enī ſiquis.) Dicit ergo: ꝙ parabola aūt ē ſocratica. ideſt parabolam ⁊ ſimilitudinē poſſumus cognoſcere: ſi aduertimus dicta Socratis. Dicebat eniʒ Socrates: ꝙ non opʒ principari electos ſorte. ideſt fortuitu: ſʒ electos arte. hoc autem probabat per parabolam ⁊ ſimilitudinem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simile eniʒ ſiquis athletas ſorte inſtituat: q non poſſunt decertare. ſed quecūqʒ eueniant.

¶ Adducit parabolaʒ. Et duo facit: ſm ꝙ duas parabolas adducit. Scđa ibi. (Aut nautarū quoniam.) Eſt ergo prima parabola: ꝙ permittere principare electos ſorte: ſʒ nō arte. ſimile eſt ac ſiquis inſtituat athletas. i. milites: qui non poſſunt decertare ⁊ debelare: ſed inſtituat eos ſorte: ⁊ quęcūqʒ eueniant. ideſt fortuitu: ⁊ qualitercunqʒ contingat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut nuatarū aliquē: quē opʒ gubernare ſorte fiat tanqꝫ oporteat ſorte tractū: ſed nō ſcientē.

¶ Ponit ſecundā parabolam: ꝙ ſimile eſt permittere principari electos ſorte: ac ſi ſorte fiat. ideſt ſorte aliqs eligat aliquem nautaruʒ: quem oporteat gubernare naueʒ tāqꝫ ſi oporteat: ⁊ deceat illum eſſe gubernatorem nauis: queʒ contingit ſorte eſſe factum: ⁊ non oporteat ſcientē gubernare gubernatorem eſſe. ¶ Notandū autem: ꝙ ſicut adducta eſt parabola ad oſtendendum ꝙ principantes non debent eligi ſorte: ſic adduci poteſt ad quodlibʒ aliud negocium probandum. Has autem parabolas diligens perorator inquirat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fabula aūt q̄lis: que Steſichori ad Phallaridē ⁊ Eſopi de rectore populi.

¶ Determinat de fabula. Et duo facit: qꝛ primo dat intentionem ſuam in vniuerſali. Scđo ſpecialiter exequit̄ qđ promiſerat. Scđa ibi. (Steſicorus quideʒ.) Dicit ergo: ꝙ fabula ē talis: qualis fuit illa: q̄ fuit Steſicori ad Phallaridē. ideſt ad quendam imperatorem: qui ſic vocabatur Phallaris: ſiue Phallarius. Steſicorus enī ꝑſuaſit ꝑ quādam fabulam cuidā populo: ꝙ non debent ſe ſubdere dominio imperatoris: ⁊ talis etiam fuit fabula Eſopi de rectore: perſuaſit quidem Eſopus per quandā fabulam quibuſdam gentibus: ꝙ non deberent occidere dominum: ⁊ rectorem ſuum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Steſicorus quidē enim eligētibus Mereis ducem exercitus imperatoreʒ Phallaridē: ⁊ daturis cautellaʒ corpis cū nimiū diſſeruiſſet.

¶ Determinat de dictis fabulis. Et duo facit: quia primo narrat fabulam Steſichori. Scđo narrat fabulam Eſopi. Secunda ibi. (Eſopus autem in Samo.) Circa p̄muʒ tria facit: quia p̄mo pręmittit illud: ꝓpter qđ fabula adducitur. Scđo ipſa fabula deſcribitur. Tertio ad propoſituʒ adaptatur. Scđa ibi. (Dixit eis fabulā.) Tertia ibi. (Ita aūt ⁊ vos.) Dicit ergo ꝙ Steſicorus. ideſt ille concionator gentibus morantib⁹ in Mereis. ideſt in illis partibus eligētibus imperatorē Phallaridē: ſiue impatorē: q vocabat̄ Phallarius: ⁊ ducem exercitus: ⁊ daturis dicto imperatori cautelam corporis: cum dictus concionator multa dixiſſet: ⁊ oſtendiſſet multis cauſis: ꝙ dictus populus nō deberet ſe ſubdere dominio imperatoris: ⁊ non deberent eí dare cautelaʒ corporis: vt quandocūqꝫ imperator vellet poſſet corpora eorum punire: vt dictus populus magis inclinaretur ad hoc faciendum: propoſuit eis quandam fabulam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dixit eis fabulam qđo equus obtinebat pratum ſolus: adueniente aūt ceruo: ⁊ corrumpēte paſcua: volēs punire ceruū iterrogabat hominem: quemadmodum ſi poſſet cuʒ ipſo punire ceruum. Ille autem ait. Si acceperit frenum: ⁊ ipſe aſcenderit ſuper eum habens lanceam. Cum conſenſiſſet auteʒ: ⁊ aſcendiſſet ꝓ eo vt puniret: ipſe ſeruiuit iam homini.

¶ Narrat dictam fabulam dicens: ꝙ quidaʒ equus ſolus obtinebat pratum: ſuperuenit quidam ceruus corrūpens paſcua equi. Indignatus equus voluit punire dictum ceruum: ⁊ acceſſit ad quendaʒ hominem interrogans eum. ſi poſſet cum eo punire ceruum: ille reſpondit: ꝙ ſi equus acciperet fręnum: ⁊ ipſe homo aſcenderet ſuper eum habens lanceam in manu: ꝙ puniret ceruum. Cum autem equus conſenſiſſet: ⁊ homo aſcendiſſet ſuper euʒ: vt puniret ceruuʒ: equus ſeruiuit de cętero homini. Nam poſt victoriam cerui: homo non dimiſit equū liberum. ſed captū per fręnū duxit eū ipm ad ſtabulū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ita auteʒ ⁊ vos ait: videte ne volētes aduerſarios punire: idem patiamini cum equo. Frenum quidem enim habetis iaʒ eligentes ducē exercitus imperatorē. Si autem cautelā dederitis ⁊ ſupgredi ſineritis ſuietis iā Phallaridi.

¶ Adaptat fabulam ad propoſitum dicens: ita ⁊ vos videte. ideſt diligenter conſiderate: ne volētes aduerſarios punire patiamini: qđ paſſus eſt equus. ſcilicʒ ſitis ſeruientes poſt impatori: ſicut equus ſeruiuit homini. ideo ſubditur quaſi eligentes imperatorem eſſe ducem exercitus: eo ipſo iam habetis fręnum ⁊ capiſtruʒ in collo. Si ergo dede deritis cautelam corporis faciendo imperatorem cautū: habendo de corporibus noſtris rectam: ⁊ firmā poſſeſſionem: ⁊ ſineritis dictum imperatorem gradi ſuper vos: iā ſeruietis Phallaridi. ideſt eritis aliquid impatoris: q vocatur Phallarius: ſiue Phallaris.

Eſopus autez in Samo populuȝ alloquens cum iudicaretur rectoꝛ populi ad moꝛtem ait.

¶ In parte iſta adducitur fabula Eſopi. Et tria facit. naȝ primo ꝓponit id: ꝓ quo fabula adducitur. Scđo fabulã deſcribit. Tertio eaȝ adaptauit ad ꝓpoſitũ. Scđa ibi. (Uulpẽ.) Tertia ibi. (Ita ⁊ vos viri.) Dicit ergo: ꝙ Eſopus in Samo. ideſt in partibus illis: cũ duceretur rectoꝛ populi ad moꝛtẽ allocutus fuit populũ: ⁊ oſtẽdit: ꝙ nõ debebat dñȝ ⁊ rectoꝛem ſuũ occidere adducẽs ad ꝓpoſitũ oſtendendo quandã fabulam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Vulpem tranſeuntem fluuium ꝓpulſam fuiſſe in lacunam: cũ non poſſet exire multo tẽpoꝛe affligebaṫ: muſce canine multe herebãt ei Erricius aũt errãs vt vidit ipſaȝ miſtus eſt ei: iterrogauitqȝ eã ſi auferat ab ipſa muſcas caninas: auferre eũ autem non permiſit. Querẽti autẽ ꝓpter quid: dixit: quia iſte quidẽ iaȝ de me plene ſunt: ⁊ modicum trahunt ſanguinẽ. Si autem has abſtuleris: alie venientes famelice epotabunt inde reliquum ſanguinem.

¶ Narrat fabulam: ꝙ quędam vulpis tranſibat fluuium quę impulſa fuit inquandã lacunã. Et cũ non poſſet de illa lacuna exire. affligebaṫ ibi exiſtens mlťo tẽpoꝛe: ⁊ multe muſcę caninę. i. multę ſanguiſugę: ſiue multe arũdines vt hȝ alia littera adherebant ei: cõſuetudo eñ eſt ꝙ in lacunas ſunt multe ſanguiſugę. Cuȝ aũt ſic affligereṫ dicta vulpis: erricius errans caſu vadens per viam illam vidit dictam vulpem: ⁊ miſerens ei interrogauit eam: ſi vellet ꝙ auferret ab ea muſcas caninas adhęrẽtes ſibi: illa aũt nõ permiſit: quęſiuit erricius quare nollet. Reſpõdit vulpes iſte ſanguiſugę iam ſaturatę ſunt: ⁊ plenę de meo ſanguine: ⁊ modicũ ſanguinẽ trahũt. ſi aũt abſtuleris: veniẽt alię famelicę: ⁊ potabunt quicquid ſanguinis remãſit mihi incoꝛpoꝛe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ita ⁊ vos viri Samij. iſte qdeȝ nihil amplius nocebit: diues eñ ẽ. Si aũt occideritis: alij venięt paupes: q vos abſoꝛbebũt reliq̃ furãtes.

¶ Adaptat fabulã ad ꝓpoſitũ dicens. O vos viri qui habitatis Sami. Iſte dñs veſter: queȝ vultis occidere: nihil amplius nocebit vobis. diues eñ eſt: ⁊ eſt ſatur de rebus veſtris. ſi aũt occideritis ipſum: venient alij pauperes famelici: qui abſoꝛbebũt reliqua vr̃a bõa. ¶ Deide cũ diċ.

¶ Sunt autẽ fabule concionales: ⁊ habent bonum hoc: quia negocia quidẽ inuenire ſimilia facta difficile: fabulas aũt facilius. Facere eñ opȝ ſicut ⁊ parabolas: ſicut poterit ſimile videre: qđ qdem videre facere eſt ex philoſophia.

¶ Determinat de exemplis per reſpectũ ad alia. Et tria facit: quia ṗmo comparat fabulam ad parabolã. Scđo comparat fabulam ad exemplum de enthimema. Scđa ibi. (Faciliora quidẽ igiṫ.) Tertia ibi. (Opȝ ãt vti exẽplis.) Dicit ergo: ꝙ fabulę ſunt ꝯcionales: ſunt eñ vtiles: vt adducanṫ in conſilijs: habent eñ hoc bonuȝ: ꝙ negocia ⁊ geſta: ſiue facta iuenire ſimilia in ꝓpoſito eſt difficile: fabulas aũt inuenire ſimilr̃: ⁊ parabolas iuenire eſt facile. Eſt ergo hic cõparatio inter fabulã ⁊ parabolaȝ: ꝙ vtrãqȝ eſt inuenire facile. Diciṫ eñȝ aliquẽ inuenire parabolas ⁊ fabulas: ſicut poterit videre ſimile ad ꝓpoſitum. hoc ... põt facere ex phĩa ex arte poetica: vel ex arte: vbi tra... fabulę ⁊ parabola. Nã vt diciṫ in ṗmo metaphyſice ... toꝛ fabularũ quodãmodo phs eſt. ¶ Deinde cuȝ ...

¶ Faciliora quideȝ igitur acquirere ea: que ... fabulas: vtiliora quidẽ ad ꝯſiliari que ꝑ ... tia. Similia eñ vt in pluribus futura fact...

¶ Comparat fabulam ad exemplũ dicens: ꝙ acqu... ꝓbare ea: quę volumus ſunt faciliora talia ꝓba... fabulas: ſed vtilioꝛa ſunt ad conſiliari argumẽta ... ſiones: q̃ fiunt ꝑ negocia geſta. nã geſta dicũt aliqd ... vt in plĩbus futura ſunt ſimilia factis. ¶ Deinde c...

¶ Opoꝛtet autem vti exemplis non haben... quidem enthimemata tanq̃ȝ demonſtratio... bus: perſuaſio eñ per hec. Hñtẽ aũt ⁊ tã... ſtimonijs poſt orationẽ vti enthimemati...

¶ Comparat exemplũ ad enthimema. Et duo faci... primo pręmittit quod intendit. Scđo comparat q... xerat. Scđa ibi. (Poſita quidem igiṫ.) Dicit erg... non habentẽ enthimema opȝ vti exẽplis tanq̃ȝ dem... tionibus. Nam perſuaſio fit per hęc. ideſt per exem... pter quod ſi nõ habeamus enthimemata: exempla ... bebunt q̃ſi demõſtrationes ⁊ ꝓbationes. habent... enthimemata opȝ vti exemplis tanq̃ȝ teſtimonijs ... tem enthimematibus opoꝛtet adducere exẽpla poſt ... tionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Poſita quidem enim aſſimilantur i... ctionibus Rhetoricis aũt non cõueniens i... ctio preterq̃ȝ in paucis.

¶ Manifeſtat qđ dixerat. ⁊ duo facit ſm qđ duo p... rat. Nam primo oſtendit: ꝙ ſi habeamus enthime... non debemus pręmittere exempla. Scđo oſtendit ... hemus ea ꝓponere. Scđa ibi. (Dicta autẽ poſſunt.) ... ergo ꝙ exempla pręꝓpoſita ante enthimemata aſſi... inductiõibus. Eſt eñ enthimema quidã ſyllogiſm... plificare aũt in aliquibus: ⁊ poſtea foꝛmare ſyllȝ ... aliud q̃ȝ ꝓbare aliqđ ꝓpoſitũ in ſyllo poſitũ peri... nẽ. Rhetoꝛicis autẽ non eſt conueniẽs inductio ... paucis: eſt eñ exemplũ ſimplr̃: ſed exempla: qđ eſt ... in paucis. Eſt eñ exemplũ quędaȝ deffectiua indu... enthimema eſt quidã defectiuus ſyllꝰ. Deficit autẽ ... ductione: quia inductio fit in omnibus. exẽplum ... vno: vel in paucis. Si ergo rhetoꝛ non debȝ vti indu... ſed exemplo: cuȝ exempla pręꝓpoſita enthimemati... beant rationẽ inductionis: non debet pręponere ex... enthimematibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dicta autem poſt aſſimilãtur teſtimon... ſtis aũt vbiqȝ perſuaſiuus: ꝓpter qđ ⁊ p... nenti quidem neceſſe multa dicere: dicen... poſt: vnde ſufficiens teſtis eſt: credibilis ... vnus opoꝛtunus. Quot quidẽ igiṫ ſpẽs ex... rum: ⁊ qualiter ipſis: ⁊ qñ vtendũ dicen...

¶ Oſtendit ꝙ debet pręponere ipſa exempla enth... matibus dicens: ꝙ exempla dicta poſt enthimema... milantur teſtimonijs. Teſtiſq; vbiq;. ideſt vniuerſ... rhetoꝛica eſt perſuaſiuus. ⁊ inde eſt ꝙ ſi pręponimus ... pla enthimematibus: opȝ nos multa exempla dicere ... inductio fit in multis idiuiduis: vel etiã in omnibus ... oꝛdinata exempla habent rationẽ inductionis: ſed ſi ... mus exempla poſt: ſufficit dicere vnum ſoluȝ: q: ſi ... natum exemplum habet rationẽ teſtimonij: nihil ... ad foꝛm...

ad formare prius rationem:⁊ enthimema:⁊ poſtea adducere exemplum inducendo aliquã rem geſtam ꝗ̃ confirmare per teſtem:qđ per ratione͂ probauimus. Eſt enĩ res geſta ſic ordinata. Quidã e͂ teſtis affirmans noſtrum ꝓpoſitum. Teſtis aute͂ optimus etiã ſi ſit vnus:et aliquo mõ credibilis:⁊ quandã perſuaſione͂ aggenerat. ❡ Ultio epilogat quot ſũt ſpecies exemplorũ:⁊ qualr̃ ipſis exemplis eſt vtendum:⁊ quando dictum eſt.

DE ſententiaruꝫ autem ꝓpoſitione dico quid eſt ſente͂tia maxime fiet manifeſtum de quolibet: que:⁊ quando:⁊ quibus cõgruit vti ſententijs in orationibus.

❡ Poſtꝗ̃ determinauit phs de exe͂plis in parte iſta determinat de enthimematibus. Et duo fac: quia primo determinat de enthimematibus in ſe:⁊ quãtuꝫ ad ſuas partes:⁊ quantũ ad ſua ꝑ̃ncipia:in quo iſtruit opponente͂ ⁊ arguente͂. Scđo docet ſoluere argutiones factas:⁊ enthimemata ꝓpoſita:in quo docet ipꝫ rñdente͂ ⁊ opponente͂. Nã ſicut dialectica verſat̃ iter rñde͂te͂ ⁊ opponentem ſpectat ad dialecticũ vtrũqꝫ inſtruere:ſic rhetorica verſatur inter arguente͂ ⁊ reſpondente͂:⁊ ſpectat ad rhetorem vtrũqꝫ inſtruere:ꝓpter qđ non ſoluꝫ rhetor debet docere qualiter ſit vtendum enthimematibus:ſed etiam debꝫ doctrinã tradere qualiter ſunt ſolue͂da enthimemata propoſita. Scđa pars ibi.(De ſolutione aũt habituũ.) Circa primũ duo facit. Nam primo determinat de enthimematibus veris. Scđo de apparentibus. Nam ſicut eſt dare obligtates in ſyllogiſmis dialecticis:ſic eſt dare obliquitates in enthimematibus rhetoricis. Scđa pars ibi. (Qm̃ autem contingit.) Prima pars diuiditur in partes tres. Nam enthimema tripliciter põt conſiderari. Prio ſm̃ ſuas partes:⁊ ſic pręmiſſe ⁊ cõcluſiones:quę ſunt ꝑtes eius:pertinent ad enthimemata. Unde quia ſnię:vt in ꝓſeque͂do patebit:ſunt pręmiſſę:aut concluſiones enthimematũ:ſunt partes enthimematis:⁊ determinare de ſente͂tijs:eſt determinare de enthimemate quantũ ad ſuas partes. Scđo modo poteſt ꝯſiderari enthimema ſm̃ ſe. Tertio modo poteſt ꝯſiderari ſm̃ ſua ꝑ̃ncipia ſm̃ ꝙ loci ſunt ꝑ̃ncipia ⁊ ęlementa enthimematũ. Primo ergo determinat phs de ipſis ſententijs:ſiue de enthimemate ſm̃ ſuas partes. Scđo determinat de enthimematibus ſꝫ ſe. Tertio determinat de locis:ſiue đterminat de enthimemate quantũ ad ſua ꝑ̃ncipia. Scđa ibi.(De enthimematibꝰ.) Tertia ibi.(Elnta aũt enthimematũ.) Circa primũ duo facit:qꝛ primo pręmittit intentione͂ ſuam. Scđo exequit̃ de intento. Scđa ibi.(Eſt aũt intentio.) Dicit ergo ꝙ gđ eſt ſententia:manifeſtũ erit de ꝓpoſitione ſententiaꝝ:de q̃libꝫ re:quę:⁊ quãdo:⁊ quibus cõgruit vti ſente͂tijs in orationibus.ideſt cum orant ⁊ perſuadent. Nõ enim ſpectat ad quãlibꝫ oratione͂ vti ſente͂tijs:nec in oratiõe cuiuſlibet eſt ſententia pone͂da. ❡ Ad intelligentiã aũt dictorũ ⁊ dicendorum notandum:ꝙ ſnĩa in agibilibus ſe habꝫ quaſi diffinitio in ſpeculabilibus.nã ſicut diffinitio diffinit ipm̃ diffinitũ:ſic ſnĩa terminat ⁊ diffinit ipſum agibile.vnde ⁊ cõmuniter inoleuit:ꝙ quãdo aliqđ eſt ſententiatuꝫ:dicit̃ illud eſſe diffinitũ. Naꝫ ſnĩa quędã diffinitio eſt. inde eſt etiam:ꝙ facta alioꝝ diſpone͂tes ⁊ ſententiãtes quid fieri debeat:diffinitores appellãt̃. Qꝛ ergo ſente͂tia ſe tenet ex parte agibiliũ:ſic diffinitio ex parte ſpeculabiliũ:cũ in ſpeculabilibus vtamur ſyllo tanꝗ̃ proprio inſtr̃o. In agibilibus autem ⁊ perſuaſibilibus vtamur enthimemate:quia dialectica magis deſcendit in artes ſpeculatiuas:rhetorica vero in politicam:⁊ negociatio circa mores:ſicut cõparabitur ſententia ad enthimemata:ſic diffinitio ad ſyllogiſmũ.ſicut ergo in ꝑ̃mo poſterioꝝ diſtinguit̃ triplex diffinitio:qꝛ diffinitio eſt ꝑ̃ncipiũ ſylli demõſtratiui:vt diffinitio formalis:quędam vero eſt ecõuerſo:vt mãlis:quędã vero eſt tota demonſtratio differens poſitione vt diffinitio cõplectens vtrũqꝫ:ſic etiã poſſet diſtingui triplex ſnĩa quia quędã ſnĩa eſt ꝑ̃ncipiũ enthimematis:quedã vͦ eſt cõcluſio:quędã vero eſt totũ enthimema poſitõe differe͂s nã cum pręponit̃ aliqua ſente͂tia dubia:⁊ habet cauſam. illa eſt concluſio enthimematis. Si vero proponat̃ ſnĩa: quę ſit cauſa illius:illa erit principiuꝫ enthimematis. Si aute͂ ambe ille ſnię coniungunt̃:⁊ fiat vna ſnĩa vtrãqꝫ cõuertens:talis ſnĩa erit totũ enthimema poſitõe differens. naꝫ tota virtus enthimematis reſeruabit̃ in tali ſnĩa. Differt tñ talis ſnĩa ab enthimemate poſitõe ⁊ ordine:qꝛ nõ erit ordinata ad modũ enthimematis. ❡ Deinde cũ.d.

❡ Eſt autem ſente͂tia enunciatio non de ſingularibus:neqꝫ de oĩbus vlibꝰ.puta qualis quis Iſocrates:ſꝫ de vniuerſalibus:puta ꝙ rectuꝫ curuo cõtrariuꝫ: ſꝫ de quibuſcũqꝫ actiones ⁊ eligenda:aut fugie͂da ſunt ad operari.

❡ Exequitur de intento:⁊ duo facit:quia ꝑ̃mo diffinit gđ eſt ſnĩa. Scđo ex diffinitione data:manifeſtat qđ ꝓpoſuerat. Scđa ibi.(Quare qm̃ enthimemata.) Dicit ergo: ꝙ ſnĩa eſt enunciatio nõ de ſingularibus.puta qualis eſt:gs eſt Socrates:⁊ Callias:ſed de vlibus. Et huius enũciatio nõ eſt de oĩbus vlibꝰ.puta ꝙ rectũ ꝯ̃riũ curuo:quia talia magis pertinent ad ſpeculatione͂:ſed eſt de his:de quibus ſunt actiones:vt de his:quę ſunt eligenda:aut fugie͂da ad operari:quaſi dicat ſententia eſt vniuerſalis enunciatio de agibilibus. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Quare quoniã enthimemata ſunt:qui de talibus ſyllogiſmus fere concluſiones enthimematũ:⁊ ꝑ̃cipia allato ſyllo ſunt ſententię.

❡ Manifeſtat quę propoſuerat:⁊ tria facit:qꝛ prio oſte͂dit quales ſunt ſententię:⁊ quę qꝛ ſunt partes enthimematũ. Scđo manifeſtat quibus hoĩbus competit vti. Tertio declarat qñ eſt vtendũ ſententijs. Scđa ibi.(Cõgruit aute͂ ſente͂tias.) Tertia ibi.(Uniuerſalr̃ aũt maxime.) Circa primũ duo facit:qꝛ ꝑ̃mo oſtendit qũo ſe habent ſententię ad enthimemata. Scđo aſſignat quot ſunt ſpe͂s ſente͂tiarũ. Scđa ibi.(Si itaqꝫ eſt ſnĩa.) Circa primũ duo facit: quia primo pręmittit qđ intendit. Scđo manifeſtat quod dixerat per enthimema. Scđa ibi.(Puta opꝫ non qñ.) Dicit ergo:ꝙ qꝛ enthimemata ſunt ſylls de talibus.ideſt de agibilibus:⁊ de his:quę ſunt circa mores ſnię:quę ſunt enũciationes de huiuſ agibilibus fere ſunt ꝯcluſiones enthimematũ:vel ꝑ̃ncipia ſyllo allato. Dicit aũt fere ꝙ ſententię nõ ſemper ſunt ꝑ̃ncipia enthimematis tm̃:vel etiã cõcluſiones:ſed aliqñ ſunt totũ enthimema:vel huius fere.ideo appoſitum eſt:qꝛ ſi eſt in ſyllo:quedaꝫ ꝑ̃ncipia ſm̃ ſubam ingrediunt̃ ſyllm̃ demonſtratiuũ:quędã vero ſm̃ virtute͂ ſolũ:vt cõmunes animi cõceptiones:ſic etiã dicere poſſumus in ſente͂tijs:ꝙ quędã igrediunt̃ enthimema ſm̃ ſubam:quędã vero ſm̃ virtute͂ ſolũ. Ingredie͂tia aute͂ ſm̃ virtute͂ tantũ non ſunt partes enthimematis:nec enĩ ſunt pręmiſſe:neqꝫ ꝯcluſiones. Accipiendo ergo ꝑ̃ncipia enthimematis pro ipſis pręmiſſis tales ſententię nec ſũt ꝑ̃ncipia:neqꝫ cõcluſio enthimematis. Dicit e͂t allato ſyllo quia huiuſ ſententię quantũcunqꝫ contineant rationem enthimematis:aufertur tame͂ ibi ſylls:qꝛ non eſt ibi ordo ſyllogiſticus debitus. ❡ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Putas oƺ non qñ qui itegre ſapit vir aptus natus eſt pueros ſuperflue edoctos eſſe ſapiẽtes. Hec quideƺ igitur ſententia: appoſita enim cauſa: ⁊ eo qd ꝓpter qđ enthimemata eſt ipƺ totum. puta ſeorſum enim aliud habẽtes ociũ a ciuibus inuidiã inueniũt infinitã: ⁊ hoc ſicut eſt vir: qui in omnibus feliciteƈtur.

¶ Exemplificat de hmõi ſententijs. Et duo facit ꝭm ꝙ du pliciter exemplificat. Scđa ibi. (Et hoc non eſt virorũ.) Dicit ergo: ꝙ ſentẽtia eſt iſta. puta opƺ vir: qui qñ integre ſapit: non eſt aptus natus ciuilibus: ⁊ neſcit ſe intromittere de factis politicis: putas nec ꝓpter hoc pueros edoctos ſuperflue ſapientes eſſe: quaſi dicat non: debet littera legi ſuſpenſiue: non enim ꝭm ſcientes ſunt apti nati ciuilibus ꝓpter hoc pueri ſuperflue docenƚ. igiƚ iſta ſententia eſt ꝑ enthimematis: ſed appoſita cauſa ⁊ dicto eo: ꝓpter quod erit enthimema totũ differens ſitu ⁊ poſitione. Cauſa aũt prędicte ſententię eſt ꝙ hoies aliqd habentes ocium inueniunt a ciuibus. ideſt reſpectu ciuiũ inimica inuidiã. nam non inſudantes ſtudio: ⁊ vacantes circa alia contingit ciues inuidere eis: ⁊ ipſos inuidere alijs ciuibus: ſed ſi dant hoies operã ſapię: vitaƚ inuidia ⁊ inimicicia. Eſt ergo vna ſentẽtia: ꝙ non eſt ſuperfluum ſapere. ⁊ hęc eſt concluſio enthimematis. Alia ſentẽtia ꝙ per ſapiam vitatur inimica inuidia: ⁊ hoc eſt ꝑncipiũ. ſi autem totum cõiungiƚ erit totũ ⁊ enthimema poſitione differens. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Et hic non eſt virorũ qui ſit liber ſententia cum habito: aut enthimema quoddaƺ: aut pecuniarum ſeruus eſt: aut fortune.

¶ Ponit aliud exemplũ. vƺ. ꝙ iſta eſt vna ſententia: quia non eſt vir: qui oibus fęliciteƚ: ⁊ non eſt aliquis de nũero virorũ qui ſit liber. Tales autẽ ſententię ſunt cõcluſio enthimematis: ſed ſi ſunt habito: ſiue cum habita ſententia cauſa ⁊ ratio erit enthimema quoddã. ideſt totũ. Cauſa ãt quare nullus eſt liber: ⁊ nullus oino fęlicitaƚ eſt: quia vel eſt ſeruus pecuniarũ: ſi ſit diues: vel eſt ſuus fortunę: ſi ſit infortunatus ⁊ pauper. Si ergo hoc totũ coniungaƚ: ⁊ dicatur: ꝙ nullus eſt oino liber: nullus eſt oino fęlix: qꝛ quilibƺ: vel eſt ſeruus pecunię: vel fortunę: erit totuƺ enthimema poſitione differens.

Si itaqƺ eſt ſentẽtia qđ dictũ eſt: neceſſe quattuor ſpẽs eſſe ſententie.

¶ In parte iſta oſtendit phs: quot ſũt ſpecies ſentẽtię. Et duo facit: qꝛ pmo dicit qttuor eẽ ſpẽs ſnię. Secũdo mãifeſtat illas quattuor ſpẽs. Scđa ibi. (Aut eni cũ poſt locutionem.) Dicit ergo: ꝙ ſi ſnia eſt enunciatio vniuerſaliter de agendis ꝭm ꝙ prius dictum eſt: neceſſe eſt eſſe qttuor ſpecies ſentẽtię. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut enim cum poſtlocutionem erit: aut ſine poſtlocutione. Declaratione quidẽ indigẽtes ſunt. Quecũqƺ inopinatuƺ aliquid dicunt: aut dubium. Quecũqƺ autem nihil opinatuƺ ſine poſtlocutione.

¶ Oſtendit quę ſunt iſte quattuor ſpẽs. Ad cuius euidẽtiã notandũ: ꝙ ſententia prima facie diuiditur in duas ſpẽs. nam quędam indiget poſtlocutione. quędã vero qꝛ de ſe manifeſta eſt poſtlocutione non indiget: quelibet tamen iſtarũ ſpecierũ cõtinet ſub ſe duas ſpẽs: tam eni ſententia indigens poſtlocutione ꝙ̃ non indigens duplr̃ dicitur: pp quod in vniuerſo ſentẽtię ſimplr̃ dictę ſũt quattuor ſp

¶ Et notandũ: ꝙ põt ſententia duplr̃ diuidi. Primo cõparationẽ ad enthimema: cuius poteſt eſſe ps: ⁊ ſic diuiditur ſentẽtia triplr̃: qꝛ quędam eſt enthimematis principiũ: quędã vero concluſio. quędam aũt eſt totum enthimema poſitione differens. Et iſta diuiſio poteſt haberi ex habitis. Scđo modo diuiditur ſententia per cõparationẽ ad diuerſas ſpecies eius: ⁊ ſic diuidiƚ in quattuor ſpecies: ſed ꝙ duę ſententię indigent poſtlocutione. duę autem non. Et ꝭm hunc modũ determinaƚ de ſententia in hac parte: circa qđ duo facit: qꝛ pmo oſtendit aliquã ſententiam indigere poſtlocutione: aliam vero nõ. Scđo docet de vna tali ſentẽtia diuidẽs quãlibƺ in duas ſpẽs. Scđa ibi. (Harũ autẽ neceſſe.) Dicit ergo: ꝙ ſententia aut erit cum poſtlocutione: alia littera hƺ: aut erit cum pręmiſſione ſermonis: ⁊ in idem redit. Nam oĩs ſentẽtia: vel eſt dubia: vel certa: ſi eſt dubia: indiget declaratione: ⁊ huius declarationis poteſt ꝑponi ſententię: ⁊ tunc erit pręmiſſio ſermonis: vel poteſt poſtponi: ⁊ tunc erit poſtlocutio: ideo ſubdit: ꝙ ſententię indigentes declaratione ſunt illę: quę dicunt aliquid inopinatum vel aliqd dubiũ: ⁊ tales egent poſtlocutione aut pręmiſſione ſermonis: quęcũqƺ aũt nihil inopinatum dicunt: ſunt proferentes ſine poſtlocutione: ſiue ſine pręmiſſione ſermonis: vt habƺ alia lr̃a. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Harum autem due ſpẽs. has quidẽ: quia cognite ſunt nihil indigere poſtlocutione: puta viro aut ſanũ quidẽ eẽ optimũ eſt: vt nobis videtur. videtur quidẽ eni multis ita. Has simul dictas manifeſtas eſſe attendẽtibus: puta nullus amator: qui non ſemper amat.

¶ Diuidit taƺ ſententias non indigentes poſtlocutione ⁊ indigentes. Et duo facit: quia primo facit qđ dictum eſt. Scđo ſpecialr̃ determinat de ſentẽtijs dubijs. Scđa ibi. (De dubijs quidẽ eni.) Circa pmũ tria facit: quia primo oſtendit duas eſſe ſpecies ſententię non indigẽtes poſtlocutione. Scđo oſtendit etiam eſſe duas ſpecies indigentes poſtlocutione. Tertio cõcludit manifeſtum eſſe quot ſunt ſpẽs ſententię: quia quattuor. Scđa ibi. (Et aũt quę tamẽ.) Dicit ergo: ꝙ harũ. ſcƺ ſententiarum indigentiũ poſt locutione duę ſunt ſpecies. nam has quidem ſentẽtias dicimus nihil indigere poſtlocutione: qꝛ precognitę ſunt: vt quia omnibus videnƚ tales: puta optimum eſſe viro eſſe ſanũ: vt videƚ nobis. nã multis hominibus ita videƚ. vƺ. ꝙ ſanũ eſſe ſit quid optimũ. Has ideſt al's ſnias dicimus non indigere declaratione: contingit eas: vel dictas ſimul manifeſtas eſſe attendentibus. Et his qui volunt intendere circa illas. puta nullus amator: qui non ſemper amat. ideſt qui non ſemꝑ ꝑponit amare. Eſt eni de ratione veri amoris: ꝙ ſit firmitas in propoſito: vel ſicut alia littera habet: nullus deſiderans: qui non amat: qꝛ de ratione deſiderij eſt: ꝙ pręſupponat amorem. Differunt aũt hę duę ſententię: quia pma: vt ꝙ ſanitas ſit quid optimũ: non indiget declaratione ꝓpter noſtrum deſiderio: quod habemus ad ſanitatẽ: videƚ nobis verum qđ dicitur. Scđa vero: vt quia deſiderans amat: non indigeat declaratione: quia ſumiƚ ratio ex parte ipſius.

¶ Item notandũ: ꝙ ſententię non indigentes poſtlocutione ſunt quaſi per ſe notę: vt quia quoddam eſt notum omnibus: quoddam ſapientibus: ideo ſunt duo genera talium ſententiarũ. Prima eni ſententia de ſanitate pot referri ad per ſe notum oĩbus. Scđa vero de amatore per ſe notum ſapientibus. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Earuƺ autem: que cum poſtlocutione quidem

quidem entbimematis ſunt:puta opꝫ nõ quã/do integre ſapit. Hec autẽ entbimemate qdẽ entbimematis aũt pars. Que quidem ⁊ maxime approbantur.

¶ Oſtendit quot ſunt ſententię cum poſtlocutiõe. Et duo facit:quia primo oſtendit duas eſſe tales ſñias. Scđo ſpecialr determinat de altero membro. Scđa ibi. ¶ Sunt aũt hec.) Dicit ergo:ꝙ ſententiarũ cum poſtlocutiõe duę ſũt ſpẽs:quia quędam ſunt entbimematis:aut pars. quędam vero eſt totum entbimema poſitione differens:entbimematis aũt pars eſt ſententia:puta ꝙ non integre ſapit:qui ſapit quãdo.ideſt qui ſapit nuper. Unde alia littera habet ꝙ nunꝗ.ideſt cõuenit eẽ quis nuper ſapiens: ſapiẽtia.n. ⁊ prudentia acquirit̃ per longũ tempus:⁊ longã experientiam:non autem acquirit̃ nuper:nec ſtatiꝫ qñ vult homo ſed hec.ideſt alię ſententię non ſunt entbimematis pars: ſed ſunt entbimematicę:quia ſunt totũ entbimema:⁊ tales ſñię maxime approbantur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autem hec:⁊ in quibus exprimitur dicti cauſa:velut in hac. Immortalẽ iram ne ſerues mortalis exiſtens. Dicere quideꝫ eni non opꝫ ſeruare iraꝫ: ſentẽtia eſt. Quod aũt apponitur mortalem exiſtentẽ ꝑpter quid. Similr autem ⁊ mortalia oportet mortalitatem non immortalia ſapere.

¶ Oſtendit quę ſunt tales ſñię dicens:ꝙ hę ſunt ille ſñię in quibus exprimit̃ dicta cauſa:velut apparet in hoc ſmone. Immortalẽ irã ne ſues mortalis exiſtẽs. Dicere qdẽ ꝙ non oportet ſeruare irã imortalẽ:eſt ſñia:quia eſt entbimematis cõcluſio:ſed qđ apponitur mortalẽ exiſtenteꝫ dicit: ꝑpter qd:⁊ eſt ſñia entbimematis pncipiũ:totũ vero cõiunctũ eſt totum entbimema ſitu differens. Silr autem eſt hęc ſñia:mortalia opꝫ mortalẽ non imortalẽ mortalia ſapere. Qđ aũt dicit̃ oꝫ mortalẽ mortalia.ſcꝫ ſapere:eſt entbimematis cõcluſio:ꝙ vero ſubditur:ꝙ nõ opꝫ mortalia ſapere imortalẽ:⁊ ꝙ mortalis non debꝫ ſe erigere:⁊ attingere imortalia:eſt entbimematis pncipiũ. Eſt eni modus loquẽdi:ꝙ qñ aliqd participat ⁊ attingit aliquid:dicitur ſapere illud ſicut mediũ ſapit:nãm extremorũ:put in medio aliquo modo reſeruãt̃ extrema:ſicut imortalia ſapiunt imortalẽ:ſi ſe erigũt ad ea:quę imortalibus competunt. Uel etiaꝫ ex hoc mortales videñt̃ inuidere imortalibus:ſi conant̃ ad ſciendũ imortalia. Cauſa vo q̄re mortalẽ non decẽt imortalia:quia non debꝫ ſe erigere mortalis ad ea:cuꝫ non ſapiat nãm imortaliũ:nec participat imortalitate cũ ipſis. Differunt pdicte due ſententię. Nam qlibet põt dici cum poſtlocutione aliter ⁊ aliter. nam ſententia:quę ẽ entbimematis ps:eſt cũ poſtlocutiõe rõne depẽdentię:quia poſtlocutione indiget. Sñia vero:quę eſt totuꝫ entbimema eſt cũ poſtlocutione actu:quia actu ei additur cum ⁊ poſtlocutione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Manifeſtuꝫ igitur ex dictis quot ſpecies ſententie:⁊ circa quale vnaqueqꝫ congruit.

¶ Cõcludit manifeſtũ eſſe ex dictis quot ſunt ſpẽs ſñię:quia quattuor:⁊ manifeſtũ eſt etiam circa quale conuenit eſſe vnaquęqꝫ ſententia. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ De dubijs quidem enim: aut inopinatis nõ ſine priuatione:ſed aut premiſſa poſtlocutiõe ſententia vti:vt concluſione:velut ſiquis dicat ego quidem igitur:qm̃ neqꝫ inuidiã pati oporteat:neqꝫ ocioſum eſſe. Non dico opꝫ erudiri: aut hoc prius dicenteꝫ poſt dicere q̄ anterius.

¶ Determinat de dubijs ſentẽtijs ſpecialr:dubiũ aũt põt eſſe aliquid duplr. Primo ſi eſt inopinatũ:⁊ indigẽs determinatione ⁊ cauſa. Scđo ſi eſt imanifeſtũ:⁊ indiget expoſitione. Duo ergo facit. Naꝫ pmo determinat de ſentẽtijs dubijs:quia ſunt iopinatę qđ contingit cuꝫ ipſa:vt ẽ ignota. Scđo determinat de ſententijs dubijs:quia ſunt imanifeſtę qđ contingit cum res non eſt ignota:ſed verba per quę profertur dicta ſñia ſunt obſcura:⁊ indigent expoſitione. Et quia non põt in plibus modis conſurgere dubitatio: niſi ex parte rei:vel ex parte ſermonis due ſunt ſpẽs ſñiarũ dubiarũ. Scđa ibi. ¶ De dubijs autem:quę non ſunt.) Dicit ẽgo:ꝙ de dubijs ſentẽtijs ⁊ iopinatis:⁊ de ſententijs q̄ ſũt dubię:quia ſunt iopinatę.quia nõ eſt nota ipſa res:de talibus non eſt loquendũ ſine poſtlocutione:ſed aut pmiſſa poſtlocutione.ideſt declaratione. Accipit̃ enim hic poſtlocutio pro omni declaratione:debemus vti ſententia quaſi concluſione:velut ſiquis dicat:ego qdẽ igitur dico:qm̃ nõ opꝫ inuidiam pati:non opꝫ ocioſum eſſe:dico.i.addo:non opꝫ.i.non opꝫ erudiri:vel vt hꝫ alia littera:non opus eſſet doceri. Declaratio ergo q̄re non eſt.i.doceri ſuperfluũ eſt quia per ſapiam ⁊ doctrinã homo non eſt ocioſus:⁊ nõ ſuſtinet inuidiã:quia ſapiens non inuidet alijs:⁊ ſcit ſe ſic regere:ꝙ alij non habent cauſam inuidendi. igit̃ ordinãdo ſic ſermoneꝫ ſm ordinẽ pretactũ:prius pręmittitur declaratio:⁊ poſtea ſequitur ſentẽtia. Poſſet etiã fieri ecõuerſo quia pus diceretur ſñia:⁊ poſt dicerent̃:quę dicta ſunt anterius:vt declaratio. ¶ Dinede cum dicit.

¶ De his autem:que nõ inopinate:imanifeſte autẽ appoſita ꝑpter quid euidentiſſimũ. Congruũt autẽ in talibus ⁊ latonica dicta ⁊ enigmatica:puta ſi quis dicat qđ quideꝫ Stheſicorus in Locris dixit:ꝙ non opꝫ cõtumelioſos eſſe quatenus non cicade de ſubtus cantant.

¶ Determinat de alia ſpecie ſententiarũ dubiarũ dicens: de his.i.de alijs ſententijs dubijs:quę non ſunt dubię:quia ſunt inopinatę:vt quia ignoretur ipa res:ſed ſunt tales:quia ſunt manifeſtę:quia ſunt obſcura verba. In talibus autem appoſito:ꝑpter quid.i.addita cauſa:fiet elucentiſſimum quod dicitur.nam cauſa addita elucidat ſermonẽ obſcurũ. Addit autẽ:ꝙ in talibus ſermonibus cõgruit.i.concurrunt dicta latonica.i.enigmatica. Unde alia littera habꝫ hũc modũ ſermonũ paradigma ⁊ enigmatica. Naꝫ ſmones ficticij ⁊ parabolici ex ipſo modo loquendi ſunt dubij quantũcũqꝫ contineant rem certam.puta ſiquis dicat:ꝙ Stheſicorus quidem in Locris.i.in illis partibꝰ dixit: ꝙ non opꝫ cõtumelioſos eſſe quatenus cicadę non cantant de ſubtus.i.patientes iniuriaꝫ non murmurent de nobis. cicadas autem cantare de ſubtus eſt verbum enigmaticum qđ declarat ex eo qđ additur non:ꝙ nõ oportet cõtumelioſos eſſe. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Congruit autem ſententias loqui etate ſeniorem. De his aũt:de quibus expertus quis eſt. Et hoc quideꝫ non tantũ exiſtentẽ ſententias loqui indecens:ſicut ⁊ micbologiꝫare.

¶ Oſtendit quibus congruit ſententias loqui. Et duo fac: quia primo facit qđ dictum eſt. Scđo ex hoc oſtendit:quibus non congruit loqui ſententias. Scđa ibi. ¶ De quibus autem inexpertus.) Dicit ergo:ꝙ loqui ſententias ꝯgruit ſeniorẽ ętate:⁊ potiſſime debꝫ quis loqui ſentẽtias de eis: de quibus eſt expertus:quia non eſt tantũ indecẽs micbo

logiçare.ideſt loqui fabulas:vel fabulari:vt habꝫ alia lr̄a perſonas enim reuerendas:⁊ expertas non eſt indecēs loqui ſententias:ſed fabulas. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De quibus autem inexpertus:ſtultum ⁊ ineruditum. Signum autē ſufficiens. Rurales autē maxime ſententiarū formatiui:⁊ de facili enunciant:vniuerſali autem non exiſtente.

¶ Oſtendit de quibus non debemus loqui ſententias:⁊ quibus non competit talia loqui. Nam loqui ſn̄ias de his:de quibus eſt inexpertus:eſt quid ſtultū ⁊ ineruditū. Huius autem ſufficiens ſignū eſt:ꝙ rurales de ciuilibus inexperti ad pauca reſpicientes facile enunciant:tales enim ſunt ſententiarū formatiui:⁊ non exiſtente aliquo vniuerſali de facili ipſum vniuerſaliter enunciat.

Utiliter maxime dicere congruit in lamētatione infortunij:⁊ in aduerſitate:⁊ in his aut incohoātem:aut cum demonſtrauerit.

¶ In parte iſta oſtendit ph̄s quādo vtile eſt vti ſententijs. Et tria facit:quia primo facit qđ dictum eſt. Scđo ex hoc oſtendit quibus ſententijs debeat vti:q꞉ diuulgatis ⁊ cōmunibus. Tertio manifeſtat quō talibus ſentētijs poſſumus cōtradicere. Scđa ibi.(Uti aūt oportet ⁊ diuulgatis.) Tertia ibi.(Oportet autē ſentētias dicere.) Dicit ergo:ꝙ maxime vtiliter cōgruit dicere ſententias in lamentatione īfortunij:⁊ in aduerſitate.⁊ in his opꝫ aliquē dicere ſententias:aut incohoātem:aut ꝙ prius dicat ſn̄iam:⁊ poſtea ſubdat declarationem ⁊ cauſam:aut cū demōſtrauerit.i.cum declarationē ⁊ demonſtrationem pręmiſerit inferat ſententiam in concluſione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uti autem oportet ⁊ diuulgatis ⁊ communibus ſententijs:ſi ſint vtiles. Quia enim ſunt communes tanq̄ꝫ confitentibus omnibus recte habere videntur.

¶ Quia dixerat vtendū eſſe ſententijs ⁊ infortunijs:oſtendit quibus ſententijs eſt vtendū. Et duo facit:quia primo dicit eſſe vtendū ſententijs cōmunibus. Scđo oſtendit q̄ ſunt tales ſentētię. Scđa ibi.(Uelut aduocati ſuper periclitari.) Dicit ergo:ꝙ opꝫ vti ſententijs diuulgatis:⁊ cōib⁹ ſi huiꝰ ſententię ſunt vtiles:q꞉ ſentētię cōmunes vident̄ ſe habere tanq̄ꝫ confitentibus omnibus. ¶ Notandum autē:ꝙ potiſſime īfortunijs talibus ſentētijs debem⁹ vti. Naꝫ homines prętriſtitia grauati nō niſi dicta cōmunia mente percipiunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uelut aduocati ſuꝑ periclitari ⁊ eos qui nō imolauerunt mos agitur optimus decertari ꝓ pr̄ia. Et ſuꝑ hoc q̄ vocat miores exn̄tes amic⁹ debelator:⁊ ad perimendū inimicorū ꝓlem:⁊ ſe nihil iniuſtū facientem:nā puer q̄ patrē perimit:⁊ pueros derelinq̄t. Adhuc quedā ꝓuerbiorum etiam ſententie ſunt:velut prouerbiuꝫ Athenienſis ruſticus.

¶ Oſtendit quę tales ſunt ſentētię.nam huiuſ ſn̄ia eſt:q꞉ nos dicimus eos eſſe repręhenſibiles:⁊ vituperandos:qui ſunt aduocati ſuꝑ periclitari:⁊ non imolauerunt.i.nō obtulerunt.i.nō fuerūt offerentes:ſicut ſonat alia littera ad auxiliandū periclitātibus:⁊ potiſſime:ſi erant compatriotę eorū:q꞉ vnus optimus mos:⁊ vna optima conſuetudo agitur decertari.ſcꝫ pro patria:eſt enim cōmune dict ꝙ quia decertandū eſt pro patria:⁊ pro compatriot aduocantur aliqui ſuper periclitari aliquoꝝ:qui ſunt dem patrię:debent eis auxiliari. Sic etiaꝫ vltra hoc per hoc:quod dictum eſt:communis ſentētia eſt:ꝙ ille debellator amicus.ideſt debellator fidelis:qui vocat nores exiſtentes.ideſt paruulos pueros:⁊ eſt pronus rimendum prolem inimicoꝝ:⁊ in hoc reputat ſe nihil iuſtum facientem.nam puer eſt.ideſt ſtultus eſt:qui mit patreꝫ:⁊ derelinquit pueros.ideſt filios:quia fi ſtea occidunt eum. Adhuc etiam ſunt cōmunes ſen quędam:ſicut prouerbium illud:Athenienſis ruſtic ſuetudo enim eſt:ꝙ burgenſes libenter defraudant tes ⁊ clericos:Athēis vbi vigebat ſtudiū:ciues effec ruſtici:ꝙ forte duplici de cauſa contingebat. Primo conuerſabantur cum extraneis:ad quos non tanta cu tas oſtenditur. Secundo quia videtur laicis optim nullaꝫ curialitatem exercere erga clericos:quia ex h dicant ſe ęq̄les clericis:quia ab eis non decipiūtur forte inoleuit prouerbium Athenienſis.ergo ruſtic ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet autēꝫ ſententias dicere:⁊ diuulgata:puta:cognoſce teipſuꝫ:⁊ nihil valde.

¶ Oſtendit quomodo poſſumus contradicere ſenten diuulgatis. Et duo facit:quia primo facit quod dictu Secundo aſſignat cauſam quare auditores fidem a bent talibus ſententijs. Secunda ibi.(Adhuc autem tiones.) Circa primum duo facit:quia primum dici diuulgata eſſe quaſdam ſententias. Secūdo oſtēdit modo talibus contradicere poſſumus. Secunda ibi aūt mos appere.) Dicit ergo:ꝙ oportet nos docere contendere omnia diuulgata eſſe ſententias. Quidā tus habent pręter diuulgata:ſed eſt corrupta littera tet ex alia tranſlatione:vbi habetur:ꝙ oportet prou dicere oīa ꝓmulgata publicata. Exponit aūt huiꝰ di ta:quę ſunt ſententię:cum ait:dico autem diuulgata cognoſce teipſum:hęc enim eſt vna ſententia:⁊ nihil de:hęc eſt alia.de nullo enim debemus facere valde tra modum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cum autem mos apparere debeat m or:aut ꝙ paſſiue dictum eſt. Eſt autē paſ quidem.puta ſiquidē iratus dicat falſuꝫ ꝙ oportet cognoſcere ſeipſuꝫ. Iſte enim gnoſceret ſeipſum nunq̄ꝫ militare vellet: autem melior.

¶ Oſtendit quomodo poſſumus ſententijs contrad Et duo facit:quia primo docet nos contradicere ei dicitur:cognoſce teipſum. Secundo ei quod ſubdi hil valde. Secunda ibi.(Quia non oportet.) Dicit ꝙ ſi debet apparere mos melior contradicendo ſen diuulgatis debemus hoc facere.⁊ debemus hoc oſt re:quod noſtrum dictum eſt dictum paſſiue.ideſt e ſione:quia quę ſic proferuntur:vidētur magis mani quia paſſionati detenti paſſionibus non niſi aperta c ſcunt:ideo ſubdit:quod paſſiue dictuꝫ eſt:ſiquis ira paſſione dicat falſum eſſe:ꝙ oportet hominem ſeip gnoſcere:quia ſi ipſe iſto demonſtrato aliquo modo ſum cognoſceret:nunq̄ꝫ vellet militare.falſa eſt erg ſententia:qua dicitur cognoſcere ſeipſum:q꞉ melior eſt militare q̄ꝫ non:ꝓpter quod dicte ſententię poſ contradicere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quia non oportet:vt aiunt:amare tanq̄

turur

turum: ſed magis odire tanq̄ amaturū. Opor tet autem cum ipſo dicere voluntatem manifeſtare. Si aūt nō cauſaʒ poſt dicere: puta aūt ſic dicentem: quia opʒ amare non ſicut aiūt: ſʒ vt ſemꝑ amaturū. Inſidiatoris.n.alterum.

¶ Docet nos contradicere alteri ſententię.ſ. ei quod dicit̄ nihil valde. Et duo facit ſʒ ꝙ dupliciter hoc docet. Scđa ibi. (Aut ita nō placet.) ¶ Dicit ergo: ꝙ non opʒ vt aiūt amare tanq̄ oditurum: ſed magis odire tanq̄ amaturū. Falſa eſt ergo illa ſententia: qua dicitur: nihil valde: q̄a ſi non oportet valde odire: oportet tamē valde amare. Addit autem: ꝙ opʒ hoc quod dictum eſt dicere ⁊ manifeſtare voluntatem noſtram: q2 non debemus negare hoc qđ dicitur: niſi valde: niſi hoc prius ꝑmittamus: declarationē ⁊ cauſam debemus dicere: poſt talem cauſam ⁊ delectationem: puta ſi contingat aliquem eſſe dicentem: ꝙ oportet amare: non ſic dicunt.i. non ꝙ nihil valde amemus. ſʒ oportet hominem amare valde: ⁊ ſicut ſemper amatur: ⁊ hoc dicto poſt fundare rationem ⁊ cauſam: q2 alteruʒ eſt inſidiatoris. Inſidiatores.n. ⁊ proditores amant vt odituri: ſemper.n. vel eſt ꝑmittēda cauſa: vel delectatio: anteq̄ ſententialiter proferamus aliquid: vel eſt poſtponenda: ſi illud ſniatum ſit dubium. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Aut ita non placet enim mihi qđ dicit̄. oportet enim verum amicum tanq̄ amaturuʒ ſemper amare: ⁊ neq̄ quod nihil valde: opʒ enim malos valde odire.

¶ Dat alium moduʒ contradicendi. Diceret forte aliquis mihi non dicit̄: vʒ: ꝙ negamus dictam ſententiam: nihil valde: rōne amoris: q2 eſt valde amandum: ⁊ nō ratione odij: quod ſit valde odiendum: ſed vtrunq; eſt faciendu ʒ valde. Et vtroq; mō eſt falſa illa ſnīa: q2 verum amicuʒ opʒ amare tanq̄ amaturum: ⁊ non credere ei quod dicit̄ nihil valde: ⁊ ſic amicus oportet valde amare: ſic malos ⁊ inimicos oportet valde odire. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Habent autem orationes auxilium magnū: vnde quidem propter ruditatem auditorum: gaudent enim ſiquis vniuerſaliter dicens incidat in ſentētias: quas illi particulariter habēt. Quod autem dico palam: erit ita: ſimul auteʒ ⁊ qualiter oportet ipſas venari.

¶ Dat cauſam quare auditores talem ſententiam approbant. Et duo facit: q2 primo pręmittit quod intendit. Secundo quod dixerat manifeſtat. Scđa ibi. (Snīa q̄dem enim.) ¶ Dicit ergo ꝙ proferentes huiuſmodi oratiōes ꝓpter ruditatem auditoꝝ habent vnum magnū auxiliū ad hoc ꝙ ſint credibiles. Nam auditores rudes gaudent: ſi aliquis dicens aliquid vl̄r incidat in illas ſnīas: quas ipſi particulariter hn̄t. experti.n. ſic eſt: vt dicitur in aliquo ꝑticulari exiſtimant ita eſſe vl̄r. erit aūt quod dicitur palaʒ ⁊ manifeſtuʒ ex dicendis: ex quibus ſimul cauſa. Hoc etiam manifeſtum erit: qualiter oportet venari ipſas ſententias. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sententia quidem enim: vt dictum eſt: enūciatio vniuerſalis eſt. Gaudent autem vniuerſaliter dicto: qđ particulariter preexiſtimantes fuerunt: velut ſiquis vſus fuerit vicinis: aut filijs prauis: acceptabit vtiq; dicenteʒ: nihil vicinia difficilius: aut quia nihil ſtultius q̄ filios procreare.

¶ Manifeſtat quod dixerat. Et tria facit. Nam primo oñdit quō auditores gaudent: ſi vniuerſaliter proferatur: qđ particulariter tenent. Secundo ex hoc docet nos venari huiuſmodi ſententias. Tertio oſtendit vtilitatem taliuʒ ſententiarum. Secunda ibi. (Quare cōiecturare.) Tertia ibi. (Hūc aūt opʒ.) Dicit ergo: ꝙ ſententia (ſicut dcm̄ eſt) eſt vl̄is enūciatio. Auditores aūt gaudent de aliquo vl̄r: ſicut fuerunt ꝑexiſtimātes ⁊ experti id particulariter vtputa: ſiq̄s vſus fuerit prauis filijs: ⁊ malis vicinis: acceptabit dicentē: nihil difficilius vicinia quantum ad eum: q̄ vſus fuit malis vicinis: nihil ſtulti⁹ q̄ filios ꝓcreare q̄tū ad eos: q̄ ſunt vſi prauis filijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare cōiecturare oportet qualiter exiſtunt auditores preexiſtimātes: deīde ita de his vniuerſaliter dicere.

¶ Docet nos venari huiuſmodi ſententias dicens: ꝙ oportet nos coniecturare.i. coniecturari: vt habet alia littera: q̄liter auditores exiſtunt pręexiſtimātes: ⁊ quibus particularibus negocijs ſunt exꝑti ⁊ dicti: ſicut videmus eos affectos ad aliqua particularia facta. ita debemus de illis vniuerſaliter dicere. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Hunc autem oportet vnum habere vſum ei qđ in ſententias loqui: ⁊ alterū meliorē. morales enim facit orationes: morem autem habent oratiōes in quibuſcūq; eſt manifeſta electio. Sententie autem omnes hoc faciunt: q̄a enunciat ille: qui ſententiaʒ dicit vniuerſaliter de eligibilibus: qualiter ſi bone ſunt ſententie ⁊ bonorum morum apparere faciunt dicētē. De ſententia quidē igitur quid eſt: ⁊ quot ſpecies ipſius: ⁊ quomodo vtenduʒ ipſa: ⁊ quas vtilitates habet dicta ſunt hec.

¶ Dat vtilitates talium ſententiarum dicens: ꝙ ei: quod ē loqui tales ſnīas: oportet habere.i. habet vnum vſum.i. habet vnam vtilitatem.ſ. ꝙ ſic loquens redditur credibilis auditoribus: habet talis locutio ſententiarum: habet alterum meliorem vſum: ſiue alteram meliorem ⁊ maiorem vtilitatem. nam tales orationes faciunt hoīes morales.i. faciūt eos apꝑere boni moris. Melius aūt eſt apparere boni moris q̄ apparere credibilis: ideo iſta vtilitas ē melior prima. Et quia omnes huiuſmodi orationes q̄buſcunq; eſt manifeſta electio: habent ⁊ continent morē bonum: propter quod cōferens eas videtur boni moris. Jđ ſubditur: ꝙ omnes tales ſententię hoc faciunt: ꝙ ille qui talem ſententiam enunciat: dicit vniuerſaliter de eligibilibus.i. narrat vniuerſaliter quid ſit agendum. ſi ergo tales ſententię ſunt bonę: faciunt ꝙ dicens appareat bonorum morum. ¶ Ultimo epilogat: q; de ſententia quid ē. ⁊ quot ſunt ſpecies ſententię: ⁊ quomodo vtendum eſt ipſa: ⁊ quas vtilitates habet dicta ſunt hęc quę dicta ſunt.

DE enthimematibus auteʒ vniuerſaliter dicamus: quomodo oportet inq̄rere: ⁊ poſt hec locos. alia enim ſpecies vtriuſq; horum eſt.

¶ In parte iſta determinat de enthimematibus. Et duo facit: quia primo continuat ſe ad dicenda. Secundo exequitur de intento. Secunda ibi. (Quod quidem igitur enthimema.) ¶ Dicit ergo: ꝙ vult dicere de enthimematib⁹ vniuerſaliter quō

oportet inquirere: ⁊ venari huiuſmodi enthimemata: ipſa
hec.i.poſtquaz inquiſiuimus enthimemata: ingremus ⁊
locos. Eſt autem alia ſpecies vtriuſqꝫ eorum: vz locorum
⁊ enthimematum: quę quomodo differant: patefactuz fu
it in pmo libro. ⁊ declarabit̃ ēt ex dicēdis. ¶ Deinde.c.d.

¶ Quod quidē igitur enthimema ſyllogiſmus
quidam eſt: dictum eſt prius: ⁊ quomodo ſyl
logiſmus: ⁊ quid differt a dyalecticis: neqꝫ.n.
a longe: neqꝫ omnia ſumentes oportet conclu
dere. Hoc quidem enim obſcurum propter di
ſtantiā. hoc nugoſum ꝑpter manifeſta dicere.

¶ Exequitur de intento. Et duo facit: quia primo comme
morat quę dicta ſunt in primo libro. Secundo ex hoc dat
artem venādi enthimemata vniuerſaliter in quolibet ne
gocio. Secunda ibi. (Primo quidem igitur.) ¶ Circa p̄
mum tria facit: quia primo reſumit quędam dicta in pri
mo. Secundo dat cauſam quare ineruditi ⁊ ignorātes ali
quando melius perſuadent populis q̄ ſcientes. Tertio ex
habitis manifeſtat ex quibus ⁊ qualibus ſit enthimema
formandū. Secunda ibi. (Hęc enim cauſa). Tertia ibi.
(Quare non ex omnibus.) ¶ Dicit ergo: ꝙ dictum ē pri
us in primo libro: quid eſt enthimema: ⁊ quid eſt ſyllogiſ
mus quidam: ⁊ dictum eſt ibidem: quomodo differt talis
ſyllogiſmus a ſyllogiſmis dyalecticis: imo ſi bene conſi
deramus dicta in primo libro: ſi volumus formare dicta
enthimemata: non oportet nos ire multum a longe faciē
do ſyllogiſmos: nec oportet nos omnes pręmiſſas ſumere
vt concludamus: imo ſufficit aliquando ex vna pręmiſſa
rum arguere: ſi altera ſit nota: ideo ſubditur: ꝙ hoc ſcilicet
ſyllogiçare ⁊ proſyllogiçare: ⁊ a lōge ire eſt obſcurum pro
pter diſtantiam. Hoc autez.ſ.omnia ſumere ⁊ probare eſt
nugatio: ſiue ꝑpter manifeſta dicere.i.propter hoc: ꝙ aliq̄
ſunt manifeſta: ⁊ ꝓbatione nō egēt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec enim cauſa: ⁊ quare perſuaſiui ma
gis ſint ineruditi eruditis inter turbas: ſicut
aiunt poete. Ineruditos apud populum ma
gis muſice dicere. Hi quidem enim cōmunia
vniuerſaliter dicunt. Hi autem ex quibus ſciūt
⁊ que prope.

¶ Dat cauſam ex hoc: quare ineruditi aliquando magis
perſuadent q̄ ſciētes dicens: ꝙ hęc ē cauſa: quare inerudi
ti inter turbas ſunt magis perſuaſiui eruditis. Primo in
eruditos contingit loqui ad populum magis muſice: ſic
enim aiunt: ⁊ ſic loquuntur: ſicut poetę loquuntur: ⁊ quia
delectantur aures populares in tali conſonantia verborū
⁊ ſermones proferuntur ſm rithmos: ideo credunt: talem
autem conſonantiam faciunt. Nam quia neſciūt tales di
latare ſe in profunditate ſententię: conantur vt demulce
ant auditum conſonantia verborum. Secunda etiaz cau
ſa eſt: quare ineruditi aliquando magis placent: ⁊ magis ꝑ
ſuadent q̄ eruditi: quia hi ineruditi dicunt cōmunia vni
uerſaliter: quę magis populus poteſt capere: hi.ſ. eruditi
dicunt ex quibus ſciunt: ⁊ propria ad quę intuenda vulga
ris intellectus non attingit: ideo tales non placent: nec per
ſuadent. Iſta autem cauſa ſumit originem ex his: quę di
cta ſunt: quia volentes perſuadere non debent ſyllogiçare
⁊ ſimiliter inueſtigare propriam cuiuſlibet negocij: q꞉ con
tingeret eos nimis obſcure loqui. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quare non ex omnibus que vidētur: ſed ex
determinatis dicendum: puta aut iudicātibus
aut his: quos acceptant: ⁊ hoc vtiqꝫ: qđ ſic vi

detur palam eſſe omnibus: aut plurimis: ...
ↄcludere ex neceſſarijs: ſed his: q̄ in pluribus...

¶ Concludit ex dictis: ex quibus eſt perſuadendum ...
ꝙ non eſt perſuadendum ex omnibus: quę videntur ...
omnibus: per quę poſſunt rem manifeſtare ⁊ declara...
aliqua iſtorum ſunt dimittenda propter minus ma...
ſta eſſe: aliqua vero propter ea: ꝙ homo vulgaris no...
teſt ea conſpicere. ideo ſubdit quod eſt dicendum: ...
dum de enthimematibus determinatis. Dico autez ...
videntur ipſis iudicantibus.i. ipſis auditoribus: aut ...
videntur his: qui auditores acceptant. Sufficit enim ...
quando perſuadere his: quorum conſilio populus re...
hoc vtiqꝫ quod proponemus videtur: ⁊ debet eſſe pa...
⁊ manifeſtum omnibus: aut plurimis: ⁊ non ſolum ...
mus concludere ſemper ex neceſſarijs: quia talia ra...
currunt directe ſpectantia ad propoſitum noſtrum: ...
currunt ſunt forte talia: quę vulgares non capiunt: ...
plꝰm eſt vtenduz his: quę ſunt vt in plibꝰ. ¶ Deinde...

¶ Primo quidez igitur oportet accipere: q...
de quo oportet dicere ⁊ ſyllogizare ſiue po...
co ſyllogiſmo ſiue qualicunqꝫ: neceſſariū ...
hoc habere exiſtentia: aut omnia: aut quęd...
Nihil .n. hn̄s ex nullo hēbit ↄcludere itaqꝫ...

¶ Dat huiuſmodi artem venandi talia enthimema...
dens: quę ſunt illa enthimemata determinata: quib...
hemus vti. Et tria facit: quia primo facit quod dic...
Secundo quod dixerat declarat oſtendens talem a...
veram eſſe applicatam ad quodlibet negocium. T...
oſtendit dictam artem ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter v...
eſſe. Secunda ibi. (Dico autem puta quomodo.) T...
ibi. (Nihil autez differt.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ſi volum...
nari ⁊ inquirere dicta enthimemata: oportet nos ...
re ⁊ ſcire quid eſt illud: de quo oportet dicere: ⁊ ſyllo...
re. Nam ſiue ſit ſyllogiſmus politicus ille: qui deb...
ſiue alius qualiſcunqꝫ. neceſſariuz eſt nos habere ...
exiſtentia: aut quędam exiſtentia ipſi negocio: de q...
bet fieri ſyllogiſmus ⁊ enthimemata: quia ſi nō hab...
aliquid de his: quę exiſtant in dicto negocio: de nul...
terimus cōcludere. Eſt ergo ars data: ꝙ enthimem...
logiſmus omnis habet fieri de his: quę exiſtant in n...
de quibus volumus formare ſyllogiſmos: ⁊ quādo ...
talia habemus magis abundamus in faciendo ſyl...
mos. Si autem nihil tale habemus: nullum ſyllog...
poterimus facere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dico autē puta quomodo vtiqꝫ poteri...
conſulere Athenienſibus: ſi ſit pugnand...
habenteſqꝫ potentiaz ipſorum. vtrum ſit ...
lis: aut campeſtris: aut vtraqꝫ: ⁊ hec qua...
prouentus qui. aut amici ⁊ inimici. Adhu...
que bella preliati ſunt: ⁊ q̄liter: ⁊ alia talia.

¶ Adaptat dictam artem ad quodlibet negocium p...
cum. Et tria facit ſm ꝙ tria ſunt talia negocia. Na...
mo adaptat talem artem ad negocium deliberatiu...
cundo ad exclamatiuum. Tertio ad iudiciale. Se...
ibi. (Et laudare.) Tertia ibi. (Eodē autez modo.) ...
cit ergo primo dico.i. expono qđ dico: quia quomo...
terimus conſulere Athenienſibus: ſi debent pugna...
non: non habentes exiſtentiā ipſis Atheniēſibus: ...
cat nullo mō. Nam ſi neſciuerimus quę ſit poten...
rum: vtrū naualis ſit potētia nautaꝝ: aut cāpeſtris ...
poª militū ⁊ peditū: aut vtraqꝫ: vt q꞉ forte hn̄t veri...

Et etiam ſi neſciuerimus quanta ſit talis potentia: ⁊ qui
ſunt prouentus eorum: ⁊ qui amici ⁊ inimici: ⁊ adbuc au/
tem: quę bella prçliati ſunt: ⁊ qualiter ſe babuerūt in alÿs
⁊ cętera talia: quę ſi neſciuerimus: nullum conſilium po/
terimus dare. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et laudare: ſi nō babeamus illud qđ i Sala
mine bellū naual: aut eāq; in Maratbōe pu
gnam: aut ea que pro Eraclitibus producta:
aut aliud aliqd taliū ex exiſtētibus.n. aut puta
tis exiſtere bonis laudant omnes.

ℂ Adaptat dictā artē ad exclamatiuū ſm ꝙ ſpectat ad ip
ſaȝ laus. Scđo put eſt intereſſe eius ſe intromittere de vi
tupio. Scđa ibi. (Silr aūt ⁊ vituperāt). ℂ Dicit ergo: ꝙ
non poterimus laudare ipſos Atbenienſes: ſi non babea/
mus. i. ſi neſciamus illud bellum venale: ⁊ illam victoriā:
quā babuerūt in Salamine: aut eam pugnam: quaȝ exer/
cuerūt in Maratbone: aut ea: quę fuerūt ꝓducta ⁊ facta
ab ipſis Atbenienſibus pro Eraclitibus. i. pro illis genti/
bus: aut qđ aliud bonoruȝ exiſtentium: aut apparentium
exiſtere in ipſis. Nam omnes laudant alios ex bonis exi
ſtentibus in eis: aut putatis exiſtere. ℂ Deinde cuȝ dicit.

ℂ Similiter autem ⁊ vituperant ex contrarÿs
ꝯſiderātes qđ inſit ipſis tale: aut puteƚ ineſſe:
puta ꝙ Atbenieſes Elines in ſeruitutē redege
rūt. Et eos q ad barbaꝝ: ⁊ cū pugnauerāt prā
ſi fuerant: ⁊ i mācipia ſubdiderāt Eginotas ⁊
Podeacas: ⁊ quecunq; alia talia: ⁊ ſiquid ali
ud tale peccatum inſit ipſis.

ℂ Adaptat quod dixerat ad vituperium dicens: ꝙ ſimili
modo bomines vituperant alios ex contrarÿs. i. ex malis
conſiderantes aliquid tale. i. aliquid malum: ⁊ quid turpe
inſit ipſis Atbenienſibus: aut putetur ineſſe: puta ꝙ Atbe
nienſes redegerūt in ſeruitutem Elines. i. grçcos: vt babȝ
alia littera. ſed eos: qui ad barbarum. i. extraneos bonora
uerunt: vt ſupplet alia littera: quod fuit valde vituperabi
le: quia vituperoſuȝ eſt compatriotis nocere: ⁊ extraneos
bonorare. Uel etiaȝ non poſſemus vituperare Atbenien/
ſes: niſi ſciremus quodāmodo cum pugnauerant. i. cuȝ re
dibant de pugna: fuerunt pranſi in q̄dā villa apud Egino
tas ⁊ Podeacas: ⁊ qū non ſuffecit: ꝙ illi curialiter eis cibū
tribuerent: ſed eos ſubdiderunt in mancipia: ⁊ in ſeruitu/
tem: deducendo eos in captiuitatem: quod fuit valde vi/
tuperabile benefacientibus mala retribuere: niſi ergo ſci/
uerimus iſta mala de Atbenienſibus: ⁊ quęcunq; alia: ⁊ ſi
quid tale peccatum inſit ipſis: non poterimus eos vitupe
rare. ℂ Deinde cuȝ dicit.

ℂ Eodem autem modo ⁊ accuſantes ⁊ defen
dentes ⁊ inexiſtentibus conſiderantes accu/
ſant ⁊ defendunt.

ℂ Adaptat dictam artem ad iudiciale negocium: ſiue ad
diſceptationem dicens: ꝙ eodem modo accuſantes ⁊ de/
fendentes ꝯſiderātes inexiſtētibus accuſant ⁊ defendūt.

Nibil autem differt de Lcedemo
nÿs ⁊ Atbenienſibus: aut bomi/
ne: aut deo ideȝ boc agere. Eteni
boc conſulenteȝ Acbilli: ⁊ laudā
tem: ⁊ vituperantem: ⁊ accuſan/
tem: ⁊ reſpondentem pro ipſo: q̄
inſunt: aut putantur in eſſe: opȝ accipere.

ℂ Oſtendit dictam artem ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter ve/
ram eſſe. Circa quod duo facit: quia primo facit quod di/
ctum eſt. Secundo confirmat veritatem dictę artis p ea
quę dicta ſunt in libro topicorum. Secunda ibi. (Nō. n.)
ℂ Circa primum tria facit. Nam in omni negocio rbeto/
rico eſt tria conſiderare: vȝ perſonam rei ⁊ finem: vt puta
in negocio exclamatiuo eſt conſiderare primo perſonam
quam laudamus: vt Acbillem: vel aliquem alium excel/
lentem virum: ⁊ rem: de qua ipſum laudamus: vt pugnā:
vel aliquid aliud laudabile: ⁊ eſt ibi etiam conſiderare fi
nem: propter quem ipſum laudamus: vt propter boneſtū
⁊ pulcbrum: ⁊ in diſceptatiuo eſt dare perſonam: quaȝ ac
cuſamus vel defendimus: ⁊ rem ſiue factum: de quo ip/
ſum accuſamus ⁊ defendimus: ⁊ finem: vt iuſtum vel in
iuſtum. propter quod ipſuȝ accuſamus vel defendimus.
ſic etiā ⁊ in deliberatiuo iſta eadē eſt accipere: vt poteſt pa
tere intuenti. Primo ergo oſtendit pbiloſopbus veritatē
iſtius artis quantum ad ipas perſonas: circa quas verſan
tur negocia rbetorica. Secundo quantum ad ipſos fines:
propter quos ſunt buiuſmodi negocia. Tertio oſtendit ve
ritare dictę artis per reſpectum ad ipſas res: de quibus
ſunt alia negocia. Secunda ibi. (Ut ex bis dicamus).
Tertia ibi. (Similiter autem bis). ℂ Continuetur ergo
ſic: ꝙ dicta ars ē ſimpliciter vniuerſalis: quia nibil differt
agere boc idem de Lacedęmonÿs ⁊ Atbenienſibus: aut
de bomine: aut de deo: aut de quolibet alio. Nam conſu/
lentem Acbilli quantum ad negocium deliberatiuum: ⁊
laudantem ⁊ vituperantem quantum ad exclamatiuuȝ:
⁊ accuſantem ⁊ reſpondentem quantum ad diſceptatiuū
ſi volumus talia facere pro ipo Acbille: aut quę putantur
ineſſe de Acbille. Intelligendum eſt de qualibet perſona
per quam volumus agere. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Ut ex bis dicam⁹ laudātes aut vituperātes
ſiquid boneſtuȝ: aut turpe exiſtat: accuſantes
aūt ⁊ defendētes ſiquid iuſtum aut iniuſtū: cō
ſulentes aūt ſiquid conferens aut nociuum.

ℂ Oſtendit veritatem dictę artis per regulam ad ipſos fi/
nes: propter quod ſunt negocia rbetorica. Continuetur au
tem ſic. Bene dico: ꝙ ſi volumus pro aliquo exercere ne/
gocia rbetorica: oportet nos accipere: quę inſunt ei: aut pu
tantur ineſſe: vt ex talibus exiſtentibus dicamus laudan
tes ſiquid boneſtum inſit illi: aut vituperantes ſiquid tur
pe exiſtit in eo. ⁊ boc quantum ad fines exclamatiui. Ac/
cuſantes autem ſiquid iniuſtum: defendentes ſi quid iu/
ſtum quantum ad fines diſceptatiui: conſulentes autem
ſiquid conferens tanq; proſequenduȝ: aut nociuuȝ: aut fu
giendum q̄tum ad fines deliberatiui. ℂ Deīde cū dicit.

ℂ Similiter autem bis de re quacunq;: puta
de iuſtitia: ſi bonum: aut non bonū: ex inexiſtē
tibus iuſtitie: aut bono: itaq; omnes ita viden
tur demonſtrantes: ſiue certius: ſiue debilius
ſyllogiȝant.

ℂ Oſtendit veritatem dictę artis per regulā ad ipſas res:
de quibus ſunt talia negocia rbetorica: ⁊ de finibus ꝓpter
quos ſunt talia negocia. ſimiliter bis. i. ſimiliter finibus ⁊
perſonis dicendum eſt de re quacunq;. puta de iuſtitia ſi
bonum eſt: aut non eſt: ſi volumus boc oſtendere ex inexi
ſtentibus iuſtitię: aut bono: oportet nos formare ſyllogiſ/
mos. nam omnes ſic videntur demonſtrare: quia ſiue ſyl
logiçent certius: ſiue debilius ſemper de exiſtentibus ſyl/
logiçant. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Non enim ex omnibus accipiunt: ſed ex bis

que circa vnumquodqȝ exiſtunt: ⁊ per oꝛatio nem: palam.n. qꝛ impoſſibile aliter oſtendere manifeſtum: qꝛ neceſſarium: ſicut in topicis: pꝛimum circa vnumquodqȝ habere electa de contingentibus ⁊ oppoꝛtunis.

⁋ Cõfirmat veritatem dictę artis per ea: quę dicta ſunt in libꝛo topicoꝛum. Nam ibi traditum eſt: ꝙ debemus ha/ bere pꝛomptas ⁊ paratas oꝛationes vtiles ad quęlibet ne gocia: vt poſſimus cõtinue abundare in foꝛmando locos ⁊ ſyllogiſmos. Hanc autem pꝛomptitudinem habere nõ poſſumus niſi circa negocia nota ⁊ aſſueta: qꝛ circa nego/ cia repentina: ⁊ circa ea: quę ſubito pꝛoueniunt: eo ꝙ non ſunt pꝛęcognita talem pręparationem habere non poſſu/ mus. Duo ergo facit phs. Nam pꝛimo confirmat dictam artem per habita in libꝛo topicoꝛum quantuȝ ad negocia aſſueta. Secundo oſtendit dictam artem veritateȝ habe re quantum ad negocia repentina. Secũda pars ibi. (De his autem: quę in repentino). ⁋ Dicit ergo: ꝙ opoꝛtet ſyl logiçare ex determinatis ⁊ exiſtentibus: quia ſyllogiçãtes non accipiunt ex omnibus. i. a quibuſcuqȝ: quia tunc face rent ſyllogiſmum inconnexum: ſed ſyllogiçant ex his: quę exiſtũt circa vnumquodqȝ: ⁊ per oꝛationem: ſiue ꝑ ſermo nem: vt habet alia littera: explicant ipſa exiſtentia. Nam palam: qꝛ impoſſibile eſt aliter oſtendere ꝗ̃ dictuȝ ſit: eſt enim hoc manifeſtum ⁊ neceſſarium: per ea quę dicta ſũt in topicis. Nam circa finem octaui topicoꝛum habitũ eſt: ꝙ opoꝛtet nos habere ęlementa de contingentibus ⁊ ope ratiuis circa vnumquodqȝ: ad hoc ꝙ in diſceptationibus abundemus: quod non eſſet niſi ex inexiſtentibus opoꝛte ret nos arguere. ⁋ Deinde cũ dicit.

⁋ De his autem: que ex repentino fiunt quere re eodem modo aſpicientem eum non infinita ſed inexiſtentia: de quibus oꝛõ: ⁊ circũſcriben tem plurima: ⁊ ꝓpinquiſſima rei.

⁋ Oſtendit dictam artem veritatem habere quantum ad negocia repentina. Circa quod duo facit: quia pꝛimo pꝛę/ mittit quod intendit. Secundo manifeſtat quod dixerat. Secunda ibi. (Quanto enim vtiqȝ.) ⁋ Dicit ergo: ꝙ eo dem modo volentem ſyllogiçare de his: quę fiunt ex re/ pentino: opoꝛtet quęrere conuenientiam dicto negocio: ⁊ non aſpicere infinita. i. indifferenter: ⁊ omnia vt imperti/ nentia: ſed accipere inexiſtentia: de quibus fit oꝛatio ⁊ ſyl logiſmus: ⁊ circunſcribere ⁊ cõgregare plurima talia: ⁊ ꝓ/ pinquiſſima ipſius rei. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Quanto. n. vtiqȝ plura habent exiſtentiuȝ: tã to facilius oſtendere: quanto aũt ꝓpinquius: tanto ⁊ minus cõmunia conuenientius.

⁋ Manifeſtat quod dixit. Et duo facit: quia pͦmo facit qᷘ dictum eſt. Secundo quia fecerat mentionem de cõmu/ nibus ⁊ pꝛopꝛiȷs: oſtẽdit quę ſunt cõmunia ⁊ pꝛopria. Se cunda ibi. (Dico autem cõmunia.) ⁋ Dicit ergo: ꝙ vo/ lens ſyllogiçare quanto plura habuerit de exiſtentibus fa cilius poterit oſtẽdere pꝛopoſitum: pꝛopter quod manife ſtum eſt: quare debemus circumſcribere ⁊ cõgregare plu rima exiſtentia: ſic ⁊ quanto pꝛopinquius magis pꝛope ac cipiemus inexiſtentia: ⁊ minus cõmunia: tãto magis ſyllo giçabimus de re. non enim debemus arguere ex cõmuni bus: ſed ex ꝓpꝛiȷs. ⁋ Deinde cũ dicit.

⁋ Dico aũt cõmunia quidem laudare Achillẽ: quia homo: ⁊ quia ſemideoꝝ: ⁊ ꝙ ſuper Tro iam militet. hec. n. ⁊ aliȷs exñt multis. Quare nihil magis taleȝ Achillẽ laudat ꝗ̃ Diomed[em]

⁋ Exponit cõmunia. Secundo ꝓpꝛia. Secunda ibi. (Pꝛo pꝛia autem quę nullius.) ⁋ Dico ergo. ꝙ ipẽ appella[t cõ] munia: ſi laudemus Achillem: vel quia ſemideoꝛum [vt alia] autem littera habet: vel quia habens naturam ſemi[dei] vel quia ſi laudemus ipſum: quia militauit ſuper Tr[oiam] ſic autem non laudamus ipſum ex pꝛopꝛiȷs: quia iſta [in]ſunt multis aliȷs. Multi enim aliȷ ſunt homines: ⁊ de numero ſemideoꝛum: vel habent naturam ſemi[dei]. Nam ſemideus: ſiue quaſi medius deus poteſt dici [qui ha] bet exercens opera ſupꝛa cõmunem modum hom[inum]. ſic ⁊ multi aliȷ militauerunt ſuper Troiam: quia tal[ia] laudans nihil magis laudat Achillem ꝗ̃ Diomed[em]. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Pꝛopꝛia autem: que nulli accidunt al[ii] Achilli: puta interfeciſſe Hectoꝛem optim[um] troianoꝛum. Et cignum qui pꝛohibuit om[nes] aſcendere inſauciatus exiſtens: ⁊ qꝛ iuuen[is] non pubes exiſtens militauit: ⁊ quecunqȝ talia. Vnus quidem igitur locus electioni[s] pꝛimus iſte topicus.

⁋ Manifeſtat quę ſunt pꝛopꝛia dicens: ꝙ illa ſunt [pꝛopꝛia] quę nulli aliȷ accidunt ꝗ̃ Achilli: puta interfeciſſe [Hecto] rem optimum troianoꝛum: ⁊ ſuperaſſe cignum: qui [pꝛohi] buit omnes gręcos aſcendere inſaucius exiſtens. [Om] nes enim gręci non poterant ipſum ſauciare ⁊ deuincere. etiam debemus laudare Achillẽ: quia exiſtens iuue[nis] ante annos pubertatis militauit: ⁊ quęcunqȝ talia [fue] rimus de eo ita conuenientia ſibi ⁊ non aliȷs. ⁋ [Vlti] epilogat: ꝙ vnus locus electionis. i. vnus locus elec[tionis] pꝛimus eſt iſte topicus. ⁊ eſt iſte locus: quẽ nos teneri[mur] vȝ foꝛmare enthimemata ex ꝓpꝛiȷs. Eſt. n. magis [a] ⁊ magis charum ꝗ̃ foꝛmare ex cõmunibus.

Lementa autem enthimem[atum] ſpecie duo. hec quideȝ enim [oſten] ſiua ſunt: quia eſt aut non eſt. [Alia] elentica: ⁊ differunt ſicut in [dialec] ticis: elẽchus ⁊ ſyllogiſmus. Eſt aũt oſtenſiuũ qdem enth[ime] ma: qᷘ ex conceſſis concludit: elenticũ a[utem in] conceſſa colligere.

⁋ In parte pręcedenti determinauit elegãtiſſime [phs] de entimemate ſꝫ ſe: ⁊ ſm ſuas partes. in parte iſta [deter] minat phus de enthimemate ſm ſua pꝛincipia. [⁊] determinat de locis: quia loci ſunt pꝛincipia ⁊ ęlem[enta en] thimematum. Et duo facit: quia pꝛimo cõtinuat [di] cenda. Secundo exequitur de intẽto. Secũda ibi. ([Elementa] enim enthimematum). Continuetur enim ſic. po[ſtquam] determinauimus de enthimemate ſm ſe ⁊ ſecund[um ſu] as partes. Reliquum eſt dicamus: quę ſunt ęlem[enta en] thimematum. et exponit quid appellat ęlementum [enthi] mematis dicens: ꝙ ęlementum enthimematis vo[catur lo] cum: ⁊ addit: ꝙ pꝛimo vult dicere de his; de quibus eſt neceſſariũ dicere. ⁋ Deide cũ dicit. (Eſt aũt oſt[enſiuum]) Exequitur de intento ⁊ tria facit. quia pͦmo diuidit [enthi] mema: cuius locus eſt pꝛincipium ⁊ ęlemẽtum. Sec[undo] ex hoc oſtendit de quibus locis eſt dictum. Tertio [mani] feſtat de quibus locis eſt dicendum. Secunda ibi. ([Vnus] quidem igitur.) Tertia ibi. (Adhuc auteȝ ⁊ alio m[odo]) ⁋ Dicit ergo. ꝙ enthimematum duę ſunt ſpecies. [Quędam] enim enthimemata ſunt oſtenſiua: vt illa: per quę ...

dumq;

dant:ꝙ aliquid eſt:aut non eſt:qꝛ tam affirmatiua ꝗ̃ ne-
gatiua poſſunt oſtendi:ſiue pꝛobari. Hec autem.i.alia ſpe
cies enthimematis eſt elentica.i.redarguitiua ⁊ contradi
ctiua.elenticus enim eſt ſyllogiſmus contradictiōis. His
enī duobus modis pꝛobatur aliquid vel oſtēſiue: vel du
cendo ad incōueniens:ideo ſicut in dyalecticis differt ſyl
logiſmus ⁊ elēcus:ſic in rhetoꝛicis differt enthimema oſt
ſiuum ⁊ elenticum. Dicit autē differentiam inter dictas
ſpecies enthimematis dicens.ꝙ oſtenſiuum enthimema
concludit ex conceſſis:quia accipit pꝛobabilia: quę viden
tur omnibus vel pluribus:ſed elenticus colligitur in ꝯceſ
ſa.vnde alia littera habet:enthimema ducens ad impoſſi
bile:⁊ eſt illud:qđ cōcludit ex negatis ⁊ repudiatis. ¶ Ad
intelligentiam autem dictoꝛum notandū:ꝙ vbi nos ha-
bemus enthimema elenticum:alia littera habet ducens
ad impoſſibile. Poſſumus tamen aſſignare differentiam
inter ſyllogiſmum conuerſiuum ducens ad impoſſibile ⁊
elenticum. Nam licet quilibet iſtoꝛum ſyllogiſmoꝛū con
cludat aliquod inconueniens:⁊ aliquod contradictiuū.nō
tamen hoc faciunt eodem modo:quia ſi debet eſſe ſyllo-
giſmus conuerſiuus:opoꝛtet pꝛius eſſe ſyllogiçatum.⁊ ſyl
logiſmi pręſyllogiçati accipit oppoſitum ꝯclōis cum al-
tera pręmiſſarum:⁊ concluditur oppoſitum concluſionis
alterius pręmiſſarum. Nunꝗ̃ ergo eſt ſyllogiſmus cōuer
ſiuus:niſi pꝛius ſit ſyllogiçatus. Sed ſyllogiſmus ducens
ad impoſſibile fieri poteſt abſq; ſyllogiſmo pꝛioꝛi:ſufficit
enim in tali ſyllogiſmo:ꝙ ibi concludatur oppoſitum ali
cuius: quod eſt manifeſte verum:vt dicitur ſecundo pꝛio
rum. ¶ Ex hoc aūt apparere poteſt pꝛopꝛie non eſſe eūdē
finem ſyllogiſmi conuerſiui: ⁊ ſyllogiſmi ad impoſſibile.
vtrunq;.n.iſtoꝛum ſyllogiſmoꝛum pꝛobat aliquid: ſꝫ ſyl-
logiſmus conuerſiuus magis videtur pꝛobare foꝛmā ſyl
logiſticam. ducens vero ad impoſſibile magis videt̄ pꝛo
bare materiam ſyllogiſmi.ſyllogiſmus enim eſt conſeq̄n
tia quędam. Sicut ergo eſt conſequentia quando ante-
cedens non poteſt eſſe verum ſine conſequente:ſic tūc eſt
bona foꝛma ſyllogiſmi quando pręmiſſę: quę ſe habēt vt
antecedens:non poſſunt eſſe verę: niſi concluſio: quę ſe-
habet: vt conſequens ſit vera. Poteſt tamen eſſe vera cō-
cluſio pręmiſſis exiſtentibus falſis:quia poteſt eſſe verū
conſequens antecedente exiſtente falſo:licet.n.non poſſit
eſſe homo niſi ſit animal:poteſt tamen eſſe animal nullo
homine exiſtente. Quotienſcūq; ergo oſtenditur:ꝙ oppo
ſitum concluſionis non poteſt ſtare cum pręmiſſis: ꝓbat̄
ꝙ illa ſit bona foꝛma ſyllogiſmi:ſic ſi pꝛobaret̄ ꝙ oppoſi-
tum conſequentis non poſſit ſtare cum antecedente:oſtē-
deretur ibi eſſe bonam conuenientiā. ¶ Cū igitur ſyllo-
giſmus conuerſiuus oſtendat:ꝙ cum oppoſito concluſio-
nis non poſſunt ſtare pręmiſſe:qꝛ accipiendo oppoſitū cō
cluſionis cum altera pręmiſſarum concluditur oppoſitū
alterius pręmiſſarum:hmōi ſyllogiſmus ſemper arguit ꝑ
ſupponendo alium ſyllogiſmum:⁊ pꝛobat foꝛmā. Sꝫ ſyl
logiſmus ad impoſſibile:qꝛ non pręſupponit ſyllogiſmū
pꝛioꝛem:nec facit ſyllogiſmum oppoſitum pꝛioꝛi ſyllogiſ-
mo:non pꝛopꝛie pꝛobat foꝛmam ſyllogiſticam:ſed magis
pꝛobat materiam ſyllogiſmi:quia pꝛobat pꝛopoſitionem
aliꝗ̃ eſſe veram. Accipit enim oppoſitum intenti:ſiue op
poſitum eius:quod vult pꝛobare:⁊ cum illo ⁊ pꝛopoſitiōe
alia ſumpta concludit aliquid manifeſte falſum : pꝛopter
qđ ēt oppoſitum intenti:ſiue oppoſitum pꝛopoſitionis ꝓ-
bandę:ex quo ſequitur illud manifeſte falſū: dicit eē fal
ſum.pꝛopter quod ſequitur:ꝙ ꝓpoſitio pꝛobāda ſit vera.
Nihil enim eſt aliud pꝛobare aliquid ducendo ad impoſ
ſibile ꝗ̃ ducere aduerſarium ex eo: quod negat:ad aliud
magis manifeſte falſum ꝗ̃ illud:quod negat:igitur in ſyl
logiſmo ad impoſſibile ſꝫ ꝙ diſtinguitur a ſyllogiſmo cō
uerſiuo pꝛobatur veritas alicuius pꝛopoſitionis. Et qꝛ pꝛo
poſitio eſt materia ſyllogiſmi:ſyllogiſmus ad impoſſibile
ſm ꝙ hmōi magis videtur pꝛobare materiā ſyllogiſmi
ꝗ̃ foꝛmam:elencus autem differt a ſyllogiſmo ad impoſ-
ſibile:qꝛ ſyllogiſmus ad impoſſibile concludit manifeſte
falſum:vt habitum eſt per phm in ſecundo pꝛioꝛū. Sed
ad hoc qđ fiat elencus:ſufficit ꝙ concludatur aliquid ne-
gatum ab aduerſario:ideo dictus eſt ſyllogiſmus cōtradi
ctionis:vel qꝛ vtraq; pars contradictionis ibi concludit̄:
vel qꝛ concluditur qđ ipſe negauit. Pꝛopter quod ſyllogiſ
mus elencus magis habet fieri in materia pꝛobabili:quia
in tali materia concludi poteſt id:quod aduerſarius nega
uit. Sꝫ ſyllogiſmus ad impoſſibile pꝛopꝛie habet fieri in
materia neceſſaria:in qua habet fieri ſyllogiſmus demō-
ſtratiuus. Sicut ergo logicus:vt eſt vtens nō vtitur ſyllo
giſmo demonſtratiuo:ſed pꝛobabili:ſpectat tamē ad dya
lecticū dare artem de ſyllogiſmo demonſtratiuo:ſic dya
lecticus loquendo de ſyllogiſmo ad impoſſibile:vt nos lo
cuti ſumus:non arguit per talem ſyllogiſmum:ſed arguit
per elencum:ſpectat tamen ad ipſum dyalecticum trade
re doctrinam ⁊ artem quō conſtituatur ſyllogiſmus ad ī-
poſſibile:⁊ ideo dicitur:ꝙ omnes fallacię:quę peccant cō-
tra ſyllogiſmum dyalecticum:reducuntur ad ignorantiā
elenchi:non ad ignoꝛantiam ſyllogiſmi ducentis ad ipoſ-
ſibile:qđ vtrū verū ſit ⁊ q̄liter:ſi deo dante ſcriberemus
ſup elenchis determinaremus dubitationē motā. ¶ His
aūt viſis dicamus:ꝙ qꝛ materia: circa quam verſat̄ rhe-
toꝛ:non tantum quietat intellectum:ſicut illa: circa quā
verſatur dyalecticus:qꝛ magis ſuperficialiter arguit rhe-
toꝛ ꝗ̃ dyalecticus:qꝛ auditoꝛ eius eſt groſſus : vt dicebat̄
circa pꝛincipium primi huius:ſi nō ſpectat ad dyalecticū
arguere demonſtratiue:⁊ ducendo ad impoſſibile:ſed ſyl
logiçat oſtenſiue:vel elentice:multo magis nō ſpectat ad
rhetoꝛem demonſtrare ⁊ arguere ducendo ad impoſſibi-
le. Sed qꝛ rhetoꝛica ē aſſecutiua dyalecticę: vt dicebat̄ in
pꝛincipio huius libꝛi bene dictum eſt:ꝙ ſicut in dyalecti-
cis differunt ſyllogiſmus oſtenſiuus ⁊ elēchus:ſic in rheto
rica differunt enthimemata:⁊ oſſiua: ⁊ elencha. Rhetoꝛ
.n.tanꝗ̃ aſſecutoꝛ dyalectici arguit oſtēſiue ⁊ elentice: nō
autem demonſtratiue:neq; ducendo ad impoſſibile:pꝛo-
pter quod melius in noſtra trāſlatiōe habetur. Niſi enthi
mema elentichū diuidatur contra oſtenſiuum:ꝗ̃ habea
tur in littera arabica: vbi loco elentici habetur enthime-
mata ducēs ad impoſſibile. Non.n.arguit rhetoꝛ ex enthi
memate ducendo ad impoſſibile:niſi accipiatur impoſſi-
bile large:inquantum omne elenchū:⁊ omne redarguti-
uum quoddam inconueniens:⁊ quoddam impoſſibile di
cunt:quia ⁊ ſi non dicunt inconueniens ſimpliciter: dicūt
tamen aliquid inconueniens alicui: qꝛ concludunt aliqđ
negatum ab aduerſario. ¶ Deinde cum dicit.

¶ **Fere quidem igitur nobis circa vnāquanq;
ſpērum vtiliū ⁊ neceſſarioꝝ habētur loci. Elē
tici.n. ꝓpoſitiōes circa vnāquanq; : que ſunt.
Quare ex quibus locis opꝫ ferre enthimema
ta de bono:aut malo:aut turpi: aut pulchꝛo:
aut iuſto:aut iniuſto: ⁊ de moꝛibus ⁊ paſſio-
nibus: ⁊ habentibus ſimiliter ſumpti a nobis
exiſtunt pꝛius loci.**

¶ Oſtendit de quibus locis eſt dictum. nam cum habitū
ſit de perſuaſionibus pꝛopꝛijs: cum in pꝛimo libꝛo deter-
minatum fuerit de vnoquoq; negocio:quodāmō ibi dcm̄
fuit đ locis ꝓpꝛijs:nō ait:ꝙ fere circa vnāꝗ̃q; ſpēꝝ vtiliū ⁊

neceſſariorūʒ negocio politico nobis.i. a nobis habentur loci:⁊ etiam a nobis habite ſunt propoſitiões elenticę circa vnamquanqʒ ſpeciem politicaʒ:ſiue circa vnumquodqʒ negocium politicum. Dictum fuit enim ſupra de omni negocio politico: vt de dliberatiuo iudiciali ⁊ exclamatiuo:iō ait:ꝙ dictum eſt prius:ex quibus locis opʒ ferre.i. facere enthimemata de bono ⁊ malo quantuʒ ad deliberatiuum:aut turpi:aut pulchro quantuʒ ad exclamatiuū: aut iuſto:aut iniuſto quantum ad iudiciale:qꝛ hęc dcā ſūt in primo libro:⁊ etiam exiſtunt.i. ſi ſunt ſimiliter ſumpti prius loci nobis de moribus ⁊ paſſionibus: ⁊ de habentibus mores ⁊ paſſiões:qꝛ hęc dicta ſunt in ſecundo libro. ℂ Ad intelligentiā autem dictorum notandū:ꝙ vt fuit in pręcedentibus declaratuʒ. pręmiſſa ſunt elētica ⁊ principia enthimematis:⁊ etiaʒ loci ſunt hmōi principia. ſed aliter ⁊ aliter: qꝛ pręmiſſę ſunt intrinſeca enthimematis principia. Ingrediuntur enim enthimemata ſm ſubſtantiam:ſed loci ſunt principia enthimematis extrinſeca: nō enim ingrediunt enthimemata ſm ſubſtantiam: ſed ſm virtutem ſolum. Rurſum ibidem oſtenſuʒ fuit:ꝙ qꝛ vniuerſale in particulari non erat aliud ꝙ̄ particulare ipſum vt ratio contrarij vt reſeruatur in albo eſt ipſum album aſſignare in ſpeciali locos circa vnumquodqʒ negocium politicum eſt accipere propoſitiones ⁊ locos circa vnamquāqꝫ talem materiam:qd fecit:cum in primo libro determinauit ſpecialiter de vnoquoqʒ negocio politico:⁊ in ſecundo determinauit de paſſionibus ⁊ moribus: ⁊ de habē tibus paſſiones ⁊ mores. Spectat.n.ad rhetorem: eo ꝙ ē aſſecutiuus dyalectici:determinare de locis cōmunibus: vt de loco maiori ⁊ minori a contrario:⁊ alijs talibus. Uerum qꝛ rhetorica non eſt dyalectica ſimpliciter:ſed ē quędam dyalectica applicabilis ad mores:⁊ ad negocium politicum: ſpectat ad rhetorem non ſolum determinare de locis communibus:ſed etiam aliquo modo de proprijs: Spectat.n.ad ipſum aliquo modo ſumere propoſitiones electas circa vnamquāqꝫ materiam politicam : cuʒ prius dictum ſit de locis proprijs:⁊ de eēticis . Nūc aute reſtat dicere de locis cōibus. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Adhuc autem ⁊ alio modo vniuerſaliter de omnibus ſumamus deſignantes elenticos ⁊ demonſtratiuos: ⁊ eos q apparentium enthimematum non exiſtentium:qm̄ neqʒ ſyllogiſmoruʒ. Manifeſtatis autem his de ſolutionibus ⁊ inſtantijs determinabimus: vnde oportet ad enthimemata ferre.

ℂ Poſtꝙ̄ oſtendit de quibus eſt dictum:oſtendit de qbus eſt dicendum. Et duo facit:quia primo narrat ea: de quibus eſt dicendum. Secundo exequitur de illis. Secūda ibi (Eſt autem vnus quidem.) ℂ Dicit ergo:ꝙ poſtꝙ̄ dictum eſt de locis proprijs.adhuc auteʒ alio modo vniuerſaliter.i.cōmuniter de omnibus negocijs politicis ſumamus locos deſignantes elenticos quantum ad enthimemata contradicentia: ⁊ demonſtratiuos quantum ad oſ̄ſiua:⁊ eos qui ſunt apparentium enthimematum:non exiſtentium autem enthimematum quantum ad enthimemata ſophiſtica. Cā aūt q̄re enthimemata ſophiſtica nō ſunt de numero exiſtentium enthimematum:ſumitur ex eo:quoniam neqʒ ſunt de numero ſyllogiſmorum. Non enim reſeruatur in eis ratio ſyllogiſmi rhetorici:⁊ cū manifeſtauerimus iſta determinabimus de ſolutionibus: et de inſtantijs.⁊ dicemus vnde oportet ferre inſtantias ad enthimemata cōtra nos facta. Aſſignare autem loca vbi incipit determinare de enthimematibus ſophiſticis: ⁊ de ſolutionibus: ⁊ de inſtantijs non expedit: quia ſunt ſ… rius aſſignata.

ESt autem vnus quideʒ locus o… ſiuoꝝ ex contrarijs: opʒ.n.int… re ꝯſtruētē. ſi contrarium ineſt… trario: deſtruentem quidem ſi… ineſt: puta quia temperatum e… bonum. intemperatum enim e… nociuum: ſic in meſeniaco. Si.n. p̄liū eſt ca… ſentium maloꝝ: cū pace opʒ corrigi.

ℂ Poſtꝙ̄ oſ̄dit phs dicenduʒ eſſe de locis cōibus:eo q… ctum erat de ꝓprijs. In parte iſta incipit determinar… hmōi oībus locis. ℂ Ad cuius euidentiā notandū:q… cōes ſunt aliquo modo adaptabiles cuʒ negocio po… Aliqui tn̄ iſtoꝝ magis ſunt adaptabiles vni negoci… qui alij:quia oſtenſiui magis ſunt adaptabiles delib… uo ⁊ exclamatiuo. Elentici aūt magis ſūt adaptabile… ſceptatiuo ⁊ iudiciali:qꝛ defendens principaliter int… cōtradicere accuſanti:⁊ accuſans defendenti. ſic ēt lo… oſtēſiuoꝝ aliqui magis ſunt adaptabiles negocio d… ratiuo. aliq vō magis exclamatiuo. Diuidit̄ g̊ hęc p… partes tres:qꝛ p̄ phs venatur locos magis adaptabil… gocio deberatiuo. Scdo venatur eos:qui ſunt magis… ptabiles exclamatiuo. Et tertio iudiciali. Scda pars (Alius ex partibus.) Tertia ibi. (Alius cōmunis ⁊… tibus). In conſilijs aūt quę reſpicit negocium delib… uum tripliciter contingit arguere:vel ga arguimus c… trarijs:vel ex ſilibus:vel ex eiſdē:iō prima pars diu… partes tres:qꝛ p̄mo phs docet ſumere locos ſumpto… rijs. Scdo docet ſumere locos ſumptos ex ſilib9. T… ab eiſdē. Scda ps ibi. (Alius a ſilib9 caſibus.) Ter… (Alius ex diffōne). Per locū aūt a ꝯ̄rijs poſſum9 ar… ꝯſtructiue ⁊ deſtructiue. Jō circa p̄m duo facit:qꝛ p̄… ſumere locū a ꝯ̄rijs ꝓut p ipſum arguimus ꝯſtruen… ra. Scdo ꝓut arguimus deſtruendo. Scda ps ibi (… dē.n.) ℂ Dicit g̊ p̄o:ꝙ ne numero locoꝝ oſ̄ſiuoꝝ… adaptabiliū negocio deliberatiuo eſt vnus locus e… opʒ.n.intendere:ꝙ ſi cōtrarium eſt in cōtrario. ⁊ al… rium eſt in alio ꝯ̄rio:⁊ ſi nō eſt vnum contrariorum… contrario. nec reliquum reliquo. Contingit ergo i… modi locis arguere cōſtruētem ⁊ deſtruentē quid… ineſt:conſtruentē aūt ſi ineſt. Ponit aūt exēplū de… te:ſi tempatū eē ē bonū:⁊ intemperatuʒ eſt nociu… peratū aūt ⁊ intemperatū ſunt contraria: bonū ⁊ n… ſunt contraria. Si ergo vnum contrariorum eſt in… reliquum in reliquo:ſic etiaʒ in meſeniaco:vel in m… vt habet alia littera:qꝛ pręlium fuit cauſa pręſent… lorum:oportet tale bellum corigi cum pace:quia o… nos habere pacē:quę erit cā p̄ntiū bonoꝝ. ℂ Dein…

ℂ Siquidē.n.neqꝫ his:que male egerunt… luntarie iuſtum in iram:eadeʒ neqʒ ſi co… quis bene egerit in aliqueʒ : conueniens e… deberi gratiam. Sed ſiquidem inter hom… eſt falſo concionari putare:probabile p… oportet : ⁊ contrarium autem:credibilia… multa accidere hominibus.

ℂ Nunc docet arguere per locum a contrarijs d… ue:quia ſi non eſt iuſtum:ꝙ homo cadat in iram… homo iraſcitur his: qui male egerunt inuolunta… eſt inconueniens ſi aliquis coactus ⁊ inuitus be… rit erga aliquem huic deberi gratiam . Menta…

demen…

demerita ſunt voluntaria.Si.n.non condemnatur male agens inuite:non debet pmiari bene agens coacte.❡ Ad dit aũt ſcdm exẽplũ: ꝙ ſi probabile eſt inter homines cõ cionari falſo:putare oportet ⁊ contrarium: quia multa ve ra accidunt hominibus incredibilia.Si eniꝫ probabilia poſſunt eſſe falſa:vera eſſe poterunt non probabilia: ⁊ in/ credibilia. ❡Deinde cũ dicit.

❡Alius aſſimilatur caſibus. Similiter eniꝫ oꝫ exiſtere:aut non exiſtere:puta qꝛ iuſtum nõ oẽ bonum:etenim vtiqꝫ qđ iuſte. Nec autem eli gibile iuſte mori.

❡Docet ſumere locos a ſimilibus: ⁊ qꝛ ſimilitudo inclu/ dit dr̃iam:cum ſimilitudo ſit rerum differentium eadem qualitas:ideo duo facit:qꝛ primo ponit locos a ſimilibus. Scdo ponit locos a differentijs.Scđa ibi.❡Alius a maio ri.)·Prima diuiditur in duas ꝑm ꝙ tales duos locos po/ nit.qꝛ primo ponit locum a ſimilibus caſibus. Scdo a ſili bus habit udinibus agẽtis ad patiẽs.Scđa ibi.❡ Alius ex his.)❡Caſus.n.hic accipit̃ ꝑm ꝙ eſt reflexio nominis in aduerbiũ.quicqđ.n.deriuatur ab aliquo quodãmodo ca/ dit ab illo:qꝛ ergo aduerbia deriuantur a nominibus quo dãmodo cadunt ab eis. Scđꝫ hos locos poſſemus argue/ re affirmatiue ⁊ negatiue:qꝛ ſimiliter oꝫ exiſtere ⁊ nõ exi ſtere in ſimilibus caſibus:puta ſi iuſtum non oẽ bonuꝫ.i. ſi iuſtum non eſt ſemper bonum:etiam iuſte nõ erit ſem/ per bonum.Cꝫ aũt iuſtum non ſit ſemper bonũ pꝫ:qꝛ nec bonũ eſt:nec eligibile iuſte mori. ille.n.iuſte moritur: qui bonis ſic eligentibus moritur. ❡Deinde cum dicit.

❡Alius ex his:que adinuicem.Si.n.alteri exi ſtit:ꝙ bene:aut iuſte feciſſe: alteruꝫ paſſuꝫ eẽ: ⁊ ſi pcepiſſe ⁊ feciſſe:puta vt thelonearius ne/ gocians de theloneis. Si.n. neqꝫ nobis turpe vendere:neqꝫ nobis emere.Et ſi paſſo qđ be/ ne:aut iuſte exiſtit: ⁊ ei qui fecit: ⁊ ſi ei qui fecit ⁊ ei qui paſſus fuit.

❡Ponit ſecundum locum.Et duo facit:qꝛ primo ponit di ctum locum.Secundo oſtendit quomodo contingit pa/ ralogiçari contra talem locum.Secunda ibi.❡Eſt autem in his.)Dicit ergo:ꝙ alius locus ſumitur ex his:quę ſunt adinuicem:qꝛ iſte locus ſumitur ex actiuis ⁊ paſſiuis:inter actiuum.n.⁊ paſſiuum oꝫ eſſe adinuicem ꝓportionẽ ali ꝗ.Poſſumus autem ꝑ hunc locum ſic arguere: qꝛ ſi alte/ ri.i.actiuo exiſtit bene:aut iuſte feciſſe: alteꝝ vt paſſiuum paſſum eſſe contingit iuſte: ⁊ ſi aliquem pcepiſſe cõtingit iuſte:⁊ ꝙ precepit feciſſe aliqđ ẽ iuſte:vt thelonearius.i.cã pſor:vel tiplarius de theloneis dicit:ſi nobis nõ ẽ turpe vẽ dere:neqꝫ nobis eſt turpe emere:ſi vendẽtes nõ male tra dũt:emẽtes non male recipiunt:conuertitur autem iſte lo cus:qꝛ ſi paſſo cõtingit iuſte pati: ⁊ ei qui fecit iuſte facere: ⁊ ei qui fuit paſſus iuſte pati. ❡Deinde cum dicit.

❡Eſt aũt in his paralogiꝫari. Si eni iuſte mor tuus:iuſte paſſus fuit:ſi forte non propter qđ oportet intendere ſeorſuꝫ:ſi ẽ dignus qui pati/ tur pati: ⁊ qui fecit feciſſe:deinde vti qualiter/ cunqꝫ congruit: aliquando enim diſſonat qđ tale: ⁊ nihil prohibet.

❡Oſtendit quomodo circa talem locuꝫ contingit paralo/ giçari.Ad cuius euidentiam notanduꝫ:ꝙ non poſſumus arguere ex agente ad patiens:niſi comparemus actiuũ ad proprium paſſiuum:ſicut.n.non poſſumus cõcludere poſ ſibile poni in eſſe:niſi comparemus actiuum ad propriuꝫ paſſiuum:ſic non poſſumus concludere poſſibile poni in eſſe:niſi comparemus potentiam ad ꝓpriũ actum. ſi ꝗ nõ ꝯpem⁹ paſſiuũ ad ꝓpriũ actiuũ paralogiçamus. Pot ergo contingere aliquẽ iuſte pati:⁊ tñ alius non iuſte agit: non enim ſpectat ad quemlibet punire malefactores.ma lefactores ergo iuſte puniuntur:ſed ſi non habens poteſta tem vellet eos punire:iniuſte puniret ipſos.Duo ergo fa/ cit phs:quia primo oſtendit quomodo circa talia contin/ git paralogiçari. Secundo quod dixerat manifeſtat per plura exẽpla.Secunda ibi.❡Ut Alcmeoni theodecti.) Dicit ergo:qꝛ contingit paralogiçari:qꝛ ſi iuſte aliqs mor/ tuus eſt: ⁊ iuſte paſſus fuit:forte nõ iuſte paſſus eſt a te:qꝛ non iuſte occidiſti ipſum:ſi nõ ſpectat ad te iudiciũ eius: ideo oportet intendere ſeorſum: ⁊ cogitare diligenter ſi qđ patitur eſt dignus pati: ⁊ ſi quid fecit eſt dignus feciſſe. De inde debemus cogitare qualitercunqꝫ cõgruit:quia debe mus omnes circunſtantias aduertere:quę congrue faciũt actiuum proportionatum paſſiuo:quia aliquãdo quod ta le eſt diſſonat: ⁊ nihil prohibet ipſum diſſonare: qꝛ non cõ paramus actiuũ ad ꝓprium paſſiuũ. ❡Deinde cũ dicit.

❡Ut Alcmeoni Theodecti. Matrem autem tuam aliquis non odibat. Ait reſpondens. di/ ſtinguentem oportet oſtendere. Interrogate autẽ Alpheſibea:qualiter hanc quideꝫ mori iu dicauerit:me aũt nõ oportet occidere. Et ꝙ đ De moſthenis iudicio: ⁊ de his:qui interfecerunt Nicanorem. Quoniã enim iuſte iudicati ſunt mori:iuſte videbãt̃ iterficere. Et đ apud The bas mortuo: de quo precepit iudicare ſi mor/ tuus erat perimere:tanqꝫ non iuſtuꝫ ſic interfe ciſſe:iuſte mortuum.

❡Quod dixerat manifeſtat per exempla: quę legendo lit teram patere poſſunt.Primum exemplum tale eſt.Quia Alcmeon Theodecti haberet matrem: quę debebat occi di:dictum fuit illi Alcmeoni mater tua non aliquos odi/ bat.i. non forefecit mater tua:vel iniuriata eſt mater tua alicui hominum:propter quam iniuriaꝫ homo debeat eã odire: ⁊ ipſa debeat iuſte pati. Reſpondit Alcmeon filius eius. Diſtinguentem oportet oſtendere.⁊ iudicare. Nam vtruꝫ mater mea debeat mori vel non:pertinet ad diſtin/ guentem.i.ad dominum: ⁊ ad habentem poteſtatem: cu/ ius eſt diſtinguere inter morituros ⁊ non morituros:ideo ſubditur iterrogate Alpheſibea qualiter iudicauerit hãc (ideſt matrem meam mori:me autem conuenit non occi dere eam. Ponit ſecundum exemplum de Demoſthene: qui fecit iudicium de his: qui interfecerunt Nicanorem: quia ſi ille iuſte fuit mortuus:illi tamen non iuſte occide/ runt ipſum:quia non ſpectabat ad eos tale iudicium.iõ iu ſte iudicati ſunt mori. videbatur enim Demoſthenes iu/ ſte interficere illos interfectores.❡ Adducit ⁊ tertiũ exẽ plum de mortuo apud Thebas: de quo precepit iudicari vt morerentur occidentes illum:quia ſi ille iuſtus erat pi mere:iuſtus erat mori:illi tamen non iuſte occiderunt ip ſum:ideo ſubditur:ꝙ iuſte moriturum non eſt iuſtum in/ terficere:quia poteſt interfici a tali: qui non iuſte occidit: licet ille iuſte moriatur.

Alius a maiori ⁊ minori:puta ſi ne qꝫ dei omnia ſciunt: quanto mi/ nus homines. Hoc eniꝫ ſi cui ma/ gis vtiqꝫ ineſſet:non ineſt palam: quia neqꝫ cui minus.

¶ Poſtq̄ ph̄s poſuit locos a ſimilibus: in parte iſta ponit locos a differentijs. Et tria facit ſm ꝙ tria genera talium locoꝝ ponit: qꝛ p̊ ponit locos ſumptos ſm dr̄iam maioꝛis ⁊ minoꝛis. Sc̄do ponit locos ſūptos ſm dr̄iam tp̄is. Tertio ſm differentiam bonitatis. Sc̄da ibi. (Alius a cōſideratiōe.) Tertia ibi. (Alius ex dictis). ¶ Circa p̄m tria facit: qꝛ primo ponit locum a maioꝛi. Sc̄do a minoꝛi. Tertio qđ dixerat manifeſtat ꝑ exempla. Sc̄da ibi. (Hic aūt ꝙ proximos). Tertia ibi. (Unde dictum erat.) Dicit ergo: ꝙ locus a maioꝛi ⁊ a minoꝛi eſt alius a p̄dictis: puta ſi dij non ſciunt omnia: q̄to minus homines. hic eſt locus a minoꝛi: qꝛ magis vr̄: ꝙ dij debeant ſcire omnia q̄ꝫ hoies. Hoc. n. eſt ſic arguere: ſi cui magis vtiqꝫ inerit. i. videtur ineſſe: ⁊ nō ineſt palā: qꝛ neqꝫ cui minus. ¶ Deinde. c. d.

¶ Hic autem ꝙ proximos verberat: qui ⁊ patreꝫ verberat: ex eo ꝙ ſi qđ minus exiſtit: ⁊ qđ magis exiſtit: ſꝫ vtrūqꝫ vtiqꝫ opoꝛtebit oñder̄.

¶ Ponit locum a maioꝛi: qꝛ hic qui patrem verberat: proximos. i. ꝯuicinos verberat: qꝛ ſi qđ minus exiſtit: ⁊ qđ magis exiſtit: minus vr̄ ꝙ aliquis debeat verberare p̄rem q̄ꝫ ſocios: igit̄ ſm vtrunqꝫ locum a maioꝛi ⁊ minoꝛi opoꝛtebit oſtendere. i. opꝫ arguere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde dictū erat. Et tuus quidē hoſtis puerum perimēs pater. meus ergo nō Eladis glorioſum perimens germē. Et quia ſi neqꝫ Theſeus iniuſta facit: neqꝫ Alexander: ⁊ ſi nō Tindaride: neqꝫ Alexander. Et ſi Patroclū Hectoꝛ: ⁊ Achillem Alexāder. Et ſi non alij artiſte praui: neqꝫ philoſophi: ⁊ neqꝫ milites praui: quia mētiūtur ſepe: neqꝫ ſophiſte. Et quia ſi opoꝛtet idiotam de noſtra opiniōe narrare: ⁊ nos de ea: que grecoꝛum.

¶ Manifeſtat quod dixerat per multa exempla: ⁊ dꝫ legi prima pars primi exempli ſuſpenſiue ſic: vnde dictū erat. Tuus pater hoſtis fuit perimens filium. i. deſtruxit me filium ſuū: quaſi dicat non: qꝛ pater tuus hoſtis. i. iniquus ⁊ malus non deſtruxit filium ſuum: ergo multo magis meus pater non erit perimens. i. non deſtruxit glorioſuꝫ germen Eladis. i. glorioſos filios ſuos: qui dicuntur filij Eladis. q. d. ſi malus pater non deſtruxit filios ſuos: ſꝫ ſcit eis bona ꝓuidere: multo magis hoc facit bonus p̄r. ¶ Aliud exēplū eſt: ꝙ ſi Theſeus non fecit iniuſta: neqꝫ Alexāder: qui fuit melioꝛ eo. Et ſi Tindaride nō iniuſtificant: neqꝫ Alexander. Et ſi Hectoꝛ occidit Patroclum: Alexāder potuit occidere Achillem. Et ſi alij artiſtę nō ſunt praui: ph̄i qui ſunt melioꝛes oībus artiſtis praui non ſunt. Et ſi milites nō ſunt praui: q̄a ſępe mentiunt̄: neqꝫ ſophiſtę ꝓpter hoc praui ſunt. mentiri. n. magis offm̄ ē ſophiſticū q̄ꝫ militū. Et ſi opꝫ ydiotam. i. ignoꝛantē enarrare de noſtra opiōne: quę eſt gręcoꝛum: ſi. n. ydiota vult hr̄e famaꝫ ⁊ nomen apud ſapientes: magis dignū eſt: ꝙ ſapiētes hēant talē famā: ydiota. n. dr̄ ille: qui ſcit vnum ydeoma: vt qꝛ ſcit ſolū illam linguā: quā docuit eū mr̄ ſua. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Alius a conſideratione tēpoꝛis: puta vt Ipſicrates in ea: que ad Armodiuꝫ: qꝛ anteq̄ꝫ feciſſet: dignificabat imaginē adipiſci: ſi feciſſet: dediſſetis vtiqꝫ ei: que fecit. ergo nō dabitis. Nō igitur facturis ſpondetis: his autem qui laborauerunt auferetis.

¶ Ponit alium locum ſumptuꝫ ex dr̄ia tp̄is. Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ vt ſupplet alia littera: q̄ſi ... tia ad aliquod negocium non antecedunt probab... rhetoꝛice: arguere poſſumus: ꝙ cōſequentia nō ſeq... vt ſi ꝓmittere non antecedit dare: qui non dignat... tere: ſignū eſt: ꝙ non vult dare. Hoc eſt ergo: qđ ali... us locus ſumitur a conſideratiōe tempoꝛis: vt Ipſ... i ea: quę ad Armodiū: qꝛ anteq̄ꝫ feciſſet: dignificab... ginēꝫ adipiſci: credebat. n. Ipſicrates: ꝙ ex hoc de... dē adipiſci imaginem: ſi feciſſet illam rē: quā vol... modius ⁊ ſui ſequaces. i. ide deberet habere aliq̄ ... riam ſolēnem: imago. n. eſt quędam memoꝛia eui... eſt imago. Tunc ergo aliquis accipit imaginē ab ... accipit ab eo beneficium: ⁊ talem exaltationeꝫ: que habetur i memoꝛia: ideo ſubditur: ſi Ipſicrates ... ꝓmiſiſſet ſe facere illam rem: quam vultis vos: ... um dediſſetis. i. promiſiſſetis vtiqꝫ ei dictā imag... dcm̄ bn̄ficium: ⁊ qꝛ non ꝓmiſiſtis ⁊ non anteceſſit ... ſio: quę debuit antecedere. ergo ei qui fecit non ... non ſequitur datio: q̄ dꝫ ſeq: ideo ſeq̄t facturis ig... rn̄detis. i. non ꝓmittitis dare beneficiū aliquod: ... laboꝛauerunt nihil dabitis: ſed magis auferetis q... bent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iterum ꝙ ad Thebanos procedere ... lippum ad Atticam: quia ſi anteq̄ꝫ au... tur cōtra Phocas dignificaſſet: ſpopon... vtiqꝫ. Inconueniens vtiqꝫ: ſi quia proc... credidit: ⁊ non dabunt.

¶ Ponit aliud exemplum: qđ iterum iſtud idē po... ad Thebanos de ꝓceſſu Philippi ad Atticaꝫ. Phi... lippus iuuit Thebanos cōtra Phocenſes: ſiue ... cas. Phocenſes. n. erāt ꝯfines Thebanis. vt di... primi poꝝ. ſi ergo Thebani voluiſſent iuuare Ph... qn̄ inuaſit Atticam: ꝓmiſiſſent ei auxilium cum ... arce poſiti: aut anteq̄ꝫ Philippꝰ auxiliaret̄ eis c... cas: ideo ſubditur: q ſi anteq̄ꝫ auxiliaret̄: ſupple ... pus Thebanis ꝯtra Phocas: ſi populus theban... ficaſſet iuuare Philippum ſpopondiſſet vtiqꝫ ei ... ſed qꝛ nihil ꝓmiſerunt: ⁊ nō p̄ceſſit qđ debuit p... conueniens ſequitur. i. non ſequetur quod debe... ſubdit̄ igr̄: ſi inconueniens: ſupple ſeq̄tur circa ... qꝛ proceſſit eundo verſus Atticaꝫ: ⁊ credidit ꝙ ... deberent ipſum auxiliari: inconueniens. n. fuit ... litas. i. ſubditur: non dabunt. i. non auxiliabūtur ... iſte locus a conſideratione tp̄is: ſiue a conceſſion... teceſſura: vt habet alia littera. Unde ibi dicit̄: q... non an̄cedant: nec alia ꝯſequunt̄. ¶ Deinde c...

¶ Alius ex dictis ſm ſe ad diceteꝫ. ... tem modus: vtputa intentio: vſus fuit ... tes ad Ariſtophontem requiſitus. ſi p... naues cum his: nō dicente aūt: deinde d... quidem exiſtēs Ariſtophoꝛi non prod... autem exiſtens Iſocrates.

¶ Ponit locum ſumptum ex differentia bonitat... facit: qꝛ p̊ ponit dictum locum. Sc̄do oſtendit q... locus hꝫ efficaciam. Sc̄da ibi. (Opꝫ autē exiſten... ergo: ꝙ alius locus ſumitur ex dictis ſm ſe ad d... ⁊ iſte modus: ſiue iſte locus differt a prioꝛi: qꝛ p... rabat diſtantias tempoꝛum: iſte aūt ꝯſiderat d... perſonarū: vt ſi aliquis loquatur alicui: ſi ſit me... teſt ſumi quędaꝫ propoꝛtio ex dictis. i. ex his: q... ipſum dicentem: ꝙ ſm ꝙ loquens ſuperat aud... dicta quę dicit ei: debēt ſe habere ad ipſuꝫ loq...

ad ipſum dicentem: hoc aũt patet: ſi cõſiderat id: quo fuit vſus. ideſt id quod dicit ad Ariſtophontem. Requiſitus enim Ariſtophon ab Ipſicrate: ſi proderet naues pro pecunijs. dicit ꝙ nõ. Deinde cũ dicit Ipſicrates. Tu qdem exiſtens Ariſtophon non prodes. i. non facies proditioneꝫ nihil non prodes ipſas naues pecunijs. ergo ego exiſtens Ipſicrates magis multo nõ ꝓdã eas. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Oportet autẽ exiſtere ꝙ magis vtiqꝫ videat̃ iniuſta facere ille. ſi autem non: ridiculum vtiqꝫ apparebit. Si ad virtutis ſpẽm accuſantem hoc vtiqꝫ aliqs dicat: ſed aliqđ ad diſcredentia accuſatoris: total'r enĩ dicit̃ accuſans melior eẽ fugiente: tunc igitur arguere.

¶ Oſtendit qũo dictus locus habꝫ efficatiaꝫ. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Scđo oſtendit hũc locum eſſe adaptabilem pluribus negotijs politicis. Scđa ibi. (Vniuerſal'r auteꝫ iſte.) Dicit ergo: ꝙ eũ: qui vult ſic loqui: vt dictum eſt: opꝫ exiſtere talem: ꝙ magis videatur ille iuſta facere ꝗ̃ ipſe. quia ſi non: ridiculum apparebit: ſi aliquis dicat accuſantẽ hoc proferre talia ad ſpẽm virtutis: vt accuſatus ſit magis virtuoſus ꝗ̃ accuſans: quia tũc non crederetur accuſanti: ſed tale dictum erit ad diſcredẽtia. ideſt ad incredulitateꝫ accuſatoris: ⁊ eſt ratio: qr totaliter accuſans dicitur eſſe fugiens. ideſt accuſator. tunc igit̃ ꝯtingit arguere: melior dꝫ accuſare peiorẽ. ¶ Deide. c. d.

¶ Vniuerſaliter autem iſte locus eſt quando quis increpat alios pro his: que ipſe non facit aut non faciet vtiqꝫ: aut exhortatur facere que ipſe non facit: neqꝫ faciet: neqꝫ vtiqꝫ.

¶ Adaptat iſtos locos ad negotia politica. Ad cuius euidẽtiam notandũ: ꝙ licꝫ dictũ ſit: ꝙ prius ponant̃ loci deſeruientes negotio deliberatiuo: non ſic accipiendũ eſt: ꝙ dicti loci nõ pñt ad alia negocia adaptari: ſed pro tanto verũ eſt: quia forte promptius dicti loci adaptantur negocio illi: cui deſeruiunt: verũ quia vnus ⁊ idem locus aliquando pluribus negocijs eſt adaptabilis. ideo phs dictuꝫ locũ pluribus adaptat. Eſt aũt locus predictus adaptabilis negocio deliberatiuo ⁊ exclamatiuo. ideo ait ꝙ vniuerſaliter iſte locꝰ ẽ vtilis: quãdo aliquis increpat alios pro his quę ipſe non facit: aut vtiqꝫ non facit. Et hoc quantuꝫ ad exclamatiuũ: ad qđ pertinet increpare ⁊ laudare: aut etiaꝫ dictus locus eſt vtilis: cum aliquis exhortat̃ alicui facere quę ipſe non facit: neqꝫ faciet: quia ſi ſm differẽtiaꝫ perſonarum debꝫ eſſe differentia operũ: põt aliquis exhortari alicui: ꝙ ipſe non faceret. Et hoc quantum ad negocium deliberatiuum: ad quod pertinet hortari.

Alius autem a diffinitione: vt puta ꝙ diamonum eſt: ſed aut deus aut dei opus: ⁊ quideꝫ qui putat dei opus eſſe: habet neceſſe putare ⁊ deos eſſe.

¶ In parte iſta phs docet ſumere locos ex eiſdem. Et duo facit: qr primo facit qđ dictũ eſt. Scđo docet etiã ſumere quendã locũ ꝯmunẽ ad ꝯ̃ria ſimilia ⁊ eadẽ. Secũda ibi. (Alius ex iudicio.) Id ẽ quantuꝫ ad pręſens põt intelligi quadrupl'r. Naꝫ diffinitio eſt idẽ diffinito: ⁊ diuidentia: ꝑ quę fit diuiſio: ſunt quodãmodo idem diuiſo: ⁊ particularia: per quę fit inductio: ſunt quodãmodo idẽ ſuo vl'i. Prima pars diuiditur in partes quattuor: quia primo docet ſumere locum a diffinitione. Scđo docet ſumere locum a diffinito. Tertio a diuiſione. Quarto ab inductione. Secunda ibi. (Alius aũt ex diffinitione.) Tertia ibi. (Alius ex diuiſiõe.) Quarta ibi. (Alius ex diffinito.) Pria pars diuiditur in partes quattuor ſꝫ ꝙ quattuor exẽpla ponit de loco a diffõne. 2ª ibi. (Vt ille ẽ.) 3ª ibi. (Et ꝙ gñoſior.) 4ª ibi. (Et i poemate.) ¶ Primũ exemplũ tale. Or ſiqs volet probare deũ eſſe: ſi probaret hoc per regem: vel aliquem dñm: eſſet ibi locus a diffinito: oĩs enim poteſtas a domino deo eſt: ⁊ oĩs dominus quoddam dei opus. ſed ſi opus dei eſt: deus eſt. ergo ſi aliqđ diuinũ eſt: cũ omne diuinũ ſit quoddam dei opus: opꝫ deũ eſſe. Eſt enim iſte locus a diffinito: vel a diffinitione: qr quilibꝫ rex: ⁊ quilibet dominus tanꝗ̃ dei opus deſcribitur: ⁊ notificat̃ per ipſuꝫ deum. hoc eſt ergo ꝙ ait: ꝙ locus ex diffinitione eſt: vt puta diamonũ. ideſt rex: vt habꝫ alia littera: vel eſt deus: vl' dei opus: ſed qui putat dei opus eſſe: opꝫ hũc putare deos eſſe. ergo ſi aliquid diuinum eſt: deus eſt. ¶ Notandum aũt: ꝙ locus ex diffinitione accipit̃ hic large: prout qcqd notificat aliud põt dici diffinitio illius: ⁊ quia vno modo partes diffinitionis ſunt nobis notiores diffinito. alio mõ ecõuerſo: vt dicit Cõmentator pmo phyſicoꝝ: ſiue fiat locus a diffinito: ſiue a diffinitiõe: ſemper poteſt dici locus a diffinitione. i. a notificatõe. Cũ ergo per dei opus ꝓbauimus deũ eẽ: põt dici locus a diffõne: ſiue notificatione: qr notificatur deus per eius opera. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Vt ille eſt generoſiſſimus: qui optimus: ⁊ enim Armodio: ⁊ Ariſtogoni nihil prius extitit generoſum añꝗ̃ generoſuꝫ aliqd egiſſent.

¶ Ponit ſcđm exemplum: ꝙ ille eſt generoſiſſimus: q eſt optimus. ideſt qui facit optima opa. ideo ſubdit: ꝙ armodio ⁊ ariſtogoni nihil prius extitit generoſuꝫ: anteꝗ̃ aliqd generoſum egiſſent: ⁊ quia eadem ſunt principia eſſendi ⁊ cognoſcendi: ſi bona opera inducunt generoſitatem: notificant ea. Cum ergo per bona opera generoſitatẽ arguimꝰ: eſt locus a diffinitione: ſiue a notificatione. ¶ Deide. c. d.

¶ Et ꝙ generoſior ipſe: opera enim generoſiora ſunt que mea ꝗ̃ que Armodij: ⁊ Ariſtogonis: aut ꝗ̃ tua.

¶ Ponit tertium exemptũ. cum enĩ quis. dicit ego ipſe ſuꝫ generoſior alijs: quia opera mea generoſiora ſũt ꝗ̃ opera quę ſunt tua: ille ſic dicens facit locũ a diffinitione: quia ſicut generoſitas notificatur per opera generoſa: ſic maior generoſitas notificatur ꝑ opa generoſiora. ¶ Dein. c. d.

¶ Et in poemate Alexandro: ꝙ omnes quidem confitetur vtiqꝫ non comptos: ⁊ nullius corporis diligere voluptatem: propter quod Socrates non ait ire ad Archelauꝫ. Cõtumeliã eniꝫ ait eſſe non poſſe reuincere: ſil'r ⁊ bene paſſuri quẽadmodum: ⁊ qui male. Oẽs eniꝫ iſti determinantes ⁊ accipientes qđ quideꝫ eſt ſyllogizant: de quibus dicunt.

¶ Ponit quartũ exemplũ: ꝙ in poemate Alexãdro. ideſt de Alexandro dicitur: ꝙ omnes confitetur non comptos. ideſt non mundanos: vt habꝫ alia littera: nullius corporis voluptatem diligere: qui ergo arguit aliquẽ eſſe non mũdanum: quia non diligit voluptates corporales: faceret locum a diffinitione. Addit autem ꝙ Socrates ꝓpter hoc: vt non haberetur mundanus. ideſt: vt non reputaret̃ dilector voluptatis corporalis: ait non irę ad Archelauꝫ. ideſt ad illuꝫ dominum a quo multa bona corporalia habere potuiſſet. ait enim Socrates quaſi dilector veritatis non voluptatis contumeliaꝫ eſſe non poſſe reuincere bñ paſſi

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

queadmodū:ꝛ qui male:ſicut eni verecundū eſt nō poſſe reddere vices ei:qui contulit verecūdiā:ſic dilectores vir tutū reputant ſibi ad verecundiā non reddere vices cōfe rentibus eis beneficia:ſubdit autem ꝙ omnes iſti deter minantes:ꝛ ſic accipientes ſyllogiçant ea:de quibus dicūt ſm quid eſt.ideſt quidditatē ꝛ diffinitū. ¶ Notandū aūt ꝙ ſic accipit̄ diffinitio:vt ſpectat ad rhetorē diffinire:per diffinitionē enim rhetoricā diffinitā nec eſt exquiſite poſi tum:nec eſt penitus manifeſtū:vt dicit̄ pmo caplo huius caplo de delectationibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ex eo qḋ mltipliciter:velut i topicis de eo qḋ recte.

¶ Ponit locum ex diffinitiuo. Diffinitiuum poteſt dici no men notificans aliud. Et quia magis cōmune:qḋ de pluri bus prędicatur:poteſt eſſe notificatiuū alterius:cū per ta le nomen aliquid notificamus:poteſt dici locus a diffiniti uo. Hoc ē ergo qḋ ait:ꝙ alius locus ſumitur ex eo:ꝙ mlti pliciter.idest ex diffinitiuo:qḋ poteſt dici multiplex:quia licet vnius rei vnicum eſt eſſe:tamen rei poſſunt eē mlta diffinitiua. De hoc mltiplici:ſiue de hoc diffinitiuo poteſt formari locus ſicut dictum eſt in topicis de eo qḋ recte in ſcḋo topicoꝝ oſtendit̄:qḋ cōtingit ſentire recte ꝛ nō recte quia contingit iudicare recte ꝛ nō recte:in quo poteſt eſſe locus a diffinitiuo:quia per iudicare:qḋ eſt cōmunis noti ficatur ipſuꝫ ſentire qḋ eſt ſpecialius. Uel poſſumus dice re:ꝙ iſta multiplicatio referri poteſt ad alia prędicata:qꝛ ſic poteſt ſumi locus a diffinitione.idest poteſt ſumi a ge nere ,ppꝛio ꝛ ab accidēte. Et dicūt̄ iſta prędicata multipli cia reſpectu diffinitionis:quia diffinitio eſt vna vnius.ſcꝫ iſtorum prędicamentorū:vel eſt vnum plurium ſpecierū vel ſunt plura vnius ſubiecti:ꝛ quod ſubdit in topicis de eo:quod recte:innuit exemplū de vno illoruꝫ prędicamē torum:vt de genere:arguimus eni ꝙ contingit ſentire re cte:quia contingit iudicare recte. Iudicare eniꝫ eſt genus ad ſentire. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ex diuiſione:puta ſi oēs trium gratia iniuriantur:aut enim huius gratia:aut huius: ꝛ ,ppter hoc quidē impoſſibile propter tertiū aūt neqꝫ ipſi dicunt.

¶ Ponit locuꝫ a diuiſione:puta ſi omnes iniuriant̄ gratia trium:ſi poſſumus oſtendere aliquos nō fuiſſe iniuriatos gratia huius:aut huius:vt ſi ,ppter duo illorū trium:impoſ ſibile eſt eos eſſe iniuriatos:nec ipſi dicunt ,ppter illa duo ſe feciſſe iniuriam:ſequitur ,ppter tertiū eos feciſſe:qcūqꝫ enim iniuriatur:vel facit ,ppter lucrū:vel vt excellat:vel ,ppter odiuꝫ. Si ergo nō iniuriatus eſt gratia lucri:nec vt excellat.ḡ pp tertiū:qꝛ ipſum odit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Alius ex inductione:puta ex manifeſtatione neqꝫ de filijs mulieres vbiqꝫ determināt ꝙ ve rū. Hoc quideꝫ eni apud Athenas Mathbeia cum rhetore litigāte ad filiuꝫ enunciauit Ma theia. Hoc autem apud Thebas. Iſmenio ꝛ Stilbone litigantibus de bonis oſtēdit Iſme nij filiū:ꝛ pp hoc Theſalicū Iſmenij putabāt

¶ Ponit locum ex inductione:ꝛ tria facit ſecunduꝫ ꝙ tria exempla ad hoc inducit. Scḋa ibi.(Et iterum ex lege.) Tertia ibi.(Et vt Alcbidamas.) Uult eniꝫ pmo probare per inductionē:ꝙ oīs mater habꝫ ſpecialem curam:ꝛ ſpe cialem memoriam de filijs:quia cum mater curat aliqd eſſe verum:approbat illud verū:ꝛ determinat per filiuꝫ. ideo ait:ꝙ alius locus ē ex inductione:quę iductio mani feſtatur in hoc exemplo:quia mulieres vbicūqꝫ deter nant:ꝙ verum de filijs.i.ex filijs:ſiue per filios. Cum mulier vult aſſerere eſſe aliquid verū:dicit ita eē per ſuum:qḋ patet iducendo:quia apud Thebas Ma idest muliere litigante cum rhetore ad filiuꝫ enunc mater.idest mater illa mathbeia ad filiuꝫ.idest per fi enunciauit ſic eſſe vt dicebat. Hoc etiā ,ptingit apud T bas:quia Iſmenio ꝛ ſtilbone litigantibus de boni lier quędam oſtendit Iſmeniū filium.idest iurauit dendo filium Iſmeniū.idest filiuꝫ viri ſui:qui eti ſuus erat:ꝛ ,ppter hoc Theſalicū.idest filium ſuu per quem mater illa iurauit:putabant Iſmeniꝫ:q mulier iurans per filium ſuū dicit ipſum eſſe filiū I nij. Compleatur aūt ſic iductiua. Mulier illa apud T bas iurauit per filium ſuuꝫ:ꝛ ſic de ſingulis.ergo e ter iurat:ꝛ determinat quod verum eſt per filium

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et iteꝝ ex lege Theodecti. Opꝫ his:qui le curaꝫ habuerunt de alienis equis:nō tra proprios:neqꝫ his qui euerterunt alienas ues. Igitur ſi ſimiliter de omnibus:ꝛ his male cuſtodierunt alienam:non eſt vtend ad propriam ſalutem.

¶ Ponit ſecundam inductionem:ꝙ nulli male cu ti rem alienaꝫ debet aliquis dare propriā ad cuſto Dicit ergo. Et iteruꝫ ex lege Theodecti:ſupple tal ctio:ꝙ ſi his:qui male curauerunt de alienis equis dunt proprios equos:ꝛ his qui euerterunt alienas non tradunt proprias:ꝛ ſic de omnibus.ergo his qu cuſtodiunt alienam rem:non eſt vtendū ad ſalutem priā.idest ad ſalutem proprię rei. ¶ Deinde cum

¶ Et vt Alcbidamas ꝙ oēs honorant ſapi ꝛ circa qḋcūqꝫ omnes. Parij quidē Arc cum etiam blaſphemū exiſtentem hono runt ꝛ Chij Homerum non exiſtentē ci Mithilenij Sapho:qūuis mlier eēt:ꝛ La monij Chilonē de ſenioribus fecerunt exiſtētes Phylogij:ꝛ Italici Pitagora Lāpſaceni Anaxagoram extraneuꝫ exiſt ſepelierunt. Et honorant nunc adhuc A nięſes q Solonis legibus vtētes felices ꝛ Lacedemōij his qui Licurgi:ꝛ apud bas ſimul qui pręſides fuerunt philoſop felix fuit ciuitas.

¶ Ponit tertiam inductionem:per quam conclu omnes honorant ſapientes dicens:ꝙ ſicut Alcb dicit:omnes honorant ſapientes:circa vnumquo aliquis ſit ſapiens:qḋ probat inducēdo:quia par le gentes honorant Archilochuꝫ.idest illum ſapie obſtāte:ꝙ ille ſapiēs:blaſphemus eēt:ꝛ Chij hono merum non exiſtentem ciuem.idest ciuileꝫ:vt h littera. Homines enim contemplationi dediti n ciuiles:ꝛ Mithilenij honorāt Sapho:quę erat m credebant eam ſapientem:ꝛ Lacędemonij hono lonem:ꝛ fecerunt ipſum de ſenioribus:qūuis ipſi L monij minime eſſent phylogij.idest modicuꝫ am pientiam:ꝛ Italici honorant Pithagoraꝫ:ꝛ Lam ſepelierunt Anaxagoram exiſtentem extraneum nienſes honorant Soloneꝫ:quia ꝛ nunc ad huc iſta tempora fęlices fuerūt Athenienſes Soloni

ꝛ Lacędo

⁊ Lacędemonij vſi ſūt legibus Licurgi: ⁊ apud Thebas ꝙdiu phī fuerūt pręſides: fęlix fuit ciuitas. formet ſic idu/ctio. Parij honorant ſapientes: ⁊ Chij ⁊ Mithileneı: ⁊ ſic de ſingulis. ergo oēs honorant ſapientes. ¶ Deīde cū dic.

¶ Alius ex iudicio de eodem aut ſimili: aut contrario aliquo maximo quideꝫ: ſi omnes ⁊ ſemper: ſi autē non: aut plurimi. Aut ſapiētes: aut omnes: aut plurimi: aut boni: aut ſi ipſi: qui iudicant: aut quos acceptant: qui iudicant: aut qbus non poſſunt contrariuꝫ iudicare. puta dominis: aut quibus non eſt honeſtuꝫ contraria iudicare: vtputa dijs: aut patri: aut doctori.

¶ Ponit quędam locum ⁊ cōmunem ad contraria ſimilia ⁊ eadem. Et duo facit: quia primo ponit dictum locuꝫ. Secundo quod dixerat manifeſtat per multa exempla. Secunda ibi. (Quemadmodum ad Mixidenidem.) Dicit ergo: ꝙ alius locus ſumendus eſt ex iudicio: ſiue illud iudicium ſit de eodē: ſiue de ſimili: ſiue de contrario: ⁊ maxime: tunc eſt faciendum: ſi ſit de ſimili: vel de eodeꝫ: vel fugiendum: ſi ſit de contrario: vt ſi omnes ſemper iudicāt ita eſſe plurimi: aut ſapientes: aut dicunt illud omnes boni: aut plurimi: aut ſaltem aliqui boni: aut ſi hoc iudicant illi: quos acceptant. Si enī vellemus alicui aliquid ꝑſuadere: vel proponeremus eis: quę ipſi acceptarent: vel quę iudicarent illi ſapientes: quos ipſi acceptant: vel ea quę videntur his: quibus non poſſunt contrariuꝫ iudicare: vtputa: quę videntur dn̄is: aut quibus non eſt honeſtum ꝯtrariuꝫ iudicare: puta quę videntur dijs: aut patri: aut doctori. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quemadmodum ad Mixidenidem dixit Antodes. Si venerabilibus deabus bene habuit in Ariopago dare vindictā Mixidenideꝫ nō. Aut ſicut Sapho: ꝙ mori malū: dij enim ita iudicauere. morerentur enim vtiqꝫ. Aut ſicut Ariſtipus ad Platonē: ꝙ cū maioris ſpōſionis putabat. Sed tamen ſocius noſter inquit nihil tale dixiſſe Socratē. Et Egiſipolus in Delphis interrogabat deum vbi prius erat vſus olimpiadis: ſi ſibi eadeꝫ viderent̄: que ⁊ patri tanq̄ꝫ turpe ſit cōtraria dicere. Et de Helena vt Iſocrates ſcripſit: ꝙ ſtudioſaꝫ ſiquidē Theſeus iudicauit. Et de Alexandro: quoniā dij preiudicauere. Et de Euagoro ꝙ ſtudioſus erat quemadmodū Iſocrates dicit. Conō igitur infortunatū ſe reputās omnes alios derelinquens ad Anaxagoram venit.

¶ Manifeſtat quod dixerat per multa exempla: quia Antodes dicit ad Mixidenideꝫ. Si venerabilibus deabꝰ bene habuit in Ariopago dare vindictā Mixidenidi aūt nō videtur hoc bonum: quaſi diceret ſi venerabiles deę iudicant ita eſſe iudicādū: tu Mixidenides nō debes iudicare contrarium. Et Sapho. ideſt illa mulier dicit: ꝙ mori malum erat: quia dij ita iudicauerant. ſi eniꝫ non videretur dijs: ꝙ mori eſſet malū: ipſi morerent̄. Et Ariſtipus dicit: ꝙ Platoneꝫ: qui vt putabat erat maioris ſponſionis ideſt quid credebat eſſe admirabilius: ꝙ erat id negociū: quod credebat eſſe valde mirabile: vt habet alia littera.

volebat enim Ariſtipus habere ſuper hoc iudicium Platonis: vt teneret ipſum quaſi ſententiaꝫ. Addit ꝙ quidam ſocius ſuus dicebat Socrateꝫ nihil tale dixiſſe. ideſt dicit Socratem a Platone diſcordare in ſentētia illa. Fuit enī mos Ariſtotelis nunq̄ꝫ ſimpliciter cōmendare Platonē ideo ne crederet aliquis iudicium Platonis eſſe ſimpliciter tenenduꝫ. addit ꝙ ab illo iudicio diſcordauit Socrates. Subdit āt: ꝙ Egiſipolus in Delphis. i. in illo loco vbi erat vſus olīpiadis īterrogabat ꝑus deū ſi ſibi eadē viderentur: quę ⁊ patri: tanq̄ꝫ turpe ſit dicere cōtraria deo ⁊ patri: forte quia antiquitus ydola reſponſuꝫ dabant. ideo dicebantur homines interrogare deos. Subdit āt aliud exēplum de Helena: ꝙ Iſocrates dicit: ꝙ erat ſtudioſa: quia Theſeus ita iudicauit: ⁊ de Alexandro ꝙ eſſet ſtudioſus: quoniā dij ita pręiudicauerant: ⁊ de Euagoro: ꝙ eſſet ſtudioſus: qꝛ Ipſicrates dicebat: ꝙ Conō. i. ille infortunatuꝫ reputās ſeipſum. vnde alia littera habet. Conō igitur infęlicius. ideſt paſſus infortunia omnes alios derelinquens venit ad Anaxagoram: qđ nō feciſſet: niſi crediſſet Anaxagoram eſſe ſapientem ⁊ ſtudioſuꝫ. Sunt autēꝫ omnes dicti loci vtiles negocio deliberatiuo: quia per contraria poſſumus hortari ⁊ dehortari: oſtendendo enim vnum cōtrariorum eſſe bonum: dehortamur aliud fugiendum: ⁊ econuerſo. Sic etiā a talibus eſt arguenduꝫ: quia ſi iuſtū eſt bonum: poſſumus arguere: ꝙ iuſte ſit bene: ⁊ ex his q̄ adinuicem ſiue ex actiuis ⁊ paſſiuis hortari ⁊ dehortari poſſumus: quia ſi inimici noſtri iuſte patiuntur: probabiliter oſtendere poſſumus: ꝙ nos iuſte eos offendamus: ⁊ a maiori ⁊ minori poſſumus arguere in conſilijs. Et ſi oſtenderimus: ꝙ maiores noſtri non potuerunt aliquid: dehortabimur ꝙ nos non facimus illud: ⁊ ſi hortari voluerimꝰ oſtendere debemꝰ: ꝙ minores noſtri hęc fecerūt. Sic etiā a conſecutione temporis: ⁊ a differentia perſonarum: ⁊ ab alijs locis aſſignatis poſſumus hortari ⁊ dehortari: q̄ ignorare non debet diligens inquiſitor.

ALius ex ꝑtibus ſicut ī topicis qualis moris anima. hoc enī aut illud exemplū ex Socrate Theodecti In quale tēpluꝫ impie egit: quos deoꝝ nō honorauit quos ciuitas reputabat.

¶ In parte pręcedenti poſuit philoſophus locos conueniētes negocio deliberatiuo. in parte iſta venatur locos applicabiles negocio exclamatiuo. Nam vt ſuperius tangebatur: licet omnes loci hic aſſignati ſunt aliquo modo applicabiles omni negocio: ⁊ aliqui ſunt magis applicabiles vni negocio: ⁊ aliqui alij: ⁊ ſm̄ hos tractatus locorum diuidebatur in partes tres ſꝫ tria negocia politica. Veꝝ qꝛ exclamatiuum negocium magnam affinitatem habet cum negocijs alijs. ideo omnes loci hic traditi de exclamatiuo negocio ſunt quaſi in promptu adaptabiles negocijs alijs. Eſt autem exclamatiuum affine deliberatiuo: quia ex quo locutio exclamatiua non differt a deliberatiuo niſi in ſitu: quia cum volumus laudare: ſupponimus opera: ⁊ concludimus bonum ⁊ laudabile: cum volumus deliberare pręſupponimus bonuꝫ: ⁊ concludimus opera vt ſi bonuꝫ eſt dominari: arguimus ꝙ debemus bellare. ideo dicitur in prīo huius caplo de exclamatione: ꝙ laus habet cōmunem ſpeciem conſilij: ſic ⁊ exclamatiuuꝫ eſt affine iudiciali. Iuſta enim ⁊ non iuſta quę attenduntur in iudicijs ſunt laudabilia ⁊ vituperabilia. Et quia ſic eſt affine exclamatiuū alijs negocijs: poſſumus diuidere par

tem iſtam:vbi traduntur loci adaptabiles exclamatiuo
negocio in partes duas:quia primo ponitur quidaꝫ locus
ſpecialiter adaptabilis exclamatiuo.Secundo ponũt lo
ci quaſi communes adaptabiles negocijs alijs.Secunda
ibi.(Alius quoniam in plurimis.)Eſt ergo primus locus
talis:ꝙ non poſſumus ex partibus oſtẽdere qualis moris
ſit anima:vel vita.ſcilꝫ.vtrum ſit moris laudabilis:quod
proprium eſt exclamatiuo:ſicut dictuꝫ ẽ in topicis. Nam
circa finem tertij topicorum oſtenditur:quomodo poſſu-
mus arguere ex ypotheſi:⁊ ex partibus:vt ſi eſt par com-
paratio omnis animę ad immortalitatẽ.Et vniuſcuiuſqꝫ
poſſumus arguere:ꝙ ſi vna anima eſt:mortalis:ꝙ quęli-
bet eſt imortalis.Sic etiam qui bene agit in vno:ſignum
eſt:ꝙ bene agit in multis:ex vno laudabili poſſumus con
cludere de aliquo multa laudabilia. Hoc auteꝫ maxime
attendere debent exclamatores volẽtes alios laudare:vt
ſciant ex partibus.ideſt ex aliquo particulari oſtendere:
cuius moris ſit anima:vel cuius motus ſit anima:qꝛ paſ-
ſiones:ex quibus mores conſurgunt ſunt quidam motus
animę:ex hoc enim apparebit:cuius moris ſit hic:aut ille:
vł vt habꝫ alia littera:hic aut hic. Et eſt planior littera:qꝛ
apparebit ex illo pticulari:cuius moris ſit anima hęc aut
hęc.Exempluꝫ autem habemus de Socrate Theodecti
qui volẽs vituperare quendam quęrebat in quale tẽpluꝫ
impie egit:ꝙ deos non honorauit:dico de numero illorũ
deoruꝫ:quos ciuitas reputabat:ſiue quos ciuitas habebat
in pretio. Ex hoc enim vituperabili volebat concludere
multa vituperabilia. ⁋Deinde cum dicit.

⁋Alius quoniam in plurimis accidit:vt aſſe-
quatur ipſis aliquod bonum ⁊ malum ex con
ſequente exhortari aut dehortari:⁊ accuſare:
aut defendere ⁊ laudare:aut vituperare. puta
erudito inuidiam pati aſſequitur malum. ſa-
pientem autem eſſe bonum. Non igitur opor-
tet erudiri ⁊ inuidiam pati. Et oportet etiam
erudiri. ⁊ ſapientẽ eſſe. Locus iſte eſt Calippi
ars aſſumens poſſibile ⁊ alia:vt dictum eſt.

⁋Ponit locos adaptabiles negocijs alijs.Et duo facit:qꝛ
primo ponit hos locos:quos adaptat negocijs alijs.Scđo
ponit eos:quos non adaptat.Secunda ibi.(Alius cũ non
eadem.)Circa primum duo facit:ẜm ꝙ tales duos locos
ponit.Secunda ibi.(Alius quando ex duobus.)Primꝰ
locus talis.Qꝛ nos debemus arguere ex his:in quibus in
plurimis conſequitur ipſis aliquod bonum vel malum:⁊
ex tali conſequente debemus hortari aut dehortari quã-
tum ad deliberatiuum:accuſare aut defendere quantum
ad iudiciale:laudare vel vituperare quantũ ad exclamati
uum.Ponit autem exemplum:puta eruditum aſſequitur
hoc malum:quod eſt inuidiaꝫ pati:⁊ aſſequitur hoc bonũ
eſſe ſapiẽteꝫ.Poſſumus ergo dehortari:ꝙ nõ oportet eru-
diri ratione mali:qđ inde ſequitur:quia non oportet pati
inuidiaꝫ.Et poſſumus etiam hortari:ꝙ oportet erudiri ra
tione boni:qđ inde conſequimur:quia bonuꝫ eſt eſſe ſapiẽ
teꝫ.Addit auteꝫ ꝙ iſte locus eſt ars Calippi.Uel forte Ca
lippus.inuenit hunc moduꝫ arguendi.Uel forte hoc dicit
vituperando ipſum:quia volens tradere artem locorum
rhetoricorum non tradidit niſi hunc locum:qui locus eſt
aſſumens malum:aut bonum poſſibile.⁊ qui vel etiaꝫ ali
qua videñt ſe ſequi modo:quo dictũ eſt. ⁋Deinde.c.d.

⁋Alius quãdo ex duobꝰ oppoſitis:aut exhor
tari aut dehortari oportebit:⁊ prius dicto lo-
co in ambobus vti. Differt autẽ:quia ibi q
dem quecũqꝫ eſſe ponuntur.hic autem
⁋Ponit alium locum:⁊ duo facit:quia primo ponit lo
talem:⁊ ſeparat ipſum a loco priori.Secundo quod
rat expõit in terminis.Secũda ibi.(Ut puta Yera.
cit ergo:ꝙ alius locus eſt quando de duobus oppo
oportebat exhortari ⁊ dehortari:in quo cõuenit iſte lo
cum priori loco:quia loco dicto pˀus poterimus vti in
bus oppoſitis:vt quod deberemus erudiri:⁊ non eru
Sꝫ differt iſte locus a pˀori loco:quia ibi in priori lo
ponuntur quęcunqꝫ conſequentia.Poſſumus enim
rem locum arguere de omni conſequẽte.ſed hic arg
ſolum contraria. ⁋Deinde cum dicit.

⁋Ut puta Yera non ſinebat filiuꝫ concion
Si enim ait iuſta dixeris:homines te od
Si autem iniuſta dij. Oportet etiam cõcio
ri. Si enim iuſta dixeris:dij te amabunt.S
iniuſta:homines. Hoc autẽ idem eſt ei:q
citͤ oleũ emi ⁊ ſales ⁊ claudicatio.hoc eſt
do duorum contrariorum vtriqꝫ bonuꝫ
lum aſſequantur contraria vtrũqꝫ vtriſq
⁋Exponit quod dixerat in terminis:quia Yera.ideſt
ſacerdos.vt habet alia littera. non ſinebat.ideſt n
mittebat:vt habet alia littera. filium concionari.d
enim:ꝙ concionando:ſi iuſta dixeris odient te ho
ſi iniuſta:odient te dij.non eſt ergo concionandum
curramus odium hominum:aut deorum. Poſ
etiam ex hoc loco arguere oppoſitum:ꝙ ſit concio
vt acquiramus amorem hominum:aut deorum:q
iuſta dixerimus:amabunt nos dij.ſi iniuſta:diligẽ
mines. Hoc enim idem eſt vt oleũ emi ⁊ ſales:⁊ cla
tio:vel minutio. Poſſet enim quis arguere:ꝙ ſem
beret gaudere cum celebrat minutionem:quia vel
bonum ſanguinem:vel malum:ſi bonum gaudea
gnum eſt:ꝙ bonus ſanguis ſit interius:ſi malum
gaudere debet:quia remouet a ſe maliciam illam.
hoc etiam poſſet argui:quia ſemper debet triſtari
ſi ſanguis:quem emiſit:eſt bonus:triſtandum:ꝙ t
bonum amiſit.ſi malus:etiam debet triſtari:quia
eſt:ꝙ habet malum ſanguinem.Sic etiam poſſem
guere de emptione olei:quia emens ipſum oleum
pendet ipſum pro luminaribus deorum:⁊ tunc n
bitur:vel non tribuet ipſum dijs pro luminaribus
incurret indignationem deoruꝫ.nunqꝫ ergo aliqu
emere oleum:quia vel efficietur pauper:vel hab
micos deos.Ex hoc autem poſſumus arguere:ꝙ
aliquis debet emere oleum:quia vel inde lucrabi
ſum vendet:vel habebit inde amicos deos:ſi dab
luminaribus deorum.Et hoc etiam poſſemus ha
emptione ſalis:quia ꝗ ĩde lucrabitur:vel hẽbit e
cos conuicinos:vel inde nõ lucrabitur:vel habeb
cos conuicinos.ſi non diſtribuit ipſum inter eos.S
dicere poſſemus de claudicatione.ſi in textu hab
dicatio:bonum enim eſt eſſe claudum:quia vel
multuꝫ corporaliter:vel multuꝫ ſeruiet amicis.C
enim videtur plus ſeruire:quia plus laborat.Sic
trarium poſſemus arguere:ꝙ non eſt bonuꝫ eſſe
quia claudus vel multum laborat:vel parum ſer
cis. ⁋Deinde cum dicit.

⁋Alius cum non eadem manifeſte laud
occulte. Sed manifeſte quidem iuſta
ſta la

ſta laudant maxime ſeorſum conferētia: magis volunt ex his tentari concludere alteraȝ. Inopinatorum enim iſte locus principaliſſimus eſt.

¶ Ponit locos: quos non adaptat. Et quinqȝ facit ſm ꝙ tales locos qnqȝ ponit. Scḋa ibi. (Alius ex eo qḋ eſt.) Tertia ibi. (Alius ex eo qḋ eueniēs.) Quarta ibi. (Alius ex eo qḋ nō ſemper.) Quinta ibi. (Alius qḋ cuius grā.) Primus locus talis eſt: ꝙ debem⁹ arguere ex his: q̄ non laudant eadem manifeſte ⁊ occulte: ſed manifeſte laudant iuſta ⁊ honeſta: occulte enim magis laudāt cōferentia: ⁊ vtilia. ex his aūt ſic faciendo hoīes volunt tētari. ideſt tentanť ⁊ incitantur concludere auteȝ alterā. ideſt concludere aliam partē cōtra ſic iudicātes. Semper enim per iſtum locum poſſumus alios arguere: ⁊ vituperare: ⁊ ducere eos ad inopinata: vel publice: vel falteȝ poſſumus eos ducere ad iopinata occulte. Ideo ſubditur ꝙ iſte locus eſt principaliſſimus locus inopinatorum. ideſt ad ducendum ad inopinatuȝ homines. Homines enim occulte ſequūtur delectabilia: qḋ eſt cōtra id: qḋ cōmuniter prędicant: dicunt enīȝ decoratiſſimas rationes: faciunt autem ɔ̄ria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ex eo qḋ eſt proportionaliter hec cōtingere: vtputa Iſocrates filiuȝ ſuum iuniorem exiſtentem etate: ꝙ magnus eſſet ad miniſtrandū cogentibus dixit: quia ſi magnos puerorum viros putant: paruos virorū pueros eſſe reputent.

¶ Ponit ſecundū locum: ⁊ duo facit ſm ꝙ duo exēpla ponit. Scḋa ibi. (Et Theodectes.) Dicit ergo: ꝙ alius locus ſumitur ex eo qḋ eſt ꝑportionabiliter contingere: vt Iſocrates dicitur cogentibus ad miniſtranduȝ filiū ſuum minorem exiſtentē etate: ꝙ magnus eſſet. Uideť eñi rationabile ꝙ miniſtrans ⁊ ſeruiens debeat eē magnus puer. ſenes eñi ſeruire non debent: vt pueri nimis parui ſeruire non poſſunt. Dicit ergo Iſocrates: ne fili⁹ ſuus cogereť ad miniſtrandū: ꝙ ſi magnos de numero puerorum viros putant: pari proportione paruos de numero virorum pueros reputent: qua ergo ratione ſeruire d̄bebat filius Iſocratis: qui erat magnus puer: ſeruire debebant alij: qui erant parui viri. ¶ Deinde cū. d.

¶ Et Theodectes ꝙ ſi i lege ciues faciēt mercenarios vt Stabataȝ ⁊ charidemū propter epicheiam: profugos aūt non facietis eos. q inter mercenarios incomparabilia egerunt.

¶ Ponit ſecunduȝ exemplū ꝙ Theodectes dicit rhetoribus ciuitatis: ꝙ ſi in lege ⁊ per legem faciebant ciues mercenarios: queādmodū fecerūt Stabatā ⁊ charidemū ꝑpter epicheiam. i. ꝑpter iuſticiam: conſequens ꝙ eos: qui inter mercenarios ad incomparabilia egerant ipſi facerent profugos. videtur enim eſſe proportio iter ciues ⁊ mercenariū ⁊ profugū. ideſt ſi ciues fiebāt mercenarij debebāt mercenarij fieri ꝓfugi. ¶ Deide. c. d.

¶ Alius ex eo qḋ eueniens: ſi ſit idem: ⁊ ex q bus eueniunt iſta. vtputa Xenophanes dixit ꝙ ſimiliter impie agunt: qui fieri aiunt deos ſicut qui mori dicunt. Utroqȝ enim mō accidit non eſſe deos aliquando.

¶ Ponit tertium locum: ⁊ duo facit: quia pmo ponit dictum locū. Secundo docet ipſum ampliare. Scḋa ibi. (Et totaliter autem.) Dicit ergo: ꝙ alius locus eſt quādo ex aliquibus idem venit: ꝙ tunc ſic agentes ſunt eqliter vituperādi: vel laudandi: vnde patet ꝙ Xenophanes dicit: ꝙ ſimiliter impie agunt: qui dicunt deos fieri ſicut qui dicunt deos mori: quia ſiue dij fiant: ⁊ generentur ⁊ moriuntur ſemper idem ſequitur: vt ꝙ aliquando dij non ſint. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et totaliter autem accidens ex vtroqȝ accipere vt ideȝ ſemper. Debetis autem iudicare non de Socrate: ſed de inuentiōe: ſȝ ⁊ pp philoſophari: ⁊ ꝙ dare terram ⁊ aquā ſeruire eſt: ⁊ pticipare cōmuni pace eſt facere qḋ iubetur. Sumendū āt qḋcūqȝ fuerit vtile.

¶ Docet iſtum locum ampliare: ⁊ totalr̄ ⁊ vniuerſaliter quando idem accidit ex vtroqȝ debemus quaſi ideȝ accipere: ⁊ pro eodem illa iudicare. imo plus debemus curare de cōſequente ꝗ̄ de antecedente. volentes enim ꝓbari: non curant de Socrate: ſed de adinuentione: ⁊ de ſcientia eius. Sicut etiā in benefactis laudatur homo: non propter ſe: ſed ꝑpter opera eius: q̄ ſequunť ipſuȝ ſic in malefactis ꝑpter conſequentia opera cōſurgit vituperium: ideo ſequitur: ꝙ quia dare terram ⁊ aquam eſt ſeruire. Nam non debet dicere aliquis: terra ⁊ aqua modicum valet. poſſum ergo eſſe tributarius alicui: ſȝ cogitare: ꝙ ſic faciendo eſt ſeruus. Sic etiā ſi participare cum pace eſt facere: qḋ iubetur: non debȝ quis ꝯſiderare. vtrum pax in ſe ſit bona ⁊ laudabilis. ſed vtrum ſit laudabile facere iuſſa alterius. Addit autem: ꝙ ſumendum eſt qḋcūqȝ exēplū: ⁊ quodcūqȝ fuerit vtile ad declarationem huius loci. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ex eo: qḋ eſt non ſemper: eoſdem eligere poſterius: aut prius: ſed econuerſo: vt puta hoc enthimema. Sufficientes quidem oppugnabamur: quatenus diſcederemus. Cum diſcederemus autem fugiemus: ne oppugnemur. Aliquādo quidem enim maxime propugnare eligebant. Aliquando aūt non pugnare pro non manere.

¶ Ponit quartum locum dicens: ꝙ alius eſt locus: quādo eoſdem non ſemper ſequitur. vnde vel iidem hoīes non ſemper idem eligunt prius ⁊ poſterius. ſed econuerſo eligunt poſterius ei: qḋ eligebant prius. Tūc eñi eos poſſumus laudare ex ꝑori electione: ⁊ vituperare ex poſteriori: vel econuerſo. Et pōit exemplum dicens: vt pta in hoc enthimemate. ſi fugientes opinabamur quatenus diſcederemus: in quo deſignatur: ꝙ ciues elegerunt prius ſtare: ⁊ non fugere. aliter enim aduerſarij nō oppugnaſſent eos: niſi fugerent: ⁊ vt diſcederēt. Secus autem cuȝ diſceſſerimus ꝙ fugiemus: ne oppugnemur in quo deſignatur: ꝙ mutauerunt propoſituȝ: vt arriperent fugaȝ. Et ideo ſubdit: ꝙ aliquando eligebāt manere vt pugnarent: aliquando nō manere pro non pugnare ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius qḋ cui⁹ gratia: ſi nō huius gratia dicere eſſe: aut factū eē. vtputa ſi dederit vtiqȝ dono aliqḋ alicui: vt eo ſpoliatus triſteť. vñ ⁊ hoc dictuȝ eſt. Multis Dyamon non ſm beniuolentiā ferens magna dat euſortunia:

ſ3 q̄tenus calamitates recipiant euidentes.

¶ Ponit quintam: ⁊ duo facit: quia primo ponit ipſum locum: ⁊ manifeſtat ipſum per quoddā generale dictū. Secundo declarat eum per quędam ſingularia geſta. Secūda ibi. (Et h ex meleagro.) Dicit ergo: ꝙ alius locus eſt: vt videatur: cuius gratia eſt aliquid: aut factum eſt: quia idem factum ꝑpter alium ⁊ alium finem: vł ꝑpter aliam ⁊ aliam intentionez poteſt eſſe magis ⁊ minus laudabile: ⁊ vituperabile. ideo ſubdit: ꝙ ſi aliqs dedit alicui aliquid: non vt illi prodeſſet: ſed vt recipiens donū: poſtea dono illo ſpoliatus triſtaret̄: ſm̄ quez modum dictum eſt Dyamon. ideſt deus dat magna eufortunia multis. non ꝑpter beniuolentiaz: ⁊ ꝙ eos diligat: ſed vt illi ſpoliati bona fortuna recipiant euidentiores calamitates. cum ergo contingat aliquem facere alicui bonum ꝑpter malum non quia equaliter tribuunt merentur equaliter gratiā ⁊ laudē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hoc ex Meleagro Antiphontis. Non vt deſtrueret ianuā: ſ3 quatenus añ teſtes virtutis fiāt Meleagro ad Elada. Et ꝙ ex dyaris Theodecti: ꝙ Diomedes przelegit Vlixem non honorans: ſed vt minor ſit qui ſeqtur. Cōtingit eni aliquē eius gratia feciſſe.

¶ Determinat per geſta particularia quomodo aliquis faciat malum: non vt noceat: ⁊ faciat bonuz non vt proſit dicēs: ꝙ hoc apparet ex Meleagro antiphōtis. ideſt in eo quod dicit Antipho: vt habet alia littera. i. Meleagrus cū ſuis ſequacibus non iuit ad ciuitatē gręcorū nocendo gręcis: vt deſtrueret ianuam. i. portā ciuitatis: ⁊ licz gręcis nocuiſſet: non tamen erat ſua intentio inferre nocumentū: ſed hoc fecit vt gręci eēnt teſtes Meleagro virtutis ⁊ ꝓbitatis: quā exercuit ad Eladas. ideſt ad gręcos. ideſt contra gręcos: ⁊ etiam Dyaris Theodecti dicit: ꝙ Diomedes primo elegit Vlixem non honorās: ſed vt minor eſſet qui ſequitur. Rex enim ponit aliquē iuxta ſe: non quia eum diligat: ſed ne ſtet iuxta eum ille quem odit. ergo ſicut Melegrus intulit mala: vt nō noceret. ſic ⁊ Diomedes fecit bona: nō vt prodeſſet. Et qꝛ ex fine potiſſime quis meretur laudem ⁊ vituperium. ideo ſequitur contingit aliquē feciſſe aliquid gratia ei⁹. ideſt gratia finis: ad quem reſpiciendum eſt.

Alius communis litigantibus ⁊ deliberantibus conſiderare prouocantia ⁊ dehortantia: quorū gratia agunt ⁊ fugiūt. Hoc eni ſunt: quę ſiquidem exiſtant: opz agere: vtputa ſi poſſibile ⁊ facile ⁊ proficuum: aut ſibi: aut amicis: aut nociuum inimicis: ⁊ dānoſum: aut minus damnum q̄z negociū. Et prouocant̄ ex his: ⁊ dehortantur ex contrarijs eiſdem: aut his ⁊ accuſant ⁊ defendūt. Eſt autez locus iſte tota ars Pamphili ⁊ Calippi.

¶ In parte iſta venat̄ ph̄s locos adaptabiles negocio iudiciali: ⁊ patet ordo: quia p̄us eſt aliquid futurū: poſtea pręſens eſt: vltio eſt pręteritū. Prius ergo debuerūt poni loci applicabiles negocio deliberatiuo: qd̄ reſpicit tēpus futurum: poſtea applicabiles exclamatiuo qd̄ reſpicit pręſens. poſtea applicabiles iudiciali: quod reſpicit pręteritum. Iſta autem pars: in qua ponuntur loci applicabilez iudiciali. Diuiditur in duas partes: ...mo ponitur locus quidam communis iudiciali... deliberatiuis. Scd̄o ponit locos magis applicab... ſis iudicialibus. Secūda ibi. (Ex qua videntur.) ... ergo: ꝙ alius locus cōmunis eſt litigātibus: ⁊ ... ſumitur a conſideratione prouocantiū: ⁊ dehorta... ⁊ eorū quorz gratia homines agunt ⁊ fugiunt. E... nit ſe quę ſunt illa: quia talia ſunt: quę ſi exiſtā... agere: puta ſi ſit poſſibile: ⁊ facile: ⁊ proficuz ſibi... cis: aut nociuum ⁊ damnoſum inimicis: vel dā... damnoſum: eſt minus damnum q̄z ſit negociuz ... ctus. Ex his homines prouocantur ad agendū ... tantur ex contrarijs: ideo valet iſte locus ad cō... ſi poſſumus oſtendere negociuz eſſe facile ⁊ ꝓfic... huiuſ hortamur: ſi contraria dehortamur. Addit ... ꝙ ex his homines accuſant ⁊ defendunt: quia ex... tantibus defendunt ⁊ prouocantibus accuſant. C... quis vult ſe defendere de crimine impoſito: oſtē... hortantia: vt quod id fore factū non erat ſibi fac... proficuum: cum aut vult accuſare: oſtendit contr... prouocantia. Addit enim ꝙ iſte locus eſt tota ars ... phili ⁊ Calippi: quia nil vltra ſciuerunt dicere de ... rhetoricis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius ex his q̄ videntur quidez fieri ... bilibus: aut ꝙ non vtiqz putata fuiſſent ... eſſent: aut prope eſſent: ⁊ ꝙ vulgares ... entia: aut entib⁹ aſſimilata exiſtimāt. S... incredibile ⁊ non veriſimile veruz vtiqz ... Non eniz propterea ꝙ ē veriſimile ⁊ p... bile videtur eſſe.

¶ In parte iſta ponit locos adaptabiles ſpecia... negocio iudiciali. Et duo facit: quia p̄mo facit ... ctum eſt. Secundo quia in precedentibus fece... tionem de enthimematibus oſtenſiuis. ideo co... hęc ad illa. Scd̄a ibi. (Appropriant̄ magis.) ... factum autem circa quod iudiciale negocium ... quantum ad pręſens quadrupliciter poteſt cō... Primo in ſe. vtrum ſit credibile. Scd̄o conſide... teſt per comparationem ad forefacientem. v... refaciens dicat inconfeſſa: ⁊ redarguit ſe verbi... ctis. Tertio per comparationem ad cauſaz. Q... actōes. ¶ Pr̄ia ergo pars diuiditur in partes ... quia primo ph̄s venatur locuz: quo incredibili... ⁊ econuerſo: qui locus videtur reſpicere forefac... Secūdo docet ſumere locos ex cauſis: per qua... refecit. Tertio ex actōib⁹: qb⁹ ſit forefactū. 4ᵃ ... poſt. Scd̄a ibi. (Ali⁹ elentic⁹.) Tertia ibi. (Aliu... minatis.) Quarta ibi. (Alius a cauſa.) Per pri... oſtendunt̄ incredibilia credibilia eſſe. īō ait: q... locus eſt ex his incredibilibus: quę vident̄ fieri... putata fuiſſent: ſi non eſſent facta: aut non fuiſſ... pe facta: ⁊ ꝙ magis eſt per partē affirmatiuaz: ... ſunt probabilia. Vulgares autem credūt ea eſſe ... aut eſtimant eſſe aſſimilata ⁊ propinqua entibu... tamen eſt ita: nō enim valet: eſt incredibile. ergo ... nec valet: eſt probabile. ergo eſt. Ideo ſubdit ſi... dibile: ⁊ nō veriſimile. Manifeſtuz vtiqz erit ... terit verum eſſe: licz ſit incredibile: quia nō ꝑpter ... aliquid eſt veriſimile ⁊ probabile: ⁊ videtur ve... non poteſt hoc eſſe ſupra ita. ¶ Deinde cu...

¶ Vtputa Androcales Pittheus di... cuſans legem: quoniam turbabantur ...

leg̃s:q̃ dixerat:ꝙ leges idigẽt lege:q̃ eas cozrigat. Et enim piſces ſale,equidẽ non veriſi'le neq₃ probabile ex ſalina nutriti indigere ſale:⁊ bachas oleo:q̃uis incredibile ex qbus oleum fit hoc indigere oleo.

Exponit per exemplũ quomodo incredibile pōt eſſe: quia Androcles pucheus accuſans leges:quoniã quidẽ turbabat̃ contra ipſum Androclẽ:qui dixerat:ꝙ leges indigent lege: quę cozrigat eas:videt̃ valde incredibile:ꝙ lex lege indigeat. Ipſe aũt Androcles:vt hoc icredibile faceret credibile dicit:ꝙ piſces marini indigẽt ſale:⁊ tamẽ non eſt veriſimile:nec eſt probabile:piſces ex ſalina.i.aq̃ maris nutriti idigere ſale. Sicut ẽt videbamus bachas.ideſt grana oliuaꝝ idigere oleo. Forte apud gręcos fiebat comeſtio ex granis oliuaꝝ:vbi niſi apponerent oleum:nihil ſapiebat cibus:⁊ tamẽ icredibile eſt oleas:ex quibus fit oleu₃ indigere oleo.ergo eſt iſte locus vtilis litigantib⁹. Quia ſi accuſatus ſe defenderet:ſi forefactum ſibi impoſitũ non eſſet credibile. Poſſet ei obyci:ꝙ multa ſunt vera:quę non ſunt credibilia. Deinde cum dicit.

Alius elenticus inconfeſſa ꝯſiderare ſeorſum quidem in altercãte. S₃ iconfeſſum ex omnibus tẽporibus:actionibus:⁊ verbis.

Ponit locum ex redarguitione dicens:ꝙ alius locus eſt elẽticus.i.redarguitiuus:vt ſonat alia littera:qui locus ſeorſum in ipſo altercante conſiderat inconfeſſa.i. contradictiua ⁊ redarguitiua. S₃ hui⁹ inconfeſſum.i. redarguitiuũ fit ex omnibus.ideſt ex quibuſcunq₃ ſiue ex temporibus:vt quod dicta vnius temporis non concordant cum dictis alterius:ſiue ſit ex actionibus ⁊ verbis:vt ꝙ verba non cõcordant factis. Aliqui textus habent ſiue confeſſum ex tẽporibus ⁊c̃. Et in idem redit per confeſſa in vno tpe:redarguimus hoĩe₃ in alio tpe: ⁊ per opera redarguimus v̾ba. Deinde cum dicit.

Utputa ait quidem diligere vos:coniurat autem cum triginta:ſeorſum autem in ipſo: ⁊ ait quidem me eſſe Philodicũ:nõ habet autem oſtendere litigatus neq₃ vna₃ litem ſeorſum:aut in ipſo ⁊ altercãte. Ut iſte qdẽ non nũciauit vnq̃ aliquid ſupra:ego autem ⁊ multis veſtrum ſolui.

Manifeſtat quod dixerat. Na₃ quida₃ ait:⁊ coniurauit ſe diligere aliquem cu₃ triginta.ideſt cũ ſocys ſuis omnibus:coniurando enim dicit quidã cuida₃. Diligo vos cum triginta ſocys veſtris:in ipſo autẽ ſic loquẽte ſeorſum:quia facta non reſpondebant dictis. hoc eſt enim ſeorſum loq. Ideo ſubdit̃. Ait quidẽ me eẽ philodicũ.i.me eſſe amatorẽ tuũ:ipſe autem litigatus.i.vna pars aduerſa non hab₃ oſtendere in vnam litem.ideſt neq₃ vnam iuſticiam aliam:ſed ſolu₃ oſtendere hab₃ qđ eſt in ea:ſiue in ipſo:⁊ ĩ altercãte.i.ĩ aduerſario:⁊ ꝙ ille aduerſarius eſt ſeorſu₃:⁊ diuiſus ab eo:vel eſt ſeorſum:⁊ diuiſus a ſeipſo:quia dicta non ꝯcordant factis. Non enim diligit dñm cum ſocys ſuis:vt ipſe dicit:ppter qđ ſequitur aduerſariũ eſſe redargutũ.ideo ſequit̃ ⁊ iſte non nunciauit aliquid vnq̃ vobis ſupra.ideſt in nullo ſeruiuit uobis.ego autem multis veſtrum ſolui. ideſt ſeruiui. Deinde cum dicit.

Alius p criminatis:⁊ hominib⁹:⁊ rebus putatis eſt dicere cãm inopinabilẽ. Eſt eni aliquid ppter quod videtur:puta infamata quedam ſuper filio ſuo:q₂ eũ oſculabat̃,ꝙ videbatur coire cum puero. Dicta aute₃ cã ſoluta ẽ criminatio. Et velut ĩ Aaice Theodecti Ulixes ad Aiacẽ:quia virilioz exiſtẽs Aiace non videtur.

Pōit locos iudiciales ſumptos a cauſa. Et duo facit ſm ꝙ duos tales locos pōit. Scđa ibi.(Et alius a cauſa.) Primus talis eſt. Oz quidam locus eſt:per quẽ fit incredibile aliqd in dicta cauſa. Dicit ergo:ꝙ alius locus eſt ad excuſandũ hoĩes criminatos deputatis rebus.i.de rebus:quas putãt̃ feciſſe. Et iſte locus eſt dicere cauſam:quare iſta res videatur inopinabilis:eſt enĩ aliquid:ppter quod aliqua videntur mala:quoꝝ ſcita cauſa mala non apparent. Nam quędam mulier infamata fuit ſuper filio ſuo:quia oſculabat̃ ipſu₃. Ex hoc enim apud ignorantes:ꝙ ipſe eſſet filius ſuus: dabatur occaſio credendi ꝙ ipſa coiret cum ipſo puero. Dicta autem cauſa deoſculationis:vt quia hoc non faciebat amore libidinoſo:ſ₃ amore materno:ſoluta eſt criminatio. Ponit aliud exẽplũ dicens:ꝙ hoc quide₃ apparuit in Aiace Theodecti. Aiax enĩ accuſauit Ulixem forte:quia in bello non bene ſe geſſerat:vel aliqd aliud puſillanimitatis ꝯmiſerat. Ulixes autẽ ſoluit ad Aiacem:ꝙ erat virilioz Aiace:quo poſito:ſoluta eſt criminatio:⁊ crimen impoſitũ non videt̃ vlterius habere locũ:quia ſi Aiax non commiſit puſillanimitatem illam:pbabile eſt:ꝙ Ulixes non comiſerit ea₃:erat enĩ exiſtens virilioz eo. Deinde cum dicit.

Alius a cauſa ſiue extiterit q₂ eſt:ſiue non extiterit quia non eſt. Simul eni₃ ẽ cauſa:⁊ cui⁹ cauſa:⁊ ſine cauſa nihil ẽ. vtputa Leodamas reſpondens dixit accuſante Thraſibulo:ꝙ erat ſolitarius factus in extremo ciuitatis:ſed decidere ſuper triginta nõ poſſe Ait magis eni₃ vtiq₃ perſuadere ſibi triginta inſcripta inimicitia ad populum.

Ponit alium locum:qui etiam reſpicit cauſam dicẽs ꝙ alius locus eſt de cauſa:ſiue exiſtit:quia eſt:ſiue quia non eſt. A cauſa eni₃ poſſumus arguere affirmãdo:vel negando.ideo ſubditur:ꝙ ſimul eſt a cauſa:⁊ id cuius eſt cauſa:nam ſine cauſa nihil eſt. Exponit aute₃ quod dixerat per exemplũ. Nã accuſante Thraſibulo Leodamam:ꝙ erat factus ſolitarius in extremo ciuitatis: dicebat Thraſibulus:ꝙ Leodamas nõ poterat decidere:vt habet alia littera:vel nõ poterat ſe ſubtrahere ſup triginta habitatões:forte inconſuetũ erat:ꝙ aliqs abſentaret ſe ab habitatione ciuium ſuper triginta habitatiões. Et q₂ h̃ fecerat Leodamas:ędificauerat.n. domum adeo diſtantem a domibus ciuium:ꝙ in ſpatio itermedio potuiſſent fieri pluſq̃ triginta habitationes:ideo Thraſibulus accuſabat Leodamã. Reſpondit enim Leodamas:ſe hoc feciſſe ppter inimicitiam quam populus habebat ad ipſum:lic₃ enim ſemper ciuibus fugere inimicos: igitur cauſa aſſignata: magis perſuadetur:ꝙ ſibi erant dimittende triginta habitationes q̃ non. Differt autem iſte locus a priori: quia hic ſolum aſſignatur cauſa facti:ibi autem non ſolum aſſignatur cauſa facti:ſed etiam redditur inopinabile crimen. Poteſt ergo p̃dictus locus vocari locus a cauſa inopinabili.hic autem a cauſa ſimpliciter.

Alius ſi ↄtingat melius agere q̃ꝫ ea que aut conſulit: aut egit conſiderare. Manifeſtū enī: quia ſi nō ita habet: non egit: nullus enim volūtarius ꝛ cognoſcens praua eligit.

¶ In parte iſta phs pōit locos iudiciales ſumptos a cō munibus. Et duo facit. Nā iudicium vertitur inter ac cuſantē ꝛ defendenteꝫ. Primo enī ponit locos: quibus aliquis pōt ſe defendere. Scđo ānectit quēdaꝫ locū: ꝑ quē ↄtingit aliquē incuſare. Scđa ibi. (Alius a noie.) Prima pars diuiditur in tres partes: qꝛ ↄtingit aliquē per actiones: quibus ei imponit̃: ſe excuſare. Prio enīꝫ ſe pōt excuſare: qꝛ cōtingebat accuſatū melius agere. Scđo melius: ſi in operibus ſibi impoſitis implicātur cōtraria. Tertio: ſi fecit aliquē: quo facto nō eſt credibi le eū feciſſe: qđ ſibi imponitur. Sed hoc prima pars di uidit̃ in tres ſm q̄ tres locos circa hoc ponit. Secūda ibi. (Ali⁹ qñ debet.) Tertia ibi. (Alius locus ex his.) Circa primū duo facit: qꝛ p̄mo ponit ipſuꝫ locū. Scđo docet inferre inſtantiā circa locū datū. Scđa ibi. (Eſt autē hoc falſum.) Dicit ergo: q̄ vnus alius locus eſt ſe excuſandi: crimine ſibi impoſito cōſiderare: ſi cōtingat ipſum incuſatū melius agere q̃ꝫ ea: quę ſibi imponūt̃ quę forefacta: aut cōſulit. idest deliberauit facere: vt qꝛ egit: aut nō egit: qꝛ ſi nō ita habꝫ: vt ſibi imponit̃: quia forte potuit: vel poteſt melius facere: manifeſtuꝫ eſt. i. probabile eſt: q̄ non egit: quātūcūqꝫ enim aliquis fore fecerit: vel deliberauerit ſe forefeciſſe. ſi pōt oſtendere q̄ contingebat eum melius forefacere: reddit ipſuꝫ fo refactū incredibile: quia nullus cognoſcēs praua: volū tarius ea eligit. Nullus enī aſpiciens ad malū agit qđ agit: vt dic̄ Dionyſius q̄rto de diuinis noib⁹. ¶ Dei. ꝛc.

¶ Eſt autem hoc falſum. Sepe enim poſterius fit manifeſtum: qualiter erat egiſſe melius: prius autem imanifeſtum.

¶ Dat inſtantiā dicto loco: qꝛ nō ſemꝑ homo eligit: qđ melius eſt. imo ait: q̄ hoc eſt falſuꝫ: q̄ ſemper homo fa ceret melius: ſi poterat melius facere: qꝛ ſępe contingit q̄ poſterius ſit manifeſtū qualr̄ ↄtingebat ipſuꝫ meli⁹ facere: qđ prius erat imanifeſtuꝫ. vna g̊ eſt cauſa quare aliquis prius: qđ melius eſt ſinit: eo q̄ melius illud non pręcognoſcebat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius quādo debet aliquid agi cōtrarium actis ſimul cōſiderare: vtputa Xenophanē Eleatis iterrogātibus: ſi imolabāt albe dee ꝛ plangent: aut non cōſuluit. Siquidē exiſtimant deum nō plangere. Si autēꝫ hominē non imolare.

¶ Ponit ſcđm locum: q̄ alius locus ſumit̃: ſi cōſidere mus: quādo imponit̃ nobis qđ egimus aliquid contra rium actis. Eo enīꝫ ipſo: q̄ accuſatio implicat cōtraria ſeipſum reddit incredibileꝫ. Manifeſtat qđ dixerat ꝑ exempla: qꝛ Xenophaneꝫ. i. illū hoieꝫ Eleatis. i. illis gē tibus interrogantibus: ſi imolabant albe deę: ꝛ ſi quęſi tū fuit ab eis: ſi illa dea: vel ille deę plāgebāt: aut dict⁹ populus nō conſuluit talem deā: ſiue tales deas: iterro gabat ergo ꝑꝑ ea Xenophanē: ſi imolauerat deę plan genti: aut nō cōſuluerat talē deā. Hęc aūt icriminatio implicabat cōtraria. Ideo ſubditur: ſi exiſtimant ipm cui imolauerant eſſe deū: vel deā: non cōpetebat ei plā gere: ſi reputabant eū hoiem: non erat imolādi
g̊ dicat̃ ſꝑ in incuſatione implicabant̃ ↄ̄ria. ¶ D

**¶ Alius locus ex his: que peccata ſunt
ſare: aut ↄ̄fendere: vtputa in ea: que C
Medea. Hi quidem accuſant qꝛ putan
pueros occidit propter non apparere
ipſos: peccauit enim Medea ſm emiſſ
puerorū. Hęc autem reſpōdet: qꝛ nō i
pueros: ſed Iaſonem vtiqꝫ interfecit.
enim putauit: cum non feciſſet: ſiquid
alterum fecerat. Eſt autem locus iſte
mematis: ꝛ ſpēs tota prior ars Theod**

¶ Ponit locum dicēs: q̄ alius locus eſt defende
accuſare alium ex his: quę erant tūc peccata. Eſt
iſte locus cuꝫ aliquis ex vno peccato excuſat ſe d
pctō: vl̄ ꝑ vnū pctm̄ accuſat aliū de alio pctō: qđ
feſtat ꝑ exēplū: qꝛ Medea Carini. i. apud illū lo
incuſaretur ab aliquibus: q̄ occiderat pueros ſu
q̄ non apparebāt: licꝫ peccaſſet Medea mitten
ros. i. filios ad mortē: excuſauit ſe Medea: nō q
occiderat pueros: ſed dixit q̄ interfecit Iaſonem
ritum ſuuꝫ. Peccant vtiqꝫ ſic faciendo: ſed ex ho
cato videbat̃: q̄ non feciſſet crimē ſibi impoſitū
q̄ non occiderat filios: ſi fecerat alterum. i. ſi occi
maritū: Medea forte: vt placeret marito: ex q̊ fu
ſuſceꝑat illos filios: occidit filios ſuos. ſi g̊ diceba
cidiſſe maritū: videbat̃ ꝑbabile: q̄ nō occidiſſet
cum propter maritum perpetraſſet homicidiū
¶ Notandum autem: q̄ ſicut per vnum pecca
cuſare poſſumus aliqueꝫ de alio peccato: ſi illa c
tionē habeāt. Addit q̄ iſte loc⁹: ꝛ iſte ſpēs enthim
eſt tota are Theodori: quā ipſe p̄us tradidit. ¶

**¶ Alius a noie: puta Sophocles plāc
induens nomen: ꝛ in deorum laudib
ſueuert̃ dicer̃: vt Conō Thraſibulo.
ſibulum. i. audacis cōſilij vocabat̃: ꝛ
ſꝑ Trāſimagus herodius: aut Polū
polū celuꝫ: ꝛ Draconē legis latorē: q
vtiqꝫ hois leges: ſed Draconis diffic
Euripidis Echaa contra Venerē: ꝛ
recte dee incipit ab inſipientia: ꝛ Ther
pentheus a ſequenti calamitate denoi**

¶ Ponit locū aliū vtilē ad defendendū: ꝛ icuſand
tingit. n. aliquē ꝑꝑ aliq̄ oꝑa ſortiri aliqđ nomē q
prauū valꝫ ad incuſandū: ſi ſit bonū: valꝫ ad de
dū: Dicit g̊ q̄ ali⁹ locus ſumit̃ a noie: puta Soph
plane ferro induit tale nomē ꝑꝑ duriciā: ſiue ꝑꝑ
tudinē. Aliud exēplū eſt: q̄ in laudib⁹ deoꝝ can
Conō Thraſibulo. Thraſibulū. n. idē ſonat: q̄
ↄſilij. Tertiū exēplū eſt de Herodio dict⁹ Trā
Trāſimagus. n. idē ſonat: q̄ audacis pugne ꝛ po
dictus ꝑꝑ polū: ſiue ꝑꝑ cęlū erat forte hō diuin⁹
ſtis: ꝛ q̄ndā legis latorē ciues Draconē appella
leges ei⁹ nō erat leges hoies. ſꝫ draconis: ꝛ ꝑꝑ c
forte Echaa Euripidis ſic noiat⁹ fuit. erat. n. ↄ̄ V
ꝛ nomē recte deę icipit ab ipſa iſipiētia. i. a ſimp
te: rectū enī ꝛ ſimplex mlt̄uꝫ ↄueniūt: ꝛ Therm
the⁹ a ſequēti calamitate eſt ſic noiatus. Ex oib⁹
noib⁹ ſm q̄ ſonat in bonū poſſum⁹ ſumere locos
fendēdū: ꝛ vt ſonāt ī malū ad accuſandū. ¶ Dei

¶ Approbi

¶ Approbantur autem magis enthimemata elentica q̃ȝ oſtenſiua: quia collectio qdeȝ contrariorum in vno eſt elenticuȝ enthimema. Que autē ſecus ſincere manifeſta ſunt magis auditori.

¶ Comparat enthimemata elentica ⁊ oſtēſiua. Et duo facit: qꝛ primo dat dr̄iam inter ea dicēs: ꝙ enthimemata elentica magis approbant̄ q̃ȝ oſ̄ſiua: qꝛ in vno ſyllo elentico eſt collectio ꝯ̄riorum: talē collectionē ꝯ̄rioruȝ vocat elēticum: enthimema magis ꝓbat̄ ad arguēdū: qꝛ eſt magis manifeſtū: ⁊ magis auget. Enthimemata aūt oſtenſiua: que poſſunt ſecus ſibi inuicē: eo ꝙ cōcludunt alteram partē contradictiōis ſunt manifeſta auditori: ita non ſunt ita approbata: nec ita decipiunt auditorem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Omnium etiam elenticorum: ⁊ oſtenſiuorum ſyllogiſmoruȝ turbant maxime: que talia quecunqȝ incipientia prouident: non ſuperficietenus eē. Simile. n. vt ipi in ſeipſis gaudent ꝑſentientes: ⁊ quecunqȝ tantū tardāt: vt ſimul cum dictis cognoſcantur.

¶ Dat dr̄iam inter oſ̄ſiua ⁊ elentica dicens: ꝙ ſi enthimemata ſunt de nūero elenticoꝝ: ſiue oſ̄ſiuoꝝ: ⁊ in hꝯ ꝯueniant ꝙ turbant reſpondentē: ſi ſunt talia: ꝙ a pn° non ſunt: ꝓuideri ſuperficietenus: ita ꝙ ſtatim appeat quid virtutis ſit in eis. Addit aūt: ꝙ ipſi auditores in ſeipſis gaudent: quando preſentiūt enthimemata: q̄ tātum turbant: ꝙ ſimul cum dictis cognoſcuntur: qñ. n. in principio non poteſt cognoſci intentio dicentis finis tamen dicti a deo aperit intentionem dicentis: ꝙ tota virtus ſermonis ſit ſimul cognita: auditores huius ſermonis gaudent: qꝛ ſic ſimul veritatem cognoſcunt.

AD intelligentiā dictoꝝ notādū: ꝙ rhetor eo ꝙ conſiderat negociū cōe applicatum ad mores: ſic pōt conſiderare locos ſpāles cōuenientes cuilibet negocio rhetorico: ⁊ qꝛ nō pōt dyalecticus ſic locos cōes⁹: quos conſiderat: non opȝ omnes eſſe ita cōes: ſicut ſunt loci dyalectici. Eſt ergo rhetorica aſſecutiua dyalectice: qꝛ eſt quedam dyalectica: propter quod dicere poſſumus ꝙ quodāmodo ꝺficit dyalectica: ⁊ eſt ſpālior ea. Eſt tñ ſpēs cōior ſpecialibus artib⁹: ideo licet ad ſpāles artes ſm ꝙ hmōi nō ſpectat aſſignare locos cōes. Poteſt tñ rhetor: eo ꝙ ꝺficit a dyalectico: aſſignare magis locos ſpāles q̃ȝ dyalecticus. Nō eſt ergo mirandū ſi aliquos locos aſſumit rhetor: quos aſſumit dyalecticus: vt locos aſſumit a maiori ⁊ minori: ⁊ a contrarijs: ⁊ hmōi: qꝛ vt dcm̄ eſt: rhetorica eſt aſſecutiua dyalectice. Nec eſt etiam mirandum: ſi aliquos locos ponit rhetorica: quos ponere non ſpectat ad dyalecticum: ⁊ ꝙ nō ſunt ita cōes: vt loci dyalectici: qꝛ vt dicebatur rhetorica a dyalectica deficit: ⁊ eſt quodāmodo infra dyalecticaȝ. Dicunt̄ ergo loci aſſignati eſſe cōes: non ꝙ omnes ſint ita cōes: vt loci dyalectici: ſed cōmunes appellati ſunt: qꝛ ſinguli ſunt aliquo modo adaptabiles ad plura negocia politica. Uerum qꝛ vt dicebatur aliqui ſunt magis proni adaptabiles vni negocio q̃ȝ alij: ideo aſſignati loci aliqui dicebantur deliberatiui: aliqui exclamatiui: aliqui iudiciales. Attamen cum ponebātur loci vnius negocij. alij negocio adaptari poſſunt: immo quia ſicut alij loci ſunt magis prompte vni negocio q̃ȝ alij: ita aliqui loci ſunt magis prompte adaptabiles pluribus negocijs q̃ȝ alij: ideo in aliquibus locis vnius negocij fit mentio de alio negocio: ⁊ non in omnibus: quia omnes loci ſunt ita prōpte adaptabiles pluribus negocijs q̃ȝ alij. ¶ Notandum autem: ꝙ ſequendo diuiſionem quam fecimus: poſſumus dicere locos aſſignatos eſſe triginta: quorum. xij. ſunt deliberatiui. viij. exclamatiui: ⁊. x. iudiciales. Deliberatiui ſunt aūt hi. Primus eſt locus a contrarijs. Secūdus a ſimilibus caſibus. Tertius ab habitudine actiuorum. Quartus a maiori. Quītus a minori. Sextus a diuerſitate tp̄is. Septimus a diuerſitate ꝑſonaꝝ. Octauus a diffinitione. Nonus a diffinitiuo. Decimus a diuiſione. Undecimus ab inductiōe. Duodecim⁹ ab auctoritate: ſiue a iudicio. ¶ Loci exclamatiui ſunt hi. Quoꝝ primus eſt ab actib⁹. Secundus a conſequentijs q̄buſcūqȝ. Tertius a cōſequētijs oppoſitis. Quartus ab inopinatis. Quintus a ꝓportione. Sextus a conſequentijs eiſdem. Septimus a diuerſitate electiōis. Octau⁹ a fine loci. ¶ Iudiciales āt ſunt hi. Quorum primus eſt a prouocantibus. Secuncundus ab incredibilibus. Tertius ab icōfeſſis. Quartus inopinabilium. Quintus a cauſis ſimpliciter. Sextus ab actiōibus melioribus. Septimus ab actiōibus contrarijs. Octauus ab actionibus repugnātibus. Nonus ab actionibus annexis. Decimus a nomine. ¶ A contrarijs auteȝ ſic hortamur ⁊ dehortamur. Si habere pacem eſt bonum: bellare eſt maluȝ. Et deſtructiue. Si habere pacē non eſt bonum: bellare non eſt malū. Maxima talis. Si propoſitum in propoſito: ⁊ oppoſitū in oppoſito: ſi in propoſito non eſt propoſituȝ: nec in oppoſito oppoſitum. ¶ A ſilibus caſibus ſic. Si iuſtū eſt bonū: ⁊ quod fit iuſte fit bene. Et deſtructiue. Si iuſtum non eſt bonum: quod fit iuſte non fit bene. Maxima talis. De ſilibus caſibus idē eſt iudiciū. ¶ Ab habitudīe actiuoꝝ ad paſſa. Si inimici noſtri iuſte patiūtur: nos iuſte punimus eos. Maxima talis. De ſilr ſe hñtib⁹: de actiuis ⁊ paſſiuis idē ē iudiciū. ¶ A maiori arguimus ſic. Si maiores nobis nō poterūt vincere ciuitatē: nec nos vicemus. Maxima talis. Qd̄ nō poteſt maius nō pōt minus. ¶ A minori ſic. Si minores nr̄i debellauerāt caſtrū: nos ꝺbellabim⁹. Maxīa talis. Qd̄ pōt min⁹: pōt maius. ¶ A ꝯſideratōe tp̄is ſic. Añq̄ȝ ſeruirem⁹ regi: nihil nobis ꝑmiſit: ſeruiēdo ei nihil nobis dabit. Maxima talis. Si añcedētia nō añcedunt: nec ꝯña ꝯſequūt̄. ¶ A ꝯdōne ꝑſonaꝝ. Si vilior nō forefacit: nec melior forefaciet. Maxīa talis. Qd̄cūqȝ forefactū remouet̄ a viliori: remouebit̄ a meliori: vel in quo nō forefacit vilior: nec melior. ¶ A diffōne ſic. Iſte fecit gñoſa. g° eſt generoſus. diffō. n. ⁊ notificatio generoſi eſt factio generoſoꝝ opeꝝ. Maxīa talis. Cui cōpetit diſtinctio ⁊ diffinitū: ⁊ a quo remouet̄ diffō ⁊ diffinituȝ: Sic a diffinito poſſem⁹ arguere: eſt gñoſus. g° facit opa gñoſa: nō eſt generoſus. g° nō agit generoſa. Maxīa talis. Cui ꝯpetit diffinitū: ⁊ diffō: cui nō ꝯpetit diffinituȝ: nec diffinitio. ¶ A diffinitiuo ſic. Ut ſi bonū eſt diffinitiuū honeſti: bonū eſt honeſtum. ⁊ ſi diffinitiuum boni nō eſt honeſtū. g° bonū nō eſt honeſtū. ¶ Locus a diffinitiuo. Maxima talis. De quo ꝑdicat̄ diffinitiuuȝ ⁊ diffinitū. debemus. n. tale diffinitiuū accipe: qd̄ cū diffinito cōcomitat̄. aliter. n. nō poſſemus arguere cōſtructiue ⁊ deſtructiue. ¶ A diuiſiōe ſic. Quicūqȝ iniuriat̄ vel eſt auarus: vel eſt ſupbus: vel eſt odiēs. hic iniuriatur: ⁊ nō eſt auarus: nec ſupbus. g° eſt odiēs. ¶ Locus a diuiſione: ſiue a ꝑtibus ſufficiēter enumeratis. Maxīa talis. Quicquid conuenit alicui diuiſo: neceſſe eſt conuenire alicui diuidētiū. ¶ Ab inductiōe ſic. Machea

mater iurauit ꝑ filiū: ꝛ Ymenia ꝑ filiū: ꝛ ſic ꝺ ſingulis. ergo oīs mater iurat: ꝛ determinat: qꝺ verū eſt ꝑ filiū ſuū. Locus ab īductiōe. Maxia talis. Qꝺ verificat̄ de omnibus particularibus ſimul ſumptis: verificatur de ipſo vniuerſali a iudicio: ſi omnes: aut plurimi: aut ſapientes: aut boni: aut dij: aut diuini: filij: aut patres: aut doctores iudicāt virtutes eē ſeq̄ndas. ḡ debem⁹ eas ſeq. Maxia talis. Qꝺ vr̄ eis: quoꝝ iudicio ſtādū ē: eſt iudicandū ſic eē. Poſt locos deliberatiuos ſequunt̄ exclamatiui. hi de facili ſumi pn̄t: ſi videātur exempla poſita in littera. ꝛ modum quem tenuimus in aſſignando locos: ideo in locis ſequentibus tam exclamatiuis q̄ȝ iudicialibus ſolū maximas aſſignauerim⁹. ¶ Prim⁹ locus exclamatiuus eſt ab artibus: ſiue operibus ſuis: quia ex vno malo actu arguimus plura mala: ex vno bono plura bona. Maxima talis. Qui forefacit ī vno: ſi poſſet: ſignuȝ eſt: ꝙ forefaceret in multis. ꝛ qui bene ſe gerit in vno: ſignū eſt: ꝙ bn̄ ſe gerat ī multis. ¶ Ali⁹ a ꝯſeq̄ntijs diuerſis: cū ex eodē diuerſa ſequūtur. Nā qn̄ ex eodē diuerſa ſequunt̄: poſſum⁹ ex illo diuerſa exclamare: vel diuerſimode exhortari: vel iudicare ſꝫ ꝙ volūt ad talē locū adaptare diuerſa negocia. Maxia talis. Qꝺ de añte ꝓcedit̄: de ꝯſequēte ꝯcedit̄. ¶ Tertius eſt a conſequentijs oppoſitis: quia ex eodē aliquo mō poſſunt ſequi oppoſita. Maxima talis. Si ex eodē ſequūtur oppoſita: ſic ex illo poſſumus oppoſita exclamare: vel ꝑſuadere. ¶ Quartus locus ab īopinatis: cū aliquis oſtendit aliquid eſſe contra opinionem occultā. vel manifeſtam. Maxima talis. Non eſt loquēdū quod eſt opinioni contrariū. ¶ Quintus a proportiōe cum aliqua proportionaliter ſe habēt. Maxima talis. Proportionabiliuȝ idem eſt iudiciū. ¶ Sextus a ꝯſequentijs ex eiſdem: cum ad aliqua ideȝ ſequitur. Maxima talis. Quorum conſequentia eſt eadem: de eis eadem debet eſſe ſentētia. ¶ Septim⁹ ē aduerſitate electionis: prout aliqui diuerſa elegerunt in diuerſis temporibus. Maxima talis. zm ꝙ aliqui diuerſa eligūt: ſic ſunt diuerſimode cōmendādi. ¶ Octauus loc⁹ ꝛ vltimus eſt a fine: cū aliquis agit gratia alicui⁹ finis. Maxima talis. Cuius finis bonus eſt: ipſuȝ quoq; bonum eſt: vel cuius finis malus eſt: ipſum quoq; malum: oīa .n. a fine ſunt iudicanda. Cuȝ ergo aliquis ſeruit alicui illud ſeruitium eſt iudicandū bonū vel malū ſꝫ ꝙ ſeruiens intendit bonū: vel maluȝ finē. ¶ Utrū ſufficiat ad hoc ꝙ ſit bonum: ꝙ fiat bono fine: ꝛ bona intentione. non eſt pręſentis ſpeculationis. ſed hoc ſpectat ad librum ethicorum. ſufficit aūt rhetori perſuaſibiliter loqui. ¶ Loci aūt iudiciales aſſignabunt̄ decem: quorū vnus erat a ꝓuocantibus: cū alicui inſunt ꝓuocātia ad aliquod negocium: vt ꝙ poſſit aliquid facere: ꝛ ꝙ ſit ei proficuū. Maxima talis. Cuȝ ꝓuocantia adſunt: ꝓbabile eſt prouocatū adeſſe. ¶ Secūdus locus ab incredibilibus: cum ex poſitione incredibiliuȝ arguimus remotioneȝ credibiliū. Maxima talis. Si cōtingit multa incredibilia eſſe: contingit multa credibilia nō eſſe. Uel cuȝ expoſitione vnius incredibilis arguimus poſitionē alterius. Maxima talis. Si aliqd īcredibile eſſe poteſt: ꝛ hoc lꝫ ſit incredibile eſſe pōt. ¶ Tertius ab inconfeſſis: cum aliquis accuſat aliquem: qꝛ qꝺ ꝯfitetur verbis: non confitetur factis: vel illud: qꝺ ꝯfitetur vno tempore: non cōfitetur alio. Maxima talis. Cuius v̄ba diſcordant factis: vel verba verbis. dignum eſt ꝙ eius eloquiuȝ contēnatur. ¶ Quartus a cauſis inopinabilib⁹: vt cū aliquis de aliquo incuſatur: ꝛ oſtendit inde eſſe inopinabile. Maxīa talis. Poſita cā inopinabilis ꝯtingit illud inopinabile eē. ¶ Quītus locus a ca cuiuſcūq;: vt ex cauſa arguimus aliquid quodcu illud. Maxima talis. Poſita cā ponitur effectu mota remouet̄. ¶ Sextus eſt ab actiōibus meli quia ſi poteſt aliquis oſtendere: ꝙ ipſe cognoſca tuit melius arguere q̄ȝ illud: quod ei imponitur: ſ eſt eum nō feciſſe illud: quod ei imponitur. Ma talis. Cōtingit quēlibet meliora eligere: ſi melio gnoſcat. ¶ Septimus locus ē ab actionibus ꝯtra cum aliquis incuſat aliquem: ꝛ incuſando implica ſum egiſſe contraria: hoc enim ipſo oſtendit ſuas i ſationem eſſe nullam. Maxima talis. Non eſt r da incuſatio: ſi cōtingat eā contraria īplicare. ¶ O uus eſt ab actionibus repugnantibus: vt cum aliq cuſatur de aliquo negocio: ſi poteſt oſtendere: ꝙ aliquid repugnans ei: ſignum eſt ipſum non feciſ lud. Maxia talis. Probabile eſt: ꝙ nullus repu tia operet̄. ¶ Nonus ē ab actionibus cōnexis: q aliquis cōmittit aliquod peccatum. ſignum eſt: q mittat illud: quod hꝫ cōnexionem ad ipſum. Pa le. n. eſt iuuentutem ſplendide vti venereis: ꝛ paup ꝛ luſorē eſſe furem. Maxima talis. Facientem a dentia: probabile eſt ipſum cōnexa ꝛ conſequent rari. ¶ Ultimus locus eſt a nomine: ꝛ potiſſime v locus: cū nomē eſt aduentitiū. Multi. n. ꝓpter q quę egerūt: adepti ſunt nomē aliquod: ꝛ ſi illud ſonat in duritiē: poſſumus arguere ipm̄ eſſe duru nat audacem eſſe: poſſumus arguere ipſum eſſe a cem: ꝛ ſic de alijs. Maxima talis. Probabile eſt queȝ operari: ꝓut nomen per opera acquiſiuit.

Quoniam contingit hunc ſ logiſmum: hunc autem no qdem: ſꝫ videri: ſic neceſſe tbimema: hoc quidem eſſ tbimema: hoc aūt non eſſ videri autem: quoniam e mema ſyllogiſmus quidam.

¶ In parte iſta vt dicebat̄ determinat ph̄s de l parentibus: ſiue de enthimematib⁹ ſophiſticis facit: qꝛ primo oſtendit: ꝙ ſicut in dyalecticis co eſſe ſyllogiſmos ſophiſticos: ſic in rhetoricis co eē enthimeta ſophiſtica. Scꝺo ꝺtermīat ꝺ hꝯ loc ſticis. Scꝺa pars ibi. (Loci aūt ſophiſtici ſūt) ¶ cit ergo primo: ꝙ ſicut ꝯtingit ꝙ aliqd ſit ſylls a vero non ſit ſylls: ſed videt̄ eſſe: ſic eſt in enthim tibus: ꝙ aliqd eſt enthimema veꝝ: ꝛ aliquid nō e thimema: ſed vr̄. Et eſt ratio: qm̄ enthimema eſt qdā. ꝛ rhetorica eſt dyalectica quędam. Rōnabi ꝙ ſicut in dyalecticis diſtinguimus ſyllogiſmū v apparētē: ſic ꝛ in rhetorica diſtinguimus enthim veꝝ ꝛ apparens. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Loci autem ſunt apparentium enthi matum: vnus qdam ꝛ qui penes dictio huius vna quidē pars: vt in dyalecticis ſyllogizatum cōcluſiue vltimū dicere. ergo hoc ꝛ hoc neceſſe. ergo ꝛ hoc ꝛ h

¶ Determinat de dictis locis. Ad cuius euiden notādū: ꝙ locus: vt oñſum fuit in p°. lib. eſt elem pn̄m enthimematis. Et qꝛ ꝓncipiata ex ꝓncipijs ortū: opꝫ enthimematā bona hr̄e bonos locos: memata ſophiſtica hr̄e locos defectiuos. Sicut in veris enthimematibus aſſignamus locum a

ri ꝛ a mi

ri ꝛ a minori: ꝑ que roborātur: ita ꝛ i entbimematibus ſopbiſticis aſſignamus equiuocationem ampbibolo/ gicā: per que deficiūt. Sicut ergo loci aſſignati ſunt lo/ ci entbimematū veroꝝ: ſic fallacie de qbus itēdimus poſſunt dici loci entbimematum ſopbiſticoꝛum. ideo in omni fallacia aſſignatur cauſa apparētie ꝛ defectus quia quodlibet entbimema ſopbiſticū deficit ꝛ appa/ ret. Sicut ergo entbimema non ē ipſe locus: ſed ſumit principium ꝛ originem ab ipſo loco: ſic entbimema ſo pbiſticum non eſt ipſa fallacia: ſed ſumit principiū ꝛ originem ab ipa fallacia. ideo compoſitio ꝛ diuiſio nō eſt ipſum entbimema ſopbiſticum: quod peccat: ſed ta les fallacie ſunt principia talium ſopbiſmatū. Iſti au tem loci apparentium entbimematum: qui poſſunt di ci fallacie diuiduntur: vt poteſt baberi a pbiloſopbo in libro elencoꝝ: qꝛ quedam ſunt in dictione: q̄ faciūt fantaſiam ꝛ deceptionem ſm vocem: quedam vero ſunt extra dictionem: ſm quas deceptio ex ipſis rebus poteſt contingere. Duo ergo facit pbs: quia primo de/ terminat de fallacijs in dictione. Secundo de fallacijs extra dictionē. Secūda ibi. (Alius ex ſigno in ſyllogi/ zatus. n.) Fallacie in dictione ſm Alexandrum in cō mento ſuper elencbis diuiduntur: quia quedam pec/ cant ſecundum multiplicitatem actualem: quedam ſe cūdū multiplicitatē fantaſticam. Que diuiſio vtrū bo na ſit: ꝛ qualiter: ſi cōtinget nos ſcribere in logicalibus eam declarare intendimus: ſequendo tamen diuiſio/ nem predictam: quia ſufficit in bac materia: vt ſpectat ad propoſitum: ſuperficialiter loqui: poſſumus dice/ re: ꝙ pars illa: in qua determinat pbiloſopbus de falla cijs in dictione: diuiditur in partes tres. quia p̄ ꝛ 2° de/ terminat de buiuſmodi fallacijs prout peccāt ſecūdū multiplicitatem actualem. Tertio prout peccant ſm multiplicitatem potentialem. Secunda pars ibi. (Eſt autem ad id: quod eſt locutiōe). Tertia ibi. (Alius di uiſim componentem). Fallacia autem peccans ſm multiplicitatem fantaſticam dicitur eſſe fallacia figu re dictionis. Hec autem fallacia tripliciter poteſt con/ tingere. Primo ex eo: ꝙ variatur ſuppoſitio. Secun/ do ex eo: ꝙ variatur predicatum. Tertio ex eo: ꝙ va/ riatur modus ſignificādi. Suppoſitio autem variatur ſicut ſi diceret. ſoꝛtes eſt bō. bō eſt ſpēs. ḡ ſoꝛ. ē ſpēs. Et cum ſic arguimus in iſta fallacia: quodāmodo argui/ mus in quatuoꝛ terminis: inquantum bomo: quod eſt medium: aliam ſuppoſitionem babet in maioꝛi. aliā in minoꝛi: ideo medium eſt quaſi duo termini: propter quod iſte modus ſpecialiter poteſt dici inſyllogizatus: quia ſpecialiter peccat contra de neceſſitate accidere: ꝛ non tenet figuram ſyllogiſticam. Secundus modus contingit ex eo: ꝙ variatur predicamentum: vt iudica mus. ꝙ pati eſt agere: quia videre quod dicit quoddā pati eſt ſyllogiſmus terminationis ad facere ꝛ ſecare. Tertius autem modus contingit ex variatione modi ſignificandi: vt interpꝛetemur maſculinum: feminin ū quia cbatilina eſt velut muſa: que eſt feminini generis licet non ſit ita: ſed magis ſit econuerſo. videre. n. non ſignificat pati: ſed magis econuerſo: ꝛ cbatilina nō eſt feminini generis: ſed oppoſite eſt maſculini. omnes er go modos figure dictionis poſſumus reducere ad duo vel ad inſyllogizatum quantum ad variationem ſup/ poſitionis: vel ad conuerſam: ꝛ oppoſite differētie quā tum ad variationem predicamentoꝛum ꝛ modoꝛum ſignificandi. Duo ergo facit pbiloſopbus in determinā do de iſta fallacia: quia primo determinat de illo mo/ do: qui poteſt dici in ſyllogizatus. Secūdo determinat de modo alio: qui poteſt dici cōuerſus ꝛ oppoſitus. Se cunda ibi. (Et entbimematibus conuerſim). Dicit ergo: ꝙ vnus locus de locis apparentium entbimema tum eſt penes dictionem. i. penes figuram dictionis: ꝛ vna pars buius fallacie: ſiue vnus modus eſt ſicut in dyalecticis vltimum concluſiue inſyllogizatū dicere exponatur: vt expoſitum fuit. Et ponit exemplum di/ cens. vnde ergo. i. nunq̄ ergo ſi ſoꝛtes eſt boc. i. bomo: ꝛ boc. ſ. bomo eſt ſpecies: neceſſe eſt ꝙ ꝛ boc. i. ꝙ eſt ſoꝛ. ſit ꝛ boc. ſ. ſit ſpēs. q. d. non. Deinde cū dicit.

Et qō entbimematibus conuerſim ꝛ op/ poſite dicere videtur entbimema: talis enī locutio regio eſt entbimematis: qō tale eſſe penes figuram dictionis.

Poſt illum modum figure dictionis: quod dicitur in ſyllogizatum. Aſſignat alium modum: qō dicitur con uerſim ꝛ oppoſite dicere dicēs: ꝙ videtur eſſe alio mo do entbimema. i. in faciendo entbimemata conſueui/ mus dicere conuerſim: ꝛ oppoſite exponatur: vt expōe batur. Addit autem: ꝙ talis locutio eſt regio entbime/ matis. regio enim eſt nomen loci. Dictum eſt autem ꝙ fallacia non eſt ipſum entbimema ſopbiſticum: ſed eſt quidam locus: ꝛ quedam regio eius: ſiue bō idē eſt quoddam principium: ꝛ quoddam elementum ipſius: locus enim videtur babere rationē principij reſpectu locati. Subdit autem: ꝙ bmōi locus: ꝛ bmōi fallacia ē illa fallacia: que dicitur eſſe penes figuram dictionis. Notandum autem: ꝙ poteſt aliter legi littera aſſi/ gnata: ꝛ pōt totum: quod dictum eſt: referri ad ampbi bologiam: ꝛ non facere nouam fallaciam in littera ſe/ quenti: ſed tamen ſic diuidendo ſicut diuiſimus: com/ pletius babemus oēs fallacias. Deinde cum dicit.

Eſt autem ad id: quod eſt i locutiōe ſyllo/ giſtice dicere vtile: ſyllogiſmoꝛum multoꝝ capitula dicere: ꝙ bos quidem ſaluauit: ali/ os autem puniuit: grecos autem liberauit. Unumquodq̄ enī boꝛū ex alijs ꝛ alijs oñ ſum eſt: compoſitis autem ex bis fieri.

Determinat de fallacijs peccantibus ſm multipli/ tatem actualem. Huiuſmodi autem fallacie ſunt due. quia buiuſmodi multiplicitas dupliciter eſſe poteſt in oꝛatione. ꝛ tunc eſt ampbibologia in dictione: ꝛ tūc eſt equiuocatio. Ideo duo facit: quia primo determinat d̄ ampbibologia. Secundo de equiuocatione. Secunda pars ibi. (Unum autem penes equiuocationem). In determinando autem de ampbibologia non ponit mo dos eius: quod foꝛte ideo fecit: quia ijdē modi aſſigna ri poſſunt ad ampbibologiam ꝛ ad equiuocationem: quia vt dicitur in primo elencoꝛum tres modi ſunt cō munes ad ampbibologiam: ꝛ ad equiuocationem: cū ergo aſſignabit modos equiuocationis: aſſignabit mo dos ampbibologie. In determinando autem de āpbi bologia docet nos quendam modum vtilem ad ma/ gis poſſe decipere ſm dictam fallaciam. Dicit ergo ꝙ illud eſt entbimema ſopbiſticum ſm ꝙ contingit ſyllogiſtice dicere in locutione: ſiue in oꝛatiōe. Ad bāc ergo ſopbiſticationem vtile eſt dicere capitula multo rum ſyllogiſmoꝛum. id eſt dicere in ſumma multos ſyllogiſmos: qꝛ enim in capitulo dicit̄: in ſūma narrat̄. Ponit aūt exēplum: vt ſi dicerē Acbilles: vel Alexan/

der vel aliquis alius: hos quidem ſaluauit.alios autez
puniuit.grecos autem liberauit. Qz ſi hec exempla po
nerentur ſm infinituum moduz:magis appareret in
tentum. Et forte ſic eſt in greco: ſed malitia tranſlato
rum multa deprauat. Si enim diceremus Alexādruz
alios hos grecos ſaluare:punire:liberare: committere
tur ibi multiplex amphibologia:quia neſciremus vtꝝ
greci:vel alij liberaſſent: vel puniſſent Alexandrū: vel
econuerſo. Item neſciremus qui eſſent liberati:⁊ q pu
niti.per quod poſſemus alium facilius decipere cōpo
nendo ſic ſophiſmata. Ideo ꝙ vnunquodqz eorū oſtē
ſum eſt ex alijs ⁊ alijs.quia per alia ⁊ alia opera oſten
ditur Alexandrum ſaluare hos: punire alios: liberare
grecos. Ex his autem diuiſim oſtenſis compoſitis. i. ſi
componantur ſic diuiſa fieri.ſupple contingit ſophiſti
cum enthimema. Unde alia littera habet. quando er
go componuntur.fit ex ipſis enthimema ſophiſticum:
vel apparens ſupra.

Num autem penes equiuoca
tionem dicere quidem ſtudio
ſum eſſe:a quo eſt honoratiſſi
mus ritus omnium. Miniſte
ria enim omnium honoratiſſi
mus ritus.

¶ In parte iſta determinat philoſophus de fallacia eq
uocationis. Fallacia autem equiuocationis tripliciter
fieri contingit. Primo ſi aliqua dictio ſignificat plura
eque principaliter. Secūdo ſi ſignificet illa plura: quo
rum vnum ſignificet proprie: ⁊ aliud tranſumptiue.
Tertio ſi ſignificet vtrunqz proprie.ſed vnum ſignifi
cet principaliter. aliud ex conſequenti. ideo tria facit.
Secunda ibi.(Aut ſiquis canez.)Tertia ibi.(Aut qa
nihil.) ¶ Dicit ergo.ꝙ vnum locum penes equiuoca
tionem contingit dicere: cum aliqua dictio ſignificat
plura vnum principaliter. aliud ex conſequenti: vt ſi
qs dicat illud eſſe ſtudioſum:a quo eſt honoratiſſimus
ritus omnium. Honoratiſſimus enim ritus omnium
ab aliquo contingit eſſe dupliciter:vel effectiue: vt cuz
aliquis facit talia.propter que poſteriores ſumunt exē
plum:⁊ ex eo bonus ritus.⁊ talis eſt ſimpliciter ſtudio
ſus. Uel conſulendo.vt cum aliquis dat aliquod conſi
lium.propter quod cōſurgit aliquis bonus ritus. ⁊ hic
eſt bonus ſtudioſus ſꝫ quid. Ideo ſubditur. ꝙ miniſte
ria.i.conſilia:vt habet alia littera ſunt honoratiſſimus
ritus:⁊ omnium ſtudioſum eſt equiuocum:⁊ ſignificat
facientem:⁊ conſulentem bona. ſed facientem ſignifi
cat principaliter:conſulentem ex ꝯſequenti. Uel vt ſo
nat alia littera greca miniſteria.i. ſacrificia: ⁊ in idem
redit:vt ſi dicatur aliquis ſtudioſus equiuoce:vel quia
fecit bona:propter que conſurgit mos bonus: ⁊ bonus
ritus.⁊ tunc eſt ſtudioſus ſimpliciter:vel quia inſtituit
bona ſacrificia erga deos:propter que gentes prouocā
tur ad bonum ritum. ⁊ tunc eſt ſtudioſus quodāmo
do.⁊ ex conſequenti. Non enim eſt ſtudioſus ſimplici
ter:quia alios prouocat ad benefaciendum: ſi ipē in ſe
non benefaciat. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Aut ſiquis canē cōmendās:eū:q eſt i celo
deſcribat:aut ipꝫ Pana ⁊ totalē quē Pinda
rus dixit o beate canis:qꝫ magnum dei canē
te dico:qꝛ ex oi parte te vocant olympi.

¶ Determinat de equiuocatione prout alia dictio ſigni

ficat plura principaliter dicēs. Aut contingit eſſe eq
uocatio:ſiquis cōmendans canem vt latrabile
ſcribat eum:qui eſt in celo.i.celeſte ſydus: vel dic
ſcribat:quia canis celeſtis eſt equiuocuz. vno mod
nis eſt vna ſtella in ore leonis: ⁊ ab illa ſtella temp
Iulij dicuntur dies caniculares. Secūdo modo ca
celeſtis dicitur quedam deſcriptio ſtellarum rep
tans ſignum canis: vt patet per Ptholomeuz in al
geſto: cum deſcribit ſtellas repreſentantes figura
malium exiſtentes in celo:quocunqz modo intell
non variatur ſententia. ſemper enim intelligitur
canis ſit equiuocum. Subdit autem aliud exemp
quia poteſt eſſe equiuocatio:ſiquis ipſuz canem la
bile animal dicat eſſet Pāna:⁊ totalem.i.laudabi
pter quod Pindarus laudauit canez celeſtem dic
O beate canis celeſtis qꝫ magnum dei canem te
quia olympi.i.laudantes in illo ludo te ex omni p
vocant:inuocant:⁊ laudant. Eſt autem ibi equiuo
qꝛ laus debita celeſti ſyderi propter equiuocation
minis attribuitur latrabili. ¶ Deinde cuz dici

¶ Aut qꝛ nihil ē dignus chiria inhonora
mus eſt. Quare chiria palam: quia ho
rabile. Et cōmunicatiuū dicere Mercu
maxime deorum. Solus enim vocatur c
catiuus Mercurius. Et logō eſſe ſtudi
ſimum:quia boni viri non pecunijs: ſe
gō ſunt digni. Logon enim dignum nō
pliciter dicitur.

¶ Determinat de equiuocatiōe prout aliqua dic
ra ſignificat vnum proprie:⁊ aliud tranſumptiue
nit circa hec tria exempla:quorum primum eſt
nihil eſt dignus chiria.i.qui non eſt dignus aliq
mone laudatiuo.ille eſt inhonoratiſſimus. ergo c
.i.ſermo laudabilis eſt quid laudabile. Nam ho
dum: ſiue honorabile proprie ſignificat perſona
gnam ſermone laudabili.ideo tranſumptum eſt
phorice:ipſe ſermo laudatus dicitur quid honor
Secundam exemplum ponit cum ait: ꝙ equiuo
eſt dicere Mercurium maxime deorum eſſe co
nicatiuum:quia ſolus inter deos vocatur comm
Mercurius. Cōmunicatiuus eniz proprie ſignific
beralem: ſed metaphorice ſignificare poteſt eum
ſic vocatur. ¶ Ponit ⁊ tertiū exemplum: vt ſiqu
cat logon.i. ſermonem eſſe ſtudioſiſſimum: quia
viri non ſunt digni: vt remunerentur pecunijs: ſe
gon.i. ſermone. Honor enim ⁊ laus ſunt maxim
na inter exteriora bona. ⁊ ideo boni viri: quia no
teſt fieri eis debita remuneratio p pecunias. trib
eis homines quod magis habent laudando ⁊ ho
do eis. logō enim. i. ſermo non dicit quid dignus
pliciter:nec proprie:ſed eſt quoddam ſignum dig
tis: propter quod metaphorice ⁊ tranſumptiue
dici quid dignum. Iſtud autem exemplum conc
cum primo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius locus ſophiſticus diuiſus com
nentem dicere: aut compoſitum diui
tem. Quoniam enim idem videtur eſſe
ens ⁊ non eſt ens: hoc idem ſepe: quod
vtilius hoc oportet facere. Eſt enim ho
thimema Euchiden.

¶ Determi

¶ Determinat de fallacijs peccantibus ſecundum multiplicitatem. Et tria facit ſm ꝙ tres dicuntur eſſe dictę fallacię. ſ. compoſitio: diuiſio: ⁊ accentus. Primo ergo determinat de fallacia compoſitionis. Secundo de fallacia diuiſionis. Tertio de fallacia accentus. Secunda ibi. (Or i. honeſti Theodecti.) Tertia ibi. (Alius locus induſtria) ¶ Circa primum duo facit: quia primo pręmittit intētionem ſuam. Secundo adducit ad propoſitum plures paralogiſmos. Secunda ibi. (Utputa ſcire.) ¶ Dicit ergo ꝙ alius locus ſophiſticus diuiſus ē dicere cōponentem. i. ꝙ habet veritatem diuiſiui inferre ipſum modo compoſito: prout habet fieri falſitatem. et hoc quantum ad fallaciam compoſitionis. Aut compoſitum diuidentem quantum ad fallaciam diuiſionis: vt quoniam videtur idem eſſe: eſt ens: ⁊ non eſt ens: vt eſſe ſcitum ⁊ non eſſe ſcitum: quia aliquis ſcit aliqua diuiſim: qui neſcit illa cōiunctim: tunc ſcit illa ⁊ neſcit: ⁊ poteſt probari eſſe ⁊ non eſſe bonū: quia aliqua ſunt bona diuiſim ⁊ non ſunt bona cōiunctiz. ⁊ econuerſo. Hoc idem ergo. i. ſic diuidere ⁊ ſic componere oportet ſępe facere: ⁊ quodcūqz inuenire poterimus ad paralogiçandum: eſt etiam faciendum. Aliquis enim nō paralogiçatur vna vice: ꝙ ſi ſępe fiant ei paralogiſmi: paralogiçabitur: ⁊ aliquis nō paralogiçabitur vno paralogiſmo: qui paralogiçatur alio. Addit autem: ꝙ hęc eſt fallacia: ſiue hic paralogiſmus ē ſermo ⁊ ars Euchiden. i. illius phi: vel illius poetę. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utputa ſcire: ꝙ triremis in pyreo eſt: vnum quodqz enim nouit.

¶ Adducit plures paralogiçantes peccantes ſecundum dictam fallaciaz. Et quatuor facit ſm ꝙ quatuor paralogiſmos ponit. Secunda ibi. (Et ęlementa). Tertia ibi. (Et quoniam bis.) Quarta ibi. (Rurſum id quod Policratis.) ¶ Primus paralogiſmus ē talis. puta ſcire aliqd vt ꝙ triremis. i. nauis ē i pyreo. i. in illo portu: qꝛ nouit vnūquodqz. i. nouit nauem ⁊ portum. Formetur ſic paralogiſmus. Tu nouiſti nauem ⁊ portum. ergo noſti: ꝙ nauis ſit in portu. poteſt enim ſcire aliqua diuiſim: quę neſcit coniunctim. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Et elementa ſciente: ꝙ verſum nouit: verſus enim idem eſt.

¶ Ponit ſecundum paralogiſmum: vt ſi diceremus de aliquo ſciente ęlementa. i. litteras ꝙ nouit verſum: verſus. n. eſt idem qd̄ littere: ex quibus componitur: formetur ſic paralogiſmus. Tu noſti litteras: ex qbus compoſitus ē verſus. ergo noſti verſum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et quoniam bis tantum egritudinale: neqꝫ vnum dicere ſalubre eſſe. Inconueniens eniz ſi duo bona vnum malum eſt. Sic quidez igitur magis elenticum: ſic autem oſtenſiuuz eſt. Non enim eſt vnum malum duo bona: totus autem paralogiſticus.

¶ Ponit tertium ſyllogiſmum: quia bis tantum eſt egritudinale. ergo vnum tantum. ideſt ſemel non eſt ſalubre: inconueniens enim videtur: ꝙ duo bona ſunt vnum malum. Sed hoc enim oportet: quia aliquid in ſe acceptum eſt bonum: quod coniunctum alteri eſt malum. Alicui. n. eſſet ſanum comedere vnum panem: ꝙ ſi comederet duos eſſet ſibi egrum. Poteſt autem iſte locus formari oſtēſiue: vt ſi probaremus bis tantum eſſe bonum: quia quodlibet vnum tantum eſt bonum: ⁊ poſſet formari elentice: vt ſi quis negaret vnum tantum eſſe malum: poſſemus redarguere: quia bis tantum eſt malum. ergo vnum tantuz eſt malum. Sed ſiue formetur iſte locus elentice: ſiue oſtēſiue: quomodocunqꝫ enim concludatur vnum malum nō eſſe duo bona: totus locus ē paralogiſticꝰ. ¶ Deinde. c. d.

¶ Rurſum id: quod Policratis ad Trāſibuluz: ꝙ triginta Tyrānos ꝑemit. Cōponebat. n.

¶ Ponit quartum paralogiſmum: quod poteſt eſſe ſecūdū illud dictum Policratis ad Tranſibulum: qui peremit triginta tyrannos: compōebat enim. Poteſt autē ſic formari paralogiſmus. Tranſibulus peremit triginta: ⁊ peremit tyrannos. ergo ꝑemit triginta tyrānos. ¶ Deide cū dicit.

¶ Aut ꝙ i Horieſte Theodecti: ex diuiſiōe. n. eſt. Juſtum eſt: ſiq̄ vtiqꝫ occiderit maritum mori hanc: ⁊ patri punire filium: igitur ⁊ hec acta ſunt. Componentem enim forte nō eſt iuſtum. Erit autem vtiqꝫ ⁊ penes ſuppreſſionē aufertur enim a quo.

¶ Ponit palogiſmuꝫ diuiſionis: quia paralogiſmus: q fiebat in Horieſte Theodecti erat ex diuiſiōe. i. peccabat ſecundum talem fallaciaz. Dicebatur enim ſi iuſtum eſſet: ſi qua mulier occiderit maritum ſuum: mori hanc: ⁊ ſi iuſtum eſt patri. i. pro patre punire filium. Additur autē: hęc igitur acta ſunt: ex quo concludebatur: ꝙ non erāt acta iniuſta: ſed iuſta: ſed non oportet: quia forte componentem non eſt iuſtum. Nam ſi iuſte punitur filius pro patre: ⁊ iuſte moritur occidens maritum: non tamen iuſte moritur ex hoc: vel ab illo. ⁊ ideo cum actum iuſtum componitur cum agente: ad quem non pertinet iuſtitia: poteſt fieri iuſtum. Poteſt enim iuſte factuz quis non iuſte facere: ideo ſubditur: ꝙ vtiqꝫ effectus huius fallacię erit penes ſupp̄ſſionem. i. penes ſeparationem. ſeparatur. n. ⁊ auferꝛ a quo iniuſte illa moriatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius autem locus ſophiſticus induſtria cōſtruere: aut deſtruere. Hoc autem cum ſi non oſtenderit qd̄ fecerit: augmentabit negocium. facit enim apparere aut ꝙ non fecit: cūqꝫ cauſam ſuſtinet augmentabit: aut ꝙ fecit cum accuſans iraſcitur: igiꝛ enthimema: paralogizaꝛ enim auditor: qui fecit: aut nō fecit nō oſtenſo.

¶ Determinat de fallacia accentus. Ad cuius euidentiaz notandum: ꝙ accentus poteſt dupliciter ſumi. Uno modo in ſyllogiſmis: ⁊ in dictionibus ſm ꝙ alia ſyllaba eſt longa vel breuis: vel ſecundum ꝙ aliqua dictio regitur vno accentu: vel duobus. Et iſte modus paralogiçandi nō eſt congruus in voce: ſed in ſcripto: cum tali voce proferūtur: ⁊ determinantur effectus: ⁊ nō paralogiçatur aduerſarius: ⁊ de hoc modo accentus determinatur in elenchis. ideo ibidem dicitur: ꝙ in his: quę ſunt ſine ſcriptura. i. in his: quę ſunt in voce: non eſt idoneum dialecticis facere deceptionem: ſeu orationem deceptoriam ſm accentum. ſed in ſcripturis ⁊ in poematibus magis poteſt fieri talis deceptio. Talis autem modus acceptus non videtur multum vtilis negocio rhetorico: quia perſuaſio: per quaz eſt rhetorica: magis fit verbo q̄ꝫ ſcripto: quia habet neſcio qd latentis energie vocis actus. propter quod vox viua plus mouet q̄ꝫ ſcripta. Secundo modo poteſt accipi accentus quantum ad modum loquendi. ⁊ iſte maxime conuenit rhetorico. Eadē. n. verba pōt qs taliter dicere: ⁊ tali accentuatiōe ꝓferre. qd̄ facit apꝑere vnū: ⁊ talr qd̄ facit apꝑere aliū: ꝓp qd̄ ex ipſo mō ꝓferēdi ꝯtigit ꝑalogiçari auditores

De hoc autem modo accentus determinatur cuȝ dicitur: q alius locus ſophiſticus eſt induſtria: ideſt induſtria modo loquendi conſtruere. aut deſtruere aliquid. Hoc autē contingit cum aliquis ſi non oſtenderit: quia fecerit. i. non dicit ſe feciſſe: ſed augmentat negocium oſtendens illud eſſe malum vel valde reprehenſibile: propter quod ex ipſo modo loquendi facit apparere q non fecit illud: cum ſuſtinet cauſam negocij: ⁊ augmentat ipſam cauſam oſtendens eam valde eſſe reprehenſibilem: vel valde malam: aut etiam ex ipſo modo loquendi facit apparere quod fecit illud: cum accuſans iraſcitur: quia nemo iraſcitur niſi de eo: quod tangit ipſum. Eſt igitur hoc enthimema ſyllogiſticum: quia paralogiçatur auditor: ex quo non oſtenditur. i. non dicitur qui fecit: fuit qui non fecit negociuȝ: ſed ex modo loquendi: qui fecit apparere euȝ non feciſſe: vel qui non fecit: apparet feciſſe.

Alius ex ſigno: inſyllogiȝatum enī ē hoc: puta ſi qs dicat. Ciuitatib⁹ conferunt amantes. Amor. n. Armodij ⁊ Ariſtogitonis peremit tyrānuȝ Hyppereū. Aut ſi quis dicat: q fur eſt Dionyſius: qȝ ē malignus. inſyllogiȝatuȝ enim hoc: neqȝ enim omnis malignus eſt fur.

¶ Poſtq̄ philoſophus determinauit de fallacijs in dictione. in parte iſta determinat de fallacijs extra dictioneȝ. Et diuiditur pars iſta in partes ſex. Nam licet fallacie extra dictionem ſint ſeptem. hic non determinatur de petitione principij: quia in materia rhetorica debilis probatio ſufficit: petitio aūt principij non impedit ſyllogiſmum inferentem: ſed probantem. Primo ergo determinat de fallacia ſm ignorantiam elenchi. Secundo de fallacia accidētis. Tertio de conſequente. Quarto de ſm non cauſaȝ vt cauſam. Quinto de ſm plures interrogationes. Sexto de ſm quid ⁊ ſimpliciter. Secūda ibi. (Alius penes acciñs.) Tertia ibi. (Alius penes conſequens.) Quarta ibi. (Alius penes non cauſaȝ.) Quinta ibi. (Alius penes ſuppreſſionē.) Sexta ibi. (Adhuc ſicut in litigioſis.) ¶ Notandum autem: q elenchus eſt ſyllogiſmus contradictionis. Poteſt ergo aliqua fallacia peccare ſm elenchuȝ dupliciter. Primo generaliter: vt quia peccat contra ſyllogiſmum: vel cōtradictionem: quelibet fallacia poteſt dici ignorantia elenchi. Secundo modo poteſt peccare ſyllogiſmus cōtra elēchum ſpecialiter: vt quia peccat contra contradictionem: quam ſpecialiter addit elenchus ſupra ſyllogiſmum ſimpliciter: ⁊ ſic ignorantia elenchi eſt ſpecialis fallacia. Et diſtinguuntur modi eius ſm modos: quibus impeditur cōtradictio: vt ſm idem ad idem: ſimiliter ⁊ in eodem tempore. Hi autem modi potiſſime contingunt: cum aliquis conſideratur diuerſis modis: ⁊ alio ⁊ alio modo acceptum pretendit aliam ⁊ aliam veritateȝ. Et q hmōi diuerſitas acceptionis contingit ex ſignis: qȝ ſm aliud ⁊ aliud ſignuȝ aliter ⁊ aliter iudicamus: iō ſyllogiſmi facti ex ſignis poſſunt reduci ad ignorantiam ſm q ignorantia elenchi eſt ſpecialis fallacia: quia per ſigna contingit ɔcludere vtranqȝ partem contradictionis: contra quam ſpecialiter ē ignorantia elenchi. vt eſt fallacia ſpecialis. Hoc eſt ergo q ait. q alius locus ſophiſticus ſumitur ex ſigno. inſyllogiçatuȝ enim hoc eſt: quia ſyllogiſmi per ſigna deficiunt: vtputa: ſi quis dicat: amantes cōferūt ciuitatibus. Quod patet: ſi cōſideretur amor Armodij ⁊ Ariſtogitonis: quia Armodius ⁊ Ariſtogiton propter amorem: quem habebant ad ciuitatem peremerunt Hyppereum tyrannum: cum fo[...] çans male tractabat ciuitatem. Conferre enim [...] eſt ſignum amoris: non tamē ſemper proficit ami[...] ſet ergo ſic formari paralogiſmus. Amans aliq[...] fert amato: aliquando non confert. ergo confert [...] fert. ¶ Ponit aliud exēplū: q ſi qs dicat: fur eſt [...] qȝ eſt malignus: non facit ſyllogiſmum: quia non [...] malignus eſt fur. malignus enim poteſt dici qualibe[...] ſus: ſiue ſit fur: ſiue homicida. Poſſet autē ſic fo[...] ralogiſmus. Quidaȝ malignus eſt fur: ⁊ quidaȝ [...] non eſt fur. ergo malignus eſt fur ⁊ non fur. Poſſet [...] iſta fallacia condigne adaptari ad fallaciā ſm qui[...] pliciter: vt infra dicet. Sȝ ſm ſuperficiē: videtur [...] at reduci ad fallaciam ɔſequentis: ſed artificioſi[...] reducatur modo: quo dictum eſt: qȝ de fallacia [...] tis expreſſe habetur infra. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Alius propter accidens: puta qđ dicit [...] crates ad mures: q adiuuerūt corrodē[...] das. Aut ſi quis dicat ad cenam inuitari [...] ratiſſimum eſt. Quia enim non fuit in[...] Achilles nūciauit Achaicis ī Thenedo [...] aūt velut inhonoratus nunciauit. Acci[...] tem hoc propter non inuitari.

¶ Determinat de fallacia accidentis dicēs. q ali[...] ſophiſticus eſt per accidens ſm q Policrates [...] mures: q ipſi iuuerunt eum: quia corroſerunt [...] cuum inimicorum: vel forte corroſerunt corda[...] bus Policrates erat ligatus: ſed hoc fuit per acc[...] res enim non intendebant auxiliari Policrati [...] roſura cordarum querebant cibum. ¶ Ponit [...] exemplum: aut ſi quis dicat inuitari ad cenam ho[...] mum: quia Achilles eo q non fuit inuitatus [...] Achaicis in Thenedo: ideſt in illo loco: vel in [...] habet alia littera. volebat enim Achilles tener[...] tra illas gentes: quia non inuitauerant eum. [...] inhonoratus nunciauit eis iram ſuam: ſed hoc [...] enim propter non inuitari iraſceretur Achilles [...] vilipenſionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius penes conſequens: vtputa in A[...] dro: q erat magnanimus: deſpiciens [...] rum ſocietatem imorabatur ſolus. [...] ſi magnanimi tales: ⁊ iſte magnanim[...] bitur vtiqȝ.

¶ Determinat de fallacia conſequentis. Et triū [...] tres paralogiſmos ponit. Secunda ibi. (Et quo[...] ptus.) Tertia ibi. (Simile autē.) ¶ Dicit er[...] locus ſophiſticus eſt penes conſequens: vtputa [...] mus: q Alexander magnanim⁹ deſpiciebat ſoci[...] torum: ⁊ morabatur ſolus. ergo qui moratur ſolu[...] gnanimus. Nō enim ſi eſſe ſolitarium ēt: ſequitur [...] nimum. propter hoc: qui moratur ſolus eſt magn[...] Ideo ſubdit. q non magnanimi ſunt tales. i. ſoli[...] hic ſolitarius videbitur magnanimus. ſed non [...] ſit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quoniam comptus ⁊ nocte vaga[...] ter: quia adulteri tales.

¶ Ponit ſecundum ſyllogiſmum: vt ſi diceret [...] eſt ɔptus: ⁊ nocte vagatur: iſte eſt huiuſmodi [...] ter: qȝ ergo adulteri ſunt tales. i. vagabundi [...] vagabundi iudicantur adulteri. ¶ Deinde [...]

¶ Simile autem ⁊ ꝙ in templis pauperes ⁊ cã tant ⁊ tripudiant: et ꝙ vagis licet inhabitare vbiqꝫ voluerint. Quia enim his: qui putantur felices inſunt hec: ⁊ quibus inſũt hec: videbũ tur vtiqꝫ felices eſſe. Differũt autẽ in eo ꝙ q̃ liter: ꝑꝑ quod ⁊ ex ſuppreſſione incidit erroꝛ.

¶ Ponit hic materiam tertij paralogiſmi. Naꝫ pauperes ⁊ vagi.i.ribaldi ⁊ goliardi videntur eſſe fęlices: qꝛ habent ea: quę fęlicibus inſunt. Nam pauperes cantant in tẽplis: ⁊ tripudiant: ⁊ vagi habitant vbi volunt. iõ reputant̃ fęli ces: qꝛ fęlices tripudiãt ⁊ hitãt vbi volũt. Differũt ñ in eo ꝙ qualiter: quia non eodem modo tripudiant pauperes ⁊ diuites: nec eodem modo habitant vbi volunt fęlices ⁊ goliardi. ergo ex ſuppreſſione.i.ex defectu: quia non expri muntur conditiones: quibus prędicta inſunt pauperibus ⁊ diuitibus: iõ icidit dictus erroꝛ ⁊ dicta fallacia. Poſſunt autem ſic formari paralogiſmi. Fęlices tripudiãt: paupe res tripudiant. ergo pauperes ſunt fęlices. Item fęlices ha bitant vbi volunt: goliardi habitant vbi volunt. ergo ſunt fęlices. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius penes non cauſam: puta eo ꝙ ſimul: vel vt poſt hoc: ⁊ ꝑꝑ hoc eſſe. Quod.n. poſt hoc tanq̃ꝫ propter hoc accipiunt: ⁊ maxime in ciuilitatibus: puta vt Demades Demoſthẽis ciuitatem omnium malorum cauſam: poſt il lam enim accidit bellum.

¶ Determinat de fallacia ſm non cauſam vt cauſam. Nã quia cauſa eſt: ad cuius eẽ ſequitur aliud. ideo credimus ꝙ quicquid habet eſſe poſt aliud ſit cauſatum ab illo: im mo pluries aſſignamus cauſam: quę non eſt cauſa. Credi mus.n.ꝙ ſit idem eſſe poſt hoc: ⁊ propter hoc: quod maxi me contingit in ciuilitatibus.i.in ciuibus: quia vulgares de leui paralogiçant. vt patet: qꝛ Demades Demoſthenis dicit ciuitatem eſſe cauſam omnium malorũ: propter hoc ꝙ poſt conſtitutioneꝫ ciuitatum acciderunt bella ⁊ mul ta mala. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius penes ſuppreſſionem eius: ꝙ quando ⁊ qualiter: vtputa ꝙ iuſte Alexander accepit Helenaꝫ. Electio enim ipſi Helene data fuit a patre: non enim ſemper forte: ſed hoc primo. etenim pater vſqꝫ ad hoc dominꝰ. Aut ſi quis dicat̃ verberare liberos contumeliam eſſe: nõ enim ſemper: ſed quando verberaret mani bus iniuſtis.

¶ Determinat de fallacia ſm plures interrogationes: vt vnam. Nam ad interrogationem vbi non exprimũtur di ctiones: non eſt danda vna reſponſio: quia talis interroga tio eſt quodãmodo plures. Nam quęrenti vtrum ſit con tumelia verberare liberos: eſt vt ſic: eſt vt nõ. Uerberare enim eos ſpe correctionis: non eſt cõtumelia: ſed verbera re eos manibus iniuſtis: eſt contumelia: ideo ſi ad p̃dictaꝫ interrogationem: qꝛ eſt quodãmodo plures: daretur vna reſponſio: contingeret paralogiçari. Hoc eſt qꝺ ait: ꝙ ali us locus eſt penes ſuppreſſionem eius: quod eſt quare; ⁊ qualiter. vt qꝛ non exprimuntur ibi debitę circunſtantię: vtputa: ꝙ Alexander iuſte accepit Helenam: quia electio fuit data ipſi Helenę a p̃re ſuo. Sꝫ hmõi electio forte nõ fuit data Helenę ſemꝑ: vt ꝙ ſemꝑ poſſet accipe viruꝫ in quocũqꝫ ſtatu eẽt. Nã viro accepto nõ licebat ei vlterius accipe viꝝ q̃diu viueret vir ſuus. Sꝫ hęc.i.talis electio cõ petebat Helenę primo: quia priuſq̃ꝫ virum acciperet. Et ſubdit cauſam: quia pater eſt dominus filię vſqꝫ ad hoc .i.vſqueq̊ tradit eam viro. Naꝫ ſi pater poteſt tradere fili am cui vult ante traditionem: tamen poſtq̃ꝫ tradidit eam vni viro: non licet eam tradere alteri. Et dicit forte: qꝛ for te nondum philoſophus determinauerat: vtrũ liceat vni mulieri habere plures viros: vel vtrũ ſint licita diuortia vt poſt acceptionẽ vniꝰ viri: liceat mulieri dare ſe alij viro. Cum ergo quęritur vtrum Helena potuerit accipere Ale xandrum in virum: non eſt danda vna reſponſio. ſed di cendum eſt anteq̃ꝫ ſe traderet alteri viro potuit: poſt tradi tionem non potuit. Subdit autem materiam ſecundi pa ralogiſmi cũ ait. (Aut ſi quis dicat) qui pꝫ per iam dicta.

Adhuc ſicut in litigioſis penes nõ ſimpliciter aliud aliquid ſit appa rens ſyllogiſmus: velut in dyale cticis: qꝺ eſt: non eſt ens: eſt ens eniꝫ: qꝺ nõ ens: ⁊ quia ſcitũ: igno tum: eſt eniꝫ ſcitum qꝺ ignotum: qꝛ ignotum: ita ⁊ in rhetoꝛicis ⁊ apparens en thimema penes non ſimpliciter veriſimile: ſꝫ ſm quid veriſimile.

¶ In parte iſta determinat de fallacia ſm quid: ⁊ ſimpli citer. Et duo facit: quia primo oſtendit quomodo habet fieri ſecunda fallacia. Secundo obijcit contra determina ta ibi. (Eſt autem hͦ non vl̃r.) ¶ Dicit ergo: ꝙ adhuc eſt alius locus rhetoꝛicus: qui vocatur ſꝫ quid ⁊ ſimpliciter: quia ſicut in litigioſis penes non ſimpliciter aliud aliquid ſit apparens ſyllogiſmus: vel vt apparet in dialecticis: qꝺ eſt.i.ens probatur eſſe non ens. Eſt enim ens ſimpliciter: quod non eſt ens aliquid: ſic etiam oſtenditur: ꝙ ſcituꝫ ſit ignotum. Eſt enim qꝺ ẽ ſcitũ ſimpliciter: quod eſt ignotũ ſꝫ quid. ⁊ ſicut eſt in dyalecticis: ita ſe habet in rhetoꝛicis: quia poteſt fieri apparens enthimema penes non ſimpli citer veriſimile: ſed ſm q̱d veriſimile. ¶ Deinde. c.d.

¶ Eſt autem hoc non vl̃r: ſicut ⁊ Agathon di cit: forte vtiqꝫ quis veriſimile hoc ipſuꝫ eſſe di cit: hominibus multa accidunt nõ veriſimilia ſit enim quod ꝓpter veriſimile. Si auteꝫ hoc erit: qꝺ non veriſimile: veriſimile.

¶ Obijcit circa determĩata. Et tria facit: quia primo obij cit. Secundo ſoluit: ꝙ ſecundum dictum paralogiſmum componebatur tota ars cuiuſdam philoſophi. Secunda ibi. (Sed non ſimpliciter.) Tertia ibi. (Eſt auteꝫ ex hoc loco.) Obiectio autem in hoc loco conſiſtit: quia non opoꝛtet veriſimile ſm quid non eſſe veruꝫ: propter quod dicta fallacia non vniuerſaliter paralogiçat. Si enim ho mo mortuus ſm quid eſt homo ſimpliciter: non fiet para logiſmus procedendo ſm quid ad ſimpliciter: ideo ait: ꝙ hoc quod dictum eſt: non eſt vniuerſaliter veruꝫ: vt Aga thon dicit: quia forte aliquis diceret hocipſum eſſe veriſi mile: quod ſupple apparet: dato ꝙ non ſit. Nam homini bus multa accidunt non veriſimilia. ſit enim propter ve riſimile: ⁊ ſi contingit veriſimile non eſſe. continget etiaꝫ non veriſimile eſſe. ergo poterit contingere: ꝙ aliquid nõ ſit veriſimile: ⁊ tamen ſit. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Sed non ſimpliciter: ſed ſicut in litigioſis: ꝙ ſecundum quid: ⁊ ad quid: ⁊ que non appo ſita faciunt calumniam: ⁊ hoc penes veriſimi le eſſe non ſimpliciter: ſed ſm q̱d veriſil̃e.

¶ Solvit: q͛ quicquid eſt falſū: non eſt veriſimile ſimpli-
citer: ⁊ q̄tum eſt de ſe ex parte ipſius rei: ſed poteſt eē ve-
riſimile hoībus ſm conditionē aliq̄. Semper ergo cū dī
dimus aliquid falſum eſſe: q͛ eſt veriſimile: facimus fal-
ciam ſm quid: ⁊ falſa nō ſunt veriſimilia ſimpliciter: ⁊ ex
parte ipſius rei: ſed quo ad nos: ideo circa p̄ncipiū primi
huius dicit: ꝙ q̄tum ad res ſubiectas ſemp̄ vera ⁊ melio
ra nā ſyllogiçabiliora ⁊ p̄ſuaſibiliora ſunt: vt vere eſt dice
re: ideo talia non ſunt veriſimilia ſimplr̄. Sʒ ſicut in liti
gioſis ea: quę ſunt ſm quid: ⁊ ad quod: ⁊ quo. i. ea quę ſūt
vera ſm ꝯditionem aliq̄ non appoſita illa conditione fa
ciunt calūniam: q͛ reputantur ſimpliciter talia: ſic hic in
rhetoricis eſt penes veriſimile eſſe falſum. Nō enim ſim
pliciter veriſimile eſt ſm quid: non. n. ex parte rerum: a q
bus dependet ſcientia noſtra eſt: ꝙ falſa appareant vera.
ſed hoc ex parte noſtra eſt. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Eſt autē in hoc loco ars Thoracis cōpoſita ſiue enim non reus ſit in accuſatōe: vtputa: debilis exiſtens: puta: non fortis exiſtens. nō. n. veriſimile: ꝙ veriſimile debeat videri. Similiter autem ⁊ in alijs.

¶ Ex hoc loco oſtendit totaʒ artem Thoracis pendere ex
iſto ſophiſmate. Et tria facit: q͛ primo oſtēdit quomodo
dicta erat vtilis defendenti. Secundo quō erat vtilis ac-
cuſanti. Tertio comparat accuſantem ad defendentem.
Secunda ibi. (Aut enim reum.) Tertia ibi. (Et mino-
rem autem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ex hͦ compoſita eſt tota ars
Thoracis. i. illius ph̄i. Naʒ ſiue incuſatus eēt reus accuſa-
tionis: ſiue non: dabat Thorax viam ad oſtendēduʒ: ꝙ ac
cuſatus oſtenderet ſe non reum: ⁊ non vulneraſſe: vtpu-
ta: ſi diceret incuſatus: ꝙ erat exiſtens debilis: vel ꝙ erat
timidus: timidi. n. conſueuerunt fugere ictus. Hoc. n. poſi-
to oſtendebat ſe non eſſe reum: q͛ non eſſet veriſimile: ꝙ
aliquis non fortis ⁊ timidus percuſſerit alios: propter qͦ
nō apparebit veriſimile: ꝙ debeat veriſimile videri: ⁊ qͦ
dictum eſt in p̄ędicto exemplo: intelligenduʒ eſt in alijs.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut enim reuʒ eſſe in accuſatione: apparent quidem igitur ambo veriſimilia. Eſt autē hoc quidem veriſimile: hoc auteʒ non ſimpliciter: ſed ſicut dictum eſt.

¶ Oſtendit quomodo dicta ars vtilis eſt accuſanti: q͛ ho-
mo vel eſt reus: vel non eſt reus incuſationi. Ambo enim
apparent veriſimilia: q͛ vtraqʒ pars contradictionis pōt
eſſe probabilis. Sicut ergo p̄dicta ars vtilis erat defendē
ti: q͛ poterat oſtendere non eſſe veriſimile: ꝙ alteri impo
nit. Addit autem: ꝙ vtraqʒ pars contradictionis eſt veriſi
milis: ⁊ non ſimpliciter: ſi hoc. i. ſi alterum membruʒ ꝯtra
dictionis eſt veriſimile: ⁊ non ſimpliciter: ſed ſicut dictum
eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et minorem autem ſermonem meliorem facere hoc eſt.

¶ Comparat accuſantem ad defendentem. Et duo facit:
quia primo facit quod dictum eſt. Secundo oſtendit: ꝙ a
p̄ędicta comparatione deuiabat dictum Pithagorę. Se
cunda ibi. (Et hinc iuſte moleſte.) ¶ Comparat autem
accuſatum ad accuſantem dicens: ꝙ ſermonem minorē
. i. ſermonem accuſati: q͛ ſemp̄ accuſatus in cauſa videt̄
ſe habere quaſi minor: talem autem ſermoneʒ debemus
facere meliorem: q͛ ſemper partem accuſati debemus in
terpretari in meliorem partem. Addit autē: hoc eſt. i. iſta
eſt ars Thoracis: ꝙ debemus magis fauere partem accu
ſati q̄ accuſantis: vel hoc eſt: quod eſt obſeruand[...]
dicijs: q͛ ſemper debemus eſſe proniores ad mi[...]
q̄ ad condemnandum. ¶ Deide cū dicit.

¶ Et hinc iuſte moleſte ferebant homi[...]
thagore ſponſiōem: falſum quidem en[...]
verum: ſed apparēs veriſimile. Et in nu[...]
ſed in rhetorica ⁊ litigioſa. Et de enthi[...]
tibus quidem entibus: ⁊ apparētibus [...]

¶ Oñdit ꝙ a p̄ędicta arte deuiabat dictuʒ Pitha[...]
cens: ex hoc homines iuſte moleſte ferebant ſpo[...]
Pithagorę. i. dcm̄ Pithagorę: vel monitus eius: [...]
alia littera. Forte. n. Pithagoras dicebat magis [...]
partem accuſantis q̄ accuſati: quod valde durum [...]
cre: quantumcunqʒ. n. ſit veriſimile crimē: quod [...]
ponitur: ſemper homo debere timere: ne illud [...]
ſit falſum: ⁊ ſi non eſt verum: eſt tamē apparens [...]
le. Addit aūt ꝙ in nulla parte poteſt ſyllogiçari [...]
ꝯtradictiōis: niſi in rhetorica ⁊ in litigioſa. ¶ [...]
hęc fallacia adaptari ad ignorantiam elenchi [...]
tur ſyllogiçari vtraqʒ pars contradictionis: ⁊ fa[...]
poſita in principio fallaciarum extra dictionem [...]
gno eſt aliquid in ſyllogiçatum: vt cum oſtendi[...]
quis eſt fur: ꝙ eſt malignus: poſſet adaptari ad [...]
ſm quid ⁊ ſimpliciter. Nam malignus eſt aliq[...]
quia in quolibet vitio quodāmodo omne vitium [...]
tur. ideo vitia oppoſita ſe quodāmodo contine[...]
digi quodāmodo ſunt auari: q͛ tales vtplurim[...]
tur: vt accipiant vnde non debent: ſic ⁊ qui am[...]
modo confert: q͛ confert voluntate: ⁊ ſi non op[...]
ſitio autē littere patere poteſt per iam dicta: q[...]
legatur textus. ¶ Ultimo epillogat: ꝙ de enth[...]
bus entibus quantum ad enthimemata vera[...]
bus quantum ad ſophiſtica dcm̄ eſt. i. determ[...]

De ſolutione autem hab[...]
ctis ē dicere aut ꝯtra ſyllo[...]
aut inſtantiam ferentem.

¶ Poſtq̄ ph̄s determinauit de [...]
matibus tam exiſtentibus q̄ ap[...]
in quo inſtruxit opponentem [...]
in parte iſta determinat de ſolutionibus ⁊ inſt[...]
cundo de quibuſdam annexis. Secunda ibi. ([...]
teʒ ⁊ minuere (. ¶ Circa primū duo facit: q͛ [...]
pliciter poteſt conſiderari. ſ. ad eius partes: in [...]
tur: ⁊ ad enthimemata: quę per ſolutiones ſolu[...]
mo ergo determinat de ſolutione quantum a[...]
Secūdo quantum ad enthimemata: quę ſolu[...]
ſam. Secunda ibi. (Qm̄ aūt enthimemata.) ([...]
mum duo facit: q͛ primo dicit: qͦ dicenduʒ e[...]
ne: ⁊ oſtendit quot modis contingit ſoluere. S[...]
terminat de quocunqʒ illorum modoruʒ. S[...]
ca ſyllogiçare quidem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ habi[...]
. i. conſequenter dictis eſt dicere de ſolutione. [...]
quot modis contingit ſoluere: q͛ dupliciter. N[...]
mata ſoluimus vel contra ſyllogiçando: vel i[...]
ferendo. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Contra ſyllogizare quidem igitur p[...]
ex eiſdem locis contingit facere ſyllog[...]
dam enim ex probabilibus: que autem [...]
multis contraria adinuicem ſunt.

¶ Determinat de membris diuiſionis. Et duo f[...]
mo determinat de contraſyllogiçare. Secund[...]
tiam ferre. Secunda ibi. (Inſtantię ferun[...]

Dicit ergo: ꝙ de ſolutione illa: que eſt cõtra ſyllogiçare: palam põt eſſe ex dictis: qꝛ ex eiſdẽ locis contingit contraria ſyllogiçare. Nã ſyll's rhetoꝛicus: cui aſſignati ſunt loci: eſt ex pꝛobabilibus: que aũt videnť multis contraria ſumpta adinuicẽ: ⁊ que videnť multis ſunt ꝓbabilia: opꝫ ꝓbabilia eſſe ꝯtraria. Nõ ğ opꝫ ſpecialẽ facere tractatũ de ꝯtra ſyllogiçatione: qui eñi ſcit ex pꝛobabilibus ſyllogiçare: ſcit ex eis ꝯtra ſyllogiçare. ¶ Notãdũ aũt: ꝙ cõtra ſyllogiçare nõ eſt ſoluere: etiaꝫ ſi ad mille incõueniẽtia reducant. nõ tamẽ eſt incõueniẽs: qꝛ qð nõ eſt ſolutio ſimpl'r eſſe ſolutionẽ rhetoꝛicã ꝯtra ſyllogiçare. ergo põt eẽ ſolutio rhetoꝛica: quia rhetoꝛ quaſi in omnibus ſuperficial'r videť incedere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Inſtantie autem ferunť: queãdmodũ ⁊ in topicis quadrupl'r: aut enim ex eodẽ: aut ex contrario: aut ex iudicatis.

¶ Determinat de alio modo ſoluẽdi: vt de iſtãtia. Et duo facit: qꝛ pꝛio enarrat inſtantias. Scðo determinat de vnaquaqꝫ illarũ. Scða ibi. (Dico autem ex eodẽ.) Dicit ergo ꝙ inſtãtie: ſicut dictũ eſt in topicis: quadrupl'r poſſunt ferri: quia aut homo inſtat ex eodẽ: aut ex ſimili: aut ex ꝯtrario: aut ex iudicatis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dico autem ex eodeꝫ quidẽ. puta ſi de amore ſit enthimema: ꝙ eſt ſtudioſus. Inſtãtia fit dupl'r. Aut eñi vniuerſal'r dicere: qꝛ oĩs idigẽtia mala. Aut particulariter: qꝛ non vtiqꝫ diceretur optimus: aut peſſimus amoꝛ: niſi eſſent etiam mali amoꝛes.

¶ Determinat de vnoquoqꝫ dictoꝛũ. Et duo facit: qꝛ pꝛio determinat de inſtantia ſumpta ex eodem. Scðo de ſumpta ex contrario. Tertio de ſumpta ex ſimilibus. Quarto de ſumpta ex iudicatis. Scða ibi. (In cõtrario autẽ inſtãtia.) Tertia ibi. (In ſimilibus auteꝫ.) Quarta ibi. (Iudicia autem.) Dicit ergo: ꝙ ex eodẽ põt fieri inſtantia dupliciter: ſiqs de amoꝛe faceret enthimema dicens: ꝙ omnis amoꝛ eſt ſtudioſus: dupl'r põt fieri inſtantia: aut vniuerſaliter: quia oĩs indigentia mala: quicũqꝫ autẽ amat: videť indigere. ergo oĩs amoꝛ malus. nullus igiť ſtudioſus. Aut poteſt ferri inſtantia contra dictũ enthimema particulariter: qꝛ cum dicať: ꝙ aliquis eſt amoꝛ optimus: aliqs peſſimus: hoc non diceretť; niſi eſſent aliqui amoꝛes mali. non ergo omnis amoꝛ ſtudioſus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In contrario aũt inſtãtia fertur. puta ſi enthimema ſit ꝙ bonus vir omnibus amicis benefaciat: ſed ꝙ qui malus male.

¶ Docet ſumere inſtantiã in contrario: ſed ſiquis faceret aliquod enthimema: ꝙ vir bonus beneficiat oĩbus amicis poſſet inſtare ĩ cõtrario: ꝙ vir malus maleficiat oĩbus amicis. Iſta autem inſtantia eſt a contrario: maleficium enim eſt cõtrarium beneficio. ſi eniꝫ malus non malefacit oĩbus: neqꝫ bonus benefacit oĩbus. ¶ Deĩde cũ dicit.

¶ In ſimilibus autem ſi ſit enthimema: ꝙ qui male receperunt: ſemper odiant.

¶ Docet inſtare in ſimilibus dicens: ꝙ ſi fiat enthimema ꝙ qui male receperunt ſemꝑ odiant: poſſunt inſtare in ſimilibus: qꝛ qui bene receperunt: nõ ſemꝑ diligunt. Similiter enim qui bene recipit: videť ei debere diligere: ſicut q male recipit odire: loquẽdo de vita politica: vt phs logť ſꝫ ꝙ amicis bñfacere ⁊ inimicis male nõ ſũt ꝯ̃ria. ſꝫ vtrũqꝫ eſt boni moꝛis: vt diciť in ſcðo topicoꝝ. Scðꝫ tñ vitatẽ ecõtrario eſt dicẽdũ: qꝛ debemus diligere inimicos nr̃os: ⁊ benefacere his qui oderunt nos: vt veritas dicit: qð quõ ſit intelligendũ non eſt pñtis ſpeculatiõis. ¶ Deide. c. d.

¶ Iudicia auteꝫ que a notis viris. puta ſi aliqs enthimema dixit: ꝙ inebꝛiatis opoꝛtet veniam habere: ignoꝛantes autem peccant. Inſtat igitur Pithacus laudabilis. Ipſe eniꝫ vtiqꝫ maius dãnũ lege ſtatuit: ſiqs icbꝛiatꝰ peccauerit.

¶ Docet ferre inſtantiã ex iudicatis dicens: ꝙ ſiquis fecerit enthimema; ⁊ dixerit ꝙ inebꝛiatis debemus dare veniam: quia peccant ignoꝛantes: poteſt fieri inſtantia circa hoc per iudicia: que ſunt iudicata a notis viris. Nam Pithacus laudabilis ⁊ famoſus: ſicut vtiqꝫ iudicauit: ſic eſt faciendum. Ipſe enim per legem maius damnum ſtatuit ſiquis inebꝛiatus peccauit. Ebꝛijs enim duplices increpationes debentur: ſicut dicitur in tertio ethicoꝛum.

QUoniã aũt enthimemata ex quattuoꝛ. Quatuoꝛ ãt hec ſunt ycHos exemplũ: dechameriũ ⁊ ſignum.

¶ Poſtq̃ꝫ determinauit phs de ſolutiõe quantũ ad ſuas partes: in parte iſta determinat de ipſa ſolutõe vt põt adaptari ad omnia genera enthimematũ. Et tria facit: qꝛ ꝑmo diſtinguit quattuoꝛ genera enthimematũ. Scðo exemplificat de eis. Tertio docet adaptat ſolutionẽ ad qðlibꝫ eoꝛuꝫ. Scða ibi. (Sunt auteꝫ.) Tertia ibi. (ycHos autẽ nũq̃ꝫ.) Dicit ergo: ꝙ enthimemata dicunť eſſe ex quattuor: quia quattuoꝛ ſunt: ex quibus poſſunt fieri enthimemata. ſcilꝫ ycHos exẽplũ dechameriũ ⁊ ſignũ. ¶ Notãdũ aũt: ꝙ oẽs perſuaſiones cõmunes ſũt exẽplũ ⁊ enthimema. vt ſupꝛa dictuꝫ ẽ: que quõ differunt ſupꝛa oſtenſum fuit. Enthimema quidẽ põt fieri in triplici figura. Et ſꝫ ꝙ in alia ⁊ alia figura fit: ſic ex alijs ⁊ alijs fieri diciť: qꝛ vt diciť in pꝛia figura diciť fieri ex thechinenis. in ſcða ex ycotibꝰ: ĩ tertia ex ſignis. Pꝛopꝛie ergo enthimema fit ex tribus: ſed large ſumptũ ĩcludit exemplũ: ꝓpter qð enthimema cõiter ſumptũ diciť fieri ex quattuoꝛ. ¶ Itẽ notãdũ ꝙ ſm tres figuras ſignũ tripl'r põt accipi. Pꝛimo vt accipiť in tertia figura: ⁊ ſic accipiť hic: vt diuidiť ꝯtra ycotẽ: ⁊ thechameriũ: ꝙ foꝛte: ideo cõtingit: qꝛ ſignũ in ꝓpꝛia figura hꝫ pꝛopꝛiũ nomẽ: qꝛ diciť thechameri: in ſcða diciť ycos: in tertia aũt qꝛ nõ habuit ꝓpꝛiũ nomẽ: retinuit ſibi cõe nomen ⁊ diciť ſignũ. Scðo mõ põt accipi ſignũ: vt diuidiť contra ycotẽ: ⁊ ſic ſignũ includit thechamerium. ⁊ hoc modo accipit ſignũ phs ꝑmo huius. ⁊ ſcðo ꝑoꝛũ: ꝙ enthimema fit ex ycotibus ⁊ ſignis. Tertio mõ põt accipi figura oĩno cõmuniter: vt includit oĩa ſigna: ⁊ ſic accipit ſignũ phs ſcðo pꝛioꝛũ: cũ diſtinguit ſignũ: in tres figuras. Sic ⁊ ycos põt cõiter accipi ad oẽs tres figuras. ycos enim vt dicitur ſonare alia littera: idem eſt qð imago: vel ſilitudo. Et qꝛ oẽ ſignũ eſt quoddã viſil'e: oẽ ſignũ pt dici ycos. ¶ Dei. ⁊c̃.

¶ Sunt autem quidem ex his: que vt in pluribus: aut exiſtentibus: aut opinatis cõcluſa enthimemata ex ycHotibus: que aũt per iductionem per ſimile: aut vnũ: aut plura: cuꝫ poſtq̃ꝫ acceperit vniuerſale: deinde cõcluſerit per exẽplum particularia.

¶ Exponit illa quattuoꝛ genera enthimematũ. Et duo facit: qꝛ pꝛimo exponit dicta enthimemata accipiendo ycotem large: ꝑut ĩcludit oĩa ſigna triũ figurarũ. Scðo ſpãl'r diuidit ſignũ ſm tres figuras. Scða ibi. (Que auteꝫ valde.) Dicit ergo ꝙ enthimemata: que ſunt ex his: que vt in pluribus quantum ad ſigna ſcðe figure: aut exiſtentibus

quantũ ad ſigna primę figurę:quę dicunť exiſtentia:quia ſunt quaſi ex neceſſario:aut ex inopinatis quãtũ ad ſigna tertie figurę:quę ſunt valde debilia.talia aũt enthimemata dicuntur eſſe cõcluſa ex ycotibus. Dictũ eſt autẽ ꝙ acceptis ycotem large:vt includit ſignũ cuiuſlibꝫ figurę. Ex poſita ſunt ergo tria genera enthimematũ.Quartũ autẽ genus enthimematũ:quę fiunt per iductionẽ.ideſt ꝑ exemplum : ſic fieri debet:qꝛ fiunt per vnum ſimile:vel ꝑ plura:qꝺ ſic fit:quia pͥmo accipimus vl'e.deinde concludimꝰ particularia per exemplũ. Naꝫ pͥmo accipimus:ꝙ oĩs expetens munitiones vult tyrãniçare.deinde cõcludimus: ꝙ Dionyſius expetens munitiões tyrãniçabit:quia Piſiſtratus prius hoc faciẽs tyrãniçauit. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Quod autem valde neceſſarij ⁊ entis per techameriũ. Que autem per vniuerſale:aut per in parte ens ſiue ens:ſiue non:per ſigna.

¶ Diſtinguit ſignũ ſ̄m tres figuras dicens:ꝙ enthimemata:tã ſũt ꝯcluſa ꝑ efficatiã ſigni valde neceſſarij:⁊ entis:talia ãt enthimemata ꝯcludũť ꝑ thechameriũ:quę aũt fiũt per ſignũ vl'e ens.i.per ſignũ qꝺ hꝫ eſſe:vt in pluribꝰ quantum ad ſecundã figurã:aut ꝙ habꝫ eſſe:aut nõ eſſe in parte quantũ ad tertiã:talia enthimemata fiũt per ſigna. Accipit autẽ hic ſignũ:vt icludit ycotẽ. Et dicit:ſiue ens:ſiue non per ſignũ poſſumus arguere affirmatiue ⁊ negatiue. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Jcos aũt nunq̃ ſemp:ſed vt in pluribus manifeſtum ꝙ talia enthimemata ſemper eſt ſoluere ferendo inſtantiam.

¶ Docet ſoluere omnia dicta genera enthimematũ ꝓpter qꝺ q̃ttuoꝛ facit:quia pͥmo docet ſoluere ad ycota.ſecundo ad ſigna.tertio ad exẽplaria.quarto ad ꝺtineria. Secũda ibi.(Soluũť aũt.)Tertia ibi.(Ad exẽplaria aũt.)Quarta ibi.(Detineria aũt.)Circa primũ duo facit:qꝛ pͥmo docet ſoluere ad ycota.Scꝺo oſtẽdit qũo ꝯtingit paralogiçari circa talẽ ſolutionẽ.Scꝺa ibi.(Solutio autẽ apparẽs) Dicit ergo ꝙ ycos nunq̃ eſt ſemꝑ:ſed vt in pluribꝰ. Ycos enĩ eſt ſignũ in ſcꝺa figura.Jn ſcꝺa aũt figura nõ ẽ ſignũ neceſſariũ:ſed eſt vl'e.ideſt eſt vt in pluribus.ideo manifeſtum eſt:ꝙ ſemꝑ contingit ſoluere talia enthimemata ferendo inſtantiã in his:in quibus deficit.ex quo tale ſignũ nõ eſt in oĩbus:deficit in aliquo particulari:in quo poteſt fieri inſtantia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Solutio autem apparens:ſed non vera ſemper. Non enim ꝙ nõ ycos ſoluit qui inſtat:ſed qꝺ non neceſſariũ:ꝓpter qꝺ ⁊ ſemper cõtingit abũdare defendentem magis q̃ accuſantem propter hunc paralogiſmum.

¶ Oſtẽdit qũo contingit paralogiçari circa tales ſolutões: Et tria facit:qꝛ primo facit quod dictũ eſt.Scꝺo quoddã qꝺ ſumpſerat ꝓbat.Tertio ex hoc docet ſufficienter ſoluere.Scꝺa ibi.(Qm̃ eni gdẽ.)Tertia ibi.(Jgiť ſufficiẽs.) Dicit ergo:ꝙ ſolutio data per inſtantiã nõ eſt ſemꝑ vera: ſed aliquãdo eſt apparens.Uere eniꝫ ſoluere ad ycota eſt oſtendere:ꝙ ycos non ſit ycos:⁊ ꝙ ꝓpoſitũ tanq̃ veriſil'e non eſt veriſimile.Qui ergo inſtat non ſoluit:ꝙ ſit ycos: ſed ſoluit:ꝙ ſignum aſſignatum non ſit neceſſariũ ꝓpter hoc ꝙ hunc paralogiſmuꝫ.i.ꝓpter hoc:ꝙ hic paralogiçamur in ſoluendo ad ycota ſ̄m talia genera enthimematũ contingit magis abundare defendẽtẽ q̃ accuſantẽ: qꝛ melius poſſumus ſoluere ycota. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Quoniam enim qui accuſat per ycota oſtendit. Eſt autem non idẽ ſoluere:aut qꝛ nõ ycos aut qꝛ non neceſſariuꝫ. Semꝑ aũt hꝫ inſt[antiam] ꝙ in pluribus ycos:ſed non eni vtiqꝫ e[rit ſem]per ⁊ neceſſariũ. Judex autem putat:ſi ſo[l]lutum eſt:aut non ycos eſſe:aut nõ ſibi i[u]dum paralogizatus:ſicut diximus. Nõ ex neceſſarijs opꝫ ipſum ſoluꝫ iudicare:ſe[d] ycotibus. Hec enim eſt ſnĩa optima iud[icis].

¶ Probat qꝺ aſſumpſerat.vꝫ.ꝙ inſtare nõ eſt ſol[uere] ycotem.Soluere enĩ ad ycotẽ eſt deſtruere.ycos non deſtruit per inſtantiã qualẽcũq̃:quia de ratione tis eſt:ꝙ non ſit in oĩbus:ſed in pluribus. Et ꝙ p[oſſit] ipſum feri inſtantia:ideo ait:ꝙ ille qui accuſat:oſten[dit] ycota:ſed ſoluere:qꝛ non eſt ycos:ſiue deſtruere y[cos] eſt enim idem qꝺ oſtendere ipſuꝫ non eſſe neceſſa[rium] ratione tñ ycotis eſt:ꝙ habꝫ inſtantiã:⁊ ꝙ ſit vt i[n pluri]bus.imo ſi eſſet in omnibus non:vtiqꝫ eſſet ycos:ſed ſemper:⁊ neceſſariũ. Judex aũt paralogiçať:ſicut quãdo ſit ſolutũ per inſtantiã:vt dictũ eſt:aut non illud ſignũ eſſe ycos:aut putat ſibi non eſſe iudica[ndum] accuſatus ſit reus ꝓpter talia ycota. Sꝫ hoc non o[portet] non ſolũ oꝫ iudicẽ iudicare ex ſignis neceſſarijs:ſed veriſimilibus:ſiue ycotibus:⁊ aliqñ hęc eſt optĩa iudicare. Nũq̃ enĩ quis poſſet cõuincere:ꝙ eſſet ad[ulter per] ſigna neceſſaria:ſed per ycota:⁊ per ſigna veriſim[ilia] inuentus ſit nudus cũ nuda:ſolus cũ ſola:tẽporib[us ſuſpe]ctis:quę omnia:ſi nõ ſunt neceſſaria:ſed ycota:iu[dex] lex per talia iudicat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Jgiť inſufficiẽs ſi ſoluat ꝙ nõ neceſſa[rium] opꝫ ſoluere ꝙ non ycos. Hoc ãt accidi[t in]ſtãtia magis vt in plibꝰ. Cõtingit eẽ tal[e] aut i tꝑibꝰ:aut i rebꝰ:ꝓprijſſime aũt ſi[mul ue]bus. Si eni q̃ ſepius.ita hoc eſt ycos m[agis].

¶ Docet ſoluere vere ⁊ cõuertere dicẽs:erit igiť i[nſufficiens] ſolutio:ſi ſoluat ꝙ nõ eſt neceſſariũ:quaſi dicat: ſed ſi debꝫ eſſe vera ſolutio:opꝫ ſoluere ꝙ nõ ſit y[cos:uel] non ſit veriſimile. Hoc ꝯtingit ſi ferať inſtantia[m in pluri]ribus:quia tunc oſtendeť:ꝙ non ſit ycos. Ferre i[nſtan]tiam in pluribus ꝯtingit dupl'r:vel in tẽporibus[:vel in re]bus:ꝓprijſſime autẽ ſolueť ycos:ſi in ambobus [fiat in]ſtantia. Siquis enĩ inculpatus de adulterio:qꝛ ſ[epe] cũ ſola repertus dupl'r poſſet excuſare. Primo [ex] ratione rei:oſtendens plures hoĩes fuiſſe ſolos c[um mulie]ribus:⁊ tamẽ nec cõmiſiſſe verenda:vel ratione [temporis] oſtendendo ꝙ ſepius ſic inuentus nõ eſt operat[us] ⁊ ſic magis proprie deſtruiť ycos:vel cõſtruiť.Q[uia ſi] quis ſępe male facit cũ aliqua:ſi inueniatur ſol[us] eſt violenta ſuſpicio cõtra eum.ideo ait.ſi enim q[uis ſepius] ita hoc eſt magis ycos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Soluuntur auteꝫ ⁊ ſigna:⁊ per ſign[a enthi]memata dicta:⁊ ſi ſint exiſtentia:ſicut [dictum] eſt in primis. Quod enim inſyllogiza[tum] omne ſignum palam nobis ex analogic[is].

¶ Docet ſoluere ad ſignum dicens:ꝙ ſigna ⁊ enthimemata dicta:ſi fiant per ſigna ſoluunť: dato ꝙ ſint e[xiſtentia] ſicut dictum eſt in primis.i.in prioribus palã eſt ex analogicis.ideſt libro ꝓꝛũ:ꝙ inſyllogiçatũ e[ſt] ſignum.Signũ enim accipiť prout contrahiť ad figurã:⁊ diuidiť cõtra detineriũ ⁊ ycotẽ. Tale ſi[gnum] vt diciť circa finem ſcꝺi prioꝛũ:ſemper eſt inſy[llogiçatum]. Gratia autẽ arguendi nunq̃ valet arguere per ſ[ignum in] tertia figura:nõ.n.ſignificatus eſt ſapiẽs ⁊ ſigni[ficatus] ſtudi[oſus].

ſtudioſus:ſapiens eſt ſtudioſus. ¶Deinde cum dicit.

¶Ad exemplaria autem eadem ſolutio: ⁊ ad ycota. Si enim habemus aliquid non ſic ſolutum: eſt non neceſſariuʒ: niſi que plura: aut ſepius alr̄. Si alias: ⁊ que plura: ⁊ que ſit oppugnandū: aut ꝙ preſens non ſimile: aut non ſimiliter differentiā quandam habet.

¶Docet ſoluere ad enthimemata conſtituta ex exemplis dicēs: ꝙ eadē eſt ſolutio: ⁊ ad exemplaria: ⁊ ad ycota. Nā ſi probat̄ nobis aliqd per exēplū: poſſumus oſtendere ꝙ in aliquo non ſic ſolutum erit: ꝙ nō eſt neceſſariū: ſʒ etiā erit ſolutū ſimplr̄. naʒ ſicut inſtando ycoti oſtendebam⁹ ycotem non eſt neceſſariū: ſʒ nō ſimpliciter eſt ſolutū. Si ergo volumus ſoluere exempla ſimpliciter: opʒ nos oſtēdere: ꝙ in pluribus: ⁊ ſępe eſt alr̄ q̄ꝫ ꝓponat̄. Sʒ ſi contingat: ꝙ aduerſarius ponat plura exempla cōtra nos: ⁊ oſtēdat ſic fuiſſe: vt ait: ſic poterimus ipſum oppugnare oſtendentes: ꝙ pręſens negociū: de quo verſat̄ quęſtio modo non eſt ſimile negociū aſſignatuʒ quantū ad rem: aut nō ſimilr̄ factū quantū ad modū: aut habʒ quandā differentiā quantū ad circunſtantiā. Duplr̄ enī poſſumus ſoluere ad exemplū: aut q: non eſt in pluribus: ⁊ ſępe: ⁊ tūc quaſi peccat in materia: aut q: non bene adaptat̄ ad propoſitū: ⁊ tunc quaſi peccat in forma. ¶Deinde cum dicit.

¶Detineria autē ⁊ rethineroda enthimemata ſm̄ inſyllogizatum quidē non eſt ſoluere. Palam autēʒ ⁊ hoc nobis ex analeticis. Reliquū autēʒ ꝙ nō exiſtūt: ſʒ qd̄ dicitur: oſtēdere. Si autē manifeſtū ſit: ⁊ ꝙ exiſtit: ⁊ ꝙ accipit vera tūc retineriū inſolubile iam hoc ſit. Omnino enim ſit demonſtratio iam manifeſta.

¶Docet ſoluere ad enthimemata facta in prima figura: quę ſunt concluſa ex detinerys: ſiue ex prodigys: vt ſonat alia littera. Dicit ergo: ꝙ detineria: ⁊ enthimemata rethineroda. ideſt enthimemata facta ex talibus ſignis: palaʒ ꝙ non cōtingit ſoluere: ſm̄ inſyllogiçatū: quia ſemper talis articulus tenet̄ gratia formę: vt pʒ ex analeticis. ideſt ex prioribus. In ſcd̄o enī poꝝ caplo de enthimematibus dicit ꝙ enthimema: ſiue ſyllogiſmus elēcus factus in prima figura: eſt inſolubilibis: ſi ſit verus. Nō ergo poſſum⁹ ſoluere: ꝙ nō ſyllogiçet: ⁊ ꝙ peccet in forma: ſed ſolum relinquitur nobis oſtēdere ꝙ non exiſtunt pręmiſſe: ſʒ ꝙ dr̄ ideſt ꝙ peccat ī materia. Si maīfeſtū ſit ꝙ exiſtit: ⁊ ꝙ accipit vera: tunc retineriū eſt inſolubile: oīno enim iam ſit manifeſta demōſtratio: ſm̄ ꝙ eſt poſſe in mā rhetorica.

Agere autem ⁊ minuere nō ſunt enthimematum elementū. Idem enim dico elementū ⁊ locum. Eſt enim elementum locus: in quo multa enthimemata īcidūt. Ipſi⁹ autem agere ⁊ minuere ſunt enthimemata ad oſtendendū: ꝙ magnū aut paruū ⁊ ſicut ꝙ bonum aut malū: aut iuſtum aut iniuſtū: ⁊ talioꝝ quodcūqʒ. Hec aūt ſi nō ſint oīa circa que ſyllogiſmi ⁊ enthimemata. quare neqʒ hoꝝ vnūqd̄qʒ enthimematis locus.

¶In parte iſta determinat ph̄s de augumento ⁊ diminutione: quę videt̄ eſſe annexa perſuaſionibus: augere eniʒ ⁊ minuere ſunt annexa enthimematibus: ⁊ quodāmodo per enthimemata concludunt̄. non tamen ſunt eis annexa ſicut loci; nec ſicut ſolutiōes. Duo ergo facit ph̄s: quia primo oſtendit: ꝙ augmentū ⁊ diminutio non ſunt annexa perſuaſionibus ⁊ enthimematibus tanq̄ꝫ principia: q: non ſunt locus. Scd̄o oſtendit non eſſe hui⁹ annexa tāq̄ꝫ ſolutiones. Scd̄a ibi. (Neqʒ augere.) Dicit ergo: ꝙ augere ⁊ minuere nō ſunt ęlementū enthimematū. i. non ſunt annexa enthimematibus: ſicut ęlemēta ſunt annexa ęlementatis: nec etiā ſunt locus enthimematū: q: ideʒ voco locū ⁊ ęlementū. Subdit autē: ꝙ ęlementum eſt locus: in quo multa enthimemata incidunt. Dictū enī fuit in prio libro: ꝙ loci reſpectu enthimematuʒ ſunt quaſi principia extrinſeca ⁊ ſicut dignitates. Sicut ergo ꝑ vnā dignitatē roborant̄ multi ſyllī: ſic per vnū locū roborant̄ multa enthimeta. Cū ḡ enthita ipſi⁹ augere ⁊ ipſi⁹ minuere fiant ad oſtēdendū: ꝙ aliqd eſt bonū aut malū: aut iuſtū aut iniuſtū: aut qd̄cunqʒ alioꝝ. hęc autēʒ oīa ſunt circa: quę fiunt ſyllī ⁊ enthimemata. Eſt ergo vis ratōis in hoc: ꝙ loci roborant enthimemata. magnū autem ⁊ paruum non roborant enthimemata. imo quaſi per contrariū: q: per enthimemata oſtenditur aliquid magnū: ⁊ paruū. Nō ergo augere ⁊ minuere ſunt loci ⁊ principia enthimematū: ſʒ magis ſunt ꝯcluſiones ⁊ principiata ab eis. Ideo ꝯcluditur ſi vnūqd̄qʒ eoꝝ: qd̄ cōcluditur per enthimemata: non ſunt locus enthimematis: nec augere: nec minuere: quę ſūt annexa: erunt eius locus. ¶Deinde cum dicit.

¶Neqʒ augere ⁊ minuere: ſed ſolutiua eſt enthimematis ſpecies. Palā enim q ſoluit qdē: aut qui oſtendit: aut qui inſtantiem tulerit.

¶Oſtendit ꝙ augere ⁊ minuere ſunt annexa enthimematibus ſicut ſolutiones: ⁊ duo facit: quia pmo diſtinguit ſolutionē. Scd̄o exequit̄ de vnoquoqʒ membro. Scd̄a ibi. (Contra oñdit.) Dicit ergo ꝙ augere ⁊ minuere non ſunt aliqua ſpēs ſolutiua enthimematis. ideſt nō ſunt aliquod genus ſolutionis: per quę ſoluunt̄ enthimemata. Palam enim qui ſoluit vel oſtendit ſupple contrarium: vel fert inſtantiam. ¶Deinde cum dicit.

¶Cōtra oſtendit autem oppoſitum. vtputa ſi oſtendit: ꝙ factū eſt: iſte ꝙ non factuʒ eſt. Si autem ꝙ non factuʒ eſt: iſte ꝙ factū eſt. Quare hec quidē nō erit dr̄ia: ex eiſdem eniʒ vtunt̄ vtiqʒ: ꝙ enī non eſt: aut enthimemata fuerūt.

¶Exequitur de membris diuiſionis. Et duo facit: q: prio oſtendit: ꝙ augere ⁊ minuere non ſunt ſolutio: quę eſt inſtantiam ferre. Scd̄a ibi. (Inſtantia.) Dicit ergo: ꝙ ille q ſyllogiçat oſtendit oppoſitum: vtputa ſi accuſans oſtēdit ꝙ eſt factū. iſte ſcʒ accuſatus oſtēdit ꝙ non eſt factū. Si autē hęc eſt differentia inter ſyllogiçantē: ⁊ cōtra ſyllogiçantem: q: vnus oſtēdit eſſe factū ali⁹ nō. cū ḡ non ſit dr̄ia inter maius ⁊ minus: nō eſt idem ſyllogiçare: ⁊ ꝯtra ſyllogiçare: ⁊ ꝙ augere ⁊ minuere. Nā augētes ⁊ minuētes nō vtūtur eiſdeʒ. ideſt ęqualibus. ſed vtriqʒ tā ſyllogiçātes q̄ꝫ cōtra ſyllogiçantes vtuntur eiſdē. i. ęqualibus. Nō enī eſt dr̄ia inter ſyllogiçantes ⁊ cōtra ſyllogiçantes: ꝙ iſti ꝓbant maius: illi vero minus. Sed differūt: q: cōtra ſyllogiçantes fuerunt enthimemata probantia ꝙ non eſt: ſyllogiçantes vero quod eſt. ¶Deinde cum dicit.

¶Inſtantia autem non eſt enthimema: ſʒ quēadmodum in topicis: dicere opinionē quādā ex qua erit palam q: ſyllogizatum eſt: aut quia falſum aliquid aſſumit.

¶Oñdit ꝙ augere ⁊ minuere nō ſunt idē ꝙ inſtantia. Nā

qui auget:⁊ minuit propoſitū:format enthimema:per qđ probat aliquid eſſe maius vel minus:ſed qui inſtat nō format enthimema.ergo ⁊c̄.Qūo aūt inſtantia non ſit enthimema:ſed queadmodū dictū eſt in topicis.inſtātia aggenerat quandā opionē.ideſt quandā extimationē:⁊ fantaſiam.Ex qua erit palam.i.manifeſtū:ꝙ nō eſt ſyllogizatum quantū ad peccatū in forma:vel ꝙ falſum aſſumpſit quantū ad peccatū in mā. Duplr eni iſtamus:vel obſtando ꝙ ratio facta contra nos peccet in forma aut in materia. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quoniā autē tria ſunt:que opʒ negociari circa orationē:de exemplis quidē:⁊ ſententijs:⁊ enthimematibus.Et vniuerſaliter de his:que circa rōcinationē magis vnūqđqʒ abūdabimꝰ ⁊ qūo ipſa ſoluemꝰ dicta ſunt nobis tanta. Reliquū ē aūt ptrāſire de elocutiōe ⁊ ordinatiōe.

ℭ Epilogat circa determinata in ſcđa parte huiꝰ libri. Liber eniʒ iſte ſecūdus diuidebať principalr in partes duas quia primo determinabať de paſſionibus. Scđo de pſuaſionibus cōibus. Tractatus autē de perſuaſiōibus cōmunibus:ppter quē fit iſte epilogus:pt diuidi in partes tres: qꝛ primo determinať de exēplis:ſentētys:⁊ enthimematibus. Scđo de locis tam exiſtētibus q̄ʒ apparentibꝰ. Tertio de ſolutionibus ⁊ inſtantys. Ideo ait tria eſſe:quę opʒ negociari circa orationē quātū ad locos:quę ſunt pncipia ratiocinationū:⁊ enthimematū:qbꝰ cognitis magis abūdamus in illis:⁊ qūo iſta ſoluemus quantū ad tertium.ſ. quantū ad ſolutiones:⁊ inſtantias dicta ſunt nobis tāta. Ulterius continuat ſe ad tertiū librū dicens:ꝙ reliquum eſt pertranſire de locutione:⁊ de ordinatione:de quibꝰ determinabiť in tertio libro. Et in hoc finiť ſnia ſcđi libri.

ℭ Rhetoricorum Ariſtotelis:cum Egidy romani expoſitione liber tertius.

Quoniam auteʒ tria ſūt:que opʒ tractata eſſe circa orationem. Unuʒ quidē:ex quibus pſuaſiones erūt. Secūdū auteʒ circa locutionem. Tertium aūt quomodo opʒ ordinare ptes orōnis

ℭ Ut dicebatur in pncipio primi libri huius artis. vbi diſtinximus iſtū tertiuʒ librum a pręcedentibus. In hoc libro docet phs formare ⁊ componere orationē. Non enim ſufficit:ꝙ ſciamus ſumere perſuaſibilia taʒ cōmunia q̄ʒ propria circa vnūqđqʒ genus:qđ factū eſt in primo ⁊ ſcđo libro. Sed opʒ vt ſciamus ex illis formare ⁊ cōponere orationē:quoꝝ doctrina tradiť in hoc tertio libro. ℭ Componere autē orōneʒ dupliciter poteſt intelligi. Primo quantū ad partes:ex qbus oratio conſtat:⁊ ſic componere orationē:non diſtinguitur a formatione orationis:quia q ſic orationē cōponit.id eſt orationeʒ format. Scđo modo poteſt accipi compoſitio orationis:non prout vna pars orationis alteri componiť: ſed prout vna oratio alteri orationi amittitur:⁊ ſic orationem componere nihil aliud eſt q̄ʒ orationem ordinare:vt ſciamus in quo loco illa orō ſit ponenda. ℭ Ne ergo laboremus in equiuoco dicamus:ꝙ in hoc tertio libro ... termināť.ſcʒ formatio orationis:⁊ ordinatio. Ue... eſt elocutio ⁊ ordinatio eius:vel qđ ideʒ eſt elocu... dinatio. Duo ergo facit phs:qꝛ primo continuat ... cendis. Scđo exequiť de intento.ibi.(De perſua... quidem.) Dicit ergo ꝙ tria ſunt:quę opʒ tractata ... ca orationem:vnum quideʒ ex quibus perſuaſion... quantum ad primum ⁊ ſcđm librum:vbi docuit ... perſuaſibilia circa vnumquodqʒ genus. Scđʒ ꝙ ... tractare circa locutionem quantū ad formation... tionis. Tertium auteʒ eſt quomodo oportet ordin... tes orationis. ℭ Notanduʒ ꝙ oratio dupliciter p... large ⁊ ſtricte. Stricte ſumpta orō eſt quęlibʒ cla... qua diciť aliquid de aliquo:ſed large ſumpta ora... libet ſermo oratio dici poteſt:etiam dato ꝙ mult... ſulas cōtineat. Sicut perorare diciť ille:qui aliqu... ne:vel aliqua hyſtoria perſuadet:ſicut totus ille ſer... tota hyſtoria oratio dici poteſt. Secundū autem ... dum poteſt exponi quod diciť in prioribus:ꝙ ſyll... tio. Naʒ ſi tota vna hyſtoria:vel totus vnus ſermo ... dici poteſt:non obſtante:ꝙ ibi ſunt plures clauſu... giſmus oratio dici poteſt:non obſtante ꝙ plures p... nes contineat. Cum ergo dicit phs determinare ... ne partium orationis:non accipit ibi orationem ... cit clauſulaʒ vnam:ſed prout quilibʒ ſermo pōt ... ri oratio. Cum enim determinabit de iſto ordine ... qūo vna clauſula debʒ aliaʒ clauſulā anteceder... phęmiū pręcedit narationē:naratio perſuaſion... ſio prologum. Cuʒ ergo dicebamus:ꝙ componere ... nem quantū ad eius partes non differt a formati... ab elocutione:accipiebamus orationē:vt dicit d... vnam:hic autem ordinare partes orationis diſſ... tra elocutioneʒ.⁊ accipitur oratio prout nomin... nem quemlibʒ:non prout dicit clauſulam vnam ... per iam dicta. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ De pſuaſionibus qdeʒ dictū eſt ex q... eē:qꝛ ex tribus ſūt:⁊ hec que:⁊ ppter ... ta ſola. Aut eniʒ eo ꝙ dictuʒ exiſtime... quidam:aut in oñdendo perſuadentu... dictuʒ eſt:enthimemata vnde opʒ ac... Sunt enim hec quidem ſpēs enthim... hec autem loci:de locutiōe aūt habit...

ℭ Exequiť de intento. Et duo facit ſm ꝙ duo ... da ſunt in hoc tertio. Primo enim determinat ... cutione:ſiue de ipſa formatione orationis. Scđ... natione eius. Secunda ibi.(Reliquuʒ autem ... ne dicere.) Circa primū duo facit:quia primo ... iſtum:in quo determinat de formatione oration... nuat ad pręcedentia. Secūdo oſtendit talem ... eſſe vtilem ⁊ neceſſarium. Scđa ibi. (Non eniʒ ... bere.) Dicit ergo de perſuaſionibus quidem ... ex quot habēt eſſe: quia ex tribus:⁊ dictū eſt p... tot ſola ſunt:⁊ non plura:neqʒ pautiora. Naʒ ... fuit perſuaſio aut fit ex parte audientis per ſer... ſionales:vt cū ipſi iudicantes aliquid paſſi ſunt ... te loquentis per ſermones morales: vt cum ipſi ... exiſtimant quidē quales.ideſt quidem boni ... ⁊ virtuoſi:aut fit perſuaſio ex parte rerum in ... aliquid per enthimemata.omnes enim perſu... quo dictorum modorum. Addit autem dictuʒ ... oportet accipere enthimemata quantuʒ ad p... cōmunes. Unde oportet accipere quę ſunt ſp... mematum quantuʒ ad perſuaſiones propria...

loci quantũ ad ęlemẽta pſuaſionuʒ.Et qꝛ nõ ſufficit ſcire genera perſuaſibilium:⁊ quot modis fit perſuaſio:ſed opʒ ſcire formare locutionem de his perſuaſibilibus:ideo habitum eſt dicere de locutione.ideſt conſequẽter dicendũ eſt:q̃lr de pſuaſibilib⁹ ſit formãda locutio.❡ Deinde ⁊c.

❡ Non enim ſufficit habere:que oportet dicere:ſed neceſſarium ⁊ hoc vt oportet dicere:⁊ confert multum ad apparendum qualeʒ quãdam orationem.

❡ Aſſignat cauſam dicti:vel oſtendit talem tractatuʒ eſſe vtilem.Et duo facit:quia primo facit quod dictũ eſt. Secundo exequitur de intento.Secũda ibi.(Primum quidem igitur.)Dicit ergo:ꝙ non ſufficit habere perſuaſibilia:quę oportet dicere:ſed neceſſariuʒ eſt dicere quomodo oportet ea dicere:quia talia multã conferunt:vt oĩno appareat qualis quędam.ideſt vt appareãt credita ⁊ perſuaſiua. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Primũ quidem igitur inquiſitũ eſt ſm naturam:qđ quidem natum eſt primo ipſo.ſcʒ res ex quibus habent perſuaſibilitatẽ.Scđm aũt locutioni hic diſponi. Tertium autem horũ: qđ virtutem quidem habet maximam:nondum autẽ ẽ expoſituʒ:que circa hypocriſim.

❡ Exequitur de intento.Ad cuius euidentiã notanduʒ:ꝙ locutionis due ſunt partes.ſcilicʒ ſcriptũ:⁊ agoniſticũ.Ad ſcriptum reducit̃ id:quod loquimur:vt ſciamus ipſam locutionẽ diſponere.Ad agoniſticũ reducitur modus loquẽdi:vt ſciamus quomõ:⁊ quo accentu proferenda ſit locutio diſpoſita.Duo enim facit phs:quia primo has partes locutionis continuat ad pręcedentia . Scđo determinat de eis.Secũda ibi.(Et eni in tragediã.)Dicit ergo:ꝙ pᷓmum inquiſitum eſt de ipſis perſuaſibilibus quantuʒ ad ea:quę determinata ſunt in pręcedentibus libris:qꝛ pᷓmo debet determinari quid ſm naturã natuʒ ẽ eẽ prius. Naturaliter enim ipſę res:ex quibus enthimemata habent perſuaſibilitatẽ;pręcedunt locutioneʒ ipſam. Scđo.ideſt poſt ipſa:quę determinata ſunt in pręcedẽtib⁹:opʒ ſermonem diſponi locutioni quantũ ad primaʒ partem huius tractatus.Tertio dicendũ eſt de hypocriſi:de geſtibus:de modo loquendi:vt ſciamus hypocriçare:⁊ repſentare modum debitum:quia habʒ magnã virtutẽ ad perſuadẽdũ: ⁊ nondũ eſt expoſitũ qualr̃ fiendũ ſit. ❡ Deide cũ dicit.

❡ Et enim in tragediam tarde deuenit: hypocrizabant eniʒ in ipſis tragedijs poete primuʒ. Palam igitur quia circa rhetoricam eſt:quid tale:ſicut erat circa poeticam.

❡ Exequitur de intento:quia primo oſtendit determinare de prędictis ꝑtibus locutõis:vt de ſcripto:⁊ agoniſtico vt ſpectãt ad rhetoricaʒ.Scđo incipit determinare de ipſis. Scđa ibi.(Et detinetur locutionis virtus.)Circa primũ duo facit:quia primo oſtendit:ꝙ ſpectat ad rhetoricaʒ determinare de illa parte locutionis:quę dicit̃ ſcriptuʒ. Secunda ibi.(Quę enim ſcribuntur.)Circa primum duo facit:quia primo adducit rationes ad oſtendendũ:ꝙ rhetor debʒ determinare de hypocriſi:ſiue de modo loquẽdi:vel de agoniſtico.Secũdo oſtendit quomodo talis tractatus ſe habet ad rhetoricam.Secunda ibi.(Sed totum negociuʒ.)Circa primũ duo facit:qꝛ pᷓ pręmittit itentionẽ ſuã. Scđo manifeſtat propoſitũ.Scđa ibi.(Quidem alij.) Dic̃ ꝙ tragędia:ſiue ad tragędiã:vt hʒ alia lr̃a: vl̃ ad rapſodiã.ideſt ad comędiam tarde deuenit negocium rhetoricum.Nam ipſi poetę primum hypocriçabant ipſis geſtibus circa tragędiam . Palam igitur ꝙ ſicut eſt circa poeticam:ita eſt circa rhetoricam:quia non ſolum ſpectat ad poeticam determinare de geſtibus:de modo loquendi:ſʒ hoc ſpectat aliquo modo ad rhetoricã.Tandem ergo venit negocium rhetoricum in tragędiaʒ:quia geſtibus quibus vtebantur tragędi prius:poſtea per longum tempus vſi ſunt rhetores. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Quđ quideʒ alij tractauerũt ⁊ glauc õhtelis.

❡ Manifeſtat qđ dixerat:⁊ tria facit:quia tripliciter ꝓbat quod ſpectat ad rhetorem determinare de huius geſtib⁹ ⁊ de hypocriſi.Scđa ibi.(Eſt ãt ipſa.)Tertia ibi.(Triũphos quideʒ.)❡ Prima ratio talis.Illud ſpectat ad rhetoricam:de quo rhetores determinauerunt:ſed Glaucon thelis:⁊ quidam alij rhetores tractauerũt de huiuſmodi hypocriſi.ergo ⁊c. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Eſt autẽ ipſa quidem in voce. Qualiter ipm oportet vti ad vnãquãqʒ paſſionẽ.puta quando magna:⁊ qñ ꝑua:⁊ media:⁊ qualr̃ tonis. puta acuto:⁊ graui ⁊ medio:⁊ rithmis:q̇bus ad ſingula.Tria eni ſũt circa:que itẽdũr. Hec aũt ſunt magnitudo : armonia:⁊ rithmus.

❡ Ponit ſecundã rationem:quia ad rhetorem ſpectat determinare illud:quod habʒ reddere auditorẽ paſſionatuʒ ſed in voce eſt virtualiter hypocriſis:per quã redditur auditor paſſionatus ideo oportet ſcire qualiter:⁊ quo tono:⁊ quo accentu opʒ:vt ipſa voce ad vnãquãqʒ paſſionẽ. Puta quando debet eſſe vox magna:quando parua:quando media:⁊ quali tono debemus vti in ea:⁊ quibus rithimis vtendum eſt ad ſingula eloquia. Rithimis eni poteſt pertinere ad agoniſticũ inquantũ pertinet ad modum loquẽdi. Ipſi enim rithmi taliter poſſunt proferri:ꝙ non apparent rithimi.igitur modus loquendi deſeruit rithmationi. Non eſt enim inconueniens:ꝙ vnũ ⁊ idem aliter ⁊ aliter acceptum deſeruiat locutioni:⁊ modo loquendi. Tria ergo ſunt attendenda in modo loquendi. Prima eſt magnitudo:vt ſciamus q̃ʒ alte ſit loquendũ. Secundum eſt armonia:vt ſciamus quo accentu ſint dictiones proferendę.Tertium eſt rithmus:vt ſciamus quibus rithmis ad ęloquia ſit vtendum. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Triumphos quidem igitur fere ex agonib⁹ hi accipiũt:⁊ queãdmodũ ibi maius poſſunt hypocrite. Et ſm ciuiles agões ꝓpter malitiã ciuitatũ. Nõdũ autẽ compoſita ẽ ars de ipſis. Quĩ ⁊ circa locutionẽ tarde prouenit:⁊ videtur eſſe bene ſuſceptum.

❡ Adducit tertiam rationem:quia ad rhetoricam ſpectat determinare de illo modo locutionis:per quẽ triumphamur:ſed hi.ideſt hypocritę:qui bene ſciunt repręſentare geſtus in loquendo accipiunt triumphos ex huius agonibus.igitur ſicut ibi.ideſt ſicut in poetrijs : quia hypocritę poetaruʒ plus poſſunt.ideo ſpectat ad poetas determinare de hypocriſi. Sic ⁊ ſm ciuiles agões:quia ꝓpter malitiam ciuitatuʒ hypocriçantes vincunt:⁊ creditur eis.iđ ſpectat ad rhetoricaʒ determinare de hypocriſi. Et maxime bene ſe habet:quia de ipſa hypocriſi:⁊ de ipſis geſtib⁹ nundum eſt ars compoſita:quia vt tactum fuit ſupra:iſte modus loquẽdi.Et iſta hypocriſis:que eſt circa locutionẽ tarde prouenit ad rhetoricam : cum propter rationes tactas tale negocium eſt magni ponderis ⁊ bene ſuſceptum eſt in arte rhetorica.

Sed toto negocio ad gloriam exi/stente: eo q circa rhetoricam non recte habēte: ſed vt neceſſario cu/ram faciendum.

¶ Poſtq̄ oſtēdit philoſophus: q ſpectat ad rhetorē determinare de negocio ago/niſtico: ⁊ de hypocriſi: ſiue de geſtibus: in parte iſta oſten/dit quomodo ſe habet tale negocium ad rhetoricam. Et duo facit: quia primo pręmittit quod intendit. Secundo aſſignat cauſam dicti. ibi. (Quoniã iuſtū nihil.) ¶ No/tandum autem: q determinata in arte aliquādo ſunt ar/ti eſſentialia: vt ea circa: quę p̄ncipaliter verſatur ars. Ali/quando non ſunt eſſentialia: ſed ſunt aliqua dicta: vt pro/pter auditores. Totum autem negocium ad gloriã. ideſt totum negocium agoniſticum: quod fit per geſtus: ⁊ per hypocriſim: quibus mediantibus acquiritur gloria ⁊ triū/phus: tale autem negocium non eſt exiſtens: q ſe habeat circa rhetoricam recte: quia rhetorica directe ⁊ eſſentiali/ter non eſt de talibus. ſed rhetor debet curam facere de eis: vt de neceſſarijs ꝑpter malitiā auditoꝝ. ¶ Dei. cū. d.

¶ Quū iuſtum nihil plus querere circa oratio/nem q̄ vt neqꝫ contriſtet neqꝫ letificet: iuſtuꝫ eſt ipſis agonizare rebus: quare alia extra oſté/ſionem ſuperflua ſunt. Sed tamē multa poſ/ſunt: ſicut dictuꝫ ē: ꝑpter auditoris malitiam.

¶ Aſſignat cauſaꝫ dicti: ⁊ duo facit: q2 primo facit quod di/ctum eſt. Secundo diſtinguit hypoteticaꝫ hypocriſiꝫ. ibi. (Conati autem ſunt.) Circa primum duo facit: ſm q du/plicem cauſam aſſignat. Ponit eni duas rationes ad ma/nifeſtandum propoſitum. Secunda ibi. (Qd quideꝫ igi/tur.) ¶ Prima ratio talis. Iuſtuꝫ eſt nobis non plus quę/rere iuxta orationem: niſi quod recte repręſentet propoſi/tum: vt q non contriſtet propter obſcuritatem: neqꝫ leti/ficet ꝑpter conſonantiam. Non enim debemus agonizā/re per verba: eſſentialiter enim totum negocium rhetori/cū eſt circa perſuaſiones ſumptas ex ipſis rebus. Omnia ergo alia ſunt ſuperflua: ⁊ extra oſtenſionē rhetoricā: hy/pocriſis ergo ⁊ geſtus non ſunt eſſentialia rhetoricę. Nō tamē ſunt omnino ſpernēda: quia ſm talia rhetores mul/ta poſſunt ꝑpter auditorum malitiā. ¶ Deide cuꝫ dicit.

¶ Quod quidem igitur locutionis habet ali/quam paruam neceſſitateꝫ in omni doctrina. Differt enim aliquid ad declarare ſic vel ſic: nō tamen tantum: ſed omnia hec fantaſia ſunt: ⁊ ad auditorē: ꝑpter q nullus geometrizare do/cet. Illa quidem igitur cum venerit idem fa/ciet cum ⁊ ſine hypocriſi.

¶ Ponit ſecundam rationem: quia huiuſ geſtus locutio/nis habet quandam paruā neceſſitateꝫ in cōmuni doctri/na: quia aliquid. ideſt nō modicū differt aliquid ad decla/rare. ideſt dicere ſic: vel ſic. ideſt habere in dicendo tales: vel tales geſtus. Iſtud tamen aliquid non eſt tantū. ideſt non eſt multum: quia talia non ſunt eſſentialia doctrinę. ſed omnia ſunt fantaſia. ideſt ſunt propter apparentiam: ⁊ propter auditorem: ⁊ inde eſt: q in ſcientijs realibus nō docetur hypocriçare. Nullus enim ita geometriçare do/cet. ideſt cum geometria: ⁊ cum quelibet alia realis ſcien/tia venit in vſum noſtrum: ideꝫ faciet cum hypocriſi: ⁊ ſi/ne hypocriſi. Ad perſuadendum eniꝫ hypocriſis ⁊ geſtus poſſunt eſſe vtiles: ad demonſtrandum autem ſunt oino inutiles. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Conati ſunt autem ad modicum de ipſa [...] re quidā. puta Thraſimacus in eleis: ⁊ [...] hypocritū eſſe: ⁊ minus artificiale circa [...] tioneꝫ: aut artificiale. Propter qd ⁊ bis q[...] poſſunt fiunt iterū triumphi: ⁊ bis qui rh[...] bus ſm hypocriſim.

¶ Diſtinguit ipſam hypocriſim. Hypocriſis quędam naturalis: quędam artificialis: ſiue enim accipiatur [...] moralis: ſiue vt eſt paſſionum illatiua: quędam e[...] ralis: quędam artificialis. Naturalr enim quidaꝫ h[...] geſtus bonorum morum: quidam vero artificiali[...] formant ſe talibus geſtibus: ſic etiam naturaliter [...] habent geſtus: per quos alios ad paſſionem mouen[...] vero arte iduſtria ſic agūt. Ideo ait: q aliqui con[...] dicere modicum de ipſa hypocriſi. puta Thraſima[...] eleis. ideſt in illis ſuis verſibus: vbi diſtinxit hypoc[...] quod eſt quoddam naturale: ⁊ quoddam artificia[...] minus enim hypocriſis habꝫ iſta duo membra. [...] littera nō habet ibi minꝰ. Uel poteſt referri minus [...] tificiale: vt ſit ſenſus: q artificiale poſitum minus [...] q̄ naturale: mouet tamen. Ideo ait: q circa locutio[...] tingit eſſe artificialē hypocritam: propter hoc q [...] ideſt ſciūt hypocriçare naturaliter: triumphant ſi[...] tores ſm hypocriſim. ideſt ſicut illi qui ſciunt hyp[...] re rhetorice ⁊ artificialiter. ¶ Deinde cum dic[...]

¶ Que enim ſcribuntur orationes ma[...] propter eloquium q̄ propter intellectu[...]

¶ Oſtendit q ille modus locutionis: qui dicitur ſ[...] ſpectat ad rhetoricam. Et tria facit: quia primo o[...] ritatem ipſius ſcripti. Secundo oſtendit: q dete[...] de talibus ſpectat ad rhetoreꝫ. Tertio manifeſta[...] do diuerſimode de locutiōe determinat rheto[...] Secunda ibi. (Inceperunt quidem.) Tertia i[...] niam autem poetę.) Dicit ergo: q locutiones q[...] tur genus locutionis: ſm q dicitur ſcriptum. id[...] poteſt. ideſt magis habet virtutem propter elo[...] propter intellectum. Dictum eſt eniꝫ: q locutio[...] ſiderari: vel quantum ad ipſas dictiones: vel [...] ad modum dicendi. Quantuꝫ ad ipſas diction[...] quid ſcriptum: quia dictiones ipſę ſcribuntur: [...] ad modum dicendi dicitur agoniſticum. Si e[...] iſtas dictiōes ſcriptas fit perſuaſio: magis hoc [...] quium q̄ propter intellectum. Enthimemata [...] bus terminatum eſt: ſūt in pręcedentibus: q̄tum [...] lectum: ea vero de quibus determinatur in hoc [...] gis perſuadent ſm ęloquium. ¶ Deinde cum [...]

¶ Inceperunt quidem igitur mouere [...] ſicut aptum natum fuit poete. Nomi[...] mutationes ſunt: exiſtit aūt ⁊ vox: om[...] me mutatiua partium noſtrarū. Prop[...] ⁊ artes conſtitute ſunt rapſodia ⁊ hyp[...] ca: ⁊ alie.

¶ Oſtendit q determinare de hoc genere locutio[...] ctat ad rhetorem. ⁊ intendit talem rationeꝫ. Illu[...] immutat: ⁊ qd imutatur: quia per talia cōtingit [...] re determinare: ſpectat ad rhetorem: ſed diſpoſi[...] ⁊ locutionis eſt huiuſ. ergo ⁊c. De hac autem ra[...] plus ponit niſi q vox maxime hꝫ imutare. Dic[...] poetę primo inceperunt mouere per voces: ⁊ p[...] ſm q aptum natum fuit. nam nomina quęda[...] tiones ſunt. Uox autem maxime eſt imutatiu[...]

na[...]

noſtrarum.ideſt potentiarum noſtrarū.potentię autem ſunt quędā partes animę noſtre.ergo per voces:⁊ per ęloquia contingit perſuadere:⁊ triumphari:⁊ inde eſt:ꝙ rapſodia:⁊ hypocritica:que innititur geſtibus:⁊ alie artes: vt tragędia ⁊ poetria inuentę ſint: vt per ęloquia:⁊ per geſtus triumphemur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam autem poete loquentes leuia propter eloquium videbantur acquiſiuiſſe hanc gloriā. Propter hoc poetica locutio primo facta ē.puta Gorgie. Et nūc adhuc multi ineruditoꝝ tales putant diſputare optime. Hoc autem non eſt.ſed altera orationis:⁊ poeſeos locutio. Manifeſtat autem ꝙ accidit.

¶ Oſtendit quomodo diuerſimode ſpectat ad poeticam ⁊ ad rhetoricam determinare de locutione. Nam rhetorica eſſentialiter eſt de perſuaſibilibus.ſi autem eſt de locutionibus:hoc eſt inquantum per ea fit perſuaſio. Sȝ tragędia ⁊ poetica eſſentialiter non ſunt circa perſuaſiones:ſed credulitatem:quam inducunt:potiſſime efficiunt per ſermonem repręſentatiuū:⁊ per ſermonem ornatum:⁊ qꝛ ſm̄ diuerſa tp̄a diuerſa gn̄a metroꝝ ſunt in vſu. iō locutio vt ſpectat ad poeticā magis eſt variabilis:vt ſpectat ad rhethoricam magis eſt vniformis. Tria ergo facit philoſophus. Primo enim oſtenditur:ꝙ aliter determinat de locutione rhetorica aliter poetica. Secundo quod dixerat manifeſtat per quoddam ſignum. Tertio concludit qualiter terminandū ſit de locutione ab ipſo rhetore. Secūda ibi.(Neqȝ enim qui tragędias.) Tertia ibi.(Propter quod erit ridiculū.) Dicit ergo:ꝙ poetę loquentes leuia propter ęloquium acquirebant gloriam:licet illis verbis non ſubeſſet ponderoſitas ſententię:⁊ propter hoc.ideſt propter gloriam habendam facta fuit poetica locutio.puta illa quę eſt Gorgię. Et in hoc videtur cōuenire poetria cū rhetorica:quia ex locutione videtur triumphare ⁊ vincere:ſicut rhetor.immo adhuc multi eruditi loquendo ⁊ faciendo plura latina.putant optime diſputare.hoc autem non eſt ita:ſed altera virtus eſt orationis:ſm̄ ꝙ per pōderoſitatem ſententię aggenerant credulitatē. Et oſtendit ꝙ dicitur:⁊ alia eſt locutio poeſeos ſm̄ ꝙ per ornatū verborum demulcet aures audientiū. Et quia magis ſpectat determinare de locutione:vt eſt perſuaſiua. Ad poetam autem magis:vt eſt demulciua:⁊ repręſentatiua:non eodem modo conſiderabit de locutione poeta ⁊ rhetor. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neqȝ enim qui tragedias faciūt adhuc vtūtur eodem modo:ſed quemadmodum exametri in iambicum tranſierunt:quia orationi.hoc metroꝝ genus ſimilimū eſt aliorum. Sic ⁊ nomē dimiſerūt quecunqȝ penes ydiomata ſunt. Quibus autem priores ornabant:⁊ adhuc nunc qui exametra dimiſerunt.

¶ Manifeſtat quod dixerat per quoddam ſignum. Nā quia poeta potiſſime intendit demulcere ⁊ repręſentare ⁊ diuerſa diuerſis temporibus demulcēt:magis determinat de locutiōe poeta modo mutabili:⁊ rhetor modo immutabili. Cōtinuet̄ ergo ſic. Dixi ꝙ altera eſt locutio orationis rhetoricę:altera poeſeos. Hoc autē manifeſtat qđ accidit:quia qui tragędias faciunt:non ſemper vtunt̄ eodē modo:nec eiſdē verſibus exametris:trāſierunt.n.in iambicū. Qui autem ſunt verſus exametri:qui iambici:⁊ quomodo ſe habȝ rapſodia ad tragędiam:⁊ quomā poetria ad hypocritatem determinare nō eſt pręſentis ſpeculationis. Sȝ ſi contingit nos ſuper poetriā aliquid oſtendere:declarauimus quod dictum eſt. Dat autem cauſe:quare ex verſibus exametris tranſierunt poetę ad iambicos dicens:ꝙ hoc genus metrorū eſt ſimilimum alioꝝ:ad ſimilia autem ⁊ commouentia facilis eſt tranſitus. Addit autem ꝙ ſicut poetę dimiſerunt aliquod genus verſuū: ſic dimiſerunt aliqua genera nominum:vt nomina ficticia:quę ſumūtur penes ydiomata.ideo ſubdit:ꝙ nomina quibus priores ornabant verſus ſuos exametros:qui noſtra exametra faciunt:dimiſerunt ad alia trāſeundo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter qđ erit ridiculū mutari iſtos:ſi ipſi non adhuc vtuntur illo modo. Quare manifeſtum:ꝙ non omnia quecunqȝ de locutione dicere pertractandum eſt nobis. Sed quecunqȝ de tali qualem dicimus de illa dictum eſt in his autem que de poetica.ſunt igitur illa conſideratiua.

¶ Concludit qualiter determinandum ſit a rhetore de locutione dicens:ꝙ ridiculum eſt immitari illos poetas:ex quo ipſi ſic imitantur:⁊ non vtuntur eodem modo:quo prius vtebantur. Ergo manifeſtum eſt:ꝙ non eſt tractandum a nobis omnia quęcunqȝ poſſunt dici de locutione: ſed dicenda ſunt a nobis quęcunqȝ dicenda ſunt de locutione tali:qualem dicimus locutionem rhetoricā. Sȝ de illa:ſiue de illo modo loquendi:qui ſic variatur dictum eſt in his:quę de poetica.ideſt poetria:quā edidimꝰ. Sunt igitur illa conſideranda a nobis:qꝛ non ſic variantur.

VT determinetur locutionis virtus claram eſſe ſignum eſt. Quia oratio que nō manifeſtauerit:nō faciet ſuum opus.

¶ Poſtq̄ philoſophus oſtēdit:ꝙ ſpectat ad rhetorem determinare de illo genere locutionis:quod dicitur ſcriptum ⁊ agoniſticū:vel quod idem eſt:poſtq̄ oſtendit ꝙ rhetor debet determinare de diſpoſitione dictionum:⁊ de modo dicendi. Hic in parte iſta determinat de prędictis generibus locutionis ſm̄ ſe:⁊ quaſi in communi. Secundo determinat de locutione ſigillatim circa vnumquodqȝ genus politicum. Secūda ibi.(Concionalis quidem igitur.) Circa primum duo facit:quia primo determinat de diſpoſitione actionū:ſiue de illo genere:quod dicitur ſcriptum agoniſticum. Secūda ibi.(Oportet autem non latere:ꝙ vnicuiqȝ generi.) Locutio autem poteſt tripliciter conſiderari. Primo per comparationem ad iſtas dictiones:quas continet. Secūdo ad ornatum. Tertio ad intellectum. Locutio eni rhetorica non ſolum debet continere debitam diſpoſitionē dictionum:ſed etiam debet eſſe decens ſecundū ornatū ⁊ debet eſſe clara ſecundum intellectum. Tria ergo facit: quia primo oſtendit:ꝙ locutio debet eſſe debite diſpoſita ſm̄ dictiones:quas continet. Secundo oſtendit qualiter debet eſſe ornata. Tertio qualiter debet eſſe clara ſm̄ intellectum. Secunda ibi.(Ad dilationem autē.) Tertia ibi.(Elocutionem autem neceſſe eſt.) Debita autem diſpoſitio dictionum poteſt attendi quantum ad tria. Pri

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

mo ꝙ locutio ſit propria. Secūdo ꝙ nō ſit abuſiua. Tertio ꝙ ſit congrua. Ideo tria facit. Secunda pars ibi. (Inſipida autem.) Tertia ibi. (Eſt autem principale locutionis.) Pria pars: in qua docet diſponere dictiōes vt ſit locutio propria: diuiditur in partes duas: quia pmo prçmittit quaſdam proprietates orationis. Secundo exequitur de intento. ibi. (Nominum autem ⁊ verborū.) Circa primum duo facit ſm ꝙ duas proprietates ponit. Secūda ibi. (Et neqꝫ humile.) Prima proprietas orationis rhetoricç eſt: ꝙ virtus eius ſic determinetur: quod debet eſſe clara ⁊ manifeſta: cuius ſignum eſt: quia oratio: quç non manifeſtat intentum eſt fruſtra: non eniꝫ facit opus ſuū: nec agit id: ad quod eſt ordinata. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Et neqꝫ humilem: neqꝫ ſuper dignitatem: ſꝫ decentem: poetica eius forte non humilis: ſed non decens orationem.

⁋ Ponit ſecundam proprietatem: ꝙ oratio rhetorica non debet eſſe multum humilis: vt ꝙ vtatur verbis infimis ⁊ nominibus nimis groſſis. Nec etiaꝫ debet eē ſupra modum digna: vt ꝙ vtatur verbis nimis ampuloſis. ſed debet eſſe decens media inter ſtillum nimis altum: ⁊ nimis infimum. Et in hoc differt a poetica locutōe: quia poetica locutio: licet forte non debet eſſe humilis. non tamen huiuſmodi orationem oportet eſſe quid decens: ſed eſt quid amplioſum ⁊ ornatuꝫ. Et dicit forte: quia in hoc libro nō traditur ars poetricç. ideo ſub dubio dicit: qualis debeat eſſe locutio poetica. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Nominum autem ⁊ verborꝫ planam quidē faciunt propria: non humilem: aut ornatam. Alia nomina quecunqꝫ dicta ſunt in his: quedam poetica.

⁋ Exemplificat de intento. Ad cuius intelligentiam notādum: ꝙ quattuor ſunt: quç videntur reddere locutionem impropriam. videlꝫ ꝙ nomina aliena ⁊ ficticia: metaphorica: ⁊ equoca ⁊ ſynonyma. Ideo quattuor facit: quia pmo oſtendit quomodo oratio rhetorica ſe habet ad nomina aliena. Secundo quomodo ſe habet ad nomina ficticia. Tertio quomodo ſe habet ad metaphoras. Quarto quomodo ſe habet ad equiuoca ⁊ ſynonyma. Secunda ibi. (Propter quod non oportet.) Tertia ibi. (Et metaphorç ſolç.) Quarta ibi. (Nomen autem ſophiſtç.) Circa primum tria facit: quia primo dicit: ꝙ rhetor nō debꝫ vti nominibus alienis. Secundo quod dixerat probat per ſimile. Tertio oſtendit: ꝙ ars poetica poteſt talibus nominibus vti. Secunda ibi. (Diſſueta eniꝫ loqui.) Tertia ibi. (In metris quidem igitur.) Dicit ergo: ꝙ propria nomina: ſiue propria verba faciunt orationem planaꝫ: ⁊ faciūt eam non humilem. ſed decentem. ergo proprijs nominibus debet vti rhetorica. He due ſunt proprietates orationis rhetoricç. videlicꝫ. ꝙ debet eſſe plana ⁊ clara: ⁊ nō humilis: ſed decens. Nominibus autem alienis nō debꝫ vti quia nomina alia. ideſt aliena: de quibus dictū eſt in his: quç tradidimus de poeta: reddunt locutionem ornataꝫ. ideſt amplioſam: ⁊ excelſam: ⁊ non competit rhetoricç. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Diſſueta enim loqui fecit videri venerabiliorem. Sicut enim ad extraneos: ⁊ ad ciues homines idem patiuntur: ⁊ ad eloquium: ꝓpter qđ oportet facere extraneum ydioma. Admiratores autem aduenarum ſunt. Delectabile autem qđ mirabile eſt.

⁋ Probat quod dixerat per ſimile dicēs: ꝙ loqui diſſueta ⁊ aliena facit videri orationem venerabiliorem ⁊ ampliorem ꝙꝫ requirat ſermo rhetoricus: quod patet per ſimile: quia ſicut nos habemus ad extraneos: ⁊ ad ciues: ꝙ extranei propter diſſuetudinem ſunt nobis admirabiles: ciues vero propter conſuetudinem redduntur cōtemptibiles: ſic hoc quidem patimur ad eloquium quod extraneū eloquium eſt admirabile: propter quod facere extraneuꝫ ydioma: eſt reddere auditores admirabiles: quia ſinguli ſunt admiratores aduenarum ⁊ extraneoruꝫ. Talis ergo locutio non eſt rhetorica: ſed poetica: ⁊ non eſt proprie perſuaſiua: ſed ſolum demulcet. ⁊ delectat auditum. ideo ſubditur: delectabile autem mirabile eſt. ⁋ Deīde cuꝫ dicit.

⁋ In metris quideꝫ igitur ⁊ multa faciūt: hoc ⁊ congruit ibi: plus enim diſtant circa que ⁊ circa quos ſermo. In nudis autem orationib⁹ multo paucioribus: hypotheſis eni minor.

⁋ Oſtendit: ꝙ talis locutio non eſt rhetorica: ſed poetica. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo adducit quoddam exemplum ad manifeſtanduꝫ propoſitum. Secunda ibi. (Quoniam ⁊ hic.) Dicit ergo: ꝙ poeta multa hçc. ideſt multa talia vt multa diſſueta faciunt in metris: ⁊ cōgruit ibi: ⁊ eſt ratio: quia plus diſtant in metris: circa quç ⁊ circa quas eſt ſermo: ꝙꝫ fit in nudis orationibus. Non enim oportet ita extranee loqui in multis orationibus: ſicut in metris. multo ergo paucioribus extraneitatibus vtitur rhetorica ꝙꝫ poetica. Minor eniꝫ eſt hypotheſis. ideſt ſuppoſitio in nuda oratione ꝙꝫ in metrica. In metrica enim oportet eſſe conſonatiaꝫ peduꝫ ⁊ ſyllabaruꝫ: ⁊ multa alia oportet ibi ſupponere: propter quod recipiuntur ibi multç extraneitates. ⁋ Deinde cū dicit.

⁋ Quoniam ⁊ hic ſi ſeru⁹ cōptius fiat ꝙꝫ decet aut valde iuuenis indecentius ꝙꝫ de valde paruis. Sed eſt ⁊ in his contractum ⁊ augumentatum quod eſt decens.

⁋ Manifeſtat quod dixerat per exemplum dicens: ꝙ hic in oratione rhetorica: quç eſt quaſi nuda reſpectu orationis metricç. Si ſeruus deſcribatur valđ comptus: vt pulcer: magnus: ⁊ elegans: aut valde iuuenis: ⁊ paruus: ⁊ imbecilis indecens eſſet: quoniam de valde paruis non debet eſſe ſeruus: nec ſupple de multum elegantibus: ſed debet eſſe decens: vt ſit medius: nec vt ſit contractus. ideſt paruus ⁊ deſpectus: ſed ꝙ oportet: ⁊ augmentatus. ideſt magnus ⁊ elegans ſm ꝙ conuenit: quia dixerat: ꝙ licꝫ in oratione metrica ſuſtineatur: ꝙ res deſcribatur infra ſuū ſtatum. vel etiam ſupra in rhetoricis non debent deſcribi niſi medio modo ſm ꝙ oportet. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Propter quod oportet latere facientes: ⁊ nō videri dicere ficte: ſed apte nate. Hoc enim ꝑſuaſiuum: illud autem contrarium. Ut eius ad fraudulentos criminantur: quemadmodū ad vina mixta.

⁋ Oſtendit qualiter ſe habeat oratio rhetorica ad nomina ficticia. Et tria facit: quia primo oſtēdit talibus nominibus non eſſe vtendum. Secundo quod dixerat manifeſtat per exemplum. Tertio ex dictis concludit quibus

noībus

nominibus: ⁊ quibus verbis debeamus vti in ſermone rhetorico. Secunda ibi. (Et quale vox Theodori.) Tertia ibi. (Exiſtentibus autem nominibus.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ſi volumus perſuadere: debemus latere: ideſt abſentare nos a ſermonibus fictitijs: vt non videamur ficte dicere. Et eſt ratio: quia hoc eſt perſuaſiuum. illud autem: ideſt ficta locutio facit contrarium huius: ſic enim terminamur ad fraudulentos: ſicut ad vina mixta. Quia ergo ficte loquitur: quaſi aſſimilatur fraudulentibus ⁊ vinis mixtis: que non ſunt talia: vt apparent. propter quod eo ipſo videtur: ꝙ ei non ſit credendum.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quale vox Theodori paſſa eſt ad eam: que eſt aliorũ hypocritarũ. Hec quidem enim dicentis videbãtur eſſe. hec autem aliena. Furatur autem facile: ſiquis ex conſueto ydiomate eligens componat. Quod quidem Eurypides facit: ⁊ oſtendit primum.

¶ Manifeſtat quod dixerat dicens: ꝙ vox Theodori fuit hec paſſa ad eam vocem: que erat aliorum hypocritarum: quia Theodorus ſua voce increpabat alios hypocritas: eo ꝙ videbantur ficte loq accipientes aliena ydiomata miſcentes cum proprijs: ideo ait: ꝙ hec dicta videbantur eſſe: dicens quantum ad id: quod proprie loquebantur. hec autem aliena quantum ad id: quod dicebant fictitie. ¶ Et notandum ꝙ alienum dicitur dupliciter. Uno modo alienum idem eſt qđ extraneum ⁊ inconſuetum: ⁊ ſic non licet vti dictis alienis. Alio modo: ꝙ licet dictum alterius poteſt dici dictum alienum: ⁊ ſic bene licet vti dictis alienis: quia poſſumus per dicta aliorum confirmare ⁊ declarare noſtra: ideo ſubdit: ꝙ ſi homo faciendo orationem rhetoricam vult eaz ornare dictis alienis furando dicta aliorum facile ⁊ congrue fit: ſi componat: ⁊ eligat ydiomata conſueta non fictitia: quod Eurypides primus fecit: ⁊ etiam oſtendit ſic fieri.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Exiſtentibus autem nominibus ⁊ verbis: ex quibus oratio conſtituitur: nominibus autem tot habentibus ſpecies: quot conſiderata ſunt in his: que de poeſi. Horum linguis quidem eſt duplis nominibus ficticijs raro ⁊ in paucis locis vtendum. Ubi autem poſterius dicere: propter quid autem dictum eſt. Plus enim variat ꝗ deceat. Proprium autem ⁊ conueniens.

¶ Oſtendit quibus nominibus ⁊ verbis ſit vtendum dicens: ꝙ cum nomina ⁊ verba: ex quibus componitur oratio tot ſint: ⁊ tot ſint ſpecies eorum: quot conſiderata ſunt in his: que dicemus de poeſi: ideſt in arte poetica. ⁊ ſubdit: ꝙ in omnibus enim linguis vtimur horum duplis nominibus: videlicet fictitijs ⁊ proprijs: ſed fictitijs raro ⁊ in paucis eſt vtendum. vbi autem vtendum ſit eis: dicemus poſterius in iſto eodem capitulo. Et quia fictitia nomina ſunt quaſi ſuperflua: ideo dictum eſt: ꝙ vtenti talibus nominibus: ꝙ plus narrant ꝗ deceat. Non ergo accipiendum eſt nomen fictitium: ſed proprium ⁊ conueniens.

ET metaphore ſole vtiles ad eã: q̃ nudarum elocutionum.

¶ In parte iſta comparat philoſophus ſermonem rhetoricum ad metaphoras. Et duo facit: quia primo proponit quod intendit. Secundo manifeſtat propoſitum ſuum ibi. (Signum autem quia his ſolis.) ¶ Dicit ergo: ꝙ inter alias extraneitates ſole metaphore ſunt vtiles ad eam locutionem: que eſt nudarum orationum. ſ. ad locutionem rhetoricam: que eſt nuda reſpectu metaphorice. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Signum autem: quia his ſolis omnes vtuntur. Omnes enim metaphoras alloquuntur ⁊ conuenientibus ⁊ proprijs.

¶ Manifeſtat quod dixerat. Et duo facit ſm ꝙ dupliciter manifeſtat propoſitum. Secunda ibi. (Quare palaz). Propria probatio ſumitur ex ſigno: nam ſignum eſt: ꝙ inter alias extraneitates ſolis metaphoris ſit vtendum in ſermone rhetorico: quia omnes rhetores his ſolis vtuntur. Omnes enim alloquuntur metaphoris conuenientibus ⁊ proprijs. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Quare palam quidem: ſi bene fecerit quis erit peregrinum: ⁊ latere cõtingit: ⁊ deificabit. Hoc autem erat rhetorice orationis virtus.

¶ Adducit ſecundam probationem: que talis eſt. Uirtus orationis rhetorice eſt: ꝙ ſit aliquo modo media inter peregrinum ⁊ clarum: ita ꝙ vtrunqz percipiat. Nam debet aliquo modo eſſe latens ⁊ peregrina: quia non debet eſſe multum humilis: ⁊ debet eſſe clara: quia non debet eſſe minus excellens ⁊ amplioſa. Cum ergo palam ſit: ꝙ qui bene fecit metaphoras: loquitur peregrine ⁊ clare: manifeſtum eſt: ꝙ vti metaphoris ſpectat ad rhetorem.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Nomen autem ſophiſte quidem eſt equiuocationis opportune. Penes has eniz malignãtur: poete autem ſynonyme. Dico autem propria: que ⁊ ſynonyma: puta progredi ⁊ ambulare. Hec enim ambo ⁊ propria: ⁊ ſynonyma inuicem.

¶ Comparat ſermonem rhetoricum ad equiuoca ⁊ ſynonyma. Et duo facit: quia primo oſtendit: ꝙ non ſpectat ad rhetorem vti nominibus equiuocis ⁊ ſynonymis. Secundo quia dixerat: ꝙ rhetor debet vti metaphoris: determinat de his metaphoris: qualiter eis ſit vtendum. Secunda ibi. (Qđ quidem igitur.) ¶ Intendit ergo primo talem rationem. Propriuz eſt ſophiſticum vti equiuocis: ⁊ poetaruz ſynonymis. Rhetor: nec eſt ſophiſta: nec eſt poeta. ergo nec equiuocis: nec ſynonymis vti dz. De hac autẽ ratione ponit ſolum maiorem dicens: ꝙ ſophiſte optime operantur circa equiuocationes nominum: ⁊ penes tales equiuocatiões malignantur. Poete autem vtuntur ſynonymis: ⁊ exponit quid appellat ſynonymum dicens: ꝙ nomina propria ⁊ ſynonyma ſunt: puta progredi: ⁊ ambulare. Hec enim ambo ſunt propria: quia non ſunt extranea: ⁊ quia idez ſignificant ſunt ſynonyma adinuicem. Sunt enim ſynonyma plura idem ſignificantia. ¶ Deiñ. cũ. d.

¶ Quod quidem igitur horum vnumquodqz eſt: ⁊ quot ſpecies metaphore: ⁊ ꝙ hec plurimum poſſit: ⁊ in poeſi: ⁊ in orationibus metaphore dictum eſt: quemadmoduz diximus in in his: que de poetica.

¶ Determinat de metaphoris. Et duo facit: qꝛ primo oſtẽ

dit:ꝙ diſtinguere metaphoras ſpectat ad poeticam. Secundo preſuppoſita diſtinctõe metaphoricę oſtendit: qualiter metaphoris ſit vtendum. Secunda ibi. (Tanto autem in oratione.) ¶ Dicit ergo: ꝙ quid ſit vnumquodqȝ eorum. i. quid ſit vnumquodqȝ ęloquium metaphoricuȝ: ⁊ quot ſpecies metaphoricę: ⁊ ꝙ genus metaphorę poſſit plus: dictum eſt in poeſi in diuiſionibus metaphoricę. i. in hoc tractatu: ita vbi de metaphoris agetur: quia etiam ad rhetorem ſpectat aliquo modo determinare de metaphoris: vnde dicuntur in hoc libro aliqua de metaphoris: quę etiam diximus in his: quę dicta ſunt de poetica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Tanto autem in oratione oportet magis laborare de ipſis: quanto ex paucioribus auxilijs omnino eſt ꝙ̄ metra: ⁊ euidētiā: ⁊ delectationem: ⁊ extra neceſſitateȝ habet maxime metaphora: ⁊ accipere ipſam non eſt ab alio.

¶ Oſtendit quomodo metaphoris ſit vtendum. Et duo facit: quia primo oſtendit hoc in vniuerſali. Secundo in ſpeciali. Secunda ibi. (Eſt autem in ſyllabis.) ¶ Circa primum tria facit: quia primo dicit: ꝙ difficile eſt vti debitis metaphoris in rhetorica. Secundo dat regulaȝ qualiter metaphoris ſit vtendū. Tertio docet adaptare vſuȝ metaphoricum ad negocium laudatiuū ⁊ vituperatiuuȝ. Secunda ibi. (Oia aūt impoſita.) Tertia ibi. (Et ſi ornare.) ¶ Dicit ergo primo: ꝙ ſi volumus vti metaphoris in oratione rhetorica: tanto magis oportet laborare ad vtendum ipſis: quanto oratio rhetorica ex paucioribus auxilijs eſt conſtituta ꝙ̄ metra. Non enim ita auxiliamur ⁊ defendimus orationē nudam: quando continet extraneitates: ſicut defendimus orationem poeticam: ideo cum metaphora videatur magis habere euidentiaȝ ⁊ delectationem extraneitatem: ꝙ vtamur metaphora in ſermone rhetorico: vbi modica extraneitas conceditur eſt valde difficile: ideo ſubditur: ꝙ in rhetorica non eſt accipere ipſam metaphoram ab alio. i. alieno ⁊ extraneo ęloquio. ſic enim vti debemus metaphoris: ꝙ ibi modicas extraneitates cõcomitatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet autem impoſita ⁊ metaphoras cõgruentes dicere. Hoc autem erit ex proportionali. Si autem non indecens apparebit: quia ſecus inuicem contraria maxime apparent. Sed oportet intendere: quomodo iuueni palma conueniens ſit: ſeni aliquid. Nõn. n. eadem decet veſtis.

¶ Oſtendit quomodo metaphoris ſit vtendum dicens ꝙ oportet nos facere impoſita: vt ꝙ vtamur metaphoris ita tamen. ꝙ dicamus metaphoras congruentes. Hoc autem erit: ſi ſumatur metaphora ex proportionali: quia ſi non ſit metaphora proportionata: indecens apparebit: quia contraria iuxta ſe poſita maxime eluceſcunt. Si ergo metaphorā non adaptant ei: cui conuenit ſecunduȝ cõtrarium: ſtatim apparebit indecens. Oportet ergo intēdere: ꝙ diuerſis diuerſa conueniunt. Iuueni enim aliquid conuenit vt palmę: ideſt victorię: ⁊ agones: ⁊ ſeni aliquid vt quies: ⁊ etiam in indumentis ⁊ in alijs intendendum: quia diuerſis diuerſa conueniunt. Non enim eadem veſtis conuenit ſeni ⁊ iuueni: domino ⁊ ſeruo: cuilibet ergo debemus congruas metaphoras adaptare. ¶ Deinde ⁊c̄.

¶ Et ſi ornare voluerit a melioribus eorū: que in eodem genere fere metaphoraȝ: ⁊ ſi vituperare a deterioribus.

¶ Docet adaptare vſum metaphorę ad laudem ⁊ vituperium. Et duo facit: quia primo proponit quod intendit. Secundo manifeſtat quod dixerat ibi. (Dico autem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ſi aliquis vult aliquem ornare ⁊ laudare: debet ſumere metaphoram a meliori. Si vero vult eum vituperare: debet ſumere eam a deterioribus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dico autem puta ꝙ contraria in eodem genere dicere. hunc autem petentem paupereſcere: qꝛ ambo petitiones: qđ dictum eſt facere.

¶ Exponit quod dixerat. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo adducit ad hęc multa exemplv. Secunda ibi. (Quomodo erit Ipſicrates.) ¶ Oſtendit ergo quomodo vnum ⁊ idem negocium poſſimus proferre laudabiliter ⁊ vituperabiliter dicens: ꝙ contingit contraria dicere in eodem genere: vt ſi aliquis ſit pauper ⁊ petat: poſſumus illam petitionem proferre laudabiliter. Nam petens aſcendit ⁊ deſcendit: aſcendit: ſi aliquid acquirit: deſcendit: quia ſe humiliat petendo. Si ergo dicimus hunc demonſtrato paupere petere aſcendere. proferrimus petitionem laudabiliter. Si vero dicamus hūc petentem paupereſcere: ideſt ſe humiliare ⁊ deſcendere: proferrimus eam vituperabiliter. Et quia hęc ambo dicta ſunt circa petitiones in eodem genere ęloquij eſt facere quod dictum eſt. ſ. proferre illud contrarie: vt laudabiliter ⁊ vituperabiliter. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quomodo Ipſicrates Calliam ſacrorum tractatorem accenſorem lampadum. hoc autem ineruditū ipſum eſſe. Non enim vtiqȝ ſacrorum tractatorem ipſum vocare: ſed lampadum accenſorem. ambo enim circa deum. Sȝ hoc quideȝ honorabile: hoc aūt inhonorabile.

¶ Adducit ad hoc plura exempla. Et quatuor facit ſecundum ꝙ quatuor exempla adducit. Secunda ibi. (Et hi quidem.) Tertia ibi. (Et pręḋones.) Quarta ibi. (Illud autem ꝙ Telephus.) ¶ Primum exemplum tale. Naȝ ſi aliquis miniſtraret eccleſię tractando neceſſaria eccleſię: poſſet nominari turpiter: ſi diceretur accenſor lampadum. pulchre autem ſi diceretur tractator ſacrorum ⁊ diuinorum. Ipſicrates autem volens vituperare Calliam qui erat tractator ſacrorum: appellauit ipſum accenſoreȝ lampadum non tractatorē ſacroruȝ: vt oſtenderet ipſum eſſe vilem: ⁊ ineruditum. Nam licet ambo pręḋicta ſint circa deum: vnum tamen eſt honorabile: vt tractare ſacra: aliud eſt vituperabile: vt accendere lampades. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hi quidem Bacchi adulatores: ipſi auteȝ ipſos artifices vocant. Hec autem ambo metaphora: hi quidem ſordidantium. hoc autem contrarium.

¶ Ponit ſecundum exemplum ſecundum ꝙ Bacchi adulatores: ideſt illi qui ſunt quaſi dij ⁊ aſtuti ad adulandum: vnde alia littera habet: calidi ⁊ aſtuti non vocant ſe adulatores: ſed dicunt ſe eſſe artifices: ⁊ ſubtiles: ⁊ ingenioſos. Nam licet hęc ambo metaphorica: ⁊ de vno ⁊ eodem negocio. hoc tamen eſt ſordidum: ꝙ aliqs ſit adulator

latorꝛ: illud vero eſt contrarium.i.laudabile.ꝙ aliquis ſubtilis ⁊ ingenioſus ſit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et predones quidez ſeipſos acquiſitores vocant. Naz propter quod licet dicere iniuſta facientem quidem peccare: peccantem autem iniuſta facere: ⁊ furantez: ⁊ accipere ⁊ acqrere.

¶ Ponit tertium exemplum: ꝙ prędones nō vocant ſe fures: ſed vocant acquiſitores. Nam licet iniuſta facientem poſſumus dicere ipſum peccare: ⁊ peccantem dicenduz ſit iniuſta facere. Et licet furantem cōtingat accipere ⁊ acquirere: non tamen eſt ita turpe: ꝙ aliquis vocetur acquiſitor ſicut ſi diceretur fur: nec videtur ita turpe: ꝙ aliquis dicatur faciens iniuſta: ſicut ſi diceretur peccator: quia probi ⁊ valentes homines vidētur facere iniuſta ⁊ iniuriari alijs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Illud autem: quod Telephus euripidis ait: ſuper capulos gladiorum regnare: ⁊ progrediens in Myſſiam. Indecens enim erat: quia maius id: quod eſt regnare ꝙ̄ ſm dignitatem. Non igitur furatur.

¶ Ponit quartum exemplum: ꝙ Telephus euripidis ait ſe regnare ſuper capulos gladiorum. Erat enim ille rex latronum: ⁊ rex capientium gladios: vt ſonat alia littera: ille ergo progrediens in Myſſiā.i.in partes illas nominabat ſe regem ⁊ non furem: quia indecens eſt: ꝙ aliquis ſit fur: maius.i.melius ⁊ decentius erat: qđ determinaretur a regnare: ⁊ diceretur rex: ꝙ̄ ſi vocatus fuiſſet ſm indignitatem: ⁊ nominatus fuiſſet fur. ideo ſubditur. nō igitur furatur.i.ex eo: qđ ſic nominabatur: non appellabat fur.

Est autem ⁊ in ſyllabis peccare: ſi non ſint delectabilis ſigna vocis: vtputa: Dionyſius errarius appellat in elegijs clamorem Calliopez poeſiz: qr ambo voces: praua autē metaphora eius ſignificatiua vocibus.

¶ Poſtꝙ̄ determinauit de metaphora in vniuerſali: hic magis ſpecialiter determinat de ipſa. Et duo facit: qr primo ponit ea: quę requirūtur ad metaphoram augumētare ⁊ diminuere. Secunda ibi. (Adhuc enim ſimiliter.) ¶ Ad metaphoram autem tria requiruntur. Metaphora enim ſi ſit decens: debet eſſe ex propinquis: ⁊ congruis ⁊ debet eſſe clara: ideo tria facit: quia primo ponit metaphoram debere eſſe ex propinquis. Secundo ex cōgruis. Tertio ex claris. Secunda ibi. (Totaliter eſt bene.) Tertia ibi. (Adhuc autem tertium.) Ex propinquis autez nō eſt metaphora dupliciter. Primo: ſi ſit ſimilitudo modica: quia quę propinqua ſunt alicui: non attingunt illud modicum: ſed multum. Secundo: metaphora non eſt ex propinquis: ſi ſit ex communibus. communia enim dicuntur rem attingere: non ex propinquis: quia non ducunt in cognitionem rei ſecundum ꝙ eſt in huiuſmodi. ideo duo facit: quia primo dicit metaphoram debere eſſe ex propinquis: quia non debet eſſe debilis. Secūda ibi. (Adhuc autem non.) ¶ Dicit ergo: ꝙ circa metaphoras contingit peccare in ſyllabis: vt quādo metaphora eſt indebita. Sicut enim per ſubtractionem ſyllabarum non fit debita repreſentatio dictionis: ſic per ſubtractionē debitaruz circūſtātiaꝝ fit indebita repſentatio metaphorę: ⁊ non ducunt in cognitionez eius: propter quod metaphora eſt inducta. Ponit autem exemplum dicens: vt ſi non ſint ſigna delectabilis vocis: vel melius: vt habet alia littera: ſi non fuerit proprium ſignum vocis. Debet enim eſſe metaphora per propria: non per communia: ⁊ tunc delectat: quia ex propinquo repreſentat ea cuius eſt metaphora. Unde ait: vtputa Dionyſius erarius in ellegijs: ideſt in illis ſuis verſibus ſonos eris appellat clamorem. Hęc autem metaphora eſt valde per communia. ſic enim ⁊ fragor arboruz poſſet appellari clamor. ⁊ Calliopez appellabat poeſim: quia ambo voces. Hęc autem metaphora eſt nimis praua: ⁊ ſic ſignificatur vocibus: nimis eniz eſt per communia attingere: appellare Calliopem poeſim: qr Calliopes eſt q̄dam vox: ⁊ poeſis quędā ēt vox exiſtit. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Adhuc autē non de longe: ſed ex cognatis ⁊ eiuſdem ſpeciei: transferre que non nominata nominando: qđ prenunciatuz: manifeſtū eſt: quia cognitum.

¶ Oſtendit ꝙ metaphora non debet eſſe debilis dicens: ꝙ non debet eſſe de longe. Huiuſmodi ſunt ea: quę debiliter repreſentant: ſed debet eſſe ex cognatis: ⁊ ex his: quę ſunt eiuſdem ſpeciei: ⁊ eiuſdem manerici: cuiuſmodi ſunt illa: quę efficaciter repreſentāt. Sic ergo debemus transferre nominando ⁊ imponendo nomina etiam in his: quę non ſunt nominata. Eo eniz ꝙ aliquid eſt pręnunciatum videbitur eſſe manifeſtum ⁊ cognitum: ⁊ videtur efficaciter repreſentatum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utputa in enigmate approbato. Uiruz vidi ignitum eniz ſuper virum colliſantem.i.adherere facientem. Innominata eniz paſſio. Sūt autem ambo appoſitio quedaz: colliſim igitur dixit notans ventoſe appoſitionē.

¶ Manifeſtat quod dixerat per exemplum dicens ꝙ hoc eſt videre in enigmate: ideſt in metaphora appropriata: vtputa in illo verſu. Uiruz vidi ignitum enim ſuper virū colliſantem.i.adherere facientez. Iſta metaphora eſt ex cognatis: cum aliquis propter ſuam viuacitatem appellatur es ignitum: ⁊ innominata paſſio appellatur. Non enī habemus proprium nomen ad ſignificandum vnum: qui ex ipſo intuitu facit homines ſibi adherere: ſ; fingimus tale nomē: ⁊ nominamus ipſum colliſantem. Ex quo apparet quod ſuperius tangebatur: videlicet ꝙ poſſumus aliquando vti nominibus fictitijs. Addit autem: ꝙ ambo.ſ. iſta duo.ſ.facere ⁊ adherere fiunt vna appoſitio: ⁊ dicitur colliſatio: colliſim igitur dicit denotans appoſitionez ventoſę: vel ventoſam: ideſt excellentem ⁊ glorioſam: qr propter gloriam ⁊ excellentiam vnus homo adhęret alij. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et totaliter ex bene enigmatizatis eſt metaphoras accipere congruas. Metaphore enim enigmatizantur. Quare palam: quia bene trāſlate ſunt: ⁊ ab honeſtis: honeſtas autem hec qdem: ſicut Lichinus dicit in ſono: aut ſignificato eſt turpitudo: aut eodem modo.

¶ Dicit ꝙ totaliter ex bene enigmatiçatis: ideſt ex bene ⁊ ꝯgrue repſentatis cōtingit accipere metaphoras ꝯgruas. Enigma enim dici poſſet quęlibet repſentatio aliquo modo obſcura. ideo ſubdit: ꝙ quia metaphorę enigmatiçant ⁊ transferunt: ideo palam eſt: ꝙ tunc bene ſunt tranſlatę metaphorę: qñ ab honeſtis accipitur honeſtas: ita ꝙ honeſta per honeſta figurantur: pulchra enim per noīa pulchra ⁊ per res pulchras figurari: ideo dicebat Lichinus: ꝙ in ſono quantum ad nomina: ſiue quātū ad voces: ⁊ in ſignato

quantum ſupple debet eſſe pulchritudo: ſi pulchra repreſentari debent. Et turpitudo eodeȝ modo dȝ figurari ꝑ ſonas turpes: ⁊ per res turpes. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Adhuc autem tertium: ꝙ ſoluit ſophiſticuȝ ſermonē: nō itelligit̄. Ait Brito. nemineȝ turpe loqui: ſiquidem idem ſignificat hoc ꝓ hoc dicere. Hoc enim eſt falſum: eſt aliud alio magis ꝓprium: ⁊ aſſimilatum magis: ⁊ cōuenientius in faciendo rem pre oculis.

¶ Oſtendit ꝙ metaphora debet eſſe ex claris: quę ē tertia proprietas metaphorę. Hęc autem proprietas ſoluit ſermonem ſophiſticum: quia ex hoc aliquis ſophiſticatur: eo ꝙ non intelligitur qđ dicitur. Unde Brito dicebat: ꝙ nullus turpiter loquitur: ſi ideȝ ſignificat hoc pro hoc dicere. cum enim ſermo non intelligit̄ non magis ſignificat vnū q̄ȝ alium. Si ergo tollitur intellectus ſermonis: tollit̄ turpitudo ſignificati: quia non loquitur vnus pulchrius alio: niſi ꝙ aliud ſignificat hoc: quod dicit vnus: ⁊ hoc quod dicit alius. Ideo ſubdit: ꝙ hoc eſt falſum. ſ. ꝙ ideȝ ſignificet dicere hoc: quod habetur: quia eſt diuerſitas ex ſignātis: ⁊ ideo aliud eſt alio magis proprium: ⁊ magis aſſimilatum ⁊ magis conueniens: ⁊ facit rem prę oculis. i. magis claraȝ ⁊ intelligibilem. Et magis potiſſime eſt attendendum in metaphoris: quia metaphora clara eſſe debet: non ꝙ nullam obſcuritatem contineat: quia tūc non eſſet metaphora. Sic. n. metaphora dȝ eſſe clara. qr ēt dȝ eſſe latēs: ⁊ ſic dȝ eſſe aperta: ꝙ ēt dȝ eē enigmatica. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Adhuc autem non ſimiliter habens ſignificat hoc ⁊ hoc. Quare ⁊ ita aliud alio pulchrius ⁊ turpius ponendum. ambo quidem enim honeſtum: aut turpe ſignificant. Sed non in quem honeſtum: aut in quem turpe: aut hoc q dē: ſed magis ⁊ minus. Metaphoras aūt hoc ē faciēdū: aut ab honeſtis. Tales autē vocant potētia: aut viſu: aut alio aliquo ſenſu dr̄unt.

¶ Poſtq̄ȝ dedit proprietates metaphorę: quia primo debȝ eſſe ex propinquis. Secundo ex congruis. Tertio ex manifeſtis. hic docet augumentare ⁊ diminuere metaphoras. Duo ergo facit: quia primo docet augere. Secundo minuere. Secūda ibi. (Adhuc ibi diminutiua.) ¶ Circa primum duo facit: quia primo docet augere metaphoraȝ ex aliquo conſiderato in ſe. Secundo docet hoc idem ꝑ adiectionem alterius. Secunda ibi. (Et in adiectiuis.) In ſe autem poſſumus augmentare metaphoram quantum ad laudem: quando illud: quod poteſt dici minus pulchre dicimus magis pulchre: vel quantum ad vituperium: vt quando illud idem: quod poteſt dici minus turpiter dicimus magis turpiter. Duo ergo facit: quia primo proponit quod intendit. Secundo manifeſtat quod dixerat per exemplum. Secunda ibi. (Differt autem dicere.) ¶ Dicit ergo: ꝙ aliquid non ſimiliter ſe habens. i. non ſimiliter nominatum ſignificat hoc ⁊ hoc. i. magis ⁊ minus turpiter: vel magis ⁊ minus pulchre. ergo ſm̄ noīationeȝ ponēdum eſt aliud alio pulchrius quantum ad laudem: ⁊ turpius quantum ad vituperium. Nam licet ambo. i. tam illud: quod ſignificat minus pulchrum: q̄ȝ illud: quod ſignificat magis pulchrum: licet enim vtrunqȝ iſtorum ſignificet quid honeſtum: vel licet vtrunqȝ ſignificet quid turpe ſignificant magis ⁊ minus turpe. Differentia eſt tamen in quantum honeſtum: quia non ſignificat tantam honeſtatem vnum ſicut aliud: aut inquantum turpe: quia nō tantum turpitudo importatur per vnum ſicut per aliud: aut hoc quidem ſignificant. ergo ambo. i. ambo ſignificat pulchritudinem: vel turpitudinem: ſed ſm̄ magis ⁊ minus. Hoc vero eſt faciendum metaphoras: aut augmentando eos ab hōeſtis: ſi volumus laudare: aut ſupple a turpibus ſi volumus vituperare. Tales autem: quas vocamus metaphoras differunt: aut potentia: aut viſu: aut aliquo alio ſenſu. Alia autem littera: ꝙ metaphorę aſſumuntur meliores ab his: quę ſunt bona. Nam quantum ad ſubſtantialia: aut virtute quantum ad accidētalia: aut viſu: ⁊ alio ſenſu quantum ad apparentiam. Et ſic poſſemus concordare litteram: ꝙ metaphorę debent augeri: vt ab his: quę vocamus. Et dicimus ꝙ ſunt honeſta: potentia: ⁊ virtute. i. in ſe: vel ſunt talia viſu ⁊ ſenſu. i. apparentia. Laudamus enim aliquem non ſolum per ea: quę ſunt vere honeſta: ſed etiā per ea: quę apparent talia: ⁊ quod dictum eſt de honeſtis ⁊ laude: intelligendū ē de turpibꝰ ⁊ vitupio. ¶ Deiñ. c. d.

¶ Differt auteȝ dicere: vtputa: redondactylus q̄ȝ adhuc magis aut pūiceodactylus q̄ȝ adhuc peius rubeodactylus.

¶ Manifeſtat per exemplum quomodo idem poteſt magis pulchre ⁊ minus pulchre nominari dicēs: ꝙ differt dicere: ſi aliquis nominetur redondactylus. i. odoriferus: adhuc quoniaȝ magis pulchre nominaretur: ſi diceretur puniceodactylus. i. floridus color: puniceus eſt color cuiuſdā floris: pulchrius eſt dicere đ aliquo: ꝙ ſit floridus q̄ȝ ꝙ ſit odoriferus: ſȝ peius. i. minus pulchre nominaretur rubeodactylus. i. rubicundus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et in adiectiuis eſt quidem adiectiones facere: aut a prauo: aut a turpi: vtputa magis violator: eſt aūt a meliori: vtputa patris defenſor.

¶ Oſtendit quomodo per adiectiua poſſumus argumentari laudem ⁊ vituperium. Non enim ſolum vnum ⁊ idē poteſt nominari magis pulchre: vt ſi dicatur rubicūdus: ſed vni ⁊ eidem poſſumus addicere magis ⁊ minus pulchrum: vt ſi diceretur aliquis floridus defenſor: eſſet pulchrius q̄ȝ floridus violator. Duo autem facit philoſophus quia primo pręmittit intentionem ſuam. Secundo adducit exemplum ad propoſitū ibi. (Et Symonides.) ¶ Dicit ergo: ꝙ in adiectiuis contingit ſumere augmentū ſm̄ laudem ⁊ vituperium: ⁊ poſſunt fieri adiectiones a prauo ⁊ turpi: vt ſiquis dicatur violator: vel a meliori ⁊ pulchro: vt ſi dicatur patris defenſor. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Symonides quando quidē dabat poſtq̄ȝ vicerat mercedem modicam ſuis mulis nolebat poetizare tanquam contemnens ad ſemiaſinos poetizare. Quando autem ſufficiens dedit poetizauit. Gaudete filię equoꝝ pedibus expeditorum: quāquam ⁊ aſinorum filię eſſent.

¶ Adducit exemplum de Symonide: qui poſtquam vicerat: ſi dabat modicam mercedem ſuis mulis: nolebat poetiçare: ideſt non burſabat: neqȝ truffabatur: ſed dicebat cōtemptibile eſſe poetiçare ad ſemiaſinos. In hac autem adiectiōe muli: qui ſunt ſemiaſini: eo ꝙ ſint: ex equo ⁊ aſino denominarentur a turpi. ideſt a peiori: quia ab aſino. Sed quando Symonides dabat ſufficientem cibum ⁊ ſufficientem mercedem mulis ſuis: tunc poetiçabat: ⁊ turphabatur: ⁊ non appellabat mulas ſuas ſemiaſinas: ſed nominabat eas meliores: quia vocabat eas filias equorum: vnde ipſe dicebat. Gaudete filię equorum expeditorum

expeditorum pedibus.i.habentes pedes expeditos q̄ſq̄3 ⁊ aſinorum filię eſſent. Muli enim nati ſunt ex equa ⁊ aſino: vnde ibi equorum ponitur pro equarum: maſculinum pro feminino. mula enim equidem non oritur ex equo: ſed ex equa. ¶Deinde cū dicit.

¶Adhuc idem diminutam fieri. Eſt autem diminutio: que minus facit ⁊ bonum ⁊ malum. Quemadmodum ⁊ Ariſtophanes irridēs babilonijs pro auro quidem auriolum: pro indumento autem induméticulum: pro maledictione autem maledictiunculam. Veri autem opꝫ ⁊ obſeruare in ambobus moderamen.

¶Docet minuere laudem ⁊ vituperium dicens: ꝙ contingit idem.i.eandem rem fieri diminutam. Diminutio enī eſt id: quod facit apparere minus bonum quantum ad diminutionem vitupery. Et ponit exemplum de Ariſtophane: qui irridens Babilonys pro auro dicebat diminutiuū auriolum: ⁊ pro indumento indumenticulum: ⁊ pro male dictione maledictiunculā. Addit autem: ꝙ debemus vereri.i.timere: ⁊ cauere nobis: ꝙ in ambobus.i.augumento ⁊ diminutione ſeruemus moderamen: quia nō debemus nimis augere bona ⁊ mala: nec nimis minuere.

Inſipida autem in quatuor fiunt ſm locutionem.

¶Poſtq̄3 phs determinauit: ꝙ oratio rhetorica debet eſſe propria. hic in parte iſta oſtendit: ꝙ non debet eſſe abuſiua. Et duo facit: quia primo facit quod dictum ē. Secundo q2 in pręcedentibus fecerat mentionem de metaphoris: ne aliquis crederet: ꝙ aſſimilatio eſſet idem omnino qđ metaphora. ideo determiat de aſſimilatiōe dans differentiam inter aſſimilationem ⁊ metaphoraꝫ. Secūda pars ibi. (Eſt autem ⁊ aſſimilatio.) ¶Ad euidentiam autem primę partis eſt notandum: ꝙ abuſiuum opponit̄ ei: quod eſt proprium. Tot ergo modis poteſt fieri oratio abuſiua: quot modis poteſt fieri propria. Hoc autem contingit quadrupliciter. Primo ſi fiat per nomina fictitia. Secundo ſi fiat per aliena. Tertio ſi fiat per ſynonyma. Quarto ſi fiat per incongruentes metaphoras: quę omnia patere poſſunt ex dictis. Poſſet autem addi quintus modus: vt ꝙ fieret talis improprietas ⁊ abuſio per ęquiuoca. Sed iſte eſt modus ſophiſtarum: ⁊ rhetor non de facili labitur in modum ſophiſticum: ſicut in modum poeticum. ideo illam abuſionem de ęquiuocatiōe tacet. Uel poſſumus dicere: ꝙ ideo tacet eam: quia talis abuſio computata fuit inter locos ſophiſticos. Duo ergo facit philoſophus quia p̄mo dicit: ꝙ abuſiua locutio fit quatuor modis. Secundo exequitur de vnoquoq3 mēbro. Secunda ibi. (In duplis nominibus.) Dicit ergo primo: ꝙ inſipida.i. frigida ⁊ abuſiua: vt ſonant alię tranſlationes: fiūt ſm locutionem in quatuor. ¶Deinde cum dicit.

¶In duplis noībus: puta Lycofron celū multarum facieruꝫ: ſeu magne virtutis terrā: ⁊ radiuꝫ aūt ſtricti meatus: ⁊ vt Gorgias noīauit paupē: ſapiēs adulator ⁊ deierātes: ⁊ vt Alchidamas maneſiū qdē aīaꝫ repletā: ignei coloris autem viſum factum: ⁊ finis reportatiuus: puta vt promptitudinem ipſoruꝫ fore. Et finis reportatiuam perſuaſibilitatem orationum ſtatuit: ⁊ ſubobſcuri coloris maris pauimentū.

¶Exequit̄ de prędictis. Et quatuor fac̄ ſꝫ ꝙ quatuor exequitur de abuſione. ſiue de improprietate: quę reducitur ad nomina fictitia. Secundo de ea: quę reducitur ad nomina aliena. Tertio de ea: quę reducit̄ ad ſynonyma. Quarto ⁊ vltimo de ea: quę reducitur ad incongruentes metaphoras. Secunda ibi. (Una autem vti linguis.) Tertia ibi. (Tertium autem in adiectiuis.) Quarta ibi. (Et Adhuc quarta.) ¶Notandum autem: ꝙ ad nomina fictitia reducitur omnis circunlocutio. Fictitium enim eſt circunloqui aliquid: ⁊ nominare ipſum pluribus nominibus: qđ poteſt ſolo nomine nuncupari: propter quod hęc abuſio: ⁊ ſi non eſt improprietas in poetica: eſt tamen quid improprium in rhetorica. In determinando autem de hac abuſione duo facit: quia primo pręmittit quod intendit. ⁊ adducit plura exempla ad propoſitum. Secundo dat cauſaꝫ dicti ibi. (Omnia eniꝫ hęc.) ¶Dicit ergo: ꝙ in duplis nominibus.i.in circunlocutionibus: quia circunlocutiones fiunt per plura nomina: in talibus ſupple contingit fieri abuſionem: vtputa Lycofron cęlum appellabat multarū facierum: quia forte ſic circunloquebatur ipſum: q2 in eo ſm diſpoſitiones ſtellarum deſcribitur multitudo imaginū. Et loco terrę dicebat: aliquid magnę virtutis: quod forte ideo dicebat: vt ſonat alia littera: quia terra videtur eē genitrix populorum: ⁊ radium appellabat ſtrictam viam: ſiue ſtrictum meatuꝫ: quia radius videtur eſſe quid lineare. Et Gorgias volens circunloqui pauperem dicebat: ſapiens adulator: omnes iſti ſic loquentes deierantes.i.diuinantes: ⁊ denotantes.i. circunloquentes ſupple vt non debent. Adducit autem alia exempla dicens: ꝙ Alchidimas maneſium inauia appellabat animam repletam malorum: repleri enim malicys eſt tendere ad vanitatem: viſum autem appellabat factum ignei coloris: quia in viſu videtur abūdare lux ⁊ ignis: ⁊ reportatiuis finis: ⁊ putauit fore promptitudinem ipſorum: ideꝫ ⁊ Alchidimas reportatiuam finis ſtatuit eſſe perſuaſibilitatem orationū. Dupliciter enim quis reportat finem ⁊ intentum: vel propter promptitudinem: vel propter perſuaſibilitatē. Et pauimētum maris obſcuri coloris.i.ſermonem obſcurum: ſiue ſermonem obſcuri coloris appellauit pauimentum maris. ¶Deinde cum dicit.

¶Omnia enim hec poetica propter duplationem videntur.

¶Dat cauſam dicti: quia iſta ſunt impropria dicēs: ꝙ omnia hęc propter duplationem.i.propter circunlocutioneꝫ videntur eſſe poetica non rhetorica: vna igit̄ cā quare eſt abuſio in locutione: eſt hęc quā aſſignamus. ¶Deinde.

¶Una quidem igitur cauſa hec: dico autem vt in linguis: vtputa Lycofron Xerſem peloruꝫ virum: ⁊ Syroriſus vir: ⁊ Alchidimas a carina poeſi: ⁊ nature ataſchulina: ⁊ mētis iram.

¶Ponit ſecundam abuſionem: quę fit per nomina extranea dicens: ꝙ vna alia abuſio fit in linguis.i. in ydiomate extraneo: vt ſupplet alia littera: vtputa Lycofron Xerſeꝫ appellauit virum pelorum.i.virum magnum: vt habet alia littera: forte apud gręcos extranee vir pelorus dicitur vir magnus ⁊ Syroriſus: eo ꝙ erat vir: queꝫ homines ſitiebant dimittebāt: ⁊ Alchidimas nominatus fuit a carina ⁊ poeſi: quia forte in magna carina: ⁊ in magna copia erat poeticus. Uel forte erat multuꝫ iocoſus poeta: poeſis enim ad ludum vergit: vnde alia littera habet: ꝙ erat indus eſt ſtultitia: ⁊ nare ataſchulina appellat in iram mentis naturę. Aut ataſchalina: vt poſſumus ex alia littera cōiecturari: idē eſt ꝙ naturalis cōcupiſcentia: quę extranee

dicitur ira mentis:concupiſcentia enim lʒ mentē ꝑturbet
nō tn̄ dicitur ira mentis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Tertium autem adiectiuis vti:aut longis:ut
in operationibus:aut ſpiſſim poſitis.

¶ Determinat de abuſiōe: quę reducitur ad nomina ſyno
nyma. Ad cuius euidentiam notanduʒ:ꝙ ſm cōmentato
rem in quarto metaphiſicę ſynonyma ſunt illa: quę dicūt
vnum ⁊ idem ſuper vna ratione:pro quo ideʒ eſt. Omnis
enim inutilis adiectio poteſt reduci ad iſtam abuſionem.
ideo tertia abuſio hic accipitur ſm adiectiua. In ponēdo
autem hanc abuſionem duo facit: quia primo pręmittit
quod intendit. Secundo exequitur de intento. Secunda
ibi.(In poeſi quidem.) ¶ Dicit ergo:ꝙ tertia abuſio eſt
vti adiectiuis:aut longis:vt in operationibus: aut ſpiſſim
poſitis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In poeſi quidem enim decet: lac album ſi di
xeris:in oratione autem hec quidem indecētio
ra. Hec ſi ſint importuna:arguūt ⁊ faciunt im
manifeſtum:quia poeſis eſt.

¶ Exequitur de intento. Et tria facit: quia primo oſtendit
qualiter ⁊ quomodo cōmittitur abuſio:ſi vtamur adiecti
uis importunis. Secundo ſi ſpiſſis. Tertio ſi longius. Se
cunda ibi.(Ita ſpiſſim.) Tertia ibi.(Homines autem.)
¶ Circa primum duo facit:quia primo dicit eſſe abuſio
nem:ſi ponantur adiectiua importuna. Secundo probat
quod dixerat ibi.(Quoniam maius facit.) ¶ Dicit ergo:
ꝙ in poeſi decet: ꝙ aliquis ponat ibi adiectiuum impor
tunum dicendo. lac album: ſi enim in oratione rhetorica
hoc dixerit: videbitur indecens. Addit ex hoc:ꝙ adiectiua
importuna.i.non inopportuna:ſi ponantur in oratione:ſta
tim arguunt:⁊ manifeſtum faciunt:ꝙ illa oratio nō ē rhe
torica:ſed poeſis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam oportet vti ipſis: transmutat eniʒ
morem: ⁊ abducentem facit locutionem: ſed
oportet coniecturare medium.

¶ Probat tales locutiones non eſſe rhetoricas. Et tria fa
cit ſm ꝙ tria hic oſtendit. Secunda ibi.(Quoniam ma
ius facit.) Tertia ibi.(Non enim vt ꝯdimento.) ¶ Pri
ma ratio talis. Oꝛ oportet vti ipſis adiectiuis: ſed opportu
nis:vt ſpectat ad propoſitum:ſed importunis non. Et eſt
ratio:quia talis locutio tranſmutat ⁊ tranſcendit maioreʒ
rhetoricaʒ:⁊ facit locutionem abducentem.i. peruerſam.
oportet ergo coniecturare mediū vt non omittamus adie
ctiua opportuna:nec aſſumamus importuna. Formetur
autem ſic ratio. Quicquid tranſuertit morem rhetoricuʒ
non ſpectat ad rhetoreʒ:vti adiectiuis importunis eſt hu
iuſmodi.ergo ⁊c̃. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quoniam maius facit malum q̄ʒ fortuito di
cere. Hoc quidem enim nō hʒ:ꝙ bene āt: hoc
aūt ꝙ male. Propter qđ ea:que ſunt Alchidi
mātis inſipida videntur.

¶ Ponit ſecundam rationem. Oꝛ talis eſt peior q̄ʒ locutio
caſualis ⁊ fortuita: q̄ nō ē rhetorica:ſed huiuſmodi eſt di
cta locutio. ergo ⁊c̃. Oꝛ autem loquens per adiectiua im
portuna faciat maius maluʒ q̄ʒ ille:qui loqtur fortuito:pʒ
quia fortuito loquens non de neceſſitate male loquitur.
ſed tamen ſm ꝙ huiuſmodi non habet:ꝙ bene loquatur:
ſed loquens prędicto modo:ſemper loquitur ꝙ male. Et
quia talia erant ęloquia Alchidimātis.i.illius poetę: ideo
videbantur inſipida ⁊ abuſiua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non enim vt condimento vtitur:ſed vt edu
lio adiectiuis.

¶ Ponit tertiam rationem. Nam adiectiua nō ſunt ipſuʒ
edulium:vel non ſe habent vt cibus:vel condimentuʒ:ſʒ
ſunt quędam adiacentia:⁊ dantia quendam ſaporem elo
quijs:inquantuʒ clarificant quod dicitur. Qui ergo vtitur
adiectiuis importunis: vtitur eis ac ſi eſſent cibus:⁊ ac ſi
eſſent ſubſtantia locutionis:cum ſint condimentum:⁊ ad
iectiua quędam. Formetur autem ſic ratio. Ad rhetorem
ſpectat vti dictionibus vt debet:vt vti cibo vt cibo:⁊ con
dimento vt condimento:ſed hoc non facit locutio conti
nēs adiectiua importuna. ğ talis locutio nō ē rhetorica.

ITa ſpiſſim poſitis ⁊ maioribus
q̄ʒ requirant:vtputa:nō ſudoreʒ:ſʒ
humidū: ⁊ non ad feſta: ſed ad eā:
que feſtorum ſolēnitatem: ⁊ non
leges: ſʒ ciuitatū leges legales: ⁊
nō curſu: ſʒ curſuali anime ipetu.
Et non muſeium:ſed naturaʒ obtinens diſtra
hentem ſolitudinem anime. Et non groſſus:
ſed popularis gratie conditor: ⁊ diſpenſator
delectationis audientium. Et non ramis:ſed
ſylue ramis aſcendit: ⁊ non corpus tenuit:ſed
corporis pudorem: ⁊ honorabile q̄rēs:eamqʒ
anime concupiſcentiam. Hoc autem ſimul: ⁊
duplum: ⁊ adiectiuum.

¶ In parte iſta determinat de abuſione locutionis:q̄ con
tinet adiectiua ſpiſſa:vt cum aliquis illam eandem ſentē
tiam:quam poſſet dicere per vnum nomen:dicit per mul
ta. Et duo facit:quia primo dicit talem locutioneʒ eē abu
ſiuam. Secundo dat cauſam dicti. Secunda ibi.(Quare
poema fit.) ¶ Dicit ergo:ꝙ ita etiam cōmittitur abuſio
adiectiuis poſitis ita ſpiſſim ⁊ ſuperfluis: vt cum maiora
⁊ plura ponantur ibi adiectiua q̄ʒ euidentia requirat:vt ſi
quis non diceret ſudorem:ſed humidum ſudorem:ſuper
flue ibi additur humidum. Et non dicitur ad feſta:ſed ad
eam ſolemnitatem:quę eſt feſtorum: ⁊ non leges:ſed lega
les leges ciuitatum: ⁊ non curſu:ſed curſuali animę impe
tu.in omnibus his eſt quędā ſuperflua locutio. Sic etiaʒ
ſiquis volens dicere muſeium.i.muſam: ⁊ ſcientiam dice
ret muſę: ſed obtinens naturam diſtrahentem ſollicitu
dinem animi: ſcientia enim naturam perficit: ⁊ diſtrahit
a ſollicitudinibus alijs. Et ſi vellemus dicere de aliquo:ꝙ
eſt groſſus; diceremus ꝙ eſt conditor gratię popularis: ⁊
diſpenſator delectationis audientium:inquantuʒ facit au
diētes delectari. Et nō diceremus ramis:ſed ſyluę ramis
aſcendit: ſuperflue ponitur ibi ſyluę: ⁊ non corpus tenuit:
ſed tenuit corporis pudoreʒ: ⁊ querens eam honorabilem
concupiſcentiam:quę eſt animę. Cōtinentes enim corpus
⁊ animę paſſiones continent ſe ⁊ obſeruāt ſe a pudoribus
carnalibus: ⁊ honorabilia quęrunt: ⁊ non cōcupiſcunt. Ad
dit autem:ꝙ omnia hęc ſunt ſimul duplum ⁊ adiectiuū:
quia in omnibus his ſunt duplicantes ⁊ circunlocutiōes
⁊ adiectiua ſuperflua. ¶ Notandum autē:ꝙ ſicut in vno
⁊ eodem ſophiſmate poſſunt cōcurrere plures fallacię:ſic
in vno ⁊ eodem vitio poſſunt concurrere plures abuſiōes:
ideo vna ⁊ eadeʒ locutio poteſt eſſe importuna ſpiſſa ⁊ lō
ga aliter ⁊ aliter accepta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare poema fit: ⁊ ita innuebat malicie ex
ceſſum: propter quod poetice dicentes indecē
tia: ridiculoſitateʒ: ⁊ inſipiditatē faciūt: ⁊ ob

ſcuritatem

ſcuritatem propter nugacitatem. Cum eniȝ co gnoſcenti proponuntur: diſſoluerunt euidētiā ⁊ ſuperintendere.

¶ Dat cauſam: quare tales locutiones nō ſunt rhetoricę di cens: ꝙ in talibus locutiōibus ē poema. ⁊ in eis inuenitur exceſſus malitię propter ſuperfluam locutioneȝ. Talia er go ſunt poetica ⁊ continent indecentia: ⁊ ridiculoſitatē. i. abuſionem ⁊ obſcuritatem faciūt propter nugacitatem .i. propter ſuperfluam repetitionem. Qr autem faciant ob ſcuritatem manifeſtat cum dicit: ꝙ proponuntur talia co gnoſcenti ⁊ ſcienti ſoluunt euidentiam. i. tollunt claritatē reddunt enim locutionem obſcaram propter ſuperinten dere. i. propter ſuperflue intendere. ⁊ ſi talia dicta ſunt ob ſcura cognoſcentibus: multo magis ſunt obſcura ignoran tibus. Non ergo ſunt rhetorica: quia omnino rhetorica deȝ eſſe clara. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Homines autem duplis vtuntur: cum inno minatum fuerit: ⁊ cū ſermo ē bene componi bilis: vtputa: canotribem. tempore demorari. Sed ſi multū: ſemper poeticū.

¶ Oſtendit quomodo fit abuſio per adiectiua longa. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secūdo dat vtilitatem talium elocutionum. Secunda ibi. (Propter quod maxime.) ¶ Dicit ergo: ꝙ homines potiſſime vtū tur duplis. i. circunlocutionibus: ⁊ adiectiuis: ſiue locutio nibus longis qn̄ id: de quo loqui volunt fuit innominatū. ⁊ potiſſime ſi ſermo ſit bene componibilis: vtputa cano tribem: quę eſt dictio bene componibilis: ⁊ hęc dictio co notribem ſignificat idem quod demorari per tempus. Et ſi tale adiectiuum fuerit multum. ⁊ in his: quę ſuperflue componuntur: ſicut adiectiuis longis: ſemper eſt poeticuȝ ⁊ abuſiuum. Ponit autem ⁊ vtitur philoſophus in hoc lo co adiectiuo: non prout diſtinguitur contra ſubſtantiuum ſed pro omni adiectione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod maxime vtilis dupla locutio his: q tytarabū faciūt: hi minime ꝓhroſi. Lin gue aut verſificatoribus venerabile eniȝ ⁊ licē ciatum. Metaphora aut iambicis his. n. nūc vtuntur: ſicut dictum.

¶ Oſtendit quibus eſt vtilis talis locutio dicēs: ꝙ locutio dupla. i. longa ⁊ replicata vtilis eſt his: qui faciunt tytara hum. i. his etiam: qui faciunt ſermones legales incutiētes terrorem corporibus: ⁊ verecundiam animabus: ne cōco mitantur illicita. Tales enim non potiſſime videntur eē probroſi: quia dicunt obprobria malefacientibus. talibus enim vtile eſt replicare: vt magis timorem incutiant. Ad dit autem quibus eſt licitum in talibus dicens: ꝙ linguę .i. poeticę: quę potiſſime conſiſtit in locutiōe: ⁊ verſificato ribus prędictum ęloquium eſt vt venerabile ⁊ licentiatū. Verſificatores enim ſic loquendo metaphoris: aut iambi cis. i. tranſferunt ſe ad uerſus iambicos: quia vt dictuȝ eſt verſificatores vtuntur talibus verſibus. Dicebat̄ eniȝ ſu pra: ꝙ dimiſerant verſus exametros: ⁊ adhęſerant iambi cis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et adhuc quarta inſipiditas in metaphoris ſit. Sunt enim ⁊ metaphore indecentes. He quidem propter ridiculum: vtuntur. n. ⁊ for tiores comedie metaphoris. He autem ꝓpter vetuſtatem nimiam: ⁊ turgitatem: obſcure au tem ſi a longe.

¶ Determinat de abuſiōe circa metaphoras. Et duo facit. quia pręmittit primo quod intendit. Et oſtendit quot mo dis fit talis abuſio. Secundo determinat de membris di uiſionis. Secunda ibi. (Vtputa Gorgias.) ¶ Dicit ergo: ꝙ quarta inſipiditas fit in metaphoris. Addit auteȝ quot modis fit talis abuſio. quia duobus modis. Dupliciter. n. ſunt metaphorę indecentes. Primo propter ridiculuȝ: vt ſi ſint nimis apparenter deriſorię. Nam fortiores comę dię. i. comędię ſatyricę: quę ſunt fortes: ⁊ reprehenſibiles vtuntur huiuſmodi metaphoris nimis apertis ⁊ ridiculo ſis ad reprehendendum: ⁊ increpandum alios. Hę autem .i. alio modo ſunt metaphorę indecētes: ſi ſunt nimis clau ſę propter nimiam vetuſtatem ſermonis. hoc eſt ſunt ni mis obſcurę: propter turgitatem. i. propter obſcuraȝ pictu ram poeticam: ⁊ maxime ſunt tales: ſi ſunt a longe: ⁊ ſi ſu matur metaphora a remotis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Vtputa Gorgias viridia ⁊ ſanguinea habē tia negocia: tu autem hoc turpiter feſtinaſti: ⁊ male meſuiſti: poetice eniȝ nimis.

¶ Exequitur de prędictis. Et duo facit: quia primo exequi tur de metaphoris: quę ſunt indecentes: quia ſunt nimis aperte. Secundo de his: quę ſunt nimis clauſę. Secunda ibi. (Et vt Alchidamas.) ¶ Dicit ergo: ꝙ metaphora ē nimis aperta ⁊ indecens: vtputa: illa quę dicebatur Gor gias. vt aliquis habebat negocia ſanguinea. i. turpia ⁊ viri dia: quia recenter fecerat illa mala: dicebat ei tu turpiter feſtiaſti: ⁊ male meſuiſti. Iſta metaphora erat nimis aper ta: forte erat nimis conſueta: ideo eam appellat nimis poe ticam. i. nimis ridiculoſam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et vt Alchidamas philoſophiā ſuꝑſtructu ram legum: ⁊ odiſſeyam honeſtum humane vite ſpeculum: ⁊ nullum iudicium poeſi affe rens. Omnia enim hec imperſuaſiua propter ea: que dicta ſunt.

¶ Ponit metaphoras nimis obſcuras. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo ponit ea: quę redu cunt̄ ad talia ęloquia ibi. (Illud autem Gorgię). ¶ Dicit ergo. ꝙ Alchidamas faciebat metaphoras nimis obſcu ras: quia philoſophiam appellabat ſuperſtructuraȝ leguȝ: quia ſtructura ⁊ adiectio philoſophica excedebat editio nes legum: ideo erat ſuper leges: ⁊ odiſſyeiam. i. illum ho minem honeſtum: vna alia littera habet Vlyſſem honū appellabat ſpeculum humanę vitę. In talibus eniȝ dictis non profertur ſm poeſim aliquod iudicium. i. aliquod ri diculoſum. Prędictus enī modus eſt nimis clauſus ⁊ phi loſophicus. Qui eniȝ bene ſunt ſcientes laborant ad intel ligendum: quomodo honeſtū ē ſpeculum humanę vitę: ⁊ eſt regula humanorum actuum. Addit autem: ꝙ omnia hęc ſunt imperſuaſiua propter ea: quę dicta ſunt: vt quia ſunt nimis aperta: vel nimis clauſa: ⁊ ideo ſunt metapho rica. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Illud autem Gorgie ad hyrundinem: quo niam aduerſus volans dimiſit ſuperfluū. Op tima tragicoꝝ. Dixit. n. tibi turpe o Philome na: aliȷ́ quidem enim ſi fecit non turpe: virgini auteȝ turpe. Bene igitur male dixit dicens: qd̄ dixit erat: ſed non qd̄ erat.

¶ Ponit quędam dicta: quę propter ſui obſcuritatem re ducunt̄ ad ꝓdictū modū dicēdi. Et ſunt duo: quoꝝ ꝑmuȝ eſt: ꝙ Gorgias dicit ad hyrūdinē: ꝙ volans aduerſus ipȝ dimiſit ſuꝑfluū. i. dimiſit ſtercora cadere ſuꝑ eū. Stercus

enim eſt de ſuperfluo nutrimenti. hoc aūt eſt obſcuꝝ: q̄a nō quilibet ꝑ ſupfluū ītelligeret fecē ſm dcm̄: ſꝫ ꝙ dixit optima tragicoꝝ. i. illa perſona: quę ſciebat optime cōponere tragędias. Nr̄a lr̄a hꝫ turgioꝝ: ſꝫ littera falſa: vt pꝫ per aliam tranſlationem. Dixit aūt o Philomena. i. o tu q̄ ſic vocaris: ſiquis feciſſet quę tu feciſti: nō fuiſſet ei turpe tibi ꝙ diceris virgo: eſt turpe qđ feciſti dicēs bene. i. recte. Male dixit ei q̄ꝫtum ad id: qđ ē: qꝛ forte fuerat prius mala: quę nunc eſt bona. in talibus. n. locutionibus poteſt eſſe obſcuritas ꝓpter variationeꝫ tp̄is: qꝛ aliquo. n. tp̄e aliqua ſunt clara: q̄ poſt tp̄s: variatis negocijs: fiunt obſcura.

Eſt autem ⁊ aſſimilatio metaphora. differt. n. modicum. Cum enī dicat̄. Achilles vt leo fremuit: aſſimilatio eſt. Cuꝫ aūt leo fremuit metaphora. Propter ābos. n. eē veriſimiles appellauit trāſferens in leonem Achillem.

¶ In parte iſta determinat de aſſimilatione. Et tria facit: qꝛ primo dat dr̄iam inter aſſimilationem ⁊ metaphoraꝫ. Scđo oſtēdit ad quid eſt vtilis aſſimilatio. Tertio adducit multa exempla de aſſimilatiōe. Secunda ibi. (Utilis autē.) Tertia ibi. (Sunt āt aſſimilationes.) ¶ Notādū aūt: ꝙ metaphora large accepta includit aſſimilationem aliquo tn̄ mō ſumpta metaphora differt ab aſſimilatiōe: ideo ait: ꝙ aſſimilatio eſt quędam metaphora. differt tn̄ modicum ab aſſimilatione. ideo ait: ꝙ aſſimilatio eſt quędam metaphora. differt tn̄ modicum vna ab alia: qꝛ in aſſimilatione ponitur vt ⁊ quaſi: ſiquis dicat. Achilles fremuit vt leo: vel fremuit quaſi leo: eſt ibi aſſimilatio: ſꝫ cū dico. Leo fremuit: ⁊ per leonem intelligo Achillē: eſt ibi metaphora. propter hoc. n. ꝙ ambo. i. leo ⁊ Achilles ſunt ſiles. iō trāſferimus Achillē in leonē. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Utilis autem aſſimilatio ⁊ in oratione. raro autem. Poeticum. n. ferende quemadmodū metaphore. Metaphore. n. ſunt dr̄entes eodē

¶ Determinat de vtilitate illius aſſimilationis dicēs: ꝙ aſſimilatio eſt vtilis in oratione rhetorica: non tn̄ eſt freq̄ntanda: ſed rara: ⁊ cū expedit eſt vſitanda. Frequētare eniꝫ aſſimilationes non eſt quid rhetoricum: ſed poeticum. hę enim aſſimilationes ſunt ferendę. ſ. tolerandę: ſicut ⁊ metaphorę. Differūt tn̄ hęc ab illis: ſicut dcm̄ ē. Illud. n. dicitur tolerari: quia permittitur: ⁊ cauſa neceſſitatis ſuſtinetur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sūt autem aſſimilationes: vtputa ad ydreia q̄a ſimilat̄ his: q ſūt ī vinculis catulis. Illi enī īcidētes mordēt: ⁊ qꝛ idreia ſoluūt ex vinculis ip̄m ꝯtingit eē ſeuū. Et qūo Theodonias aſſimilabat Alchidimū Euxeno geometrizare neſcienti. Ex proportionali erat Euſenus ⁊ Alchidimus geometricus.

¶ Ponit multa exempla. Et duo facit: quia p̄mo ponit dicta exempla. Secundo docet ex aſſimilationibus facere metaphoram: ⁊ econuerſo. Secunda ibi. (Omnes auteꝫ has.) ¶ Prima aſſimilatio eſt: qꝛ quidam poeta ydreia aſſimilauit catulis: qꝛ canes mordent eos: qui incidūt cordas: cum quibus ligantur: ſic ydreia ſolutum eē ex vinculis contingit eſſe ſęuum. i. crudelem contra eos: qui ſoluūt ipſum. Eſt. n. ydreia in hoc loco caſus accuſatiui: qꝛ nomina gręca faciunt accuſatiuum in am: vel in a: vt ydreiam vel ydreia. Conſequenter tn̄ dicit. (Et qūo Theodomas) ¶ Ponit ſecundum ſimile: quia Theodamas. i. ille poeta aſſimilabat Alchidimum Euxeno neſcienti geometriçare: qꝛ proportionabiliter Alchidimus erat quaſi Euxenus geometricus. Et forte ideo inoleuit iſtud prouerbium quia Alchidimus volebat ſe intromittere de menſura terrarum: cuꝫ non plus ſciret de geometria q̄ꝫ Euxenus. i. q̄ ille ruſticus. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et inde eſt: ꝙ in politia Platonis: qui mortuos ſpoliant: aſſimilātur catulis: qui lapides mordent iacentium non tacti.

¶ Ponit tertiam aſſimilationem. qꝛ Plato in ſua policia aſſimilabat expoliatores mortuorum canibus. Canes enī cum aliqui ꝓijciunt eis lapides: etiam ſi non ſint tacti a dictis lapidibus: currunt poſt eos: ⁊ mordent: ſic illi cū nō tāgant̄ a mortuis: mortuos expoliant. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ille ad populum: q̄a aſſimilatur naute forti q̄dē ⁊ ſurdo. Sunt aūt ⁊ illi ad metra poetarum: qꝛ aſſimilantur his: qui ſine pulchritudine formoſi. Hi quidem enim cum efflorueriˉt diſſoluta non ſimilia videntur.

¶ Ponit aliam aſſimilationem: qꝛ quidam aſſimilāt quēdaꝫ populū naute forti ⁊ ſurdo. Et forte ideo fecit: qꝛ p̄pls ille erat magnę potentię: ſed non erat ſuſceptibilis diſciplinę. Adducit aliud ſimile: qꝛ metra poetaꝝ aſſimilant̄ formoſis ſine pulchritudine. Appellant̄ hic formoſi ſine pulchritudine: qui ſe formant coloribus: ⁊ formoſitatib̄ alienis: qui. n. ſic formoſi ſunt: cū effloruit. i. cuꝫ euaporauit ille color appoſitus: non vident̄ pulchri: ſic ēt metra poetarum cum diſſoluentur: non apparent pulchra: iō ſi ſententia illa dicat̄ proſaice: delectat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Perideū dicit Samios aſſimilari ipſis pueris: qui cibos q̄dē ſuſcipiunt: plorant autē. Et quaſi ad violentos: ꝙ ſimiles pinnis. Pinni enim a ſeipſis deiecti: ⁊ violenti adinuicem pugnantes. Et Demoſthenes populuꝫ: quia ſimilis eſt nauibus nauigantibus.

¶ Ponit aliā aſſimilationē: qꝛ Perideus dicit Samios. i. illas gentes aſſimilari ad ipſos pueros: q cū accipiūt cibus plorāt. ſic forte illi hoīes de ſuis benefactoribus murmurabant. Alia aſſimilatio eſt: ꝙ violenti ſuperbi ſunt ſimiles pinnis. Pinni. n. ſunt quędam arbores altę: quę vento concuſſę ſeipſas deiciunt: ſic ⁊ violenti elati per ſupbiā contra ſeipſos pugnant. Et Demoſthenes aſſimilauit quēdam populum nauigantibus: quod forte ideo dixit: qꝛ populus ille erat inſtabilis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et vt Democrates aſſimilauit rectores nutricibus: que cibum deglutiētes ſaliua pueros liniūt. Et vt Antiſthenes Luphiſodocū tēuī thuri aſſimilauit: qꝛ perēptus letificat.

¶ Ponit aliam aſſimilationem. quia Democrates rhetores ⁊ gubernatores ciuitatum aſſimilauit nutricibus: quę cum pueros cibant maiorem partem cibi deglutiunt: ⁊ de reſiduo cibi: quod eſt quaſi ſaliua pueros liniunt: ⁊ mitigant. ſic ⁊ principes cum tyranniçant poſſeſſiones ciuiuꝫ accipiunt: ⁊ verbis eos mitigant. Et Antiſthenes quēdam hominem: qui vocabatur Luphiſodocus tenuis aſſimilauit thuri: quia ſicut thus combuſtum ⁊ mortificatum redolet ⁊ lętificat: ſic ille homo: qꝛ forte malus erat: peremptus lętificauit populum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Omnes

¶ Omnes aūt has ⁊ vt aſſimilatiões: ⁊ vt metaphoras licet dicere. Quare que cuȝ vtiqȝ approbate fuerint: vt metaphore dicte palam: qꝛ ⁊ aſſimilationes metaphore rōne indigentes.

¶ Docet ex metaphoris facere aſſimilationes: ⁊ ecōuerſo. Notandū autē ꝙ metaphora ſumit: cum aliqs introdu/ dit ſub ſpecie alterius: vt ſi ſub ſpecie celi intelligant principes. Sēper ergo in metaphora ꝓ vno exponitur aliud: ſȝ aſſimilatio: vt dictum eſt: habȝ fieri: cum aliquid compa/ ratur ad aliō. ego dicerē vt ſi leo eſt timēdus: ⁊ per leonē intelligerem Achilem: eſſet ibi metaphora: ſed ſi dicerem Achiles vt leo eſt timendus: qꝛ in hac locutione nō intel/ ligerē vnum per aliud: nō eſſet ibi metaphora: que eſt idē qꝺ tranſformatio: ſed eſt ibi aſſimilatio ⁊ ꝓportio. Aſſimilatio ergo eſt planior: ⁊ minus habȝ de impꝛopꝛietate. Cum ergo qcqd dicitur metaphorice: poſſit dici aſſimilatiue: ponendo ibi: vt quaſi ſicut que aſſimilationē impoꝛtāt: ſem/ per ex metaphoris poſſumus facere aſſimilationes: ⁊ ecōuerſo. Duo ergo facit: quia primo dicit: ꝙ ex dictis exem/ plis poſſumus vti vt aſſimilationibus ⁊ metaphoris. Se/ cundo dat quādā regulā generalē: ſm̄ quā debemus acci/ pere metaphoras ⁊ aſſimilationes. ibi. ¶ Semp aūt opȝ.) Dicit ergo: ꝙ oēs has ꝓpoſitiones: ⁊ oīa pdicta exempla: licȝ dicere vt aſſimilationes: ⁊ metaphoras. igit quecūqȝ metaphore fuerant appꝛobate poſſum⁹ vti illis: vt aſſimilationibus. Aſſimilationes eni ſunt metaphore indigētes rōne. i. rōnabiles aſſimilationes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Semper autem opoꝛtet eam metaphoꝛam ex ꝓpoꝛtionali reaſſignare: ⁊ alterutra: ⁊ in homogeneis. puta ſi phiala ſcutū bachi: ⁊ ſcutum congruit dicere phialā martis: oꝛatio quidem igitur componitur ex his.

¶ Dat quādā vlēȝ maximā. ſ. metaphoras ad aſſimilationes: qꝛ oīa talia debent ſumi ex ꝓpoꝛtionabilibus: ⁊ ex alterutris: ⁊ ex homogeneis. opȝ eni aſſimilata alterutra. i. ad ſe inuicē eē ꝓpoꝛtionabilia ⁊ homogenea: vt ſi phiala ſit ſcutū bachi: oȝ ꝙ ſcutū ſit phiala martis. Bachus eni eſt deus vini: potatores enim pro ſcuto habēt ciphū ⁊ po/ tū: ſiue phialam: Mars eſt deus belli. Bellatores autem pro phiala ⁊ pro cipho habēt ſcutū. ꝓgrue g̃ dictū eſt: ꝙ ſi ciphus eſt ſcutum potatorū: ſcutū eſt. ciphus bellatorȝ. ¶ Epilogat ꝙ oꝛatio rhetoꝛica cōponit ex his metapho/ ris: ⁊ ex his ſiſibus: aliter pōt itroduci epilogus: ⁊ melius: qꝛ oꝛatio rhetoꝛica ⁊ aſſimilatiua cōponit ex his. i. ex proportionalibus ⁊ homogeneis.

Eſt autē pꝛincipale electionis greciȝare. hoc autem eſt in quinqȝ.

¶ Poſtq̄ phs oſtēdit ꝙ oꝛatio debet eſſe ꝓpꝛia: ⁊ ꝙ nō oȝ eſſe abuſiua: in parte iſta oſtendit ꝙ oꝛatio oȝ eſſe cōgrua. Et duo facit: qꝛ primo in ſpeciali aſſignat quēdā do/ cumenta gn̄alia: que requirunt ad cōgruitatem eius. ibi. ¶ Totaliter aūt opȝ.) Circa primū duo facit: qꝛ pmo pꝛemittit modos: qbus cōtingit incongrue loqui. Scdo exequtur de vno quoqȝ mēbꝛo. Scda ibi. ¶ Pꝛīcipiū qdē.) Dic ergo: ꝙ pꝛincipale vitiū locutionis eſt grecizare. i. barba/ logizare ſiue cōmittere barbariſmū. Accipit āt hic barbariſmus large ꝓut includit ſoleciſmū: ⁊ vicia annexa. huiꝰ autem barbaralogizatio quātū ad pꝛeſens ſit quinqȝ modis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Pꝛincipium quidem cōiunctionibus ſi aſſi/ gnet quis vt apte nate ſint pꝛioꝛes: ⁊ poſteriores inuicem. vtputa quedaȝ requirere. hec quidem: ⁊ ego quidē requirūt: hāc aūt: ⁊ hāc vero.

¶ Exequitur de dictis modis. Ad cuius euidentiā notādū ꝙ vt dicebat ſuperius. ſic in vno ⁊ eodē argumēto pnt aſſignari diuerſe fallacie: ſic vnū ⁊ idē peccatū rhetoꝛicū pōt dici abuſio: ⁊ incōgruitas: ꝓpter hoc nō eſt incōueniens ſi tangi aliqua: que vident eſſe dicta in locutione inſipida: ſiue in locutione abuſiua. Quinqȝ aūt facit in hac parte ſȝ ꝙ quinqȝ incōgruitates ponit. Nam pꝛimo ponit icōgruitatē ſumptā penes cōiunctiões. Scdo penes noīa. Tertio penes oꝛationes. Quarto penes genera. Quinto penes numeros. Scda ibi. ¶ Scdm̄ autē.) Tertia ibi. ¶ Tertiū non dubys.) Quarta ibi. ¶ Quartū vt pythagoꝛas.) Quinta ibi. ¶ Quintū in eo ꝙ.) Circa pꝛimū duo facit: ſm̄ ꝙ in cōiunctionibus dupl'r contingit peccare. Pꝛimo quantū ad oꝛdinē. Scdo quantū ad multitudinē ⁊ quantū ad lōgaȝ ſuſpenſionem. ¶ Scda ibi. ¶ Opȝ autē donec.) Dicit ergo: ꝙ pma incongruitas eſt attendenda quantū ad cōiunctiones: vt ſiquis aſſignat eas pꝛout ſunt apte nate: quedā eni cōiunctiones ſunt poꝛes: que ſunt oꝛdinis pꝛepoſitiui: ⁊ q̄/ dam poſterioꝛes: que ſunt oꝛdinis ſubiunctiui: vt ille que dicimus: qm̄ ſemper pꝛeponit enim: ego quidē poſtponi/ tur: vt hec dictio quideȝ. Dicimus enim: ego quidē: ⁊ poſtponitur quidem non pꝛeponit: quedā vero coniunctiões reliquūt hanc oꝛdinationē: quia pnt pꝛeponi: vt vero ꝓut etiam: ⁊ reperiuntur etiaȝ ille que ſunt oꝛdinis cōmunis.

¶ Notanduȝ autem: ꝙ hic accipitur coniunctio large ꝓ oībꝰ ptibus oꝛonis ſincathegorematicis: quarū pꝛima ſꝑ pꝛeponitur: ſicut pꝛepoſitiones: que ſemper pꝛeponuntur nunq̄ poſtponunt in oꝛdine partium oꝛationis: exceptis quibuſdā partibus: vt mecū: tecū: ⁊ ceteris: de quibus nō ſit nobis cure: ſic etiam ſemꝑ pꝛeponunt cōiunctiones ꝓ/ poſitiui oꝛdinis: quedā vero dictiones ſemper poſtponūt ſi g̃ in his nō ſeruem⁹ oꝛdinē debitū: peccam⁹. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Opoꝛtet autēȝ donec memoꝛia fuerit reſpōdere inuicem: ⁊ neqȝ longe dependere: neqȝ coniunctionem ante ꝯiunctionē aſſumi preter neceſſariuȝ. Raro enim congruit.

¶ Determinat de ſcda in cōgruitate. Et duo facit: qꝛ pmo pꝛeponit dictum vitiū. Scdo manifeſtat qꝺ dixerat ꝑ exēplū. ibi. ¶ Ego autem.) Dicit ergo: ꝙ opȝ vti coniunctioni/ bus non longis. ſed debent reſpōdere ſibi inuicē: ⁊ nō facere longā dependentiā: tm̄ enim debet depēdere cōſtructio locutionis donec memoꝛia noſtra bene recoꝛdet pꝛecedētiū ⁊ ſequētiū: ⁊ ſciamus: que cū quibus ſunt cōſtruenda ⁊ nō debemus ponere cōiunctionē ante cōiunctioneȝ niſi raro: vt qn̄ eſt neceſſariū: ſed pꝛeter neceſſariū nō eſt fien/ dum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ego autem: qm̄ mihi dixit. Venit eniȝ Cleō deprecans: ⁊ ſignificans: ambulabā recipiēs eos. In his enim multe coniunctiones pmiſſe ſunt ante reſpondēdam coniunctionē. Si aūt multum ꝙ in intermediuȝ fiat eius qꝺ eſt am/ bulabam obſcurū. Vnūqꝺqȝ itaqȝ: qꝺ quidē bene in coniunctionibus.

¶ Manifeſtat qꝺ dixerat ꝑ exēplū: vt ſi quis diceret. Ego autē qm̄ Cleon venit. ⁊ dixit mihi ſignificans ⁊ depꝛecās me: ⁊ ābulabā recipiēs ipſos: in his eni locutionibus multe locutiones pmiſſe ſūt ante cōiunctionē reſpondendaȝ. idest anteq̄ deueniat ad verbū: qꝺ debȝ cōiungi ⁊ reſpō/ dere ſuo noīatiuo. Nā in dicta locutione: ego cōſtruit cū ambulabā: tn̄ inter illa duo ſunt multe cōiunctiões ⁊ par

ticule intermiſſe. Ideo ſubdit: q ſi ſit multū itermediū inter hāc dictionē ego ⁊ ambulabā: eſt obſcurū eloquiū: obſcurā eni locutionē fac nimius receſſus a pp̄o v̄bo: vnū qđq ergo in orōnibus ordinandū eſt bene ſm debitas cō iunctiones. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Secundū autē proprijs nominibus dicere ⁊ non ambientibus.

¶ Determinat de ſcđa incōgruitate: q nos debemus vti noībus pprijs: ⁊ nō cōibus ambiētibus multa. Incōgrua enim ſunt talia: quę reddūt locutionē obſcurā. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Tertium non dubijs: hoc autem ſi nō cōtraria velint: qđ quidē faciunt cū nihil quidē habeant dicere: fingunt autē aliquid dicere. Tales enim in fictione dicunt hoc.

¶ Determinat de tertia icongruitate: ⁊ duo facit: q p̄ ponit icōgruitatē ipſā. Scđo expōit qđ dixerat p exēº. ibi. (Ut puta empedocles.) Dicit g: q 3ᵐ ꝯgruitatis genᵘ eſt: q nō vtamur dubijs orōnibᵘ: q vtēdo dubijs ꝯmittimᵘ icōgruitatē. Hoc aūt. i. huiꝰ orōnis nō dubię ſint. ſi nō velint cōtraria q̄ appareant dicere: ſed ſi cōtraria apparēt dicere q̄ velint: tunc ſunt dubię: qm̄ dubitare faciunt hoīes: q nihil habēt dicere: ⁊ neſciunt quid dicūt: ppter qđ tales fingūt dicere aliqd: fingēdo hęc eloqa dubia. ¶ Deide cū dicit.

¶ Utputa Empedocles. Simulant enī p circuitum: cū ſit multus: patiuntur auditores.

¶ Exponit qđ dixerat per exēplū: ad cuius euidētiā notandū: q tā in agibilibus q̄ in ſpeculabilibᵘ hoīes pp ignorātiā loquunt dubia. Doctrina eni prudentiū eſt facilis: ⁊ ſignū oīno ſcientis eſt poſſe docere: ſed cū hoīes ignorāt veritatē: vel loquūtur dubia: quę oī intellectu carent: vel dicunt dubia: quę pn̄t trahi ad diuerſos intellectus: ſicut in agibilibus cōtingit. Q cū iſti diuinatores quid ſit fiēdū enūciant: nunq̄ debēt aliqd determinare: q veritatē futurorū neſciunt. Duo ergo facit: q p̄mo dicit qūo cōtingit loqui dubia in ſpeculabilibus. Scđo in agibilibus. Scđa ibi. (Qđ quidē multi.) Dicit ergo: q aliq loquūtur dubia ſpeculabiliter: ſicut empedocles ſimulabat ſe loqui ſcientifica faciens eloquiorū circuitū: ⁊ q multas circūlocutiones proferebat: licet nihil determinate diceret: patiebant tn̄ auditores credētes ipſum bene dicere. ¶ Deide cū d.

¶ Qđ quidē multi a diuinatoribus. Cū enim dixerint dubia coambiunt Charoſius Alencū trāſierit: magnū principatū diſſipabit.

¶ Oſtendit hoc idē contingere in agibilibus. Et duo facit q p̄mo facit qđ dictū eſt. Scđo dat cām dicti. ibi. (Et q vniuerſalr.) Dicit ergo: q multi patiunt hoc idē a diuinatoribus: cū nō dicant niſi dubia. Iſti enim diuinatores nihil certū dicunt: ſed in quadā cōfuſione ⁊ vlitate diuināt. Dicunt enī cū Charoſius. i. cū ille dominus: vel ille alius dn̄s Alen trāſierit: magnū principatū diſſipabit: nunq̄ tn̄ determinant: qn̄ iſtud debz eſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quia vl̄iter minus eſt peccatum per gn̄a negocij: dicunt diuinatores pertinget vtiq qs ⁊ magis vtūtur diuinationibus paria aut iparia dicētes magis q̄ quot hn̄t: ⁊ q̄ erit: quot ⁊ quādo: pp qđ veraces non determinant vnq̄ oīa itaq hec ſimilia. Quare ſi non tale alicuius gratia: fugiendum.

¶ Dat cauſam dicti: quare ſic vl̄r loquunt diuinātes di. q hoc cōtingit: q in gn̄ali minus homo decipit aliqs: ſi quę rereť ab eo: q diuinaret de aliquo numero: ⁊ ille reſpōderet in vl̄i: q eſſet par: vel impar: q̄ ſi reſpōderet in particulari: q eſſet dōm quot eēnt. Sic etiā nos minus cōprehendimur in mēdacio: ſi dicimus q erit: q̄ ſi diceremus: q hoc eſſet. ideo vates ⁊ pphetę gentiliū ſiquā rem pnoſticabant: ne cōprehenderent in mendatio: non determinabant tempus. Addit autē: q oīa iſta ſunt ſimilia. i. oīa talia eloquia ſunt dubia. Ideo per ſe ſūt fugiēda. Poſſunt tamē tollerari alicuius neceſſitatis gratia.

¶ Quartum vt Pythagoras genera nominū dixit: dimiſit maſculia: ⁊ feminina: ⁊ inſtrumentalia. Oportet enim aſſignare: ⁊ hec recte hec progreſſa: ⁊ allocuta recedit.

¶ In parte iſta d̄terminat de quarto mō incōgruitatis dicens: q quartus modus eſt ille: quē comittebat Pythagoras: q dimittebat genera nominū: maſculina: fęminina: ⁊ inſtralia: ⁊ neutra: vt ſonat alia lr̄a. Iſte modus incongruitatis qn̄ in locutione eſt diſcordātia generū: vnde ille dimittebat genera: q non curabat de icōgruitate generū. Ideo ſubditur: q hęc. ſ. genera opz ſignare recte: vt loquēdo de muliere loquunt in fęminino gn̄e, nō maſculino: hęc eſt pgreſſa ⁊ locuta recedit. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Quintum in eo q multa ⁊ pauca: ⁊ vnū recte nominare: aduenientes autē v̄berabāt me.

¶ Dicit q quintū genus icongruitatis eſt ſm numerū: q multa debemus noīare vt multa ⁊ pauca: vt vnū aut de mltis debemᵘ dicere in plali dicēdo aduenietes v̄berabāt me. ¶ Notandū autē has quinq incōgruitates ſic poſſe accipi: q oīs incōgruitas vel ſumit originē ex ſignificatis vel ex modis ſignificādi. Si ex ſignificatis duplr: q huiꝰ ſignificatū vel eſt ſimplex: vt dictio: vl̄ compoſitū: vt oratio. Si ē ſimplex: hoc etiā eſt duplex: q vel eſt ſincathegorica. i. ꝯſignificatiua. Huius ſūt aduerbia ꝯiunctiōes ⁊ cętera talia. ⁊ ſm hoc ſumit primus modus incongruitatis: ⁊ talia nō aſſignamus vt debemus. Si vero huius dictio ſit ſignificatiua: ſic ſumit ſecūdus modus icōgruitatis: q non vtimur pprijs noībus. ¶ Notandū autē: q hic loco noīs ponit quęlibet pars ſignificatiua: ſicut in ipſo mō per cōiunctionem intelligebat quęlibet pars cōſignificatiua. Ipſa enī verba ſm ſe ſumpta noīa ſunt: ⁊ participiū pro noīe ponit: q partē capit noīs: partēq verbi. Si v̄o huiꝰ ſignificatū ſit cōpoſitum: ſic ſumit tertius modus: qui hr ex eo: q loqmur orōnes dubias. Tres g ſumunt modi penes ſignificata. duo v̄o alij accipiunt penes modos ſignificandi. Ad modos aūt ſignificādi reduci pn̄t oīa accidētia tā noīs q̄ verbi. Huius aūt accidētia ptinētia ad modos ſignificādi: vel ſunt ea: in quibus diſtinguit nomen a verbo: vt maſculinū ⁊ fęmininū: ⁊ cętera genera: ⁊ ſic accipit quartus modus: qui ſumit penes diſcordantias generū: vel in huius accidentibus: cōuenit nomen cū verbo ſicut numerus ſingularis ⁊ plalis: ⁊ ſic eſt quītus modus: qui accipit penes diſcordātias numerorū. ¶ Deinde. c. d.

¶ Totaliter aūt opz facile legibile eſſe qđ ſcriptū eſt: ⁊ facile ediſſeribile. Eſt aūt idip̄ qđ quidem multe coniunctiones non habent: neq q nō facile pūctare: ſicut ea: que Eracliti. Id eni qđ Eracliti pūcta eſt laborioſum: q immanifeſtū eſt viro: adiaceāt ei: qđ poſteriᵘ: aut ei: qđ prius: vtputa in principio ipſius libri: aut enī ſermōis optū ſp iperſpicaces hoīes fiūt. Iun-

ctū enim

ctũ enim id:qđ eſt ſemp̱:cũ quo punctãdum.

¶ Dat quędã documenta gñalia ad cõgruitatẽ. Nam locutio congrua ⁊ clara tria habere debꝫ. Primo debꝫ eſſe bene diſtincta ⁊ punctata. Scđo debꝫ eſſe bene ordinata. Tertio debꝫ eſſe bene conſtructa ⁊ cõnexa. Tria ergo facit:qꝛ p̄mo oſtẽdit:ꝙ cõmittitur incõgruitas:ſi nõ ſit oratio bene diſtincta ⁊ punctata. Scđo ſi nõ ſit bñ ordinata. Tertio ſi nõ ſit bene ꝯnexa. Scđa ibi.(Adhuc h̄ faciũt.) Tertia ibi.(Obſcura autẽ ſi nõ.) Dicit ergo:ꝙ oratio ſcripta debet eſſe facile legibilis:⁊ faciliter ediſſeribilis.ideſt declarabilis ⁊ intelligibilis. Iſte aũt modus locutionis:ꝗ nõ eſt facilis ⁊ apertus:eſt ille:in quo nõ ſunt multę locutiones.i.non ſunt ibi tot cõiunctiones:quot requirit locutio:ꝓpter defectũ enĩ eorũ non eſt facile punctare. Huiꝰ dicta Eracliti:quę laborioſum erat punctare:⁊ non erant manifeſtũ.vtrũ dictio adiaceret:⁊ copularet̃ ei:qđ poſterius: vel ei quod prius.nam in principio libri ſui dixit Eraclitus:ꝙ ſermonis oportuni ſemp̱ in ꝓſpitate ſunt homines. In huius enim locutione ꝓpter defectũ cõiunctionis incertũ eſt:cũ quo ſit punctandũ ſemper.vtrũ cũ oportuni:vel cum proſperitate. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc hoc faciũt ſoloecizare ⁊ reaſſignare qdẽ:ſi nõ adiũgas ambobus congruit:vtputa aut ſonum:aut colorem.hoc quidẽ vidẽs nõ cõmune:hoc autem ſentiens cõmune.

¶ Ponit ſcđam incõgruitatẽ:quę cõtingit ex defectu orõnis:ꝙ enim neſciamus:quę dictio cũ qua ſit coniungẽda:dupl'r põt contingere. Primo ſi oratio ſit male ordinata:vt dicitur nunc.ideo ait:ꝙ adhuc facit ſoloeciçare:⁊ reaſſignare:ſiue copulare indebite dictiones.ſi orõ ſit inordinata:vt ſi nõ adiungas ambobus:qđ congruit:vtputa ſiquis diceret:ſonum aut colorem:hoc quidem videns:hoc aũt ſentiens. Nam cũ ſentire ſit quid cõmune ad ſonũ:⁊ colorem:licꝫ videre non ſit quid cõmune:icertum eſt.vtrum ſentire debeat referri ad ſonũ:vel ad colorẽ. ¶ Dein.c.d.

¶ Obſcura autem ſi non apponẽs dixeris mẽſuris multa itermedia:vtputa. Facturꝰ.n.erã multa:cum diſputaſſem cum illo:hec ⁊ illa ſic progredi:ſed non debebam enim cum diſputaſſem:deinde hec:⁊ ſic fiebant.

¶ Determinat de tertia incõgruitate ſumpta penes compactionẽ. Orõ enĩ bene debꝫ eſſe cõpacta:ita ꝙ inter nomẽ ⁊ ꝓpriũ verbũ nõ debẽt eſſe multa intermedia. Ideo ait ꝙ obſcura eſt oratio:ſi nõ apponẽs.i.cõiungens appoſitũ ſuppoſito:ſi nõ p̄ncipale verbũ ꝓprio nomini:ſed eis ⁊ inſeris.vtputa ſiquis diceret. Facturus enĩ eraꝫ multa.tñ cũ diſputaſſem cũ illo:⁊ narrat hęc:⁊ illa quę diſputabat:⁊ ſic progredit̃ recitãdo magnã hyſtoriã:⁊ poſtea addit:ſed nõ debebã. Iſta oratio eſt obſcura:qꝛ inter facturus:⁊ debebã:qđ eſt propriũ verbũ eius:ſunt multa intermedia. Addit aũt:ꝙ cũ dicit eraꝫ aliqđ facturus. Deinde ſubdit hoc:⁊ hoc:quę đbebat facere:⁊ qualiter illa fiebãt: Et poſtea addit vtrũ velit illa facere:vel nõ. Hęc etiã locutio eſt valde obſcura:qꝛ iter nomẽ ⁊ v̉bũ ml'ta iſerunt̃.

Ad dilatationẽ aũt locutõis faciũt hec ratione vti pro nomine. vtputa non curſum: ſed planum ꝙ ex quali medio:ad abbreuiationem autẽ cõtrariũ pro ratione nomen.

¶ Poſtꝙ phs determinauit de elocutione quãtũ ad diſpoſitionẽ eius.hic aũt in parte iſta determinat de ea quãtũ ad ornatum ipſius:ornatus autẽ locutionis poteſt attẽdi in tribus. Primo quantũ ad dilatationẽ:vt ꝙ ſit breuis:⁊ longo modo debita. Scđo quantũ ad decentiam:vt ꝙ ſit decens ⁊ cõueniẽs auditoribus:⁊ loquentibus:⁊ etiam rebus:de quibus eſt iſta locutio. Tertio huius ornatus attendi põt quantũ ad curſum ⁊ conſonantiã:quod facit ad quandam locutionis venuſtateꝫ:quã appellat phs ſęnia. Tria ergo facit:qꝛ p̄mo determinat de ornatu locutionis quantũ ad dilatationẽ. Scđo quantũ ad decẽtiã. Tertio quantũ ad venuſtatẽ ⁊ cõſonantiã. Scđa ibi.(Siue quãtũ ad armoniã.) Tertia ibi.(Decentia aũt.) Quarta ibi.(Sęnia aũt.) Circa primũ quattuor facit ſm ꝙ quadrupliciter docet dilatare ⁊ abbreuiare locutionẽ. Scđa ibi.(Et nõ annectere.) Tertia ibi.(Et cuꝫ cõiunctione:⁊ illđ autumatri.) Circa p̄mũ duo facit:qꝛ p̄mo dat regulã ipſã. Scđo oſtendit qũo ea ſit vtendũ. Scđa ibi.(Et ſi turpe.) Dicit ergo ꝙ ad dilatationẽ locutiõis facit:ꝙ ꝓ noĩe vtamur ratione.i.diffinitione:⁊ loco circuli ponamus ſuperficiẽ planã:a cuius medio lineę ducte ad circũferentiã ſunt ęquales. Si vero volumus abbreuiare facimus cõtrariũ vt pro rõne ponamus nomẽ. Sic enĩ abbreuiabimus ſermonẽ:qꝛ diffinitio datur per noĩa.diffinitũ vero ſignificatur vno nomine. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſi turpe:aut indecens ſiquidem in ratione ſit turpitudo nomen dicere. Si autẽ in noĩe ratiõe: ⁊ metaphoris manifeſtare:⁊ adiectiuis:cauere igitur id poeticum. Et id quod eſt multa facere:qđ quidem poete faciunt ex vno exiſtente portu:tamẽ dicunt ad portus achaicos ⁊ protracte multarũ ianuarũ aperte porte.

¶ Oſtẽdit quãdo debemus vti:⁊ quãdo non:qꝛ ſi turpitudo:⁊ indecentia a diffinitione debemus vti noĩe:qñ vero ipſuꝫ nomẽ eſt turpe a diffinitione:vt per metaphoras:⁊ per quędaꝫ adiacentia debemus illud manifeſtare.ita tñ ꝙ caueamus nobis:ne incurramꝰ in id:qđ eſt poeticũ:⁊ ꝙ plures faciamus metaphoras q̃ꝫ deceat:qđ poetę faciunt:vt enim ampuloſa loquet̃:loquit̃ de vno:ac ſi loqueretur de pluribus:⁊ vno exiſtẽte portu illius ciuitatis.dicũt ad portus achaicos:ac ſi multi eſſent portus:⁊ illi dicunt protracte portę multarũ ianuarũ.i.apertione enĩ intelligitur protractio. Cuꝫ ergo porta hñs multas ianuas.i.habens multas particulas:cum aperitur de neceſſitate protrahit̃ ocioſe.g̊ ⁊ poetice ibi addit̃ pro tractio. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Et non annectere:ſꝫ vtrilibet vtrũlibet ipſiꝰ vxoris eiuſqꝫ noſtre. Si autem breuiter cõtrarium ipſius noſtre vxoris.

¶ Dat ſcđm modũ dilatationis ⁊ abbreuiatõis:qꝛ ſi volumus dilatare:nõ debemus cuilibet mẽbro annectere alteram partem:ſed vtrilibꝫ annectat̃ vtrũlibet:vt ſi duo homines ſe diligerent:ſiquis vellet dilatare ſermonem:diceret tua ſunt tua:⁊ mea ſunt mea ⁊ tua. Ideo cuꝫ aliquis de amico ſuo loquit̃:ait ipſe dñs ipſius vxoris ⁊ noſtre:⁊ ſic etiã econuerſo:dici poſſet:nos ſumꝰ domini vxoris noſtrę:⁊ vxoris eius. Si nollemus abbreuiare: adderemus:cuilibꝫ mẽbro alterũ membrũ:⁊ nõ vtrũqꝫ.dicendo:amicus noſter eſt dñs ipſius vxoris noſtre:⁊ nos ſumus domini vxoris eius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et cum coniunctione dicere. Si autem breuiter ſine coniunctione quidem: non auteꝫ nõ copulata:vtputa progreſſus ⁊ allocutus progreſſus alloquebar.

¶ Dat tertiū modū ampliationis ⁊ reſtrictionis dicēs: ꝙ ſi volumus dilatare ſermonē: debemus proferre cuꝫ coniunctione: ſi abbreuiare ſine cōiunctione: qꝛ oratio: que nō eſt niſi copulata. id eſt que eſt copulata: eſt lōga: vt puta ſi dicereꝫ. Progreſſus ⁊ allocutus: ſed ſi proferatᷣ ſine copula eſt breuior dicēdo. Progreſſus alloquebar. ¶ Dei. c. d.

¶ Et illō Antimachi vtile: de quibus nō habet loqui: qō ille facit ſuꝑ Rhecinissuꝫ ꝙ ē quedā regio ꝑflabilis: ⁊ modicus: ⁊ altus locus. Creſcit enim ſic in infinitum.

¶ Ponit quartū modū dilatationis. ⁊ duo facit: quia ꝑmo ponit dictū modū. Scđo dicit ipſum adaptabilē ad bona ⁊ mala. Scđa ibi. (Eſt autem hoc.) Dicit ergo: ꝙ ad dilatandū ſermonē vtile eſt illud Antimachi loquēdo. i. ordinando ſermonē noſtrum pro negatiua: ille eniꝫ Anthimacus ſic faciebat: cum loquebatᷣ ſuper Rhecinissum. i. illam regionem dicendo: ꝙ erat quedaꝫ regio perflabilis. id eſt ventoſa non quieta: ⁊ erat locus modicus. i. non magnus: ⁊ altus. i. nō imus. Iſta eni hec dicta affirmatiue: debēt exponi negatiue. Qꝛ aūt affirmatiue dicta ſunt: culpa eſt tranſlationis. Addit aūt: ꝙ iſte modus augumenti creſcit in infinitū: in infinitū eni poſſumus dilatare ſermonē deſcribendo aliquid negatiue. Infinita eni poſſunt remoueri ab eodem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autem hoc ⁊ in bonis ⁊ in malis qūo nō ſe habet vtroqꝫ enim modo ſit vtile.

¶ Oſtendit hunc modū eſſe adaptabilē bonis ⁊ malis. Et tria facit: quia primo facit qō dictuꝫ eſt. Scđo qō dixerat probat per ſignū. Tertio oſtēdit: in quibus acceptatᷣ talis modus. Scđa ibi. (Unde ⁊ noīa.) Tertia ibi. (Acceptatᷣ enim.) Dicit ergo: ꝙ deſcribere aliquid qūo non ſe habet id eſt oſtendere aliquid negatiue eſt adaptabile in bonis: ⁊ malis: vtroqꝫ eni mō. id eſt quocunqꝫ modo fiat: hoc ſit vtile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde ⁊ nomina poete fecerūt non concordatam ⁊ non lyratam melodiam ex priuationibꝰ eius additiunt.

¶ Manifeſtat qō dixerat per ſignuꝫ. Nā ꝙ manifeſtatio negatiua poſſit eē bona ⁊ mala: ſignū eſt: ꝙ poete: quoruꝫ eſt laudare ⁊ vituperare: ⁊ facere comedias ⁊ tragedias: ipſi fecerunt noīa priuatiua. Manifeſtant eniꝫ aliquid per priuationē dicēdo: melodiā aliquā eſſe nō ꝯcordatā: non lyratā. In talibus eni addiciunt manifeſtationē in priuationibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Acceptatᷣ eni hoc in metaphoris dictū ꝓportionalibus: vtputa dicere: tubam eſſe melodiam non lyratam.

¶ Oſtendit in quibus eſt bene acceptabilis talis modus: ⁊ hoc dictum acceptans in metaphoris ꝓportionabilibus Si eniꝫ aliquid negatiue manifeſtare volumus: ꝓportionabiliter debꝫ hoc fieri: vt ſi volumus oſtendere quid ſit tuba: dicemꝰ ꝙ eſt melodia nō lyrata. Lyratū eni eſt aliquid ꝓportionatū melodie: ſtulte eni diceretᷣ tuba melodia non ſuta. Sutum enim ⁊ inconſutile non ſunt differentie proportionales melodie.

Decentiam autem habebit locutio ſi paſſiōis illatia ſm aliqd ſit ⁊ moralis: ⁊ rebꝰ ſubiectis ꝓportiōalis.

¶ In parte iſta dterminat de decētia orationis. Et duo facit: qꝛ ꝑmo diſtinguit modos decētie. Secūdo determinat de vnoquoqꝫ membro. Scđa ibi. (Qꝛ autē ꝓportionales.) Oratio autem comparatᷣ ad tria. ſcꝫ ad dicentē a quo eſt: ⁊ ad auditorem ad queꝫ: ⁊ ad res: de quibus eſt. Triplicē ergo decentiā pōt hrē oratio. Nam reſpectu auditoris habꝫ decētiam, ſi ſit ſm aliquid paſſionū illatiua: reſpectu dicentis habet decentiā: ſi ſit moralis: reſpectu vero rerū hꝫ decentiā: ſi ſit rebus ſubiectis ꝓportionalis. ¶ Deide cuꝫ dicit.

¶ Qō aūt ꝓportiōales: ſi neqꝫ de ingētibus viliter ipꝫ dicatᷣ: neqꝫ de rebꝰ leuibꝰ venerabilr. neqꝫ ſuꝑ vilia noīa dicatᷣ ornatus. Si autem nō: comedia apparet: velut facit Cleophon. Silr. n. qdā dixit: ac ſi diceret: honorabilr ficꝰ.

¶ Determinat de vnoquoqꝫ membro: ſꝫ ꝙ tria membra premittit. Primo eni determinat de decētia orationis reſpectu rerū: que ſit per ꝓportionabilitatē. Scđo reſpectu auditoris: que ſit per paſſiones. Tertio reſpectu dicentis: que ſit per mores. Scđa ibi. (Illatiua autem paſſionis.) Tertia ibi. (Et moralis autē.) Dicit ergo: ꝙ decentia orationis quantū ad ꝓportionalia ſit. ſi ſermo ſit ꝓportionatus rebus: quare de ingentibus. i. de arduis nō debemus loqui viliter ⁊ imunde: vt ſonat alia lrā: ⁊ de leuibus non debemus loqui venerabiliter. Naꝫ ſuper vilia noīa nō dꝫ dici ornatus: qꝛ ſi hoc non fiat: apꝑebit ibi comedia. i. erit locutio poetica: ſicut Cleophon faciebat: qui de vilibus loquebatᷣ ſublimiter. Et ſimilr quedā mulier volēdo loqui de vilibꝰ: vt de ficubꝰ dixit: honorabilis ficus. ¶ Dei. c. d.

¶ Illatia aūt paſſiōis ſiqdē ſit ꝯtumelia: iraſcētis locutio. Si aūt ipia ⁊ turpis: moleſte ferēdo: ⁊ verēdo etiā dicere. Si aūt laudabilr hylariter. Si āt miſabilis miſerabilr: ⁊ i aliīs āt ſilr.

¶ Determinat de ſcđo membro: ⁊ duo facit: qꝛ ꝑmo facit qō dictū eſt. Scđo māifeſtat qō dixerat. Scđa ibi. (Perſuadet autē.) Dicit ergo ꝙ oratio hꝫ decentiā ex parte auditoris: ſi modo debite ſit paſſionis illatiua: vt ſi homo loquitur de contumelīs: loquitᷣ modo iraſcitiuo. Si loqtᷣ de impīs ac turpibꝰ: loquitᷣ ac ſi huius dicta inferent ſibi moleſtiam: ⁊ ac ſi verendū eſſe dicere talia ꝓpter abhominationem. Si aūt loquitᷣ de laudabilibus: loquitᷣ hylariter de miſerabilibus miſerabilr. ⁊ in alīs ſimilr: qꝛ ſemꝑ debet ſe conformare paſſionibus: ad quas vult inducere auditores. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Perſuadet aūt negociū ⁊ ꝯueniēs elocutio paralogizatur eni taꝫ aīa q̃ꝫ uera dicere: qꝛ in talibus ſe habēt: vt putent: ⁊ ſi non ſe haberēt qūo qui dicit negocia ita ſe habere.

¶ Manifeſtat qō dixerat oſtendens talem modū eſſe decentem ⁊ competentē rhetoribus: rhetor eni intendit perſuadere ⁊ aggenerare fidem ⁊ credulitateꝫ in alio. Duo ꝗ facit ſm ꝙ duplr probat: ꝙ per predictū modū aggeneratur fides: ⁊ credulitas in alio. Scđa ibi. (Et ſimul compatitur.) Dicit ergo: ꝙ cōueniens locutio perſuadet negociū id eſt reddit auditorē magis credibilē: paralogiçatur eni anima auditoris tanq̃ꝫ ſi loquēs vera diceret: qꝛ in talibꝰ dato ꝙ ſic ſe non haberent negocia: vt loquens dicit auditores tamē ita ſe habent: vt putent ita ſe habere negocia quo modo ſe habꝫ ille: qui dicit ea. Sicut eniꝫ loquens ſe habꝫ in dicendo miſerabiliter: ſic auditores credunt vere eſſe miſerabilia: que proponit: iudicant eni de dictis ſꝫ ꝙ credunt eſſe paſſionatā faciē dicentis. ¶ Deide cuꝫ dicit.

¶ Et ſimul cū patitᷣ qui audit ſemper ei: qui loquitur paſſionaliter: ⁊ ſi nihil dicat: ꝓpter qꝫ

multi

multi ſtupefaciunt auditores tumultuantes.
¶ Adducit ſcđaꝫ rationē: ꝙ homo paſſionatus inclinatur vt credat ſm paſſionē predominantē in ipſo: ⁊ qꝛ audiēs ſemꝑ compatit̄ ei: qui loquit̄ paſſionate: dato ꝙ loquens nihil dicat: ⁊ neſciat perſuadere: eo tn̄ ipſo ꝙ paſſionabil'r audiens compatitur ſibi: ⁊ inclinatur: vt credat que ꝓponit. Qꝛ autē modus loquēdi īducat hoīes ad paſſiones pꝫ: quia multi tumultuantes ex ipſo tumultu ſtupefaciūt auditores inducēdo eos ad paſſiones ſtuporis ad quā īducti magis credunt qđ dicit̄. Eſt ergo decenter ſe conformare paſſionibus: qꝛ reddūt hominē creditiuū: vt dupl'r oſtenſum eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et morales hec autē que ex ſignis oſtenſio aſſequit̄ vnicuiqꝫ gn̄i ⁊ habitui: que congruit.

¶ Determinat de tertio mēbro: ⁊ duo facit: qꝛ primo ꝑmitit qđ intēdit. Scđo exponit qđ dixerat. ibi. (Dico autē.) Dicit ergo: ꝙ decentiā hꝫ oratio ex parte dicētis: ſi ſit moralis. Huius autē oſtenſio fit ex ſignis: vnicuiqꝫ enim generū ⁊ vnicuiqꝫ habitui congruunt quedam ſigna: ꝑ que dicens pōt oſtēdere ſe eſſe illius gn̄is: ⁊ illius moris: ſiue illius habitus: ſi ſigna proferat cōgruentia illi habitui: ⁊ illi generi. Eſt aūt iſta decentia vtilis: que non ſufficit auditorem paſſionare: ⁊ ſermonē ꝓportionalē rebus dicere: ſed requirit̄: ꝙ ipſe dn̄s oſtendat ſe per ſigna: ꝙ ſit boni moris ⁊ boni habitus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dico autē genus qdē ſm etatē puer: aut: vir aut ſenex: ⁊ mlier: aut vir: aut latro: aut Theſalus. Habitus autē ſm quos qualis: quis vita. non eni ſm oīum vite habitus quales quedā. Si igitur facere morē: neqꝫ ſimiliter ruſticus vtiqꝫ: ⁊ eruditus dicat.

¶ Manifeſtat qđ dixerat: ⁊ duo facit: qꝛ primo oſtendit: ꝙ diuerſis generibus: ⁊ diuerſis moribus cōpetunt diuerſa ſigna. Scđo dat quaſdā regulas gn̄ales vtiles ad cōem talem decentiā. Scđa ibi. (Patiunt̄ autē aliquid.) Dicit ergo: ꝙ genus hoīum appellat̄ ſm etatē ipſorū: vel ſm ſexum. Nam puer: vir: ⁊ ſenex differunt ſm etatē: mulier ⁊ vir ſm ſexum: vel diuerſitas generis pōt ſumi ſm regiones: ſm ꝙ Latro. i. ille homo eſt vni⁹ regiōis: ⁊ Theſalus pōt referri ad diuerſitatē progenitoꝝ: qꝛ aliquis eſt nobilis ſm genus: aliquis nō. Subdit autē ꝙ habitus appellat̄ ſm quos aliquis eſt qualis. ideſt eſt bonus vel malus ſm vitam: qꝛ nō ſm omnē habitū vite ſunt boni: ergo ſꝫ diuerſitatem: ⁊ diuerſitatē generis inſurgunt diuerſi mores. Si igitur volumus facere: ⁊ oſtēdere morē per ſigna: quia ille: qui eſt alius genere: habitū ⁊ aliū morēꝫ habꝫ: qꝛ non eadēꝫ. Nec ſimil'r dicit: qui eſt ruſticus genere: ſicut q eſt eruditus ⁊ nobilis: ſi volumus oſtēdere eſſe eruditos: debemus ſic viuere vt eruditi viuūt. Tunc enim locutio noſtra habebit decentiā ex parte dicentis: ⁊ erit moralis: ſi ex his que loquimur oſtendimus nos eſſe boni moris.

¶ Patiuntur aūt aliquid auditores ⁊ illo: quo pro tꝑe vtūtur ſermonū ſcriptores. Quis enim non nouit que omnes ſciunt. Confitetur eni audiens erubeſcēs quū participet quo quidem: ⁊ alij omnes.

¶ In parte iſta inducit quedaꝫ gn̄alia paſſibilia adaptari ad diuerſas decentias. Et duo facit: qꝛ ꝑmo facit qđ dictū eſt. Scđo ſpecial'r nos īſtruit quomodo nos debemus habere in ſermonibus paſſionalibus. Scđa ibi. (Adhuc āt a proportionibus.) Circa primū duo facit ſm ꝙ duo documēta ꝓponit. Primū eſt: ꝙ pro loco ⁊ tēpore debem⁹ loqui admiratiue. Scđm eſt: ꝙ debemus loqui audacter Scđa ibi. (Oportūe autēꝫ.) Dicit ergo: ꝙ ſi loquimur admiratiue pro illo tēpore: auditores patiunt̄ aliqđ. Unde ⁊ ſcriptores ſermonuꝫ. ideſt poete: qui cōponunt ſermones vtunt̄ admiratione pro illo tēpore: quo volunt paſſionare auditores. Oñdit aūt quid eſt ſermo admiratiuus: ⁊ qūo per talem ſermonē paſſionat̄ auditor. Nā ſi quis admiratiue diceret: quis nō nouit hec: que omnes ſciūt: tūc paſſionatur auditor: ⁊ erubeſcens ꝯfitetur ſe credere: ⁊ ſcire illa quatenus participet eo: quo oēs alij participant: verenduꝫ eſt eni eū carere: qđ omnes habent. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Oportune aūt aut iportune vti cōe ē oīum ſpērū. Achos aūt in exceſſu: aut ꝙ tumultuatur. oportet eniꝫ ſeipſum ſibi conformare. Videtur enim verū eſſe: quoniaꝫ non latet loquētem quod facit.

¶ Dat ſcđm documentū dicens: oportunū eſſe vti eloquio importune. i. audacter: tēpore eni oportuno debemus audacter ⁊ iportune loqui. hoc eniꝫ eſt cōmune oīum ſpecierū: ⁊ omni ſpeciei: ⁊ omni decentie: qꝛ in omni exceſſu cuꝫ aliqs tumultuat̄. i. cū audacter loquit̄: habꝫ ibi eſſe achos ideſt cōgruentia. Qꝛ aūt ex audacia tēpore oportuno cōſurgat cōgruentia patꝫ: qꝛ opꝫ hoīem ſeipſum cōformare ſibi audacter loquēdo: qꝛ tūc videt̄ eſſe verū qđ dicit: qm̄ non latet loquentē qđ facit. i. qđ dicit. Que eniꝫ audacter loquimur: videmur illa ſcire: ꝓpter qđ videmur illa loq quia potiſſime vera dicimus: in his que ſcimus: ⁊ nō latet nos. ignorans eni cām aliter vera dicit. Si ergo audacter vera loquimur: videmur habere ſcientiā eorum: que dicimus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc aūt a proportionibus quidē non oībus ſimul: vti ita eni ſubripitur auditor. Dico autem. puta ſi nomina non dura: ſicut ⁊ non voci: ⁊ faciei ⁊ congruentibus.

¶ Docet quomodo nos debemus habere in ſermonibus paſſionalibus. Et duo facit: qꝛ ꝑmo oñdit qūo debemus nos habere: cū auditores ſunt ipaſſionati ſm ꝙ ſunt ipaſſionati. Scđo ꝓut ſunt in paſſionato eē. Scđa ibi. (Et tūc habuit.) Circa primū duo facit: quia ꝑmo premittit congruentiā ipſam. Scđo manifeſtat qđ dixerat. ibi. (Si aūt non.) Dicit aūt: ꝙ anteꝙ̄ auditores ſunt in paſſionato eē: ſi volumus eos paſſionare: nō debemus vti ſimul oībus ꝓportionalibus: que poſſunt eos paſſionare: qꝛ ſi hoc fiat: auditor ſubripit̄. i. hebetat̄: ⁊ nō ſuſcipit ſermonē. vt puta ſi nomina ſint dura: talia non debent proferri voce molli ſed facie hyllari: ne reputet̄ ficticium: quod dicit̄: ita ⁊ cōgruentibus debēt admiſceri: ne obſtupefiat auditor. Duo ergo ſunt attendenda cū proferimus paſſionalia: vt cum dicimus dura: quia debemus proferre dura facie: ⁊ dura voce. Scđo debemus ea ꝓportionare cōgruentibus proportionibus: vt nō ſimul proferamus ea: ne hebetetur auditor. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autēꝫ non manifeſtū ſit vnūqđqꝫ qđ eſt. Si vero hoc quidē: hoc vero nō latebit: facies ideꝫ. Si igitur molia rigide: ⁊ dura ſuauter dicantur: imperſuaſibile fit.

¶ Manifeſtat quod dixerat. cōtinuet̄ ergo ſic. Ita dixi: ꝙ dura non debent dici moli voce ⁊ moli facie: qꝛ ſi hoc nō fiat: vnumqđqꝫ erit manifeſtū ſm ꝙ eſt. ideſt ex modo

diſcendi non aggenerabit fidem: ⁊ ex dicente non preualebit ꝙ̃ ſm qđ eſt in ſe. imo forte minus. ¶ Notandū autē ꝙ idem ſermo prolatus ab vno ꝓpter modū dicitur magni valoris: ꝓlatus ab alio videtur parui. Tūc ergo facit homo valere ſermonē etiā vilē: cū illū taliter pronūciat ꝙ latet vilitas eius: ⁊ videt̃ magni ponderis ex modo dicentis. Ideo ſubdit: ꝙ ſi hoc. i. durū proferat̃ dure. hoc vero. ideſt molle proferatur non dure: facies idē quod intendis: ⁊ perſuadebis: ⁊ latebit virtus illius ſermōis: ꝙ credi tur maioris virtutis ꝙ̃ ſit. Ideo ſubdit: ꝙ ſi molia rigide ⁊ dura ſuauiter dicant̃: imperſuaſibile fit. ¶ Deinde. c. d.

¶ Nomina autē dupla: ⁊ adiectiua plura ⁊ extranea maxime congruunt loquenti paſſionabiliter. Indulget̃ eni irato malum manifeſtare prolixe: aut immenſum dicere.

¶ Dat ſcđam cōgruitatē: q2 cū volumus paſſionare alios debemus loqui ꝑ noīa dupla rei reiterādo ſermonē nr̃m: addendo plura: ⁊ extranea: quia paſſionabiliter potiſſime congruit loqui magna ⁊ extranea: ⁊ eſt ratio: q2 indulget̃ irato manifeſtare malum prolixe: ⁊ dicere immēſum. i. excedere aliquo modo in loquendo. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et cū habuerit iam auditores: ⁊ fecerit extra ſe inuehi: aut laudibus: aut vituperijs: aut ira: aut amicitia: velut ⁊ Iſocrates facit in feſtinali in fine.

¶ Oſtendit qualiter nos debemus habere cum auditores ſunt in paſſionato eſſe. Et duo facit: q2 pmo premittit documentum. Scđo manifeſtat qđ dixerat. Scđa ibi. (Fama autē.) Et ſentētia cōtinet̃ ſic. Dedi documenta quō quis debꝫ auditores paſſiōare. ſed cū habuerit auditores iam paſſionatos: ⁊ fecerit eos extra ſe: dꝫ eos inuehi. ideſt deuiare: vt hꝫ alia littera: ⁊ inducere eos ad laudes: vel ad vituperia: vel ad irā: vel ad amicitiā: ſicut faciebat Iſocrates in quodā ludo feſtinali. ideſt in fine illius ludi inducebat ludentes ad quod volebat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fama aūt ⁊ ſnīa: ⁊ qui perdurauerit loquūtur talia rapti. Quare ⁊ acceptant videlicꝫ ſimiliter habentes: ꝓpter qđ vti poeſi. diuinum enīꝫ poeſis. Aut ita ſic opꝫ: aut cum ironia: ſic Gorgias faciebat. Et ea que in phedro.

¶ Manifeſtat qđ dixerat: videtur autē alicui impoſſibile ꝙ auditores paſſionati poſſent īduci ad libitū. Sꝫ hoc nō eſt incōueniens: quia per ſermones quis abſtrahit̃: ⁊ allicitur: ⁊ ponit̃ extra ſe: ꝓpter qđ ō facili ducit̃. Ideo ait: ꝙ cū auditores ꝑdurauerūt in paſſiōe: ꝯpetit eis fama: ⁊ ſentētia. i. fatua ⁊ opinatiua: q2 rapti loquūtur talia. ideo auditores ꝑ ſermonē habētes ſimilr̃ ſicut rapti ⁊ abſtracti: quicquid eis dicitur acceptant. Uel per famaꝫ ⁊ ſententiam poſſumus intelligere laudem. vnde alia littera loco huiꝰ habet laus. Eſt enim laus quid famoſum ⁊ deſideratum: ſm cōmunem ſententiam: auditores autē: quia rapti ſunt omnem ſententiam laudant: ⁊ quicquid eis dicitur approbant. ideo cum talibus congruit vti poeſi. Poetica enim in ſibi adherentibus continet quid diuinum: in ſe tamen eſt trupbatoria ⁊ yronica. Sic paſſionati ſententiā: que in ſe eſt trupbatoria ⁊ fatua: laudant quaſi quid diuinū. ideo addit: ꝙ yronice opꝫ nos habere ad tales: ſic Gorgias docuit in phedro. ideſt in illo ſuo libro.

Scema autēꝫ locutionis oꝫ neqꝫ metricum eſſe: neqꝫ ſine rithmo.

¶ In ꝑte iſta dterminat de ornatu locutōis: qui dr̃ ꝯſonantia: ſiue ſcema. Scema enī grece imago vel figura interpretatur: ⁊ q2 imago in quadam repreſentatione ⁊ conſonantia cōſiſtit ornatus ille: qui ex curſu ⁊ cōſonantia dictionū ſumitur: ſcema ⁊ imago dici pōt. Circa hanc autem partem duo facit: q2 pmo premittit qđ intendit. Scđo exequit̃ de intento ibi. (Hoc quidē eni.) Dicit ergo: ꝙ ſcema. i. ornatus ille: qui dicit̃ cōſonantia locutionis rhetorice eſt: ꝙ oratio non ſit metrica: ⁊ non ſit ſine rithmo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hoc quidem enim non perſuaſiuum. Fictū enim eſſe videtur.

¶ Manifeſtat qđ dixerat. ⁊ duo facit ſm ꝙ duo dixerat atqꝫ manifeſtat. Primo eniꝫ oſtendit: ꝙ oratio rhetorica non debꝫ eſſe metrica. Scđo ꝙ debꝫ eē penitus ſup rithmo. Scđa ibi. (Oꝫ aūt ſine rithmo.) Circa primū tria facit: ſm ꝙ tres rationes adducit ad propoſitum. Scđa ibi. (Simulqꝫ ⁊ diſtrahit.) Tertia ibi. (Sic igit̃ ꝓconibꝰ.) ¶ Prima ratio talis. Illud qđ eſt fictū nō eſt perſuaſiuū ſed huiꝰ. i. eloquiū metricū videtur eſſe fictū ⁊ cōpoſitū: non g̊ eſt perſuaſiuū ⁊ rhetoricum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simulqꝫ ⁊ diſtrahit. Attendere enim facit ad ſententiam quando iterum veniet.

¶ Ponit ſecundā rationē: q2 huius eloquiū metricū maxime ſi ſunt verſus leonini diſtrahit mentem hoīs a ſnīa verborū: ⁊ facit eam intendere ad voces: eſt enī intēta: qn̄ iterū venit ſimile. i. qn̄ veniet cōcordātia: ſꝫ ꝑſuaſio nō fit rōne verborū: ſed rōne ſnīe. igitur talis ſermo non eſt perſuaſiuus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sicut igitur preconibus preaccipiunt pueri quē eligit ꝓcuratorē: quia abſoluit̃ Cleon.

¶ Ponit tertiā rōnē ad idem: que eſt per ſimile: q2 ſicut preconibus qn̄ precones annunciāt: quem populus elegit in procuratorem: quia abſoluitur Cleon: tunc ſi tale preconium dicat̃ metrice: ⁊ per cōſonantiā pueri preaccipiunt illam conſonantiā: ⁊ clamāt ꝙ impedit̃ vox preconis ⁊ diſtrahit̃ vox audientiū. Forte ſic erat ꝯſuetū apud grecos ꝙ cū vox preconis finiebat̃ in. o. oēs pueri ꝓpter cōſonātiam preaccipiebant illud: ⁊ clamābāt. o. ⁊ nō ꝑmittebāt mentes aſtantiū eſſe ītentas dictis preconuꝫ. Sic ſupple: q2 conſonātia non permittit mentē eſſe īntentā ad ſnīam dictoꝝ. ideo eſt imperſuaſiua. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Quod autem ſine rithmo īterminatū. oportet autem eſſe quidem terminatuꝫ non metro aūt. Indelectabile eni ⁊ ſcibile qđ indefinitū.

¶ Probat ſcđam partē: ⁊ duo facit: q2 primo oſtendit orationem rhetoricā non debere carere omni rithmo. Scđo diſtinguit ſpēs rithmoꝝ: vt oſtendat: de quo rithmo intēdat rhetor. Scđa ibi. (Bene rithmatarū.) Circa primū duo facit: quia primo premittit qđ intendit: ⁊ aſſignat cāꝫ dicti. Scđo dicit: ꝙ diuerſimode vtitur rithmus poetica ideſt rhetorica. Scđa ibi. (Terminant̃ aūt numero.) Dicit ergo: ꝙ oratio rhetorica nō debꝫ eſſe ſine metro: ⁊ ſine omni ꝯſonantia: q2 tūc eſſet quid indeterminatū. opꝫ aūt eloquiū rhetoricū eſſe quid determinatū. Sꝫ non opꝫ ꝙ vtat̃ ⁊ exequiſito ⁊ eleganti metro: q2 tunc eſſet quid poeticū: terminatū enī eſſe dꝫ: q2 ſi eſſet indefinitū: eſſet indelectabile: ⁊ nō ſcibile. ¶ Notanduꝫ aūt ꝙ rithmus: ſiue cōſonantia: qua vtitur rhetorica cōmuni noīe appellatur curſus: opꝫ enī aliquē curſuꝫ aliquā armoniā hr̃e ſermonē rhetoricū: ſed non ſicut ſermo poeticus. ¶ Deīde cū dic.

¶ Terminant̃ aūt numero oīa: numerus autē ſcematis elocutionis: rithmus enim cuius ⁊

metra ſunt deciſiones: ꝓpter qꝺ ritbmum opꝫ babere orationē: metrū aūt non. poema enim eſſe. Ritbmum autēꝫ non exquiſite. Hoc aūt fuiſſet: ſed ad aliquid.

¶ Oſtendit qualis debꝫ eſſe ritbmus rhetoricus dicēs: ꝙ omnia terminant̄ numero: opꝫ enī aliquē numerū ſyllabarū eſſe in oratione rhetorica. Sꝫ huius numerus appellatur ritbmus: qui eſt ſcema. i. ornatus locutiōis. Sꝫ illa locutio ſupple eſt poetica: cuius locutionis metra ſunt deciſiones: quia per metra diſtinguunt̄: quę ſunt quędā deciſiones. Et quia ſufficit: ꝙ ſermo rhetoricus babeāt cōpetentē ornatū: ⁊ non debꝫ diuidi in pedes: ne videat̄ quid ficticiū: orōnē rhetoricā opꝫ babere ritbmū: ſed non metrū: ſi enī baberet metrū eſſet poema. Addit autē qualis ritbmus debet eſſe: qꝛ non debꝫ eſſe exquiſitus. ideo ſubdit ꝙ hoc. i. hic ritbmus erit rhetoricus: ſi cōtinebit ornatum vſqꝫ ad aliquid: ſufficit enī ꝙ ſit curſus. Nō. n. opꝫ ꝙ ibi ſit figmentū: neqꝫ metrū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Bene ritbmizatū aūt: que qdē heroica venerabilis: ⁊ locutiōalis: ⁊ armonia indigens.

¶ Quia dixerat ritbmū rhetoricū non debere eſſe nimis exquiſitū: diſtinguit ſpecies ritbmoꝝ vt oñdat quo ritbmo vtitur rhetor. ¶ Ad cuius euidentiā notādū: ꝙ ritbmus acceptus large includit tantū cōſonantiā: ꝓpter qꝺ metrū: ſiue verſus eſt qdā ritbmus. In verſu aūt vtimur pedibus. pedes autē ſic diſtingui poſſunt: qꝛ ſm cōeꝫ vſuꝫ quinqꝫ pedes ſunt: quibus vti poſſumus in plībus locis: vt dactilus ⁊ ſpōdeus: dactilo enī vti poſſumꝰ i plībꝰ locis imo in omnibꝰ locis ꝑterq̄ in vltimo. Ultimus eniꝫ pes nunq̄ dꝫ eſſe dactilus: ſicut etiā ſpondeo vtimur in multis locis: ⁊ potiſſime in verſibus exametris: qꝛ quilibꝫ pes verſus exametri pōt eſſe ſpōdeus: excepto quinto: ſiue excepto penultimo. Secus āt eſt de v̄ſibus pētametris: vbi duos pedes opꝫ eſſe dactilos: in quo genere v̄ſuuꝫ vtimur ſpondeo in multis locis: qꝛ primi pedes pn̄t eſſe ſpondei. Quidaꝫ aūt pedes ſunt: quibus non vtimur niſi in vno loco trocheo non vtimur: niſi in fine: iambo aūt nō vtimur niſi in tertio pede. Hęc autē genera pedum ſic differunt: qꝛ ſpondeus conſtat ex duabus ſyllabis lōgis. dactilus vero ex prima longa: ⁊ duabus breuibus: trocheus ex duabꝰ ſyllabis cōſtat ex prima longa: ⁊ altera breui: iambus ecōtrario ex prima breui: ⁊ altera longa. Sunt aūt alia genera pedū. ſed de eis nihil ad ꝓpoſitū. ¶ Ex his aūt pedibꝰ conſtituunt̄ tria genera verſuuꝫ. i. heroyca: iambica: ⁊ trocheica. Uerſus aūt heroici ſunt a diuiſione: creſis eniꝫ ſonat idem qꝺ diuidere: vel ſeparare: ꝙ forte tale nomen accepit: qꝛ huiꝰ verſus ſunt deciſiones aliorū verſuum: qꝛ ſm Priſcianū in minori volumine circa principiū cū dicimus. Quieſcunqꝫ Jouem: nūc mare: nunc ſilue: hoc eſt dyametrū iambicū iunctum pentametro heroyce. Nam vna pars dicti v̄ſus. vꝫ. Nūc mare ē heroys. i. dictio: ⁊ medietas verſus pentametri. Uel huiꝰ verſus conſtantes ex pedibus ſpondeis ⁊ dactilis dicti ſunt heroyci: quia ſūt venerabiliores ⁊ pulchriores alijs: ſꝫ inter genus v̄ſuū eſt iābicum: qui conſtat ex iambis: ⁊ tertiū trobeicū: qui cōſtat ex trocheis. Sꝫ qui a rhetorica nō vtit̄ metro: omnes iſti modo ſunt inutiles rhetori: opꝫ ergo dare alium ornatum ⁊ aliam conſonantiā: qua vtitur rhetor. Hęc aūt cōi noīe dicit̄ curſus: gręce aūt pōt dici paian. Intendit ergo phs talē rationē. Utitur rhetor aliqua cōſonātia: ſed oīs cōſonantia nūc vſitata vel eſt heroyca: vel iābica: vel trocheica: vel peianica: ſꝫ rhetor nō vtitur heroyca: nec iambica: nec trocheica: qꝛ talia ſūt metrica. relinquit̄ ergo ꝙ vtatur peſāica. i. curſu. Quattuor ergo facit: qꝛ ꝑmo declarat quę ſit ꝯſonātia heroyca. ſcꝺo quę iambica. tertio quę trocheica. quarto qꝛ oīa iſta ſunt metrica ꝯcludit q̄ſi manifeſtū eſſe ⁊ relinqui: ꝙ rhetor vtat̄ paianica ꝯſonātia. Scꝺa ibi. (Quę autē iambica.) Tertia ibi. (Quę aūt trocheꝰ.) Quarta ibi. (Relinquit̄ autē.) Dicit ergo: ꝙ cōſonantia heroyca eſt illa: quę eſt de numero cōſonantiaruꝫ bn̄ ritbmiçatarū. Eſt enī venerabilis locutio: ⁊ indigēs armonia: qꝛ poſtq̄ eſt venerabilis in ſe: dignū eſt: ꝙ armonice ⁊ eleganter proferatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que aūt iambica ipſa eſt locutio: que in multorum ꝓpter quod maxime metrorū oēs iambica proferunt loquentes: opꝫ aūt venerabilitatem fieri ⁊ eſſe.

¶ Determinat de locutione iambica dicens: ꝙ talis locutio eſt multoꝝ. multi enī vtuntur ea: ꝓpter ſui facilitatē: ꝓpter qꝺ oēs loquētes maxime metroꝝ. i. potiſſime īter omnia metra proferunt̄ iambica: ⁊ qꝛ conſuetū ſm ꝙ hꝰ videt̄ pulchrū: opꝫ in huiuſmodi locutione fieri venerabilitatē: ⁊ eſſe ibi venerabilitatē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que autem trocheus turpius ſaltans manifeſtāt tetrametra. Sūt trocheales tetrametra.

¶ Determinat de trocheo dicens: ꝙ huiꝰ locutio īter oīa metra turpius ſaltat: hoc aūt tetrametra manifeſtant: tetrameter enim. i. verſus quattuor pedū ſunt ritbmus trochealis. Et quia in huiꝰ verſibus fit: quaſi turpis ſaltus a longo in breue: qꝛ trocheus conſtat ex prima longa: ⁊ altera breui. iō dr̄ huiꝰ v̄ſus turpiter ſaltare. ¶ Deide cū dic̄.

¶ Relinquit̄ autem paiam. Qua vtebantur qdam a trāſimaco incipientes. Non habebant autem dicere quis eſſet.

¶ Cōcludit reliquū eſſe ꝙ ſpectat ad rhetorē vti cōſonātia: quę dicit̄ curſus ſiue paian. Et duo facit: qꝛ primo pręmittit qꝺ intendit. Scꝺo aſſignat cauſam dicti. Scꝺa ibi. (Alij quidē igit̄.) Circa primuꝫ duo facit: qꝛ primo dicit reliquū eē qꝺ ſpectat ad rhetorē vti paiāe. Et addit: ꝙ nūdū manifeſtū eſt quid importet̄ noīe paianis. Scꝺo manifeſtat quid eſt paian. Scꝺa ibi. (Eſt autē tertius.) Cōtinuet̄ ſic. Qꝛ nō ſpectat ad rhetorē determinare de tribꝰ cōſonantijs prędictis. relinquit̄ ergo quarta conſonantia ſcꝫ paian. Hęc autē conſonantia rhetorica q̄ vtebantur a tranſimaco. i. a tēpore illo incipiēdo: tunc vti nō habebāt dicere. ideſt neſciebant dicere quis eſſet talis curſus: vel quę eſſet talis conſonantia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt autem tertius palam ⁊ cōſequēs dictis eſt. Eſt enim tria ad duo. Illorū aūt hoc qdeꝫ vnum ad vnum. hoc autem duo ad vnū. Conſequitur aūt rationibus his: que emolia. Iſta autem eſt palā. Alij quidē igitur ꝓpter ea que dicta ſunt: dimittendi: ⁊ quia metrici: palā aūt ſumendus. A ſolo eniꝫ nō eſt metricare dictorum ritbmorū: vt ⁊ maxime lateat.

¶ Manifeſtat quid ſit huiꝰ cōſonantia. Ad cuius euidētiam notandū: ꝙ curſus quibus nunc vtimur: ſunt nimis fluxibiles: ⁊ nimis curſiui: ꝓpter qꝺ licꝫ videamur rhetorice loqui. non tamē ꝓprie eſt ſermo rhetoricus: qꝛ nimis eſt ibi de figmento: ꝓpter qꝺ non bene perſuadet. Curſus autem: qui hic docent̄ ſunt magis plani: ⁊ conſtant auteꝫ ex quattuor ſyllabis: ex tribus breuibꝰ: ⁊ vna lōga. Syllaba autē longa habꝫ duo tempora: breuis autē habꝫ vnum

tempus. Jn huius ergo curſu pōt eſſe triplex cōparatio: quia vel comparāt tres ſyllabę breues ad quartā longaʒ: ⁊ tunc eſt ibi ꝓportio trium tempoꝝ ad duo: qꝛ tres ſyllabę breues hñt tria tempoꝛa: ⁊ lōga habēt duo. Et poteſt eſſe comparatio: cū ibi ſint quattuoꝛ ſyllabę: qꝛ vna comparet̃ ad vnam: ⁊ reliqua ad aliaʒ: ⁊ tūc cōparabit̃ breuis ad breuē: ⁊ longa ad breuem: ſiue breuis ad longam: cum ibi ſint tres breues: ⁊ vna lōga. Cum aūt cōparat̃ breuis ad breuē: erit ibi pꝛopoꝛtio vnius ad vnū. Cū autē breuis comparat̃ ad longam: erit ibi ꝓpoꝛtio vnius ad duo. Si aūt comparet̃ longa ad breueʒ: erit ibi ꝓpoꝛtio duoꝝ ad vnū: quia longa habʒ duo: ⁊ breuis vnuʒ. Hoc eſt ergo qđ ait: ꝙ paian ſm ꝯñs dictis .i. ſm ethimologiā noīs dicit̃ tertius: qꝛ ibi eſt ꝓpoꝛtio triū ad duo: cū tres breues comparantur ad longā: ſi ſumitur ꝓpoꝛtio ſm totum curſuʒ. Sed ſi diuidant̃ illę ſyllabę: ita ꝙ duę veniāt ex vna parte: ⁊ duę ex alia: tunc illoꝛū duoꝛū .i. illarū duarū partiuʒ. hec cōparabit̃ vnū ad vnū quantū ad duas breues. H aūt quantū ad alias duas: quarū vna eſt breuis: ⁊ altera lōga: comparabunt̃ duo ad vnū. Oībus ergo his rationibus: ⁊ oībus his cōparationibus cōſequit̃ ꝓpoꝛtio: quę eſt emiola .i. ſexquialtera: qꝛ vnū ⁊ vnū: ⁊ duo ⁊ vnū faciūt qnqʒ: qnnarius autē numerus diuidit̃ in tria: ⁊ duo: quę ſe habent in ſexquialtera ꝓpoꝛtione. pʒ ergo qđ eſt paian: quia eſt iſta ꝓpoꝛtio ſexquialtera. Deinde cū dicit. (Aliȷ qdē.) Dat cauſam: quare rhetoꝛ non vtitur tribus rithmis pręfictis. vʒ. heroyco: iambico: ⁊ trocheo. ſʒ vtitur quarto. ſcʒ paianico dicens: ꝙ aliȷ .i. ꝙ tres dicti rithmi: ſiue tres dictę cōſonantię ſunt dimittēdę ꝓpter ea: quę dicta ſunt: qꝛ ſunt metricę. paiā aūt .i. curſus ſumēdus eſt: qꝛ iter alios iſte ſolus nō eſt metricus. iſto ergo ſolo debet vti rhetoꝛ: vt maxime lateat .i. minīe appeat loq̄ ficte. ¶ Deīde. c. d.

¶ Nunc quidem igitur vtuntur vno paiane incipientes: opʒ autē differre finem a principio. Sūt autēʒ paiāis duę ſpecies oppoſite inuicē quarū vna quidē pꝛincipio cōgruit: ſicut ⁊ vtūtur: hec aūt eſt vbi incipit quidē longa: ſequūt̃ autēʒ tres breues vt famegenes: ⁊ aureę capillaturę: apollo puer Jouis.

¶ Determinat de ſpeciebus paiāis: ſiue de ſpēbus curſus. Et duo facit: quia curſus duę ſūt ſpēs: vna qua vtimur in ꝑncipio locutionis: ⁊ alia q̄ in fine. Pꝛio ġ determinat de curſu: quo vtimur in pꝛincipio. Scđo de eo: quo vtimur in fine. ibi. (Altera aūt ecōtrario.) Dicit ergo: ꝙ incipiētes. ideſt in ꝑncipio locutiōis vtimur vno paiane: ⁊ quia finis differt a ꝑncipio: opʒ eſſe duas ſpēs paianis .i. curſus. Et huiuſmōi ſpēs ſunt q̄ſi oppoſitę: quarū vna cōgruit ꝑncipio locutionis: ⁊ altera fini. Semꝑ enī in ꝑncipio locutionis: ſi volumus paianice loqui: debemus ꝑmittere aliquā dictionē: quę ſit quattuoꝛ ſyllabaꝝ: quarum ꝑma ſit lōga: ⁊ tres ſequētes ſint breues: vt in hac locutione: famegenes aureę capillaturę Apollo puer Jouis. Jn hac eniʒ locutione famegenes: qđ eſt pꝛimū verbū: habʒ pꝛimā longaʒ: ⁊ tres ſequentes breues. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Altera autem econtrario: vbi tres breues incipiunt: longa autem vltima. Poſt terrā aquoſumqʒ oceanum diſſipauit.

¶ Determīat de altera ſpecie curſus: quę ꝯgruit fini. Hęc autē fit ſi vltima dictio habeat quattuoꝛ ſyllabas: quarū tres pꝛimę ſint breues ⁊ vltima longa: in omni enim paiane ſunt tres ſyllabę breues: ⁊ vna longa: ſed in paiane ſm pꝛincipiū ſyllaba longa pręcedit: ⁊ tres breues ſequuntur

Jn eo autē q̄ñ eſt ſʒ finē eſt ecōtrario: qꝛ tres breues pręcedūt ⁊ lōga ſequit̃. Duo aūt facit d̄terminādo de ſpecie curſus: quę congruit fini: qꝛ ꝑmo dicit qualis ſit huiꝰ ſpecies. Scđo dat cām dicti. ibi. (Interea vox iſta.) Dicit ġ ꝙ altera ſpēs curſus: quę ꝯpetit fini eſt ecōtrario ei: qui in ꝑncipio: qꝛ huiꝰ ſpēs eſt illa: vbi tres breues incipiunt: ⁊ longa eſt vltima: vt in hac locutiōe. Poſt terrā aquoſūqʒ occeanū diſſipauit. Jſta dictio diſſipauit hʒ q̄ttuoꝛ ſyllabas: quarū tres pręmiſſę debēt eſſe breues: ⁊ vltima lōga ſi autē non eſt ita: hoc eſt ratione trāſlationis. Uerba enī verſuū in lingua latina tranſlata in aliam linguā non faciunt verſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Interea vox iſta aūt finem facit: breuis enim quia imperfecta eſt: facit colobū. Sed oportʒ per longam abſcindi: ⁊ euidenteʒ eſſe vltimaʒ non pꝛopter ſcriptoꝛem: neqʒ pꝛopter ſcripturam: ſed pꝛopter rithmum.

¶ Dat cām dicti dicens: ꝙ iſta vox: quę habʒ vltimaʒ longā: facit finem. finis enim dicit quid perfectū. Et qꝛ breuis ſyllaba eſt imperfecta: ⁊ facit colobū .i. diminutioneʒ, ideo dicit: ꝙ locutio abſcindat̃ .i. terminet̃ per ſyllabā longam. Unde opʒ vltimā ſyllabā eſſe euidentē. ideſt eſſe lōgam. longa enī ſyllaba dicitur euidēs: qꝛ plus durat cum habeat duo tēpoꝛa: hanc aūt euidentiā opʒ hr̃e locutionē nō ꝓpter ſcriptorē: vel ꝓpter ſcripturā: ꝙ melius ſcribat̃: ſed ꝓpter rithmū: vt ꝙ pulchriꝰ ſonet. ¶ Deīde cuʒ dicit.

¶ Quod quidē igitur opoꝛtet bene rithmizatā eſſe elocutionem: ⁊ non ſine rithmo: ⁊ qui rithmi faciunt bene rithmizatam: ⁊ qui ſunt hi ⁊ qualiter habentes dictum.

¶ Epilogat dicens dictū eſſe locutioneʒ eſſe bene .i. ſolemniter rithmiçatā quantū ad locutionē poeticā: ⁊ non eſſe ſine rithmo q̄tū ad rhetoꝛicaʒ. Et ēt dictū eſt q̄ ſunt hi rithmi q̄ faciunt locutionē poeticam bene rithmiçatam: ⁊ qui ſunt hi: qui faciunt rhetoꝛicaʒ: ⁊ qualiter ſe habent.

Locutionē autem neceſſe ē eē aut conſuſpenſam: ⁊ de ꝯiunctionibꝰ vnam: ſicut que ī diatyrambis ſuſpenſiones: aut decīſionalē: ⁊ ſimilē viciſſitudinalibus antiquorum poetarum.

¶ Ut dicebat̃ locutio comparat̃ ad tria: ad dictiones: q̄s ꝯtinet: ad oꝛnatū: ⁊ ad itellectū. Reſpectu dictionū debēt ei cōpetere tria: qꝛ debʒ eſſe pꝛopꝛia: nō dʒ eſſe abuſiua: ⁊ dʒ eſſe ꝯgrua: reſpectu aūt oꝛnatus ēt tria d̄terminata ſūt de ipſa. vʒ dilatatio: decētia: ⁊ ꝯſonātia. His ergo determinatis reſtat īgrere de cōpatione locutiōis ad ītellm̄: qđ duplr̄ hʒ fieri. Duo enī ſunt: q̄ videt̃ īpedire itellectū rōnis: ꝯiunctiōes ⁊ metaphoꝛę: ꝯiunctiōes enī icertāt itellʒ: ⁊ nō ſinūt itelligere: qđ etiā ⁊ metaphoꝛę faciunt. Ex quo apparet nō eſſe icōueniēs ſupꝛa determinaſſe phʒ de metaphoꝛis: ⁊ hic ēt determinare de eiſdē: qꝛ ibi determinauit de his ꝓut cōparant̃ ad ꝓpꝛietatē locutionis: hic aūt determinant̃ ad intelligibilitatē eius. Pꝛimo ġ determinat phs de locutione vt cōparat̃ ad cōiunctiōes. Scđo vt comparat̃ ad metaphoꝛas. Scđa ibi. (Q̄m aūt determinatū.) Circa pꝛimū duo facit: qꝛ ꝑmo diuidit elocutionē. Scđo determinat de vnoquoqʒ mēbꝛo. ibi. (Cōſuſpenſa quidem.) Dicit ergo: ꝙ elocutionē aut opoꝛtet eſſe conſuſpenſam: ⁊ eſſe vnaʒ de coniunctionibus. ⁊ tūc eſt intricata: ⁊ non bene intelligibilis. Huiꝰ erāt ſuſpenſiones ī dy

dityrambis.i.ſuſpenſiones facte in illo metro: aut opꝫ locutionem eſſe deciſionalē: ⁊ tūc eſt ſimilis viciſſitudinali bus antiquoꝝ poetaꝝ. Antiq.n. poete vtroqꝫ genere locutionis vtebantur: loquebantur enim deciſionaliter ⁊ con ſuſpenſiue. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Conſuſpenſa quidem igitur locutio aliqua ē vt Eradoctij thurij hyſtorie recitatio. Hac enī prius quidem oēs. Nunc aūt non multi vtuntur. Dico aūt cōſuſpenſam: que nullū hꝫ finē ſm ſe: niſi negocium qđ dicitur terminetur.

¶ Determinat de cōſuſpenſa. Secundo de deciſiōali. Secunda ibi. (Deciſionalis aūt.) ¶ Circa primum duo facit: qꝛ primo oñdit: que ſit locutio conſuſpenſa. Scđo manifeſtat talem locutionem eſſe indelectabileꝫ. propter qđ nō ē rhetorica. Ex quo apparet qualiter debemus vti cōiunctionibus: qꝛ non debemus vti eis: ꝙ faciāt locutionē conſuſpenſam ⁊ non bene intelligibilē. Secūda ibi. (Eſt aūt indelectabilis.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ꝯſuſpēſa locutio ē ſi cut erat recitatio antique hyſtorie: quam faciebat Erodocius thuriꝰ. hac.n. locutōe multi vtebanť. Nūc aūt ñ multi.i. pauci vtunť tali locutiōe. In hꝰ aūt talis ſuſpēſa oratio eſt infinita: niſi id; quod dicitur: terminetur per negocium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt indelectabilis propter infinitateꝫ: finem .n. omnes volunt conſpicere: ꝓpter quod quidem in opuſculis exſufflant ⁊ exoluunt: ꝓuidentes.n. terminum non laborant prius. Que quidem igitur cōſuſpēſa locutionis hec eſt.

¶ Oſtendit ipſam idelectabilem eſſe dicens: ꝙ eſt indelectabilis propter infinitatem. Omnes.n. volunt conſpicere finem: ideo in opuſculis: quando eſt aliquid coopertuꝫ exſufflant ⁊ exoluunt.i. per flatum: vel per aliquem aliuꝫ modum remouent inde cooperculum: vt poſſint videre finē ⁊ terminū. Orationes ergo cōſuſpenſe: qꝛ infinite ſunt indelectabiles ſūt. alie vero ſunt delectabiles: qꝛ ꝓmittētes in eis prius.i. ſtatum finem: ⁊ terminum non laborant. Addit aūt que quidem igitur eſt conſuſpenſa.i. cōſupēſio locutionis hec eſt: que dicta eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Deciſionalis aūt q̄ in clauſulis. Dico autem clauſularē locutionem habentem ⁊ finē ipꝰꝫ: ⁊ principium ſm ſe: ⁊ magnitudinem bene cōſpicabilem.

¶ Determinat de alio membro. Et duo facit: qꝛ primo determinat de hoc genere locutionis in generali. Secundo in ſpeciali. Uel melius p̊mo deſcribit hoc genus locutionis: quod dicitur deciſionale. Secundo diuidit ipſum ibi. (Clauſularis autem.) ¶ Circa primum duo facit: qꝛ primo dicit: que ſit locutio deciſionalis. Scđo oſtēdit talem locutionem eſſe delectabilem. 3ª ibi. (Delectabilis autem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ deciſionalis locutio eſt illa: que fit ſm clauſulas: idem eſt enim locutio deciſionalis ⁊ clauſularis. Clauſularis autem eſt illa: que ſm ſeipſam hꝫ principium ⁊ finem: ⁊ hꝫ magnitudinem bene conſpicabilem qꝛ nō ē ita lōga: qm̄ bñ poſſet ꝯſpici. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Delectabilis autem talis ⁊ facile adiſcibilis: delectabilis quidem: qꝛ contrarie ſe hꝫ ad indeterminatam. Et qꝛ ſemper exiſtimat aliqd hr̄e auditor: eo ꝙ ſemꝑ terminatū aliquid ſibi. Nihil aūt ꝓuidere: aut nihil aperiri idelectabile.

¶ Oſtēdit eaꝫ eſſe delectabilē. Et tria facit: qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secūdo manifeſtat quod dixerat. Tertio dat cauſam dicti. Secūda ibi. (Bene aūt adiſcibilis.) Tertia ibi. (Cōtrarium quidem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ locutio deciſionalis eſt delectabilis: qꝛ ē facile adiſcibilis: ⁊ ita eſt delectabilis: qꝛ eſt finita: ⁊ terminata hꝫ ſe.n. contrarie ad locutionē indeterminatā. Semꝑ.n. auditor audiendo talem locutioneꝫ exiſtimabit ſibi aliquid habere.i. aliqd intelligere: eo ꝙ ſit quid clarum. qđ enī eſt indeterminabile: eſt indelectabile: qꝛ nihil poteſt ꝑꝓuidere auditor. ⁊ nihil ei aperitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Bene autem adiſcibilis: quia facile meliorabilis: hec aūt qꝛ numerum habet: queꝫ in clauſulis locutio. Qđ oīum facillime memorabile eſt: propter quod ⁊ metra omnes memorantur magis q̄ꝫ que non ligata. Numerum enim habent: quo menſurantur. Oportet enim proceſſum: ⁊ apud intellectum finitum eſſe: ⁊ nō interrumpi: ſicut q̄ Sophodei iambica. Chalidonius: vel iſta terra: Pelopeias regio.

¶ Oſtendit talem locutionem eſſe bene adiſcibilē dicens. Bene aūt adiſcibilis eſt: qꝛ eſt facile meliorabilis. hꝫ eniꝫ hec locutio numerum.i. menſuram quandam in ſuis clauſulis: ⁊ omne tale ē facillime meliorabile. Et ide eſt ꝙ metra oēs melius memoranť ea: q̄ non ſunt ligata.i. q̄ nō ſūt numerata. Metra.n. hñt numerū: quo menſuranť: qꝛ oꝫ ꝓceſſum apud intellectū eſſe finituꝫ: ⁊ nō interrūpi: ſicut erāt iābica Sophodei.i. illius poete: q̄ interpellabanť. Fecerat.n. ille poeta verſus ſuſpēſos dicens. Chalidonius qdē.i. iſta terra: Pelopeias regio eſt: ſupple: iſta.n. qꝛ diuiſa ⁊ ſuſpenſa ſunt: non ſunt ita memorabilia: ꝓpter qđ locutio ſuſpēſa nō eſt adeo memorabilis: qꝛ non hꝫ cōpletum intellectū: ſicut eſt clauſularis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Contrarium quidem eſt ſuſcipere ei: quod ē diuidi: ſicut ⁊ in eo: quod dictuꝫ eſt. Chalidonem eſſe Pelopi inſule.

¶ Dat cām dicti. Cā aūt quare diuiſum nō ita bene memorať aliqs: ſicut colligatū: qꝛ noſtrū intelligere ē in ſuſcipiēdo: ⁊ in recipiēdo. Suſcipe aūt eſt ꝯ̄rium ei: qđ eſt diuidere. qui.n. diuidit nō ſuſcipit: ſed ſpargit: ſicut apparet i illo metro: qđ dcm̄ ē: Chalidonē eē Pelopi inſule: qđ metrum propter ſuſpenſionem: non eſt bene proportionabile intellectui. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Clauſuralis autem hec quidem inchaolis: hec autem affelles. Eſt autem inchaolis qdeꝫ elocutio: que perfecta ⁊ bene reſpirabilis: non in diuidendo: quemadmodum ⁊ que clauſularis: ſed tota chaolum. Chaolum autem ē aut pars huius: affelleam autem dico eam: q̄ vnius ſolius chaoli.

¶ Diuidit locutionē clauſularem. Et duo facit: qꝛ p̊mo ponit diuiſionē ipſam. Scđo determinat de mēbris diuiſionis. 3ª ibi. (Oꝫ aūt.) ¶ Dicit g̊: ꝙ cl'aris locutio hꝫ duas ſpēs: quaꝝ vna dr̄ ichaolis. altera v̊o vocať affelles. Poſſūt aūt hę due ſpēs ſic diſtigui: vt ichaolis voceť ꝓpō hypothetica: affelles cathegorica: vel inchaolis ꝓpō pl'es: ⁊ affelles ꝓpō vna. Et ponit aūt qd eſt inchaolis dicēs: ꝙ ē ꝓpō ꝑfecta: ⁊ bñ reſpirabilis: ⁊ bñ intelligibilis: nō in diuidendo ſicut clauſularis: ſed tota: qꝛ nō pōt diuidi in pl'es cl'as: ſed tota propoſitio eſt vna cl'a. Propoſitio enim plures: ⁊ ꝓpō hypothetica non hꝫ perfectionē in altera parte: ſiue i vna

cl'a. Eſt enim quoddã chaolum.i.quoddã mẽbꝛũ: ⁊ eſt altera pars huius ꝓpoſitionis: que eſt plures. Talis.n. ꝓpoſitio hꝫ plura chaola: ſiue plura mẽbꝛa: ſed illa ꝓpoſitio: q̃ eſt affelles hꝫ vnum ſolum chaolum.i. vnam ſolaꝫ cl'am: ſiue vnum ſolum membꝛum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Opꝫ aũt ⁊ chaola ⁊ clauſulas: neqꝫ abbꝛeuiatas eſſe: neqꝫ longas. Quod quidem enim paruum offendere ſepe facit auditoꝛeꝫ. Neceſſe enim cum adhuc: motus ad id: quod longe: ⁊ mẽſurã: cuius hꝫ in ſeipſo terminũ ꝯtrahat̃ ceſſante: velut oſtẽſionẽ fieri ꝯtra pulſionem.

¶ Determiat de mẽbꝛis diuiſiõis. Et duo facit: qꝛ p̃ determinat de ꝓpõne: que dr̃ affelles. Scdo de ea: q̃ dr̃ inchaolis ibi. (Eius aũt que inchaolis.) ¶ Circa p̃m duo facit: qꝛ primo dic̃ clauſulas ⁊ chaola ipſius affelles nõ debere eẽ nimis bꝛeuiatas: neqꝫ lõgas. Scdo quod dixerat manifeſtat ibi. (Nõ quidẽ.n. paruũ.) Circa quod duo facit ſꝫ ꝙ duo ꝓmiſerat: qꝛ bene dicit hꝫ clauſulas dꝫbere eſſe abbꝛeuiatas. Scdo oñdit eas non debere eẽ lõgas ibi. (Que autẽ longa.) ¶ Dicit g̃ ꝙ illud: quod eſt paruũ: ſepe facit offendere auditoꝛẽ. Neceſſe ẽ.n. cũ quis mouet̃ impetu ad id: qđ eſt longe ſm terminũ ⁊ mẽſuram: quã hꝫ in ſeipſo: qꝛ non põt ad illum terminum ire ceſſando: ſiue cedẽdo ꝯbitur. Jmaginat̃.n. phs: ꝙ intelligendo eſt quidã motus cũ nr̃m intelligere ſit cũ ꝯtinuo: ⁊ tpe ſuo mõ: ſic eẽ in motu intellectuali: ſicut in motu locali: cũ aliqs nõ põt ꝑficere totũ motũ ſm impetũ: quo mouet̃: ſed inuenit obſtaculum: quo inuento retrocedit ⁊ offendit̃. Sic cũ aliquis ſꝫ intellectum ꝑconcipit magnam cl'am eſſe oñdendam: ſi modica ꝓferatur: retrocedit: ⁊ fit ibi velut quedã offenſio ꝓpterea cõtra pulſionem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que aũt longa deſeri faciunt: ſicut qꝛ multũ extrinſeco recuruãtes ab extremitate. Deſerũt enim ⁊ hi eos: qui concludunt.

¶ Oñdit tales clauſulas eſſe longas. Et duo facit ſm ꝙ dupliciter hoc oſtendit. Scda ibi. (Similiter aũt.) ¶ Dicit ergo: ꝙ hꝫ clauſule: ⁊ hꝫ chaola non debent eſſe longa: qꝛ longe faciunt deſeri: ſicut.n. incipiẽs magnũ iter faſtidit⁹ deſerit: ⁊ nõ ꝑtingit ad finẽ. Cũ.n. eſt ibi multũ de itinere extrinſeco: itinerantes retrocedunt: ⁊ recuruant̃ ab extremitate: ſiue a fine. Sic qñ ſermo ẽ lõgus: hi.i. auditoꝛes deſerunt eos: qui concludunt: qꝛ non ſunt attenti vſqꝫ ad finem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter autem ⁊ clauſule longe exiſtentes improportionales fiunt: ⁊ ſuſpenſionuꝫ ſimiles. Quare fit ꝙ irriſit Democrit⁹ chius in eũ q poeſim fecerat ad Melãpidẽ ꝓ viciſſitudinibus ſuſpẽſiões: vtputa ſibi mala adipiſcẽs: vir alij mala adipiſcẽs: lõge aũt ſuſpẽſio ei: q poeſim fecit peſſima. Congruit autem hoc dicere ⁊ adeo: que longoꝛum chaoloꝛuꝫ. Que vero bꝛeuium nimis chaoloꝛuꝫ non fiunt: clauſularis pꝛecipitem igitur ducit auditoꝛem.

¶ Adducit ſecundam cauſam: quare vitanda ſit lõgitudo dicens: ꝙ cũ hoc ꝙ longitudo faſtidiũ generat: eſt ſil'r alia cã: quare vitanda ſit longitudo: qꝛ clauſule longe ſunt impꝛopoꝛtionales: ⁊ ſunt ſimiles ſuſpenſioni: vñ in talib⁹ fit ſimile ei: qđ Democritus chius deriſoꝛie dixerat ad eum: qui fecerat poeſim de Melampide: qꝛ in illa poeſi erant viciſſitudines ⁊ ſuſpenſiones: vtputa vir ſibi mala adipiſcens: vir alij mala adipiſcens. Jn talibus.n. qꝛ ſunt lõge ⁊ multe ſuſpenſiones: idẽ ſunt peſſima ei: qui fecerit poeſim: ne ergo rhetoꝛi fiat irriſio: nõ dꝫ vti clauſulis ſuſpenſiuis cõgruit dicere.i. dicere ſuſpẽſiue ꝓpter magnitudinẽ chaoloꝛum.i. membꝛoꝝ. Nõ g̃ debẽt chaola eſſe nimis longa: neqꝫ bꝛeuia: qꝛ nimis bꝛeuia faciunt pꝛecipitare auditoꝛẽ inquantum contra pulſus offenditur: vt dictum eſt.

¶ Eius autem: que in oculis locutionis: hec quidem diuiſa eſt: hec aũt oppoſitiõalis. Diuiſa quideꝫ velut. Sepe miratus ſum cõgregantium ſolemnitates: ⁊ ſtatuentiuꝫ luctatiuos agones.

¶ Jn parte iſta determinat phs de ꝓpoſitione: que dicit̃ inchaolis. Et duo facit: qꝛ primo diuidit hmõi propoſitionẽ qꝛ ꝓpoſitio inchaolis q̃dam dr̃ diuiſa: q̃dã oppoſitionalis. Scdo determinat de membꝛis diuiſiõis. Scda ibi. (Diuiſa quideꝫ.) Circa quod duo facit: qꝛ primo determinat de propoſitione diuiſa. Secũdo de oppoſitionali ibi. (Oppoſitionalis autem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ locutio inchaolis diuiſa eſt: qñ vnum membrum non habet oppõneꝫ reſpectu ſui: nec reſpectu alterius mẽbꝛi: vt ſi dicerem. Sepe miratus ſum ſolemnitatem congregantiuꝫ: vt ſepe miratus ſũ luctatiuos agones ſtatuentium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oppoſitionalis auteꝫ: in qua vtriqꝫ chaolo aut reſpectũ contrarij contrarium componit̃: aut ideꝫ copulatur cõtrarijs: vtputa. Ambos quidem appꝛeciati ſunt: ⁊ expectantes: ⁊ ſecutos. His quideꝫ.n. plus: ⁊ his qui domi adiecerunt: his autem ſufficientem eam: que domi erat diuiſerũt. Cõtraria expectatio ſubſecutioni: ſufficiens plus. Quare ⁊ pecunia indigentibus: ⁊ aſſumere volentibus conſumptio acquiſitioni opponitur.

¶ Determinat de locutione: que dicit̃ inchaolis oppoſitionalis. Et duo facit: qꝛ primo oñdit quõ in mẽbꝛis ꝓpoſitionis inchaolis eſt oppoſitio. Scdo qꝛ ꝯſonãtia ⁊ coequatio ſunt q̃dã oppoſitio: oñdit quõ ibi pñt eẽ ꝯſonantia ⁊ coequatio. Scda ibi. (Coequatio aũt.) Oppoſitio in locutiõe q̃ inchaolis: põt attẽdi q̃drupl'r. Primo rõne mẽbꝛoꝝ. Secũdo rõne ſubti. Tertio rõne additiõis impolis. Quarto ꝑ additionẽ ineptã. Sꝫ hec q̃tuoꝛ facit. 2ª ibi. (Et adhuc accidit.) 3ª ibi. (Nauigare qdẽ.) 4ª ibi. (Et nõ ciues exiſtes.) ¶ Dicit g̃: ꝙ oppõnalis ichaolis ẽ: in q̃ vtriqꝫ chaolo.i. vtriqꝫ mẽbꝛo inuenit̃ ꝯrietas. ⁊ hꝫ vel qꝛ ꝯriũ opponitur: ⁊ aſſumit̃ reſpectu ꝯrij: vel qꝛ idẽ copulat̃ ꝯrijs: vtputa i hꝫ exẽplo. Appciati ſunt ambos expectãtes: ⁊ appciati ſunt ambos ſecutos. Et his q hẽbant plus: adiecerunt de his: ſiue de illis theſauris: q erãt domi: his v̾o q hẽbãt ſufficiẽter nihil dederũt. ſꝫ eã pecuniã: q̃ erat domi diuiſerũt nõ cõſcãdo eis pecuniã illã. Jn his ẽ ꝯrietas appciati: ⁊ expectãtes ꝯriant̃ ei: qđ eſt appciati eũtes ⁊ ſeq̃ntes: qꝛ expectatio ꝯriat̃ ſubſecutiõi. Sic ẽt dare hñtib⁹ plus: ⁊ non dare hñtib⁹ ſufficiẽter opponunt̃: qꝛ ſufficiẽs opponit̃ ei: qđ eſt plus. Sic ẽt ſi dicerẽ. Pecunia dat̃ idigẽtib⁹ ⁊ poſſidẽtibus: ⁊ aſſumere volẽtib⁹. hic ẽ oppoſitio; qꝛ aſſũptio: ⁊ datio oppõit̃ acq̃ſitiõi. Ad idigẽtes.n. ſpectat acq̃rere: ad poſſidẽtes v̾o aſſumere.i. nõ ſumere: ſꝫ dare. Ur̃.n. oppoſitio ꝙ tã indigẽtib⁹ q̃ꝫ poſſidẽtibus dat̃ pecunia. ¶ Deĩn.c.d.

¶ Et adhuc accidit ſepe in his: ⁊ pꝛudentes infoꝛtunati

fortunari: ⁊ imprudentes dirigi. Mox quidez virtuoſis dignificati ſunt: multo autem poſterius principatum maris acceperunt.

Ponit oppoſitionem ex parte ſuppoſiti dicens: ſepe accidere prudentes infortunari: ⁊ iprudentes dirigi. Eſt .n. in hoc oppoſitio reſpectu ꝑſone poſite ex parte ſubiecti: vel ex parte ſuppoſiti. incõgruū eſt .n. ꝑſonā prudētis infortunari. Addit aūt ꝙ ipſi imprudentes ſunt dignificati .i. parificati virtuoſis: ⁊ nõ multo poſt talē parificationē acceperunt principatū maris: indignū .n. ⁊ repugnans bonis moribus iprudētes principari: ⁊ adq̄ri v̄tuoſis. Deīde ⁊c̄.

Nauigare quidem per arridaz: ambulare autem per mare: Eleſpontuz quidem cõiungēs: ipſum autem athos fodiens.

Ponit oppoſitionē ex ꝑte additionis īpoſſibilis: vt ſiqs diceret nauigare ꝑ arridā .i. ꝑ terrā: ambulare ꝑ mare. Eleſpõtū qdem .i. mare coniungēs .i. calcans: pedibus athos .i. terrā perfodiēs .i. diuidēs remis nauigãdo ꝑ eā. Hmōi aūt oppoſitiões ſunt ꝑ additiões impoſſ̄es. Impoſſibile ē .n. per terram nauigare. Deinde cum dicit.

Incognitū eni ciues exn̄tes lege ciuitatis priuari. Hi quidem ipſoꝝ male perierunt: hi aūt turpiter ſaluati ſunt. Et ſeorſum quidem barbaris preminiſtris vti. Cõiter autem multos ſimul pugnatorum deſpicere ſeruientes: aut viuentes exaltare: aut mortuos derelinquere. Et ꝙ ad Pitbolaum aliquis dixit: ⁊ ad Lycofronem in pretorio. Iſti domi quidem ſinētes vendebant: poſtq̄z autem venerūt ad nos empti ſunt. Oia .n. hec faciunt quod dcm̄ eſt.

Ponit oppoſitiones ex parte additiõis incognite. Incognitū eſt .n. exiſtentes ciues priuari lege ciuitatis: ex eo .n. ꝙ nõ obſeruant leges ciuitatis: ⁊ fugiētes de bello nõ puniunt̄: vt lex dictat. Cõtingit ꝙ aliq ciuiū male periērūt: aliq v̄o turpiter ſaluati ſunt: vt fugiētes: ⁊ ſeorſuz preminiſtris vti .i. clientes ⁊ ſerui vtunt̄ barbaris .i. aliēis. Cõtigit .n. aliq̄ ciuitatē: que deberet domiari alicui ville: ꝙ ciues nõ puniant̄: ſi fugiant de bello. iõ bellū ꝑdit̄: ꝑꝑ qõ qdaz fugiūt: qdā vero barbarice ⁊ extranee in ſeruitutē redigūtur. Et incõgruū .n. eſt: qn̄ aliquis hn̄s multos pugnatoꝝ ſeruiētes ei vt ꝯuenit: ⁊ in oībus vt decet. ⁊ tn̄ ipſe d̄ſpicit eos. Et eſt incongruū vt aliqs exaltet ⁊ laudet hoīes; qm̄ diu viuūt: ⁊ poſtq̄ mortui ſunt derelinq̄re ⁊ vituꝑare eos: Ad hoc idē facit illud: qõ qdā dixit ad Pitbolaū: ꝙ dictū fuit ad Lycofronē ī ꝑtorio de qbuſdā aduenis ⁊ ꝑegrinis ꝙ cū eſſent domi vendebāt: ⁊ ſuꝑabūdabāt rebꝰ. Poſtq̄ aūt venerūt ad nos: facti ſunt indigētes ⁊ empti ſūt .i. emebant: vt hz alia littera. Incõueniens .n. eſt alios eē peioris ꝯditiõis poſtq̄ aſſociati ſūt nobis q̄z an̄. Addit āt ꝙ oīa h̄ faciūt qõ dcm̄ eſt: ⁊ in oībus dictis exēplis reſeruat̄ aliqs modus oppoſitionis. Deinde cum dicit.

Coequatio aūt ſi equa ſint chaola. Cõſonātia ſi ſimilia extrema hēant vtrunq̄z chaolum.

Oñdit qūo in ꝑpõne hec eſt ꝯſonātia ⁊ equatio. Et duo facit: qꝛ pͦ oñdit qūo talia in orone eē pn̄t. Scõo ſpāliter exequit̄ de ꝯſonantia ibi. (Neceſſe aūt.) Dicit ḡ ꝙ in ꝑpoſitiõe: q̄ dicit̄ inchaol̄: tūc eſt coequatio qn̄ chaola .i. mēbra ſunt equalia: ſed tūc eſt incõſonātia qn̄ vtrunq̄ .i. vtrūq̄z mēbrū hz extrema ſimilia. Dcm̄ eſt .n. ꝙ ꝑpoſitio inchaolis eſt ꝑpoſitio hn̄s plura chola .i. plura mēbra: qa forte inchaolis dicta eſt q̄ſi nõ cholis: ꝑprie ꝑpoſitio dr̄ cholaris: cū ꝯſtat ex vno cholo. Deinde cum dicit.

Neceſſe aūt aut in principio: aut in vltima habere. Et principium quidem ſecūduz nomina. Vltima autem extrema: ſyllabas autem eiuſdem nominis: caſus autem idem nomen.

Exequitur de ꝯſonātia. Et duo facit: qꝛ pͦ dicit quot modis fit ꝯſonātia. Scõo determīat de mēbris diuiſiõis ibi. (In principio quidem.) Dicit ḡ ꝙ ꝯſonantia hz extrema ſimilia: ſed hꝰ ſilitudo aut ſumit̄ ſm̄ extrema in principio: aut ſm̄ extrema vltima: qn̄ aūt ſm̄ principia attēditur ꝯſonantia: opz ꝙ fiat ſz noīa: qn̄ aūt fit in vltimo ſufficit ꝙ fiat ſz ſyllabas. Addit ēt ꝙ põt fieri ꝯſonātia aut ſm̄ caſus eiuſdem nominis: aut ſm̄ idē nomē. Deīde.

In principio quidem: talia agrum accepit aridum: ab ipſo ſauciati diuiſi ſunt: abyſſo īciderunt. In vltima autem putatur ipſum pueruz genuiſſe: ⁊ ipſius cāz extitiſſe. In plurimis autē auxilijs rebus: ⁊ in pauciſſimis ſpeciebus.

Determinat de dictis modis. Et duo facit: qꝛ primo determinat de ꝯſonātia prout habet eſſe ſm̄ principiū: ⁊ ſm̄ finem. Scõa prout hz eſſe ſm̄ caſus ⁊ ſm̄ nomina ⁊ ſyllabas ibi. (Caſus aūt.) Dicit ḡ ꝙ in principio attēditur conſonantia ſm̄ talia: vt ſi dicatur ab ipſo: agrum accepit arridum: ab ipſo ſauciati diuiſi ſunt: abyſſo inciderunt: in hꝰ locutionibus ſemper principium clauſule incipit ab ipſo: nec refert ꝙ in vna ponitur abyſſo: qꝛ ab ipſo ⁊ abyſſo ſm̄ vocem videntur idem nomen: ⁊ ꝯſonantia potiſſime videt̄ aſpicere identitatem vocis. In fine aūt conſonātie ſi dicerem: putauerunt ipſum puerū genuiſſe: ⁊ ipſius cauſam extitiſſe. Et etiam ſi diceret aliquis expertus ſum auxilijs eius in plurimis rebus: ⁊ ī pauciſſimis ſpeciebus: h̄ dici poſſet: cū aliqs iuuaret aliū: non q̄tuz ad multas maneries: vel ad multas ſpēs negocioꝝ: ſed in vno ⁊ eodē negocio p̄ſtaret ſibi multa auxilia. Deinde cum dicit.

Caſus aūt eiuſdē vt dignus eſt reſiſtere. Nõ dignus eſt ere. idem autem nomen. Tu autez ipſum etiam viuentem maledicebas: ⁊ nunc pingis male: aſſimila aūt. Quid vtiq̄z pateris dirum: ſi virum videris ocioſum.

Oñdit qūo ſe hz ꝯſonātia q̄tū ad cāus: noīa: ⁊ ſyllabas. Et duo facit: qꝛ pͦ oſtēdit: qūo talia pn̄t eē diuiſim. Scõo qūo pn̄t eē ꝯiunctim ibi. (Eſt aūt ſilis.) Dicit ḡ ꝙ aliqn̄ fit ꝯſonantia: eo ꝙ accipiūtur caſus eiuſdē noīs: vt ſi dicerē: dignus eſt iſte reſiſtere ⁊ retinere es: qꝛ nõ ē dignus ere: vnus ē noīatiuus: alter ablatiuus. Ironice .n. dictū eſt: qꝛ auari retinent argētū: nõ ſunt digni argento. Addit aūt ꝙ conſonātia ſm̄ idē nomē: ſi dicerem: tu maledicebas illū: dū viuebat. nūc aūt cū eſt mortuus male pingis ipm̄. In vtraq̄ .n. cl̄a ponit̄ male: accipit̄ aūt hic nomē large ꝑ q̄cūq̄ ꝑte oronis. A ſyllaba āt fit ꝯſonātia ſi dicerē. q̄re pateris .i. ſuſtines vidēs ocioſū dirū virū .i. crudelē viꝝ: vl̄ q̄re pateris dire .i. fert moleſte: ſi vides viꝝ ocioſū. Hoc aūt dici poſſet dn̄is auſteris: q nunq̄ vellēt ſuos oꝑarios qeſcere. Eſt autem in dicto exemplo conſonantia: qꝛ diruz ⁊ virum ꝯueniunt in ſyllaba. Deinde cuz dicit.

Eſt autem ſimilis omnia idē: ⁊ appoſitionē eſſe idem: ⁊ coequatum: ⁊ ſimilis terminationis principiuz clauſularuz fere in Theodectis enumerata ſunt. Sunt autē ⁊ falſe opiniones

velut Epicharius faciebat. Dedimus felleum omni. Edimus de cibo melleo.

¶ Addit ꝙ omnia prędicta eſſe poſſent in eadeꝫ oratione. Contingit enim aliqñ orationem eſſe oppoſitionalem: quę non eſt coęquata: nec conſonantia: ſed pōt ꝯtingere: ꝙ ea dē orō hēat oppoſitionē: aliqui textus hñt appoſitioneꝫ: ſꝫ ꝑdicta lr̃a eſt correctior: vt pꝫ ex alia trāſlatione: cū h̄ aūt ꝙ talis orō eſt oppoſitionalis: pōt eē coęquata: ⁊ eſſe ſimilis terminationis q̄ꝫtū ad ꝯſonātiā in fine: ⁊ hr̄e ſilia ꝑncipia claꝝ q̄ꝫtū ad ꝯſonantiā in ꝑn°. Hęc aūt oīa numerata fere ſunt repta in theodectis. i. in ſermonibus illius poetę qꝛ forte dictus poeta ſm̄ oīa ꝑdicta pingebat ſua ęloquia. Addit aūt ꝙ ꝯtingit aliqñ facere falſas oppoſitiōes: ſicͭ faciebat Epycharius: cū dicebat. Dedimus oī felleum ⁊ ędimus de cibo melleo. i. de melle: nō. n. eſt recte oppoſitū: ꝙ aliquis det alteri comedere fel: ⁊ ſibypſi mel. Poſſet autē iſtud caplm̄ reduci ad tractatū de ornatu: cum hic determineᵗ de ꝯſonātia: ⁊ de coęquatiōe: quę ſunt ornatus quidā. Sed ſiue hoc caplm̄ ꝯtineaᵗ ſub tractatu: vbi ꝯparaᵗ orō ad itellm̄: ſiue vt ꝯparaᵗ ad ornatū: multū nō itereſt.

Quoniaꝫ aūt determinatū ē de his dicēdū vnde dicuntur aſteya.

¶ Poſtq̄ꝫ oñſum eſt qūo cōparaᵗ orō ad ꝯiunctiones: ⁊ ad ſuas claſ: ꝑ quas orō dꝫ eſſe ſuſpenſa: vel deciſionalis. In pte iſta determinat de orone ꝓut cōparaᵗ ad metaphoras. Uel ſi volumus: ꝙ caplm̄ ꝑcedēs ꝯtineat de ornatu. dicamus: ꝙ poſtq̄ꝫ determinauit ꝑhus de orone vt cōparaᵗ ad ornatū: hic in pte iſta determinat de ea prout cōparaᵗ ad intellectū. Et qꝛ potiſſime pulchrę metaphorę vn̄r demulcere: ⁊ delectare aīum auditoꝝ. iō determinat de orone ꝓut comparaᵗ ad decentes metaphoras. Et duo facit: qꝛ primo ꝯtinuat ſe ad dicēda. Scđo exeqᵗ de intento ibi. (Incōplacentia facere.) ¶ Dicit g° qꝛ determinatū eſt de his. i. de ꝯſonātijs: ⁊ coęquationibus: ⁊ oppoſitionibus: ⁊ cęteris talibus: deinceps dōm eſt: vn̄ dicuntur aſteya. Aſteya aūt dici pñt ęloquia ex cultu ꝯtinētes decētes metaphoras. Aſteyū aūt forte eſt nomē gręcū de vocabulis gręcoꝝ: qꝛ ꝓpinqua eſt illi cōtratę: quę ꝗdaꝫ magna gręcia vocabaᵗ: noīat orones occultas ęloqa aſtoſa. Dr̄. n. in partibus noſtris: cū aliqs latēter loqtur: ⁊ pulchras metaphoras: ꝙ aſtoſe loquitur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Incōplacentia facere qdem igiᵗ apti nati: aut exercitatis: oſtendere aūt methodi: hmōi igitur adinuenimus.

¶ Exeqtur de intento. Et duo facit: qꝛ primo oñdit: ꝙ ꝯtingit ſcire per artem ęloquia aſteya. Scđo dat modū ⁊ viaꝫ qūo poſſumus aſteyce loq ibi. (Principiū aūt ſit nobis.) Supponit aūt ęloquiū aſteyū eſſe ęloquium: qđ cōſiſtit i delectatiōe ⁊ in cōplacētia. Tale aūt ęloquiū facere eſt apti nati: aut exercitati: ſed oñdere eſt methodi. ⁊ huiꝯ methoduꝫ adinuenimus: ꝑ quē poſſumus placide ⁊ delectabilr̄ loqui. nō aūt ꝙ inexercitati: aut inexꝑti. Et illi qui ex vſu induſtria hñt aptitudinē ad aliqd pñt facere ⁊ operari illud ſed oñdere ⁊ docere eſt ſolū ſcientis ⁊ hñtis artē. Iō in primo metaphi. dr̄. ꝙ expertus plus ꝑficit in ope q̄ꝫ artifex: tn̄ hñtes artē ⁊ ſciētes magis pñt oñdere ⁊ docere q̄ꝫ alij: qꝛ oīno ſignū ſciētis ē poſſe docere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Principium aūt ſit nobis hoc adiſcere qdeꝫ facile delectabile: nam oibus eſt: nomina autē ſignificant aliquid. Quare quecūqꝫ nominuꝫ faciūt adiſcere ſūt delectabiliſſima: lingue igiᵗ ignote: que autem ꝓpria ſcimus.

¶ Dat modū ⁊ viā qūo ꝯtingit aſteyce ⁊ delectabilr̄ loq. Et tria facit: qꝛ ꝑmo oñdit: qd facit locutionē delectabilē. Scđo ex hoc ꝯcludit metaphorā maxime eē talē. Tertio in ſūma narrat oīa: q̄ faciūt ad delectabilē oroneꝫ. Scđa ibi. (Metaphora aūt.) Tertia ibi. (Scđꝫ locutionē aūt.) ¶ Dicit g° ꝙ ſi volumus ſcire qd facit locutionē delectabilē: debemus h̄ ſupponere tanq̄ꝫ ꝑncipiū: ꝙ faciliter adiſcere eſt delectabile. Cū g° oīa noīa ſignificēt aliqd: q̄cūqꝫ noīa: ⁊ quęcūqꝫ ęloquia faciunt nos facilr̄ adiſcere: ſūt delectabiliſſima. Addit aūt: ꝙ hꝯ noīa debēt eē linguę ignotę. i. debent ꝯtinere q̄ꝫtū ad linguā q̄ꝫdā extraneitatē: qꝛ ſi ſint ꝓpria: ⁊ nihil extraneitatis ꝯtineant: cū talia ſciamus nō faciūt nos adiſcere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Metaphora aūt facit hoc maxime: qñ. n. dixit: hr̄e ſenectutē ⁊ calamū facit diſciplinam ⁊ notitiā per genus: ambo. n. florē perdiderūt.

¶ Oñdit ꝙ metaphora maxima eſt hꝯ. Et tria facit: qꝛ ꝑ° facit qđ dcm̄ ē. Scđo ꝯparat metaphorā ad aſſimilationē. Tertio oñdit q̄lis dꝫ eē metaphora vt ſit delectabilis. Scđa ibi. (Faciūt qdē igiᵗ.) Tertia ibi. (Neceſſe itaqꝫ.) ¶ Dicit g° ꝙ metaphora maxime facit h̄: vꝫ: ꝙ ꝯtinet q̄ꝫdaꝫ extraneitatē: ⁊ facit nos adiſcere: ꝑꝑ qđ eſt qd delectabile: vt pꝫ in hac metaphora: hr̄e ſenectutē ⁊ calamum facit diſciplinā ⁊ notitiā ꝑ genus. i. ſm̄ genus ꝯpetēs. Nō. n. ſm̄ idem genus fit notitia ſm̄ ſenectutē ⁊ calamū: qꝛ ſenectus magis facit ſciam practicā: ſed calamus. i. pēna ⁊ ſtudiū facit notitiā ſpeculatiuā. Addit aūt: ꝙ ambo. i. tam ſenectus q̄ꝫ calamus perdiderunt florem. i. delectationem ſenſibilium amiſerunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Faciūt quidē igiᵗ ⁊ poetaꝝ aſſimilationes: ꝓpter quod vtiqꝫ bene auſteri videnᵗ. Eſt enim aſſimilatio ſicut dictum eſt prius. Metaphora differens a prepoſitione: propter quod minus delectabile: qꝛ longius: ⁊ non dicit vt hoc illud: igiᵗ neqꝫ querit hoc anima.

¶ Cōparat aſſimilationē ad metaphorā dicēs: ꝙ aſſimilatiōes poetaꝝ vn̄r hoc facere. qꝛ vn̄r ꝯtinere extraneitatē ⁊ faciūt nos adiſcere ſicut ⁊ metaphorę. igiᵗ metaphorę qd auſteꝝ. Differt āt aſſimilatio a metaphora: qꝛ ſicut dictū fuit ꝑus: in aſſimilatōe oꝫ aliqd ꝑponi: vel aliqd apponi: qđ non apponiᵗ in metaphora. Hꝯ aūt appoſitiōes ꝑ q̄s differt aſſimilatio a metaphora ſunt vt: q̄ſi: ſicut: ⁊ cętera aduerbia ſilitudinis. Et idē ē ꝙ metaphora ē minus delectabilis q̄ꝫ aſſimilatio: qꝛ lōgius intēdit: ⁊ magis a remotis notificat: cū nō dicat h̄ eſt: vt illud. Addit ꝙ hoc nō q̄rit aīa: in quo alludit his: q̄ dixerat i arte poetica. vbi dr̄ ꝙ aīa delectaᵗ potiſſime ī aſſimilatione: ⁊ qꝛ aſſimilatio vtiᵗ hꝯ aduerbijs aſſimilatiuis: q̄ ſūt: vt: q̄ſi: ſicut: ⁊ cęteris talibus. iō anima magis querit aſſimilationes q̄ꝫ metaphoras. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſe itaq̄ꝫ elocutiōeꝫ ⁊ enthimemata hec eſſe aſteya: quecunq̄ꝫ faciunt nos adiſcere celeriter: ꝓpter quod neqꝫ ſuperficialia enthimematum bene complacent. Superficialia enim dicimus: que oīno māifeſta: ⁊ que nihil oportet exquirere: neqꝫ quecunqꝫ dicta ignorantur ſi quorumcunqꝫ: aut ſimul cum hoc: ꝙ dicuntur notitia fit: ſi non prius extiterit: aut partim tardat intelligentie: fit enim velut adiſcere. I

lo autem

lo autem modo neutrum: ſecundū intellectū
quidem igitur eius: quod dicitur talia compla
cerent enthimemata.
¶ Oſtendit quid dʒ continere metaphora: vt ſit delectabi/
lis. Dicit ergo: ꝙ locutio ⁊ enthimema ſunt aſteyca: ſi faci
unt nos adiſcere celeriter. ideo talia non debent eē nimis
ſuperficialia: qꝛ tunc non placent: cuʒ ſuperficialia ſint ni/
mis: ⁊ ſint talia: quę non faciunt nos adiſcere: cuʒ nō opoꝛ
teat nos ea acquirere. Rurſum hꝰ dicta non debent eſſe
nimis obſcura: quia talia ignoꝛantur. ſed illa ſunt delecta
bilia: quę ſimul cum dicunt̄ fiunt nota. ⁊ ſi non pꝛius nota
extiterunt: tm̄ ſtatim parum poſt intelligimus ea: igit̄ neu
tro modo nec illa: quę ſunt nimis ſuperficialia: nec nimis
occulta ſm intellm̄ talia enthimemata placēt. ¶ Deīde.

¶ Secundum elocutionem auteʒ ſcemate qui
dem: ſi oppoſitionaliter dicantur: vtputa alijs
cōem pacē reputantibus ſuis ꝓprijs dedit bel
lū: bellū.n. opponitur paci. Nominibus aūt ſi
habeant metaphoꝛam: ⁊ hanc non extraneaʒ:
difficile eniʒ conſpicere: neqʒ ſuperficiale. ni/
hil enim facit pati. Adhuc ſi pꝛe oculis facit: vi
dere enim oportet que pꝛoponūtur magis ꝗ̃
futura. Opoꝛtet ergo coniectare tria hic: meta
phorā: oppoſitionem: ⁊ efficaciam.

¶ Narrat omnia: quę videntur facere orationem delecta/
bilem. Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ locutio tripli/
citer poteſt conſiderari. Pꝛimo ſm ſui totalitatem. Secū
do quantum ad dictiones: quę ſunt partes eius. Tertio ꝗ̃
tum ad tempoꝛa: quę ſunt de ſignificato verboꝛum cōten
toꝛum in oꝛatione. Tripliciter ergo debet eſſe delectabi/
lis locutio. Pꝛimo ſm ſe vt ſit bene oꝛdinata. Secūdo ꝗ̃
tū ad nomina: ſi continet pulchꝛas metaphoꝛas. Scema
enim: ⁊ oꝛnatus magis reſpicit ipſam locutioneʒ: ⁊ oꝛatio/
nem ſʒ ꝙ eſt bene oꝛdinata ⁊ compoſita. Metaphoꝛa ve
ro magis reſpicit ipſa nomina: vt cum aliquis dicitur leo:
vel lapis: vel hꝰ. Tertio modo fit delectabilis locutio ra/
tione verboꝛuʒ: vt ſi contineat pꝛęſentia: ⁊ ea quę ſunt pꝛę
oculis. Duo ergo facit: quia pꝛimo dicit orationeʒ eſſe dele
ctabilem ratione elocutionis ſi ſit oꝛnata. ratione noīum
ſi ſit metaphoꝛica. ratione verboꝛum ſi ſit pꝛę oculis. Se/
cūdo exequitur de his delectabilibus ibi. (Metaphoꝛis
autem quatuoꝛ.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ſm elocutionem eſt de
lectabilis oꝛatio: ſi ſit oppoſitionalis: vt ſi dicerem de ali/
quo: qđ dederit cōmunem pacem alijs. i. alienis: quia qui
reputabant eum ex ſuis pꝛopꝛijs: dedit bellum. Hic eſt op
poſitio: quia bellum opponitur paci. Secundo quantū ad
nomina eſt delectabilis oꝛatio: ſi habeat metaphoꝛaʒ: quę
non debet eſſe nimis extranea. i. occulta: quia tunc diffici/
le eſt conſpicere eam: nec debet eſſe nimis ſuperficialis.
quia tunc nihil nos facit pati: nihil nos facit adiſcere. Ter
tio autem eſt delectabilis oꝛatio: ſi facit ꝙ dicitur appare/
re pꝛę oculis: ideo opoꝛtet quę pꝛęponuntur videre. i. eſſe
pꝛęſentia magis ꝗ̃ futura: vt ergo ſit delectabilis oꝛatio.
tria opoꝛtet coniecturare: ꝙ habeat metaphoꝛam oppoſi/
tionem: ⁊ efficaciam. i. ꝙ ſit pꝛę oculis.

Metaphoꝛis autem quatuoꝛ exiſtē
tibus complacere maxime que
ſm analogiam.
¶ Poſtꝗ̃ dictum eſt oꝛationem eſſe tri/
pliciter delectabileʒ: vʒ pꝛopter metapho
ram: oppoſitionem: ⁊ efficaciaʒ. Hic in pꝛ/
te iſta determinat de iſtis: ſed de oppoſitione dictū ē pꝰus.
Reſtat ergo dicere de metaphoꝛa: ⁊ de efficacia: ſiue đ eo
quod eſt eſſe pꝛę oculis. Duo ergo facit: quia pꝛimo ponit
multa exempla de metaphoꝛis: ⁊ de eſſe: quod eſt eſſe pꝛę
oculis. Secundo determinat de vtriſqʒ ibi. (Dōm quidē
dicimus.) ¶ Circa pꝛimum duo facit: quia pꝛimo ponit
multa exempla đ metaphoꝛis. ⁊ dicit quę metaphoꝛa ma/
gis placet. Secundo ponit multa exempla de eo: quod eſt
eſſe pꝛę oculis ibi. (Hęc enim metaphoꝛa.) ¶ Circa pꝛi/
mum duo facit: quia pꝛimo dicit: quę metaphoꝛa magis
placet. Secūdo ponit multa exempla de metaphoꝛis ibi.
(Sicut Perides.) ¶ Dicit ergo: ꝙ quatuoꝛ exiſtentibus
metaphoꝛis illa ē metaphoꝛa: quę ſm analogiā magis pla
cet. Metaphoꝛa enim large ſumpta diuiditur in quatuoꝛ
partes: vʒ in aſteyum: pꝛouerbium: tranſumptioneʒ: ⁊ aſ/
ſumptionem. Quomodo auteʒ iſtę metaphoꝛę diſtinguū/
tur. ⁊ quomodo accipiuntur infra patebit. Inter has autē
metaphoꝛas illa: quę eſt ſm analogiam. i. aſſimilatio ma/
gis videtur placere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sicut Perides ait iuuentutem pereuntē in
prelio: ita exiſtimatam eſſe a ciuitate: ſicut ſiqs
ver ab anno extrahat.

¶ Ponit exempla de huiuſmodi metaphoꝛis. Et quatuoꝛ
facit ſm ꝙ quatuoꝛ genera metaphoraꝝ ſunt. Pꝛimo.n.
exemplificat de metaphoꝛa: quę eſt aſſimilatio. Secūdo
de ea: quę eſt pꝛouerbium. Tertio de ea: quę eſt aſteyum.
Quarto de ea: quę eſt tranſumptio. Secunda ibi. (Et
Chefiſidotus.) Tertia ibi. (Et Ephitolatis.) Quarta ibi.
(Chefiſidotus trietes.) ¶ Circa primum duo facit ſecun
dum ꝙ duo exempla ponit. Secunda ibi. (Et Leptines)
¶ Dicit ergo: ꝙ metaphoꝛa ſm analogiam eſt ſicut Pe/
rides dicebat: ꝙ iuuentutem perire in pꝛęlio eſſe exiſti/
matam a ciuitate: ac ſi ver extraheretur ab anno. Iuuen
tus enim reſpectu ciuitatis ſe hēt: ſicut ver reſpectu anni.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Leptines de Lacedemōijs ꝙ nō ſinebāt
circūſpicere Eladē monoculam factam.

¶ Ponit ſecundum exemplum: ꝙ Leptines dicebat de
Lacedęmonijs: ꝙ non ſinebāt reſpicere Eladem. i. mu/
lierem monoculam factam. Eſt hic aſſimilatio quędam:
quia apud Lacedęmōes ſe habebat mulier ſicut oculus
apud habentem vnum oculum. Cuſtodiebant enim mu/
lieres in tantum ꝙ non ſinebant eas videri ab alijs.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Chefiſidotus feſtinante chareſtia vindi/
ctas dare circa Olinthiacum bellum indigna/
tur: dicens in ſuffocationem populum haben/
tes vindictas tentare dare.

¶ Ponit exempla de metaphoꝛa: quę dicitur pꝛouerbiuʒ.
Et tria facit ſm ꝙ talia tria exempla ponit. Secunda ibi.
(Et ꝯſolamur alteri.) Tertia ibi. (Et Ipſicrates). ¶ Di
cit ergo: ꝙ Chefiſidotus indignabatur dicens feſtinante
chareſtia. i. gratia: eſt accipienda vindicta circa Olynthia
cum bellum. chariſtia enim in gręco. i. eſt gratia in latino.
Erat enim foꝛte pꝛouerbium: ꝙ quando aderat gratia. i.
quādo aderat locus ⁊ tempus: debebat ſumi vindicta cō/
tra bellum inimicoꝛum: ideo ſubditur: ꝙ quando homo
habet populum in ſuffocatione. i. in anxietate ⁊ animoſita
te: qꝛ tūc eſt locus ⁊ tp̄s vindicandi. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et conſolans aliquando Athenienſes Me
leuboyam depaſtos oportere exire Melchia/
di ſententiam.

¶ Ponit ſecundum exemplum: ꝙ quidaz poeta conſolās aliquando Athenienſes depaſci.i.debellari Meleboyani .i.in illo loco ait: ꝙ oportet exire ſententiam Melchiadi. Forte fuerat ſententia Melchiadi: quia depaſcentes.i.depredantes: oportet autez depaſci ⁊ depredari. Et quia hęc ſententia verſa erat in prouerbium: ideo adducebat in cōſolatione Athenienſium: ꝙ non curarent ſi erant depaſti ⁊ debellati: quia aliquando ipſi depaſcerent ⁊ debellarēt alios. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Ipſicrates preſentatis Atheniēſibus ad Epidarum ⁊ Palliam: qui indignabantur: dicēs ipos acceſſus declinaſſe.

¶ Ponit tertium exemplum: ꝙ Ipſicrates pręſentatis.i. pręſentibus Athenienſibus dixit ad Epidarum ⁊ Palliaz .i.ad illos homines: ꝙ indignabātur circa eos: ꝙ acceſſus declinauerant. Forte erat prouerbium: ꝙ nullus deberet acceſſus ibi declinare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Phitolatis parochuſtim endi. Sextum aut predonē pyretri.

¶ Ponit exempla de metaphora: quę dicitur Aſteycum. Ad cuius euidentiam notandum: ꝙ aſteycum eſt omnis aliena locutio: dum tamē ſit bene adiſcibilis: quia aſteycum ſuper metaphoram addit diſciplinatiuum: vt patebit. Quinqz autem facit ſʒ ꝙ quinqz talia exempla ponit. Secūda ibi.(Et Periodes.) Tertia ibi.(Et Myrodes) Quarta ibi.(Et illud Alexandruz.) Quinta ibi.(Et Poluecho.) ¶ Dicit ergo: ꝙ Parochuſtim endi.i.ille homo ſic noīatus dixit Phitolatis: ꝙ Sextus.i. ꝙ ille hō erat prędo pyretri.i.ignis. Eſt enim extraneus modus loquendi: ꝙ aliquis dicatur prędo ignis: quod forte de hominibꝰ valde audacibus dici poſſet: quia tales accipiunt quędam ab igne.i.ab his: q̄ ſunt maxime actiui. ¶ Deinde cū.d.

¶ Et Periodes autez Eginam auferre p̄cepit pupillam pyretri.

¶ Ponit ſecundum exemplūz dicens: ꝙ Periodes p̄cepit ꝙ Egyna acciperet pupillā pyretri.i.ignis. Forte erat Egyna nimis audax: intantum ꝙ ab igne.i.ab homine valde auſtero ⁊ feroce accipiebat pupillam.i.id: quod habebat magis charum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Myrodes nihil ait malignius eſſe: cū nominaſſet quendam epiechorum: illum quidez et in tertijs partibus malignari: ipſum autem in decimis.

¶ Ponit tertium exemplum: ꝙ cum Myrodes nominaſſet quendam epiechorum.i.quendam: qui videbatur eſſe epieches ⁊ bonus: imo nihil erat malignius: eo ꝙ aliq malignabantur in tertijs partibus.i.de vita ſua maligna per tertiam partem quieſcebāt: vel malignabantur in tertijs partibus: q꞉ eſt tantum ꝙ alij homines malefaciebant: ſʒ ipſe malus: qui nominatus eſt: malignabatur ī decimis.i. decies: al's tm̄ q̄tū alij peccabat ⁊ malignabaẗ. ¶ Deiñ.

¶ Et illud Alexandrum iambicū pro filiabus ad nuptias morantibus. Superdiurnales nuptiarum virgines.

¶ Ponit quartum exēplum: ꝙ Alexander fecerat quoddam iambicum.i.quoddam metrum de filiabus morantibus ad nuptias: in quo metro dicebatur: ꝙ virgines nuptiarum.i.virgines amantes nuptias erant ei ſuperdiurnales.i.faſtidioſę. videtur enim alienum qđ ſtudioſuz vocetur ſuperdiurnale. Quod forte pro tanto dictum eſt: q꞉ ſuperdiurnale dici poteſt quicquid nimis durat.i. q꞉ faſtidioſa nimis durare videntur. ideo quicquid generat faſtidium pōt dici ſup̄diurnale. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Et Poluecho ad apopleticū quēdā Speuſippū nō poſſe qetam ducere vitam a fortuna in egritudine quinqz ſiringarꝫ cordali illigatū.

¶ Ponit quintum exemplum: ꝙ Poluecho dixit ad quendam: qui vocabatur apopleticus Speuſippus: ꝙ non poterat ducere quietam vitam: ꝙ erat valde infortunatus. ⁊ ſubditur: ꝙ erat illigatus a fortuna in egritudine.i. ſʒ egritudinem in quinqz cordali ſiringarꝫ.i.inſtrumētorꝫ: vt videtur ſonare alia littera. Forte dictus homo habebat quinqz genera egritudinum: per quę tenebatur ligatus quaſi p quinqz cordas: ſiue p qnqz inſtrā. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et Chefiſidotus trietes vocabat molares varios. Ochion autē tabernacula attrica amicabilia. Aſion autem: quia inſulam ciuitatem effuderunt.

¶ Ponit exemplum de metaphora: quę dicitur tranſumptio dicēs: ꝙ Chefiſidotus.i. ille poeta trietes.i. duces terrarum vocabat molares varios. Trietes enim ſunt duces nauium habentium tria genera remorum: iſti enim dici poſſunt molares varij: q꞉ vario modo molūt ⁊ terūt alias naues: ſic etiaz Ochion.i.ciues illius ciuitatis vocabat tabernacula atrica: quia forte erant feroces ⁊ fortes: atrium enim tale ędificium nominat.ſ. forte ⁊ duruz. Et Aſion.i. homīes illius ciuitatis vocabat amicabilia: quia forte largi ⁊ curiales erant. ideo ſubditur: ꝙ inſulam ciuitatem effuderunt. Forte in illa inſula ſe habuerunt curialiter dando ⁊ effudendo pecuniam ſuam. In omnibus autem his quędā ē tranſumptio. non enim abſqz tranſumptiōe fit ꝙ nauta dicaẗ mola: ⁊ fortis atriū: ⁊ largus amicabilis.

HOc enim metaphora ⁊ pre oculis ⁊ vocant Elade.

¶ In parte iſta ponit exempla de eo: qđ eſt pręoculis. Pręoculis eni dicitur illud quod manifeſtum eſt. Et q꞉ pręſentia ſunt nobis magis manifeſta q̄z pręterita ⁊ futura. ideo ſi debet eſſe metaphora pręoculis: debet ſumi a p̄ſentibus: imo ipſum nomen hoc inſinuat: quia tunc diciẗ aliquid pręoculis eē: qđ pręſentialiter exiſtit. Exempla ergo: quę ponentur ſufficit: ꝙ ſint pręoculis quantum ad tēpus harꝫ: ⁊ ꝙ fuit ſumpta ab his: q̄ contingebant circa tēpora illa. Quatuor aūt facit in ponēdo talia exempla ſm ꝙ ſunt quatuor genera metaphorarꝫ. Quęlibet enim metaphora pōt eē p̄ oculis: ſi ſumat originē ab his: q̄ ſunt in p̄ſenti. Primo g̊ ponit exēplū de his: q̄ ſunt pręoculis q̄tū ad pu̇erbia. Scđo q̄tū ad ſyll'ationes. Tertio q̄tū ad trāſumptiōes. Quarto q̄tū ad aſteya. 2ᵃ ibi.(Et vt Ipſicrates.) 3ᵃ ibi.(Et Chacholeon.) 4ᵃ ibi.(Et q꞉ intellectuz.) ¶ Circa primum quatuor facit ſm ꝙ quatuor exempla ponit. Secūda ibi.(Et hoc modo.) Tertia ibi.(Et Ipſicrates.) Quarta ibi.(Et velut in epitaphio.) Dicit ꝙ hoc dictum.ſ. vocare Eladem.i.mulierem eſt metaphora: ⁊ ē pręoculis. Forte tunc temporis erat prouerbium: ꝙ quilibet deberet vocare mulierem: ne eſſet vagabūda per plateam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hoc modo quomodo metaphora ⁊ pre oculis: ⁊ ſicut Chefiſidotus vereri p̄cepit: ne multas faciāt concurſales conuocationes.

¶ Ponit ſecundum exemplum: ꝙ iſto etiaz modo eſt metaphora ⁊ pręoculis: ſicut dixit Chefiſidotus pręcipiens etiā vereri ⁊ timere: ne faceret multas conuocationes concurſales

curſales

curſales. Forte tūc temporis quando domini videbant ciues facere conuenticulas: ꝛ concurrere ad conuocationes: ꝛ nō timebāt: quia timebant ne machinarentur in malū: ꝛ nomē voluerūt ꝑ puerbiū hꝫ eē timēdū. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et Ipſicrates ad currētes in ſolēnitatibus.

¶ Ponit tertiū exēplū: ꝙ ſi Ipſicrates ad cōcurrentes in ſolēnitatibus: ſupple iraſcebat̄ ꝛ maledicebat. Forte erat puerbiū tūc tpis: ꝙ maledicendus erat is: qui nimiū diligebat feſta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et velut epitaphiū: q2 dignū erat ſepulchro eorū: qui in Salamine mortui fuerunt: decapillari Eladem: quaſi cum ſepulta virtute ipſorum liberantes. Siquidem enim dixit: qa dignum plorare cū ſepulta virtute: metaphora ē pre oculis. Hoc autē virtute libertatis oppoſitionem habet quandam.

¶ Ponit quartū exēplū: ꝛ iſtud eſt puerbiū: q2 in quodam epitaphio .i. in quadā ſupraſcriptione ſcriptū erat dignū ꝛ ꝯgruū eē: ꝙ Eladē .i. mulier decapillaret ſe ſuꝑ ſepulchro eoꝝ: q fuerant mortui in Salamine: ac ſi mulier eſſet tūc ſepulta ſimul cū virtute ipſoꝝ viroꝝ: ꝛ ꝑꝑ hoc mulieres eſſent liberātes viros. In multis .n. partibus mulieres ſuꝑ mortuos ſe depillant: ꝛ tantū dolorē oſtendunt: ꝙ vīr velle ſepeliri ſimul cū viris: q2 faciēdo oñdūt: ꝙ qcqd poſſent facerent: vt viros ſuos liberarent. Dictū .n. puerbiū tria cōtinet: metaphorā p̄ȩ oculis: ꝛ oppoſitionem: eo .n. ꝙ dixit dignū eſſe mulierē plorare cū ſepulta virtute. eſt .n. ibi metaphora: ꝛ p̄ȩ oculis. Metaphora .n. locutio ē: ꝙ mulier dicat̄ ſepulta rōe doloris ꝯcepti. gaudens .n. vr̄ in alto poſitus: dolēs in imo. iō q2 multū dolet quaſi reputat̄ ſepultus. Eſt ēt p̄ȩ oculis dicta metaphora: q2 tunc tpis: ꝛ adhuc in aliqbus ꝑtibus fit: ꝙ mulieres oñdūt excellētiā doloris ſui ſuꝑ mortuo. Eo vero ꝙ addit̄ v̄tute libertatis ꝯtinet q̄ndā oppoſitionē: eſt enim oppoſitum in obiecto: ꝙ mortuus liberetur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et Ipſicrates dixit. Via mihi ſermonū per medium eorum: que a Charete acta ſūt: metaphorā ſm analogiam pre oculis facit.

¶ Ponit exēpla de metaphora: q̄ dr̄ aſſimilatio. Et duo facit ſm ꝙ duo exēpla ponit. Scd̄a ibi. (Et dicere.) ¶ Dic̄ q̄ꝙ Ipſicrates dicebat: ꝙ ei erat facta via ꝑ mediū ſmonē eoꝝ: ꝛ ita erāt acta .i. facta: ꝙ a charete .i. a gretia apd̄ latinos. Iſta aūt metaphora ē ſꝫ analogiā. Quȩdā .n. analogia eſt: qn̄ hō intelligt v̄ba ꝛ nō inuenit repugnationē i ſermonib⁹: ꝑꝑ qd̄ ȩloquiū planū metaphoricȩ ſm metaphorā: q̄ dr̄ analogia: ꝛ aſſimilatio dr̄ via. Qd̄ v̄o addit̄ ibi per mediū: fac̄ metaphorā eē ꝑ ocul': ꝛ māifeſtū. ¶ Deide ꝛc̄.

¶ Et dicere aduocare pericula periculis adiutrix pre oculis metaphora.

¶ Ponit 2m exēplū. Eſt .n. metaphora ꝛ p̄ȩ oculis: q2 ꝑicula aduocant̄ ꝑiculis: ſicut vno incōuenīeti dato multa ſequunt̄. ſic .n. ex vno ꝑiculo ꝓuocant̄ multa ꝑicula: ſicut ex vno bono ꝓuocant̄ multa bona. Eſt .n. in hꝫ q̄dā metaphora: ꝛ q̄dā aſſimilatio: ſiue q̄dā analogia. ¶ Deinde cū dic̄.

¶ Et Chacholeō pro Habris: neqꝫ miniſteriū erubeſcentes ipſius ꝑ imaginē ereā: metaphora enim que preſenti: ſed non ſemper: ſed pre oculis: periclitātibus enim ipſis famulat̄ imago. Inanimatum itaqꝫ animatum.

¶ Determinat de metaphoris: quȩ accipiuntur ſꝫ trāſumptiones. Et tria facit ſm ꝙ tria exempla ponit: q2 trāſumptio poteſt fieri tripliciter propter imutationem: caſualitatem ꝛ excellentiā. Secunda ibi. (Et memoratio.) Tertia ibi. (Et ſm cōmunem moduꝫ.) ¶ Dicit ergo ꝙ Chacholeon dicebat pro Habris .i. pro illis gētibus: ꝙ non erubeſcebant miniſterium ipſius repreſentatiōis: quȩ fiebat per imaginem ȩreaꝫ. Forte tūc temporis erat imago ȩnea quȩ deſcripta erat in confuſionem periclitantium ꝛ fugiētiuꝫ de bello. Ideo addit: ꝙ iſta metaphora eſt p̄ȩ oculis .i. in p̄ȩſenti non eſt p̄ȩ oculis ſemper: ſed qn̄ p̄ȩſentialiter periclitantur. Dictū eſt enim: ꝙ illa imago famulabatur ipſis periclitantibus: q2 tales repreſentabant. Iſta eniꝫ metaphora eſt ſm tranſumptionem: q2 inanimatū: vt ſtatua ȩrea tranſumebatur ad ſignificandum aiatū: vt ad ſignificandum periclitantes. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et memoratio ciuitatis operum.

¶ Ponit ſecundum exemplum: q2 aliqui quādo volūt memorari aliq̄ꝫ ciuitatem: ꝛ laudare eam: memorant̄ ꝛ laudant opera. Iſta enim tranſumptio fit ſm caſualitatem: ſicut primo fiebat ſm imitationeꝫ: ſicut enim imago imitatur id: cuius eſt imago: ſic opera cauſantur ab eo: cuius ſunt. Eſt autem iſta tranſumptio p̄ȩ oculis: cum enim loqui volumus de Alexandro: congrue transferrimus nos ad loquendum de operibus eius. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſm cōmunē modum paruum ſapere meditantes. Meditari enim ē augere aliquid.

¶ Determinat de tranſumptione penes excellentiam. Cū enim loqui volumus de homine: poſſumus trāſferre nos ꝛ loqui de intellectu: q eſt excellens in ipō. Sed hoc ait: ꝙ per omnem modum illud paruum ſapere ad illud modicum intelligere: qd̄ habemus debemus meditari: ꝛ conſiderare de ipſo. Licet enim noſtrum intelligere ſit aliquid .ſ. modicum: ſic poterimus augere ipſuꝫ meditādo de eo.

¶ Notandum autem: ꝙ homines modicum ſunt intellectuales: multum autem rationales: q2 modica intelligit ſine diſcurſu: multa autem cū diſcurſu: quia principia ſunt modica ſm numerum ꝛ ſm quantitatem: multa autē ſm virtutem: principiata autem ſunt multa ſm numeruꝫ. Et q2 ſolum cognitio principiorum dicitur intellectus. q2 ad principia non eſt ratio: nec ea intelligimus cum diſcurſu. intellectus in nobis dicitur modicus. Unde vbi nos habemus ſapere. alia littera habet intellectuꝫ. Licet tamen iſte intellectus ſit modicus. eſt tamen ſummopere cuſtodiendus: quia in cognitione principiorum clauditur cognitio concluſionum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quia intellectum deus lumen accēdit in anima: ambo enim ſignificant aliquid.

¶ Ponit exempla de aſteycis. Et quatuor facit ſm ꝙ quatuor exēpla ponit. Secunda ibi. (Non .n. diſſoluimus.) Tertia ibi. (Et pacta.) Quarta ibi. (Et quia ciuitates.) ¶ Eſt ergo primuꝫ exemplum: ꝙ aſteyca locutio eſt: ſi dicimus: ꝙ deus accendit in anima lumen intellectiuū verbo eius: tam lumen q̄ꝫ intellectus ſignificant aliquid: qa dicunt aliquid manifeſtatiuum. ꝛ ratione huius ſimilitudinis intellectus dicitur accendi in anima: ſicut accendit̄ lumen quod dictum propter extraneitatem eſt aſteycuꝫ. Non enim proprie competit intellectui qd̄ accendatur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nō eniꝫ diſſoluimus bella: ſed differrimus. ambo .n. ſunt futura: ꝛ dilatio: ꝛ talis pax.

¶ Ponit ſcd̄m exēplum: ꝙ dilatio belloꝝ eſt quaſi q̄dam pax. iō ait: ꝙ nō diſſoluimus bella ſi differrimus. Hꝰ tn̄ dilatio aſteycȩ pōt dici pax: q2 ambo tam dilatio q̄ꝫ pax ſūt

futura.i.ſunt ventura:q̄dam.n.extraneitatem cōtinet: ꝙ bellū dilatū.i.futurum dicaẜ pax: q̄ꝛ dilatio belli ordinat ad futuram pacem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et pacta condicere tropheū eſſe multo pulchrius q̄ ea: que in bellis fiunt. hoc quidē.n. pro modicis ꝛ vna fortuna. hoc autem pro toto bello. ambo enim victorie ſigna.

¶ Ponit tertiū exēplum: q̄ꝛ pacta ſunt condicenda: ꝛ componēda multa. Multo.n. pulchrius eſt habere tropheū ꝑ pacta q̄ per bella: q̄ꝛ victoria ꝑ pacta nō eſt magnū ꝑiculū: ideo ait: ꝙ ꝓ modicis.i. pro modico periculo ſupra eſt ibi victoria. Sed victoria ꝑ bella eſt: fortuna ꝑ tota bella vbi eſt magnū ꝑiculū. Addit aūt: quare pōt fieri talis metaphora: q̄ꝛ.ſ. ambo.ſ. tam pactū q̄ bellū pn̄t eſſe ſigna victorię. Poſſet āt q̄ vellet hęc tria exēpla adaptare ad metaphoram ſm analogiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quia ꝛ ciuitates vituperio hominum multas vindictas dant. Uindicta enim nocumētū quoddam iuſtum eſt.

¶ Ponit quartum exemplū: ꝙ ciuitates dant multas vindictas cū vituperio hoīum: cum.n. q̄s forefacit: fit vīdicta ꝛ iuſtitia de eo cū vituperio eius: q̄ꝛ vindicta eſt quoddā nocumētū iuſtū. Aſteycū.n. ęloquium eſt: ꝙ aliquod dicatur iuſtū nocumentū: q̄ꝛ cū iuſtum ſit bonū: nocumentū vero malum: extraneum quid eſt dicere nocumentum iuſtū: cū extraneū ſit dicere: ꝙ bonū ſit malū. ¶ Deīn.c.d.

¶ Que quidem igitur aſteyca ex metaphora ꝓportionali dicantur: ꝛ ex eo q̄ð eſt pre oculis facere dictum eſt.

¶ Epilogat. Ad cuius euidētiā notandū: ꝙ lꝫ oē dcm̄ extraneū poſſet dici aſteycū: potiſſime tn̄ eſt dcm̄ aſteycū: ſi cōtineat metaphorā pręoculis: ꝛ maxime ſi illa metaphora ſit ſm analogiam. Et q̄ꝛ exēplificatū eſt de metaphora ſꝫ analogiam: ꝛ de eo: q̄ð eſt eſſe pręoculis: exēplificatū eſt de ęloquio aſteyco. imo iſte epilogus pōt eē ꝯcluſio oīum ꝑdictoꝝ. Ideo ait dcm̄ eē aſteyca ęloquia ꝯſtare ex metaphora ꝓportionali: ꝛ ex eo: quod eſt facere eſſe pręoculis. Cuiꝫ.n. aſteyca elocutio ſit diſciplinatiua: q̄ꝛ ꝓportionalia: ꝛ ea quę ſunt pręoculis ſunt talia: iō aſteycū dr̄ ꝯſtare ex proportionali: ꝛ ex eo: quod eſt pręoculis.

Dicendum autē quid dicamus pre oculis: ꝛ quid facientibus hoc.

¶ Poſtq̄ phs poſuit exempla de metaphoris: ꝛ de pręoculis: ex quibus cōſtat locutio aſteyca. hic in parte iſta determinat de vtriſq̄. Et duo facit: q̄ꝛ primo determinat de eo: q̄ð eſt eē pręoculis. Scd̄o de eo: q̄ð eſt eſſe aſteycū ꝛ metaphoricū ibi. (Sūt aūt ꝛ q̄ aſteyca.) ¶ Circa p̄m duo facit: q̄ꝛ primo ꝯtinuat ſe ad dicēda. Scd̄o exeq̄tur d̄ intento ibi. (Dico itaq̄.) Cōtinueẜ ſic: q̄ꝛ poſuimus multa exēpla de eo: q̄ð eſt eē pręoculis: ideo dicendum eſt q̄d dicamus eſſe pręoculis. ꝛ q̄d facientibus fit hoc.i. fit metaphora pręoculis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Dico itaq̄ pre oculis hoc facere q̄cūq̄ operantia ſignāt: vtputa: bonum virum diceret eſſe tetragonum metaphora: ambo enim perfecta: ſed non ſignificat operationē. Sed hūc floridum habentem ſtatum operatio.

¶ Exeq̄tur de intento. Et duo facit: q̄ꝛ p̄io dicit quid eſt eē pręoculis: q̄ꝛ illa faciunt hęc: ꝙ metaphorę ſint pręoculis q̄cūq̄ ſunt ſignificatiua opationē aliq̄. Scd̄o q̄ð dixerat manifeſtat ꝑ exēpla ibi. (Utputa bonū.) ¶ Circa quod duo facit: q̄ꝛ p̄° adducit multa exēpla ad ꝓpoſitum. Scd̄o oñdit q̄lr̄ debeat fieri talis trāſumptio ibi. (Oꝫ aūt tranſferre.) ¶ Circa p̄m tria facit: q̄ꝛ p̄° ponit exēpla de rebꝰ aiatis. Scd̄o ſpālr̄ exēplificat ī his: ī q̄bꝰ inaīata repn̄tēt aiata. Tertio docet adaptare talia ad metaphorā ſm analogiā. Scd̄a ibi. (Et vſus vt ē.) Tertia ibi. (Eſt āt.) ¶ Circa p̄mū tria facit ſm ꝙ tria exēpla ponit. Scd̄a ibi. (Et h̄ re.) Tertia ibi. (Et h̄ libertatē.) ¶ Dicit ḡ: ꝙ metaphora eſt pręoculis: ſi ſignificat opationē: iō q̄ bonū viꝝ diceret eē tetragonū: metaphora eēt. q̄ꝛ bonꝰ vir tetragono aſſimulatur: vt pꝫ ex p̊ ethi. Uterq̄.n. ſignificat q̄d ꝑfectū: ſed talis metaphora nō eēt pręoculis: q̄ꝛ nō ſignat opōnem: ꝛ opōnes ſunt illę: quę occulta fide ꝯſpicimus: ꝛ ꝑ q̄s innoteſcūt habitus. Sed dicere de aliquo: ꝙ hr̄et florētē ſtatū. quia opatio ſignificareẜ ꝑ tale dictū: eſſet hic metaphora pręoculis: q̄ꝛ non hꝫ aliquis ſtatum floridum: niſi qui agit opera q̄ videntur oībus florida ꝛ clara. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et hec te aūt velut relinquēdū operationes.

¶ Ponit 2m exēplū: ꝙ hęc ēt eſſet metaphora pręoculis ſi metaphorice ꝑſuaderemꝰ alicui: ꝙ aliq̄ relinqueret: ꝛ alia ageret: in talibus.n. opōnes ſignaremus. ¶ Deinde cū.

¶ Et hec: libertatem autē greci accerſentes pedibus. hec accerſiua opatio cito.n. dicit.

¶ Ponit tertiū exēplū: ꝙ eſt metaphora pręoculis: ſi q̄s diceret: ꝙ gręci ſunt accerſentes libertatē pedibus: accerſiui.n. opationē denotat: ille.n. ꝓprie accerſiẜ libertatē pedibus: q̄ ſuis opibꝰ magnā libertatē ſortiẜ. Tale ḡ dcm̄ ē operatio: q̄ꝛ eſt pręoculis. ꝛ ē metaphora: q̄ꝛ cito dr̄. metaphorę.n. cito dicūt: q̄ꝛ in paucis multa ꝯprehēdūt. ¶ Deide.

¶ Et vt vſus eſt in multis Homerus: inanimata animata facere complacet.

¶ Exēplificat de metaphoris pręoculis: in q̄bꝰ inaīata aiata ſignificāt. Et tria facit: q̄ꝛ p̄° ꝯtinuat ſe ad dicēda. Scd̄o adducit multa exēpla. Tertio oñdit oīa illa exēpla facere ad ꝓpoſitū. Scd̄a ibi. (Utputa ī his.) Tertia ibi. (In oībus.n. his.) ¶ Dicit ḡ: ꝙ pn̄t fieri metaphorę pręoculis: ſicut Homerꝰ vtebaẜ ī multis īducēdo ꝑ metaphorā rē inaiatā tanq̄ aiatā. Rō aūt q̄re tales metaphorę pręoculis placēt: eſt q̄ꝛ facere opationē.i. inducere aliquid tanq̄ operans in omnibus placet. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utputa in his. Rurſum ſuper terram volutabatur lapis per metaphoram. In omnibus autem operationem facere complacet: vtputa in his. Rurſum ſuper terram volutabatur lapis inuerecundus: ꝛ volabat ſagitta: ꝛ volare deſiderans: ꝛ inſtabant deſiderātes corone ſaciari: ꝛ acumē lācee vigore ꝑtrāſibat volēs.

¶ Adducit multa exēpla ad ꝓpoſitū dicēs: ꝙ metaphorę d̄ inaīatis ſūt: ſi q̄s diceret: ꝙ verecundꝰ volutaẜ ſup terrā q̄ſi lapis: ꝛ q̄ſi ſagitta volat: ꝛ volare d̄ſiderat. ꝛ ꝙ corone ſtabāt in terra d̄ſiderātes ſaciari: modus ē.n. loq̄ndi q̄ꝛ hirū: q̄ pn̄t ītelligi ꝑ coronā: cū aliq̄s paſſus ē verecundiā in honore eiꝰ ī terra. ꝛ d̄ſiderat ſaciari ꝑ vindictā: ꝛ ſilr̄ ꝑ q̄ſi metaphorā acumē lācea vigore ꝑtrāſire volēs: cū.n. lācea ex magno vigore vi pertranſit: videtur leuiter quaſi voluntarie pertranſire. ¶ Dedine cum dicit.

¶ In omnibus enim his: quia animata ſūt operantia videntur: inuerecundari enim ꝛ velle ꝛ alia operatio.

¶ Oſtendit

¶ Oſtēdit pręd icta exempla eſſe ad ꝓpoſitū. Et tria facit: qꝛ p̄mo facit qđ dictū eſt. Scđo reducit pręd ictū moduʒ metaphorę ad metaphorā ẜm analogiaʒ. Tertio oſtendit quō tales metaphorę ſunt ſumendę. Scđa ibi. (Hoc aūt adaptauit.) Tertia ibi. (Opʒ aūt trāſfere.) Dicit ergo: ꝙ in oībus his inaīata videnť quaſi aīata: aīata eni ſunt operantia. Cū ergo per verecūdari: ⁊ per velle: ⁊ per alia talia opera quędā importēť: cū inaīatis talia attribuimus: loquimur de inaīatis q̄s de aīatis: ⁊ ecōuerſo. ¶ Deide cū dic.

¶ Homerus aūt adaptauit per eā: que ẜm analogiam: metaphorā. Sicut enim lapis ad ſenſum: ſic qui inuerecundus ad facile verecūdabileʒ: poeſim aūt facit: ⁊ in complacentibꝰ aſſimilationibꝰ de iaīatis: vt ſydera gibboſa ⁊ lucētia. ſecūduʒ autem quideʒ alia: poſt vero alia. Mota enim ⁊ viuentia fingit omnia: operatio autem immutatio.

¶ Reducit hūc modū metaphorę ad metaphorā ẜm analogiā dicēs: ꝙ Homerus: qui hoc mō metaphorę vtebať: adaptauit hunc modū metaphoricū ad metaphoraʒ ẜm analogiā. Utputa ī hoc exemplo: ꝙ ſicut ſe lapis habʒ ad ſenſum: ita inuerecundus ſe habʒ ad facile verecūdabile. Inuerecūdus eniʒ eſt quaſi lapis: qꝛ de nullo curat: ⁊ nihil ſentit. Ecōtrario aūt verecūdus eſt quaſi totus ſenſus: qꝛ de facili illata perſentit. eſt ergo poeſis quędaʒ in talibus locutionibus. Addit aūt ẜm exemplū dicens: ꝙ de aīatis ſiue de iaīatis: vt habʒ alia littera: iſtę ſunt complacentes ad ſimilationes: vt ſi quis dicat: ſydera eſſe giboſa: ⁊ rotūda eſſe flamātia. i. lucentia: vt hʒ alia littera: ⁊ eſſe īcēdētia alia: ẜm accidētalia nō poſt. In hoc eni exēplo ſydera inducunť: ac ſi eſſent aīalia ⁊ viuentia: motus eni eſt opus vitę. Ideo ſubdit: ꝙ mutatio eſt quędā operatio: ⁊ dicēdo ſydera eſſe ſic mota dicimꝰ ea oīa eē q̄ſi viuētia. Fuit aūt de intentione Ariſtotelis: ꝙ corpora cęleſtia eēnt aīata: ſʒ non ꝙ fieret vnū ex corporibus cęleſtibus ⁊ aīabus eorū quantū ad eſſe: ſed ſolū quantū ad opationē. Nō ergo ſūt aīata illa corpora ſicut aīalia: vel ſicut plāte: ꝓpter quod non aīata dici pñt. Utraqʒ eni littera ſaluari pōt: ſiue habeať in littera mētio de aīatis: ſiue de iaīatis. Uel dicere poſſumus: ꝙ ẜm eſſe ſydera ſunt inaniata. In pręd icta tñ metaphora introducunť ac ſi eſſent aniata: ideo ⁊ aīata ⁊ metaphorę quantuʒ ad operationē. ⁊ inanimata ẜm eſſe dici poſſunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet autem transferre: quemadmoduʒ dictum eſt a conuenientibus ⁊ manifeſtis velut in phīa. Similitudineʒ etiā in multū diſtātibus cōſiderare bene coniecturatis.

¶ Oſtendit qualiter pręd icte metaphore ſunt ſumendę: ⁊ duo facit: qꝛ p̄mo facit quod dictū eſt: ſcđo adducit plura exempla ad propoſitū. ibi. (Sicut Arcbitas.) Dicit ergo: ꝙ ſicut ſuperius tangebať: opʒ huiꝰ metaphoras trāſferre a conuenientibus ⁊ manifeſtis. Nam ſicut in phīa dicitur eſſe bene cōiecturans: qui ſimilitudineʒ ſcit ꝯſiderare in multū diſtantibus: ſic in ciuilibus: eſt bene metaphorizans: qui ſcit inuenire ſiītudines in his: quę multum diſtant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sicut Arcbitas dixit: idē eſſe arbitrū ⁊ altare: ad ambo eni qđ iuſtuʒ patitur refugit. Aut ſiquis dicat anchorā ⁊ ſuſpenſoriū idem eſſe: ambo eni ad ideʒ aliquid: ſed differūt per deſuper: ⁊ de ſubtus. Et ꝓ hoc iequales fieri ciuitates in multum diſtantibus. nam in ſuperficie: ⁊ potentis ⁊ impotentis equale.

¶ Adducit plura exempla ad propoſitū: quoꝝ p̄mū eſt tale: ꝙ Arcbitas dixit idem eſſe arbitrū: ⁊ altare. i. idē quodam mō eſſe regē per cuius arbitriū regiť ciuitas: ⁊ deuʒ qui in altari colitur. Pro tāto eni ſunt idem: ꝙ eodē ⁊ pari modo patientes iniuſtum refugiūt ad ambo. i. ad altare ⁊ arbitrum. Nam iniuriā paſſi cōquerūtur: ideo ait ⁊c. Scđm exemplum eſt: ſiquis dicat idem eſſe anchoram cū qua retineť nauis: ⁊ ſuſpenſoriū: cuʒ quo retinenť alia vaſa. Ambo enim tā anulus ſuſpenſorius q̄ȝ anchora idē aliquid faciunt: quia retinent ea: quorū ſunt. Sʒ differūt: quia anchora retinet naueʒ de ſubtus: anulus vero ſuſpēſorius retinet de ſupra. Tertiū exēpluʒ eſt: vt ſiquis dicat ciuitates eſſe inequales in multū diſtantibus. Nā ẜm rei veritatē ciuitas potēs multū iniuriať ciuitati impotēti. ſi nō vni domino ſubſint. Ideo tales quantū ad ęqualitatē. ⁊ iuſticiā multū diſtant ẜm rei veritatem: cum ẜm ſuperficieʒ ciuitatis potētis ⁊ ipotētis eſt quędā ęqualitas. Potentes eni debilibus ẜm ſuperficiem: ⁊ ẜm quandam apparentiam iuſticiam ſeruant.

Sunt autem: ⁊ que aſteya plurima per metaphoram: ⁊ hoc ex eo: qđ eſt ad ipſuʒ: decipi. Magis enim fit palā: qꝛ didicit penes idem: qđ eſt ecōtrario ſe hr̄e: ⁊ videre dicere anima tanq̄ȝ vere: ego autem peccabam.

¶ Poſtq̄ȝ oſtendit phs per exempla: quō habent fieri metaphorę: ⁊ docuit quō fieri habʒ: ꝙ metaphora ſit pręoculis: qꝛ per ea: quę dicta ſunt: non ſufficienter tradita ē ars de modis metaphorarū: ideo hic in parte iſta: vt ſuppleat quod diuiſum eſt: determinat de aſteys: ⁊ de alys modis metaphoricis. ¶ Ad cuius intelligentiā notāduʒ: ꝙ ſicut dictū eſt ſupra: modi metaphorarū ſunt quattuor. vʒ. trāſumptiuū: aſſimilatiuū: prouerbiale: ⁊ aſteycū. Hi autem quattuor modi ſic ſe hñt adinuicē: ꝙ tranſumptionē ſimpliceʒ metaphoraꝝ noīant: ceteri vero modi ſupra metaphorā aliquid addunt. Si eni ẜm quandā trāſumptionē Achilē noīemus leonē: ſimplicē metaphorā facimꝰ. ideo nō īmerito tranſumptio nō diuidiť ex oppoſito circa metaphorā: quia nihil ſupra metaphorā addit. Aſſimilatiuū vero ꝓuerbiale: ⁊ aſteycū cōtra metaphorā diuidi pñt: qꝛ ſupra locutionē metaphoricā aliquid addit. Ideo phs circa p̄ncipiū huius tertij dixit: ꝙ aſſimilatio erat metaphora: tamē modicū. i. aliquo modo differt aſſimilatio a metaphora. Iſta eni differētia eſt: qꝛ aſſimilatio addit aliq̄d ſupra metaphorā. addit enim analogiā quandā. Si enim iuuenes appellaremus vernos: faceremus metaphoram: ſed ſi ſupra huiꝰ tranſumptionē addimus analogiaʒ: ⁊ proportionē quandaʒ: ⁊ dicimus: ꝙ ſicut ſe habet ver ad annū: ita iuuētus ad ciuitatē: aſſimilatio dici pōt. Et ſicut aſſimilatio addit ſupra metaphorā: ſiue ſupra trāſumptionē ꝓportionē quādā ⁊ analogiā: ſic ⁊ ꝓuerbiū addit aliq̄d ſupra ipſam tranſumptionē: addit eni cōem vſuʒ. Naʒ ꝓuerbia: vt plurimū ſumūt originē ex aliquo notabili dicto: vel facto: ⁊ ex eo trāſumūť ad alia. Ut qꝛ forte aliqua vetula requirēs virū: voluit in ſuis nuptys cātilenas: ſumptuʒ eſt inde prouerbiū. Nō ſufficit vetulę: ꝙ nuptys traditur: ſed requirit in ſuis nuptys cātilenas: ꝓpter qđ quotienſcunqʒ aliquis aliquid vltra id: qđ ei deceat: petit: dici poteſt cōtra eū metaphoricę prouerbiū pręd ictū. In oī g̃ ꝓuerbio quędā tranſumptio hʒ eſſe. verū quia nō eſt proprie ꝓuerbiū: niſi eo hoīes cōiter vtātur: prouerbiū ſupra

tranſumptionẽ addit cõem vſum. Aſteyũ vero ſupra trã ſũptionẽ addit diſciplinatiuũ. Tunc eſt enĩ locutio aſteyca quãdo per eã cõtingit de facili aliquid adiſci: ideo ſi ſit pręoculis: vel ſi ſit bene enigmatiçata: vel quocunqꝫ alio modo ſit bene diſciplinatiua: aſteyca dici põt. Poſſumus ergo pręſentẽ partẽ: vbi phs determinãdo de ſpecieb⁹ metaphorę ſupplet: ſi quid de ea ſuperius omiſerat: diuidere in partes duas dicẽs: qꝛ pͥmo determinat de modo metaphorico: qui dicit̃ aſteycus. Scđo d̃terminat de alijs modis metaphoricis. Scđa ibi. (Sunt aũt aſſimilationes.) Circa pͥmũ tria facit: quia aſteycũ põt fieri dicto ꝛ ſcripto nam licet quicq̃d dicit̃ ſcribi poſſet: ꝛ quicquid ſcribit̃: dici tñ aliquę deceptiones magis fiunt ſcribẽdo q̃ꝫ dicẽdo: aliquę ecõtra: ſic aſteya aliqua magis fiunt dicto: aliq̃ magis ſcripto. Uel dicere poſſumus: ꝙ in locutione duo ſunt conſideranda. ſ. litterę quę dictiones conſtituunt: ꝛ ſenſus qui ex dicto reſultat. Primo ergo phs ponit ęloquia aſteyca ſumentia originẽ ex ipſa ſentẽtia: ſiue ex ipſo ſenſu: qui ex dicto capit̃. Scđo determinat de aſteycis ſumentibus originẽ ex ipſis litteris ꝛ ſyllabis dictionẽ cõſtituentibus. Et tertio oſtẽdit ꝙ aſteyca magis placẽt. Scđa ibi. (Sed ſicut.) Tertia ibi. (Opꝫ aũt ambo.) Propter pͥmũ notandum: ꝙ cũ aſteycũ addat ſupra metaphorã diſciplinatiuũ tot modis fit locutio aſteyca: quot modis cõtingit eſſe diſciplina: qđ quattuor modis quantũ ad pręſens eſſe cõtingit. Primo ſi ſit oppoſitionalis. Nã cũ aliquis videt̃ habere ecõtrario q̃ꝫ dicat: ſi datur auditori intellectus dicti: ſtatim in corde ſuo fatet̃ ſe aliquid adiſcere. Scđo hoc cõtingit: ſi ſit locutio latens. Tertio ſi ſit bene ęnigmatiçata: ꝛ quarto ſi ſit noua: ꝛ quaſi inopinata. ideo quattuor facit: quia primo determinat de aſteyco: qđ idẽ eſt qđ oppoſitionale. Secũdo d̃terminat de aſteyco latitatiuo. Tertio de enigmatiçato. Quarto de inopinato. Scđa ibi. (Et ęlogorũ autẽ.) Tertia ibi. (Et q̃ bene ęnigmatiçata.) Quarta ibi. (Et qđ dic̃ Theodorus.) Dicit ergo: ꝙ plurima aſteyca ſunt per metaphorã deceptiuã. Ex eo ꝙ eſt ad ipſuꝫ decipi. i. plurima aſteyca ſunt per metaphorã oppoſitionalẽ. Quantũ ad primũ ergo aſteycoꝝ. Talia enĩ ęloquia ſunt maxime aſteyca: qꝛ in talibus magis fit palam qđ didicit. Nam in talibus quę ſunt penes idẽ: qđ videt̃ ꝯtrario mõ ſe habere: aĩa audiens videbit̃ dicere: ego didici ꝛ peccabam: qꝛ non intelligebã illud dictũ: vt debebã. ℂ Dei. ꝛc̃.

ℂ Eloquioꝝ autẽ aſteyca ſunt ex non dicere quod ait. vtputa id Strepſicori: ꝙ Cicade ſibi ipſis de ſubtus cantabant.

ℂ Determĩat de aſteyco qđ ẽ latitatiuũ. Tale enĩ aſteycũ fit qñ quis nõ dicit qđ ait. i. quis ita latente loquit̃ ꝙ non vr̃ dicere qđ dicit: ſic̃ illud dictuꝫ Stepſicori. Stepſicor⁹ enim cum volebat perſuadere principibus: ne aliquid nephandũ facerent: dicebat ꝙ nõ facerent illud qđ Cycadę cantabant ipſis deſubtus. i. ĩferiores: ꝛ populares murmurabunt. ſi hoc fiet. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et que bene enigmatiꝫata propter idem delectabilia. Diſcipliatia ãt. n. dñr metaphorica.

ℂ Ponit tertiũ moduꝫ: ꝙ aſteyca locutio dici põt: ſi metaphora ſit bene ęnigmatiçata. ideſt ſi ſit pulchris ſimilitudinib⁹ ornata. Talia enĩ ſunt delectabilia ꝑꝑ idem: ꝛ eniꝫ metaphora. i. metaphorica eloquia dicunt̃ diſciplinatiua. ideſt quid diſciplinatiuũ. vnde alia littera habꝫ. declinatiua enĩ dicit̃ metaphora. Si igit̃ locutio ſit bene ęnigmatiçata: ꝛ metaphoriçata aſteyca dici põt: qꝛ ẽ doctrinatiua ꝛ diſciplinatiua. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Et qđ dicit Theodorus noua dicere: fit aũt

cum inopinatũ fuerit: ꝛ vt ille dicit: ad eaꝫ que anterius opinionem.

ℂ Ponit quartũ modũ aſteycũ: dictũ eniꝫ Theodori erat quia ipſe ſemper videbatur dicere noua: ꝛ dicere aliquid inopinatũ. Ideo ille Theodorus ſemper dicebat auditores ad eã opionẽ: quę erat alterius. i. ad opionẽ antiquã: q̃ ꝑpter mãſuetudinẽ videbat̃ noua. Uidet̃ enĩ noua aſteyca eſſe ꝛ diſciplinatiua: quia talia cum magna accenſione audimus. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Sed ſicut qui in ridiculoſis: que ſequuntur ficta: q̃ quidem valent: ꝛ que penes ſcripturam irriſiones.

ℂ Determinat de aſteycis: quę fiunt penes ſcripturã: ꝛ ſꝫ litteras. Et duo facit: qꝛ primo oſtẽdit duplex eẽ aſteycũ. Scđo exẽplificat de vnoquoqꝫ membro. ibi. (Decipiunt enĩ.) Dicit ergo: ꝙ ſicut in ridiculoſis. i. in factis puerilib⁹ contingit eſſe deceptio dupl'r. Uno modo ſecus ficta. i. ꝑpter ipſam fictionem. Contingit enĩ aliq̃d dictũ ita pulchre fictum eſſe ꝛ compoſitũ: ꝙ aliquis decipit̃ circa illud. Alio modo cõtingit irriſiones. i. deceptiones penes ſcripturaꝫ vt cũ litterę ſic cõpoſitę ſunt: ꝙ non diſcernit̃ clare q̃d dicat̃. Et ſimili mõ ſupple aſteyca fiũt dupl'r. ſ. ꝑpter fictionẽ: vt qꝛ pulchro modo compoſita ſunt: ꝛ etiam ꝑpter ſcripturam. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Decipiunt enim ꝛ in metris: non enim ſicut qui audit ſuſpicabatur. Stetit autem hñs ſub pedibus vlcera. hoc aũt putabat oportũa dicere. hoc autẽ dico ſimul oportet palam eſſe.

ℂ Exẽplificat de vtroqꝫ modo: ꝛ duo facit ſᷣm ꝙ duo ſũt tales modi. Primo enĩ exemplificat de deceptione ficta. Scđo de ſcripta. ibi. (Quę aũt penes.) Dicit ergo: ꝙ aliq̃ decipiunt auditores in metris: qñ per metrũ non dr̃ ſicut ſuſpicabatur. i. ſicut credebat qui audit: vt ſi quis diceret de aliquo ꝙ ſedit. i. ſtetit: ꝛ geuit habens pedes vlceratos ideſt faſtidiatos. Cõſuetudo enĩ erat: ꝙ vlcera ligãtur faſcia: ꝑpter qđ ꝛ ſᷣm quandã fictã locutionẽ pedes faſciati vlcerati dici pñt. Ideo addit ꝙ hoc. ſ. dicẽs: putabat. i. intẽdebat dicere oportuna. i. cum dixit pedes vlceratos intẽdebat dicere faſciatos ꝛ coopertos. Qꝛ ſi ſic dixiſſet: palã eſſet ęloquium eius. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Que aũt penes litterturã faciũt dicer̃: nõ qđ dicit: ſed ꝙ trãſumit̃ nomẽ. puta illud Theodori ad Nichonem cytharedum: ſe traxit. i. cõfidit vel decipit ſe: fingit enim dicere traxit. i. ꝙ decipit: ꝛ aliud dicit enim: ꝑpter quod adiſcenti delectabile. Qm̃ ſiue exiſtimat trahẽ illũ eſſe non videbitur aſteiũ eſſe. Et illud vult ipſum per ſe: opꝫ ambo conuenienter dici.

ℂ Determinat de deceptiõe ſcripta. Nã ſicut eſt deceptio ꝑpter ipſum ſignificatũ: ꝛ loquimur de vno ſicut de alio: ſic cũ aliqua quaſi ſimili modo ſcribunt̃: ꝛ pronunciant̃: decipimur circa ea intelligendo vnũ pro alio. Et duo fac: qꝛ pͥmo determinat de aſteyco: qđ fit per coicidentiã litterarũ. Scđo determinat de aſteyco: qđ fit per coincidentiã dictionũ. Scđa ibi. (Sic etiam aũt aſteyca.) Dicit ergo: ꝙ ea quę fiunt circa litteraturã ſᷣm ꝙ ibi ꝑpter coincidentiã litterarũ trãſumit̃ nomẽ. videt̃ talis locutio dicere ad Nichonẽ cytharedũ: cui dicebat ſe traxit. ideſt ꝯfidit: vel decipit ſe. Eſt enĩ quędam coicidentia vocis ꝛ litterarum inter traxit ſe: ꝛ traxiſſe: trahes eniꝫ appellari poſſunt homines

mines

mines deceptores. Cũ ergo dicimus de aliquo ꝙ cõuenit ei traxiſſe: eſt ſenſus: qꝛ decepit te ⁊ aliũ: ſed cum diximus traxit: ſenſus eſt ꝙ ſeipſam decepit: ideo aliqñ̃do aliquis fingit dicere: ꝙ ille traxit. ideſt decepit te: ⁊ tñ aliud dicit: quia dixit decepit ſe: fingit eni ſe dicere traxiſſe: ⁊ dicit traxit ſe. Talia enim ꝓpter adiſcere ſunt delectabilia. omne enim circa qđ contingit decipi: cõtingit ⁊ adiſcere. Addit autẽ: ꝙ ſi audiẽs nõ exiſtimat ipſum illum eſſe trahem. i. deceptorẽ: nõ videbit̃ eſſe aſteycũ. videbit̃ ergo eloquiũ illud dicere: ꝙ ille ſit deceptoꝛ: ⁊ decipiat aliqñ: ⁊ tamen vult illud per ſe. i. vult dicere ꝙ ſeipꝫ decipiat. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Sit autem aſteya etiam aſteya. vtputa dicere Athenienſibus: maris arcben: non arcben eſſe maloꝝ: ciuitatis arcbẽ eſſe maloꝝ: vtroqꝫ enim modo: qđ non vtiqꝫ putaret quis dicere. hoc dictum eſt: ⁊ cognitũ eſt: ꝙ verum eſt ab arcben: arcben dicere: eſſe arcben nihil ſapiẽs. Sed non ita dicit: ſed aliter.

¶ Determinat de aſteya: ꝗ̃ hꝫ fieri ex coincidentia dictionum. Et duo facit: qꝛ primo facit qđ dictũ eſt. Scđo oſtẽdit: quę ſunt ꝑ̄ncipalr̃ attendenda in eloquio aſteyco. ibi. (Species quidem igitur.) Circa primũ tria facit: qꝛ primo docet ſumere aſteycũ ⁊ coĩcidentiã vocũ. Scđo oñdit ſꝫ quas coincidẽtias hꝫ fieri aſteycũ. Tertio manifeſtat quotiens in eodeꝫ aſteyco talis coincidentia fieri debeat. Secũda ibi. (In oĩbus aũt his.) Tertia ibi. (Sꝫ cõueniẽt.) Cõtinuet̃ ergo ſic. Dictũ eſt: ꝙ in negocijs puerilibus põt fieri đceptio ⁊ rõne ſignificati: ⁊ rõne vocũ: ſic ãt aſteyca non ſolũ fiunt rõne ſigñati: ſed etiã ex coĩcidẽtia vocuꝫ: ⁊ ex coĩcidentia vocum non ſolũ fit penes litteras: vt oſtenſum eſt: ſed etiam fit penes dictiões: vt pꝫ in illo eloquio qđ fuit dictũ Athenienſibus: ꝙ maris Arcben. i. maris ꝑ̄ncipiũ: ſiue maris ꝑ̄ncipatus. Arcbos enim latine dicit̃ ꝑ̄ncipatus. maris ergo principiũ non eſt maloꝝ principium. ſed ciuitatis principiũ eſt maloꝛũ: hoc aũt eloquiũ dicitur aſteycũ ex coincidentia dictionũ: qꝛ in ipſa voce: ⁊ in ipſis dictionibus videt̃ repugnantia. Nam vno modo dicitur ꝙ ꝑ̄ncipiũ nõ ſic eſt ꝑ̄ncipiũ: ꝙ ꝑ̄ncipiũ maris nõ eſt ꝑ̄ncipiũ maloꝝ. Et alio modo dicit̃: ꝙ ꝑ̄ncipiũ ſit ꝑ̄ncipiũ: vt ꝙ ꝑ̄n^m ciuitatis ſit ꝑ̄ncipiũ maloꝝ; hoc eni dictuꝫ vtroqꝫ modo non putaret vtiqꝫ aliquis: ꝙ diceret̃ non cognoſceret quilibꝫ quid eſt; qđ importatur per ſermonẽ prędictũ. ideo addit: qđ eſt cõgruũ. ideſt manifeſtuꝫ: ⁊ veruꝫ dicere Arcben eſſe arcben: quilibꝫ eniꝫ cognoſcit ꝙ principium eſt ꝑ̄ncipiũ. Sed in tali locutione non apparet aliquis ſapiens: nec eloquiũ ita dicit: ſed alicui. Non ſolum eniꝫ ibi dicitur: ꝙ ꝑ̄ncipiũ ſit ꝑ̄ncipiũ: ſed etiam ꝙ ꝑ̄ncipiũ nõ eſt ꝑ̄ncipiũ. Et rõne huius opĩonis tota locutio cõtrahit quãdam venuſtatem: ⁊ quandã decentiã: propter quod aſteyca dici poteſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In omnibus aũt his ſi cõuenienter nomẽ iſerat equiuocato: aut metaphora: tunc bene velut anaſteycus non anaſteycus equiuocationem enunciauit.

¶ Oſtendit quę coincidentiuꝫ vocum attendendę ſunt in aſteyco. Huius auteꝫ coĩcidentię ſunt duę. vꝫ. metaphora ⁊ equiuocatio. vt in hꝫ exẽplo. anaſteycus: ſiue ĩcontinens: vt hꝫ alia littera: nõ anaſteycus eſſe dicit̃. Eſt eni ęquiuocatio hic in hoc noĩe incõtinẽs: qꝛ põt eſſe propriũ nomen alicuius. Uel põt ſigñare hoĩes incõtinẽtes deditos voluptatibus. Ei ergo qui vocaret̃ incõtinẽs: dici poſſet nõ incõtinẽs eſſe debes: in hoc exemplo poſſet ſumi anaſteycũ ex metaphora. Nam incontinens ꝓprie dicit̃ qui neſcit ſe continere in voluptatibus: metaphorice vero formidoloſi: qui neſcit ſe cõtinere in periculis: incõtinẽtes dici pñt. Poſſet ḡ eſſe ſenſus incontinens metaphorice: vt formidoloſus. nõ dꝫ eẽ icõtinẽs ꝗ̃tũ ad voluptates: qꝛ nõ abſqꝫ ꝑiculo guſtat̃ ex cõcupiſcẽtia mulieꝝ. ¶ Deĩde cũ dicit.

¶ Sed cõuenienter ſemꝑ his. Ut nõ vtiqꝫ fias magis ꝗ̃ te opꝫ extraneus: extraneus aũt non magis ꝗ̃ te opꝫ: idem: ⁊ non opꝫ extraneũ eẽ ſemper: eſſe alienum enim: ⁊ hoc idem.

¶ Oſtendit quotiẽs talis vocũ coincidentia fiat: eſt attendenda in ſermone aſteyco: qꝛ cõueniens videt̃ eẽ: ꝙ talis coĩcidentia ſemper bis fiat: vt ſi dicerẽ. Tu extraneus nõ fias extraneus magis ꝗ̃ te opꝫ: aut nõ magis ꝗ̃ te oportet debes eſſe extraneus: vel qđ idem eſt: non oꝫ extraneum extˣneũ ſemper eſſe. Et hoc etiaꝫ eſt ideꝫ: ſi diceret̃. Alienũ non opꝫ alienũ ſemper eſſe. Differunt aũt iſta exempla: ꝗ̃ quodãmodo ſunt idem: ideꝫ eni aliquo modo ſunt: quia quodlꝫ cõcludit: ꝙ extraneus dꝫ eſſe non plus extraneus ꝗ̃ deceat. Sꝫ quis põt excedere ĩ extraneitate tripliciter ꝑ̄mo intenſiue. ſcđo vno ⁊ eodẽ modo extraneitatis excedit pluſꝗ̃ debeat: ⁊ quantũ ad hoc põt referri primus modus: cũ dr̃. Et nõ vtiqꝫ fias magis ⁊c̃. Scđo põt quis excidere in extraneitateꝫ extenſiue: vt ſi ſit extraneus pl̃ibus modis ꝗ̃ oporteat: ⁊ quantũ ad hoc referri põt qđ ſubditur. Aut non magis ⁊c̃. Tertio hoc põt contingere quãtũ ad diuturnitatẽ tẽporis: vt ſiquis pluri tẽpore ſit extraneꝰ ꝗ̃ oporteat. Et quantũ ad hoc addit̃: ꝙ nõ opꝫ extraneuꝫ eſſe ſemꝑ. Qđ vero ſubiungitur de alieno: ideꝫ eſt cuꝫ pręmiſſis: ſꝫ differt in voce ſolũ. Hac aũt locutiõe aſteyca ſic vti debemus: vt ſi aliquis eẽt aduena: ⁊ peregrinus apud nos: qꝛ tales aliquando oſtendunt ſe magis extraneos ꝗ̃ opꝫ: dicere poſſemus. Tu extraneus nõ debes extraneus ſemper eſſe. Una alia littera habet: ꝙ nõ oportet aduenã ſemper eſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et id Anaxãdriũ. Quia laudabile bonũ eni mori. Haud morte dignũ agere. Idem eni eſt hoc dicere: dignũ mori: nõ autẽ dignuꝫ mori: aut dignum mori: non morte dignũ auteꝫ: aut non facientem morte digna.

¶ Ponit exemplũ. Nam Anaxander dicebat: qđ eſt laudabile ⁊ bonũ mori: haud. i. non agere digna morte. Priꝰ eniꝫ homo debꝫ eligere mori ꝗ̃ peccare agere digna morte. Uel ꝙ ideꝫ eſt: homo nõ debet velle mori iuſte: ſꝫ iniuſte quodãmodo bonũ ⁊ dignũ morte: vt nõ facientẽ morte digna. Aut hęc locutio aſteyca ꝑꝑ oppoſitionẽ ex coincidentia vocũ. Nã cuꝫ dicitur: potius eligẽdũ eſt mori: nõ dignũ mori. i. mori iniuſte: ꝗ̃ mori dignuꝫ mori. i. mori iuſte. in voce quędã oppoſitio eſſe videt̃. ¶ Deĩde cũ dic̃.

¶ Species quidẽ igitur eadem elocutionis horum. Sed quãto vtiqꝫ minori ⁊ oppoſitionaliter dicantur: tanto magis complacent. Cauſa quia adiſcere: propter opinionẽ quidem magis: ꝓpterea autem citius fit.

¶ Oſtendit quę ſunt ꝑ̄ncipalr̃ attenda in ſermone aſteyco Et duo facit ſꝫm ꝙ duo documẽta ponit. Scđa ibi. (Opꝫ aũt ſemper adeſſe.) Cõtinuet̃ aũt ſic. Dictũ eſt: ꝙ fit locutio aſteyca ex ipſo ſignificato: ſed ipſa ſpecies locutiõis de numero horũ eloquioꝝ; quę fiunt ex coincidentia vocum eſt eadẽ. i. eſt aſteyca: ſicut illa: quę fit ex ſignificato. tñ in talibus hoc documẽtũ attendendũ: ꝙ quãto talia aſteya

minori.i.breuiori ęloquio:⁊ magis oppoſitionalr̄ dicunt̄: tāto magis placēt. Cauſa aūt huius eſt:qꝛ locutio ꝓpter opponi facit nos addiſcere:qꝛ oppoſitōalis locutio eſt magis determinatiua:vt ſuperius dicebatur:ſed ꝓpter ea ꝙ eſt pauca ⁊ breuis:facit nos adiſcere. Cuȝ ergo aſteyca locutio debeat eſſe cito doctrinatiua:congruū eſt ꝙ ſit breuis ⁊ oppoſitionalis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportet ſemꝑ adeſſe:aut ad quem dicunt̄: aut recte dici:ſi qꝺ dicit̄ veruȝ:⁊ non ſupficiale. Eſt eni hoc ſeparatū habere. vt puta. Mo do oȝ nihil ſupra peccātē:ſȝ nō aſteyū. Dignitatē oȝ deſponſare dignū:ſed non aſteycum.

¶ Ponit ſcđm documentū:⁊ duo facit:qꝛ primo facit qꝺ dictū eſt. Scđo cōcludit:ꝙ q̄to locutio plura talia cōprębendit:tanto eſt magis aſteyca.ibi.(Quāto auteȝ vtiq̃.) Dicit ergo:ꝙ ęloquia aſteyca ſemper opȝ adeſſe.ideſt ſemper eſſe ꝓpinqua ad illū ſenſuȝ:ad quē dicunt̄:aut pro.i.oȝ recte dici:ſi qꝺ veꝝ dicit̄ per ęloquiū aſteycū:ita tamē rectitudo exiſtit:ſi pulchre non extranee fiat tranſumptio:⁊ aſſimilatio. Nec ſufficit:ꝙ aſſimilatio ſit ꝯueniēs:ſed requiritur:ꝙ ſit non ſuperficialis:nā aliquādo cōtingit ęloquiū aſteycū habere hoc ſeparatim.ideſt habere cōuenientiaȝ ſiue profunditatē:puta. Nihil peccantē ſupra nō opȝ. Tale enim ęloquiū lȝ ſit cōueniēter dictū:nō tamē eſt aſteycum:qꝛ eſt nimis ſuperficiale.⁊ nō ꝓfundū. Similr̄ ſi diceret̄. Dignū opȝ deſpōſare dignitatē.i.quilibȝ eſt dignus vt ſm̄ ſuā dignitatē pręmiet̄:hoc nō eſt aſteycū:qꝛ eſt ſuperficiale. Sed ſi ambo iſta copulant̄ dicendo nunquid eſt dignū mori non entem dignū mori:eſt locutio aſteyca. ¶ Notandū autē:ꝙ ſuperficiale ęloquiū pōt dici dupliciter. Primo ſi nō ſit reditiuū cauſę.vnde hoīes dicūt̄ ſuperficialr̄ loqui:quādo non dant cauſaȝ ſui dicti. Scđo hoc cōuenit ſi dictū ſit oratio patens:qꝛ qui ſunt in ſuperficie de facili vident̄. Sermo ergo ille concludēs ambas prędictas clauſulas.vȝ.nō eſt dignū mori nec entē dignū mori:pōt dici non ſuperficialis duplr̄;tū qꝛ eſt reddituus cauſę:tū quia eſt aliquo mō latitiuus ꝓpter oppoſitionalem locutionē ibi cōcurrentē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quādo autē vtiq̃:⁊ ſi ſimul ambo habeāt dignū mori non dignum entem mori. Quanto aūt vtiq̃ plura habeat:tāto magis aſteycū videtur.puta ſi ⁊ noīa metaphorica ſint ⁊ metaphora. ⁊ talis oppoſitio ⁊ coequatio habeant efficatiam.

¶ Oſtendit ꝙ quanto plura talia:q̄ faciunt ad decentiam ſermonis habeat locutio:tanto eſt magis:non videt̄ eniȝ ideſt nō eſt ſuꝑficialis.puta.ſi noīa ſint ibi metaphorica ⁊ talis:quę ſit placēs ⁊ cōueniēs:ſi ſit ibi locutionis oppoſitio:⁊ ſi ſit ibi coequatio:vt qꝺ membra ſermōis ſibi correſpondeāt:⁊ ſi habeat efficatiā:ꝙ ſi perſuaſiua:⁊ cōueniēter cauſę redditiua:cętera talia augmētant aſteycum ęloquiū:quia reddit ipſum magis diſciplinatiuum.

Sunt autē aſſimilationes:ſicut dictuȝ eſt:in his que ſuperius ſemꝑ complacentes modo quodaȝ metaphorę. Sēper eni ex duobus dicūtur:ſicut que ꝓportionalis metaphora:vt dicimus ſcutum eſt phiala martis:⁊ arcus cythara ſine cordis. Sic igitur quidem dicentibus nō ſimplr̄ dicere arcū cytharam:aut ſcutum phialam ſimpliciter.

¶ Poſtq̃ phs determinauit de mō illo metaphorico:q dicit̄ aſteycus:in parte iſta determinat de alijs modis metaphoricis:qui vt dicebāt̄ ſunt.vȝ.aſſimilatiuus:ꝓuerbialis:tranſumptiuus:ideo tria facit:qꝛ primo determinat de metaphora aſſimilatiua. Scđo de prouerbiali. Tertio de tranſumptiua. Scđa ibi.(Aſſimilationes autē.) Tertia ibi.(Sunt aūt ⁊ placidę.) Circa primū tria facit:quia primo oſtendit qūo ſit metaphora aſſimilatiua. Secūdo oſtendit qūo plr̄es aſſimilationes cōcurrere poſſunt in eodem ęloquio. Tertio oſtendit qūo tales metaphorę adaptabiles ſunt ad artē poeticā. Scđa ibi.(Aſſimilāt aūt.) Tertia ibi.(Eſt eniȝ aſſimilare.) Dicit ergo p̄mo:ꝙ ſicut dictū eſt ſuperius aſſimilationes ſunt metaphorę quodā modo ſemꝑ placētes:aſſimilatio enī placet. Ideo quia eſt metaphora ꝓportionalis ex aliquibus duobus:ſicut ſi diceremus:ꝙ ſcutum eſt phiala Martis:⁊ ꝙ arcus eſt cythara ſine cordis. Sic enī dicēdo non ſimplr̄ dicimus arcum eſſe cytharaȝ:ſed cytharā ſine cordis.i.ſine melodia. Habet enī ſe arcus:ſicut cythara non lyrata:qꝛ nō infert melodiaȝ:ſed planctū:⁊ ſcutū nō dicit̄ phiala ſimplr̄:ſȝ phiala Martis.ideſt belli:ſicut.n.potatores cū phiala ⁊ cypho potant:ſic bellatores cuȝ ſcuto dimicant. Talia autē placent:qꝛ naturale eſt itellectui nr̄o itelligere cū diſcurſu et cū quadā analogia:ideo rep̄ſentationes ⁊ analogię nobis naturaliter placent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aſſimilant āt ⁊ ſic.puta ſimie fiſtilāti:aut lucerne ſtillanti in plagam:ambo eniȝ concludūtur. Ipſuȝ aūt bene eſt:qn̄ metaphora fuerit.

¶ Oſtendit qūo plures ſimilitudines in vnū concurrāt:qꝛ aliquādo vnū ⁊ eundē vnum aſſimilamus ſimię fiſtulanti:⁊ lucernę diſtillanti in plagā. Tyrāni eniȝ ſunt ſimia fiſtulans:qꝛ deceptorie applaudent:⁊ ſunt lucerna diſtillās in plagam:quia crudeliter crutiāt.vnde ſubdit̄:ꝙ ambo hęc cōcludunt̄:qꝛ vni cōuenire poſſunt. Addit aūt:ꝙ ipſum ęloquiū eſt bene ſupple aſſimilatuȝ:qn̄ metaphora fuerit ſupple cōueniens:⁊ bene ęnigmatiçata. ¶ Deinde cū dic.

¶ Eſt enim aſſimilare rapſodiam facienteȝ ſcutum:phialā martis:⁊ flabellū ꝺ primo rupto domus:⁊ dicere inchiratū philoctea eſſe morſum a Precio:ſicut aſſimilauit Thraſima videns Inchiratum victum a pretio.

¶ Docet adaptare talem metaphorā ad artem poeticam. Et duo facit:quia primo ponit qꝺ dictū eſt. Scđo oſtēdit qūo circa talia peccare cōtingit.ibi.(Romodiā autem.) Dicit ergo:ꝙ rapſodiā.i.illū modū poeticū:q dicit̄ rapſodia.i.tragędia eſt.i.ꝯtingit aſſimilare:qꝛ pōt vti metaphora aſſimilatiua faciēdo:vel dicēdo:ſcutū eē phialā Martis:⁊ dicēdo flabellū de p̄mo rupto domus.i.domū rupta. Et primū noīando flabelluȝ ⁊ tormētū hęc adaptari pn̄t ad tragędiā:qꝛ ſi poetice aliquid de bello reprębēdere vellemus:diceremus yronicę:qꝺ eēt phiala Martis. Uel ſi vellemus eū de latrocinio reprębēdere:diceremus ꝙ eēt ſicut flabellū rumpēs domos:⁊ faciens eas p̄mas. Sic ēt modo poetico per quandā aſſimilationē quidaȝ locutus eſt dicens. Hic Inchiratū philotea.i.illū hominē eē morſum a pręcio. Pręcius enī vicerat ichiratū:ꝓpter qꝺ per quādā metaphorā dici poterat ꝙ momordiſſet eū. Illaȝ aūt aſſimilationē fecit Thraſima:qui vidēs. Inchiratuȝ victū a prętio:dixit ꝙ p̄tius momordiſſet eū. ¶ Deī dī.

¶ Romodiaȝ autē dicentē ⁊ rudius adhuc. In quibus maxime excedūt poete:ſi non bene:⁊

ſi non bene complaceant. Dico autẽ cum aſſi-gnẽt: ſicut id. Sicut apij ſertũ plagatas tybias geris: ſicut Philamon ſubiugo pugnans cuꝫ Corico: ⁊ talia omnia aſſimilationes ſunt.

Oſtendit quõ circa talia contingit peccare dicens: ꝙ faciẽti romodiã .i. rapſodiã: vt ſonat alia littera: ſiue cõponentem poeſim adhuc ridius: vel rudius ꝯuenit aſſimilare: ⁊ hoc potiſſime in his: in quibus maxie excidũt ⁊ peccant poetę: ſi non bene aſſimilant: ⁊ ſi nõ placeãt in aſſimilando. Dico aũt cũ aſſignãt: ſicut illud. vtputa ſiquis hñti tybias ligatas ⁊ faſciatas: ⁊ criſpas: ⁊ rugoſas diceret. tybias geris plagatas: ſicut ſertũ apy. ideſt ſicut corona apy. Uel vt hꝫ alia lr̃a diceret̃ ei tybie tue ſũt criſpę ſic̃ apiũ: vl̃ etiã ſi diceretur alicui bene pugnãti: tu es ſicut Philamõ ideſt ſicut ille hõ pugãns ſubiugo cũ Corico .i. cũ illo alio hoie: oĩa eni talia ſunt aſſimilatiões nõ ꝯueniẽtes ſupple. Corpus enim plagatum inconueniẽter aſſimilatur apio.

Deinde cum dicit.

Aſſimilationes autẽ ꝙ ſint metaphore dictũ eſt ſepe: ⁊ prouerbia a ſpẽ metaphore ad ſpẽꝫ ſunt. puta ſiquis tanq̃ꝫ bonũ ſuadens ipſuꝫ nõ ducat: deide ledatur: vt Capatius ait leporeꝫ. ambo eni: vt dictũ eſt: paſſi ſunt. Unde quidẽ igit̃ aſteya dicunt̃: ⁊ ꝓpter qdẽ fere dicta ẽ cã.

Determinat de metaphora ꝓuerbiali dicens: ꝙ per ea quę dicta ſunt ſępe appꝫ: ꝙ aſſimilationes ſint metaphorę. ſicut etiã apparere opꝫ: ꝙ ꝓuerbia ſumpta ſint ſimil̃r a ſpecie metaphorę ad aliquã ſpẽm: ſiue ad aliquã aſſimilationẽ. Prouerbiũ enĩ dictũ ſup cõmune cõpendioſuꝫ: ⁊ ſententioſum: ꝙ per quandã metaphorã: ⁊ trãſumptionẽ ad aliquã ſpẽm particularẽ: ⁊ ad aliqđ ſimile particulare adaptari poteſt. Ut puta ſi quis perſuadet bonũ alicui ad effectuꝫ: nec faciat ſm cõſiliũ eius: ſi poſtea inde ledatur: poterit eũ appellare leporẽ. Forte ꝓuerbiũ erat in gręcia ꝙ homines nõ vtentes cõſilijs appellabant̃ lepores. Lepus enim cũ currit: vt dicit̃: modicũ: aut nihil videt: ſic homines non acquieſcentes cõſilijs ſe pręcipitãt: ⁊ cũ currũt ad ſua negocia exercenda: non bene vident quid eis faciẽduꝫ. Iſto modo Capatius quendã non acquieſcentẽ ſuis conſilijs ait eſſe leporeꝫ. Nam ambo paſſi fuerant: quod dictum eſt. ideſt leſionẽ. Lepus enim non videndo cum currit ſępe lęditur ⁊ capitur. Et homo non conſulendo nec deliberando quid agat lędit̃ non conſequẽdo intẽtũ. Addit aũt quaſi cõcludẽdo: ꝙ vnde dicunt̃ ęloquia aſteyca quodãmodo oẽs metaphorę cõcurrunt inquantũ quibꝫ modus metaphorę eſt quodãmodo diſciplinatiuus. ideo ponit metaphorã prouerbialẽ ⁊ aſſimilatiuaꝫ. Dixit phs dictam eſſe cãm ſermonis aſteyci: q2 ad ęloquiũ tale tã ꝓuerbiũ q̃ꝫ aſſimilatio pñt ꝯ currere. Deinde. c. d.

Sũt autẽ ⁊ placide traieciões metaphore. vt puta ad lumẽ Ipopio. putatũ fuit vtiqꝫ ipſuꝫ eẽ moroꝝ calathũ. Rubeũ eni quid Ipopiũ.

Determinat de tranſumptione: ⁊ tria facit: quia pmo facit quod dictũ eſt. Scđo oſtendit qualiter ſit loquẽdũ: cuꝫ tranſumptio eſt multuꝫ remota. Tertio manifeſtat quõ circa tales tranſumptiones contingit loqui oſtendendo aliquas tranſumptiones eſſe pueriles. Scđa ibi. (Sꝫ qđ multũ.) Tertia ibi. (Sunt aũt hyperbolę.) Dicit ergo: ꝙ placidę traiectiones .i. modeſtę tranſumptiones: vt habꝫ alia littera: metaphorę ſunt dicendę: vt puta: ad lumen Ipopio .i. illum hominẽꝫ putatũ fuiſſe eſſe calathũ mororum. Nã quia ille Ipopius erat quid rubicundũ: per quãdam trãſumptionẽ vocabat̃ calathus moroꝝ: mora eniꝫ ſunt fructus rubicundi. Deinde cum dicit.

Sed ꝙ multũ valde. hoc autẽ vt hoc: ⁊ hoc hyperbole locutione differẽs: ſicut Philamõ ſubiugo pugnãs cũ Corico. Putares ãt vtiqꝫ ipꝫ Philamõa eſſe pugnantẽ cũ Corico: ſicut ſerta apij: ſiue plagatas tybias gerere: putauerit aũt nõ tybias: ſed ſerta apij hr̃e ſic plagata.

Oſtendit qualiter agendũ ſit: cum tranſumptio eſt multum differens: q2 tunc ꝓpter nimiã diſtantiã non eſt dđꝫ hoc eſſe hoc. ſed hoc eſſe vt hoc: vl̃ quaſi hoc. ideo ait: ꝙ ſi hyperbole. ideſt tranſumptio ſit valde multum locutiõe differens: dicendũ eſt ꝙ hoc eſt vt hoc ⁊ hoc: q2 ſi diceremus: vt dixit ille: ꝙ Phylamõ erat pugnãs ſubiugo cum Corico. Putares autẽ vtiqꝫ ipſum Phylamona pugnãtẽ eſſe cũ Corico. De aliquo ergo dato ꝙ bene pugnet: nõ eſt dicendũ ꝙ ſit Phylamon pugnãs cum Corico. ſed eſt vt Phylamõ ſic pugnãs. Sic etiã: q2 quidã dicẽs de quodaꝫ alio: cũ deberet dicer̃. Crura ſũt apy: ſiue ꝙ haberet plagatas: ⁊ criſpas tybias admodũ apy: q2 hoc nõ dixit: ſed ſimpliciter protulit eũ hr̃e ſerta .i. coronas apy nõ putauerũt aliqui eũ habere ſerta: vel loqui de tybijs eius: ſed putauerunt eum habere ſerta apy ſic plagata. ideſt ſic ligata.

Sunt aũt hyperbole pueriles. nimietatẽ eni ſignificãt: ꝓꝑ qđ irati dicũt maxie. Neqꝫ ſi mihi tãtã dederis arenã quãtus eſt ĩ mari puluis puellã nõ traduco Agamenõis attride: neqꝫ ſi auree Ueneris pulchritudinẽ equaueris: operam Palladis. Utunt̃ aũt maxime hoc attriti rhetores: ꝓpterea ꝙ ſe indicere indecens.

Oſtendit ꝙ circa tranſumptiones opꝫ pręcauere: q2 aliq̃ hyperbolę: ⁊ aliquę trãſumptiones ſunt pueriles: q2 ſignificant nimietatẽ. vnde irati maxime vtunt̃ talibus tranſumptionibus: ſicut quidã iratus dixit. Ego nõ traducerẽ neqꝫ deſpõſarẽ puelã Agamenonis Attridę .i. filiã illi⁹ hominis. ſi dederis mihi tanta in auro ⁊ argento: quanta eſt arena: ⁊ quãtus eſt puluis in mari. Nec etiã eã deſpõſarẽ ſi equares pulchritudinẽ eius pulchritudini auree Ueneris. ideſt illius deę. Neqꝫ hoc facerẽ: ſi opera illius puellę eſſent opera Palladis. ideſt illius deę. Addit autẽ ꝙ rhetores quãdo ſunt attriti .i. qñ per attritionẽ ⁊ vexationem ſunt ad iram ducti: maxime vtunt̃ talibus trãſumptionibus. Et hoc ꝓpterea indecens eſt ſe indicere .i. ſe enunciare. ideſt appellare: quia cum ſe appellant: ſe victos aſſerũt. Magis eniꝫ volunt rhetores recurrere ad trãſumptiões pueriles: ⁊ defendere ſe cum puerilibus ęloquijs q̃ꝫ appellare ſe: ⁊ vocare ſe victos.

OPortet aũt nõ latere: ꝙ vnicuiqꝫ generi alia cõgruit elocutio. Non enim eadem ſcripturalis: ⁊ agoniſtica: neqꝫ concionalis ⁊ iudicialis. Ambo aũt neceſſe: hoc quidẽ enim elinizare. hoc autẽ non cogi conticere ſiquid velint tradere alijs. Qui quidem patiuntur: qui neſciunt ſcribere.

Poſtq̃ꝫ phs egit de illo genere orationũ: qđ dicitur ſcriptum: in parte iſta determinat de eo genere: qđ nominat̃ agoniſticũ. Et duo facit: quia primo diſtinguit agoniſticũ

a ſcripto.Scđo determinat de colorib⁹:ſiue de ipſis decē/
tys agoniſtici.ideſt oſtendit:quę reddunt orationē agoni/
ſticam decentē ⁊ coloratam.Scđa ibi.(Neceſſe autē trā
ſmutare.)Oratio aūt agoniſtica ⁊ ſcripturalis quadrupli
citer poteſt conſiderari.Primo ſm ſe.Scđo prout cōpa/
ratur ad negocia politica.Tertio ꝑut cōparatur ad vſuꝫ
⁊ exercitiū.Quarto ꝑut refert̄ ad ornatus ⁊ decētias. Jō
circa p̄mū facit quattuor ſm ꝙ quadrupliciter diſtinguit
illa genera orationū ad ſeinuicē. Primo eni oſtendit ago
niſticū differre a ſcripturali quātū ad negocia politica:qꝛ
ad aliud negociū eſt adaptabile vnū:⁊ ad aliđ eſt adapta
bile aliud.Scđo oſtendit ea differre ſm ſe.Tertio quan/
tū ad vſum ⁊ exercitiū:qꝛ aliqui ſunt exercitati in ſcriptu
rali:qui ſunt ydiotę in agoniſtico.Quarto quātū ad orna/
tus:⁊ decentias:qꝛ aliqua reddunt ornatā ⁊ decentē locu/
tionē agoniſticā:quę ſcripturalē reddūt abuſiuā.Secūda
ibi.(Eſt aūt ęlocutio.)Tertia ibi.(Et ꝯparati.)Quarta
ibi.(Et ſępe idem.)Dicit ergo p̄mo:ꝙ non opꝫ latere:ꝙ
vnicuiqꝫ generi.i.vnicuiqꝫ negocio politico:vel vnicuiqꝫ
generi negocioꝝ politicoruꝫ congruit alia ⁊ alia locutio.
Nō.n.eſt eadē locutio ſcripturalis ⁊ agōiſtica:nec eſt idē
negociū politicū ⁊ concionale:⁊ iudiciale:⁊ qꝛ agoniſticū
magis eſt adaptabile concionali:vbi magis fit inquiſitio
ſm apparētiā:⁊ ſcriptū eſt magis adaptabile iudiciali : qꝛ
ibi tractant̄ magis negocia ſꝫ veritatē.Differūt ergo ſcri
ptum ⁊ agoniſticū vt comparant̄ ad negocia politica. Et
quia ſi vtrūqꝫ adaptari poteſt cuilibꝫ negocio politico:tñ
vnū eſt magis adaptabile aly.Addit aūt:ꝙ opꝫ ſcire am
bo tā agoniſticū q̄ ſcriptū:vel tā concionale q̄ iudiciale.
Jdeꝫ ſubdit:ꝙ hoc.ideſt iudiciale eſt ſcire bene eliniçare
ideſt ſcire bene applaudere:⁊ perſuadere:vel vt habꝫ alia
littera.i.ſcire decentē probationē adducere.Hoc aūt.ſ.cō/
cionale eſt non cogi ꝯticere.i.conticeſcere ⁊ obmuteſcere.
Et ſi aliqđ velit alys tradere:qđ quidē qui neſciunt ſcribe
re patiuntur a ſcientibus ſcribere.Nā qui neſciunt ſcribe
re:qui ignorant orthographias obmuteſcunt coram ſcien
tibus illas. ❡Deinde cum dicit.

❡Eſt autē elocutio ſcripturalis quideꝫ:q̄ dili
gētiſſima ē agōiſtica:aut q̄ maxie hypocritica.

❡Dat differentiā inter agoniſticū ⁊ ſcriptum prout conſi/
derant̄ ſm ſe.Et duo facit:qꝛ primo facit qđ dictū eſt.Se
cundo diuidit agoniſticum.Scđa ibi.(Huius aūt duę.)
Dicit ergo:ꝙ ſcripturalis ęlocutio differt ab agōiſtica : qꝛ
eſt diligentiſſima:cōſiderat enim ſic. Naꝫ hęc potiſſime
conſiderat apparentiā:⁊ hypocreſim.eſt eniꝫ maxima hy
pocrita:vel hypocritica. ❡Deinde cum dicit.

❡Huius aūt due ſpēs:hec quidē eni moralis.
hec aūt paſſionis illatiua:ꝑpter qđ ⁊ hypocri
te talia operū perſequuntur:⁊ poete tales ad/
ducunt̄. Aut luctiui velut Charemō:diligens
eniꝫ ſicut Legograteſ ⁊ Lichimus de nume
ro dictamina facientium.

❡Diuidit agoniſticū in duas partes dicēs:ꝙ huius.ſcꝫ ne
gocy agoniſtici:duę ſunt ſpēs.Una eſt moralis.nā per ge/
ſtus ⁊ hypocriſim ſimulat ſe aliquis bonorū moruꝫ.Alia
ſpēs dicitur paſſionalis:qꝛ per geſtus:⁊ per ſimulationes:
vt plurimū reddunt̄ auditores paſſionati . Et inde eſt ꝙ
hypocritę:qui maxime innitunt̄ geſtibus:proſequuntur ta
lia opera:qꝛ oſtendūt ſe bonoꝝ morū:⁊ per ſuā hypocri/
ſim reddūt auditores paſſiōatos.Et poetę etiā ſunt tales:
quia ⁊ ipſi innitunt̄ geſtibus : ⁊ repręſentationibus. iō ait:
ꝙ poetę adducunt̄.i.īducunt̄ tāq̄ luctiui.i.tanq̄ luctati/
ui:ſiue tāq̄ agōiſtici:vt hꝫ alia lr̄a vl' vt Charemō: ſiue le

gograteſ:qui fuit diligens agoniſticus: ⁊ Lichimus:qui
fuit de numero facientium dictamina ⁊ facientiū illa ge/
nera verſuū agoniſtica.Prędicti eniꝫ poetę fuerunt:⁊ vti
tebant̄ ęlogo hypocritico:⁊ agoniſtico ❡Deide cuꝫ dicit.

❡Et comparati qui qdeꝫ ſcripturarū induſtrȳ
vidētur.Qui auteꝫ locorū nō dictorum iſtru/
cti ydiote tales in manibus.

❡Ponit tertiā differentiā:⁊ duo facit:qꝛ p̄mo facit qđ di/
ctum eſt.Scđo dat cauſaꝫ dicti.ibi.(Cauſa aūt.)Dicit ḡ
ꝙ tertia dr̄ia eſt inter agoniſticū ⁊ ſcriptū quantū ad vſuꝫ
⁊ exercitiū:aliqñ eni exercitati in vno ſunt idiotę in alio.
ideo ait:ꝙ illi qui ſunt operati:⁊ experti:⁊ qui vident̄ idu
ſtry ſcripturarū:iſti ſunt:qui nō ſunt inſtructi dictoꝝ loco
rum:ſed tales ſunt ydiotę in manibus:⁊ in geſtibus:⁊ pręſ
ſentationibus. ❡Deinde cum dicit.

❡Cauſa autē quia in agone cōgruit:ꝑpter qđ
⁊ hypocritica remote hypocriſis n̄ faciētia ſuū
opus:vident̄ friuola:velut que inconiuncta.

❡Dat cām dicēs:ꝙ cauſa huius eſt:qꝛ in agōe ꝯgruit ſup/
ple:qđ in ſcripto non cōgruit:ꝑpter qđ hypocritica.Et ęlo
quia ſi ſint.i.remota hypocriſis:non ſūt faciētia ſuū opus
ideſt ſunt fruſtra:⁊ non perſuadētia:vident̄ eniꝫ friuola.
Et huiꝰ ſunt ęloquia incōiuncta:quę ꝑpter geſtus viden/
tur pulchra:⁊ perſuadent:⁊ ſi proferent̄ ab his:qui neſciūt
facere hoatus.i.geſtus friuola apparebunt. ❡Deide.c.d.

❡Et ſepe idem dicere in ſcripturali recte pro/
batur. Jn demonſtratiua aūt ⁊ rhetores dich/
tur:ſunt enim hypocritica.

❡Dat quartā differentiā ſumptā penes ornatū.aliuꝫ eniꝫ
ornatum:⁊ aliam decentiā requirit agoniſticū q̄ ſcriptū.
Nam ſępe idem dicere eſt recte ⁊ iuſte.Probat̄ in nego/
cio ſcripturaꝝ ſm locutionē repręſentatiuā rhetores vtū
tur:qꝛ idem iterant ſępe.Et hoc faciendo eorum ęloquia
ſunt hypocritica. ❡Deinde cum dicit.

❡Neceſſe autem tranſmutare idem dictis:qđ
quidē quaſi viam facit ei:qđ eſt hypocriſiꝫ fie
ri. Jſte eſt:qui deprędatus eſt nos. Jſte eſt:q
ſeduxit nos. Jſte ē:q tādē ꝑdere conatus fuit
nos: velut ⁊ Philemō hypocritic⁹ faciebat.
Uigerontemōnea Anaxādrieli:quos dixit in
Rhadamātē ⁊ Palamedes: ⁊ in prologo eu
ſeboꝝ ipſum. Si enim aliquis talia non hypo
critauerit : fit trabem portans.

❡Poſtq̄ dedit differentiā inter ſcriptū:⁊ agoniſticū oſtē/
dit qui ornatus:⁊ quę decentię requirunt̄ ad agoniſticum
ęloquiuꝫ.Et duo facit ſm ꝙ tales duas decentias docet.
Secūda ibi.(Et inconiuncta.)Dicit ergo:ꝙ ſi volumus
elocutionē agoniſticā facere decentem.neceſſe eſt ideꝫ re
petere pluries tranſmutādo ⁊ vertendo ipſum:qꝛ hoc faē
quandā viā:vt fiat hypocriſis.i.vt fiat locutio apparens:
vt ſi dicereꝫ.iſte dep̄datus eſt nos:iſte ſeduxit nos. Jſte ē
qui tandē conatus eſt prodere nos.in omnibus enim his
quaſi idē repetit̄:ſed ſub alys verbis.Et addit ꝙ ſic facie
bat Phylemon hypocriticus vigerōtemonea.i.illos ver
ſus Alexādrinos:quos verſus.i.illos verſus dicebat ⁊ re
citabat ī alterā Athis.i.ī illis gētibus. Et Palamedes.il
le poeta tenuit talē modū.Et ego etiā tenui ipſum modū
in prologo Euſeborū.i.illarū gētiū:qꝛ ſi in ęloquio agoni
ſtico aliquis non hypocriçauerit:⁊ nō fecerit apparēteꝫ de
cētē:fit trabē portās.i.reputat̄ hebes ⁊ groſſus.❡Dei.c.

¶ Et inconiuncta eodē modo venerunt: occurrerunt depꝛedatus ſum.

¶ Aſſignat ſcđaꝫ decentiā: ⁊ duo facit: qꝛ pꝛimo facit quod dictū eſt. Scđo qđ dixerat pꝛobat. ibi. (Neceſſe enim hypocriſim.) Dicit ergo: ꝙ ſi locutio agoniſtica fuerit inconiuncta eodē modo: ſupꝛa videt̄ decens: ⁊ oꝛnata: vt ſi diceretur: inimici venerunt: occurrerūt: ab eis depꝛędatus ſuꝫ. Talis enim locutio eſt cōiuncta: quia āmotę ſunt inde cōiunctiones: tñ in agoniſtico ęloquio h̄ laudat̄. ¶ Dei. ⁊c̄.

¶ Neceſſe enim hypocriſim fieri: ⁊ non vnuꝫ dicentem eodem moꝛe ⁊ condicere.

¶ Pꝛobat qđ dixerat: ⁊ tria facit ſm̄ ꝙ tripl'r hoc pꝛobat Scđa ibi. (Adhuc autē hꝫ pꝛopꝛiū.) Tertia ibi. (Hoc āt vult facere.) Dicit ergo: ꝙ ſi fiat locutio inconiuncta: neceſſe eſt fieri hypocriſim. i. neceſſe eſt eā apparere decētē. qꝛ huiꝰ ęloquiū contingit dicere eodē moꝛe. i. tali moꝛe: ⁊ tali bono qđ non videt̄ vnū dicere. i. locutio iconiuncta quia in pꝛonunciando requirit talē modū: qꝛ videt̄ m'lta dicere: ideo appꝫet decens ⁊ appꝫenter ꝑſuadet. ¶ Dei. ⁊c̄.

¶ Adhuc habēt ꝓpꝛiū aliquid dicere que icōiuncta. Inequalia eniꝫ tēpoꝛe multa videntur dicta eſſe. Coniunctio eniꝫ vnū facit que multa. Quare ſi remoueat̄ palā: qꝛ econtrario erit qđ vnū multa: habꝫ igitur incrementū. Veni diſputaui: miniſtraui multa: vident̄ oſtētari: quecunqꝫ dixit.

¶ Adducit ſcđam pꝛobationē: ꝙ oꝛatio incōiuncta ſit hypocritica. Pꝛima eni pꝛobatio ſumebat̄ ex tono: ⁊ accētu: quē requirit locutio inconiuncta. Hoc aūt ſumitur ex ipſa coniunctione. Ideo ait: ꝙ ęloqa incōiuncta rōne ipſius cōiunctionis amate habēt aliqđ ꝓpꝛiū: ⁊ vident̄ perſuadere: quia in tēpoꝛe: ꝓut hꝫ alia littera: videt̄ multa dicta eſſe. Et eſt rō: qꝛ cōiunctio coniungit: ⁊ multa facit videri vnū. Scđo ſi remoueat̄ cōiunctioe: cōtrario erit: qꝛ vnuꝫ videbit̄ multa. Ammotio eni cōiunctionis habꝫ incremētū. ideſt auget orōnē: ⁊ facit apparere: ꝙ plura ſint dicta. vt in hoc exēplo: veni: miniſtraui: diſputaui. Multa eniꝫ vident̄ eſſe dicta. vident̄ enim oſtentari. i. oſtendi ⁊ apparere quęcūqꝫ dixit: quaſi dicat: ꝙ oīa dicta oſtendunt̄ ⁊ apparent plura ꝑꝑ amotionē cōiunctionis. ¶ Deinde cū. d.

¶ Hoc autē vult facere ⁊ Homerus. Nereus venit de Simia. Nereus ſplēdidus. Nereus q optimꝰ: de quo eni ſepe dictū eſt. neceſſe ⁊ ſepe dicta eē. Sic igitur ⁊ ſepe ⁊ multa vident̄. Quare augumentauit ſemel memoꝛatus pꝛopter paralogiſmum: ⁊ memoriam fecit: ꝗ poſterius ipſius rationem faciens.

¶ Oſtendit hoc idē per dictū Homeri: qui ſępe vtebat̄ h̄ genere locutionis dicens: ꝙ Homerus vult hoc facere: cū dixit. Nereus venit de Simia. i. đ ꝑtibꝰ illis. Nereus ſplēdidus. Nereus qui optimus: de quo ſępe dictū ē. Neceſſe eſt hoc ſępe dictū eſſe de eo. Et ſi Nereus ſępe noīatus ē vident̄ multa dicta eē de eo: quare Nereus ſm̄ veritateꝫ ſemel ē memoꝛatus: ſed augumētauit per paralogiſmuꝫ Naꝫ ſępe ipſuꝫ nominās: paralogiſticę viſus eſt multa dicere de ipſo: cum tamē vnū ſolum diceret. ideo ſubdit: ꝙ memoriā fecit de ipſo reiterādo nomē eius. Nunꝗ tamē poſterius fecit nouā rationē de eo: qꝛ ſm̄ veritatē vnū ſolum dixerat: ſed ꝓpter modū loquēdi multa dixiſſe videbatur. ¶ Notandū aūt: ꝙ omnes iſtę ꝓbationes oſtēdūt ꝙ inconiunctio facit ad decētiaꝫ oꝛationis agoniſticę: qa facit vnum apparere multa.

Oncionalis quidem igitur locutio penitus aſſimilatur ꝓtracture vmbre. Quāto eniꝫ maioꝛ fuerit populus remotioꝛ itell'ſ ē. Pꝛopter qđ que exq̄ſita ſuꝑficialia: ⁊ deterioꝛa videntur in ambobus: litigantiū autem diligentius.

¶ Poſtꝗ ph̄s determinauit de oībus locutionibus cōmuniter: qꝛ in cōi determinauit tā de locutione agoniſtica ꝗ ſcripta: in parte iſta determinat de locutione ſigillatiꝫ circa vnūquodqꝫ genus politicū: ⁊ qꝛ negocioꝝ politicoꝛum tria ſunt gña. ſ. cōcionale: iudiciale: ⁊ exclamatiuū: iō tria facit: qꝛ p̄mo oñdit: quę obſeruāda ſunt in ipſa: vt cōparatur ad exclamatiuū. Scđa ibi. (Adhuc magl.) Tertia ibi (Exclamatiua quidē.) Dicit ergo: ꝙ concionalis locutio penitus aſſimilatur pꝛotracturę vmbrę. Sufficit eniꝫ ꝙ talis locutio in ſuperficie habeat aliquā apparentiā. Nō eſt aūt curandū qualis ſit in ꝓfundo. Nā ille qui ꝯcionat̄ loquitur populo ⁊ multis: ⁊ quāto populus fuerit maioꝛ: tanto intellectus eſt remotioꝛ: ꝓpter qđ in talibus q̄ ſunt exquiſita: ſunt ſuperficialia. Sic etiā ⁊ iudicans nō requirit valde ſubtiliter exquiſita: in ambobus eni. ſcilꝫ in concione: ⁊ in iudicio: quę ſunt valde exquiſita: ſūt deterioꝛa: tamē negociuꝫ litigantium diligentius eſt ꝗ concionale. Tota enim rhetoꝛica circa quędā groſſa ⁊ materialia verſatur. Nihil enim aliud videt̄ eſſe rhetoꝛica: niſi quędaꝫ groſſa dialectica: ideo omne negocium: circa quod verſat̄ rhetoꝛ: ſimpl'r ⁊ abſolute groſſum eſt. Cōparatiue tamen pōt dici diligēs reꝰ ꝯcionalis: qđ ē groſſius. ¶ Deīde. c. d.

¶ Et adhuc magis que vni iudici. Minimum enim eſt in rhetoꝛicis.

¶ Specialiter determinat de locutione: vt cōparat̄ ad iudiciale negociū. Et duo facit: qꝛ p̄mo oſtendit talē locutionem eſſe diligentioꝛē in concionali. Scđo ex hoc cōcludit ꝙ aliqui ſunt boni in vno negocio: qui nō ſunt boni in alio ibi. (Pꝛopter qđ nō id.) Circa pꝛimū tria facit: ſm̄ ꝗ tripliciter pꝛobat pꝛopoſitū. Scđa ibi. (Cōſpicabile autem magis.) Tertia ibi. (Et lixa abeſt.) Dicit ergo: ꝙ adhuc ratione ꝓbari pōt iudiciale eſſe magis exquiſitiuū ꝗ cōcionale: qꝛ in iudicio eſt iudex vnus: vnus eſt eni qui cauſas audit: ſed in concionali eſt iudex totus populus: ſed q̄ dicunt̄ vni iudici: debent eſſe magis exquiſita ꝗ quę dnr multis: cū vulgus cōiter a rōne deficit: ideo iudiciale ęloquiū debꝫ dici exquiſitius concionali: ideo addit: ꝙ cōcionale negociū eſt minimū rhetoꝛicis. i. minimū habꝫ de ꝑſuaſione exquiſita rhetoꝛica. Naꝫ reſpectu iudicialis concionalis modicū hꝫ de exquiſitione. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Conſpicabile autē magis qđ pꝛopꝛiuꝫ negocium ꝗ ꝙ alienum.

¶ Adducit ſcđaꝫ pꝛobationē ad oſtendendū iudiciale eē exquiſitius concionali. Nā cauſa ⁊ iudiciuꝫ eſt de ꝓpꝛio cōcio vero eſt de cōi. nā negociū concionale potiſſimū videtur verſari circa bona reſpicientia ciuitatē. Totū iudiciale vero videtur reſpicere ꝓpꝛia bona ciuium ſm̄ ꝙ aliqui duo ciues verſant̄ ſub tertio iudice: ⁊ cōmune bonuꝫ quaſi reputatur alienū reſpectu boni ꝓpꝛij. Inde eſt ergo ꝙ iudiciale eſt exquiſitius concionali: quia qđ eſt pꝛopꝛiū eſt magis cōſpicabile: ⁊ exquiſitū v̄o: qđ eſt alienū: nō eſt ita cōſpicabile: nec ita exquiſitū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et lixa abeſt. Quare paruum iudicium.

¶ Ponit tertiā ratione͂. Nā in populo vt plurimū ē tumultus: ⁊ rixa: ideo que ꝓponunt͂ multis: audiunt͂ in maiori tumultu: ⁊ in maiori lite q̄ꝫ proposita vni: ideo in iudiciali ſunt proponenda magis exquiſita: qꝛ ibi tumultus abeſt: quare iudiciū ibi eſt magis purum. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Propter quod non id. imo quidē in omnib⁹ his ꝓbant͂ rhetores. Sed vbi plurimū hypocriphdeos: his minimū examinatiōis eſt. Hoc autem vbi vocis: ⁊ maxime vbi magne.

¶ Cōcludit aliquos eſſe bonos ⁊ probatos in negocio concionali: qui non approbantur in iudiciali: ⁊ ecōuerſo. ideo ait: ꝙ non ijdeꝫ rhetores comprobant͂. i. approbant͂ in oībus his negocijs. ſ. in concionali: vbi plurimū eſt inter hypocriphdeos. i. vbi plus valent geſtus ⁊ boatus: ibi minime habet locuꝫ examatio: ⁊ hoc contingit in negotio concionali: vbi voces ſunt multe ⁊ potiſſime: ſiue maxime hoc contingit: ſi voces ſint ibi magne: quia tunc ꝓpter tumultuꝫ nulla percipit͂ ratio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et exclamatiua quidē igit͂ elocutio maxime ſcripturalis: opus eniꝫ ipſius legere. Secūda autem iudicialis.

¶ Determinat de exclamatiua locutione. Exclamatiua āt locutio dupl'r pōt ꝓponi populo: ſcripta. ſ. ⁊ non ſcripta: cōtingit enī aliqñ aliquē laudare ⁊ vituperare aliū legendo huius laudes ⁊ vituperia: aliqñ hoc contingit abſq; lectura. Ideo duo facit: qꝛ p̄mo docet cōditiones: que requiruntur ad locutionē exclamatiuā ſcriptā. Scd̄o quedā documenta general'r reſpicientia cōeꝫ locutionē exclamatiuā: tā ſcriptā q̄ꝫ nō ſcriptā. Scd̄a ibi. (Simul āt elocutiōeꝫ.) Dicit ergo: ꝙ exclamatiua locutio: ⁊ maxime ſi ſit ſcripturalis: ſi ſit ſcripta duplex eſt op⁹ ipſi⁹. Prio enī dꝫ legi. i. dꝫ ꝓponi pp'lo. Scd̄o dꝫ iudicari. i. dꝫ exponi. ¶ Deīde. c. d.

¶ Simul autem elocutionē diuidi qđ delectabile eſſe oportet: ⁊ magnificaꝫ ſuperfluū quidem magis q̄ꝫ temperatam ⁊ liberalem: ⁊ ſi qua alia moralis virtus.

¶ Aſſignat quaſdā cōditiones gñaliter reſpicientes locutionē exclamatiuā tā ſcriptā q̄ꝫ nō ſcriptā. Et duo facit: qꝛ p̄mo facit qđ dictū eſt. Scd̄o qđ dixerat manifeſtat. ibi. (Delectabilē aūt.) Dicit ergo: ꝙ ſimul cū dictis conditionibus: que requirunt͂ ad locutionē exclamatiuaꝫ ſcriptaꝫ ſunt alie cōditiones reſpicientes gñaliter oēm taleꝫ locutioneꝫ. Diuidi. i. pūtari ⁊ diſtingui: opꝫ enī eam punctatiꝫ ⁊ diſtincte proferre: ⁊ eſt ratio: qꝛ opꝫ talē locutionē delectabilē eſſe: non auteꝫ eſſet delectabilis: niſi diſtincte proferat͂. Alia aūt cōditio: que requirit͂ general'r ad talē locutionē eſt: qꝛ debꝫ eē tēperata: ⁊ liberalis. i. ⁊ media nō magnifica: nec deiecta. Liberale enī eſt mediū īter prodigū ⁊ auarū: ſiue īter magnificū ⁊ deiectū. Nā magis eſt ſuperfluū talē locutionē eſſe magnificā q̄ꝫ tēperatā ⁊ liberaleꝫ: ⁊ ſicut in tali locutione reqrit͂ tēperamentuꝫ: ⁊ ſuperfluit magnificētia: ita requirit͂ ibi oīs alia virtus. i. oīs alia conditio: que eſt illius v̄tutis: qđ pōt facere apparere locutionē eſſe moralē. Laus vero ⁊ vituperiū: que final'r ītendūtur in exclamatione: ad mores ꝑtinēt. Deinde cum dicit.

¶ Delectabilē autem eſſe facient. videlicꝫ: que dicta ſunt. Si quideꝫ recte diffinita eſt virtus elocutionis.

¶ Manifeſtat que dixerat: ⁊ tria facit: qꝛ prio manifeſtat quō hꝫ eſſe locutio delectabilis. Scd̄o oſtendit quō habꝫ eſſe decens: ⁊ temperata. Tertio aſſignat quaſdā conditiones reſpiciētes vtrūq;. Scd̄a ibi. (Cuius enī gratia.) Tertia ibi. (Que dicta ſunt facient.) Dicit ergo: ꝙ ſi recte ſuperius circa p̄ncipiū huius tertij diffinita eſt virtus elocutionis. vꝫ. ꝙ debꝫ eē clara ⁊ manifeſta: ea que dicta ſunt. ſcꝫ punctatio ⁊ diſtinctio: ſiue diuiſio facient locutionē eē delectabilem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cuius enim grā opꝫ planā ⁊ non humilem: ſed decentē. Si enim nugatio fiat non plana: neqꝫ ſi breuiata. Sed palā quia mediū ꝯgruit ⁊ id quod eſt eſſe delectabile.

¶ Oñdit qđ facit locutionē eſſe decentē ⁊ tēperatā dicēs: cui⁹ grā opꝫ locutionē eſſe planā: ⁊ nō magnificā: nec etiā humilē. i. deiectā: ſed decētē. Et oñdit. ꝙ mediū eſt id: cuius grā locutio eſt decēs. Nā ſi ſit ibi nugatio: ⁊ ſi ſit ibi ſuperfluū: locutio nō erit plana: ſic etiā ſi erit abbreuiata locutio nō eſſet plana: neq; decens. Palā ergo ꝙ mediū cōgruit. Cōuenit enī locutionē eſſe mediā inter ſuperfluū ⁊ abbreuiatū: ⁊ ſi locutio erit medio modo ſe hñs: erit in ea qđ contingit eſſe delectabile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que dicta ſunt faciēt ſi bene miſceantur qđ conſuetum ⁊ extraneum: ⁊ rithmus: ⁊ perſuaſibilitas ex decenti.

¶ Aſſignat quedā: que reſpiciunt vtrūqꝫ. ſ. delectationem ⁊ decentiā dicens: tunc fient in locutione: que dicta ſunt. ſ. tunc erunt in ea delectatio: ⁊ decentia: ſi bene miſceantur extraneū ⁊ conſuetū. Nā cū homo bene miſcet dictiones extraneas cū dictionibus cōſuetis: reddit locutionē decētē ⁊ delectabilē. Sic etiā ſi mō decenti in locutiōe fit rithmus. i. ornatus: ⁊ ꝑſuaſibilitas: erit etiaꝫ locutio decens: ⁊ delectabilis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De locutione quideꝫ igitur dictū eſt: ⁊ cōiter de oibus: ⁊ ſigillatim circa vnūquodqꝫ gen⁹.

¶ Epilogat qđ dictū eſt de locutione. Et qꝛ dictum eſt de oī locutōe tā de ſcripta q̄ꝫ de nō ſcripta: ⁊ dictū eſt ſigillatiꝫ de locutiōe: put ꝯpat͂ ad vnūqđqꝫ negocioꝝ politicoꝝ

REliquū āt de ordinatione dicere.

¶ Poſtq̄ꝫ phs docuit ſumere ꝑſuaſibilia circa vnūqđqꝫ genus negocioꝝ politicoꝝ: ⁊ docuit de talib⁹ ꝑſuaſionib⁹ orōnes formare. In ꝑte iſta docet orōnes formatas ordinare. Hec. n. tria ꝯplēt negociū rhetoricū: ⁊ qꝛ p⁹ duo ſūt expedita: qꝛ oñſum eſt q̄l'r ſumēde ſūt ꝑſuaſiōes: ⁊ oñſuꝫ eſt q̄les de eis ſūt orōnes formāde. Reſtat ḡ ꝓſequi tertiuꝫ. vꝫ. ſcire ordinare ꝑtes orōnis formāde. Duo ergo facit: qꝛ p̄mo cōtinuat ſe ad dicēda. Scd̄o exequit͂ de intēto. ibi. (Sūt āt orōnis.) Dicit ergo: ꝙ expedito qual'r ſit dicēda ꝑſuaſio: ⁊ qualiter de eo eſt ratio formāda. reliquū eſt dicere de ipſa ordinatione orationum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sūt aūt orōnis due partes. Neceſſariū eniꝫ negociū dicere: de quo ⁊ hoc demonſtrare.

¶ Exequit͂ de intento: ⁊ quia non poſſumus ſcire ordinare aliqđ totuꝫ: niſi cognoſcamus partes eius. ideo duo facit: quia primo oſtēdit quot ſunt partes orationis rhetorice: ⁊ ſumit ordinē earū adinuiceꝫ. Scd̄o determinat ſpecialiter de vnaquaq; earū partiū. ibi. (Proemiū quideꝫ.) Ad euidentiam autem dicendoꝝ notanduꝫ: ꝙ oratio nō hic ſumit͂ ſm ꝙ dicit clauſulā vnā vel cōſtructionē vnā put videtur grāmaticus de oratione loqui: ſed quia rhetoris eſt orare: ſiue perorare: orō apud rhetoricū ſumit ethimologiā nominis ab orando. i. a perorando. Totus quoqꝫ ille ſermo: ⁊ totum illud eloquium: per quod rhetor ſuam

perorationē

perorationem complet. vna oratio dici poteſt: qꝛ eſt vna peroratio. Huius autē perorationis: ſiue huius orationis: duo ſunt genera partium: quia quędā faciūt ad eſſe: q̄daꝫ ad bene eſſe: ſiue quędam ſunt de neceſſitate orōnis rhetoricę: quędā aūt non ſunt oīno de neceſſitate rhetoricę: ſꝫ magis de ꝯgruitate. Nec debemus eis vti in oibus orationibus rhetoricis: ſed in aliqbus partibus. Partes autē eſſentiales: quę ſunt de neceſſitate cuiuſlibet oratiōis rhetoricę ſunt duę: narratio: ꝛ pſuaſio. Oēm.n. oratēm oꝫ narrare iuā ꝓpoſitū: ꝛ pſuadere: vt poſſit aſſignare fidē in auditore: vt aſſentiat his: q̄ ꝓpoſuit. Partes aūt: q̄ nō ſunt de neceſſitate oium orōnū rhetoricarꝫ: ſed ſunt de congruitate aliquarꝫ ſunt ēt duę: ꝓemium: ꝛ epillogus: ꝓpter quod oratio rhetorica ad minus oꝫ hr̄e duas ptes: vꝫ: narrationē ꝛ pſuaſioneꝫ. Ad plus aūt pōt hr̄e quatuor: vꝫ: pdictas duas: ꝛ ꝓemium: ꝛ epillogum. Pōt ḡ pars prima diuidi in ptes duas: qꝛ primo determinat de ptibus eſſentialibꝰ orōnis. Scōo pdictis ptibus eſſentialibus: ꝛ q̄ ſunt de neceſſitate cuiuſlibet orōnis. addit ptes alias: q̄ ſunt magis de cōgruitate q̄ꝫ de neceſſitate. Scōa ibi. (Proœmiuꝫ.) ¶ Circa primū duo facit: qꝛ primo facit qđ dictū eſt. Secundo ex hoc deriſoꝛiam dicit eſſe opinionē quorūdā ibi. (Nūc autem diuidunt.) ¶ Circa primū tria facit: qꝛ primo dicit hꝰ partes orōnis eſſe neceſſarias ꝛ eſſentiales. Secundo dicit eas eſſe cōnexas. Tertio qꝛ rhetorica eſt aſſecutiua dyalecticę reducit hunc modū rhetoricum in modum dyalecticū. Scōa ibi. (Propter qđ eū.) Tertia ibi. (Dorū aūt.) ¶ Dicit ḡ ꝙ partes orationis ſunt duę. narratio: ꝛ pſuaſio. ꝛ hꝰ partes ſunt eſſentiales ꝛ neceſſarię: qꝛ volēte perorare neceſſariū eſt dicere: de quo eſt negociū q̄tū ad narrationē: ꝛ demonſtrare q̄tū ad pſuaſionē. ¶ Deinde.

¶ Propter quod eum qui dicit non demōſtrare: aut demonſtrare eum: qui dixit: impoſſibile. Etenim qui demōſtrat aliqd demōſtrat: ꝛ pdicens gr̄a demonſtrationis predicit.

¶ Oſtendit huiuſmodi partes non ſolum eſſe neceſſarias: ſed etiam eſſe connexas: qꝛ eum qui dixit non demonſtrare: aut demonſtrare eum: qui non dixit: non eſt poſſibile. ergo qui dicit: vel qui narrat: vel non perorat: vel opꝫ eum perſuadere: ꝛ demonſtrare: quę dixit. Narrationi ergo annexa eſt perſuaſio: ſi etiaꝫ perſuaſiōi annexa eſt narratio: qꝛ nullus demonſtrat: nec perſuadet: niſi prius ꝓpoſuit ꝛ narrauit: quę demonſtrare oportet. Jdeo ſubdit: ꝙ qui demonſtrat: non perſuadet: niſi prius propoſuerit: ꝛ narrauit q̄ demōſtrare oꝫ. Jō ſubdit: ꝙ q demōſtrat aliqd demonſtrat: qꝛ demonſtrat: quod prius narrauit: ſic ꝛ pdicens. i. pnarrans gratia demōſtrationis pręmdixit. Pręmdictę ergo duę partes. ſ. dictio: ꝛ demōſtratio: ſuppoſitū: ꝛ perſuaſio ſunt neceſſarię orationi: ꝛ non ſunt abinuicem ſeparandę. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Horū aūt hoc qdē ꝓpoſitū ē. hec aūt pſuaſio. Quemadmodū vtiqꝫ ſiquis diuidat in dyalecticis. Oꝫ hoc qdē ē ꝓblema. hec āt demr̄atio.

¶ Reducit hunc modum rhetoricum in moduꝫ dyalecticum. Nam harum partium rhetoricarum: quarum vna vocatur propoſitum: ſiue narratio. ꝛ alia perſuaſio ē ſimilis diuiſio: ſicut ſi aliqs diuideret in dyalecticis: ꝙ h̄ qdeꝫ eſt problema. hec aūt demōſtratio. ¶ Deinde cum. d.

¶ Nūc aūt qdā diuidunt riſibiliter. Narratio enim iudicialis orationis ſolius eſt. Exclamatiue autem: ꝛ concionalis quomodo contingit eſſe qualem dicunt.

¶ Oſtendit opinionem quorundam deriſoriam eſſe. Dicebant enim quidam: ꝙ narratio ſolum pertinebat ad orationem iudicialem: quod dupliciter itelligi poteſt. Primo ꝙ ly ſolum excludit alia negocia politica: vt ſit ſenſus: ꝙ exclamatiua ꝛ iudicialis non vtūtur narratione. Secūdo ꝙ ly ſolum poteſt excludere alias partes orationis rhetoricę: vt ſit ſenſus. Narratio ſolū ptinet ad iudiciale. i. alię ptes: vt epillogus: ꝛ demōſtratio: ꝛ hꝰ nō ptinent ad iudicialem. Jdeo duo facit: qꝛ primo excludit primuꝫ modū. Secūdo ſecundū. Scōa ibi. (Aut quę aduerſario.) ¶ Dicit ergo: ꝙ quidam deriſorie diuidunt dicentes: ꝙ narratio eſt ſolius orationis iudicialis ꝛ exclamatiuę: quod falſum eſt: qꝛ cum narratio ſit eſſentialis pars orationis rhetoricę: opꝫ tam concionatorem q̄ꝫ exclamatorem vti narratiōe: cū de talibus ſe intromittit rhetor. ¶ Deinde. c. d.

¶ Aut que ad aduerſarium: aut epillogum demonſtratiuum.

¶ Oſtendit narrationē non eſſe ſolum iudicialis: ita ꝙ ly ſoluꝫ excludat alias partes orōnis rhetoricę: qꝛ tūc ad aduerſarium non diceremus epillogum: aut demonſtratiuū quod falſum eſt: qꝛ tam epillogus q̄ꝫ demonſtratio ad aduerſarium ptinent. Sic demonſtratio: ſiue pſuaſio ptinēt ad eum de neceſſitate: epillogus vero magis ex ꝯgruitate. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Proœmium autem: ꝛ econtra cōparatio: ꝛ replicatio in concionibus tunc fiunt: quando ꝯtradictio fuerit. Et.n. accuſatio ꝛ dēfēſio ſepe.

¶ Determinat de partibus orōnis: quę faciunt ad bn̄ eſſe: ſiue quę ſunt de cōgruitate orōnis rhetoricę: non omniuꝫ ſed aliquorꝫ. Et tria facit: qꝛ primo enumerat partes illas. Scōo oñdit nō omnes partes eſſe neceſſarias. Tertio concludit numerum partium orationis rhetoricę. Scōa ibi. (Sed non.) Tertia ibi. (Neceſſarię igitur.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ꝓemiū ꝛ cōparatio: ꝛ replicatio nō ſunt neceſſarię ptes orōnis rhetoricę: qꝛ in ꝯciōibus: ꝛ in alijs negocijs rhetoricis nō ſemꝑ fiunt: ſed tūc fiunt qn̄ ꝯdictio fuerit. Nō ḡ ſunt ptes eſſentiales ꝛ neceſſarię: ſic ēt i negocio iudiciali ſepe ēt ſemꝑ hꝫ ibi fieri accuſatio ꝛ defenſio: ſed non deliberatio: ſiue ꝯſultatio: vt hꝫ alia lr̄a. Appellat aūt illō cōſultatio ipſa ꝯcōparatio. Quid aūt ſit ꝯcōparatio ſtati patebit. Nō ḡ ꝯcōparatio ē eēntialis ps. ¶ Deinde cum. d.

¶ Sed non iudicialis omnibus: vtputa: ſi parua oratio: aut negociū facile memorabile. accidit enim a longitudine a memoria auferri.

¶ Probat pdictas ptes nō eē eēntiales negocio rhetorico. Et itēdit talē rōnē. Jnter cętera negocia: de qbus intēdit rhetor. iudiciale magis vtit pdictis ptibꝰ: ſꝫ nō ois oro iudicialis vtit ſemꝑ oibꝰ pdictis ptibꝰ. ḡ nō oēs pdictę ptes ſunt necię orōni rhetoricę. Hoc ē ḡ qđ ait: ꝙ neqꝫ iudicialis vtit oibꝰ ptibꝰ pdictis: vtputa: ſi talis oro ſit pua: aut ſi negociū facile ē memorabile. tūc nō ē vtēdū epillogo. nā epillogus iō fit: vt reducant ad memoriā: q̄ dcā ſunt. Et qꝛ accidit a lōgitudine. i. pp lōgitudineꝫ auferri a memoria: qꝛ lōga nō bn̄ memoramur: iō q̄lꝫ oro nō idiget epillogo ſꝫ lōga ſolū: ſic ꝛ ꝓemio nō indiget q̄lꝫ oro: qꝛ ſi facile com prebēdi pñt ꝓponēdo nō egemus ꝓemio: cuꝫ quo habeat pręcognitio de dicendis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neceſſarie igitur partes propoſitum ꝛ perſuaſio: proprie.n. hoc. Que aūt plurime ꝓemium: ꝓpoſitū: perſuaſio: ꝛ epillogus.

¶ Aſſignat numerum partium rhetoricę: qꝛ maior numerus partiū pdictarꝫ eſt quaternarius: ꝛ minor eſt binarꝰ.

Duo ğ facit:q̄ʒ primo facit qđ dcm̄ eſt. Scđo remouet q̄ꝺ dā cauillationē: ſeu rn̄det cuidā tacite q̄oni ibi. (Que eni aduerſarium.) ℂ Dicit ğ: ꝙ partes neceſſarie orōnis rhetorice ꝑprie ſunt due. propoſituʒ: ⁊ ꝑſuaſio. propter qđ orō rhetorica ad minus hʒ duas ꝑtes. ad plus autē hʒ q̄tuor. ꝓemiū. ꝑpoſitū. perſuaſionē. ⁊ epilloguʒ. ℂ Aduertēduʒ aūt: ꝙ in numerando has ꝑtes: innuit eoꝝ ordinē. q̄ʒ cum oratio conſtat ex duabus ꝑtibus: ſolum prima pars orōnis eſt ꝑpoſitum. ⁊ ſecūda perſuaſio. Cū aūt ꝯſtat ex quatuor: tunc etiam habent ordinem: vt deſcribūtur in textu. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Que eniʒ ad aduerſariū de perſuaſionibus ſunt: ⁊ contra comparati argmentationum ſuorum. Quare pars quedam perſuaſionuʒ. Renumerat. n. aliquid: qui facit hoc. ſed nō ꝓemium: neq̄ʒ epillogus: ſed recordatur.

ℂ Reſpondet cuidam tacite queſtioni. Dixerat. n. partes orationis eſſe proemium contra comparationem: ⁊ replicationem: propoſitum: perſuaſioneʒ: ⁊ epillogū. propterea videnť eſſe orōnis rhetorice ſex partes nō quatuor. Tria ergo facit: q̄ʒ primo reducit cōtra comparationē ⁊ replicationē ad perſuaſionem: oñdens ea non ꝑprie ponere in numerū cū ꝑſuaſione. propter qđ non ſunt ſex partes orōnis rhetorice: ſed quatuor. Scđo oñdit: q̄d ſit ꝑſuaſio: q̄ ē vna eſſentialis pars oratiōis rhetorice: q̄ hʒ plures ꝑtes: ⁊ plura cōnexa. Sic ⁊ narratio: que eſt alia ꝑs eēntialis: plures partes: ⁊ plura nexa hr̄e pōt. Tertio oñdit: ꝙ talibus differentijs: ⁊ talibꝰ diſtinctionibus: ſi nō hn̄t ꝑpria noīa: ſunt eis noīa īponenda. Scđa ibi. (Erit igiť). Tertia ibi. (Oʒ aūt ſpecieʒ.) ℂ Dicit ğ: ꝙ ipſa replicatio: que eſt ad aduerſariuʒ. i. circa aduerſariū: ⁊ ecōtra ꝯparatio ſunt de perſuaſionibus. i. pertinent ad ꝑſuaſiones. Eſt. n. taʒ ꝯcōparatio q̄ʒ replicatio: quedaʒ replicatio ſuoꝝ argumētoꝝ: ſiue ſuarum ꝑſuaſionū: quare talia ſunt quedam ꝑs perſuaſionū. Nā qui facit hoc. i. qui cōtra cōparat: vel q̄ replicat. aliq̄d demōſtrat: vel perſuadet. Ille. n. qui replicat dicta: vel cōparat ſua dicta dictis eius: hoc ideo facit: vt magis perſuadeat: ꝓpter qđ cōtra comparatio ⁊ replicatio non ponunt in numeꝝ cū ꝑſuaſiōe: ſed nō eſt ſic de ꝓemio ⁊ epillogo. Naʒ ⁊ ſi h̄ aliqua huic ꝑſuaſioni deſeruiant: principaliter tamen hec ſunt propter recordationem: non propter perſuaſionem. ℂ Deinde cuʒ dicit.

ℂ Erit igitur ſiquis diuidat talia: qđ quidem faciebat: qui circa Theodorum narratio: ⁊ altera inſuper narratio: ⁊ prenarratio: ⁊ elencus: ⁊ poſt elencus.

ℂ Declarat ꝙ ſicut perſuaſio hʒ quedā ānexa: ſic narratio annexa hēre pōt. Ideo ait. ꝙ ſiq̄s talia diuidat: ita ꝯtinget de eo: ſicut ꝯtingebat de illo poeta: qui circa Theodoꝝ. i. contra illū viꝝ faciebat ſuaʒ poeſim. Dicebat. n. ille poeta in narratione q̄dā annexa. Diſtinguebat. n. ꝑpoſitū ī tres ꝑtes. ſ. in narrationē: poſtnarrationem: ⁊ p̄narrationē: ſic ⁊ ꝑſuaſio pōt diſtingui in ſuas partes: in elencū: poſt elencū: ⁊ ſupra elencuʒ. Ipſa. n. ꝑſuaſio pōt appellari elencus. i. ꝓbatio. Replicatio aūt pōt appellari p̄elencus. ⁊ contra cōparatio poſtelēcus: ita ꝙ p̄elēcus: ⁊ poſtelencus ſunt annexa perſuaſioni: ſicut etiam ſupernarratio: ⁊ p̄narratio ſunt annexa variationi. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Oportet autem ſpecialē aliq̄ʒ dicentem differentiam: ⁊ nomen aliquod ponere. Si autē non: fit inane ⁊ delirum: velut Licbimus facit in arte: ypoycboſim: ideſt poſtcaudationē noīans: ⁊ apoplaneſiū. i. ſeductioneʒ ⁊ ramos.

ℂ Dicit ꝙ q̄n diuidimus aliquid per ſuas dr̄ias: oʒ eis ipo nere nomina: ſicut annexis narrationi ⁊ perſuaſioni noīa imponimus. Hoc eſt ergo qđ ait: ꝙ dicentem aliq̄ʒ dr̄iam ſpālē opʒ aliquod nomen imponere illi dr̄ie: q̄ʒ ſi hoc non fiat: totum erit inane ⁊ delirū. Sicut. n. faciebat Licbimꝰ in arte ſua: ꝙ oībus adaptabat ꝑpria noīa. Nam poſtcaudationē noīabat ypoycboſim. i. ſeductionē ⁊ ramos. nam id vnde cauſabať ſeductio: ⁊ rami. i. vie ille: ꝑ quas ſeductio fiebat. hoc totum appellabat vno nomine. vocabat enim ipſum apoplaneſium.

PRoemium quidem igitur eſt principium orationis: ſicut in poeſi ꝓlogus: ⁊ in fiſtulatione preludiū. Omnia enim hec principia ſunt: ⁊ velut p̄uiatio ad ſequens.

ℂ Poſtq̄ʒ phs oñdit quot pn̄t eſſe partes orōnis: ⁊ innuit quē ordinē hn̄t ille partes adinuiceʒ. Hic in parte iſta determinat de vnaquaq̄ʒ illaꝝ partiū ꝑ ordinē. Et q̄ʒ hꝰ partes ſunt quatuor: iō quatuor facit: q̄ʒ p̄mo determinat de ꝓemio. Scđo de narratione. Tertio de perſuaſiōe. Quarto de epillogo. Scđa pars ibi. (Narratio autem in exclamatiuis.) Tertia ibi. (Perſuaſiones autē.) ℂ Circa primū duo facit: q̄ʒ primo diſtinguit quid eſt ꝓemiū. Scđo oſtendit q̄uo eſt vtendum ad quodlibet negocium politicuʒ. Scđa ibi. (Quod quideʒ igitur.) ℂ Dicit ergo: ꝙ ꝓemium eſt orōnis principium: qđ exponit per ſimile: ꝙ ita ſe hʒ ꝓemium in oratione rhetorica: ſicut ſe hʒ ꝓlogus in poeſi: ⁊ p̄ludiuʒ in fiſtulatione. Nā oīa hec ſūt quedam principia: ⁊ quedam p̄uiatio reſpectu ſequētiuʒ. Deſcribentes. n. poemata p̄mittūt ꝓlogum: propter quod facilius credimus poematibus ſequētibus. Sic ēt iſti luſores ⁊ fiſtulatores anteq̄ʒ ſuos ludos ſeriatim exerceant: p̄mittunt quoddā p̄ludium. quod eſt quedā p̄guſtatio ludoꝝ ſequentiū: ſic ꝓemium eſt quedam p̄uiatio rhetorica ad ea: que dicēda ſunt in orōne rhetorica. ℂ Deinde. c. d.

ℂ Quod quidem igitur preludium eſt ſimile proemio exclamatiuorum. Etenim fiſtulatores quodcunq̄ʒ bene habent fiſtulare: hoc cū preludiauerint proſequunť ſerioſe. E in exclamatiuis orationibus oportet ita deſcribere qđcunq̄ʒ eniʒ voluerit: mox cū dixerit: ꝓſeq ⁊ cōtingere. Quod quidem omnes faciunt.

ℂ Oſtendit q̄uo vtenduʒ eſt proemio in negocijs politicis q̄ʒ non poſſumus ſcire q̄uo vtendum ſit aliquo in aliq̄bus negocijs: niſi ſciuerimus illud eſſe adaptabile ad negocia illa. Ideo duo facit: q̄ʒ primo oſtendit proemium eſſe adaptabile ad quodlibet negocium politicum. Secundo declarat quomodo vtenduʒ ſit ꝓemio in quolibet tali negocio. Secunda ibi. (Que aūt iudicialis.) ℂ Circa primuʒ tria facit ſm̄ ꝙ triplex eſt negociū. Primo. n. docet proemiū eſſe adaptabile ad negociū exclamatiuū. Scđo ad deliberatiuū. Tertio ad iudiciale. Scđa ibi. (Et ſi a ꝯſilio.) Tertia ibi. (Adhuc aūt ex iudicialibꝰ.) ℂ Circa p̄m duo facit: q̄ʒ p̄o oñdit ꝓemiū eſſe adaptabile negocio exclamatiuo. 2o ait: ꝙ ſi adaptareť ꝓemiū tali negocio: oʒ incipere a laude vel vitupio ibi. (Diceňť aūt.) ℂ Nota aūt ꝙ exclamatores q̄dē potiſſime aſſimilanť fiſtulatoribus: q̄ʒ tales ſuas cātilenas ī laudē: vel vituperiū alioꝝ faciūt. Hoc viſo dicamus: ꝙ circa primū tria facit: q̄ʒ primo ex p̄ludio fiſtulatōis docet adaptare ꝓemiū ad negociū exclamatiuū. Scđo adducit quoddā exēplum ad ꝑpoſitū. Tertio circa

pretacta

pretacta aſſignat quoddam documētum. Scđa ibi. (Exē plū illud.) Tertia ibi. (Simul aūt). ¶ Dicit ꝗ primo: ꝙ ꝓludium in fiſtulatione eſt ſimile ꝓemio exclamatiuoꝝ. Nā boni fiſtulatores quicquid bene volunt fiſtulare: hoc primo ꝓludiant: ⁊ cum preludiauerūt illud: ⁊ fecerūt quēdam introitum ad ludum ſuum: poſtea ludos ſuos ſerioſe ꝓſequuntur. Sic ⁊ in orationibus exclamatiuis oportet iſta deſcribere: ꝙ quicquid declamator laudare voluerit: opꝫ ſūmatim in ꝓemio illud includere: ita ꝙ ꝓemium ſit quedam ꝑuiatio ad ſequentia: ⁊ aliquo modo virtualiter claudant ea: ſic ⁊ ꝑuiatio claudit ea: reſpectu quoꝝ eſt preuiatio. Et cum tale proemium dixerit: opꝫ ꝓſequi ⁊ ꝯiūgere: ⁊ ſeriatim deſcribere laudes ⁊ vituperia dicēda. ⁊ hunc modū tenent omnes exclamatores. Omnes. n. volentes bene exclamare ſic faciunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Exemplūꝫ illud Ipſicratis Helenes ꝓemiū. Nihil. n. domeſticū exiſtit litigioſis ⁊ Heleni.

¶ Adducit quoddam exemplum ad propoſitū: ⁊ huiꝰ exēplū eſt ꝓemiūꝫ: qđ Ipſicrates fecit de Helene. Ipſicrates volēs cōmēdare Helenē de benignitate ꝑmiſit hoc quaſi ꝓludiū: ꝙ nihil domeſticum. i. nihil cōe exiſtit litigioſis ⁊ Heleni. In hoc ꝗ ꝓemio ꝑlibat quicqd laudis pōt dici de Helene q̄tū ad benignitatē. Nā recedere ab oppoſito eſt quoddam ꝑncipiū acceſſus cuiuſlibet ad ꝓpoſitum. ergo recedere a litigio ē quoddā principiū: vt videtur de acceſſu ad benignitatem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Simul autem ſi digrediatꝛ congruit non totā orationem ſimilis ſpeciei eſſe.

¶ Dat quoddam documentum contra pretacta. Nam ꝓemium eſt quedam digreſſio. omne. n. qđ non eſt pars eēntialis ſermonis quedam digreſſio dici pōt. Si aūt digreſſio dꝫ eſſe cōis ⁊ decens: in eo quodāmodo ꝯtinetur tota oratio: in qua ſerioſe traditꝛ qđ in proemio preuiabatꝛ. Talis aūt oratio non dꝫ eſſe ſimilis ſpecie: qꝛ in modo loquēdi dꝫ differre ꝓpoſitum: ⁊ ꝓemio: ⁊ dictionibus. qbus vſi ſumus in ꝓemio: non debemus vti in narratione. Uituperatur enim perorator: ſi vtraq̄ deceat: eaſdem dictiones repetit. ¶ Deinde cum dicꝛ.

¶ Dicuntur autem que exclamatiuorum proemia ex laude: aut vituperio: velut Gorgias q̄dem in oratione olympica a multis vult admirari. O viri Elienes: laudat: Ipſicrates autē vituperat: qꝛ corporum quidem virtutes donis honorauerunt. His autem qui bene ſapiūt nullum premium fecerunt.

¶ Oſtendit ꝙ ſi proemium adaptatur negocio exclamatiuo: dꝫ incipere a laude: vel vituperio. Ideo ait: ꝙ illa dicūtur eſſe proemia exclamatiuorum: que ſunt ex laude ⁊ vituperio: ſicut Gorgias. i. ſicut ille poeta in oratione olympica. i. in oratione: quam fecit de ludo olympio volēs admirari a multis ait. O viri Elienes: ſupple: vituperabiles eſtis. Nam aliquis applaudens vobis laudat veſtras introductas ſolemnitates: ⁊ cōmendat veſtros ludos. Ipſicrates tñ ⁊ homines ſapientes eos vituperant: in olympio enim. i. in illo monte: vbi fiebant tales lūdi: ꝑmiabantꝛ habentes bene diſpoſitum corpus: qꝛ tales obtinebant. Uituperandi ꝗ erant Elienes: ⁊ vniuerſaliter gentes ille: q̄ virtutes corporum donis honorificauerunt. His aūt: qui bene ſapiunt: nullum ꝑmium fecerunt. Solliciti eni erāt quomodo honorarentur bñ ludentes. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et ſi a conſilio: puta: quia oportet bonos honorare. propter quod ⁊ ipſe Ariſtides laudat tales: qui neqꝫ complacent: neqꝫ plani ſunt: ſꝫ quicūqꝫ boni exiſtētes imanifeſti ſunt: vt Alexander: qui Priami. iſte enim conſulit.

¶ Oſtendit quomodo proemium eſt adaptabile negocio deliberatiuo. Nam tale negocium circa conſilia conſiſtit. ideo ſi a conſilio incipit proemium: pertinebit ad negociū deliberatiuum: vtputa: ꝙ opꝫ bonos conſiliatores honorare: ⁊ oſtendit qui ſunt boni conſiliatores. Nā illi ſunt boni: quos Ariſtides laudat. Dicebat. n. Ariſtides: ꝙ conſiliatores boni non debent placere: nec debent eſſe plani. ſi. n. conſiliator non conſulit vera: ſed placētia: malus ē. Rurſus ſi eſt planus. i. ſi eſt manifeſtus ⁊ ꝓpalat: ⁊ manifeſtat ꝯſiliū: ēt malus ē. Iō ſubdit. ꝙ illi bñ ꝯſulūt qcunq̄ boni exñtes imanifeſti ſunt. i. nō ꝓpalāt ꝯſilia: ſicut Alexander q laudabat ꝯſilia Priami. dicebat. n. de eo. Iſte ē q ꝯſulit. q. d. nullū ꝯſiliū eſt tātū appciandū q̄ iſtius. Sigs. n. vellet in aliquo ꝯſilio ꝯcionari: bonū ꝓemium eēt: ꝙ cōſiliator bonus nō dꝫ eē placēs: neq̄ planus: ſꝫ dꝫ eē verus ⁊ occultus: ⁊ ſup h̄ vlterius ſuū fundaret ſmonē. ¶ Deinde.

¶ Adhuc autē ex iudicialibus proemijs. Hoc autem ex his: que ad auditorem: ſi de inopinato fit ſermo: aut đ difficili: aut de tumultuoſo multū: vt veniam habeat: velut Chorillus.

¶ Oñdit ꝓemiūꝫ eē adaptabile iudicialibus. Et duo facit: qꝛ primo facit qđ dcm̄ eſt. Scđo epillogat circa determīata. Scđa ibi. (Nūc aūt qñ oia.) ¶ Dicit ꝗ: ꝙ tūc eſt ex iudicialibus ꝓemijs. i. tunc in orone ꝑmittitꝛ iudiciale proemiū: qñ eſt ex oibus: que ſunt ad auditorē: ꝓemiū. n. q̄tuꝫ ꝑtinet ad iudiciale magis ſpectat ad defendentē q̄ ad accuſantē. Iudiciū. n. vertitꝛ inter accuſantē ⁊ defendentē. Accuſans. n. dꝫ vti epillogo: ⁊ defendens dꝫ vti ꝓemio. iō ꝓemiū iudiciale dꝫ eē ad auditorē. i. apud iudicē: qui eſt eius auditor: qđ triplr ꝯtingit. Primo ſi per oronē oſtēdit id eē inopinatū: qꝛ ſi ex inopinato: ⁊ ꝑter intētionē aliquis forefacit: vr̄ excuſandus. Scđo ſi oñdit eē difficile: qꝛ difficilia nō attingimus: ipſa ipotētia nos excuſat. Tertio ſi oñdit iſtud eſſe tumultuoſum multis: qꝛ ſunt de eo diuerſe opiniōes: iō eſt q̄dā lis: ⁊ qđdā litigiū īter multos: qꝛ aliq dicūt: id eē bonū. aliq v̄o malū. iō in talibus hō meretꝛ veniā excuſando ſe ꝑ ignorātiā: qꝛ nō credebat illđ eē malū. Sic. n. Typillus chorillus faciebat: q voluit vt hr̄et veniam de cōmiſſis: vel excuſaret ſe: ꝙ ꝑter intentionē ſuaꝫ fcm̄ erat vel ꝑ ipotētiā: vel ignorātiā. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Nunc autem quādo oia donata ſunt. Proemia quidem igitur ſunt exclamatiuarum orationum ex his: ex laude ⁊ vituperio: ex adhortatione: ex reuocatiōe: ex his: que ad auditorē: oportet autem extranea: aut domeſtica eē: que ſunt introductoria orationum.

¶ Epillogat circa determinata dicens: ꝙ oia ſunt donata. i. oia ꝓemia ſunt diuiſa: vt ſonat alia lr̄a: vel ſunt diſticte attributa: qꝛ ꝓemia exclamatiuaꝝ oronū: ſicut ex laude ⁊ vitupio. Proemia ex adhortatione ſunt ex reuocatiōe: ſiue ex repudiatione: vt ſonat alia lr̄a: qꝛ bonus ꝯſiliator dꝫ repudiare: ne ſit placens: vel planus. Proemia v̄o q̄ ſunt ad auditorē q̄tū ad iudiciale dꝫ eē aut extranea q̄tū ad inopinata: aut difficilia: aut domeſtica q̄tū ad ea: đ qbus ſunt opiones. Quicūq̄. n. ſe excuſat: vel ſe excuſat ꝑ infortuniū: vt ſi fuit illud ꝑter inopinatū: ⁊ ꝑter intentionē: vel ſe excuſat ꝑ ipotentiā: ſi fuit difficile: vel ſe excuſat ꝑ ignorantiam: ſi ſunt de eo diuerſe opiniones: ⁊ a multis creditur illud eſſe bonum. Subdit autē: ꝙ talia ſunt introdu-

ctoria orationu3:ideſt talia ſunt proęmia:qualia deſcripſi
mus:per quę introcludimur ad orationes rhetoricas.

Ue autem iudicialis proemia o3
accipere:q2 idem poſſunt: qđ qui
dem operũ fictoꝝ ꝓlogi: ꝛ verſuũ
ꝓemia. Que gde3. n. tyramborũ
ſimilia ſunt exclamatiuis .ſequun
tur.n. ꝑꝑ te ꝛ tua dona: ſiue p̄das.

℄ Poſtq̄ phs intendit ꝓemiũ eſſe adaptabile cuilibet ne/
gocio politico. In parte iſta oſtendit qũo vtendum eſt in
quolibet tali negocio: vt melius itelligant̄ dicẽda. ℄ No
tandũ q negocium iudiciale: vt ſuperius tangebat̄: potiſ/
ſime indiget epillogo propter accuſantem: ſed indiget ꝓę
mio propter defendentem. Et q2 ſpãle negocium crimina
ti ꝛ incuſati indiget ꝓęmio. ideo in hoc capitulo ſpecialr̄
docet qũo criminationes ſunt ſoluendę, ꝛ qualiter incuſa/
tus ſe debet defendere criminationẽ poſitam ſibi ſoluen
do: qđ ad proęmium pertinere videt̄. Duo ergo facit phs:
q2 primo oſtendit quomodo vtendum ſit ꝓęmio in quoli
bet negocio politico. Scđo docet ipſam criminationẽ ſol
uere. Scđa ibi. (De criminatione aũt.) ℄ Circa primu3
tria facit ſm q triplex eſt negocium politicu3. Primo.n.
docet qũo vtendũ ſit ꝓęmio in oĩ negocio iudiciali. Scđo
docet eo vti in exclamatiuo. Tertio ĩ deliberatiuo. Scđa
ibi. (In exclamatiuis aũt.) Tertia ibi. (Quę aũt concioña
tiue.) ℄ Circa primũ duo facit. q2 primo determinat de
ꝓęmio q̄tum ad ea: quę vident̄ eẽ ꝓpria ꝓęmio. Secũdo
q̄tum ad ea: quę vñr eſſe cõia ibi. (Alię aũt ſunt ſpecies)
℄ Circa p^m duo facit. q2 primo p̄mittit q̄dam cõparatio
nem neceſſariam ad ꝓpoſitũ. Scđo exeqtur de intẽto ibi.
(In ꝓlogis aũt.) ℄ Dicit ḡ primo: ꝛ oñdit accipere nego
cia ꝓęmij iudicialis. et ponit talẽ comparationem: q2 idẽ
poſſunt ꝓęmia reſpectu negocij iudicialis: qđ prologi pñt
reſpectu verſuum ꝛ opeꝝ fictorum. Nam ea quę ſunt ty/
ramboꝝ.i.fiſtulatorum ſunt ſimilia exclamatiuis. Nam
ſicut fiſtulatores intendunt laudem ꝛ vituperium. ideo
ſequuntur te propter te.i.propter tua damna: ſiue propter
tuas prędas. laudant.n. fiſtulatores vt deprędẽtur ꝛ dam
nificent̄. Eſt ergo comparatio: quia ſicut proęmium in ex
clamatiuis reſpondet pręludio: quod eſt principium fiſtu/
lationis: ſic proęmium in iudicialibus reſpõdet ꝓlogo: qđ
eſt p̄ncipium verſuũ ꝛ opeꝝ poeticoꝝ. ℄ Deinde cum.d.

℄ In prologis autem ꝛ verſibus oſtenſio eſt
verbi: vt preuideãt de quo ſit ſermo: ꝛ non ſu/
ſpendatur mens. Quod interminatum errare
facit vias: igitur ſicut ad manum incboationẽ
facit volenti intendere orationi.

℄ Exequitur de intento. Et duo facit. quia primo facit qđ
dictum eſt. Secundo quod dixerat manifeſtat per exẽplũ
ibi. (Propter hoc iram. ℄ Dicit ergo: q in prologis ꝛ ver
ſibus eſt oſtenſio verbi: quia ideo vtimur verſibus in poe
matibus prologis: vt prępuideant auditores id: de quo ſit
ſermo: ꝛ non ſuſpendatur mens eorum. Et eſt ratio: quia
illud: quod eſt quid indeterminatum: facit errare. Et quia
prologus determinat dicendo: quia in prologo trahitur q̄
dam pręcognitio dicendarum: ideo bene eſt vti prologo.
Ipſe enim prologus reſpectu dicendorum facit vias qua
ſi ad manum. Et volenti intendere orationi dicendę facit
quandam incboationem: per quam facilius poſſit eius in
tellectum concipere. Propter quod patet: propter gd vten
dum ſit proęmio: quia vtendum eſt eo: vt habeatur quę/
dam pręcognitio dicendoru3: vt ſciatur cuiuſmodi gratia
oratio dicẽda p̄mittatur. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Propter hoc. Iram pande mihi muſa virũ.
Propono ſermone3 q̄rere: ab Aſia regiõe ve
nit Achilles ĩ Europã bellũ magnũ cõmittẽs.

℄ Manifeſtat quod dixerat per exemplum. Et tria facit.
quia primo ponit exemplum in poeticis. Secundo ſpecia
liter deſcendit ad tragędiam: ꝛ comędiam. Tertio cõclu
dit intentum quaſi declaratum ꝛ oſtenſum. Secunda ibi.
(Et tragyci). Tertia ibi. (Quod quide3 igitur.) Cõtinue
tur autem ſic. Q2 patet verum eſſe quod dictum eſt. vz. q
vtendum eſt prologo: vt ſciamus: cuius gratia dicitur ora
tio proponenda. Et propter hoc in ſua poeſi ſic fuit vſus p
logo ille poeta: cum dicit. O muſa pande: ꝛ dic mihi iram
virum.i. virum iratum. In hoc enim prologo oſtendit de
quo volebat loqui: q2 de Achille: qui per anthonomaſiam
dicebatur vir iratus: vel ira virilis. Sic etiã vſus eſt plo
go in ſua poeſi ille poeta: q2 ait. Propono ſermonem quę
rere quomodo Achilles venit ab Aſia regione. ꝛ iuit in Eu
ropam cõmittens magnum bellum. Hoc.n. dicẽdo oñdit
cuius gratia volebat ſermonẽ facere. ℄ Deinde cum.d.

℄ Et Tragici inſimulant circa quod geſtũ: ꝛ
ſi non mox ſicut Eurypides. Sed in prologo
alicubi inſinuat: quemadmodum ꝛ Sopho
cles. Mihi pater erat grandeuus: ꝛ comedia
eodem modo.

℄ Manifeſtat quod dixerat per comędiam ꝛ tragędia3 di
cens: q tragici.i.tragędi in ſuo prologo inſinuant circa qđ
geſtum.ſ. dant pręcognitionem eius: qđ geſtu3 eſt: de quo
volũt ſermonem facere: licet aliquis poeta non mox.i.nõ
ſtatim: ſiue non recte: vt habet alia littera: inſinuet in pro
logo quid geſtũ: ſicut Eurypides forte vt cęlaret propoſi
tum non ſtatim dicebat: cuius gratia proponebat̄ ſermo.
Uel forte q̄tũ ad h̄ nõ bonus poeta erat: ideo nõ recte fa
ciebat: ſiue non ſtatim prędicebat in prologo: cuius gratia
fiebat ſermo. Ideo ſubdit: q aliquis poeta in ſuo prologo
ſtati3 hoc inſinuat: ſicut Sophocles: qui volẽs poeſim fa
cere de patre ſuo: incępit ſuam poeſim a patre dicẽs. Mi
hi pater erat grãdeuus. Et addit qđ dcm̃ ẽ de tragędia: eo
dem mõ intelligẽdũ ẽ de comędia. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Quod quidem igitur neceſſarium opus ꝓe
mij ꝛ proprij hic ẽ manifeſtare quis eſt finis: ꝛ
cuius gratia oratio. Propter quod quidem ſi
manifeſtum ſit: ꝛ paruum negocium: nõ vten
dum proemio.

℄ Concludit quaſi declaratum ad quid vtendum ſit proę
mio dicẽs: q opus proęmij maxime neceſſarij: ꝛ opus qđ
eſt proprium ipſi proęmio eſt manifeſtare qs eſt finis ora
tionis dicendę. ꝛ cuius gratia proponitur dicenda oratio.
Propter quod ſi negociu3 dicendum ſit paruum ꝛ mani
feſtum proprie ꝛ per ſe loquendo: non eſt vtendum proę
mio. ℄ Deinde cum dicit.

℄ Alie autem ſpecies: quibus vtuntur de me
dia ꝛ cõmunes. Dicuntur aũt hec ex loquente
ꝛ auditore: ꝛ negocio: ꝛ contrario.

℄ Determinat de quibuſdam cõmunibus. Et duo facit:
q2 primo continuat ſe ad dicenda. Secundo exequit̄ de
intento ibi. (De ipſo quide3.) Continuetur ſic. Facere ꝓę
cognoſcere gd ſit finis ſermõis dicẽdi. ꝛ cuius grã ꝓpoñi
tur orõ: ſũt ꝓpria ipſi ꝓęmio: ſed alię ꝓprietates ſunt quę
dam ſpecies communes: quia non ſolum competunt ipſi
proęmio: ꝛ talia non ſolum poſſumus dicere de ipſo prin
cipio

cipio orationis: ſed etiam de ipſa oratione media. Et expo nit que ſunt illa dicens: ꝙ hec dicuntur illa: que ſunt acce pta ex loquente ⁊ ex auditore dupliciter: ex negocio quan do vult ipſum reddere attentum: ⁊ ex contrario quando vult ipſum reddere non attētū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ De ipſo quidem: ⁊ de aduerſario quecunqꝫ circa ſoluere criminationem: ⁊ facere.

¶ Exequitur de intento. Et duo facit: qꝛ primo exequitur ac cepta ex loquente. Secundo accepta ex auditore. ¶ Cir ca primum duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo remouet quandam cauillationem. Secunda ibi. (Sunt autem non.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ea que accipiun tur ex ipſo defendente: ⁊ ex ipſo aduerſario ſunt pertinen tia ad ſoluere criminationem: ⁊ ad facere criminationē. Loquēs. n. poteſt dici tā aduerſarius ⁊ accuſans ꝗ̄ defen dens ⁊ incuſatus. Ad aduerſarium autem ⁊ accuſantē ꝑ tinet criminationem facere. Ad incuſatum autē: ⁊ ad de fendentem ꝑtinet criminationē ſoluere. ¶ Deinde. c. d.

¶ Sunt autem non ſimiliter: defendenti qui dem enim ꝓemio que ad criminationem: accu ſanti autem epilogo. Propter quid autem ⁊ non immanifeſtum. Defendentē quidem. n. cum debeat introducere ſeipſum: neceſſariū ē auferre prohibentia. Quare ſoluendo primo criminationem. Criminanti autē in epillogo criminandum: vt memorentur magis.

¶ Remouet quandam cauillationem. Dixerat enī: ꝙ ſol uere criminationem ⁊ facere pertinebant ad proemium: ne aliquis crederet: ꝙ hoc ſimiliter ⁊ equaliter hoc ad ꝓe mium pertineret: ita ꝙ pari modo deberēt vti proemio: lo quens accuſans ⁊ aduerſarius: cuius eſt criminationē fa cere: ⁊ defendens: cuius eſt eā ſoluere ait: ꝙ accuſatus ma gis dꝫ vti ꝓemio: ⁊ accuſans epillogo. Ideo dicit: ꝙ crimina tionem facere ⁊ ſoluere non ſimiliter pertinent ad proe mium: ſed defendenti eſt vtendum proemio. Nam pͥmo debet dicere: que ſunt ad criminationem ſoluendam. Ac cuſanti autē: cuius eſt criminationem facere: vtendum eſt epillogo ad faciendū criminationem. Et ſubdit: ꝙ cau ſa huius non eſt imanifeſta. Nā defendens cum debeat ſeipſum introducere ⁊ oſtendere: ꝙ habet iuſtitiam: neceſ ſarium eſt: ꝙ a ſe auferat prohibentia. ergo primo debet ſoluere criminationem factam contra ipſum. quare de bet vti proemio: quod eſt orationis principiū. Sed crimi nanti vtendum eſt epilogo: qui eſt concluſionis finis. De bet enim criminans formare ſuas criminationes ſūma tim: ⁊ i epillogo recolligere: vt magis memorie teneātur. Poteſt ergo tam criminans ꝗ̄ criminatus vti proemio ⁊ epillogo. Sꝫ criminatus magis debet vti proemio vt cri minationes a ſe primo tollat. Criminans magis debꝫ vti epillogo: vt in cōtrario finaliter: ⁊ memoriter criminatio nes concludat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que autē ad auditorem: ex eo ꝙ eſt beniuo lū facere ⁊ prouocare: ⁊ aliquando facere at tentum: aut contrarium. Non enim ſemper prodeſt facere attentum: propter quod multi in riſum tentant producere. In eumāchegiā ꝗ̄ oīa reducet: ſiqs voluerit viderī epicheia.

¶ Determinat de his: que poſſunt competere proemio ex parte auditoris. Et quia dixerat talia non eſſe propria ipſi proemio. ideo duo facit: quia primo oſtendit: que ſunt pre mittenda in proemio propter auditores. Secundo oſten dit talia non eſſe propria proemio ibi. (Oportet autē nō latere.) ¶ Circa primum duo facit. qui primo dicit quan tum ad auditorem: ꝙ proemiū debet reddere ipſū beni uolum ⁊ attentum: vel etiam non attentum: ⁊ que non at tentum ibi. (Attendunt autem.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ea que ſumuntur in proemio ex parte auditoris eſt facere audi torem beniuolum ⁊ attentum: aut contrarium. i. aut non attentum. Bonum eſt enim aliquando reddere auditorē non attentum: vt cum quis habꝫ malam cauſam. Iō ſub dit. ꝙ non ſemper prodeſt facere auditorē attentū. Pro pter quod multi tentantur adducere. i. prouocare audito res ad riſū. Quia ſiquis voluerit benefacere: ſi hēbit ma lam cauſam: non volet videri: nec volet ꝙ factum ſuum ſciatur: ſed reducet omnia ad eumanchegiam. i. in doctri nam bonam ⁊ iocoſam. i. totam cauſam: ⁊ totum negociū conuertet in iocum: vt homines non attendant: ſed quan do homo eſt in epicheia ⁊ habet iuſtam cauſam: tūc bonū eſt videri: ⁊ reddere auditorem attētū. ¶ Deinde. c. d.

¶ Attendunt autem magis proprijs mirabili bus ⁊ delectabilibus: propter quod oportet in ſinuare tanqꝫ de tali ſit orō. Si aūt non atten tos: ꝙ paruū: ꝙ nihil ad illos: qđ contriſtans.

¶ Quod dixerat aliquando reddendum eſſe auditorē at tentum: ⁊ aliquando non attentum: oſtendit que audito res attendunt: ⁊ que nō attendunt dicēs. Qꝛ auditores at tendunt magnis ⁊ mirabilibus: quia quilibet vult audire magna ⁊ magnalia: ſic etiam attendunt ipſum: ſic etiā at tendunt delectabilibus: quia quilibet vult audire placen tia. Si ergo vis reddere auditores attentos: debes iſinua re: ꝙ oratio tua ſit de talibus. ſ. de magnis: proprijs: ⁊ dele ctabilibus. Si autem vis reddere eos non attentos debes dicere oppoſita eorum. vꝫ. ꝙ tu dicturus es non magna: ſed parua: non propria auditoribus: ſed ea: que nō ſpectāt ad ipſos: non delectant: ſed contriſtans.

OPortet autem non latere: ꝙ om nia talia ſunt extra orationē ⁊ ad prauum eius auditorē: ⁊ que ex tra negocium audientē. Quoniā ſi non talis eſſet: nihil opus eēt ꝓe mio niſi iquātum negocium dice re ſūmatī vt habeat ſicut corpus habꝫ caput.

¶ Quia dixerat philoſophus manifeſtare, quid ſit finis ſer monis: ⁊ cuius gratia proponitur oratio dicenda eſſe pro pria proemio. Alia vero vt reddere auditorem attentum vel non attentum. nō eſſe propria proemio. Hic in parte iſta hoc probat: ſed non eſſe proprium alicui: quantū ad preſens poteſt intelligi dupliciter. Primo ſi competat ei per accidens: ⁊ ſit ei quid extraneum. Secundo ſi non ſo lum competat ei: ſed etiam alij. Duo ergo facit: qꝛ primo oſtendit: ꝙ reddere auditorem attentum: vel non attētū nō ꝓprium eſt proemio: qꝛ competit ei per accidēs. Secū do oſtendit hoc non eſſe ei proprium: qꝛ non ſolū compe tit proemio: ſed etiā alijs orationibus. Secunda ibi. (Ad huc autem attentos.) ¶ Dicit ergͦ: ꝙ opꝫ nō latere: qꝛ oīa ta lia: vt reddere auditorem attentum: ſunt extra orationē ⁊ per accidens competūt proemio. Sunt. n. talia introdu cta ꝑꝑ prauū auditorē: ideo talia ſunt ad ipm auditorē: tñ ſunt extra negociū. Iō ait: ꝙ ſi nō eēt prauus: nō eēt opus ꝓemio: niſi vt diceret̄ negociū ſūmatī: ⁊ orō haberet ipꝫ ꝓemiū: ſic corpꝰ hꝫ caput. Nā ꝑ caput corpꝰ cognoſcit̄: ſic ⁊ proemiū ꝑſcitur: cuius gratia introducit̄ oratio: ⁊ quid ſit finis ſermonis dicendi. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Adhuc attentos reddere omnium partium cõmune ſi oportet. In omni enim loco remit tuntur magis ꝙ̃ incboatiõe. Propter quod ri diculum in principio precipere: quia maxime omnes attenti audiunt. Quare vbi fuerit tem pus dicendum.

¶ Oſtendit talia non eſſe propria proemio: quia cõpetunt orationi mediꝗ: ⁊ etiam alijs partibus ſermonis. Et duo facit. qꝛ primo facit quod dictum eſt. Secundo reſumit quomodo debemus reddere auditores attentos. Secũda ibi. (Et nihil adhibere.) ¶ Dicit ergo: ꝙ adhuc reddere auditores attentos non eſt proprium proemio: quia eſt cõ mune omnium partium orationis: ſi oportet. i. ſi indige at tali attentione: imo magis videtur oportere reddere au ditores attentos in omni alia parte ſermonis ꝙ̃ in pꝛemio. Quia in omni alio loco auditores magis remittũtur ⁊ fa ſtidiuntur ꝙ̃ in incboatione: ideo ridiculum eſt pꝛecipere attentionem in principio: quia omnes auditores maxime tunc attente audiunt. ergo vbicunqꝫ fuerit tempus. i. quã docunqꝫ viderimus auditores eſſe remiſſos: tunc dicẽdũ eſt: ꝙ attendant. Attẽtio igitur vt videtur non plus reſpi cit proemiũ ꝙ̃ alias partes orõnis. ¶ Deinde cum dic.

¶ Et nihil adhibere intellectui. Nihil. n. magis meum ꝙ̃ veſtrum. Dicam enim vobis: quale nunꝙ̃ audiſtis dirum: aut ita mirabile. hoc au teꝫ eſt: ſicut ait Prodicus: cũ dormiuerint au ditores immittere qnq̃ginta dragmas iter ipos.

¶ Reſumit quomodo reddendus eſt auditor attentus. ⁊ quia non ſolum reddẽdus eſt attentus: immo beniuolus. ideo duo facit: quia primo reſumit quomodo reddendus eſt auditor attentus. Secundo oſtendit quomodo reddẽ dus eſt humilis. Secunda ibi. (Unde auteꝫ beniuolus.) ¶ Circa primum duo facit: quia primo facit quod dictũ eſt. Secundo quedam que propoſuerat probat ibi. (Quod autem ad auditorem.) Dat autem primo plures cautelas quibus redditur auditor attentus. Naꝫ cum videmus au ditores non attendere increpãdo debemus eis dicere. Ni hil adhibere intellectui. i. vos non habetis intellectum ad ſermonem meum: male facitis. Nam quod dico non eſt magis meum ꝙ̃ veſtrum: ⁊ quia negocium ſpectat ad vos: debetis eſſe intenti. Uel ſi volumus eos aliter atten tos reddere dicendum eſt. dicam vobis vnum diruꝫ ⁊ ex traneum qđ nunꝙ̃ audiſtis: aut ita mirabile: quale nunꝙ̃ eſt viſum. nam quiſqꝫ talia auide audit. Uel ſi non poſſu mus per talia eloquia eos attentos reddere: debemus eos facere attentos cominando penas: ſicut fecit Prodicus: ꝗ cum auditores dormitarent: ⁊ non attenderent: ait ꝙ vo lunt mittere in ipſos quinquaginta dragmas. i. quicunqꝫ decetero dormitauerint ⁊ nõ attenderint: ſoluant drag mas quinquaginta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quod autem ad auditorem: non ſm ꝙ audi tor palam: omnes enim aut cõmouent: aut ti mores ſoluunt in proemijs. Rex dicat: quidẽ non quatenus a ſtudio in aliquo in formis.

¶ Quedam que propoſuerat probat. Suppoſuerat enim: ꝙ reddere auditorem attentum ⁊ non attentuꝫ eſt extra negocium: ⁊ nõ eſt ad auditores vt auditor eſt: ſed vt pra uus eſt. Predixerat etiam: ꝙ qui habet magnum negociũ vult reddere auditores non attentos. Ideo duo facit: qꝛ primo declarat primum. Secundo ſecundum. Secunda ibi. (Et qui malum.) ¶ Dicit ergo: ꝙ reddere auditoreꝫ attentũ: vel nõ attentũ eſt reddere auditorẽ: non vt eſt au ditor: ſed ſupple vt prauus eſt. Naꝫ hoc eſt extra negoci quod patet: qꝛ vt in principio primi huius dictuꝫ fuit. paſ ſionare auditorem eſt extra negocium rhetoricum: ſ; om nes ſic facientes auditores paſſionant. Nam omnes vel cõ mouent auditores in proemijs ſuis dicendo: ꝙ eſt locutu rus magna ⁊ magnalia: ⁊ ſoluunt timores cõminando pe nas: quas omnes timent dicendo: quicunqꝫ non attende rit ſoluat tantum. Ideo ſubdit: ꝙ rex: vel imperator: vt habet alia littera: debent dicere: dicat. i. ſtatuat in formis meis: ſupple. i. in regulis ⁊ ſtatutis meis. quatenus non a ſtudio. i. non a negocio principali: ꝙ non debemus intẽde re in aliquo: recedamus. Naꝫ in bona politica oꝫ pcipi ꝙ nihil dicatur extra negocium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et qui malum negocium habent: aut viden tur. vbiqꝫ enim melius morari ꝙ̃ in negocio: propter quod ſed non ꝙ interrogantur dicũt: ſed circa que etiam proemizant.

¶ Declarat ſecunduꝫ vꝫ: ꝙ hñs malum negociũ vult red dere auditores non attentos. ideo ait. ꝙ qui habẽt malum negocium: vel ſaltim videntur habere malũ negocium tanꝙ̃ vellent: ꝙ auditores attẽderent immorari vbiqꝫ: ⁊ in alio loco eſt eius melius ꝙ̃ morari in negocio proprio: ideo nunꝙ̃ tales dicunt: nec reſpondent ſm ꝙ interroga tur ſm proemium: aut que ſunt circa adiacentia ⁊ extra nea. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Unde autem beniuolos oportet facere dictũ eſt: etiam alioruꝫ vnumquodqꝫ taliuꝫ: qm̃ ait bene dicitur. da mihi in amicuꝫ venire. hoc au tem miſerabile: hec duo opꝫ coniectare.

¶ Oſtendit quomodo auditor reddendus eſt beniuolus: dictum eſt ſupra circa principium ſecundi huius: vbi oſtẽ ſum eſt: quomodo debemus paſſionare auditores: ⁊ non ſolum ibi dictum eſt de amore ⁊ beniuolentia: ſed etiam de vnaquaqꝫ aliarum paſſionum. Addit aũt ꝙ bene di ctum eſt: ⁊ bonum ẽ venire in amicum. i. eſſe auditoribus amicum ⁊ beniuolum. Hoc autem. ſ. contrarium: vt eſſe maliuolum eſt miſerabile. Hec tamen duo. ſ. beniuolen tiam ⁊ maliuolentiam debemus coniectare: quia ſic de bemus ordinare ſermonem: vt auditores ſint nobis beni uoli: aduerſarijs aũt maliuoli. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ In exclamatiuis autem putari opꝫ facere ſi mul laudari auditorem: aut ipſum: aut genus aut inuentioneꝫ huius: aut aliter qualiter. Qđ enim dicit Socrates in epitaphio. Uerũ qđ nõ difficile Athenienſes inter Carthaginẽſes lau dare: ſed inter Lacedemonienſes.

¶ Oſtendit quomodo vtendum eſt proemio in exclamati uis. Nam cum volumus aliquem vituperare: debemus aliquam ſuperficialem laudem immiſcere in vituperio: vt magis credatur nobis quod dicimus. i. ad hoc debe mus proemiçare in exclamatiuis: vt putetur laudari au ditorem: aut ipſuꝫ: aut ſuum genus: aut ſuam inuentionẽ . i. ſuum ingenium: ⁊ ſuam ſcientiam: ⁊ poſtea ipſis laudi bus putatiuis immiſcere vituperia. ſicut fecit Socrates in ſuo epitaphio. i. in ſua poeſi dicens: ꝙ non eſt difficile laudare Athenienſes inter Carthaginenſes: ſed inter La cedemonienſes: in hoc autẽ laudando ipſos: vituperauit eos. Oꝫ aũt quiſqꝫ ſic ſcire proemiçare: vt ſciat laudando vituperare: ⁊ vituperãdo laudare. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Que autem concionatiue ex his: que iudicia lis orationis

lis orationis ſunt: natura autem minime hēt. etenim de quo ſciunt. Et nihil indiget negociū proemio: niſi propter ipſum aut ꝯtradicentē: aut ſi non quantum voluerit eſtimant: ſed aut maius: aut minus: propter quod aut criminari: aut abſolui neceſſe: ⁊ aut augere: aut minuere. Hoꝝ autem gratia proemio opus eſt: aut ornatus gratia: tāq̄ eloqa videātur turpia: nō ſi nō habeāt. Talis.n. Gorgie cōmendatio de Hele ciuitate. Nihil.n. prediſponens: neq̄ ꝓexercitans ſtatim incipit. Helis ciuitas felix.

¶ Oſtendit quō concionatiua indiget ꝓemio dicens: ꝙ in concionatiua debemus vti ꝓemio: non ꝓpter ſe: ſed ꝑꝑ auditorem: ſic in iudiciali. Nāliter.n. ſm ſe cōcionatiua minime hꝫ ꝓemium. nam ꝓemiuꝫ iō eſt: vt habeat̄ cognitio negocij dicendi. Oēs aūt qui ꝯſulunt: ſciunt de quo eſt negociū. ḡ negocium ꝑ ſe non indiget ꝓemio: ⁊ ſi indiget: hoc nō eſt niſi ꝓpter ipm̄ auditorem: vel ꝓpter ꝯdicentē. Aut ſi aſtantes non eſtimant tm̄ negocium: q̄tum ipſe voluerit. Ergo vtendū eſt ꝓemio ꝓ criminari ⁊ abſolui q̄tuꝫ ad ꝯdicentem: ⁊ ꝓpter augere. ⁊ minuere ꝓpter aſtantes: vt faciat eis tantū apparere negocium: quantū vult. Hoꝝ igit̄ gratia indiget ꝓemio: vel ēt indiget eo grā ornatus tā q̄ eloquia videant̄ turpia: nō ſi non habeant ornatū. ſed ſi nihil hoꝝ fuerit eloquiuꝫ: non indiget ꝓemio. Addit autē gratia exempli: ꝙ talis fuit cōmēdatio Gorgię: quaꝫ fecit de Hele. i. de illa ciuitate: quia nihil ꝑdiſponens: nec ꝓexercitans: ſed abſq̄ proęmio incepit cōmendationem illam dicens. Helis ciuitas felix.

DE criminatione autem vnum quidē: ex quibus vtiq̄ quis exiſtimationē deprauauerit: ſoluat. Nihil enim differt ſiue ſubexiſtente aliquo: ſiue non. Quare hoc vle.

¶ Quia inter cętera negocia politica iudiciale magis indiget ꝓemio. Et qꝛ iudiciale nō ꝓprie indiget ꝓemio rōne accuſantis: ſed rōne defendentis: iō ꝓpter ipſum defendentē: qui maxime indiget ꝓemio: ⁊ ad queꝫ ſpectat in principio criminationē ſoluere: facit hic q̄daꝫ ſpāle caplm̄ de ſolutione criminationis. Et diuidit̄ ꝑs iſta in duas partes: qꝛ ad ſolutionē criminatiōis primo dat q̄ſdam ꝯſiderationes generales. Scdo ponit conſideratiōes magis ſpāles. Scda ibi. (Alius modus: ꝙ eſt peccatum.) ¶ Notandū aūt. ꝙ iſtud caplm: qꝺ eſt de ſolutiōe criminationis: ſpāliter pertinet ad ꝓemiuꝫ: ſicut recolligere criminationes factas ſpāliter ꝑtinet ad epillogū. Ponendo aūt cōſiderationes generales de ſolutione criminationis duo facit: qꝛ primo ſumit documēta generalia ad deſtruēdum oēs argumētationes: ⁊ oēs criminationes impoſitas .ſ. ſolutionē ⁊ inſtantiaꝫ. Primo ḡ ponit documenta quō talia debemus deſtruere ſoluēdo. Scdo inſtādo ibi. (Alius modus vt ad obiecta.) ¶ Dicit ḡ ꝙ vnum documētū de criminatione impoſita ſoluenda eſt: ꝙ ſoluat illud: ex qbus aduerſarius deprauat eſtimationē: qꝛ facit nos eſtimari ⁊ reputari reos. Et addit ꝙ nihil differt: vtꝝ hoc fiat ſub exiſtēte aliquo: ſiue non ſub exiſtēte: qꝛ ſi nos poſſumus ſoluere rōnem aduerſarij oſtendēdo: ꝙ ibi eſt peccatuꝫ in forma: nihil refert: vtrū illa dicta ſubexiſtant. i. vtrū in eis ſit peccatuꝫ in mā: vel non ſit ibi tale peccatū. Quare iſte locus eſt vniuerſalis ad cōmunem rationem peccantē in forma. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius modꝰ vt ad obiecta obuiare: aut ꝙ nō ſunt: aut ꝙ non nociuum: aut non huic: aut ꝙ non tantum: aut non iniuſtum: aut nō magnū: aut non turpe: aut non habens magnitudinē: de talibus enim altercatio.

¶ Dat alium modum generalem: qui fit per inſtantiaꝫ: q̄ magis reſpicit peccatum in materia. Et duo facit: quia primo facit quod dictum eſt. Secundo quod dixerat manifeſtat per dictum Ipſicratis. Secunda ibi. (Sicut Ipſicrates.) ¶ Dicit ergo: ꝙ alius modus deſtruēdi criminationes appoſitas eſt: vt obuiemus ⁊ inſtemus ad obiecta: oſtēdendo: ꝙ vel peccant ſimpliciter in materia: qꝛ non ſunt vera quę ait: vel ſi nō ſimplr̄ ſunt falſa: ſunt tm̄ aliquo modo falſa: qꝛ nō ſūt nociua: vt aduerſarius dicebat. Aut nō nocuerunt huic: vt dicebat aduerſarius: aut non tantum: aut non multum: aut non magnum iniuſtum: aut non turpe: aut non habens magnam turpitudinem. Nam de talibus eſt altercatio: qꝛ talia imponuntur accuſato. Cuicūq̄ ergo talium obiectionum accuſatus poterit obuiare oſtendendo non eſſe ſic: vt accuſatus ait: probabit accuſationeꝫ illam peccare in materia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sicut Ipſicrates ad Nauſicratem: ait eniꝫ feciſſe qꝺ dicebat: ⁊ nocuiſſe: ſed non iniuſtuꝫ feciſſe: aut contra variare iniuſta facientē ſi nociuum: ſed honeſtum: ſi contriſtans: ſed proficuum: aut aliquid aliud tale.

¶ Manifeſtat quod dixerat per dictum Ipſicratis dicens ꝙ iſto modo defendit ſe Ipſicrates contra Nauſicratem ait enim ſe feciſſe quod dicebat: ⁊ nocuiſſe: ſed non feciſſe iniuſtum: vt ipſe imponebat ei. Aut debemus ꝯtra narrare. Iniuſtum enim multis modis fit. Nam nocumentuꝫ: inhoneſtas: cōtriſtatio: damnum: ⁊ cętera talia ad iniuſtitiam pertinent. Debemus ergo cōtra variare concedēdo vnum: ⁊ negando iniuſtuꝫ: qꝛ ſi nocuimus: fecimus tm̄ honeſtū: ſi contriſtauimus: fecimus ꝓficuuꝫ: aut aliq̄d aliud tale: vt qꝛ forte ꝯtriſtauimus vt corrigeret̄: vl̄ vt efficeret̄ bonus: vel aliq̄d aliud hmōi. In oībus.n. his ſoluit̄ criminatio impoſita: oſtendendo eam peccare in materia: quia aduerſarius: vel ſimpliciter: vel ſaltem aliquo modo aſſumit falſa. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius modus ꝙ eſt peccatū: aut infortuniū: aut neceſſariuꝫ: vtputa: Sophodes ait tremere: non vt criminatus: aut videatur ſenex: ſed ex neceſſitate. Non.n. voluntarium aliquid eē circa annorum octuaginta.

¶ Ponit documenta magis ſpecialia. Et duo facit: quia ꝑmo ponit huiuſmodi documenta ſpecialiter deſeruientia ipſi criminato. Secundo addit alia documenta: quę nō ſolum deſeruiunt criminato: ſed etiam criminanti. Secunda ibi. (Alius ex criminatione.) In criminatione autem tria ſunt conſideranda. vꝫ. ratio criminationis: ipſum criminans: ⁊ iudiciuꝫ de criminatione. Primo ergo nos docet ſoluere criminationem quantum ad rationes ⁊ cauſas criminandi. Secundo quantum ad ipſum criminantem. Tertio quantum ad iudicium de criminatione factum. Secūda ibi. (Alius ſi in tali.) Tertia ibi. (Alius ſi ſcm̄.) ¶ Circa ꝑm̄ duo facit: qꝛ primo docet ſoluere criminationē q̄tum ad cām efficientē. Secundo quantum ad finalē ibi. (Et variare qdē.) ¶ Dicit ḡ: ꝙ alius modus ſoluēdi criminationē eſt oſtendendo peccatum ſibi impoſituꝫ non fuiſſe voluntarium: ſed accidiſſe ex infortunio: aut

LIOTECA UNIVERSITA DE RANAD

ex neceſſitate: ſicut Sophodes ait ſe tremere: nō vt crimi nans: nec ꝓpter peccatuꝫ qḋ fecerit: ſed qꝛ videbaᵗ̃ ſenex: ideo faciebat hoc ex neceſſitate nō volūtarie. Nullus eſt volūtate ſenex: vel octuaginta annoꝝ: ſed quadā neceſſitate nāli talia contingunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et variare ꝙ vnius gratia: qꝛ non nocere volebat: ſed hoc ⁊ hoc: quod culpatur feciſſe accidit: aut nocuiſſe iuſtū: aut odire: ſed quatenus hoc fieret: feciſſet.

¶ Ponit aliā ꝯſiderationeꝫ ex ꝑte finis dicēs: ꝙ debemus ſoluere criminationē variando finē: cuius gratia alia fiūt oſtēdendo: ꝙ non volebamus nocere: nec intendebamus nocumentū: iō hoc ⁊ hoc: qḋ culpaᵗ̃ aduerſarius incuſatꝰ feciſſe: dꝫ dicere: ꝙ accidit ꝓpter illa nocuiſſe: qꝛ fuit nocumētū ꝑter intētionē. Jō opꝫ dicere incuſatus: ꝙ iuſtū eēt ꝙ accuſans eū odiret: ſi feciſſet illud: vt hoc fieret: vt noceret. ¶ Deinde cuꝫ dicit.

¶ Alius in tali deprehenſus eſt criminans: aut nunc: aut prius: aut ipſe: aut propinquoꝛuꝫ aliquis. Alius ſi alij in hoc deprehēdūtur: quos confitetur non reos eſſe criminationi: puta: quia ſi purus adulter: ⁊ aliqs ego. Alius ſi alios criminatur: aut alius ipſum: aut ſine criminatione credebantur: ſicut ipſe nunc: qui apparebāt non rei. Alius econtra criminari criminantem. Jnconueniens enim ſi ipſe nō credēdus. hmōi ſermones ſunt incredendi.

¶ Ponit ꝯſiderationes ſumptas ex parte ipſius criminantis. Et q̄tuoꝛ facit ſm q᷑ tales criminationes ponit. Scḋa ibi. (Alius ſi alij.) Tertia ibi. (Alius ſi alios.) Quarta ibi. (Alius econtra.) ¶ Prima conſideratio talis. Qꝛ alius modus ſoluendi criminationē eſt: ſi criminans depḣēſus fuerit in tali crimine: aut nūc: aut prius: ipſe aut aliqs ꝓpinquoꝝ: qꝛ ſi hoc pōt oſtēdere: ꝯtingit nō eſſe iniuſtuꝫ: qꝛ ſi iniuſtū eſſet criminans: hoc nō feciſſet: nec argueret alios: de quo ipſe eſt irretitus. ¶ Scḋa cōſideratio talis. Qꝛ alius modus ſoluendi talia eſt: ſi in illo crimine: ḋ quo culpaᵗ̃: deprehenſi ſunt: quos nō ꝯfiteᵗ̃ eē reos ſm criminationē: vtputa: ſi de adulterio eſt incuſatus: cōfiteᵗ̃ aliquem adulteꝝ eē bonū ⁊ puꝝ: dꝫ dicere incuſatus. g̊ ⁊ ego ſū bonus ⁊ purus. ¶ Tertia talis. Qꝛ alius modus eſt talia ſoluendi: ſi criminās criminaᵗ̃ alios: ⁊ alius criminaᵗ̃ ipm: ⁊ maxime ſi criminatur eos: q credebanᵗ̃ ſine criminatiōe. Propter qḋ dꝫ dicere incuſatus: ꝙ ſicut ipſe criminās criminabaᵗ̃ tūc eos: q apparebant: ⁊ erant nō rei: ita nunc criminaᵗ̃ me: q nō appareo: neq̧ ſum reus. ¶ Quarta talis. Qꝛ alius modus eſt econtra criminari criminantem. alleuiatur. n. culpa accuſati ex crimine incuſantis. Dꝫ ergo dicere incuſatus: incōueniēs eſſe: ſupple nō eſt credenduꝫ: ⁊ cū ſermōes incuſantis ſint incredēdi. Et ſi pōt obtinere: ꝙ credaᵗ̃ incuſatus criminoſus: nō credeᵗ̃ ſermonibus incuſantis: nec adhibeᵗ̃ fides dictis eius. ¶ Deinde cū. d.

¶ Alius ſi factum eſt iudicium: ſicut Eurypides ad conualeſcentem Anthidoſei accuſantē qūo ipius qui fecit precipiēs deierare: lingua deierauit: mens autem impotēs iurare. Ait. n. ipſum iniuſtum facere contra iudicia ex Dioniſiaco agone ad pretoꝛia ducentem. Jbi enim ipſum dediſſe rationem: aut daturum.

¶ Docet ſoluere criminationē ex iudicio facto: qꝛ ſi alicui in aliqua cā iudicatū eſt ꝓ nobis: ⁊ aliquis vellet nos de illo crimine criminari: debemus dicere ipſum eſſe iniuſtū: qꝛ facit ꝯtra iudiciū iudicatū. Jō ait: ꝙ alius locus eſt ad ſoluendū criminationes: ſi factū eſt iudiciū ꝓ nobis: ſicut Eurypides dixit ad ꝯualeſcētē Anthidoſei accuſantē. i. ad illū hoīeꝫ: q incuſauit eū: ꝙ eſſet impius: qꝛ ꝑceperat deierare ⁊ aſſerens: ⁊ ꝙ ēt ipſe lingua deierauit. Jurauit. n. vt dicebat: ꝙ mēs iurare nō poterat: eo ꝙ eſſet falſum. Euripides aūt rn̄dit ipꝫ ꝯualeſcentē eſſe iniuſtū: qꝛ faciebat ꝯ iudicia iudicata: ideo ducebat ipm ad ꝑtoꝛia ex Dionyſiaco agone. i. ad iudicia iudicata ſub agone Dionyſij. Qñ. n. ſub aliquo iudice iudicatum eſt ꝓ nobis: debemus dicere aduerſario: ꝙ ſub tali iudice: vt ſub Dionyſio: vel ſub aliquo alio dedimus rōnem ipſius negocij: ⁊ parati eſſemus dare ſub eodem: ſi qs nos incuſare vellet. ¶ Deinde. c. d.

¶ Si voluerit accuſare quantum ⁊ hec: qꝛ alia iudicia facit: ⁊ qꝛ non credit negocio.

¶ Ponit quaſdā ꝯſiderationes deſeruiētes nō ſolū incuſato: ſed ēt incuſanti. Et duo facit ſm ꝙ tales cōſiderationes ponit. Scḋa ibi. (Alius criminanti.) ¶ Circa primū duo facit: qꝛ primo ponit conſiderationem ipſam. Scḋo oſtendit talem conſiderationem eſſe cōem criminanti ⁊ criminato ibi. (Cōis autem ambobus). ¶ Eſt aūt ꝯſideratio talis: ꝙ nos debemus accuſare criminantem de ipſa criminatione: ⁊ hoc qñ alia iudicia facit pro alijs q̄̄ pro nobis. Debemus. n. dicere: ꝙ non credit negocio ꝙ iudicet . i. non credit vt iudicat: quia ſi ſic crederet pro omnibus idem iudicaret. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cōmunis autem ambobus locus id: quod eſt ſymbola oratiōe: velut in theatro Vlyſſes qꝛ domeſticus Priamo thelamō: ⁊ ꝙ non cōtradixit inſidiatoꝛibus.

¶ Oſtendit hunc locum eſſe cōmunem. Nam cuꝫ aliquis aliter iudicat pro vno: aliter pro alio: poſſumus de hoc ipſum accuſare ⁊ criminare: ⁊ tunc iſte locus deſeruit criminanti. Et poſſumus etiaꝫ ex hoc nos defendere: ſi ille nos criminaret: ⁊ tunc deſeruit criminato. Jdeo ait: ꝙ iſte locus: ꝙ homo debet ſymbola dicere. i. ꝙ homo debet conuenientia iudicare. ⁊ ſemper in ſimili caſu dꝫ dare ſimile iudicium. eſt conſequens ambobus criminanti. ſ. ⁊ criminato. vt domeſticus Vlyſſes in theatro dixit Priamoq̧ Thelamon. i. ille homo non contradicit inſidiatoꝛibus ſi ergo in alio loco volebat contradicere: ſupple ꝓpter diuerſitatem iudicij erat criminādus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Alius criminanti parum laudantem vituperare foꝛtiter magnum: aut multa bona cum ꝓpoſuerunt: ꝙ negocium facit vnū vituperare. Tales aūt artificioſiſſimi ⁊ iniuſtiſſimi: bonis. n. neceſſe tentant admiſcentes ipſa malo.

¶ Ponit aliam conſiderationem. Et duo facit: qꝛ p̄mo ponit quod dictum eſt. Secundo oſtendit illam cōſiderationem etiam eē cōmunem ibi. (Cōe aūt criminātī.) ¶ Dicit g̊ primo: ꝙ alius locus eſt ad criminationem faciēdā ⁊ deſeruit ipſi criminanti: ꝙ dꝫ laudare paꝝ: ⁊ vituperare foꝛtiter: ⁊ multum dꝫ ꝓponere multa bona: ⁊ in eo qḋ non facit ad factum: ⁊ in eo quod eſt ad ꝓpoſitum: debet ipſum vituperare. Et addit: ꝙ tales loci ſunt artificioſiſſimi ⁊ iniuſtiſſimi. multū. n. valēt: vt oñdaᵗ̃ aduerſarius eſſe iniuſtus. Nā ꝓpter locos pmiſſos magis creditur noxa impoſita: iō ait: ꝙ ꝑ hꝯ locos multi conanᵗ̃ nocere ipſis bonis viris miſcētes bona malo; ⁊ laudes vitupio. ¶ Dein. c. d.

¶ Cōmune

¶ Commune autem criminanti: ⁊ ei qui abſoluitur: quoniam idem contingit ꝓpter plura actū eē criminanti quidē malignandū in deterius: accipienti: ei aūt qui abſoluitur in melius. vt putā: ꝙ Diomedes Vlixez ꝓelegit. Huic quidē: quia optimum exiſtimauit Vlixem: huic aūt quia non: ſed quia ſolus: non cōtra agonizator tanꝗ̄ prauū. Et de criminatione quidē dicta ſūt tāta.

¶ Oſtendit: ꝙ iſte locus non ſoluz deſeruit criminanti: vt viſum eſt: ſed etiam deſeruit ipſi criminato: qui debz abſolui a criminatiōe. Nā cū idē negociū poſſit multis modis accipi: quoniam laus eſt annexa vituperio: pōt homo ponderare: ⁊ magnificare laudē: ⁊ vituperiū paliare. Propter quod debz cōuerti iſte locus: ⁊ erit in melius ei: qui abſoluit: ⁊ in deterius ei: qui accipit malignationē ⁊ criminationez: ſic Diomedes increpādo loquebatur dicens. Preeligis Vlixez: quaſi dicat: non eſt eligendus: quia licz hinc. i. ex vna parte non eſt optimus: quia ipſe ſolus. ideſt ipſe plus alijs: non eſt cōtra agonizator. i. nō cōtra bellator tanꝗ̄ prauū ſit nō eſſe bellatorē: ⁊ ſic iſte locus eſt in maluz: quia ibi plus ponderat vituperiū ꝗ̄ laus. Si aūt fieret econuerſo: fieret in bonuz. ergo iſte locus conſequens eſt: vt patet. Vltimo epilogat: ꝙ de criminatione dicta ſunt tanta.

Narratio autez in exclamatiuis eſt non continuatim: ſed ſcḋm partez. Oportet enim actiones pertranſire: ex quibus oratio.

¶ Expedita vna parte perorationis. vz. proemio. hic phūs determinat de narratione. Et tria facit: quia primo determinat de ea vt comparatur ad negocium exclamatiuum. Secundo vt comparatur ad iudiciale. Tertio vt refertur ad deliberatiuum. Secunda ibi. (Nunc autem riſibiliter.) Tertia ibi. (In concione autem.) Circa primuz duo facit ſcḋm ꝙ dat duo documenta ad ꝓpoſitū. Scḋa ibi. (Oportet aūt notos.) Circa primū duo facit: quia primo ponit documentū ipm. Secundo quod dixerat probat. ibi. (Componitur eni breue.) Eſt autem documentuz tale: ꝙ narratio in exclamatiuis non debet proferri continuatim: ſed ſcḋm partez. Nā opz pertranſire. i. particulatiz tranſire: ⁊ diſtincte enumerare actiones ⁊ opera: ex quibus eſt oratio laudatiua. Eſt ergo intentio huius documenti: ꝙ diſtincte ſunt ꝓferendę actiones: ita ꝙ ex qualibz actione bona ſurgamus in laudem ſibi correſpondentē: ⁊ tunc quelibz laus habebit ſuā cauſam annexam. immo etiam ipſarum actionuz eſt cauſa reddenda. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Componitur enim breuis oratio: hoc quid inartificiale. Nihil enim eſt cauſa actionum quod ſoluit: hoc autem ex arte. Hoc autem eſt oſtendere: aut quia eſt ſi ſit incredibile: aut quia quale aut quia quantum: aut etiam omnia.

¶ Ponit quod dixerat: ⁊ duo facit ſcḋm ꝙ dupliciter hoc probat. Scḋa ibi. (Propter hoc autem aliquādo.) Dicit ergo: ꝙ breuiter loquendo: ſi oratio laudatiua componitur. i. connectitur: ⁊ continuatur eſt quid inartificiale: quia narratio continuata non aſſignat cauſam dicti. Ideo cum huius oratio vel narratio ſoluitur: ⁊ diſtinguitur: nō inuenitur ibi aliqua cauſa actionuz narratarum: ideo eſt inartificiale. Sz tūc eſt artificiale: quādo ipſa narratio interrumpitur: ⁊ ſcḋm partes orationis aſſignantur ſue cauſę: ⁊ oſtenditur: aut quia eſt vt dicitur: ſi illud videatur incredibile: aut quia eſt quale vt bonum: aut quantū vt magnum: aut etiam oīa ſunt oſtendēda: ſi de omnibus dubitatur. ¶ Deinde. c. d.

¶ Propter hoc autez aliquando non cōtinue oportz narrare omnia: quia difficulter memorabile oſtendere ſic ex his quidez igitur ꝙ ſit fortis ex his aūt ꝙ ſapiens: aut iuſtus: vt ſimplicior oratio eſt illa: aut varia: ⁊ non euidens.

¶ Aſſignat ſecūdam cauſam dicens: ꝙ aliquando propter hoc. ideſt ꝓpter aliam cauſam nō oportet narrare omnia cōtinue. quia tale difficulter memorabitur. Debemus ergo ſi volumus aliquē laudare: diuidere narrationē: narrādo primo quedam. ex quibus oſtēdatur ꝙ ſit fortis. ⁊ poſtea narrare alia. ⁊ ex illis oſtendere ꝙ eſt ſapiens: aut iuſtus. ſic enim faciēdo erit oratio ſimplicior. ideſt planior. Nam ſi primo narrantur omnia. ⁊ poſtea ſubdūtur laudes: eſſet locutio varia. ⁊ non euidens. ſed intricata. quia neſciremus ex quibus operibus narratis: que laus conſurgeret. ſed ſub cōfuſiōe laudes referuntur ad opa. ¶ Dei. ⁊c.

¶ Oportet autem notos quidem rememorari ꝓpter quod multi nihil īdigent narratione: vt puta: ſi vis Achilem laudare. ſciunt enim oēs actiones. ſed opz ipſis vti. Sed ſi Criciaz opz non enim multi ſciunt.

¶ Ponit ſcḋm documentū: ⁊ duo facit: quia primo ponit documētum: ſcḋo probat quod dixerat. ibi. (Eſt aūt laus.) Dicit ergo ꝙ oportet rememorari actus notos: quia laudes conſurgentes ex talibus actionibus ſunt magis digne fide: ideo addit: ꝙ multi in ſuis laudibus non indigēt narratione: vt puta ſi velles laudare achilem: quia omnes ſciūt actiōes eius: non oportet eas narrare: ſed debemus ipſis vti tanꝗ̄ notis. Sed ſi Critiam laudare vellemus: oporteret narrare opera eius: quia multi neſciūt ea. ¶ Dei. c. d.

¶ Eſt autem laus ſermo elucidans magnitudinem virtutis. Oportet igitur actiones oſtēdere quōo tales. Cōmendatio autē oportet eſſe.

¶ Probat quod dixerat: in predictis autem documentis ſuppoſitū fuit: ꝙ ex actibus conſurgit laus. ideo hic hoc probat: propter hoc ꝙ iſte probationes ſunt cōmunes ad vtrūqz documentum. Duo autem facit: ſcḋm ꝙ dupliciter probat intentum per diffinitionē laudis: ſcḋo probat hoc idem comparādo laudem ad conſilia. ibi. (Habēt autez quādam.) Circa primū duo facit: quia primo per diffinitionem laudis oſtēdit: ꝙ per opera bōa ⁊ virtuoſa probatur laus. Sed aliqualiter perſuadet. ibi. (Quę ſūt circa.) Dicit ergo ꝙ laus eſt ſermo ellucidans magnitudinem virtutis. Si ergo volumus laudare aliquē debemus oſtēdere actiones eius fuiſſe tales. i. virtuoſas: comēdatio ergo ⁊ laus eſt ipſorū operum. i. eſt per ipſa opa. ¶ Deide cū dic.

¶ Que autem circa perſuaſionem: puta nobilitas: ⁊ eruditio. Veriſimile enim ex bonis bonos: ⁊ ſic nutritū tale eſſe: ꝓpter quod cōmendamus eos: qui egerunt opera: aut ſigna actiōis ſunt: ⁊ laudabimus vtiqz: ⁊ eum qui non egit ſi crediderimus eſſe talem.

¶ Oſtēdit quod circūadiacentia ad virtutē perſuadent ipſaz laudem: ⁊ duo facit: quia primo facit quod dictum eſt: ſcḋo oſtendit talia circumadiacentia continere aliquo modo virtutez ipſam. ibi. (Beneficatio autem.) Continuetur ergo ſic. Actiones virtuoſe arguunt laudez ⁊ comendationem ſcḋm circumadiacentia virtutibus ⁊ actionibus vir-

tuoſis:⁊ ſi nõ directe arguunt laudem:perſuadent tamẽ eam:ergo perſuaſionem laudis facit nobilitas ⁊ eruditio. Probabile eniꝫ eſt nobiles eẽ bonos:quia veriſimile eſt ex bonis bonos eſſe ortos. Sic etiaꝫ veriſimile eſt hominẽ mutatũ.i.eruditum eſſe talem.ideſt eſſe laudabilem ⁊ comendandũ. Ideo nos comendamus eos:quia egerũt exteriora opera:quia opera exteriora bona ſigna ſunt interioris actionis virtuoſe:ſicut etiam nos laudamus eum qui nõ egit opera exteriora:ſi credimus ipſum eſſe taleꝫ ꝙ ellegerit bene operari. Opera ergo exteriora circũadiacent virtuti:perſuadent tamen virtutẽ:ſiue fiant:ſiue nõ fiant. Duꝫ tamẽ probabiliter credatur: ꝙ quis proponat ea facere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Benefactio aũt ⁊ felicitatio his quidem eadem:his aũt non eadem:ſed quẽadmodũ felicitas virtutem: ⁊ felicitatio continet hoc.

¶ Oñdit huius circumadiacẽtia aliquo mõ ꝯtinere virtutem. Ad cuius euidentiam notãduꝫ:ꝙ vt alludamus verbis textus:differentia eſt inter virtutem:fęlicitatem:⁊ benefactionẽ. Uirtus eniꝫ eſt ipſe habit⁹:fęlicitas eſt actus virtutis perfecte:benefactio vero eſt opus exterius. Ex ṽtute ergo tendimus in fęlicitatem:quia ex habitu progreditur actus ṽtutis. Ex fęlicitate vero progredimur in benefactionẽ:quia ſi adſit facultas:ex actione interiori progreditur opus exterius:quia cum aliquo modo referuatur in ſuo effectu:aliquo modo referuatur in fęlicitatẽ: ⁊ fęlicitas in benefactiõe. Benefactiões ergo ⁊ bona opera exteriora licet ſint circũadiacentia virtuti:quia aliquo modo fęlicitatem continent. dici poteſt ꝙ aliquo modo ſint cõtentiua virtutis. Ideo ait:ꝙ benefactio:⁊ pro.i.fęlicitatio his virtutibus eſt vno modo eadeꝫ:alio vero modo ipſis virtutibus non eadem. Nõ enim eſt eadem per eſſentiam. ſed eſt eadem: qꝛ aliquo modo continet eas. Naꝫ ſicut fęlicitas continet virtuteꝫ:ſic ⁊ fęlicitatio.i.benefactio:⁊ bona operatio continet hoc.ſcꝫ fęlicitatẽ:propter ꝙ ipſa benefactio ſiue fęlicitatio aliquo modo continet virtutem:quia continet fęlicitatem contentiuam virtutis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Habent autem quandam cõem ſpẽm laus ⁊ cõſilia. Que eniꝫ in conſulendo ſuppoſueris vtiqꝫ hec tranſpoſita locutione cõmendatiões fiunt. Qm̃ igitur habemus que oportet agere ⁊ qualem quendaꝫ oportet eſſe hoc tanq̃ ſupponẽtes dicentem locutionẽ tranſponere opꝫ ⁊ vertere:vt puta:ꝙ non opꝫ magnuꝫ ſapere in his:que ꝑꝑ fortunã:ſꝫ in his:que ꝑꝑ ſeipꝫ.

¶ Probat ꝙ opera arguunt laudem comparando laudeꝫ ad conſilia:⁊ duo facit:quia primo ꝑmittit comparationẽ ipſam:ſecũdo ex hoc concludit intentũ.ibi.(Quare quãdo laudare.) Dicit ergo ꝙ laus ⁊ cõſilia habent quãdam cõmunem ſpeciem:vt oſtẽſum fuit in primo libro:in tractatu de negocio exclamatiuo caplo.(Sumẽdum auteꝫ ⁊ propinqua.) ibi enim oſtẽſum fuit:ꝙ que in cõſulendo ſupponimus tranſpoſita locutione comendationes fiũt. in conſulendo enim ſupponimus bonum:⁊ concludimus ꝙ ſic debeamus operari:vt poſſimus id bonum cõſequi. In laude auteꝫ ecõtrario:quia ſupponimus:ꝙ aliquis ſit bene operatus:⁊ ex bonis operibus arguimus eius bonitatem ⁊ laudem. Cuꝫ ergo habeamus que opꝫ agere: qꝛ opera virtuoſa:⁊ qualẽ quęndam oportet eſſe:quia bonũ hoc quod ſupponimus in conſilijs dicentem ⁊ ſupponentem illud:ſi vult laudare:oportet locutionem tranſponere ⁊ vertere:vtputa:ꝙ non oportet ſapere magnuꝫ in his quę propter fortunam:ſed in his:quę ꝑpter ipſuꝫ. Si ergo volumus laudare dicamus:ꝙ in cordibus noſtris debemus cogitare talem fuiſſe magnum ⁊ bonum: quia non fortuitu:ſed per ſeipſuꝫ operatus eſt bona opa. Si autem vellemus conſulere:cõuerteremus propoſitũ:⁊ ſupponeremus aliquid eſſe magnũ ⁊ bonũ:⁊ cõcluderemus opa per quę illud bonum conſequeremur. ¶ Deinde cũ.d.

¶ Quare quãdo laudare volueris:vide qđ vtiqꝫ ſupponas:⁊ quãdo ſuppõas vide qđ vtiqꝫ laudabis. Locutio autem oppoſita erit ex neceſſitate: quãdo hoc quidẽ obſiſtens.hoc aũt non obſiſtens tranſponatur.

¶ Pręmiſſa comparatione laudis ad cõſilia:concludit intentum dicens:ꝙ quando vis aliquid laudare:vide quid ſupponas:⁊ quando ſupponas. Et vide etiaꝫ qđ ẽ laudandum:quia de neceſſitate locutio erit oppoſita ⁊ trãſpoſita in laude ⁊ conſilio. Naꝫ in laude opera non obſiſtunt:ſed ſunt nota:bonum autem non eſt notum:ſed cõcludimus per bona opera:ſemper enĩ arguendo principia nobis nõ reſiſtunt:ſed ſunt quaſi locus ianuę in domo:vt dicit Cõmentator ſup ſcd̃m metaphyſicę:concluſiones autem nobis obſiſtunt ⁊ reſiſtunt:quia eas inueſtigãdo quęrimus. Cum ergo in conſulẽdo hoc.ſcꝫ bonũ nobis non obſiſtat: qꝛ ſe habꝫ vt ꝑ̃ncipiũ:hoc aũt.ſ.opus obſiſtat:qꝛ ſe habet vt concluſio:tranſponatur vero ſermo:⁊ cõcluſio fiat pręmiſſa:⁊ cõcludit ecõuerſo:⁊ habebiť laudatiua locutio.

Nunc aũt riſibiliter aiunt narrationem oportere eſſe celerem q̃ſq̃ꝫ ſi paſtam facienti: querenti ſi durã aut molleꝫ: paſtabit. Qꝛ aũt bene dicat impoſſibile. Et ſic ſimiliter oportet enim non prolixe narrare:ſicut neqꝫ ꝑſuaſiones dicere. Neqꝫ eniꝫ hic eſt in eo ꝙ bene: aut in eo ꝙ cito: aut in eo ꝙ breuiter:ſed in eo ꝙ medio modo. hoc autem eſt in dicẽdo quecũqꝫ manifeſtabunt negocium:aut q̃cũqꝫ faciunt opinari factũ:aut nocuiſſe.aut iniuſta feciſſe:aut tãta q̃ꝫta vult aduerſario:aut ꝯ̃ria.

¶ In parte iſta determinat ph̃s de narratione:vt comparatur ad negociũ iudiciale. Et duo facit qꝛ ꝑ̃mo remouet quandã falſam opionẽ. Scđo ponit quędã documẽta neceſſaria ad propoſitũ. Scđa ibi.(Secus narrari auteꝫ.) Dicit ergo:ꝙ quidã deriſorie opinanť dicentes oportere narrationem eſſe celerem:quia ſicut faciens paſtam.ſi q̃rit eam durã vel molẽ:paſtabit eã:ſupple nõ. Paſta eniꝫ debet eſſe medio modo:aliter enim impoſſibile erit:ꝙ aliquis eã bene ducat:vel impoſſe erit:ꝙ aliquis bene dicat dicens:paſtam eſſe bene ductibilem:ſi ſit dura vel mollis debet enĩ eſſe medio modo. Sic ſimilr ⁊ narrationẽ non opꝫ prolixa narrare. Nam ſicut in dicendo perſuaſiones non fit bene.ſi non fiat cito:nec ſi fiat breuiter: ſed ſi fiat medio modo:ſic ſupra ⁊ narratio medio ſe debꝫ habere. Hoc auteꝫ.ſ.medio modo ſe debꝫ habere:eſt quecũqꝫ cõgruunt negotio. igitur quęcũqꝫ in dicendo manifeſtabũt negocium:aut facient ipſum opinari factum:aut nocuiſſe aut iniuſta feciſſe: aut eſſe tanta quanta vult aduerſario autem eſſe contraria:⁊ quę ipſe non vult:quęcunqꝫ enim hoc faciunt:media dici debent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Secus narrari aũt quecũqꝫ facient opinari

factum

factum:aut nocuiſſe:aut iniuſta feciſſe:aut tāta quanta vult aduerſario:aut contraria.

Dat quędam documenta neceſſaria ad ꝓpoſitū. Et duo facit:quia primo documēta reſpiciētia negocij diſtinctionem ponit. Secundo reſpicientia negocij cauſaȝ.ibi.(Si autē incredibile.)Circa primū duo facit ſm ꝙ duo documenta ponit. Scđa ibi.(Secus narrari aūt.)Dicit ergo: ꝙ debemus diſtincte negocia narrare:quia ſecus:⁊ per ſe narrari debent quęcūqȝ facient opinari negocium eſſe factum. Sic etiam ſunt per ſe narranda faciētia opinari aduerſariū nocuiſſe:aut iniuſta feciſſe:aut etiā facientia opinari:negocia eſſe tanta quanta ipſe vult:⁊ qualia vult. ſūt ergo per ſe narranda:quę ſunt per ſe:⁊ quę ſunt contraria aduerſario. Deinde cum dicit.

Secus narrari autem quecūqȝ ad tuam virtutē faciunt. vtputa. ego monebaȝ ſemper iuſta dicens non pueros derelinquere:aut alterius maliciam. Ille autem reſpondebat mihi: ꝙ cuiuſcunqȝ ſint ipſi:ſed tanq̄ ab electione. ego autem volui:⁊ preelegeram enim hoc:ſȝ ⁊ putabam melius. Hoc quideȝ enim prudētis:hoc autem boni:prudentis quidē in eo qđ eſt proficuū perſequi:boni āt in eo qđ hōeſtū.

Ponit aliud documentum ꝙ deberent ſecus per ſe narrari quęcūqȝ faciunt ad virtutē tuā:vtputa in hoc exemplo. Ego ſemꝑ monebā iuſta dicens:nō derelinquere pueros:⁊ quando tu narraſti omnia facientia ad virtutē tuā. debes narrare:quę faciūt ad maliciā alterius. Aut debes dicere quādo ego monebā nō derelinquēdos eſſe pueros: rñdebat mihi ille.ideſt aduerſariꝰ:cuiuſcūqȝ ſint illi pueri.non eſt mihi curare:ab electione enim ago:volui eniȝ ⁊ pręeligebam hoc.ſcȝ derelinquere pueros:qꝛ putabā hoc eſſe melius.ideſt eſſe proficuuȝ:lȝ illud.ſcȝ nō derelinquere:eſſet honeſtum. Nam inter agibilia hoc quideȝ eſt prudentis:hoc autem boni ⁊ virtuoſi. Prudentis quideȝ eſt proſequi proficuuȝ.boni autē honeſtum. Si ergo poteris oſtendere aduerſarium non elegiſſe honeſtuȝ ſed ꝓficuū oſtendes ipſum eſſe iniuſtū ⁊ prauū. Deinde cuȝ dicit.

Si aūt incredibile ſit:tunc cām addendā eē: ſicut Sophocles facit exemplū ex Antigona: ꝙ magis de fratre curabat q̄ȝ de viro:aut pueris. Hec quideȝ eniȝ forſan fierent adhuc perdita. Matre enim apud inferos ⁊ patre cum vitā trāſegerint:nō eſt frater ꝙ exurgat aliqñ.

Ponit duo documenta ſumpta ex parte cauſę. Et duo facit:quia ꝑmo docet qualiter debeamus nos habere:cū ſcimus reddere cauſam dicti. Secūdo qualiter cum neſcimus.ibi.(Si autem non habes cām.)Dicit ergo:ꝙ ſi negociū eſt incredibile:addendaȝ eē cauſam:ſicut Sophocles ponebat exemplū de Antigona.ideſt de illa muliere a qua cū quęſitū fuiſſet:de quo plus curaret:an de fratre: an de marito ⁊ filijs. Reſpōdit:ꝙ plus curaret de fratre: q̄ȝ de viro:aut de pueris.ideſt de filijs. Et quia h̄ videbaẗ incredibile:qꝛ mulieres intime diligebant filios ⁊ viruȝ. Statī reddit cauſam dicens:ꝙ ſi hęc perdita eēnt:adhuc forſan fierent.i.ſi virum:⁊ filios perdidiſſem:poſſeȝ aliuȝ virū capere:⁊ alios filios procreare:Sed matre mea apđ inferos deſcendēte:⁊ patre de hac vita tranſeunte:non eſt ꝙ aliqñ exurgat frater meus. Uolebat eniȝ ex hoc arguere:ꝙ quia frater erat bonum irrecuperabile.vir autem:⁊ filij recuperabile:eligendum eſſe potius perdere virum: ⁊ filios q̄ȝ fratrem. Deinde cum dicit.

Si autē non habes cauſaȝ:dicas ꝙ nō ignoras incredibilia:ſed qa talis es: diſcredunt eni ad aliqd agere voluntariū:niſi conferens.

Docet qualiter nos debeamus habere:ſi dicta noſtra videantur incredibilia:⁊ tamē neſcimus aſſignare cauſam: per quā credibilia fiāt:⁊ tria facit ſm ꝙ tripliciter hoc docet. Primo enim hoc docet facere inculpando auditores. Scđo paſſionando eos. Tertio oſtendendo nos boni moris. Scđa ibi.(Adhuc auteȝ ex paſſionis.)Tertia ibi.(Et mox introducit.)Dicit ergo:ꝙ ſi non habes cauſam:per quā probes dicta tua:debes inculpare auditores dicēs:ꝙ non ignoras dicta tua eſſe incredibilia:ſed hoc nō eſt quātum de ſe:cum vera ſint:ſed quia talis es:ꝙ nunq̄ȝ auditores tibi credunt:quia perſuades eis honeſta nō vtilia.ipſi auteȝ diſcredunt:⁊ nunq̄ȝ volunt agere volūtarie:niſi cōferens. Deinde cum dicit.

Adhuc ex paſſionis illatiuis narrās ⁊ ſequētia:⁊ que ſciunt:⁊ propria:aut ſibi:aut illi conuenientia. Hic aūt reſidebat me inſpiciens:⁊ ſicut eſt de Cratili enthima:ꝙ diſcerpens erat manus ⁊ proijciens.

Dat ſcđm documentū ſumptum ex paſſione auditoruȝ Et duo facit:quia primo facit qđ dictū eſt. Scđo dat quādam ydoneitatem ad paſſionanduȝ.ibi.(Perſuaſibilia enim.)Dicit ergo:ꝙ ſi non habemus cauſaȝ:adhuc dicta tua potes facere credibilia ex illatiuis paſſionis narrādo ſequētia auditoribus:dicēdo. Si nō creditis dictis meis hęc ſequuntur vobis:⁊ huiuſ ſequentia debent eſſe talia: vt quę ipſi ſciant:⁊ quę ſint auditori ꝓpria:aut illi conuenientia:quia per talia:quę ſunt conuenientia:⁊ propria auditori:magis paſſionatur auditor. Sicut etiā ipſuȝ potes paſſionare ducendo auditorē ad iram contra aduerſariū oſtendendo eum eſſe inſidiatorē. Debes enim dicere:hic reſidebat ſemper me inſpiciēs.i.ſemꝑ fuit inſidiator. Sic etiā debes oſtendere aduerſariū eſſe maleficuȝ:dicendo de aduerſario:ille eſt ita ſicut de Cratili enthima.i.ſicut de illo viro:qđ eſt diſerpens:⁊ manus proyciens.ideſt eſt adeo maleficus:ꝙ vbicūqȝ manum ſuam proycit:totuȝ deſtruit:⁊ diſerpit. Et quia malefici ⁊ inſidiatores naturaliter odiunẗ:⁊ odiētes de facili credūt mala de his:quos odiunt.ſi poſſumus auditorem paſſionare:vt aduerſariū noſtrum odiat:etiam ſi incredibilia mala loquamur de eo:credetur nobis. Deinde cum dicit.

Perſuaſibilia enim quia conſona fiunt hec que ſciunt illis que neſciunt:plurima aūt talia eſt accipe ex Homero:vt ergo ait. Vetula aūt continebat manibus faciē:qui enim lachrymari incipiunt:deprehenduntur in oculis.

Dat quandam ydoneitatem ad paſſionandū dicens:ꝙ quę hoīes ſciunt magis ſūt ꝯſona ⁊ perſuaſibilia:⁊ magis congrua q̄ȝ illa quę neſciunt:ideo prouerbia:quia ſunt in cōmuni vſu:ſunt magis perſuaſibilia:talia auteȝ dicta cōmunia plurima eſt accipere ab Homero. Ipſe enim ait.i. dicit aliquando prouerbium:ſiue illud dictum cōmune: ꝙ vetula plorans continebat.i.cooperiebat manibus faciem ſuam:quia qui lachrymari incipiūt:depręhenduntẗ in oculis:ideo ne illa vetula videretur plorans:parabat manus ante faciem ſuam. Ex hoc enim prouerbialiter argui poſſet:ꝙ miſerabiliter ſe habentes libenter ſe abſcon

dunt. illud autem prouerbium ideo introducit: vt oſtendat dicta communia ⁊ nota eſſe magis perſuaſibilia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et mox introduc etiam teipſuʒ qualem quendaʒ: vt tanq̃ talē cōſiderent: ⁊ aduerſariū nō. Latēs autē fac: qđ aut facile videre oportet ex denunciantibus. De quibus autē nihil ſcimus tamē accipimus exiſtimationē quādā. Ubiqʒ autem oportet narrare: ⁊ aliqñ nō in principio

¶ Dat tertiū documentuʒ: quō debem⁹ reddere documēta noſtra credibilia ex parte moris: oſtendēdo nos bonos ⁊ morigeratos: quia talib⁹ magis creditur: ideo ait: ꝙ ſtatim debes te introducere qualem quendam. ideſt bonuʒ vt auditores conſiderent te tanq̃ taleʒ. ideſt tanq̃ credēdum: ⁊ aduerſariū debes oſtendere eſſe tanq̃ non credēduʒ: ⁊ hoc debes facere latēter. Et addit ꝙ facile eſt videre qualiter ex enunciantibus: ⁊ ex eloquijs noſtris poſſumus nos oſtendere bonos: ⁊ morigeratos: quia de ea: quibus nihil ſcimus: per eloquia ſunt nobis credibilia: ⁊ accipimus de eis exiſtimationē opinando eſſe ea vera. Et ſubdit ꝙ talem oſtenſionem debemus facere vbilibet ⁊ vbicūqʒ oportet narrare talia. Nam aliquando talia nō ſunt narranda in principio: aliqñ aūt in principio: ſicut ergo requirit negociuʒ: ſic eſt agendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In concione autē minime narratio eſt: quia de futuris nullus narrat: ſed ſi quidē narratio fuerit: factorū erit: vt reminiſcentes illorū melius cōſulant de his: que poſterius: aut criminantes: aut laudantes: ſed tunc non conſulentis facimus opus.

¶ Comparat narrationem negocio deliberatiuo. Et duo facit. quia primo oſtendit narrationeʒ deſeruire tali negocio non per ſe: ſed per accidens. Scđo docet: ſi contingat nos narrare circa tale negocium aliquid incredibile: qualiter debeamus nos habere. ibi. (Si autē ſit.) Dicit ergo ꝙ in cōcione narratio minime habʒ locū: q2 tale negociū eſt de futuris: de quibus nullus narrat: ſed ſi narratio fuerit: erit factorū per ſe. ergo narratio non deſeruit conſilio: per accidens tamen ſeruit: quia reminiſcentes illoꝝ. ideſt factorum melius conſulunt de his: que poſterius. ideſt de futuris. Nā per preterita poſſum⁹ aliquid cōiecturari de futuris: criminantes ea. ſ. preterita: ſi ſunt mala: vel laudātes: ſi ſunt bona: ſed conſiderando preterita per ſe nō facimus conſulentis opus: propter quod narratio directe ⁊ ꝑ ſe non deſeruit conſilio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si autem ſit incredibile: ſpondere: ⁊ tamen dicere mox: ⁊ vadiarī q̄buſlibʒ volūt velut Jocaſtacarchim Mordipode ſemꝑ ſpondet ſciſitans querentis filiū: ⁊ Hamō ſophocles.

¶ Docet qualiter debeam⁹ nos hr̄e qđ qñ dicimus videatur incredibile dicens: ꝙ ſi ſit incredibile dictum noſtruʒ: debemus ſpondere: ꝙ ſumus pati mox. i. ſtatiʒ dicere cauſaʒ noſtri dicti: ⁊ debemus vadiare. i. vadium ponere: ⁊ fideiubere: ſiue promittere omnibus: qui volunt ꝙ ſumus parati reddere rationem dicti noſtri: velut faciebat Jocaſtacarchim. i. illa mulier Mordipode. ideſt in illa villa. vbi ſemper ſpondebat ſe reddituram rationeʒ cauſe: ⁊ ſiſcitabatur. i. ſcrutabatur filiū querētis: ⁊ Hamō ſophocles. i. inueſtigabat hominem: qui querebat: ⁊ qui eſſet ſapiens ad querendū. Sophos enim ſapientia interpretatur: ⁊ hamo dicitur eſſe filius ei⁹: qđ diligit: ⁊ eius in quo abundat: vt dicitur eſſe denariorum filius: qui eos diligit: ⁊ eis abūdat: ſic eſt queſtionis: ⁊ ſophos filius: qui libenter querit: ⁊ bene ſcit: ⁊ ſapit querere. Illa ergo mulier: quia ſemper ſe offerebat ad reddendum cauſam dicti ſui: ſemper inueſtigabat: ſi eſſet qui huius cauſam ſcire vellet.

PErſuaſiones autem oportet demōſtratiuas eē. Demōſtrari autē oportet: quoniā de quattuor elemētis. De eo qđ obijcitur ferētes demoſtrationeʒ. vtputa. ſi ꝙ nō factū eſt: dubitatur in iudicio: oꝫ huius maxime demonſtrationem ferre. Deinde quia non nouit hoc: ⁊ ꝙ tantuʒ: ꝙ iuſte eodem modo ⁊ defectum eſſe. de hoc lis eſt.

¶ In parte iſta determinat ph̄s de illa parte oratiōis rhetorice: que dicitur perſuaſio. Et diuiditur hoc capitulum in partes duas. Nā perſuaſio ad duo poteſt ɔſiderari. Pmo ad negocia politica: ad que adaptatur. Secundo ad interrogante ʒ ⁊ reſpondentē: inter quos vertitur. Primo ergo determinat de perſuaſione: vt adaptatur ad negocia politica. Secūdo determinat de ea: vt vertitur inter iterrogātem ⁊ reſpondentem. Scđa ibi. (De interrogatōe autē.) Poſſumus autem melius diuidere: quia primo determinat de perſuaſionibus. Scđo de quibuſdā ānexis. Scđa ibi. (Enthimematū autē.) Circa primū duo facit: q2 pmo enumerat ea: de quibus fiunt perſuaſiones. Scđo oſtendit quō talia operātur ad negocia politica. Scđa ibi. (Nō lateat autem.) Dicit ergo: ꝙ opʒ perſuaſiones eſſe demōſtratiuas: qui enim perſuadet aliquid demonſtrat: oportꝫ autem demonſtrari. ideſt oportet eſſe demōſtrationes ex quattuor elementis. ideſt ex quattuor principijs. ideſt de quattuor principalibus: vel vt habet alia littera: eſt cōtrouerſia de quattuor maneriebus. Nam prius debemus ferre demonſtrationē: de eo quod obijcitur. ideſt de ipſo facto: vt puta dubitatur in iudicio. ſi aliqd non eſt factuʒ. imo potiſſime opʒ ad ea: que ſunt eius ferre demōſtrationem. Deinde poſtq̃ oſtenſum ſit: ꝙ ſit factū: reſtat oſtēdere: quia non nouit hoc: vel quia non nouit. ideſt ꝙ fecit illud ex electione: vel non ex electione. Tertio eſt litigandum: vtrum hoc ſit tantū: vel non ſit tantū. Quarto eodē modo eſt lis: ꝙ hoc eſt defectum. ideſt eſt non factum iuſte. Pricipalr̄ ergo lis eſt de quattuor. vʒ. de facto: de electione: de tanto: ⁊ de iuſto. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non latet autem ꝙ neceſſarium in hac litigatione ſola: alterum eſſe malignū. Non eniʒ eſt ignorantia cauſa: ſicut ſi aliquid de iuſto litigaret: quare in hoc vtendū. In alijs autem non.

¶ Comparat talia ad negocia politica. Et duo facit: q2 pmo oſtendit quomodo negocia politica comparantur ad ea: de quibus eſt perſuaſio. Secundo manifeſtat quomodo politica negocia vtūtur perſuaſionibus. Secūda ibi. (Sunt autem exempla.) Circa primum tria facit: quia primo oſtendit quomodo ea: de quibus eſt perſuaſio: comparantur ad iudicium negociale. Secundo quomodo cōparantur ad exclamatiuū. Tertio quō ad concionale. Secunda ibi. (In exclamatiuis auteʒ.) Dicit ergo primo ꝙ non lateat nos: ꝙ in hac ſola litigatione: in qua ſcilicʒ litigatur. ſcʒ de iuſto ⁊ de iniuſto: neceſſe eſt alterum eſſe malignum: vel non malignū. ideo ait: ꝙ litigare de ignorātia non eſt ita cauſa malignitatis: ſicut ſi aliqui litigarent de

iuſto

iuſto:vel de iniuſto. Facit ergo ignorãtia vel ſcia ad ma/
lignitatem:quia qȯ ex electione vel non fit aggrauat: vel
alleuiat negocia:tamen ignorantia non ita per ſe ⁊ eſſen/
tialiter reſpicit malignitatē:ſicut iuſticia. cum ergo in ne/
gocio iudiciali ſit principalis intētio excuſare de maligni
tate:vel oſtendere aduerſarium eſſe malignū:ſolum in h̄
negocio. ſcilicꝫ iudiciali vtēdū eſt principalr̄ litigio:vt re/
ſpicit iuſtum:vel non iuſtuꝫ. In alijs aūt negocijs:⁊ ſi vti
mur iuſto ⁊ iniuſto:nō tñ ita p̄ncipalr̄. ¶ Deide cū dic̄.

¶ In exclamatiuis aūt ꝙ multū:quia boneſta
⁊ proficua augmentatio erit. Acta enim opꝫ
credi. Raro enim ⁊ horum demonſtrationes
ferunt:ſi icredibilia:ſꝫ ſi alius cauſam habeat.

¶ Oſtendit quomodo negocium exclamatiuū comparat̄
ad ea:de quibus eſt lis. Continuetur autē ſic. Litigare de
ignorantia:vel non ignorantia:ſiue litigare. vtruꝫ aliquis
egerit ex electione:vel non electione in iudicialibus dire/
cte non valet:licꝫ valeat ex conſequēti:tamē in exclama/
tiuis electio:vel non electio multū facit. talia enꝫ ſūt ho/
neſta ⁊ laudabilia:nullus enim laudatur in his:quę a for/
tuna:ſed in his quę agit per ſeipſum:⁊ ex electione. Talia
ergo ſunt proficua ad laudandū:⁊ per ea erit augumenta
tio exclamatiui negocij. Addit autem:ꝙ acta oportet cre
di:quia raro ſunt demonſtrationes horum actoruꝫ:ſi ſint
incredibilia ipſa acta:quia raro contingit:q̄ꝛ alius habeat
cauſam ad probandum huiuſ̾ acta ⁊ huiuſ̾ opera:ſed ſup/
ponit ea:⁊ ex eorū ſuppoſitione laudat tanq̄ꝫ agenteꝫ vir/
tuoſe ⁊ ex electione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ In concionatiuisauteꝫ quomodo non erūt
dubitabit vtiqꝫ quis:aut quomodo erit quidē
qȯ precipit̄:ſed nō vt iuſta:aut nō ꝓficua: aut
non tanta. Oportet autem itēdere:ſi quis mē/
titur ex tāto negocio:argumēta eniꝫ ad hoc vi
dentur ex aliorum ꝙ mentitur.

¶ Oſtendit quomodo talia comparantur ad negociū con
cionatiuū dicens:ꝙ ſi talia:de quibus pōt eſſe lis:compa/
rantur ad negocium concionatiuum:hoc eſt inquantum
ſunt proficua:⁊ reſpiciunt tempus pręſens. ideo ait:ꝙ i cō
cionatiuis dubitabit aliquis:quomodo erūt proficua:aut
ſupple:quomodo erit proficuum qȯ pręcipitur. Sꝫ vtruꝫ
res:quę pręcipitur:ſit iuſta:vel non iuſta:talis dubitatio ⁊
litigatio:vel non eſt proficua:⁊ eſt oīno impertinēs ad ne
gocium deliberatiuum. Uel ſi ſpectat ad eum:nō tantuꝫ
pertinet ad ipſum dubitare de iuſto:ſicut de conferente:
quia in deliberatione principalr̄ intēditur conferens. Ad/
dit autem:ꝙ oportet intendere:ſi quis mentiat̄ ex tanto
negocio:quanto conſulit. Argumēta aūt ad hoc cognoſcē
dum videntur ſumi ex alijs negocijs:q̄ꝛ ſi aliquis conſilia
tor mentitur in negocijs aliorū:ſignum eſt ꝙ mentiatur
in noſtro. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sunt autem exempla quidem magis cōcio/
nalia:enthimemata autem magis iudicialia.
Hec quidem enim circa futurū:quia ex factis
neceſſe exemplum dicere. Hec autem de enti/
bus:aut non entibus:cuius magis demōſtra/
tio ē:⁊ neceſſitas:hꝫ eni qȯ factū ē neceſſitatē.

¶ Oſtendit quomodo politica comparantur ad ea:de qui
bus eſt perſuaſio:in parte iſta intendit oſtendere quomō
huiuſ̾ negocia perſuaſionibus vtuntur. Et tria facit:quia
primo oſtendit quomodo vtitur perſuaſionibus negociū
iudiciale. Secundo quomodo concionale. Tertio quō ex
clamatiuum. Secunda ibi. (Concionari autē difficiliꝰ.)
Tertia ibi. (In exclamatiuis auteꝫ oportet.) Circa p̄mū
duo facit:quia primo oſtendit iudiciale negocium princi
paliter vti enthimematibus. Secūdo hoc oſtenſo decla/
rat:quomodo debeat enthimematibꝰ vti. Scđa ibi. (Nō
oportet autem.) Dicit ergo:ꝙ exempla ſunt concionalia.
Enthimemata autē magis ſunt iudicialia. Subdit auteꝫ
dictorum cauſaꝫ:ꝙ hęc. ſcꝫ concionalia:ſunt circa futurū
⁊ quia de futuris ꝑfecta indicamus:neceſſe eſt dicere exē
plū de factis:vt per ea concionator arguat de futuris. ideo
exempla magis ſunt cōcionalia. Sꝫ hęc. ſ. iudicialia ſunt
de pręteritis entibus:vel de non entibus:cuius eſt demō
ſtratio:⁊ neceſſitas:quia quod factū eſt habꝫ neceſſitatē.
ideo ad talia poſſumꝰ arguere per enthimemata neceſſa/
ria. Eſt ergo intentio huius partis:ꝙ iudiciale negociū p̄n
cipaliter vtitur enthimematibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non oportet autem continue dicere enthi/
memata:ſed intermiſceri. Si auteꝫ non:offen
dūt inuicē:eſt eni ⁊ quāti terminus ſui amicus:
qm̄ tot dixiſti quot vtiqꝫ ſapiēs vir:ſꝫ nō talia.

¶ Oſtendit quomodo iudiciale negocium enthimemati/
bus vti debeat. Et duo facit:quia primo oſtendit quomo
do debeat vti enthimematibꝰ. Scđo quō debeat vti alijs
perſuaſionibus. ibi. (Et qñ paſſionē feceris.) Circa p̄mū
duo facit ſm̄ ꝙ duplr̄ nos docet quō enthimematibus ſit
vtendū. Scđa ibi. (Et de omnibus.) Ad euidentiā auteꝫ
primę partis notandū:ꝙ quęlibꝫ narratio:⁊ quodlibꝫ di/
ctum dubiuꝫ ſuaꝫ probationē habere poteſt. Duplr̄ ergo
poteſt quis ordinare perſuaſiones:vno modo:ꝙ prio nar
rat omnia dicta probanda:⁊ poſtea per ſe ponit ꝓbatio/
nes. ⁊ enthimemata oīuꝫ dictorū. Uel poteſt ordinari ę̄lo
quium:vt intermiſceant̄ narrationes enthimematibus.
ita ꝙ cuilibꝫ narrationi ſit ānexū enthimema. Primus
modus reprobatur. Scđus laudatur. Sicut ergo in nego
cio exclamatiuo:vt dicebat̄ in caplo de enarratione:non
ſunt continuandę narrationes:ſed actionibus ennarratis
ſunt intermiſcendę laudes:quę ex actionibus probant̄:ſic
in iudicialibus non ſunt continuanda enthimemata:ſed
ſunt ibi intermiſcendę laudes. vt cuilibet narrationi ſit
annexum propriū enthimema. Ideo ait:ꝙ nō oportet cō
tinue dicere enthimemata:ſed oportꝫ ea miſceri proprijs
narrationibus. Qꝛ ſi intermiſceant̄ inuicē offendunt. vnū
enim impedit perſuaſionem alterius:⁊ ſicut obſeruādus
eſt ordo permixtionis:vt ordinent̄ ordine:quo debent:ita
obſeruandus eſt terminus quāti:vt fiant tot enthimema
ta:quot debent:⁊ iſte terminus debꝫ eſſe amicus ſui nego
cij:⁊ debēt eſſe talia enthimemata:qualia requirit ſuum
negocium. i. negociuꝫ iudiciale. vnus eni amicꝰ dꝫ eſſe ta
lis qualem alius requirit. Si eniꝫ dicta enthimemata or/
dinaremꝰ vt debemꝰ:⁊ tot quot debemus:⁊ non dicamꝰ
talia qualia debemus:non bene facimus:ſic eniꝫ increpa
tus fuit quidam:quia dixerat tot quot ſapiens vir dixiſ/
ſet:ſed non dixerat talia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non de omnibus enthimemata querere.
Si autem non facies:ꝙ quidam philoſophā/
tium faciūt:ꝙ ſyllogizant notiora ⁊ credibilio
ra q̄ꝫ ex quibus dicunt.

¶ Dat ſecundū documentū. vꝫ. ꝙ non de omnibus debe/
mus quęrere enthimemata:ꝙ ſi non ſeruamus hoc docu
mentum:ſed volumus omnia probare:faciemus ſicut fa/
ciunt quidam philoſophantiū:qȯ ſyllogizāt notiora ⁊ cre
dibiliora q̄ꝫ ex quibus dicunt. i. ex quibus arguunt. Si eni
omnia probarentur:principia probarent̄. Sed cum talia

non habeant notioꝛa:pꝛobaret̃ magis notum per minus notum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et quando paſſionez feceris nõ dicas enthimema: aut enim expellit paſſionem:aut fruſtra dictum erit enthimema:expellunt enĩ motus inuicem:qui ſimilter ſe exterminãt:aut debiles faciunt.

¶ Oſtendit quomodo alijs perſuaſibilibus ſit vtendum. Perſuaſio aũt eſt triplex.vna p̃ncipalis ⁊ ex parte negocij:⁊ hęc per enthimemata.Alia ex parte auditoꝛis : ⁊ hęc eſt per paſſiones.Alia ex parte dicentis.⁊ hęc eſt per moꝛes:expedita illa perſuaſione : quę eſt per enthimemata: oſtendit qũo in iudicio perſuadẽdũ ſit per paſſiões ⁊ moꝛes.Ideo duo facit:quia pꝛimo oſtẽdit qũo perſuadendũ ſit per paſſiones.Scdo qũo ꝑ moꝛes.Scda ibi.(Neq3 qñ moꝛalẽ.)Dicit ergo ꝙ quãdo paſſionẽ feceris.i.quãdo ꝑſuaſiſti ꝑ paſſionẽ:nõ dicas enthima:qꝛ enthima expellit paſſionem:aut fruſtra erit dictum enthimema.Duci eniz ratiõe ⁊ enthimemate opponitur ei:qd̕ eſt duci paſſione. Et quia motus cõtrarij ſimul facti vel ſe expellunt:vel ſe debilitant.ideo ſubdit:ꝙ huiuſ motus:qui ſimul fiunt:ſe inuicẽ expellunt:vel ſimplr̃ ſe exterminãt : vel ſe expellunt aliquo modo:cũ ſe debiles faciunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Neq3 quando moꝛalem ſermonez non opz enthimematizare ſimul. Non enim habet moꝛem:neq3 electionem demonſtratio.

¶ Oſtendit qũo vtendum ſit perſuaſione moꝛali:⁊ duo facit:quia pꝛimo oſtendit:ꝙ etiaz moꝛaliter perſuaſio non debet vti enthimemate.Scdo oſtendit ꝙ põt vti pꝛouerbijs:⁊ ſententijs.ibi.(Sententijs autẽ.)Dicit ergo:ꝙ qñ quis vult facere ſermonẽ moꝛalẽ:vel ſi opoꝛtet enthimematiçare:quia demonſtratio ⁊ enthimema non hab3 moralem electionem:videtur enim ratio cogere.mos autez ⁊ electio inducunt. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Sententijs autem vtendum: ⁊ in narrationibus: ⁊ in perſuaſione:moꝛale eniz: ⁊ ego dedi ⁊ hoc ſciens:ꝙ non opoꝛtebat credere. Si aũt paſſibiliter:non penitet me:q̃zuis iniuriaz paſſum:huic quidem acquiſitum eſt pulchrũ:mihi autem iuſtitia.

¶ Oſtendit qũo ſentẽtijs poſſum⁹ vti dicẽs:ꝙ in narrationibus:⁊ in perſuaſione moꝛali vtendum eſt ſentẽtijs:qꝛ ſi ſententię ſunt quid moꝛale:vt ſi aliquis pꝛęſtitiſſet alicui aliquid:cui nõ debuiſſet pꝛęſtare illud:poſſet ſe excuſare per illud pꝛouerbiũ:qd̕ magis eſt ſequenduz honeſtum:⁊ mutuare potenti q̃z non mutuare:⁊ ſequi vtile.deb3 g̃ dicere.ego dedi ⁊ mutuaui ei ſciens eũ:ꝙ non opoꝛtebat ei credere:⁊ ſi paſſibiliter.i.ſi paſſus ſum inde damnũ:non penitet me:q̃zuis contingat me eſſe paſſum iniuriã.Nam illi acquiſitũ eſt pulchrũ.i.conferens ⁊ vtile:mihi autem acquiſitũ eſt iuſticia ⁊ virtus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Concionari autẽ difficilius q̃z in iudicio contendere merito:quia circa futurum:ibi autem circa iam factum:quod eſt ſcibile:iam etiaz diuinatoꝛib⁹. vt ait Epimenides ceres. Ille eniz de futuris non diuinabat:ſed de iam factis quidem ocultis autem.

¶ Oñdit qũo ſe hab3 ꝑſuaſio ad negociũ cõcionatiuũ.Circa qd̕ notãdũ:ꝙ quo gñe ꝑſuaſionũ p̃ncipalr̃ vtit̃ ꝯcionatoꝛ:hic oñdere nõ expedit. Dictũ eſt eni ꝙ exẽpla ſũt magis concionalia:ſolũ igit̃ hic determinat̃ qũo vtit̃ cõcionatoꝛ enthimemate:vbi oſtendit̃ ꝙ difficilius eſt ꝯcionatoꝛẽ vti enthimemate q̃z iudiciali.Enthimema enĩ ⁊ exẽplũ reſpiciũt ꝑſuaſiones rhetoꝛicas:ſicut ſyllĩs ⁊ inductio reſpiciũt argumentatiões dialecticas.Dicto ergo qũo ſe h3 ꝯcionatoꝛ ad exẽpluz:qꝛ eſt pꝛincipale in tali negocio: non aũt eſt p̃ncipale in iudiciali. Reſtat dicere qũo ſe h3 ad enthimema:quia difficilius ẽ vti enthimemate in cõcionali.Diuidit̃ hęc pars in partes tres ſ̃m ꝙ tripliciter hoc pꝛobat.Scda ibi.(Et lex.)Tertia ibi.(Et non h3.) Dicit ergo:ꝙ concionari per enthimemata multo eſt difficilius q̃z cõtendere per enthimemata in iudicio:⁊ eſt rõ qꝛ cõcionatio eſt circa futurũ:ſ3 iſti.ſ.in iudicio eſt intẽtio circa iã factũ:qd̕ eſt iaz ſcibile.imo ab ipſis diuinatoꝛib⁹. ad quos magis videt̃ pertinẽs enũciare futura ꝑpter icertitudinẽ futuroꝝ ab eis iudicant̃ pręterita:vt ait Epymenides.i.vt dicit ille vaticinatoꝛ.ille enim de futuris non diuinabat:ſed ex iam factis actibus:tñ occultos actus iudicabat. Nr̃a aũt littera h3 oculos ãt:ſ3 deb3 eẽ ſcripta ꝑ duplex.c.ab occulo occulis:qd̕ ſtat ꝑ occultare. ¶ Dei.⁊c.

¶ Et lex ſuppoſitio in iudicialibus:habentem aũt pꝛincipiũ facile ẽ inuenire demõſtrationẽ.

¶ Ponit ſcdam rationẽ.v3.ꝙ in iudicialibus lex eſt quędã ſuppoſitio:⁊ quodã p̃ncipiũ:ſed habentẽ pꝛincipiũ facile eſt inuenire demõſtrationẽ:ergo facilius eſt demõſtrare:⁊ enthimematiçare in iudicio:vbi ſupponũt̃ leges q̃ſi pꝛincipia enthimematũ q̃z in concione:vbi non ſunt talia pꝛincipia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et non hab3 multas determinationes. puta ad aduerſarium:aut de ipſo:aut paſſionare facere:ſed minime enĩ ſi non diſgrediat̃:opoꝛtet igitur egentẽ hoc facere:qd̕ quidẽ apud Athenas rhetoꝛes ⁊ Socrates. Et eniz conſulens accuſat.puta Lacedemonios quidem in panegyrico:Tharetam autem in ſymnatico.

¶ Ponit tertiã rõnem ꝙ cõcionatiuũ negociũ non habet determinationes:quas hab3 iudiciale:determinat enim iudiciale quantũ ad aduerſariũ:⁊ quantũ ad ipſum negociũ.Et quantũ ad facere paſſionare:de quibus oĩbus põt facere enthimemata:ſed exclamatiuũ inter oĩa negocia minime hab3 tales determinatiões niſi diſgrediatur.Addit tamẽ:ꝙ qñ indiget:deb3 diſgredi criminari contradicentem:⁊ criminari leges ⁊ ſtatuta.⁊ ſi non videtur ei:ꝙ ſint recta:⁊ ꝙ ſint facta ꝑpter bonum ciuitatis.Op3 eniz facere ꝙ faciebat Socrates apud Athenas:qꝛ accuſabat legẽ ⁊ ſtatutum:ac ſi eſſet quid incõueniẽs:⁊ non bene oꝛdinatum.Incuſabat enim Lacędemones in panegyrico. ideſt in illo ſtatuto:qd̕ fecerant de celebꝛatione ſolẽnitatũ:⁊ circũdabat Tharetã ĩ ſymnatico.i.ĩ illo ſtatuto:qd̕ oꝛdinauerãt de bello:vt ſonat alia lr̃a. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ In exclamatiuis autem opoꝛtet oꝛationẽ interpolari laudibus velut Socrates facit.Sẽper enim aliquẽ iducit: ⁊ qd̕ dicebat Goꝛgias ꝙ non deficit ſibi oꝛatio:idem eſt:ſi Achillem dicens Peleum laudat.

¶ Oñdit qũo vtẽdũ eſt ꝑſuaſiõe in negocio exclamatiuo Et tria facit:qꝛ pꝛimo dicit qũo eſt perſuadẽdũ in tali negocio.Scdo qd̕ dixerat manifeſtat.Tertio oſtendit qbus ꝑſuaſionib⁹ vti debemus in exclamatiõe.Scda ibi.(Uñ tunc quidẽ.)Dicit ꝙ in ꝑſuaſiuis ſic perſuadere debem⁹. ꝙ oꝛationi iterponamus aliqd de laudib⁹ alioꝝ:quia per

aliorũ

aliorꝫ acta poſſimus ꝯſurgere in laudē pſonę cōmēdādę: ſicut Socrates facit:q ſemꝑ inducit aliquē aliū: ꝑ cuius acta cōmēdat pſonā:quā cōmēdare intēdit. ideo dicebat Gorgias:ꝙ nō deficiebat ſibi ořo:qñ.n.volebat aliquē cō mēdare nō deficiebāt ſibi v̄ba: qꝛ recitabat facta aliorꝫ. ꝛ ꝑ illa cōmēdabat pſonā:quā volebat:iō dicebat: ꝙ cū cō mēdabat Achillē idē erat:ac ſi laudaret Pelleū:qꝛ ꝑ lau dē Achillis cōmēdabat Peleū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cōmēdabat Eachum:poſtea deum.

¶ Qꝛ ꝑ effectus laudaſ deus:ꝛ qꝛ tot negocia vidimus nū ꝗ deficiūt nobis v̄ba in cōmēdatiōe alicuius:ex quo ꝑ fcā aliorꝫ ipſum laudare poſſumus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similiter ꝛ fortitudinē:aut hoc ꝛ hoc facit.

¶ Quod dixerat manifeſtat.Et ꝯtinueſ ſic.Dixit ꝙ per facta vnius pōt alius cōmēdari:vt ſi laudam⁹ aliquē de fortitudie:dicere debem⁹:ꝙ pſona illa:quā laudaſ itēdim⁹:ſimili mō fortitudinē hūit.Oñdere.n.debem⁹:ꝙ ip̄e fuit q̄ſi alter Achilles: vt qꝛ fec̄ h ꝛ h:vł fuit talis ꝛ tał. Deide.

¶ Habētē qdē igiſ demōſtrationes: ꝛ moralr̄ loquēdū ꝛ demōſtrātē. Si aūt nō hēas enthimemata moralr̄: ꝛ magis epicheio cōpetit bonam videri ořonem examinata.

¶ Oſtendit qbus pſuaſionib⁹ vti debemus dicēs:ꝙ ſi habemus demōſtratiōes.i.enthimemata:loquēdū ē moraliter demōſtratiue.i.enthimematice:ſꝫ ſi nō hēm⁹ enthimemata:loquendū ē moraliter tm̄.Et addit:ꝙ hoī epicheio .i.hoī bono ꝛ iuſto magis cōpetit:ꝙ videaſ loq ořonē bonā ꝗ ořonē examinatā.Magis.n.adhibeſ ei fides:ſi loquatur humiliter:ꝛ in mō reuerendi ꝗ ſi loqueretur de enthimemate:ꝛ vellet examinare ꝛ ꝓbare quod dicit.

Enthimematū aūt elentica magis cōplacēt oñſiuis:qꝛ q̄ꝫto elēcū facit magis palā qđ ſyllogizatuꝫ:qꝛ ſyllogizatū ē:ſecus inuicem enim magis contraria nota fiunt.

¶ Poſtq̄ꝫ determinauit ph̄us de pſuaſionibus ꝑut adaptanſ cuilibet negocio politico. In ꝑte iſta determinat de qbuſdā annexis dādo q̄dā documenta neceſſaria ad ꝓpoſitū.¶ Et notandū:ꝙ vt ſupra dicebatur pſuaſio tribus modis fit:per enthimema:per mores:ꝛ per paſſiones:ꝛ perſuaſiones tamen per mores ꝛ paſſiones q̄ſi in idem coincidunt. Item ſciēdum:ꝙ pſuaſio per enthimemata eſt ꝓprie pſuaſio.Alia v̄o ſunt magis annexa perſuaſiōib⁹:ꝛ q̄ſi ꝑ accñs pſuaſionē recipiūt:qꝛ enthimema eſt q̄ſi totuꝫ corpus pſuaſionis:vt dcm̄ fuit in principio primi huius.Poſſumus aūt hāc partē diuidere in partes duas:qꝛ primo ponunſ documēta de ipſis pſuaſionibus. Scđo qꝛ pſuaſiōes vertunſ inter interrogātē ꝛ rñdenteꝫ ponūtur documēta ꝑtinentia tā ad interrogantē ꝗ ad rñdentē.ibi.(De interrogatiōe aūt.) ¶ Circa p̄ᵐ duo facit: qꝛ p̄mo ponunſ documēta ſumpta ex ꝑte enthimematū. Scđo ex parte morꝫ ibi.(Ad morē.) ¶ Prima pars diuidiſ in partes duas:qꝛ primo docet:qbus enthimematib⁹ ſit pſuadēdū.Scđo oñdit q̄liter ſit ſermo ordinādus: cū pſuadere volumus.Scđa ibi.(Opꝫ aūt.) ¶ Circa p̄mū duo facit.qꝛ primo ponit documētū. Scđo remouet quādā cauillationē.ibi.(Que aūt adeſt.) ¶ Eſt aūt primum documētū:ꝙ debemus potius vti enthimematibus elēticis ꝗ oñſiuis:qꝛ elētica magis placēt.Elēcus. n. eſt ſyll̄us ꝯ̄dictionis. In elēco.n.vel ꝯcludiſ vtraqꝫ pars ꝯ̄dictiōis: vel ꝯcludiſ ibi aliqd:cui aduerſarius ꝯ̄dicit.Et ꝑꝑ contradictionē aduerſarij:qñ aliqs elencū facit: eſt magis palaꝫ qđ ſyllogiçatū eſt:qꝛ ſecus inuicē poſita ꝯ̄ria magis nota fiūt.Dat.n.vnū ꝯ̄riū ꝗdā apparētiā alteri ꝯ̄rio.¶ Deiñ.

¶ Que aūt ad aduerſariū non altera aliq̄ ſpēs: ſed perſuaſionum eſt: hec quidem ſoluere inſtantia.hec autem ſyllogiſmo.

¶ Remouet ꝗdā cauillationē:qꝛ dixerat qbus enthimematibus vti debemus:qꝛ in hoc videbaſ inſtruxiſſe opponētē:vt crederet:ꝙ rñdens indigeret alio genere enthimematū ait:ꝙ ad aduerſariū.i.ad rñdētē ꝯ̄ aduerſariū nō ē aliqua altera ſpēs enthimematū:ſed pſuaſiōes de numero pſuaſionū factarꝫ ab aduerſario : vel debemus ſoluere inſtātia:vel ſyll̄o ꝯ̄dictiuo. Iō arguēs potius dꝫ eligere enthimemata elētica:ſic ꝛ rñdens ſi arguendo vult rñdere dꝫ elētice rñdere arguēdo ꝯ̄ aduerſariū inſtātia vel ſyll̄o: Et dico ſi vult reſpondere arguendo: qꝛ poſſet ſoluere diſtinguendo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Opꝫ aūt ꝛ in deliberatione ꝛ dijudicatione: incheantē qdē dicere eas:q̄ ſuij pſius pſuaſiones prius. Poſterius aūt ad ꝯtraria obuiare ſoluentē: ꝛ ꝑdiſſipātē. Si aūt multiplex fuerit ꝯtrariatio prius ꝯtraria. Caliſtratus qualē fecit in meſeniaca eccleſia:qđ.n. dicturi erāt ꝑin terimēs:ita nunc ipſe dixit.

¶ Dat ſcđm documētū. Scđo qđ dixerat manifeſtat .ibi. (Poſterius aūt dicentē.) ¶ Dicit g̊:ꝙ in deliberatiōe. i. in negocio deliberatiuo:ꝛ iudicatiōe.i.ī iudiciali inchoās prius dꝫ dicere pſuaſiōes ſuij pſius.i.ichoās prius dꝫ pſuadere.ſed ille qui dicit poſterius: ꝛ dꝫ reſpondere ad pſuaſiones factas.primo dꝫ obuiare ad ꝯ̄ria ſoluendo ꝛ diſſipādo ea:ꝛ potiſſime ſi fuerīt ꝯ̄ria:ꝑ̄us dꝫ illa enthimemata ſoluere ꝗ ponat enthimemata ſua: ſicut fecit Caliſtratus in eccleſia meſaniaca in ꝯgregatiōe illa:vbi ꝑtermiſit q̄ dicturus erat ipſe ꝛ ſocij ei⁹.ꝛ tūc ipſe dixit ita.i.tali modo ſm ꝙ dcm̄ eſt:qꝛ primo ſoluit ad obiecta.poſtea addit enthimemata propria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Poſterius aūt dicentē primo ad ꝯtrariā orationē dicendū ſoluētē ꝛ ſyllogizantē: ꝛ maxime ſi bene complacuerint.

¶ Probat qđ dixerat. Et tria facit: qꝛ p̄mo reſumit documentū.Scđo dat cām dicti.Tertio ꝯcludit intētū.2ᵃ ibi. (Queādmodū.n.)3ᵃ ibi.(Propter qđ ait.)Dicit g̊:ꝙ ille q poſteri⁹ dic̄ prius añꝗ ponat enthimemata ſua:dꝫ ſoluere ad ořonē ꝯ̄riā:ꝛ ſyllogiçare ꝯ̄ illā. ꝛ maxime hoc dꝫ facere:ſi bñ placuerunt dicta ꝯ̄ria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Queādmodū.n. hoīem ꝑterminatū non recipit aīa:eodē mō neqꝫ ořonē:ſi ꝯtraria bñ dicanſ dicta eē.opꝫ igiſ locum facere in auditore future orationis:erit aūt ſi interemeris.

¶ Probat qđ dixerat dicēs:ꝙ ſicut hoīem repudiatū.i.ꝑterminatū aīa nō recipit ip̄m:nec credit ſi qua bona dicātur de ipſo:ſic eodē mō aīa nō recipit:nec credit ořonē aliꝗ:ſi ꝯ̄ria ořo videaſ:cū ē bñ dicta.Si g̊ facta ſūt argumēta ꝯ̄ te:ꝛ vis ꝙ ořo tua recipiaſ in auditore:dꝫ facere ī ip̄o auditore locū ořonis futurę.hoc āt erat:ſi interemeris dicta ꝯ̄ te:ꝑꝑ q̄ repudiari pōt ſermo tuus.¶ Deinde cuꝫ.d.

¶ Propter quod aut ad omnia autem: aut ad maxima:aut a dicto placentia : aut ad bene arguibilia:qui oppugnauerit ſic:que ſūt credibilia faciendum pro dijs primo pugnare: ſic aūt

ego.n.affectabā in his primuꝫ:tetigit ꝙ ſtultiſ
ſimum. De perſuaſibilibus quidē igitᷣ hoc.

⸿ Concludit intentum:vꝫ:ꝙ ita eſt:vt diximus: anteꝗ̄ po
namus orationem ꝓpriam:debemus prius ſoluere oīa ar
gumenta facta in ꝯtrium:aut ſaltē ſoluenda ſunt maxima
.i.meliora ⁊ cōplacētia:qꝛ qui oppugnauerit ⁊ ſoluerit be
ne prius arguibilia:ſic.i.iſto mō facit ſua dicta credibilia.
Ideo ſubdit:ꝙ primo dꝫ pugnare ꝓ his:quę ſunt falſa ſꝫ
ſe:⁊ apud deos:quos non latet veritas.Si aūt ſupra dicta
contra ipſum ſint falſa:ſic vnde dꝫ dicere. Ego affectabaꝫ
in his:ſupple habere deum teſtem:vel ſupple affectabam
in his.i.delectabar in iſtis propoſitis: ⁊ volebam ꝙ talia
proponerentur:qꝛ apparet ea eſſe falſa. Et tunc ſic facien
do primum tetigit:ꝙ ſtultiſſimus.i.primo oſtendit dicta
contra ipſum eſſe falſa ⁊ fatua apud deuꝫ:qꝛ poſſunt eſſe
veriſimilia apud hoīes. Unde alia littera hꝫ: ꝙ danda eſt
ſolutio in ſermone decēter propoſito:⁊ veriſimiliter habē
te apud homines:etiaꝫ ſi non ſit verax ⁊ ſanus apud deū.
Poſtea epillogat:ꝙ de perſuaſionibus dicta ſunt hęc:⁊ di
cit de perſuaſionibus:qꝛ enthimemata:reſpectu quoꝝ da
ta ſunt prędicta documenta:potiſſime merētur perſuaſio
nis nomen. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Ad morem autem:quoniam quedam de ipſo
dicere habet: aut inuidioſum: aut de ꝓlixitate:
aut ꝯtradictionē: ⁊ de alio aut maledictioneꝫ:
aut ruſticitatē ipōere:alterū oꝫ dicentē facere.

⸿ Ponit documenta ſumpta ex parte morum. Et duo fa
cit ſm ꝙ dat duo documenta ibi.(Oꝫ aūt ⁊ trāſponere.)
⸿ Circa primum duo facit:qꝛ primo ponit documentuꝫ.
Secundo qđ dixerat manifeſtat per exēpla.ibi.(Qđ qui
dem Ipſicrates.)Eſt autem tale documentum:ꝙ ſi pſua
dere ſm moreꝫ vult perorator:dꝫ dicere:ꝙ hꝫ dicere quę
dam de ipſo aduerſario:ideo opꝫ ipſum criminare oſtēdē
do eum eſſe inuidioſum:aut dꝫ ipſum inculpare de ꝓlixi
tate:vt qꝛ forte dixit extrauagantia: ⁊ non pertinentia ad
propoſitum:aut dꝫ ei imponere contradictionem:oſtēden
do:ꝙ ſit diſcolus ⁊ litigioſus.aut inculpando ipſum de ali
quo alio vicio:imponēdo ei maledictionem: oſtendendo
ꝙ ſit maledicus:aut ruſticus:qꝛ ſi poterit ipſum oſtēdere
crimínoſum:minus credetur ei.Addit autem:ꝙ dicenteꝫ
⁊ criminantem alium opꝫ ꝙ faciat:⁊ ꝙ aſſimilet crimina
tum alteri:qꝛ opꝫ ipſuꝫ introducere ſub perſona alterius.
Debet eniꝫ loqui de aduerſario ſub metaphora alterius:
vt propter metaphoram auditores magis attendant ſer
moni eius. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Quod quideꝫ Ipſicrates facit in Philippo
⁊ in Antidoſei: ⁊ vt Archilogus vituperat:fa
cit enim patrem dicentem de filia in iambo pe
cuniarum. Nihil eſt.n.deieratuꝫ: ⁊ Charonē
fabrum in iambo:cuius principiū. Non mihi
que tua: ⁊ vt Sophocles Armonem pro An
tigona ad patrem tanꝗ̄ dicentibus aliis.

⸿ Manifeſtat qđ dixerat ꝑ plura exēpla dicēs: ꝙ Ipſicra
tes ita faciebat in Philippo.i. de Philippo: qꝛ loquebatᷣ
de eo ſub metaphora alterius:⁊ ēt iſta faciebat ī Anthido
ſei.i.in Anthidoſeo ponitᷣ ibi more grecoꝝ genitiuus pro
ablatiuo:⁊ debemus vitupare vt Archilogus vitupauit:q
volēs vitupare quēdā:fingit ꝙ pr̄ loquebatᷣ ꝓ filia: vnde
fecit quoddā poema:qđ appellauit iambū pecuniaruꝫ: in
quo ꝯtinebatᷣ:ꝙ nihil ē:nec aliqđ peccatū ē qualiſcūꝗ̄ ac
gratᷣ pecunia:nec deieratū ē:nec cōmittitᷣ ibi ꝑiuriū ꝗ̄ liter
cūꝗ̄ ꝯſmētiatᷣ ꝓ pecunia acqrēda. Forte mulier illa:quā
Archilogus vitupare volebat:acqſiuerat aliꝗ̄ pecuniā in
iuſte:⁊ vt magis vituparet eā memorabatᷣ crimē illđ ſub
metaphora pr̄is loq̄ntis ad eā:⁊ pſuadentis ſibi: ꝙ h̄ face
ret:qꝛ nihil ē:⁊ nullū peccatū ē:ſi h̄ fiat:nec deieratᷣ: vl' cō
mittitᷣ ꝑiuriū:ſi ꝓ pecunia mētiatᷣ. Addit ēt Charonem fa
brū tenuiſſe hūc modū in iambo.i.in quodā verſu:cuiꝰ ꝑn
cipiū erat. Nō mihi ꝗ̄ tua.in illo.n.verſu:q ſic īcipiebat lo
quebatᷣ de vno ſub metaphora alteriꝰ:ſic ēt Sophocles ī
troducit in ſuo ſermōe Armonē loq̄ntē ad pr̄eꝫ ꝓ Antigo
na.i.ꝓ illa muliere.Et hoc ītroducit tanꝗ̄ dicētibus aliis
.i.ſub metaphora alioꝝ. ⸿ Deinde cū dicit.

⸿ Oportet autem ⁊ tranſponere enthimema
ta: ⁊ ſententias facere aliquando: vtputa opor
tet mercationes facere intellectum habentes
ad bene fortunatos.

⸿ Dat documētū 2m. Et duo facit:qꝛ p° ponit documētū.
2° oñdit qūo vtēdū ſit eo.ibi.(Si.n.vtiqꝫ.)⸿ Dicit ꝙ ꝙ
aliqñ opꝫ trāſponere.i.trāſmutare enthimemata ⁊ facere
ſnias:qꝛ ꝗdā nō capiūt enthimemata: q capere pn̄t ſnias
⁊ ꝓuerbia. Nā ſicut nō ſemꝑ hn̄tes intell'm tētandi ſunt
ad mercatiōes:ſꝫ oꝫ mercationes facere hn̄tes intell'm ꝗ̄
tū ad bn̄ fortunatos.Sunt.n.idonei mercatores:q hn̄t in
tellectū ⁊ diſcretionē ꝗ̄tū ad bonā fortunā. Sicͭ ḡ i agibi
libꝰ lucrū nō ſemꝑ ſeq̄tᷣ intell'm: ſed aliqñ ſeq̄tᷣ fortūa bo
na:ſic i pſuaſibilibꝰ nō ſemꝑ pſuadēdū ē ꝑ enthimemata
ſed ꝑ ſnias ⁊ ꝓuerbia:quę ex diuerſis fortunis propter di
uerſa opera ſunt exorta. ⸿ Deinde cum dicit.

⸿ Si enim vtiqꝫ maxime abundabūt enthime
matice autem. Sed enim oportet quādo ma
xime proficue fuerint: ⁊ maximi lucri merca
tiones:tunc cōmutationes fieri bene ad fortūa
tos oportet cōmutationes tractare.

⸿ Oñdit qūo vtēdum ē h̄ documēto dicēs:qꝰ ſi auditores
maxīe abūdabūt:enthimematcie loquēdū ē ⁊ ꝑ ꝓuerbiū
ꝓuerbial'r: ⁊ ꝑ ſnias.Et addit:ꝙ ſicut qñ maxime ꝓficuū
fuerit:⁊ qñ maximi lucri fuerit:mercatiōes ſunt faciēdę:
⁊ ꝯmutatiōes debēt fieri:ita qꝰ bn̄ fortunati mercatiōes
⁊ ꝯmutatiōes tractēt:ſic qꝛ in pſuadēdo ſnię ⁊ prouerbia
ſunt quaſi quędam bona fortuna:eo ꝙ ſępius perſuadeāt
fiēda ē cōmutatio:qñ videmus iminere ꝓfectuꝫ: ⁊ cogno
ſcimus auditores per talia induci poſſe.

De interrogatione autem opportu
num eſt fieri:maxime quidem cū
alterum dictum ſit: vt vno coin
terrogato accidat inconueniens:
velut Perides Iamponem inter
rogauit de ritu ſacrorum Sotey
ras: ⁊ cum dixiſſet:ꝙ non eſt poſſibile euꝫ qui
ſine ritu eſt audire:interrogabat ſi ipſe noſti re
ſpondere aūt:qꝛ ⁊ qūo ſine ritu exiſtens.

⸿ Poſitis documentis ſumptis tam ex enthimematibus
ꝗ̄ ex more. In parte iſta ponuntur documenta poſita ex
parte interrogantis ⁊ reſpondentis. Et quia contingit taꝫ
interrogantem ꝗ̄ reſpondentem:cum malum habeāt ne
gocium:conuertere ipſum in riſum. Ideo duo facit: quia
primo docet interrogantem ⁊ reſpondentem. Secundo
determinat de ipſis riſibilibus. Deſeruiunt enim riſibilia
perſuaſioni. Nam optime perſuadet ille:qui cum malam
cauſam habet:conuertit ipſam in riſum: vt auditores non
attendant

attendant negocia eius. Secunda pars incipit ibi.(De
riſibilibus autem.) ¶ Circa primum duo facit: quia pri
mo docet interrogantem. Secundo reſpondentem ibi.
(Reſpondere autem.) ¶ Circa primum quattuoꝛ fa
cit ſm ꝙ quattuoꝛ documenta ponit: quoꝛum ſecundum
documentum ibi incipit. (Secundo autem.) Tertium
ibi.(Adhuc quando.) Quartum ibi. (Quarto autem.)
¶ Dicit ergo: ꝙ maxime oppoꝛtunum eſt fieri interroga
tionem: quando alterum quod eſt dictum eſt tale: ꝙ vno
interrogato accidit aliquod inconueniēs. Eſt ergo hoc do
cumentum: ꝙ debemus interrogare aliquid: ad quod poſ
ſit deduci inconueniēs ꝯtra aduerſariū: ſicut Perides in
terrogauit Jamponem de ritu ſacroꝛum circa Soteyras
.i. circa illas partes: vel circa Soteyras .i. circa tributa: vt
ſonat alia littera. Fuit autem interrogatio talis. vtruʒ de
beret intrare templū ille: qui eſt ſine ritu ſoteryco .i. ille: q
non tenet ritum in ſoluendo tributa dijs: ſiue templis. Et
cum dixiſſet: ꝙ exiſtens ſine ritu: ⁊ non ſoluens tributa
non eſt poſſibile audire ſacra. Interrogauit eum: ꝙ reſpō
deret ſi ſciret. quare ipſe erat ſine ritu illo: ⁊ tributa nō ſol
uebat: ſupple ⁊ vellet audire ſacra. ¶ Deinde cū. d.

¶ Secundo autem quando hoc quidem mani
feſtum fuerit. hoc autem interroganti palam
ſit qđ dabat: querentem enim vnaʒ propoſitio
nem opoꝛtet non interrogare qđ maximū: ſed
concluſum dicere.

¶ Ponit ſecundum documentum. Et duo facit: quia pri
mo ponit documentum. Secundo quod dixerat manife
ſtat per exemplum. ibi. (Velut Socrates.) Eſt auteʒ do
cumentuʒ tale: ꝙ non debemus interrogare concluſionē:
ſed debemus interrogare aliquid: ad quod ſequitur con
cluſio: ⁊ ſtatim abſqʒ interrogatione debemus illam con
cluſionem inferre. Ideo ait ſecundum documentum eſſe
quando aliquid manifeſtum fuerit ſequi ex aliqua propo
ſitione. Et hoc .i. illa propoſitio ſit palam interroganti: ꝙ
reſpondens dabit eam. tunc interrogans debet illam vnā
propoſitionem quęrere: ⁊ non debet interrogare quod ma
ximum .i. concluſionem: ſed debet ipſam concluſionem
dicere .i. inferre abſqʒ interrogatione. ¶ Deinde. c. d.

¶ Velut Socrates tanq̄ non dicentem ipſuʒ
deos putare dixit. ac ſi demoniuʒ aliquod dice
ret: interrogabat ſi non demones: an deoꝛum
pueri erunt: aut diuinum aliquid: ⁊ cum dixiſ
ſet ſic. Nō ē igitur ait deoꝛuʒ quidem pueros
opinari eſſe: deos aūt non.

¶ Manifeſtat quod dixerat per exemplum de Socrate.
qui volens probare deos eſſe: non interrogauit ipſum re
ſpondentem: ſi putaret deos eſſe. ſed dixit: ſi diceret reſpō
dens .i. concederet eſſe aliquod dęmoniuʒ: ⁊ interrogabat
etiam: ſi non eſſent dęmones. vtrum eſſent pueri deoꝛum
vel aliquid diuinum: ſi reſpondens dixiſſet ꝙ ſic: ſubdit
inconueniens eſſe opinari eſſe pueros deoꝛum: ⁊ nō deos.
Et hac ergo pręmiſſa: ꝙ erat dare pueros deoꝛum abſqʒ
alia. intulit ꝙ erat dare deos eſſe. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Adhuc quando poterit oſtendere: aut cōtra
ria dicentem: aut inopinabile.

¶ Ponit tertium documentum dicens: ꝙ adhuc debet in
terrogare reſpondentem: ſi per interrogationem ſuam po
teſt oſtendere: ꝙ reſpondens dicat contraria: vel ꝙ dicat
aliquid inopinabile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quarto autem cum non inſit niſi ſophiſtice
reſpondentem ſoluere. Si enim ſic reſpōdeat
quia eſt: quid eſt autem non: aut hoc quidem.
hoc autem non: aut quo quidem: qūo aūt nō:
turbantur velut deficientes.

¶ Ponit quartum documentuʒ. Et duo facit: quia primo
ponit documentum. Secūdo oſtendit qualiter nos debea
mus habere circa pręmiſſum documentum ibi. (Aliter
autem.) ¶ Dicit ergo quartum documentum eſſe: cum
non inſit: ⁊ cum non contingit reſpondentem ſoluere niſi
ſophiſtice. Sunt enim multi: qui omnibus argumētis vo
lunt vnam ſolutionem tribuere. Reſpōdent enim ad qđ
libet argumentum per hanc diſtinctioneʒ ꝙ eſt vt ſic: eſt
autem non: vel qđ idem eſt hoc: aut non. Sic autē reſpon
dentes debemus interrogare quo quidem eſt .i. quomodo
eſt: quomodo autem non: tunc enim turbantur velut defi
cientes: ignorantes. n. licet ſciant dicere: eſt vt ſic. eſt vt nō.
deficiunt tamen ⁊ neſciunt aſſignare quomodo ſic: ⁊ quo
modo non. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aliter autem non conati. Si enim inſtiterit
obtinere videtur. Non enim poſſibile etiā mul
ta interrogare propter imbecillitatem audito
ris: propter quod ⁊ enthimemata: quia maxi
me conuertere opoꝛtet.

¶ Oſtendit qualiter debeamus nos habere circa documē
tum prętactum dicens: ꝙ poſtquam reſpondent: eſt vt
ſic: eſt vt non: non debemus aliter conari: ſed debemus in
ſtare: ꝙ aſſignarēt quomodo ſit: ⁊ quomodo non. ⁊ ſic in
ſtando videbimur obtinere. Addit autem: ꝙ non debe
mus multa interrogare propter imbecillitateʒ auditoꝛis.
Auditoꝛ enim orationum rhetoꝛicarum pręſupponitur
eſſe groſſus: vt dicitur in primo huius: ⁊ propter groſſitieʒ
auditoꝛis debemus q̄ maxime enthimemata conuertere
foꝛmando inde ſententias ⁊ prouerbia: quia talia ſunt ap
plicabilia mentibus groſſoꝛum. ¶ Deinde cuʒ dicit.

¶ Reſpondere autem ad amphibola opʒ qui
dem diuidere ſermoneʒ ⁊ non breuiter. Ad ea
autem que videntur contraria ſolutionem fer
re. mox cum reſponſione antequam interro
get ſuperueniens: aut ſyllogiʒet. Nō enim dif
ficile pꝛuidere ꝙ in equo oratio ſit. Manifeſtū
aūt nobis ſit ex topicis: ⁊ etiam ſolutiones.

¶ Inſtruit reſpondentem. Et duo facit. quia primo oſten
dit qualiter debeat ſe habere anteq̄ ſit concluſum. Secū
do anteq̄ debeat ſe habere: poſtq̄ eſt ei cōcluſuʒ: ibi. (Et
concludentem.) ¶ Notandum: ꝙ omnis ſolutio vel eſt
per diſtinctionem: vel per interemptionem: vt cum queri
tur a nobis aliqua propoſitio: ex qua poteſt concludi no
bis incōueniens: debemus diſtinguere: vel in crimine: an
tequam concluſio inferatur. Ideo ait. ꝙ reſpondens ad
amphibola .i. ad dubia ⁊ multiplicia: ſiue ad ea: quę pec
cant in foꝛma: debet ſoluere diuidendo ſermonem. i. per
diſtinctioneʒ. Ad ea autem quę videntur contraria. ideſt
ad falſa: quę peccant in materia: debet ſolutionem inferre
ſupple inſtando ⁊ interimēdo: ⁊ talem reſponſionem dʒ
dare ſtatim antequam ſuperueniat eum .i. antequam cō
cludat ſibi ex eo: quod interrogauit: ſiue antequam ſyllo
giʒet. Et ſubdit: ꝙ nō eſt difficile pręuidere quomodo ora
tio ſit in ęquo: ita ꝙ non poſſit ex ea concludi aliquod ob
liquum contra nos. Eſt enim hoc manifeſtum ex topicis:
vbi oſtenſum eſt hoc .i. qualiter ſit inſtandum: ⁊ qualiter
etiam ſit ſoluendum. ¶ Notandum autem hęc non eſſe

difficilia quantum ad artem tradendam in vniuerſali ratione: tamen materia ſpecialis: ad quam applicantur: contrahunt difficultatem: vbi aliquando eſt difficile aſſignare quid ſit multiplex: ⁊ diſtinguendum quid ſit falſum: ⁊ interimendum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et concludentem ſi interrogationem fecerit ipſam concluſionem cauſam dicere.

¶ Docet qualiter reſpondens debet ſe habere poſt concluſionem illatam. Et duo facit: quia primo ponit quod dictum eſt: ⁊ ponit documentum. Secundo quod dixerat manifeſtat etiaꝫ per plura exempla ibi. (Velut Sophocles.) Continuetur autem ſic. Antequam fiat concluſio debet reſpondens interimere: vel diſtinguere propoſitioneꝫ interrogatam: ſed ſi non fecit hoc autem: ⁊ contingit ipſuꝫ opponentem eſſe concludentem. i. concludit: contingit ipſum poſtquam interrogationem fecerit: ipſam interrogationem inferre concluſionem omnibus his practicis. reſpondens oportet dicere omnes defectus ipſius argumenti. Melius enim feciſſet: ſi aſſignaſſet defectum ante illationem. non tamen debet hoc dimittere: etiam ſi ſit illatio facta. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Velut Sophocles iterrogatus a Liſandro ſi videbatur ſibi ſicut ⁊ alijs proconſulibus inſtituere quadringentos. Ait quidem nõ. Mala tibi hec videntur eſſe ait: igitur tu hec egiſti mala. Vtiqꝫ ait non: erant. n. ſed meliora.

¶ Manifeſtat quod dixerat per exempla. Et duo facit ſm ꝙ duo exempla ponit. Secunda pars ibi. (Et ſicut Lacon.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ſic debemus facere: ſicut fecit Sophocles: qui cum eſſet interrogatus a Liſandro: ſi videbatur ei: ſicut ⁊ alijs ꝓconſulibus inſtituere quadringentos. i. facere conſtitutionem illam: quo ſupra reſpondente: ꝙ non. Dixit Liſander tibi. hȩc videntur mala eſſe: ⁊ tu vtiqꝫ egiſti illa mala. Tũc Sophocles ait. ꝙ illa non erant mala in caſu: quia meliora non poterat facere. Melius ergo feciſſet Sophocles: ſi antequam ei eſſet concluſum: cum interrogatus fuit ab eo. vtrum illa conſtitutio: ſiue illud ſtatutum de īſtitutione quadringentorum eſſet malũ ſi reſpondiſſet: ꝙ erat malum ſimpliciter: poterat tñ eſſe non malum in caſu: vt ſi non poſſet quis melius: tamen ſi hoc non fecit ante concluſionem: nihilominus benefecit: ſi concluſione illata ſic reſpondit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et ſicut Lacõ correctus ab Eniphoria ⁊ interrogatus: ſi videnť ſibi iuſte periſſe alij. Ait ſic. Nõne tu his hoc impoſuiſti ille ait. igitur iuſte vtiqꝫ ⁊ tu periſſes. Nequaquam inquit. Hi quidem pecunias accipientes hoc egerũt: ego autem non: ſed ſententia.

¶ Ponit ſecundum exemplum. Et duo facit: quia primo facit quod dictuꝫ eſt. Secundo ex habitis ponit quoddã documentum neceſſariuꝫ opponenti. ibi. (Propter quod neqꝫ.) ¶ Dicit ergo: ꝙ ſic eſt Lacon: qui correctus ab Eniphoria: ⁊ interrogatꝰ ab eo: ſi alij homines: qui fecerant tale conſtitutum: vidẽtur ſibi iuſte periſſe. Ait Lacon. Hi ſic imponentes: ⁊ ſic ſtatuentes ſupple iuſte perierunt: tũc ille Eniphoria ait. Nonne tu his hoc ĩpoſuiſti: igitur iuſte ⁊ tu periſſes. Inquit Lacon. Nequaqꝫ quia illi fecerunt hoc pecunia. Ego autem feci ſententia: ⁊ iuſſu regis. Debuiſſet autem Lacon ſic reſpõdiſſe in principio: nihilominus tamen facta concluſione melius fuit reſpondere ꝙꝫ tacere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Propter quod neqꝫ iterrogare oportet poſt concluſionem: neqꝫ añ concluſionem interrogare: ſi non multum circũdet veritatis.

¶ Infert ex dictis quoddam documentum neceſſarium opponenti. Nam quia contingit: ꝙ facta concluſione ſoluitur ad rationem: opponens nec dꝫ interrogare añ concluſionem: nec poſt concluſionem: vbi illud concluſum multum veritatis circundet. i. niſi concluſio iſta ſit adeo vera: ꝙ non ſit fas contradicere ei. ¶ Deinde cum. d.

¶ De riſibilibus autem: quoniaꝫ aliquẽ oportet vſum habere in agonibus: ⁊ oportere ait Gorgias: ſerium quidem diſſipare contrariuꝫ riſu. Riſum autem ſerio recte dicens.

¶ Determinat de riſibilibus. Et duo facit: quia primo oſtẽdit quomodo talia deſeruiunt perſuaſioni. Secundo ꝙ non eſt locus hic. ſ. locus determinãdi de eis: remittit nos ad poetriam ſuam: vbi de riſibilibus eſt plenius dictũ. ⁊ ibi. (Dictuꝫ eſt quot.) ¶ Dicit ergo: ꝙ de riſibilibus qñ oportet aliquem vſum habere in agonibus. i. in cauſis: patet per id: quod Gorgias ait. Sed ꝙ videtur oportere ſerium: quod eſt contrarium riſui diſſipare riſu: ⁊ riſum diſſipare ſerio: ſicut recte dicit. Deſeruiunt ergo riſibilia perſuaſioni inquantum per ea impedimus: ne aduerſarius perſuadeat. Impediuntur enim ⁊ diſſipantur dicta ſerioſe: ⁊ ordinate per riſum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dictum eſt quot ſpecies riſibilium ſunt ĩ his que de poetica: quarum hec quidem cõgruit libero. hec autem non: quatenus qđ congruit ſibi ſumat. Eſt autem ironia liberalius ꝙꝫ bomolochia: hic quidem enim ipſius gratia facit riſibile: bomolochus autem alterius.

¶ Remittit nos ad artem poeticam dicens: quot ſunt ſpecies riſibilium: dictum eſt in his: quȩ ſunt de poetica: quia ſpecierum riſibilium hȩc quidem conueniunt libero. hȩc autem non. Liberi enim filij liberorum non debent quibuſlibet riſibilibus vti. Ideo bonum eſt ſcire: quȩ riſibilia congruunt libero: ⁊ quȩ non: nec vnuſquiſqꝫ ſumat ex eis: prout ſibi congruunt. Et addit: ꝙ ſm ironiam eſt quid liberalius ꝙꝫ bomolochia: quia iron facit riſibiles gratia ipſius riſus: ſed bomolochon vtitur riſu gratia alteriꝰ: ⁊ deridet: vt contriſtetur ⁊ vituperet. Nomen enim bomolochi ſumptum eſt ſecundum grȩcam linguam a miluis volantibus circa aras templorum: quia ſicut illi quicquid de carnibus imolatis poſſunt accipere accipiũt: ſic aliqui hyſtriones quodcunqꝫ verbum poſſunt accipere de dicto alterius: ſtatim accipiunt ipſum: ⁊ faciunt inde deriſiones vt contriſtent ⁊ vituperent.

Epillogus autem componitur ex quatuor: ex preparare bene auditorem ad ſeipſum ⁊ ad aduerſarium male: ⁊ exaugere ⁊ humiliare: ⁊ ex in paſſiones deducere auditorem: ⁊ ex rememoratione: natum eſt. n. poſtꝙꝫ oſtenderit ſe quidem veracẽ aduerſarium aũt mendacem ſic laudare ⁊ vituperare. Et inculcare duorum alterum oportet cõiectare: aut qꝛ his bonus: aut ſimpliciter.

¶ Expoſitis peroratiõis tribus partibus. videlicet: pemio narratione: ⁊ perſuaſione: hic intendit determinare de q

ta ⁊ vltima

ta ⁊ vltima parte: videlicet de epillogo. Et duo facit: quia primo oſtendit ex quibus conſtat epillogus. Secūdo exequitur de eis: ibi. (Ex quibus autem oportet.) ❡ Dicit ergo ꝙ epillogus componitur ex quatuor. Una enim pars epillogi eſt: ꝙ diſponit auditorem ad ſeipſum bene oſtendendo ſe veracem. ⁊ aduerſarium male oſtendendo illuꝫ mendacem. Alia pars epillogi eſt ſcire: augere: ⁊ humiliare. i. ⁊ minuere tam dicta ſua q̃ȝ aduerſarij. Tertia pars eius eſt ducere auditores in paſſiones congruas a negocio ſuo. Quarto ad epillogum pertinet ſcire rememorare: ⁊ compendioſe dicere ea: quę ſunt dicta. Nam poſtquā oſtēdit ſe veracem. aduerſarium vero mendaceꝫ. ⁊ induxit auditores ad paſſionem: ⁊ inculcauit. i. minuit: vel augmentauit negocium modo debito. ſi hęc tria facit animatum eſt: ſupple ꝙ faciat quartū: videlicet: ꝙ rememoret: ⁊ breuiter recolligat quę dicta ſunt. Et addit ꝙ alterum duorū oportet coniecturare: quia debemus vel dicere bona ſimpliciter: vel ea: quę ſunt his. i. audientibus. Omnis enim circunclusitas ex probabilibus ſimpliciter: vel ex perſuaſibilibus auditori. ⁊ omnis bonus perorator vel eſt bonus auditoribus: vel ſimpliciter. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Ex quibus autem oportet preparare dicti ſunt loci. Unde ſtudioſos oportet preparare: ⁊ prauos.

❡ Exequitur de prędictis. Et duo facit. quia primo oſtēdit de quibus eſt dictuꝫ. Nam per ea: quę habita ſunt: poteſt haberi ⁊ ars de tribus partibus epillogi. Secundo oſtēdit de quibus reſtat dicere: quia de quarta. ſ. de rememoratione. Secūda pars ibi. (Quare reſtat rememorari.) ❡ Circa primum tria facit ſm ꝙ oſtēdit tria eſſe dicta. Primo enim oſtendit dictum eſſe quomodo auditores ſunt pręparandi. Secundo quomodo eſt negocium augendum ⁊ minuendum. Tertio quomodo ſunt auditores in paſſione ducendi. Secunda ibi. (Qđ autem poſt hoc.) Tertia ibi. (Poſt hoc autem.) ❡ Dicit ergo ꝙ dicti ſunt loci: ex quibus oſtendit pręparare auditores: ⁊ manifeſtare auditores: vt oſtenderemus nos eſſe ſtudioſos: ⁊ aduerſarios prauos. Dictuꝫ enim fuit in primo libro in tractatu de exclamatiuis. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Quod aūt poſt hoc oſtenſuꝫ iam augere eſt ſm naturam: aut humiliare: oportet enim acta confiteri: ſi debeat quantitatem dicere. Eteniꝫ corporuꝫ augmentatio ex preexiſtentibus eſt. Unde autem oportet augere ⁊ humiliare expoſiti ſunt loci prius.

❡ Dicit oſtenſum eſſe quomodo ſit negocium augendum ⁊ minuendum dicens: ꝙ poſt hoc. i. poſtq̃ȝ pręparauimus auditores oſtendendo acta noſtra eſſe bona: ⁊ aduerſarij praua ſm naturam. Reſtat oſtendendum quomodo negocium poſſumus humiliare ⁊ minuere. Nam opꝫ acta confiteri: ſi debeamus eorum quantitatem dicere. ſic enī videmus in augmento corpoꝝ: quod eſt ex pręexiſtentibus. Augmentum enim eſt pręexiſtenti quantitati additamentum. Unde in primo libro cum oſtenſum fuit: vnde ſumenda ſunt acta. oſtenſum fuit etiam ibi: vbi ſumendi ſunt loci: quibus eſt negocium augendum ⁊ minuenduꝫ. Omnia enim hęc ordine debito ſunt tradita in primo libro. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Poſt hoc autem manifeſtis exiſtentibus: ⁊ qualia: ⁊ quanta in paſſiones ducunt auditorem. Hec autem ſunt: timor: crudelitas: ⁊ ira: ⁊ odium: ⁊ inuidia: ⁊ zelus: ⁊ cōtentio. Dicti ſunt autem ⁊ hi loci prius.

❡ Oſtendit dictuꝫ eſſe: quō ſunt paſſionandi auditores dicens: ꝙ poſt hęc manifeſta exiſtunt: qualia ⁊ quanta ducunt auditorem in paſſionem. Nam in ſecūdo libro dictū fuit: ꝙ hęc omnia ſunt: timor: crudelitas: ira: odium: inuidia: çelus: contentio: ⁊ cęterę paſſiones. ergo dicti ſunt hi loci prius: cum talia determinata ſunt in ſecundo libro. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Quare reſtat rememorari predicta: hoc autē congruit fieri ita: ſicut aiunt: in proemijs nō recte dictis. Unde enim bene diſcibilis ſit: precipiunt ſepe dicere. Ibi quideꝫ igitur oportet negocium dicere: vt non lateat de quo iudicium. hic aūt per q̃ demōſtratum eſt ſūmatim.

❡ Oſtendit de quo reſtat dicere. Et duo facit. quia primo oſtendit de quo reſtat dicere. Secundo exequitur de intēto ibi. (Principium autem.) ❡ Dicit ergo: ꝙ reſtat dicere de rememoratione: quia ſicut in proęmijs non recte dictis. i. ſicut illi: qui non dant rectam artem proęmiçandi pręcipiūt tamen ſępe dicere in proęmio ea: per quę oratio ſit bene diſcibilis: ita in epillogis ſupple dicenda ſunt ea. per quę oratio ſit bene memorabilis. Uult enim philoſophus adeo in promptu eſſe: proęmium debere facere orationem bene diſcibilem: ꝙ etiam non tradentes rectaꝫ artem ab ipſa veritate coacti hoc dicunt. Addit auteꝫ: ꝙ ibi . ſ. in proęmio oportet negocium ſm quandaꝫ pręcognitionem dicere: vt non lateat de quo eſt iudicium. hic autem . ſ. in epillogo oportet rememorationem facere ſūmatim: vt non lateat per quę demonſtrat̄ qđ ē. ❡ Deinde cuꝫ . d.

❡ Principium autem: quare que ꝓmiſit exoluit: quare: ⁊ que: ⁊ ꝓpter quod dicendum.

❡ Exequitur de intento. Et duo facit. quia primo oſtendit quę ſunt rememoranda in epillogo. Secundo māifeſtat qualiter illa rememorata ſunt ordinanda ibi. (Finis autem locutionis.) ❡ Circa primum duo facit: quia primo oſtendit: quę ſunt in epillogo rememoranda. Secundo qualiter ſunt rememoranda ibi. (Dicitur auteꝫ ex ꝯtra.) ❡ Dicit ergo: ꝙ principium: ⁊ cauſa: ⁊ ratio quare facienda eſt rememoratio in epillogo ſumitur: vt perorator oſtēdit: quia exoluit ⁊ compleuit: quę promiſit: quare dicendū in ſumma ea: quę ſunt propoſita quantum ad narratiōes: ⁊ propter quę quantum ad perſuaſionem. iſta ergo ſunt rememoranda propoſitum: ⁊ perſuaſio. Debemus enim in epillogo ſummatim dicere: quę ſunt propoſita: ⁊ qualiter perſuaſa. ❡ Deinde cū dicit.

❡ Dicitur autem ex contra comparatione conteri. Comparare autem: aut quecunqꝫ circa idē ambo dicere: ſi non ex loco ⁊ regione. Sꝫ iſte q̄dē hoc de hoc. iuxta autem ⁊ hoc.

❡ Oſtendit qualiter talia ſunt rememoranda ⁊ recolligenda. Et tria facit: quia primo oſtendit hoc eſſe faciendum per comparationem. Secundo per ironiam. Tertio per interrogationē. Secunda ibi. (Ex ironia.) Tertia ibi. (Aut ex interrogatione.) Continuetur ergo ſic. Ea quę ſunt in epillogo rememorāda. ⁊ id: quod in epillogo dicitur: ſummatim debet conteri. i. coadunari: ⁊ recolligi per circa cōparationem. Et oſtendit qualiter debeamus contra comparare: quia debemus contracomparare ambo negocia tā opponentis q̃ȝ reſpondentis contingit dicere circa idem. Debemus enim contracomparare ea: in quibus ꝯueniūt accuſans ⁊ defendens. Et ſi non eſt contracomparatio ex loco ⁊ regione: debet eſſe contracomparatio ex operibus:

vt ꝙ iſte fecit: vel dixit ꝙ erat laudabile. Aduerſarius au tē vel fecit: vel dixit ꝗ erāt vituꝑabilia. ¶ Deinde cū. d.

¶ Aut ex ironia: puta. Iſte enim hec dixit: ego autem hoc: ⁊ quod vtiqꝫ faciebat: ſi hoc opinabatur: ſed non hoc.

¶ Oſtendit ꝙ debemus hanc recollectionem facere per ironiam: vt ironice loquendo. Iſte enim aduerſarius dixit hęc tam vilia. Ego autem hoc magis: ⁊ ſi opinatur hoc quid vtiqꝫ faciebat: qui enim male opinatur: peius facit. Semper eniꝫ loquimur ⁊ opinamur rectiſſimas orōnes. facimus autem contrarium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Aut interrogatione. Quid non demonſtratuꝫ eſt. Aut ita. quid oſtendit. Aut itaqꝫ ſic ait ex comparatione ſm naturam: vt dictum eſt itaqꝫ ſua: ⁊ iterum ſi velit ſeparatim: que ꝯtrarie orationis.

¶ Oſtendit talia recolligenda eſſe per interrogationem. In epillogo enim interrogatiuo debemus loqui. ⁊ ſuſpenſiue dicendo. quid non ſit: demonſtratum eſt in ęloquijs meis. Aut qd oſtendit aduerſarius. et ita ſicut ego: ⁊ iſtud itaqꝫ ſit: vt dictum eſt pręter ſiue ſm naturam: oſtendendo quę ſunt dicta ſua eſſe naturaliter melius ita perſuaſa ⁊ oſtenſa qꝫ quę aduerſarij. Et ꝙ ſi vult: poteſt ſeparatim dicere dicta ſua: ⁊ dicta aduerſarij: quę ſunt contrarię orationis: vt magis appareant dicta ſua bona: ⁊ aduerſarij mala. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Finis autem locutionis congruit incōiūctus quatenus epillogus: ſed non oratio ſit. Dixi. Audiſtis. Habete. Iudicate.

¶ Poſtquam oſtendit quę in epillogo ſunt rememorāda: ⁊ qualiter ſunt rememoranda: oſtendit quo ordine ſunt rememoranda dicens: ꝙ finis locutionis. i. epillogus: qui proprie dicitur finis orationis: hunc ordinem habere debet: quia debet eſſe inconiunctus: quia quando aliqua inconiuncte proferuntur plura apparent. Preterea quia orationi poteſt congruere coniunctio. finis locutionis proferendus eſt inconiunctus: vt ſit epillogus: non oratio. Ultimo imponit finem dicens. Dixi artem tradendo. Audiſtis artem traditam percipiendo. Habete artem traditā. Iudicate ſm eam. Et ſic finit ſententia ſuper librum rhetoricorum Ariſtotelis. Laus ſit ipſi Chriſto: qui eſt dei virtus: ⁊ dei ſapientia: ⁊ cū patre ⁊ ſpiritu ſacto eſt vnus deus benedictus in ſecula ſeculorum amen.

¶ Explicit luculentiſſima expoſitio ſuper tribus libris rhetoricorum Ariſtotelis ędita ab eximio artiuꝫ ⁊ theologię doctore domino Egidio de Roma ordinis heremitarūꝫ ſancti Auguſtini nunc primū in lucē emiſſa: optime recognita: cunctiſqꝫ erroribus caſtigata.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

¶ Magnifico Equiti Jurato Comitiqꝫ Polydoro Thyberto Ceſennati Primario Georgius Valla Placentinus Salutem dicit eternam.

De poetica opus Ariſtotelicum Polydore Thyberte: qđ latinum fecimus: ob meã erga te obſeruantiaꝫ: de tuo erga me amore perſpecto: deqꝫ tuis excitatam virtutibus: quaruꝫ ſingulare noſtri temporis ſpecimen eſſe predicaris: tibi dedẽduꝫ eſſe putauimus: ⁊ perinde pulcherrime facultatis nobilitatẽ: niſi te q̃ꝫmeditatiſſime cũcta de ipſa tenere ſciã: qui pleno corde ſapis: memorare cõniter: ne vt quorundam grauibus petita aculeis tibi ſordidior: q̃ꝫ vt admittenda foret: eſſe videretur: quã ſane calumniam illa refellunt Horatiana.

Siluestres homines ſacer iterpreſqꝫ deorũ.
Cedibus ⁊ victu fedo deteruit orpheus.
Dict⁹ ob hoc lenire tigres: rabidoſqꝫ leões.
Dictus ⁊ amphion thebane conditor vrbis
Saxa mouere ſono teſtudinis: ⁊ p̃ce blãda
Ducere quo vellet: fuit hec ſapia quondam:
Publica priuatis ſecernere: ſacra profanis.
Cõcubitu prohibere vago: dare iura maritis.
Oppida moliri: leges incidere ligno
Sic honor ⁊ nomen diuinis vatibus: atqꝫ
Carminib⁹ venit: poſt hos iſignis Homer⁹
Tyrteuſqꝫ mares aĩos in martia bella.
Verſibus exacuit: dicte per carmina ſortes
Et vite monſtrata via eſt: ⁊ gratia regum
Pierijs tẽtata modis: luduſqꝫ repertus
Et longorũ operum finis: ne forte pudori
Sit tibi muſa lyre: ſollers ⁊ cantor apollo.

Non latuit accerrimi poetaꝫ iudicij: omnibus prorſus mortalibus eſſe neceſſariaꝫ: ⁊ perinde expetendam: ⁊ toto pectore confouendam dicendo.

O s tenerũ pueri: balbũqꝫ poeta figurat.
Torquet ab obſcenis iam nũc ſermonib⁹ aurẽ.
Mox etiã pectus p̃ceptis format amicis.
Aſperitatis ⁊ inuidie corrector ⁊ ire.
Recte facta refert: orientia tempora notis
Inſtruit exemplis: inopem ſolaꝫ ⁊ egrum.
Caſtis cum pueris ignara puella mariti
Diſceret vnde preces: vatẽ niſi muſa dediſſet.
Poſcit opeꝫ: choros ⁊ p̃ſẽtia numina ſentit.
Celeſtes implorat aquas. docta prece blãdus
Auertit morbos: metuẽda pericula pellit. Impetrat ⁊ paceꝫ: ⁊ locupletem frugibus annuꝫ.

At ne quidẽ he ſole ſunt poetice dotes: vt ſcis: ⁊ perinde ad huius precipue artis archana cuꝫ per Ariſtoteleꝫ: cuius ſatis obuius detur acceſſus: ad eiuſqꝫ penitiſſima loca p̱ueniaꝫ. Hunc tu domi accipies: quẽ potiſſimum generoſuꝫ hoſpiteꝫ tibi iure cõmittere voluimus. Quod vt ingenia: vt artes omnes liberales amplecti fouereqꝫ ſumma benignitate conſueſti: ita hũc antea peregrinũ: nunc demum ſermone noſtro inſtructuꝫ: iam a nobis tibi conciliatum fore familiariſſimum puto. Nec ipſuꝫ puduerit: ſcio: apud eum hoſpitari: qui magiſtratibus perfunctus ſit pulcherrimis: quiqꝫ in ſua ciuitate primas teneat: ⁊ quem nulle vnq̃ꝫ ſordes iquinarunt domeſtice: non publica improbarunt conſilia: ſed potius cuncte virtutes exornãt predicant: extollũt: idqꝫ Ceſenne: nempe in ea ciuitate: q̃ nõ magis opibus floret: q̱bus vndiqꝫ affluit: q̃ꝫ hoſpitalitatis amore: ⁊ liberaliũ artiũ iſignis eſt obſeruãtia. At hec ſatis preſertim tibi duco: qui hec tua ſponte diligis: ad gratiã doctiſſimi autoris conciliandam. Vale.

BIBLIOTECA UNIVERSITAR DE GRANADA

¶ Ariſtoteles de poetica Interprete Georgio
Valla Placentino.

E poetica ipſa: deqꝫ
multiplici eius ſpẽ:
quaꝫ vim vnaqueqꝫ
habeat: quoqꝫ pacto
fabulas conſtare cõ-
ueniat: ſi modo recte
ſit poeſis habitura:
nec non ex quot: qua
libuſqꝫ ſit ꝑtibus: in-
dideꝫ de alijs q̃cũqꝫ
huius ſũt diſcipline
dicamꝰ: vt ipſius rei
natura dictitat a primis p̃io ſumẽtes exordiũ.
Epopeia nimirũ tragedieqꝫ: poeſis iſuper q̃ꝫ
comedie ⁊ dithyrambo poetice: nec nõ tibia-
lis ⁊ citbariſtice: que oẽs in totuꝫ ſunt imita-
tio triplici ratione inter ſe inuicẽ differunt: aut
enim quatenus genere in alienis imitant̃. Aut
quatenus aliena: aut quatenus aliter: nec eodẽ
modo. Nam ſicut ſunt qui aſſimulando colo
ribus ⁊ figuris multa imitant̃: alij arte: alij cõ
ſuetudine: alij voce: ita etiã memoratis artibꝰ.
Omnes certe imitationem cõfingunt ritbmo
⁊ oratione: ⁊ armonia. His vtiqꝫ ſeparatim:
aut mixtim: velut queꝫ armonia ⁊ ritbmo dũ
taxat vtunt̃: at auletica quã poſſumus noiare
tibialẽ: ⁊ citbareſtica: ⁊ ſi q̃ alie eiuſmodi viꝫ
habeant: ſicut que fiſtularũ. Uerum numero
ipſo imitantur abſqꝫ armonia ſaltitantes: hi ſi
quideꝫ numeroꝝ effigie mores: ⁊ affectus: ⁊
actiones imitant̃. Epopeia orationibus tenui
bus: aut metris. Hiſqꝫ ſiue inuiceꝫ inter ſe mi
ſcendo: ſiue vno aliquo genere vtendo metro
rum ad hoc vſqꝫ tẽpus: nec eni quicq̃ꝫ nomi-
nauerimus cõmune Sophronis ⁊ Xenarchi
mimis: nec nõ Socraticis ſermonibus: ⁊ ne q
deꝫ ſi quiſq̃ꝫ alius carminibus: aut elegijs: aut
alijs eiuſmodi fuerit imitatus: niſi q̃ꝺ carmini
elegias cõficiendi accõmodatiores epopei ſo-
lent appellari: nõ q̃ꝺ imitatione ſint poete. ſed
cõmuni ob carmen voce appellati. Nã ſi me-
dicum: aut muſicũ aliq̃ꝺ carminibus efferant
ita vocitare conſueuerunt: at Homero ⁊ Em
pedocli nihil preter carmen cõmune eſt: ideo
hunc quidẽ iure poetam licebit appellare: illũ
vero Phyſiologũ potius q̃ꝫ poetam: itidem
ſi quis cuncta ãmiſcendo carmina imitationẽ
conficiat: ſicut Cheremon fecit in cẽtauro mi-
xtam rapſodiam: ex cunctis quoqꝫ carminibꝰ
poeta nuncupandus. De his igitur hoc pacto
adhibenda diffinitio: ſunt nimirũ qui iã dictis
vtant̃ oibus: ritbmo inquã ⁊ melo: ⁊ carmine
quẽadmodũ que dithirãbicoꝝ: poeſis: ⁊ legũ
nec non tragedia ⁊ comedia. Differunt auteꝫ
q̃ alie quidẽ ſimul oẽs: alie vero particulatim
has ego non dico artiũ differentias: in quibus
imitationeꝫ conficiunt: q̃ imitantes facientes
imitant̃ eos: aut ꝓbos: aut improbos eſſe ne-
ceſſe eſt: mores nãq̃ꝫ hec fere ſola comitant̃ vi
tio. Si quidẽ ⁊ virtute morum differunt oẽs
aut meliores aſſimulãdo: aut iuxta nos: aut de
teriores: aut etiã eiuſmodi: cuiuſmodi ſcripto
res Polygnotus q̃dẽ meliores. Pauſon aũt
deteriores: at Dionyſius ſimiles aſſimulauit.
Non dubiũ quin quelibet dictarũ imitationũ
has ſit habitura differentias: eſtqꝫ alia ad hoc
pacto imitãdũ alia. nã in ſaltatu: ⁊ tibiatu: ⁊ cy
thare exercitio cunctas fieri contingit diſſimili
tudines: tũ in oratione: tũ in carminis tenuita-
te: velut Homerꝰ q̃dẽ meliores: at Cleophõ
ſimiles: vt Hegemõthaſius paredias fecit pri
mus: ⁊ Nicochares deliada deteriores: itidẽ
etiam circa dithyrãbos: ⁊ circa leges pergas.
Cyclopas Timotheus ⁊ Philoxenus q̃ſpiã
fuerit emulatus: in ipſa porro differentia etiaꝫ
tragedia a comedia diſtinguit̃: quarum altera
peiores: meliores altera eorum: qui nunc vult
emulari. Preterea. Iſtoꝝ tertia eſt differẽtia:
vt hoꝝ ſingula quiſpiaꝫ ſit imitatus. Nam in
eiſdem eſt quoqꝫ eadem imitari: cum imitant̃
annunciantem: aut quippiã aliud factũ: veluti
Homerus facit: vel eundẽ ⁊ non mutantẽ: aut
oẽs vt agentes ⁊ exercentes imitando. In his
tribus: vt a principio diximus: eſt imitatio dif
ferẽtijs: in quibus ⁊ quo modo proinde in ali
quo idem fuerit imitator Homeri: qui ⁊ So-
phoclis: imitãtur ſiquidem ambo ꝓbos: in ali
quo aũt Ariſtophanis. peragentes nanq̃ꝫ imi
tantur ambo ⁊ agentes: vnde etiam ab agẽdo
dramata quidã ipſa aiunt vocitari: quod agen
tes imitentur. ideo etiã ſibi aſciſcunt tragediaꝫ
⁊ comediaꝫ Dorienſes: vt comediaꝫ Mega-
renſes: quiqꝫ ibi tanq̃ꝫ apud ſe genito popula-
ri imperio: ⁊ qui ex Sicilia ſũt. Illic ſiquideꝫ
poeta erat Epicharmus: qui multo ante fuit
Chonidũ ⁊ Magnetẽ: ſic̃ tragedie ortũ. Sũt
qui in Pelopõneſo a noie capiẽtes argumẽtũ
comas eni ab illis vocari colonos aiũt Uerũ
Athenienſes ipſi populos etiam velut come-

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

dos nõ a comeſſando dictos. ſꝫ ꝙ per comas nẽpe vicos errore ab vrbe neglectos: ⁊ facere ipſi quidẽ drã. Athenienſes vero prattin vocitant. De igitur differentijs: ⁊ quot ⁊ que ſint imitatiõis: hec dicẽda putauimus. Verũ hinc oĩno cauſe generãtes aſſimulant poeticaꝫ: ipſe quoqꝫ quedã naturales: ipſuꝫ nãqꝫ imitari cognatuꝫ hominibus a pueris eſt: idqꝫ a ceteris differt aĩalibus: qđ imitatiſſimũ eſt: diſciplinaſqꝫ imitatione ſtruit primas imitationibꝰ: leticia perfundit oẽs: cuius rei ſignũ e re ipſa nobis licꝫ ĩtueri. Nãqꝫ moleſte ſpectamus eoꝝ ſimulacra: precipue oculta ſpectãdo letamur: vt feraꝝ: que in honore ſũt: nullo formas atqꝫ morticinioꝝ. Eſt vero in cauſa ꝙ diſcere non pħi mõ maxime oblectabile eſt: ſꝫ ꝑ eque alijs quoqꝫ: ceterũ id ſtati cõmunicãt: hac nãqꝫ de cauſa letant̃ ſimulacra ſpectãtes: ꝙ contingat ſpectando diſcere in vno quoqꝫ aliqd ratiocinari: ſicut talis ille eſt: q2 niſi preuidiſſe cõtigerit: imitatio voluptatẽ nequaꝗ̃ gignet: ſed ob effigiem: aut colorẽ: aut alia ſimili de cã. Cuꝫ natural'r nobis tributa ſint imitari: ⁊ armonia ⁊ rithmus. Q2 metra rithmoruꝫ ſint portiões nõ eſt ambiguũ a principio emergentes metra in primis ipſa paulatim ꝓducendo ex repente inuentis: cõparatiſqꝫ ſibi cõpoſitionibus poeſim ꝓducendo genuerũt: veruꝫ iuxta peculiares cuiuſlibꝫ mores diſꝑſa: diſſeminataqꝫ poeſis eſt. Enimuero luculẽtiores: magiſqꝫ faceti ſpecioſas: ⁊ ſpecioſoruꝫ ſunt imitati actiones: at tenuiores maloꝝ p2io ꝯfinxere expanxereqꝫ vituperationes: ſicut alij hymnos ⁊ precõia. Ante Homerũ igitur eiuſmodi poema fuiſſe dicere nõ poſſumus: at equũ eſt ab Homero ſumendo exordiũ multos noĩare: ſicut eiꝰ eſt Margites: ⁊ id genꝰ alia: in quibꝰ quo ad cõcinitatẽ iambeũ accedit metrũ: iđ etiaꝫ nũc iãbeũ nũcupat̃: ꝙ in hocce metro inter ſe inuicẽ cõuicient̃: fuerũtqꝫ priſcoꝝ alij quidẽ heroicorũ: alij iamboꝝ poete. Quẽadmodũ etiã ꝓbi extitere: i primis fuit poeta Homerꝰ ſolus: ſi quidem non ꝙ tantũ bene: ſed etiãꝙ imitationes effinxit ritu dramatico: ⁊ perinde comedie figuras primus erexit: planeqꝫ demonſtrauit non conuitio: ſed ridiculo dramata confingendo. Margites nãqꝫ ꝓportionẽ referẽs hꝫ vt Ilias ⁊ Odyſſea ad tragediã: ita is ad comedias: vt diſcõueniat tragedia a comedia. Qui vi quadã ſua ad vtrãqꝫ poeſim ſunt incitati eorũ: alij pro iambis comediarũ ſcriptores euaſerũt: alij ꝓ heroicis carminibus: que epe vocant: tragediarũ magiſtri: ⁊ quia id grandius: ⁊ quia he illis ſunt figure honeſtiores. Ipſuꝫ igitur metiri ac cõſiderare iaꝫ prebet tragedias ſatis intente ĩtuentibus: aut non. ipſumqꝫ ꝑ ſe iudicat̃: vel ne ac ad theatra alia ratio. Cũ igit̃ eſſet a principio vis ad inuentionẽ ſuapte natura excita: necnon ipſa etiaꝫ comedia: ⁊ que ab eis: qui dithyrambũ exorſi ſunt: ⁊ que ab eis qui perexigua: que nũc quoqꝫ in multis ciuitatibus ꝑmanere exiſtimant̃: paulatim a ꝓducentibus aucta ſunt: quatenus ipſis fuit manifeſtũ: multifarieqꝫ permutata tãdẽ cõquieuit tragedia: q2 naturã ſuaꝫ obtinuit: tũqꝫ hiſtrionuꝫ ac ludionũ multitudo ex vno ad duos creuit: primuſqꝫ egit Eſchylus: ⁊ que chori erãt cõminuit: orationẽqꝫ in primo agmine inſtruxit. At tres ⁊ ſcenographiã: vmbraculiqꝫ deſcriptionẽ Sophocles: itẽqꝫ magnitudinẽ ex paruis fabulis: ⁊ dictione ridicula: qđ fit ex ſatyrico mutata ſero ſeueritatẽ depoſuit: metrũqꝫ ex tetrametro iambeũ effectũ eſt. Primo nanqꝫ vſi ſũt tetrametro: qđ poeſis eẽt ſatyrica atqꝫ ſaltantior. Comperta aũt dictione natura ipſa ſuum ac peculiare inuenit metrũ. nam pre ceteris metris iambeũ ſermocinationibus maxie accõmodatũ eſt. Hinc ſane exploratuꝫ qđiter ſermocinandũ inter nos inuicẽ iãbea plurima proferimus: at rariuſcule exametra ſermocinalem quoqꝫ armoniã egredientes: inſuper epiſodioꝝ multitudines: nec nõ aliter ſingula dicuntur exornari. Sꝫ ſint a nobis dicta: ſiquidẽ ſit fortaſſis operoſum ſingulis inherere.

De comedia ⁊ tragedia.

Comedia vero eſt quẽadmodum diximus imitatio improboꝝ qdẽ: ſed nõ vſquequaqꝫ ꝑ oẽm vitioſitatẽ: verũ turpitudinis eſt portio ridicula. Ridiculũ nanqꝫ eſt delictũ qđdaꝫ atqꝫ turpitudo doloris expers: ac minime afflictabile: veluti confeſtiꝫ ridicula facies turpe quiddã ⁊ peruerſuꝫ citra dolentiã. Que ſunt igit̃ tragedie interuẽtiões: ac ex qbus fiant neutiꝗ̃ occultum eſt.

De comedia.

Comedia autẽ ꝙ ſit incurioſior a principio latuit: choꝝ nãqꝫ comedoꝝ ſero olim princeps edocuit: at erat vt ſcribentium ferebat libido. cũ ꝟo aliquas nacta figuras ẽ ipſius dicti poete ſunt memorati. Verũtamẽ

quiſnā ei pſonas attribuerit:aut prologos:aut byſtrionū multitudinē:⁊ que ſūt buiuſmodi ignorat:cū tamē fabulas cōfingere Epicbar/mus:⁊ Pbormis:principiū nāq; ex Sicilia venit:ſicut apd Athenienſes Crates primus incepit:omittēs ſpeciei iambice in totū cōfinge re orationes:aut fabulas. ¶ De epopeia.

Epopeia igit̃ tragediam comitata eſt tenus ſola metri magnitudie: qd ſit boneſtorū imitatrix: veruȝ quatenus ſimplex babȝ metruȝ: ⁊ cōmiſſa pronunciat eatenus diffe runt:necnon ſpatio:tragedia qui dem:qd pcipue moliat̃ ſua vna eſſe ſolis con/uerſione:aut parū admodū ſecus babere:cuȝ epopeia tēporis ſit infiniti: eoq; differt: q̄q̄ primo ſimiliter in tragedijs id faciebant:qd ⁊ in epis nempe carminibus beroicis:ptes autē ſunt quedā eedē:quedaȝ tragedie peculiares. Quāobrē quicūq; de tragedia boneſta ⁊ vili vidit qd vidit etiā de epis:ſi qdē q̄ obtinet epo peia:eadē iſſūt tragedie:que vo buic nō oīa in epopeia verū de imitatura i exametris. Ac de comedia dicemus poſteri⁹. Dicamus ſane de tragedia ex eis que dicta ſunt ab eius eſſentia factam aſſumendo diffinitionem.

¶ Diffinitio tragedie.

Eſt igitur tragedia imitatio actio/nis probe atq; ɔſumate magnitu/dinem iocunda orone obtinentis citra q̄libet ſpēȝ in particulis agē tium:nec de cōmiſſorū pnuncia/tu:de miſeratione ⁊ pauore termi nans taliū diſciplinarū purgationē:ſuaueȝ ac oblectabilē inquā orationē babētē: ritbmum ⁊ armoniaȝ ⁊ melos:qd aūt citra ſpecies id'p metra quedā dumtaxat perficitur:ſicut porro alia per melos. Verū q̄ faciunt agentes imita tionem:primo quidē ſi particula tragedie aliq̄ ſit viſus ornamentū eſſe neceſſe eſt:inde melo peiam ⁊ dictionē in bis ſiquidē imitationē cō ficiunt. Dictionē vero ipſam voco metroruȝ cōpoſitionē:vt melopeiā vim oēm babȝ mani feſtā:at quia actionis eſt imitatio. agit̃ autē ab aliquibus agentibus:quos qualitate aliqua in ſignes eſſe neceſſe eſt moribus atq; animi ſen/tentia:ppter bec eniȝ q̄ actiones qualitate in/ſignes eſſe dicamus: vis tulit nature actionuȝ binas eſſe cauſas animi ſententiā ⁊ moreȝ:vn̄ aſſequunt̃:⁊ voti impotes fiunt:eſt vo actio/nis fabula imitatio. Fabulam eqdē voco rex cōpoſitionē:vt etbica:vnde qualitate inſignes aliquos eſſe fatemur agentes:⁊ animi ſenten/tiam:in quibus dicendo quicq̄ demonſtrant: aut etiam exarant opionē. ¶ Quot modi.

Omnis porro tragedie quatenus aliqua inſignis eſt qualitate:trage die partes ſex eē neceſſe eſt.ſītq; fabula:⁊ mores:⁊ dictio:⁊ animi ſententia:⁊ ɔſpectus ⁊ melopeia quibus nāq; imitantur bine ſunt partes:vt vero imitant̃ vna:ſicut quas imitan tur tres:nec preter bas vlla:qbus ſpēbus non pauci ipſorū:vt ſic loquar vſi fuere.nā cōſpe/ctus totuȝ cōplectit̃ ⁊ morē ⁊ fabulā:⁊ dictio nē:⁊ melos:nec nō animis ſnia.at borū maxi/mū eſt rerū cōplexus. Tragedia nāq; eſt imi/tatio non boium:ſed actionis:⁊ vite:⁊ felicita tis:⁊ ifelicitas in actione eſt:⁊ finis actio que/dā eſt non qualitas. Sunt ſane moribus aliq qualitate inſignes:vt actionib⁹ felices:aut ecō trario:non vt mores imitent̃ agunt:ſed ppter actiōes mores cōplectunt̃:⁊ perinde res:⁊ fa bula ſunt tragedie finis:at finis oium quiddā maximū. Rurſus citra actionē nō fuerit trage dia:at ſine morib⁹ fuerit:iuuenū eni plurimo/rū morū expres ſit tragedie:⁊ oio poete mul/ti ſūt tales:vt pictor Zeuxis ad Polygnoſtū affectus eſt Polygnoſtus:ſiqdē bon⁹ morū expſſor:at Zeuxidis pictura morē nequaq̄ bȝ. Preterea. Si qs locutiōes inſup morales po nat:⁊ dictiones:⁊ ſnias bene ɔfictas:faciet qd tragedie opus eſt:veruȝ multo magis:vel bis inferiorib⁹ vſa eſt tragedia cōtinēs fabulā ⁊ re rū cōplexū:⁊ cū bis ingētia:qb⁹ animat̃ trage dia:fabule ſunt ptes inſolētie ⁊ recognitiones: itē ſignum:quod etiaȝ molientes prius facere poterant dictione:⁊ moribus accurate procu rando:aut res ipſas conſtituendo : ſicut primi poete propemodū oēs. Principiū igit̃ ⁊ ve/lut aīa tragedie ē fabula:ſcdo loco mores : eſt nāq; ppemodū:vt i pictura. Nā ſi qs vnū mō paſſiȝ reliquerit de pulcberrimis pigmētis nō ſimilr oblectauerit ſimulacrū albore cōpingēs Eſtq; actionis imitatio:⁊ ob banc pcipue agē tiū tertio loco animi ſnia:id aūt eſt verbis cō plecti poſſe agitantia ⁊ cōcinnātia:qd in orōni bus reipub. atq; eloquentie opus eſt. Priſci nāq; ciuiliter dicētes inſtituebant.at nunc elo/quēter eſt ſane mos bmōi:qui ppoſitū idicat qualitas quedā:in qbus non eſt certitudo:aut diligit:aut fugit:ideo morē nō bn̄t orationū in

qbus ꝓrſus non eſt: qui dicens deligit: aut fu/
git. Verũ animi ſnĩa: in quibus indicant qd vt
eſt: aut vt nõ eſt: aut in totũ qdpiaȝ patefaciũt.
Quarto orõnũ dictio aio dictionẽ eẽ: vt prius
dictũ eſt de nomenculatione locutionẽ: qð tũ
in eis: que metro cõſtant: ⁊ in orationibus ea/
dẽ viȝ hȝ: reliquarũ quinqȝ melopeia: ſumma
oblectatio: conſpectus aũt vt aiatũ quiddã ita
maxime artis expers neutiq̃ȝ poetices peculia/
re: ſicut vis tragedie ẽt ſine cõtentiõe eſt: ⁊ hy/
ſtrionibus rurſus dominãtior in effectuũ con
ſpectu cõficiendoꝝ vaſorũ ars ea: que poeta/
rũ eſt his definitis hic dicamus qualẽ rerũ cõ/
plexũ eſſe oporteat. qm̃ hoc ⁊ primũ: ⁊ maxi/
mũ eſt tragedie. Poſuim⁹ ãt tragediã ꝑfectio
nis: ac totius actionis eſſe imitationẽ magnitu
dinẽ aliquã habẽtis: eſt eñi totũ: ⁊ nihil habẽs
magnitudo. Totũ nẽpe eſt: qð hȝ principiuȝ:
mediũ: ⁊ finẽ: principiũ eſt qð poſt alið neceſ/
ſario non eſt: at poſt illud alterũ eſſe: aut fieri
vim cognatã hȝ: finis ecõtrario qð ipſuȝ poſt
alið eẽ ex vi cognata ꝑt: aut neceſſario: aut vt
plˀȝ poſt id alið nihil. Mediũ porro: qð ẽt ipȝ
poſt alið: ⁊ poſt illð alteꝝ. Oȝ igiẽ bene ꝯſiſtẽ
tes fabulas: neqȝ vnde cõtingit capere princi/
piuȝ: neqȝ vbilibet terminari: ſed iam dicti vti
ideis: quas formas dicimus: itẽ ad honeſtũ: ⁊
aial: ⁊ res oĩs: que ex aliqbus cõſtitit. Nã nec
ſolũ hr̃e opȝ inſtructa: ſed etiã eſſe magnitudi
nem nõ vtlibȝ eſt: nãqȝ pulchritudo in magni/
tudine ⁊ ordine: ideo neqȝ omne exiguũ fuerit
ſpecioſum aial. Confundiẽ nãqȝ iſpectio: que
proxime accedit ad tẽpus inſenſibile: neqȝ oĩs
magnitudo: ſiquidẽ non ſimul fit inſpectio: ſȝ
perit inſpicientibus vnũ ⁊ totũ ex inſpectione
queãdmodũ ſi deceȝ miliũ ſtadioꝝ ſit animal:
ꝓinde oportet ſicut in corporibus: ⁊ in aialib⁹
habere magnitudinẽ: eamqȝ eſſe conſpicuaȝ:
atqȝ in fabulis habere longitudineȝ: eam vero
memoratu tabulã: longitudine etiã ſpecioſam
Longitudinis porro terminus ad ꝯtentiones
aut ſenſuȝ referi: nõ artis eſt. Nã ſi tragedias
cẽtuȝ oporteat agere in ꝯtẽtionẽ ad clepſydras
fuerit cõtentio: queãdmodũ olim: ⁊ aliqñ aiũt
terminus porro rerũ: q ꝑ ſe nãlis maior quo/
ad cũ certitudie ſit: iuxta magnitudinẽ pulchri
or eſt. Vt vero ſimplr̃ definiam⁹ inquãta ma
gnitudine: vt eqtas poſtularit: fuerit neceſſa/
riũ que facta ſunt ꝓpagari ad felicitatẽ ex infe/
licitate: aut ex felicitate ad infelicitatẽ tranſmu
tari: is idoneus eſt magnitudinis termin⁹. Ce/

terũ fabula vna eſt: nõ quemadmodũ qdã ar/
bitrati ſunt: ſi circa vnũ verſeẽ: multa ſiquideȝ
atqȝ adeo infinita genere contingunt: ex quib⁹
aliquoꝝ nihil eſt vnũ: ⁊ perinde etiaȝ actiones
vnius multe ſunt: ex qb⁹ vna nulla euadit actio
⁊ perinde videnẽ oẽs allucinari qcũqȝ poete
heracleida: theſeida: ⁊ huiuſmodi poemata
confinxerunt: opinanẽ ſiquidẽ cũ fuerit vnus
Hercules vnã quoqȝ de Hercule fabulaȝ eſſe
oportere: at Homerus ſicut in aliĳs excellit: ita
hoc videt recte intueri: ſiue artificio quodã: ſi/
ue natura adiutrice. Odyſſeaȝ nãqȝ pangens
nõ cuncta: que Vlyſſi cõtigerant: cõfingenda
eſſe exiſtimauit: vt in Parnaſo qdeȝ ceſus eſt
in agermano autẽ furore ⁊ inſania ſe agitatuȝ
ſimulauit: quorũ nihil vtroqȝ facto neceſſario
erat equũ alterutrũ fieri: veruȝ in vna actione
modo: cuiuſmodi Odyſſeã diximus: verſa
tus ꝯſedit: ita ⁊ Iliada ꝯſtituit. Expedit igitur
queãdmodũ in aliĳs imitatoriĳs vna vnius eſt
imitatio: ita fabulã quoqȝ eſſe: qꝛ actiõis imita
tio eſt vnius ⁊ eiuſdẽ totius eſſe: parteſqȝ reb⁹
ꝯſtare: ita vt trãſpoſita ꝑte quapiã: aut ablata
differaẽ: ⁊ moueaẽ vniuerſuȝ: aut ante: aut nõ
ante: nã qð ante: vel nõ ante nihil facit: manife
ſtũ tanq̃ȝ pars nulla ſit vniuerſi: ex eis q̃ dicta
ſũt: manifeſtũ ꝙ nõ facta memorare id poete
eſt opus: ſed vt facta ſint: ⁊ que potuere fieri
vt eqtas: aut neceſſitas poſtulabat. Neqȝ. n.
hyſtoric⁹: ⁊ poeta eo differunt: quo eſt carmi
ne dicere: ⁊ ſine carmine. nã ſi transferãẽ q̃ ſũt
Herodoti i carmina: nihilominus fuerit q̃dã
cũ carmine hyſtoria: ſicut ſine carminibus: ſȝ
dr̃ia eſt in dicendo: que facta ſunt: ⁊ qualr̃ fa/
cta ſint: ideo etiã philoſophãtius qddaȝ ⁊ pro
bius poeſis eſt q̃ȝ ſit hyſtoria: naȝ poeſis ma/
gis vlĩa: at hyſtoria magꝭ ſinglr̃ia dicit. Sũt
ꝟo vlĩa q̃lia: quecũq̃ȝ dicere ꝯtingit: aut agere
vt modeſtia: aut neceſſitas poſtulat noĩa ipo/
nẽdo poeſis nõ cõiectat: at qð ſingulare quid
Alcibiades egit: aut qd ꝑpeſſus ſit. Veruȝ in
comedia iã id certũ effectũ eſt: qð cõſtruendo
fabulã: vt equũ eſt: ñ vt tulit libido noĩa ſubie
cerunt: neqȝ ſicut iãbopei pangũt qð circa ſin
gularia eſt. In tragedia vero factis noĩbus ex
altera parte rñdent: in cã eſt: quia qð fidẽ fac
id poſſibile eſt: eniuero que facta nõ ſunt: nec
dum credimus eſſe poſſibilia: at que facta ma
nifeſto poſſibilia: nec enim facta eſſent: ſi fieri
nõ potuiſſẽt. Preterea in tragediĳs nõnullis q/
dem vnum: vel duo cognita ſunt noĩa: at cete/
ra cõficta

ra cõficta ſunt: in alijs xͦo nihil: vt in Agatho‑
nis flore: pereqꝫ enim in hoc tã res ꝙ noĩa confi
cta ſunt: ⁊ tamen nihilominus oblectat: vt ad
oẽs attineat obuias exquirere fabulas: quibus
correſpondeãt: que habeant tragedie: id nãqꝫ
ridiculũ idagare: q̃a que cognita paucis cogni
ta ſunt: verũtñ oẽs delectat. Hinc manifeſtuꝫ
poetã potius ex fabula poetaꝫ eſſe oportere ꝙ
ex carminibus: quatenus poeta ob imitationẽ
eſt: at qui actiones imitant̃: ⁊ ſi igit̃ facta ꝯfin‑
gere cõtigerit: nihilominus eſt poeta: nã eorũ
que facta ſunt: nonnulla talia eſſe nihil ꝓhibet
qualia ſiquidẽ fieri equuꝫ fuit: etiã fieri potue
re: ob quod eorũ ille poeta eſt. Simpliciũ xͦo
fabularũ atqꝫ actionũ Epiſodiodes ſũt deter
rime. Epiſodiodẽ voco fabulã: i qua epiſodia
inter ſe inuicẽ: neqꝫ equitas: neqꝫ neceſſitas eẽ
facit. Effingũt aũt eiuſmodi a malis qdẽꝫ ſua
de cauſa poetis: a bonis vero ꝓpter hiſtriões:
cõcertando nãqꝫ ⁊ preter vires extendendo fa
bulã frequẽter: qͦd cõſequẽs eſt cogũtur ſub‑
uertere. Quia nõ exacte modo eſt actionis imi
tatio: verũ etiã horrẽdorũ ac miſerabiliũ. Hec
fiunt preſertim etiã magis cum per ſe inuiceꝫ
preter opinionẽ geſta fuerit. nam mirificuꝫ ita
demum magis habebit: aut ſi caſu ⁊ fortuna.
Quia que fortuita: ea mirificẽtiſſima vident̃
quecũqꝫ congrue facta eſſe apparẽt: vt ſtatua
Mityis in Argo occidit: ea mortis cã ꝓlapſa
in Mityẽ ſpectantẽ: vident̃ nãqꝫ talia inique
fieri. proinde tales venuſtiores eſſe fabulas
neceſſe eſt. Sane fabularꝫ: alie quidẽ ſunt ſim‑
plices: alie vero permixte: implexeqꝫ actiões:
quarũ imitationes ſunt fabula: ſtatim ſunt ta‑
les. Simplicẽ voco actionem: qua adueniẽte
quemadmodũ definitũ eſt ꝯtinua: ⁊ vna citra
petulantiã: aut recognitionem fit tranſitus: at
implexa dictio cum recognitione: aut petulan
tia: aut ambobus eſt tranſitus: hec vero fieri
oportet ex ipſius fabule cõplexu: vt ex iaꝫ ante
peractis contingat: aut neceſſario: aut vt equũ
eſt ita factũ eſſe: differt nãqꝫ plurimum qͦd fit
hec ipſa ob hec ipſa: aut poſt hec ipſa. Eſt ſane
petulantia: que in cõtrariũ eorum: que peracta
ſunt mutatio: ſicut dictuꝫ eſt: idqꝫ vt fatemur
iuxta equũ: aut neceſſariũ: queadmodũ i Edi
pode adueniẽs oblectãſqꝫ Edipũ: ⁊ liberãdo
metu aduerſus matrẽ certiorẽ faciẽdo contra‑
riũ fecit: ⁊ inter imitãdũ qui agebat̃ tanꝙ mo‑
riturus. At Danaus cõſequẽs vt occiſurus:
vt hunc quidẽ contigerit ex rebus geſtis mori.
illum vero ſalutẽ cõſequi. Recognitio vt etiaꝫ
nomẽ indicat ex inſcitia ad ſcientiã ⁊ cognitio‑
nẽ mutatio: aut ad amicitiã: aut inimicitias eo
rũ: que definita ſunt ad fortunaꝫ ſecundã: aut
aduerſam. Pulcherrima aũt recognitio cum
ſimul petulantie fiũt veluti habꝫ: que in Edi‑
pode. Sunt nimirũ alie quoqꝫ recognitiones
nã ⁊ erga inanimata ⁊ paſſiꝫ obuia ſunt: vt cõ
tingere dictũ ẽ: ac ſi fecit qs. ⁊ ſi fecus. Si pe‑
regit: eſt recognoſcere verꝫ. que i primis fabu
le: ⁊ que in primis actõib⁹ dicta eſt: talis nãqꝫ
recognitio ⁊ petulantia aut cõmiſerationẽ hꝫ
aut formidinẽ veluti põit̃ actionũ imitatio tra
gedia. Itẽqꝫ tã iꝼortunatũ eſſe ꝙ fortunatuꝫ
in talibus eſſe ꝯtinget: qñquidẽ recognitio eſt
aliquorꝫ recognitio: que alterutrius ad alteruꝫ
dũtaxat: cum certus alter quiſpiã eſt: cum ob
vtroſqꝫ oporteret cognoſcere: ſicut Iphigeĩa
Oreſti recognita eſt ex epiſtole miſſiõe. At il‑
li ad Iphigeniã alia opus fuit recognitõe. Hi
ne igitur fabule partes circa hec ſũt: petulãtia
⁊ recognitio: pars iſuper tertia affectus. Qua
rũ petulantia ⁊ recognitio dicte ſunt: affectus
aũt actio eſt corruptiua: vel dolorẽ afferẽs: ſi‑
cut in aperto mortes ⁊ circũueniẽtes dolores
ac ꝑcuſſiones: ⁊ que ſunt eiuſmodi. Partes
vero tragedie: quibus tanꝙ ſpẽbus vti opor‑
teat: antea diximus: quantitatẽ aũt: ⁊ in que di
uidunt̃ diſtincte. He ſunt ꝓlogus: epiſodiũ:
exodus: choricũ: ⁊ eius pars: vna quidẽ acceſ
ſus. altera vero ſtatiua. hec cunctorũ cõia ſũt.
Propria porro: que a ſcena ⁊ cõi. ꝓlogus pars
eſt totius tragedie precedens acceſſuꝫ. Epiſo
dium pars totius tragedie: poſtꝙ nõ eſt chori
melos chorici acceſſus qdẽꝫ prima totius cho
ri dictio. ſtatiua aũt melos chori. que ſine ana
peſto ⁊ trocheo. Cõmus porro cõis gemitus
chori ⁊ a ſcena. partes tragedie. quibus vtẽdũ
antea diximus. Quantitate ⁊ in que ſeiuncta
diuidunt̃. hec ſũt. vt vero opꝫ cõiectare. ⁊ que
cõſtructas fabulas vereri oporteat. ⁊ vnde fu
erit opus tragedie. poſt hec: que nũc dicta ſũt
nobis dicendũ erit. Quoniã igitur venuſtiſſi‑
me tragedie cõpoſitionẽ eſſe oportet non ſim‑
plicẽ. ſed implexam. ⁊ eadem horrendorꝫ ⁊ mi
ſerabiliũ eſſe imitatricẽ: hoc ſiquidem talis eſt
imitatiõis propriũ. Primo certũ eſt neqꝫ mo
deſtos ⁊ equos hoĩes oportere mutatos ap‑
parere: ex felicitate ad infelicitatẽ. neqꝫ enim id
horribile ⁊ miſerabile. ſed ſceleſtum fit: neqꝫ
viciſſim improbos ex aduerſa fortuna. In ſe‑

cundam:proſperamqʒ fortunam:id ſi quideʒ
precunctis a tragedia fuerit alieniſſimum:nec
enim habet quicq̄ʒ quod deceat:neqʒ homini
amicabile:humanumqʒ:atqʒ miſerabile:neqʒ
horribile eſt:neqʒ ipſum admodum impro/
bum ex proſpera fortuna incidere in fortunaʒ
aduerſam.humanitatem nanqʒ talis habet cō/
plexus.Ceterum neqʒ miſerationē:neqʒ for/
midinem:vnum quidē eſt circa indigne infor/
tunatum.Alteruʒ vero circa ſimile:miſeratio
circa indignum:formido circa ſimile:proinde
neqʒ miſerabile:neqʒ horrendū erit cōtingēs.
Quod ergo inter hos reliquum eſt ſane is:q
neqʒ virtute excellit ⁊ iuſticia:neqʒ vitio ⁊ im
probitate muteť in fortunā aduerſam:ſʒ erro/
re aliquo eorum:qui in maxima ſunt exiſtima/
tione:⁊ ꝓſpera fortuna:vt Edipus:⁊ Thye
ſtes:quiqʒ ex talibus generibus inſignes viri.
Neceſſe ergo eſt q̄ʒ recte habere fabulaʒ:opʒ
ſimplicē eſſe potius q̄ʒ duplicē:queādmoduʒ
cenſent nōnulli:⁊ mutari non ad fortunam ad
uerſam ex proſpera:ſed cōtra ex ꝓſpera fortūa
in fortunam aduerſaʒ nō ob iprobitatē:ſed ob
ingens flagitium ⁊ ſcelus:vel qualis diciť:vel
melioris potiuſq̄ʒ peioris:ſignum ſane eſt etiā
factuʒ.Olim nāqʒ poete paſſim obuias fabu
las in numerū admittebant:nūc demū de pau
cis domeſticis vetuſtiſſime tragedie compo/
nunť:vt de Alcmeone:⁊ Edipo:⁊ Oreſte:
⁊ Meleagro:⁊ Thyeſte:⁊ Telepho:⁊ qui/
buſdā alijs cōtingit:aut grauia ꝑpeti facinora:
aut perpetrare.Per artē igiť venuſtiſſima tra
gedia:⁊ ex hoc cōplexu conſtat ob hoc:qui id
Euripidi inclamant hallucinanť:q hoc fece/
rit in tragedijs:⁊ eius multe in aduerſa fortu/
na finianť:id ſiquidē vt dictum:recte factū eſt
hic maxime nobis:licʒ cōiectare:qđ in ſcenis:
ac certaminibꝰ pulcherrime:exactiſſimeqʒ he
appareant tragedie:que ita diriganť:⁊ Euri/
pides tāetſi in alijs non concinna vtitur econo
mia atqʒ diſpoſitione.eſt tamē poetarū oīum
ita loqui:permittiť tragiciſſimus.Secūdus q
a qbuſdam primo poſitus eſt cōplexus:q du/
plicem complexum habēs:ſicut odyſſea ⁊ fi/
niēs ecōtrario melioribus ⁊ deterioribus.pri/
ma vero eſſe videtur ob theatroꝝ ibecillitatē:
comitantur nanqʒ poete deprecando ſpecta/
tores.Eſt ſane non hec a tragedia voluptas.
Sed potius comedie propria.Illic eniʒ ſi fue
rint inimiciſſimi in fabula:vt Oreſtes ⁊ Egi/
ſtus in fine amici euadunt:nec vllus alterius
cauſa occumbit.Eſt igitur factum ex aſpectu
horribile:⁊ miſerabile:eſt etiam ex ipſo reꝝ cō
plexu:quod ſane precipuum eſt:⁊ poete me/
lioris.Oportet nāqʒ etiam ſi ſub aſpectū non
veniat:ita demum conſtare fabulaʒ:vt res ge
ſtas audiens ex eis que accidāt inhorreſcat
⁊ miſereatur:ſicut afficietur quiſpiam Edipi
fabulam audiens:viſui autem id comparare
magis arte caret:egetqʒ adminiculo:veruʒ q
nihil horrendū viſui ſubijciunt:ſed mōſtruo/
ſum:dūtaxat cōparant:nihil cū tragedia cōe ha/
bent.nō eni oēm a tragedia expedit ingrere vo
luptatē:ſed ſuā.Ceterū qa a miſeratione ⁊ for
midine per imitationē expedit poete cōparare
voluptatē:nō dubiū:qn id ſit rebus ingerēdū.
Qualis igiť grauia:vel q̄lia luctuoſa apparēt
que accidunt ceperimus.tales inter ſe actio/
nes:aut amicas eē neceſſe ē:aut inimicas:aut
neutras.Si ergo inimicus aduerſus inimicuʒ
nihil miſerabile facit:aut curat:niſi ob ipſum
affectum:neqʒ qui aliter habent.Cum in ami
citijs procreantur affectus:vt vel frater fratrē
vel filius patrē:vel mater filiū:vel filius mrēʒ
occidat:aut curaʒ impendat:vel aliquid aliud
eiuſmodi facere moliatur:hec demū ſunt ida/
ganda.Aſſumptas igitur fabulas ſoluere nō
eſt:vt inquā Clytēneſtrā ab Oreſte interēptā
⁊ Eriphylen ab Alcmeone ipſum porro inue/
nire oportet traditis recte vti.at recte qđ voce
mus dicamus apertius.Eſt nimirum ita fieri
actionē:vt priſci faciebant:idiotas plāeqʒ vul
gares:ac cognoſcētes:ſic fecit Euripides oc/
cidentem filios Medeā eſt ſane agere quideʒ
ignorātes:ſʒ ignorātes agere quiduis ſiue po/
ſterius recognoſcendo amicitiam:vt Sopho
clis Edipus.Hoc ꝓfecto extra drama in ipſa
tragedia:vt Alcmeonis Aſtydamantus:aut
Thelegonus in vulnerādo Vlyſſe recognitꝰ.
Preterea.Tertiuʒ ꝑter hec dʒ facere qcq̄ʒ ex
eis:que curā reſpuant ob inſcitiā recognoſcē/
do anteq̄ʒ faciat:ac ꝑter hec aliter non eſt:aut
eniʒ agere neceſſe eſt:aut non:⁊ cernētes:aut
nō cernētes.horū hr̄e cognitionē cure habere
⁊ nō agere peſſimū ē.Tū nāqʒ ſceleſtū ſit:⁊
nō tragicū:ſiquidē affectus expers eſt:iō faci
ſitr nemo:niſi paulatim.vt in Antigone Cre
mōtē Emon habʒ:id ſecūdo agere eſt.Sat
vero ignorantem agere quidē:at agentē reco/
gnoſcere:qđ ſcelus non adſit:⁊ recognitio ob
ſtupeſcere cōpellat vt potentiſſimū.Poſtre/
mū veluti iquā in Cteſiphōte.Merope me

ditat filiũ occidere:at nõ occidit:verꝫ recogno
uit:⁊ in Jphigenia ſoror fratrẽ: ⁊ in Helle fili
us matrẽ:edere:patefacereq́ʒ meditatus reco
gnouit.ob hoc.n.qđ pridẽ dictum eſt:nõ circa
multa genera ſunt tragedie:qñquidẽ querẽdo
nõ arte:ſed fortuitu id genus cõparare inuene/
runt in fabulis. Cõpellunt igit̃ per talia occur
rere domicilia q̃buſcũqʒ tales cõtigerunt affe
ctus. De rerꝫ igit̃ cõplexu: ⁊ quales fabulas eẽ
oporteat:ſatis dictũ arbitror: ſed de moribus
ſunt quatuor:que oporteat conijcere: vnũ qđ
⁊ primũ vt ſint frugales:erit aũt morata fabu
la:ſi queãdmodũ dictũ eſt: fecerit oratio mani
feſtã:aut actio delectũ quẽpiã:aut frugalẽʒ: ſi
frugalis ſit:id in vnoquoqʒ genere compit̃:nã
femina frugalis eſt ⁊ ſeruus:q̃ʒq̃ʒ fortaſſis bo
rũ vnũ q̃dem peius:alterũ vero in totũ exiguũ
eſt. Secũdo loco cõcinnitatẽ faciẽtia: eſt q̃dẽ
mos fortis:ſed nec dũ mulieri ꝯgruus fortem
ipſam:aut grauem eẽ. Tertio loco ſimile: naʒ
hoc alterũ ab eo:qđ eſt frugalẽʒ morem:ſicut
dictũ eſt: ⁊ cõcinnum facere. Quarto equabi/
le inequabilis:ſiquidẽ fuerit quiſpiaʒ imitatio
nem p̄hẽdo: ⁊ talẽ morẽ ſubijciendo : vt tamẽ
equabilem inequabilem eſſe expediat. Eſt ſa/
ne exẽplũ improbitatis moris nõ neceſſariũʒ:
vt Menelaus eſt in Oreſte. Indecẽtis porro
ac minime ꝯgruẽtis gemitus Vlyſſis in Scyl
la: ⁊ Menalippes locutio:at inequabilis ĩ Au
lide Jphigenia nihil:ſiquidẽ viſa eſt ſupplica/
ta poſteriori. Opus aũt eſt ẽt in moribus:quẽ
admodũ in rerꝫ quoqʒ complexu ſemp̱ quere
re:aut neceſſariũ:aut equũ:vt talẽ talia loqui:
aut agere vel neceſſariũ vel equuʒ: ⁊ hoc poſt
hoc fieri aut neceſſariũ:aut equũ:nõ dubiũ igi
tur:quin fabularũ ſolutiones ex ipſa fabula cõ
tingere opus ſit:neq́ʒ vt in Medea a machina
tione: ⁊ in Jliade:que circa ſimplicem. Ceterꝫ
machinatione vtendum eſt:deinde extra ipſuʒ
drama:vel quecunqʒ ante hoc facta ſunt: que
hoium ſcire non arbitrant̃ : vel quecunqʒ po/
ſtea:que certe egent compellatione: atqʒ nun/
cio.cũcta ſiquideʒ dijs ſpectanda exhibemus.
Ceterũ nihil in rebus rõnibus expers eſſe ꝯue
nit:niſi extra tragediaʒ: vt ei qui Edipode So
phoclis. Verũ qm̃ melioruʒ imitatio tragedia
eſt:nos opʒ egregios pictores ſimulacrorum
imitari. Jlli ſiquidem ſuam formam ſingulis
referentes ſimiles faciẽdo depingũt pulchrio
res.ita poetam facere oportet iracundos imi/
tantem: ⁊ ſegnes: ⁊ eo modo alia habentes in

moribus tales eẽ p̱equos:exẽplũ facere aſpe/
ritatis: vt Achillẽ bonum ẽt Homerus refert
hec p̱fecto cuſtodiendo:ac pre ceteris p̄ter ne/
ceſſario ꝯſequẽtes effictionẽ ſenſus. Naʒ per
ſenſus eſt frequẽtius hallucinari. de quibus in
iam editis libris ſatis dictum eſt. Quidnaʒ ſit
recognitio iam vt reor ſatis dictũ : ſed eius ſpe
cies p̄cipua quidem maxime artis expers: ⁊ q̃
plurimuʒ vtunt̃ ex ambiguitate: aut ex ſignis:
quorũ alia inſita:cognataqʒ ſunt: vt lãcea quã
ex terra geniti geſtabãt. aut ſydera. q̃lis ĩ Thye
ſte cãcer:alia ſunt aſcititia ⁊ eorũ. alia in corp̱e
vt cicatrices. alia extra corpus torq̃s: ⁊ q ĩ ipſa
Tyro p̱ ſcapham. Eſtqʒ his vti tũ meli⁹:tum
peius: vt Vlyſſes ob cicatricẽ aliter recognit⁹
eſt a nutrice: ⁊ alr̃ a ſubulcis. Sũt nãqʒ fidei
cã artis exp̱tes ẽt tales oẽs. q̃ v̾o ex peculãtia:
queãdmodũ iniptris meliores. Scđe q̃ a poe
ta ꝯficte: ⁊ p̱inde artis expertes: vt Oreſtes in
Jphigenia recognouit ꝙ Oreſtes. illa q̃deʒ p̱
ep̄lam. ille aũt ip̄e ait: q̃ vult poeta. ſed neutiq̃ʒ
fabula: q̃ iuxta dictã ẽ hallucinationẽ. lʒ nãqʒ
nõ nihil ẽt igerere: ⁊ in Sophoclis tereo texto
ris radij. vox aut ex memoria ſentiri aliq̃d vidẽ
do. queãdmodũ in cyprijs Dyogenis : ſpectã
do nãqʒ picturã fleuit. ⁊ in Alcino a ſermoni/
bus audiẽdo ſiq̃dẽ cytharistã: ⁊ recordãdo fle
uit: vñ recogniti ſunt. Quarta ex rõcinatiõe: vt
ĩ Chloephoris: qđ valet ferẽtib⁹ viriditatẽ: qđ
ſimilis quiſpiã venit. ſil̃is ãt nemo. ſʒ Oreſtes
is ergo venit: ⁊ Polydis ſophiſte de Jphige
nia equuʒ ſiquidẽ Oreſtem rõcinari: qđ ſoror
conſecrata ⁊ ipſi Oreſti contingit ſacrificari.
⁊ in theodecte Tydeo. ꝙ accedens vt filium
cõperiat ipſe extinguitur. ⁊ in Phinidis. Nã
cum locum vidiſſent. fati neceſſitatẽ ſecũ repu
tarunt. qm̃ in eo fatum fuit ipſis mori. nam ibi
expoſiti ſunt. Eſt etiam quepiaʒ compoſita ex
theatri improbo ratiocinio. vt in falſo Vlyſſi
nuncio. Arcum ſiquidem dixit cognitum iri:
quem non viderat. id tanq̃ʒ ab illo recognoſcẽ
te. ob hoc captioſum texit argumentum. Sed
cunctarum optima recognitio. que ex ipſis re/
bus per decorem cõmouet. vt in Sophoclis
Edipode.. ⁊ Jphigenia pereque ſiq̃dem vult
litteras imponi. He ſiquideʒ ſole citra ea ſigna
que facta ſunt ⁊ torques ſecũde. que ex rõcina
tione. Oportet auteʒ fabulas conſiſtere. ⁊ di/
ctiões confici: quod precipue ob oculos poſi/
tũ ſit. ita nãqʒ euidẽtiſſime ſpectãdo. tãqʒ apđ
ſe pacta in p̄teritis decorũ compererit. ⁊ neu/

tiq̃ȝ contraria occulta fuerint. huius aũt ſignũ
quod cancruȝ increpat. Amphiaraus.n.ex ſa/
cro ſit: quod non cernenté ſpectatoré latebat:
in ſcena vero excidit id moleſte ferentibus ſpe
ctatoribus: quecunqȝ fieri poſſunt etiaȝ figu/
ris comparantur. Nam maxime pſuaſorie ab
eadé nã: q ſunt in affectibus: ꝛ fluctuat actus
fluctibus: ꝛ veriſſime egre fert excandeſcens:
ꝛ pinde ingenioſi poetica eſt: aut furioſi: quo
rũ hi quidem ad effingenduȝ pcliues: illi vero
ſunt indagatorij tales orõnes etiam ꝯfictas eẽ
opȝ: ꝛ ipm confingentem exponi per vniuer/
ſa: ita ẽt epiſodiũ extendere expedit: ita inq̃ȝ in/
ſpici in totum: vt Iphigenia ſacris oblata qua
dam puella: ꝛ incerte nuſq̃ȝ cõparẽte ſacrificã
tibus: erecta vero: ac ſublata in aliã regionem:
in qua lex erat ei dee hoſpites ĩmolare: eam ob
tinuit religioné. Aliq̃ȝto aũt poſt fratri ꝯtingit
adire ſacerdoté. hoc qð dea ſuſtulit quadã de
cã extra id: qð in totũ eo venerat: ꝛ ꝙ extra fa/
bulaȝ adueniés cõprehéſus: cũ deberet imola
ri recognouit: ſiue vt Eurypides: ſiue vt Po
lydius fecit iuxta equũ dicés: nõ ſororé modo:
ſed ẽt ipm imolari oportere: ꝛ perinde his ſa/
lus cõparata. Poſt hec iã expoſita noĩa epiſo
dis innitẽdũ: quo mõ erũt peculiaria epiſodia
vt ĩ Oreſte furor: quo captus eſt: ꝛ ſalus qua
purgatus eſt. In modulatibus igiť ꝓproperis
epiſodia conciſa. At epopeia latius ipſa effun/
dit: nã Odyſſee longa orõ eſt alicuius annos
multos pegre euntis: ẽt ab ſeruato Neptũno
ꝛ ſolo exiſtente. at cũ domi ita agereť: vt pecu
nia a Procis abſumerenť: ꝛ filio pſtruerẽtur
inſidie: ipſe tẽpeſtatibus actus applicuit quoſ
dam cognoſcẽdo iniũctus ipſe quidem euaſit
incolumis: at inimicos afflixit: ac pdidit. Pro
prium igiť hoc: ſed alia epiſodia. Eſt auté oĩs
tragedie vnũ quidé ligatio: alteꝝ vero ſolutio
alia exteriori: interiora alia quoꝝ ſepe ligatio:
reliquũ ſolutio ligationeȝ eſſe dico a principio
ad eam vſqȝ parté: que poſtrema eſt: vñ tran/
ſitus eſt ad infortuniũ. Solutioné ṽo a princi
pio tranſitus ad finem vſqȝ quẽadmodum in
Lycetheodecti. Ligatio qdé: que prius geſta
ꝛ puſionis acceptio: rurſus ipſoꝝ: qð é appe/
tita morte ad finé vſqȝ. Tragedie ſpés ſunt q̃/
tuor. naȝ totidem ſunt dicte partes: implexa q
dé: cuius totũ eſt petulantia: ꝛ recognitio paſ
ſiua: vt Aiaces: ꝛ Ixiões: moralť vt Phthio
tides ꝛ Pelleus. Quarta porro equabilis: vt
Phorcydes ꝛ Prometheus: ꝛ quecunqȝ in
Edo. In primis igitur cuncta habere oȝ expe/
riri: ſi maxima non ſint ꝛ plurima: ceterũ ſicut
nunc ad ſycophantiam deducunt poetas. Nã
cum in ſingulis partibus ſint boni poete: vnã/
quanq̃ȝ ſui boni dignaȝ cenſent vnũ excedere:
iuſtũ ſane. Tragediam quoqȝ aliam ꝛ eandeȝ
dicere: neutiq̃ȝ fortaſſis ob fabulã. id autẽ qua
ruȝ eadem implexio: ac ſolutio: multi certe he
ne plicantes: annectenteſq̃ȝ male ſoluunt. expe
dit pfecto ſemp ambo plauſum excitare: neqȝ
facere epopeicuȝ ſyſtema tragedie: ſed epopei
cum. Voco equideȝ Polymithon: quod eſt
multipliciter fabuloſum: vt ſiquis Iliadis to
tam effingat fabulam. Illic.n. ob lõgitudineȝ
capiunt partes decorũ ſuum magnitudineȝ. at
in dramatis multo ſecus euenit q̃ȝ ſuſceptum
ſit. hinc coniectura ab eis: qui illi direptionem
totam confinxere non particulariter: vt Eury
pides hecuben: neqȝ vt Eſchylus: aut excidũt
aut male contendunt: qr etiam Agathon ĩ hoc
ſolo excidit: cum in procacitatibus: ꝛ in ſimpli
cibus rebus coniectent: que voluerint mirifi/
ce: id ſiqdẽ tragicũ: humanũqȝ ẽ: ẽ id certe cũ
ſapiẽs ex improbitate falſus fuerit: veluti Si/
ſyphus: ꝛ fortis qdẽ. ſed iniuſtus ſupatus eſt,
id plane equũ: quẽadmodũ Agathõ ait: equũ
nãqȝ fieri multa: ꝛ preter equum choꝝ quoqȝ
vnũ eſſe opȝ arbitrari hiſtrionuȝ: partẽqȝ eſſe
totius: cõcertariqȝ nõ vt Eurypidi: ſȝ vt So/
phocli. at data reliquis magis fabule q̃ȝ alteri/
us tragedie ſunt: ideo intercalata primi canũt
Agathone eiuſmodi incipiẽte: q̃ȝq̃ȝ qd differt
aut intercalatũ canere: aut ſi locutioneȝ ex alio
in aliud cõcinneť: aut epiſodiũ totũ: de ceteris
iam dcm̃. Reliquũ eſt vt de dictione: ac ſentẽ/
tia dicamus. Que igiť de ſententia dicenda vi
deantur in eis: que de rhetorica reponanť: id ſi
qdẽ illius diſcipline magis pprĩũ eſt. Sunt ni/
mirũ ſententie quecũqȝ ſub oratione collocan
tur. hoꝝ partes demonſtrare ꝛ ſoluere: ꝛ affe
ctus conſtituere: ſicut miſerationẽ: aut metũ:
aut iraȝ: ꝛ id genus alia. Itemqȝ magnitudinẽ
ꝛ exiguitatem: non dubium quin etiam in re/
bus ab ipſis ſpeciebus vti oporteat cum miſe/
rabilia: aut grauia: aut magna: aut imaginaria
fuerint comparanda: niſi que eatenus diffe/
runt: quatenus altera quidem oportet vide/
ri citra doctrinam. Altera vero a dicentis ora
tione comparari: ꝛ preter orationem fieri: qð
enim ſit dicentis opus: ſi ſuauis appareat: nõ
vi ipſius orationis. Eorum que circa dictionẽ

vna quidem ſpecies eſt inſpectionis figure dictionis: quas eſt videre hiſtrionice: ⁊ talē habentis fabricam: velut quid preſcriptum: ⁊ qd deprecatio: ⁊ narratio: ⁊ minitatio: ⁊ interrogatio: ⁊ reſponſum: itemqꝫ aliud id genus: nā preter hoꝝ cognitionem: aut inſcitiam nulla in poeticam fertur inclamatio: que ſtudio digna videatur: quid.n. quiſq̃ꝫ putarit peccatum eſſe vbi increpat Prothagoras: quod cum p̄candū ei videretur: iubeatur dicendo Iram pande dea: iubendo.n. in quid facere quidpiā: aut minus preſcriptum eſt: quo circa faceſſat: qđ alterius non poetices ſit inſpectio.

¶ De locutione.

Omnis dictiōis he ſunt partes: elementum: ſyllaba: coniunctio: nomen: verbuꝫ: articulus: caſus: oratio. Elementuꝫ igitur eſt vox indiuidua: non omnis: ſed ex qua intelligibilis vox fieri queat. Nā feraruꝫ indiuidue ſunt voces: quaꝝ nullam elementū voco eius ſpecies vocalis: ⁊ ſemiuocalis: ⁊ muta. Eſt autē vocalis ſine adiectione vocem habens audibilem. Semiuocalis que cum additione vocē habēs audibilem: vt. ſ. ⁊. r. Muta. cū additione per ſe quidem nullam habens vocem: at cū habētibus vocem aliq̃ꝫ fit audibilis: vt. c. ⁊. d. he differūt figuris: oris: ⁊ locis: ⁊ craſſitate: ⁊ tenuitate: ⁊ longitudine: ⁊ breuitate. itēqꝫ acumine. ⁊ grauitate. ⁊ medio. de quibus ſingulis in carminibus conuenit inſpicere. Syllaba eſt vox ſignificationis expers compoſita ex vocis experte ⁊ habente vocem. naꝫ igitur ſine a ſyllaba: ⁊ cum a vt gratia. Ceterum horuꝫ inſpicere differentias: metrices eſt. Conuinctio eſt vox ſignificationis expers: que neqꝫ impedit: neqꝫ facit vocem vllam ſignificatiuam ex vocibus pluribus conflatam componi taꝫ in extremis q̃ꝫ in medio: que nō congruit poſita per ſe principio orōnis: vt quideꝫ. aut aūt. aut vox ſignificatiōis expers. vel ex pluribus q̃ꝫ vna vocibus. ſignificatiuam vero facere poteſt vnaꝫ: que ſit ſignificatiua vocem. Articulus aūt eſt vox ſignificationis expers. que oratiōis initiuꝫ aut finē: aut determinationeꝫ exprimit. vt hoc p.m.i. ⁊ hoc. c.e.r.i. ⁊ cetera vox ſignificatiōis expers: que neqꝫ ꝓhibet: neqꝫ facit voceꝫ vllā ſignificatiuam ex pluribus vocibus: que poni in extremis poteſt. ⁊ in medio. Nomē eſt vox compoſita ſignificatiua ſine tp̄e. cuius ꝑs nulla eſt ꝑ ſe ſignificās: in duplis nāq̃ꝫ nō vtimur tanq̃ꝫ ipſa pars per ſe ſignificet. ſicut in Theodoro doꝝ nihil ſignificat. Verbū vox eſt cōpoſita ſignificatiua cuꝫ tempore: cuius ꝑ ſe pars nulla ſignificat. ſicut in noībus quoqꝫ hō ſiquidem: vel albū non ſignificat qñ. at ire ⁊ iuit explicat alterū preſens tp̄s. alterum preteritum. Cāus eſt nois: aut verbi. vnus quidem per id quod eſt huius: aut huic ſignificans: ⁊ que ſūt id genus. alter vero per id: quod eſt ī vno: aut multis. vt hois. vl' hō: aliud ꝑ ſubiudicata: vt ī ordine ꝑ interrogationē. nā ābulauit. vel ambulabat. caſus verbi eſt per eaſdeꝫ ſpēs. Oratio vox eſt compoſita ſignificatiua. cuius ꝑtes alique per ſe aliquid ſignificant. nec enim omnis oratio ex verbis conſtat ⁊ nominibus: velut hominis diffinitio: ſed cōtingit ſine verbis eſſe orationem: atqui partem ſemper habebit aliquid ſignificantem: quemadmoduꝫ ambulat Cleon idipſum Cleon. vna vero ē duobus modis oratio. aut enim eſt. que vnum ſignificat: aut que ex pluribus coniunctionibus: velut Ilias quidem coniunctione vna: que vero hominis vnum ſignificat. Nominis quidē ſpecies vna ſimplex: ſimplicem voco: que nō ex ſignificantibus conſtat vt terra. duplicem vero aliam: cuius pars vna ſignificat: ⁊ pars alia nihil ſignificat. alia ex ſignificantibus conſtat. Eſt etiam triplum ⁊ quadruplum nomen. ⁊ multipluꝫ: vt multa ſubnixe ſeſe inferentium hermoce coxantis. Omne nomen aut eſt proprium: aut lingua: aut trāſlatio: aut ornat⁹: aut fictitium. aut ꝓtenſum. aut ſubtractum. aut demutatum. Proprium voco: quo ſinguli vtūtur. Linguam quo aliȷ̈: vt ſit manifeſtum poſſe fieri vt ſit idem: tametſi non eiſdem lingua ⁊ ꝓpriū. nā Syginū cypriȷ̈s q̇dē ꝓpriū. at nobis lingua. Trāſlatio ē nois alieni accōmodatio: aut a genere ad ſpēm: aut ſpē ad genus illatio. aut a ſpecie ad ſpēm: aut iuxta ꝓportiōeꝫ. Voco eq̇dē a genere ad ſpēꝫ: vt nauis aūt me hecce ſtabiliuit. nā ipel'ēdo ē aliq̇d ſtabilir̄. A ſpē porro ad genus: vt Iā milia Vlyſſes mira pegit. mille ſiq̇dē multū ē. quo ibi ꝓ mlťo vſus ē A ſpecie ad ſpēꝫ. Vt duro ere. hauſitqꝫ ſecās aīam. hic nāqꝫ hauſit ſecuit. at ſecū ſe hauſit dictuꝫ. ambo.n. auferri aliquid ſignificant. Proportionale voco: cū eodē mō habuerit ſecūdū ad primū. ⁊ quartū ad tertiū. dicit nāqꝫ ꝓ ſecūdo quartū. vel ꝓ quarto ſecūdū. ⁊ qñqꝫ ponūt pro quo dicit ad quod. Aio aūt vt ſimiliter habet phialam ad Dionyſium. ⁊ ſcutū ad Mar

tē: ait igitur phialam ſcutum Dionyſij: ⁊ ſcu-
tum phialam Martis: aut ſenectus ad vitā: ⁊
veſpera ad diem. ait igitur veſperam diei ſene
ctutem: aut quemadmodum Empedocles ēt
ſenectutem veſperam vite: aut occaſum vite.
Sed quibuſdam nō eſt proportionem haben-
tium nomen vllum: ⁊ nihilominus ſimiliter
dicetur: velut fruges quidem emittere ſemina
re. At a ſole flamma nomen non habet. Cete-
rum ſimiliter id habet ad ſoleꝫ: vt ſeminare ad
fruges: ideo dictum ſeminans diuinitus flam
mam: eſt ſane hoc modo vti tranſlatione: ſed
aliter appellando alienū aliquid peculiare ab-
negando: velut ſi ſcutum dixerit phialam non
martis: ſed vini. Fictitiuꝫ autem eſt: quod ab
aliquibus prorſus nuncupatum non eſt: at ip-
ſe ponat poeta. Videntur enim eſſe quedā ta-
lia: vt dicas: cornua ramalia: ⁊ ſacerdotē ario
lum. Protenſum autem: aut ſubtractum eſt:
vnum quidem: ſi vocalis vſurpetur lōgiuſcu-
la q̄ꝫ eius ſit natura: aut ſyllaba inſeratur: alte-
rum autem: vbi quid fuerit ablatum: longiuſ-
culum: vt illud πό λεόσ πόληόσ: ⁊ illud πήλε
οσ πηληιάδεω. ablatum autem vt cri ꝑ crithi:
quod valet ordeum: ⁊ do pro doma: quod eſt
domicilium: vnaqꝫ fit ex duabus όησ: exēplū
autem eſt: cum nominati vnum quidem defe
cerit. alterum vero poſuerit: vt δέξι τερὸν κατα
μαζόν pro eo quod eſt δεξιόν: ipſorum aūt no-
minum quedam maſculina: quedam femini-
na: quedam inter hec media. maſculina quidē
quecunqꝫ finiuntur in n ⁊ r: ⁊ que ex hoc con
ſtant: ſunt ⁊ bina ψ ⁊ ξ: at feminina que ex vo
calibus in ſemper longas: vt ψ ⁊ ε ⁊ producta
rum. In a itaqꝫ equa multitudine eſſe conue-
nit quecunqꝫ maſculina ⁊ feminina: naꝫ ψ ⁊ ξ
ea ſunt. at in mutam nullum nomen termina-
tur: neqꝫ in vocalem breuem. In i tria tantum
meli mel: cōmi gūmi: piperi piper. In y quiqꝫ
poy: armētū: napy ſynapy: gony genu: dory
lācea: aſty ciuitas: q̄ iter h̄ media i has ⁊ n ⁊ ſ.
¶ Dictionis virtus eſt. vt ſit perſpicua ⁊ mini
me humilis: maxime perſpicua igitur erit: que
ex proprijs nominibus: ſed humilis exemplo
nobis eſt Cleophontis poeſis ⁊ Stheneli. at
veneranda ⁊ imutans per uulgatum: que pe-
regrinis vtitur: peregrina voco linguaꝫ ⁊ trā-
ſlationem: ⁊ adiectionem: ⁊ quicquid eſt pre-
ter proprium. Ceterum ſiquis cuncta ex tali-
bus faciat: aut enigma erit: aut barbariſmus:
Si igit̄ ex trāſlatiōibus enigma: ſin ex linguis
barbariſmus: enigmatis enim idea ipſa eſt di-
cens: que nullo modo poſſunt cohercere: nem-
pe iuxta nominum compoſitionem id efficere
non queunt: ac contingit per tranſlationem: vt
virum vidi ignicreum viro agglutinatum: ⁊
ex linguis talia. Barbariſmus his fere adiudi
candus eſt: ſiquidem vulgare ne fecerit: neqꝫ
humile: vt lingua: ⁊ tranſlatio: ⁊ ornatus: ⁊
alie que iam dicte ſpecies: propriam euidentiā
gignit: nec pars minima conijcitur. In dictio
nis perſpicuitatem: ⁊ neutiq̄ꝫ per uulgatum
productiones: ⁊ abſciſſiones: ⁊ mutationes
nominum: enimuero quia aliter habet: aut ve
luti proprium preter conſuetudinem dictum
neutiq̄ꝫ vulgare faciet. quia cum ſolito dici cō
municat: erit perſpicuum. Ideo non recte vi-
tuperant: qui hunc loquendi modū inceſſunt
conuiciando poete: veluti Euclides priſcus:
vt facile faciat: ſiquis dabit extendere quātum
cunqꝫ vult in ipſa dictione iambum faciendo.
Hoc gratiam vidi Marathona perambulan-
tem: ⁊ muneratus illius elleborum. Appare-
re igitur tali vti modo ridiculum eſt. Carmen
vero cunctis eſt cōmune partibus. Nam tran
ſlationibus ⁊ linguis: alijſqꝫ ſpeciebus vten-
do indecens ⁊ idoneum. Dein ridicula idem
effecerit: qui concinnat quantuꝫ refert in epis
inſpiciat inſerendis nominibus ad carmen: lin
guamqꝫ ⁊ trāſlationes. Ac ſiquis inter alias
ſpecies interponat propria nomina: perſpexe-
rit tum nos verum loqui: vt idem facientis
iambeum Eſchyli ⁊ Euripidis vnum dum-
taxat nomen interponentis pro conſueto pro-
prio linguam. Alterum quidem ſpecioſuꝫ ap-
paret. At alterum exile. Aeſchylus namqꝫ in
Philoctete effinxit phagadena: que muſarce
comedit pedē. hic auteꝫ pro eo comedit. Trā
ſtulit epulatur: ⁊ nunc autem meon paucus ⁊
eneruis: ⁊ cantor: ſiquis dicit propria interpo
nens: nuuc autem meon: paruuſqꝫ: ⁊ debilis:
⁊ cantor. Nec non currumqꝫ informeꝫ depo
nens: paucamqꝫ menſam: currum turpem de
ponens: paruamqꝫ menſam: ⁊ illud Iones re
boant: vel Iones ſtrepunt. Iteꝫ Ariphrades
tragedos comediabatur: que nemo dixerit: ⁊
eis in lingue varietate vtantur: vt hoc domici-
lijs ab ſed: nō ab domicilijs: ⁊ illud quod σέ-
θεν ē tui: ⁊ hoc: ego aūt νίν q̄d eſt ipm̄ ⁊ Achil
le de ſed: non de Achille: ⁊ quecūqꝫ talia: naꝫ
q᷑ non eſt in ꝓprijs: facit non vulgare in dictio
ne: ⁊ cuncta talia. at ille id ignorat: eſt auteꝫ in

vnoquoqꝫ

vnoquoq; que dicta ſunt decoro vti: ⁊ duplicibus nominibus ⁊ linguis: at multo maximū tranſlatum eſſe: hoc enim ſolum neq; ab vllo eſt accipere: ingenijq; ſignum eſt: nam bñ traſferre eſt ſimile inſpicere. Nominum que dupla ſunt: precipue congruunt dithyrambis: at lingue heroicis: vt tranſlationes iambeis: ⁊ in heroicis cuncta vtilia: que dicta ſunt: at in iambeis: quod in primis dicentes imitetur: ea congruunt nomina cunctis: ⁊ in cunctis ſermonibus: qui in vſum veniant. Sunt ſane talia proprium: ⁊ tranſlatio: ⁊ ornatus.

¶ De epopeia.

De tragedia igitur ⁊ inter agendū imitatiōe ſint ſatis: que a nobis dicta. At de enarratoria ⁊ per carmē imitatiōe expedit fabulas: ſicut in tragedijs conſtare dramaticas: ⁊ circa vnam actionem totam: ac conſumatam: que habeat principium: ⁊ medium: ⁊ finem. Quo velut animal integram efficiat ſuam voluptatem: non dubiu; quin conſuete ſint ſimiles hiſtorie: in qbus neceſſitas non vnius actionis efficit expreſſionem: ſed vnius temporis q̄cunq; in hoc contingunt circa vnu; pluresue. Quorum vnumquodq;: vt fors tulit: habent ad ſe inuicem. Nam quemadmodum eodem tempore: ſiue in ſalamine fuit nauale bellum: ⁊ in Sicilia Carthaginenſium pugna: non ad eundem tendēdo finem: ita ſequentibus temporibus quandoq; fit alterutrum cum altero: ex quibus vnus non ē finis. Multi ferme id faciunt poete: quamobrem: vt iam dictum: etia; in hac re diuinus emicuit Homerus inter ceteros: quod bellum tametſi habeat principium ⁊ finem: non eſt molitus totum conficere: ſiquidem id admodum ingens: nec ſatis conſpicuū futurum erat: aut magnitudine mediocriter agendo varietate perplexum. Nunc vero partem vnam aſſumendo pluribus vſus eſt epiſodijs: vt nauium enumeratione: alijſq; epiſodijs his poeſim digeſſit: cum alij circa vnu; faciāt: ⁊ circa tempus vnum: vnamq; actionem in multas partes diſtributam: vt qui Cypriaca effinxit: ⁊ parua; Iliada. Enimuero ex Iliade ⁊ Odyſſea vna vtriuſq; facta eſt tragedia: aut due tantum: verum ex cyprijs multe: ⁊ ex parua Iliade plures q̄ octo vt armorum iudicium: Philoctetes: Neoptolemus: Eurypilus: mēdicabulu; lacene. Illic direptio: ⁊ euectio: ⁊ Sinō: ⁊ Troiades. Rurſus he ſpecies habēt Epopeia; tragedia. Nā habent aut ſimplicem: aut implexam: aut moralem: aut cum affectu: atq; partes: que extra Melopeiam ⁊ aſpectum ſunt he. Nam procacitates: ⁊ recognitiones: ⁊ perturbationes. Item ſententias ⁊ dictionem bene habere oportet: quibus omnibus ⁊ primus ⁊ idoneus vſus ē Homerus. Nam vtrunq; poema conſtituit: ⁊ ita habet Ilias quide; ſimplex ⁊ perturbatū. Odyſſea vero permixtum. Recognitio in totum etiam moralis. Preterea dictione ⁊ ſententia cuncta excellit. differt ſane lōgitudine complexus epopeia ⁊ carmine terminis longitudinis ſatis expoſitus eſt. oportet nanq; poſſe ſpectari principium: ⁊ finis. Id ſane fuerit: ſi priſcorū miores ſint complexus: ante multitudo tragedorum: ſi in vna ponatur audientia: habet vero ad extendendam magnitudinem multam epopeia proprietatem: qđ in tragedia non contingat actas partes multas imitari: ſed in ſcena tantum partem: atq; hiſtriōibus. At i epopeia ꝙ ſit expoſitio: ē partes multas facere terminatas: quibus ſuis eius aceruus poematis augetur. Proinde id habet bonum ad magnificentiam: ⁊ mutare auditorem: ⁊ aggreſſus admittere in equalibus epiſodijs. ſimile nāq; celeriter implēs: excidere tragedias facit. Metrum heroicu; ab experientia concinauimus. Nam ſiquis in quopiam alio metro expoſitricem fecerit imitationem: in multis indecoru; apparuerit. Nam heroicum maxime ſtatariſſ: ⁊ omnium carminum turgidiſſimum eſt: ⁊ perinde linguas ⁊ tranſlatiōes admittit in primis: redundans enim etiam expoſitoriis aliorum motus. At iam bene ⁊ tetrametrum mobilia. Unum quidem ſaltationi: alterum vero rebus agendis idoneum. Item magis alienu; niſi quis hec teneat: vt Cheremon: ideo nemo longum complexum in alio fecit q̄ heroo. At vt diximus: ipſa docet natura concinnum ita dirimi. Uerum enimuero in alijs multis meritus eſt Homerus laudari: quandoquidem poetarum fere ſolus quid ipſum facere oportuerit: non ignorat. Oportet namq; ipſu; poetam paucula dicere. Nec enim eſt inde imitator. At alij ipſi quidem in totum contendunt. Ceterum pauca ⁊ pauxillatim imitantur. At hic paucula proemiat. Confeſtim inducit virum: aut feminam: aut morem aliquē: imo nullum: ſed habentem mores. Expedit igitur in tragedijs miraculū facere. Ceterum

magis euenit in epopeia ꝓportionale: ideo ꝑci
pue contingit miraculum: que non ſpectet: q̄
aguntur: deniq3 de Hectoris inſectatiōe: que
in ſcena ridicula apparuerint. Alij quidez ſta-
tarij ꝛ minime inſectantes. Alius vero renu-
ens: at i epis latet. Uex quod mirabile: id ſua
ue: ſz hinc conijcere ꝙ omnes iniungentes an
nunciant vtpote gratificaturi: id plane preci-
pue docuit Homerus ꝛ alios: vt par eſt men-
tiri: id autem eſt abſonum. Cenſent nāq3 ho-
mines quando hocce exiſtente idipſum exiſtē
te factum iri: aut ꝙ mox ſit etiam id prius eſſe
aut fieri: id plane falſuz: per quod ſane primū
falſum: at alio hoc exiſtēte: neceſſe eſt eſſe: aut
fieri: aut addi: ſiquidem ꝓpter idipſuz ſcire ve
rum: ꝙ noſtra falſo ratiocinatur anima: ꝛ pri
mum vtpote exiſtens. At id exempluz ex nip-
tris: ꝓponiq3 liquet impoſſibilia imaginaria
potius q̄3 poſſibilia: que fidem faciant: vt ora
tiones non conſiſtant ex irrationalibus parti-
bus: verum precipue q̄3 ſint rationis expertes
ſint extra fabulamentum: ſicut Oedippus ne
ſcire quo pacto Iolaus e vita deceſſerit: prete
rea in dramate: veluti in electa pythia annun-
ciātes: aut in myſſis mutus ex Tegea in Myſ
ſiam veniens: ꝛ proinde dicere quo fabula pe
rimatur: ridiculum ſit ſiquidem a principio ta
les conſtitui non expedit: ſi fiat videatur ratio
nabilius admitti admittenduz: quod ſit abſur
dum: quandoquidem etiam in Odyſſea iter
exponendum ra ione carentia: ꝙ ſint intolera
bilia fieri manifeſtum eſt: ſi ea malus effingat
poeta: nunc alijs bonus poeta indicauit nō vi
deri aliena. Dictionez in partibus euidētibus
eſſe oportet elaboratam non in moralibus: ꝛ
nequidem vbi ſenſus eſt nobilitas: valde ſiq-
dem compta oratio ſenſus egregios opprimit
ꝛ graues ſentētias. ¶ De q̄onibus ac ſolutio
nibus ex quot: ꝛ ex qualibus ſit ſpeciebus ita
inſpicientibus fuerit manifeſtuz. Nam q2 imi
tator poeta eſt: veluti pictor: vel quiuis alius
ducens imagines tria numero imitari ſemper
neceſſe eſt: aut qualia fuerint: vel ſint: vel qua
lia dicuntur: ꝛ exiſtimantur: ꝛ qualia eē expe
dit: hec ſane enunciant̄ dictione: aut etiam lin
guis ꝛ tranſlationibus: multeq3 dictiōis ſunt
paſſiōes: eas ſiquidē poetis tribuimus. Pre-
terea: non eſt eadē rectitudo ciuilitatis: ac poe
tices: ꝛ ne quidaz alterius artis ꝛ poetices. Ce
tex ipſius poetices duplex error eſt: vnus nō
recte ꝑoccupare: ſed equum in vtramlibz dex
tram partem ꝓuoluere: ꝙ in qualibet ſit arte
peccatum: velut medicina: aliaue arte: aut fa-
ctu impoſſibilia effingere qualicunq3 modo
nō per ſe: proinde reprehenſiones oportet ex
his in queſtionibus conſiderando diſſoluere.
Primo delinquitur in arte ipſa: vbi effingant̄
que factu impoſſibilia. ceteruz recte hz: ſi mo-
do ſit eius finis: nam finis dictus eſt: ſi magis
admirandum: aut ſe: aut aliam facit partem.
Exempluz Hectoris attractio ſiquidem finē
aut magis: aut minus quicq̄3 eſſe contingit ꝛ
in arte: que circa hec non recte allucinatum:
oportet enim ſi contingat in totum neutiq̄3 al-
lucinari ſpectare: vtrum ſit in arte delictum:
aut in quopiam alio per accidens. Minus ni-
ſi ſpecie cum ceruа cornua nō habeat ſine imi-
tatione ſcripſit. Preterea: ſi carpitur quod nō
ſit verum: ſed forte expediat: vt etiam ait So-
phocles: ita ipſe quales facere expedit Euripi
des: quales ſunt eo modo ſoluendum: ſin nō
aliter ita aiunt: vt de dijs. Nam forte ſatius nō
dicere nequidem verum: ſed forte euenit ve-
lut Xenophanes: at hec non aiūt: forte nō me
lius: ſed ita habebat: vt de armis lanceam ip-
ſum repoſuiſſe in haſtario: ita nāq3 tum arbi-
trabantur: quemadmodum nunc Illyrij. De
eo quod recte: vel nō recte: aut dictū: aut factū
cuiq̄3 nō ſolū ꝯſiderandū ad ipm factū: aut di-
ctū reſpiciēdo vel ꝓbū: vel improbū: verū etiā
agētē vel dicētē ad quē: vel qn̄: vel vbi: vl̄ qua
de cā: vt maiores boni quo adſit: vel maioris
mali vt abſit. At q̄ dictionē ſpectāt expedit diſ
ſoluere: velut lingua ουρηασ μὲνπρωτον. nā3
fortaſſis nō mulos dicit: ſz cuſtodes: ꝛ quēuis
gregalē: ſpecie q̄dē ſi erat malus nō corpus in-
cōmēſurabile: ſed facies ſordida. Formoſum
nāq̄3 Cretēſes pulchrū facie vocāt ꝛ illud ζω
ρότερον δὲ κέραιε nō merū tanq̄3 temulētū: ſz ci
tius id ꝑ trāſlationē dictū: ſicut αλλοι μέν ρα θεοί
τε καὶ ανέρεσ εὕδον παννύχιοι. ſimul aūt inquit
ἤτοι ὅτ' ἐσ πεδίον τὸ τρωϊκὸν ἀθρήσειεν αὐλῶν συ
ρίγγων τε ὅμαδον. Nā oēs ꝓ m̄ltis ꝑ trāſlatio
nē dcm̄ eſt: oē ſiq̄dē multū q̄ddam ꝛ illud οἴη
δ' ἄμμορος ꝑ trāſlationē. hoc nāq3 ſolū maxie
cognitū. Per accētū vt hippias ſoluebat tha-
ſius illud διδομεν δε οἱ ꝛ illō μὲν οὐ καταπυ
θεται ὄμβρω: quedā diuiſiōe: vt Empedocles
αἶψα δὲ θνητὰ ἔφυον τὸ πρὶν μάθον ἀθάνατα
ζωρά τε πρὶν κέκριτο: quedā ambigua euenerunt
παρῴχηκεν δὲ πλείων. Nam πλέων ambi-
guum eſt. Alia per conſuetudinem dictionis

ꝑmixtorꝫ

permiſtoꝝ vinum aiunt eſſe: vnde factum eſt
crus nuper fabrefacti ſtanni: ⁊ creas ferro cla
boratas. vñ dr̃ Ganymedes Joui vinũ miſce
re nõ bibentibus vinũ. fuerit autẽ id ꝑ tranſla
tionẽ. Oꝫ ẽt nomen aliquod: quod ſub cõtra
dictione ſignificare videat̃: conſiderare quo
tupliciter ſignificatuꝫ habeat id in eo: quod di
ctum eſt: vt hic τηδέεσχέ τό χαλκεόν ἔγχοσ id
ſic impediri quotupliciter contingit: modulã
ter: ꝓſertim ſiquis arbitret̃ iuxta hanc e regiõe:
aut: vt Glaucon ait: quedam ſine ratione ꝓoc
cupant: etiam ipſi decernendo rõcinãtur: ⁊ tã
ꝗ dicentes qð videtur: increpuerint cõtrariũ
ipſorum opinioni. Id euenit ſicut de Icario.
Cenſent ſiquidem ipſum lacona eſſe. Abſur
dum igitur in eius congreſſuꝫ nõ veniſſe The
lemacum: cũ petiuit Lacedemonem. Hoc au
tem fortaſſis habet: vt Cephalenes perhibent
apud ſe. nãqꝫ aiunt mulierem ab Vlyſſe com
preſſaꝫ: inde eſſe Icadiũ nõ Icariuꝫ: vt par vi
deatur errore factam eſſe queſtioneꝫ. In totũ
vero: quod factu ĩpoſſibile ad poeſim: aut ad
melius: aut ad exiſtimationem deducenduꝫ ẽ.
Nam ad poeſim magis deligendum perſuaſi
bile: quod fieri non poteſt ꝗ̃ incredibile: ⁊ fie
ri poſſit eiuſmodi: cuiuſmodi Zeuxis pinge
bat. Uerum melius. Nam exemplum eſſe oꝫ
ad que aiunt rõnis expertia. Ita ẽt quod olim
non abfuit a rõne: equum. n. etiam ꝑ̃ter equuꝫ
fieri. Quo vero ſubcõtraria: vt que dicta ſunt
ita ꝯſiderare: vt in orationibus ſunt coargutio
nes: ⁊ carptiones: an idem: ⁊ ad idem: ⁊ eodẽ
modo: ⁊ perinde etiam ipſum: vel ad que ipſe
dicit: aut ꝙ prudens ſubijciat̃: recta vero ĩcre
patio: ⁊ abſqꝫ rõne factum: ⁊ improbitas cuꝫ
nulla vrgente neceſſitate nihil vtit̃: qð ſit ratio
nis expers: vt Euripides Aegeete ĩprobitate:
quẽadmodũ in Oreſte Menelai. Carptiões
igit̃ qnqꝫ modis eẽ ꝓhibent̃: aut. n. res ſunt ve
lut ĩpoſſibiles: aut ſicut rõnis exꝑtes. aut tanꝗ̃
ꝑnitioſe: aut ſicuti ſubcontrarie: aut veluti ab
artis rectitudine abſunt. ad ſolutiões ex memo
ratis ꝯſiderant̃ numeris: ſunt ſane duodecim.
Utrũ ſane melior epopeheca imitatio: an tra
gica qſpiam dubitauerit. Nã ſi minus onero
ſa melior. Talis nimiꝝ erga meliores ſpectato
res timiditatẽ ſignificans: qð que cuncta imi
tat̃ oneroſa. Nã ſicut nõ ſentiẽtibus: ne ipſe q
dẽ motũ cõcitãtẽ ꝓtulerit: velut mali tibicines
obuoluptarint ſeſe: q diſcũ imitent̃ trahẽtes in
ſublime ſcyllam: tybias perflant. Tragedia igi
tur eſt hmõi: vt ẽt q prius ipſis poſteriores pu
tent hyſtriones. Nam veluti excedentẽ ſimiaꝫ
Mynniſcus vocabat Callippedem. talis fuit
erga Pariũ opinio. Ut aũt hi hñt erga eos: ita
ars vniuerſa hꝫ erga Epopeã: erga ſpectato
res igit̃ modeſtos eſſe aiunt: neqꝫ figuris egẽt.
Tragicã porro erga malos: itaqꝫ oneroſa fue
rit vtiqꝫ deterior. primo quidem non poetices
accuſatio: ſed hyſtrionice: q̃ eſt ſignis circum
quoqꝫ exerceri: ⁊ in compactum cantum agẽ
tem: vt Soſiſtratus faciebat: ⁊ deducẽdo qð
Mnaſitheus opũtius: deide neqꝫ motus om
nis exercendus: ſiqdem neqꝫ ſaltatio: ſed q̃ im
proboꝝ: quod ẽt Callipides increpabat: nũꝗ̃
alia imitando: uelut non libere mulieris. Rur
ſus tragedia ẽt ſine motu facit ipſo: quẽadmo
dum epopeia: q̃ vtiqꝫ legunt̃ manifeſta: qua
lis quepiã eſt. igitur ſunt alia: melior ea nõ eſt
neceſſariũ ipſi adeſſe: deinde q̃ cuncta hꝫ que
cunqꝫ epopeia: nam carmine vti licet: quodqꝫ
non eſt pars exigua muſice: inſuper aſpectus
vnde voluptates euidentiſſime conſiſtunt: de
in euidentiam quoqꝫ hẽt in recognitione: atqꝫ
operibus. rurſus in minore ſpacio imitatio
nis finis eſt. Uoluptas nãqꝫ ꝓꝑroperũ qddaꝫ
diuturno admixta tempori: vt inꝗ̃ ſiqs Oedi
pũ ponat Sophoclis aliquod in epis qbuſcũ
ꝗ: vel eo adhuc minus vna epos facientium
imitatio: quod hinc cõiectari poteſt: q̃ ex qua
licũꝗ imitatione plures fiunt tragedie: ⁊ ꝑin
de ſi vnam fecerint fabulam: aut breuiter indi
catã: mutila truncaꝗ apparebit: aut ſi conſeq
tur ſpacioſuꝫ carmen turgida: velut inꝗ̃ ſi ex
pluribus actionibus conſtiterit: quẽadmodũ
Ilias multas tales hꝫ partes: ⁊ Odyſſea: ⁊ ꝑ
ſe habet magnitudinem: ⁊ talia vtcunqꝫ poe
mata conſtiterunt: vt contingit etiam optima:
quod in primis vnius actionis imitatio. Si igi
tur his omnibus excellit: artis quoqꝫ ope dif
ferat: excellatqꝫ neceſſe eſt: nec eni oportet ob
uiam ipſas: ⁊ qualemcũqꝫ paſſim gignere vo
luptatem: ſed eam que dicta eſt: non dubium:
quin ſit futura melior: que magis epopeie fi
nem conſequetur. De tragedia igitur ⁊ epo
peia: ⁊ de multiplici ipſarum ſpecie: partibuſ
ꝗ: ⁊ quot: ⁊ quo pacto differant: ⁊ que bo
ne: ⁊ ſi que ſint cauſe: nec non de carptioni
bus: ⁊ reprehenſionibus: atqꝫ ſolutionibus
tanta dicta ſint.

¶ Poetica Ariſtotelis feliciter explicit.

BIBLIOTECA UNIV ARIA

Inquit Hermanus Aleman⁹. Poſt
ꝙ nō modico labore ꝯſuma
ueram tranſlationem rhetoricę Ariſtote/
lis ex arabico in latinum: volens manuʒ
mittere ad eius poetriam: tātā inueni dif
ficultatē ꝑpter diſconueniētiā modi me/
trificandi in gręco cum modo metrificā/
di in arabico. ⁊ propter vocabulorum obſcuritatem: ⁊ plu
res alias cauſas: ꝙ non ſum confiſus me poſſe ſane ⁊ inte/
gre illius operis tranſlationem ſtudijs tradere latinoruʒ.
Aſſumpſi ergo ęditionem Auerroys determinatiuam di
cti operis Ariſtotelis ſm ꝙ ipſe aliquid intelligibile elige
re potuit ab ipſo: ⁊ mō quo potui in ęloquium redegi lati/
nū. Suſcipiant igit̄ ſi placet ⁊ huius ęditionis poetrię trā/
ſlationem viri ſtudioſi: ⁊ gaudeāt ſe cū hac adeptos logi/
ci negocij Ariſtotelis complementum.

¶ Incipit determinatio Ibinroſdin in poetria Ariſtotelis.

Inquit Ibinroſ/
din. Intē
tio noſtra eſt ī hac ędi
tione dterminare: qd
in libro poetrię Ariſto
telis de canōibus vli
bus cōibus omnibus
nationibus: aut pluri/
bus: cum plurimum
eius: qđ eſt in h̄ libro:
aut ſunt canones pro/
prij poematibus ipſo/
rum: ⁊ cōſuetudini ip/
ſorum in ipſis: aut nō
ſunt reperta in ſermone arabum: aut ſunt reperta in alijs
ydiomatibus. Dixit Ariſtoteles. Propoſitū quideʒ nr̄um
nunc eſt loqui in arte poetica: ⁊ in modis poematuʒ. Sed
opʒ eum qui vult: vt canones: q dantur in hac arte: proce/
dant ꝓceſſu debito: dicere primitus quid agat vnaquęqʒ
maneries poetica: ⁊ ex quibus ꝯſtituant̄ ſermones poeti/
ci: ⁊ quot ſunt modi intentionum intētaꝝ ꝑ ſermōes poe
ticos. Et opʒ vt ponat ſermonem ſuū in toto iſto: incipien
do a primis: quę nobis naturaliter ſunt in hac intentione.
¶ Dicit. Oē itaqʒ poema: ⁊ omnis oratio poetica aut ē vi
tuperatio: aut eſt laudatio. ⁊ hoc pʒ per inductionem poe/
matum ipſoꝝ: quę fiunt de rebus voluntarijs. ſ. honeſtis:
⁊ turpibus. Et hoc mō ſe hʒ in artibus repreſentatiuis: q̄
imitatrices ſunt poetrię: vt eſt percuſſio cithare: vel pſalte
rij: vel inſufflatio tibię: vel fiſtulę: ⁊ ſaltandi artificiū. ſ. ꝙ
ipſę ſunt aptę nālitér his duabus intentionibus. Et ſermo
nes poetici ſermones ſunt imaginatiui. ¶ Modi āt ima/
ginationis: ⁊ aſſimilationis tres ſunt: duo ſimplices: ⁊ ter
tius compoſitus ex illis. vnus duoꝝ ſimpliciuʒ eſt aſſimi/
latio rei ad rem: ⁊ exēplatio eius ad ipſam: ⁊ hoc fit in qua
libet lingua aut per dictiones ꝓprias illi linguę: vt eſt hęc
dictio quaſi. vel ſicut. ⁊ quę iſtis ſimilantur. ⁊ quę noiant̄
ſyncathegoremata ſimilitudinis: aut per ſumptionem ip
ſius ſimilis cū ſuo aſſimilabili: vel loco ſui aſſimilabilis.
et iſtud nominat̄ cōcābium. Et eſt (vt dixit poeta qdaʒ)
de quodaʒ valde liberali. Prope eſt mare inundās vnde
cunqʒ venientiū indigentias replēs copioſe ⁊ affluenter.
¶ Et ſciendū eſt tibi: ꝙ in hāc diuiſionē intrant ſpēs poe
matum: quas Moderni noſtri temporis nominant tran
ſumptionē: ⁊ tranſlationē: vt cum dicit̄. pratum ridet: lit/
tus aratur. ⁊ vt dixit poeta talis. Sunt eq̄ quę in adoleſcē
tia ſua in roſiſellas receperunt: vel fręna vt camellę: q̄ nō
eum ſarcinas ſuſtinuerunt: verūtn̄ trāſlatiōes potiſſime
dici poſſunt: ⁊ cambia ex accidentibus rei: ſiue cōcomitan
tibus rem. Et trāſumptio eſt cōcambiū cū ſuo ꝓportiona
li. Videlicet qn̄ fuerit alicuius ꝓportio ad ſcđm: ꝓportio
tertij ad quartum. tunc ꝑmutat nomen tertij ad primum
⁊ econtra. Et iā ꝓhabituʒ eſt in libro rhetoricę ex quot re
bus fiunt h⁹ concambia. ¶ Scđa aūt diuiſio eſt: vt ꝯuer/
tatur aſſimilatio: vt ſi dicas. ſol eſt talis mulier: aut ſol eſt
quaſi talis mulier. non talis mulier eſt quaſi ſol: ⁊ non ta
lis mulier eſt ſol. Et tertia ſpecies eſt ſermonum poetico
rū ⁊ poſita eſt ex his duabus. ¶ Dixit ⁊ quemadmodum
quidam hominum naturaliter coimaginant̄ quibuſdam:
⁊ repreſentant ipſos in actiōibus: vt eſt repreſentatio quo
rundam ipſorum ad quoſdam in coloribus: ⁊ in figuris: ⁊
vocibus: ⁊ hoc aut eſt ex arte: aut ex habitu repto in ipſis
repſentatoribus: aut ex ꝑte ꝯſuetudinis: quā iādiu habue
runt in hoc: ſicut reperit̄ in ipſis repreſentatio ꝑ ſermōes
nāliter. Et imaginatio ⁊ repreſentatio in ſermonibus poe
ticis fit ex ꝑte triū reꝝ. ſ. ex parte ſoni conuenientis. ⁊ ex ꝑ
te ponderis. ⁊ ex parte ipſiuſmet aſſimilationis. Et vnum
quodqʒ iſtoꝝ qn̄qʒ inuenit̄ ſingulariter ꝑ ſe abſqʒ ſuo cō
pari: prout eſt ſonus in tibia: ſeu fiſtula: ⁊ pōdus in ſaltatio
ne. Et repreſentatio: ſeu imitatio in dictione. ſ. in ſermoni/
bus repreſentatiuis: ſeu imaginatiuis ꝓlatis abſqʒ metro
ſeu pōdere. Et qn̄qʒ ꝯiungunt̄ iſta tria ſimul ꝓut reperit̄
apud nos in mō carminis ſic noiati. Hic repti ſt̄ nuper ſeu
adinuēti ab incolis iſtius inſulę ī lingua iſta. ſ. arabica: cū
ſint poemata nālia: quę complectuntur illas duas ſimul:
⁊ res nāles non inueniunt̄ niſi in nationibus nāliter ſe ha
bentibus. In poematibus nēpe arabū non exiſtit ſympho
nia: ſeu conſonantia: ſed aut metrum tm̄: aut metrū ⁊ rep
ſentatio ſimul. ⁊ qn̄qʒ hęc ſic fiunt. Erunt artes imagina/
tiuę: vel quę faciunt effectum imaginandi tres. ars conſo
nandi. ars metrificandi. ⁊ ars componendi ſermones rep/
ſentatiuos. Et iſta eſt ars logicalis: de qua eſt cōſideratio
in iſto libro. ¶ Dixit. Et multotiēs nō īueniūt̄ in ſermōi
bus: q noiant̄ poemata: q̄dā de intētione poetica preterq̄
metrū tm̄: vn̄ ſunt ſermones Socratis metrici: ⁊ ſermōes
Empedoclis in nālibus: ſiue diuerſum eius: qđ ē i poema
tibus Homeri. in illis enim inueniunt̄ vtręqʒ res ſimul.
¶ Dixit. Ideoqʒ nō opʒ vt noiet̄ poema ſm veritatē: ni
ſi quod contingit ſm hec duo. Illa aūt potius nominād
ſunt ſermōes tales vel tales q̄ꝫ poemata. Et ſilr̄ compoſi
tor ſermonū metricoꝝ in nālibus potius nominandus ē
auctor ſermocinalis q̄ꝫ poeta: ⁊ ſermones imaginatiui: qui
fiunt ex metris permixtis ſimilr̄ nō ſunt poemata. Et nar
rauit qm̄ reperiuntur apud ipos. ſ. poemata ex pōderibus
ſeu metris ꝑmixtis: hęc aūt nō reperiunt̄ apud nos. Iam
ergo pʒ ex his: q̄ dicta ſunt: quot ſunt maneries repſenta/
tionis: ⁊ q̄bus artibus cōponunt̄ repſentationes ꝑ ſermo/
nē. ita ꝙ ꝑueniat ad cōplementū. ¶ Dixit. Et ex quo rep
ſentatores ⁊ aſſimilatores: ꝑ hoc intendūt inſtigare ad q̄ſ
dam actiones: q̄ circa voluntaria conſiſtunt: ⁊ retrahere a
q̄buſdam: erunt neceſſario ea: q̄ intendūt ꝑ ſuas repſenta
tiones: aut virtutes: aut vicia. Omnis. n. actio: ⁊ oīs mos
nō verſat̄ niſi circa alteꝝ iſtoꝝ: videlicet virtutē: aut vici
um. Neceſſario ğ opʒ: ꝙ boni ⁊ virtuoſi nō repſentēt niſi
virtutes ⁊ virtuoſos. Mali aūt malicias ⁊ malos. Et qm̄
quidē oīs aſſimilatio ⁊ repſentatio nō fit niſi ꝓpter oſten
tationē decētis: aut indecētis: ſiue turpis: patēs eſt: qm̄ nō
intendit̄ per hoc: niſi aſſecutio decētis: ⁊ refutatio turpis.
Et opʒ cū hoc neceſſario vt ſint repſentatores virtutuʒ. ſ.
q declinant nāliter ad ea: q̄ repreſentant virtuoſiores: ſeu
meliores. Et repreſentatores malitiaꝝ defectiores illis: ⁊
ꝓpinquiores malicijs. Et ab his maneriebus hoium ꝓdijt

laudatio

laudatio ꝛ vituperatio.ſ.laus bonoꝝ ꝛ vituꝑatio maloꝝ. Et ꝑpter hoc quidā poetarū bene ſe hñt in laudādo ꝛ nō in vituperādo. Quidā aūt ecōtrario.ſ.in vituperādo:ꝛ nō in laudādo. Opꝫ deniqꝫ vt in aſſimilatione īueniantʳ iſtę duę drīę.ſ.approbatio decētis:ꝛ deteſtatio turpis. Nō īue niūtʳ aūt due he drīe niſi in aſſimilatione ꝛ repſentatiōe que ſunt ꝑ ſermonē:nō in repſentatiōe:que fit per metrū: neqꝫ in repñtatione:q̄ fit ꝑ ꝓſonātiā. Et in aſſimilatiōe q̄ fit ꝑ ſermonē inueniūtʳ tres drīę. Et ēt aſſimilatio:ꝑ quā itēditʳ ꝯueniētia aſſimilati cū ſuo aſſimilabili ꝑter drīſio/ nē aliquā decētis:aut turpis:ſꝫ ſolū intenditʳ ipſamet con/ niētia. Et hec aſſimilatiōis ſpēs eſt q̄ſi mā apta ad hoc:vt altereť:ſeu ꝑmuteť ad vtrāqꝫ duaꝝ extremitatuꝫ.ſ.aſſu/ mitʳ iterdū ad drīſionē decentie valde exꝑmēdo ipſam. Et interdū ꝑmutaťʳ ad drīſionē alicuius turpitudinis.ſilr valde exꝑmēdo illā. ¶ Dixit. Et iſta fuit via Homeri. videlꝫ ꝙ ipſe ꝓcedebat in ſuis aſſimilationibus ꝑ cōue/ nientiā exꝑmēs decētiā:vel turpitudinē:ꝛ quorūdam poetarū bona opatio cōſiſtit penes ꝯueniētiā tm̄. Et quo rūdā penes drīſionē decētię ꝛ turpitudinis:ꝛ quorūdā pe nes cōiunctiones vtrarūqꝫ ſimul vt Homeri. Et ipſe.ſcꝫ Ariſto.ponit exēpla de q̄libꝫ manerie illarū ꝑ poetas:qui fuerūt in tpe ipſorū famoſi:ſeu notorij:ꝛ in legibus ipſoꝝ: ꝛ ꝑ vſum cuiuſlibꝫ maneriei iſtaꝝ triū manerieꝝ aſſimi lationū. Et tibi nō erit difficile īuenire exēpla in poemati/ bus arabū:lꝫ ꝑ̄la ipſoꝝ poemata nō ſint:vt ait Abimaam Alfarabius:niſi circa voluptatū genera. Spēs vō poetricę quā elegiam noīant:nō eſt niſi icitatio ad actus coitualeſ quos amoris noīe obtegūt:ꝛ decorāt. Ideoqꝫ opꝫ vt a ta/ liū carminū lectiōe abſtrahāťʳ filij:ꝛ inſtruāťʳ:ꝛ exerceāťʳ in carminibꝰ:q̄ ad actꝰ fortitudīs:ꝛ largitatis incitant: ꝛ inclinant:nō enī iſtigāt arabes in carminibus ſuis:niſi ad illas duas vtutes e nūero virtutuꝫ:neqꝫ ſimplr ad has in quātū vtutes ſunt:ſed inquātū ꝑ eas acquiritʳ altitudo ho noris ꝛ glię. Modus aūt poematū:quo intenditʳ tantum ꝯueniētia:reperitʳ plies in eorū carminibus. Ideoqꝫ mul totiens inducunt ꝓprietates ꝛ accidētia corpoꝝ metalli/ coꝝ:ꝛ cōſimiliū mineraliū:ꝛ etiā terrę naſcentiū:ꝛ aīaliū. Greci vero nō mltiplicāt talia in poematibus ſuis niſi in quātū intendūt ꝑ ea tradere documēta: ꝛ precepta ad ſe/ quēdas vtutes:aut reſpuēda vicia:aut quaſlibꝫ alias bo/ nitates opabiles:aut ſciales.ꝛ pꝫ ꝑ hāc diuiſionē:q̄ñ ma/ neries aſſimilationū tres hñt radices:ꝛ q̄ñ earū drīę ſunt tres:ꝛ pꝫ etiā:q̄ ſunt illę tres drīę:ꝛ tres maneries:ꝛ videť q̄ñ induta fuerunt poemata hñ entitudo:q̄ñ non eſt hęc maneries quarta manerierū aſſimilationū:neqꝫ differen tię differentiarum illarum manerierum.

ORiginis aūt poetricę nālr in hoīe duę videntʳ eē cāę. Prīa qdeꝫ:q̄ñ in hoīe exiſtit nālr a ꝑma ſua natiuitate aſſi/ milatio rei ad rē:ꝛ repręſentatio rei ꝑ rē.ſ.hoc aſſimilādi ꝛ repręſentādi:actus etiā in infan/ tibus repitʳ:ꝛ iſtud ꝓꝑiū eſt hoī reſpectu ceteroꝝ aīaliū. Et cā in hoc eſt:q̄ñ hō iter cetera aīalia delectať ī aſſimi latiōe reꝝ:q̄s iā in ſenſu ꝑcepit:ꝛ in eaꝝ repſentatiōe:ſeu imitatiōe. Et ſignū hoc.ſ.ꝙ hō nālr lętaťʳ:ꝛ gaudet ex aſſi milatiōe eſt:ꝙ delectamur:ꝛ gaudemꝰ in repſentatiōe ali quarū reꝝ:in q̄ꝝ ſenſu nō delectamur:ꝛ ꝑcipue q̄ñ repre ſentatio valde ſubtilr exꝑmit rem preſentatā:vt cōtingit in formatiōe mltoꝝ aīaliū:quę piti exꝑmūt cultores:aut pictores. Et ꝑp hāc cām vtimur in docēdo exēplis:vt faci lius intelligať qḋ drʳ ꝑp hoc:ꝙ in eis ē de motiuo imagina/ tiue. Recipiet ģ aīa ꝑfectius ꝓpoſita ꝑm delectationē ſui quā hꝫ in exēplis. Doctrina ģ nō ſolū phoꝝ eſt:ſꝫ ēt cete/ roꝝ hoīuꝫ cōicantiū in hoc phīs aliquātulū. Repitʳ enim doctrina nālr ꝓcedere ab hoīe ad hoīeꝫ ꝑm cōpationem quā hꝫ doctor ad diſcipulū. Et ex quo mutatiōes exēpla/ res nō ſūt niſi quędā aſſimilatiōes ad res:quę iā ceciderūt in ſenſuꝫ pꝫ:ꝙ nō aſſumenťʳ:niſi vt citiꝰ ꝛ faciliꝰ itelligaťʳ qḋ drʳ. Intelligitʳ ēt ꝑ ipſas citius ꝑp imitationē imagina bilis ꝙ repſentāt:ꝛ hęc ē cā ģnatiua poetricę ꝑma. Cā vero ſcḋa eſt dlectatio:quā hꝫ ēt hō ꝑ nām ex metro ꝛ ſimpho nia. De ſimphonia qppe appet:q̄ñ aſſimilať metro apud eos:in quoꝝ nā eſt:vt ꝑcipiāt:ꝛ dijudicēt metra ꝛ ſimpho nias. Igitʳ delectatio aīę nālr ex repſentatiōibꝰ ꝛ metris ꝛ ſimphonijs cā exiſtit adinuentionis artis poetricę:ꝛ ꝓpe apud nās eminētes in hoc. Q̄ñ itaqꝫ cępit aggregatio ali/ qua popularis ꝛ cōſtituta eſt gens cępit inter eos origo ar tis poeticę:paulatim tñ:ita ꝙ ꝑmo modice quādam eius partē adinuenerūt:ꝛ poſt hoc ꝑtē aliā:donec tandē ad ar/ tis ꝑfectionē ꝑuentuꝫ eſt. Et ꝑfectę quoqꝫ ſunt maneries ipſius ꝑm aptitudinē cuiuſlibꝫ maneriei hoīum ad dele/ ctationē maiorē vel minorē talis vel talis maneriei car/ minū poeticoꝝ. Vbi gra.aīę vtuoſę ꝛ nobiles nālr adinue nerūt ꝑ artē carminū ad laudādū ꝛ efferēdū fcā pulchra:ꝛ decora aīę deficientes ab his in nobilitate adinuenerunt carmina ad vituperādū ꝛ deteſtandū facta turpia ꝛ inho neſta. Cuius neceſſe ſit ei:cuius ꝓpoſituꝫ eſt deteſtari ma/ los:ꝛ mala vt ꝓbet:ꝛ laudet bonos:ꝛ bona facta ꝛ virtuo ſa:vt ex hoc amplius manifeſteť mala ꝛ facta ignominio ſa.ſ.q̄ñ enarrauerit iſta:ꝛ iuxta ipſa ꝓpoſuerit ipſoꝝ ꝯria. Hoc eſt ģ qḋ ꝑtinetʳ in hoc caplo de his:q̄ cōia ſunt oībus nationibus. Reſiduū vō cuius in eo fecit itētionē:aut to/ tū:aut maior pars eius eſt de his:que appropriantʳ ipſorū poematibꝰ:ꝛ cōſuetudinibꝰ eorū in ipſis. Determinat enī modos artiū poeticaꝝ:quarū vſus fuit apud eos:ꝛ qualr ortū ꝛ originē habuit quelibꝫ illaꝝ ꝑm nām:ꝛ que partiū ipſarū anteceſſerit aliā in ſui ģnatiōe:ꝛ ꝓpe in arte laudā di ꝛ vituperādi notoria apud ipſos. Et narrat ꝑterea quis fuerit:q ꝑmo icępit vnāquāqꝫ illarū artiū poeticarū aſſue tarū apud ipſos:ꝛ qs addiderit in ipſis:ꝛ quis tādē cōple/ uerit ipſas. Et ipſe in hoc articulo valde extollit Homeꝝ notificās:ꝙ ille dederit ꝑncipia aliarū artiū:ꝛ ꝙ nō fue/ rit ante ipſuꝫ quiſq̄:cuius factū in arte laudādi aliquam habuit:quę ſit relatione digna:quātitatē:neqꝫ etiā in arte vituperandi: neqꝫ in ceteris poeticis artibus apud ipſos. ¶ Dixit. Et defectius ꝛ magis breue ex poematibus an/ teceſſit in tēpore:propterea ꝙ nā facilius cōpręhendeť il la primitus. Breuius autē eſt:qḋ ex paucioribꝰ ſimillimis cōſtat. Et defectius eſt:ꝙ ꝯſtat ex paucioribus bonis:ſeu poematibus. ¶ Dixit. Signū huiꝰ.ſ.ꝙ hę ſpēs poematuꝫ anteceſſerunt:ꝛ ꝑmo obtulerūt ſe aīę. Et q̄ñ in cōtrouer/ ſijs exiſtētes accelerādi cā ſępius aſſumunt dimidiū vſuſ ex iſtis:ꝛ reſiduū dimittūt breuilogo intēdētes in ſuis di/ ſputationibus. Uult vt exiſtimo hoc qḋ frequēter faciūt litigantes:vt cū dicunt:nō:nō:nō:extendētes ꝑ hęc voces ſuā. Et cū dicūt nō ſic eſt hoc.ſilr ꝛ per hoc extēdētes vo/ cem ſuā:ꝛ ſpacioſaꝫ eā facietes.hꝫ nāqꝫ riſiuę reſiſtentię ſūt:q̄ſi ſemiuerſus hñtes tonū ꝛ metrū. Or aūt ex poema tibus ꝑlixiꝰ eſt:ꝛ cōpletius:nō appuit qdē niſi in poſtre/ mo:queādmodū nēpe ſe in ceteris habꝫ artibꝰ. ¶ Dixit. Per artē āt vituperādi nō ſolū itēditʳ repſentatio oīs eiꝰ qḋ malū eſt:ꝛ deſpicabile:ꝛ q̄ſi ſubſanabile.i.ꝙ abiectuꝫ eſt:de quo q̄ſi nō curať. ¶ Dixit. Et ſignuꝫ q̄ñ opꝫ vt in malo q̄ſi nō curato:vel abominato. Iſtę tres determina/ tiones ꝯcurrāt. Eſt q̄ñ in facie abominatis ipꝫ reperiūťʳ iſtę tres diſpōnes.ſ.feditas:corrugātia vultus:ꝛ diſpoſitio deſpectiua:ꝛ paucitas correctiuę ſolicitudinis. Et hoc ꝑm diuerſitatē eius:qḋ accidit in vultu iracūdi.ſ.toruus aſpe ctus ꝛ anguſtia qdā:ꝛ quaſi ignis ſtridor aduerſus eum:ģ

ipſum ꝓuocauit. ¶ Dicit. Et bonitas artis laudandi con
ſiſtit in metro ꝓlixo nõ in curto. Ideoq; poſteriores dimi
ſerunt metra breuia vſitata quõdã in hac arte: ⁊ in alijs
maneriebus poetrię: ⁊ cũ magis ꝓpriũ metrũ ei eſt metrũ
ſimplex non cõpoſitũ: verũtamẽ opꝫ: ne perueniat in hęc
ad ꝓlixitatẽ tedioſam. Et terminus ſubantialis: ſiue intel
ligere faciẽs ſubam artis laudãdi eſt: qm̃ ipſa eſt aſſimila
tio: ⁊ rep̄ſentatio op̄ationis voluntarię virtuoſe cõplete: q̄
hꝫ potentiam vlẽm in reb⁹ virtuoſis: nõ potẽtiã ꝑticularẽ
in vnaquaq; rerũ virtuoſarũ. Rep̄ſentatio inq̃: q̄ generat
in aĩabus paſſiones quaſdã tẽperatiuas ipſarũ ad miſeren
dũ: aut timẽdũ: aut ad cęteras cõſimiles paſſiões: q̄s idu
cit: ⁊ ꝓmouet ꝑ hoc: qđ imaginari facit in virtuoſis de ho
neſtate ⁊ mũdicia. Repreſentatio q̄ppe non eſt niſi ꝓp di
ſpoſitiões. q̄ ꝯſequunt̃ virtuoſos: nõ ꝓp hitus vtpote ſapiẽ
tiales ⁊ ꝯſiles: cũ illorũ fieri nõ poſſit imaginatiua rep̄ñta
tio: ⁊ iſta rep̄ñtatio ꝑ ſermonẽ cõplet̃: qñ ꝯiũgit̃ ei tonus ⁊
metrũ: ⁊ in receptatoribus carminuꝫ reꝑiuntur diſpões
alię p̄ter ea: quę ſunt in metro ⁊ in orone: quę faciũt oronẽ
magis rep̄ſentatiuã. ſ. geſt⁹ mutales: ⁊ imutatiões vultuũ
ꝓut iam dcm̃ eſt in libro rhetoricę. ¶ Prima ğ ꝑtium ar
tis laudandi poeticę in opere eſt: vt enarrent̃ intẽtiões no
biles: ꝑ quas fit ꝯiunctio imaginatiue. Deinde inueſtigen
tur illę intẽtiones tonis: ⁊ metris ꝯueniẽtibus rei enarra
tę. Eſt aũt op̄atio toni in poemate: qm̃ p̄parat aĩam ad re
cipienduꝫ imagines. reſpectu cuius intendit̃ imaginatio.
Eſt ğ totius hoc: qđ acq̃rere facit aĩam aptitudinẽ: ꝑ quaꝫ
recipiat aſſimilationẽ ⁊ rep̄ſentationẽ rei: cuius intendit̃
aſſimilatio: ⁊ facit q̄dem acq̃rere aĩam. hanc habitudinẽ
in vnaquaq; ſpẽrũ poematis tonus ꝯueniẽs illi ſpẽi ꝑ ei⁹
ſymphoniã ⁊ cõpoſitionẽ ipſi⁹. Sicut. n. inuenimus accen
tum: ſeu tonũ acutũ ꝯuenire cuidã ſpẽi oronis: cui nõ con
uenit grauis. Sic opꝫ vt credat̃ eſſe in ſymphonia metri
ca: ⁊ in ei⁹ cõpoſitiõe. Et hitudines eorũ: q recitãt vel rep̄ñ
tãt cõpletiue imaginationũ inuẽtarũ i ipſis oronib⁹ poeti
cis. Ex ꝑte iſtorũ triũ. ſ. aſſilãtiõis: põderis ⁊ toni: q̄ elemẽ
ta ſunt rep̄ñtationis. Sunt in ſũma duę habitudies: qua
rũ vna eſt habitudo ſignificãs morẽ ⁊ ꝯſuetudinẽ: vt qui
loq̄tur ſermonẽ intelligẽtis: aut ſermonẽ iracundi. Et al
tera eſt habitudo ſignificãs hoĩs credulitatem: ſeu opinio
nẽ. Nõ. n. eſt habitudo eius: q loq̄tur certus exiſtẽs de re:
habitudo eius q loq̄t̃ dubius exñs. oꝫ ğ vt hitudo ſmõis
recitãtis ⁊ rep̄ſentantis in tragedia ſit habitudo ⁊ figura
certi: ⁊ non dubij: ⁊ dicentis ſerioſa nõ iocoſa: vt ſũt ſermo
nes virorũ ſũmę honeſtatis in moribus: ⁊ opinionibus: ⁊
actionibus: ⁊ geſta ⁊ euẽtus: de q̄bus loq̄ opꝫ recitatoreꝫ ⁊
rep̄ſentatorẽ: hñtes dictas habitudies ſunt fabulę: q̄ refe
runt̃ ꝑ aſſimilationẽ ⁊ rep̄ñtationẽ: ſeu imitationẽ: ⁊ dico
fabulã cõpoſitionẽ rerũ: quarũ intẽdit̃ rep̄ñtatio: aut ſꝫ h̄
ꝙ ſunt i ſemetipſis: aut ſm ꝙ aſſuetũ ẽ in poeticis finge
re eas: q̄uis ſit fictio mẽdoſa. Et ꝑ h̄ dcm̃ eſt: ꝙ ſermões
poetici fabulę ſunt. Recitatores ⁊ renunciatores: vt in ſũ
ma dicat̃: ſunt illi: q potentiã hñt rep̄ſentandi ꝯſuetudies
⁊ credulitates hoĩum. ¶ Dixit. Et opꝫ vt tragędię. i. artis
laudãdi ꝑtes ſex ſint. ſ. ſermões fabulares rep̄ſentatiui: ⁊
ꝯſuetudies. ⁊ metrũ ſeu põdus: ⁊ credulitas: ⁊ ꝯſideratio:
⁊ tonus. Et ſignũ huius eſt: qm̃ oĩs ſermo poeticus diuidit̃
in aſſimilationẽ: ⁊ i id: ꝑ qđ aſſimilatio fit. Et ea ꝑ q̄ fit aſ
ſimilatio tria ſunt. rep̄ñtatio. ⁊ metrũ. ⁊ tonus. Et ea q̄ aſſi
milant̃ in laudãdo ẽt tria ſunt. ꝯſuetudines. credulitates.
ꝯſideratio. i. ꝓbatio rectę credulitatis. Sũt itaq; neceſſa
rio ꝑtes tragędię ſex: ⁊ ꝑtes maiores carminis laudatiui
ſunt ꝯſuetudines ⁊ credulitates. Tragędia. n. nõ ẽ ꝑs rep̄
ſentatiua ipoꝝ̃met hoĩum ꝓut ſunt indiuidua cadẽtia in
ſenſum: ſed eſt rep̄ſentatiua ꝯſuetudinũ eorũ honeſtarũ: ⁊

actionũ laudabiliũ: ⁊ credulitatũ beatificãtiũ. Et ꝯſuetu
dines ꝯp̄hẽdũt actiones ⁊ mores. ideoq; ponit̃ ꝯſuetudo
vna ſex ꝑtiũ: ⁊ ꝑ eius poſitionẽ excuſat̃ poſitio actionuꝫ ⁊
morũ in illa diuiſiõe. Cõſideratio aũt ⁊ declaratio rectitu
dinis credulitatis: ꝑ quã hõ laudabilis exiſtit. Iſtud vero
totũ nõ reꝑit̃ in poematib⁹ arabũ: ſed reꝑit̃ q̄dẽ in ſermo
nib⁹ legalib⁹: ⁊ rep̄ñtant hec tria. ſ. ꝯſuetudines. ⁊ creduli
tates. ⁊ ſignificatiões ꝑ tres maneries rerũ: ꝑ q̄s fit rep̄ſen
tatio. ſ. ꝑ ſermonẽ imaginatiuũ. ⁊ metrũ. ⁊ tonũ. ¶ Dixit.
Et ꝑtes ſermõis fabularis ſm ꝙ ẽ rep̄ñtatiuus duę ſunt.
Oĩs. n. rep̄ñtatio aut iꝑat ſibi locũ ꝑ rep̄ñtationẽ ſui ꝯ̃
rij. ⁊ poſt ꝑmutat̃ ad ſuã intẽtionẽ. ⁊ eſt modus q dr̃ apud
eos circulatio: aut rẽ ipſam nõ facimus mentionẽ ſui ꝯ̃rij
aliq̃. et ẽ hoc eidẽ: ipſi noĩabant ſignificationem. Et h̄ qđ
ſe hꝫ ex his ꝑtibus tanq̃ p̄ncipiũ ⁊ fundamẽtuꝫ: eſt ſermo
fabularis rep̄ñtatiuus. ¶ Et ꝑs ſcđa ſũt ꝯſuetudines: ⁊ i
illud: in qua primitus vſitata ẽ rep̄ñtatio. ſ. illud: qđ rep̄e
ſentat̃. Et eſt q̄dẽ rep̄ſentatio: ſeu imitatio ſuſtẽtamentuꝫ
⁊ fundamẽtũ rei: cuius intẽdit̃ rememoratio abſq; ſui re
p̄ſentatiõe. ſed fit delectatio q̄dẽ ⁊ receptio ipſi⁹ qñ rep̄ñ
tata fuũt. Iõq; multotiens nõ delectat̃ hõ ex aſpectu for
me ipſius rei exñtis in nã: ⁊ delectat̃ in eius rep̄ñtatiõe ⁊
formatiõe ꝑ picturas: ⁊ colores. ⁊ ꝓpterea vtunt̃ hoĩes ar
te pictoria ⁊ deſcribẽdi. ¶ Et ꝑs tertia tragędię ẽ creduli
tas. ⁊ hec ẽ po^a rep̄ñtandi rẽ ſic eẽ: aut nõ ſic eẽ. Et h̄ ẽ ſile
ei: qđ conat̃ rhetorica in declaratiõe: ꝙ res exiſtat: aut nõ
exiſtat: niſi ꝙ rhetorica conat̃ ad h̄ ꝑ ſermonẽ ꝑſuaſiuũ: ⁊
poetria ꝑ ſermonẽ rep̄ñtatiuũ. ⁊ hec rep̄ñtatio reꝑitur ẽt i
ſermõib⁹ legalibus. ¶ Dixit. Et iã Lacedęmonij legum
poſitores ꝯtẽti fuerũt ad firmãdũ credulitates in mẽtib⁹
hoĩuꝫ ſermõib⁹ poeticis: quouſq; poſteriores cęperũt ad
inuenire vias rhetoricas. Et dr̃ia īter ſmonẽ poeticũ p̄ce
ptiuũ: ⁊ īſtigatiuũ ad credulitates: ⁊ p̄ceptiuũ ⁊ īſtigatiuũ
ad ꝯſueitudes ẽ: qm̃ ille q īſtigat ad ꝯſuetudies īſtigat ad
op̄ãdũ: ⁊ ad agẽdũ aliq̄d. aut ad recedẽdũ ⁊ fugiẽdũ. Ser
mo v̓o: q inſtigat ad credulitatẽ: nõ inſtigat niſi ad creden
dũ ⁊ fugiendũ aliq̄d eẽ. aut nõ eẽ: ſꝫ nõ ad ingrendũ ſpm
aut reſpuendũ. ¶ Quarta aũt ꝑs ẽ metrũ: ſeu põdus: ⁊ de
ꝑfectiõe ipſius ẽ: vt ꝓportionatũ ſit ꝓpoſito: ſeu intentiõi
fortaſſis. n. põdus q̄đdã ꝑtinet vni ꝓpoſito: ⁊ nõ ꝑtinet al
teri. ¶ Et ꝑs q̄nta: q̄ ꝯſiſtit in ordine: eſt tonus. ⁊ ẽ maior
ꝑtiũ ad ip̄rimẽduꝫ aĩę. ⁊ ad op̄andũ in ipſam. ¶ Et ꝑs ſex
ta eſt ꝯſideratio. ſ. argumẽtatio. ſeu ꝓbatio rectitudis cre
dulitatis. aut op̄atiõis nõ ꝑ ſermonẽ ꝑſuaſiuũ. Hoc. n. ꝑti
net huic arti. nec ẽ ꝯueniẽs ei: ſed ꝑ ſermonẽ rep̄ñtatiuũ.
ars nẽpe poetrię nõ ẽ ꝯſiſtẽs in argumẽtationibus: nec in
ſpeculatiõe ꝯſideratiua: ⁊ ꝓprie tragędia. Iõq; nõ vtitur
carmẽ laudatiuũ arte geſticulatiõis: neq; vultuum acce
ptiõe. ſicut vtit̃ his rhetorica. ¶ Dixit. Et ars ſciẽtialis q̄
docet: ſiue mõſtrat. ex q̄b⁹: ⁊ q̃lr̃ ꝯponũtur poemata p̄nci
palior ⁊ ꝑfectior ẽ q̃ ipſa op̄õ poematũ. Oĩs. n. ars iſtruẽs
⁊ continẽs: ꝙ ſub ipa de operatiuis ſui operis dignior eſt
eis: que ſub ipſa ſunt.

Cum itaq; iã dcm̃ ſit. q̄d eſt tragędia. ⁊ ex
q̄b⁹ ꝯponit̃. ⁊ quot ſũt ꝑtes ipſi⁹. ⁊ q̄
ſint. dicam⁹ de rebus: ꝑ q̄s fit decor ⁊ bonitas
eorũ: ex q̄b⁹ ꝓceſſit poetria. neceſſariũ ẽ. n. dice
re de his reb⁹ in tragędia. ⁊ i cęteris. Sunt eĩ
nãq; tãq̃ principia ⁊ initia exñdi. ¶ Res nãq̃ ex q̄b⁹ ꝓ
cedũt artes duorũ ſũt modorũ. quedã. n. ſunt eis neceſſarię
⁊ q̄dã cõpletiuę: ⁊ melioratiuę. ¶ Dicim⁹ igit̃. Qm̃ oꝫ vt
ſit tragędia ꝯferẽs finib⁹ op̄õnis ſuę ſufficiẽtiã. ſ. vt ꝑtigat
in aſſimilatiõe ⁊ rep̄ñtatiõe ad finẽ. ad quẽ põt ꝑtigere ſꝫ
nãm ſuã. ⁊ h̄ erit ꝑ aliq̃: quorũ vnũ eſt: vt ſit ei: qđ intẽdit
magnitudo q̄dã determiata. ꝑ quã fit totũ ⁊ ꝯpletũ. Toti

aũt ⁊

aũt ⁊ cõpletũ ẽ:qḋ h₃ pñ^m^.mediũ.⁊ vltimũ.Principiũ ãt
añ rẽ ẽ:nec o₃ vt ſit cũ eis:q̃b⁹ eſt pñ^m^.Et vltimũ ẽ cũ eis:
q̃b⁹ ẽ vltimũ.neq₃ ẽ añ.Mediũ ãt ẽ añ:⁊ cũ ip₃ q̃ meli⁹ ẽ
vtriſq₃ extrẽis:cũ ſit medi^m^ i loco:q ẽ iter id:qḋ ẽ añ:⁊ iter
id:qḋ ẽ poſt.Talẽ.n.locũ obtinẽt i bello:q fortes ſt.ſ.locũ
medi^m^ iter locũ timidoꝝ ⁊ locũ audaciũ ſeu pteruoꝝ ⁊ h
eſt locus medius ⁊ h mõ terminus bonus in cõpatione
eſt medi⁹:⁊ eſt hic qui cõponit ex extremis.⁊ ex quo non
cõponunt extrema.Neq₃ op₃ vt mediũ ſit ſolũmõ me/
diũ in cõpoſitiõe:⁊ ordine:⁊ loco:ſ₃ in q̃titate ⁊ bonitate.
Et qñ hoc ſic fuerit:tũc op₃ vt id:qḋ intẽdit:hẽat primũ
⁊ mediũ:⁊ vltimũ.Et vt ſic vnaq̃q₃ iſtaꝝ ptiũ media in
q̃titate.Et ſilr op₃ in ſũma cõpoſita ex ipſis:vt hẽat q̃ti/
tatẽ determinatã:nõ vt exiſtat ſ₃ quãcũq₃ magnitudinẽ
indifferẽter.Bonitas q̃ppe in cõpoſito ex pte duoꝝ exi/
ſtit:quoꝝ vnum eſt ordo:⁊ alteꝝ q̃titas:⁊ pp h nõ dr de
aĩali parui corpis in cõparatiõe indiuiduoꝝ ſuę ſpẽi:q ſit
bonũ:ſeu pulchrũ.Et diſpõ in locutione poetica in tali eſt
ſicut diſpõ in doctrina demõſtratiua.ſ.qñ ſic doctrinalis
ſermo breuior fuerit q̃ oporteat:obſcurat intellectũ: et ſi
lõgior fuerit:difficilis erit retẽtõis:⁊ iducet diſcipulo obli
uionẽ.Eſt igit diſpõ ſic eſt diſpõ in aſpectu alicuius ſenſi
bilis.Erit.n.aſpect⁹ talis bñ ſe hñs:qñ diſtãtia fuerit equa
lis iter aſpiciẽtẽ:⁊ aſpiciẽdũ nõ nimis ppinq̃ neq₃ nimis
lõginq̃:⁊ q accidit in doctrina.idẽ accidit in ſermonib⁹
poeticis.ſ.ſi fuerit carmẽ laudatiuũ breui⁹:⁊ cõpẽdioſius
q̃ exigat laudãdi maneries:nõ cõplebit debitũ laudãdi.
Et ſi plixi⁹ fuerit:nõ poterũt ei⁹ ptes retineri in memoria
auditoꝝ:ↄtiget ergo eis:vtrũ audierit ptes poſtremas in
obliuione cadãt ptes priᴄ.Sermones aũt rhetorici:quoꝝ
vſus in ↄtrouerſia eſt in collatiõe ſeu obuiatiõe:non hñt
q̃titatẽ determinatã ſm nãm.Et ppea idigent hoĩes:vt
mẽſurẽt tps ↄtrouerſiᴄ iter aduerſarios:aut per iſtr₃ ema
natiuũ aquᴄ:put erat ↄſuetudo apud grᴄcos:cũ ipſi inite
rent tñ enthimematib⁹:aut p iducias certas dieꝝ:put ẽ
nr̃a ↄſuetudo:cũ id cui nos initimur in dirimẽdis litigys
nõ ſunt niſi res ab extriſeco ſũptᴄ ad ſatiſfaciendũ nr̃ᴄ
credulitati.Jdq₃ ſi eẽt tragẽdia ↄſiſtẽs in collatiõe alter/
catiõis:idigeret in ea mẽſuratiõe tpis altercãde:aut per
horas diſtillatiõis aquᴄ:aut p aliud:ſ₃ cũ nõ ſic ſit:opor/
tuit vt hẽret ars poetica terminũ nãlẽ:ſic ſe h₃ in q̃titati
bus nãlib⁹ reꝝ exiſtẽtiũ ſm nãm:queãdmodũ.n.oĩa gñã
bilia qñ nõ ipediunt in gñatiõe ab aliq̃ mala occaſiõe:p/
ueniũt ad magnitudinẽ definitã a nã:ſic o₃ vt ſe hẽat i ſer
monib⁹ poeticis:⁊ ppe in duab⁹ manerieb⁹ repñtationũ
q̃rũ vna ſit pmutãdo a repſentatõe ↄtrꝫ ad ↄtriũ:altera ãt
repſentãdo ipſam rẽ nõ ↄnotãdo ↄtriũ.❡ Dixit.Et id ex
quo decẽs ⁊ venuſta reddit poematis ↄſtructio eſt:vt nõ
plõget p rememorationẽ pluriũ reꝝ:q̃ accidũt vni rei in
tẽtᴄ p illud poema:vni eteni₃ rei mlta accidũt:⁊ ſilr repe
riunt in vna ⁊ eadẽ re actiões mltᴄ.❡ Dixit.Et videt q
nõ oẽs poetᴄ ſup vna re pſeuererẽt:imo pmutant de re ad
rẽ:⁊ ſi pſiſtunt in eodẽ pposito pter Homeꝝ.Et tu repies
freq̃nter iſtud in poematib⁹ arabũ:⁊ in nouis ſiue moder
nis.Et pcipue in carminibus laudatiuis qñ occurrerit eis
aliq̃ mã laudãdi:vt aliqs equ⁹ ſtrenu⁹:aut enſis pcioſus
digrediunt a pposito:⁊ imorant nimis in laudib⁹ mãᴄ q̃
obtulit ad laudãdũ.Et vt in ſũma dicat:op₃ vt ars in hoc
imitet nãm:videl₃ vt oĩa q̃ agit agat ſm vnũ ppoſitũ:⁊
ad vnũ finẽ.Cũ q̃ ſic ſit:tũc op₃ vt aſſimilatio ⁊ repñtatio
tẽdãt ad vnũ:⁊ vt itentũ p ea ſit ppoſitũ vnũ.Et vt ptes
ei⁹ hẽant magnitudinẽ definitã:⁊ vt ſit in eis pñ^m^:mediũ
⁊ vltimũ:⁊ vt mediũ oportunũ ſit.Res.n.q̃ꝝ ↄſtãtia pe
nes ordinatiõe₃ eſt:⁊ hõitas opatiõis ſui penes debitũ or
dinatiõis ſi puent debito ordĩs:nõ ↄñtur debitã ſibi opa

tionẽ.❡ Dixit.Et p₃ ẽt ex his q̃ dcã ſunt de intẽtiõe ſer/
monũ poeticoꝝ:qm̃ repñtatiões:q̃ fiũt p figmẽta mẽdo/
ſa adiuẽtitia nõ ſunt de ope poetᴄ.Et ſunt ea q̃ noiant p/
uerbia ⁊ exẽpla:vt ea q̃ ſunt in libro Eſopi:⁊ ſilib⁹ fabulo
ſis ↄſcriptiõib⁹:iõ q poetᴄ nõ ptinet loq niſi in reb⁹ q̃ ſũt:
aut q̃s poſſibile eſt eẽ:talia q̃ppe ſunt:q̃ appetẽda ſũt: aut
refutãda:aut q̃ꝝ ↄueniẽs aſſilatio ſm q dcm̃ eſt i caplis
repñtationũ.❡ Cõpoſitoꝝ ãt fabulaꝝ:⁊ puerbioꝝ opus
nõ eſt op⁹ poetaꝝ:q̃uis hõ puerbia ⁊ fabulas adiuẽtitias
cõponãt ſmone metrico:q̃uis.n.cõicẽt in metro:tñ alte/
rius eoꝝ cõplet opatio.Jntẽta per fabulas etiã ſit abſq₃
metro:⁊ eſt inſtructio quᴄdã prudẽtialis:quᴄ acquirit per
tales adinuentiuas fabulas.Poeta vo nõ ptingit ad com
plemẽtũ ppoſiti ſui per imaginatiuas cõmotiones niſi p
metrũ:fictor q̃ puerbiorũ adinuẽtiuoꝝ:⁊ fabulaꝝ adiue
nit:ſeu fingit idiuidua:q̃ penitus nõ hñt exñtiã in re:⁊ po/
nit eis noĩa.Poetᴄ vo ponũt noĩa rebus exiſtẽtibus:⁊ for
taſſis loquũt in vlib⁹.Jdeoq₃ ars poetricᴄ ppingor ẽ phiᴄ
q̃ ſit ars adinuẽtitia puerbioꝝ:⁊ hoc eſt:qḋ ipſe dixit ſm
cõſuetudinẽ ipſorũ in poetria:q̃ imitatiua vr̃ nãe:⁊ apud
gẽtes nãliter ſe hñtes.❡ Dixit.Et plurimũ ei⁹:cui initen
dũ eſt in arte laudatiua ſiue tragẽdia eſt:vt ſint res:a q̃b⁹
ſumit imitatiua repſentatio res exiſtẽtes in nã:nõ res ad
inuẽtitiᴄ:ſiue figmẽtales:quibus ficta ſint noĩa.Carmina
nãq₃ laudatiua intẽtionẽ hñt pmouẽdi actiones volun/
tarias:qñ q̃ fuerit poſes:⁊ q̃ſi reales amplius icidit p eas
ſufficiẽtia pſuaſiua.ſ.credulitas poetica motiua aĩᴄ ad aſ/
ſequẽdũ aliq̃d:aut ad refutãdũ ipm.Rebus aũt nõ exi/
ſtentibus in nã nõ ponunt:neq₃ fingunt noĩa in tragẽdia
niſi raro put qñq₃ liberalitatẽ ponũt eẽ indiuiduũ aliq̃d.
Deinde attribuunt ei actiões cõpetẽtes liberali:⁊ repſen/
tant eã:⁊ multiplicãt carmina in laudẽ ipſius:⁊ hoc eſt q̃/
dã maneries imaginatiuᴄ cõmotionis:⁊ ſi pficiat p hoc
interdũ pfectu nõ modico pp pportionẽ actionum talis
rei adinuẽticiᴄ:⁊ paſſionũ ſuarũ ad res exiſtẽtes in natu/
ra.Nõ q̃ op₃:vt imitat talibus in tragẽdia.Nã iſte modus
cõmotionis imaginatiuᴄ nõ eſt:in quo cõueniãt q̃lib₃ na
turᴄ.imo deridẽt ipm:⁊ ſubſanãt:ſeu vilipendũt ples ho/
minũ.Et bonũ qḋ eſt in hoc caplo apud arabes:q̃uis nõ
ſit inſtigatio ad vtutẽ eſt dictũ Alachei.ſ.talis poetᴄ ſic di
cẽtis.Per vitã meã apparuerũt oculi mlti reſpiciẽtes ad
lumẽ ignis in mõtibus accenſi:vt duo gelidi calefierẽt p
ei⁹ reſplẽdentiã pernoctãtes ſub eius fulgore.Cu₃ q̃ hoc
ſic fuerit p₃:qm̃ poeta nõ eſt poeta:niſi p opationẽ fabula
rũ:⁊ metroꝝ:ſiue põderũ ſm quãtitatẽ:p quã potens ſit
ad operãdũ aſſimilatiões ⁊ imitatiuas repſentationes: ⁊
ipſe q̃dẽ nõ opat aſſimilationẽ niſi ad res volũtarias exi/
ſtentes in nã:⁊ nõ eſt de cõditione ſua:vt imitet:ſeu repre
ſentet res illas tm̃ quᴄ exñtes.Sed ⁊ eas de q̃b⁹ putat:q
poſſis ſit eaꝝ aſſiſtẽtia.Et erit p hoc poeta nõ min⁹:q̃ ſi h
faciat in exñtib⁹:nihil eni phibet:vt ſumat res illas tãq̃
eas:q̃ nũc exiſtũt:nõ idiget itaq₃ in cõmotione imagina/
tiua poetica hui⁹ figmẽtalib⁹ fabulis.Neq₃ ẽt idiget poe
ta pitus:vt cõpleat repſentationẽ ſuã p ea:q̃ extriſecus ſũt
vt eſt in geſtib⁹ theatralib⁹ ⁊ vultuũ diſpõnibus.hoc eni₃
nõ vtũt poetᴄ:niſi illi:q oſtẽtant ſe eẽ poetas:l₃ poetᴄ non
ſint:poetᴄ aũt ſm vitatẽ nõ vtunt iſto niſi cũ volũt p hoc
obuiare vſui falſoꝝ poetaꝝ.Ad pitos ãt poetas nõ vtunt
iſto penit⁹:⁊ iterũ cogũt pfecti poetᴄ:vt p loco ⁊ tpe adiu
uẽt ſe p vſũ eorũ:q̃ extriſecus ſt:ſeu extriſece ſe hñt ad fũ
damẽtũ poetricᴄ:ppea q imitatio ſeu repſentatio nõ fit in
oĩ loco reb⁹ ↄpletis:q̃ꝝ imitatio firma ſit ⁊ cõpletiua.S₃
⁊ rebus defectiuis:q̃ꝝ imitatio difficilis eſt per ſermonẽ.
Adiutoriũ q̃ fit ad eoꝝ imitationẽ p ea:q̃ extriſecus ſunt:
⁊ pprie qñ intendit imitatio credulitatũ:facere eni₃ ima/

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA ... GRAZ

ginari illas difficile eſt. Cũ neq; ſint actiones: neq; ſubſ. ⁊
qñq; ꝑmiſcent̃ ea: q̃ extriſecus ſũt cũ imaginationib⁹ poe
ticis: ac ſi hoc acciderit caſualr̃ abſq; ꝓpoſito: ⁊ erit factũ
mirabile: cũ res: q̃ꝝ nã eſt: vt caſu accidãt: mirabiles exi-
ſtant. ¶ Dixit. Et multi ſermonũ poeticoꝝ ſunt: q̊ꝝ boni
tas cõſiſtit penes mutationẽ ſimplicẽ nõ hñtẽ multas di
ſtinctiones: ⁊ multi ipſoꝝ ſũt: q̊ꝝ bonitas nõ ꝯſiſtit niſi pe
nes diſtinctionẽ aſſimilationũ: ⁊ imitationũ. hʒ. n. ſe i aſſi-
milatiõe: ſic ſe hʒ in oꝑatiõib⁹. Quẽadmodũ g̊ oꝑationũ:
quędam ſumunt̃ ꝑ vnum actum ſimplicẽ: ⁊ quędam ſu-
muntur ꝑ actuʒ compoſitũ: ſic eſt in imitatiõe: ſeu repñſen-
tatione. Et mutatio ſimplex eſt: in q̃ vſitat̃ aliq̃ duaꝝ ſpe
cierũ imaginatiõis. ſ. aut ſpẽs: q̃ noiat̃ circulatio: aut ſpẽs
quę noiat̃ directio: ſiue directiua ſignificatio. Imitatio ãt
ꝯpoſita ẽ ea: in q̃ vſitãt̃ vtręq; ſpẽs: ⁊ hꝰ vt icipiat̃ a circu-
latiõe: ⁊ ꝑueniat̃ ad directiõeʒ: aut icipiat̃ a directiõe ⁊ ꝑ-
ueniatur ad circulationem: ⁊ hoc cui initendum eſt. eſt vt
icipiat̃ a circulatõe: ⁊ ꝑueniat̃ ad directõeʒ. Magna nãq;
dñia eſt icipe a circulatiõe: ⁊ ꝑuenire ad directionẽ: aut in
cipe a directiõe: ⁊ ꝑuenire ad circulationẽ. ¶ Dixit. Et di
co ꝑ circulationẽ imitationẽ ꝯry ei⁹ qd̃ itẽdit̃ ad laudãdũ
ꝑ̊mit⁹: vt ipʒ reſpuat: aut abhorreat aia: ⁊ vt deĩd ꝑmutet̃
ab hꝰ ad imitationẽ ipſiuſmet: qd̃ laudãdũ eſt: vt cũ qs vo
luerit imitari ſeu repñſentare fęlicitatẽ: ⁊ ei ꝑtinẽtes icipiat
ꝑ̊ ab imitatiõe ifęlicitatis: ⁊ ab illis q̨ ei ꝑtinẽt. Deide per
mutet̃ ad imitationẽ fęlicitatis: ⁊ ei ꝑtinẽtib⁹: ⁊ hꝰ erit per
ꝯriũ ei⁹: ꝑ qd̃ repñſentẽt̃ ꝑtinẽtes ifęlicitati. Directio aũt ẽ
imitatio rei tm̃. ¶ Dixit. Et decẽtioꝛ directionũ eſt q̃ per
mixta ẽ circulatio. ¶ Dixit. Et iterdũ vſitãt̃ directio ⁊ cir
culatio in reb⁹ iaĩatis ⁊ aĩatis nõ ꝑ modũ: q̊ itẽdit̃ oꝑatio
⁊ dimiſſio: ſʒ ꝑ modũ ꝯmotionis imaginatiõe tm̃ dico cõ-
ueniẽtiã. Et iſta maneries directiõis: cui⁹ fecit mẽtionẽ ẽ
hꝰ qd̃ magis vſitatũ eſt in poematib⁹ arabum. ſ. directio: ⁊
circulatio ⁊ i iaĩatis. Et eſt vt v̾bũ Abyraibi poetę dicẽtis:
quot viſitatiões tuę in itroitib⁹ occultis. Iã cũctis doꝛmiẽ
tib⁹ fraudulẽtioꝛes viſitatiõib⁹ lupinis. Uiſitabã eos: ⁊ ni
gredo noctis itercedebat ꝓ me: ⁊ reuertebar: ⁊ albedo au-
rorę aduerſabat̃ mihi. Hui⁹ poematis copla ꝑ̊ᵃ ẽ directio:
⁊ ſcd̃a ẽ circulatio. Et ex q̊ cõplectũt̃ hę duę copulę duas
maneries imitatiõis: ſũt in fine decoꝛis: vel pulchritudĩs.
¶ Dixit. Et directio hũana ⁊ circulatio nõ vſitant̃ niſi in
inq̨ſitiõe ⁊ refutatiõe: ⁊ hꝰ ſpẽs directõis eſt: q̃ mouet aiaʒ
qñq; ad miſerẽdũ: ⁊ qñq; ad timẽdũ. Et hꝰ eſt: ꝙ idigent
in arte laudãdi act⁹ hũanos laudabiles ⁊ decẽtes: ⁊ vitu-
ꝑãdi turpes ⁊ indecẽtes. ¶ Dixit. Hę itaq; duę partes
q̊s enarrauim⁹: ꝑtes ſũt tragędię: ⁊ eſt hęc ꝑs tertia. ſ. ea q̃
gñat paſſiões aiales. vʒ. mĩaʒ ⁊ timoꝛẽ: ⁊ triſtitiã: ⁊ ipſe po
nit iter has euẽtus q̊ſq; miſ̾abiles: vt amicoꝝ ꝑicl̾a ⁊ pa-
rẽtũ funera: ⁊ cetera ꝯſil̾ia ꝯſueta euenire hoĩb⁹: hꝰ eni ſũt
q̃ iducũt mĩaʒ ⁊ timoꝛẽ. ⁊ hꝰ ꝑs magna eſt earũ ꝑtiuʒ: ꝑ q̊s
eſt iſtigatio ad actiões: q̃ merẽt̃ laudari apd̃ eos: ⁊ ad q̊ꝝ
laudẽ itẽdit̃. ¶ Dixit. Partes itaq; tragędię ſm̃ q̃litatẽ
ſic dictę ſunt. Sʒ de ꝑtib⁹ ei⁹ ſm̃ q̃litatẽ nũc dd̃m eſt. Et
ipſe mentionẽ facit in hac rõne ꝑtiũ: q̃ ꝓꝑ̊ę ſunt eoꝝ poe-
matib⁹: ꝑtes aũt q̃ ex ipſis reperiũt̃ in poematib⁹ arabũ
ſunt tres. Pꝛia eſt q̃ ſe hʒ apud ipſos in poemate ad mo-
dũ exoꝛdy in rhetoꝛica: ⁊ eſt ea: in q̃ mẽtionẽ faciũt man-
ſionũ: ſiue edificioꝝ nobiliũ: ⁊ ruinaꝝ: ⁊ veſtigioꝝ. poſt hꝰ
⁊ q̃dã ꝑ̊ludia: ⁊ ſolatia tractitãt in ea. Et pars ſcd̃a eſt ipſa
laus. Et tertia ꝑs eſt q̃ ſe hʒ ad modũ ꝯcl̾onis i rhetoꝛica.
Et h⁹ ꝑtis pl̾iᵐ apd̃ eos eſt aut inuocatio: ⁊ deꝑ̊catio aliq̃ ꝓ
eo: quẽ laudauerũt: aut cõmẽdatio carmis ipẽſi in laudẽ
ipſi⁹: ⁊ ꝑs q̨dẽ ꝑ̊ᵃ magl̾ notõia: ⁊ magl̾ famoſa q̃ꝫ hꝰ poſtrẽa
Iõq; noiant ꝑmutationẽ a ꝑte ꝑ̊ᵃ ad ſcd̃am ꝯſecutionẽ: ⁊
foꝛtaſſe accedũt ad laudãdum omiſſo exoꝛdio: ꝑut dixit
Abutememin. Uẽtũ dũ eẽt nobis dicere ⁊ agere: ⁊ ꝑut di
xit Abuſitayhi. Suaue ẽ oĩ hoĩ: qd̃ aſſueuit tota vita ſua ⁊
aſſueta ẽ ſceiphi adaulati lãcea ꝑfodere inimicos. Et poſt
q̃ꝫ ꝯpleuit enumerationẽ ꝑtiũ hui⁹ poematis ſʒ eos dixit.
Partes itaq; tragędię: q̃ ſũt ſm̃ q̃litatẽ: ⁊ q̃ ſũt ſm̃ q̃ntita
tẽ iã enarrauim⁹. Ex q̨b⁹ ãt locis ſumi poſſit oꝑatio artis
laudãdi. i. tragędię poſtmodũ dicem⁹ ſubiũgẽtes illõ eis:
q̃ ꝑ̊ceſſerũt. ¶ Dixit. Et opʒ quẽadmodũ ẽ: vt nõ ſit cõpo
ſitio carminũ laudatiuoꝝ ex imitatiõib⁹ ſimplicib⁹: ſʒ ꝑ
mixtis ex ſpeciebus. ſcilicʒ ex ſpeciebus directionis: ⁊ ex
ſpeciebus circulationis: ⁊ ex imitationibus motiuis: ſeu
iductiuis paſſionũ timiditatis: aut miſ̾atiõis mouẽtibus
aias. Opʒ. n. vt odę. i. carmia laudũ: ꝑ q̃ itẽdit̃ iſtigatio ad
v̾tutes ꝯpoſitę: ſint ex repñtatiõib⁹ v̾tutũ: ⁊ ex repñtatiõi
bus reꝝ icutiẽtiũ pauoꝛẽ ⁊ ꝯtriſtãtiũ: ex q̨b⁹ ſeq̨t̃ ꝑturba
tio: vt ſũt ifoꝛtunia icidẽtia hõis ꝑ̊ter merita ipſoꝝ: ꝑ hoc
eni vehemẽs fit icitatio aię ad receptionẽ v̾tutũ. Tlã ꝑmu
tatio poetę a repñtatiõe v̾tutis ad repñtationẽ nõ v̾tutis:
aut a repñtatiõe v̾tuoſi ad repñtationẽ nõ v̾tuoſi nõ agit
aliq̨d: ꝑ qd̃ icitet̃ hõ: aut ſtimulet̃ q̃ſi terrefact⁹ ad v̾tutũ
actiões: cũ talis ꝑmutatio nõ iducat amoꝛẽ ad eã itenſũ:
neq; ꝑ amoꝛẽ: ⁊ in carminib⁹ laudatiuis iueniri opʒ has
duas res: ⁊ iſtõ cõtigit qñ ꝑmutatio fit a rep̃hẽſiõe v̾tutũ
ad repñtationẽ ifoꝛtunioꝝ ⁊ maliciã ſucceſſiuũ icidẽtium
bonis ⁊ enũeratis. aut fit ꝑmutatio ab iſtis ad repñtatio
nẽ eoꝝ: q̨ v̾tutib⁹ abũdãt. Hę nẽpe repñtationes exacuunt
aias: ⁊ feſtinas reddũt eas ad receptionẽ v̾tutuʒ. Et tu re
periẽs pl̾es repñtationũ icidẽtiũ in ſmonib⁹ legalib⁹ ſm̃
hũc modũ: cui⁹ fecit mẽtionẽ: cũ talia ſint ſmones lauda
tiui iſtigãtes ad oꝑa laudabilia: vt q̨dẽ iducit̃ de hyſtoꝛia
Ioſeph ⁊ fratrũ ſuoꝝ: ⁊ alia ſil̾ia de narrationib⁹ geſtoꝝ
ꝑ̊teritoꝝ: q̃ noiant̃ exẽpla exhoꝛtatiua. ¶ Dixit. Et acci
dit q̨dẽ miſ̾atio ⁊ cõpaſſio cũ narrat̃ miſ̾ia: ⁊ calamitas
icidẽs ei: q̨ nõ meruit ⁊ idebite. Et foꝛmido q̨deʒ: ⁊ pauoꝛ
accidit ex hoꝝ narratiõe ꝑꝑ imaginationẽ nocumẽti po
ti⁹ cadere debẽtis ſuꝑ eos: q̨ idignioꝛes ipſis ſũt. ſ. ſupau
ditoꝛes v̾bi: q̨ ſe recognoſcunt idignioꝛes illis. triſtitia g̊ ⁊
miſ̾atio accidit q̨dẽ ex iſtis ꝑꝑ hꝰ ꝙ ꝯtĩgit ei q̨ nõ merue
rat. Et qñ facta fuerit mẽtio v̾tutũ ſingulariter: non icitat
aię timoꝛẽ ꝑdẽdi eas: neq; miſerationẽ: neq; amoꝛẽ. Ne
ceſſe eſt g̊ ei: q̨ vult iſtigare ad v̾tutes: vt ponat ꝑtẽ repñta
tiõis ſuę in reb⁹ iducẽtib⁹ triſtitiã ⁊ foꝛmidinẽ ⁊ mĩam.
¶ Dixit. Iõq; carmia laudatiua pulchra ⁊ d̾cẽtia reꝑ̊ta
in arte poetica ſũt ea: in q̨b⁹ exiſtit iſta ꝯpõ. ſ. narratio v̾
tutũ ⁊ ꝯtriſtãtiũ: ⁊ timoꝛẽ icutiẽtiũ: ⁊ mouẽtiũ ad miſerã
dũ ⁊ cõpatiẽdũ. ¶ Dixit. Et ꝑꝑea peccãt: q̨ rep̃hẽdũt eos
q̨ põit aliquã ꝑtẽ poematis ſui hꝯ narrationes fabuloſas
vl̾ hyſtoꝛiales: ⁊ ex ſignis q̃ mõſtrãt: qm̃ hꝰ vtilia ſũt in lau
datiuis. Et qñ in artẽ laudãdi res bellicas itromittuntur
ea: quę nociua ⁊ incẽtiua iracũdię. Ira nẽpe triſtitia q̨dã
eſt: ⁊ turbatio cũ vehemẽti appetitu vindictę: ⁊ cum ſic ſe
hẽat. g̊ rememoꝛatio iterfectõis parẽtũ ⁊ occiſionũ ꝯſimi
liũ icidẽtiũ viris ſtrenuis ⁊ v̾tuoſis mouẽt ⁊ excitãt in eis
vehemẽtẽ appetitũ boni: ⁊ amoꝛẽ v̾tutis: ⁊ timoꝛẽ ne i ali
quo ꝑ̊uent̃ bono v̾tutis. Repñtationẽ ãt vitioꝝ ſeu defe
ctuũ itromiſerũt aliq̨ in carmina laudatiua: ꝑꝑea ꝙ ĩa
eſt q̨dã modus circulatiõis. Attñ vituꝑatio ⁊ rep̃hẽſio
d̾fectuũ magis ꝑtinet ſatyrę q̃ꝫ ꝑtineat tragędię. Iõq; nõ
opʒ vt ipſoꝝ imaginatio ſit in tragędys ſm̃ ꝑ̊ncipalẽ iten
tionẽ: ſʒ ꝑ modũ circulatiõis. Et qñ in carmĩe laudatiuo
hĩta fuerit mẽtio defectuũ: tũc nõ ẽ excuſatio: q̨n fiat mẽ
tio i ipõ inimicoꝝ: ⁊ eoꝝ: q̨ odio hñt̃. Et poema laudatiuũ
nõ ꝯſtruit̃ niſi ad rememoꝛãdũ geſta amicoꝝ ⁊ dilectoꝝ.
Inimici ãt inimicoꝝ: ⁊ amicoꝝ amici ñ r̃memoꝛãt̃: neq;
in laudãdo: neq; in vituperãdo: cũ nõ ſint amici: neq; ini

mici

mici. ¶ Dixit. Et opʒ vt ſit fabularis adiuentio pauoroſa doloroſa inuētio: qſi añ oculos ɔſtituta: q̄ ſi ex viſu fideʒ bēat: qñ eni fabularis narratio ābigua: ⁊ adiuēta adinuē/tione dubitabili nō aget actionē: q̄ p ipſaʒ intenta fuerat. Qd eni nō crediderit qs: nō mouebit eū: neqʒ ad timēdū neqʒ ad miſerēdū. Et iſtō qd ipſe hic retulit cā extitit qſi ples illoꝝ: q̄ nō credūt narratiōes legales: ſiant puerſi bo mines ⁊ peſſimi: hoīes eni nālr mouēt̄ altero duoꝝ ſmo/nū: aut ſmōe demōſtratiuo: aut ſmone nō dmōſtratiuo. Dicta vo puerſoꝝ maneries ab vtriuſqʒ ſmonis ɔmotio ne in his q̄ legis ſunt: excluſa eſt. ¶ Dixit. Et qdā poetaꝝ intromittūt in tragœdiā repñtationū reꝝ: p q̄s itendit̄ ad/miratio tm̄ illis abſqʒ hoc loco: q̄ ſint timoroſę: vel dolo/roſę. Et tu repies mlta ad modū oīum iſtoꝝ in ſcripturis le galibus cū carmia laudatiua vtutū nō iueniāt̄ in poema tib⁹ arabū: ⁊ nō iueniūt in h̄ nr̄o tpe niſi i legib⁹ ſcriptis. ¶ Dixit. Et non eſt aliq̄ cōmutatio in actu iſto tragędię vllo mō. Nō. n. itēdit̄ p artē poetricę q̄cūqʒ delectatio: ſed itēdit̄ qdē p eā adeptio delectatiōis: q̄ fit p imaginatiuaʒ cōmotionē vtutū: ⁊ hęc delectatio: que pertinet tragędię. ¶ Dixit. Et notū ē q̄ ſint res: q̄ faciūt p repñtationeʒ ſiue delectationē abſqʒ h̄: q̄ accidat inde dolor ⁊ pauor. Res aūt p q̄ꝝ repñtationē accidit cū delectatione ſua triſtitia ſeu dolor ⁊ pauor: poterit hō igrēdo: q̄ ſūt difficilia: ⁊ gra/uia ex his q̄ ſolēt icidere hoib⁹: ⁊ q̄ res ſint puę: ⁊ exiles: ex qb⁹ nō ſeqt̄ magnitudo triſtitię: neqʒ pauoris: ⁊ hę q̄ acci dūt amicis qbuſdā amicoꝝ ſuoꝝ volūtarie: vt parētū iterfectio: ⁊ picula: ⁊ dāna: ⁊ cetera ſſilia nocumen ta: nō q̄ accidit inimicis qbuſdā amicoꝝ ſuoꝝ volūtarie. Nō. n. ɔtriſtat̄ qs: neqʒ ledit̄: neqʒ expauefcit pp malū: qd iſert ab inimicis: queādmodū ɔtriſtat̄ ⁊ offēdit̄ pp malū illatū ab amicis. Et ſi qdē accidat dolor: ex h̄ nō eſt: vt do lor: q̄ accidit pp malū: qd illatū fuerit a dilectis: vt occiſio fratris a frē: aut prīs a filio: aut filij a prē. Jōqʒ qd narrat̄ d abrahā: q̄ mādatū fuit eidē d imolatōe filij ſui dilectiſ/ſimi valde miſerabile extitit: ⁊ qſi in fine cōmotionis ad dolorē: ⁊ cōpaſſionē: ⁊ pauorē. ¶ Dixit. Et laus quidē opʒ vt nō ſit niſi actionū ꝓdeuntiū a volūtate ⁊ ſcia. Quędā eni ſiūt volūtarie ⁊ ſcięter: ⁊ qdā neqʒ volūtarie: neqʒ ſci enter. et qdaʒ ſcięter: ⁊ nō volūtarie: ⁊ qdā volūtarie: ⁊ nō ſcięter. ⁊ ſilr ſcā qdā: q̄ ſiūt a notis: ⁊ qdā ab ignotis: factū ergo qſi ꝓceſſerit abſqʒ ſcia: ⁊ abſqʒ volūtate: non meret̄ poni in titulū laudū. Silr qñ ꝓceſſerit ab ignotis. Nos eni poti⁹ eſt ponēdus in mēdacijs q̄ȝ in poematib⁹. Neqʒ etiā tūc opʒ vt pſentet̄: facta vo: de qb⁹ nō dubitat̄: qn ꝓ/ceſſerint a volūtate: ⁊ ſcia: ⁊ a notis: digniſſima ſunt titulo laudis: ⁊ directiua cōmēdatione. ¶ Dixit. Nūc itaqʒ in decorę cōſtructionis rerū. ex qbus poemata cōponunt̄: ⁊ qualr ſīt cōponēda: ſmonē dixim⁹ ſufficiētē. Nōʒ eſt cōſe quēter de ɔſuetudinib⁹: q̄les videlʒ ɔſuetudies repſentā/dę ſunt in laude. Dicim⁹ q̄ qm̄ ɔſuetudines dignę ad rep/ſentādū in laudādo: ⁊ bōę. i. q̄ꝝ decēs eſt icidētia apō au/ditores: q̄ttuor ſūt. Quędā eaꝝ ſūt ɔſuetudies: q̄ bōę ſunt ⁊ vtuoſę in illo laudato. Illud. n. cui⁹ veſtigiū remanet in aīa eſt repñtatio reꝝ verarū exñtiū in illo laudato. Et in quolibʒ gn̄e bonū aliqd eſt: lʒ in eo iueniant̄ qdā nō bōa. Scdę ſunt ɔſuetudines ptinētes illi laudato ⁊ ɔueniētes ipſi. Cōſuetudines eni qdā ptinēt ⁊ cōueniūt feminę: que nō ptinēt: neqʒ ɔueniūt viro. Et tertię ſunt vtutes exñtes iuentę in ipſo ſm ſūmū cōplemētū: q̄ poſſe eſt eas iueniri in ipſo aſſimilatiōis ⁊ ɔueniētię. Et q̄rtę ſūt ɔſuetudines ęq̄les ⁊ mediatiuę iter extremitates. Et h̄ qdē ſe hñt: qm̄ pp vſus ⁊ ɔſuetudines malas ⁊ puerſas nō laudat̄ q̄ſq̄: ⁊ ſilr neqʒ pp ɔſuetudines: q̄ nō ɔueniūt rei laudādę: ⁊ ſi bo nę ſint aliąs: ⁊ ſilr neqʒ pp ɔſuetudines ɔueniētes: q̄ nō ex titerint pfectę ſm vltimū politatis in aſſimilatiōe ⁊ ɔue/niētia: aut nō extiterint ſufficiētes. Et ɔſuetudines q̄ ſunt bonę ⁊ ſignificātes mores bonos ⁊ laudabiles: q̄ ſūt tales ſm vitatē: ⁊ qdā ſūt tales ſm opiōnē pluriū: ⁊ qdaʒ q̄ aſſi milant̄ iſtis. Et ɔſuetudines bonę: aut ſm veritatē: aut q̄ aſſimilant̄ eis: q̄ ſūt ſm vitatē: aut bonę ſʒ opiōnē pluiʒ: aut q̄ aſſimilāt̄ illis oēs iniq̄ illi ptinēt laudi. ¶ Dixit. Et opʒ vt ſint epilogi: ſiue ɔcluſiones poematū tractatuūʒ me tricoꝝ ſignificātes ſūmatiʒ id: cui⁹ pceſſit memoratio de ɔſuetudinib⁹: penes q̄s ſcā eſt laudis aſſignatio: queādmo dū ſe hʒ in ɔcluſiōib⁹ orōnū rhetoricarū: ⁊ vt nō ponat poe ta in poemate ſuo de repñtationib⁹ extneis ab orone: niſi quātitatē: quā ſuſtineāt hi: ad quos ſmo dirigit̄: ita q̄ nō poſſit rephēdi de exceſſu ſupfluitatis: aut diminutiōis: aut digreſſiōis a via poetica. ¶ Dixit. Et aſſimilatio ⁊ repñ/tatio laudatorib⁹ ptinēt rerū: q̄ ſunt in ſūmo vtutis ⁊ bōi/tatis: queādmodū q̄ pictor perit⁹ depingit rē ꝓut ipſa ē in ſua exñtia: ita q̄ iracūdū: ⁊ ridētē: ⁊ pigrū repñtat pingen/do: lʒ ipſoꝝ accñtia h̄ poti⁹ ſint ex pte aīę: ſic opʒ vt poeta in ſua repñtatiōe pigat ⁊ formet rē q̄ilibʒ ꝓut in ipa ē. ⁊ ꝓut ei ɔpetit: ita q̄ imitet̄ q̄ exp̄mat mores ⁊ hītudines aīę. Et ipſe circa hę mētionē fecit poetę Homeri ⁊ carmi/nis ſui: in quo expſſerat mores viri cuiuſdā. Et hoc ma/neriei dico carmē imaginari faciēs ⁊ repñtans aīę diſpō/nē: ⁊ dcm̄ Abithayhi deſcrībētis quēdā nūciū romanoꝝ accedētē ad pſentiā cuiuſdā regis arabus noiati Sceiſu adulati: ⁊ itēdētis p h̄ magnificare regē illū cū dixit. Dux accederet ad te fere abnegabat caput ipſi⁹ ceruicē: cui ici debat pręe timore: ⁊ oēs ei⁹ ɔiūcture qſi diſſoluebāt̄ a ſe in uicē p timore: ⁊ qſi iter directas vtriqʒ acies vſus te greſ/ſus dirigebat retorquēdo tremebūdas tybias: q̄s tremor volūtari⁹ diſtorq̄bat. ¶ Dixit. Et opʒ vt poeta in cōmo tione imaginationis: ⁊ repñtatiōe imitatiua pſeqt̄ ea: q̄ꝝ aſſuetus eſt vſus in aſſimilatiōe: ⁊ in adducēdo metapho ras nō egrediat̄ vias politicas. ¶ Dixit. Et ſpēs ſignacu/loꝝ directiuoꝝ: q̄ hoc mō ꝓcedūt. ſ. ſimilitates repñtatiōes q̄ ſe hñt bñ ⁊ artificioſe multę ſt. Quędā earū ſūt vt fiat repñtatio reꝝ ſenſibiliū p res ſenſibiles: q̄ꝝ nā ſit: vt qſi in dubio ponāt aſpectorē ⁊ extimare faciāt eū pſentes eē res ipſas: quę repſentant̄ pp cōicatione eoꝝ in diſpōni/bus ſenſibilib⁹: penes q̄s ſit repñtatio ꝓut noiant q̄ſdaʒ formas ſtellaꝝ cācrū: ⁊ q̄ſdā lācec gerulū: ppea q̄ ex pte figurę ɔpōſis ſuę: ⁊ reordinatiōis pōt intuēs eas imagina ri res: qb⁹ ɔfigurat̄: ac ſi ſint res ipſę. Et plimū aſſimilatio nis metaphoricę apud arabes iſto mō ſe hʒ. iōqʒ aduer/bia ſiltudinis apud eos qſi dubitabilia indicant̄. Et q̄to ꝓpinquora ſūt hę imaginaria imaginari faciētia ad h̄, vt iducāt ābiguitatē imaginati: tāto pfectior eſt metaphora ſūpta penes ipſa: ⁊ artificioſior: ⁊ quāto fuerit remotior: tā to erit defectior bonitatis metaphora. Et iſtę ſunt repręe/ſentationes elongatę ab eo qd repręſentāt: ⁊ ſunt fugiēde ſeu relinquēde q̄lis ſermo Omilkara poetę loquētis de equa mā: ⁊ tenui dicētis. Equa tua eſt qſi manubriū lācec vetuſtę: ⁊ vbi alius ſmo ipſius: qñ venerit dic vrſa ex pra tis ſubmerſa in vndis: ⁊ qñ venerit dic pellicea: in aq̄ non eſt veſtigiū: ⁊ ſi ſit iſte ſermo cōuenietior p: ppterea q̄ in ipſo eſt cōtrapoſitio qdā. Et qdā ſunt: vt ſit repñtatio in tellectualiū rerum p res ſenſibiles: qñ habuerint res illę actiones ꝓportionatas reb⁹ illis intellectualib⁹. p q̄s pōt extimari: q̄ ſint res illę ꝓut ſoliti ſunt dicere de bñficio: qm̄ eſt torques colli: ⁊ de denarijs: qm̄ ſūt cōpedes ei: qui dicta recipit: ꝓut dixit Abitayhi poeta. Cū dicta ſeu qui beneficia iuenit: cōpedes iuenit: ⁊ tales metaphorę cōplu res apud arabes iueniunt̄. Et q̄ ex iſtis quoqʒ fuerit iper tinēs: ⁊ ſine ꝓportiōe: ⁊ nō aſſimilatione relinquendū eſt:

⁊ iſtud multoties reperitur in poematibus modernorū: ⁊ ꝑcipue in poemate Abitemin. vt ī hoc dicto ſuo. Nō potes me aqua increpationis: nulla eſt enī proportio aq̄ ad īcrepationē: ⁊ ad hoc minus ꝯueniēs eſt hoc dictū ſuū. Scripſit mors lac iā acetoſum: ⁊ lac nouiter: ſeu recēter emulſum: queādmodū aurē opꝫ vt reyciant̄: que valde lōginq̄ ſunt ab his: quibus aſſimilant̄: ſic quoqꝫ opꝫ: vt non aſſumant̄ metaphorę a rebus vilibus: ſed opꝫ vt aſſumant̄ a rebus nobilibus. Sumit̄ aūt metaphora a rebus nobilibus ad res viles: vt in poemate Aragici poetę dicētis. Jā ſol inclinat̄: ⁊ nōdū ꝑfeciſti: ⁊ ſubdiuiſus in oriçōte eſt q̄ſi oculus ſtrabonis: vel luſci: ⁊ queādmodū dixit q̄dā poeta rū cōmēdans regē Sceifa addaulati. Jā nouerunt romani miſeri ⁊ īfortunati te occurſurū eis: ⁊ ipſorꝫ ſenatori: ⁊ tunc erūt q̄ſi mures latitātes poſt parietē: ⁊ tu vt murilegus inſiliens ſuper eos. ¶ Dixit. Et ſunt hę alię ſpēs poematis: quę magis ꝑtinēt ad perſuadēdū: vel faciēdū fidē: q̄ȝ ad faciēdū imaginationē vel repſentationeꝫ poeticā: ⁊ ſunt ꝓpingores exēplis rhetoricis q̄ȝ metaphoricis ⁊ repſentationibus poeticis: ⁊ iſtud genus poematis: cuius hic fecit mentionē: multotiens occurrit in carminibus Abitayhi: vt in dicto ſuo iſto: nō eſt denigratus oculos a nā: ⁊ ybi in hoc dicto ſuo: dum exortus ſol tibi fuerit: excuſare poteri ſaturnū. Et de vetuſtate hic maneriei ē dictū Chirati poetę. Nos ſumus hoīes nō cōtēti medio vel pectus erimus oīum: quę in mūdo ſunt: vel quieſcētes in ſepulchris ꝓ obtinēda gloria ꝑuipēdimus aīas nr̄as: ſicut paruipendit dotē eximiā deſpōſaturus quis ſpecioſaꝫ ⁊ ingenuā. ¶ Dixit. Et ſpēs tertia repſentationis eſt: ꝑ quā iducit̄ cuiuſpiā rememoratio: niſi cū poeta ponit aliq̄d in carmine ſuo: ꝑ q̄ð rememorari facit alicuius alterius: vt cum videt quis ſcriptū alterius: ⁊ recordat̄ ipſius: ⁊ dolet: ⁊ triſtat̄ de ipſo: ſi mortuus fuerit: aut deſiderans ipſuꝫ: ſi viu⁹ fuerit: ⁊ iſtud reperit̄ frequēter in poematib⁹ arabū ꝓut dixit Temimin poeta. Ut q̄d ſubſiſtēs ſuꝑ quolibꝫ ſepulchro lachrymās deploratur⁹ ſuꝑ ſepulchro amici tui: q̄ð ē vlti^m^ mifię ſepulchrorꝫ: q̄b⁹ rn̄di. Nā cōia mali ꝓpry ſūt recordatiua. iōq̄ȝ ſepulchrū q̄ðlibꝫ ſepulturę Meliki r̄no uās mēoriā flet⁹ ꝓpos extorq̄t h̄ carminū r̄memoratiuorū: apō poetas arabes plīma ꝯſilia exēpla reꝑiunt̄: dū luctuoſas mortuorꝫ memorias volunt iducere: aut amātiū calamitates: ⁊ miſerias exprimere. Un̄ apō eos h̄ maneries poematū in elegia ⁊ lamētatiōibus plīmū eſt frequētata. ¶ Dixit. Spēs aūt q̄rta repſentatiōis: ſiue imitationis. i. metaphorica aſſimilatio ē: vt fiat rememoratio: qm̄ īdiuiduū quoddā ſile exiſtit alteri īdiuiduo illi⁹ eiuſdem ſpēi: ⁊ iſta aſſimilatio nō fit: niſi aut in factura: aut in moribus: ac ſi dicat aliq̄s: ecce venit ſilis Platoni: ⁊ non venit niſi Socrates: quē fortaſſis ſilem Platoni in morib⁹ reputauit: ⁊ h̄ꝰ eſt etiā ꝑmo Jmilkarſi poetę loquentis de quodā: ⁊ dicētis. Et cognoſces in ipſo pr̄em eius: ⁊ oēꝫ eius diſpōnē. Et exp̄ſſio ſilitudinis diuerſa eſt ab aſſimilatione metaphorica: talis enī aſſimilatio aliquā reliq̄t ambiguitatē: exp̄ſſio aūt ſiue manifeſta aſſimilatio ſilitudinis īter aliq̄ duo verificatio eſt exiſtētie ſilitudinis īter ipſa: ⁊ eſt q̄ſi finis cōueniētię imaginatiōis. ſ. cū dr̄: talis ſilis ē tali. ¶ Dixit. Spēs v̄o q̄nta eſt: in q̄ vtuntur illi: q̄ ſophiſtę poetarꝫ ſunt: ⁊ eſt hyperbole. i. exceſſus in mendacio: ⁊ iſtud frequēter iuenit̄ in poematib⁹ arabū: ⁊ poetrię modernorꝫ: vt eſt ꝑmo Amabigati poetę. Emiſit canē leporariū oī vento velociorē: ⁊ cōſtruxit ignē ac fluentiſſimum ex lapidibus platearū: ⁊ vt ꝑmo habitus ibi poetę. Jnimicus tuus ab oī lingua vituperat̄: ita ꝙ vituperarent̄ ſol ⁊ luna: ſi tibi inimicarent̄: ⁊ vt ſermo ſuus in eodē tractatu. Si anim⁹ tuus circuitu firmamēti idignaret̄ ei⁹: ꝓculdubio in aliquo circuitus īpediret̄: tales hyꝑbolici ꝑmones q̄ȝplurimi inueniunt̄ in poematibus arabuꝫ. Sꝫ in libro altiſſimi. i. in Alchorano nihil tale īuenit̄: cū hēat ſe ad h̄ gen⁹ ꝑmonis. videlꝫ poetici: ſicut ſe hꝫ ſermo demōſtratiuus ad ſermonē ſophiſticū. Uerūtn̄ apud nāles ⁊ doctiſſimos poetarū aliq̄d laudabile reꝑit̄ ex h̄ꝰ gn̄e poetrię: ꝓut reꝑit̄ in ꝑmone Almutanebbis dicētis. Ex q̄ aq̄ adaquabat equos nō exiſtēte. puto a ſanguine Uilouado. Et ſūt in alio ſuo ꝑmone. Jnduimini q̄dē purpura ⁊ byſſo non pulchritudinis cā: ſed velare cupiētes īnatā pulchritudineꝫ: neqꝫ capillos colligitis cā adipiſcēdi decoris: ſed timide venuſtatis habitę amiſſionis. ¶ Dixit. Et eſt h̄ locus ſextus famoſus: ſiue vulgatus: quo vtunt̄ arabes. ſ. cū rei inaiatę: vt loqui: vel rōcinari: ⁊ eſt figura: quę gręce ꝓſopopeia noīat̄. i. nouę fictio ꝑſonę: vt cū rebus īſenſatis aſcribit̄ collocutio: ⁊ reſpōſio: vt dixit q̄dā poeta deplorans cuiuſdā palacy habitatores ſic inquiens. O domus domus egregia cōpungor ad lachrymas tuā ītuēs ſolicitudinem. At illa cōtremuit cōpaſſa mihi ꝑꝑ lachrymarū multitudinē. Cui īngo. Ut q̄ſo ſunt q̄ iure quōdā habitauert̄: ⁊ locūdā vitā cū ſecuritate: ⁊ tpis amęnitate duxerūt. At illa Tp̄ales inq̄t exiſtētes tp̄alr̄ cū tp̄e tranſierūt: ⁊ me quoqꝫ ſub ſorte tp̄is q̄n̄qꝫ trāſiturā dimiſerūt: res nēpe nullę ſtabiles: q̄ cū fluxu tpis fluxibiles fuer̄t: ⁊ me quoqꝫ ſub ſorte tpis. Et hui⁹ figurę plīma exēpla in diuerſis maneriebus apud poętas arabicos iueniunt̄: ⁊ ipſe quoqꝫ mētōeꝫ eius fecit in rhetorica: ⁊ dixit illi: qm̄ Homerus in multis locis vtit̄ ipſa. ¶ Dixit. Et directiua repreſentatio: cōmēdatio: ⁊ circulatio nō fiūt niſi circa actus volūtarios: ⁊ frequēter q̄dē iuenit̄ modus iſte in libro Alchorano. ſ. in laudādo actus volūtarios laudabiles: ⁊ deteſtādo vitupabiles: ⁊ raro iuenit̄ apud poetas arabū. Jōqꝫ ꝓhibitū fuit in Alchorano: ne legerent̄ figmēta poetica ꝑterq̄ȝ pauca carmina illorꝫ: q̄ tendebāt ad rep̄hēſionē ſatyricaꝫ vitiorū: ⁊ cōmēdationē tragędiacā v̄tutū: ⁊ ad iſtigationē ipſarum. ¶ Dixit. Et bonitas narratiōis poeticę: ⁊ ꝑuentio in ipſa ad finē ꝯplemēti eſt q̄dē: qm̄ poeta in relationib⁹: ⁊ narrationibus ſuis ſic certitudinalr̄ narrat: vt rē narratā quaſi p̄ſentē ſub ſenſu: ⁊ aſpectu auditorꝫ ponat: ita vt nō ſoluꝫ rē narratā ꝯp̄hēdat: ſꝫ ēt quo itell'ſ ꝯr'iorꝫ ipſius eos non ꝑtractat: ⁊ hoc q̄ȝplīmū reꝑit̄ apud poetas ꝑitos ⁊ exercitatos. Uerūtn̄ nō reꝑit̄ vehemēter modus iſte imaginari faciēs rē p̄ſentatā in poematibus arabū: niſi aut in carminib⁹ elegiacis: q̄. ſ. ſunt de actib⁹ ſeu geſtibus amātiuꝫ. Aut cū itēdūt exp̄mere cōueniētiā imaginatiuā tm̄: vt q̄ð poſuit de hoc in carmīe ſuo Jmmulchari poeta ī colluctatione duorꝫ amātiū. Eſtuaui ad vtēdū ea more fluctuātis aq̄: dū maritū ſenſerā obdormiſſe. At illa. Cū ſubſcinero recalcitrās me inq̄t velles iteryſſe: nō aduerteres vigiles nō decubuiſſe. Cui ego. Uexor icēdio: ꝙ vellē extinxiſſe. Exēplū āt: in q̄ itēdit̄ ſola ꝯueniētia imaginatiue repn̄tatiōis ē diſtictio Diromatini poetę dſcriptōeꝫ faciētis ignis accēdēdi ad ſilicis ꝑcuſſioneꝫ ſic dicētis. Sit illa rutilās q̄ſi cati pupilla ī ꝑcuſſiōe vehemēti ꝓſilyt. Ajo nidū adapta: cui īſideat: ⁊ fomenta arida ſubminiſtra: vt viuificet̄: ſpēꝫ aglōis aduoca: ⁊ manus ei: ne euaneſcat: circūplica: ⁊ iſtō q̄ꝫ iuēit̄ ī ipōrꝫ poematib⁹: dū enarrāt varios rerꝫ euētus: vt bellorꝫ: ⁊ ꝯſiliū: ī q̄b⁹ ipōrꝫ ꝓbāt̄ dictamia: ⁊ Mutebi poeta ꝓbatiſſim⁹ fuit ī hac manerie repn̄tatōis: ꝓut appꝫ ī ei⁹ poematib⁹. Jōqꝫ refert̄ ð ipō: ꝙ voluerit aliq̄ geſta deſcribere regis Sceiſci addulati dn̄i ſui: q̄b⁹ ipē nō īterfuerat cū ipſo: certi⁹. n. ꝯp̄hēdūt̄ a ſeipſo ꝑſpecta q̄ȝ audita ab alys. Optīe ḡ ſe hꝫ q̄s ad referēda ea: q̄ ipſe cuꝫ q̄buſlꝫ ſuis accn̄talib⁹: ⁊ circūſtātys ꝓprys ꝑ ſe ꝯp̄hēdit: ⁊ q̄ſi ſenſualr̄ ꝯſpexit. Talia. n. ꝯpetēti⁹ repn̄tare poterit ī

figuris

figuris poeticis iformare.ſ.imaginatã imitatões: ⁊ metro:
⁊ tono.¶ Dixit.Enũerat ãt locos: ſiue modos directiuę re
pñta^nis.Lõgũ nimis eẽt.⁊ plixi tpis.⁊ voluit p h̃ iuenir mľ
tã diuerſitatẽ h⁹ poetricę penes diuerſas natões: ⁊ ipi⁹ mľti
tudinẽ.¶ Dixit.Et oĩuʒ carminũ laudatiuoꝝ q̃dam ſunt
quoꝝ ptes hñt diſſolutionẽ: ⁊ carmẽ: qḋ apud nos noĩatur
ꝯſecutiuũ: ⁊ ẽ carmẽ: in quo colligaẽ ps elegiata carmini
tragędiato: ⁊ eſt (vt vľr dicaẽ) p̃miſſio.q.prologi alicui⁹
alteri⁹ mãę carminũ laudatio.,q.laus ſpecioſioꝛ videaẽ.
Et diſſolutio ẽ diſiũctio vni⁹ ptis ab altera.i.vt iducãtur
diſiũctiʒ: ⁊ vtplĩn iueniẽ colligatio i poematib⁹ moderno
rũ.put inuenit apud Abitemin: ann⁹ mẽſis cũ ãno regis
Camelloꝝ trãſact⁹ ẽ iter caloꝛes feruẽtiſſimos: ⁊ antra de
ſertoꝝ: donec feſta plima auib⁹ cęloꝝ i dſertis exhibui ex
carmib⁹ moꝛtuoꝝ: lõge tũc a nobis aberãt hoꝛti ſolatioꝝ.
Sic tãdẽ icubui ſtudio carminũ laudatioꝝ: h̃ plogo hito
incępit a pncipali ppoſito laudib⁹ ſuis extollẽs eũ: quẽ lau
dare intẽdebat.Multa huius maneriei exẽpla apud ara
bes repiuntẽ.Diſſolutio autẽ qñ abſqʒ oĩ p̃fatiõe a pncipa
li ppoſito laudabili incboaẽ.⁊ hic quoqʒ modus freq̃nter
apõ arabes repiẽ.¶ Dixit.Carminis itaqʒ laudatiui q̃t
tuoꝛ ſunt ſpẽs: q̃ꝝ tres ſũt ſimplices: ⁊ ſũt illę: q̃ pceſſerũt.
Una eaꝝ ẽ circulatio.Altera ẽ directio.Tertia paſſiõalis
put dĩ de illis: q ſunt i iferno.ibi.n.ꝯtinua ẽ triſtitia: ⁊ mę
roꝛ incõſolabilis.Et q̃rta ẽ ꝯpoſita ex iſtis: aut ex trib⁹ ip
ſarum: aut ex duabus.Et ſciẽdũ tibi eſt: qm̃ exẽpla iſtarũ
ſpẽꝝ q̃ttuoꝛ carminũ laudatiuoꝝ ptinẽtiũ actib⁹ volũta
rys laudabilib⁹ nõ ſũt repta apud poetas arabũ.freq̃nter
v̓o repiunẽ in lib.ſcõ.ſ.Alchoꝛano.¶ Dixit.Et qdã poeta
rũ ſũt: q hñ ſe hñt in cõponẽdo metra plixa.Aly v̓o hñ ſe
hñt ad ꝯponẽdũ metra bꝛeuia: ſeu curta: ⁊ illa: quę penes
nos noĩanẽ deciſa: ⁊ cã in h̃ ẽ: qm̃ cũ poeta bon⁹ ⁊ pitus ſit
ille: q deſcribit ⁊ determinat vnamq̃q̃ reꝝ ſm ſua ppꝛia
⁊ ſm veritatẽ ſuã: ⁊ ſint res ipę diuerſificatę ſm multitu
dinẽ ⁊ paucitatẽ in ptinẽtib⁹ ſibi accñtib⁹ ⁊ ppꝛys: oʒ ꝙ ſit
bona: ⁊ debita repñtatio: ⁊ ꝯmotio imaginatiua nõ ptran
ſiẽs ppꝛia rei: ⁊ veritatẽ ipſi⁹.Quidã g̊ hoĩum ſũt: q ex cõ
ſuetudine: aut ex nã apti ſũt ad faciẽdũ imagiari eas res:
q̃ pauca hñt ppꝛia.Hi g̊ bona faciũt poemata iterciſa: ſed
nõ ptelata: ſeu plixa.aly v̓o oppoſito mõ ſe hñt.ſ.i metris
plixoꝝ claꝝ pualẽtes: ⁊ ſunt vel ſm nãm: vel ꝯſuetudinẽ
apti ad explicãdũ res iuolutas multis accñtib⁹: ⁊ ppꝛieta
tib⁹: aut ꝯiũgunẽ in eis ad h̃ faciẽdũ vtraqʒ ſimul: nã vʒ:
⁊ ꝯſuetudo.¶ Dixit.Et ex repñtatiõib⁹: ⁊ imagiatiuis itẽ
tiõib⁹ q̃dã ſũt: q̃ pportionanẽ: ⁊ ptinẽt metris: ⁊ põderib⁹
plixis.⁊ q̃dã: q̃ breuib⁹.⁊ foꝛtaſſe erit metrũ: ſeu põdus p
tinẽs: ⁊ pportiõale itẽtiõi: ⁊ nõ imagiatiõi.Et foꝛtaſſis res
ſe hẽbit eꝯnio.⁊ foꝛſitã erit iproportõale vtriſqʒ: ⁊ eoꝝ exẽ
pla difficulter iueniunẽ i poematib⁹ arabũ: aut nõ iueniũ
tur i eis: cũ metra ipſoꝝ pauci ſint numeri.¶ Dixit.Et de
his: q̃ ꝯpanẽ: ſeu referunẽ ad ea: p q̃ ꝯſiſtit ꝯctio poematũ
ſũt res q̃dã ab extriſeco: vt apparat⁹ pſonę: ⁊ vocis poetę: ⁊
cęteroꝝ: de qb⁹ p̃habitũ ẽ: ⁊ vtplĩn ieuenit iſtud i vſu poe
taꝝ circa carmina paſſiõalia: ⁊ ſũt lamẽtatões: ⁊ ꝯſimilia:
vt ea: q̃ dñr de illis: q in iferno ſũt: ⁊ ꝯſilĩb⁹ alys.Ex quo g̊
iã diximᵘ de eis: ex qb⁹ ꝯſtituunẽ: ſeu ꝯficiunẽ poemata:
q̃ ſũt ptes ipoꝝ ſʒ veritatẽ: ⁊ itriſece: dicẽdũ quoq̃ eſt de
iſtis: q̃ ab extrinſeco admiculanẽ ad eoꝝ bonitatẽ.¶ Di
cim⁹ igiẽ: qm̃ act⁹ iſti (vt vľr dicaẽ) ſũt ea: q̃ ſignificanẽ p
ſermões: q noĩanẽ paſſiõales.Jõqʒ oʒ vt qñ vſitãtur iſta
vſiteẽ cũ ſmõib⁹ iſtis.ipſi.n.oñdũt paſſiões: q̃ꝝ ꝯfirma
tio itẽdiẽ p ſmonẽ: at ſi iã certiſſime iciderit: ⁊ iã ſciuiſti i
lib.rhetoꝛicę ſmões paſſiõales rhetoꝛicos: ⁊ mãeries paſ
ſionũ.q.iducũt iſti ſmões.⁊ ppea ſũt geſt⁹ ⁊ iſti magis p
pry rhetoꝛicę q̃ lib.poetricę: ⁊ paſſiões: q̃ ꝯfirmanẽ p ſmo

nẽ rhetoꝛicũ: vel poeticũ ſũt met⁹: ira: amoꝛ: odiũ: gaudiũ
⁊ triſtitia.⁊ cętera hꝰ aĩę accñã: q̃ enũerata ſũt i lib.rheto
ricę.Et mani^m ẽ: qm̃ queadmodũ ſũt h̃ ſmões iductiui ta
liũ paſſionũ.Siľr hi ſẽ appat⁹ hituales: ⁊ figurę geſtuales
in ipo recitatoꝛe: ſignãtes.q.pñtiã reꝝ iducẽtiũ illas paſ
ſiões.et propter eas incedentia ipſarũ paſſionum.Cõcuti
tur ergo: ⁊ ꝯturbaẽ: ⁊ patiẽ propter hoc iſpectoꝛ: ſeu appꝛe
hẽſoꝛ eoꝝ.Nõ ẽ itaqʒ vtẽdũ iſtis foꝛmis ⁊ geſtib⁹ i poema
te: niſi cũ vſu ſmonũ paſſiõaliũ poeticoꝝ: ⁊ h̃ aut magni
ficãdo aliqd: aut mioꝛãdo ipʒ: aut i ꝯtriſtãtib⁹: ⁊ pauoꝛẽ i
ducẽtib⁹: cũ iſta ſint: qb⁹ vtiẽ ars laudatiua ex ſmõib⁹ paſ
ſiõalib⁹ ſicut p̃dictũ ẽ.Et vtiẽ qdẽ iſtis cũ ſmõib⁹ paſſiõa
lib⁹: q nõ ſũt veraces.ſ.q nõ iducũt appẽtẽ imaginationẽ.
ſmões qppe paſſiõales: q ſũt appẽtis ⁊ exp̃ſſe imagiatõis
⁊ pportiõales ppoſito: de q̊ ẽ ſmo: ⁊ veraces nõ idigẽt: vt
vſitẽtur cũ eis iſta: q̃ ab extriſeco admiculanẽ.Jlla nãqʒ
viles reddũt eos: cũ iſta nõ vſiteẽ niſi i ſmõib⁹: q debiles
ſũt ad pagẽdũ id: qḋ p eos itẽdiẽ: niſi cũ ꝯiũctiõe illoꝝ ex
triſecoꝝ.⁊ ſũt ſmões defectiui i ſeipſis: ⁊ mali non hñtes
efficaciã: q̃lẽ hũit ſmo cuiuſdã irritare volẽtl ad iracũdiã
aiuʒ regis Choꝛuhy ꝯ iudeũ quẽdã pcuratoꝛẽ dom⁹ ſuę di
cẽtis regi coꝛã magna multitudie pplĩ ſui.Jlle p quẽ tu re
gnas: ⁊ es ſublimat⁹ p mẽdace ẽ a tuo Oꝛconomo iudica
tus.Hic ſmo q̃ꝛ i ſeipo efficax fuit ad ꝯmouẽdã irã regis
ſiľatiõe aliq̃: aut geſticulatõe ex pte pponẽtis: ⁊ iterdũ ſuf
ficit poetę ex iſtis vti foꝛmis: ſeu figuris appꝛop̃ari cuilibʒ
mãerieꝝ ſmõis: qñ coact⁹ fuerit ad h̃ ex pte illoꝝ: ꝙ vtũ
tur vultuũ acceptiõe: ⁊ itelligo p figurã ſermonis: ſeu oꝛo
nis figurã ãnũciãtis: ⁊ figurã interrogãtis: vel ãnũciatiõis
⁊ iterrogatõis: ⁊ figurã ipatiõis: ⁊ figurã dep̃catõis.Alia ẽ
nẽpe figᵃ ãnũciãtis.⁊ alia iterrogãtis.⁊ alia ipantis.⁊ alia
dep̃cãtis: ſʒ has itaqʒ excuſare poterit cętera: q̃ ab extriſe
co ſũt.cuʒ illę viles reddãt oꝛ̃ones poeticas.Nõ eſt itaqʒ
ponẽda ps artis poetricę.ſʒ poti⁹ alicui⁹ alteri⁹ artis.¶ Di
xit.Elem̃ta ãt i q̃ reſolui ẽ oĩs oꝛ̃o poetica.ſũt.v.ſyllaba:
copulatio ſiue ligam̃tũ: diſiũctio vľiuʒ: caſus: oꝛ̃o.Elĩa v̓o
ſyllabaꝝ ſũt res idiuiſibiles: vʒ lrẽ: nõ tñ oẽs: ſʒ h̃ ex ipis:
cui⁹ nã ẽ: vt itret i ꝯpõnẽ ſyllabaꝝ.⁊ ẽ ſimpliciſſimũ eoꝛũ
ex qb⁹ ſyllaba ꝯſtituiẽ.Et qm̃ voces: vel ſoni beſtiaꝝ diui
di nõ pñt i lrãs: ⁊ pp h̃ dicim⁹: ꝙ nulla vox eaꝝ ꝯpoſita ẽ
ex lrĩs: neqʒ vlla ps vocũ eaꝝ lrã ẽ.h̃ aũt.vocis: q̃ lrã ẽ p
tes ſũt: lrã vocalis: ⁊ lrã ꝯſonãs: ⁊ h̃ duas hʒ ptes: vna ẽ: q̃
penit⁹ nõ recipit ptẽſionẽ ſonãdo: vt ta.⁊ te.altera ẽ: q̃ re
cipit ptẽſionẽ: vt te ⁊ ſcin.⁊ cęterę: q̃ vocanẽ ſemiuocales.
vocales ãt q̃ gnãnẽ ex pcuſſiõe: q̃ fit a labys: ⁊ dẽtib⁹.aut
ab alys ptib⁹ gutturis: vel faucũ.Et ẽ vox ꝯpoſita qdẽ: ſʒ
ipartibilis: intẽdo qm̃ ipoſĩe ẽ: vt ſepeẽ: vľ diſtinguaẽ a lrã
inaudibili.Et hę lrẽ: intendo vocales: q̃ noĩanẽ apud nos
mutę: ⁊ litterę ptenſionis: ſeu protractiõis liqueſcẽtię: ſeu
molliciei.Lrã aũt: q̃ ẽ ſemiuocalis eſt: q̃ hʒ cũ vocali ptra
ctionẽ q̃ndã: ⁊ nõ hʒ ſm ſuã ſingularitatẽ ſonũ audibilem.
Lrã v̓o cõſonãs ẽ: q̃ cũ vocali ſonat.ſed ſʒ ſuã ſingularita
tẽ nõ hʒ ſonũ audibilẽ put hʒ vocalis.Jntẽdo qm̃ eſt ei ſo
nus audibilis: qñ componitur cũ alio: ⁊ eſt cõſonãs.Et cõ
ſonãtibus qdẽ nõ eſt ſonus: niſi qñ cõponunẽ cũ illis: qui
bus eſt ſonus: vt el.eb.⁊ ſunt quę apud nos dicunẽ lrę ge
tę: ⁊ mutę.Et lrę iſtę diuerſificanẽ ſm diuerſitatẽ figura
rũ oꝛis: ⁊ locoꝝ: qb⁹ cõtinuanẽ: ⁊ a qbus pcedũt: ⁊ ſm bꝛe
ue: ⁊ longũ: ⁊ acutum: ⁊ graue: ⁊ vniuerſaliter ſm omnes
extremitates: ⁊ media inter ipſas.quę ſunt in vocib⁹ vſita
tis in ꝯſonãtys ⁊ metris.⁊ qbuſlʒ pportionibus poeticis
Syllaba v̓o eſt vox ꝯpoſita ex lrĩs vocalib⁹ ⁊ ꝯſonãtibus
ñ ſignãtiua.Et h̃ qḋ dixit de lrĩs: veritatẽ hʒ.h̃.n.qḋ ſigni
ficat el vel em.ipoſĩe eſt vt ſingulĩr pferaẽ: ⁊ ſiľr qḋ ſignifi
cat apes: q vocaẽ fatha: vel q noĩaẽ dãma: neqʒ ꝯſtituiẽ q

dē vox:niſi ex vtrarūq; ꝯiūctione:eēntia tñ eius:qđ ſigni/
ficat fatha:vel dāma:pncipalis eſt:ꝛ ei⁹:ī quo exiſtit fatha
ſcđaria.Et vlr ſcire te opꝫ qm̄ vox ex duob⁹ efficiṫ: quoꝝ
vnū eſt ei tanq̄ mã.ſ.ꝯſonãs:ꝛ alteꝝ tanq̄ forma.ſ.voca/
lis:ꝛ illi q̄ ſunt de lingua nr̄a noiant vocales(vt dictū ē)
motiua:ꝛ ꝓtractiua mutę lr̄ę.❡ Dixit. Copulatio eſt vox
cōpoſita nō ſignificatiua ſepatim:vt ē ꝛ demū:atq; ꝛ vlr
dictiōes ſignificatiuę:q̄ ſūt tanq̄ ligamēta ꝑtis orōnis ad
ſeinuicē.ꝛ h̄ aūt in ꝓn° ſermōis:vt qm̄ qdē ꝛ dictōes ꝯdō
nales:q̄ ſignificāt ꝯtinuationē:vt qñ:ſi:ꝛ ꝯſiles.❡ Dixit.
Diſiūctio v̄o ē:ꝛ vox ꝯpoſita nō figuraꝝ ſepati diſiūctiua
dictiōis ad cōe:vt aut:vel ſiue:ꝛ ꝯſiles:ꝛ dictiōes excepti/
uę:vt ꝓter:ꝓterq̄:ꝛ ꝯſiles:ꝛ aduerſatiuę:vt ſed:verūtñ: et
ꝯſiles:ꝛ iſtę aut ponunṫ in ꝓn° orōnis:aut in fine:aut ī me
dio.Et intēdimus h̄ ꝑ ſermonē nr̄m: vox nō ſignatiua ſe
ꝑatim voces ſimplices:q̄ qñ ꝯiūgunṫ alys ꝯſignificāt: vt
dictiōes ſyncategoreumaticę:nō voces ſimplices: vt ſunt
lr̄ę:qm̄ voces ſignatiuę ſepati ꝯpoſitę ex vocib⁹ plib⁹: aut
ex trib⁹:aut q̄tuor:aut ampli⁹ ſm̄ figuras cōpoſitionū ſyl
logiſticaꝝ ſūt nomē:ꝛ v̄bū.Nomē ē vox:vel dictio ſigna/
tiua ſepati rei abſq; tp̄e:ꝛ nulla ꝑtiū ei⁹ ſignatiua ē aliqua
ꝑtiū illi⁹ rei ſepata:ꝛ h̄ cōe ē noīe ſimplici ꝛ ꝯpoſito. No/
mina.n.ꝯpoſita de duob⁹noib⁹ nō vſitanṫ ſic:q̄ q̄lib; ꝑs
eoꝝ ſignet ꝑtē aliq̄ ipſi⁹ ītētiōis:q̄ ē nois ꝯpoſiti ex illis
duob⁹noib⁹ ſimplicib⁹:vt eqſer⁹:v̄bū v̄o ē vox: vel dictio
ſignatiua ītētiōis alicui⁹:ꝛ tp̄is qđ circūſtat illā intētionē
neq; ēt aliq̄ ꝑtiū ei⁹ ſignatiua ē ſepatiꝫ alicui⁹ ꝑtiū illius
ītētiōis.Et ſi ſignatio v̄bi cū tp̄e diſtinctiua ē nois a v̄bo.
Dō nāq; vel alb⁹ nō ſignant cū tp̄e:currit aūt:vl̄ cucurrit
ſignant tp̄s pn̄s ꝛ ꝑtm̄.❡ Dixit.Caſus āt:vel iflexio ꝑtiet
qdē noi:ꝛ orōni:ꝛ v̄bo:ꝛ nom̄ iflexū ē relatuꝫ ad alteꝝ: vt
Socratis:vel ſocrati:ꝛ orō iflexa ē:vt ipatiua:ꝛ iterrogati
ua.ꝛ v̄bū iflexū ꝑtm̄:vel futuꝝ.Rectū v̄o ē v̄bū tp̄is pn̄/
tis:ꝛ illud magis ꝓpriū ē linguę ipſoꝝ.Et orō ē dictio ꝯpo
ſita:cui⁹ q̄lꝫ ꝑs ſignatiua ē ſepatiꝫ.Et orō dr̄ vna ſꝫ duos
modos:aut qm̄ vnā ſignat rē:ſiue intētionē: vt hō ē aīal:
aut qm̄ ē vna colligatiōe ligāte ipaꝫ ꝓut dr̄: qm̄ ſilis ē orō
vna:ꝛ exhortatio rhetorica ē orō vna:ꝛ poetica collectio ē
orō vna.❡ Dixit.Et noīuꝫ duę ſūt maneries:aut ſimplex
qđ nō ē ꝯpoſitū ex ſignificatiuis:aut duplicatū:qđ ē ꝯpoſi
tū ex noibus ſignificatiuis:q̄uis intendaṫ ꝑ ipm̄ noiatio
vni⁹rei:quā ñ ſignificāt noia.ex qb⁹ꝯpoſitio vt famulus
ſolis:vel armiger.❡ Dixit.Et oē nomē aut ē primariū il
li liguę:cui⁹ ē:aut itromiſſū ē aliūde:aut trāſumptū extra
nei vſus:aut factitiū:aut reſtrictū:ſeu colligatū:aut diſtin
ctū:ſeu ſepatū:aut trāſmutatū: primariū itaq; ē ꝓprium
vnicuiq; gēti.Intromiſſū v̄o ē: qđ aſſumūt poetę ꝛ intro
mittūt ī linguā ſuā ab illa ligua.vt fit ī ꝯtermis idiomati/
bus:q̄ a ſeinuicē vocabula mutuāt:ꝛ mutuanṫ.Nomē v̄o
extrāeū trāſmutatū ē: vt cū trāſmutaṫ nomē a ſpē ad ge/
nus:vt cū iterfectio mors noiaṫ:aut a gn̄e ad ſpēm: vt cuꝫ
mutatio dr̄ mortis:aut a ſpē vna ad ſpēꝫ alterā:vt cū latro
ciniū furtū appellaṫ:aut vt ꝑmuteṫ aliqđ ꝓportiōatū ſe/
cūdo ad tertiū:aut tertio ad q̄rtū.vt ē ꝓportio ꝓmi ad 2m
ꝓut qdaꝫ antiquoꝝ ſenectutē veſperā vitę nūcuparunt:ꝛ
veſperā ſenectutē diei.vr̄.n.ꝓportio ſenectutis ad vitā.q.
ꝓportio veſꝑę ad diē.Nom̄ v̄o factitiū:ſiue nouę iſtitutio
nis ē nomē:qđ adinuenit poeta ꝑ ſe ſignatū ꝓpria noia. ꝛ
cuius noīe ē ipſe ꝓm⁹ vſitator.Et iſta noia non reꝑiunṫ in
poematib⁹arabū:maxīe v̄a reꝑiunṫ ī artib⁹ nouiter adin/
uētis.Et fortaſſe vtunṫ eis moderni poetaꝝ ſm̄ viā ꝓſū/
ptiōis:ꝓut fecit Abumutanebbi dicēs de q̄dā:q ꝓmptus
erat ad exequēdū qđ itēderat.Cū v̄bū pn̄s meditaris abſ
q; mora:vt trāſeat ī ꝑtm̄ conaris.Et fortaſſis iuſitata vtū
tur iflexiōe.vt ſi dicaṫ de h̄ v̄bo ipſonali oꝫ oporteo vl̄ oꝑ

tuiſti.Sepatū āt ꝛ reſtrictū non reꝑiṫ apud arabes.nomē
v̄o ordiatū ē:cui⁹q̄dā ꝑtes attēuatiōe q̄dā decoranṫ.Et iā
dcm̄ fuit:q̄ ipe itēdebat ꝑ nom̄ ſepatū noia mutata ꝑ ad
ditionē factā ad ipē.aut ꝑ ſubtractionē ab ipis.aut ꝑ trāſ
poſitionē:ꝛ dcm̄ fuit nō:ſꝫ itēdebat ꝑ h̄ noia:q̄ꝝ difficilis
eſt ꝓnūciatio.ſi appens ſermōis ſui ē:qm̄ ē nomē ꝯpoſitū
apđ eos ex ſyllabis ꝺterminatis.Et nomē reſtrictū.ꝓut ex
ſtimo.ē illđ:qđ denoiauit diuerſificatū.ꝛ qđ appet ex ſer/
mōe ipſi⁹ē:qm̄ ē nom̄ variatū ꝑ deciſionē.vt ſūt apđ nos
noia apocopata.Noia āt ꝯmutata ſūt noia tranſūpta:qñ
trāſumunṫ a ſuo ſili.ꝓut appellāt ſid⁹qđdā vulturē: aut
a ſuo ꝯrio:ꝓut appellāt ſolē obſcuꝝ.aut a ſuo ꝯſecutiuo:ꝓ
ut appellāt ſepū molliciē:ꝛ pluuiā ſegetē.❡ Dixit.Et op/
tima orō viā ꝓbēs itellectui ē q̄dā orō notoria:ꝛ vſitata:q̄
nō occultaṫ alicui.ꝛ iſtę orōnes nō ꝯplectunṫ qdēꝫ niſi ex
noib⁹notoriys vſitatis.ꝛ ſūt ea:q̄ noiauit in his:q̄ dcā ſunt
veracia.ꝛ noiantur quoq; dn̄atiua:ꝛ familiaria.❡ Dixit.
Et h̄ ē vt poema talis poetę:ꝛ talis:q fuerūt famoſi apud
ipſos.Et oꝫ vt regram⁹ iter poetas arabicos.in q̊ꝝ carmi
nib⁹ſuꝑent hę mãeries dictionū.❡ Dixit.Et orōnes mo/
deſtę laudatiuę ſūt.q̄ ꝯponunṫ ex noib⁹ vſitatis.ꝛ alys.ſ.
trāſūptiuis extraneis.ꝛ ꝯmutatis. ꝛ enigmaticis.ꝓpea q̄
qñ carm̄ penit⁹denudatū fuit a v̄bis ꝓprys ꝛ vſitatis erit
integumentum:vel ęnigma.ideo integumenta vel ęnig/
mata ꝯplectuntur ex nominibus extraneis ꝛ ambiguis.ſ.
ex trāſumptis.ꝛ trāſmutatis.ꝛ cōmunibus. ꝛ analogicis.
Enigma qppe ē orō.q̄ ꝯꝓhēdit itētiōes:q̄ꝝ ꝯtinuatio aut
ipoſſis ē.aut difficilis ad vnū certū aliquē itellm̄:ꝛ iſtđ fre
q̄nter iueniṫ apđ poetas arabū.ꝛ ꝓcipue in poematib⁹ Do
romati.Et nobilis ſmo poetic⁹moderat⁹.ſeu modeſt⁹ ē.q
ꝯponiṫ ex noibus.q̄ ꝓeminētiā hn̄t vſitatā. ꝛ ex illis alys
ſpēb⁹.Et poeta cū voluerit plāe ꝛ māifeſte aliqđ dicere:ā
ducet noia.q̄ hn̄t ꝓrogatiuā ī manifeſtatiōe.Et cū volue/
rit aſſerere aliqđ admirādū.ꝛ delectabile iducet noia illi⁹
alteri⁹ ſpēi.Iōq; derideṫ.q declarationeꝫ ꝛ manifeſtatio
nē itēdit:ꝛ affert noia ambigua.ſeu cōia.aut extranea.aut
adiuēta.Et derideṫ ēt:q admirādū aliqđ.aut delectāſ itē
dit.ꝛ affert v̄ba.vel noia q̊tidiana.vel vſualia.q.ḡ oꝫ poe/
tā cauere.ne ſuꝑflue vtaṫ noib⁹ñ vſitatis.idiget ꝗ mode
ratę aſſūptōis ſmōis ęnigmatici.ne fiat tot⁹ſmo.q.enig
ma.caueat ēt ſuꝑfluitatē vſus ſmōis q̊tidiāi.ne egrediaṫ
a via poetrię ad ſermonē vulgarē.❡ Dixit.Cōueniētia āt
dictionū q̄rūdā ad q̄ſdā ī q̄ntitate.ꝛ coęq̄litas ſignationū
q̄rūdā ad q̄ſdā:ꝛ pōd⁹ ipaꝝ.vt ſit res cōis. ꝛ ꝑticipata oi/
b⁹ dictiōib⁹.q̄ ſūt ꝑtes orōnis poeticę.Nos nāq; iuenim⁹
poetas.ꝛ ſi vſitanṫ dictiōib⁹veracib⁹ī locis.ī qb⁹deridēdi
ſūt ꝑꝑ vſū eaꝝ.nō tñ poema ipoꝝ caret his duob⁹.ſ.pōde
re.ꝛ ꝯcināātia.ꝛ ꝯſonātia.ꝛ ꝯuēiētia ī q̄ntitate.Uerūtñ iſtđ
cōe ē oib⁹ ſpēbus poematis.Poemata v̄o.q̄ ꝯponunṫ ex
noib⁹diuerſificatis:manifeſti⁹hn̄t hāc itētionē:ꝛ ꝯuenien
tiā dictionū.ī q̄ntitate ē ꝯiugatio q̊rūdā cū qbuſdā in nūe
ro lr̄aꝝ.ꝛ ſi ꝯueniāt cū h̄ ī tota dictiōe.aut ī ꝑte ei⁹.ꝛ ē qđ
dr̄ ꝯueniētia.ꝛ cognatio apđ poetas nr̄i tp̄is.Eſt āt ꝯueniē
tia.ſiue ꝯcināātia multis modis.Aut.n.ꝯueniētia ī tota di
ctiōe.ꝛ ī tota itētiōe erit.vt dixit qdā poeta. Nōne vides
mortē:nulli ſcio ꝑcere mortē.aut erit ī ꝑte dictiōis.ꝛ ī ꝑte
itētiōis:aut erit ī ꝑte dictiōis ꝛ ī tota itētōe.aut erit ī tota
dictiōe ꝛ ī ꝑte itētiōis.aut erit ī tota dictiōe tm̄.aut erit in
ꝑte dictiōis tm̄.aut erit ī tota itētiōe tm̄.aut erit ī ꝑte itē/
tiōis tm̄.Et exēplū ꝯueniētię ī ꝑte dictiōis ꝛ ī ꝑte itētiōis
eſt in oib⁹denoiatiue iflexis ab vno ſignato.vt ē ī poema/
te Almutanebbi.Creſcit largitas ad cremētū largorum.ꝛ
multiplicanṫ largi ad cremētū largitatū. Et exēplū cōue
niētię ī ꝑte dictōis.ꝛ ī tota itētōe ē cū vſitata hoiuꝫ dictio
eſt ꝑcuſſura:nec nō ꝑcuſſio minima.Et exēplū ꝯueniētię

in tota dictiõe eſt:⁊ i pᵹte itẽtionis:ſiue ſignatiõis ſũt noia
analoga:⁊poetę vtunť eis multotiẽs.Et exẽplũ ɔueniẽtię
in tota dictione tm̃ ẽ:vt ſi dicať.Eſt canis in caſtris: canis
emicat alter i aſtris.Et exẽplũ ɔueniẽtię i pᵹte dictiõis tm̃
vt vbũ Senecę.Qđ mecũ oriť:mecũ moriť. Et exẽplum
ɔueniẽtię in pᵹte intẽtiõis iteꝝ ẽ:vt in dictiõibus diuerſis
ſignificãtib⁹ rẽ eãdẽ ſ₃ diuerſas mãeries:⁊ itẽtiões:vt hõ
⁊ anthropos.dr̃.n.hõ.q.fact⁹ ex humo:anthropos dr̃ quaſi
arbor inuerſa:⁊ ſũt noia vni⁹ ⁊ eiuſdẽ rei.Et ɔcinãtia apđ
arabes ẽ ɔueniẽtia in q̃ȝtitate:⁊ i pᵹte dictiõis:⁊ ħ aut in lr̃a
vna:⁊ ẽ poſtrema.aut i duab⁹.⁊ ẽ ħ qđ noiant moderni cõ
ſecutionẽ.❡ Cõpõderatio ãt i ptib⁹ orõnis ẽ q̃tuor mõis.
Un⁹ ẽ vt iducať res:⁊ eius ſile:vt ſol:⁊ luna:aut ei⁹ ɔ̃riuȝ
vt nox:⁊ dies.aut inducať res.⁊ ħ qđ ptinet ei⁹ vſui:vt ar
cus:⁊ ſagitta.equ⁹:⁊ fręnũ.aut vt iducanť res ꝓportiõatę.
vt rex:⁊ de⁹.⁊ ħ ꝓportio repiť qᵹdẽ inter q̃tuor res.Et i hac
manerie poematis redargut⁹ ẽ Alchameitu poeta i dicto
ſuo:dũ cõmẽdaret amaſiã ſuã ex vultu ſerenitate:ſiue ſe-
curitate ſic dicẽs.Cõpleta ẽ i ipa vult⁹ ſui ſerenitas:⁊ Sa
liualis oſculi ſui ſuauitas.ꝓpea ꝙ non hñt ſilitudinẽ aliq̃ȝ
ſerenitas vult⁹:⁊ ſuauitas ſaliuę.Et đ hac mãerie dixerť q
dã đ poemate Omrilchain.q.rephẽdẽdo ipȝ cũ dixit. Ac
ſi nõ aſcẽdiſſeȝ vnq̃ȝ cã ſolacij equũ.aut nõ tenuiſſeȝ puel
lã ornatã monilib⁹ mecũ.⁊ ac ſi nũq̃ȝ doliũ plenũ vini me
raciſſimi ſalutaſſẽ:⁊ eq̃s poſt multos recurſus iteꝝ ad cur
ſũ nõ icitaſſẽ.vr̃.n.i ꝓportiõata haꝝ claꝝ ɔtexio.E cõuer-
ſo.n.vr̃:ꝙ debuerit dixiſſe.ſ.vt eẽ pn^m clę p^c:pn^m clę ſcđę:
⁊ pn^m z^c pn^m p^c.⁊ ħ mõ dcm̃ fuit de poemate abitaybi ex
tollẽtis in aioſitate:⁊ dicẽtis.Percuſſiſti.⁊ nõ erat dubiũ đ
morte pſiſtẽs:ac ſi ɔcluſus eẽs iter cilia pᵹiculi dormiẽtis:
trãſierũt pᵹ te fortiſſimi tui vulnerati ⁊ euicti. ⁊ vult⁹ tui a
ꝓpria ɔſtãtia nõ ſunt derelicti.dcm̃ fuit ſnq̃ȝ:qm̃ ꝓportio
metrica eẽt i poemate ipſi⁹: ſi pn^m clę p^c poſuiſſet ſcđę: ſi
pn^m ſcđę poſuiſſet pmę.⁊ ſilr̃ dcm̃ fuit de poemate Omril
chara.❡ Dixit.Et orõ qᵹdẽ diuerſificať.i.cõmutať ab orõ
ne veraci.ſiue vſitata cõiter:qñ ponunť i ea noia ɔuenien
tia in põderatõe:⁊ q̃ȝtitate.⁊ noia extranea.⁊ cętera ex ſpẽ
bus cõmutatiõis.⁊ ſignificať quidem: ꝙ ſermo poeticus
ſit ſermo ɔmutatus per hoc:qm̃ quando cõmutať ſermo
veraꝝ.ſiue vſitat⁹ noiať poema.vel orõ poetica: ⁊ repiť in
eo actio poematis.verbi grã.vt dixit qᵹdã.Poſtq̃ȝ expedi-
uim⁹:q̃ expediẽda erãt i tali loco:⁊ angulos mẽſurauerat
ipſoꝝ mẽſurator:cępim⁹ ɔferre de his:q̃ recẽter acciderãt
ĩter nos:⁊ ſuadebãt mulę ex itineris aſpᵹitate. Hic ſmo in
poema ɔuertiť:qm̃ ẽ circũlocutio ſermõis cõis pᵹ q̃daȝ cõ
mutata vocabula:ac ſi dicerem⁹.Cõferebam⁹ ⁊ icędebam⁹
⁊ euectiões nr̃ę ſudabãt ex labore.⁊ plres ɔſiles ſermones
apud poetas arabes inueniũtur.Et qñ diligẽter ɔſideraue
ris poetę motiua:iuenies ea hr̃e aliquos iſtoꝝ modoꝝ:vȝ
ɔcinatiuas ɔdõnales:⁊ diſſonãtias intẽtiõales:vel ecõuer
ſo.⁊ modis alijs pᵹmutatas:put dcm̃ ẽ:⁊ trãſũptiuas:⁊ me
taphoricas:⁊ alr̃ figuratiuas locutiões:⁊ ęnigmaticas lati-
tationes: ⁊ ɔſimilia:q̃.n.iſtis carẽt.nihil hñt de nã poema
tis:niſi metrũ tm̃:⁊ ɔmutatiões a ꝓprio ⁊ vſitato ſermone
fiũt pᵹ põderatiões:⁊ ɔcinãtias:⁊ ɔueniẽtias trãſũptiuas:⁊
pᵹ aſſimilatiões:⁊ vlr̃ pᵹ q̃ſlibet extractiões ſermõis.i.ɔſue
to vſu:vt pᵹ additiões:⁊ ſubtractiões:⁊ trãſpõnes.Et pᵹ cõ-
mutationẽ ab affectione ad negociũ:⁊ ecõuerſo vt vlr̃ ab
oppoſito ad oppoſitũ.⁊ pᵹ oẽs ſpẽs:q̃ apud nos poeticę licẽ
tię nũcupãtur:oium aũt hoꝝ exẽpla ſatis manifeſta ſunt
neqȝ occultę ſunt tibi ſpẽs tã ſimplices q̃ȝ cõpoſitę cõtẽtę
ſub his vlib⁹ ꝓpingores ⁊ cõlores.Enumerare vo ſpẽs vl
timas valde difficile vr̃:iõq̃ȝ ɔtentus fuit hac vlium tãtũ
enumeratiõe.Optimũ aũt ex oibus iſtis eſt qđcunq̃ȝ ma
gis planũ fuerit:⁊ magis manifeſtũ:⁊ veriſilr̃.Et iſtđ non

inueniť apud elegãtes ⁊ doctiſſimos poetaꝝ:iõqȝ ſignuȝ
peritię ipſoꝝ eſt qñ veriſilr̃ ⁊ apparẽter vti pñt iſtis: tunc
.n.facilius accipiunť ab ipſis:⁊ intelliguntť ea:q̃ intendun
tur pᵹ ſermões poeticos:⁊ quocũqȝ volẽt ducẽt aium audi
toris.Qñ.n.cõmutatio vehemẽtis fuerit aſſimilatiõis in
ducet bonitatẽ imaginatiõis: ⁊ ɔprehenſionẽ cõpletioreȝ
rei repreſentatę ſimul:⁊ tñ fortaſſis ẽt ex hñ ꝓportionali
cõmutatione accidit penes hebetes ⁊ ſtolidos auditores
modica ɔprehẽſio:vt accidit i Alchorano ex ħ dicto.Do-
nec diſtinguere poſſitis inter filũ albũ:⁊ nigrũ. Quidã.n.
illoꝝ itelligebant de vero filo:donec reuelatũ fuit deſup:
qm̃ intelligẽdũ erat de filo diluculi diſtinguente diẽ a no-
cte.❡ Dixit.Et noia cõpoſita cõpetũt metro:in quo nar-
ranť laudes bonoꝝ: p̃terq̃ȝ ꝙ ſingulr̃ alicui eoꝝ laus illa
attribuať.⁊ hęc noia rarę inuẽtionis ſunt in lingua arabi-
ca:vt ſi dicať Aberchemin denoiatiue ſumptũ ab ħ noiẽ
Abduſchenięin.Lingua vo:ſiue idiomata. i. aſſumptiões
vocabuloꝝ ab extraneis idiomatibus cõpetũt poemati:
in quo metro ſit de ſtatu futuri ſeculi:ſiue in delectabilib⁹
bonoꝝ:ſiue in honorabilibus maloꝝ:⁊ ſũt duę maneries
poematũ notę apud ipſos.Noia aũt trãſumptiua ⁊ extra
nea appropriant poematibus:in q̃bus dicunť ꝓuerbialia
⁊ ſapiẽtialia:⁊ hyſtorialia famoſa:⁊ notoria.❡ Dixit. Ita
q̃ȝ diximus de arte laudatiua:⁊ de reb⁹ cõibus manerieb⁹
poematũ:⁊ alijs hɔ ſufficiũt.Uia aũt:ſiue ꝓceſſus poema
tũ hyſtorialiũ in ptib⁹:q̃ ſũt pᵹncipia:⁊ media:⁊ fines.Uia
eſt pᵹtiũ artis laudatiuę ⁊ ſilr̃ in repſentatione:niſi ꝙ repñ
tatio nõ ẽ geſtoꝝ in ipſis:ſed tẽpoꝝ:i q̃bus geſta ſũt. Nõ
.n.repñtať in iſtis:niſi q̃liter diſpõnes:⁊ ſtatus fuerint eo
rũ:q̃ p̃ceſſerunt reſpectu eoꝝ:q̃ ſubſecuti ſũt: ⁊ q̃lis fuerit
trãſmutatio ptãtuũ:⁊ regnoꝝ:⁊ ętatũ:⁊ dieꝝ.Et repreſen
tatio hɔ paꝝ repiť in lingua arabũ:⁊ eſt valde frequẽtata
in libris legũ:⁊ fecit mẽtionẽ hñ ſe hñtiuȝ in hac manerie
poetaꝝ ipſoꝝ:⁊ extulit laude Homeꝝ in ħ genere.Et de
cõmẽdabilibus:q̃ ſunt apud arabes de hac intẽtiõe ẽ car-
men nigri filij Jophar ſic dicẽtis.De retro actis tpᵹibus:⁊
mutationibus eoꝝ:q̃ in magna fuerant gloria. Qđ eſt qđ
ſperẽ poſt familiã Jnuarrichin deſerẽtẽ habitationẽ ſuã:
⁊ poſt Eiedin terrã Alchanarniby: ⁊ Stediei:⁊ Barachi:
⁊ caſtrũ munitũ Deſtendedyn deſcẽderũt Adenchiratin
vbi deſcẽdit ſupᵹ eos aq̃ Euphratis veniẽs de Euetin.Jm
pulerũt vẽti habitationes ipſoꝝ tanq̃ȝ ex ɔducto ſupᵹ eos
irruẽtes.Uideo q̃ ſuauitatẽ vitę:⁊ oẽ eius ſolatiuȝ aliquo
dieꝝ deſinere:⁊ pᵹire.❡ Dixit.Et pᵹtes huius ſpẽi ſũt pᵹtes
artis laudatiuę modeſte de circulatione:⁊ directione:⁊ cõ
poſitione vtriuſqȝ:⁊ fere erunt quedam partes ipſius paſ-
ſiones:ſicut ſe hȝ in pᵹte laudatiua modeſta: ⁊ mẽtionẽ fe-
cit drĩaꝝ inter artẽ laudatiuã:⁊ cęteras artes poetrię apđ
ipſos:⁊ ꝓprioꝝ:q̃ appropriant illis alijs poematib⁹ i põde
rib⁹:⁊ pᵹtib⁹:⁊ repñtatione:⁊ q̃ȝtitate.Et qm̃ hęc ſunt põde
ra ɔpetẽtia magis q̃buſdã poematib⁹ q̃ȝ alijs.❡ Et dixit.
Quis poetaꝝ hñ ſe hũeratin his reb⁹. ⁊ q̃s nõ.⁊ i oib⁹ his
extulit Homeꝝ.⁊ oia hęc ꝓpria ſunt eis.⁊ q̃cq̃ȝ hɔ nõ ẽ re
pᵹtũ apud nos:aut q̃r hoc:cui⁹ fecit mẽtionẽ nõ eſt cõe oi-
bus:aut plib⁹ nationib⁹:aut q̃r ɔtingit ħ Arabibus in reb⁹
iſtis tanq̃ȝ nõ cõpeteret nãę ipſoꝝ:⁊ ħ magis ɔueniẽs vr̃.
Nõ.n.poneret in ħ libro ſuo:qđ ẽ ꝓpriũ gẽti ſuę:ſȝ qđ cõe
eẽt oib⁹ nationib⁹ nãlib⁹.❡ Dixit.Et oȝ quoqȝ vt ħ qđ in
ducit poeta.q.ꝓęmiũ modicũ ſit:⁊ breue in ɔpatiõe eius.
in quo ɔſiſtit repñtatio:quẽadmodũ faciebat Homer⁹ ip
ſe.⁊.n.modicũ morabiť in ponendo ꝓlogũ.⁊ poſtmodum
ſi ſpacioſe ⁊ copioſe.Accedebat ad ꝓpoſitũ negocij repſen
tãdi:q̃uis tñ nõ inducebat q̃cq̃ȝ in ħ:p̃terq̃ȝ ea:q̃ conſueta
erãt.Jnſolita.n.moleſte ferunť.⁊ dixit hoc qᵹdẽ vt exiſtio:
ꝓpterea ꝙ natiõib⁹ in aſſimilatiõib⁹ ſuis ɔſuetudĩes ſũt

ꝓpꝛie ꝑꝑ aliq̃:q̃ apud ipſos ſũt:vñ ſumere pñt metapho/
ras:q̃ nõ ſũt notę apud alias natiões:vt ẽ deſertũ hareno
ſũ:qd dr̃ çarabi:vt plĩmi hitant colubri: ⁊ lacertę: ⁊ vr̃ de
lõge veniẽtib⁹:ꝙ loc⁹ ille ſit lacus:⁊ colubri:⁊ lacertę ſint
piſces.ſoliti ſũt g̃ dicere circa aliqd ſiľe deceptis.Piſces ⁊
lacũ aſpexiſti q̃ ẽ zarabi:⁊ ex h dcm̃ ẽ in Alchorão.Qui in
tẽtũ op⁹ dereliquũt:ſiľes ſũt aſpectorib⁹ çarabi.❡ Dixit.
Et qñ ꝓtelať ſermo:⁊ nõ fuerit in ipſo ꝯmutatio:neq̃ rep
ſentatio.tũc oꝫ curã adhiberi:vt ſint dictiões manifeſtę ſi
gnificationis:q̃les ſunt dictiões ſignificãtes res ipſas non
ꝯrias ipſaꝝ.aut diuerſas.⁊ ſit ipaꝝ ꝯpoſitio:ſeu ꝯſtructio
notoria famoſa apud ipſos.⁊ ſit facilis ꝓnũciatiõis:⁊ vr̃
ꝙ iſtud ſit pulcherrimũ ei⁹:qd ſm linguã arabũ decẽs elo
cutio.Eſt tñ decẽs quoq̃ elocutio:cũ orõ fuerit manifeſtę
veritatis:⁊ notoria.Ueritas.n.quã cõplectiť veniã largiť
paucitati decoris:⁊ paucitati trãſũptiõis metaphoricę: et
paucitati tranſũptiõis poeticę.❡ Dixit.Errores aũt:q ac
cidũt in poematibus:ꝑ q̃b⁹ redarguẽdus ẽ poeta:ſex ſũt
maneriez.Quaꝝ vna eſt:vt ei⁹ repñtatio ſit ꝑ aliqd:qd ñ
ſit poſe:imo ꝑ ipoſe.Et huius exẽplũ ſm me eſt ſermo ibi
Uachinutary deſcribẽtis lunã exñtẽ i defectu.⁊ dicentis
ſic.Aſpice ad ipſaz:eſt q̃ſi nauicula argẽtea aggrauata põ
dere imbris.Iſtud q̃dẽ ipoſe ẽ:pl; tñ ꝑꝑ vehemẽtẽ ſiľitu/
dinẽ.Et qꝛ ꝑ h nõ intẽdit inſtigationẽ ad aliqd:neq̃ ꝓhi
bitionẽ ab aliquo.Oꝫ g̃ vt fiat repñtatio ꝑ rẽ exñtẽ:aut ꝑ
rẽ:q̃ puteť exñs:put fit repñtatio maloꝝ ꝑ demrationes.
aut ꝑ aliqd:cui⁹ exñtia ſit poſſis:vt in plib⁹ nõ in paucior/
bus:aut in ęq̃libus.hec eteni ſpẽs exñdi magis ꝯueniẽs ẽ
rhetoricę q̃ poetricę.❡ Scda vo maneries ẽ erroris poe/
tę:vt diſtortã adducit repñtationẽ:put accidit pictori: vt
addat i forma:quã pingit mẽbrũ:qd nõ cõpetit ei:aut po/
nat ipm in loco nõ ꝯpetẽti.vt ſiqs in q̃drupede ponat pe/
des poſteriores ante.⁊ priores retro.❡ Et opꝫ vt exẽpla
hoꝝ ꝓſpiciãť in poetaꝝ arabicoꝝ poematib⁹:⁊ ſm me ꝓ/
pinquũ ẽ huic intẽtiõi dcm̃ cuiuſdã modernoꝝ de Anda
luſcia deſcribẽtis equũ vulneratũ reuertẽtẽ a ꝑlio ſic dicẽ
tis.Et ſup auriculas ei⁹ auricula tertia:quã exp̃ſſerat ferꝝ
lanceatũ.Et maneries tertia eſt:vt repñtet rõnalia ꝑ irrõ
nalia.Nã ⁊ h quoq̃ redarguẽdũ ẽ.Ueritas nãq̃ i hac re
pñtatiõe modica ẽ:⁊ mẽdaciũ multum:niſi aſſignet talia
accñia:q̃ cõia ſunt rõnali ⁊ irrõali.Nã ⁊ h iterdũ tolerabi
le fit ꝑꝑ ꝯſuetudinẽ:put ꝯſueuerũt Arabes aſſiľaſ mulie
res căpis:⁊ vaccis ſyluestrib⁹:⁊ iuuenes hinulis ceruoꝝ.
❡ Et maneries q̃rta ẽ.vt aſſimileť res ſimili ſui ꝯry.aut
ipſimet ꝯrio:put ꝯſuetudo ẽ Arabũ dicere de mulieribus
modeſti ꝯtuitus.qñ ęgra hñt cilia.⁊ itẽdũt ꝑ h eas ꝯmẽ/
dare de pulchritudine oculoꝝ:⁊ modeſtia aſpect⁹.Et ꝓpi/
quũ huic ẽ v̈bũ ipſoꝝ.Pertigerũt ad veſperã tãq̃ ęgrotã/
tes ex liberalitate.Et v̈bũ alteri⁹.Dirrupta fuit illi⁹ cami
ſia:⁊ appuit i media aula tãq̃ ęgrotãs pręverecũdia.Oia
in q̃ hec ꝯria ſunt attributis decẽtib⁹:⁊ nihilomin⁹ veniã
mereñť ꝑꝑ ſic loq̃ndi ꝯſuetudinẽ.❡ Et maneries q̃nta ẽ
vt adducanť noia ſignificãtia duo ꝯria ęqualr̃: vt ꝑcuſſio
ſignificat ꝑcutiẽtis actũ:⁊ ꝑcuſſi paſſionẽ:⁊ cętera hõ: quę
multa i ydiomatib⁹ reꝑiunť.❡ Et maneries ſexta ẽ.vt re
linquať repñtatio poetica:⁊ intendať ꝑſuaſio rhetorica: ⁊
ſermões iductiui credulitatis:⁊ ꝓcipue qñ fuerit ſmo ab/
iect⁹ modicę ꝑſuaſiõis:⁊ iſtud hꝫ ſe ad modum ſermonis
Omrilchara excuſantis ſuã puſillanimitatẽ ⁊ dicẽtis.Nõ
timoris cã fugerũt mei dextrary.ſꝫ ducti deſiderio habi/
tationis ſuę.Et iterdũ nõ ẽ idecẽs iſta maneries:dũ aliqd
ꝓbabilitatis hꝫ:aut veritatis:⁊ talis fuit ſermo alteri⁹ ex
cuſantis fugã ſuã a ꝑlio.⁊ ſic dicẽtis,Deus nouit:ꝙ nõ de
ſerui ꝯflictũ ipſoꝝ.quouſq̃ equus me⁹ grauiter cõfixus ẽ
ſagitta toxicata.Cognoui g̃ ꝙ ꝑſiſtẽs ruerez:⁊ ſine aliquo

inimicoꝝ dãno interirẽ.Receſſi itaq̃ ab ipſis ſperãs vlci
ſcẽdi tp̃s in aliquẽ dıẽ ꝑditiõis ipſoꝝ.Hic itaq̃ ſermo de
cẽs q̃dẽ ẽ vtplĩm ꝑꝑ veritatẽ ſuã.q̃uis modica in ipo ſit
cõmutatio metaphorica.Iõq̃ dixit q̃dã Ogus ⁊ ſocietas
arabica ſagax i decorãdo ſcm̃ qdlibet:ita ꝙ ẽt nouiſſis fu/
gã a ꝑlio decorare.❡ Dixit.Cũ itaq̃ ſint maneries erroꝝ
ſex:⁊ totidẽ redargutiões ꝯpoſitę ipſis:erũt duodeciꝫ ma
neries ꝑtinẽtes.⁊ ꝓpꝛie poetę.vꝫ ſex errores:⁊ ſex redargu
tiões.Sed exẽpla redargutionũ nõ reꝑiunť apud nos:cũ
poetę noſtri nõ diſtinxerit:neq̃ ẽt ꝑceperint iſtas poetrię
maneries.❡ Hęc ẽ ſũma: quã cõplexus ẽ intellectus nr̃
de his:quoꝝ mẽtionẽ fecit Ariſt.in lib.ſuo de ſermõibus
cõib⁹ oĩbus maneriebus.ſiue modis poetrię.⁊ ꝓprÿs arti
laudatiuę:ſiue tragędię.Dico cõia ex ipſis plib⁹:aut oĩb⁹.
Reliqua vo:quoꝝ fecit mẽtionẽ in h ſuo lib.de orÿs in/
ter cęteras ſpẽs poetrię ſm ipſos:⁊ inter ſpẽm laudatiuaꝫ
ꝓpꝛia ſunt ipſis.⁊ ꝓpterea nõ inuenimus niſi illoꝝ q̃daꝫ.
quoꝝ fecit mẽtionẽ in h libro:q ꝑuenit ad nos.hic g̃ ſigni
ficat.ꝙ nõdũ cõpletę trãſlat⁹ ẽ liber iſte.Et qñ remanet
ex ipſo locutio i reliq̃s orÿs multaꝝ ſpẽrũ poetrię:q̃ ſunt
apud eos.⁊ ipſe iã ꝓmiſerat loq̃ de oĩbus his i ꝓlogo libri
ſui.⁊ h qd deficit de his:q̃ cõia ſunt:ẽ locutio i arte reꝑhẽ/
ſiõis:ſiue vituꝑandi.Uerũtñ vr̃:ꝙ ſatis pateãt ea:q̃ huic i
tẽtiõi ꝑtinẽt ex his:q̃ dcã ſũt i tractatu laudãdi:cũ ꝯria ex
ꝯrÿs cognoſcanť:⁊ tu percipis qñ aduerteris ea:q̃ hic con
ſcripſi.qñ hoc qd intẽderũt illi de lingua nr̃a de canonib⁹
poeticis in ꝯpatiõe ad h:qd eſt in h lib.Ariſt.⁊ in lib.ſuo
de rhetorica:exile ẽ ⁊ modicũ:queadmodũ quoq̃ dixit h
Abiſmarin Alpharabius: neq̃ occultabiť tibi q̃lr reuer
tũtur canões illi ad iſtos.neq̃ ẽt occultabiť tibi:in quo re
cte dixerunt.⁊ in quo nõ i poſitione canonũ illoꝝ.Et nos
hic finem ponimus ꝑſentis intẽtionis.

❡ Explicit rhetorica Ariſtotelis cũ fundatiſſimi artium ⁊
theologię doctoris Egidy de Roma luculẽtiſſimis cõmẽ
tarÿs:nũc primũ in lucẽ ęditis.Necnõ eiuſdẽ Ariſtotelis
poetica cũ magni Auerroys ad eãdẽ ſũma nouiſſime reco
gnitę:cũctiſq̃ erroribus caſtigatę.Mãdato ⁊ ipẽſis here
dũ nobilis viri domini Octauiani Scoti ciuis Modoe/
tiẽſis ⁊ ſociorum accurata diligentia impreſſę Uenetÿs
ꝑ Georgium arriuabenum anno reconciliatę natiuitatis
M.ccccc.xv.die.vi.menſis January.

Regiſtrum

aa a b c d e f g h i k l m n o p A B.

❡ Omnes ſunt quaterni ꝑter aa B qui ſunt terni.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

Arist. - Rhetorica -

Nº Caja
A-14